Bundel van de Stedelijke commissie van 4 juni 2018

Agenda bijlagen

- AGENDA stedelijke cie_4 juni 2018_gewijzigd 4 juni 2018.pdf
- Ovz Progr StedCie en Randpr 4 juni 2018_v2_30 mei_.pdf
- TOELICHTING Randprogramma 4 juni 2018_.pdf

1 Opening en mededelingen

2 Vaststellen agenda, kennisnemen van verslag

2.a Verslag Stedelijke commissie 14 mei 2018
- Verslag Stedelijke commissie 14 mei 2018.doc

3 Rondvraag

4 Bespreking Tussenrapportage en Bijsturingsvoorstellen 2018
- Bijsturingsvoorstel 2018
- Memo bijlage 2 Bijsturingsvoorstel
- Tussenrapportage 2018
- Raadsvoorstel

5.a Ontwerpbegrotingen gemeenschappelijke regelingen
- Brief aan de raad
- Regio Twente Jaarrekening 2017 en Programmabegroting 2019
- Stadsbank Oost Nederland Jaarrekening 2017 en Primitieve Begroting 2019
- Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente e.o. jaarrekening 2017 en ontwerpbegroting 2019-2022
- Gemeentelijk Belastingkantoor Twente Jaarrekening 2017, gewijzigde begroting 2018 en begroting 2019
- Openbaar Lichaam Crematoria Twente
- Rapport grondexploitatie openbaar ADT
- Veiligheidsregio Twente begroting 2019
- Regionaal Bedrijventerrein Twente begroting 2019
- Veiligheidsregio Twente Jaarrekening 2017
- Regionaal Bedrijventerrein Twente Jaarrekening 2017 def.pdf

5.b QuickScan Gemeenschappelijke Regelingen 2018
- Aanbiedingsbrief QuickScan GR 2018.pdf
- Quickscan Gemeenschappelijke Regelingen 2018_def.pdf

5.c Reactie Quickscan gemeenschappelijke regelingen
- Brief aan de raad
- Quickscan gemeenschappelijke regelingen

6 Sluiting

Gemeenteraad Enschede

Vergadering **Stedelijke commissie** d.d. 4 juni 2018

Locatie: raadzaal Stadhuis (Langestraat 24)
Tijdstip: vanaf 19.00 uur
Voorzitter: dhr. B. Overink
Secretaris: dhr. A. van Loon, tel. 053 - 4818152, a.vanloon@enschede.nl

AGENDA (gewijzigd d.d. 4 juni 2018) richttijden:

VASTE AGENDAPUNTEN

1	Opening en mededelingen Raad / B&W / (EU)Regio	**19.00 uur**
2	Overige vaste agendapunten: - Vaststellen agenda - Kennisnemen van het verslag van de vergadering d.d. 14 mei 2018	**-**
3	Rondvraag [1]	**-**

BESPREEKPUNTEN [2]

4	Raadsvoorstel: **Tussenrapportage en Bijsturingsvoorstel 2018** – nummer 1800044859	**19.10 uur**
5	Brief / zienswijzen: **Ontwerpbegrotingen en jaarstukken gemeenschappelijke regelingen** – nummer 1800036713	**21.15 uur**
6	Sluiting	**22.15 uur**

[1] **Rondvraag:** raadsleden kunnen tot uiterlijk 10:00 uur op de dag van de vergadering vragen indienen bij de secretaris van de commissie.
[2] **Spreekrecht publiek:** u kunt tijdens de vergadering het woord voeren bij een geagendeerd bespreekpunt. U moet dat uiterlijk om 10:00 uur op de dag van de vergadering melden bij de secretaris van de commissie. U krijgt maximaal 5 minuten spreektijd.
[3] **Aangemelde brieven:** raadsleden kunnen brieven van het College van B&W aan de Gemeenteraad gemotiveerd aanmelden voor bespreking in de Stedelijke commissie. De beschikbare tijd wordt bepaald door het aantal aanmeldende fracties, waarbij alleen de aanmelders ruimte krijgen voor betoog (overige fracties kunnen in 2e termijn aanvullende vragen stellen), tenzij anders aangegeven op de agenda. Wanneer na het versturen van de concept agenda nieuwe aanmeldingen leiden tot meer bespreektijd, dan kan worden besloten om de brief naar een volgende Stedelijke commissie door te schuiven.

Overzicht Stedelijke commissie & randprogramma

4 juni 2018

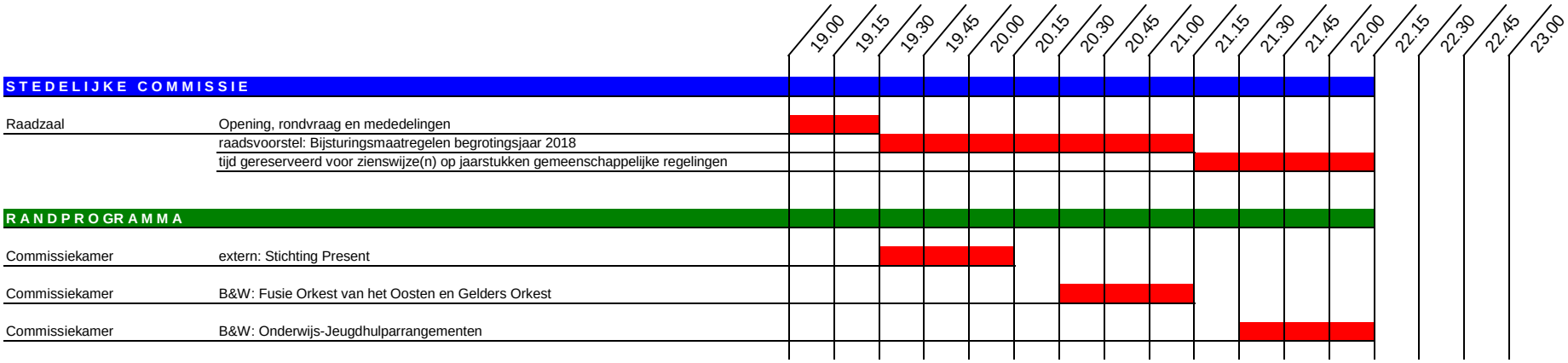

TOELICHTING RANDPROGRAMMA – 4 juni 2018

Disclaimer
De inhoud van de presentaties in het randprogramma vallen onder de nadrukkelijke verantwoordelijkheid van de betreffende organisator (portefeuillehouder, raadslid of externe partij). De voorzitter van de Stedelijke commissie kan op grond van art. 22 RvO een presentatie weigeren of beeindigen indien er sprake is van belediqende of onbetamelijke uitingen, afwijkingen van het geagendeerde onderwerp, of anderszins de orde verstoort. Nadere informatie over de onderdelen is te verkrijgen via de genoemde contactpersoon.

1 **19.30 – 20.15 uur:** extern: Stichting Present
Commissiekamer

Toelichting:
Tijdens deze bijeenkomst willen we vertellen wat Present doet en wat het effect van onze projecten is. Deze lossen namelijk niet alleen een probleem op, maar ze brengen ook een beweging op gang waarin het steeds meer vanzelfsprekend wordt om als stadsgenoten naar elkaar om te zien. Noaberschap, maar dan anno nu. Present bestaat al 12 jaar in Enschede en is inmiddels onmisbaar geworden als organisatie die de vrijwilligers weet te vinden en in beweging te brengen. Als professionele organisatie weten we het potentieel van onze stad optimaal te benutten. We willen uitleggen hoe we dat doen.

Meer informatie:
Leonie Verloop, info@presentenschede.nl

2 **20.30 – 21.15 uur:** B&W: Fusie Orkest van het Oosten en Gelders Orkest
Commissiekamer

Toelichting:
In aanloop naar de cultuurconvenant periode 2017-2020 constateerde de Raad voor Cultuur in 2016 dat twee afzonderlijke orkesten met het beschikbare budget onvoldoende duurzaam zouden kunnen functioneren en adviseerde om tot één symfonische voorziening te komen. De minister volgt deze boodschap uit het advies en heeft subsidie verleend onder voorwaarde dat nieuwe voorziening gereed is per 1 september 2019. In reactie op het advies van de Raad voor Cultuur en besluit van de minister hebben de gezamenlijke Oost-Nederlandse overheden en de twee orkesten de handschoen opgepakt om een toekomstgerichte voorziening te ontwikkelen. Op 1 april 2018 hebben de orkesten hiertoe een plan ingediend. Doel van het randprogramma is u te informeren over de inhoud van deze plannen en het vervolgproces.

Meer informatie:
Mirjam Berning, m.berning@enschede.nl

3 **21.30 – 22.15 uur:** B&W: Onderwijs-Jeugdhulparrangementen
Commissiekamer

Toelichting:
In de Programmabegroting 2018-2021 is opgenomen dat we in 2018 starten met onderwijs-jeugdhulparrangementen. Het betreft één van de actiepunten om te komen tot een kwalitatief goede en toegankelijke ondersteuning van ouders en kinderen. De onderwijs-jeugdhulparrangementen vormen een pilot met een looptijd van drie jaar, met als beoogde start het begin van het schooljaar 2018-2019.
In de brief d.d. 12 april j.l. hebben wij u hierover geïnformeerd. Samen met de partners uit het onderwijs en de jeugdhulp willen wij u graag in het randprogramma een nadere toelichting geven.

Meer informatie:
Linda Kuiper, l.kuiper@enschede.nl

Verslag van de vergadering van de Stedelijke commissie op 14 mei 2018

Voorzitter: J.E.L. Futselaar
Secretaris: A. van Loon

Vergadering: https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/enschede/0651d195-f32f-417d-ba33-04bb48f297d5
Randprogramma: https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/enschede/0664dff6-d735-4754-bd2c-1c8b61628efe

1 Opening en mededelingen

Afwezig (met kennisgeving): J.B. Diepemaat (VVD), L. Wichgers (SP)

Mededelingen:
- Dhr. Diepemaat is vader geworden van zoon Wout.
- Na afloop van deze Stedelijke commissie zal dhr. Van den Berg de raad informeren over de voortgang van de coalitiebesprekingen.

2 Overige vaste agendapunten

Vaststellen agenda

3 Rondvraag

Er zijn geen vragen ingediend.

4 Raadsvoorstel: **Beleidskader urbaan wonen en voorbereidingsbesluit kwalitatief sturen op appartementen** – nummer 1800016374

Deelnemers: M.A. van Luttikhuizen (SP), R. Wessels (GL), V.H.A. van Dijk (D66), J.G.A. Nijhuis (VVD), J. Kampman (PvdA), A.G.J. ten Vergert (CDA), G. Visser-Voorn (EA), E.G. Versteeg (PVV), L.I.P. Lents (BBE), H. Meijer-Ytsma (CU), A. Brouwer (DPE), D. Sariakçe (DENK); *Portefeuillehouder:* J. van Agteren (wethouder) (demissionair); *Ambtelijk:* R.P.C. Lefeu

Toelichting op het voorstel:
In het verleden zijn bestemmingen omwille van flexibiliteit vaak ruim geformuleerd, waardoor nu geen sturing mogelijk is op het ontstaan van studio's door woningsplitsing of transformatie van panden. Daarnaast is het college van mening dat appartementen nodig zijn om belangrijke doelgroepen vast te houden in Enschede. Voorliggende beleidslijn en voorbereidingsbesluit zet in op een verdere versterking van Enschede vanuit het hart.

Toezegging wethouder Van Agteren:
- Openstaande vragen worden nog voor de raadsbehandeling schriftelijk beantwoord.

Een aantal fracties overweegt het voorstel te amenderen (o.a. schrappen beslispunt 1 "kennisnemen van"). SP overweegt moties inzake goed verhuurderschap, huisvesting huidige doelgroep studiobewoners, vraagstuk omgang met goedkope huurwoningen.

Advies: het raadsvoorstel wordt als een bespreekpunt geagendeerd in de eerstvolgende raadsvergadering.

5 Brief: **Proces Tussenrapportage begroting 2018** – nummer 1800038140

(volledig bespreekpunt)

Deelnemers: M.G.B. Teutelink (BBE), G. Visser-Voorn (EA), M.A. van Luttikhuizen (SP), A. Koç (CDA), J. Kerkwijk (D66), L.P.W. van der Velde (PvdA), H. Wolf (GL), R.R. Kreeft (VVD), E.G. Versteeg (PVV), H. Meijer-Ytsma (CU), D. Sariakçe (DENK), A. Brouwer (DPE); *Portefeuillehouder:* E. Eerenberg (wethouder) (demissionair)

Toelichting op de brief:
De raad is eind februari geïnformeerd over de financiële tussenstand van de begroting 2018. Het demissionair college vraagt de raad nu om een keuze te maken in het te volgen proces om in ieder geval de lopende begroting 2018 sluitend te maken.

De commissie kiest unaniem voor een proces waarbij het demissionair college met een voorstel komt dat, met tussenkomst van een verdiepende/technische bijeenkomst en Stedelijke commissie, ter besluitvorming wordt voorgelegd aan de raad in de raadsvergadering van 11 juni 2018. Het proces wordt verder afgestemd met de griffie.

6 Sluiting

21.50 uur

Totaal overzicht bijdragen bijsturing (in 1000 euro)

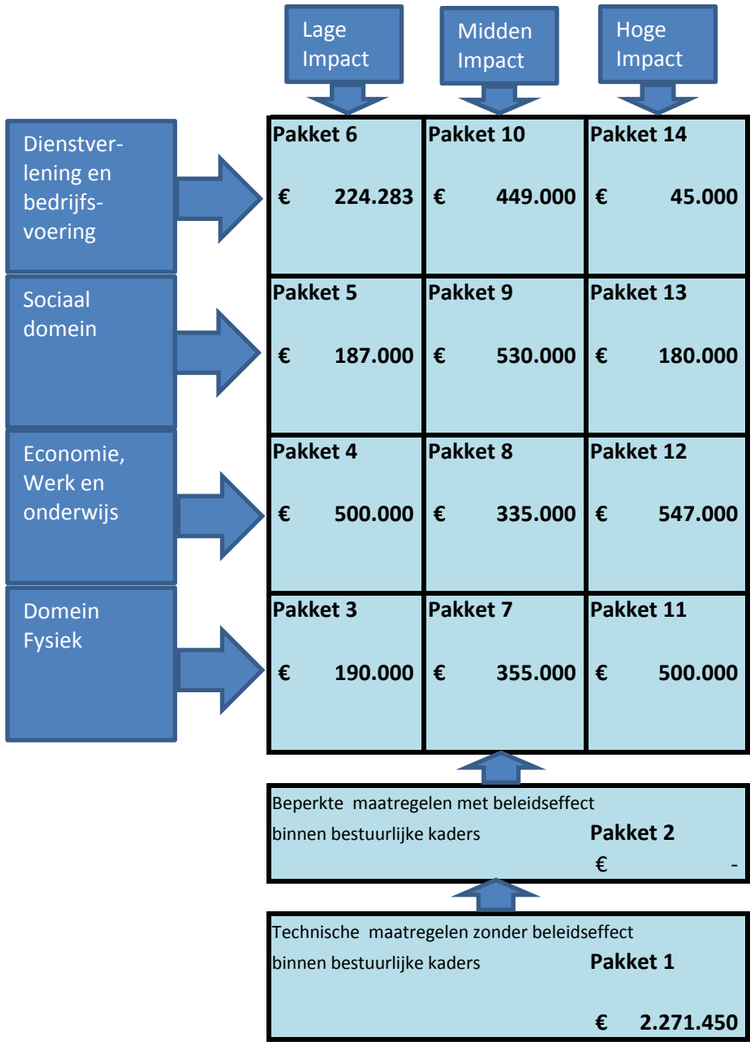

Toelichting indeling maatregelen

Technisch en/of beperkt effecten (categorie 1 en 2)	deze bijsturing levert verlies aan flexibiliteit aan inzet van budget en personeel voor bestuurlijke doelen en ondersteuning van het bestuur op
Lage Impact	beperkte maatschappelijke effecten voor inwoners, geen nadelige toekomstige gevolgen, geen concrete voorstellen
Midden Impact	enige invloed op een beperkt aantal inwoners, beperkt financieel effect voor de toekomst
Hoge Impact	heeft grote maatschappelijke effecten en/of langdurige impact veroorzaken, ofwel in financiële zin of in persoonlijke zin.

Bijsturen tekort 2018 DFB + Taskforce

Opgave van posten waarop nog kan worden bijgestuurd. Op deze wijze het verwachte tekort voor 2018 e.v. te dekken.

Nr	Onderwerp/Omschrijving	Gevolgen reductie budget/toelichting	Raadsbesluit	Pakket	Beïnvloedbaar bedrag 2018 (na aftrek verplichtingen)
1	bezuiniging personeel eerste helft 2018 (tijdelijke vacatureruimte/ niet ingevuld)	Al gerealiseerd (naast eerder afgegeven 75.000). Mn. niet invullen vacature communicatie-adviseur citymarketing/ economische ontwikkeling/ Verhaal van Enschede eerste helft 2018. Deels opgevangen door tijdelijke inhuur communicatie-adviseur Kennispark (tot de zomer).	Nee	1	30.000
2	Inzet tbv accountant	Incidentele bate.	Nee	1	27.000
3	Inkomsten derden	Zijn incidenteel extra baten die niet in de begroting zitten	Nee	1	20.000
4	Incidenteel in het kader van de reorganisatie DDC de opleidingsbehoeften tlv reserve Flankerend Beleid brengen	Is uitname uit reserve, past binnen de spelregels en binnen de betreffende ruimte in de reserve.	Ja	1	100.000
5	Doorbelasting Inzet , in 2018 geboekt	Incidentele bate.	Nee	1	17.450
6	Budget (verbouwing en opzegging huurcontract wordt uitgevoerd in kader van herschikkingsoperatie)	incidenteel 2018 vrijval	Nee	1	100.000
7	Budget Asiel & Integratie	De uitgaven aan asiel & integratie zijn lager dan bij de begroting geraamd. Daardoor kan een bedrag van 170.000 euro vrijvallen.	Nee	1	170.000
	Subtotaal				**464.450**
8	Uitgavenstop opleidingen	Betekent een stop op de ontwikkelingsmogelijkheden van personeel. Rekening gehouden met reeds aangegane verplichtingen.	Nee	6	10.000
9	vacature redacteur/ analist per september 2018 niet invullen	werkzaamheden kunnen t/m 31-12-2018 deels opgevangen worden vanuit inzet intensiveringsgelden (oa inzet trainee). Wel consequenties op gebied van omgevingsanalyse/ social media monitoring.	Nee	6	20.000
10	helemaal niet invullen van vacature 2018 (Verhaal van Enschede/ organisatie citymarketing)	Betreft ook in tweede helft van het jaar niet invullen van vacature communicatie-adviseur citymarketing/ economische ontwikkeling/ Verhaal van Enschede. Verhaal van Enschede/ organisatie citymarketing is een van de speerpunten. Deze functie speelt daarin een belangrijke rol. Dit heeft consequenties voor de voortgang op dit speerpunt. Daarnaast gaat het om regiefunctie op communicatie rond op economisch gebied strategisch belangrijke projecten als Kennispark, Space053, Novel-T, Techbase en afstemming met Kennispartners en Twente Branding.	Nee	6	30.000
11	Niet vervangen functie Advies en ondersteuning vanaf 1-7-18	Minder ondersteuning op projecten beschikbaar	Nee	6	25.500
12	Uitgavenstop kantoorartikelen	2e helft 2018 geen aanvulling kantoorartikelen meer	Nee	6	15.000
13	Niet invullen van het knelpunt dat wel is opgenomen in de prognose Technisch beheer Infrastructuur (1,0 fte)	**Risico Middel**:Mogelijke vertragingen in de uitvoering van technische projecten.**(01-01-2018)**	Nee	6	68.296
14	Niet invullen van het knelpunt dat wel is opgenomen in de prognose Helpdesk, Werkplekbeheer (1,0 fte)	**Risico Laag**:Bij het vertrek van een medewerker in september kan het effect hebben dat de wachttijden bij de helpdesk kunnen oplopen **(01-09-2018)**	Nee	6	17.745
15	Niet invullen van het knelpunt dat wel is opgenomen in de prognose Problemmanager (0,5 fte)	**Risico Middel**:IT Problemen worden nu per situatie besproken en bij een medewerker onder gebracht. Het negatieve effect in deze is dat dit moet wijken voor een andere activiteit met als gevolg dat zowel het probleem vertraagd en de doorlooptijden van de reguliere werkzaamheden. **(01-01-2018)**	Nee	6	37.742
	Subtotaal				**224.283**
16	Niet Intensiveren op Inkoop in de 2e helft 2018. Vacature Adviseur Data Analist Inkoop dan dus niet invullen in 2018.	Gedeeltelijk wordt de doorontwikkeling van strategische en innovatieve inkoop (nieuwe vormen van aanbesteden en samenwerken met de markt, bredere afweging van sourcingsstrategieën, kennisontwikkeling en professionalisering contractmanagement) verleod naar 2019.	Nee	10	50.000
17	Enschedese school budget	Door deze bijdrage wordt incidenteel in 2018 afbreuk gedaan aan een van de benoemde kritische succesfactoren van het project Enschede Ontwikkelt (BMC), namelijk garantie afname opleiding bij Enschedese school (het gegarandeerde bedrag is gehalveerd naar € 65.000,-).	Bij voorkeur wel	10	110.000
18	Geen externe inzet op de opgave voor de Basisregistraties Adressen en Gebouwen (BAG) om te voldoen aan de wettelijke eisen.	Gevolgen: daardoor slagen we zeer waarschijnlijk niet voor de ENSIA-audit en kunnen we niet voldoen aan de eisen van Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Meerdere instanties maken gebruik van deze basisregistratie, o.a. het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente, het rijk, maar ook de hulpdiensten zoals de brandweer en ambulances. Bij een niet juiste registratie loopt de gemeente een groot risico op het mislopen van inkomsten en daarnaast op een imagoschade door foutieve informatie naar de hulpdiensten te sturen.	Bij voorkeur wel	10	100.000
19	Uitgifte tijden beperken	Inleveren 0,7 FTE op dienstverlening per 1/10/2018 (na het hoogseizoen) Uitgiftetijden beperken naar 5 dagdelen en 1 avond ipv 5 hele dagen en 1 avond: van 48,75 uur naar 26,25 uur (= 0,7 FTE besparing schaal 6 is 34.093 p/jaar) Aandachtspunten: - vanaf 2019 hebben we een nieuwe hal en daarmee ook een flexplek voor uitgifte die dan ook hostess werkzaamheden er bij kan doen. Deze is dus incidenteel voor 2018	Bij voorkeur wel	10	8.500
20	Minder inzet telefonie/balie	Inleveren 2 FTE op dienstverlening per 1/10/2018 (na het hoogseizoen) Geen gewenste situatie; er onstaat een verschuiving van de klantvraag, langere wachttijden, niet nakomen van servicelevel binnen 2 dagen een afspraak en SWA met partners, mislopen inkomsten door het niet tijdig helpen van niet-ingezeten (op korte termijn niet te berekenen), meer klachten, lagere klanttevredenheid	Bij voorkeur wel	10	26.000
21	Avondopenstelling behouden op donderdagavond, maar dan de donderdagochtend dicht.	Inleveren 1 FTE op dienstverlening per 1/10/2018 (na het hoogseizoen) Geen gewenste situtatie; er onstaat een verschuiving van de klantvraag, langere wachttijden, niet nakomen van servicelevel binnen 2 dagen een afspraak, mislopen inkomsten door het niet tijdig helpen van niet-ingezeten (op korte termijn niet te berekenen), meer klachten, lagere klanttevredenheid	Bij voorkeur wel	10	13.000

Bijsturen tekort 2018 DFB + Taskforce

Opgave van posten waarop nog kan worden bijgestuurd. Op deze wijze het verwachte tekort voor 2018 e.v. te dekken.

Nr	Onderwerp/Omschrijving	Gevolgen reductie budget/toelichting	Raadsbesluit	Pakket	Beïnvloedbaar bedrag 2018 (na aftrek verplichtingen)
22	afbouw van het aantal accommodaties, zal op termijn meer vrijval van AD-geld opleveren	Versnelt beëindigen van de functie wijkcentrum van het Kompas en een versobering van het beheer op de Magneet en Dorpshuis Lonneker levert een besparing op personeelskosten en op het materieel budget. Kan onrust veroorzaken bij de huidige gebruikers van het wijkcentrum.	Bij voorkeur wel	10	48.500
23	Ieder stadsdeel levert in 2018 ongeveer €20K in van de materiële budgetten "werkbudget" en "veiligheid en leefbaarheid".	We kunnen minder doen in de stad door als smeerolie initiatieven vanuit de samenleving mogelijk te maken die niet (volledig) via wijkbudget kunnen worden gefinancierd. Ook wordt het voor ons hierdoor veel lastiger/onmogelijk om cofinanciering te bieden aan zaken die o.a. wijkteams en stadsdeelbeheer in hun eentje niet gerealiseerd kunnen krijgen.	Bij voorkeur wel	10	93.000
	Subtotaal				**449.000**
24	Alleen de wettelijk verplichte publicaties behouden in Huis-aan-Huis (o.a. stoppen met de gemeentelijke redactionele pagina's in de Huis aan Huis-krant).	Uit recent gehouden onderzoek in kader Evaluatie Communicatievisie blijkt dat inwoners dit gemeentelijk informatiekanaal hoog waarderen. Gemeenteraad heeft ook aangegeven hier grote waarde aan te hechten. We zijn bezig met nieuwe aanbesteding.	Bij voorkeur wel	14	25.000
25	Pin Only gemeente	~~Inleveren 1 FTE op dienstverlening per 1/10/2018 (na het hoogseizoen)~~ Voor 2018 levert dit niet direct geld op omdat er geinvesteerd moet worden in nieuwe pinapparatuur. Hiervan kunnen we op korte termijn niet inschatten wat de kosten zijn. Besparing op personeel 1 FTE schaal 7 (53.236) per jaar. Aandachtspunten: - investeren in nieuw pin apparatuur - bestuurlijke vraag: willen we alleen pin-only zijn of willen we nog een soort 'parkeer-automaat'. Zo ja, kosten uitwerken voor deze automaat	Bij voorkeur wel	14	pm
26	Door te stoppen met project Kameleon wordt bezuinigd op projectleider en procesmanager en andere maatregelen.	Overlast Wilminkplein e.o. gaat toenemen. Terugstorten subsidie ministerie ivm koppeling bijdrage gemeente/Ministerie. Is raadsbesluit voor nodig.	Nee	14	20.000
	Subtotaal				**45.000**
	TOTAAL GENERAAL				**1.182.733**

Sociaal domein

Nr	Cluster /afd	Maatregel	Omschrijving	Mogelijke consequenties	Wel/geen Raadsbesluit	Pakket	Flankerende maatregelen	Opbrengst in €1000	Datum van ingang
1	Overhead SD	Dekking BBB uit budget asiel en integratie	Knelpunt openhouden BBB tot 1 aug kan gedekt worden uit budget A&I.	Beperkte effecten op het budget Asiel & Integratie (A&I), regieteams worden al ingezet op dit moment	Nee	1		200	Direct
		Subtotaal						**200**	
2	Beleid MO	Verlaging subsidie DOC	DOC-subsidie is al verlaagd met 50K	Geen, is al verlaagd (en geaccepteerd)	Nee	5		50	direct
3	Overhead SD	Vacatureruimte	Effecten van vacatures en niet invullen functie directeur Economie		Nee	5		37	Direct
4	Overhead SD	Budgetten directeuren zoals onderzoek en opleidingen bevriezen		Beperkte tot geen mogelijkheden meer voor onderzoek en opleidingen	Nee	5		100	Direct
		Subtotaal						**187**	
5	Beleid MO	Preventie jongeren	Het budget voor preventie-beleid jongeren kent nog geen harde verplichting	Ruimte om lopende het jaar middelen in te kunnen zetten op projecten zoals Gezonde Leefstijl en Problematische Moeder-Kind relaties en dergelijke verdwijnt. Geen budget meer beschikbaar om op Preventie op de actualliteit te kunnen inspelen.	Ja	9		205	direct
6	Beleid MO	Mantelzorg ondersteuning	Van het budget voor mantelzorgondersteuning ad 700K is 100K nog niet hard verplicht	Ruimte voor bijdragen aan, c.q. organiseren van activiteiten bijvoorbeeld rondom de Dag van de Mantelzorg (november) verdwijnt. Geen budget meer om op de actualiteit te kunnen inspelen.	Ja	9		100	direct
7	Beleid MO	Voorkomen maatschappelijk isolement (eenzaamheid)	Project Alifa/Present Media om eenzaamheid tegen te gaan (via app), niet doorinvesteren	Geen ruimte meer voor specifieke projecten om eenzaamheid te bestrijden, geen budget om op actualiteit te kunnen inspelen	Ja	9	Voorzetting in een light-versie via facebook	85	direct
8	Beleid MO	Right to challenge	In NEW is ruimte opgenomen voor initiatieven Right to Challenge (100K), nog geen verzoek ingedien	Bedoeld voor initiatieven om taken van de overheid over te nemen, ruimte wordt gehalveerd.	Ja	9		50	direct
9	Beleid MO	Taakstelling Organisatie	Niet invullen vacatures, tijdelijke functie beëindigen	geen/minder aandacht voor issue management, interactie met stakeholders, cross-overs	Ja	9		90	01-07
		Subtotaal						**530**	
10	Wijkteams	Niet invullen van vacatures	Budget personele kosten wordt besteed aan: Frontoffice, WMO consulenten, Backoffice, Bedrijfsbureau, Wijkteams (managers – procesondersteuners). We sturen op geld en niet op formatie en op meer toegepaste functiedifferentiatie . Vacatures die ontstaan en ook bij bestaande inhuur kijken we of kunnen differentiëren in functie en daardoor goedkoper kunnen invullen.	Minder inzet op basis op orde, proces-optimalisatie waardoor er langer met de huidige systemen en werkprocessen moet worden gewerkt. (inefficientie en meer kans op fouten). Omdat dit gaat om het niet invullen van ambtelijke vacatures als gevolg van verloop kan het niet invullen effect hebben de capaciteit bij de WMO-consulenten/ front office en daarmee op de beschikbaarheid voor inwoners bij vragen. Daarnaast zal er minder capaciteit beschikbaar zijn voor het administratief verwerken van voorzieningen en declaraties. Daar zullen vooral zorgaanbieders beperkt last van krijgen.	Bij voorkeur wel	13	Prioriteren in de procesoptimalisatie	180	1-7-2018
		Subtotaal						**180**	
		Totaal						**1.097**	

*Alle flankerende maatregelen zijn gedekt binnen de personeelsbegroting van W&I:

- Inhuur ervaren medewerker Debiteuren
- Verlenging inhuur Consulent Bijzondere Bijstand
- Budget creëren voor ad hoc uitvoering Verhaalszaken
- Inhuur ontwikkelcapaciteit ATOS (ter verbetering werken met digitale documenten)
- Verlenging inhuur Adviseur Werk Loonkostensubsidie
- Vast personeel ook Vast aanstellen (hier zijn geen kosten aan verbonden)

**Iedere vertraging leidt tot lagere besparing in 2018.

EWO

Nr	Cluster /afd	Maatregel	Omschrijving	Mogelijke consequenties	Wel/geen Raadsbesluit	Pakket	Flankerende maatregelen	Opbrengst in €1000	Datum van ingang
1	EWO-beschut (DCW)	Loonkosten SW	Positieve raming ontw. loonkosten 2018 inzetten	geen	Nee	1		31	heden
2	EWO-beschut (DCW)	Budget kapitaallasten	In afwachting van de verhuizing is er de afgelopen jaren zeer spaarzaam geïnvesteerd in gebouw en machines van de DCW. Met de doorgang van de verhuizingen 2018 hebben er noodzakelijke investeringen plaatsgevonden in 2018. De start van deze kapitaalslasten wordt doorgeschoven naar 2019, zodat er budget vrijgespeeld wordt in 2018.	geen	Nee	1		93	heden
3	EWO-Beschut (DCW)	Omzetten inhuur naar vast dienstverband	Omzetten van 2 inhuur-detacheringscontract naar ambtelijke aanstelling + niet bezette maanden bij wisselingen personeel inzetten	geen	Nee	1		18	Per 1 juli
4	Ondernemersloket	Provada	Geen bijeenkomst op Provada (internationale vastgoedbeurs)	Is al besluit genomen, bijeenkomst is al in juni	Nee	1		10	
5	Onderwijs	Besparing Kinderopvang	Er is sprake van onderuitputting als gevolg van minder aanvragen van ouders om een bijdrage in de kosten van kinderopvang.	Geen.	Nee	1		65	
6	EWO/W&I	10. Afromen incidenteel effect selectieve vacature stop	Uit de eerste prognose van de uitputting van de personeelsbegroting in 2018 blijkt dat de selectieve vacaturestop (rekening houdend met de flankerende maatregelen die inmiddels genomen zijn) circa € 0,2 mln aan onderuitputting oplevert. Dit niet ingezette personeelsbudget heeft twee belangrijke oorzaken. In de eerste plaats voert de afdeling W&I een stringent vacaturebeleid waarbij de grens wordt opgezocht t.a.v. het niet opvullen van vacatures. In de tweede plaats zijn er voor 2018 incidenteel extra gelden beschikbaar gekomen voor taken die we binnen de reguliere taakuitvoering kunnen oppakken. Omdat een groot deel van het personeel al met incidenteel geld wordt gefinancierd (namelijk uit het Participatiebudget) kan de onderuitputting dus alleen incidenteel worden afgeroomd.		Nee	1		175	Direct
7	EWO/W&I	12. Eenmalige dekking Adviseur Bedrijfsvoering uit i-Sociaal	Door deelname aan i-sociaal op het thema 'Vergemakkelijken aanvaarden (tijdelijk) werk' kan vanuit de daarvoor beschikbare middelen een deel van de salariskosten van een vaste Adviseur Bedrijfsvoering worden gedekt.		Nee	1		15	Direct
8	EWO/W&I	13. Vrij laten vallen verplichting Loonkostensubsdie Begeleid Werken	In de jaarrekening 2017 is een verplichting opgenomen van € 120.000 voor niet geclaimde begeleidingsvergoedingen door werkgevers over het jaar 2017. Omdat we nu al een groot deel van het jaar gehad hebben kunnen we (ook o.b.v. de ervaring uit voorgaande jaren) voor de helft in te zetten voor de taakstelling.	Het risico hiervan is klein.	Nee	1		60	Direct
9	EWO/W&I	14. Beperken loonkosten SW (eenmalig, ivm omzetderving)	Door extra uitstroom van SW-medewerkers verwachten we in 2018 circa € 70.000 lagere loonkosten bij de gedetacheerde SW-medewerkers te kunnen realiseren. Dit is een eenmalig effect omdat deze uitstroom ook effect gaat hebben op de gerealiseerde omzet (in rekening gebrachte uren).	Kan invloed op de omzet in 2019.	Nee	1		70	Direct
	Subtotaal							**537**	
10	Ondernemersloket	Personeel	Niet invullen in 2018 van nog openstaande structurele vacatureruimte	In deze tijd van economische bloei is het verstandig extra inzet te plegen op het acquireren van bedrijven en investeerders, en om bedrijven die hier al gevestigd zijn goed te faciliteren bijvoorbeeld bij uitbreiding of verhuiswensen. Het is niet zo dat wanneer het goed gaat met de economie alle steden daarvan profiteren (dat zien we om ons heen). Het is dan juist het moment om als Stad je te positioneren en te profileren, en ondernemers te faciliteren. Die inzet moeten we met deze bezuinigingsmaatregelen bijstellen.	Bij voorkeur wel	4		60	
11	Ondernemersloket	Beperken tijdelijke formatie		idem	Bij voorkeur wel	4		40	

12	Onderwijs	Versobering uitvoering Lokale Onderwijs Educatie Agenda (LEA)	Op basis van de afrekeningen subsidies 2017 en een terughoudend beleid op het aangaan van nog nieuwe verplichtingen moet er op het budget van de LEA nog bijgestuurd kunnen worden.	Lopende activiteiten blijven uitgevoerd worden en er is geen ruimte voor nieuwe initiatieven die bijdragen aan de doelstellingen van de LEA	Bij voorkeur wel	4		150	
13	Onderwijs	Versobering Brede talentontwikkeling	Op de inzet van combinatie-functionarissen worden op dit moment nog plannen ontwikkeld. Toch is het reeel om er van uit te gaan dat een deel van het budget in 2018 niet nodig zal zijn.	Geen.	Bij voorkeur wel	4		200	
14	EWO/W&I	11. Van 3 naar 2 senioren bij team Handhaving (en senior inzetten op een lopende vacature)	Door één van de senioren binnen het team Handhaving, in het kader van de persoonlijke ontwikkeling in te zetten op een al lopende vacature, en de plek die hij achterlaat niet op te vullen maar tijdelijk op te vangen met de teamleider en de andere twee senioren van het team Handhaving, vallen er middelen vrij. Einde 2018 zullen we evalueren of deze constructie ook structureel werkbaar is.	Het inzetten van de senior op een al opengestelde vacature binnen de afdeling kan leiden tot bezwaren van andere interne kandidaten en/of OR. Heeft effect op mensen.	Nee	4		35	Juli
15	EWO/W&I	15. Pay-roll en inhuur omzetten in ambtelijke aanstellingen	Door een aantal medewerkers die nu op payroll of via een uitzend- of inhuurcontract werkzaam zijn, structureel werk doen en de competenties en kwaliteiten hebben die we in de toekomst nodig hebben, een ambtelijke aanstelling aan te bieden (tijdelijk indien mogelijk, vast indien tijdelijk niet mogelijk is), realiseren we besparingen op de inhuurtarieven. Naast de financiële voordelen brengt het ook voor deze medewerkers zekerheid met zich mee en in een aantal teams ook een betere verhouding vast-flexibel. Gemiddeld gaat het om jonge energieke medewerkers die zich graag willen binden aan Enschede. Het voorstel zal ook rust brengen in het team maar ook in de organisatie. Binnen W&I varen we strak langs de wind en daar waar het kon is op verschillende plekken gesneden om zo efficiënt mogelijk te werken. Nu is het punt bereikt dat we d.m.v. het binden van (tijdelijke) medewerkers aan onze organisatie de lijn van resultaat gericht efficiënt werken kunnen voortzetten.	Bij dit proces komt meer impact kijken op medewerkers en gesprekken met uitleners.	Nee	4		15	Per 1-6**
	Subtotaal							**500**	
16	Sociaal	Versobering arbeidsmarktbeleid	Terughoudend omgaan met arbeidsmarktinstrumenten	De inzet van instrumenten om uitstroom en participatie te bevorderen wordt beperkt. Dat kan invloed hebben op de uitgaven in het kader van de BUIG. NB. Het totale budget voor arbeidsmarktinstrumenten bedraagt ca. 15 miljoen euro.	Bij voorkeur wel	8		150	
17	EWO/W&I	2. Tijdelijk stoppen verzwaarde toetsing aanvragen Bewindvoering	Om de uitgaven aan bewindvoering in de greep te houden (deze kosten vormen een zeer groot en groeiend deel van de Bijzondere Bijstand uitgaven) worden op dit moment extra toetsingen en heronderzoeken uitgevoerd bij de bewindvoering. Daarnaast heeft de wethouder in het PO van 4 september 2017 opdracht gegeven voor het uitvoeren van de intake bewindvoering bij nieuwe gevallen bij de stadsbank. Ook dit leidt tot extra taken. De kosten van de bewindvoering blijven echter oplopen (ook omdat de extra toetsingen en hercontroles in aanvang wel een regulerend effect hebben gehad, maar we de facto weinig juridische titel hebben om aanvragen af te wijzen. Als we tijdelijk stoppen met deze toetsingen en heronderzoeken hebben we minder personele inzet nodig.	Risico dat op termijn zelfregulerende werking van de toesting op de bewindvoerders weer afneemt en daarmee de kosten toenemen.	Bij voorkeur wel	8		35	Direct
18	EWO/W&I	3. Tijdelijk stoppen met pro-actief Leerlichtbeleid	Door tijdelijk niet pro-actief maar reactief te reageren op verzuimmeldingen realiseren we een besparing op de personeel inzet te realiseren. Concreet betekent dit dat we tijdelijk de inzet om de relatie tussen school en leerplicht te onderhouden bepreken. Ook leveren we tijdelijk geen bijdrage aan de diverse projecten voor jongeren (bv in de stadsdelen).	Dit betekent wel dat we minder vroeg betrokken zijn bij verzuim en dus pas kunnen handelen als de situatie tot een melding heeft geleid.	Bij voorkeur wel	8		50	Eind juli
19	EWO/W&I	4. Tijdelijke deel van Werkpleingroep uit caseload Werzoekende- begeleiders (WZB'ers)	Door de dienstverlening van het Werkplein aan een deel van de uitkeringsgerechtigden die in 'Werkpleingroep' zitten (korte afstand tot de arbeidsmarkt) tijdelijk te beperken kunnen we besparen op personele kosten. Concreet betekent dit dat we niet alle werkzoekenden in de caseload van de Werkzoekendebegeleiders (WZB'ers) opnemen. Een deel (circa 300 werkzoekenden) zit al in het wachtbestand (dit wachtbestand was gecreëerd ivm de pilot outsourcing en bevat verder werkzoekenden die een korte vrijstelling hebben). Dit wachtbestand zouden we nog wat kunnen vergroten bij het aankomend vertrek van een WZB'er. Om de doelstelling van de BUIG (zie voorstel 1) wel overeind te houden stellen we voor de minst kansrijke werkzoekenden uit de caseloads te halen. Als wordt vastgehouden aan het half 2017 met de wethouder overeengekomen uitgangspunt dat elke werkzoekende in de caseload moet zitten is moet circa 2 fte aan vacatureruimte WZB worden ingevuld.	Mogelijk missen we voor sommige werkzoekenden kansen.	Bij voorkeur wel	8		65	Direct

20	EWO/W&I	6. Eenmalige werkvoorraad fraudesignalen laten ontstaan	Er liggen op dit moment circa 100 fraudesignalen die met de huidige capaciteit niet kunnen worden opgepakt. Circa 33% van de fraudeonderzoeken leidt tot een beëindiging van de uitkering. Uitgaande van een gemiddelde onderzoeknormtijd van 17 uur per signaal is voor het wegwerken van deze voorraad 1,26 fte gedurende een jaar nodig. We hebben binnen de personeelsbegroting 2018 ruimte om hiervoor nu 1 fte tot einde van het jaar voor in te zetten. Door de wachtbak te accepteren en alleen de meest urgente en kansrijke fraudesignalen op te pakken kunnen we deze ruimte incidenteel vrij laten vallen.	Risico van deze aanpak is wel dat fraude langer blijft bestaan en dus later leidt tot een grotere terugvordering / boete.	Bij voorkeur wel	8		35	Direct
	Subtotaal							**335**	
21	EWO-Beschut (DCW)	Inzet Verzuimconsulenten arbo fors beperken	Naast arbo-arts worden ook verzuimconsulenten ingezet; met de komst van casemanager verzuim per 7-05 deze inzet al eerder dan gepland flink reduceren (SW kent hoog ziekteverzuim)	Verzuim stijgt nog verder, er valt een gat tussen inzet casemanager en verzuimconsulenten	Bij voorkeur wel	12	geen	17	Per 1 juli
22	EWO/W&I	1.Extra tekortreductie BUIG door verdere focus op uitstoom	Door tijdelijk geen inzet meer te plegen op uitkeringsgerechtigden die geen kans hebben om op korte termijn uit de uitkering te stromen kunnen we zowel incidenteel besparingen realiseren in de uitvoeringscapaciteit, maar verwachten we ook ten opzicht van het in de begroting geraamde tekort (€ 720.472) een extra tekortreductie te kunnen realiseren van € 365.000.	Risicoprofiel begroting wordt verhoogd, tenzij het rijksbudget blijft aansluiten op de economische ontwikkelingen. Heeft mogelijk impact op ca. 300 minder kansrijke werkzoekenden.	Bij voorkeur wel	12	Alle flankerende maatregelen zijn gedekt binnen de personeelsbegroting van W&I*	365	Direct
23	EWO/W&I	5. Tijdelijk stoppen met pro-actieve aanpak pro/vso	Een manier om het tekort op de BUIG te beperken is het werken met LKS (Loonkostensubsidie). Met directie en wethouder is bij de vaststelling van het Jaarplan W&I afgesproken dit jaar 200 nieuwe LKS-plaatsingen te realiseren. Onderdeel van de afspraak is dat een deel van deze plaatsingen moet worden ingevuld door pro-actief pro-vso leerlingen op te pakken. Deze drukken echter (nog) niet op de BUIG en leiden dus ook niet tot een besparing op de BUIG, maar juist tot extra kosten LKS. Wél voorkomen we daarmee dat deze leerlingen later alsnog de BUIG instromen. Als we tijdelijk deze leerlingen niet pro-actief oppakken hoeven we een vacature die ontstaat door vertrek van een vaste medewerker niet in te vullen en besparen we op korte termijn zowel op de uitvoeringscapaciteit als op de kosten LKS (die ten laste komen van de BUIG, zie voorstel 1).	Risico dat deze groep verder afraakt van arbeid en doordaar in de toekomst langer beroep gaat doen op de Bijstand en/of grotere problemen krijgt omdat ze niet direct worden opgepakt. Dit heeft betrekking op een groep van ongeveer 30 tot 40 jongeren.	Bij voorkeur wel	12		35	Direct
24	EWO/W&I	7. Niet oppakken potentiële LKS'ers in het bestand	Een analyse van het doelgroepenregister heeft uitgewezen dat in het bijstandsbestand circa 100 mensen zitten die in aanmerking komen voor LKS, geen vrijstelling hebben en op dit moment nog géén LKS hebben. In de personeel begroting 2018 hebben we ruimte om deze groep op te pakken (en daarmee de kosten van de bijstand terug te dringen, zie voorstel). Door deze actie uit te stellen tot 2019 kan de ruimte in de personeelsbegroting incidenteel vrij vallen.	Risico dat we niet de maximale besparing in de BUIG realiseren (voorstel 1).	Bij voorkeur wel	12		35	Direct
25	EWO/W&I	8. Tijdelijk stoppen met automatische bevoorschotting	Sinds eind 2017 ontvangen aanvragers van een uitkering volgens de letter van de wet automatische een voorschot. Deze bevoorschotting is echter arbeidsintensief omdat elk voorschot wel een inhoudelijke beoordeling vraagt (voldoet men aan de wettelijke voorwaarden?). Hiervoor is dan ook 1 fte ervaren consulent Claimbeoordeling ingehuurd. De werkvoorraad bij de uitkeringsaanvragen zit door de extra inzet momenteel op de norm van 250. Gemiddeld kost de afhandeling van een aanvraag tussen de 7 en 8,5 uur. Doelstelling is de gemiddelde doorlooptijd van de aanvragen onder de 4 weken te houden (daar zit het nu nog iets boven). Als we tijdelijk teruggaan naar de (in het overgrote deel van de gemeenten gevolgde werkwijze) dat aanvragers zelf moeten aangeven of ze een voorschot nodig hebben kunnen we de inhuur van 1 fte stoppen. Ondanks de negatieve beeldvorming hierover heeft dit in het verleden in de praktijk nooit daadwerkelijk problemen opgeleverd.	We voldoen niet aan de letter van de wet en draaien een in door de wethouder aan raad expliciet gegeven toezegging terug. Groot risico op negatieve beeldvorming.	Ja	12		60	Direct

26	EWO/W&I	9. Tijdelijk RAP-onderzoeken enkel richten op rechtmatigheid	Door ziekte, zwangerschap en urenvermindering komt het in het Jaarplan en de Enschedeese ArbeidsmarktAanpak overeengekomen aantal RAP-onderzoeken (2.000 in 2018) in gevaar. 1 fte kan circa 170 onderzoeken op Jaarbasis doen (gemiddeld 8 uur per onderzoek). Binnen de personele begroting is ruimte om het aantal van 2.000 wel te realiseren door deze fte te gaan werven. Door dit tijdelijk niet te doen maar de RAP-onderzoeken tijdelijk te beperken tot die onderdelen die bijdragen aan de tekortreductie BUIG (zie voorstel 1) kunnen deze middelen eenmalig vrijvallen. Concreet betekent dit dat de onderzoeken enkel de focus hebben op rechtmatigheid en niet/veel minder op participatie en aandacht. Ook gaan we de RAP-onderzoeken dan nog gerichter inzetten op die uitkeringsgerechtigden waar de rechtmatigheid van de uitkering aan de orde kan zijn. We kunnen dan wel het aantal onderzoeken realiseren (en dus de bijdrage aan de tekortreductie BUIG leveren), maar wijken af van de inhoudelijke opdracht uit het EAA en de politieke uitspraken, zoals de Motie 'Aandacht vergroot de kansen van en voor mensen'. Deze motie (die 2 fte inzet vraagt die gefinancierd zouden worden uit de middelen voor de Agenda van Twente) is – vanwege het nog niet beschikbaar komen van de dekkingsmiddelen – overigens ook nog niet gestart.	Risico op minder participatie door groep met grote afstand tot de arbeidsmarkt. Plusminus 1.000 mensen in de 2e helft van 2018.	Bij voorkeur wel	12		35	Direct
	Subtotaal							**547**	
	Totaal							**1.919**	

Bijsturingsmaatregelen Fysiek

Nr1	Cluster /afd	Maatregel	Omschrijving	Mogelijke consequenties	Wel/geen Raadsbesluit	Pakket	Flankerende maatregelen	Opbrengst in €1000 (Incid/struc)	Datum van ingang
1	RO&B Fysiek	Invulling verplichtingenstop	komt vanuit vrijval transitoria en afrekeningen RO&B		Nee	1		375	
2	O&R Fysiek	Vrijval van middelen	extra vrijval boven op taakstelling van 375.000 euro.		Nee	1		55	
3	RO&B Fysiek	Openbare verlichting	De afgelopen jaren waren er minder kosten m.b.t. schades en vandalisme, kan in ieder geval voor 2018 incidenteel	-	Nee	1	-	30	2018
4	RO&B Fysiek	Stadsdeelbeheer, maatschappelijk nut activeren in plaats van in de exploitatie	Inzet van budget m.b.t. vrijval door activering van maatschappelijk nut activa.	geen	Nee	1	-	350	2018
5	RO&B Fysiek	Ruimtelijke Ontwikkeling	Verkoop slooprechten Christinalust	-	Nee	1	-	160	2018
6	P&C Fysiek	Inzetten resterende vacatureruimte	Er is tijdelijke (vacature)ruimte die ingezet kan worden	Minder mogelijkheden om flexibel in te spelen op (aanvullende) vragen/pieken en het risico dat er vertraging optreedt in de advisering en aanlevering in de IPC-cyclus en bestuurlijke trajecten en bestuursvoorstellen	Nee	1		50	
7	O&R Fysiek	Mogelijk positief saldo gesloten systeem eindproduct Vergunningen inzetten.	Leges=kostenverhaal. Leges > kosten= winstafroming= verboden. 2018 eventueel positief sado	Risico dat er geen positief eindsaldo zal ontstaan en onrechtmatige leges verordening met tot vijf jaar terug terugvorderingsacties. (no cure no pay bureaus)	Bij voorkeur wel	1		PM	2018
8	O&R fysiek	verkleinen flexibele schil		Moeizame arbeidsmarkt en maatregel leidt tot verminderde flexibiliteit	Nee	1		50	2018
		Subtotaal						**1070**	
9	RO&B Fysiek	Ruimtelijke ontwikkeling terughalen schadeloosstelling	Terughalen betaalde schadeloosstelling zomerwoningcasus (totaal 180.000). Inschatting dat de helft terughalen reëel is.	Onrust, risico dat terughalen niet lukt	Bij voorkeur wel	3	-	90	2018
10	RO&B Fysiek	Ruimtelijke Ontwikkeling	Subsidie eindafrekening projecten landinrichting inzetten.	-	Nee	3	-	100	2018
		Subtotaal						**190**	
11	RO&B Fysiek	Beheer wegen, kabels en leidingen baten ophogen	Sinds 2014 hebben we minimaal 100K meer opbrengsten uit K&L dan begroot, dus opbrengsten verhogen	Hiermee wordt er 1 ton minder onderhoud uitgevoerd. Omdat er wel graafwerkzaamheden aan verharding plaatsvindt, betekent dit achterstand in vervanging/herstel bestrating en daarmee kapitaalsvernietiging.	Nee	7	-	100	2018
12	RO&B Fysiek	Inzet middelen bodemuitvoerings-programma	Inzet geld uit bodemuitvoerings-programma	Mogelijk hoger risico in weerstandsvermogen. Op het moment dat er saneringskosten komen die niet voorzien waren, moet dit uit AD gefinancierd worden en kunnen we geen beroep meer doen op het Rijk	Bij voorkeur wel	7	-	100	2018
13	RO&B Fysiek	kostenplaats Cluster RO&B en opdrachtgevers ontwikkeling	Bijsturen op de vaste doorbelasting kostenplaats Opdrachtgevers Oontwikkeling, vanaf 2019 dit knelpunt in Financiële Foto terugbrengen naar nul	Minder budget in verschillende producten voor andere werkzaamheden/onderzoeken.	Nee	7	-	115	2018

Nr1	Cluster /afd	Maatregel	Omschrijving	Mogelijke consequenties	Wel/geen Raadsbesluit	Pakket	Flankerende maatregelen	Opbrengst in €1000 (Incid/struc)	Datum van ingang
14	O&R Fysiek	Verlagen formatie team ruimtelijke plannen	Opstellen bestemmingsplannen en overige besluiten met ruimtelijke impact (bv project afwijkingsbesluiten)	Niet kunnen afronden van projecten die de hele planvorming al doorlopen hebben. Zal gebeuren door inhuur af te bouwen. Wel sprake van langlopende contracten.	Bij voorkeur wel	7	Communicatie intern en extern over verminderde inzet van dit team.	40	40 in 2018, 80 struc
		Subtotaal						**355**	
15	RO&B Fysiek	Reserve duurzaamheid	Inzet reserve duurzaamheid (minus bestaande verplichtingen). Let op een raadsbesluit is hiervoor noodzakelijk.	Door de reserve in te zetten is al het handgeld om resultaten te bereiken, initiatieven los te trekken en zaken te versnellen verdwenen. Praktisch gezien wordt de einddatum van het Actieplan Duurzaamheid naar voren gehaald.	Ja	11	-	200	2018
16	O&R Fysiek	arbeidsmarktsituatie	Er wordt wél geworven, maar personeel is moeilijk te krijgen. Vacatures blijven openstaan.	Doordat het werven van deskundige medewerkers een probleem oplevert worden de wettelijke taken onvoldoende gewaarborgd. Hierdoor is de veiligheid van vooral bouw, openbare ruimte, evenementen en milieu in het geding. De provincie heeft de gemeente in het kader van interbestuurlijk toezicht dan ook de code oranje gegeven met de verplichting extra inspanningen te verrichten om het toezicht- en handhavingsniveau weer naar een adequaat basisniveau te krijgen.	Bij voorkeur wel	11		150	2018
17	O&R fysiek	Groene leges	Regeling Groene leges per 1 juli 2018 stopzetten	Niet in lijn met duurzaamheidsbeleid. Onbetrouwbare overheid. Zeer negatieve pers te verwachten nu al meerdere keren de regeling is gestopt en weer in gewijzigde vorm wordt opengezet. Daarnaast is bij het rijk met toepassing van de Crises- en herstelwet nu juist omdat Enschede zo'n strak duurzaamheidsbeleid voert, een wijziging van het Bouwbesluit voor elkaar gekregen. Hierdoor worden de duurzaamheidsnormen voor bouwvergunningen in najaar 2018 aanmerkelijk aangescherpt. "Van groene leges naar groene norm". Aansluitend kan de regeling Groene Leges op datzelfde -logische- moment vervallen. Het bedrag is een inschatting bij stoppen per 1 juli.	Ja	11		150	2018
		Subtotaal						**500**	
							Totaal	**2.115**	

Gemeente Enschede

Datum : 29 mei 2018

Van : College van B&W

Aan : Stedelijke commissie

Onderwerp : Toelichting pakket bijsturingsmaatregelen 2018

In de stedelijke commissie van 14 mei 2018 is gesproken over de collegebrief inzake het proces om te komen tot de raadsbehandeling van bijsturingsmaatregelen lopende begroting. Conclusie was dat u de voorgestelde optie 1 wilt volgen, en in het proces als raad enkele tussenstappen wil zetten. Gevolg van deze bespreking is feitelijk dat de reguliere tussenrapportage IPC met lijst bijsturingsmaatregelen een maand eerder (11 juni as) dan gebruikelijk in uw raad zal worden behandeld.

Om dit proces in korte tijd goed samen te doorlopen heeft u vervolgens in een technische sessie met ambtenaren op 16 mei jl kennis genomen van de oorzaken van de afwijkingen 2018. Daarna vond op woensdag 23 mei een vervolg (technische) sessie plaats met betrekking tot bijsturingsmaatregelen en de wijze waarop u tot besluitvorming hierover wilt komen.
Opgave van deze sessie was om op basis van de lijst maatregelen gezamenlijk de kaders voor een raadsvoorstel te verkennen. Kaders die een richtinggevend politiek debat inclusief besluitvorming over bijstelling van de lopende begroting op 4 (stedelijke commissie) en 11 juni (raad) mogelijk maken.

Het raadsvoorstel is gebaseerd op de lijst bijsturingsmaatregelen die worden geordend in logische pakketten. Deze keuzepakketjes worden ingedeeld aan de hand van het domein waartoe zij behoren, het maatschappelijke effect en de mate van impact alsmede het vereiste besluitvormingsniveau. Het raadsvoorstel maakt mogelijk dat de commissie- en raadsbehandeling aan de hand van keuzepakketten zal plaatsvinden en niet uitsluitend op het niveau van diverse op zichzelf staande maatregelen. Deze keuzepakketten bestaan uit logisch geordende voorgestelde de maatregelen. Met betrekking tot het vereiste besluitvormingsniveau gaat het raadsvoorstel uit van de reguliere taakverdeling tussen raad, college en ambtelijke organisatie in het kader van onze financiële organisatie en de expliciete raadskaders daarvoor (o.a. Financiële verordening 2017). In dit memo treft u een schematische weergave van de opbouw van het raadsvoorstel en de keuzepakketten.

Hieronder wordt de indeling van de pakketten nader toegelicht:

- Pakketten 1 en 2: Een deel van de maatregelen is technisch van aard of valt binnen de bestuurlijke kaders waarbinnen het College op de begroting kan bijsturen. In de praktijk blijken deze twee categorieën doorgaans samen te vallen en kan dit als één set worden gepresenteerd.
- Pakketten 3 t/m 6: Dit zijn maatregelen met een lage impact. Er zijn geen maatschappelijke effecten voor inwoners, geen nadelige toekomstige gevolgen en/of er liggen geen concrete bestedingsvoorstellen onder.
- Pakketten 7 t/m/ 10: Dit betreft maatregelen met een “midden impact”. De maatregelen hebben enige invloed op een beperkt aantal inwoners en/of een beperkt financieel effect voor de toekomst.
- Pakketten 11 t/m 14: Maatregelen met hoge impact. Het gaat dan om maatregelen die grote maatschappelijke effecten en/of langdurige impact veroorzaken, ofwel in financiële of in persoonlijke zin.

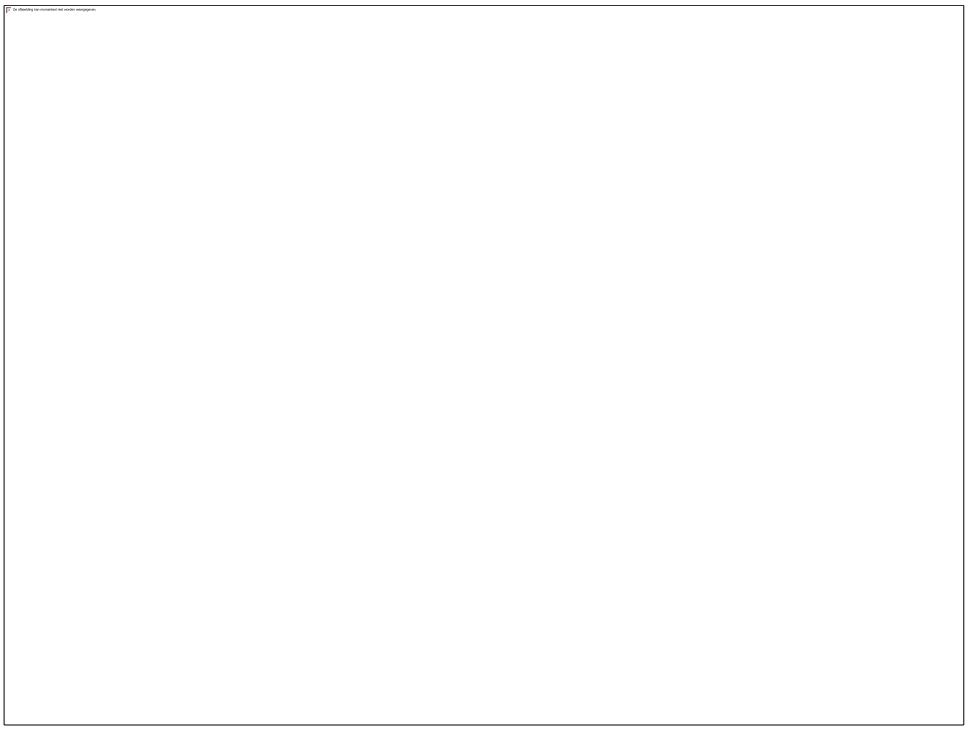

Omdat uw raad duidelijk heeft aangegeven wel het totale overzicht als uitgangspunt te hanteren voor uw besluitvorming, worden alle pakketten aan u voorgelegd. Een deel van de pakketten heeft expliciete raadsbesluitvorming nodig, en over het andere deel van de maatregelpakketten kan de raad zijn zienswijze uitspreken, die er op neer komt dat de raad een dergelijk maatregelpakket ‘on hold’ kan zetten.

Een deel van het verwachte tekort kan waarschijnlijk niet met de bijsturingsmaatregelen opgelost worden. Daarvoor wordt een beroep op de algemene reserve gedaan. Hoe groter de onttrekking uit de algemene reserve in 2018 wordt, hoe groter de impact op het weerstandsvermogen.
De prognose van de ratio in de jaarrekening 2017 is naar verwachting ongeveer 1,05. In de situatie dat alle bijsturingsmaatregelen door uw raad worden overgenomen en vastgesteld, is er nog steeds een beroep op de algemene reserve nodig van ca. 6,5 miljoen euro. In dit meest financieel, gunstige geval is er een verslechtering van de ratio van ruim 0,1 en komt de weerstandsratio op 0,95.

Tussenrapportage 2018

Gemeente Enschede

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 2

Stand van Zaken 2018 3

Inleiding 3
1. Maatschappelijke ondersteuning 7
2. Versterken economie 15
3. Duurzame leefomgeving 22
4. Dienstverlening en financieel beleid 33

Bijlage 1 Beslispunten 40

Bijlage 2 Technische wijzigingen 41

Maatschappelijke ontwikkeling 41
Versterken economie 43
Duurzame leefomgeving 45
Dienstverlening en financieel beleid 47

Bijlage 3 Begrotingswijzigingen 52

Stand van Zaken 2018

Inleiding

In de begroting 2018-2021 hebben wij de plannen gepresenteerd voor de korte en de lange termijn, met daarbij een toelichting met de gevolgen voor de financiën van de gemeente. Bij behandeling van deze tussenrapportage zijn we halverwege het begrotingsjaar 2018. In dit hoofdstuk geven we aan wat de stand van zaken is. Per programma wordt hier duidelijk wat de voortgang is op:

- de actiepunten 2018 zoals deze zijn opgenomen in de Programmabegroting 2018.
- de financiën 2018. Hier gaan we in op verwachte jaarafwijkingen en risico's.

Bij het bepalen van de voortgang hebben we ons gebaseerd op de peildatum 23 april 2018. De bijstelling in de tussenrapportage betreft uitsluitend de knelpunten zoals ook vastgelegd in de financiële foto, dit betekent dat beleidswensen uit de financiële foto niet zijn meegenomen. Verder is met betrekking tot 2018 een aantal bijlagen bij deze tussenrapportage relevant:

- Bijlage 1 Beslispunten, met daarin een samenvatting van alle beslispunten binnen de bevoegdheid van de raad.
- Bijlage 2 Technische wijzigingen. Deze begrotingswijzigingen zijn administratief-technisch van aard. De wijzigingen betreffen veelal een verschuiving van budget of een verhoging van het budget (door bijvoorbeeld toevoeging van rijksmiddelen) maar hebben geen effect op de aard van de output zoals opgenomen in de programmabegroting 2018. Of de wijzigingen betreffen een administratieve verwerking van een al eerder genomen besluit.
- Bijlage 3 Begrotingswijzigingen, waarin we inzicht geven in de financiële consequenties van de hierboven genoemde beslispunten op de doelenboom.

Verwacht gemeente resultaat 2018
In de financiële foto hebben we een verwacht resultaat opgenomen van ca 11,3 miljoen euro negatief[1]. Hierna is per peildatum 23 april het beeld voor 2018 geactualiseerd. Dat heeft per saldo geleid tot een verlaging in het verwachte totale financiële negatieve resultaat 2018. Er hebben wel mutaties plaatsgevonden t.o.v. de financiële foto, onder andere zijn er hogere bijdragen voor verbonden partijen en voordelen op treasurybeleid en OZB. Conform de uitspraak uit het vorige coalitieakkoord en de financiële verordening wordt bij een verwacht tekort groter dan 1 miljoen euro bijsturingsmaatregelen aan de raad voorgesteld. Voor de voorbereiding van deze bijsturingsmaatregelen is ambtelijk een Taskforce ingesteld. Het volgende overzicht geeft inzicht in het verwachte financiële resultaat voor 2018.

Programma (x 1.000 euro)	Resultaat 2018
Maatschappelijke ondersteuning	-7.900
Versterken economie	506
Duurzame leefomgeving	-2.433
Dienstverlening en financieel beleid	-545
Verwacht resultaat 2018 voor bijsturing	**-10.343**
Nog invullen verplichtingen en selectieve vacaturestop	-1.500
Nog invullen taakstelling organisatie	-1.000

Verwacht resultaat voor bijsturing	**-12.843**
Bijsturingsmaatregelen (via Taskforce):	**PM**
Onttrekking algemene reserve	PM
Effect meicirculaire	PM
Totaal verwacht resultaat 2018	**PM**

Toelichting:

Verwachte resultaat voor bijsturing: -12,8 miljoen euro

Per programma zijn er zowel tegenvallers als meevallers te melden:

- Zo verwachten we binnen *Maatschappelijke ondersteuning* een overschrijding van 7,9 miljoen euro. Hiervan betreft 5,7 miljoen euro Jeugdhulp a.g.v. autonome ontwikkelingen. Ook binnen de Wmo verwachten we een netto tekort van 1,7 miljoen euro; voornamelijk op het onderdeel Ondersteuning zelfstandig leven (OZL) van 1 miljoen euro. Bij algemene maatschappelijke voorzieningen ontstaat een tekort van 0,5 miljoen euro omdat meer algemene voorzieningen gecreëerd moeten worden om de taakstellingen op de maatwerkvoorzieningen te realiseren;
- Binnen *Versterken economie* verwachten we een voordeel van 0,5 miljoen euro. Op basis van een analyse verwachten we een voordeel van 1,3 miljoen euro op de Locale educatieve agenda (LEA). Binnen het product versterken economische structuur verwachten we een voordeel van 0,1 miljoen euro (Agenda van Twente/Regio Twente). Ook op de algemene bijstand verwachten we een klein voordeel van 0,1 miljoen euro (BBZ). De tekorten echter betreffen 0,6 miljoen euro binnen het product WSW a.g.v. niet realiseren van een extra rijksbijdrage van SZW. Ook het project Technology Base Twente is nog niet afgerond en leidt in 2018 tot een overschrijding van 0,3 miljoen euro. Tot slot leidt de aanbesteding van het leerlingenvervoer tot een tekort van 0,15 miljoen euro;
- Binnen *Duurzame leefomgeving* bedraagt het tekort 2,4 miljoen euro. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt binnen het product ruimtelijke ontwikkeling met 1,2 miljoen euro o.a. door personele inzet op de nieuwe ruimtelijke ontwikkelingskoers, het missen van omzet van opdrachtgevers en knelpunten t.a.v. herstructurering. Het tekort binnen stadsdeelbeheer bedraagt 0,3 miljoen euro o.a. door stormschades. De overige tekorten betreffen 0,9 miljoen euro en betreffen gladheidsbestrijding, havens & markten, handhaving en duurzaamheid;
- Het programma *Dienstverlening en financieel beleid* kent een tekort van 0,55 miljoen euro. Interne dienstverlening kent een tekort van per saldo 0,5 miloen euro o.a. door het niet tijdig behalen van (personele) bezuinigingen, actualisatie BAG, etc. Ook invoering basisregistratie (BRP) leidt tot een tekort van 0,5 miljoen euro door het verschuiven van het project van 2017 naar 2018. Op de algemene belastingen en treasury verwachten we een voordeel van 0,7 miljoen euro. Overige voor- en nadelen betreffen regionale dienstverlening (+0,2 miljoen euro), ondersteuning college (-0,2 miljoen euro) en algemene inkomsten (-0,1 miljoen euro).
- Daarnaast zijn in het overzicht twee taakstellingen uit de begroting 2018 opgenomen welke nog niet zijn ingevuld van respectievelijk 1,5 en 1,0 miljoen euro. Deze vindt u niet specifiek terug bij de programma's.

Meicirculaire
In de meicirculaire worden naar verwachting geen belangrijke wijzigingen doorgevoerd. Wel

zal naar verwachting de onderuitputting van het rijk in 2017 een negatief budgettair effect hebben in 2018. De omvang hiervan moet uit de meicirculaire blijken.

Verder zal dit jaar nog een verdeling plaatsvinden van het budget voor gemeenten die een fors tekort hebben op de nieuwe taken voor Jeugd en WMO, de zogenaamde stroppenpot. De verdeling over de gemeenten is nog niet bekend, dit zal waarschijnlijk in het najaar duidelijk zijn. Het verwachte positieve effect is niet opgenomen in de voorliggende Tussenrapportage.

Indien de bijsturingsvoorstellen worden aangenomen, dan leidt dit mogelijk tot bijstelling van de status van de actiepunten zoals in deze rapportage opgenomen.

Er is een strakke regie en monitor georganiseerd op de ontwikkelingen in 2018 via de Taskforce. In het najaar zullen we conform de afspraken met uw raad een actualisatie opstellen over de financiële stand van zaken 2018 en u daarover informeren.

Wij stellen voor:	
1.	Om de verwachte tekorten in 2018 zoveel mogelijk te beperken. En de resterende tekorten en overige verwachte voordelen, inclusief de voorgestelde bijsturingsmaatregelen, te betrekken bij de Gemeenterekening 2018.
2.	Om akkoord te gaan met de technische wijzigingen zoals opgenomen in bijlage 2.

1. Door afrondingsverschillen in de financiële foto wijkt dit bedrag af van het verwachte negatieve resultaat van 10,9 miljoen euro.

Maatschappelijke ondersteuning

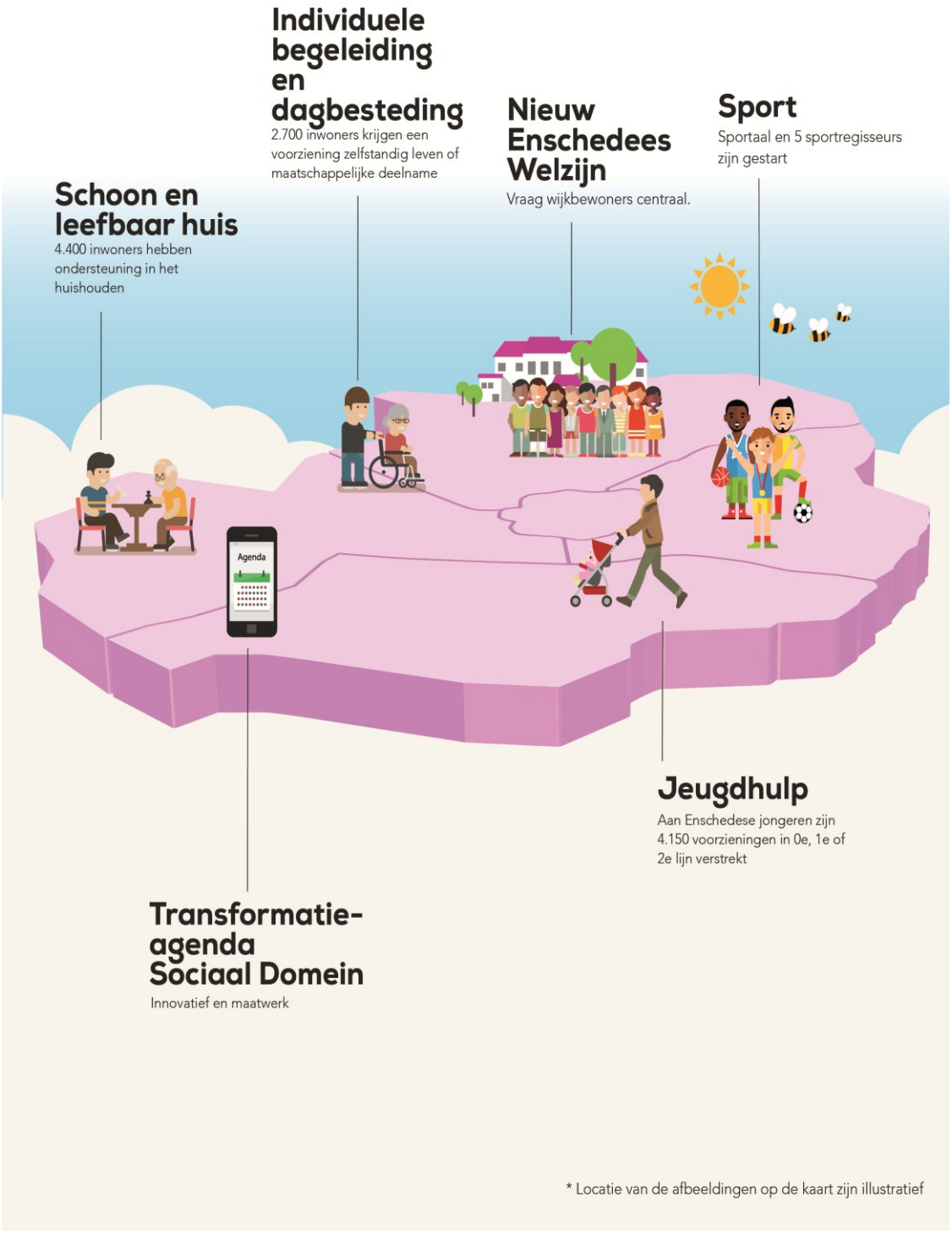

1. Maatschappelijke ondersteuning

Klik hier voor een uitgebreide beschrijving van de politieke speerpunten zoals opgenomen in de Programmabegroting 2018-2021.

Doelstelling A: Versterken van de zelf- en samenredzaamheid en de gezondheid van inwoners.

Actiepunten 2018	Status
Thema 1: Bevorderen gezondheid en actieve sportdeelname.	
1. In de lijn van het raadsbesluit van 9 oktober 2017 voeren we gefaseerd de zwembadvisie uit: met fase 1 (programma van eisen) in 2018, waarna we op basis van de aangenomen amendementen bij de raad terug komen met het resultaat van deze fase	🟢
2. Het concept van fysieke sportclusters krijgt vorm door de pilot "het cluster Diekman" waar topsport, talentontwikkeling en breedtesport bij elkaar komen en diverse sporten worden aangeboden.	🟢
3. IJsbaan Twente ontvangt in 2018 een exploitatiesubsidie, op voorwaarde dat de exploitant zelf de andere 50% van het huidige tekort afdekt (gereed eerste kwartaal, betreft Zomernota, intensivering I	🟢
Thema 2: Aanbieden van algemene voorzieningen.	
4. Van maatwerk naar algemene voorzieningen. In vijf wijken, verdeeld over de vijf stadsdelen, worden bestaande algemene voorzieningen versterkt en waar nodig nieuwe algemene voorzieningen gestart. Doel is om een structurele verschuiving naar algemene voorzieningen te realiseren, waardoor geïndiceerde maatwerk-voorzieningen (Ondersteuning zelfstandig leven (OZL, voorheen korte begeleiding) & Ondersteuning maatschappelijke deelname (OMD, voorheen dagbesteding)) nagenoeg niet meer nodig zijn. .	🟧
5. Wijkwelzijn, per 2018 is er voor het wijkwelzijn één brede opdracht en één wijkwelzijnsaanbieder per stadsdeel. Van daaruit ontwikkelen we door naar een bredere, integrale welzijnsopdracht en een hoofdaannemer en/of samenwerkingsverband per stadsdeel (flexibiliseren welzijn). Resultaten 2018	🟢
6. Personen die verward gedrag vertonen , voor 1 oktober 2018 beschikt Enschede over een integrale aanpak personen verward gedrag, waarbij we: -In kaart hebben welke samenwerking, zorg en ondersteuning al aanwezig is en welke hiaten er zijn. -Een inventarisatie maken van de ervaren knelpunten.	🟢
Thema 3: Jongerenwerk en opvoedondersteuning.	
7. In 2018 loopt de uitvoering conform de ingezette lijn ten aanzien van jongerenwerk en opvoedondersteuning (zie ook regulier werk)	🟢

Legenda: 🔻= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; 🟧= loopt achter, bijsturing mogelijk; 🟢 = conform verwachting; ⭐= boven verwachting; ⚪ = neutrale wijziging.

Toelichting

4. Van maatwerk naar algemene voorzieningen: we hebben op ons genomen om meer algemene voorzieningen te creëren om daarmee de individuele maatwerkvoorzieningen Ondersteuning Maatschappelijke Deelname (OMD, voorheen dagbesteding) terug te dringen. We zien op OMD een eerste (nog geringe) reductie op uitgaven. Om de reductie fors door te kunnen zetten, is een meer dekkende infrastructuur van voorzieningen nodig, om vervolgens een "nee, tenzij" regel gemeentebreed in te kunnen voeren. Er hangt een financiële taakstelling aan deze opgave van 1 miljoen euro voor 2018. Omdat we de dekkende infrastructuur nog onvoldoende vorm hebben kunnen geven, kunnen we minder snel de "nee,

tenzij" regel invoeren. Daardoor schatten we in dat we de taakstelling 2018 niet in de gestelde omvang zullen halen.

Doelstelling B: Een kwalitatief goede en toegankelijke ondersteuning (op maat) op het gebied van participatie, maatschappelijke ondersteuning en inkomen.

Actiepunten 2018	Status
Thema 4: Jeugdhulp (ondersteuning jeugd en gezin).	
8. Wijkteams en voorliggend, we versterken de inzet van de algemene voorzieningen in samenhang met de regie door de wijkcoaches. Dat doen we door de wijkcoaches te faciliteren in het vergroten van expertise en daarmee de werkwijze meer te richten op het gebruik van algemene voorzieningen.	
9. Sturing op verwijzers, we gaan het inzicht van externe verwijzers (huisartsen en gecertificeerde instellingen) in de kosten van Jeugdhulp verbeteren om zo onnodige stapeling van voorzieningen te voorkomen en daardoor te bevorderen dat waar dat kan wordt verwezen naar toereikende, maar goedkopere alternatieven. Dit doen we door het vergroten van de kennis bij verwijzers over het beschikbare (ingekochte) zorgaanbod in de tweedelijns zorg en over algemene voorzieningen (zie thema 2).	
10. Sturen op aanbieders, we gaan het toezicht op de geleverde kwaliteit door de aanbieders verbeteren (doelmatigheid in relatie tot declaraties) door a) meer focus op resultaat dan op systeem en b) sturing op de kwaliteit, het rendement en de innovatie van aanbieders.	
11. Beleidsaanpassingen Jeugdhulp, via de volgende projecten moet een besparing van 200.000 euro in 2018 (Zomernota, dekkingsmaatregel I) worden gerealiseerd: - De jeugd-GGZ (18-) valt onder gemeentelijke verantwoordelijkheid en de volwassenen-GGZ (18+) is een verantwoordelijkheid van de zorgverzekeraars. Bij trajecten die bij 18- starten en doorlopen naar 18+, laten we vanaf 18 jaar de GGZ-kosten financieren vanuit de Zvw (Zorgverzekeringswet). We verbeteren hiervoor de controlemechanismen. - We realiseren onderwijs-zorgarrangementen waarin preventieve jeugdhulpondersteuning veel dichter bij en in samenwerking met scholen plaatsvindt en specialistische/complexe jeugdhulp wordt voorkomen. - Afhankelijk van de uitkomsten van de oriëntatiefase start begin 2018 de Social Impact Bond jongvolwassenen. Doel: integrale ondersteuning op de leefvelden 1) zorg, 2) onderwijs, 3) wonen, 4) inkomen/schulden, 5) werk en 6) veiligheid voor jongvolwassenen in de overgang 18-/18+. In 2018 willen we circa 20-40 jongvolwassenen laten starten. De eerste resultaten worden in 2019 en verder verwacht.	
12. Inkoop jeugdhulp in 2018 bereiden we de invoering van het nieuwe Twentse integrale inkoopmodel voor jeugdhulp per 1 januari 2019 voor. Dit model moet voldoen aan de transformatiedoelstellingen en is financieel duurzaam. Het biedt de mogelijkheid om ook andere vormen van ondersteuning, bijvoorbeeld uit de Wmo in te voegen.We maken afspraken met de aanbieders van specialistische jeugdhulp binnen het huidige contract	
13. OZJT, op basis van de evaluatie die in 2017 wordt uitgevoerd, herijken we de bijdrage aan en de samenwerking binnen het OZJT/Samen14 (samenwerkingsverband van de Twentse gemeenten op het gebied van zorg en jeugdhulp). Uitgangspunt daarbij is dat de verplichte bovenlokale taken uit de Jeugdwet onderdeel blijven van OZJT en dat we voor de niet-verplichte onderdelen samenwerken als de meerwaarde van de bovenlokale aanpak helder is	
14. Aanvullende niet-wettelijke subsidies GGD op het preventieve veld, de bezuiniging op de structurele subsidie lokaal maatwerk GGD voor uitvoering van preventief jeugdbeleid van 400.000 euro (Zomernota, dekkingsmaatregel II) wordt in 2019, 2020 en 2021 gecompenseerd met tijdelijke Gezond in de stad-middelen (GIDS-middelen) van 163.000 euro per jaar	

(Zomernota, amendement d)	
15. Verbonden partij: Regio Twente, onderdelen GGD en OZJT, Regio Twente is een samenwerkingsverband van de veertien Twentse gemeenten en voert taken uit op het gebied van vervoer & verkeer, economie, recreatie & toerisme en volksgezondheid. Dat laatste wordt gedaan door het onderdeel GGD en OZJT	
Thema 5: Ondersteuning cliënten en mantelzorgers.	
16. Actieplan Mantelzorg, In 2018 gaan we verder met het onder de aandacht brengen van de ondersteuningsmogelijkheden voor mantelzorgers en het ontlasten van mantelzorgers door inzet van vrijwilligers.	
Thema 6: WMO-maatwerkvoorzieningen.	
17. Inzet vernieuwing maatschappelijke ondersteuning, het pakket voor de voorziening ondersteuning huishouden is aangepast met nieuwe modules. Daardoor kunnen we in 2018 stoppen met het concept van de dienstencheque (ook wel de HHT-voucher genoemd).	
18. Landelijke werkagenda Menzis, het project "Effectieve inzet van middelen" wordt gecontinueerd op basis van een geactualiseerd actieplan. De intentie is uitgesproken om de werkagenda met drie jaar te verlengen. De focus komt te liggen op de volgende onderdelen: - Realiseren en borgen van een sluitende GGZ-keten. - Voorkomen van dubbelingen en stapelingen van voorzieningen, waarbij het resultaat moet bijdragen aan betere kwaliteit van zorg en meer kosten-efficiëntie. - Verankeren preventieprogramma minimapolis, waarbij het resultaat moet bijdragen aan betaalbaarheid van de collectieve zorgverzekering Menzis op de langere termijn.	
19. Maatwerkvoorzieningen Olz, Omd en kortdurend verblijf, per 01-01-2019 worden deze maatwerkvoorzieningen opnieuw aanbesteed, volgens het Twents inkoopmodel (zie ook thema 4, Inkoop).	
Thema 7: Woonbegeleiding.	
20.Scheiden wonen en zorg, intramurale voorzieningen (wonen, begeleiden, levensonderhoud enzovoort) zijn dure voorzieningen. Een deel van de cliënten kan toe met een zelfstandige woonruimte plus aanvullende begeleiding. Het ontbreekt echter aan kleinschalige, betaalbare wooneenheden. In 2018 gaan we nieuwe woonvormen (wonen en levensfasegerichte ondersteuning) realiseren voor tenminste 20 jongeren/jongvolwassenen. In 2018 wordt een dergelijk traject ook opgestart voor een groep beschermd wonen cliënten die toe zijn aan een volgende stap op weg naar zelfstandig wonen. Zelfstandige woonruimte aangevuld met begeleiding.	
21. Gedragscode Beschermd Wonen Twente, op basis van de opgedane ervaringen (audits 2015-2016) passen we samen met de keurmerk-leden de gedragscode aan, met name aanscherping van de eisen op onderdelen die betrekking hebben op bedrijfsvoering van de zorgaanbieders.	
22. Beschermd wonen in de verslavingszorg, samen met de gemeente Hengelo en Tactus wordt een woonvoorziening in Hengelo gerealiseerd om zo in het werkgebied van centrumgemeente Enschede het tekort aan plekken te reduceren .	
23. Toekomst maatschappelijke opvang en beschermd wonen, we maken, met het oog op de decentralisatie van de taken van de centrumgemeente naar de regiogemeenten, afspraken met de regiogemeenten over de inzet van middelen voor en de toegang tot beschermd wonen-voorzieningen	
Thema 8: Maatschappelijke en vrouwenopvang.	
24. KamerRaad, er komt een voorziening van KamerRaad in Hengelo, zodat –afhankelijk van de locatie- naar schatting 10 à 15 jongeren die naar het ROC in Hengelo gaan en vanwege de thuissituatie dreigen uit te vallen in het onderwijs begeleid op kamers gaan wonen.	
25. Opvang daklozen, er worden nieuwe vormen van opvang gerealiseerd gericht op de groep	

'economisch' daklozen. Uitgangspunt is hierbij dat iemand waar mogelijk in de gemeente van herkomst kan blijven wonen. Hierbij wordt gedacht aan een concept als 'huis te leen'.	
26. Bed-bad-brood, op basis van het nieuwe rijksbeleid zal in 2018 een besluit worden genomen over de toekomst van de bed-bad-brood-voorziening in Enschede.	■
Thema 9: Inkomensondersteuning.	
27. Armoedebeleid - In 2018 wordt gerapporteerd over de effectiviteit van het instrumentarium van het armoedebeleid. De resultaten kunnen eventueel leiden tot een bijsturing. Deze rapportage is het resultaat van het proces dat met de raadswerkgroep "werk" is doorlopen. - Het experiment van een alternatieve aanpak voor aflossing van schulden wordt geëvalueerd. Onderdelen van deze aanpak kunnen worden ingezet op andere aspecten van de schuldhulpverlening.	●
28. Versoberen collectieve ziektekostenverzekering Minima (CZM).	●
30. Sturen op kosten Stadsbank - In de tweede helft van 2017 starten we met het implementeren van de principes van Mobility Mentoring binnen de schuldhulpverlening. Binnen deze aanpak is extra aandacht voor de effecten van schuldenstress op de zelfredzaamheid van mensen met schulden. - Er wordt extra geïnvesteerd in het voorkomen van schulden. - De samenwerking met partners (werkgevers, onderwijsinstellingen en maatschappelijke instellingen) op het gebied van de aanpak van schulden wordt geïntensiveerd. - We werken aan de vroegsignalering van schulden door onder andere samen te werken met werkgevers.	●

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

Toelichting

9. Sturen op verwijzers en 10. Sturen op aanbieders: aan beide onderdelen is een besparingsdoelstelling gekoppeld om hiermee de totale kosten voor jeugd vanuit deze twee externe partijen ook omlaag te brengen. Dit vraagt echter een hogere en langdurige inspanning, de verwachting is dat dit resultaat in 2018 nog niet bereikt wordt.

11. Beleidsaanpassingen Jeugd: voor de onderdelen Jeugd GGZ en OJA lopen de acties, maar is het nog onzeker of we daarmee de financiële doelstelling halen.

13. OZJT: realisatie van de taakstelling op OZJT zal moeten worden gerealiseerd in het leveren van personele inzet voor OZJT vanuit de bestaande formatie. Het bedrag zonder meer in mindering brengen op de begroting OZJT heeft een multiplyer effect van plm 700.000 euro op de begroting van OZJT. Er wordt gewerkt aan een realistische formule (risico op acceptatie Samen14), deze is nog niet gereed.

26. Bed-Bad-Brood: er heeft nog geen besluitvorming plaats gevonden over definitie lokale regeling voor BBB, inbegrepen de financiering daarvan. Dit is afhankelijk van het coalitie-akkoord.

Thema	Product	Status	Afwijking (x 1.000 euro)
Doelstelling A: V*ersterken van de zelf- en samenredzaamheid en de gezondheid van inwoners.*			
1. Bevorderen gezondheid en actieve sportdeelname. 2. Aanbieden van Algemene voorzieningen. 3. Jongerenwerk en opvoedondersteuning	Algemene maatschappelijke voorzieningen	▼	-500
Doelstelling B: E*en kwalitatief goed en toegankelijke ondersteuning (op maat) op het gebied van participatie, maatschappelijke ondersteuning en inkomen.*			
4. Jeugdhulp (ondersteuning jeugd en gezin)	Jeugdhulp vrijwillig kader	▼	-5.600
	Jeugdhulp gedwongen kader	▼	-100
5. Ondersteuning cliënten en mantelzorgers	Lichte ondersteuning en regie	●	
6. WMO-maatwerkvoorzieningen	WMO begeleiding	▼	-1.300
	WMO individuele voorzieningen	▼	-400
7. Woonbegeleiding	Beschermd wonen	●	
8. Maatschappelijke en vrouwenopvang	Opvangvoorzieningen	●	0
9. Inkomensondersteuning	Inkomensondersteuning	▼	0
Resultaat bedrijfsvoering	Maatschappelijke ondersteuning	●	
Totaal voor bijsturing		▼	**-7.900**

Legenda: ▼ = tegenvaller; ■ = risico; ● = conform begroting; ★ = meevaller; ○ = neutrale wijziging.

Toelichting afwijkingen

Algemeen maatschappelijke voorzieningen
Meer algemene voorzieningen (-500K)
Het nadeel van 500.000 euro wordt vooral veroorzaakt door het beleidsvoornemen meer algemene voorzieningen te creëren die het beroep op de individuele maatwerkvoorzieningen Ondersteuning Maatschappelijke Deelname moet verminderen. Dit is één van de bezuinigingslijnen uit de Zomernota 2017. Daarom wordt op dit begrotingsproduct nu een hoger subsidiebedrag verleend dan begroot. De besparingen op de maatwerkvoorzieningen vragen meer voorbereidingstijd zodat hier een incidenteel nadeel optreedt. Daarnaast is sprake van een nadeel in verband met de kosten voor de schoonmakers en de prijscompensatie voor Sportaal en de prijscompensatie voor de GGD.

Onttrekking aan de reserve Sociaal Domein
Conform de brief die uw Raad d.d. 13 maart heeft ontvangen, vindt in de zomernota/tussenrapportage een actualisatie van de investeringen uit het Reserve Fonds Sociaal Fonds plaats. De stand van de reserve op 31-12-2017 bedroeg 3,25 miljoen euro. Een deel daarvan (circa 750.000 euro) is via eerdere beschikkingen toegewezen aan een aantal transformatieprojecten, waarvoor de uitgaven nog niet allemaal gedaan zijn en in 2018 – 2019 gedaan zullen worden. Daarnaast is in januari 2018 een bedrag van 2,5 miljoen euro vanuit de Reserve Sociaal Fonds toegewezen aan een aantal incidentele investeringen in de structuur van het sociaal domein die er voor moeten zorgen dat de transformatie van het

sociaal domein doorzet en leidt tot een duurzaam sociaal stelsel in Enschede. Met ondersteuning waar nodig zo dichtbij mogelijk, vanuit het uitgangspunt van eigen kracht: van vangnet naar springplank. Middels de raadsbrief van 21 maart 2018 bent u op de hoogte gesteld van de onderliggende plannen. Van de 3,25 miljoen euro is ca 1,3 miljoen euro onttrokken via de programmabegroting 2018-2021. Wij stellen voor om het aanvullende deel van ca 2,0 miljoen euro te onttrekken via de Tussenrapportage 2018.

Wij stellen voor:	
3.	om aanvullend ca. 2,0 miljoen euro te onttrekken uit de reserve Sociaal fonds voor incidentele investeringen in de structuur van het sociaal domein zodat de transformatie van het sociaal domein doorzet en leidt tot een duurzaam sociaal stelsel (BP-MO-01).

Beweging in de sportaccommodaties
We stellen voor om het bedrag van 176.096 euro te onttrekken aan de reserve Maatschappelijke functie Sport. Dit bedrag is nodig ter dekking van het tegengaan van versnippering in de sport en efficiëntere inzet van de sportaccommodaties. Het doel is een plan uit te werken waarbij de verenigingskracht wordt versterkt, clustervorming ontstaat en de taakstelling op de sportaccommodaties gerealiseerd wordt. Hiervoor zijn incidentele middelen nodig. Verenigingen zullen verplaatst moeten worden hetgeen kosten met zich meebrengt.

Onderzocht wordt:

- Het Horstmanpark vrijspelen
- Intensieve samenwerking op het Diekmanterrein
- Ruimte optimaal benutten sportpark Enschede Zuid.

De inzet van deze reserve brengt deze ontwikkelingen op gang.

Wij stellen voor:	
4.	om 176.096 euro te onttrekken uit de reserve Maatschappelijke functie sport voor dekking van het tegengaan van versnippering in de sport en een efficiëntere inzet van de sportaccommodaties ter realisering van de hiermee gemoeide taakstelling. (BP-MO-02).

Jeugdhulp (-5.700K)
Het tekort op jeugdhulp is met name het gevolg van de "autonome ontwikkeling" die zich in 2017 heeft voorgedaan. De gemiddelde kosten per cliënt zijn toegenomen (verzwaring zorg), de "verzilvering" van toewijzingen van aanbieders is opgelopen en we blijven geconfronteerd met een oplopend volume aan "externe verwijzingen" (verwijzingen door gecertificeerde instellingen en medisch specialisten). Daarnaast wordt er rekening mee gehouden dat een deel van de structurele maatregelen nog niet in 2018 de beoogde besparing zal opleveren. Tot slot is rekening gehouden met een tariefwijziging (ophoging) voor de zorgaanbieders in de jeugdbescherming/jeugdreclassering en een toename van vervoerskosten.
Een aandachtspunt voor deze prognose is dat er nog geen actuele prognose van de zorgaanbieders zelf beschikbaar is en dat toewijzings- en declaratiedata altijd een naijlend effect kennen.

WMO begeleiding (-1.300K)
Dit product bestaat uit het onderdeel Maatwerkvoorziening Wmo nieuw 18+, Ondersteuning Maatschappelijke Deelname (OMD) en Ondersteuning Zelfstandig Leven (OZL). We verwachten een nadelig resultaat van -1,3 miljoen euro. Op het onderdeel OZL verwachten we een nadelig resultaat van ca. 1 miljoen euro. Daarnaast is in de prognose rekening gehouden met de nadelige effecten van de aanbesteding OMD-vervoer (-340.000 euro), een

lagere ontvangen eigen bijdrage (-150.000 euro) een voordelig resultaat op de uitgaven van het persoonsgebonden budget (PGB’s) van 400.000 euro als gevolg van een daling van van het aantal cliënten met een PGB. Tot slot nog de verwachting dat we de ingestelde maatregel zomernota 2017 nog niet volledig weten te realiseren (-200.000 euro).
Een aandachtspunt voor deze prognose is dat er nog geen actuele prognose van de zorgaanbieders zelf beschikbaar is en dat toewijzings- en declaratiedata altijd een naijlend effect kennen.

WMO individuele voorzieningen (-400K)
Dit product bestaat uit de onderdelen Hulpmiddelen & aanpassingen, Ondersteuning huishouden en Collectief vraagafhankelijk vervoer (CVV). Op het onderdeel hulpmiddelen & Aanpassingen verwachten we een nadelig resultaat van ca 700.000 euro. Dit is het gevolg van de aanbesteding, waar veelal hogere tarieven gelden in combinatie met het feit dat er veel nieuw verstrekkingen zijn bij met name rolstoelen. Voor het einde van het 2de kwartaal worden bijsturingsmaatregelen geïmplementeerd en voorgesteld.
Voor het onderdeel Ondersteuning bij het Huishouden verwachten we per saldo een voordelig resultaat van ca 300.000 euro. Als gevolg van een uitspraak van de Centrale Raad van Beroep hebben we ons beleid voor ondersteuning bij het huishouden aangepast. In 2017 zijn daarom alle cliënten geherindiceerd. Naast een basismodule maken we gebruik van 5 extra modules. De verwachting is een voordelig resultaat van ca 400.000 euro, rekening houdend met een toename/groei van het aantal cliënten in 2018. Daarnaast verwachten we bij de PGB's (persoonsgebonden budgetten) een voordeel van ca 100.000 euro a.g.v. een lager aantal cliënten met een PGB. Ook is rekening gehouden met een vergoeding voor het regresrecht VNG (afkoopsom Wmo-kosten als gevolg van een ongeval te verhalen op de wettelijk aansprakelijke persoon) van 100.000 euro. Tot slot de verwachting dat de eigen bijdrage lager uitvalt met ca 300.000 euro.

Opvangvoorzieningen (0K)
De extra kosten voor Bed Bad en Broodregeling tot en met ultimo juli 2018 bedragen 0,2 miljoen euro. Dekking is gevonden binnen het incidentele budget voor asiel en opvang.

Versterken economie

1%
is de stijging van het aantal mensen met een Participatiewet uitkering. Landelijk was deze stijging 3,6%.

10,3 mln mensen
bezoeken jaarlijks de Enschedese binnenstad.

Technology Base Twente
gebied voor drones, Safety & Security en AMM-proeffabrieken.

Sterke dynamiek op Kennispark
Bedrijven vestigen zich, investeren en groeien op het Kennispark.

Bijstandsuitkeringen
Er wordt nog steeds meer geld uitgegeven aan bijstandsuitkeringen dan dat er binnenkomt van het Rijk.

Van uitkering naar werk
Er is een sterke inzet op de uitstroom naar werk. Deze stijgt al 5 jaar op een rij.

61,5%
arbeidsparticipatie in Enschede.
Dat is een daling van 1,2% t.o.v. 2015.

* Locatie van de afbeeldingen op de kaart zijn illustratief

2. Versterken economie

Klik hier voor een uitgebreide beschrijving van de politieke speerpunten zoals opgenomen in de Programmabegroting 2018-2021.

Doelstelling A: Economische groei in Enschede en Twente (meer bedrijven en groei van bedrijven).

Actiepunten 2018	Status
Thema 1 en 2: Versterken (internationaal) ondernemersklimaat & branche-aanpak en acquisitie	
1. In 2018 gaan we aan de slag met de nieuwe Agenda voor Twente. Er komt een uitvoeringsprogramma op de actielijnen "techniek als motor", "arbeidsmarkt & talent", "bereikbaarheid & vestigingsklimaat" en "duurzaamheid & circulaire economie".	
2. Rode loper.	
3. Acquisitie regulier, We zetten in op acquisitie voor de binnenstad om het profiel als Euregionaal koopcentrum verder te versterken.	
4. Branche aanpak, in 2018 besteden we specifieke aandacht aan de branches "zakelijke dienstverlening en ICT" en "gezondheid en innovatie".	
5. Bedrijventerreinen algemeen, in 2018 ligt er een plan van aanpak voor de implementatie van de Twentse afspraken over de programmering van bedrijventerreinen en stellen we een visie op voor werklocaties voor Enschede.	
6. Smart cities, we stellen gebieden in onze stad beschikbaar als living lab (de campus, binnenstad en de luchthaven).	
7. Internationaal, we stellen een internationale Smart City Agenda op met onze zustersteden Palo Alto, Dalian en met Münster, Heidelberg en Linköping. De thema's zijn: mobiliteit, zelfredzaamheid burgers, drones en open data (met name safety en security).	
8. Eurocities netwerk, aanvraag Erasmussubsidie binnen het thema "aansluiting onderwijs–arbeidsmarkt" als resultaat van het Eurocities seminar 2017 in Twente 'skills for an inclusive labourmarket'.	
Thema 3: Versterken groene groei	
9. Een aantal bedrijven en de gemeente nemen het voortouw tot een Enschedees Energie Convenant. Gestreefd wordt het convenant in werking te laten treden per 1 januari 2018.	
10. In 2018 starten we met een duurzamere stadslogistiek.	
11. Samen met Bedrijventerreinen Energie Positief (stichting van TNO, WM3, Oost NL, SKBN, en Kortman DGO) starten wij in 2018 met een pilot in het Havengebied voor het verduurzamen van de bedrijventerreinen in Enschede.	
Thema 4: Faciliteren kansrijke economische projecten	
14. Novel-T, in de periode 2017-2020 mikt Novel-T op begeleiding van in totaal 300 start ups (waarvan 75% succesvol is) en van 25 scale ups.	
15. Kennispark (gebied), in de eerste helft van 2018 landt de ontwikkelstrategie innovatiecampus Kennispark in de daarvoor benodigde lokale regelgeving en start de gezamenlijke uitwerking en uitvoering van de ontwikkelstrategie.	
16. XL Businesspark, de organisatie van XL Businesspark werkt in 2018 aan de doelen voor acquisitie, het faciliteren van de (fysieke) vestiging van bedrijven, duurzaamheid, arbeidsmarkt en parkmanagement.	
17. Technology Base Twente, de bestemmingsplannen worden naar verwachting onherroepelijk in 2018 zodat nieuwe initiatieven sneller gefaciliteerd kunnen worden.	
18. ADT, wij maken samen met Gedeputeerde Staten van Overijssel een voorstel voor de heroriëntatie van de governance van Technology Base (noordelijk deelgebied en de	

luchthaven).	
19. De bestemmingsplannen voor Technology Base Twente worden ter vaststelling aan de Raad voorgelegd.	🟢
Thema 5: Bereikbaarheid (fysiek en digitaal)	
20. Bereikbaarheid, we werken vanuit het in 2017 vastgestelde nieuwe ambitieniveau aan verbetering van de bereikbaarheid van banen en het op orde brengen van de basisinfrastructuur van de regio.	🟢

Legenda: 🔻= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; 🟧= loopt achter, bijsturing mogelijk; 🟢 = conform verwachting; ⭐= boven verwachting; ⚪ = neutrale wijziging.

Doelstelling B: Een groter deel van de potentiële beroepsbevolking is aan het werk

Actiepunten 2018	Status
Thema 6: Vergroten zelfredzaamheid bij het vinden van werk binnen en buiten Enschede	
21. Focus op uitstroom	🟢
22. Mensen met een arbeidshandicap, vorig jaar heeft het kabinet een aantal fundamentele wetswijzigingen doorgevoerd voor mensen met een arbeidshandicap Met deze wetswijziging komt er per gemeente een landelijk opgelegde jaarlijkse taakstelling voor het invullen van (beschutte) werkplekken voor mensen met een arbeidshandicap.	🟢 🔻
23. Maatschappelijk rendement, het verhogen van de arbeidsparticipatie van mensen met een zware medische- of sociale arbeidshandicap die niet zelfstandig het minimum loon kunnen verdienen bij een reguliere werkgever.	🟢
Thema 7: Investeren in werkgelegenheid.	
24. Werkgelegenheid Duitsland, in 2018 zetten we verder in op samenwerking met de Duitse 'Wirtschaftsförderungen' van de verschillende gemeenten en 'Kreisen' in het Euregiogebied en waar nodig daar buiten en willen we talent behouden voor de Euregio.	🟢
25. Starters, acties vanuit de gemeente bestaan uitsluitend in ondersteunende vorm, bijvoorbeeld via Novel-T.	🟢

Legenda: 🔻= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; 🟧= loopt achter, bijsturing mogelijk; 🟢 = conform verwachting; ⭐= boven verwachting; ⚪ = neutrale wijziging.

Toelichting

Thema 6 nummer 22, bullit 1 groen en bullit 2 rood

- Voldoen aan de taakstelling van 57 banen voor Nieuw Beschut. Vanaf december 2017 hebben de eerste mensen een dienstverband gekregen. Inmiddels gaat het om 17 personen. Alle aanmeldingen vanuit het UWV worden geplaatst. Echter loopt het aantal mensen dat zich aanmeldt en geschikt is voor Nieuw Beschut achter bij de taakstelling die opgelegd is door SZW. Het niet geheel halen van deze taakstelling wordt niet door SZW gesanctioneerd. 🟢
- Optimaliseren van de loonwaarde van alle medewerkers bij werkgevers. Dit betekent dat werkgevers de werkelijke loonwaarde betalen voor mensen met een arbeidshandicap. Nog niet bij alle werkgevers kunnen contracten worden aangepast op basis van loonwaarde. Gesprekken vinden hierover plaats. 🔻

Doelstelling C: Meer jongeren met een opleiding die aansluit bij de arbeidsmarkt

Actiepunten 2018	Status
Thema 8: Onderwijs en talentontwikkeling.	
26. Onderwijs algemeen, in het voorjaar 2018 formuleren we samen met de partners een advies voor een vervolg op de Lokale Educatieve Agenda (LEA): een "Agenda voor de toekomst van de Jeugd 0-27".	
27. Versterken banden met UT, Saxion en ROC, het realiseren van een citizen lab (kennisinstellingen, burgers, bedrijven en overheid).	

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

Thema	Product	Status	Afwijking (x 1.000 euro)
Doelstelling A: *Economische groei in Enschede en Twente (meer bedrijven en groei van bedrijven).*			
1. Versterken (internationaal) ondernemersklimaat	Versterken economische structuur		-509 +640
	Innovatie en ondernemerschap		
2. Brancheaanpak en acquisitie	Dienstverlening aan ondernemers		
3. Versterken groene groei	Geen		
4. Faciliteren kansrijke economische projecten	Projecten economische ontwikkelingen		-275
5. Bereikbaarheid (fysiek en digitaal)	Verkeersinfrastructuur en beleid		
Doelstelling B: *Een groter deel van de potentiële beroepsbevolking is aan het werk.*			
6. Vergroten zelfredzaamheid bij het vinden van werk binnen en buiten Enschede	Algemene bijstand levensonderhoud		100
	Arbeidsmarktparticipatie		
	Uitvoering WSW		-600
7. Investeren in werkgelegenheid	Geen		
Doelstelling C: *Meer jongeren met een opleiding die aansluit bij de arbeidsmarkt.*			
8. Onderwijs en talentontwikkeling	Brede talentontwikkeling		1.300
	Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt		
	Kinderopvang		
	Leerlingenvervoer		-150
	Leerplicht / RMC		
Resultaat bedrijfsvoering	Economie, werk en onderwijs		

Totaal voor bijsturing		⭐	**506**

Legenda: 🔻 = tegenvaller; 🟧 = risico; 🟢 = conform begroting; ⭐ = meevaller; ○ = neutrale wijziging.

Toelichting afwijkingen

Versterken economische structuur (+131K)
Aanvankelijk heeft de Raad een motie aangenomen waarin het het College is opgedragen om de extra 5 euro per inwoner (640.000 euro excl. 1 euro per inwoner voor vrijetijdseconomie) voor 2018 in te zetten in lijn met de ambitie zoals verwoord in de Agenda van Twente. Dit omdat lang niet alle gemeenten de 12,50 euro wilden inleggen, maar maximaal 7,50 euro. In deze motie zijn bestedingsrichtingen aangegeven. Op basis van die besluitvorming zijn activiteiten gestart en zijn verplichtingen aangegaan. Voor 2018 bedragen deze kosten naar verwachting 300.000 euro. Het College heeft op 13 maart jl. besloten om de uitvoering van de motie over te laten aan het nieuwe College. Dit betekent concreet dat er enerzijds vooralsnog geen dekking is voor de reeds in gang gezette activiteiten. Anderzijds is dit bedrag nog niet ingezet en voor 2018 feitelijk nog beschikbaar. Het stopzetten van de betreffende activiteiten houdt in het niet verder doorgaan met de Strategische Agenda Kennisinstellingen, het stopzetten van Smart City en de dekking voor reeds toegezegde bijdrage aan Space53 2019 vervalt.

Binnen dit budget vallen ook de reguliere uitgaven voor economische ontwikkeling welke worden uitgevoerd door de Regio Twente. De totale begroting van de Regio Twente ten aanzien van de reguliere taken (niet zijnde de Agenda voor Twente) is hoger dan de opgenomen bedragen in de gemeentelijke programmabegroting 2018. Het negatieve verschil van 209.000 euro komt bij dit programma tot uitdrukking. In bijlage 3 technische wijzigingen is een wijziging opgenomen om de begroting administratief op orde te brengen.

Projecten economische ontwikkelingen (-275K)
Dit betreft het in de Financiele Foto opgenomen knelpunt ten aanzien van Technology Base Twente (TBT). In de Programmabegroting 2016-2019 heeft de Raad budget beschikbaar gesteld voor TBT voor de jaren 2016 en 2017. Het budget is inmiddels uitgeput, maar het project is nog niet afgerond. Het knelpunt betreft de kosten die voortvloeien uit de inzet van de commissie Wientjes en kosten voor het plan van aanpak 2018: 50.000 euro voor inzet van het Topteam 2018, 50.000 euro voor het Regieteam ruimtelijke kwaliteit (raadsvoorstel 12/3), 50.000 euro voor procedures bestemmingsplannen, 25.000 euro voor communicatie en 100.000 euro aan apparaatskosten. Het grootste deel van deze kosten is reeds verplicht. Op onderdelen zijn tevens afspraken gemaakt met medefinanciers. Als Enschede geen middelen beschikbaar stelt, dan vervalt ook de cofinanciering en kunnen bestaande afspraken niet worden nagekomen.

Algemene bijstand levensonderhoud (+100K)
We verwachten voor 2018 bij Algemene bijstand levensonderhoud (voor het eerste in vele jaren) binnen de begroting te blijven. Onlangs is het nader voorlopig budget voor de BUIG bekend gemaakt. Daaruit bleek dat Enschede 2 miljoen euro meer budget ontvangt dan in september 2017 bekend is gemaakt. Als gevolg van deze ophoging is het risico, zoals genoemd in de Financiële Foto, niet meer aan de orde. Het leidt echter niet tot een begrotingsoverschot. Gelet op de bestandsontwikkeling van de bijstand in combinatie met het nieuwe rijksbudget verwachten we wel binnen de begroting te blijven. Het definitieve rijksbudget 2018 wordt in september gecommuniceerd.
Op het onderdeel Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen (BBZ) verwachten we een voordeel van 0,1 miljoen euro als gevolg van hogere aflossingen op leningen.

Uitvoering WSW (-600K)
In de begroting van Uitvoering WSW is uitgegaan van een extra bijdrage van SZW van 1,0 mln euro voor het in 2017 gemelde financiele knelpunt voor binnen de SW. In de financile foto 2018 is deze bijdrage omgezet in een knelpunt van 1,0 mln euro.
De LIV (Lage Inkomensvoordeel) zorgt voor een onverwachte meevaller van 0,4 mln euro. Dit betreft een teruggave van werkgeverpremies over het jaar 2017. Lang is hierover onduidelijkheid geweest, waardoor er in de begroting van de Gemeente Enschede hiermee voorzichtigheidshalve geen rekening is gehouden. Uit de recent bekend gemaakte beschikking blijkt dat de uitkeringsgrondslag in positieve zin is bijgesteld.
De LIV-meevaller leidt tot een bijgesteld tekort van 0,6 miljoen euro.

Brede talentontwikkeling (+1.300K)
Op basis van een analyse van toekomstige verplichtingen blijven er eind 2018 middelen over op de Locale Educatieve Agenda (LEA). Daarbij is rekening gehouden met verplichtingen voor het 2e deel van het schooljaar 2018-2019.

Leerlingenvervoer (-150K)
Overschrijding van de begroting van 150.000 euro als gevolg van de aanbesteding van vervoer (zomer 2017). Verondersteld is een gelijkblijvend aantal leerlingen van 445 en 200 schooldagen.

Duurzame leefomgeving

21 hectare zonnepanelen

Aanwijzing locaties voor zonne-energie. In deze coalitieperiode ten minste 21 hectare voor zonnepanelen.
Nu reeds 24 hectare aan zonnepanelen vergund!

1,73% minder gasverbruik

In de periode 2015-2016 daalde het gasverbruik met 1,73%. Gasverbruik neemt conform doelstelling (1,2 % per jaar) af.

Groene leges; lagere leges voor groene bouwplannen

Regeling is in 2016 tot stand gebracht en was effectief. Wegens grote toeloop (en de daarmee samenhangende financiële claim) is de regeling stop gezet. Bij de gemeenteraad ligt op dit moment een voorstel om de regeling voor een beperktere categorie van gevallen te heropenen.

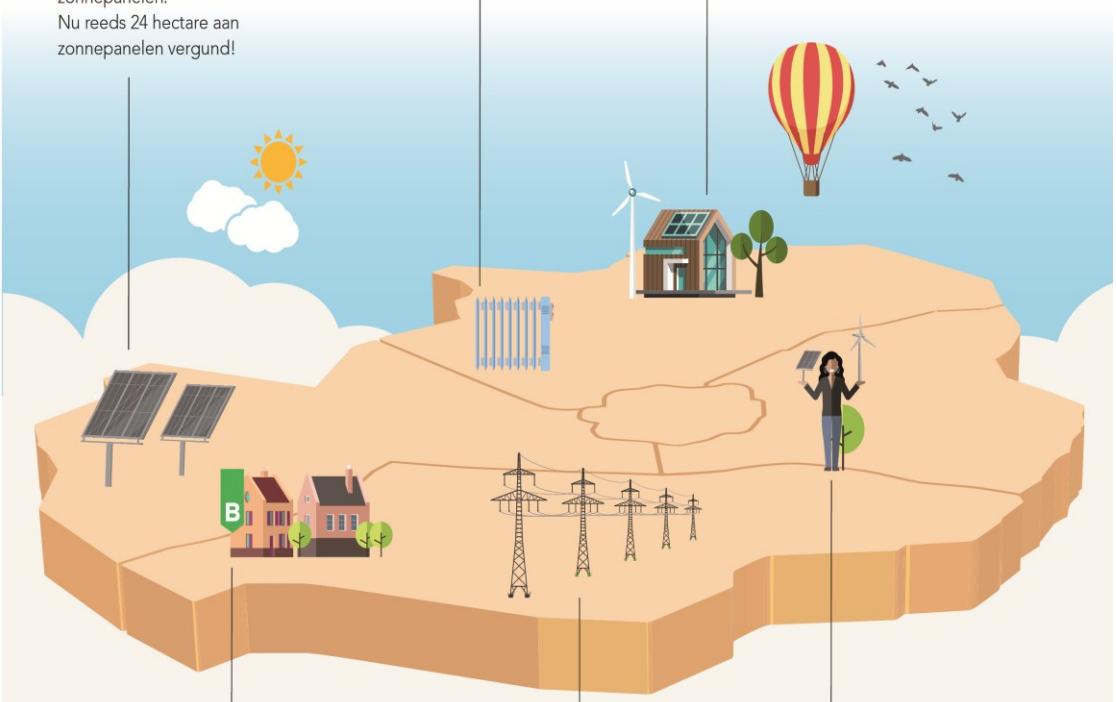

26% woningen energielabel B of beter

Alle woningen in 2030 minimaal label B.

0,83% elektriciteits-besparing

In de periode 2015-2016 nam het elektriciteitsverbruik af met gemiddeld 0,83%. Dit blijft achter bij doelstelling van jaarlijkse afname van het electriciteitsgebruik met 1,2% per jaar.

Volledig duurzame energievoorziening

Ontwikkelen van een structuurvisie energie (Energievisie) waarmee de kaders worden gecreëerd om in Enschede de transitie naar een volledig duurzame energievoorziening te realiseren.

* Locatie van de afbeeldingen op de kaart zijn illustratief

Veiligheid

Wensen uit de weken van de wijk

In de top 10 van wensen uit de wijkgesprekken komen wensen naar voren die een zwaardere wissel trekken op de handhaving.

Grotere rol dialoog

Verstevigen van de signalerings- en interventiepositie in de stad. Gemeente wil een grotere rol in dialoog tussen bevolkingsgroepen. In contact met sleutelfiguren.

Uitbreiding van cameratoezicht

Mogelijkheden om op te treden zijn vergroot. Zowel in de horeca als bij overlast.

Minder woninginbraken

Het aantal woninginbraken is structureel afgenomen t.o.v. 2012. Van 1217 in 2012 naar 665 in 2015.

Minder criminele jeugdgroepen

Terugdringen van criminele jeugdgroepen is een succes, nu wordt ingezet op terugdringen van de overlast.

Drugs-problematiek

Stadsbrede aanpak drugs-problematiek onvoldoende op gang vanwege onvoldoende capaciteit en kennis. Te veel ad hoc reactie op signalen.

* Locatie van de afbeeldingen op de kaart zijn illustratief

3. Duurzame leefomgeving

Klik hier voor een uitgebreide beschrijving van de politieke speerpunten zoals opgenomen in de Programmabegroting 2018-2021.

Doelstelling A: Samen met partners behouden en versterken van de 'dynamische en vitale' stad.

Actiepunten 2018	Status
Thema 1: Stedelijke ontwikkeling	
1. We gaan voor de (her)ontwikkeling van de Kop Boulevard een stedenbouwkundige visie en een grondexploitatie ter besluitvorming voorleggen.	
2. De verdere ontwikkeling van de Spoorzone vraagt in 2018 om een actualisatie van de bestaande kaders om zo nieuwe ontwikkelingen mogelijk te kunnen maken.	
3. We gaan een proces doorlopen, dat samenhang gaat brengen tussen de vele lopende ontwikkelingen en de verschillende gebiedsvisies (o.a. de invalswegen en de binnenstad) en dat richting geeft aan (toekomstige) programmeringsvragen.	
4. We gaan voor de invalswegen van de stad een integraal ruimtelijk kader maken met een uitvoeringsagenda voor de gewenste functionele en ruimtelijke inrichting.	
5. We gaan de procedures voor de bestemmingsplannen van het voormalige luchthaventerrein afronden, zodat we sneller kunnen meewerken aan passende initiatieven.	
6. We gaan in 2018 starten met het maken van een Dynamische Investeringsagenda voor een aantal gebieden. Op grond van deze analyse maken we met de corporaties een prioritering van wijken en buurten waar we in de toekomst gezamenlijk willen investeren.	
7. We gaan de gemeenteraad voorstellen om op een aantal nieuwe locaties verspreid over de stad de bouw van enkele woningen toe te staan ("Bouwen in de wijk 2"). Wij voegen ook een evaluatie toe van het eerste project "Bouwen in de wijk".	
8. We gaan een geactualiseerde nota grondbeleid aan de gemeenteraad voorleggen. In deze nota geven wij aan welke basishouding wij als gemeente hebben in gebiedsontwikkelingen en welk instrumentarium we in gaan zetten.	
9. We leggen de gemeenteraad een geactualiseerde Gids Buitenkans ter besluitvorming voor.	
10. Om een andere coördinatie en invulling van het bezoekerscentrum de Lammerinkswönner en om de duurzaamheidseducatie voor het basisonderwijs invulling te geven gaan we in 2018 een gebiedssamenwerking aan samen met partijen in dit gebied,	
11. We maken een overzicht van de (invoerings)consequenties van de omgevingswet voor het gemeentebestuur (rollen gemeenteraad en college), voor de ambtelijke organisatie en de werkprocessen én voor de inwoners, instellingen en bedrijven in Enschede.	
12. We gaan, vooruitlopend op de nieuwe Omgevingswet, flexibeler om met de toepassing van de bestaande bestemmingsplannen. Wij gaan hiervoor meerdere pilots doen.	
13. Regio Twente (RO en wonen),binnen het kader van de regio wordt samengewerkt op het gebied van wonen, externe lobby en samenwerking en grondzaken.	

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

Toelichting

4. In verband met krapte in capaciteit zijn we nog niet gestart met het integraal ruimtelijk kader voor de invalswegen. Hier is bijsturing op mogelijk maar dat betekent dat er geprioriteerd moet worden. Met de nieuwe portefeuillehouder wordt, in het licht van het dan voorliggende nieuwe coalitieakkoord, bekeken of en hoe bijsturing plaats gaat vinden.

6. We zijn gestart met de uitwerking van de eerste dynamische investeringsagenda in Twekkelerveld. Nadat deze agenda grotendeels is uitgewerkt, wordt gestart met de dynamische investeringsagenda van een nieuw gebied. Naar verwachting zal het volgende gebied op zijn vroegst in het vierde kwartaal van 2018 kunnen starten in verband met de beschikbaarheid van de benodigde menskracht en middelen. Tevens kunnen de geleerde lessen op die manier worden verwerkt in de vervolgaanpak.

Doelstelling B: Stimuleren van de bruisende stad

Actiepunten 2018	Status
Thema 2: Beleving in de (binnen)stad.	
14. De nota cultuurbeleid gaan we actualiseren en ter besluitvorming voorleggen aan de gemeenteraad	■
15. We gaan het atelierbeleid actualiseren.	●
16. Het beleid en instrumentarium voor de amateurkunst gaan we vernieuwen. Dit beleid moet bijdragen aan het verbreden van de doelgroep, verjonging, verbinding tussen partijen, creëren van ruimte voor nieuwe initiatieven en zorgen voor een brede basis in de wijken.	●
17. We gaan samen met de Openbare Bibliotheek de mogelijkheden onderzoeken van een verhuizing van de centrale vestiging naar het Muziekkwartier.	●
18. We faciliteren de huidige gebruikers van het NMK in de uitwerking en implementatie van hun gezamenlijke visie op het toekomstig gebruik van het NMK. Daarbij kunnen ook nieuwe partners betrokken worden in de ontwikkeling van een bruisender 'huiskamer van de stad'.	●
19. We gaan het evenementenbeleid en bijbehorend toetsingskader actualiseren.	●
20. Twentsche Schouwburg	●
Thema 3: Binnenstad (centrum)	
21. We gaan in de te actualiseren visie voor de spoorzone (zie thema 1) ook een voorstel doen om de uitstraling van het Stationsplein te verbeteren en gaan daarin ook een visie geven hoe we de verblijfsfunctie en de doorstroming voor voetgangers daar kunnen verbeteren.	●
22. We gaan een plan maken voor het vernieuwen van de bewegwijzering in en naar de binnenstad.	●
23. Aan de noordzijde van het centrum richten we de Raiffeisenstraat opnieuw in, waarbij we onder andere de verkeersveiligheid gaan verbeteren op de kruising van de Deurningerstraat met de Hengelosestraat en we zorgen ervoor dat de zuidelijke stukken van de Deurningerstraat en Molenstraat worden ontlast.	●
24. We gaan op het stadserf een camerahandhavingssysteem voor auto's invoeren.	●
25. We gaan de entrees van het stadserf meer uitstraling geven, waarbij rekening wordt gehouden met het instandhouden van de verkeerstechnische functie voor het camerahandhavingssysteem.	●
26. We gaan onderzoeken of er maatregelen zijn waarmee we de overlast van brommers en scooters op het stadserf kunnen verminderen.	■
27. We gaan verschillende beheer- en onderhoudsprojecten (riolering, wegen, water en groen) uitvoeren.	●

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

Toelichting

14. Dit jaar gaan we op onderdelen amateurkunst, atelierbeleid het cultuurbeleid actualiseren. Daarnaast heeft de minister de stedelijke regio's gevraag om een regioprofiel aan te leveren voor 1 november. Hier zijn we nu mee bezig. Afhankelijk van invulling regioprofiel gaan wij kijken hoe de het cultuurbeleid Enschede voor de toekomst wordt vormgegeven.

26. Er zijn beperkt middelen beschikbaar voor de aanpak. Op het moment dat die kans zich voordoet, dan pakken we die.

Doelstelling C: Burgers wonen in leefbare en veilige wijken en leveren daar een bijdrage aan.

Actiepunten 2018	Status
Thema 4: Burger- en overheidsparticipatie.	
28. De stadsdeelagenda's worden in nauwe samenwerking met inwoners, ondernemers en in- en externe partners voor de nieuwe coalitieperiode geactualiseerd.	
29. Samen met inwoners, wijkraden en raad vervolgen we het proces en de zoektocht naar bewonersvertegenwoordiging en zeggenschap die aansluit bij de behoefte van deze tijd. De ervaringen nemen we mee in de doorontwikkeling van dit proces.	
30. Aan de hand van de conclusies en aanbevelingen van de evaluatie wijkbudgetten eind 2017 wordt in 2018 de werkwijze van de wijkbudgetten aangepast.	
31. Onder regie van stadsdeelmanagement worden jaarafspraken gemaakt voor de uitvoering van het Nieuw Enschedees Welzijn in de stadsdelen en de monitoring daarvan.	
32. We ondersteunen de politieke wens om samen met de partners, corporaties en politie, buurtbemiddeling stadsbreed in te voeren.	
Thema 5: Openbare orde en veiligheid.	
33. Met ons ondermijningsbeeld hebben we (vertrouwelijke) signalen gekregen over ondermijnende criminaliteit in Enschede. We gaan intern en samen met onze partners dit onderwerp integraal aanpakken door:	
34. Met onze "Kameleon aanpak" gaan wij op het Wilminkplein, Noorderhagen en het Stationsplein de (drugs)overlast en criminaliteit maximaal beperken.	
35. We gaan een veiligheidsdashboard inrichten, gebruikmakend van (big-)data, om onze informatiepositie op het gebied van veiligheid te verbeteren.	
36. Veiligheidsregio Twente	
Thema 6: Beheer en onderhoud openbare ruimte.	
37. We gaan als uitwerking van het amendement 'Maaibeleid' het gras weer maaien op een nader te bepalen acceptabel niveau	
38. We gaan nieuwe activiteiten uitvoeren in het kader van Enschede Bloeit op! We gaan onder andere bloemenlinten voor bijen aanleggen en we gaan samen met De Groene Loper en bedrijventerreinen zoeken naar mogelijkheden om samen de biodiversiteit in de stad te vergroten.	
39. We gaan samen met Dimpact een pilot "slim melden" uitvoeren.	
40. Op basis van de positieve evaluatie van de pilots zelfbeheer gaan we dit structureel toepassen op de bedrijventerreinen Havengebied en Euregio bedrijvenpark 1.	
41. We gaan samen met de Dorpsraad en de inwoners van Boekelo verkennen of zelfbeheer in Boekelo mogelijk is en wat de meerwaarde voor alle partijen is.	
42. We gaan Fase 2 van de Stadsbeek aanleggen.	

43. We gaan de Oldenzaalsestraat vanaf het spoor tot aan de Boulevard 1945 verduurzamen. Er komt meer groen en er wordt een ondergrondse en bovengrondse waterberging aangelegd.	▼
44. We maken een nieuw Wegenbeleidsplan die ter besluitvorming aan de gemeenteraad wordt voorgelegd.	●
45. De Commissie 'Voor het Beheer van het Volkspark' maakt samen met de gemeente en andere partners een (uitvoerings)plan voor een toekomstbestendig volkspark, waarin een nadrukkelijker verbinding tot stand komt met de Stadscampus en de Binnenstad.	●
Thema 7: Stadsdeelgewijs werken aan lokale duurzame initiatieven (Weconomy)	
46. We gaan de website www.jijmaaktdebuurt.nl/duurzaam aanpassen door een rubricering aan te brengen waardoor deze geschikt wordt als instrument om duurzaamheidsinitiatieven te monitoren.	●
47. We gaan duurzaamheid steviger inbedden in de reguliere processen in de stadsdelen. We gaan een instrument maken ter ondersteuning van medewerkers om inwoners te stimuleren initiatieven duurzamer te maken.	●
48. We gaan de grootschalige bewonersinitiatieven als (energiecoöperatie) Enschede Energie en de Groene Loper (biodiversiteit en klimaatadaptatie) ondersteunen om onafhankelijker te worden.	●
Thema 8: Wettelijke taken en deregulering	
49. We maken een overzicht van de (invoerings)consequenties van de Omgevingswet voor het gemeentebestuur (rollen gemeenteraad en college), voor de ambtelijke organisatie en de werkprocessen én voor de inwoners, instellingen en bedrijven in Enschede.	●
50. In 2018 gaan we door met het vergroten van de flexibiliteit in Bestemmingsplannen.	●
51. Eind 2017 wordt het VTH-beleid (vergunningen, toezicht en handhaving) en programma vastgesteld. Nieuw hierbij is het Vergunningen gedeelte. In 2018 zullen wij het VTH-beleid en het programma implementeren en uitvoeren.	■
52. In het VTH-programma zal de prioritering waar wij qua handhaving in 2018 op in gaan zetten een prominente rol spelen. Daarnaast neemt ook door de aantrekkende economie de vraag om handhaving toe.	■
53. We gaan een flitsvergunning introduceren, vooralsnog bij kleinere bouwaanvragen. Hiermee zal de doorlooptijd versneld worden.	●
54. We gaan het proces voor kleine en jaarlijks terugkerende evenementen vereenvoudigen.	●
55. In 2017 zijn we gestart met het verzelfstandigen van de kleinere markten en dit willen wij in 2018 afronden.	●
56. We gaan starten met het verzelfstandigen van de zaterdagmarkt. Daarvoor gaan wij een overeenkomst met "de markt" sluiten.	●
57. We onderzoeken de mogelijkheid en de voor- en nadelen om bij kleine overtredingen zelfstandig een bestuurlijke boete op te leggen in plaats van een strafbeschikking (justitie).	▼

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

Toelichting

34. De mogelijkheden voor een living lab bij het Wilminkplein zijn onderzocht. De conclusie is dat een living lab geen meerwaarde heeft en de kosten erg hoog zijn

35. Door de verankering van de experimenten en het beheer daarop, kan Team Veiligheid structureel monitoren, analyseren en data combineren. Dit levert team Veiligheid sneller inzicht in trends en ontwikkelingen en er kan gerichter inzet worden gedaan. Het heeft ook

geleid tot nieuwere inzichten voor nieuwe verdiepende analyses. De afhankelijkheid van andere partijen bijvoorbeeld Politie is daardoor minder geworden

42. In 2018 wordt later gestart met het verleggen van kabels en leidingen door de nutsbedrijven waardoor de aanleg van de 2e fase Stadsbeek start vanaf eerste kwartaal 2019.

43. Nutsbedrijven starten in Q2 met verleggen van kabels en leidingen. Verwachting is dat we in oktober 2018 starten met de aanleg eerste fase waterberging/groene linie Oldenzaalsestraat.

51. Het (B)VTH **beleid** kent een (uniforme) regionale component (basistaken in het kader van de Omgevingsdienst Twente) en een specifiek gemeentelijke component (Wabo, exclusief basistaken). De totstandkoming van het regionale beleid is door externe omstandigheden vertraagd waardoor ook het gemeentelijke beleid in de vertraging is geschoten. Inschatting is dat het regionale en het gemeentelijke beleid eind 2018 zal worden vastgesteld.

52. Voor de uitvoering van het, begin 2018 vastgestelde BVTH programma zijn onvoldoende middelen beschikbaar. Het tekort is structureel 514.000 euro per jaar. Hierdoor heeft het IBT-toezicht (interbestuurlijk toezicht van de Provincie Overijssel) het kleurbeeld oranje afgegeven omdat de middelen niet toereikend zijn om de basis op een adequate wijze uit te voeren. De consequenties van het BVTH-beleid (zie 51) worden meegenomen bij het BVTH-programma voor 2019.

57. Door het onvoldoende beschikbaar hebben van middelen en daardoor onvoldoende capaciteit loopt dit punt achter en zal dit op zijn vroegst in 2019 gerealiseerd worden.

Doelstelling D: Stimuleren van een duurzame leefomgeving.

Actiepunten 2018	Status
Thema 9: Duurzame energievoorziening	
58. We gaan een structuurvisie energie (energievisie) aan de gemeenteraad ter besluitvorming voorleggen. Deze nota moet inzichtelijk maken hoe we in Enschede overschakelen van fossiele naar duurzame vormen van energie.	
59. Momenteel worden onder regie van de provincie Overijssel de mogelijkheden verkend voor het met draagvlak van alle betrokkenen opwekken van duurzame energie op de Usseler Es.	
60. We gaan vooruitlopend op de vaststelling van de structuurvisie Energie, de realisatie van zonneparken versnellen, dat doen we door de initiatiefnemers van zonneparken te faciliteren.	
Thema 10: Afvalstoffen: afvalloos Twente	
61. Wij nemen besluiten m.b.t. de invoering van de omgekeerde inzameling op restafval (bewoners brengen dan zelf hun restafval weg naar een ondergrondse container in de buurt). Aansluitend werken wij aan de optimalisatie van de afvalbrengpunten.	
62. We optimaliseren de afvalbrengpunten en de mogelijke inrichting naar één milieupark om aansluitend op de tariefdifferentiatie en de omgekeerde inzameling de mogelijkheden voor het aantal te scheiden grove afvalstromen verder uit te breiden	
Thema 11: Circulaire Economie	
63. Door een betere scheiding van afval en de vermindering van de hoeveelheid restafval de hoeveelheid grondstoffen in hergebruik en recycling gehouden. Hiermee wordt het waarde behoud van afval als grondstof en hiermee duurzaamheid bevorderd.	

Thema 12: Klimaatadaptatie	
64. We komen tot een voorstel voor een subsidie/bijdrage aan particulieren en bedrijven die water bufferen of regenwater afkoppelen van het riool.	■
65. We nemen deel aan het landelijke platform van de Green Deal Groene Daken o.a. lobby naar het rijk voor wetswijziging om korting op waterbelasting mogelijk te maken. Hiermee geven we invulling aan de Green Deal groene daken.	●
66. We maken een plan om minimaal 1 gemeentelijk gebouw in te vullen met een groen dak. Hiermee geven we invulling aan de Green Deal Groene Daken(april 2016), waarin we ons hebben gecommitteerd aan het stimuleren van de aanleg van groene daken in Nederland.	■
67. We onderzoeken de stad op hittestress. We krijgen hierover o.a. klachten van bewoners van het Van Heekplein. We meten 2 zomers op het Van Heekplein en afhankelijk van de uitkomst maken we een voorstel voor maatregelen.	●
68. We begeleiden de ontwikkeling van de "Ensketon" een Twentse regenton met een slimme overloop ontwikkeld door de UT die een bijdrage kan leveren tegen de wateroverlast en mensen stimuleert om zelf regenwater te bergen en te gebruiken.	●

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

Toelichting

60. Op dit moment liggen er meerdere aanvragen voor de realisatie van zonneparken. Daarvoor zijn Projectafwijkingsbesluit en een omgevingsvergunning nodig.

Realisatie is vervolgens afhankelijk van SDE+ -subsidie die in twee tranches verleend worden (okt/maart) en de eisen die vanuit de gemeente gesteld worden t.a.v. landschappelijke inpassing en participatie. Om daarvoor kaders te ontwikkelen kost tijd.

62. Het oorspronkelijke plan tot realisatie van een nieuw milieupark is voorlopig uitgesteld. Middels een quick scan wordt op dit moment een alternatieve locatie alsnog beoordeeld. Indien dit geen haalbare business case oplevert, wordt gekeken of het aantal te scheiden grove huishoudelijke afvalstromen op de bestaande afvalbrengpunten verder kan worden geoptimaliseerd.

63. Doelstelling was om in 2018 een afvalscheidingspercentage van 60% te behalen; met de invoering van Diftar in 2017 is al in dat jaar een scheidingspercentage van 64% gerealiseerd.

64. Voorwaarden hiervoor moeten nog worden besproken met nieuwe college.

66. Op dit moment ligt er een vraag naar aanleiding van de constructie van de gemeentelijke daken en in hoeverre ze bestendig genoeg zijn om er een groen dak van te maken. Tegelijkertijd kijken we naar niet gemeentelijke panden die qua ligging beter bijdragen aan de gemeentelijke doelstelling van de stad om die klimaat bestendig te maken.

Thema	Product	Status	Afwijking (x 1.000 euro)
Doelstelling A: *Behouden en versterken van de dynamische en vitale stad.*			
1. Stedelijke ontwikkeling	Ruimtelijke	▼	-1.236

	ontwikkeling		
	Bestemmingsplannen	●	
	Grondbedrijf	●	
	Locatieontwikkeling	●	
Doelstelling B: *Stimuleren van de bruisende stad.*			
2. Beleving in de (binnen)stad	Cultuur	●	
	Evenementen en citymarketing	●	
3. Binnenstad (centrum)	n.v.t.		
Doelstelling C: *Burgers wonen in leefbare en veilige wijken en leveren daar een bijdrage aan.*			
4. Burger- en overheidsparticipatie	Stadsdeelsgewijs werken	●	50
5. Openbare orde en veiligheid	Openbare orde en veiligheid	●	
6. Beheer en onderhoud openbare ruimte	Parkeerbeheer	●	
	Begraafplaatsen	●	
	Beheer wegen	●	
	Gladheidsbestrijding	▼	-172 +36
	Havens en markten	▼	-90
	Openbare verlichting	●	
	Stadsdeelbeheer	▼	-300
	Beleid leefomgeving	●	
	Riolering	●	
7. Stadsdeelgewijs werken aan lokale duurzame initiatieven (Weconomy)	n.v.t.	●	
8. Wettelijke taken en deregulering	Vergunningen leefomgeving	●	
	Handhaving bouwwerken en bedrijven	▼	-514
	Handhaving openbare ruimte	▼	-95
Doelstelling D: *Stimuleren van een duurzame leefomgeving.*			
9. Duurzame energievoorziening	Duurzaamheid	▼	-112
10. Afvalstoffen: afvalloos Twente	Afvalstoffen	●	- 55 +55
11. Circulaire Economie	Circulaire Economie	●	
12. Klimaatadaptatie	Klimaatadaptatie	●	
Resultaat bedrijfsvoering	Domein fysiek	■	-430

			+430
Totaal voor bijsturing			**-2.433**

Legenda: ▼ = tegenvaller; ■ = risico; ● = conform begroting; ★ = meevaller; ○ = neutrale wijziging.

Toelichting afwijkingen

Ruimtelijke ontwikkeling (-1.236K)
Knelpunt inzet bij stedelijke ontwikkeling
Er is recent een nieuwe Ruimtelijke Ontwikkelingskoers "Enschede kiest vanuit het hart" opgesteld. De ruimtelijke ontwikkeling van de stad is afgelopen jaren fors veranderd. De rol van partners in de ontwikkeling van de stad is veel groter geworden, mede ingegeven door het verdwijnen van middelen bij de gemeente om zelf te investeren in de ruimtelijke ontwikkeling van de stad. Ook de tijd van grootschalige nieuwbouwwijken is voorbij. De stad ontwikkelt zich veel meer organisch. Nieuwe ontwikkelingen worden zo veel mogelijk ingepast in het bestaande stedelijk weefsel. Dit maakt de opgaven complexer dan voorheen. Meer faciliterend en daarmee veel meer integraal aan de voorkant afwegen welke belangen we laten prevaleren in de beperkte ruimte die er in de bestaande stad is. De personele formatie van vier jaar geleden is niet meer passend bij de vraag die er nu ligt. Toen waren er nauwelijks initiatieven van derden in de stad. Nu hebben we het momentum mee en zijn er veel partijen die willen investeren in Enschede. Om die initiatieven goed te kunnen faciliteren en de juiste kaders mee te kunnen geven, zijn er ontwikkelmanagers, stedenbouwkundigen en planologen nodig. Deze medewerkers werden voorheen uit projecten betaald. Nu draaien we zelf die projecten niet meer, wat leidt tot ongedekte kosten. Om de partijen die willen investeren in de stad, daadwerkelijk te kunnen laten investeren op een manier die past bij de koers die we hebben ingezet, moeten we het deel dat met algemene middelen wordt gefinancierd, uitbreiden.
Dit knelpunt is in de Financiële Foto in twee delen gesplitst. Voor de jaren tot en met 2020 is er sprake van een onontkoombaar & onuitstelbaar (o&o) knelpunt, aangezien het betreffende personeel bij de gemeente in dienst is en directe reductie van formatie niet haalbaar is. Voor de jaren vanaf 2021 is dit punt als beleidswens geformuleerd.

Tekort dekking kostenplaats Opdrachtgevers ontwikkeling
Dit betreft de Nog Te realiseren Omzet (NTO) van de opdrachtgevers ontwikkeling. Om dit tekort terug te brengen wordt gekeken naar mogelijkheden om de kosten te dekken uit de eindproducten waar de opdrachtgevers aan werken. Daarmee vindt er een verschuiving van het knelpunt plaats en kan er minder uit de betreffende eindproducten worden betaald. Deze consequenties maken we inzichtelijk. Ook hiervoor geldt dat het een onontkoombaar & onuitstelbaar (o&o) knelpunt is voor de jaren tot en met 2020, vanwege de huidige bezetting.

Knelpunt bij aanpak wijken / herstructurering
In het verleden maakten gemeenten en corporaties onderling afspraken over de verdeling van de kosten. Over het algemeen werd er afgesproken dat de zowel de gemeente als de corporaties beide ongeveer 50% van de totale kosten voor hun rekening namen. Dit zowel voor de plankosten als de kosten voor de aanpassingen in de openbare ruimte.
De laatste jaren wordt er niet meer gewerkt volgens deze verdeling. Zowel de gemeente als de corporaties hebben te maken met een aantal trends en ontwikkelingen die van invloed zijn op de afspraken. Zo heeft het Rijk de ISV-3 middelen en de BLS-subsidies stop gezet. Hierdoor zijn er geen middelen vanuit de gemeente meer beschikbaar om enerzijds de onrendabele toppen in de openbare ruimte mee af te dekken en anderzijds zijn er geen middelen meer om de gemeentelijke plankosten uit te dekken. Na het beëindigen van de gemeentelijke bijdrages in de plankosten, is de gemeente de totale kosten gaan

doorbelasten. Dit heeft geleid tot veel onrust bij de corporaties, waarna er een collegebesluit is genomen voor de plankosten voor 2017 en 2018. Voor de vervolgjaren zijn nog geen afspraken gemaakt. Tevens is de omvang van de onrendabele toppen in de openbare ruimte nog onzeker, vandaar dat dit knelpunt alleen voor 2018 concreet is. Dit zowel voor de plankosten als de kosten voor de aanpassingen in de openbare ruimte.

Stadsdeelgewijs werken (+50K)
De lagere dan begrote lasten van 50.000 euro worden voornamelijk veroorzaakt door lagere verwachte uitgaven werkbudgetten.

Gladheidsbestrijding (-136K)
In 2018 en 2019 wordt de 736.000 euro van het begrote bedrag voor gladheidsbestrijding teruggebracht naar 600.000 euro. Risico hiervan is dat zelfs bij een normale gemiddelde winter een tekort ontstaat wat gemeentebreed opgevangen moet worden. Het beeld tot op heden is dat er sprake is van een normale winter. Daarnaast verwachten we nog een klein tekort van 36.000 euro die gedurende 2018 met incidentele meevallers worden opgevangen.

Havens en markten (-90K)
Bij de markten blijven de baten achter bij de verwachting als gevolg van deregulering en verzelfstandiging. Hierdoor ontstaat er een nadeel van 90.000 euro. Wellicht kan dit als gevolg van een incidentele meevaller nog lager uitvallen.

Stadsdeelbeheer (-300K)
Als gevolg van de januaristorm moeten er extra materiele uitgaven gedaan worden om schades te herstellen voor een bedrag van 250.000 euro. In een raadsbesluit (juli 2017) is vastgesteld dat de gemeente overgaat naar een camerahandhavingssysteem zonder bollards om de toegang tot het stadserf te reguleren. Hiervoor is eenmalig 50.000 euro nodig.

Handhaving bouwwerken en bedrijven (-514K)
Op 20 februari 2018 heeft het college het uitvoeringsprogramma BVTH 2018 vastgesteld. Hiermee wordt het tekort opgelost om het minimale kwaliteitsniveau te bereiken op het terrein van met name toezicht en handhaving in het fysieke domein. De benodigde extra structurele middelen van 514.000 euro t/m 2019 en met ingang van 2020 714.000 euro structureel per jaar zijn niet begroot in de programmabegroting 2018. De provincie heeft op 21-03-2018 in het kader van het IBT (interbestuurlijk toezicht) vastgesteld dat op deze wijze weliswaar het minimum vereiste kwaliteitsniveau gehaald kan worden, maar dat de gezonde structurele financiële onderbouwing ontbreekt. Derhalve is de conclusie van de provincie ORANJE. Op dit moment is nog geen duidelijkheid hoe het tekort gedekt moet worden en door probleem situatie op de arbeidsmarkt is er momenteel ook nog te weinig personele capaciteit aangetrokken om het vereiste minimale kwaliteitsniveau te halen. Daarmee is er zowel een financieel als inhoudelijk probleem om het uitvoeringsprogramma te realiseren.

Handhaving (-95K)
Amendement woonoverlast
Voor de uitvoering van het amendement woonoverlast is structureel 60.000 euro noodzakelijk voor de inzet van toezicht en handhaving.

Collegebesluit koopzondag
Toezicht en handhaving op koopzondagen voor 2017-2018 dekken uit begrotingsprogramma Duurzame Leefomgeving conform collegebesluit van 11 april 2017. Budget is ontoereikend om problematiek in geheel 2018 aan te pakken. Aanpak vraagt meer uren aan toezicht (controle) en handhaving (juridische inzet).

Afval (0K)
De lasten voor dierplagbestrijding zijn hoger dan begroot (55.000 euro). Echter verwachten we deze op te kunnen vangen met incidentele meevallers.

Duurzaamheid - Enschede wekt op (-112K)
In het participatieproces Enschede Wekt Op is besloten tot het opstellen van een structuurvisie energie (Energievisie). De (voorbereiding van de) opstelling van deze Energievisie kost door meerdere verdiepende vragen uit de raad en de samenleving meer dan vorig jaar bij de Zomernota 2017 was voorzien. Er zijn aanvullende vragen gesteld, wat betekent dat er meer ambtelijke inzet nodig is. En aanvullende adviezen van derden zijn gevraagd. Wij constateren dat de energietransitie breed leeft binnen de samenleving en ook de nodige discussies oproept. In het licht hiervan en in combinatie met de door de raad geformuleerde ambitie voor de energietransitie, is extra communicatie inzet nodig om het proces zorgvuldig te faciliteren. De meerkosten worden nu op maximaal 112.000 euro geschat.

Resultaat (Bedrijfsvoering) (PM)
Door in 2018 het niet tijdig behalen van de deels opgelegde (personele) bezuinigingen, opwaardering van functies in HR21 en het generatiepact is er een intern tekort van 430.000 euro. Echter verwachten we dat we deze tekorten gedurende dit jaar grotendeels oplossen met incidentele meevallers. Daarnaast zijn er nog diverse risico's, waaronder de meerkosten van de OmgevingsDienst Twente, die (kunnen) leiden tot tekorten. Mede in het kader van het traject van de Taskforce voor de bijsturing 2018, zullen deze risico's/knelpunten worden gemonitord en zo mogelijk bijgestuurd.

Dienstverlening en financieel beleid

Solide financiële huishouding

Wij voeren een actief financieel beleid op het verminderen van risico's en het verbeteren van de financiële positie.

67%

Enschede heeft een lagere schuld ten opzichte van de benchmark gemeenten. 67% t.o.v. 130%.

6,2%

van alle inkomsten van de gemeente bestaat uit lokale belastingen.

Minder vastgoed

De nieuwe strategie vastgoed is succesvol. Hierdoor 30 panden minder, waardoor minder financiele risico's en minder geld in stenen.

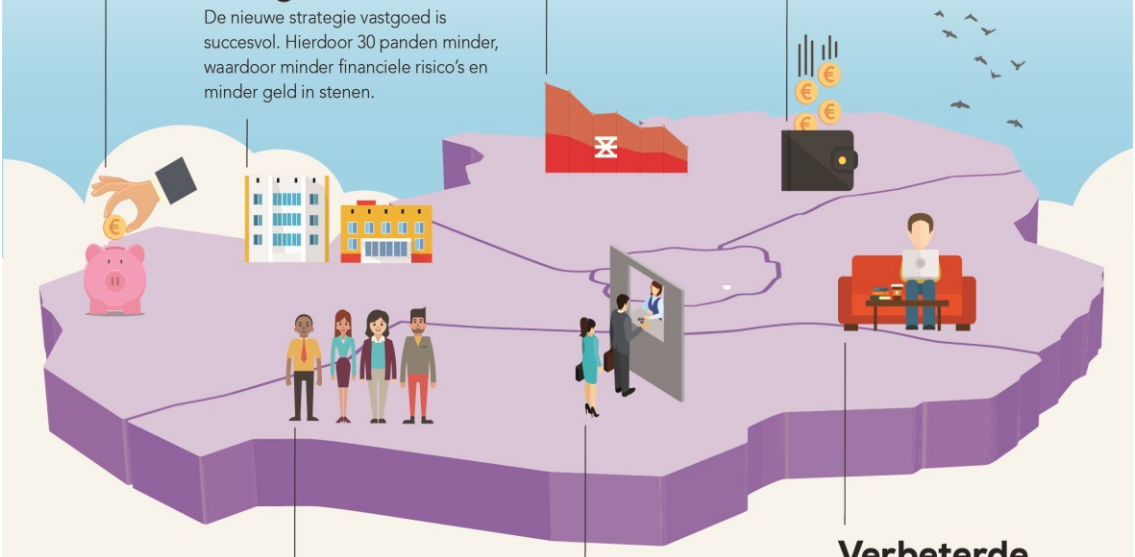

Sneller reageren

Werkgroep 'nieuwe initiatieven' om beter en sneller te reageren op initiatieven uit de samenleving.

7,4

De dienstverlening van Enschede krijgt een dikke voldoende.

Verbeterde website

Digitale toegankelijkheid van de burger sterk vergroot door toptaken website.

* Locatie van de afbeeldingen op de kaart zijn illustratief

4. Dienstverlening en financieel beleid

Klik hier voor een uitgebreide beschrijving van de politieke speerpunten zoals opgenomen in de Programmabegroting 2018-2021

Doelstelling A: Goede kwaliteit van de gemeentebrede dienstverlening

Actiepunten 2018	Status
Thema 1: Ontwikkelen (Stedelijke) Dienstverlening	
1. We onze nieuwe gemeentebrede visie op dienstverlening "Enschede zorgt dat het klikt" extern en intern uitdragen. Inwoners en ondernemers weten wat ze van ons kunnen verwachten en dat geldt ook voor onze medewerkers.	
2. We optimaliseren het inwonersplein, op basis van onze ervaringen in 2017 en onze toekomstverwachtingen.	
3. We in 2018 de directe feedback op klantcontacten uitbreiden, hierdoor verbeteren en leren we continue; klantreizen maken hier ook onderdeel vanuit.	
4. We versimpelen de wijze waarop we stuurinformatie over onze klantcontacten en communicatiekanalen verkrijgen. Hiervoor richten we een gemeentebreed dashboard in.	
5. We vergroten de gastvrijheid van onze organisatie	
6. We in 2018 de koppeling tussen onze Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT) en Beheer Openbare Ruimte realiseren. Dit zorgt voor een verhoging van de kwaliteit van onze basisregistratie, een reductie van beheerlasten en actuele informatie voor de burger.	
Thema 2: Regie voeren op de kwaliteit van dienstverlening	
7. We de digitalisering van onze dienstverlening uitbreiden door de invoering van I-Burgerzaken.	
8. De data die voortkomen uit onze ingevoerde telefonische spraakherkenning en uit social media analyseren en gebruiken om verbeteringen door te voeren. Doordat we weten waar mensen vragen over hebben, kunnen we kijken of en waar we onze (digitale) informatie moeten verbeteren.	
9. We in 2018 uitvoering geven aan een Strategische Personeels Plan met als kern dat we de juiste houding, het bijbehorende gedrag en het vermogen hebben ons aan te passen aan de continu veranderende vragen, dit vormt de basis voor de dienstverlening van de toekomst.	
10. We de Gemeenteraadsverkiezingen in maart 2018 organiseren. We willen meedoen aan de pilot Centraal tellen om de kwaliteit van de telling te verhogen.	
Thema 3: Communicatie	
11. We gaan de Communicatievisie 2018 evalueren.	
12. We maken een uitvoeringsplan 2018 op basis van de Communicatievisie 2016-2018 en de evaluatie.	
13. We leggen op basis van de evaluatie en de aanbevelingen toekomstkeuzes voor, voor de nieuwe coalitieperiode.	
14. Wij brengen de communicatie uitingen en producten op het gebied van citymarketing in kaart met als doelstelling om deze beter te kanaliseren en het Verhaal van Enschede optimaal uit te dragen.	
15.In het kader van 'Goed Bestuur' gaan we het burgerjaarverslag opnieuw invoeren	
16.We gaan samenwerken met de Newsroom053 rond de gemeenteraadsverkiezingen	

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

Doelstelling B: Het bevorderen van een betrouwbare en voor de lange termijn houdbare financiële huishouding

Actiepunten 2018	Status
Thema 4: *Verbeteren van de financiële positie en verminderen van de financiële risico's*	
17. Wij werken aan een flexibele begroting.	■
18. Wij zorgen voor een weerstandsvermogen van minimaal 1,0.	▼
19. Wij zullen vanuit onze evaluatie Verbonden partijen de mogelijke verkoop van aandelen onderzoeken.	●
20. We streven naar schuldenreductie door het verminderen van onze leningen aan derden en gaan terughoudender om met garantstellingen. Wanneer toch garantstellingen afgegeven worden, stellen wij scherpe voorwaarden (zoals bij FC Twente).	●
21. We hebben de omslagrente verlaagd van 5% bij de Programmabegroting 2014-2017 naar 2,5% bij de Programmabegroting 2018-2021	
22. Onze vastgoedportefeuille wordt verder afgebouwd.	●
23. De samen met onze partners aangepaste begroting van het Regionaal Bedrijventerrein Twente (RBT) zorgt voor een toekomstbestendiger grondexploitatie van het RBT.	●
24. Wij zorgen voor een verdere risicoreductie van onze grondposities door de verwerking van de gewijzigde BBV-regels en de verlaging van de omslagrente.	●
Thema 5: *Werking budget sociaal domein.*	
25. Met ingang van programmabegroting 2016 is het budget sociaal domein ingesteld voor de duur van de coalitieperiode 2014-2018. In de tweede helft van 2017 wordt een evaluatie uitgevoerd, waarna een advies wordt opgesteld voor de komende periode.	●

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

Toelichting

17. Gezien de tekorten uit de financiële foto 2018 zal het dichten van de tekorten in 2018 gaan voor het flexibiliseren van de begroting.

18. De ratio is in de programmabegroting 2018-2021 in 2018 onder 1,0 geraamd als gevolg van de afspraken rond Richting aan Ruimte, zoals ook opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen.

Doelstelling C: Het versterken van het onderlinge vertrouwen tussen inwoners en stadsbestuur en het versterken van de governance op organisaties die gemeentelijke doelstellingen realiseren.

Actiepunten 2018	Status
Thema 6: Versterken samenwerking	
26. Onze bestuursstijlen consistent en consequent te hanteren, passend bij de mate van participatie door inwoners van Enschede. Bij nieuwe besluitvormingstrajecten bepalen wij op basis van de participatiegraad van inwoners onze bestuurlijke rol.	
27. Onze dossiervorming in het besluitvormingsproces verder te digitaliseren en beter toegankelijk maken voor inwoners, bestuurders en gemeentelijke organisatie.	
28. Ons eigen presteren en cultuur in raad college en ambtelijke organisatie zorgvuldig te evalueren.	
29. In samenwerking tussen de griffie en de ambtelijke organisatie zorgen we rond de gemeenteraadsverkiezingen voor: - Opkomst bevorderende maatregelen; - Het opstellen van overdrachtsdossiers in input voor de onderhandelingen; - Het actualiseren van onze indicatoren in samenwerking met de Raad; - Het inwerken van een nieuwe Raad en college.	
30. Het versterken van de interne en externe samenwerking met en tussen ambtelijke organisatie, bestuur en (overheids) organisaties, op dit thema gaan wij: - De Duitsland Agenda verder uitvoeren (zie programma Versterken Economie); - Op basis van de prioriteiten van het coalitieakkoord de netwerksamenwerkingen opnieuw beoordelen; - In regionaal verband samenwerken op het gebied van de Agenda voor Twente (zie programma Versterken Economie, Zomernota, intensivering A); - Op basis van deze nieuwe Agenda voor Twente samenwerken op de lobby dossiers; - De evaluatie van Regio Twente van de Twentse samenwerking aanbieden aan de raad.	
Thema 7: Versterken governance	
31. Bij Governance geven wij versterking vorm door de uitvoering van het bijgestelde Beleidskader verbonden partijen: - Wij monitoren het maatschappelijk rendement van de verbonden partijen. - Wij sturen (bij) op de doelen, prestaties en middelen vanuit een duidelijke rolverdeling. - Wij versterken ons toezicht, op basis van een risicoanalyse, maar investeren ook in de kwaliteit van toezichthoudende organen van onze vennootschappen en stichtingen. - Op basis van onze evaluatie met verbonden partijen geven wij uitvoering aan de aanbevelingen.	
32. De versterking van het lokaal accountmanagement en contractmanagement geven wij vorm door: - Ons in 2018 te richten op de 25 gecontracteerde/gesubsidieerde instellingen met de grootste omzet binnen het sociaal domein. - Wij richten professioneel contractmanagement in voor o.a. Nieuw Enschedees Welzijn	

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

Doelstelling D: Het zo efficiënt mogelijk faciliteren van gemeentelijke taken.

Actiepunten 2018	Status
Thema 8: Vastgoed	
33. We geven verder vervolg aan de uitvoering van strategie op Vastgoed door de toepassing van ons beleidskader in de Stadsdelen en geven vervolg aan het verminderen van de vastgoedportefeuille.	
34. We voeren de herschikking voor onderwijshuisvesting (primair onderwijs) uit.	
35. We voeren de jaarlijkse risicoscan op Vastgoed op de gehele portefeuille uit en zetten de beheermaatregelen in gang.	
36. Voor ons jaarlijkse onderhoud zijn prestatiecontracten afgesloten en realiseren we de duurzame voordelen. In het prestatiecontract is onder meer vastgelegd dat onze opdrachtnemer jaarlijks een voorstel tot 3% energiebesparing neerlegt, inclusief mogelijkheden tot alternatieve energieopwekking. In 2018 voeren we het volgende uit op het gebied van duurzaamheid: - We plaatsen zonnepanelen op sporthal de Brug en isoleren diverse platte daken - We onderzoeken de mogelijkheden tot verdere plaatsing van zonnepanelen op ambtelijk en maatschappelijke panden (o.a. Muziekcentrum, gevel Pathmoshal) en we verduurzamen de Noordmolen van label D naar minimaal label B (indien mogelijk energieneutraal) - We testen de volgende innovaties; thermostaatkranen met aanwezigheidsdetectie, folie op beglazing als isolatie of opwekking elektriciteit en isolerende verf op binnenwanden.	
37. Op basis van de conclusies en aanbevelingen van het uitgevoerde doelmatigheidsonderzoek op onderwijshuisvesting scherpen we ons beleidskader aan. .	
Thema 9: Bedrijfsvoering	
38. We intensiveren onze strategie op IT.	
39. We geven uitvoering aan de motie modern werkgeverschap en geven verder invulling aan onze strategische HR-ontwikkeling.	
40. We intensiveren strategische en innovatieve inkoop door: - Inkoop Enschede als koploper van innovatief inkopen in te zetten: we innoveren door nieuwe vormen van samenwerking/aanbesteding met maximale input vanuit de markt en samenleving en we sluiten aan bij landelijke kennisnetwerken - Nieuwe vormen van samenwerking te onderzoeken met de markt en burgers om te komen tot oplossingen voor een maatschappelijk probleem: voorbeelden zijn social impact bonds, innovatiepartnerschap en Right to Challenge. - Kennisontwikkeling: intensiveren van de samenwerking met externe partners zoals UT, Saxion, MST en Pianoo om te komen tot kennisuitwisseling en nieuwe vormen van samenwerking in inkoop: voorbeeld is Aanbesteding Deelvervoer. - Te adviseren over meer dan alleen inkoop en bij het aangaan van relaties met externen een bredere afweging van de juiste sourcingstrategie te maken (o.a. inkoop, subsidie, publiek private samenwerking). - Het versterken van professioneel contractmanagement binnen onze organisatie meer grip op verbonden partijen/instellingen/leveranciers te krijgen.	
41. We vertalen de resultaten uit de evaluatie van het inkoop- een aanbestedingsbeleid naar aanpassing van het beleid of de uitvoeringsnotitie en geven hierbij extra aandacht aan het stimuleren van inkoopopdrachten via ondernemers met een Werkpakt keurmerk.	
42. De implementatie van het duurzaam vervoersconcept, wij willen het duurzaam mobiliteitsgedrag van het eigen personeel bevorderen en stimuleren.	
43. Het wegwerken van de achterstanden op onze archivering.	

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

Thema	Product	Status	Afwijking (x 1.000 euro)
Doelstelling A: goede kwaliteit van de gemeentebrede dienstverlening			
1. Ontwikkelen (Stedelijke) Dienstverlening	Publieksdienstverlening		-400 +400
2. Regie voeren op de kwaliteit van dienstverlening	Gemeentearchief		
	Verkiezingen		
	Basisregistratie		-537
	Bezwaar en beroep		
3. Communicatie	n.v.t.		
Doelstelling B: het bevorderen van een betrouwbare en voor de lange termijn houdbare financiële huishouding			
4. Verbeteren van de financiële positie en verminderen van de financiële risico's	Algemene inkomsten		+226 -289
	Algemene uitkering		0
	Algemene belastingen		200 -180
	Rente & treasury		645
5. Werking budget sociaal domein	n.v.t.		
Doelstelling C: het versterken van het onderlinge vertrouwen tussen inwoners en stadsbestuur en het versterken van de governance op organisaties die gemeentelijke doelstellingen realiseren			
6. Versterken samenwerking	College van B&W		0
	Regionale samenwerking		0
	Ondersteuning College van B&W en directie		-215
	Raad en commissies		0
7. Versterken governance	n.v.t.		
Doelstelling D: het zo efficiënt mogelijk faciliteren van gemeentelijke taken			
8. Vastgoed	Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting		
	Sport- en wijkaccommodaties		
	Vastgoedbedrijf		
9. Bedrijfsvoering	Stelposten bedrijfsvoering		
	Resultaat bedrijfsvoering		
	Interne dienstverlening		-1.055 +510
	Regionale dienstverlening		179
Totaal voor bijsturing			**-516**

Legenda: ▼ = tegenvaller; ■ = risico; ● = conform begroting; ★ = meevaller; ○ = neutrale wijziging.

Toelichting afwijkingen

Publieksdienstverlening (per saldo 0)
Het structurele tekort op stedelijke dienstverlening wordt in 2018 deels incidenteel ingevuld door strak te sturen op materiële budgetten, inhuur/vacatures en incidentele ruimte in het kapitaallastenbudget.

Basisregistratie (-537K)
Het tekort op het product basisregistratie ontstaat door de wettelijke verplichting om een nieuwe basisadministratie voor personen (BRP) in te voeren. De invoering van deze wettelijke verplichting is gestart in 2017 en heeft een doorloop in 2018. In 2017 was een tekort voorzien van 820.000 euro. Door verschuiving van het project zal een groot deel van de uitgaven van het project in 2018 plaatsvinden, zoals gemeld in de jaarrekening.

Algemene inkomsten (-63K)
Het tekort op het product Algemene inkomsten wordt voornamelijk veroorzaakt door een aantal structurele taakmutaties van het Rijk die (nog) niet rechtstreeks toe te wijzen zijn aan primaire onderdelen.

Algemene belastingen (+20K)
Hogere inkomsten van onder andere de onroerend zaak belasting (areaal uitbreiding) leiden tot een voordeel van 200.000 euro in 2018. Het nadeel betreft de hogere bijdrage aan de bedrijfsvoeringkosten van het GBT dan begroot, o.a. wegens de invoer van Diftar.

Rente en treasury (+645K)
Het positieve resultaat wordt veroorzaakt door hogere dividenduitkeringen en lagere rentelasten. Er zijn minder en goedkopere langlopende leningen nodig dan verwacht.

Ondersteuning college van B&W en directie (-215K)
In het verlengde van intensivering/aanscherping op thema's/projecten binnen de programma's vindt extra inzet binnen de concernstaf plaats, dit leidt tot een (deels structureel) tekort van 215.000 euro.

Interne dienstverlening (-545K)
Het tekort wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- De vervanging van langdurig zieken, het niet (tijdig) behalen van de opgelegde (personele) bezuinigingen op het gebied van onder andere digitalisering van processen en de incidentele investeringen, frictie en opleidingskosten die hiervoor noodzakelijk zijn. (289.000 euro nadeel deels structureel).
- Voor de actualisatie van de BAG zodat wordt voldaan aan de kwaliteitseisen, waaronder het maken van luchtfoto's, mutatiesignalering en verwerking mutatiesignalering zijn structureel middelen nodig (235.000 nadeel).
- De verlaging van de premie van de verzekering voor onze wettelijke aansprakelijkheid (65.000 euro voordeel).
- Hogere kosten voor Wet arbeid en inkomen naar vermogen/ Wet Gedeeltelijk Arbeidsongeschikten (90.000 euro nadeel).

Verhoging investeringskrediet t.b.v. ICT
De vertraging van de installatie van de nieuwe telefooncentrale heeft geleid tot verschuiving

van uitgaven van 2017 naar 2018 (160.000 euro). Verder zijn er aanvullende kosten voor licenties in verband met de transitie van de mailmarshal naar een nieuw product, het verhogen van de digitale veiligheid, de invoering dataclassificatie, de afbouw van het eigen rekencentrum naar de cloud en de ondersteuning van de leverancier voor deze diensten (totaal 240.000 euro).

Wij stellen voor:	
5.	om in 2018 een 0-jaarskrediet beschikbaar te stellen van 400.000 euro voor de kosten van o.a. licenties en deze te dekking via een onttrekking uit de IT reserve 0 jaars (BP-DFB-01).

Regionale dienstverlening (+179K)
Door extra werkzaamheden voor Dimpact vanwege nieuwe deelnemers ontstaat een afwijking in opbrengsten voor derden (312.000 euro). Minder dienstverlening vanuit de afdeling P&O en een hoger afdracht van vennootschapsbelasting in verband met werkzaamheden voor derden leiden tot een verwacht resultaat van 179.000 euro voor het product regionale dienstverlening.

Bijlage 1 Beslispunten

Deze paragraaf bevat beslispunten binnen de bevoegdheid van de Raad. Deze beslispunten zijn divers van aard en kunnen de instelling van een reserve betreffen, mutaties in de reserve, het beschikbaar stellen van een krediet of een overheveling van budgetten tussen producten onderling. Voor een aanvullende toelichting verwijzen we naar het vorige hoofdstuk, stand van zaken 2018.

We stellen voor:

1. om de verwachte tekorten in 2018 zoveel mogelijk te beperken. En de resterende tekorten en overige verwachte voordelen, inclusief de voorgestelde bijsturingsmaatregelen, te betrekken bij de Gemeenterekening 2018.
2. om akkoord te gaan met de technische wijzigingen zoals opgenomen in bijlage 2.
3. om aanvullend ca. 2,0 miljoen euro te onttrekken uit de reserve Sociaal fonds voor incidentele investeringen in de structuur van het sociaal domein zodat de transformatie van het sociaal domein doorzet en leidt tot een duurzaam sociaal stelsel (BP-MO-01)
4. om 176.096 euro te onttrekken uit de reserve Maatschappelijke functie sport voor dekking van het tegengaan van versnippering in de sport en een efficiëntere inzet van de sportaccommodaties ter realisering van de hiermee gemoeide taakstelling. (BP-MO-02)
5. om in 2018 een 0-jaarskrediet beschikbaar te stellen van 400.000 euro voor de kosten van o.a. licenties en deze te dekking via een onttrekking uit de IT reserve 0 jaars (BP-DFB-01).

Bijlage 2 Technische wijzigingen

Maatschappelijke ontwikkeling

Overheveling personeelsbudget (TW-MO-02)	
Programma	Maatschappelijke ondersteuning
Product	Algemene maatschappelijke voorziening, Beschermd wonen, Jeugdhulp gedwongen kader, Jeugdhulp vrijwillig kader, Lichte ondersteuning en regie, Opvangvoorzieningen, WMO begeleiding, WMO individuele voorzieningen.
Bedrag	430.095 euro, structureel
Omschrijving	Wij stellen voor om met ingang van 1-1-2018 het personeelsbudget van de adviseurs van MO Uitvoeringsbeleid over te hevelen naar MO Beleid (team Beleid). Hierdoor ontstaan binnen het programma MO neutrale wijzigingen (herverdeling van budget) door de nieuwe kostenverdeling.

Overheveling personeelsbudget (TW-MO-03)	
Programma	Maatschappelijke ondersteuning en Dienstverlening en financieel Beleid
Product	Jeugdhulp gedwongen kader, Jeugdhulp vrijwillig kader, WMO begeleiding, WMO individuele voorzieningen, Resultaat Bedrijfsvoering.
Bedrag	161.910 euro, structureel
Omschrijving	Wij stellen voor om met ingang van 1-1-2018 het personeelsbudget van de teamleider Handhaving en Toezicht en van een financieel adviseur (161.910 euro) over te hevelen van MO Uitvoeringsbeleid naar MO Overhead. Omdat gemeentebreed het budget voor overhead wordt geregistreerd binnen het programma DFB stellen we voor om dit bedrag over te hevelen vanuit het programma MO naar het programma DFB.

Overheveling personeelsbudget (TW-MO-04)	
Programma	Maatschappelijke ondersteuning en Dienstverlening en financieel Beleid
Product	Jeugdhulp gedwongen kader, Jeugdhulp vrijwillig kader, WMO begeleiding, WMO individuele voorzieningen, Resultaat Bedrijfsvoering.
Bedrag	5.498 euro, structureel
Omschrijving	Wij stellen voor om met ingang van 1-1-2018 het saldo (5.498 euro) van het personeeldbudget van de nieuwe en de oude teamleider Back Office over te hevelen van MO Back Office naar MO Overhead. Omdat gemeentebreed het budget voor overhead wordt geregistreerd binnen het programma DFB stellen we voor om dit bedrag over te hevelen vanuit het programma MO naar het programma DFB.

Actualiseren budgetten Wet op de Lijkbezorging (TW-MO-05)	
Programma	Maatschappelijke ondersteuning
Product	Algemene maatschappelijke voorziening
Bedrag	60.000 euro, structureel
Omschrijving	Wij stellen voor om de lasten en de baten voor de Wet op de Lijkbezorging (Uitvaart van gemeentewege) aan te passen aan de actuele situatie.

Inzet middelen voor Projecten (TW-MO-06)	
Programma	Maatschappelijke ondersteuning
Product	Algemene maatschappelijke voorziening
Bedrag	105.000 euro, incidenteel
Omschrijving	Wij stellen voor om de ontvangen middelen vanuit het werkbudget van zorgverzekeraar Menzis in te zetten voor de projecten "Sport op Rezappt" (95.000 euro) en "Voetbal, sport en Funcamp" (10.000). Deze projecten worden in 2018 uitgevoerd door Sportaal en de Twentsche voetbalschool.

Overheveling personeelsbudget (TW-MO-07)	
Programma	Maatschappelijke ondersteuning
Product	Algemene maatschappelijke voorziening, Jeugdhulp gedwongen kader, Jeugdhulp vrijwillig kader, Lichte ondersteuning en regie, WMO begeleiding en WMO individuele voorzieningen.
Bedrag	234.938 euro, structureel
Omschrijving	Wij stellen voor om met ingang van 1-1-2018 het personeelsbudget van 6 procesondersteuners van het Bedrijfsbureau over te hevelen naar de Wijkteams. Hierdoor ontstaan binnen het programma MO neutrale wijzigingen (herverdeling van budget) door de nieuwe kostenverdeling.

Loon- en prijscompensatie Beschermd Wonen (TW-MO-08)	
Programma	Maatschappelijke ondersteuning en Dienstverlening en financieel Beleid
Product	Beschermd wonen, Algemene inkomsten
Bedrag	425.000 euro, structureel, met ingang van 2019
Omschrijving	Wij stellen voor de bezuiniging op de loon-en prijscompensatie voor gesubsidieerde instellingen in het kader van beschermd wonen met ingang van 2019 ten laste te brengen van het product beschermd wonen. In de programmabegroting 2018-2021 is vastgesteld dat de subsidieontvangers over 2018 geen indexatie zouden ontvangen. Bij het beschermd wonen was dit gezien het tijdstip van de besluitvorming niet mogelijk dit administratief te verwerken bij de programmabegroting 2018.

Actualisatie subsidie Alifa (TW-MO-09)	
Programma	Maatschappelijke ondersteuning
Product	Algemene maatschappelijke voorziening, Lichte ondersteuning en regie
Bedrag	8.670 euro, structureel
Omschrijving	Wij stellen voor om de subsidiebudgetten voor Alifa te actualiseren in de begroting op basis van de subsidieverlening.

Versterken economie

Educatiebudget (TW-VE-01)	
Programma	Versterken economie
Product	Arbeidsmarktparticipatie
Bedrag	60.042 euro, incidenteel verlagen Lasten en Baten
Omschrijving	Wij stellen voor om de begroting, voor zowel de lasten als de baten, voor het onderdeel Eductatie binnen het product Arbeidsmarktparticipatie met 60.042 euro te verlagen naar een bedrag van 2.013.166 euro. Dit bedrag van 2.013.166 ontvangen wij in 2018 als centrumgemeente voor onze ROC taak.

RMC (TW-VE-02)	
Programma	Versterken economie
Product	Leerplicht/RMC/Onderwijskwaliteit
Bedrag	54.339 euro, structureel verhogen Lasten en Baten
Omschrijving	Wij stellen voor om zowel de Rijksbijdrage voor de RMC-taken als de daaraan verbonden subsidieverplichting als centrumgemeente voor het doorbetalen aan de overige deelnemende RMC-gemeenten met 54.339 te verhogen. Deze verplichting komt voort vanuit de subsiediebrief OCW voor de RMC-taken.

Onderwijsachterstandenbeleid (OAB) (TW-VE-03)	
Programma	Versterken economie
Product	Leerplicht/RMC/Onderwijskwaliteit
Bedrag	621.364 euro, incidenteel verhogen Lasten en Baten
Omschrijving	Wij stellen voor om zowel de verhoging van de Rijksbijdrage voor het Onderwijsachterstandenbeleid (OAB) en de daaraan gekoppelde (subsidie-) uitgaven met 621.364 te verhogen.

Overheveling ondersteunende taak SW (TW-VE-04)	
Programma	Versterken economie/Dienstverlening en financieel beleid
Product	Uitvoering WSW/Resultaat Bedrijfsvoering
Bedrag	14.611 euro, structureel verhogen Lasten en Baten
Omschrijving	Wij stellen voor om structureel 14.611 euro over te hevelen vanuit het product Uitvoering SW naar het product Resultaat Bedrijfsvoering. Het betreft de overheveling van middelen voor de secretaresse taak SW vanuit het programma Versterken Economie naar het programma Dienstverlening en financieel beleid.

Herschikking SW begroting (TW-VE-05)

Programma	Versterken economie
Product	Uitvoering WSW
Bedrag	35.665 euro, incidenteel verlagen Lasten en Baten
Omschrijving	Wij stellen voor om zowel baten als lasten binnen het product Uitvoering SW met 35.665 euro te verlagen. Het betreft een herschikking van de SW begroting i.v.m. een lagere omzet (detacheringen).

Interne Budgetoverheveling (TW-VE-06)	
Programma	Versterken economie
Product	Versterken Economische Structuur
Bedrag	46.000 euro, incidenteel verhogen Lasten en Baten
Omschrijving	Wij stellen voor om de baten en lasten binnen het product Versterken economische structuur te verhogen met 46.000 euro (interne bate). Deze (interne) middelen vanuit het product Arbeidsmarktparticipatie worden ingezet voor de Concernopdrachten. Deze wijziging maakt een betere administratieve beheersing mogelijk.

Middelen Asiel en Integratie (TW-VE-07)	
Programma	Versterken economie
Product	Arbeidsmarktparticipatie
Bedrag	100.000 euro, incidenteel verhogen Lasten en Baten
Omschrijving	Wij stellen voor om vanuit het budget voor Asiel en Integratie eenmalig een bedrag van 100.000 euro beschikbaar te stellen voor werkzaamheden binnen het Participatiebudget

Internationale School (TW-VE-08)	
Programma	Versterken economie
Product	Versterken economische structuur
Bedrag	256.637 (jaar 2018) en 446.521 (jaar 2019) euro , structureel verlagen Lasten en Baten
Omschrijving	Wij stellen voor om de begrote lasten en baten voor de Internationale School voor het jaar 2018 met 256.637 en voor het jaar 2019 met 446.521 te verlaging. Deze verlaging is conform de liquiditeitsbehoefte van de Internationale School.

BBZ2004 (TW-VE-09)	
Programma	Versterken economie
Product	Algemene bijstand levensonderhoud
Bedrag	416.793 euro, structureel verlagen Lasten en Baten
Omschrijving	Wij stellen voor om zowel baten als lasten van het onderdeel Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen binnen het product Algemene Bijstand Levensonderhoud met 416.793 te verlagen. Het betreft de actualisatie van de verwachte realisatie van de uitkomsten BBZ-uitgaven en de daaraan gekoppelde Rijksbijdragen (budgetbijdrage en declaratie).

BIZ Euregio I (TW-VE-10)	
Programma	Versterken economie
Product	Dienstverlening aan ondernemers
Bedrag	36.287 euro, structureel verhogen Lasten en Baten
Omschrijving	Wij stellen voor om in de periode 2018-2022 jaarlijks een subsidiebedrag van 36.287 beschikbaar te stellen aan de Stichting BIZ Euregiobedrijvenpark I. Dekking voor deze subsidie komt vanuit een directe belasting van binnen de bedrijveninvesteringszone gelegen onroerende zaken.

Lokale Educatieve Agenda (LEA) (TW-VE-11)	
Programma	Versterken economie
Product	Brede talentontwikkeling
Bedrag	72.014 euro, incidenteel verhogen Lasten en Onttrekking reserves
Omschrijving	Wij stellen voor om 72.014 euro te onttrekken uit de egalisatiereserve LEA. Het betreft de dekking voor de extra subsidie uitgaven op de LEA actielijn 3a Stimulering thema's en de Vouchers Onderwijsbegeleiding.

Participatiewet (TW-VE-12)	
Programma	Versterken economie
Product	Algemene Bijstand Levensonderhoud
Bedrag	2.383.141 euro, incidenteel verhogen Lasten en Baten
Omschrijving	Wij stellen voor om zowel baten als lasten van het product Algemene Bijstand Levensonderhoud met 2.383.141 te verhogen. Het betreft de rijksbijdrage n.a.v. de ophoging van het BUIG-budget en de actualisatie van de realisatie van de uitkomsten van het BUIG-budget.

SWPE (TW-VE-13)	
Programma	Versterken economie
Product	Uitvoering SW
Bedrag	180.320 euro, structureel verhogen Lasten en Baten
Omschrijving	Wij stellen voor om zowel baten als lasten binnen het product Uitvoering SW voor het onderdeel SWPE met 180.320 euro te verhogen.

Duurzame leefomgeving

Reserve ophogen met niet benutte kapitaallasten openbare verlichting en wegen cf. beleidsplan (TW-DF-01)	
Programma	Duurzame leefomgeving

Product	Openbare verlichting, Beheer Wegen en Reserve Kapitaallasten
Bedrag	81.070 euro, incidenteel openbare verlichting. 92.486 euro, incidenteel Beheer Wegen
Omschrijving	We stellen voor, conform voorgaande jaren, de reserve kapitaallasten op te hogen ten laste van het budget kapitaallasten in het product Openbare verlichting en Beheer Wegen. Dit is noodzakelijk om de uitgestelde kapitaallasten naar aanleiding van langere afschrijvingstermijn in de toekomst te kunnen blijven voldoen bij openbare verlichting. Bij het deel van Beheer Wegen staat de reserve nu nog negatief voor 92.486 euro.

Provinciale subsidie Nederlandse Reisopera (TW-DF-02)	
Programma	Duurzame leefomgeving
Product	Cultuur
Bedrag	1.500.000 euro, incidenteel
Omschrijving	We stellen voor zowel de lasten als de baten te verhogen met 1.500.000 euro in verband met de verhuiskosten van de Nederlandse Reisopera. Het betreft een provinciale subsidie die via de gemeente wordt afgehandeld.

Bestemmingsplannen (TW-DF-03)	
Programma	Duurzame leefomgeving
Product	Bestemmingsplannen
Bedrag	300.000 euro, incidenteel
Omschrijving	Wij stellen voor om het lasten- en batenbudget incidenteel met 300.000 euro te verhogen. Het betreft bestemmingsplannen waarbij de gemaakte kosten in rekening worden gebracht bij derden.

Begrote en in 2017 niet gerealiseerde afboeking van grond Leuriks-Oost in 2018 opnieuw begroten (TW-DF-04)	
Programma	Duurzame leefomgeving
Product	Locatieontwikkeling
Bedrag	1.800.000 euro, incidenteel
Omschrijving	Wij stellen voor om de begrote mutaties als gevolg van het bestuursvoorstel RAR/BBV die in 2017 waren begroot, maar niet tot realisatie hebben geleid in 2017, opnieuw te begroten in 2018. De reden daarvan is dat de voorgenomen afboeking van grond in het project Leuriks-Oost in 2017 niet heeft plaatsgevonden.

In 2017 niet gerealiseerde onttrekking uit de MSI Reserve in 2018 begroten (TW-DF-06)	
Programma	Duurzame leefomgeving
Product	Locatieontwikkeling
Bedrag	1.121.227 euro, incidenteel
Omschrijving	Wij stellen voor om de verwachte onttrekking in 2018 uit de MSI Reserve ten behoeve van het Actieprogramma Binnenstad te begroten in 2018. De onttrekking uit de MSI

	Reserve ten gunste van het Actieprogramma Binnenstad maakt onderdeel uit van de dekking van het project zoals besloten in het raadsvoorstel. In 2017 is minder onttrokken dan verwacht. Het restant van de onttrekking wordt nu in 2018 verwacht. De hoogte van de jaarlijkse onttrekking is lastig te begroten. Het is namelijk sterk afhankelijk van de te ontvangen externe cofinanciering voor subsidies en het schommelende aantal aanvragen vanuit de subsidie stimuleringsmaatregelen.

Herschikking formatie overhead (TW-DF-07)	
Programma	Dienstverlening Financieel Beleid
Product	Resultaat Bedrijfsvoering
Bedrag	60.396 euro incidenteel, 37.742 euro structureel
Omschrijving	Wij stellen voor om het lasten- en batenbudget structureel te verhogen met 37.742 euro met daarnaast voor 2018 en 2019 een verhoging van 60.396 euro. Het betreft begrotingstechnische verwerking van de herschikking en dekking van formatie.

Kosten en dekking RBT t/m 2021 (TW-DF-08)	
Programma	Duurzame leefomgeving
Product	Locatieontwikkeling
Bedrag	501.639 euro, incidenteel per jaar t/m 2021
Omschrijving	Wij stellen voor zowel de lasten als de baten te verhogen met 501.639 euro i.v.m. de verplichtingen die de gemeente Enschede heeft richting de verbonden partij RBT. De dekking van de kosten tot en met 2021 is in 2016 geregeld in het raadsbesluit RAR/BBV.

Dienstverlening en financieel beleid

Verwerking decembercirculaire 2017 (TW-DFB-01)	
Programma	Dienstverlening en financieel beleid. Maatschappelijke ondersteuning en Versterken economie
Product	Algemene inkomsten, Algemene uitkering, Opvangvoorzieningen, Arbeidsmarktparticipatie en Brede talentontwikkeling
Bedrag	ca 167.000 euro, structureel
Omschrijving	Wij stellen voor de effecten van de decembercirculaire 2017 administratief te verwerken. Het betreffen voornamelijk taakmutaties opvangvoorzieningen (168.000 euro structureel).

Administratief technische correctie (TW-DFB-02)	
Programma	Dienstverlening en financieel beleid en Duurzame leefomgeving
Product	Interne dienstverlening en overige producten
Bedrag	664 euro, structureel
Omschrijving	Wij stellen voor om 664 euro over te hevelen van het product Interne dienstverlening naar diverse producten. Het betreft een minimaal bedrag a.g.v. administratief technische correcties.

Niet toekennen prijscompensatie n.a.v. Programmabegroting 2018 (TW-DFB-03)	
Programma	Alle
Product	Alle
Bedrag	ca 800.000 euro, incidenteel voor 2018 en 2019
Omschrijving	Wij stellen voor om het bij de programmabegroting 2018 genomen besluit om geen prijscompensatie toe te kennen voor de jaren 2018 en 2019 administratief te verwerken. Het bij de programmabegroting ingeschatte bedrag van 750.000 euro bedraagt na exacte berekening ruim 800.000 euro.

Verwerken looncompensatie n.a.v. Programmabegroting 2018 (TW-DFB-04)	
Programma	Alle
Product	Alle
Bedrag	2,8 miljoen euro, oplopend naar 3,0 miljoen euro, structureel
Omschrijving	Wij stellen voor om de effecten van de in 2018 gesloten Cao (3,25%) administratief te verwerken. Het bedrag hiervoor was bij de programmabegroting 2018 als stelpost opgenomen onder het product Algemene inkomsten. Middels deze begrotingswijziging stellen wij voor om deze looncompensatie toe te kennen aan de diverse producten.

Herschikking budgetten Publieksdienstverlening (TW-DFB-05)	
Programma	Dienstverlening en financieel beleid
Product	Publieksdienstverlening
Bedrag	163.283 euro aflopend naar 124.351 euro structureel
Omschrijving	Wij stellen voor om de inkomstenen uitgaven te verhogen naar aanleiding van het Strategisch Personeels Plan

Herschikking budgetten ISC (TW-DFB-06)	
Programma	Dienstverlening en financieel beleid
Product	Basisregistratie, Gemeentearchief en Interne dienstverlening
Bedrag	150.000 euro incidenteel en 75.000 structureel
Omschrijving	Wij stellen voor om de administratieve mutaties voor de ontvangen budgetten voor het wegwerken Archief bij het product gemeentearchief te plaatsen in plaats van interne dienstverlening.

Aanpassing DVO Losser (TW-DFB-07)	
Programma	Dienstverlening en financieel beleid
Product	Regionale dienstverlening
Bedrag	198.548 euro structureel in 2018 en vanaf 2019 116.296 euro structureel

Omschrijving	Wij stellen voor om de inkomsten voortkomend uit de dienstverleningsovereenkomst met Losser structureel te verhogen op basis van de gemaakte afspraken met Losser. Het betreft een aanpassing in de DVO (198.548 euro) en indexatie (116.296 euro). Tegenover deze hoge inkomsten staat een even grote verhoging van de lasten.

Herschikking budgetten n.a.v. invullen taakstellingen (TW-DFB-08)	
Programma	Dienstverlening en financieel beleid
Product	Algemene inkomsten en Interne dienstverlening
Bedrag	429.195 euro in 2018 structureel naar 451.086 euro, structureel
Omschrijving	Wij stellen voor om het budget dat vanaf 2018 vanuit de algemene uitkering structureel beschikbaar is gesteld voor de dekking van de kosten voor ondersteuning vanuit de VNG en het A&O fonds over te hevelen naar het product Interne dienstverlening.

Uitbreiding regionale dienstverlening (TW-DFB-09)	
Programma	Dienstverlening en financieel beleid
Product	Regionale dienstverlening
Bedrag	38.780 euro in 2018 en vanaf 6.220 euro structureel
Omschrijving	Wij stellen voor om vanaf 2018 de inkomsten en uitgaven voor ondersteuning aan het Kulturhus Losser met incidenteel met 22.500 euro te verhogen en vanaf 2019 structureel met 6.220 euro. De incidentele verhoging in 2018 van 16.280 euro te doteren aan de reserve IT voor dekking van kapitaallasten voortvloeiend uit investeringen voor Wifi.

Administratieve verwerking budget 3 decentralisaties (TW-DFB-10)	
Programma	Dienstverlening en financieel beleid
Product	Interne dienstverlening
Bedrag	74.700 euro, structureel
Omschrijving	Wij stellen voor om de administratieve mutaties voor de ontvangen budgetten in verband met decentralisaties voor de bedrijfsvoering structureel te verwerken. Van het budget wordt 74.700 structureel toegevoegd aan de reserves IT voor de dekking van kosten voor licenties en uitbreiding van wifi.

Administratieve verwerking structureel budget 3 decentralisaties (TW-DFB-11)	
Programma	Dienstverlening en financieel beleid
Product	Interne Dienstverlening en Lichte ondersteuning en regie
Bedrag	100.000 euro structureel
Omschrijving	Wij stellen voor om het budget voor bedrijfsvoering dat is overgeheveld vanuit het programma Maatschappelijke ontwikkeling en ontstaan is als gevolg van de decentralisaties toe te voegen aan de budgetten van het IT bedrijf 79.830 euro en aan huisvesting en services 20.170 euro.

Administratieve verwerking interne doorbelasting (TW-DFB-12)	
Programma	Dienstverlening en financieel beleid
Product	Regionale dienstverlening
Bedrag	312.000 euro, incidenteel
Omschrijving	Wij stellen voor om de baten en lasten incidenteel met 312.000 euro te verhogen. Het betreft inkomsten die voortkomen uit de IT dienstverlening voor hosting aan Dimpact gemeenten. De verhoging van de inkomsten wordt aangewend voor de inzet van personeel, stijging van materiële kosten en de af te dragen vennootschapsbelasting.

Verwerking huurcontracten (TW-DFB-13)	
Programma	Dienstverlening en financieel beleid
Product	Regionale dienstverlening
Bedrag	251.317 euro (2018) en 228.180 euro, structureel
Omschrijving	Wij stellen voor de lasten en baten in 2018 structureel met 251.317 euro te verhogen. Het betreft de inkomsten die voortkomen uit de verhuur van ruimte aan het UWV in het Stadskantoor die administratief nog niet was verwerkt (292.500 euro). Voorts is het contract met de politie in servicecentra West met 1 jaar verlengd en zijn contracten met diverse partijen in de servicecentra en de Noordmolen beëindigd (-/- 41.183 euro). De verhoging van de opbrengsten door het contract met het UWV wordt aangewend om de daling van inkomsten in de servicecentra en de Noordmolen door vertrek van huurders op te vangen.

Restant herschikkingsonderzoek (TW-DFB-14)	
Programma	Dienstverlening en financieel beleid
Product	Vastgoed - Onderwijshuisvesting
Bedrag	40.142 euro incidenteel
Omschrijving	Wij stellen voor om het nog niet bestede deel van het herschikkingsonderzoek in 2018 te onttrekken uit de reserve weerstandsvermogen. In 2016 is hiervoor bij de jaarrekening 56.546 euro gereserveerd. Een deel hiervan is reeds in 2017 besteed en het restant á 40.142 euro zal in 2018 besteed worden.

Overheveling activa Vastgoed (TW-DFB-15)	
Programma	Dienstverlening en financieel beleid
Product	Vastgoed
Bedrag	4.350 euro baten en lasten structureel
Omschrijving	Wij stellen voor om zowel de lasten als de baten binnen het product vastgoedbedrijf met 4.350 euro te verhogen i.v.m. overheveling van activa van voormalig Sport.

Overheveling kapitaallasten naar Vastgoed (TW-DFB-16)	
Programma	Dienstverlening en financieel beleid
Product	Vastgoed

Bedrag	6.250 euro baten en lasten structureel
Omschrijving	Wij stellen voor om zowel de lasten als de baten binnen het product vastgoedbedrijf met 6.250 euro te verhogen. Het betreft de ontvangst vanuit het product Interne Dienstverlening als dekking voor de kapitaallasten op het product Sport en wijkaccommodaties.

Onttrekking reserve Leegstand (TW-DFB-17)	
Programma	Dienstverlening en financieel beleid
Product	Interne Dienstverlening
Bedrag	250.000 euro, structureel
Omschrijving	Wij stellen voor om de verwachte bijdrage uit de reserve leegstand H&S structureel te verlagen met 250.000 euro als gevolg van een mutatie in de verhuur van huisvesting aan derden. Het begrote bedrag voor verwachte leegstand in 2018 is in de begroting 2018-2021 nog niet aangepast met de verhuur van ruimte aan UWV. In 2018 wordt een lagere bijdrage vanuit de reserve leegstand van 250.000 euro verwacht, waar nu in de begroting 862.000 euro is opgenomen. Daarnaast stellen we voor om de effecten van nieuwe huurcontracten op de reserve leegstand te verwerken bij de gemeenterekening 2018.

Onttrekking reserve Informatie Investeringsplan (TW-DFB-18)	
Programma	Dienstverlening en financieel beleid
Product	Interne Dienstverlening
Bedrag	150.000 euro, incidenteel
Omschrijving	Wij stellen voor om de onttrekking van middelen voor het informatie investeringsplan (IIP) in 2018 met 150.000 euro te verhogen. In de begroting van 2017 en 2018 is 1,5 miljoen beschikbaar gesteld voor IIP. In verband met het later starten van projecten in 2017 wordt een deel van het beschikbare budget in 2018 in plaats van 2017 aangewend voor gemeentebrede IT projecten.

Actualiseren begroting Regio Twente (TW-DFB-20)	
Programma	Alle programma's
Product	Diverse producten
Bedrag	349.542 euro, incidenteel
Omschrijving	Wij stellen voor om de begroting van de Regio Twente administratief op orde te brengen. Dit betekent een verschuiving van budgetten tussen diverse programma's en producten van 249.542 euro met per saldo een budgetneutraal effect. De structurele wijziging zal verwerkt worden bij de gemeentebegroting 2019.

Bijlage 3 Begrotingswijzigingen

Deze bijlage bevat zowel niet-technische als technische begrotingswijzigingen.

Niet technische wijzigingen

Beslispuntnr.	Programma	Product	L/B	2018	2019	2020	2021	2022
BP-MO-01	Maatschappelijke ondersteuning	Algemene maatschappelijke voorziening	Onttrekking reserves	-1.959.158	0	0	0	0
			Lasten	1.959.158	0	0	0	0
BP-MO-02	Maatschappelijke ondersteuning	Algemene maatschappelijke voorziening	Onttrekking reserves	-176.096	0	0	0	0
			Lasten	176.096	0	0	0	0
BP-DFB-01 (vh TW-DFB-19)	Dienstverlening en financieel beleid	Interne dienstverlening	Onttrekking reserves	-400.000	0	0	0	0
			Lasten	400.000	0	0	0	0
Totaal	**Totaal**			**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Technische wijzigingen

Beslispuntnr.	Programma	Product	L/B	2018	2019	2020	2021	2022
TW-MO-02	Maatschappelijke ondersteuning	Algemene maatschappelijke voorziening	Lasten	265.127	265.127	265.127	265.127	265.127
		Beschermd wonen	Lasten	58.917	58.917	58.917	58.917	58.917
		Jeugdhulp gedwongen kader	Lasten	-17.676	-17.676	-17.676	-17.676	-17.676
		Jeugdhulp vrijwillig kader	Lasten	-153.185	-153.185	-153.185	-153.185	-153.185
		Lichte ondersteuning en regie	Lasten	53.025	53.025	53.025	53.025	53.025

		Opvangvoorzieningen	Lasten	53.025	53.025	53.025	53.025	53.025
		Wmo begeleiding	Lasten	-164.968	-164.968	-164.968	-164.968	-164.968
		Wmo individuele voorzieningen	Lasten	-94.267	-94.267	-94.267	-94.267	-94.267
TW-MO-03	Dienstverlening en financieel beleid	Resultaat bedrijfsvoering	Lasten	161.910	161.910	161.910	161.910	161.910
	Maatschappelijke ondersteuning	Jeugdhulp gedwongen kader	Lasten	-16.191	-16.191	-16.191	-16.191	-16.191
		Jeugdhulp vrijwillig kader	Lasten	-64.764	-64.764	-64.764	-64.764	-64.764
		Wmo begeleiding	Lasten	-48.573	-48.573	-48.573	-48.573	-48.573
		Wmo individuele voorzieningen	Lasten	-32.382	-32.382	-32.382	-32.382	-32.382
TW-MO-04	Dienstverlening en financieel beleid	Resultaat bedrijfsvoering	Lasten	5.498	5.498	5.498	5.498	5.498
	Maatschappelijke ondersteuning	Jeugdhulp gedwongen kader	Lasten	-550	-550	-550	-550	-550
		Jeugdhulp vrijwillig kader	Lasten	-1.100	-1.100	-1.100	-1.100	-1.100
		Wmo begeleiding	Lasten	-1.100	-1.100	-1.100	-1.100	-1.100
		Wmo individuele voorzieningen	Lasten	-2.749	-2.749	-2.749	-2.749	-2.749
TW-MO-05	Maatschappelijke ondersteuning	Algemene maatschappelijke voorziening	Lasten	60.000	60.000	60.000	60.000	60.000
			Baten	-60.000	-60.000	-60.000	-60.000	-60.000
TW-MO-06	Maatschappelijke ondersteuning	Algemene maatschappelijke voorziening	Lasten	105.000	0	0	0	0
			Baten	-105.000	0	0	0	0
TW-MO-07	Maatschappelijke ondersteuning	Jeugdhulp gedwongen kader	Lasten	-23.494	-23.494	-23.494	-23.494	-23.494
		Jeugdhulp vrijwillig kader	Lasten	-46.988	-46.988	-46.988	-46.988	-46.988
		Lichte ondersteuning en regie	Lasten	234.938	234.938	234.938	234.938	234.938
		Wmo begeleiding	Lasten	-46.988	-46.988	-46.988	-46.988	-46.988
		Wmo individuele voorzieningen	Lasten	-117.469	-117.469	-117.469	-117.469	-117.469

TW-MO-08	Dienstverlening en financieel beleid	Algemene inkomsten	Lasten	0	425.000	425.000	425.000	425.000
	Maatschappelijke ondersteuning	Beschermd wonen	Lasten	0	-425.000	-425.000	-425.000	-425.000
TW-MO-09	Maatschappelijke ondersteuning	Algemene maatschappelijke voorziening	Lasten	-8.670	-8.670	-8.670	-8.670	-8.670
		Lichte ondersteuning en regie	Lasten	8.670	8.670	8.670	8.670	8.670
TW-VE-01	Versterken economie	Arbeidsmarktparticipatie	Lasten	-60.042	0	0	0	0
			Baten	60.042	0	0	0	0
TW-VE-02	Versterken economie	Leerplicht / RMC / Onderwijskwaliteit	Lasten	54.339	54.339	54.339	54.339	54.339
			Baten	-54.339	-54.339	-54.339	-54.339	-54.339
TW-VE-03	Versterken economie	Leerplicht / RMC / Onderwijskwaliteit	Lasten	621.364	0	0	0	0
			Baten	-621.364	0	0	0	0
TW-VE-04	Dienstverlening en financieel beleid	Resultaat bedrijfsvoering	Lasten	14.611	14.611	14.611	14.611	14.611
	Versterken economie	Uitvoering WSW	Lasten	-14.611	-14.611	-14.611	-14.611	-14.611
TW-VE-05	Versterken economie	Uitvoering WSW	Lasten	-35.665	0	0	0	0
			Baten	35.665	0	0	0	0
TW-VE-06	Versterken economie	Versterken economische structuur	Lasten	46.000	0	0	0	0
			Baten	-46.000	0	0	0	0
TW-VE-07	Versterken economie	Arbeidsmarktparticipatie	Lasten	100.000	0	0	0	0
			Baten	-100.000	0	0	0	0
TW-VE-08	Versterken economie	Versterken economische structuur	Lasten	-256.637	-446.521	0	0	0
			Baten	256.637	446.521	0	0	0
TW-VE-09	Versterken economie	Algemene bijstand levensonderhoud	Lasten	-416.793	-416.793	-416.793	-416.793	-416.793

			Baten	416.793	416.793	416.793	416.793	416.793
TW-VE-10	Versterken economie	Dienstverlening aan ondernemers	Lasten	36.287	36.287	36.287	36.287	36.287
			Baten	-36.287	-36.287	-36.287	-36.287	-36.287
TW-VE-11	Versterken economie	Brede talentontwikkeling	Onttrekking reserves	-72.014	0	0	0	0
			Lasten	72.014	0	0	0	0
TW-VE-12	Versterken economie	Algemene bijstand levensonderhoud	Lasten	2.383.141	0	0	0	0
			Baten	-2.383.141	0	0	0	0
TW-VE-13	Versterken economie	Uitvoering WSW	Lasten	180.320	180.320	180.320	180.320	180.320
			Baten	-180.320	-180.320	-180.320	-180.320	-180.320
TW-DF-01	Duurzame leefomgeving	Beheer wegen	Storting reserves	92.486	0	0	0	0
			Lasten	-92.486	0	0	0	0
		Openbare verlichting	Storting reserves	81.070	0	0	0	0
			Lasten	-81.070	0	0	0	0
TW-DF-02	Duurzame leefomgeving	Cultuur	Lasten	1.500.000	0	0	0	0
			Baten	-1.500.000	0	0	0	0
TW-DF-03	Duurzame leefomgeving	Bestemmingsplannen	Lasten	300.000	0	0	0	0
			Baten	-300.000	0	0	0	0
TW-DF-04	Duurzame leefomgeving	Locatieontwikkeling	Storting reserves	1.800.000	0	0	0	0
			Baten	-1.800.000	0	0	0	0
TW-DF-06	Duurzame leefomgeving	Locatieontwikkeling	Onttrekking reserves	-1.121.227	0	0	0	0
			Lasten	1.121.227	0	0	0	0
TW-DF-07	Dienstverlening en financieel beleid	Resultaat bedrijfsvoering	Lasten	98.138	98.138	37.742	37.742	37.742
			Baten	-98.138	-98.138	-37.742	-37.742	-37.742

TW-DF-08	Duurzame leefomgeving	Locatieontwikkeling	Onttrekking reserves	-501.639	-501.639	-501.639	-501.639	0
			Lasten	501.639	501.639	501.639	501.639	0
TW-DFB-01	Dienstverlening en financieel beleid	Algemene inkomsten	Lasten	168.082	166.500	166.481	166.472	0
		Algemene uitkering	Baten	-4.009	5.073	5.092	5.101	0
	Maatschappelijke ondersteuning	Opvangvoorzieningen	Lasten	-168.082	-168.082	-168.082	-168.082	0
	Versterken economie	Arbeidsmarktparticipatie	Lasten	7.500	0	0	0	0
		Brede talentontwikkeling	Lasten	-3.491	-3.491	-3.491	-3.491	0
TW-DFB-02	Dienstverlening en financieel beleid	Interne dienstverlening	Lasten	664	664	664	664	0
		Ondersteuning College van B&W en directie	Lasten	-188	-188	-188	-188	0
		Raad en commissies	Lasten	-100	-100	-100	-100	0
	Duurzame leefomgeving	Openbare orde en veiligheid	Lasten	-188	-188	-188	-188	0
		Stadsdeelsgewijs werken	Lasten	-188	-188	-188	-188	0
TW-DFB-03	Dienstverlening en financieel beleid	Algemene belastingen	Lasten	-8.408	-8.408	0	0	0
		Algemene inkomsten	Lasten	826.383	780.368	0	0	0
		Basisregistratie	Lasten	-847	-847	0	0	0
		College van B&W	Lasten	-1.670	-1.670	0	0	0
		Gemeentearchief	Lasten	-310	-310	0	0	0
		Interne dienstverlening	Lasten	-98.688	-98.688	0	0	0
		Ondersteuning College van B&W en directie	Lasten	-11.579	-11.579	0	0	0
		Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	Lasten	-43.400	-42.826	0	0	0
			Baten	13.337	13.337	0	0	0
		Publieksdienstverlening	Lasten	-2.268	-2.268	0	0	0

			Baten	0	0	0	0	0
		Regionale samenwerking	Lasten	-1.866	-1.866	0	0	0
		Sport- en wijkaccommodaties	Baten	14.660	14.299	0	0	0
		Verkiezingen	Lasten	-38	-2.662	0	0	0
	Duurzame leefomgeving	Beheer wegen	Lasten	-59.700	-59.700	0	0	0
			Baten	5.977	5.977	0	0	0
		Beleid leefomgeving	Lasten	-17.100	-15.900	0	0	0
			Baten	10.720	10.720	0	0	0
		Bestemmingsplannen	Lasten	-2.186	-2.186	0	0	0
		Cultuur	Lasten	-4.435	-4.435	0	0	0
			Baten	205	205	0	0	0
		Duurzaamheid	Lasten	-4.607	-1.822	0	0	0
		Evenementen en citymarketing	Lasten	-914	-914	0	0	0
		Gladheidsbestrijding	Lasten	-8.605	-8.605	0	0	0
		Grondbedrijf	Lasten	-23	-23	0	0	0
		Handhaving bouwwerken en bedrijven	Lasten	-1.645	-1.645	0	0	0
		Handhaving openbare ruimte	Lasten	-3.838	-3.835	0	0	0
		Locatieontwikkeling	Lasten	-28.500	0	0	0	0
		Openbare orde en veiligheid	Lasten	-59.772	-59.772	0	0	0
		Openbare verlichting	Lasten	-10.427	-10.427	0	0	0
			Baten	180	180	0	0	0
		Ruimtelijke ontwikkeling	Lasten	-2.593	-2.593	0	0	0
		Stadsdeelbeheer	Lasten	-124.587	-125.774	0	0	0

			Baten	16.862	16.862	0	0	0
		Stadsdeelsgewijs werken	Lasten	-32.849	-26.746	0	0	0
			Baten	745	745	0	0	0
	Maatschappelijke ondersteuning	Algemene maatschappelijke voorziening	Lasten	-103.343	-99.449	0	0	0
			Baten	252	252	0	0	0
		Beschermd wonen	Lasten	-1.914	-1.914	0	0	0
		Inkomensondersteuning	Lasten	-25.652	-25.530	0	0	0
		Lichte ondersteuning en regie	Lasten	-8.809	-8.809	0	0	0
		Opvangvoorzieningen	Lasten	-2.113	-2.113	0	0	0
		Wmo individuele voorzieningen	Lasten	-76.050	-76.050	0	0	0
	Versterken economie	Algemene bijstand levensonderhoud	Lasten	-1.990	-1.990	0	0	0
		Dienstverlening aan ondernemers	Lasten	-304	-304	0	0	0
		Innovatie en ondernemerschap	Lasten	-1.541	-1.541	0	0	0
		Kinderopvang	Lasten	-4.662	-4.662	0	0	0
			Baten	5	5	0	0	0
		Leerlingenvervoer	Lasten	-17.125	-17.125	0	0	0
			Baten	515	515	0	0	0
		Leerplicht / RMC / Onderwijskwaliteit	Lasten	-10.604	-11.056	0	0	0
			Baten	9.493	9.493	0	0	0
		Uitvoering WSW	Lasten	-126.614	-122.048	0	0	0
			Baten	30.272	30.177	0	0	0
		Verkeersinfrastructuur en beleid	Lasten	-11.939	-8.951	0	0	0
		Versterken economische structuur	Lasten	-6.091	-6.089	0	0	0

TW-DFB-04	Dienstverlening en financieel beleid	Algemene inkomsten	Lasten	-2.819.002	-2.931.641	-2.946.877	-2.948.598	-2.962.536
		Basisregistratie	Lasten	32.354	33.729	33.642	33.646	36.879
		Bezwaar en beroep	Lasten	45.495	47.156	47.005	47.008	55.457
		College van B&W	Lasten	33.530	34.860	34.856	34.855	34.855
		Gemeentearchief	Lasten	9.054	9.369	9.315	9.317	10.983
		Interne dienstverlening	Lasten	640.997	663.422	661.727	661.855	748.172
		Ondersteuning College van B&W en directie	Lasten	79.536	82.716	82.715	82.714	87.383
		Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	Lasten	6.020	6.258	6.258	6.258	6.258
		Publieksdienstverlening	Lasten	109.099	114.424	114.405	114.406	120.474
		Raad en commissies	Lasten	53.796	55.947	55.947	55.914	55.914
		Regionale dienstverlening	Lasten	0	0	0	0	-112.845
		Resultaat bedrijfsvoering	Lasten	313.606	326.299	326.290	326.284	327.231
		Sport- en wijkaccommodaties	Baten	0	0	13.938	13.938	27.876
		Vastgoedbedrijf	Onttrekking reserves	-44.050	-45.812	-45.812	-45.812	-45.812
			Lasten	44.049	45.811	45.811	45.811	45.811
		Verkiezingen	Lasten	1.243	1.304	1.304	1.304	1.304
	Duurzame leefomgeving	Afvalstoffen	Lasten	6.911	7.188	7.188	7.188	7.188
			Baten	-6.828	-7.101	-7.101	-7.101	-7.101
		Beheer wegen	Lasten	7.182	7.469	7.469	7.469	7.469
		Beleid leefomgeving	Lasten	25.037	26.038	26.038	26.038	26.038
		Bestemmingsplannen	Lasten	33.455	34.793	34.793	34.793	34.793
		Cultuur	Lasten	11.560	12.022	12.022	12.022	12.022

		Evenementen en citymarketing	Lasten	6.005	6.246	6.246	6.246	6.246
		Gladheidsbestrijding	Lasten	618	643	643	643	643
		Handhaving bouwwerken en bedrijven	Lasten	46.155	48.001	48.001	48.001	48.001
		Handhaving openbare ruimte	Lasten	34.035	35.397	35.397	35.397	35.397
		Havens en markten	Lasten	4.994	5.193	5.193	5.193	5.193
			Baten	-4.993	-5.193	-5.193	-5.193	-5.193
		Openbare orde en veiligheid	Lasten	17.566	18.268	18.268	18.268	19.764
		Openbare verlichting	Lasten	4.098	4.262	4.262	4.262	4.262
		Parkeerbeheer	Lasten	9.735	10.125	10.125	10.125	10.125
			Baten	-9.735	-10.124	-10.124	-10.124	-10.124
		Riolering	Lasten	0	18.584	18.584	18.584	18.584
			Baten	0	-18.583	-18.583	-18.583	-18.583
		Ruimtelijke ontwikkeling	Lasten	67.320	70.013	70.013	70.013	70.013
		Stadsdeelbeheer	Lasten	51.700	53.769	53.769	53.769	53.769
		Stadsdeelsgewijs werken	Lasten	44.182	45.935	45.925	45.925	45.925
		Vergunningen leefomgeving	Lasten	12.989	13.508	13.508	13.508	13.508
	Maatschappelijke ondersteuning	Algemene maatschappelijke voorziening	Lasten	100.213	104.222	104.222	104.167	104.167
		Beschermd wonen	Lasten	9.718	10.107	10.107	10.107	10.107
		Inkomensondersteuning	Lasten	311.282	322.601	322.631	322.631	322.631
		Jeugdhulp gedwongen kader	Lasten	11.676	12.144	12.144	12.144	12.144
		Jeugdhulp vrijwillig kader	Lasten	35.462	36.879	36.879	36.879	36.879
		Lichte ondersteuning en regie	Lasten	29.463	30.643	30.643	30.643	30.643

		Opvangvoorzieningen	Lasten	10.218	10.628	10.628	10.628	10.628
		Wmo begeleiding	Lasten	36.076	37.519	37.519	37.519	37.519
		Wmo individuele voorzieningen	Lasten	83.807	87.158	87.158	87.158	87.158
	Versterken economie	Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt	Lasten	2.877	2.992	2.992	2.992	2.992
		Algemene bijstand levensonderhoud	Lasten	169.007	176.058	176.058	176.058	176.058
		Arbeidsmarktparticipatie	Lasten	84.314	88.113	88.113	88.113	88.113
		Dienstverlening aan ondernemers	Lasten	52.396	54.492	54.492	54.492	54.492
		Innovatie en ondernemerschap	Lasten	2.843	2.956	2.956	2.956	2.956
		Kinderopvang	Lasten	18.343	18.901	23.371	23.235	23.235
		Leerlingenvervoer	Lasten	7.532	7.833	7.833	7.833	7.833
		Leerplicht / RMC / Onderwijskwaliteit	Lasten	24.762	29.473	29.489	32.074	32.074
		Uitvoering WSW	Lasten	87.752	90.258	89.070	88.300	88.300
		Verkeersinfrastructuur en beleid	Lasten	46.751	48.621	48.621	48.621	48.621
		Versterken economische structuur	Lasten	7.795	8.107	8.107	8.107	8.107
TW-DFB-05	Dienstverlening en financieel beleid	Basisregistratie	Lasten	8.038	-30.420	-31.502	-30.376	-30.376
		Interne dienstverlening	Lasten	20.093	361.847	370.737	360.981	360.981
		Publieksdienstverlening	Lasten	113.333	-56.301	-99.449	-80.137	-80.137
			Baten	-163.283	-149.079	-114.550	-124.351	-124.351
		Resultaat bedrijfsvoering	Lasten	0	-142.203	-142.200	-142.194	-142.194
		Verkiezingen	Lasten	21.819	16.156	16.964	16.077	16.077
TW-DFB-06	Dienstverlening en financieel beleid	Basisregistratie	Lasten	-75.000	-75.000	-75.000	-75.000	-75.000
		Gemeentearchief	Lasten	150.000	0	0	0	0
		Interne dienstverlening	Lasten	-75.000	75.000	75.000	75.000	75.000

TW-DFB-07	Dienstverlening en financieel beleid	Interne dienstverlening	Lasten	0	24.977	24.977	24.977	24.977
		Regionale dienstverlening	Storting reserves	0	1.524	1.524	1.524	1.524
			Lasten	198.548	289.867	289.867	289.867	289.867
			Baten	-198.548	-316.368	-316.368	-316.368	-316.368
TW-DFB-08	Dienstverlening en financieel beleid	Algemene inkomsten	Lasten	-429.196	-451.086	-451.086	-451.086	-451.086
		Interne dienstverlening	Lasten	429.196	451.086	451.086	451.086	451.086
TW-DFB-09	Dienstverlening en financieel beleid	Interne dienstverlening	Storting reserves	16.280	0	0	0	0
			Baten	-16.280	0	0	0	0
		Regionale dienstverlening	Lasten	22.500	6.220	6.220	6.220	6.220
			Baten	-22.500	-6.220	-6.220	-6.220	-6.220
TW-DFB-10	Dienstverlening en financieel beleid	Interne dienstverlening	Storting reserves	74.700	74.700	74.700	74.700	74.700
			Baten	-74.700	-74.700	-74.700	-74.700	-74.700
TW-DFB-11	Dienstverlening en financieel beleid	Interne dienstverlening	Lasten	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
	Maatschappelijke ondersteuning	Lichte ondersteuning en regie	Lasten	-100.000	-100.000	-100.000	-100.000	-100.000
TW-DFB-12	Dienstverlening en financieel beleid	Regionale dienstverlening	Lasten	312.000	0	0	0	0
			Baten	-312.000	0	0	0	0
TW-DFB-13	Dienstverlening en financieel beleid	Regionale dienstverlening	Lasten	251.317	228.180	228.180	228.180	228.180
			Baten	-251.317	-228.180	-228.180	-228.180	-228.180
TW-DFB-14	Dienstverlening en financieel beleid	Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	Onttrekking reserves	-40.142	0	0	0	0
			Lasten	40.142	0	0	0	0
TW-DFB-15	Dienstverlening en financieel beleid	Vastgoedbedrijf	Lasten	4.350	4.350	4.350	4.350	4.350
			Baten	-4.350	-4.350	-4.350	-4.350	-4.350

TW-DFB-16	Dienstverlening en financieel beleid	Interne dienstverlening	Lasten	-6.250	-6.250	-6.250	-6.250	-6.250
		Sport- en wijkaccommodaties	Lasten	6.250	6.250	6.250	6.250	6.250
		Vastgoedbedrijf	Lasten	6.250	6.250	6.250	6.250	6.250
			Baten	-6.250	-6.250	-6.250	-6.250	-6.250
TW-DFB-17	Dienstverlening en financieel beleid	Interne dienstverlening	Onttrekking reserves	250.000	250.000	250.000	250.000	250.000
			Lasten	-250.000	-250.000	-250.000	-250.000	-250.000
TW-DFB-18	Dienstverlening en financieel beleid	Interne dienstverlening	Onttrekking reserves	-150.000	0	0	0	0
			Lasten	150.000	0	0	0	0
TW-DFB-20	Dienstverlening en financieel beleid	Ondersteuning College van B&W en directie	Lasten	29.742	0	0	0	0
		Regionale samenwerking	Lasten	-261.504	0	0	0	0
	Duurzame leefomgeving	Ruimtelijke ontwikkeling	Lasten	-38.100	0	0	0	0
	Maatschappelijke ondersteuning	Algemene maatschappelijke voorziening	Lasten	-21.435	0	0	0	0
		Jeugdhulp vrijwillig kader	Lasten	8.723	0	0	0	0
		Lichte ondersteuning en regie	Lasten	-28.503	0	0	0	0
	Versterken economie	Verkeersinfrastructuur en beleid	Lasten	907	0	0	0	0
		Versterken economische structuur	Lasten	310.170	0	0	0	0
Totaal				**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Gemeente Enschede

Voorstel Gemeenteraad VII- B

Onderwerp	Tussenrapportage en Bijsturingsvoorstel 2018		
Portefeuillehouder	Eelco Eerenberg agendaletter (B)		
Programma	*CS*	Aangeboden aan Raad	30 mei 2018
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1800044859

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. Pakket 1 tot en met 10 uit de voorgelegde bezuinigingspakketten vast te stellen;
2. Het resterende tekort 2018 te onttrekken uit de algemene reserve;
3. De overige beslispunten m.b.t. 'stand van zaken 2018' (bijlagen 1, 2 en 3 van de tussenrapportage) vast te stellen;
4. De gemeentebegroting 2018-2021 overeenkomstig besluiten 1 t/m 3 aan te passen;
5. De tussenrapportage 2018, met inachtneming van bovenstaande beslispunten, vast te stellen.

Inleiding
In het verkiezingsjaar 2018 geeft de Tussenrapportage 2018 inzicht in de stand van zaken van het lopende jaar uit de door uw raad vastgestelde programmabegroting 2018-2021. Daarnaast bevat dit raadsvoorstel bijsturingsmaatregelen voor het lopende jaar. In een normaal begrotingsjaar kunt u van ons de Zomernota verwachten, waarin ook opgenomen de uitgangspunten voor de komende programmabegroting 2019-2022. De uitgangspunten voor de komende programmabegroting worden voorgesteld door een nieuw college.

Het demissionaire college heeft in verband met de lopende coalitieonderhandelingen geen standpunt ingenomen ten aanzien van het voorstel met de bijsturingsmaatregelen. Wel heeft het college kennis genomen van de ambtelijke voorstellen en zij stelt voor dat de raad besluit welke maatregelen zij wenselijk acht. Indien de raad besluit een deel van de bijsturingsmaatregelen niet over te nemen, zal het geprognotiseerd tekort toenemen en de onttrekking uit de algemene reserve toenemen.

Beoogd resultaat
Om te kunnen bepalen of de begroting op koers ligt of dat er nog moet worden bijgestuurd is inzicht nodig in de stand van zaken van het lopende jaar. Dit inzicht is u al gepresenteerd middels de Financiële Foto. De Tussenrapportage 2018 is een herziening hierop per datum 23 april 2018. Daarnaast bevat dit voorstel de bijsturingsmaatregelen zoals verwoordt in de bijlage bijsturingsvoorstel.

Bij dit voorstel zijn twee bijlagen toegevoegd, namelijk de tussenrapportage 2018 met een bijstelling van het resultaat uit de financiële foto en het bijsturingsvoorstel met daarin maatregelen om het geprognotiseerd tekort uit de tussenrapportage bij te sturen.

Tussenrapportage 2018
In de begroting 2018-2021 hebben wij de plannen gepresenteerd voor de korte en de lange termijn, met daarbij een toelichting met de gevolgen voor de financiën van de gemeente. Bij behandeling van deze tussenrapportage zijn we halverwege het begrotingsjaar 2018.

In de financiële foto hebben we een verwacht resultaat opgenomen van ca 11,3 miljoen euro[1] exclusief de nog in te vullen verplichtingen- en selectieve vacaturestop en de taakstelling op de organisatie uit de begroting 2018 van 2,5 miljoen euro. Hierna is per peildatum 23 april het beeld voor 2018 geactualiseerd. Daarin is ook rekening gehouden met de nog niet ingevulde taakstellingen. Dit leidt tot een verwacht tekort in 2018 van 12,8 miljoen euro. Conform de afspraak uit het coalitieakkoord en de financiële verordening worden bij een verwacht tekort groter dan 1 miljoen euro bijsturingsmaatregelen aan de raad voorgesteld. Voor de voorbereiding van deze bijsturingsmaatregelen is ambtelijk een Taskforce ingesteld. Het volgende overzicht geeft inzicht in het verwachte financiële resultaat voor 2018:

[1] Door afrondingsverschillen in de financiële foto wijkt dit bedrag af van het verwachte negatieve resultaat van 10,9 miljoen euro.

Programma (x 1.000 euro)	Resultaat 2018
Maatschappelijke ondersteuning	-7.900
Versterken economie	506
Duurzame leefomgeving	-2.433
Dienstverlening en financieel beleid	-545
Verwacht resultaat 2018 voor bijsturing	**-10.343**
Nog invullen verplichtingen en selectieve vacaturestop	-1.500
Nog invullen taakstelling organisatie	-1.000
Verwacht resultaat voor bijsturing:	**-12.843**
Bijsturingsmaatregelen :	**PM**
Onttrekking algemene reserve	PM
Effect meicirculaire	PM
Totaal verwacht resultaat 2018	**-12.843**

In dit overzicht is het bedrag aan bijsturingsmaatregelen en onttrekking aan de algemene reserve op p.m. gezet omdat het uiteindelijke bedrag afhankelijk is van uw besluitvorming over de bijsturingsmaatregelen.

Bijsturingsvoorstel
Het college heeft u op 26 april en op 18 mei een brief gestuurd inzake proces tussenrapportage en bijsturingsmaatregelen. Daarin is vanwege de urgentie van de opgave een aantal opties geschetst hoe met de actuele financiële situatie in 2018 om te gaan. Normaal doet het college in de Zomernota (of eerder indien nodig) een voorstel voor bijsturingsmaatregelen om een tekort terug te dringen. Vanwege de demissionaire status wordt dit nu in samenspraak met de raad voorbereid.

Het college heeft van u, via de stedelijke commissie van 14 mei 2018, de opdracht gekregen om de bijsturingsvoorstellen te categoriseren. In bijlage 2 is in de oplegger beschreven op welke wijze de bijsturingsmaatregelen zijn gecategoriseerd en voorts zijn alle bijsturingsmaatregelen beschreven. Deze zijn naar aanleiding van de technische bespreking van 23 mei met een deel van uw raad aangescherpt. De categorieën zijn ingedeeld conform onderstaand overzicht:

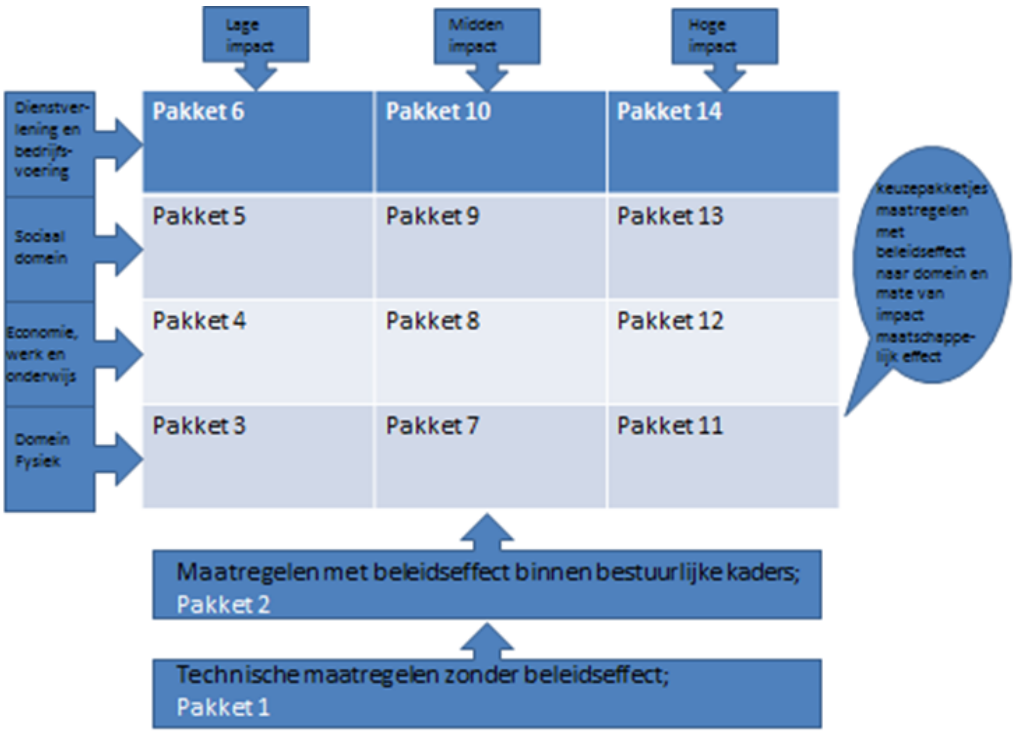

Bij het ambtelijk inventariseren en opstellen van de bijsturingsmaatregelen is gekeken naar maatregelen die in 2018 een maximaal financieel effect sorteren. Daarnaast is ervan uitgegaan dat de beleidswensen zoals die in de financiële foto voor 2018 zijn opgenomen niet worden uitgevoerd. Uit de ambtelijke inventarisatie blijkt dat niet de verwachte volledige financiële opgave 2018 (12,8 miljoen euro) ingevuld kan worden met bijsturingsmaatregelen. Indien uw raad alle bijsturingsmaatregelen pakket 1 t/m 10 vaststelt, wordt het verwachte tekort met 5,0 miljoen euro terug gebracht. Voor het restanttekort (7,8 miljoen euro) zal dan een beroep moeten worden gedaan op de algemene reserve.

Het college heeft de ambtelijke voorstellen ter beschikking gesteld aan de raad ten behoeve van de technische bespreking op 23 mei jl. In deze bespreking zijn de uitgangspunten gedeeld en heeft de ambtelijke organisatie een technische toelichting gegeven op de bijsturingsvoorstellen.

Het college neemt geen standpunt in ten aanzien van de bijsturingsmaatregelen. Daarmee zou ze namelijk ‘over haar graf heen regeren’. Bijsturingsvoorstellen kunnen namelijk effect hebben voor de komende periode waarvoor dit college geen verantwoordelijkheid meer draagt. Het college vraagt uw raad dan ook om op basis van dit voorstel een keuze te maken uit het pakket van de bijsturingsvoorstellen en deze vervolgens vast te stellen. Het college wil daarbij opmerken om bij de keuze nadrukkelijk rekening te houden met de financiële positie van de gemeente. Zoals hierboven geschetst zal voor het verwachte restanttekort een beroep op de algemene reserve moeten worden gedaan. Indien uw raad besluit om ‘slechts’ een beperkt aantal maatregelen vast te stellen, zal een hoger beroep moeten worden gedaan op de algemene reserve waardoor de financiële positie verslechterd. De prognose van de ratio in de jaarrekening 2017 is naar verwachting ongeveer 1,05, hierbij hoort een weerstandsvermogen van 59,2 miljoen euro. In de situatie dat alle bijsturingsmaatregelen pakket 1 t/m 10 door uw raad worden overgenomen en vastgesteld, leidt dit tot een verslechtering van de ratio van ruim 0,14 en komt de ratio op ongeveer 0,91. Indien geen bijsturingsmaatregelen worden overgenomen leidt dit tot een verwacht tekort van 12,8 miljoen euro en een verslechtering van de ratio van ruim 0,2 tot 0,85. Gebaseerd op euro’s betekent dat het weerstandsvermogen na de jaarrekening 2017 59,2 miljoen euro is. Bij het aannemen van alle bijsturingsmaatregelen pakket 1 t/m 10 zal dit dalen tot naar verwachting 51,4 miljoen euro. Indien alle bijsturingsmaatregelen worden afgewezen dan zal het weerstandsvermogen dalen tot € 46,4 miljoen euro. Hierbij moet u rekening houden met de geactualiseerde risico’s, die voor een bedrag van 56,3 miljoen euro zijn opgenomen in de jaarrekening 2017. Dit betekent dat in geval dat alle risico’s zich binnen 1 jaar zouden voordoen we deze niet kunnen dekken binnen het restant aan weerstandsvermogen.

Met de griffie is het volgende proces voor het behandelen van de bijsturingsmaatregelen afgestemd:

1. Het houden van een informatieve, technische sessie over de oorzaken van de financiële problematiek uit de Financiële Foto. Deze is op 16 mei gehouden.
2. Een werksessie met de raad (23 mei) is georganiseerd waarin de uitgangspunten voor de taakstellingen 2018 aan de Raad zijn voorgelegd. Verder werden de door de ambtelijke organisatie voorgestelde bezuinigingsmaatregelen toegelicht. Tevens kon de Raad alternatieve en of aanvullende bezuinigingsmaatregelen voorstellen. De voorstellen zijn naar aanleiding van deze werksessie verder aangescherpt en geclusterd in maatregelen welke geen, lage of hoge impact hebben.
3. Behandeling van het pakket bijsturingsmaatregelen in de stedelijke commissie van 4 juni.
4. Behandeling van een Raadsvoorstel bijsturingsmaatregelen in de Raad van 11 juni.

Argumenten

1.1 Bijsturingsvoorstel 2018 vaststellen

Het bijsturingsvoorstel zoals deze nu voorligt, is met de raad doorgenomen en betreft de ambtelijke voorstellen die door het college aan u worden voorgelegd. Het college heeft geen standpunt ingenomen ten aanzien van de bijsturingsmaatregelen gezien de lopende coalitieonderhandelingen en het mogelijke effect van deze maatregelen voor het toekomstig college.

2.1 Het tekort na vaststellen bijsturingsvoorstel te onttrekken uit de algemene reserve

Gezien het geprognosticeerde tekort 2018 wordt voorgesteld om het geprognotiseerde tekort 2018 onder aftrek van de door u gekozen en vastgestelde bijsturingsmaatregelen te onttrekken uit de algemene reserve. Indien uw raad besluit alle bijsturingsmaatregelen in pakketten 1 t/m 10 over te nemen zal het geprognosticeerd tekort worden teruggebracht tot ruim 7,8 miljoen euro. Indien u bepaalde maatregelen in meerderheid afwijst zal de uiteindelijke onttrekking uit de algemene reserve hoger worden.

3.1.De overige beslispunten vast te stellen

Bijlage 1 betreft een samenvatting van de beslispunten uit hoofdstuk Stand van zaken, u heeft hier nog niet eerder over besloten. Bijlage 2 betreft technische wijzigingen welke of niet waren opgenomen in de begroting

2018 of welke voortvloeien uit een na opstelling van de begroting 2018 door de raad genomen besluit. Bijlage 3 betreft de begrotingswijzigingen als gevolg van de besluiten uit bijlage 1 en 2.

4.1 De Tussenrapportage 2018 vaststellen
In lijn met de financiële verordening ten aanzien van de Zomernota wordt de Tussenrapportage door de gemeenteraad vastgesteld. De vaststelling heeft betrekking op de beslispunten, technische wijzigingen en begrotingswijzigingen zoals opgenomen in de Tussenrapportage.

Kanttekeningen.
1.1. Indien het resultaat uit de meicirculaire bekend is voor 10 juni 2018 en een impact heeft op het bijstellen van het geprognotiseerd tekort zal dit worden nagezonden.

Bijdrage aan duurzaamheidsdoelstellingen
Bijdrage aan duurzaamheid zijn in de Tussenrapportage opgenomen.
Daarnaast wordt de Tussenrapportage uitsluitend digitaal verzonden en zijn er geen geprinte exemplaren.

Kosten, opbrengsten, dekking
In hoofdstuk 1 Stand van zaken van de Tussenrapportage beschrijven we de ontwikkelingen en stand van zaken van het financieel middelenkader voor 2018. In het Bijsturingsvoorstel zijn de bijsturingsmaatregelen toegelicht.

Communicatie
Interne communicatie over de maatregelen zal plaatsvinden middels de daarvoor beschikbare tools.

Vervolg
De technische wijzigingen en voorgestelde begrotingswijzigingen uit de Tussenrapportage worden verwerkt in het lopende boekjaar.

Bijlagen

1. Tussenrapportage 2018
2. Bijsturingsvoorstel 2018

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

de loco-Secretaris, **de Burgemeester,**

E.A. Smit dr. G.O. van Veldhuizen

Gemeente Enschede

Besluit
Van de Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van

Vastgesteld in de vergadering van _____

De Griffier,	**de Voorzitter**
R.M. Jongedijk	dr. G.O. van Veldhuizen

POSTADRES
Postbus 20
7500 AA ENSCHEDE

BEZOEKADRES
Langestraat 24

TELEFOONNUMER
14053

Aan de Gemeenteraad

DATUM	ONS KENMERK	BEHANDELD DOOR
16 mei 2018	1800036713	S.C. ten Heuvel
UW BRIEF VAN	UW KENMERK	DOORKIESNUMMER
		(053) 481 82 14

ONDERWERP
Ontwerpbegrotingen en jaarstukken gemeenschappelijke regelingen

Geachte leden van de Raad,

Net als vorig jaar bieden wij uw raad één integrale raadsbrief aan over de jaarstukken en ontwerpbegrotingen van onze gemeenschappelijke regelingen zijnde:

1. Regio Twente
2. Stadsbank Oost Nederland
3. Regionaal Bedrijventerrein Twente
4. Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente e.o. (ADT)
5. Veiligheidsregio Twente
6. Gemeentelijk Belastingkantoor Twente
7. Openbaar Lichaam Crematoria Twente

Inmiddels hebben wij, tijdig, van onze regelingen vrijwel alle relevante documenten ontvangen en volgt in onderstaande per regeling een samenvatting van de bevindingen. Voor de Omgevingsdienst Twente (ODT), opgericht per 18 oktober 2017, hebben wij nog geen stukken ontvangen. De ontwerpbegroting van het ODT 2019 zal niet eerder dan op 18 mei 2018 door het algemeen bestuur worden vastgesteld en aangeboden aan de gemeenteraden. Daarbij moet beseft worden dat dit eerste begroting voor het ODT is. Ook de Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente e.o. (ADT) is dit jaar toegevoegd aan deze verzamelbrief.

Meer uitgebreide informatie, waaronder de relatie tussen maatschappelijk rendement en de bijdragen, is per regeling te vinden in de bijlage bij deze brief.

Quickscan verbonden partijen 2017
In opdracht van de gezamenlijke rekenkamercommissies van Almelo, Borne, Enschede, Hengelo en Oldenzaal is een Quickscan uitgevoerd op de ontwerpbegrotingen 2018. Het college heeft op 10 oktober 2017 een volledige reactie gestuurd op deze Quickscan. De Quickscan verhaalde over algemene bevindingen. In algemene zin kan worden vastgesteld, kijkend naar de ontwerpbegrotingen 2019, dat de bevindingen ten aanzien van weerstandsvermogen, overhead, toelichting op baten en kasstromen & financiering aandachtspunt blijven. Met de aanbevelingen is een start gemaakt maar de opvolging verloopt langzamer dan gehoopt, mede doordat het gezamenlijke Twentse ambtelijke overleg door te weinig capaciteit nauwelijks bijeen komt.

Quickscan Gemeenschappelijke regelingen 2018
Op 3 mei 2018 is de Quickscan Gemeenschappelijke Regelingen 2018 gepubliceerd die in opdracht van de Rekenkamercommissies van de gemeenten Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Hengelo en Oldenzaal is opgesteld. In de Quickscan zijn de jaarrekeningen en ontwerpbegrotingen van een zestal gemeenschappelijke regelingen van bevindingen voorzien. Dit levert een overzicht met kernpunten op. Het college van B&W streeft er naar om een reactie op deze kernpunten aan u te sturen voor de bespreking van de ontwerpbegrotingen 2019 in de rekeningencommissie van 28 mei 2018. Verzending van de reactie volgt dan na de collegevergadering op 22 mei 2018.

Jaarrekeningen 2017
De jaarrekeningen 2017 worden ter kennisgeving aangeboden aan de raad. Alleen de rekening van de Veiligheidsregio Twente is nog niet voorzien van een goedkeurende verklaring van de accountant. De accountantscontrole start hier begin mei 2018.

Wijziging begroting 2018
Tegelijkertijd met het aanbieden van de ontwerpbegroting 2019 verzoeken de Stadsbank Oost Nederland en het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente om aanpassingen van hun begrotingen 2018. Ook op deze wijzigingen kunnen zienswijzen worden ingediend.

Ontwerpbegrotingen 2019
De bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen stijgen vrijwel allemaal. De oorzaak hiervan is de hoge loon- en prijscompensatie die van toepassing is. Over de vaststelling en hoogte van deze percentages zijn in Twents verband afspraken gemaakt. De percentages zijn gebaseerd op CPB-gegevens. De loonindex bedraagt 2,7% en de prijsindex 2,9%.
In de Financiële foto 2019 is een forse toevoeging aan dekking voor loon- en prijscompensatie opgenomen vanwege de gestegen percentages ten opzichte van eerdere schattingen. Hieruit moeten ook de verhogingen voor de verbonden partijen worden bekostigd.

Daarnaast is bij de Stadsbank, Veiligheidsregio Twente en het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente sprake van toevoeging van extra budgetten. Deze drie aanpassingen staan allen genoemd in de Financiële foto 2019, zij het dat deze respectievelijk als risico, beleidswens en knelpunt zijn opgenomen.

Regio Twente
De bijdrage voor 2019 is begroot op 7.394.541 euro en is hiermee 33.409 euro lager dan de bijgestelde begroting 2018 van de Regio. De ontwerpbegroting 2019 van de Regio is geactualiseerd op basis van de Twentse uitgangspunten en bevat geen nieuw beleid.

De jaarrekening 2017 van de Regio Twente sluit op een positief saldo van ruim 195.000 euro. Voorgesteld wordt om het resultaat uit te keren aan de gemeenten. Enschede ontvangt dan ruim 54.000 euro in 2018.

Stadsbank Oost Nederland
De concept primitieve begroting 2019 van de Stadsbank is gebaseerd op de realisatie 2017, dit samen met de uitgangspunten van de primaire begroting 2018. Enschede draagt in 2019 ruim 3,1 mln. euro bij aan de Stadsbank. De Stadsbank presenteert een sluitende primitieve begroting 2019 met toevoeging van een klein overschot aan de algemene reserve (op basis van bestaande bestuursbesluiten en beleidsuitgangspunten).

Ten opzichte van de begrote bijdrage in de gemeentebegroting 2019 is sprake van een tekort van circa 178.000 euro. Dit tekort wordt met name veroorzaakt door een geplande, per medio 2018 nog te realiseren structurele kwaliteitsimpuls schuldhulpverlening (caseload verlaging volgens het zogenaamde plus-scenario). De kwaliteitsimpuls leidt in 2019 voor Enschede tot een verhoging van de bijdrage van bijna 148.000 euro en in 2018 tot een (eenmalige) verhoging van de bijdrage van 74.000 euro. In de bijlage bij deze brief is bij het onderdeel over de Stadsbank een nadere toelichting te vinden over de kwaliteitsimpuls.

Uit de jaarrekening 2017 blijkt dat het resultaat van de Stadsbank 113.200 euro negatief is terwijl een negatief resultaat van 109.300 euro werd verwacht bij de laatste bijstelling van de begroting in 2017. Deze afwijking is slechts minimaal. Het negatieve resultaat wordt onttrokken aan de algemene reserve van de Stadsbank. De totale stand van de reserves daalt per eind 2017 naar 0,967 mln. euro. Het totale weerstandsvermogen daalt van ruim 1,7 mln. euro naar 1,434 mln. euro waarmee de weerstandsratio daalt van 1,39 naar 1,12. Hiermee wordt nog steeds voldaan aan de gestelde eisen aan het weerstandsvermogen (tussen 1 en 1,4).

Het college is van mening dat er naar aanleiding van de aangeboden begroting 2019 en de gewijzigde primaire begroting 2018 geen noodzaak is om een zienswijze in te dienen. Het betreft zowel:

- de primitieve begroting 2019 met daarin een structurele verhoging van 488.000 euro van de gemeentelijke producttarieven, waarvan Enschede een bedrag van 148.000 euro (structureel) moet bijdragen, als
- de gewijzigde primaire begroting 2018 als gevolg van een verhoging van 244.000 euro van de gemeentelijke producttarieven, waarvan Enschede een bedrag van 74.000 euro (eenmalig) moet bijdragen.

Beide bedragen hebben betrekking op extra kosten samenhangend met de invoering (medio 2018) van een geplande structurele kwaliteitsimpuls schuldhulpverlening (verlaging van de caseload). De noodzaak van verlaging van de caseload is door de Stadsbank voornamelijk *kwalitatief* onderbouwd. Gewijzigde wet- en regelgeving leiden tot een toegenomen werkdruk van de consulenten. De verschillende ontwikkelingen zorgen ervoor dat de huidige klanten, mensen in complexe schuldensituaties die niet zelfredzaam zijn, niet voldoende geholpen kunnen worden. De tijd die nu beschikbaar is, is mede gebaseerd op oude inzichten qua zelfredzaamheid en complexiteit van de problematiek.
Wij hebben met de Stadsbank de volgende afspraken gemaakt over een nadere *kwantitatieve* onderbouwing van deze caseloadverlaging. Deze afspraken zijn:,

- de SON geeft inzage in de gemaakt berekening van de caseload;
- de SON gaat na welke effect de caseloadverlaging zou kunnen hebben (streefwaarde) op de prestatie-indicatoren in 2019;
- deze effecten van de caseload worden door de SON gemonitord en daar wordt over gerapporteerd via de Voorjaars-en Najaarsnota;
- de effecten van de caseloadverlaging worden gemeten met een periodiek klanttevredenheidsonderzoek, en
- in overleg met de aangesloten gemeenten bij de SON wordt vanaf 2020 een nieuw verrekening model voor de kosten ingevoerd.

Regionaal Bedrijventerrein Twente (RBT)
De jaarrekening 2017 laat een slechter saldo zien dan was begroot, het verschil is echter beperkt. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door lagere opbrengsten ten aanzien van de in erfpacht uitstaande grondverkopen. De hiermee gepaard gaande ophoging van de verliesvoorziening die de gemeente aanhoudt voor het RBT is verwerkt in de Gemeenterekening 2017. Deze voorziening heeft een saldo van 5,755 miljoen euro per eind 2017 (bedroeg 5,670 miljoen euro per eind 2016).

Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente e.o. (ADT)
Uit de begroting 2019 blijkt dat er een klein verlies wordt geprognotiseerd in 2019. Uit de actualisatie van de grondexploitatie en de resultaten voor de overige activiteiten blijkt dat de verliesvoorziening voor het ADT die de gemeente aanhoudt (momenteel ruim 9,125 miljoen euro) neerwaarts kan worden bijgesteld en dat hierdoor een bedrag van bijna 569.000 euro vrijvalt ten gunste van de gemeente. De vrijval valt lager uit dan het gepresenteerde resultaat in de jaarrekening 2017 van ADT, omdat in 2016 ten onrechte de negatieve resultaten uit de activiteiten niet zijnde grondexploitatie alsnog nu zijn verwerkt. Deze vrijval is verwerkt in de Gemeenterekening 2017

Veiligheidsregio Twente
De bijdrage voor 2019 is begroot op 12.446.811 euro. In de begroting van de gemeente Enschede is voor 2019 rekening gehouden met een bijdrage van 12.131.934 euro. Het tekort is grotendeels het gevolg van het hoge percentage voor loon- en prijscompensatie. Daarnaast is in het algemeen bestuur van de VRT in februari 2018 besloten om naast de trendmatige ontwikkeling een verhoging van de gemeentelijke bijdrage op te nemen in de ontwerpbegroting, in verband met de financiële ontwikkelingen in de komende jaren. Het gaat om een verhoging van in totaal 1,2 miljoen euro voor de periode tot 2022, die in 4 stappen van ongeveer 0,3 miljoen euro in de begroting van de VRT wordt opgenomen. Het verzoek om aanvullende middelen is niet ingegeven door nieuwe ambities, maar door ontwikkelingen die op de organisatie afkomen. Overigens wordt deze verhoging voor een deel weer teniet gedaan door de herverdeling van de budgetten vanuit de afgesproken financieringssystematiek waarbij jaarlijkse actualisatie plaatsvindt op basis van de maatstaven in het gemeentefonds.

De jaarrekening 2017 laat een voordelig resultaat zien van 511.923 euro. Voorgesteld wordt om het resultaat toe te voegen aan de algemene reserve aangezien het weerstandsvermogen momenteel niet voldoet aan de gestelde eisen (namelijk een weerstandsratio van minimaal 0,7). Het weerstandvermogen bedraagt momenteel 0,51.

Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBT)
In de voorliggende gewijzigde begroting 2018 van het GBT is in totaal 622.000 euro aan extra kosten verwerkt die samenhangen met de uitvoering van verschillende wettelijke regelingen. Het GBT vult zelf een deel in van de extra kosten op maar kan het overige niet opvangen binnen reguliere budgetten door de bezuinigingsstrategie 2015-2017. Het overige wordt in rekening gebracht bij de deelnemers in het GBT. Voor Enschede betekent dit verhoging van de bijdrage met 190.000 euro in 2018. Deze verwachte extra kosten zijn meegenomen in de financiële foto en prognoses voor 2018.

De bijdrage aan het GBT voor 2019 bedraagt in totaal 3.309.530 euro en aanvullend nog een incidentele bijdrage van 125.056 euro. Deze laatste bijdrage betreft een dotatie om de te lage algemene reserve van het GBT aan te vullen nadat het verlies over 2017 in mindering is gebracht. In de begroting 2019 heeft het GBT de nieuwe dienstverlening richting de deelnemende gemeenten verwerkt. De nieuwe dienstverlening heeft geen wijziging in de geleverde producten en diensten tot gevolg, maar maakt onderscheid in een basisniveau en aanvullende dienstverlening. Dit leidt tot meer transparantie in de doorberekende kosten. Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2018 betaalt de gemeente Enschede 40.000 euro minder voor deze dienstverlening. De financiële effecten van de begroting zijn meegenomen in de financiële foto.

De effecten van wijzigingen in de wetgeving leiden tot een negatief resultaat van 427.829 euro in de jaarrekening 2017. Het betreft met name extra kosten ter voorbereiding op invoering van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en de kosten van een pilot-project omzetting waardering van m3 naar m2. Deze pilot heeft inzicht gegeven in de totale kosten van deze omzetting voor alle objecten van alle deelnemende gemeenten. Het negatieve resultaat uit de jaarrekening 2017 wordt gedekt uit de reserve van het GBT.

De ingeboekte bezuiniging en financiële effecten van wijzigingen in de wetgeving, leidt tot een negatief resultaat van 427.829 euro over 2017. Het negatieve resultaat uit de jaarrekening 2017 wordt gedekt uit de reserve van het GBT. Een deel van de stijging van de bijdrage in 2019 betreft een benodigde dotatie in de algemene reserve van het GBT aangezien deze onder het afgesproken niveau terecht komt door de onttrekking van het verlies over 2017.

Openbaar Lichaam Crematoria Twente (OLCT)
De begroting 2019 van het OLCT is opgesteld volgens de gemaakte afspraken uit het strategisch plan. Dat betekent dat er geen afwijkingen zijn te melden ten aanzien van het begrote dividend.

Ook het resultaat over 2017 was nagenoeg gelijk aan de begroting. De daarmee gepaard gaande dividenduitkering valt voor Enschede 9.500 euro hoger uit dan begroot in 2017 omdat het dividend wordt verdeeld op basis van het aantal crematies van ingezetenen van de deelnemende gemeenten.

Zienswijzen
De aangeboden begrotingen 2019 geven het college geen aanleiding tot het indienen van zienswijzen. Het college heeft vastgesteld dat bij het opstellen van de begrotingen de Twentse richtlijnen, voor zover van toepassing, zijn gevolgd en de noodzaak van mogelijk nieuw beleid voldoende is onderbouwd.

Vervolg
Daar waar het door u noodzakelijk wordt geacht een zienswijze te geven, zullen wij met inachtneming van de daarvoor geldende termijnen uw zienswijze kenbaar maken aan het bestuur van de betreffende gemeenschappelijke regeling. De begrotingen worden vastgesteld in de vergaderingen van het algemeen bestuur op:

- Regio Twente: 11 juli 2018
- Stadsbank Oost Nederland: 5 juli 2018
- Regionaal Bedrijventerrein Twente: 27 juni 2018
- Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente (ADT): voor 1 juli 2018
- Veiligheidsregio Twente: 9 juli 2018
- Gemeentelijk Belastingkantoor Twente: 21 juni 2018
- Openbaar Lichaam Crematoria Twente: 20 juni 2018

De nog na te zenden concept stukken van de Omgevingsdienst Twente worden op 12 juli 2018 definitief vastgesteld in het algemeen bestuur. Naar verwachting worden deze stukken begin juni aan uw raad aangeboden en staat behandeling in de rekeningencommissie van 18 juni aanstaande gepland.

Wij vertrouwen erop u met deze raadsbrief voldoende te hebben geïnformeerd zodat uw raad een voldoende beeld heeft over de algemene financiële en beleidsmatige kaders om een afweging te maken over de ontwerpbegrotingen, dit tezamen met de QuickScan Gemeenschappelijke Regelingen 2018 van de samenwerkende rekenkamers van Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Hengelo en Oldenzaal.

Hoogachtend,

Burgemeester en Wethouders van Enschede,
de loco-Secretaris, de Burgemeester,

(E.A Smit) (dr. G.O. van Veldhuizen)

Bijlage – toelichting per gemeenschappelijke regeling:

1. Regio Twente

Maatschappelijk rendement; terugblik 2017

De Regio Twente is een samenwerkingsverband van de veertien Twentse gemeenten en voert taken uit op het gebied van vervoer & verkeer, economie, recreatie & toerisme en volksgezondheid. De Regio Twente draagt bij aan vele doelstellingen van de gemeente, zijnde:

- De GGD voert gemeentelijke taken in het kader van Wet publieke gezondheid uit, zoals de jeugdgezondheidszorg (JGZ). Dit doet de GGD door met name de uitvoering van het basispakket, de preventieve ondersteuning voor alle ouders en kinderen tot 18 jaar, maar ook door infectieziektebestrijding. De GGD draagt bij aan een goede uitvoering van de JGZ-taken (goede ondersteuning ouders en jeugdigen, tijdige signalering). Hierbij wordt ingezet op het voorkomen van inzet van jeugdhulp, een tijdige inzet van jeugdhulp en het beperken van inzet van 2e lijns jeugdhulp.
- Op het gebied van Zorg en Jeugdzorg draagt de bestuurscommissie OZJT bij aan de transformatie van de zorg en jeugdhulp in Twente onder de naam Samen14. In 2017 heeft een evaluatie plaatsgevonden waarbij er mogelijk nog financiële gevolgen zijn voor de begroting 2019.
- In 2017 is besloten het product Veilig Thuis een andere positie te geven en vindt er in de loop van 2018 ook een verhuizing plaats. Mogelijk komen hieruit nog effecten die niet zijn verwerkt in de begroting 2019.
- Versterken van de economische ontwikkeling in de regio door onder andere financiering en ondersteuning van een Twents acquisitieteam op High Tech Systems and Materials (HTSM), maakindustrie en logistiek.
- Binnen het kader van de regio wordt samengewerkt op het gebied van wonen, externe lobby en samenwerking en grondzaken. In het verlengde van de regionale woonvisie die begin 2016 is vastgesteld, worden afspraken gemaakt over de omvang en kwaliteit van de woningproductie in Twente. Daarnaast wordt de inbreng in G32, VNG en dergelijke gecoördineerd. Binnen de regio is de samenwerking met de NT-gemeenten intensiever, vooral op wonen en grondzaken

Naast deze onderwerpen waaraan alle gemeenten deelnemen zijn er binnen de Regio Twente voor de verschillende activiteiten een ‘coalition of the willing’ (zoals Kennispunt) van een aantal gemeenten. Dit jaar is het laatste jaar van de huidige Agenda van Twente. De nieuwe Agenda van Twente was in eerste instantie niet opgenomen in de begroting 2018, maar is nu wel opgenomen. In de begroting 2019 is 7,50 euro per inwoner opgenomen. Voor recreatie en toerisme is rekening gehouden met 1 euro extra per inwoner, dit laatste besluit is nog niet verwerkt in de begroting 2019.

De Regio Twente toetst de uitvoering van haar taken via diverse indicatoren per programma. In de jaarrekening wordt vervolgens weer gerapporteerd over de indicatoren. Daarnaast werkt de Regio, analoog aan de gemeente, met een stoplichtenoverzicht per programma-doelstelling waarmee tussentijds wordt aangegeven met groen, oranje en rood of de Regio op schema ligt bij de uitvoering hiervan. In een aantal gevallen in de begroting 2019 zijn die indicatoren nog niet bepaald.

Financiële bijdrage
De programmabegroting 2019 van de Regio Twente voldoet aan de Twentse richtlijnen voor het opstellen van begrotingen. In de voorliggende begroting 2019 is geen nieuw beleid opgenomen terwijl er wel een aantal ontwikkelingen worden benoemd die grote financiële gevolgen kunnen hebben zoals de Agenda van Twente en evaluatie OZJT. Hierover bestaat nu geen duidelijkheid, dus kunnen ook geen bedragen worden opgenomen in de begroting 2019.

De bijdrage voor 2019 is begroot op 7.394.541 euro. In 2018 bedroeg de bijdrage nog 7.237.300 euro. Waarbij opgemerkt dat t.o.v. dit bedrag in de primitieve begroting 2018 een begrotingswijziging is geweest op het product economische zaken, hierdoor ligt het bedrag 2019 in dezelfde lijn als 2018.

De jaarrekening 2017 van de Regio Twente sluit op een positief saldo van ruim 195.000 euro. Het positieve saldo wordt veroorzaakt door een veelheid aan oorzaken zoals o.a. vacatureruimte waarbij echter ook weer kosten zijn gemaakt voor inhuur externen. Voorgesteld wordt om het resultaat uit te keren aan de gemeenten. Enschede ontvangt ruim 54.000 euro

Financiële ratio's ontwerpbegroting 2019 en jaarrekening 2017

Kengetal	Rekening 2017	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Netto schuldquote	-0,3%	1,6%	-0,6%	-2,0%	-3,1%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	-2,9%	0,8%	-1,8%	-2,0%	-3,1%
Solvabiliteitsratio	31%	31,6%	32,3%	33,1%	33,8%

De netto schuldquote van de Regio is laag door de lage schulden op haar balans. De solvabiliteitsratio is als ruim voldoende te classificeren.

Risico's
In maart 2018 is een nieuwe Nota van risicomanagement tot reserves en voorzieningen vastgesteld. Deze nota is voor een eerste keer toegepast op de voorliggende begroting 2019. In de nota is opgenomen dat reserves waarop al claims rusten niet mee worden opgenomen in de berekening van de weerstandscapaciteit. Mede hierdoor daalt de weerstandsratio naar 1,0 (bedraagt nog 1,2 in de jaarrekening 2017). Hiermee is de ratio van de Regio echter nog steeds als voldoende te kwalificeren.

De regio inventariseert de risico's jaarlijks en rapporteert hierover ook uitgebreid in haar begroting en jaarrekening.

2. Stadsbank Oost Nederland

Maatschappelijk rendement; terugblik 2017
De Stadsbank geeft uitvoering aan de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs). De Stadsbank draagt zorg voor een stabiele financiële huishouding (uitgaven en inkomsten) door het bevorderen dat cliënten hun inkomsten en uitgaven zodanig in balans krijgen en houden dat het ontstaan van betalingsachterstanden wordt voorkomen. Hierdoor wordt een gedwongen huisuitzetting voorkomen.

De Stadsbank realiseert minnelijke, onderhandse regelingen van schulden tussen cliënten in een (problematische) schuldsituatie en hun schuldeisers of oplossingen voor cliënten met een problematische schuldsituatie waarbij de schuldeisers niet akkoord gaan met een minnelijke regeling van de schulden. Daarnaast biedt de Stadsbank kredietmogelijkheden aan voor inwoners die niet bij de commerciële reguliere handelsbanken een lening kunnen krijgen. Het Maatschappelijk rendement van de Stadsbank Oost Nederland draagt bij aan het product Inkomensondersteuning van het begrotingsprogramma Maatschappelijke ontwikkeling.

Financiële bijdrage
De concept primitieve begroting 2019 van de Stadsbank Oost Nederland voldoet aan de Twentse richtlijnen voor het opstellen van begrotingen. De concept primitieve begroting 2019 is gebaseerd op de realisatie 2017, dit samen met de uitgangspunten van de primaire begroting 2018. Er is sprake van een sluitende primitieve begroting 2019 met toevoeging van een klein overschot aan de algemene reserve (op basis van bestaande bestuursbesluiten en beleidsuitgangspunten).

Uit de onderstaande tabel blijkt dat op basis van de voorliggende primitieve begroting 2019 van de Stadsbank er sprake van een tekort is ten opzichte van de begrote bijdrage in de gemeentebegroting.

Begroting Stadsbank **In euro's**	**Primitief 2019**	**Primair 2018 Gewijzigd**	**Primair 2018**
Begroting Stadsbank	2.890.701	2.917.891	2.917.891
Bij: BTW (geschat)	150.000	150.000	150.000
Bij: exploitatiebijdrage tekort 2018		62.724	62.724
Bij: verhoging gemeentelijke producttarieven (kwaliteitsimpuls / verlaging caseload)	147.918	73.959	0
Totale bijdrage aan Stadsbank	3.188.619	3.204.574	3.130.615
Beschikbaar in PB2018-2021	2.940.312	2.972.371	2.972.371
Overschrijding	**248.307**	**232.203**	**158.244**
Af: nog te realiseren bijsturing (ZN2017)	- 70.000	- 35.000	- 35.000
Resterend tekort	**178.307**	**197.203**	**123.244**

Dit tekort wordt met name veroorzaakt door een geplande, per medio 2018 nog te realiseren structurele kwaliteitsimpuls schuldhulpverlening (verlagen van de caseload volgens het zogenaamde plus-scenario).De kwaliteitsimpuls leidt in 2019 voor Enschede tot een verhoging van de bijdrage van bijna 148.000 euro en in 2018 tot een (eenmalige) verhoging van de bijdrage van 74.000 euro

De primaire begroting 2018 van de SON is ongeveer 158.000 euro hoger dan het beschikbaar budget, waarvan 63.000 euro incidenteel in 2018. Na wijziging als gevolg van de voorgestelde caseloadverlaging is de primaire begroting 2018 circa 232.000 euro hoger dan het beschikbare budget.Invulling van de taakstelling op de SON van 35.000 euro in 2018 en 70.000 euro vanaf 2019 is onzeker.

De Stadsbank heeft, om de kwaliteitsimpuls te kunnen realiseren, twee scenario's gedefinieerd: (1) een "0"-scenario, en (2) een "plus"-scenario.

Scenario 1 kost 200.000 euro en verlaagt alleen de caseload van het product Klantmanagement (intake). De Stadsbank dekt dit scenario zelf door de flexibele schil te verkleinen van 20% naar 10%.

Scenario 2 kost 688.000 euro. De 'plus' van 488.000 euro ten opzichte van scenario 1 wordt ingezet voor verlaging van de caseload van de producten Budgetbeheer en Schuldregelen. Dekking daarvan moet worden gevonden in een verhoging van de gemeentelijke producttarieven. Bij dit scenario heeft de verlaging van de caseload op het product Budgetbeheer tot gevolg dat er ongeveer 7 à 8 extra fte's bijkomen. De caseloadverlaging op het product Schuldregelen heeft tot gevolg dat er 2 extra fte's bijkomen.

De Stadsbank kiest voor het "plus"-scenario en heeft de financiële gevolgen daarvan verwerkt in de concept primitieve begroting 2019 als ook via een (begrotings-)
wijziging in de primaire begroting 2018. Argumentatie is dat (uitsluitend) met dit scenario de caseload op niveau kan worden gebracht met wat algemeen in Nederland gangbaar is, dit mede naar aanleiding van opmerkingen / adviezen van de ombudsman.
In de aangeboden begroting 2019 worden de deelnemende gemeenten naar rato aangeslagen ter dekking van de 'plus' van 488.000 euro. Het Enschedese aandeel hierin is 148.000 euro. Aanvullend wordt via een gewijzigde primaire begroting 2018 een (eenmalig) bedrag van 244.000 euro van de deelnemende gemeenten gevraagd, zodat medio 2018 al kan worden gestart met de kwaliteitsimpuls. Het aandeel hierin bedraagt voor Enschede 74.000 euro.

Uit de jaarrekening 2017 blijkt dat het resultaat van de Stadsbank 113.200 euro negatief is terwijl een negatief resultaat van 109.300 euro werd verwacht bij de laatste bijstelling van de begroting in 2017. Deze afwijking is slechts minimaal. Het negatieve resultaat wordt onttrokken aan de algemene reserve van de Stadsbank.

Financiële ratio's ontwerpbegroting 2019 en jaarrekening 2017

Kengetal	Rekening 2017	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Netto schuldquote	8%	3%	2%	0%	0%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	58%	53%	51%	48%	48%
Solvabiliteitsratio	6%	6%	6%	7%	7%

De kritische grens van de netto schuldquote bedraagt 130%. Daar zit de Stadsbank ver onder. De solvabiliteit is niet erg hoog. De reserves zijn echter voldoende om de risico's van de Stadsbank op te vangen en wordt voldaan aan de vereiste weerstandsratio.

Risico's
De totale stand van de reserves daalt per eind 2017 naar 0,967 mln. euro. Het totale weerstandsvermogen daalt van ruim 1,7 mln. euro naar 1,434 mln. euro waarmee de weerstandsratio daalt van 1,39 naar 1,12. Hiermee wordt nog steeds voldaan aan de gestelde eisen aan het weerstandsvermogen (tussen 1 en 1,4).

3. Regionaal Bedrijventerrein

Maatschappelijk rendement; terugblik 2017
Door 'het ontwikkelen, realiseren, exploiteren en beheren van een bedrijventerrein' draagt RBT draagt bij aan twee doelstellingen uit de programmabegroting Enschede, namelijk:
- Economische groei in Enschede en Twente (vestiging van grote bedrijven) en behoud van werkgelegenheid.
- Een groter deel van de potentiële beroepsbevolking aan het werk.

In 2017 is 7,5 hectare uitgegeven aan Groep Heylen, voor logistiek centrum. De bouw van een bedrijfshal voor Bleckman van waaruit de logistiek voor VTech, een Chinese speelgoedgigant zal gaan plaatsvinden. Daarnaast is grond uitgegeven aan Eurol, C.T.T. en Madison. In totaal is 14 hectare uitgegeven terwijl 9 hectare was begroot. Daarna uitgifte van jaarlijks zeven hectare van 2018 tot en met 2021 en jaarlijks zes hectare van 2022 tot en met 2026 en vervolgens 3,5 hectare tot en met 2035. De doorlooptijd van het project is met 2 jaar verkort.

Financiële bijdrage

Er is een drietal geldstromen met betrekking tot RBT te onderkennen, te weten:

1. Grondexploitatie 2018: Het aandeel van de gemeente Enschede in de grondexploitatie van het RBT is 5.758.303 euro op Netto Contante Waarde grondexploitatie per 1 januari 2017. Dit bedrag is hoger dan de voorziening voor het RBT die de gemeente aanhoudt: 5.670.316 euro. De gemeentelijke voorziening is daarom worden opgehoogd met een bedrag van 87.987 euro.
2. Jaarlijkse kosten voor Bovenwijkse voorzieningen en Parkmanagement: Deze kosten bedragen 160.284 euro in 2017 en zijn voor een periode van 5 jaar gedekt uit middelen voor Richting aan Ruimte (Raadsbesluit 31 oktober 2016) en budget binnen het gemeentelijke budget locatieontwikkeling.
3. Investeringsbudget: De incidentele bijdrage ten bate van het investeringsbudget, of Fonds specifieke bedrijven, bedraagt 1.344.156 euro en wordt ook gedekt uit de middelen voor Richting aan Ruimte (Raadsbesluit 31 oktober 2016). Deze bijdrage wordt in 4 jaarlijks gelijke bedragen voldaan in de periode 2018-2021.

De jaarrekening 2017 laat een slechter saldo zien dan was begroot, het verschil is echter beperkt. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door lagere opbrengsten ten aanzien van de in erfpacht uitstaande grondverkopen. In 2017 zijn wel de kosten gemaakt, maar omdat de overdracht eind 2018 plaatsvond komen de inkomsten op een later tijdstip binnen. Tot 2020 is de erfpachtconstructie negatief, daarna wordt deze positief. Ten aanzien van de overige activiteiten is een bescheiden positief resultaat behaald. Per saldo is het totale resultaat 22.798 euro negatief. Hiervan is 23% voor de gemeente Enschede. Het negatieve resultaat uit gewone bedrijfsvoering van3.011 euro en uit de grondexploitatie van 87.987 euro leidden tot een bijstelling van de verliesvoorziening. Ook zijn de resultaten uit de gewone bedrijfsvoering 2016 alsnog meegenomen in de bijstelling van de verliesvoorziening. De stand van de verliesvoorziening is 5.755.192 euro per eind 2017 (stand per 2016 was 5.670.316 euro).

Financiële ratio's ontwerpbegroting 2019 en jaarrekening 2017

De financiële ratio's, zoals voorgeschreven in het BBV, zijn opgenomen in de begroting 2019 en de jaarrekening 2017:

Kengetal	**Rekening 2017**	**Begroting 2019**
Netto schuldquote	6,84%	12,63%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	6,84%	12,63%
Solvabiliteitsratio	0%	0%
Structurele exploitatieruimte	n.v.t.	n.v.t.
Grondexploitatie	5,56	9,92

De bovenstaande kengetallen geven een vertekend beeld omdat RBT zich bezighoudt met gronduitgifte. Het RBT beschikt niet over reserves of voorzieningen (weerstandscapaciteit). Vandaar ook dat de solvabiliteitsratio 0% bedraagt. Zowel het verlies als eventuele tegenvallers worden gedekt door de getroffen voorzieningen bij de deelnemende gemeenten en de provincie.

Risico's
Om inzicht te krijgen in financiële risico's is een financiële risicoanalyse uitgevoerd, waarmee de grondexploitatiebegroting (en daarmee het begrote resultaat) in een breder perspectief wordt geplaatst. Uit deze (rekenkundige) analyse blijkt dat de grondexploitatie realistisch is begroot. In de bepaling van het risicoprofiel is rekening gehouden met o.a. kans nabetaling agrariërs, met deze belanghebbenden is overeenstemming bereikt. Het belangrijkste risico voor het RBT zijn de ontwikkeling van de grondprijs en het uitgiftetempo van de gronden. Als tegenmaatregel is er een investeringsbudget gevuld, om zo snel mogelijk de grond uit te geven. Het risico van de grondexploitatie van het RBT is opgenomen in het gemeentebrede weerstandsvermogen onder het risico van de verbonden partijen.

4. Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente e.o.(ADT)

Maatschappelijk rendement; terugblik 2017
Door 'het ontwikkelen, realiseren, exploiteren en beheren van een luchthaven en bedrijventerrein en verkoop woonkavels' draagt ADT draagt bij aan twee doelstellingen uit de programmabegroting Enschede, namelijk:
- Economische groei in Enschede en Twente (vestiging van technologische bedrijven gericht op luchtvaart).
- Een groter deel van de potentiële beroepsbevolking aan het werk.

De voormalige luchthaven draagt bij aan de economie, ecologie en leefbaarheid van de regio. De gebiedsontwikkeling moet bijdragen aan een economisch sterker en duurzamer Twente. Eind 2017 is een 130 hectare groot natuurgebied overgedragen. Daarnaast is er in maart 2018 een nieuw bestemmingsplan vastgesteld rondom Technology Base. Inmiddels zijn er bedrijven gevestigd die bijdrage aan het duurzame karakter van het terrein. Ook is besloten de komende 10 jaar de luchthaven nog in eigen beheer te houden, waarbij het uitgangspunt kostendekkende exploitatie is. De huidige structuur is een GR, in 2018 wordt er nagedacht over heroriëntatie van de huidige governance, waarbij de nadruk ligt op het verder ontwikkelen van Technology Base.

Financiële bijdrage
Er is een drietal geldstromen met betrekking tot ADT te onderkennen, te weten:
1. Grondexploitatie 2019: Het aandeel van de gemeente Enschede in de grondexploitatie van het ADT is 8.538.038 euro op Netto Contante Waarde grondexploitatie per 1 januari 2018. Dit bedrag is lager dan de voorziening voor het ADT die de gemeente aanhoudt, zijnde 9.125.025 euro. Uit de gemeentelijke voorziening valt een bedrag vrij ten gunste de gemeente van 568.988 euro.
2. Jaarlijkse kosten exploitatie Twente Airport: Deze kosten zijn wisselend, vanaf 2019 is het een klein positief saldo van 492 euro. In 2017 is een negatief resultaat gerealiseerd van 345.407 euro en in 2018 wordt een negatief resultaat van 136.300 euro verwacht. Deze bedragen hebben voor 50% een negatieve invloed op de verliesvoorziening.
3. Overige activiteiten: De overige activiteit betreft de verhuur en erfpacht van bedrijfspanden vanaf 2017. In 2017 is er een positief resultaat van 17.802 euro. In 2016 was er een negatief resultaat van 196.208 euro. Deze laatste betrof een eenmalige afboeking. Deze bedragen hebben per saldo voor 50% een negatieve invloed op de verliesvoorziening.

In 2017 is voor het eerst een positief saldo behaald. Dit saldo wordt veroorzaakt door hogere verkoop uit woningbouwkavels en panden en lagere kosten, waarvan de uitgaven nog wel volgen in de komende jaren. Het totaalresultaat van de grondexploitatie is met 1,2 miljoen euro verbeterd. Dit leidt ertoe dat de netto-contante waarde ongeveer 17,1 miljoen euro negatief wordt. Hiervan is 50% opgenomen als verliesvoorziening in de gemeenterekening 2017. Tegenover deze positieve resultaten staat een negatief resultaat op Twente Airport en overige activiteiten gezamenlijk een negatief resultaat van 279.816 euro (inclusief negatief resultaat 2016[1]), daarmee komt de verliesvoorziening per 1 januari 2018 op een saldo van 8.817.854 euro.

Financiële ratio's ontwerpbegroting 2019 en jaarrekening 2017
De financiële ratio's, zoals voorgeschreven in het BBV, zijn niet opgenomen in de begroting 2018. Ook in de jaarrekening 2017 ontbreken de gegevens. De argumentatie om de kengetallen niet op te nemen staat onder de tabel:

Kengetal	**Rekening 2017**
Netto schuldquote	Niet aanwezig
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	Niet aanwezig
Solvabiliteitsratio	0%
Structurele exploitatieruimte	n.v.t.
Grondexploitatie	n.v.t.

Het ADT beschikt niet over reserves of voorzieningen (weerstandscapaciteit). Vandaar ook dat de solvabiliteitsratio 0% bedraagt. Zowel het verlies als eventuele tegenvallers worden gedekt door de getroffen voorzieningen bij de deelnemende gemeenten en de provincie.

Risico's
Om inzicht te krijgen in financiële risico's is een financiële risicoanalyse uitgevoerd, waarmee de grondexploitatiebegroting (en daarmee het begrote resultaat) in een breder perspectief wordt geplaatst. Uit deze (rekenkundige) analyse blijkt dat de grondexploitatie realistisch is begroot. Het belangrijkste risico voor het ADT zijn de ontwikkeling van de grondprijs en het uitgiftetempo van de gronden.

Het risico van de grondexploitatie van het ADT is opgenomen in het gemeentebrede weerstandsvermogen onder het risico van de verbonden partijen.

5. Veiligheidsregio Twente

Maatschappelijk rendement; terugblik 2017
Veiligheidsregio Twente (VRT) draagt bij aan een veilige samenleving. Op grond van de wet Veiligheidsregio's werken brandweer, politie, geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio (GHOR) en de kolom Bevolkingszorg (gemeenten) samen in de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Twente (VRT) op het gebied van crisisbeheersing en rampenbestrijding. Brandweer Twente heeft een aantal wettelijke taken in het kader van brand-, crisis – en rampenbestrijding. Het accent bij de brandweer wordt verlegd van repressie (bestrijding) naar preventie (voorkomen), waarbij speciale aandacht wordt gegeven aan kwetsbare groepen in de samenleving door informatieoverdracht en voorlichting aan burgers en

[1] De resultaten ADT niet zijnde grondexploitatie uit 2016 zijn in de vorige jaarrekening niet opgenomen als verlies, door middel van deze correctie wordt deze omissie rechtgezet.

instellingen. De gemeenteraad heeft in het verleden een indicator voor opkomsttijden/aanrijtijden voor de brandweer benoemd. Opkomsttijden van de brandweer zijn vastgelegd in de wet en opgenomen in het door het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio vastgestelde Dekkingsplan.

De VRT voert ook niet wettelijke taken uit zoals:
1. Adviseren bij grootschalige evenementen om evenementen zo veilig mogelijk te maken;
2. Bieden van een Platform voor samenwerking op het gebied van de sociale veiligheid-IVZ taken;
3. Bevorderen van landsgrens overschrijdende samenwerking en
4. Uitvoeren van innovatieprojecten om te blijven aansluiten bij en inspelen op de behoeften van de burger/maatschappij.

De doelstellingen van de VRT zijn vastgelegd in het Beleidsplan op basis van gedeelde doelstellingen van de Twentse gemeenten. Met de uitvoering van de wettelijke en niet wettelijke taken door de Veiligheidsregio wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan de lokale fysieke en sociale veiligheid.

Financiële bijdrage
De bijdrage voor 2019 is begroot op 12.446.811 euro. In de begroting van de gemeente Enschede is voor 2019 rekening gehouden met een bijdrage van 12.131.934 euro. Het tekort is grotendeels het gevolg van de hoge percentage voor loon- en prijscompensatie. Daarnaast is in het algemeen bestuur van de VRT in februari 2018 besloten om naast de trendmatige ontwikkeling een verhoging van de gemeentelijke bijdrage op te nemen in de ontwerpbegroting, in verband met de financiële ontwikkelingen in de komende jaren. Het gaat om een verhoging van in totaal 1,2 miljoen euro voor de periode tot 2022, die in 4 stappen van ongeveer 0,3 miljoen euro in de begroting van de VRT wordt opgenomen. Het verzoek om aanvullende middelen is niet ingegeven door nieuwe ambities, maar door ontwikkelingen die op de organisatie afkomen. In de afgelopen periode lag de focus op bezuinigen. Daarom is het niet mogelijk om effecten van deze ontwikkelingen zelfstandig op te vangen. Overigens wordt deze verhoging voor een deel weer teniet gedaan door de herverdeling van de budgetten vanuit de afgesproken financieringssystematiek waarbij jaarlijkse actualisatie plaatsvindt op basis van de maatstaven in het gemeentefonds

Het verslagjaar 2017 is afgesloten met een voordelig resultaat van 511.923 euro. Het onderliggende fundament van dit financiële resultaat is niet zo sterk in de zin dat de meevallers, structureel doorwerken naar volgende jaren. Aan het algemeen bestuur van Veiligheidsregio Twente wordt voorgesteld om het volledige overschot van 511.923 euro toe te voegen aan de algemene reserve. De voorgestelde bestemming van het resultaat volgt uit het beleidskader risicomanagement en weerstandsvermogen, dat in december 2014 is vastgesteld. Hierin is bepaald dat het weerstandsvermogen in een zekere verhouding moet staan tot de omvang van de financiële risico's (70 % van de som van gelopen risico's). Het weerstandsvermogen van de organisatie ligt met 51% nog ruim onder de afgesproken norm.

Financiële ratio's ontwerpbegroting 2019 en jaarrekening 2017

Kengetal	Rekening 2017	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Netto schuldquote	100,2%	105,3%	105,5%	105,5%	105,5%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	100,1%	105,2%	105,4%	105,4%	105,4%

Solvabiliteitsratio	2%	2,3%	2,2%	2,2%	2,2%
Structurele exploitatieruimte	0%	0%	0%	0%	0%

De netto schuldquote stijgt in de jaren door de nieuwbouw van kazernes en bijbehorende financieringen. De solvabiliteitsratio is zeer laag als gevolg van het lage eigen vermogen.

Risico's
De Veiligheidsregio voldoet niet aan de vereiste norm van een weerstandsvermogen van minimaal 0,7. De ratio is wel hoger dan per eind 2016 door de beoogde toevoeging van het positieve resultaat over 2017 aan de algemene reserve. Met de toevoeging van in totaal 1,2 miljoen euro in stappen aan de begroting worden ook een aantal risico's afgewikkeld waardoor beoogd is dat de weerstandsratio ook weer op het gewenste niveau komt.

6. Gemeentelijk belastingkantoor Twente

Maatschappelijk rendement; terugblik 2017
Het bevorderen van een betrouwbare en op langere termijn houdbare financiële huishouding. Het GBT draagt hieraan bij door op een zo efficiënt mogelijke wijze de taken van de gemeentelijke belastingen en heffingen uit te voeren. In 2017 is diftar ingevoerd dat ook effect heeft op de taken die het GBT voor uitvoert voor de gemeente.

Financiële bijdrage
In de afgelopen jaren zijn er verschillende wettelijke regelingen doorgevoerd, waardoor het GBT haar werkzaamheden heeft moeten uitbreiden of aanpassen. Het gaat om invoering informatiebeveiliging (BIG), invoering Algemene verordening gegevensbescherming (AVG), het gebruik van MijnOverheid is niet meer gratis, hogere proceskosten uit bezwaren en beroepen en de effecten van CAO verplichtingen. De extra kosten hiervan bedragen 622.000 euro. Door de bezuinigingsstrategie 2015-2017 kan het GBT deze kosten niet volledig opvangen binnen de bestaande budgetten. In de voorliggende gewijzigde begroting 2018 is 532.000 euro aan extra kosten verwerkt. Het GBT vangt het overige op binnen reguliere budgetten. Voor Enschede betekent dit verhoging van de bijdrage met 190.000 euro in 2018. Deze verwachte extra kosten zijn meegenomen in de financiële foto en prognoses voor 2018.

In de begroting 2019 heeft het GBT de nieuwe dienstverlening richting de deelnemende gemeenten verwerkt. De nieuwe dienstverlening heeft geen wijziging in de geleverde producten en diensten tot gevolg, maar maakt onderscheid in een basisniveau en aanvullende dienstverlening. Dit leidt tot meer transparantie in de doorberekende kosten. Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2018 betaalt de gemeente Enschede 40.000 euro minder voor deze dienstverlening. In de begroting 2019 van het GBT is daarnaast een eenmalige dotatie aan de reserve verwerkt van 324.470 euro die samenhangt met het negatieve resultaat over 2017, die uit de reserve is onttrokken. De financiële effecten van de begroting zijn meegenomen in de financiële foto.

De ingeboekte bezuiniging en financiële effecten van wijzigingen in de wetgeving, leidt tot een negatief resultaat van 427.829 euro in de jaarrekening 2017. Het betreft met name extra kosten ter voorbereiding op invoering AVG en de kosten van een pilot-project omzetting waardering van m3 naar m2. Deze pilot heeft inzicht gegeven in de totale kosten van deze omzetting voor alle objecten van alle deelnemende gemeenten. Het negatieve resultaat uit de jaarrekening 2017 wordt gedekt uit de reserve van het GBT.

Financiële ratio's ontwerpbegroting 2019 en jaarrekening 2017

Kengetal	Rekening 2017	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Netto schuldquote	-0,9%	-5,26%	-5,31%	-5,25%	-5,15%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	-0,9%	-5,26%	-5,31%	-5,25%	-5,15%
Solvabiliteitsratio	4,29%	9,64%	9,80%	9,89%	10,08%
Structurele exploitatieruimte	0,70%	0,43%	0,29%	0,29%	0,17%

De netto schuldquote is negatief omdat het GBT geen leningen heeft aangetrokken. Daarom is geen sprake van rentelasten of aflossing. Het GBT kent een bescheiden solvabiliteitsratio omdat het eigen vermogen van het GBT is gelimiteerd tot 5% van de begrote lasten. Omdat de deelnemers aan de gemeenschappelijke regeling GBT borg staan voor de risico's, en het GBT een sluitende begroting heeft, is deze ratio acceptabel. Tot slot heeft het GBT een bescheiden structurele exploitatieruimte. De structurele baten zijn voldoende om de structurele lasten te voldoen.

Risico's
Begin 2018 is door de deelnemers in het GBT het besluit uit 2014 herbevestigd dat het GBT niet zelf over voldoende eigen weerstandscapaciteit hoeft te beschikken. Het GBT beschikt echter wel over een reserve van rond de 550.000 euro (per eind 2017) die voldoende is om eventuele financiële knelpunten op te vangen. De financiële risico's van het GBT, welke beperkt van aard zijn, zijn voor het Enschedese deel meegenomen in het weerstandsvermogen van de gemeente Enschede.

7. Openbaar Lichaam Crematoria Twente

Maatschappelijk rendement; terugblik 2017
Het Openbaar Lichaam Crematoria Twente (OLCT) draagt bij aan onze wettelijke verplichtingen op het gebied van de lijkbezorging. De wettelijke taak van een gemeente beperkt zich echter tot het hebben van minimaal één begraafplaats (of delen van één begraafplaats met andere gemeenten). Het in eigendom hebben van een crematorium is geen wettelijke verplichting voor de gemeente.

Financiële bijdrage
De gemeente draagt niet financieel bij aan het OLCT. De gemeente raamt wel een jaarlijkse dividenduitkering in haar begroting. Voor 2019 is uitgegaan van een zogenaamd basisdividend van in totaal 359.000 euro. Dit sluit aan op genomen besluiten uit het strategisch plan van het OLCT. Hierbij is besloten om de investeringen in de nieuwe crematoria in Oldenzaal en Borne én de aanpassing van de crematoria in Almelo en Enschede deels uit eigen middelen te financieren. Vanaf 2017 is de solvabiliteit weer voldoende om een basisdividend uit te keren. Enschede ontvangt hiervan minimaal 112.500 euro. Dit is geen afwijking op het begrote bedrag aan dividend in de gemeentebegroting voor 2019.

Het resultaat over 2017 van de OLCT bedraagt 359.185 euro en is daarmee vrijwel gelijk aan het begrote resultaat van 363.390 euro. Enschede ontvangt hiervan ongeveer 122.000 euro en heeft dus in 2018 een gering voordeel van 9.500 euro ten opzichte van de begroting 2018. Dit resultaat wordt verwerkt in de Tussenrapportage 2018.

Financiële ratio's ontwerpbegroting 2018 en jaarrekening 2016

Kengetal	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Netto schuldquote	0%	-/- 4%	-/- 4%	-/- 4%	-/- 4%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	0%	-/- 4%	-/- 4%	-/- 4%	-/- 4%
Solvabiliteitsratio	94%	100%	100%	100%	100%
Structurele exploitatieruimte	97%	96%	96%	96%	96%

De netto-schuldquote is negatief omdat geen sprake is van opgenomen schulden. Dit is ook de reden dat de solvabiliteit van het OLCT hoog is.

Risico's
Het OLCT beschikt over een gering weerstandsvermogen van 15.743 euro, dat echter voldoende is gezien het feit dat er geen sprake is van risico's in het OLCT. De bedrijfsrisico's zitten namelijk in de Crematoria Twente BV waarvan het OLCT de enige aandeelhouder is. De risico's hier beperken zich tot de BV en het OLCT kan hier niet op worden aangesproken.

In 2018 worden de nieuwe crematoria in Oldenzaal en Borne opgeleverd. Dan zal duidelijk worden hoe het aantal crematies zich gaat ontwikkelen. In de huidige locaties Enschede en Almelo is al merkbaar dat in de nabijheid concurrerende crematoria zijn geopend. Er is al rekening gehouden met enige mate van verdringing tussen de 4 locaties. Vanaf 2019 zal duidelijk zijn of de dividenduitkering aan de gemeenten onder druk komt te staan.

Met de raad is bij het vaststellen van het beleidskader verbonden partijen in oktober 2017 afgesproken dat voor het OLCT een zogenaamde exit-strategie wordt uitgewerkt. Het exploiteren van crematoria is immers een taak die door de markt is opgepakt dus is afstoten voor de gemeente een logisch gevolg.

Jaarstukken 2017

regio Twente

Twente

regio Twente

Twente

Voorwoord

In onze regionale samenwerkingsagenda 'Samen voor Twente' staan de ambities van Regio Twente voor de komende jaren 2017-2020 beschreven. We hebben in beeld gebracht op welke thema's we wat doen en waarvoor we dat doen. Onze basisthema's zijn publieke gezondheid (GGD Twente), jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning (OZJT), sociaaleconomische structuurversterking, recreatieve voorzieningen en Twentse belangenbehartiging (lobby). Verder geeft de toekomstgerichte evaluatie, die afgelopen jaar is uitgevoerd door Kennispunt Twente onder raadsleden, collegeleden, griffiers, gemeentesecretarissen en leden Twente Board, inzicht in de regionale samenwerking.

Op basis van de evaluatie kunnen de Twentse gemeenten leren en bijsturen. Dat is zo afgesproken bij het vaststellen van de nieuwe regeling Regio Twente, waarbij ook is geadviseerd ('Samenwerken doen we zelf') om de samenwerking zo praktisch mogelijk en dicht bij de gemeenten te organiseren. Dit betekent, dat we sinds 2016 een nieuwe setting kennen met een Twenteraad (regionale radenbijeenkomsten), een bestuurlijk model met portefeuillehouders in de lead en een bijpassend algemeen en dagelijks bestuur. Daarnaast is er de mogelijkheid om op taken of thema's, die buiten het basistakenpakket vallen, met elkaar samen te werken vanuit een 'Coalition of the Willing'. Uit de evaluatie blijkt dat de raadsbetrokkenheid bij de werkzaamheden van Regio Twente in de afgelopen twee jaar is gegroeid en ook in het benoemen en realiseren van gemeenschappelijke belangen wordt de meerwaarde van de regionale samenwerking ervaren.

We zien verder dat Twente vanuit haar kennis- en innovatiekracht van belangrijke waarde is voor een aantal maatschappelijke thema's waarop het huidige kabinet inzet. Het regeerakkoord biedt veel aanknopingspunten voor onze regio. Met de Agenda voor Twente (2018-2022) ligt er een krachtig investeringsprogramma voor de komende jaren en neemt de regio zelf haar verantwoordelijkheid.
Twente biedt het kabinet een effectief partnerschap. De Agenda voor Twente vormt de basis voor de gezamenlijke Twentse lobby en geeft de koers aan voor de inzet richting Den Haag, Brussel en Duitsland. Het maakt een doelgerichte lobby mogelijk om resultaten te behalen en partners mee te krijgen.

Internationaal oogstte Twente in 2017 tijdens de Open Days in Brussel lof voor haar ambities op het gebied van circulaire economie (Mineral Valley) en drones. Ook is de toekenning van de Europese subsidie van 11 miljoen aan het project 'verruiming Twentekanalen en Twentse binnenhavens' de bekroning van een jarenlange lobby voor een verbeterde bereikbaarheid van Twente over water.

Een economisch en innovatief sterk Twente vraagt ook gezonde, vitale inwoners. De GGD zet in op meer gezonde levensjaren, waarbij de prioriteit afgelopen jaar lag bij een gezonde start en het terugdringen van verschillen in gezondheid door sociaaleconomische factoren.

Als organisatie zijn we in 2017 gestart met meer bewegen naar synergie, verbinden en van elkaar leren. Daarnaast hebben we het LEAN beschrijven van processen verder doorgezet. Daarmee werken we slimmer en efficiënter met elkaar.

We hebben dit in 2017 met veel enthousiasme en betrokkenheid gedaan. Samen voor Twente, gericht op een krachtige, vitale regio. En vol trots voor alle Twentenaren, zodat zij gezond en kansrijk zijn.

Dagelijks bestuur,

voorzitter,

dr. G.O. van Veldhuizen

secretaris,

ir. G.H. Tamminga

Voorwoord **3**

1. Samenvatting **6**

2. Inleiding **11**

3. Aanwendingsvoorstel **13**

4. Regio Twente **14**

Jaarverslag **15**

5. Programmaverantwoording **15**
5.1 Domein Gezondheid *15*
5.2 Domein Leefomgeving *21*
5.2.1 Sociaal Economisch sterk Twente 21
5.2.2 Recreatieve Voorzieningen 27
5.3 Domein Bedrijfsvoering *29*
5.4 Organisatie voor de Zorg en de Jeugdhulp in Twente (OZJT) *31*
5.5 Coalitions of the Willing *35*
5.5.1 Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente 35
5.5.2 Kennispunt Twente 39
5.5.3 Werken voor de Twentse overheid 40
5.5.4 Salarisadministratie 41
5.5.5 Acquisitie Twente 43
5.5.6 Milieu, Duurzaamheid en Afval. 45
5.5.7 Mobiliteitslab OZJT 46
5.5.8 Huishoudelijke ondersteuning OZJT 46
5.5.9 Pilot vergunninghouders aan het werk 46
5.5.10 Regietafel vluchtelingen 47
5.5.11 Shared Service Netwerk Twente 47
5.6 Algemene dekkingsmiddelen *48*

6. Paragrafen **49**
6.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing *49*
6.2 Onderhoud kapitaal goederen *53*
6.3 Bedrijfsvoering *55*
6.4 Verbonden partijen *56*
6.5 Financiering *59*
6.6 Rechtmatigheid *61*

7. Jaarrekening **62**
7.1 Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening *63*
7.2 Toelichting op de baten en lasten in de jaarrekening *64*
7.3 Samenvatting resultaat 2017 ..... *68*
7.3.1 Domein Bedrijfsvoering 68
7.3.2 Domein Gezondheid 70
7.3.3 Domein Leefomgeving 72
7.3.4 OZJT 74
7.3.5 Coalitions of the Willing 75
7.3.6 Investeringsprogramma Agenda van Twente 77
7.4 Analyses rekeningresultaat 2017 ..... *78*
7.5 Overzicht van incidentele baten en lasten *83*
7.6 Analyse begrotingsrechtmatigheid *86*
7.7 Balans per 31-12-2017 ..... *89*
7.8 Grondslagen voor resultaat en waardebepaling *90*
7.9 Toelichting op de balans per 31-12-2017 ..... *92*
7.10 Belangrijkste niet uit de balans blijkende verplichtingen *102*
7.11 Wet Normering Topinkomens *103*

Bijlagen **104**
Bijlage 1 Benodigde gemeentelijke bijdrage *104*
Bijlage 2 Begrote gemeentelijke bijdrage en resultaat per gemeente *105*
Bijlage 3 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant (volgt) *106*
Bijlage 4 Recapitulatiestaat per programma *107*

Lijst van figuren en tabellen

Figuur 1 indeling jaarstukken 11
Figuur 2 opbouw weerstandsvermogen 49
Figuur 3 Solvabiliteit 51
Figuur 4 Netto Schuldquote 52
Figuur 5 Netto Schuldquote gecorrigeerd voor uitgeleend geld 52

Tabel 1 Samenvatting van het financiële resultaat 2017 7
Tabel 2 Samenvatting beschikbare weerstandscapaciteit 50
Tabel 3 Samenvattend overzicht benodigde weerstandscapaciteit 50
Tabel 4 Weerstandsratio 51
Tabel 5 Normering weerstandsratio 51
Tabel 6 Overzicht investeringen recreatieparken 53
Tabel 7 Saldi reserves recreatieparken 54
Tabel 8 Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 63
Tabel 9 Samenvatting kosten AvT/IPT/IST 66
Tabel 10 Analyse begrotingsrechtmatigheid 87
Tabel 11 Overzicht mutaties reserves 96
Tabel 12 WNT Overzicht van topfunctionarissen 103
Tabel 13 Leden algemeen bestuur en dagelijks bestuur in 2017 103

1. Samenvatting

De focus in de bestuursagenda Publieke Gezondheid 2016-2019 ligt op: "gezonde levensjaren voor burgers in Twente in alle fasen van een mensenleven". De prioriteit leggen we bij een gezonde start en het terugdringen van verschillen in gezondheid die te herleiden zijn tot sociaaleconomische factoren. In onze werkzaamheden gaan we uit van het concept positieve gezondheid; het vermogen van mensen zich aan te passen en eigen regie te voeren, in het licht van fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven. In 2017 is consequent doorgewerkt aan het herijken van diverse activiteiten en interventies voor preventie en gezondheidsbevordering op basis van dit concept. Maar ook hanteren we het concept in onze interactieve vragenlijsten bij het contactmoment adolescenten en de verschillende monitorrapportages. Integraal werken is in toenemende mate de standaardwerkwijze van GGD Twente. We willen vorderingen realiseren op het gebied van gezondheid door met andere beleidsterreinen en met maatschappelijke organisaties samen te werken in zogenaamde vitale coalities. In 2017 heeft de GGD bij verschillende initiatieven aangehaakt en de insteek van publieke gezondheid in deze initiatieven gestalte gegeven. En last but zeker not least is er de veelheid aan activiteiten en taken van de GGD als uitvoeringsorganisatie. Deze vragen jaar in jaar uit onze professionele aandacht en daarmee realiseren wij menig gezond levensjaar voor de Twentse burger.

In 2017 is het laatste jaar van het investeringsprogramma Agenda van Twente 2007-2017 gefaciliteerd. Verdere investeringen via het innovatiefonds Twente zijn voorbereid. Vanuit Techniekpact en Twents arbeidsmarktperspectief zijn diverse projecten uitgevoerd. De promotie en marketing van de Twentse vrijetijdseconomie is gesubsidieerd. Het beheer van het MKB-fonds vouchers en kredieten is, na extern te zijn beheerd, nu ondergebracht en ingericht bij Regio Twente. Daarnaast zijn voorbereidingen getroffen voor besluitvorming over de inzet van de resterende gelden voor het Fonds. Twente is in 2017 blijvend gepositioneerd als ondernemende High Tech regio. Aan de afronding van het huidige investeringsprogramma is regulier aandacht besteed in de Bestuurscommissie Agenda van Twente en in twee aparte (digitale) nieuwsflitsen. In dit laatste jaar van het investeringsprogramma is ook met succes de verkenning afgerond naar een vervolg hierop. Het nieuwe investeringsprogramma 'Agenda voor Twente' start in 2018 en zal worden aangestuurd door bedrijfsleven, onderwijs, onderzoek en overheid in en zogenaamde Sturingscommissie Agenda voor Twente. De verkenning naar deze nieuwe Agenda heeft op de agenda gestaan van drie Twenteraadsbijeenkomsten.

Om het financiële rendement van de recreatieparken verder te vergroten, is in 2017 opnieuw sterk ingezet op het binnenhalen van nieuwe evenementen. Dit is behoorlijk gelukt voor de drie parken Het Hulsbeek, Het Rutbeek en Het Lageveld, waarbij Tuckerville op Het Rutbeek het meest in het oog springt. Voor de aanleg van het bungalowpark op Het Rutbeek is veel overleg gevoerd en zijn forse stappen gemaakt. Dit leidt er toe, dat begin 2018 de planologische procedure wordt opgestart. Op Het Hulsbeek is overeenstemming bereikt met twee nieuwe bedrijven om zich op dit park te vestigen (Skydive en de camperparkeerplaats). Routenetwerken Twente heeft hard gewerkt aan de kwaliteitsimpuls voor het wandel- en fietsnetwerk. Deze netwerken zijn sterk verbeterd en uitgebreid. Dit geldt ook voor de digitale bereikbaarheid. Bij de fietspaden is een nieuw innovatief systeem ingevoerd voor het bestrijden van onkruid op de paden door toepassing van een schoffelmachine. Diverse wegbeheerders zijn in Twente geweest om deze werkwijze te bekijken. De Twentse mountainbikeroutes vergen veel onderhoud, maar staan landelijk ook hoog aangeschreven. Door het net van fietspaden en de vele routes blijft Twente een zeer aantrekkelijke regio voor een korte vakantie. Twente Marketing neemt in haar promotie de parken, de routes en de fietspaden dan ook volop mee.

Het jaar 2017 heeft voor OZJT in het teken gestaan van transformeren. We hebben met elkaar een Twents model ontwikkeld. Als Twentse gemeenten gaan we resultaatgericht werken, het denken in producten achter ons laten en integraal werken rond de inwoner en het gezin. We geven daarmee de inwoner, toegangsmedewerker en zorgaanbieder meer de vrijheid om in gezamenlijkheid een ondersteuningstraject op te zetten dat aansluit op de behoefte van de inwoner en gebaseerd is op de eigen kracht van de inwoner. Het model geeft de gemeenten de knoppen om aan te draaien in handen. Ook gezien de financiële tekorten in de Twentse gemeenten een noodzaak. De niet toereikende macro budgetten voor maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp heeft mede geleid tot een nullijn van de indexatie ten behoeve van de verlengingen van de overeenkomsten. Wij willen reële tarieven hanteren bij de inkoop 2019. Naast de voorbereiding voor de inkoop vanaf 2019 is er een besluit genomen over de positionering van Veilig Thuis Twente als resultaatonafhankelijke

eenheid onder Regio Twente. De voorbereiding voor dit proces loopt en er wordt gekoerst op een positionering uiterlijk voor 1 juli 2018. Tot slot heeft OZJT in 2017 diverse taken doorontwikkeld of nieuwe taken erbij gekregen. Hierbij gaat het om het mobiliteitslab, duurzame gezinsvormen en huishoudelijke ondersteuning.

Binnen domein Bedrijfsvoering wordt, naast uitvoering van de advies- en beheertaken, geïnvesteerd in ontwikkeling van kwaliteit voor een toekomstbestendige dienstverlening. Dit vraagt betrokkenheid in niet begrootte projecten, leidt tot meer non-productieve uren en tot aanvullende inhuur (zowel expertise als capaciteit). Zo is geïnvesteerd in digitalisering (o.a. DIV en P&O), ontwikkeling van een Cloudvisie en in verbetering van werkprocessen en producten, met behulp van de Lean methodiek. Ook is veel tijd gestoken in verkenning van mogelijk opname in de organisatie van het Grafisch Service Centrum, Omgevingsdienst Twente en Veilig Thuis Twente. Daarnaast geldt dat de praktijk uitwijst dat de vraag naar dienstverlening frequent afwijkt (in zowel volume als aard) van wat in de begrotingsfase is gepland. Onder-realisatie kan vaak niet gecompenseerd worden met overvraag elders, en vereist dan tijdelijke externe inhuur. Formatie, expertise en kwaliteit van Bedrijfsvoering blijft aandacht vragen omdat we de op ons af komende vraag en ontwikkelingen met adequate dienstverlening willen bedienen.

Programma's bedragen X € 1.000	**Totaal baten**	**Totaal lasten**	**Mutaties reserve**	**Gem. bijdrage**	**Resultaat incl. mutaties reserves**
Domein Bedrijfsvoering (incl. financieringsfunctie)*	800	2.461	19	1.539	104-
Domein Gezondheid	6.558	24.820	48-	18.443	133
Domein Leefomgeving (excl. AVT/IPT)	2.034	6.559	829	3.700	3
OZJT	782	5.302	-	4.683	163
Coalition of the Willing	4.296	4.182	249	363-	0-
Agenda van Twente	9.096	5.707	-	-	3.389
Onvoorzien	-	-	-	-	-
Gerealiseerd resultaat	**23.566**	**49.032**	**1.049**	**28.002**	**3.584**
Resultaat voorfinanciering Agenda van Twente[1]					**3.389-**
Resultaat na voorfinanciering Agenda van Twente					**196**

Tabel 1 Samenvatting van het financiële resultaat 2017

Het financiële resultaat van 2017 laat zich als volgt samenvatten:

Domein Bedrijfsvoering (inclusief Bestuur en Directie en Concern en financieringsresultaat) negatief resultaat van € 104.000,-

Het domein Bedrijfsvoering heeft in 2017 een tekort gerealiseerd van € 104.000. In de Berap was een tekort geprognosticeerd van € 50.000. Hieronder een samenvatting van het resultaat.

- Bij Financiën en Control is in 2017 door ontstane vacatureruimte een voordeel ontstaan van € 65.000.
- De gerealiseerde dienstverlening bij Juridische Zaken is ruimer dan begroot als gevolg van extra inzet voor o.m. Agenda van/voor Twente, Recreatieve Voorzieningen, Veilig Thuis Twente en concern communicatie (voordeel van € 113.000).
- De gerealiseerde dienstverlening Communicatie is hoger dan begroot o.m. als gevolg van extra inzet t.b.v. Missie/Visie-traject Regio Twente en concern communicatie (voordeel van € 54.000).
- Bij Bestuursondersteuning is een voordeel ontstaan van € 321.000. Dit budget is geraamd voor ondersteuning van Bedrijfsvoering zelf, die in dit overzicht resulteren als overschrijding. (w.o. P&O, DIV en ICT). Daarnaast betreft dit (tijdelijke) vacatureruimte binnen Bedrijfsvoering.
- Voordeel van € 36.000 op het financieringsresultaat ontstaat door de toegerekende rente aan de activa en reserves enerzijds en de relatief lage rentelasten anderzijds.

[1]Conform het besluit van de voormalige Regioraad van 17-02-2010 wordt het resultaat van de Agenda van Twente verantwoord onder het eigen vermogen van Regio Twente.

- De kosten voor Bestuur & Directie vallen in 2017 iets lager uit dan begroot, mede door vacatureruimte (concern controller) waardoor een voordeel ontstaat van € 21.000.
- Voor Management & Project Support heeft extra inhuur van personeel plaatsgevonden o.m. door (langdurig) ziekteverzuim en zwangerschap (nadeel van € 52.000).
- In 2017 is een trainee ingehuurd voor inventarisatie/verkenning van inrichting van een Klant Contact Centrum/Servicepunt (nadeel van € 18.000).
- Door inhuur voor vervanging van zwangerschap en ziekte en extra inzet voor digitalisering en uniformering van de processen is een overschrijding ontstaan van € 219.000 bij Personeel & Organisatie.
- Bij DIV is een overschrijding ontstaan door extra inhuur i.v.m. digitalisering DIV en zwangerschap van € 48.000.
- Door een aantal interne verhuizingen en voorbereidingen voor de verbouwing van het Twentehuis zijn meer kosten gemaakt dan begroot (nadeel € 17.000).
- Bij ICT is een overschrijding ontstaan van € 200.000, voornamelijk door investering in projecten binnen de organisatie en in ontwikkeling van dienstverlening binnen ICT.
- Bij het product Kwaliteit is een nadeel ontstaan van € 23.000. Het tekort voor Kwaliteit is voornamelijk ontstaan doordat er minder uren zijn doorbelast dan begroot.
- In 2017 is een initiatief gestart t.b.v. missie en visie van Regio Twente, kreeg concern communicatie meer invulling en vond evaluatie van de gemeenschappelijke regeling plaats. Ook was sprake van meer juridische inzet t.b.v. Algemene Verordening Gegevensbescherming, WOB-verzoeken en bezwaarschriften. Hierdoor is een tekort ontstaan van € 156.000.

Domein Gezondheid positief resultaat van € 133.000

Het domein Gezondheid heeft in 2017 een voordelig resultaat gerealiseerd van € 133.000. In de Berap was een voordeel geprognosticeerd van € 145.000. Hieronder een samenvatting van het resultaat.

- Er is 2017 een voordeel gerealiseerd van € 109.000 op projecten. In de begroting van de diverse projecten zit een risico-opslag verwerkt. Dit wordt gebruikt om de huidige en toekomstige risico's op het gebied van projecten af te dekken. Aangezien de reserve projecten volledig is gevuld, valt het resultaat vrij om uit te keren aan gemeenten. De tweede helft van het jaar leverde minder projectopbrengsten op, waardoor het verwachte positieve resultaat ten opzichte van de Berap met € 55.000,- is afgenomen.
- Op de gemeentelijke bijdrage voor de JGZ is een tekort ontstaan van € 196.000. Op de in de begroting gestelde formatie wordt een overschrijding gerealiseerd. Deze overschrijding wordt onder meer veroorzaakt door het inwerken van medewerkers 0-18 en ziekte vervang (langdurig). Langdurige ziekte moet worden vervangen om de dienstverlening richting de Twentse burgers te kunnen continueren. Het tekort wordt enigszins gecompenseerd door een voordeel op het materiële budget binnen de JGZ.
- Op de GGD taakvelden exclusief JGZ is een positief resultaat gerealiseerd van € 150.000. Het betreft met name TBC (€ 65.000) door extra inkomsten vanuit verrichtingen, detacheringen en projecten. En een rijksvergoeding in de 2^{e} helft van het jaar voor GGD opleidingsinrichting van € 57.000,-. Daarnaast door onderschrijding op materiele budgetten.
- Op de gemeentelijke bijdrage voor de JGZ is een tekort ontstaan van € 272.000 door ontwikkeling van het nieuw Digitaal Dossier. Samen met GGD regio Utrecht en GGD Hollands Noorden is de aanbesteding gestart. De aanbestedingskosten vallen hoger uit dan geraamd in de Berap omdat de aanbestedingsprocedure heeft geleid tot een rechtszaak, waardoor extra juridische en inkoop expertise is ingehuurd.
- Op het taakveld SOA is een positief resultaat gerealiseerd van € 289.000. Ondanks de ingevoerde plafondfinanciering is een positief resultaat gerealiseerd op de rijkssubsidie, in combinatie met een onderschrijding op het budget inhuur. Het saldo komt nagenoeg overeen met de verwachting in de Berap.
- Op de tarieftaken is een positief resultaat ontstaan van € 53.000. De opbrengsten Forensische Geneeskunde vallen hoger uit dan geraamd. Daarentegen waren de kosten inzake inspecties kinderopvang hoger dan de opbrengsten.
- Het product PGA wordt gefinancierd door het Rijk. Op de inzet voor PGA is een positief resultaat gerealiseerd van € 48.000. Als gevolg van de fors lagere instroom van asielzoekers in 2017 zijn de inkomsten meer achter gebleven dan dat de kosten verminderd zijn. Daar tegenover staat een bijdrage vanuit de afwikkeling van een regionaal MOA Fonds, hetgeen uiteindelijk tot een positief resultaat heeft geleid. Het resultaat op PGA wordt toegevoegd aan de reserve PGA.

Domein Leefomgeving positief resultaat van € 3.000

Het domein Leefomgeving heeft in 2017 een positief resultaat gerealiseerd van € 3.000. In de Berap was een voordeel geprognosticeerd van € 35.000. Hieronder een samenvatting van het resultaat.

- Er is een voordeel ontstaan van € 10.000 door het later invullen van de vacature voor adviseur mobiliteit. Doordat de kosten van de UWV uitkering van een voormalig medewerkster uit de reserve mogen worden gehaald is het eindresultaat 27 positief.
- De vacature voor lobbyist Brussel is eerst in de loop van 2017 ingevuld, dit leidt tot een voordeel van € 34.000.
- De producten strategie sociaal economisch sterk Twente en Bestuursondersteuning hebben betrekking op alle onderdelen van sociaal economische structuurversterking binnen team Economie. Het totale resultaat voor team Economie is € 3.000. In de Berap meldden we een positief resultaat van € 35.000. De lagere realisatie is te verklaren door de extra inspanningen voor het proces van het nieuwe investeringsprogramma Agenda voor Twente. Dit leidt tot een tekort van € 42.000. Bestuursondersteuning heeft een overschrijding van € 49.000.
- Er zijn uitgaven geweest voor circa € 183.000 welke zijn onttrokken aan de reserves groot onderhoud. Hier tegenover staat een geraamde dotatie aan dezelfde reserves van bijna € 125.000.
- Er zijn in eerdere jaren kosten (waaronder subsidies) betaald uit het product Toerisme in Twente (AvT) waarbij dit Vrijetijdseconomie had moeten zijn met een onttrekking aan de reserve monitoring R&T, waarbij deze reserve dan wordt opgeheven. Het gaat hierbij om een bedrag van circa € 193.000 welke nu als last wordt genomen ten laste van het product Vrijetijdseconomie en als baat bij Toerisme in Twente. Tegenover deze last staat een onttrekking aan de reserve.
- Voor het product Mobiliteit zijn kosten gemaakt (€ 17.000) in verband met de WW-uitkering van een voormalige medewerkster, welke aan de reserve herplaatsing personeel (die hiervoor is ingesteld) is onttrokken.
- Het resultaat van de 3 recreatieparken is positief (€ 97.000). Deze wordt verrekend met de taakstelling, waarna het saldo wordt onttrokken aan de hiervoor bestemde reserve.
- Voor de dekking van de kapitaallasten van enkele investeringen zijn bijbehorende reserves ingesteld (€ 15.000). De kapitaallasten worden dan ook onttrokken aan de reserve waarbij de onttrekking niet is geraamd.
- Conform investeringsplan zijn investeringen (€ 118.000) met maatschappelijk nut verricht bij de recreatieparken welke worden onttrokken aan de reserve Recreatie.
- Een toename in diverse soorten routes van 4.000 naar 10.000 km betekent hogere investerings- en onderhoudslasten die niet kunnen worden opgevangen binnen de reguliere exploitatie en derhalve worden onttrokken aan de reserve. Er is in 2017 fors ingezet op o.a. vervanging en verduurzaming van bebording en panelen om de kwaliteit voor de inwoners en toeristen op peil te houden en verder te verbeteren (€ 283.000). Door nu extra te investeren in duurzame materialen en door aanpassing van het systeem (bebording combineren met straatmeubilair) zullen de onderhoudskosten, als gevolg van areaaluitbreiding worden beperkt.

OZJT positief resultaat van € 163.000

OZJT heeft in 2017 een voordelig resultaat gerealiseerd van € 163.000. In de Berap was een voordeel geprognosticeerd van € 72.000. Hieronder een samenvatting van het resultaat.

- In 2017 is er geen gebruik gemaakt van ambtelijke coördinatie vanuit de gemeenten. Ook is de functie van secretaris deels ingevuld. Dit leidt tot een positief resultaat van € 256.000.
- Binnen de reguliere begroting OZJT is een post opgenomen voor monitoring en reflectie. In 2017 is hier beperkt gebruik van gemaakt doordat de kosten gedekt zijn door inzet van de restant transitiesubsidies (voordeel € 252.000).
- Door de Provincie is een subsidie uitbetaald voor het project Transformatie van het sociaal domein. De activiteiten zijn in de periode 2015 - 2016 uitgevoerd (voordeel € 40.000).
- In 2017 is er meer ingezet op juridische advisering, communicatie en (secretariële) ondersteuning. Voor een deel was hier vanuit de restant transitiesubsidies dekking voor (nadeel € 144.000).
- Als gevolg van de positionering Veilig Thuis Twente (VTT) is er in 2017 meer ingezet op relatiebeheer VTT. Hiervoor was deels dekking vanuit het reguliere budget en de restant transitiesubsidies. Daarnaast is er binnen Regio Twente een projectgroep VTT gestart om de positionering VTT te begeleiden waarbij naast ambtelijke inzet ook juridisch advies is ingewonnen (nadeel € 105.000).
- Doormiddel van de restant transitiebudgetten is OZJT in staat geweest om diverse projecten op te starten. Te denken valt aan ontwerp Twents model, duurzame gezinsvormen, kwaliteit en

toezicht Wmo, CRM en evaluatie OZJT. De restant transitiemiddelen dekten niet volledig de opgave waar OZJT voor stond (nadeel € 136.000).

Agenda van Twente positief resultaat van € 3.389.000
Bij de Agenda van Twente (AvT) is een positief financieringsresultaat ontstaan van € 3.389.000. Dit positief financieringsresultaat is ontstaan doordat de programmalijnen AvT aflopend zijn. Met dit resultaat worden in het verleden uit andere bij Regio Twente beschikbare liquide middelen voorgeschoten subsidieverstrekkingen weer ingelopen.

2. Inleiding

Voor u liggen de jaarstukken 2017 van Regio Twente. Hierin beschrijven we hoe het afgelopen jaar verlopen is, zowel wat betreft de beleidsuitvoering als de bijbehorende financiële effecten. Met de aanbieding van de jaarstukken leggen het dagelijks bestuur en de bestuurscommissies verantwoording af over het gevoerde beleid en beheer.

De jaarstukken zijn conform de meest recente ontwikkelingen van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) als volgt onderverdeeld:

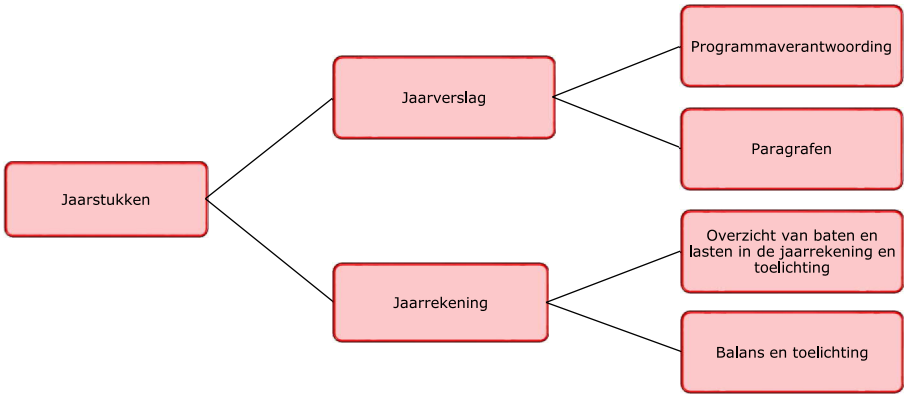

Figuur 1 indeling jaarstukken

Conform het hierboven gepresenteerde overzicht bestaan de jaarstukken 2017 uit twee delen:
- het jaarverslag met daarin de programmaverantwoording met de paragrafen; en
- de jaarrekening met daarin het overzicht van baten en lasten en de balans met bijbehorende toelichtingen.

Jaarverslag

Programmaverantwoording

In dit hoofdstuk beschrijven we per programma de uitgevoerde activiteiten die in 2017 hebben bijgedragen aan de (mate van) realisatie van onze ambities en de ontwikkeling van de bijbehorende indicatoren. In de programmaverantwoording geven we antwoord op de drie W-vragen:

Wat hebben we bereikt?
Hier wordt vermeld in welke mate we geslaagd zijn het gewenste resultaat te bereiken.

Wat hebben we hiervoor gedaan?
Hier zijn de projecten, activiteiten en kernindicatoren vermeld om de ambities te bereiken.

Wat heeft het gekost?
Hier worden de budgettaire effecten vermeld waarin we een onderscheid maken tussen de begrote baten en lasten voor wijziging, -na wijziging en de gerealiseerde baten en lasten.

Om de programmaverantwoording sneller te kunnen scannen werken we met een verkeerslichtrapportage die rechts naast de ambities weergegeven is. Voor het aangeven van de status van kleuren is de volgende richtlijn gehanteerd:
- *Groen*: we hebben gepresteerd (of zelfs beter dan dat) wat we in de programmabegroting hebben aangegeven.
- *Oranje*: we hebben gedeeltelijk gepresteerd wat we in de programmabegroting hebben aangegeven.
- *Rood*: we hebben **niet** gepresteerd wat we in de programmabegroting hebben aangegeven.

Voor gedetailleerde informatie over de te bereiken ambities en de voorgenomen activiteiten om deze ambities te bereiken verwijzen wij u naar de programmabegroting 2017.

Paragrafen

In de paragrafen komen de onderwerpen aan de orde die van belang zijn om inzicht te krijgen in de benoemde beleidslijnen zoals opgenomen in de programmabegroting. De focus daarbij is gericht op belangrijke beheersprocessen en het beleid dat daaraan ten grondslag ligt.

U vindt hier de verantwoording over de volgende beheersmatige onderwerpen:
- weerstandsvermogen en risicobeheersing;
- onderhoud kapitaal goederen;
- verbonden partijen;
- bedrijfsvoering;
- financiering; en
- rechtmatigheid.

Jaarrekening

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en toelichting
In dit hoofdstuk zijn diverse financiële overzichten opgenomen met vergelijkende cijfers. Hier presenteren wij in feite op een andere wijze de cijfers die zijn opgenomen in de programmaverantwoording onder het kopje "Wat heeft het gekost?" en enkele aanvullende (verplichte) financiële overzichten.

Balans en toelichting
Het laatste onderdeel gaat in op de financiële positie van Regio Twente aan de hand van de balans.

Wijzigingen t.o.v. de jaarstukken 2016

In de jaarstukken 2016 werden de onderdelen Bestuur en Directie en Concern uitgesplitst gepresenteerd t.o.v. het domein Bedrijfsvoering. In de begroting 2017 zijn de onderdelen Bestuur en Directie en Concern samengevoegd. Om de vergelijkbaarheid met de begroting te vergroten zijn deze onderdelen ook in de jaarstukken 2017 samengevoegd. Het financieringsresultaat (onderdeel van Concern) is in de jaarstukken 2017 gepresenteerd in het resultaat van Bedrijfsvoering en niet meer apart weergegeven onder algemene dekkingsmiddelen. Hiermee wordt gepoogd het resultaat beter navolgbaar te maken.

Wij wensen u veel leesplezier!

3. Aanwendingsvoorstel

Voorstel
De jaarrekening 2017 van Regio Twente vast te stellen en in te stemmen met het positief rekening resultaat. Het rekeningresultaat is als volgt opgebouwd:

Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten		€ 2.535.289
Toevoegingen aan reserves	€	1.374.326
Onttrekkingen aan reserves	€	325.532
Per saldo	€	1.048.794
Gerealiseerd resultaat		€ 3.584.083

Dit resultaat is te verdelen in een resultaat van de reguliere bedrijfsvoering en een resultaat op de uitgaven/inkomsten ten behoeve van het investeringsprogramma Agenda van Twente (AvT).

Gerealiseerd resultaat	€	3.584.349
		-
Voorfinanciering van AvT[2]	€	3.388.791
Gerealiseerd resultaat na voorfinanciering AvT	**€**	**195.292** (a)

Het positieve rekeningresultaat ad € 195.292 over het jaar 2017 als volgt aan te wenden:

€ 195.292 uit te keren aan gemeenten.

Vaststelling

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van het algemeen bestuur van Regio Twente d.d. 11 juli 2018.

voorzitter, secretaris,

dr. G.O. van Veldhuizen ir. G.H. Tamminga

[2]Conform het besluit van de voormalige Regioraad van 17-02-2010 worden de uitgaven van het investeringsprogramma Agenda van Twente gedekt uit dividend Twence en worden na aftrek van de dividend inkomsten op de balans verantwoord onder het eigen vermogen van Regio Twente.

4. Regio Twente

Twente is een stedelijke regio waarbinnen het bruist van de creativiteit in een prachtige omgeving. Een regio met een sterke identiteit en een voor Nederland en Europa prachtig technisch profiel. Er is ruimte in Twente voor innovatief ondernemerschap en er liggen volop kansen. Kansen op het gebied van de hightech systemen en materialen en ook voor logistiek en toerisme. Maar, Twente is ook een kwetsbare regio gezien het gemiddeld inkomen en de werkgelegenheid. Beide blijven achter bij het Nederlands gemiddelde. Twente verdient een overheid die zich samen met ondernemers, onderzoekers en onderwijs sterk maakt voor de regio. Een overheid die slim samenwerkt, zodat de dienstverlening aan onze samenleving zo goed mogelijk verloopt. Daar zetten wij vanuit Regio Twente vol op in. Ook in deze dynamische tijd. Er is veel in beweging in onze samenleving, ook binnen Twente en Regio Twente.

Dienstverlenende netwerkorganisatie

Als samenwerkingsverband van en vóór de 14 Twentse gemeenten (verlengd lokaal bestuur) is Regio Twente actief op diverse terreinen: gezondheid (GGD Twente), economie, arbeidsmarktbeleid en innovatie, recreatie en toerisme, duurzaamheid en de belangenbehartiging voor Twente bij het Rijk en de EU. Ze onderhoudt nauwe relaties met de rijksoverheid in Den Haag, de Provincie Overijssel en met de EU in Brussel. Ook speelt Regio Twente namens en samen met de gemeenten en samen met de Provincie Overijssel, ondernemend Twente en onderwijzend/onderzoekend Twente, een belangrijke rol bij het actief promoten van het merk Twente als vooraanstaande kennisregio, zowel landelijk als in Europa.

Daarnaast neemt Regio Twente deel aan de verdere inrichting van het 'Shared Services Netwerk Twente' van de Twentse gemeenten. Zo verzorgt ze de salarisadministratie van enkele gemeenten en de Veiligheidsregio Twente. Voor Kennispunt Twente is Regio Twente gastheerorganisatie en tevens biedt ze ondersteuning bij de decentralisatie van de jeugdzorg en WMO. Op al deze terreinen werkt Regio Twente als innovatieve, dienstverlenende netwerkorganisatie steeds samen met de gemeenten, de Provincie Overijssel en maatschappelijke partners. We zijn transparant en klant- en resultaatgericht.

Innovatieve regio

Regio Twente levert met haar inzet een bijdrage aan het versterken van Twente als een innovatieve en ondernemende kennisregio. Een duurzame en vitale regio waar ruimte is voor kennisontwikkeling en innovatief ondernemerschap, maar ook een regio waar rust en ruimte is om gezond te leven, te werken en te recreëren. Deze bijdrage komt grotendeels tot stand op basis van de programma's 'Agenda van Twente' / 'Innovatiesprong Twente', beide in samenwerking met de Provincie Overijssel, de Ontwikkelagenda Netwerkstad en de 'Bestuursagenda Publieke Gezondheid'.

Twentse samenwerking

Door belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen - de economische crisis, bezuinigingen bij overheden, de decentralisatie van taken naar gemeenten en demografische veranderingen - groeit de behoefte aan samenwerking in Twente, zowel bij de gemeenten als andere maatschappelijke organisaties. Regio Twente is een belangrijke aanjager van het verder versterken van de samenwerking in de regio, niet alleen tussen de 14 gemeenten, maar ook tussen en met andere maatschappelijke sectoren.

Jaarverslag

5. Programmaverantwoording

5.1 Domein Gezondheid

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	**Bestuurscommissie Publieke Gezondheid**
Domein directeur	**S. Dinsbach**

Inleiding

Primair is GGD Twente een uitvoeringsorganisatie met vastomlijnde taken en (geprotocolleerde-) werkwijzen, gebaseerd op de Wet publieke gezondheid. Het grootste deel van onze inzet vindt dan ook plaats in going concern taken, met op jaarbasis zo'n 200.000 contacten met Twentse inwoners.

Binnen deze context heeft de Bestuurscommissie Publieke Gezondheid op 1 oktober 2015 de bestuursagenda voor de periode 2016-2019 vastgesteld. De focus in deze bestuursagenda ligt op: "gezonde levensjaren voor burgers in Twente in alle fasen van een mensenleven". De prioriteit ligt bij een gezonde start en het terugdringen van verschillen in gezondheid die te herleiden zijn tot sociaaleconomische factoren.
In de bestuursagenda is verder vastgesteld dat de manier van kijken is gebaseerd op het concept positieve gezondheid. De manier van doen is die van het verbinden en integraal werken (vitale coalities). Positieve gezondheid is in dit verband het vermogen van mensen zich aan te passen en een eigen regie te voeren, in het licht van fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven.

Binnen de reguliere, going concern, werkzaamheden zijn door middel van werkbijeenkomsten en casuïstiekbesprekingen in verschillende sessies medewerkers alert gemaakt op het reeds voorhanden zijn van het concept positieve gezondheid. Verder is consequent doorgewerkt aan het herijken van diverse activiteiten en interventies voor preventie en gezondheidsbevordering, op de basis van het concept positieve gezondheid. Belangrijke elementen daarin zijn veerkracht, eigen regie en het aanpassingsvermogen. Voorbeelden hiervan zijn de interactieve vragenlijst bij het contactmoment adolescenten en de verrijking van de rapportage over de volwassenen- en ouderenmonitor met indicatoren van positieve gezondheid. Met diverse teams zijn gesprekken gevoerd over de wijze waarop hun werkzaamheden anders ingericht kunnen worden als er vanuit positieve gezondheid naar de uitvoering wordt gekeken.

Integraal werken is in toenemende mate de standaard werkwijze binnen GGD Twente. Vorderingen maken op het gebied van gezondheid door met andere beleidsterreinen en met maatschappelijke organisaties samen te werken. Voorbeeld hiervan is de verbinding met Baanbrekend Landschap (een project waarbij mensen met een grote achterstand tot de arbeidsmarkt dichterbij werk worden gebracht), waarin binnen de bestaande interventie aandacht wordt gegeven aan gezondheid en leefstijl. Maar ook de Wijk GGD-er (veiligheid, politie en GGZ) waarbij, door gerichte bemoeizorg bij verwarde personen de toeleiding naar passende zorg en hulpverlening, de gezondheid voorop wordt gezet en de persoon zo goed als mogelijk uit het veiligheidsdomein wordt gehouden. Onze expertise op gebied van onderzoek en epidemiologie zetten we in bij het NutsOhra project 'supporter van elkaar' van FC Twente/scoren in de wijk. Hierbij is de inzet om gezinnen met kinderen met grote gezondheidsachterstanden, in een betere gezondheidspositie te brengen.

Programma Gezondheid

Bevorderen van de gezondheid in Twente

1. Minimaal net zo lang gezond leven als het landelijk gemiddelde.
2. Bevorderen van gelijke kansen op gezondheid in Twente.
3. Bevorderen van de gezondheid van ouderen.

Bewaken van de gezondheid in Twente

4. Jeugd in staat stellen een gezond leven te leiden.
5. Op basis van inzicht in de gezondheidstoestand tijdig signaleren van nieuwe ontwikkelingen en bedreigingen.

Beschermen

6. Beschermen van inwoners die buiten de reguliere hulpverlening vallen.
7. Voorkomen en reduceren van infectieziekten en andere bedreigingen uit de omgeving.

Status

GGD Twente realiseert de hierboven genoemde ambities door zijn corebusiness adequaat en op een kwalitatief hoog niveau uit te voeren. De ambities (maatschappelijke doelen) zullen pas over een langere periode zichtbaar zijn en veroorzaakt worden door inspanningen op meerdere terreinen en door meerdere partijen. Om toch inzet/prestatie van GGD Twente op jaarschijfniveau zoveel mogelijk inzichtelijk te maken, verantwoorden wij op maatschappelijke effecten. Uit langjarige monitoring zal blijken in welke mate het lukt om onze maatschappelijke doelen te bereiken. Hieronder treft u de verantwoording aan op de door de bestuurscommissie gedefinieerde maatschappelijke effecten.

Wat hebben we bereikt?

Tal van in- en outputindicatoren zijn opgenomen in andere verantwoordingsdocumenten. Op het gebied van outcome is ervaren gezondheid een belangrijke indicator. Van belang om te kunnen participeren, beschikbaar te zijn voor werk of andere vormen van (sociale) participatie, beschikbaarheid vrijwilligerswerk, mantelzorg-(ondersteuning), schooluitval en het beroep op Wmo-voorzieningen. In 2016 is het volwassenen- en ouderenonderzoek uitgevoerd. Hierbij is expliciet bevraagd op de indicator ervaren gezondheid.

De meeste mensen voelen zich gezond, ondanks ziekten of handicaps. Met het toenemen van de leeftijd neemt de goed ervaren gezondheid wel af en neemt de kans op ziekten en beperkingen toe. De meest voorkomende aandoening, zowel bij volwassenen als bij ouderen, is gewrichtsslijtage. Op de tweede en derde plaats komen botontkalking en hoge bloeddruk. Driekwart van de Twentenaren vindt de eigen leefstijl (zeer) gezond. Bij komende onderzoeken blijft de ervaren gezondheid een belangrijke indicator.

Ervaren gezondheid goed

Ervaren gezondheid, ook wel subjectieve gezondheid of gezondheidsbeleving genoemd, weerspiegelt het eigen oordeel over de gezondheid. Wie positief oordeelt over de eigen gezondheid, zit vaak ook lekkerder in zijn/haar vel. In 2016 beoordeelde 77% van de Twentenaren de eigen gezondheid als (zeer) goed. De goed ervaren gezondheid neemt af met de leeftijd. 81% van de volwassenen en 65% van de ouderen beoordeelt de eigen gezondheid als (zeer) goed.

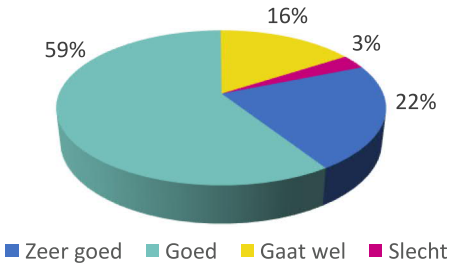

Figuur 1.2 Ervaren gezondheid ouderen

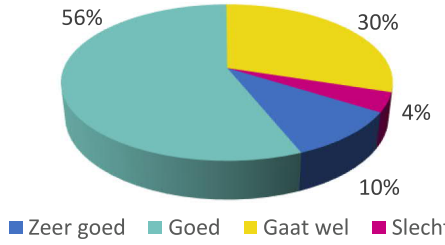

Figuur 1.1 Ervaren gezondheid volwassenen

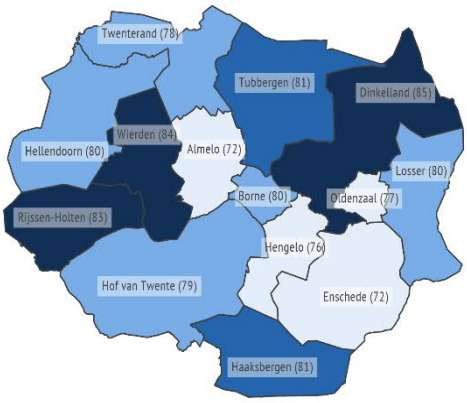

Figuur 1.3 (Zeer) goed ervaren gezondheid (%)

Lage SES minder (zeer) goed ervaren gezondheid

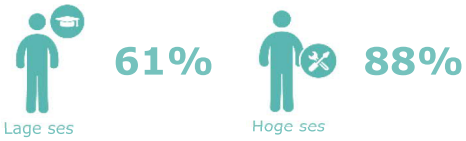

Driekwart van de Twentenaren zegt (zeer) gezond te leven

Driekwart van de Twentenaren zegt (zeer) gezond te leven. In de monitor is gevraagd, hoe gezond men de eigen manier van leven vindt. De meeste Twentenaren, 75%, vinden hun manier van leven (zeer) gezond. 3% vindt de eigen manier van leven (zeer) ongezond. De opvattingen over gezond leven verschillen naar SES. Van mensen met een lage SES zegt 68% (zeer) gezond te leven; bij hoge SES is dit 82%.

	Nederland %	Twente %	Man %	Vrouw %	Volwassenen %	Ouderen %
(Zeer) goed ervaren gezondheid	76	77	78	76	81	65
(Zeer) gezond leven	-	75	72	77	73	80
Langdurige ziekte*	34	34	33	35	29	49
Langdurig ziek en beperkt	24	25	23	26	21	38
Gewrichtsslijtage	-	25	22	28	16	52
Botontkalking (ouderen)	-	23	12	33	-	23
Hoge bloeddruk	-	21	21	22	14	45
Multimorbiditeit**	-	29	27	30	18	60

* Langdurig is (naar verwachting) 6 maanden of langer ** 2 of meer chronische ziekten

Ouderen vinden dat ze het gezondst leven

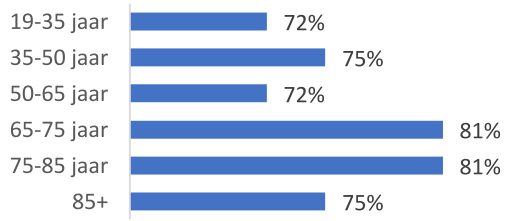

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Gezonde start
Een gezonde start kent veel facetten. Niet alleen de eerste stappen die een kind doormaakt in het leven maar ook elke vervolgfase verdient zijn eigen gezonde start. Gezondheid levert bijvoorbeeld een bijdrage aan het goed doorlopen van de schoolloopbaan en het daarmee verkrijgen van een startkwalificatie. Maar het kan evenzeer betrekking hebben op de eerste stappen die een vluchteling in een nieuwe maatschappij zet.
De inspanning van de Jeugdgezondheidszorg is gericht op het faciliteren van een gezonde start van de jeugdigen vanaf het prille begin tot jong volwassene. Dat geldt ook voor nieuwkomers in Twente of als de jongere via een vluchtelingenstatus in de Twentse samenleving wordt opgenomen. Behoudens de laatste variant zijn de procedures gestandaardiseerd en veelal geprotocolleerd, en zonder noemenswaardige problemen uitgevoerd. In het geval van kinderen met een vluchtelingenstatus vergde het bieden van een gezonde start extra activiteiten en inzet, waaronder verlengde onderzoeken en de inzet van externe tolken.

Diverse teams van de Jeugdgezondheidzorg zijn in het kader van modernisering en flexibilisering van de dienstverlening verder gegaan met pilots waarin nieuwe vormen van dienstverlening centraal staan. Daarnaast is uitvoering gegeven aan de lokale uitvoeringsplannen die met gemeenten waren afgesproken. Dit betrof lokale accenten in de uitvoering van het basispakket Jeugdgezondheidszorg en maatwerkafspraken. Tevens zijn met alle gemeenten gesprekken gevoerd over de inhoud van de uitvoeringsplannen voor de Jeugdgezondheidszorg met betrekking tot het jaar 2018.

In het najaar 2017 is de Kindermonitor in de vorm van een steekproef uitgezet bij 19.400 gezinnen met kinderen in de leeftijd van 0-12 jaar. In Twente is de respons met 48,8% beduidend hoger dan in de omliggende regio's. Ter vergelijking: het CBS hanteert een respons van 30% om betrouwbare gegevens te kunnen generen. De resultaten van deze Kindermonitor zijn medio 2018 bekend.

Medio 2017 is de landelijke JGZ Preventieagenda verschenen, een coproductie van ActiZ, GGD GHOR Nederland en het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ). De preventieagenda stoelt op vier pijlers: Ouderschap, Hechting, Gezondheid en Weerbaarheid. Door stevig in te zetten op deze pijlers en de krachten te bundelen met andere JGZ-organisaties en bondgenoten zoals onderwijs, jeugdhulp en huisartsen kan de GGD hardnekkige maatschappelijke problemen (schoolverzuim, kindermishandeling en armoede) te lijf gaan. Alle organisaties voor Jeugdgezondheidszorg in Nederland hebben zich aan deze preventieagenda verbonden. De agenda is tijdens de gesprekken met gemeenten over de lokale uitvoeringsplannen onder de aandacht gebracht.

De eerste 1001 dagen van een kind, van conceptie tot 2 jaar, zijn cruciaal voor de verdere ontwikkeling. Door samenwerking van organisaties als het Nederlands Jeugdinstituut (NJI), Nederlands Centrum Jeugdgezondheid, Bernhard van Laar Foundation, TNO en de Hogeschool Leiden is een position paper opgesteld over hoe de zorg rondom deze eerste 1001 dagen georganiseerd moet worden. Dit is in Twente vertaald in een lokale aanpak, waarin de pijlers uit de Preventieagenda terug komen.

Met het inspecteren van kinderopvanglocaties wordt een omgeving gegarandeerd waarin kinderen veilig en hygiënische kunnen verblijven. Het aantal gastoudergezinnen loopt terug. Doordat diverse gemeenten het percentage gastouders dat geïnspecteerd moet worden heeft verhoogd, blijft het aantal inspecties ongeveer gelijk. Verder zijn de voorbereidingen getroffen voor het uitvoeren van de wet Innovatie en Kwaliteit Kinderopvang.

Binnen "Seksuele Gezondheid" zien we een toename van het aantal consulten en verrichtingen van 10% t.o.v. de prognose. Door het aanstellen van een preventiefunctionaris zijn er meer preventieactiviteiten verricht dan voorheen. De extra inzet is bekostigd uit de Rijksregeling seksuele gezondheid.

Met gemeenten zijn voor het jaar 2017 maatwerkafspraken gemaakt over de dienstverlening aan statushouders op het terrein van JGZ, infectieziekten (in het bijzonder tbc) en gezondheidsbevordering.

Binnen de Academische Werkplaats Jeugd in Twente is de afgelopen jaren binnen een klein- en fijn project onderzoek gedaan naar hoe de zorg voor grenskinderen geregeld is. Grenskinderen zijn kinderen die in een land wonen, maar in het buurland naar school gaan. In het onderzoek is gekeken hoe de verschillende zorgsystemen voor de jeugd in Nederland en Duitsland georganiseerd zijn, en de gevolgen daarvan voor de kinderen.

Eind 2017 heeft het INTERREG V A-programma Deutschland-Nederland subsidie verstrekt om in 2018-2019 te werken aan een handleiding op basis van 4 gevallen van Nederlandse grenskinderen. Met als doel om ouders die op het punt staan om naar Duitsland te emigreren beter voor te lichten over de gevolgen op het terrein van de gezondheidszorg.

Sociaal Economische Gezondheidsverschillen (SEGV)
De inzet op terugdringing van de sociaal economische gezondheidsverschillen beperkt zich tot het organiseren en faciliteren van afstemmingsmogelijkheden voor gemeenten, in het kader van de verschillende gemeentelijke initiatieven. Daarnaast informeren wij de gemeenten zo adequaat mogelijk over relevante ontwikkelingen op rijksniveau en elders in het land. Zo heeft de Bestuurdersdag in september onder andere in het teken gestaan van de aanpak armoedebestrijding in Zuidoost Groningen.

De Academische Werkplaats Jeugd Twente focust op onderzoeksactiviteiten rondom 'Versterking van zorg voor kinderen in armoede'. Zij werkt momenteel samen met diverse ervaringsdeskundigen, gezinnen die daadwerkelijk leven in armoede. Dit is een zeer waardevolle samenwerking. Met behulp van hun inbreng, informatie en adviezen ontwikkelt de werkplaats een interventie voor gezinnen in armoede waarin de elementen positieve gezondheid, eigen kracht en samenwerking tussen de professional en de ervaringsdeskundige, centraal staan.

Vitale coalities
Gezondheid van individuele burgers wordt mede bepaald door factoren die vallen onder de werkingssfeer van andere gemeentelijke beleidsterreinen dan Publieke Gezondheid. Daarnaast zijn er ook maatschappelijke organisaties die met hun activiteiten deze factoren kunnen beïnvloeden. Willen interventies aan effectiviteit winnen, is samen optrekken zeer gewenst. Vandaar dat dit gedachtegoed van Vitale Coalities een prominente plaats inneemt als middel om te komen tot meer gezonde levensjaren.

Voor de hand liggen samenwerkingsvormen rond de Omgevingswet en Sociaal Economische Gezondheidsverschillen. Zonder uitputtend te zijn, een aantal andere voorbeelden. Het Centrum Seksueel Geweld (CSG) is een schoolvoorbeeld van een vitale coalitie. Nadat in 2016 het werkgebied van het CSG is uitgebreid met een groot deel van de Achterhoek, zijn in 2017 convenantpartners gezocht en gevonden. Deze zijn de Dimence-groep, GGNet Veilig Thuis Noord en Oost Gelderland en GGD Noord en Oost Gelderland.

Antibioticaresistentie is een belangwekkend vraagstuk aan het worden. Wereldwijd en daarmee ook in ons land en onze regio. De GGD is partner in het in 2017 gestarte regionale zorgnetwerk antibioticaresistentie Euregio-Zwolle.

We werken samen met het project Baanbrekend Landschap, een project waarbij mensen met een grote achterstand tot de arbeidsmarkt dichter bij werk worden gebracht. De begeleiding van de deelnemers is uitgebreid met het onderwerp gezondheid. Het gespreksinstrument "mijn positieve gezondheid" wordt gebruikt in de begeleiding, en met dat instrument verzamelen we gegevens over de ontwikkeling van gezondheidsindicatoren.

GGD Twente is in 2017 aangesloten bij het Verloskundigen Samenwerkingsverband Twente. 'Kwetsbare Zwangeren' is een van de thema's waarin gezamenlijk wordt opgetrokken. Een en ander past in het versterken van de geboorteketen, waar ook de activiteiten van Zwanger in Twente toe bijdragen. Ook is in 2017 een jeugdarts ingezet binnen het ROC van Twente voor begeleiding van schoolziekteverzuim bij studenten van 18 jaar en ouder. In het voorjaar is GGD Twente in de gemeenten Dinkelland en Tubbergen aangesloten bij de netwerkorganisatie 'Wij in de buurt' dat op verzoek van beide gemeenten invulling dient te geven aan de uitvoering van de transformatie Vrij Toegankelijke Voorzieningen. Als laatste zijn we aangesloten bij het netwerk Vitaal Twente. Samen met 9 andere partners uit de gezondheidszorg, het onderwijs en de lokale overheid worden technische innovaties ontwikkeld en ingezet ter verbetering van de gezondheid en vitaliteit van de inwoners.

Positieve gezondheid
Het concept 'positieve gezondheid' en het bevorderen hiervan is een belangrijke pijler om de uiteindelijke doelstelling 'zoveel mogelijk gezonde levensjaren voor de burgers in Twente' te bewerkstelligen. De uitvoering van het 'Positieve gezondheid Actieplan 2016-2019' ligt op schema.
Het netwerk Twente Gezond groeit geleidelijk. Inmiddels zijn er 39 partners. Er zijn vier netwerkbijeenkomsten georganiseerd. 2017 is gebruikt om samen met de aangesloten partners te werken aan een routekaart voor het netwerk. Deze routekaart is in de netwerkbijeenkomst van december 2017 vastgesteld. Vanaf 2018 zullen diverse concrete activiteiten gerealiseerd gaan worden. Het netwerk heeft in februari een landelijk podium gekregen op de bijeenkomst van het Nationaal

Programma Preventie "Alles is gezondheid…". Samen met vier andere GGD'en nemen we deel aan de koplopertafel Publieke Gezondheid van het Institute for Positive Health. Door onze bijdragen op regionaal en landelijk niveau dragen we bij aan een brede invoering van het concept. Een punt van aandacht blijft het aanhaken bij bestaande werkzaamheden en/of projecten binnen de GGD en gemeenten om op maat ondersteuning te bieden. In dat kader wordt voor de JGZ gekeken naar de toepasbaarheid binnen de JGZ-contactmomenten van de 'kindertool' die landelijk in het kader van positieve gezondheid is ontwikkeld.

Op basis van een bescheiden ZonMw subsidie wordt een vragenset ten behoeve van het contactmoment adolescenten positieve-gezondheid-proof gemaakt. In de rapportages over de ouderen en volwassenmonitor is aandacht besteed aan aspecten van positieve gezondheid.

Wat heeft het gekost?

Gezondheid Bedragen in €	**Realisatie begrotingsjaar**	**Raming begrotingsjaar na wijziging**	**Raming begrotingsjaar voor wijziging**
Baten	6.558.130	5.757.194	6.219.138
Lasten	24.820.441	24.200.466	24.662.410
Saldo excl. mutaties reserves	**18.262.311-**	**18.443.272-**	**18.443.272-**
Gemeentelijke bijdrage	**18.443.272**	**18.443.272**	**18.443.272**
Mutaties reserves	47.700	-	-
Gerealiseerd resultaat	**133.261**	**-**	**-**

5.2 Domein Leefomgeving

Domein	**Leefomgeving**
Domein directeur	**ir. G.H. Tamminga**

Inleiding

In het jaar 2017 is er deels uitvoering gegeven aan de afgesproken deelprogramma's. Daarnaast is er ook gewerkt aan het tot stand komen van een nieuwe Agenda voor Twente.

Binnen het deelprogramma Sociaal Economisch sterk Twente is er economisch gezien sprake van een krachtige groei. Deze groei zien we in de bedrijvigheid, werkgelegenheid, en de uitwerking van de indicatoren.

5.2.1 Sociaal Economisch sterk Twente

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	**Bestuurscommissie Agenda van Twente**
Programmamanager	**drs. S.L. van der Steen**

In 2017 is het laatste jaar van het investeringsprogramma Agenda van Twente 2007-2017 gefaciliteerd. Verdere investeringen via het innovatiefonds Twente zijn voorbereid. Vanuit Techniekpact en Twents arbeidsmarktperspectief zijn diverse projecten uitgevoerd. De promotie en marketing van de Twentse vrijetijdseconomie is gesubsidieerd. Het beheer van het MKB-fonds vouchers en kredieten is, na extern te zijn beheerd, nu ondergebracht en ingericht bij de Regio. Daarnaast zijn voorbereidingen getroffen voor besluitvorming over de inzet van de resterende gelden voor het Fonds. Twente is in 2017 blijvend gepositioneerd als ondernemende High Tech regio. Aan de afronding van het huidige investeringsprogramma is regulier aandacht besteed in de Bestuurscommissie Agenda van Twente en in twee aparte (digitale) nieuwsflitsen.

In dit laatste jaar van het investeringsprogramma is ook met succes de verkenning afgerond naar een vervolg hierop. Het nieuwe investeringsprogramma 'Agenda voor Twente' start in 2018 en zal worden aangestuurd door bedrijfsleven, onderwijs, onderzoek en overheid in en zogenaamde Sturingscommissie Agenda voor Twente. De verkenning naar deze nieuwe Agenda heeft op de agenda gestaan van drie Twenteraadbijeenkomsten.

De bovenregionale samenwerking voor bereikbaarheid is vergroot, en het bestuurlijk overleg met de Provincie over bereikbaarheid en logistiek is verstevigd.

Naast het basistakenpakket is gefaciliteerd inzake de acquisitie van nieuwe bedrijvigheid naar Twente op het terrein van HTSM en Logistiek (Coalition of the Willing). Zie hoofdstuk Acquisitie Twente voor de toelichting. Daarnaast is ook gefaciliteerd inzake de samenwerking op Milieu, Duurzaamheid en Afval (Coalition of the Willing). Zie hoofdstuk Coalition of the Willing voor een toelichting.

De Regietafel Vluchtelingen en de pilot Vergunninghouders aan het werk zijn begin 2017 afgerond. Het vluchtelingenvraagstuk genereerde in 2017 geen vraag meer naar Twentse afstemming.

Innovatie

1. Stimuleren ontwikkeling en positionering van Twente als innovatieve Kennisregio met als speerpunt High Tech Systemen en Materialen.

Status

Wat hebben we bereikt?

We hebben de ontwikkeling en positionering van Twente als innovatie kennisregio gestimuleerd op verschillende terreinen.

1. In 2017 is nog geen besluit gevallen over de laatste inleg van 3 miljoen voor het Innovatiefonds Twente. In maart 2018 wordt hier een besluit over genomen. Hiermee is nu 10 miljoen ingelegd van de oorspronkelijke 15 miljoen. Vanuit de eerdere inleg in het fonds is inmiddels geïnvesteerd in vijf bedrijven direct, en via marktfondsen ook nog in vier bedrijven. Hiermee bouwen de bedrijven innovatieve kennisposities op, creëren zij werkgelegenheid en bieden zij technische oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen op bijvoorbeeld het gebied van duurzaamheid en digitale veiligheid. Een bedrijf is inmiddels gefailleerd. Onze fondsbeheerder PPM Oost is in 2017 gefuseerd met de ontwikkelingsmaatschappij Oost NV tot Oost NL. Dit is in de aandeelhoudervergadering in mei 2017 bekrachtigd.
2. In 2017 heeft het reguliere beheer van de vouchers en kredieten plaatsgevonden. Alle vouchers die zijn afgegeven zijn afgerond, waarbij de informatie over de besteding en effecten zijn gerapporteerd. De afgesloten MKB kredieten zijn goed in beeld, ook is er sprake van betaling van aflossing en rentes conform verwachting. Voor de resterende middelen in dit fonds, te weten

€ 500.000, is door de bestuurscommissie Agenda van Twente besloten om geen nieuwe kredieten uit te geven. Wel is gekozen voor een verduurzaming van de bestaande kredieten.

3. Twentebranding: De kwetsbare liquiditeitspositie van Stichting Twente Branding, mede veroorzaakt door de onduidelijkheid over de financiering van de stichting na 2017, heeft medio 2017 geleid tot het bevoorschotten van 100% van de subsidie en het naar beneden bijstellen van enkele prestaties, onder andere m.b.t. de omvang van acquisitie en het aantal campagnes. Hierover is gerapporteerd in de bestuursrapportage. In de tweede helft van 2017 zijn noodzakelijke maatregelen bij de Stichting getroffen, waardoor de liquiditeitspositie beter is en 2017 afgesloten wordt met een positief bedrijfsresultaat.
4. Kennispark Twente heeft in 2017 enige wijzigingen ondergaan. Ten eerste is de naam gewijzigd in Novel-T. Ten tweede is er mede door de komst van de nieuwe directeur gewerkt aan de ambities. Doel is om de activiteiten van Novel-T fors te versterken, inclusief het ophalen van werkzaamheden/opdrachten vanuit het bedrijfsleven. Al in 2017 is daarvoor een eerste aanzet gegeven. Ook heeft Novel-T haar vestiging bij Saxion in het oude ziekenhuis Stadsmaten geopend, waarmee de relatie tussen innovatie en Saxion verder versterkt is.
5. De verkenning naar de nieuwe Agenda voor Twente heeft in 2017 geleid tot een nieuw regionaal investeringsprogramma 2018-2022. Daarnaast is een uitvoeringsagenda vastgesteld zodat de uitvoering per 1 januari 2018 van start gaat. Er is gewerkt aan het zorgdragen voor een goede overdracht van een aantal bestaande initiatieven uit de Agenda van Twente (basisinfrastructuur) naar de nieuwe Agenda voor Twente. Hierbij is eveneens de expertise vanuit de gemeenten betrokken.

Wat hebben we hiervoor gedaan?
Vanuit Regio Twente (Team Economie) zijn voor de programmalijnen diverse werkzaamheden uitgevoerd, o.a.:

- Aansturing van en afstemming met de programmaleiders / uitvoerders in de programmalijnen;
- Monitoring op de resultaten in de programmalijnen en bijsturen waar nodig;
- Initiëren, organiseren, faciliteren van inhoudelijke besprekingen over de programmalijnen in de diverse ambtelijke en bestuurlijke overleggen van Regio Twente (BC AvT, AO en PHO EZ en ARB, DB en AB);
- Aandeelhoudersvergaderingen, bestuursvergaderingen, foundersoverleggen en stuurgroepen voorbereiden dan wel organiseren;
- Agenda voor Twente: Organisatie van drie Twenteraden, voorbereiding van de besluitvorming in de bestuurscommissie en in de Twenteboard. Bijeenkomsten georganiseerd waarbij ook de ander O's en de provincie Overijssel betrokken zijn geweest bijvoorbeeld VIT bijeenkomst en D'ran festival. Correspondentie over proces Agenda voor Twente uitgevoerd richting gemeenten en anderen. Ondersteuning richting de ambtelijk opdrachtnemer en de bestuurlijke opdrachtgever en voorzitter van de Regio Twente.

Indicatoren		Begroot	Werkelijk
1.	Omvang R&D als percentage van het Bruto Regionaal Product (BRP).	1,5	Recente cijfers over de R&D- uitgaven zijn op regionaal niveau niet meer beschikbaar. Indicator is in 2018 niet opgenomen.
2.	Aantal Twentse bedrijven aangesloten bij Twentse innovatieroute-Innovatiesprong.	800	839
3.	Aandeel hoger opgeleiden.	33% (35% landelijk)	31% (landelijk 36%).| Deze cijfers zijn gebaseerd op 2016
4.	Aantal afgesloten vouchers en kredieten en aflossing lening.	6 vouchers, 20 kredieten en € 500.000 afgelost.	Geen nieuwe vouchers uitgegeven, er is in 2017 een krediet afgelost van € 150.000

Logistiek

Status

4. Oplossen van de logistieke en infrastructurele knelpunten ten behoeve van regionale economische structuurversterking, optimale bereikbaarheid en een concurrerend investerings- en vestigingsklimaat in Twente. Sturing op logistieke structuurversterking via actieve samenwerking met stakeholders binnen Twente. Profilering van Twente als logistieke regio.

Wat hebben we bereikt?

- De bovenregionale (waaronder Euregio) samenwerking voor bereikbaarheid is vergroot en het bestuurlijk overleg met de Provincie over bereikbaarheid en logistiek is verstevigd. Ook is een steviger verbinding gelegd tussen de portefeuilles economie en bereikbaarheid. De regio is daadwerkelijk beter bereikbaar geworden door de uitbreiding en verbetering van een aantal treinverbindingen.
- De logistieke structuurversterking is verbeterd door de start met de aanpak van de Twentekanalen en havens en de knelpunten op XL-park zijn opgelost. Dit laatste heeft onder meer geresulteerd in de komst van Groep Heylen en de opening van een extra containerterminal door CTT. De logistieke partijen in de regio hebben de intentie uitgesproken dat zij gezamenlijk onder de naam Port of Twente verder gaan met de activiteiten rondom Havenbedrijf Twentekanalen, belangenbehartiging logistieke sector, arbeidsmarkt en communicatie.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Port of Twente heeft activiteiten ondernomen op het gebied van:

- Het voeren van overleg met Port of Twente over de mogelijke samenwerking met andere regionale logistieke projecten en instanties.
- Het faciliteren en ondersteunen van de doorontwikkeling van het regionaal Havenbedrijf Twente.
- Er is een nieuwe Binnenhavenvisie Twentekanalen opgeleverd en de uitvoering wordt meegefinancierd door Regio Twente (middelen V&V).
- Het faciliteren en stimuleren van de samenwerking met provincie Overijssel en andere relevante partijen op gemeenschappelijke dossiers Logistiek en Goederenvervoer door actieve deelname aan het kernteam en diverse werktafels Strategische Logistieke Alliantie (SLA).
- Het samen met Provincie en partners komen tot een krachtige acquisitie-aanpak op onder meer het gebied van logistiek. Acquisitie vertraagd voor logistiek, maar start per 1-1-2018
- Het bevorderen van behoud en groei van bestaande bedrijven en aantrekken van nieuwe bedrijvigheid in de logistieke sector
- Onderwijs, stimuleren opleidingen goed af te stemmen op de vraag op de arbeidsmarkt in voor Twente kansrijke sectoren, waaronder logistiek

- Er zijn regionale bestuurlijke duo's aangewezen als trekkers op de gebieden logistiek en bereikbaarheid
- In het voorjaar 2017 is de Bereikbaarheids- en Lobbyagenda Twente opgeleverd en verder uitgewerkt.
- In september is een adviseur Bereikbaarheid regio Twente toegevoegd aan het team Leefomgeving.
- Hiermee is het bevorderen van de (boven)regionale samenwerking en bundeling van krachten om knelpunten in de hoofdinfrastructuur op te lossen via onder meer lobby verder georganiseerd.
- Tijdens de Open Days in Brussel is bereikbaarheid van de regio door een team van bestuurders goed onder de aandacht gebracht.
- Bereikbaarheid en de prioriteiten voor Twente zijn opgenomen in de Agenda voor Twente onder de noemer verbeteren Vestigingsklimaat.
- Vanuit de regio is actief geparticipeerd in de uitvoering van diverse INTERREG V projecten. Hiermee zijn stappen gezet in de strategieontwikkeling van de Euregionale Goederencorridor en SpoorRegio.

- Water: De werkzaamheden voor het verruimen van de Twentekanalen en binnenhavens tot klasse Va zijn gestart. De regionale CEF (TEN-T) aanvraag voor de verruiming van de Twentekanalen is toegekend. Voor de regio heeft dit een extra voordeel omdat de garantiestelling van € 2 mln. nu kan komen te vervallen en worden ingezet voor andere projecten.
- Spoor: De lobby voor verbetering van de (inter)regionale en internationale grensoverschrijdende spoorverbindingen heeft geresulteerd in een LoI met Euregio en Provincie, een nieuwe treinverbinding Hengelo-Bielefeld, afspraken over de opwaardering van de Berlijnlijn op korte termijn, uitbreiding van de ritten Enschede-Münster en een nieuwe snelle verbinding met Zwolle.
- Weg: Met het Rijk is overeenstemming bereikt over de aanpak van de Rijksweg A1 traject Apeldoorn-Azelo. De uitvoering van de aanleg N18 is gestart, de N35 is opgeleverd, aanpak van de N36 is toegezegd

Indicatoren	Begroot	Werkelijk
Overleg Port of Twente over voortgang uitvoering businessplan	2 keer per jaar	3 keer per jaar

Het voeren van overleg met projectmanager Regionaal Havenbedrijf	2 keer per jaar	3 keer per jaar

Arbeidsmarkt/Human Capital Agenda

5. Een betere en meer flexibel werkende arbeidsmarkt waarbij we de regionale arbeidsmarktpartijen (gemeenten, UWV, werkgevers en beroepsonderwijs) stimuleren om samen te werken aan regionale oplossingen voor vraag- en/of aanbod- tekorten en overschotten.

Status

Wat hebben we bereikt?

In algemene zin kan worden gesteld dat de ambities zijn behaald. De samenwerking op gebied van arbeidsmarkt is tijdens een conferentie in oktober 2017 opnieuw bekrachtigd, waarbij de uitgangspunten en afspraken met de arbeidsmarktpartners zijn vastgelegd. De gemeenten, UWV en sociale werkvoorziening zitten duidelijk op dezelfde lijn. Door deze afspraken en het beleid van de afgelopen jaren is de werkloosheid fors gedaald. Zowel de aantallen WW'ers alsmede de aantallen WWB zijn verminderd.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- Samen met gemeenten en arbeidsmarktpartijen toegewerkt naar nieuwe afspraken. Bijvoorbeeld op gebied van werkbedrijf, sociale werkvoorziening, provincie Overijssel en onderwijspartners.
- De regionale samenwerking tussen gemeenten en UWV is opnieuw uitgebouwd in een bestuurlijke conferentie in oktober 2017 waarbij nieuwe afspraken over werkgeversbenadering en koppeling met vraag- en aanbodbehandeling zijn gemaakt.
- Diverse projectvoorstellen zijn bedacht, gecoördineerd en opgesteld. Enkele voorbeelden zijn project Twents Scholingsfonds, grensoverschrijdende informatiepunten, ouderen etc.
- Afspraken over de verbetering van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt zijn ook gemaakt door prestatieovereenkomsten af te sluiten, bijvoorbeeld bij het uitvoeringsprogramma Human Capital (TWAMP) jaarschijf 2017, CIV Techwise en Procestechnologie.
- Vanuit de bestaande kennis, netwerken en projecten is een bijdrage geleverd aan het opstellen van de nieuwe Agenda voor Twente. Vanuit inhoud en proces toegewerkt naar nieuwe afspraken met de arbeidsmarktpartners.
- Voor Techniekpact Twente is inhoudelijk en strategisch geadviseerd, en is ook in 2017 de rol van betaalkantoor voor Regio Twente uitgevoerd. Daarmee heeft Techniekpact Twente in november 2017 tijdens haar symposium goede resultaten kunnen laten zien.

Indicatoren		Begroot	Werkelijk
1.	Uitgave van arbeidsmarktmonitor	4	4
2.	Het afsluiten van prestatieovereenkomsten	3	4
3.	Regionale werkloosheid, ook bijzonder aandacht voor jeugdwerkloosheid.	-10%	-19% (algemeen) -16,7% (tot 25 jaar).
4.	Begeleide bijeenkomsten van PHA e.a. arbeidsmarkt overleggen		10

Vrijetijdseconomie

6. Het marktaandeel binnenlandse vakanties Overijssel/Twente t.o.v. Nederland moet stijgen van 10 naar 11% in 2017.

Status

Wat hebben we bereikt?

In 2017 is verder gebouwd aan een solide fundament ten behoeve van de groei van de vrijetijdseconomie Twente. De vrijetijdseconomie in Twente is weer volop in beeld en het economisch belang en de bekendheid met de vrijetijdssector in Twente groeit. Dit heeft uiteindelijke geresulteerd in structureel 1 euro per inwoner op de begroting voor de toeristische marketing en promotie van Twente. Voor de uitvoering daarvan wordt een beroep gedaan op MarketingOost. Versterking van de Twentse economie staat centraal bij de toeristische promotie van Twente. De cijfers voor 2017 zijn nog niet bekend, maar recente cijfers van 2016 laten zien dat de werkgelegenheid is gestegen, de totale bestedingen zijn toegenomen en het aantal overnachtingen is gegroeid.

In de bestuursrapportage van 27 september 2017 is reeds gemeld dat het genoemde percentage van de indicator niet meer correct is. Reden hiervoor is dat begin dit jaar de methode van de Regiomonitor omgegooid is. Er wordt niet meer gewerkt met de sterk schommelende CVO cijfers (consumentenonderzoek) voor de totale aantallen, maar met de CBS cijfers, die een meer stabiele lijn laten zien en die net als het aanvullend onderzoek voor de Regiomonitor gebaseerd zijn op

bedrijvenonderzoek. Voorgesteld wordt om de doelstelling aan te passen naar: "Het marktaandeel van Overijssel/Twente t.o.v. Nederland moet stijgen met 10% van 8,1% in 2015 naar 8,9% in 2019.
Op dit moment kunnen we concluderen dat het marktaandeel nog niet gestegen is voor de binnenlandse gasten, maar voor buitenlandse gasten des te meer

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- Organiseren, faciliteren, adviseren en deelnemen AO VTE en PHO VTE.
- Adviseren en deelnemen Gastvrij Twente en Gastvrij Overijssel.
- Onderhouden van de relatie met Twente Marketing als onderdeel van MarketingOost inclusief afstemming directie, merkleider en gebiedsadviseurs.
- Subsidie beoordelen en verstrekken aan MarketingOost ten behoeve van Twente Marketing, inclusief het opstellen van de jaarlijkse subsidiebeschikking en subsidievoorwaarden en het bespreken van de voortgangsrapportage.
- Twentse inzet organiseren op het beleidsterrein vrijetijdseconomie richting stakeholders.
- Voortgang volgen en afhandelen lopende projecten Agenda van Twente/Fonds VTE.

Indicatoren		Begroot	Werkelijk
1.	Marktaandeel toerisme.	11%	8,1%

Belangenbehartiging

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	Portefeuilleberaad Belangenbehartiging
Domeindirecteur Leefomgeving	Ir. G.H. Tamminga

7. Verstevigen van de gezamenlijke lobby in Oost-Nederlands verband, zowel in Den Haag als Brussel. Zorgdragen voor een goede positionering van de Twentse belangen in Den Haag en Brussel. Versterken van de grensoverschrijdende samenwerking met buurregio's Niedersachsen en Nordrhein Westfalen. Benutten van mogelijkheden binnen Europese programma's met deelname van Twente partijen in projecten

Status

Wat hebben we bereikt?

1. Verdere prioritering in de Twentse lobby, waarmee op een beperkt aantal dossiers een veel pro-actievere lobby kon worden gevoerd.
2. Meer inzicht en afstemming in de lobby door verbeterd strategisch relatiemanagement.
3. Verbeterde branding ter ondersteuning van de Twentse lobby.
4. We zien in het regeerakkoord veel terug van de voor Twente belangrijke thema's, mede het resultaat van een gefocuste en vasthoudende lobby.
5. Op verschillende lobbydossiers (o.a. Technologie/Innovatie, Bereikbaarheid (weg/water/spoor), Gevangeniswezen, Asbest en Drones) zijn positieve resultaten behaald.
6. Kennisdeling met andere Europese regio's is geïntensiveerd.
7. Verdere benutting van de mogelijkheden voor financiering vanuit EU programma's voor de Twentse opgaven (o.a. Europese subsidie voor verruiming Twentekanalen en Twentse binnenhavens vanuit het Connecting Europe Facility infrastructuurfonds).
8. Intensivering samenwerking met buurregio's, waaronder het Münsterland en binnen MONT.
9. Intensivering samenwerking met Regio Achterhoek op de grensoverschrijdend relatie met Duitsland

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- Shortlist lobby Twente opgesteld. Bij selectie van lobbydossiers is aangehaakt bij de prioriteiten uit de Agenda voor Twente.
- Ontwikkeling van een lobby- en relatiebeheerkalender, die eens per twee maanden wordt besproken in het portefeuilleberaad belangenbehartiging
- Landingspagina op Twente.com over de Twentse lobby
- Jaarrapportage lobby Twente met vorderingen in de gezamenlijke Twentse lobby naar Den Haag, Europa en Duitsland
- Organisatie van kennismakingsgesprekken van Twentse bestuurders met (nieuwe) Kamerleden en bewindspersonen
- Organisatie van diverse werkbezoeken van Kamerleden en bewindspersonen aan Twente
- Lobby richting nieuw kabinet en Kamer: opstellen van lobbyboodschappen die via partijpolitieke lijnen bij verkiezingsprogrammacommissies konden worden ingebracht, brief Twente Board aan informateur van het nieuwe kabinet
- Analyse van het regeerakkoord voor Twente
- Organisatie van een tweedaags werkbezoek van Twentse bestuurders aan Brussel (Open Days).
- Europese subsidieaanvraag voor de verruiming Twentekanalen en Twentse binnenhavens ingediend.
- Uitvoering Actieplan Innovatieprofiel Oost-Nederland.
- Actieve deelname in Europese netwerken, waaronder EUROCITIES.
- Bestuurlijke deelname door Regiovoorzitter aan LandräteKonferenz Münsterland.
- Nederlands-Duits bereikbaarheidscongres en lobbyreis Berlijn.
- Organisatie gezamenlijk overleg Commissies Grens Twente en Achterhoek

Indicatoren		Begroot	Werkelijk
1.	Jaarrapportage met lobbyactiviteiten en resultaten	1	1
1.	Strategische dynamische agenda met lobbyprioriteiten	1	1
2.	Tweemaandelijkse ambtelijke en bestuurlijke bijeenkomsten belangenbehartiging	5	5
3.	Maandelijks lobbybericht Haagsche Post	10	10
4.	Twee keer per jaar nieuwsbrief Twente internationaal	2	2

5.2.2 Recreatieve Voorzieningen

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	Dagelijks bestuur
Programmamanager	ing. J. Kloots

Inleiding
Regio Twente exploiteert de recreatieparken Het Hulsbeek, Het Rutbeek en Het Lageveld. Daarnaast onderhoudt Regio Twente de recreatieve Twentse fietspaden, alsmede de diverse routesystemen voor fietsen, wandelen, mountainbiken en paardrijden. Deze voorzieningen zijn gericht op zowel de inwoner van Twente als op de toerist. Met name het netwerk van de fietspaden en de kwalitatief hoog aangeschreven routesystemen in Twente vormen voor de toerist een belangrijk criterium om Twente te kiezen voor een (korte) vakantiebestemming.

Recreatieve Voorzieningen

Status

1. ***Stimuleren van het gebruik van onze eigen recreatieparken en toeristische routenetwerken, te weten het wandel-, fiets- en paardrijnetwerk en de MTB-routes.***
2. ***Het verbeteren van het financiële rendement van de recreatieparken van 18% in 2009 naar 40% in 2018 (38% voor 2017).***

Wat hebben we bereikt?
De in 2017 door Regio Twente geëxploiteerde recreatieparken Het Hulsbeek, Het Rutbeek en Het Lageveld zijn in 2017 druk bezocht, zowel voor dagrecreatie, bij sportieve activiteiten, bij de vele evenementen en het bezoek aan de op de terreinen gelegen bedrijven. Dit is belangrijk voor het maatschappelijke en financiële rendement van de parken. Ook het gebruik van het fietspadennetwerk en de routes voor fietsen, wandelen, mountainbiken en paardrijden was intensief, zoals in het algemeen in gebleken uit onderzoeken door o.m. Twente Marketing. Het mountainbikenetwerk in Twente staat landelijk hoog aangeschreven en enkele routes zijn terug te vinden in de landelijke top 10 van mountainbikeroutes.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

1. Het project Kwaliteitsimpuls Routenetwerken is in samenwerking met de andere routebureaus in Overijssel grotendeels afgerond. Voor de definitieve afrekening van het project is uitstel verkregen van de provincie Overijssel tot september 2018. Door de uitvoering van dit project zijn in Twente veel routes aangepast, aantrekkelijker gemaakt en zijn er nieuwe panelen en verwijzingen geplaatst. De uitstraling en promotie van de routes is sterk verbeterd en de bereikbaarheid via internet is gerealiseerd (deze zal in januari 2018 worden gepresenteerd bij de Fiets- en Wandelbeurs) Het mountainbikenetwerk, en ook het paardrijdnetwerk, wordt binnen het reguliere werk, steeds verder verfijnd en verbeterd, met name door hulp van vrijwilligers. Tevens is overeenstemming verkregen om de samenwerking met de andere routebureaus te formaliseren. Dit is met name van belang bij de aanvraag van subsidies en het ontwikkelen van gezamenlijk beleid.
2. Door het verbod op onkruidbestrijdingsmiddelen is gezocht naar nieuwe methoden om de vele halfverharde fietspaden in Twente toch goed en tegen acceptabele kosten te onderhouden. Vanaf 2017 worden 2 innovatieve multifunctionele schoffelmachines toegepast, die het onkruid op de halfverharding verwijderen. Deze machines worden nu ook door meerdere gebiedsbeheerders (zoals gemeenten) toegepast. Bij sommige werkzaamheden, zoals het snoeien, wordt in samenwerking met andere instanties, gebruik gemaakt van de inzet van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.
3. Voor de recreatieparken is het systeem van geautomatiseerd parkeren verder verbeterd, zodat deze minder kwetsbaar is. Omtrent het bungalowterrein Het Rutbeek heeft de gemeente Enschede, na een uitgebreide overlegronde, besloten om de ontsluiting van het park vast te stellen, waardoor de definitieve bestemmingsplanaanvraag kan worden ingediend. Er is veel werk verricht voor het binnenhalen van nieuwe bedrijven, zoals Skydive en de camperparkeerplaats (beiden op Het Hulsbeek). In 2017 zijn hiervoor de nodige planologische procedures gevoerd. Voor Het Lageveld heeft de gemeente Wierden een bestemmingsplanwijziging vastgesteld, waardoor de mogelijkheid bestaat tot het houden van een aantal evenementen. In samenwerking met andere parkbeheerders in Nederland neemt Regio Twente deel aan het onderzoek naar diverse waterziekten, zoals blauwalg en zwemmersjeuk. Op Het Lageveld is een energie neutrale toiletunit geplaatst met zonnepanelen en een palletkachel. Ook zijn er diverse nieuwe evenementen binnengehaald, waarbij met name het drukbezochte Tuckerville op Het Rutbeek in het oog valt. Daarnaast zijn er een aantal kleinere evenementen toegevoegd.

Indicatoren		Begroot	Werkelijk
1.	Financiële rendements-ontwikkeling parken c.a.	38%	36%
2.	Mate van uitvoering MTB netwerk	14 routes gerealiseerd	20 routes gerealiseerd

Totaal domein Leefomgeving

Wat heeft het gekost?

Overzicht van baten en lasten totaal domein Leefomgeving (excl. AvT/IPT)	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging
Baten	2.033.786	1.592.428	2.203.372
Lasten	6.559.252	5.271.601	5.768.783
Saldo excl. mutaties reserves	**4.525.467-**	**3.679.172-**	**3.565.411-**
Gemeentelijke bijdrage	**3.699.627**	**3.632.408**	**3.699.630**
Mutaties reserves	828.716	16.719-	134.219-
Gerealiseerd resultaat	**2.876**	**63.483-**	**-**

Overzicht van baten en lasten Recreatieve voorzieningen Bedragen in €	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging
Totaal Baten	1.174.578	832.716	836.086
Totaal Lasten	3.477.165	2.778.302	2.492.786
Saldo excl. mutaties reserves	**2.302.588-**	**1.945.586-**	**1.656.700-**
Gemeentelijke bijdrage	**1.734.554**	**1.945.586**	**1.656.700**
Mutaties reserves	568.034	133.951	
Saldo incl. mutaties reserves	**0**	**133.951**	**-**

Overzicht van baten en lasten AVT/IPT Bedragen in €	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging
Totaal Baten	9.095.772	8.021.491	7.958.008
Totaal Lasten	5.706.982	7.958.008	7.958.008
Saldo excl. mutaties reserves	**3.388.791**	**63.483**	**-**
Mutaties reserves			
Saldo incl. mutaties reserves	**3.388.791**	**63.483**	**-**

5.3 Domein Bedrijfsvoering

Domein	**Bedrijfsvoering**
Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	**Dagelijks bestuur**
Domein directeur	**ir. J. Regtuijt**

Inleiding

In 2017 is gestart met de nieuwe (management)structuur binnen Bedrijfsvoering. Daarbij is de aansturing en samenwerking binnen vakgroepen versterkt, zonder de integrale benadering van Bedrijfsvoering uit het oog te verliezen. De bijbehorende cultuurvraagstukken krijgen hierbij aandacht. Verder is vervolg gegeven aan Lean, onder meer bij P&O, Financiën en ICT. Ook is invulling gegeven aan het in 2016 genomen besluit deel te nemen aan de benchmark Vensters voor Bedrijfsvoering. Daaruit blijkt dat de overhead, waaronder Bedrijfsvoering, en ICT van Regio Twente beduidend lager uitvallen dan het gemiddelde van de 9 aan deze benchmark deelnemende Twentse gemeenten.

Op het gebied van digitalisering zijn stappen gezet (aanbesteding document management systeem (DMS) ter digitalisering post/archief) of voorbereid (voorbereiding vervolg Cloudvisie 2020). De modernisering van Twentehuis speelde in 2017 een belangrijke rol. Tot slot ging vanaf de 2e helft van 2017 de nodige aandacht uit naar de voorbereiding van de komst van Veilig Thuis Twente (circa 45 medewerkers) per 1 april 2018.

Status

1. Helderheid over samenwerking op gebied van bedrijfsvoering.
2. Goede ondersteuning van onze klanten.
3. Verdere verbetering van onze processen en dienstverlening.
4. Meer succes in Twentse arbeidsmarkt.

Wat hebben we bereikt?

1. Implementatie nieuwe (management)structuur Bedrijfsvoering.
2. Helderheid over positie Twentebedrijf (december 2017 als zelfstandig vehikel opgeheven).
3. Regio Twente als gastheer voor nieuwe samenwerkingsvormen (zoals IT Platform, november 2017).
4. Voorbereiding uitrol Cloud2020 (ICT) & selectie document management systeem (DIV/post/archief).
5. Processen/basis op orde/dienstverlening verder verbeterd.
6. Meer zicht op benchmark overhead/Bedrijfsvoering.
7. Goede 'landing' van a.s. collega's van Veilig Thuis Twente (VTT) voorbereid.
8. Eerste fase uitvoering modernisering Twentehuis.
9. Twentse arbeidsmarkt: zie paragraaf Twentse Kracht.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- Invulling vacatures managers Bedrijfsvoering en vormgeven van team(ontwikkel)plannen
- Werken aan vertrouwen en beschikbaarheid Regio Twente als gastheerorganisatie
- Onderzoek naar (on)mogelijkheden Cloud2020 en voorbereiden bestuurlijke besluitvorming/OR advies.
- Processen Lean doorgelicht (P&O, Financiën, ICT), verbeteringen doorgevoerd.
- Deelname aan Vensters voor Bedrijfsvoering benchmark, analyse resultaten i.r.t. Twentse gemeenten.
- Veilig Thuis Twente (focus personeel & huisvesting): pakketvergelijking, voorstel huisvesting Twentehuis, onderhandelingen vakbonden, welkom nieuwe collega's.
- Modernisering Twentehuis: bestuurlijke besluitvorming (maart 2017), aanbestedingen werken er meubilair, eerste fase verbouwing (afronding in januari 2018).

Indicatoren		Begroot	Werkelijk
1.	Kostprijsmodel/DVO's	Evalueren en verder ontwikkelen	Loopt, in kader van BBV spelen wijzigingen vooral per 2018.
2.	Verbeteren processen (Lean/digitalisering)	5 (deel processen)	Ten opzichte van berap 2017 een inhaalslag gemaakt. Lean ligt voor Bedrijfsvoering weer op koers.

Wat heeft het gekost?

Overzicht van baten en lasten Bedrijfsvoering (incl. Bestuur & Directie en Concern) Bedragen in €	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging
Baten	799.612	54.344	54.343
Lasten	2.460.797	1.638.065	1.638.063
Saldo excl. mutaties reserves	**-1.661.185**	**-1.583.721**	**-1.583.720**
Gemeentelijke bijdrage	**1.538.720**	**1.538.721**	**1.538.720**
Mutaties reserves	18.833	45.000	45.000
Gerealiseerd resultaat	**-103.631**	**0**	**0**

5.4 Organisatie voor de Zorg en de Jeugdhulp in Twente (OZJT)

Organisatie voor de Zorg en de Jeugdhulp in Twente & Samen14

Domein	**Leefomgeving**
Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	**Bestuurscommissie OZJT**
Programmamanager	**E. Fokkink MSc**

Inleiding

OZJT werkt sinds 2015 met en voor de 14 Twentse gemeenten aan het Twentse zorglandschap: Samen14! OZJT verzorgt vanuit deze samenwerking de overeenkomsten met aanbieders en vervoerders, OZJT verbindt, faciliteert, coördineert en adviseert vanuit een onafhankelijke bovenlokale blik.

Het jaar 2017 heeft in het teken gestaan van transformeren. We hebben met elkaar een Twents model ontwikkeld. Als Twentse gemeenten gaan we resultaatgericht werken, het denken in producten achter ons laten en integraal werken rond de inwoner en het gezin. We geven daarmee de inwoner, toegangsmedewerker en zorgaanbieder meer de vrijheid om in gezamenlijkheid een ondersteuningstraject op te zetten dat aansluit op de behoefte van de inwoner en gebaseerd is op de eigen kracht van de inwoner. Het model geeft de gemeenten de knoppen om aan te draaien in handen. Ook gezien de financiële tekorten in de Twentse gemeenten een noodzaak. De niet toereikende macro budgetten voor maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp heeft mede geleid tot een nullijn van de indexatie ten behoeve van de verlengingen van de overeenkomsten. Wij willen reële tarieven hanteren bij de inkoop 2019.

Naast de voorbereiding voor de inkoop vanaf 2019 is er een besluit genomen over de positionering van Veilig Thuis Twente als resultaatonafhankelijke eenheid onder Regio Twente. De voorbereiding voor dit proces loopt en er wordt gekoerst op een positionering uiterlijk voor 1 juli 2018. Tot slot heeft OZJT in 2017 diverse taken doorontwikkeld of nieuwe taken erbij gekregen. Hierbij gaat het om het mobiliteitslab, duurzame gezinsvormen en huishoudelijke ondersteuning.

In 2017 heeft ook de evaluatie OZJT plaatsgevonden. Er is besloten dat de huidige taken voortgezet worden door OZJT. We kijken daarbij steeds naar de meest passende samenwerking tussen OZJT en Samen14

Programma OZJT/Samen 14

Wat hebben we bereikt? **Status**

Uitvoering gegeven aan de regionale taken en daarbij op de verschillende taken het volgende bereikt:

Veilig Thuis Twente:
- De samenwerking tussen gemeenten en VTT is verder doorontwikkeld.
- Er is een besluit genomen over definitieve positionering van VTT onder Regio Twente in afstemming met de positionering van het Veiligheidshuis Twente onder Veiligheidsregio Twente.

Monitoring en reflectie:
- Door het gebruik van Monitoring en reflectie zijn we in staat om de gemeenten te faciliteren in het data-geïnformeerd werken. Dit ondersteunt in het nemen van beslissingen.
- Er hebben 2 reflectiekamers plaatsgevonden. Thema's hierbij waren:
  - Spoedzorg: wat is het pad van de jongere?
  - Toegang: verkenning van de functionaliteiten
  - Waterbedeffect in de OMD / OZL
  - Hoe doet de toegang ertoe?
  - Bovenregionale bedjes gespreid?
  - Stapel van de zorgstapeling?

Inkoop:
- De maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp is ook voor 2018 geborgd door verlenging van diverse overeenkomsten.
- De gemeenten gefaciliteerd in hun streven naar maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp die aansluit bij de behoeften van hun inwoners en resultaten centraal stelt.

Duurzame gezinsvormen:
- Gewerkt aan de doorontwikkeling van duurzame gezinsvormen in Twente met als doel kinderen in Twente zoveel mogelijk te laten opgroeien in een duurzame gezinssituatie.

Kwaliteit en toezicht Wmo:
- Een start gemaakt met een gezamenlijke visie van de Twentse gemeenten op toezicht en kwaliteit. Die visie moet leiden tot kwalitatieve en passende ondersteuning voor iedereen die dat nodig heeft.

Vervoer (Mobiliteitslab):
- Het Mobiliteitslab ten behoeve van maatwerk vervoer is vorm gegeven voor 12 gemeenten. Door het bieden van verschillende vormen van vervoer aan specifieke doelgroepen dragen we eraan bij dat iedereen kan 'meedoen' in de samenleving. Zie hoofdstuk Samenvatting resultaat voor de financiële toelichting.

Bestuurlijke en gemeentelijke samenwerking:
- De evaluatie heeft plaatsgevonden en is afgerond.
- Er is een bestuurlijke werkconferentie geweest, verdeeld over anderhalf dag.

Wat hebben we hiervoor gedaan?
veilig Thuis Twente:
- We zijn in gesprek geweest met alle gemeenten, individueel en gezamenlijk. De doorontwikkeling van de samenwerking heeft geleid tot nieuwe werkafspraken tussen gemeenten en VTT over de taken van Veilig Thuis, onderscheiden in wettelijke taken, regionale maatwerk taken en lokale maatwerk taken
- Voor de positionering van VTT als zelfstandige resultaatverantwoordelijke eenheid binnen Regio Twente is in opdracht van de BC OZJT a. onderzoek gedaan, b. een advies opgesteld, c. een besluit genomen en d. de implementatie opgepakt
- Om de wachtlijsten weg te werken heeft VTT in 2016 onder voorwaarden zogenoemde impulsgelden toegekend gekregen, dat bedrag is in 2017 voor een groot deel structureel gemaakt en dat heeft VTT in staat gesteld (buiten incidentele fluctuaties om) in de loop van 2017 wachtlijstvrij te kunnen werken

Monitoring en reflectie:
- De monitor Jeugdzorg is beschikbaar en verder uitgebreid met de monitor met Wmo-informatie. Ook is de monitor jeugd verbreedt met onderwijs.
- Reflectiekamers georganiseerd om zo te reflecteren op de decentralisaties.

Inkoop:
- Overeenkomsten Jeugdzorg en maatwerkvoorzieningen Wmo beheerd
- Traject gelopen rond verlenging van bestaande overeenkomsten voor maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp
    - Jeugd GGZ (66 aanbieders)
    - Jeugdzorg plus (2 aanbieders)
    - Specialistische jeugdhulp incl. pleegzorg (5 aanbieders)
    - Voormalig Jeugd AWBZ (Intramurale opvang, behandeling en persoonlijke verzorging) (44 aanbieders)
    - Academische functie JGGZ (2 aanbieders)
- Gestart met de ontwikkeling van "Eén Twents Inkoop Model voor maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp". Uit de testfase en de nadere uitwerking blijkt dat het model:
    - in de praktijk werkt
    - inkoopbaar is
    - juridisch houdbaar is
    - financieel houdbaar is
- Parallel aan het Twentse Model zijn er concepten ontwikkeld voor het kwaliteitskader en het implementatieplan
- De bestuurscommissie heeft opdracht gegeven tot verder uitwerking, voorbereiding van de inkoop van het Twentse model en doorgeleiding voor besluitvorming door het lokale bestuur.

Duurzame gezinsvormen:
- Besluitvorming in de bestuurscommissie over, en conform planning gestart met de uitvoering van, het plan van aanpak "Doorontwikkeling duurzame gezinsvormen Twente".
- Er is een projectleider aangesteld en er zijn diverse werkgroepen gestart. Beide houden zich bezig met de gemeentelijke actiepunten.
- Zorgaanbieders zijn betrokken in de uitvoering van het plan van aanpak en er is een uitvoeringsovereenkomst opgesteld. Begin 2018 wordt hier overeenstemming op verwacht. Vanuit de zorgaanbieders is ook een projectleider gestart die in december het plan van aanpak realisatie van het expertisecentrum heeft afgerond. Begin 2018 kan hiermee gestart worden.

- Voorbereidingen getroffen voor de monitoring van de beoogde effecten die de doorontwikkeling nastreeft.
- Om kennis uit te wisselen en zo optimaal gebruik te maken van elkaar kennis en mogelijkheden is er een communicatieplan opgesteld. Ook is er een totaallijst van alle gezinshuizen opgesteld en is er een handreiking opgesteld voor het organiseren van lokale pleeg-gezinshuisouderavonden.

Toezicht en kwaliteit:
- De bestuurscommissie is geïnformeerd met een projectplan voor toezicht en kwaliteit Wmo. Besluitvorming hierover wordt verwacht in het eerste kwartaal 2018.
- Er is een toezichthouder aangesteld die samen met een adviseur een voorstel met betrekking tot toezicht voorbereid.
- In mei gestart met een regionaal toezichthouder kwaliteit Wmo, wat heeft geleid tot beëindiging van een overeenkomst.

Huishoudelijke ondersteuning:
- Aanbesteding voor een gezamenlijke inkoop van huishoudelijke ondersteuning afgerond.

Vervoer (Mobiliteitsplan):
- Succesvolle implementatie van het maatwerkvervoer Twentse gemeenten en het reisbureau. Hierdoor is:
- vanaf 1 juli 2017gestart met het incidentele vervoer;
- vanaf 1 augustus 2017 gestart met leerlingen vervoer en vervoer Jeugd GGZ;
- vanaf 1 oktober gestart met het callcentre;
- Kan vanaf 1 januari 2018 gestart worden met Ondersteuning Maatschappelijke Deelname vervoer.
- Start met de implementatie van het dataknooppunt.
- Samengewerkt met gemeenten en vervoerders van vervoer mobiliteit.

Faciliteren van samenwerking:
- Samenwerking op diverse veiligheids-thema's (verward gedrag)
- We hebben geïnvesteerd in administratieve lastenverlichting. Volgens de standaarden van I-sociaal domein hebben we als regio op dit moment de B-status. We werken toe naar de A-status (de hoogste status).
- De evaluatie OZJT heeft plaatsgevonden. Er is besloten tot voortzetting van OZJT. In het najaar worden de ambities voor de aankomende jaren opgesteld;
- We hebben een gezamenlijke lobby gevoerd naar de Tweede Kamer met betrekking tot de beschikbare budgetten.

Indicatoren		Begroot	Werkelijk
3.	Evaluatie OZJT 2015-2017 afgerond	Afgeronde evaluatie	Afgerond
4.	Project aanbesteding vervoer in het kader van zorg	Afgerond op 1 juli 2017	Afgerond, 1 juli afgerond
5.	Vormgeven monitoring en reflectie in samenwerking met de 14 gemeenten en Kennispunt Twente	Regionale monitor voor jeugd en WMO, ieder kwartaal	Afgerond
6.	Inkoop: evaluatie huidige contracten, inzicht transformatieopgave en effect inkoop, besluitvorming aanbesteding en voorbereiding nieuwe contracten	Continue proces reflectie, input voor inkoop. Aanbesteding uiterlijk april, implementatie oktober.	Contracten voor 2018 verlengd, voorbereiding voor aanbesteding 2019 getroffen.
7.	Contractmanagement: evaluatiegesprekken	Per aanbieder tenminste één gesprek per jaar.	Afgerond
8.	Verantwoording Veilig Thuis Twente	Kwartaalrapportages, subsidieaanvraag	Verantwoording 2015 afgerond. Verantwoording 2016 ontvangen, beschikking volgt nog

*Bij het opstellen van de programmabegroting 2016 zijn de indicatoren van OZJT opgenomen als P.M. post. De indicatoren voor het begrotingsjaar 2016 zijn vastgesteld in het Actieplan OZJT/Samen 14.

Wat heeft het gekost?

Overzicht van baten en lasten Overige onderdelen (OZJT) Bedragen in €	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging
Baten	782.036	-	-
Lasten	5.301.965	4.682.715	4.501.164
Saldo excl. mutaties reserves	**4.519.929-**	**4.682.715-**	**4.501.164-**
Gemeentelijke bijdrage	**4.682.715**	**4.682.715**	**4.501.164**
Mutaties reserves	-	-	-
Gerealiseerd resultaat	**162.786**	**-**	**-**

5.5 Coalitions of the Willing

5.5.1 Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente

Verantwoordelijkheid van	**Bestuurlijke Conferentie Netwerkstad Twente**
Besluitvorming in	**Colleges van B & W**
Programmamanager	**ir. GJ. Meijer**

Programmaondersteuning

Status

1. Optimaal faciliteren uitvoering van het programma ontwikkelagenda en bijbehorende deelprogramma's door het organiseren van daarvoor benodigde bestuurlijke en ambtelijke overleggen.

2. De ontwikkelagenda is de agenda voor de netwerksteden. Daarnaast faciliteren en ondersteunen we samenwerkingsinitiatieven als deze voordelen kunnen opleveren voor het stedelijk gebied van Twente en daarmee voor Twente als geheel.

Wat hebben we bereikt?

In 2017 zijn er diverse bestuurlijke en ambtelijke overleggen geweest, zoals BO OA en DO OA.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Agenderen, organiseren en deelnemen aan de overleggen.

Indicatoren		Begroot	Werkelijk
1.	Aantal bestuurlijke overleggen Ontwikkelagenda	6	4
2.	Aantal Directeuren overleggen Ontwikkelagenda	11	8

Basiskwaliteit als fundament

Status

3. Strategisch programmeren: mogelijk maken van woon- en werklocaties op die plekken waar dat voor het stedelijk gebied als geheel het meest rendement heeft.

Wat hebben we bereikt?

- Strategisch programmeren wonen: beleid stedelijk wonen met Stec-groep opgepakt. Afronding: februari 2018.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- Gezamenlijk werken aan concept document Stedelijk wonen in de Netwerkstad

Indicatoren		Begroot	Werkelijk
1.	Afstemming woningbouwplannen	Regelmatige afstemming	
2.	Gezamenlijke vermogenspositie	1	1
3.	Werklocaties in aantal ha.	Regelmatige afstemming	Niet bekend

Versterken economisch klimaat

Status

4. Werkgelegenheid na streven, inzetten op transformatie van industriële regio naar innovatieve kennisregio met daarbij passende moderne maakindustrie met als speerpunten HTSM, AAM, Logistiek en Recreatie en Toerisme

Wat hebben we bereikt?

De projecten uit het werkprogramma OA zijn volop in uitvoering:

- Logistieke projecten zijn: Ondertunneling spoorse doorsnijding Borne en Ontsluiting laad- en loskade XL Businesspark Twente.
- Innovatieve projecten zijn: High Tech System Park Hengelo, Stationsgebied Almelo, Stationsgebied Oldenzaal.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- Bij de gemeenten wordt in eigen huis op projectmatige wijze uitvoering gegeven aan de projecten

Indicatoren		Begroot	Werkelijk
1.	Projecten in uitvoering en afronding	Uitvoering en afronding	5

Verbeteren stedelijk kwaliteit

Status

5. Complementaire binnensteden: ontwikkelingen en investeringen in de 5 binnensteden, op basis van een complementair profiel van de 5 binnensteden, die bij voorkeur het profiel benadrukken of versterken, met als resultaat aanvullende binnensteden.

6. Duurzame woon- en leefmilieus: het bieden van een aantrekkelijk woonklimaat met duurzame woningen en woonmilieus.

Wat hebben we bereikt?

- Voorbereiding onderzoek naar Twentse cultuurregio.
- Pilot Spontane Binnensteden laat een stagnerend beeld zien.
- Duurzame woon- en leefmilieus valt onder strategisch programmeren.
- We investeren via de gezamenlijke investeringsagenda in de investeringsprojecten Pilot Spontane Binnenstad, Verbinding Waagplein-Stadsplein Almelo, Verbindingszone Stadscampus-binnenstad Enschede en oostelijke stadsentree Enschedese straat, Hengelo.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- Bespreken aanpak onderzoek Twentse cultuurregio.
- Op basis van de pilot Spontane binnensteden zijn 2 projecten gehonoreerd.
- Projecten Verbinding Waagplein-Stadsplein Almelo, Verbindingszone Stadscampus-binnenstad Enschede en oostelijke stadsentree Enschedese straat, Hengelo zijn volop in uitvoering.

Indicatoren		Begroot	Werkelijk
1.	Uitvoering en afronding projecten	Uitvoering en afronding	4
2.	Aanvragen Pilot Spontane Binnensteden	Resterende bedrag toegekend (indien totale budget in 2016 nog niet uitgeput is)	6
3.	Projecten gestart	4	1

Binden van talent

Status

7. Verwacht wordt dat in de toekomst het thema Human Capital in de vorm van het aantrekken en vasthouden van talen, ook uit het buitenland, een steeds belangrijker rol gaat spelen bij de verdere ontwikkeling van de economie. We willen bereiken dat Twente voor deze mensen een aantrekkelijke plek wordt om te werken en te wonen. Dit door onderwijs en arbeidsmarkt op alle niveaus beter af te stemmen.

8. Culturele voorzieningen: culturele voorzieningen dragen bij aan het binden van talen, talentontwikkeling en leefbaarheid van de stad. Het doel is om uitstekende culturele voorzieningen en evenementen binnen de Netwerksteden te creëren en bovenlokaal meer ervaren te worden als aanbod voor heel Twente

Wat hebben we bereikt?

- Project Expat Center Twente verloopt conform planning en de beoogde doelen zijn nagenoeg gerealiseerd.
- Realisatie van het project Internationale School loopt volgens planning.
- Het project Nederlandse Reisopera in de Performance Factory verloopt voortvarend. Oplevering april 2018.
- Er wordt onderzoek verricht naar de Twentse cultuurregio.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- Genoemde projecten zijn binnen de eigen gemeentelijke organisatie opgepakt.

Indicatoren		Begroot	Werkelijk
1.	Projecten in uitvoering en afronding	Uitvoering en afronding	2
2.	Projecten in uitvoering en afronding gestart	Uitvoering en afronding	1

Excellente overheid

Status

9. Bestuurlijke samenwerking: werkwijze waarbij een wethouder een dossier coördineert namens verschillende colleges.

10. Het vergroten van de economische ontwikkelkracht door intensieve samenwerking tussen gemeenten en Provincie Overijssel op economisch gebied, te beginnen met intensivering samenwerking van de betrokken ambtenaren voor Economische Zaken.

Wat hebben we bereikt?

- Vanuit de NT zijn hier geen acties op ondernomen.
- EZ samenwerking met de 14 gemeenten wordt gecontinueerd.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- Geen acties vanuit NT.

Indicatoren		Begroot	Werkelijk
1.	Portefeuillehouders met mandaat	1	0

Wat heeft het gekost?

Overzicht van baten en lasten Netwerkstad Bedragen in €	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging
Totaal Baten	303.902	303.902	-
Totaal Lasten	192.468	303.902	303.902
Saldo excl. mutaties reserves	**111.434**	**-**	**303.902-**
Gemeentelijke bijdrage	-	-	303.902
Mutaties reserves	111.434-	-	-
Saldo incl. mutaties reserves	**-**	**-**	**-**
Gerealiseerd resultaat	**111.434-**		

5.5.2 Kennispunt Twente

Domein	**Coalition of the Willing**
Verantwoordelijkheid van	**Bestuurdersoverleg Kennispunt Twente**
Besluitvorming in	**Colleges van B & W**
Programmamanager	**drs. I. Bakker**

Programma Kennispunt Twente

Kennispunt Twente wil Twente breed kwalitatief hoogwaardig onderzoek en statistiek bieden voorzien van duiding. En de gemeenten ondersteunen bij data gedreven werken om de kennispositie van de gemeenten en de regio te versterken.

Wat hebben we bereikt? **Status**

Kennispunt Twente is in 2017 in volle vaart doorgegaan met het uitvoeren van onderzoek en statistiek voor de deelnemende gemeenten en voor nieuwe gemeenten en opdrachtgevers. Kennispunt Twente heeft zijn opdrachtenportefeuille uitgebreid. De medewerkers werken intensief samen met gemeenten en andere maatschappelijke instellingen en onderzoeksorganisaties. Kennispunt Twente is steeds meer op regionale schaal gaan werken en wordt steeds meer gezien als de vanzelfsprekende kennispartner voor de gemeenten. De samenwerking met strategische partners is geïntensiveerd. Het ontwikkelen van nieuwe producten in antwoord op (nieuwe) beleidsopgaven geschiedt in samenspraak met kennisinstituten en gespecialiseerde bureaus.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- Uitvoering Werkprogramma voor deelnemende gemeenten en Regio Twente. Hierbinnen zijn basisstatistiek, burgerpeilingen en monitors en kwalitatief en kwantitatief onderzoek voor de verschillende domeinen.
- Uitvoering opdrachten voor derden waarbij de resultaten bijdragen aan het versterken van de kennispositie van de gemeenten en de regio, bijvoorbeeld de regionale monitor sociaal voor OZJT/ Samen14, Twente Index, evaluatie Agenda van Twente maar ook lokale projecten.
- Er is sterk ingezet op professionalisering van personeel en innovatie in onderzoekmethoden en bronnengebruik.
- Daarnaast is de toekomstbestendige data-infrastructuur doorontwikkeld.
- Om aan de groeiende vraag te kunnen voldoen, is het personeel van Kennispunt Twente in 2017 uitgebreid.
- Kennispunt Twente heeft sterk geïnvesteerd in het uitvoeren van en kunnen ondersteunen van meer datagedreven werken binnen de lokale overheid.

Indicatoren		Begroot	Werkelijk
1.	Kennispunt Twente werkt Twente breed, wat zich vertaalt in een groeiende, bredere opdrachten portefeuille	Groei in regio brede projecten en meer Twentse gemeenten als opdrachtgever; tenminste 3	bereikt
2.	Opdrachtgevers beoordelen de kwaliteit en relevantie voor besluitvorming van de producten van Kennispunt Twente positief.	Rapportcijfer 7,5 90% beoordeelt producten als relevant.	bereikt

Wat heeft het gekost?

Overzicht van baten en lasten Kennispunt	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging
Totaal Baten	1.493.088	1.640.469	360.368
Totaal Lasten	1.490.397	1.640.469	1.385.095
Saldo excl. mutaties reserves	**2.691**	**-**	**1.024.727-**
Gemeentelijke bijdrage	-	-	1.024.727
Mutaties reserves	2.691-	-	-
Saldo incl. mutaties reserves	**0-**	**-**	**-**
Gerealiseerd resultaat	**2.691**		

5.5.3 Werken voor de Twentse overheid

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	Dagelijks bestuur
Programmamanager	ir. J. Regtuijt

Inleiding

Sinds het najaar van 2016 is Twentse Kracht een vast onderdeel en wordt het niet meer gezien als project. In 2017 is er een start gemaakt met doorontwikkeling en verdere professionalisering van het platform; er is een samenwerkingsovereenkomst opgezet en ondertekend door de deelnemende organisaties; er is een aanbestedingstraject gestart om de dienstverlening te optimaliseren en er zijn stappen gezet in de werkgroepen en dromen voor de toekomst geformuleerd. Het accent is komen te liggen op mogelijkheden en positiviteit. Daarnaast zijn stappen gezet in meer eigenaarschap bij alle betrokken partijen en wordt op zoek gegaan naar een inhoudelijk opdrachtgever voor Twentse Kracht voor nog meer lijn en duidelijkheid in de koers die we varen.

Werkzaamheden

Werken voor de Twentse overheid

We richten ons op een interne Twentse arbeidsmarkt zonder belemmeringen voor de betrokken overheden en medewerkers voor de opgaven van de Twentse overheden. De inzetbaarheid, mobiliteit en ontwikkelmogelijkheden zijn daarbij maximaal en dragen bij aan aantrekkelijk werkgeverschap van Twentse overheden.

Status

Wat hebben we bereikt?

Betere naamsbekendheid bij de deelnemende partijen, er zijn meer partijen aangesloten en 2 aanvragen van nog 2 partijen die graag zouden willen aansluiten. Stevige status verworven door een samenwerkingsovereenkomst te maken voor alle deelnemende organisaties. We hebben wederom het beoogde aantal deelnemers aan trainingen van ongeveer 1000 per jaar bereikt. We hebben meer inschrijvingen gegenereerd aan onze nieuwsbrief. We hebben verschillende laagdrempelige sessies en events georganiseerd die goed bezocht zijn (zelfs 1 event met 100 inschrijvingen!)

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- Flexwerken en presentaties bij deelnemende organisaties.
- Samenwerkingsovereenkomst opgesteld.
- Meer leden aan de nieuwsbrief en hierdoor meer mensen die op de hoogte zijn van onze activiteiten.
- Er is een bijeenkomst van de Regiegroep geweest om de structuur van de overleggen te bekijken en eventueel aan te passen aan de behoeften / wensen van alle deelnemende organisaties.
- Er zijn zo'n 100 activiteiten (trainingen, events en sessies) georganiseerd vanuit de Twentse School.

Indicatoren		Begroot	Werkelijk
1.	Aantal deelnemers Twentse School	1000	1214
2.	Aantal bezoekers website Twente Kracht	Stijging	813.399

Wat heeft het gekost?

Werken voor de Twentse Overheid	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging
Baten	609.860	280.750	280.750
Lasten	609.860	280.750	280.750
Saldo excl. mutaties reserves	**0**	**0**	**0**
Gemeentelijke bijdrage	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**0**

Overzicht van baten en lasten Trainees Netwerkstad	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging
Baten	584.633	0	0
Lasten	584.633		0
Saldo excl. mutaties reserves	**0**	**0**	**0**
Gemeentelijke bijdrage	0	0	
Mutaties reserves	0	0	
Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**0**

5.5.4 Salarisadministratie

Domein	**Bedrijfsvoering**
Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	**Dagelijks bestuur**
Programmamanager	**ir. J. Regtuijt**

Inleiding

De gezamenlijke salarisadministratie bij Regio Twente behelst momenteel Borne, Oldenzaal, Veiligheidsregio Twente en Regio Twente, in totaal circa 2.000 verloningen. De DVO's voor 2018 zijn getekend voor VRT, Oldenzaal en Borne.

Regio Twente wil een kwaliteitsslag maken op het terrein van salaris en e-HRM. Meer digitaliseren, betekent minder kwetsbaar, meer kwaliteit en efficiency van werkzaamheden. Om dit te kunnen realiseren is een doorontwikkeling van de samenwerking noodzakelijk.

In 2017 hebben we daarom gewerkt aan een plan van aanpak voor de gemeenten (ook voor de gemeente Haaksbergen) met een planning voor 2018-2020. In dat plan van aanpak is de route beschreven naar een toekomstbestendige salarisadministratie, die aansluit bij de wensen van de tijd, uitgaat van één manier van werken en een optimale benutting van het systeem. Dit plan van aanpak vraagt de komende twee jaren een extra investering van gemeenten en zal daarom in 2018 een akkoord moeten krijgen vanuit de verschillende gemeenten.

Werkzaamheden

Salarisadministratie Netwerkstad

Het juist, tijdig en volledig betalen van salarissen en eventuele andere vergoedingen ten behoeve van de verschillende opdrachtgevers en het verzorgen van de noodzakelijke afdrachten. Het informeren en desgewenst adviseren over kwesties die verband houden met salaris technische of daaraan gerelateerde aspecten (bijv. fiscaal en sociaal wettelijk).

Status

Wat hebben we bereikt?

- Het primaire proces (salarissen, vergoedingen en afdrachten juist, tijdig en volledig betalen) verliep doorgaans goed;
- De samenwerking met de gemeenten en de VRT is verbeterd ten opzichte van vorig jaar door meer structureel overleg op managementniveau en door tijdig opschalen;
- Men ervaart een toenemende kwaliteit van dienstverlening;
- Voor 2017 gaat er een aparte controleverklaring komen voor de gemeenten.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Naast de reguliere dienstverlening hebben we de volgende stappen gezet binnen dienstverlening aan de Veiligheidsregio Twente:

- Implementatie van Bo4 online;
- Individueel Keuze Budget is en wordt geïmplementeerd;
- Medewerker gegevens zijn raadpleegbaar via HR selfservice;
- Via HR selfservice kunnen medewerkers wijzigingen doorgeven met betrekking tot Arbo, reiskosten en overwerk zijn digitaal in te dienen;
- Er is een koppeling tussen Youforce en Rostacas;
- We zijn over naar de digitale salarisstrook vanaf januari 2018.

Naast de reguliere dienstverlening hebben we de volgende stappen gezet binnen de gemeenten:

- Processen (Lean) beschreven;
- Controleverklaring 2017 voor Borne en Oldenzaal;
- Functioneel beheer blijvend vormgegeven voor gemeente Haaksbergen;
- Plan van aanpak voor gemeentenn Oldenzaal en Haaksbergen opgesteld (nog te tekenen in 2018);
- Afgestemde codes in Bo4 en Gemal;
- Via HR selfservice kunnen medewerkers werkgeversverklaring opvragen;
- In dienst treden proces via HR selfservice;
- Aantal gezamenlijke formulieren in HR selfservice.

Indicatoren		Begroot	Werkelijk
1.	Producten/dienstencatologus met standaardpakket en plus opties	Beschreven	Gerealiseerd

Wat heeft het gekost?
De baten en lasten van de salarisadministratie zijn opgenomen onder domein Bedrijfsvoering

5.5.5 Acquisitie Twente

Domein	**Coalition of the Willing**
Verantwoordelijkheid van	**Stuurgroep Business in Twente**
Besluitvorming in	**Colleges van B & W**
Programmamanager	**drs. S. van der Steen**

Inleiding

In 2017 hebben de acquisiteurs High Tech Systemen en Materialen goede resultaten geboekt voor Twente. Voor wat betreft het aantal gerealiseerde projecten en te verwachten arbeidsplaatsen liggen de resultaten boven de prognose. Ook in de samenwerking tussen de accountmanagers onderling en met de acquisiteurs zit een duidelijke stijgende lijn. Acquisitie Twente past bij de doelstellingen van de Agenda voor Twente. In de Bestuurscommissie Agenda van Twente is besloten dat in 2018 wordt bekeken of het, financieel en inhoudelijk, vanaf 2019 in de Agenda voor Twente opgenomen wordt. Helaas is de acquisiteur logistiek binnen een maand na aantreden in mei 2017 weer vertrokken. Dit heeft ervoor gezorgd dat de resultaten op dat vlak onder de gestelde doelstellingen zijn gebleven. Na een nieuwe wervingsprocedure start de acquisiteur logistiek per 1 januari 2018

Acquisitie Twente

Status

Wat hebben we bereikt?

Op het gebied van High Tech Systemen en Materialen zijn de resultaten van de gezamenlijke acquisitie goed en op een aantal punten zelfs boven de vooraf gestelde doelstellingen. Zo zijn de acquisiteurs erin geslaagd om 11 bedrijven naar Twente te halen in plaats van de geraamde 10 en verwachten deze bedrijven 250 in plaats van 155 arbeidsplaatsen in Twente te realiseren. In de samenwerking tussen de gemeentelijke accountmanagers onderling en ook met de acquisiteurs van Oost NL is een positieve ontwikkeling duidelijk zichtbaar. Veel informatie wordt met elkaar gedeeld en het vertrouwen is groeiend. We hebben in korte tijd veel bereikt, maar er is ook nog een lange weg te gaan. Vanwege het vroegtijdig vertrek van de acquisiteur logistiek zijn de doelstellingen op dat vlak helaas niet behaald. Op 1 januari 2018 treedt de nieuwe acquisiteur logistiek aan die onmiddelijk kan starten met het op hoofdlijnen door de stuurgroep al vastgestelde acquisitieplan logistiek.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- Organiseren, voorbereiden en verslagleggen van (stuurgroep) vergaderingen.
- Regulier overleg met de voorzitter van de stuurgroep.
- Deelname Regio Twente aan het regionaal accountmanagersoverleg.
- Communicatie/terugkoppeling met gemeenten via ambtelijke overleggen, bestuurlijke overleggen en het regionaal accountmanagersoverleg.
- Regulier werkoverleg met Oost NL.
- Regelmatig afstemming zoeken met partners Business in Twente (Port of Twente, provincie Overijssel, etc.).
- Deelname aan werktafel profilering en acquisitie van de Strategische Logistieke Alliantie.
- Organisatie en administratie financiering inzet Oost NL.
- Afstemming met traject richting nieuwe Agenda voor Twente verzorgd.
- Opstellen van het acquisitieplan HTSM 2018 begeleid.
- Opstellen van het acquisitieplan logistiek 2017-2018 begeleid.
- Na vertrek in de proeftijd van de acquisiteur logistiek het begeleiden van wederom een wervingsprocedure voor de acquisiteur logistiek. De acquisiteur logistiek start met ingang van 1 januari 2018.

Indicatoren		Begroot	Werkelijk
1.	Binnengehaalde projecten	10	11
2.	Investeringen in miljoen €	19	16,2
3.	Directe arbeidsplaatsen	155	250

Wat heeft het gekost?

Overzicht van baten en lasten Acquisitie	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging
Baten	114.133	313.378	0
Lasten	114.133	344.851	0
Saldo excl. mutaties reserves	**0**	**-31.473**	**0**
Gemeentelijke bijdrage	-313.069	31.473	
Mutaties reserves	313.069	0	
Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**0**

5.5.6 Milieu, Duurzaamheid en Afval.

Verantwoordelijkheid van	**PHO Milieu, duurzaamheid en Afval**
Besluitvorming in	**Colleges van B&W**
Programmamanager	**drs. S.L. van der Steen**

We streven naar een circulaire economie, waarbij de focus ligt op een energieneutraal Twente in 2050 en een afvalloze regio in 2030. Tevens streven we naar een flexibele en continue vorm van milieusamenwerking in Twente.

Status

Wat hebben we bereikt?

- De burgers in Twente scheiden steeds beter hun afval aan de bron.
- De hoeveelheid restafval is per inwoner omlaag gegaan[3].
- De stichting Duurzaam Thuis Twente (DTT) is volop in bedrijf. De wooncoaches hebben in totaal 1500 huisbezoeken afgelegd.
- Er is een vorm van financiering gevonden m.b.t. het voortbestaan van de stichting DTT.
- Er is gestart met de uitwerking van de 4 pijlers Energie uit de Bestuursopdracht MDA.
- Er is een Twentse Energie Strategie (TES) in ontwikkeling.
- De contacten met de VNG zijn geïntensiveerd (deelname aan landelijke werkgroep energie).
- De Coalition of the Willing / bestuursopdracht MDA is geëvalueerd.
- Er is een actieve inbreng geweest rondom de nieuwe Agenda voor Twente, actielijn 4 Circulaire Economie.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- Organiseren, deelname en verslaglegging AO MD, Afval en het PHO MDA.
- Deelname landelijke bijeenkomsten VNG m.b.t. regionaal coördinatorschap Duurzaamheid.
- Er is een digitale nieuwsbrief Afvalloos Twente ontwikkeld.
- Mede organiseren proces rond de afstemming Twentse Energie Strategie.
- Actieve deelname aan ontwikkeling nieuwe Uitvoeringsagenda voor Twente

Indicatoren		Begroot	Werkelijk
1.	Aantal regionale informatiebijeenkomsten VNG	6	6
2.	Aantal bestuurlijke overleggen MDA	5	5
3.	Aantal ambtelijke overleggen MDA	12	11
4.	Aantal werkgroep bijeenkomsten	10	15
5.	Aantal themabijeenkomsten	2	1
6.	Aantal stuurgroepen		1

Wat heeft het gekost?

Overzicht van baten en lasten Milieu	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging
Baten	93.061	85.000	0
Lasten	93.061	85.000	0
Saldo excl. mutaties reserves	**0**	**0**	**0**
Gemeentelijke bijdrage	0	0	
Mutaties reserves	0	0	
Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**0**

[3] Er is in 2017 geen Twentse Afvalsymposium georganiseerd, dit staat gepland voor 2018.

5.5.7 Mobiliteitslab OZJT

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	**Colleges van B&W**
Programmamanager	**E. Fokkink MSc**

Zie voor de toelichting de programmaverantwoording van OZJT.

Wat heeft het gekost?

Overzicht van baten en lasten Mobiliteitslab OZJT	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging
Baten	645.089	230.000	0
Lasten	645.089	230.000	0
Saldo excl. mutaties reserves	**0**	**0**	**0**
Gemeentelijke bijdrage	0	0	
Mutaties reserves	0	0	
Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**0**

5.5.8 Huishoudelijke ondersteuning OZJT

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	**Colleges van B&W**
Programmamanager	**E. Fokkink MSc**

Zie voor de toelichting de programmaverantwoording van OZJT.

Wat heeft het gekost?

Overzicht van baten en lasten Huishoudelijke ondersteuning OZJT	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging
Baten	93.322	0	0
Lasten	93.322	0	0
Saldo excl. mutaties reserves	**0**	**0**	**0**
Gemeentelijke bijdrage	0	0	
Mutaties reserves	0	0	
Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**0**

5.5.9 Pilot vergunninghouders aan het werk

Verantwoordelijkheid van	**Portefeuillehouders overleg arbeidsmartk**
Besluitvorming in	**Colleges van B&W**
Programmamanager	**ir. G.H. Tamminga**

De pilot vergunninghouders aan het werk is in 2016 afgerond. Het positieve resultaat op deze pilot van € 19.000 is verwerkt in het jaarrekeningresultaat 2016 en conform besluitvorming bestemd. In 2017 zijn nog enkele kosten gemaakt en is de subsidie van de provincie Overijssel lager vastgesteld. Deze kosten worden voorgelegd aan de werkgroep Pilot vergunninghouders aan het werk.

Wat heeft het gekost?

Overzicht van baten en lasten Pilot vergunninghouders aan het werk	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging
Baten	9.910	0	0
Lasten	9.910	0	0
Saldo excl. mutaties reserves	**0**	**0**	**0**
Gemeentelijke bijdrage	-50.000	0	
Mutaties reserves	50.000	0	
Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**0**

5.5.10 Regietafel vluchtelingen

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	Colleges van B&W
Programmamanager	ir. G.H. Tamminga

De Regietafel Vluchtelingen en de pilot Vergunninghouders aan het werk zijn begin 2017 afgerond. Het vluchtelingenvraagstuk genereerde in 2017 geen vraag meer naar Twentse afstemming.

Wat heeft het gekost?

Overzicht van baten en lasten Regietafel vluchtelingen	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging
Baten	18.006	0	0
Lasten	18.006	35.750	0
Saldo excl. mutaties reserves	**0**	**-35.750**	**0**
Gemeentelijke bijdrage	0	35.750	
Mutaties reserves		0	
Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**0**

5.5.11 Shared Service Netwerk Twente

Wat heeft het gekost?

Overzicht van baten en lasten Shared Service Netwerk Twente	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging
Baten	331.389		0
Lasten	331.389		0
Saldo excl. mutaties reserves	**0**	**0**	**0**
Gemeentelijke bijdrage	0	0	
Mutaties reserves	0	0	
Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**0**

5.6 Algemene dekkingsmiddelen

Gemeentelijke bijdrage	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging
Baten	28.002	28.364	29.511
Lasten	0	0	0
Saldo excl. mutaties reserves	**28.002**	**28.364**	**29.511**

6. Paragrafen

Inleiding
In het hoofdstuk paragrafen komen een aantal belangrijke beheersmatige onderwerpen aan de orde die van belang zijn om inzicht te krijgen in de financiële positie van Regio Twente. Op grond van artikel 9 van het BBV komen de volgende paragrafen aan de orde:

- weerstandsvermogen en risicobeheersing;
- onderhoud kapitaalgoederen;
- bedrijfsvoering;
- verbonden partijen;
- financiering; en
- rechtmatigheid

6.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Vernieuwing nota risicomanagement
Op 11 februari 2015 is een nader voorstel over nut en noodzaak van reserves en voorzieningen aan de voormalige regioraad voorgelegd. Besloten is de in dat voorstel opgenomen conclusies vooralsnog ter kennisgeving aan te nemen en een nadere brede verdieping te laten plaatsvinden met betrokkenheid van de 14 Twentse gemeenten, rekening houdend met de ontwikkelingen in de Wgr- setting van Regio Twente. In 2017 zijn wij aan de slag gegaan met het vernieuwen hoe wij binnen Regio Twente omgaan met risico management en reserve vorming. Deze vernieuwing heeft geleid tot een nieuwe "Nota van risicomanagement tot reserves en voorzieningen". De effecten van deze nota zullen voor het eerst uitgewerkt worden in de paragraaf weerstandsvermogen van de programmabegroting 2019. In de jaarstukken 2017 wordt nog de nota zoals vastgesteld in de regioraad van 12 februari 2014 gehanteerd.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is het vermogen van de organisatie om tegenvallers op te vangen zonder dat dit leidt tot een verhoging van de algemene bijdrage van de gemeenten dan wel tot noodzakelijke ombuigingen in het bestaand beleid. Verderop wordt er toegelicht welke risico's betrekking hebben op Regio Twente, deze risico's worden in deze paragraaf weergegeven in een samenvattend overzicht.

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, leggen we de relatie tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij benodigde weerstandscapaciteit enerzijds en de beschikbare weerstandscapaciteit anderzijds. De relatie tussen beide wordt in onderstaand figuur weergegeven:

Figuur 2 opbouw weerstandsvermogen

Beschikbare weerstandscapaciteit
De incidentele weerstandscapaciteit (reserves) is het vermogen om calamiteiten eenmalig op te kunnen vangen zonder dat dit invloed heeft op de voortzetting van taken. Bestemmingsreserves zijn ingesteld om kosten af te dekken die uit specifieke werkzaamheden, gevolgen of risico`s voortkomen. Wijziging van de bestemming leidt echter in de meeste situaties tot vertraging of zelfs afstel van plannen. Wij hanteren het standpunt dat deze door het algemeen bestuur kunnen worden ingezet bij financiële problemen of calamiteiten. Zij maken daarom onderdeel uit van het weerstandsvermogen (eigen vermogen). Hier geldt dat bij aanwending van deze bestemmingsreserves voor andere doeleinden dan waarvoor deze reserves voorshands zijn ingesteld, andere dekkingsmiddelen aangewezen moeten worden of de ambities moeten worden bijgesteld en dat dit ook in de begroting / meerjarenraming verwerkt dient te worden.

Bij veel overheidsorganisaties is sprake van "beklemde" bestemmingsreserves. Deze worden gecorrigeerd op de weerstandscapaciteit. Doordat "beklemde" reserves dus niet als beschikbare weerstandscapaciteit worden gezien heeft dit invloed op de weerstandsratio. Bij Regio Twente zijn enkele bestemmingsreserves aanwezig die als "Beklemd" geoormerkt worden. Deze

bestemmingsreserves worden niet meegenomen in de beschikbare weerstandscapaciteit. De incidentele weerstandscapaciteit en de bijbehorende geïnventariseerde risico's zijn in tabel 2 samengevat (peildatum 31 december 2017).

Domein (bedragen in €)	bedrag / band-breedte	Omvang risico's	Weerstands capaciteit	Over- / onder-dekking	Bron / onderbouwing bedrag
Algemeen	4.655.443	446.130	116.807	329.323-	Risicoanalyse
Bedrijfsvoering	2.498.892	554.901	807.241	252.340	Risicoanalyse
Leefomgeving	5.517.973	421.176	834.996	413.820	Risicoanalyse
Gezondheid	6.179.617	1.179.281	1.362.603	183.322	Risicoanalyse
Totaal	**18.851.925**	**2.601.488**	**3.121.647**	**520.159**	

Tabel 2 Samenvatting beschikbare weerstandscapaciteit

Benodigde weerstandscapaciteit

In tabel 3 is een overzicht weergegeven voor de jaarstukken 2017. Ook hier geldt de opmerking dat de inventarisatie een momentopname is (31-12-2017) en dus afhankelijk van de (jaarlijkse) omstandigheden kan fluctueren.

Risico-inventarisatie

Nr.	Naam risico	Bedrag / bandbreedte	Effect	Kans
Domein Algemeen				
1	Productieverlies door onvoldoende benutten ICT	€ 1.000.000	€ 300.000	30%
2	Voorfinanciering AvT / IPT	€ -	€ -	0%
5	Terugkeergarantie voormalig personeelsleden	€ 150.000	€ 45.000	30%
18	Hypothecaire leningen personeel	€ 204.605	€ 2.046	1%
19	Debiteuren (excl. openbare lichamen)	€ 365.838	€ 36.584	10%
22	Juridische procedures en aansprakelijkheid	€ 2.500.000	€ -	0%
26	Fraude	€ 250.000	€ -	0%
30	Efficiënt gebruik Twentehuis	€ 150.000	€ 45.000	30%
31	Wet Werk en Inkomen naar arbeidsvermogen	€ 35.000	€ 17.500	50%
	Subtotaal	**€ 4.655.443**	**€ 446.130**	
Domein Bedrijfsvoering				
2	Leveren diensten aan externe partijen	€ 1.041.500	€ 104.150	10%
6	Aanbestedingsprocedures bedrijfsvoering	€ 733.819	€ 73.382	10%
7	Afhankelijkheid geautomatiseerde systemen	€ 384.615	€ 192.308	50%
11	Gevolgen afschaffing WGR+ Status voor Bedrijfsvoering	€ 300.000	€ 150.000	50%
20	Uitgezette financiele middelen rc, spaarrekeningen en deposito`s	€ -	€ -	0%
23	Ziekteverzuim (langdurig)	€ 38.957	€ 35.062	90%
32	Verlenen diensten aan 'coalition of the willing'	P.M.	€ -	0%
33	Exploitatielasten / baten / investeringen	P.M.	-	
	Subtotaal	**€ 2.498.892**	**€ 554.901**	
Domein Leefomgeving				
8	Aanbestedingsprocedures Leefomgeving	€ 1.100.000	€ 110.000	10%
9	Derving erfpacht- /exploitatierechten	€ 40.000	€ 12.000	30%
10	Parkeergelden	€ 30.000	€ 15.000	50%
12	Gevolgen afschaffing WGR+ Status voor Leefomgeving	€ 1.000.000	€ 100.000	10%
21	Woonruimten en bedrijfsgebouwen	€ 1.350.000	€ -	0%
24	Ziekteverzuim (langdurig)	€ 37.973	€ 34.176	90%
28	Projecten en subsidies DLO	€ 1.500.000	€ 150.000	10%
29	Indexaties BDU	€ 460.000	€ -	0%
	Subtotaal	**€ 5.517.973**	**€ 421.176**	
Domein Gezondheid				
13	Aanbestedingsprocedures gezondheid	€ 3.006.368	€ 300.637	10%
14	Doorontwikkeling ICT applicaties GGD Twente	€ 168.800	€ 50.640	30%
15	Opbrengsten tarieftaken GGD	€ 1.090.000	€ 327.000	30%
16	Opbrengsten SOA	€ 800.000	€ 80.000	10%
17	PGA	€ 120.000	€ 36.000	30%
25	Ziekteverzuim (langdurig)	€ 144.449	€ 130.004	90%
27	Daling projectinkomsten	€ 850.000	€ 255.000	30%
	Subtotaal	**€ 6.179.617**	**€ 1.179.281**	
Peildatum 31 december 2017	**Totaal**	**€ 18.851.925**	**€ 2.601.488**	

Tabel 3 Samenvattend overzicht benodigde weerstandscapaciteit

Weerstandsratio

De weerstandsratio bedraagt:

Waarderingsratio	
Beschikbare weerstandscapaciteit (A	€ 3.121.647
Benodigde weerstandscapaciteit (B)	€ 2.601.488
Ratio (A/B)	**1,2**

Tabel 4 Weerstandsratio

Toelichting weerstandsratio

De ratio weerstandsvermogen is, op basis van de omvang van de geïnventariseerde risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit berekend. Zoals hierboven is weergegeven komt de weerstandsratio uit op 1,2, dat volgens de door het algemeen bestuur vastgestelde normering C, als voldoende wordt aangemerkt. Let wel: het betreft hier een momentopname.

Klasse	Ratio >=	<	Betekenis
A	2,0		Uitstekend
B	1,4	2,0	Ruim voldoende
C	1,0	1,4	Voldoende
D	0,8	1,0	Matig
E	0,6	0,8	Onvoldoende
F	-	0,6	Ruim onvoldoende

Tabel 5 Normering weerstandsratio

Risicobeheersing

In de inleiding genoemde nota's zijn de spelregels vastgesteld die we de afgelopen jaren hebben ontwikkeld rond risicobeheersing. Het belangrijkste is dat we risico's steeds gestructureerd inventariseren en monitoren. Jaarlijks vindt er een actualisatie plaats van de geïnventariseerde risico's. Hiervan wordt verslag gedaan via de jaarrekening en/of de bestuursrapportage. Het belangrijkste doel van risicomanagement is risico's beter beheersen. Doordat we de risico's jaarlijks inventariseren en monitoren, zijn we beter in staat tijdig maatregelen te nemen om te voorkomen dat risico's werkelijkheid worden of om de financiële gevolgen te beperken als gevolg van de risico's.

Financiële Kengetallen

Solvabiliteit

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin Regio Twente in staat is aan de financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Onder het eigen vermogen verstaan we de algemene reserve en de overige bestemmingsreserves en het resultaat uit het overzicht baten en lasten. Met het kengetal solvabiliteit beoordeel je in hoeverre het bezit op de linkerzijde van de balans schuldenvrij is.

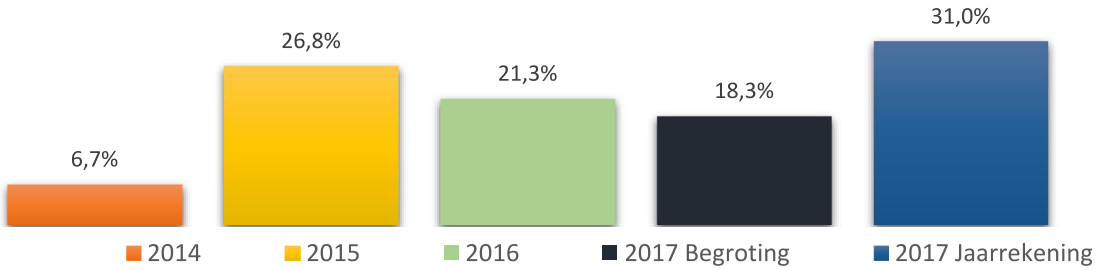

Figuur 3 Solvabiliteit

De solvabiliteitsratio is ten opzichte vorig boekjaar en de begroting gestegen. De solvabiliteitsratio wordt erg beïnvloed door de voorfinanciering in het kader van de Agenda van Twente. Regio Twente voorfinanciert indien nodig uit eigen middelen de te verstrekken bijdragen voor de Agenda van Twente. Dit heeft te maken met het jaarlijks achteraf ontvangen van de dividenduitkering van Twence en is conform de vastgestelde afspraken met de voormalige regioraad. Tegenover het bedrag aan voorfinanciering staat een reële vordering (dividend) op Twence. Door het positieve resultaat in 2017 van de Agenda van Twente is de voorfinanciering volledig ingelopen waardoor het eigen vermogen is toegenomen.

Netto schuldquote
De netto schuld quote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van Regio Twente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

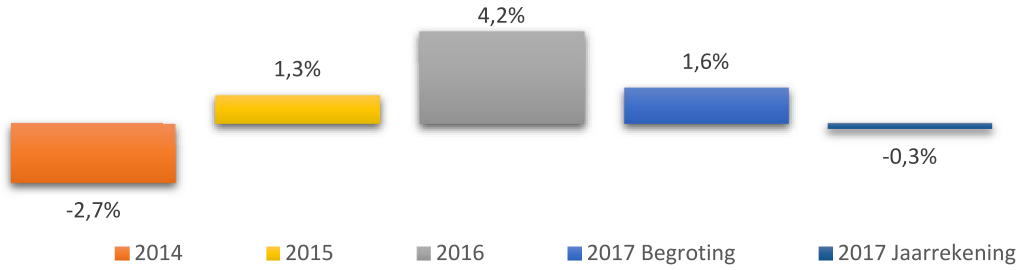

Figuur 4 Netto Schuldquote

De netto schuldquote van Regio Twente laat zien dat de druk van rentelasten en de aflossingen op de exploitatie laag is. Een netto schuldquote tussen de 0% en 100% wordt door de VNG als "normaal" bestempeld. De netto schuldquote van Regio Twente laat ten opzichte van vorig jaar een lichte daling zien. Deze wordt voornamelijk veroorzaakt door stijging in de spaartegoeden (schatkistbankieren).

Netto schuldquote gecorrigeerd voor uitgeleend geld
Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De verwachting is immers dat deze middelen op termijn terugvloeien. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa (cf. art. 36 BBV lid b, c, d, e en f) ook alle verstrekte leningen aan verbonden partijen en andere verstrekte leningen worden opgenomen.

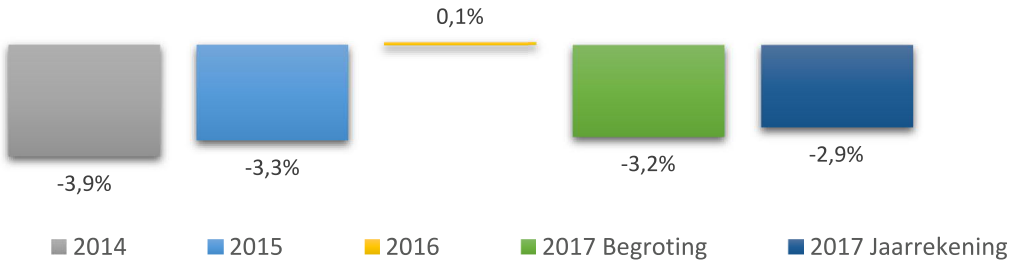

Figuur 5 Netto Schuldquote gecorrigeerd voor uitgeleend geld

De netto schuldquote is nu gecorrigeerd voor de verstrekte geldleningen in het kader van het innovatiefonds (Agenda van Twente) en de verstrekte hypothecaire leningen aan personeel. De netto schuldquote inclusief uitgeleend geld laat zien dat de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie nog steeds erg laag is. De gecorrigeerde netto schuldquote wijkt weinig af van de begroting en laat zien dat door de correctie voor uitgeleend geld er een negatieve schuldquote ontstaat. Dit betekent dat er een overschot van middelen is.

Structurele exploitatieruimte
Dit cijfer helpt mee om te beoordelen welke structurele ruimte Regio Twente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten en structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. De structurele exploitatieruimte is de bij de jaarrekening 2017 5,8%. De structurele baten zijn bij de jaarrekening 2017 voldoende om de structurele lasten te dekken.

6.2 Onderhoud kapitaal goederen

Inleiding

In deze paragraaf beschrijven we het beleidskader en de uitvoering daarvan in 2017 voor het onderhoud van kapitaalgoederen. Kapitaalgoederen worden onderscheiden in vaste en vlottende activa, die als bezittingen op de balans staan en waarvan het nut zich over meerdere jaren uitstrekt. In het kader van deze paragraaf gaat het om de vaste activa, zoals bedrijfsgebouwen, recreatieparken en fietspaden. Ze onderscheiden zich doordat ze voor hun instandhouding en verbetering in de exploitatiebegroting structureel een substantieel beslag op middelen leggen. Dit geldt niet voor de financiële activa en de bedrijfsmiddelen (vlottende activa) omdat die regelmatig worden vervangen.

De kapitaalgoederen waarover we hier spreken betreft in 2017 het programma Recreatieve Voorzieningen. De beoogde kwaliteit en het onderhoud daarvan bepalen het voorzieningenniveau en de jaarlijkse lasten.

Recreatieparken, Routenetwerken en Fietspaden

Het team Recreatieve Voorzieningen beheert namens de Twentse gemeenten de recreatieparken: Het Hulsbeek (Oldenzaal), Het Rutbeek (Enschede) en Het Lageveld (Wierden. De afdeling Recreatieve Voorzieningen beheert namens de Twentse gemeenten ook 350 km recreatieve Fietspaden in Twente.

Per 31 december 2017 is het volgende geïnvesteerd en afgeschreven:

Kapitaalgoed (bedragen in €)	Boekwaarde 31-12-2017	Afschrijvingen	Des-investeringen	Investeringen	Boekwaarde 31-12-2016
Hulsbeek	1.147.293	106.040	33.450	71.605	1.215.178
Rutbeek	655.703	69.291	22.300	95.751	651.542
Lageveld	502.659	39.325	-	127.708	414.276
Arboretum	-	-	-	-	-
Routenetwerken	223.555	6.025	-	222.965	6.615
Fietspaden	118.702	25.581	-	59.500	84.783
Totaal	**2.647.912**	**246.262**	**55.750**	**577.529**	**2.372.395**

Tabel 6 Overzicht investeringen recreatieparken

In dit overzicht staan alleen de investeringen waar nog een boekwaarde op zit. De boekwaarden vertegenwoordigen de balanswaarde van deze kapitaalgoederen. In hoeverre hier sprake is van stille reserves valt moeilijk aan te geven.

Investeringen in routenetwerken en routekaarten

In 2017 is geïnvesteerd in voorbereidend werk voor de panelen en het vervangen van oude bewegwijzering naar uniforme bebordingen (met kaartmateriaal) voor de diverse routenetwerken in Twente om zo de aantrekkelijkheid van deze Regio voor de toeristische sector in stand te houden en verder te verbeteren.

BDU bijdrage project automatisering parkeergeldheffing recreatieparken

Van de provincie Overijssel is in 2017 een bijdrage ontvangen voor het project automatisering parkeergeldheffing op de recreatieparken vanuit de BDU middelen van € 55.750. Deze bijdrage is in mindering gebracht op het investering.

Het beleidskader

Voor de instandhouding van de recreatieparken, routenetwerken en fietspaden zijn in de begroting 2016 budgetten voor jaaronderhoud en kapitaallasten opgenomen. Daarnaast zijn ten behoeve van groot onderhoud stelposten (dotaties aan reserves) opgenomen. Groot onderhoud wordt uitgevoerd middels een meerjarenplanning. Per jaarschijf wordt door de parkbeheerders beoordeeld welk grootonderhoud dient plaats te vinden. De kosten voor grootonderhoud worden vervolgens bij de jaarrekening onttrokken uit de reserves.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties
In het jaar 2017 zijn de volgende bedragen aan de reserves toegevoegd of ten laste daarvan bekostigd. Tevens zijn de saldi van deze reserves per 31 december 2017 weergegeven.

Reserve (bedragen in €)	Saldo 31-12-2017	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2016
Hulsbeek	116.613	48.790	42.876	110.700
Rutbeek	185.572	44.202	29.055	170.425
Lageveld	8.928	15.129	44.014	37.813
Arboretum	-			
Routenetwerken	0	242-	65.391	65.633
Fietspaden	39.617	17.218	32.515	54.914
Totaal	**350.731**	**125.097**	**213.851**	**439.485**

Tabel 7 Saldi reserves recreatieparken

Tot slot is er voor het regulier onderhoud van deze kapitaalgoederen nog een reserve voor vervangings- en vernieuwingsinvesteringen ingesteld. Deze reserve wordt jaarlijks gevoed met of aangewend voor de afdekking van het exploitatieresultaat van het team Recreatieve Voorzieningen. Dit betekent dat de omvang van het jaarlijks uit te voeren groot onderhoud mede afhangt van het exploitatieresultaat van het voorafgaande jaar. De directeur Leefomgeving stelt jaarlijks de noodzakelijk geachte vervangings- en vernieuwingsinvesteringen vast. Investeringen worden gedekt met een bijdrage uit deze reserve. Het grootste gedeelte van de onderhoudswerken zijn medegefinancierd uit de reservevervanging en vernieuwing. In het jaar 2017 zijn de volgende bedragen aan de reserve toegevoegd of ten laste daarvan bekostigd:

Reserve (bedragen in €)	Saldo 31-12-2017	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2016
Reserve vervanging en vernieuwing	396.216	53.121	392.210	735.305
Totaal	**396.216**	**53.121**	**392.210**	**735.305**

Tabel 8 Saldi reserve vervanging vernieuwing

6.3 Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering gaat over de ondersteunende bedrijfsprocessen waarmee de beleidsdoelstellingen worden gerealiseerd en de sturing en beheersing daarvan. Bedrijfsvoering processen zorgen ervoor dat de beleidsprogramma's efficiënt, effectief en conform de geldende wetgeving worden uitgevoerd.

Voor de realisatie van de plannen en activiteiten in 2017 verwijzen naar domein Bedrijfsvoering hoofdstuk 5.3.

Personeel

Hieronder een overzicht van het totaal aantal medewerkers per domein en verdeling man-vrouw per 31-12-2017.

Domein	Totaal aantal medewerkers	Totaal aantal medewerkers in % van totaal
Gezondheid	373	65%
Leefomgeving	52	9%
Bedrijfsvoering	105	18%
Overige Onderdelen (OZJT)	11	2%
Coalition of the Willing	33	6%
Eindtotaal	**574**	**100%**

Domein	Totaal aantal Man	Totaal aantal Vrouw
Gezondheid	23	350
Leefomgeving	30	22
Bedrijfsvoering	47	58
Overige onderdelen (OZJT)	4	7
Coalition of the Willing	16	17
Eindtotaal	**120**	**454**

6.4 Verbonden partijen

Inleiding

Deze paragraaf betreft derde rechtspersonen waarmee Regio Twente een bestuurlijke en financiële band heeft, door een participatie in een vennootschap of in stichtingen. We beperken ons hier tot die partijen waarin Regio Twente een bestuurlijk én financieel belang heeft. Met een bestuurlijk belang bedoelen we een zetel in het bestuur van een deelneming of stemrecht. Een financieel belang houdt in dat Regio Twente middelen ter beschikking heeft gesteld en die zal verliezen bij faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij op haar verhaald kunnen worden. Van een financieel belang is ook sprake als Regio Twente bij liquidatie van een derde rechtspersoon middelen uitgekeerd kan krijgen.

Het bovenstaande impliceert dat er relaties met derde partijen bestaan die slechts een financieel of een bestuurlijk belang inhouden. Deze staan niet in deze paragraaf benoemd. Ook doet zich voor dat Regio Twente een instelling of stichting jaarlijks subsidie verstrekt en op één of andere wijze deelneemt aan het bestuur daarvan, maar bij een faillissement juridisch niet aansprakelijk is. Een dergelijke rechtspersoon is geen verbonden partij, omdat er geen sprake is van een financieel belang. Een voorbeeld hiervan is de Personeelsvereniging Regio Twente.

Beleidskader verbonden partijen

Het beleid van Regio Twente met betrekking tot verbonden partijen is vastgelegd in het "Beleidskader deelneming in of relatie met rechtspersonen" die op 14 april 2014 is vastgesteld door het dagelijks bestuur. Hierin staan afspraken over het aangaan van verbindingen met derden en de wijze van sturing en beheersing daarvan. Er is geen eensluidend antwoord te geven op de vraag of kan worden deelgenomen in een rechtspersoon of dat daarmee anderszins een relatie wordt aangegaan. Elk geval vraagt om een specifieke afweging. Wel kan als algemeen uitgangspunt worden aangegeven dat er vanuit de optiek van Regio Twente sprake moet zijn van een publiek belang.

Belangrijke ontwikkelingen rond verbonden partijen

Op 6 december 2017 heeft het bestuur van het Twentebedrijf ingestemd met het opheffen van de gemeenschappelijke regeling Twentebedrijf. Hierdoor het is het Twentebedrijf voor Regio Twente geen verbonden partij meer. Per 1 juli 2017 zijn PPM Oost en Oost NL gefuseerd en gaan verder onder de naam Oost NL.

Risicoanalyse

In 2017 heeft Regio Twente een risicoanalyse opgesteld van de verbonden partijen. Voor deze analyse is er een onderscheid gemaakt in bestuurlijke en financiële risico's. De bestuurlijke risico's, denk hierbij aan directie/bestuur en eigenaarsbelang, zijn gekoppeld aan de financiële risico's, denk hierbij aan financiële bijdrage/afhankelijkheid en aansprakelijkheid.

In de overzichten hieronder wordt een opsomming gegeven van relevante verbonden partijen met de bijbehorende concept jaarcijfers:

Vennootschappen en coöperaties:

Twence Holding B.V. statutair gevestigd te Enschede. Bedragen X 1.000		**Informatie**
1.	Doelstelling en openbaar belang	Uitoefenen van tijdelijk preferent aandeelhouderschap, gedurende de periode dat jaarlijks een extra winstuitkering van 8 miljoen euro wordt verkregen. Deze winstuitkering wordt vervolgens jaarlijks geïnvesteerd in de Agenda van Twente, de investeringsagenda van de 14 Twentse gemeenten. De gemeenten geven via deze agenda vorm aan het versterken van de sociaal economische structuur van de regio.
2.	Bestuurlijk belang	In verband met de uitkering van dividend voor de Agenda van Twente beschikt Regio Twente, totdat in totaal 80 miljoen euro is uitgekeerd, over 819 tijdelijk winstdelende preferente aandelen.

3.	Financieel belang	In 2011 zijn alle aandelen van Twence Holding B.V. overgedragen aan de Twentse gemeenten, die daarmee allen individueel aandeelhouder in Twence Holding B.V. zijn geworden. Een aantal (819) tijdelijk preferente aandelen zijn aan Regio Twente overgedragen, als titel voor de tijdelijke extra winstuitkering, zolang die door Twence Holding B.V. aan Regio Twente wordt uitgekeerd. Daarnaast heeft Regio Twente zich contractueel aan Twence Holding B.V. verbonden om jaarlijks 230.000 ton afvalstoffen te leveren. De feitelijke nakoming van deze verplichtingen berust bij de Twentse gemeenten.
4.	Risico's	Bestuurlijke invloed is laag aangezien Regio Twente één preferente aandeel heeft. Het financiële risico is groot, de dividenduitkering van Twence wordt jaarlijks gebruikt voor de verplichtingen vanuit de Agenda van Twente. In 2018 wordt naar verwachting voor het laatst de dividenduitkering ontvangen over het boekjaar 2017. Ten aanzien van de bedrijfsvoeringrisico's in verband met de dividenduitkering voor de Agenda van Twente zijn er maatregelen getroffen door Twence Holding B.V. De risicoscore is daardoor midden.
5.	Belangrijkste ontwikkelingen	Inmiddels wordt in toenemende mate (brandbaar) afval uit Engeland verwerkt door Twence. Door deze maatregel wordt het risico van onvoldoende dividenduitkering, en daarmee het risico om niet te kunnen voldoen aan de afgesproken uitkering aan de Agenda van Twente, zo veel mogelijk beperkt.
6.	Eigen vermogen begin 2017 Eigen vermogen eind 2017	€ 126.072 € 130.292
7.	Vreemd vermogen begin 2017 Vreemd vermogen eind 2017	€ 149.737 € 147.501
8.	Jaarresultaat 2017	€ 14.404

Risico

Innovatiefonds Twente B.V. statutair gevestigd te Enschede. Bedragen X 1.000		**Informatie**
1.	Doelstelling en openbaar belang	Een van de programmaonderdelen van het investeringsprogramma Innovatiesprong Twente is het beheren en door middel van subsidies uitgeven van een fonds ter stimulering van innovatieve investeringen in Twente. Het Innovatiefonds Twente richt zich op de financiering van innovatieve Twentse MKB-bedrijven. Via deze fonds geeft Regio Twente verder vorm aan het versterken van de sociaal economische structuur van de regio.
2.	Bestuurlijk belang	Innovatiefonds Twente is 100% eigendom van Regio Twente en daarmee is Regio Twente enige aandeelhouder van het fonds. Hierbij moet wel vermeld worden dat PPM Oost N.V. fondsbeheerder is.
3.	Financieel belang	Regio Twente stelt het Innovatiefonds Twente op termijn € 12.425 beschikbaar die gericht is op de top sector Hightech systemen en materialen (HTSM), een sector waar Twente sterk in is. Het bovenstaande bedrag is als volgt onderverdeeld: 2014: € 4.000 2015: € 3.000 2016: € 3.000 2017: € 2.425
4.	Risico's	Bestuurlijke invloed is hoog aangezien Regio Twente 100% eigenaar is van het fonds en ook het bestuur vormt. De informatievoorziening is goed georganiseerd tussen het fonds en Regio Twente. De jaarlijkse bijdrage bedraagt gemiddeld € 3 mln. bovendien is Regio Twente als 100% eigenaar

		financieel aansprakelijk. Doordat Regio Twente 100% eigenaar is van het fonds is het tegelijkertijd ook in staat om tijdig financieel bij te sturen indien nodig. De risicoscore is daardoor laag.	Risico
5.	Ontwikkelingen	Het innovatiefonds is een revolverend fonds en blijft doorlopen naar de afloop van de Agenda van Twente in 2018.	
6.	Eigen vermogen begin 2017 Eigen vermogen eind 2017	€ 9.159 € 8.811	
7.	Vreemd vermogen begin 2017 Vreemd vermogen eind 2017	€ 58 € 94	
8.	Jaarresultaat 2017	€ -548	

Oost NL N.V. statutair gevestigd te Apeldoorn. Bedragen X 1.000		**Informatie**	
1.	Doelstelling en openbaar belang	Oost NL is fondsbeheerder van het Innovatiefonds Twente B.V. Om af te stemmen op en raakvlakken af te tasten met een beleidskader dat de Provincie Overijssel ook op dit gebied uitvoert, is er voor gekozen om het beheer van ons Twents investeringsfonds in handen te leggen van Oost NL. Reden hiervoor is dat zij jarenlange expertise hebben opgebouwd in het beoordelen van projectaanvragen en bovendien op de hoogte zijn van innovatieve ontwikkelingen in Oost Nederland. Bovendien kan hiermee voor de doelgroep een optimale match worden gemaakt voor de inzet van provinciale gelden (in geheel Overijssel) als de Twentse gelden (alleen in Twente). Om deze constructie mogelijk te maken is het noodzakelijk dat Regio Twente aandeelhouder is van Oost NL, daartoe is een aandeel in de N.V. verworven. Zodra het investeringsprogramma is voltooid, wordt ook dit tijdelijke aandeelhouderschap weer opgeheven.	
2.	Bestuurlijk belang	Om Oost NL in de gelegenheid te stellen om dit fonds te kunnen besturen, heeft Regio Twente één aandeel in Oost NL aangekocht.	
3.	Financieel belang	Regio Twente heeft één aandeel in Oost NL aangekocht. Dit is contractueel vastgelegd.	
4.	Risico's	Bestuurlijke invloed is laag aangezien Regio Twente een minimaal belang heeft in Oost NL, zij investeren ook namens de provincies Overijssel en Gelderland. De informatievoorziening is goed georganiseerd tussen Regio Twente en Oost NL Het financiële risico is ook laag aangezien het financieel belang in Oost NL erg laag is en Regio Twente is ook niet financieel aansprakelijk. De risicoscore is daardoor laag.	Risico
5.	Belangrijkste ontwikkelingen	Ook na afloop van de Agenda van Twente in 2018 blijft Oost NL een actieve partner voor Regio Twente en de fondsbeheerder van het Innovatiefonds Twente.	
6.	Eigen vermogen begin 2017 Eigen vermogen eind 2017	€ 83.044 € 83.664	
7.	Vreemd vermogen begin 2017 Vreemd vermogen eind 2017	€ 3.017 € 5.301	
8.	Jaarresultaat 2017	€ 620	

6.5 Financiering

Inleiding
De uitvoering van programma's wordt mede ondersteund door de financieringsfunctie. Deze functie voorziet in de financieringsbehoefte bij de uitvoering van beleidstaken, door het zo nodig aantrekken van externe financieringsmiddelen, dan wel het beheren en uitzetten van gelden die daarvoor niet direct nodig zijn.

Ontwikkeling treasury functie
De overgang van de Wgr-plus en de verplichting tot schatkistbankieren zijn van ingrijpende invloed op de financiële positie van Regio Twente in de toekomst, wat ook in het nieuwe treasurystatuut is vastgelegd. Hoewel Regio Twente momenteel net als in het vorige boekjaar nog over een beperkte hoeveelheid financieringsmiddelen kan beschikken, is de verwachting gerechtvaardigd dat in 2018 en volgende jaren incidenteel een beroep moet worden gedaan op financieringsmiddelen uit de geld- en kapitaalmarkt. Daarvoor is een goede periodiek geactualiseerde liquiditeitsprognose onontbeerlijk.

De treasury functie heeft een intensieve rol bij de uitbetaling en voorfinanciering van subsidieaanvragen in het kader van de Agenda van Twente (AvT) en het Innovatieplatform Twente (IPT) en de Innovatiesprong Twente (IST). Deze worden hoofdzakelijk gefinancierd uit een jaarlijks van Twence Holding BV te ontvangen extra winstuitkering van € 8 mln. Om ook hiervoor met het oog op voorfinancieringseffecten tijdig in de benodigde liquiditeitsbehoefte te kunnen voorzien, wordt er permanent een meerjarige liquiditeitsprognose bijgehouden en geactualiseerd. Hierin worden de inkomende en uitgaande geldstromen en de daaruit voortvloeiende liquiditeitsbehoefte dan wel overschotten zichtbaar gemaakt. Ook wordt inzicht verschaft in de nog uitbetaalde restbedragen op eerder verstrekte voorschotten. Dit overzicht "niet uit de balans blijkende verplichtingen investeringsprogramma Agenda van Twente" wordt daartoe jaarlijks opgesteld en geactualiseerd.

Wettelijk kader
De uitvoering van het financieringsbeleid vindt plaats binnen de kaders zoals gesteld in de Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet FIDO). Om vooral de financieringsrisico's te beperken is in de Wet FIDO een tweetal instrumenten opgenomen, te weten de **rente risiconorm** en de **kasgeldlimiet**. Door de bepalingen van de Wet Fido (Wet financiering decentrale overheden) worden gemeenschappelijke regelingen verplicht alle geldelijke overschotten bij het Ministerie van Financiën te beleggen, het zogenoemde **schatkistbankieren**.

Renterisiconorm
De rente risiconorm bepaalt dat jaarlijks maximaal 20% van het begrotingstotaal onderhevig mag zijn aan renteherziening en herfinanciering. Hiermee is een maximumgrens gesteld aan het renterisico op de langlopende lening portefeuille. Van renteherziening is sprake als in de leningsovereenkomst is bepaald dat de rente gedurende de looptijd in een bepaald jaar zal worden aangepast. Herfinanciering is het aangaan van een nieuwe lening om de oude af te lossen. De rente risiconorm beperkt dus de aflossingen op de bestaande leningenportefeuille. In 2017 is er bij Regio Twente geen sprake geweest van renteherziening en/of herfinanciering. In 2017 is € 124.826 afgelost op de langlopende lening en € 105.045 aan rente betaald op de langlopende lening. In onderstaande tabel is de renterisiconorm uiteengezet.

Nr.	Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Begroting 2017	Jaarrekening 2017
1.	Begrotingstotaal	47.419	49.032
2.	Renterisiconorm (20% van 1)	9.484	9.806
3.	Renteherziening	0	0
4.	Aflossing	125	125
5.	Rente risico (3+4)	125	125
6.	Ruimte onder renterisiconorm (2-5)	9.359	9.682

Kasgeldlimiet
De kasgeldlimiet is in de wet FIDO opgenomen om de directe gevolgen van een snelle rentestijging te beperken. De kasgeldlimiet bepaalt dat gemeenschappelijke regelingen hun financieringsbehoefte voor slechts een beperkt bedrag met kortlopend vreemd vermogen financieren. De norm is in de wet gesteld op 8,2% van het begrotingstotaal aan lasten (excl. de stortingen in de reserves). In 2017 komt dit voor Regio Twente neer op een bedrag van € 3.827.069 (8.2% van de lasten begroting na wijziging). Het percentage wordt berekend als een kwartaalgemiddelde. In het jaar 2017 zijn door Regio Twente zowel

voor de korte als de lange termijn geen externe financieringsmiddelen aangetrokken. Voor de korte termijn financiering zijn uitsluitend beschikbare interne financieringsmiddelen gebruikt.

Schatkistbankieren
Uit oogpunt van doelmatigheid is in de Wet FIDO een drempelbedrag opgenomen. Hiermee kan een bepaald bedrag buiten de schatkist worden gehouden, dit drempelbedrag is bepaald op 0,75% van het begrotingstotaal. Voor Regio Twente komt dit in 2017 neer op een bedrag van € 355.639. Het onderstaand overzicht geeft het verloop van schatkistbankieren weer per kwartaal.

Schatkistbankieren (bedragen x € 1.000)	Drempelbedrag	1e kwartaal 2017	2e kwartaal 2017	3e kwartaal 2017	4e kwartaal 2017
Middelen buiten de schatkist	356	445	206	280	504
Percentage buiten de schatkist	0,75%	0,94%	0,43%	0,59%	1,06%

Hieruit blijkt dat in 2017 niet volledig is voldaan aan schatkistbankieren. Dit heeft te maken met één bankrekening die binnenkort wordt opgeheven en waarvoor automatisch afromen niet is ingesteld.

6.6 Rechtmatigheid

Inleiding
Artikel 35, lid 6 van de Wet gemeenschappelijke regelingen verklaart de artikelen 186 tot en met 213 van de Gemeentewet van toepassing op een gemeenschappelijke regeling. Het dagelijks bestuur is wettelijk verplicht conform artikel 212/213 van de Gemeentewet zorg te dragen voor de interne toetsing van de getrouwheid van informatieverstrekking en rechtmatigheid van beheershandelingen. Rechtmatig wil zeggen handelen conform de geldende externe en interne wet- en regelgeving. De in- en externe wet- en regelgeving, die relevant is voor Regio Twente staat in het normenkader die vastgesteld is door het algemeen bestuur. Om deze rechtmatigheidsaspect te toetsen verrichten wij (verbijzonderde) interne controles. De accountant geeft in het kader van de jaarrekeningcontrole een oordeel over de rechtmatigheid.

Rechtmatigheid en interne managementletter
Om te toetsen of we rechtmatig handelen zijn er periodiek verbijzonderde interne controles op een selectie van processen. Dit is gebaseerd op het interne controleplan, deze wordt geactualiseerd wanneer benodigd. De bevindingen/aanbevelingen vanuit de uitgevoerde verbijzonderde interne controles worden vastgelegd in de interne managementletter en besproken met het management en het bestuur. De interne managementletter is een verdere professionalisering van de verbijzonderde interne controlefunctie. Hiermee geven wij vorm aan de cyclus van het continue beoordelen en verbeteren van de belangrijkste financiële processen. De belangrijkste conclusie uit de interne managementletter 2016 is dat wij bij alle significante financiële processen een voldoende scoren en dat de belangrijke risico's worden beheerst.

Boardletter
Het algemeen bestuur heeft accountant Deloitte de opdracht verstrekt om de jaarrekening 2017 te controleren op getrouwheid en rechtmatigheid. Voorafgaan aan de jaarrekeningcontrole wordt de interim-controle uitgevoerd. De bevindingen en conclusies van de accountant worden op hoofdlijnen samengevat in de boardletter.

Algemene conclusie accountant boardletter 2017
Belangrijkste conclusie van de accountant is dat de kwaliteit van de procesbeheersing en interne controle voldoet aan de daaraan te stellen eisen in het kader van de controle van de jaarrekening. De belangrijke financiële risico's worden beheerst door Regio Twente. Uiteraard worden in de boardletter ook dit jaar bevindingen en aanbevelingen uiteengezet met betrekking tot onze processen. Deze bevindingen en aanbevelingen zien wij als constructieve aanwijzingen als onderdeel van het continue PDCA (Plan-Do-Check-Act) cyclus.

7. Jaarrekening

Onze jaarrekening bestaat uit een programmarekening met toelichting en balans met toelichting.

Daarnaast is overeenkomstig de controle verordening (artikel 213 van de Gemeentewet) voor het jaar 2012 en volgende jaren een controleprotocol vastgesteld. Hierin zijn de uitgangspunten voor de uitvoering van de accountantscontrole nader uitgewerkt.

7.1 Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 2017												
Bedragen € *x1000*	Begroting 2017 voor wijziging			Begroting 2017 na wijziging			Rekening 2017			Rekening 2016		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Programma`s												
Domein Bedrijfsvoering (Incl.Bestuur en directie, Concern en	54	1.638	1.584-	54	1.638	1.584-	800	2.461	1.661-	671	3.091	2.420-
Domein Gezondheid	6.219	24.662	18.443-	5.757	24.200	18.443-	6.558	24.820	18.262-	6.113	24.177	18.064-
Domein Leefomgeving (excl. Agenda van Twente)	2.203	5.769	3.565-	1.592	5.272	3.679-	2.034	6.559	4.525-	2.195	6.168	3.974-
OZJT	-	4.501	4.501-	-	4.683	4.683-	782	5.302	4.520-	30	4.585	4.555-
Agenda van Twente	7.958	7.958	-	8.021	7.958	63	9.096	5.707	3.389	8.014	8.137	123-
Coalition of the Willing	1.427	2.756	1.329-	2.853	2.921	67-	4.296	4.182	114	2.059	3.841	1.782-
Subtotaal programma's	**17.862**	**47.284**	**29.422-**	**18.279**	**46.672**	**28.393-**	**23.566**	**49.032**	**25.466-**	**19.082**	**50.000**	**30.918-**
Algemene dekkingsmiddelen												
Domein Bedrijfsvoering (Incl.Bestuur en directie, Concern en	1.539		1.539	1.539		1.539	1.539		1.539	1.547		1.547
Domein Gezondheid	18.443		18.443	18.443		18.443	18.443		18.443	17.918		17.918
Domein Leefomgeving (excl. Agenda van	3.700		3.700	3.696		3.696	3.700		3.700	3.777		3.777
OZJT	4.501		4.501	4.683		4.683	4.683		4.683	4.456		4.456
Agenda van Twente	-		-	63-		63-	-		-	-		-
Coalition of the Willing	1.329		1.329	67		67	363-		363-	1.675		1.675
	-		-	-		-	-		-	-		-
												-
Gemeentelijke bijdrage totaal	29.511		29.511	28.364		28.364	28.002		28.002	29.373		29.373
Financieringsresultaat	-		-			-			-	154	120	33
Totaal algemene dekkingsmiddelen	**29.511**	**-**	**29.511**	**28.364**	**-**	**28.364**	**28.002**	**-**	**28.002**	**29.527**	**120**	**29.406**
Onvoorzien												
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	**47.374**	**47.284**	**89**	**46.643**	**46.672**	**28-**	**51.567**	**49.032**	**2.536**	**48.609**	**50.120**	**1.511-**
Toevoeging/onttrekking aan reserves												
Domein Bedrijfsvoering (Incl.Bestuur en directie, Concern en	45	-	45	45	-	45	-	19-	19	660	12-	672
Domein Gezondheid	-	-	-	-	-	-	-	48	48-	477	-	477
Domein Leefomgeving (excl. Agenda van	-	134	134-	-	17	17-	1.011	183	829	805	167	638
OZJT	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Coalition of the Willing			-				363	114	249	412	276	135
	-	-	-			-			-			-
	-	-	-									-
Totaal toevoegingen/onttrekkingen aan reserves	**45**	**134**	**89-**	**45**	**17**	**28**	**1.374**	**326**	**1.049**	**2.354**	**432**	**1.922**
Gerealiseerd resultaat	**47.419**	**47.419**	**-**	**46.688**	**46.688**	**-**	**52.942**	**49.357**	**3.584**	**50.963**	**50.552**	**411**
Resultaat voorfinanciering Agenda van Twente 2016												123
Resultaat voorfinanciering Agenda van Twente 2017									3.389-			
Gerealiseerd resultaat na voorfinaniering Agenda van Twente									**196**			**534**

Tabel 8 Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

7.2 Toelichting op de baten en lasten in de jaarrekening

Financieringsresultaat

Vanaf de begroting 2015 en verder is de taakstellende rentebaat niet meer opgenomen. De eventueel behaalde rentevoordelen worden als voordeel gepresenteerd. Het financieringsresultaat in 2017 is € 35.549,-.

Ontwikkelingen investeringsprogramma Agenda van Twente

Algemeen

Het programma Agenda van Twente omvat onder deze verzamelnaam een drietal sub-programma's, te weten: Agenda van Twente (AvT) omvang € 30 mln., Innovatieplatform Twente (IPT), omvang € 20 mln. en Innovatiesprong Twente (IST), omvang € 30 mln., in totaal € 80 mln. Via deze programmalijnen zijn ingaande 2008 een groot aantal projecten al dan niet in cofinanciering met andere overheden en zowel incidenteel als via meerjarige bijdragen bekostigd.

Deze bijdragen worden gefinancierd uit een specifiek voor dit doel van Twence BV ontvangen extra winstuitkering van jaarlijks € 8 mln. Deze uitkering bestaat uit € 6,8 mln. gegarandeerde winstuitkering en € 1,2 mln. terug te ontvangen dividendbelasting. Omdat de eerste winstuitkering van Twence over het jaar 2008 eerst in 2009 is ontvangen, terwijl het subsidieprogramma reeds in 2008 van start is gegaan, zijn in de praktijk verstrekte subsidiebijdragen met uit andere middelen gefinancierd. Hierdoor is, afhankelijk van de omvang van de uitgaven in een jaar, een negatief financieringsresultaat opgebouwd met een saldo per 1-1-2017 van in totaal € 2,8 mln.

Omdat de sub-programma's AvT en IPT formeel in 2017 aflopen is in dit jaar voor het eerst ook sprake van een voordelig financieringsresultaat waarbij dit jaar € 3.388.000,- meer is ontvangen dan betaald. Met dit overschot wordt de inmiddels opgebouwde schuld afgelost. Daar staat echter tegenover dat nog voor € 1 mln. aan niet uit de balans blijkende verplichtingen moet worden afgerekend en een aantal resterende financiële bijdragen moeten worden verstrekt, hiermee is in de analyse van benodigde financieringsmiddelen rekening gehouden.

Toelichting op de bestedingen in 2017

Agenda van Twente (AvT)

Met inachtneming van de bestedingen in 2017 ad € 1.799.000,- en een aantal nog definitief af te rekenen eerder verstrekte voorschotten, is het oorspronkelijk beschikbare budget ad € 30 mln. inmiddels volledig bestemd. Hierin zijn begrepen de nog definitief af te wikkelen posten uit eerdere jaren per 31-12-2017 van in totaal € 724.000,-. Vooraf was voor dit sub-programma gerekend op € 2.579.000,- aan kosten, wat op dit onderdeel leidt tot een voordelig financieringsresultaat van € 780.000,-.

Innovatieplatform Twente (IPT)

Met inachtneming van de bestedingen in 2017 ad € 543.000,- en een aantal nog definitief af te rekenen eerder verstrekte voorschotten, is het oorspronkelijk beschikbare budget ad € 20 mln. inmiddels volledig bestemd. Hierin zijn begrepen de nog definitief af te wikkelen posten uit eerdere jaren per 31-12-2017 van in totaal € 139.000,-. Vooraf was voor dit sub-programma gerekend op € 933.000,- aan kosten, wat op dit onderdeel leidt tot een voordelig financieringsresultaat van € 390.000,-.

Innovatiesprong Twente (IST)

Het sub-programma IST programma is in 2012 gevormd uit een herbestemming van het resterende IPT budget en heeft een omvang gekregen van € 30.248.000,-. Dit budget is bij besluit van de regioraad van 23 juni 2016 met € 320.000,- bijgesteld naar € 30.568.000,-. Het programma bestaat uit een zestal programmalijnen (en een aantal sub-programmalijnen), waarbinnen de financieringsbijdragen volgens vooraf gemaakte afspraken planmatig beschikbaar worden gesteld.

In 2017 is binnen het programma IST in totaal voor afgerond € 3.366.000,- aan bijdragen verstrekt en kosten geboekt, die hierna kort worden toegelicht. Vooraf was voor dit sub-programma gerekend op € 5.584.000,- aan kosten, wat op dit onderdeel leidt tot een voordelig financieringsresultaat van € 2.218.000,-.

Twents innovatiefonds

Uit dit fonds zijn in 2017 geen vervolgfinanciering aan fondsbeheerder Oost NV beschikbaar gesteld.
De Bestuurscommissie Agenda van Twente heeft medio 2017 besloten de laatste jaarschijf 2017 van het Innovatiefonds Twente ad € 2.925.000 niet aan de fondsbeheerder ter beschikking te stellen, maar

om begin 2018 een besluit te nemen over de invulling van de jaarschijf met eenzelfde inhoudelijk doelstelling.

MKB fonds vouchers en kredieten (omvang € 4,9 mln.)
Dit fonds voorziet in het beschikbaar stellen van bijdragen (vouchers) en geldleningen aan innovatieve ondernemers. In totaal zijn in 2017 ten laste van dit fonds voor € 798.000,- aan kosten geboekt. Deze kosten bestaan in hoofdzaak uit afwaardering van de uitstaande lening portefeuille met € 659.000,-. De waarde hiervan wordt jaarlijks in de jaarrekening opnieuw vastgesteld, hierbij blijven de vorderingen van rente en aflossing op de betreffende debiteuren overigens volledig in stand, maar wordt de boekwaarde daarvan op de balans bijgesteld op een realistisch niveau. De actuele balanswaarde van de verstrekte geldleningen is hiermee teruggebracht naar € 1.293.000,-.

Uit dit MKB fonds V&K worden inmiddels geen bijdragen meer verstrekt. De komende jaren is alleen ambtelijke inspanning louter gericht op fondsbeheer verricht voor debiteurenbeheer van te ontvangen rente en aflossingen, waarvoor binnen deze programmalijn voor de resterende jaren nog budget van € 525.000,- beschikbaar is.

Voor het daarna nog resterende budget uit dit programmaonderdeel van ca. € 500.000,- is een bestemmingsvoorstel voor verduurzaming van de bestaande kredieten via de Bestuurscommissie AvT in voorbereiding.

Human Capital Agenda Twente HCAT
Deze programmalijn voorziet hoofdzakelijk in de financiering van de projecten Techniekpact Twente (TP), het Twents Arbeidsmarkt Perspectief (TWAMP) en Tech Wise. Aan de genoemde sub-programma's is in 2017 respectievelijk € 349.000,- (TP), €134.000,- (TWAMP) en € 470.000,- (CIV/TechWise)), in totaal € 953.000,- besteed.

Regio Branding / PR Twente
Voor deze programmalijn is in 2017 voor € 395.000,- aan bijdragen verstrekt.

Toerisme in Twente (omvang € 1.95 mln.)
Medio 2015 heeft Marketing Oost de uitvoering van dit programma overgenomen van het Twents Bureau voor toerisme. In totaal hebben de kosten hiervan in 2017 € 447.000,- bedragen.

Beheer en procesbegeleiding en onvoorzien
Deze post voorziet in de financiering van verschillende vormen van beheer en procesbegeleiding van het Programma IST en daaruit voortvloeiende kosten. Deze omvatten bijdragen aan Kennispark, personeelskosten, procesbegeleiding vanuit het domein Leefomgeving, de Twente Board en een post onvoorzien. In totaal hebben de kosten in 2017 voor dit onderdeel € 639.000,- bedragen.

Een specifiek onderdeel hiervan was de post onvoorzien ad € 194.000,-. Dit bedrag is in 2017 volledig besteed aan een subsidiebijdrage aan Mineral Valley ad € 173.000,- en Solar Team ad € 21.000,-. Hiermee is de post onvoorzien volledig besteed.

Nieuw Regionaal Investeringsprogramma (NRI)
Met het oog op het inmiddels opgestarte programma Agenda voor Twente is in voorbereiding hierop in het programma Agenda van Twente een voorbereidingsbudget vrijgemaakt van € 165.000,-. Hieraan is in 2017 voor € 133.000,- aan kosten geboekt. Samen met de kosten in 2016 ad € 32.000,- is dit budget hiermee volledig besteed.

Samenvatting en conclusie
Samengevat kan ten aanzien van de bestedingen uit het overall investeringsprogramma Agenda van Twente in 2017 worden geconcludeerd dat daarvoor in totaal voor 5.708.000,- aan bijdragen is verstrekt en kosten zijn gemaakt. In dit bedrag zijn de kosten van afwikkeling van een aantal in het verleden aangegane verplichtingen (niet uit de balans blijkende verplichtingen) begrepen.

Voor de financiering hiervan was in 2017 voor € 9.096.000,- aan middelen voorhanden, wat leidt tot een voordelig financieringsresultaat van **€ 3.388.000,-.** Met dit positieve resultaat wordt het saldo aan in het verleden verstrekte en voorgefinancierde bijdragen weer grotendeels ingelopen.

Sub-programma	Betaalde kosten	Financierings-middelen	Financierings-resultaat
A v T financieringsbijdragen	**1.799**	**2.579**	**780**
IPT financieringsbijdragen	**543**	**933**	**390**
I S T:			
Twents investeringsfonds	0		
MKB fonds V&K	798		
Human Capital programma (HCAT)	953		
Regio Branding / PR	395		
Toerisme / VTE	447		
Programmabeheer en procesbegeleiding	639		
Nieuw Regionaal Investeringsprogramma	133		
Totaal IST	**3.366**	**5.584**	**2.218**
Totaal programma AvT	**5.708**	**9.096**	**3.388**

Tabel 9 Samenvatting kosten AvT/IPT/IST

Horizontaal Toezicht

Sinds enkele jaren beschikken wij over een convenant Horizontaal Toezicht met de Belastingdienst. Hierbij worden in voorkomende gevallen bij fiscale vraagstukken vroegtijdig contact gelegd met de Belastingdienst, zowel op het gebied van BTW, VPB en Loonheffingen. Daarnaast wordt een keer per jaar met de belastingdienst een breed overleg gevoerd (bedrijfsbezoek) over voorliggende fiscale vraagstukken en fiscale ontwikkelingen. Dit bedrijfsbezoek heeft laatstelijk op 7 december 2017 plaats gevonden. In spoedeisende gevallen wordt in het kader van dit Horizontaal Toezicht overigens ook tussentijds contact met de Belastingdienst opgenomen. Deze methodiek werkt bij alle betrokken partijen naar volle tevredenheid.

Vennootschapsbelasting

De wet VPB is in 2016 van kracht geworden en ook voor Regio Twente van toepassing. Deze wet ziet op het belasten van "winst" die is verkregen uit deelname van Regio Twente aan het economisch verkeer. Daaronder wordt verstaan het tegen betaling verrichten van prestaties buiten de eigen kring (de 14 Twentse gemeenten), op de vrije markt, waarmee in concurrentie met andere aanbieders wordt getreden. Criteria daarbij zijn onder andere dat er sprake moet zijn van een (structureel) winststreven, waaraan een particulier een bescheiden bestaan kan ontlenen. Om te beoordelen of wij in onze rol van (overheids)ondernemer ook daadwerkelijk voor afdracht van VPB in aanmerking komen, hebben wij onze activiteiten aan de daarvoor geldende wettelijke criteria getoetst. Hierbij is gemotiveerd komen vast te staan dat dit niet het geval is. De conclusie hieruit is dat Regio Twente geen activiteiten uitvoert waaruit een VPB plicht voortvloeit. Deze conclusie is ook als zodanig met de belastingdienst gecommuniceerd en deze heeft dat vooralsnog voor kennisgeving aangenomen.

BTW compensatie

Ook in het jaar 2017 is weer de zogenaamde transparantieregeling voor BTW van toepassing geweest. Op basis van hierover met de Twentse gemeenten gemaakte afspraken hebben wij onze daarvoor in aanmerking komende BTW naar de gemeenten doorgeschoven.

Recreatieve voorzieningen

In 2013 heeft de Provincie Overijssel de jaarlijkse onderhoudsbijdrage afgekocht. Deze afkoopsom is gereserveerd. In verband met het vervallen van de jaarlijkse bijdrage moet Recreatieve Voorzieningen in totaal € 603.885 bezuinigen. In 2014 en 2015 is een bezuiniging van € 254.179 gerealiseerd en in 2016 een bedrag van € 112.902. In 2017 is de taakstelling niet structureel ingevuld. In de programmabegroting 2019 vind nadere structurele invulling plaats. In het boekjaar 2017 is het positieve resultaat van de drie recreatieparken ad € 166.030,- verrekend met de taakstelling. Dit heeft geleid tot een onttrekking van € 97.314,- aan de hiervoor ingestelde reserve.

7.3 Samenvatting resultaat 2017

7.3.1 Domein Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering (incl. Concern en Bestuur & Directie)	x € 1.000

Positieve ontwikkelingen	€	Negatieve ontwikkelingen	€
Financiën en Control	65	Management en Project Support	52
Juridisch	113	Klant Contact Centrum	18
Communicatie	54	Personeel en Organisatie	219
Bestuursondersteuning	321	DIV	48
Financieringsresultaat	36	Gebouw gebonden services	17
Bestuur en directie	21	ICT Dienstverlening	200
		Kwaliteit	23
		Concernkosten	156
	610		**733**
Resultaat voor bestemming			**-123**
Mutaties reserves			19
Gerealiseerd resultaat			**-104**

Toelichting op de positieve ontwikkelingen		Toelichting op de negatieve ontwikkelingen	
Financiën en Control	65	*Management en Project Support*	*52*
Dit betreft het saldo van in 2017 ontstane vacatureruimte, gecorrigeerd met tijdelijke inhuur.		Er heeft extra inhuur van personeel plaatsgevonden o.m. door (langdurig) ziekteverzuim en zwangerschap.	
Juridisch	113	*Klant Contact Centrum*	*18*
De gerealiseerde dienstverlening is ruimer dan begroot als gevolg van extra inzet voor o.m. Agenda van/voor Twente, Recreatieve Voorzieningen, Veilig Thuis Twente en Concern.		In 2017 is een trainee ingehuurd voor inventarisatie/verkenning van inrichting van een Klant Contact Centrum/Servicepunt.	
Communicatie	54	*Personeel en Organisatie*	219
De gerealiseerde dienstverlening Communicatie is hoger dan begroot o.m. als gevolg van extra inzet tbv Missie/Visie-traject Regio Twente en concern communicatie.		Door inhuur voor vervanging van zwangerschap en ziekte en extra inzet voor digitalisering en uniformering van de processen is een overschrijding ontstaan.	
Bestuursondersteuning	321	*DIV*	*48*
Dit budget is geraamd voor ondersteuning van Bedrijfsvoering zelf, die in dit overzicht resulteren als overschrijding (w.o. P&O, post & archief en ICT). Daarnaast betreft dit (tijdelijke) vacatureruimte binnen Bedrijfsvoering.		Ontstaan door extra inhuur i.v.m. digitalisering DIV en zwangerschap.	
Financieringsresultaat	36	*Gebouwgebonden services*	*17*
Voordeel op het financieringsresultaat ontstaat door de toegerekende rente aan de activa en reserves enerzijds en de relatief lage rentelasten anderzijds.		Door een aantal interne verhuizingen en voorbereidingen voor de verbouwing van het Twentehuis zijn meer kosten gemaakt dan begroot.	
Bestuur en directie	21	*ICT Dienstverlening*	*200*
De kosten voor bestuur & directie vallen in 2017 iets lager uit dan begroot, mede door vacatureruimte (concern controller).		Overschrijding is voornamelijk ontstaan door investering in projecten binnen de organisatie en in ontwikkeling van dienstverlening binnen ICT.	

Mutaties reserves	19
Door het toerekenen van rente aan eigenvermogen ontstaat een voordeel op concern.	

Kwaliteit	*23*
Het tekort voor Kwaliteit is voornamelijk ontstaan doordat er minder uren zijn doorbelast dan begroot.	

Concernkosten	156
In 2017 is een initiatief gestart t.b.v. missie en visie van Regio Twente, kreeg concern communicatie meer invulling en vond evaluatie van de gemeenschappelijke regeling plaats. Ook was sprake van meer juridische inzet t.b.v. Algemene Verordening Gegevensbescherming, WOB-verzoeken en bezwaarschriften.	

7.3.2 Domein Gezondheid

Gezondheid	x 1.000

Positieve ontwikkelingen	€	Negatieve ontwikkelingen	€
Projectopbrengsten 2017	109	JGZ: Resultaat op salaris- en materiële kosten	196
Gemeentelijke bijdrage activiteiten excl. JGZ	150	JGZ: Ontwikkeling nieuw Digitaal Dossier	272
SOA- taken	289		
Tarieftaken GGD	53		
Inzet publieke gezondheid asielzoekers (PGA)	48		
	649		**468**

Resultaat voor bestemming	**181**
Mutaties reserves	-48
Gerealiseerd resultaat	**133**

Toelichting op de positieve ontwikkelingen

Projectopbrengsten 2017 109

Er is 2017 een voordeel gerealiseerd van € 109.000 op projecten. In de begroting van de diverse projecten zit een risico-opslag verwerkt. Dit wordt gebruikt om de huidige en toekomstige risico's op het gebied van projecten af te dekken. Aangezien de reserve projecten volledig is gevuld valt het resultaat vrij om uit te keren aan gemeenten. De tweede helft van het jaar leverde minder projectopbrengsten op, waardoor het verwachte positieve resultaat ten opzichte van de Berap met € 55.000,- is afgenomen.

Gemeentelijke bijdrage activiteiten excl. JGZ 150

Op de GGD taakvelden exclusief JGZ is een positief resultaat gerealiseerd van € 150.000. Het betreft met name TBC (€ 65.000) door extra inkomsten vanuit verrichtingen, detacheringen en projecten. En een rijksvergoeding in de 2e helft van het jaar voor GGD als opleidingsinrichting van € 57.000,-. Daarnaast door onderschrijding op materiele budgetten.

SOA- taken 289

Op het taakveld SOA is een positief resultaat gerealiseerd van € 289.000. Ondanks de ingevoerde plafondfinanciering is een positief resultaat gerealiseerd op de rijkssubsidie in combinatie met een onderschrijding op het budget inhuur. Het saldo komt nagenoeg overeen met de verwachting in de Berap.

Toelichting op de negatieve ontwikkelingen

JGZ: Resultaat op salaris- en materiële kosten 196

Op de gemeentelijke bijdrage voor de JGZ is een tekort ontstaan van € 196.000. Op de in de begroting gestelde formatie wordt een overschrijding gerealiseerd. Deze overschrijding wordt onder meer veroorzaakt door het inwerken van medewerkers 0-18 en ziekte vervang (langdurig). Langdurige ziekte moet worden vervangen om de dienstverlening richting de Twentse burgers te kunnen continueren. Het tekort wordt enigszins gecompenseerd door een voordeel op het materiële budget binnen de JGZ.

JGZ: Ontwikkeling nieuw Digitaal Dossier 272

Op de gemeentelijke bijdrage voor de JGZ is een tekort ontstaan van € 272.000 door ontwikkeling van het nieuw Digitaal Dossier. Samen met GGD regio Utrecht en GGD Hollands Noorden is de aanbesteding gestart. De aanbestedingskosten vallen hoger uit dan geraamd in de Berap omdat de aanbestedingsprocedure heeft geleid tot een rechtszaak waardoor extra juridische en inkoop expertise is ingehuurd.

Tarieftaken GGD	*53*

Op de tarieftaken is een positief resultaat ontstaan van € 53.000. De opbrengsten forensische geneeskunde vallen hoger uit dan geraamd. Daarentegen waren de kosten inzake inspecties kinderopvang hoger dan de opbrengsten.

Inzet publieke gezondheid asielzoekers (PGA)	*48*

Het product PGA wordt gefinancierd door het Rijk. Op de inzet voor PGA is een positief resultaat gerealiseerd van € 48.000. Als gevolg van de fors lagere instroom van asielzoekers in 2017 zijn de inkomsten meer achter gebleven dan dat de kosten verminderd zijn. Daar tegenover staat een bijdrage vanuit de afwikkeling van een regionaal MOA Fonds, hetgeen uiteindelijk tot een positief resultaat heeft geleid. Het resultaat op PGA wordt toegevoegd aan de reserve PGA.

7.3.3 Domein Leefomgeving

Leefomgeving (excl. Agenda van Twente)	x€1.000

Positieve ontwikkelingen	€
Mobiliteit	10
Vrije tijdseconomie	0
Belangenbehartiging	34
	44

Negatieve ontwikkelingen	€
Strategie sociaal economisch sterk Twente (incl. Board)	42
Bestuursondersteuning	49
Groot onderhoud recreatieve voorzieningen	56
Vrije tijdseconomie	193
Mobiliteit	17
Resultaat parken na verrekening met taakstelling	97
Investeringen recreatieparken	118
Kapitaallasten economische investeringen	15
Routenetwerken (inclusief KIR)	283
	870

Resultaat voor bestemming	**-826**
Saldo Mutaties egalisatiereserves	**829**
Mutaties reserve routenetwerken	66
Mutaties reserve provinciale reserve	39
Mutaties reserve recreatieparken/fietspaden	178
Mutaties reserve provinciale reserve	97
Mutaties reserve recreatieparken/fietspaden	118
Mutaties reserve monitoring R&T	243
Mutaties reserves kapitaallasten	15
Mutatie reserve herplaatsing personeel	17
Mutaties reserve groot onderhoud recreatieve voorzieningen	56
Gerealiseerd resultaat	**3**

Toelichting op de positieve ontwikkelingen

Mobiliteit 10

Er is een voordeel ontstaan door het later invullen van de vacature voor adviseur mobiliteit. Doordat de kosten van de UWV uitkering van een voormalig medewerkster uit de reserve mogen worden gehaald is het eindresultaat 27 positief.

Vrije tijdseconomie 0

Vrijval reserve monitoring reserve monitoring R&T zorgt na mutatie voor een positief resultaat van 50.

Toelichting op de negatieve ontwikkelingen

Strategie sociaal economisch sterk Twente (incl. Board) 42

De producten strategie sociaal economisch sterk Twente en bestuursondersteuning hebben betrekking op alle onderdelen van sociaal economische structuurversterking binnen team Economie. Het totale resultaat voor team Economie is 3. In de Berap meldden we een positief resultaat van 35. De lagere realisatie is te verklaren door de extra inspanningen voor het proces van het nieuwe investeringsprogramma Agenda voor Twente.

Bestuursondersteuning 49

zie strategie sociaal economisch sterk Twente.

Belangenbehartiging 34	*Groot onderhoud recreatieve voorzieningen* 56
De vacature voor lobbyist Brussel is eerst in de loop van 2017 ingevuld.	Er zijn uitgaven geweest voor circa € 183.000 welke zijn onttrokken aan de reserves groot onderhoud. Hier tegenover staat een geraamde dotatie aan dezelfde reserves van bijna € 125.000.
	Vrije tijdseconomie 193
	Er zijn in eerdere jaren kosten (waaronder subsidies) betaald uit het product Toerisme in Twente (AvT) waarbij dit Vrijetijdseconomie had moeten zijn met een onttrekking aan de reserve monitoring R&T waarbij deze reserve dan wordt opgeheven. Het gaat hierbij om een bedrag van circa € 193.000 welke nu als last wordt genomen ten laste van het product vrijetijdseconomie en als baat bij Toerisme in Twente. Tegenover deze last staat een onttrekking aan de reserve.
	Mobiliteit 17
	Dit betreft de kosten van de WW-uitkering van een voormalig medewerkster van mobiliteit welke aan de reserve herplaatsing personeel (die hiervoor is ingesteld) worden onttrokken
	Resultaat parken na verrekening met taakstelling 97
	Het resultaat van de 3 recreatieparken is positief. Deze wordt verrekend met de taakstelling waarna het saldo wordt onttrokken aan de hiervoor bestemde reserve.
	Kapitaallasten economische investeringen 15
	Voor de dekking van de kapitaallasten van enkele investeringen zijn bijbehorende reserves ingesteld. De kapitaallasten worden dan ook onttrokken aan de reserve waarbij de onttrekking niet is geraamd.
	Investeringen recreatieparken 118
	Conform investeringsplan zijn investeringen met maatschappelijk nut verricht welke worden onttrokken aan de reserve recreatie.
	Routenetwerken (inclusief KIR) 283
	Een toename in diverse soorten routes van 4.000 naar 10.000 km betekent hogere investerings- en onderhoudslasten die niet kunnen worden opgevangen binnen de reguliere exploitatie en derhalve worden onttrokken aan de reserve. Er is in 2017 fors ingezet op o.a. vervanging en verduurzaming van bebording en panelen om de kwaliteit voor de inwoners en toeristen op peil te houden en verder te verbeteren. Door nu extra te investeren in duurzame materialen en door aanpassing van het systeem (bebording combineren met straatmeubilair) zullen de onderhoudskosten, als gevolg van areaaluitbreiding worden beperkt.

7.3.4 OZJT

OZJT			x € 1.000
Positieve ontwikkelingen	**€**	**Negatieve ontwikkelingen**	**€**
Personele lasten Samen 14	256	Personele lasten OZJT	144
Monitoring en reflectie	252	Relatiebeheer en positionering VTT	105
Projectsubsidie Provincie Overijssel	40	Diverse projecten (Restant transitiesubsidies)	136
	548		**385**
Resultaat voor bestemming			**163**
Mutaties reserves			0
Gerealiseerd resultaat			**163**

Toelichting op de positieve ontwikkelingen		**Toelichting op de negatieve ontwikkelingen**	
Personele lasten Samen 14	256	*Personele lasten OZJT*	*144*
In 2017 is er geen gebruik gemaakt van ambtelijke coördinatie vanuit de gemeenten. Ook is de functie van secretaris deels ingevuld.		In 2017 is er meer ingezet op juridische advisering, communicatie en (secretariële) ondersteuning. Voor een deel was hier vanuit de restant transitiesubsidies dekking voor.	
Monitoring en reflectie	252	*Relatiebeheer en positionering VTT*	105
Binnen de reguliere begroting OZJT is een post opgenomen voor monitoring en reflectie. In 2017 is hier beperkt gebruik van gemaakt doordat de kosten gedekt zijn door inzet van de restant transitiesubsidies.		Als gevolg van de positionering Veilig Thuis Twente (VTT) is er in 2017 meer ingezet op relatiebeheer VTT. Hiervoor was deels dekking vanuit het reguliere budget en de restant transitiesubsidies. Daarnaast is er binnen Regio Twente een projectgroep VTT gestart om de positionering VTT te begeleiden waarbij naast ambtelijke inzet ook juridisch advies is ingewonnen.	
Projectsubsidie Provincie Overijssel	40	*Diverse projecten (Restant transitiesubsidies)*	136
Door de provincie is een subsidie uitbetaald voor het project Transformatie van het sociaal domein. De activiteiten zijn in de periode 2015 - 2016 uitgevoerd.		Doormiddel van de restant transitiebudgetten is OZJT in staat geweest om diverse projecten op te starten. Te denken valt aan ontwerp Twents model, duurzame gezinsvormen, kwaliteit en toezicht Wmo, CRM en evaluatie OZJT. De restant transitiemiddelen dekten niet volledig opgave waar OZJT voor stond.	

7.3.5 Coalitions of the Willing

Coalition of the Willing	x € 1.000

Positieve ontwikkelingen	**€**
Kennispunt Twente	3
Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente	111
Acquisitie en regietafel vluchtelingen	67
Shared Service Netwerk Twente (SSNT)	18
	199

Negatieve ontwikkelingen	**€**
Vergunninghouders aan het werk	10
Twentse Kracht	22
Huishoudelijke ondersteuning OZJT	33
Verrekening te ontvangen gem. bijdrage 2016 voor Acquisitie en vergunninghouders aan het werk	363
Mobiliteitslab OZJT	415
	843

Resultaat voor bestemming	**-644**
Te verreken bijdragen	395
Mutaties reserves	-249
Gerealiseerd resultaat	**0**

Toelichting op de positieve ontwikkelingen

Kennispunt Twente *3*

De jaarrekening 2017 van Kennispunt Twente komt zoals begroot net boven 0 uit.
De post personeel valt lager uit dan begroot doordat vacatures niet direct ingevuld konden worden. Door vervanging bij ziekte en uitval van personeel en inhuur van expertise voor specialistische opdrachten was de inhuur van derden hoger dan begroot. De extra kosten hiervoor zijn uit extra inkomsten uit plusopdrachten bekostigd. Bij de inkomsten uit plusopdrachten is te zien dat de inkomsten uit opdrachten uit Enschede hoger zijn uitgevallen dan begroot. Het first supplierschap wordt inmiddels goed in de praktijk gebracht. Mede door extra inzet voor Enschede zijn er in verhouding wat minder opdrachten uit de regio uitgevoerd. Voor een deel geldt hier ook dat opdrachten een langere looptijd hebben en pas in 2018 worden afgerond en geboekt.

Door vervanging bij ziekte en uitval van personeel en inhuur van expertise voor specialistische opdrachten was de inhuur van derden hoger dan begroot. De extra kosten hiervoor zijn uit extra inkomsten uit plusopdrachten bekostigd.

Bij de inkomsten uit plusopdrachten is te zien dat de inkomsten uit opdrachten uit Enschede hoger zijn uitgevallen dan begroot. Het first supplierschap wordt inmiddels goed in de praktijk gebracht. Mede door extra inzet voor Enschede zijn er in verhouding wat minder opdrachten uit de regio uitgevoerd. Voor een deel geldt hier ook dat opdrachten een langere looptijd hebben en pas in 2018 worden afgerond en geboekt.

Toelichting op de negatieve ontwikkelingen

Vergunninghouders aan het werk *10*

Terugbetalen subsidie provincie vanwege onderbesteding en kosten inzet externe inhuur voor definitieve afronding van het project.

Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente 111

NT heeft zich in 2017 gefocust op een beperkt(er) aantal onderwerpen in de OA. Dit heeft geleid tot een onderbesteding van ca. 111.400,- omdat minder gebruik is gemaakt van inhuur derden/advies bureaus en minder managementsupport. Het positieve resultaat is in de reserve Netwerkstad gestort.

Acquisitie en regietafel vluchtelingen 67

In de productbegroting is vanuit economie/bestuursondersteuning ambtelijke inzet geraamd welke, mede door het opheffen van de regietafel in de loop van het jaar, niet volledig is benut. De inzet is vervolgens gerealiseerd bij economie/bestuursondersteuning.

Shared Service Netwerk Twente (SSNT) 18

Door de verminderde activiteiten vanuit het programmabureau is er minder gebruik gemaakt van overhead en extern advies.

Twentse Kracht 22

In 2017 is er meer ingezet op coördinatie en ondersteuning. Er zijn meer events georganiseerd waarvoor een beperkte of geen vergoeding is gevraagd. De budgetten zijn ten opzichte van voorgaande jaren niet geïndexeerd waardoor ook kleine tekorten ontstaan. De onderdelen Twentse School en Traineeship zijn gedurende het jaar verrekend met de gemeenten.

Huishoudelijke ondersteuning OZJT 33

Voor de gezamenlijke aanbesteding Huishoudelijke ondersteuning is er vanuit de restant transitiebudgetten een budget beschikbaar gesteld. Dit budget bleek onvoldoende door onvoorziene advocaatkosten.

Verrekening te ontvangen gem. bijdrage 2016 voor Acquisitie en vergunninghouders aan het werk 363

Mobiliteitslab OZJT 415

Mobiliteitslab heeft in het afgelopen jaar diverse lokale kosten gemaakt. Deze waren geen onderdeel van de reguliere begroting Mobiliteitslab en zijn daarom bij de gemeenten in rekening gebracht.

7.3.6 Investeringsprogramma Agenda van Twente

Agenda van Twente (X €1.000)			
Positieve ontwikkelingen	**€**	**Negatieve ontwikkelingen**	**€**
Extra winstuitkering Twence 2016	6.800	investeringsbijdragen programma AvT	1.799
Restitutie dividendbelasting 2016 / 2015	2.266	investeringsbijdragen programma IPT	543
Afdracht winstuitkering Berkelland 2016	-140	investeringsbijdragen programma IST	3.365
Rente opbrengsten	170		
	9.096		**5.707**
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten			**3.389**
Mutaties reserves			0
Gerealiseerd resultaat			**3.389**

Toelichting op de positieve ontwikkelingen	**€**	**Toelichting op de negatieve ontwikkelingen**	**€**
In 2017 is een extra restitutie dividendbelasting uit eerder jaren ontvangen ad € 1.066. Normaliter ontvangen wij ieder jaar een restitutie van € 1.200.	2.266	Dit positief financieringsresultaat is ontstaan doordat de programmalijnen AvT aflopend zijn. Met dit resultaat worden in het verleden uit andere bij Regio Twente beschikbare liquide middelen voorgeschoten subsidieverstrekkingen weer ingelopen.	3.389

Voor uitgebreide toelichting op het resultaat van investeringsprogramma Agenda van Twente verwijzen wij u naar pagina 64.

7.4 Analyses rekeningresultaat 2017

Hierna volgen overzichten en toelichtingen van de voornaamste afwijkingen van kosten en baten ten opzichte van de begroting na wijziging per programma aan de hand van een aantal gedefinieerde categorieën. Conform voorgaande jaren worden afwijkingen op saldi hoger dan € 100.000 toegelicht.

Domein Gezondheid

Bedragen x € 1.000	Begroting 2017 Na wijziging		Rekening 2017		Verschil		Saldo
Gezondheid	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	
0. Niet in te delen lasten	-	-	-	-	-	-	-
1. Salarissen en sociale lasten	570	-	1.452	-	882-	-	882-
2. Rente en afschrijvingen	23	-	26	-	2-	-	2-
3. Goederen en diensten	2.804	2.699	2.219	2.997	585	298-	882
4. Overdrachten	224	3.040	135	3.532	90	491-	581
5. Financiële transacties	-	-	-	-	-	-	-
6. Verrekeningen	20.579	18	20.989	29	410-	12-	398-
Subtotaal	**24.200**	**5.757**	**24.820**	**6.558**	**620-**	**801-**	**181**
Toevoegingen/Onttrekkingen reserves			48	-	48-	-	48-
Gerealiseerd resultaat							**133**

Toelichting

1. Salarissen en sociale lasten

De hogere lasten worden veroorzaakt door projectmedewerkers die (tijdelijk) in dienst zijn. In de begroting van de projecten worden deze geboekt onder uitzendbureaus, categorie 3. In werkelijkheid zijn een aantal medewerkers in dienst, waardoor er een overschrijding ontstaat in categorie 1 en een onderschrijding in categorie 3.

3. Goederen en diensten/6. Verrekeningen

De lagere lasten wordt veroorzaakt door projectmedewerkers die (tijdelijk) in dienst zijn. In de begroting van de projecten worden deze geboekt onder uitzendbureaus, categorie 3. In werkelijkheid zijn een aantal medewerkers in dienst, waardoor er overschrijding ontstaat in categorie 6 en een onderschrijding in categorie 3. Daarnaast is de inkomst op het taakveld SOA veel hoger dan begroot.

4. Overdrachten

De hogere baten zijn te verklaren door meer inkomsten forensische geneeskunde dan begroot, door vrijval op rijksbijdrage voor zorgopleidingen, éénmalige maatwerk afspraken inzake vergunninghouders voor de JGZ en de maatwerkgelden voor de Loes projecten.

Domein Bedrijfsvoering (inclusief financieringsresultaat, Bestuur & Directie en Concern)

Bedragen x € 1.000	Begroting 2017 Na wijziging		Rekening 2017		Verschil		Saldo
Bedrijfsvoering (incl. Financieringsresultaat), Bestuur & Directie en Concern	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	
0. Niet in te delen lasten	45	-	-	-	45	-	45
1. Salarissen en sociale lasten	325	-	428	-	104-	-	104-
2. Rente en afschrijvingen	-	-	128	8.323	128-	8.323 -	8.196
3. Goederen en diensten	82	45	97	291	14-	246-	232
4. Overdrachten	55	9	140	1.281	85-	1.272 -	1.187
5. Financiële transacties	-	-	-	-	-	-	-
6. Verrekeningen	1.132	-	1.669	9.096-	537-	9.096	9.633-
Subtotaal	**1.638**	**54**	**2.461**	**800**	**823-**	**745-**	**77-**
Toevoegingen/Onttrekkingen reserves	-	45	19-		19	45	26-
Gerealiseerd resultaat							**104-**

Toelichting

1. Salarissen en sociale lasten

Er is een overschrijding van de lasten omdat de uitgaven van Euregio niet begroot zijn, welke gecompenseerd worden door lagere uitgaven van Concernkosten en Zittend vervoer. Zowel Euregio als Zittend vervoer verlopen nagenoeg budgetneutraal.

2. Rente en afschrijvingen

Er zit een grote overschrijding op de baten omdat de dividenduitkering vanuit Twence wordt geboekt op Concern vanuit IV3 technische redenen maar deze wordt niet geraamd bij concern. Deze inkomst wordt gebruikt voor de uitgaven van de Agenda van Twente en verloopt via een interne verrekening als inkomst naar de agenda van Twente.

3. Goederen en diensten

Er is een overschrijding op de baten omdat de inkomsten en uitgaven vanuit Zittend vervoer niet conform begroting is geboekt, deze is nagenoeg budget neutraal. Er is hier ook sprake van een overschrijding op de baten omdat de inkomsten en uitgaven vanuit de dienstverlening aan Euregio niet worden geraamd. Deze dienstverlening verloopt budget neutraal.

4. Overdrachten

Er is sprake van een overschrijding op de lasten omdat de uitbetaling aan gemeente Berkelland geboekt wordt vanuit het dividend van Twence. Deze uitbetaling is niet geraamd maar verloopt budgetneutraal. Er is ook sprake van een overschrijding op de baten omdat de belastingteruggaaf voor dividend van Twence hier wordt geboekt maar niet geraamd. Deze belastingteruggaaf vloeit via een interne verrekening als inkomst naar de Agenda van Twente.

6. Verrekeningen

Er is een overschrijding op de lasten omdat er met name bij een aantal producten als personeels,- salarisadministratie en verzorgen ICT voorzieningen nadelen zijn ontstaan. Er is ook sprake van een overschrijding op de baten, dit wordt veroorzaakt door de interne verrekening van de dividend inkomsten van Twence naar de Agenda van Twente.

Domein Leefomgeving

Bedragen x € 1.000	Begroting 2017 Na wijziging		Rekening 2017		Verschil		Saldo
Leefomgeving (incl. AVT/IPT)	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	
0. Niet in te delen lasten	-	263	-	-	-	263	263-
1. Salarissen en sociale lasten	131	-	137	-	7-	-	7-
2. Rente en afschrijvingen	272	-	346	-	74-	-	74-
3. Goederen en diensten	7.578	518	3.035	837	4.543	320-	4.862
4. Overdrachten	2.352	8.715	5.715	1.196	3.363 -	7.519	10.882 -
5. Financiële transacties	-	-	-	-	-	-	-
6. Verrekeningen	2.779	-	2.966	9.095	187-	9.095 -	8.908
Subtotaal	13.112	9.496	12.199	11.129	913	1.632-	2.545
Toevoegingen/Onttrekkingen reserves	134	118	183	1.012	48-	895-	846
Voorfin. tekort AVT-IPT					-	-	3.389-
Gerealiseerd resultaat							3

Toelichting

0. Niet in te delen lasten

Dit betreft een taakstelling vanwege het verdwijnen van de provinciale bijdrage voor Recreatieve Voorzieningen. Deze taakstelling is voor het jaar 2017 ingevuld door een voordelige exploitatie saldo van de recreatieparken en een onttrekking uit de hiervoor bestemde provinciale reserve.

3. Goederen en diensten

De lasten zijn voornamelijk geboekt onder 4. overdrachten en veroorzaakt hier een onderschrijding. De baten zijn hoger dan verwachte inkomsten bij de parken door o.a. festivals.

4. Overdrachten

Er zijn meer bijdragen/subsidies verstrekt o.a. in het kader van de Agenda van Twente wat leidt tot een hogere last. De lagere baten worden voornamelijk veroorzaakt doordat de bijdrage vanuit de Agenda van Twente worden verantwoord bij categorie 6 verrekeningen.

6. Verrekeningen

De hogere last is een hogere inzet van bedrijfsvoering. De hogere bate betreft de bijdrage vanuit de Agenda van Twente welke is geraamd bij categorie 4. Overdrachten.

OZJT

(x € 1000)	Begroting 2017 Na wijziging		Rekening 2017		Verschil		Saldo
OZJT	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	
0. Niet in te delen lasten	-	-	-	-	-	-	-
1. Salarissen en sociale lasten	335	-	148	-	187	-	187
2. Rente en afschrijvingen	-	-	-	-	-	-	-
3. Goederen en diensten	926	-	1.157	-	231-	-	231-
4. Overdrachten	3.281	-	3.336	782	55-	782-	727
5. Financiële transacties	-	-	-	-	-	-	-
6. Verrekeningen	141	-	661	-	520-	-	520-
Subtotaal	**4.683**	**-**	**5.302**	**782**	**619-**	**782-**	**163**
Toevoegingen/Onttrekkingen reserves					-	-	-
Gerealiseerd resultaat							**163**

1. Salarissen en socialen laten
Formatieplaatsen binnen OZJT zijn ingevuld door middel van detacheringen en inzet Bedrijfsvoering, deze worden verantwoord in de respectievelijke categorieën 3 en 6.

3. Goederen en diensten
Overschrijding komt voort uit advieskosten gedurende het jaar. Deze kosten zijn gemaakt voor uitvoering van diverse projecten waar opbrengsten transitiesubsidies tegenover staan. De opbrengsten transitiesubsidies zijn verantwoord in categorie 4.

4. Overdrachten
In de overdrachten is de bijdrage voor Veilig Thuis Twente voorzien. Het betreft hier het één op één doorzetten van de subsidie aan Veilig Thuis Twente. Daarnaast zijn hier de opbrengsten transitiebudgetten verantwoord.

6. Verrekeningen
De overschrijding bedraagt de personele inzet van Bedrijfsvoering Regio Twente voor secretariaat en Communicatie. Daarnaast zijn er door domein Bedrijfsvoering kosten gemaakt voor de positionering Veilig Thuis Twente onder Regio Twente. Tot slot worden in deze categorie de kosten voor monitoring en reflectie, uitgevoerd door Kennispunt Twente, verantwoord.

Coalitions of the Willing

(x € 1000)	Begroting 2017 Na wijziging		Rekening 2017		Verschil		Saldo
Coalition of the Willing	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	
0. Niet in te delen lasten	-	-	-	-	-	-	-
1. Salarissen en sociale lasten	1.641	-	1.684	-	44-	-	44-
2. Rente en afschrijvingen	-	-	-	-	-	-	-
3. Goederen en diensten	645	-	1.848	2	1.203-	2-	1.202-
4. Overdrachten	313	2.853	105	3.544	208	691-	899
5. Financiële transacties	-	-	-	-	-	-	-
6. Verrekeningen	322	-	545	320	223-	320-	98
Subtotaal	**2.921**	**2.853**	**4.182**	**3.866**	**1.262-**	**1.013-**	**249-**
Toevoegingen/Onttrekkingen reserves	-		114	363	114-	363-	249
Gerealiseerd resultaat							**0**

3. Goederen en diensten
De hogere last betreft meer uitgaven voor adviesbureaus bij Kennispunt waar een hogere baat tegenover staat. De manager Netwerkstad is gedetacheerd vanuit de Gemeente Hengelo en niet als zodanig geraamd. Verder zijn er uitgaven bij o.a. Twentse Kracht, SSNT, Mobiliteitslab OZJT, Traineeship welke niet zijn geraamd maar waar een hogere baat tegenover staat welke bij categorie 4. overdrachten binnen komt.

4. Overdrachten
Lasten: de bijdrage aan Oost NL i.v.m. acquisitie is voor een deel (€ 200.000) toe te rekenen aan inzet in 2018 en wordt dan via de balans doorgeschoven naar dat jaar. Baten: niet geraamde doorberekening uitgaven trainees, deelprojecten SSNT, Twentse Kracht en Twentse School.

7.5 Overzicht van incidentele baten en lasten

Incidentele baten

Incidentele baten Bedragen x € 1.000,-	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging
Domein Gezondheid			
Publieke Gezondheid Asielzoekers (PGA)	241	233	445
Loes Projecten	420	65	65
Centrum Seksueel Geweld	131	130	65
Zorgopleiding 2016	57	-	-
Bijdrage vergunninghouders 2017	106		
Totaal domein Gezondheid	**955**	**428**	**575**
Domein Leefomgeving			
Balansboekingen Hulsbeek	28	-	-
Balansboekingen Rutbeek	26	-	-
Bijdrage provincie parkeren parken	56	-	-
Totaal Leefomgeving	**110**	**-**	**-**
OZJT			
Vrijval restant transitiebudget	742	-	-
Totaal OZJT	**742**	**-**	**-**
Totaal incidentele baten	**1.829**	**428**	**575**

Toelichting

Domein Gezondheid

Publieke Gezondheid Asielzoekers (PGA):	GGD Twente voert de jeugdgezondheidszorg uit voor de asielzoekerskinderen op de COA opvang locaties. De kosten hiervoor worden vergoed door het COA. De baten zijn meerjarig incidenteel.
LOES projecten:	Voor verschillende gemeenten worden Loes Projecten gedraaid. Tegenover de baten staat een gelijk bedrag aan lasten.
Centrum voor Seksueel Geweld:	GGD Twente ontvangt subsidie van centrum gemeente Enschede voor het uitvoeren van het project Centrum voor Seksueel Geweld.
Zorgopleiding 2016:	De subsidie voor de zorgopleiding 2016 is in 2017 vastgesteld en hoger uitgevallen dan verwacht waardoor een incidenteel voordeel ontstaat.

Domein Leefomgeving

Balansboeking Hulsbeek:	Diverse boekingen van voorgaande jaren die niet meer kunnen worden verantwoord naar 2018; per saldo een positieve vrijval.
Balansboeking Rutbeek:	Diverse boekingen van voorgaande jaren die niet meer kunnen worden verantwoord naar 2018; per saldo een positieve vrijval.
Bijdrage Provincie parkeren recreatieparken:	De Provincie heeft vanuit de BDU bijgedragen in de kosten voor invoeren van betaald parkeren.

OZJT

Vrijval restant transitiebudget: Met de vrijgevallen transitiesubsidies zijn diverse projecten opgestart waarvan een aantal een incidenteel karakter kennen.

Incidentele lasten

Incidentele lasten Bedragen x € 1.000,-	**Realisatie begrotingsjaar**	**Raming begrotingsjaar na wijziging**	**Raming begrotingsjaar voor wijziging**
Domein Gezondheid			
Publieke Gezondheid Asielzoekers (PGA)	193	233	445
Loes Projecten	448	65	65
Kosten voorwerk aanschaf nieuw Digitaal Dossier JGZ	272	-	-
Centrum Seksueel Geweld	162	130	65
Totaal Domein Gezondheid	**1.075**	**428**	**575**
Domein Leefomgeving			
eigen bijdrage subsidie KIR	237	-	-
bijdrage provincie investering parkeren	56	-	-
Totaal Domein Leefomgeving	**293**	**-**	**-**
Bedrijfsvoering			
Inhuur personeel t.b.v. projecten en ontwikkeling	408	-	-
Verkenning inrichting KCC	18	-	-
Investering i.h.k.v. Lean/optimalisering processen	33		
Totaal Bedrijfsvoering	**459**	**-**	**-**
OZJT			
Vrijval restant transitiebudget	553		
Totaal OZJT	**553**	**-**	**-**
Totaal incidentele lasten	**2.508**	**428**	**575**

Toelichting

Domein Gezondheid

Publieke Gezondheid Asielzoekers (PGA): GGD Twente voert de jeugdgezondheidszorg uit voor de asielzoekerskinderen op de COA opvang locaties. De kosten hiervoor worden vergoed door het COA.

LOES projecten: Voor verschillende gemeenten worden Loes projecten gedraaid. Tegenover de lasten staat een gelijk bedrag aan baten.

Kosten voorwerk aanschaf nieuw Digitaal Dossier JGZ: Samen met GGD Hollands Noorden en GGD regio Utrecht wordt een nieuw digitaal dossier JGZ aanbesteed. In 2017 zijn hiervoor voorbereidende kosten gemaakt.

Centrum voor Seksueel Geweld: GGD Twente ontvangt subsidie van centrum gemeente Enschede voor het uitvoeren van het project Centrum voor Seksueel Geweld.

Domein Leefomgeving

Eigen bijdrage subsidie KIR: Er is mede vanwege de verduurzaming van het routenetwerk veel geïnvesteerd met behulp van een subsidie van de Provincie (via Marketing Oost). De eigen bijdrage is onttrokken aan de reserves.

Bijdrage Provincie parkeren parken:	De BDU bijdrage van de Provincie is in mindering gebracht op de investering.

Bedrijfsvoering

Inhuur Salarisadministratie:	Ter vervanging van en door extra werkzaamheden personeel ingehuurd.
Inhuur ICT:	In het kader van ITIL, websites en langdurig ziekteverzuim Servicedesk extra personeel ingehuurd.
Verkenning inrichting Klant Contact Centrum:	inventarisatie/verkenning voor eventuele inrichting van Klant Contact Centrum.
Investering ikv Lean/optimalisering processen:	Externe kosten voor het Lean traject en begeleiding voor het optimaliseren van processen.
Inhuur Personeelsadministratie:	Inhuur voor vervanging zwangerschap, ziekte en tijdelijke project DIV.

OZJT:

Vrijval restant transitiebudget:	Met de vrijgevallen transitiesubsidies zijn diverse projecten opgestart waarvan een aantal een incidenteel karakter kennen.

7.6 Analyse begrotingsrechtmatigheid

U treft in tabel 10 de normering van de begrotingsrechtmatigheid conform het controleprotocol voor de accountantscontrole op de jaarrekening 2017.

Legenda:
Rechtmatig is een kostenoverschrijding op programmaniveau die:
a) geheel of grotendeels wordt gecompenseerd door direct daaraan gerelateerde inkomsten;
b) past binnen het bestaande beleid, maar die niet tijdig kon worden gesignaleerd;
c) bij het opmaken van de jaarrekening bekend is geworden nadat de overhead is toegerekend, mits op de kostenplaatsen geen overschrijdingen voorkomen en past binnen het geformuleerde beleid;
d) het gevolg is van een hoger investeringsbedrag in een voorgaand jaar.

Onrechtmatig is een kostenoverschrijding op programmaniveau die:
a) past binnen het bestaande beleid maar die ten onrechte niet tijdig is gesignaleerd;
b) niet past binnen het bestaande beleid en waarvoor geen begrotingswijziging is ingediend;
c) gevolg is van een activiteit die achteraf als onrechtmatig moet worden beschouwd;
d) leidt tot kosten binnen de begroting, waarvoor minder prestaties zijn geleverd.

Kostenoverschrijdingen die op grond van het voorgaande als onrechtmatig moeten worden gekwalificeerd, worden hierna op programmaniveau geanalyseerd. Deze worden, voorzien van een toelichting aan het algemeen bestuur verantwoord.

Analyse begrotingsrechtmatigheid Omschrijving bedragen x €1000	Begroting na wijziging Baten	 Lasten	 Saldo	Realisatie Baten	 Lasten	 Saldo	Begrotingsafwijking Baten	 Lasten	 Saldo	Waarvan rechtmatige lasten	Waarvan onrechtmatige lasten	Categorie
Domein Bedrijfsvoering (Incl.Bestuur en directie, Concern en financieringsresultaat)	54	1.638	1.584-	800	2.461	1.661-	745	823	77-	823		B
Domein Gezondheid	5.757	24.200	18.443-	6.558	24.820	18.262-	801	620	181	620		A
Domein Leefomgeving (excl. Agenda van Twente)	1.592	5.272	3.679-	2.034	6.559	4.525-	441	1.288	846-	1.288		B
OZJT	-	4.683	4.683-	782	5.302	4.520-	782	619	163	619		A
AVT/IPT	8.021	7.958	63	9.096	5.707	3.389	1.074	2.251-	3.325	2.251-		A
Coalition of the Willing	2.853	2.921	67-	4.296	4.182	114	1.443	1.262	181	1.262		A
Subtotaal Domeinen	**18.279**	**46.672**	**28.393-**	**23.566**	**49.032**	**25.466-**	**5.287**	**2.360**	**2.927**	**2.360**	**-**	**-**
Algemene dekkingsmiddelen												
Gemeentelijke bijdrage	28.364	-	28.364	28.002	-	28.002						
Subtotaal alg. dekkingsmiddelen	**28.364**	**-**	**28.364**	**28.002**	**-**	**28.002**						
Onvoorzien	-	-	-	-	-	-						
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	**46.643**	**46.672**	**28-**	**51.567**	**49.032**	**2.536**						
Toevoeging / onttrekking aan reserves:												
Domein Bedrijfsvoering (Incl.Bestuur en directie, Concern en financieringsresultaat)	45	-	45	-	19-	19						
Domein Gezondheid	-	-	-	-	48	48-						
Domein Leefomgeving (excl. Agenda van Tw	-	17	17-	1.011	183	829						
Coalition of the Willing	-	-	-	363	114	249						
Subtotaal mutaties reserves	**45**	**17**	**28**	**1.374**	**326**	**1.049**						
Gerealiseerd resultaat	**46.688**	**46.688**	**0-**	**52.942**	**49.357**	**3.584**						

Resultaat voor financiering Agenda van Twente	3.389
Gerealiseerd resultaat na voorfinaniering Agenda van Twente	**196**

Tabel 10 Analyse begrotingsrechtmatigheid

Toelichting analyse begrotingsrechtmatigheid

Algemeen
Overeenkomstig de bepalingen in het BBV worden alleen de voornaamste begrotingsoverschrijdingen op de lasten nader toegelicht. Conform voorgaand boekjaar worden de lastenoverschrijdingen groter dan € 100.000 toegelicht. Uit de analyse blijkt dat in het algemeen hogere lasten in grote mate worden gecompenseerd door hogere inkomsten en het gaat om overschrijdingen waarbij bij het doen van uitgaven binnen het door het algemeen bestuur uitgezette beleid is gebleven.

Lastenoverschrijdingen

Domein Bedrijfsvoering (Bestuur & Directie en Concern) ***€ 823.000***
Er wordt een lasten overschrijding gerealiseerd mede door projecten die niet begroot zijn maar wel gerealiseerd. Voor deze projecten ontvangen wij ook evenredig hoge baten, hierdoor is een batenoverschrijding zichtbaar. De batenoverschrijding compenseert niet volledig de lastenoverschrijding. Bedrijfsvoering heeft een tekort gerealiseerd die nagenoeg geprognosticeerd is in de Berap 2017. Restant van dit tekort zijn projecten welke mede op verzoek van het bestuur zijn uitgevoerd (o.a. Omgevingsdienst Twente en Grafisch Service Centrum).

Domein Gezondheid ***€ 620.000***
De lasten worden overschreden door o.a. niet geraamde projecten die wel gerealiseerd zijn. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het project nieuw Digitaal Dossier en de Loes projecten. Tegenover de lastenoverschrijdingen staat een hogere baten overschrijding waardoor het domein Gezondheid het jaar 2017 afsluit met een positief resultaat.

Domein Leefomgeving (excl. AvT) ***€ 1.044.000***
Het resultaat van de parken is verrekend met de taakstelling en vervolgens onttrokken aan de hiervoor ingestelde reserve. Het resultaat is eerst na afloop van het boekjaar bekend. De onttrekking aan de reserves groot onderhoud zijn niet geraamd, maar het plegen van groot onderhoud + onttrekking is een bestendige gedragslijn waarbij de kosten eerst na afloop van het boekjaar bekend zijn. Er zijn investeringen gedaan conform het in 2016 geaccordeerde investeringsplan, totaal waarde van deze investeringen was eerst na afloop van het boekjaar te voorzien waarbij de kosten worden onttrokken aan de reserve. De kosten met betrekking tot de (kwaliteitsimpuls) routenetwerken worden verrekend met de reserve routenetwerken, reserve recreatie en reserve provinciale bijdrage aangezien kosten routenetwerken onderdeel vormen van de afkoopsom. De hogere last wordt voor een bedrag van circa € 735.000 verrekend met hiervoor bestemde reserves.

OZJT ***€ 619.0000***
OZJT heeft in 2017 diverse projecten gefinancierd wat heeft geleid tot hogere lasten. De lasten zijn gedekt door restant transitiesubsidies.

Coalitions of the Willing ***€ 1.262.000***
Diverse coalitions (Twentse School, Trainees, SSNT, Mobiliteitslab) hebben kosten gemaakt die niet begroot zijn, maar die worden doorberekend aan de gemeenten (hogere baat). Bij Kennispunt zijn meer uitgaven geweest op advies en inhuur derden. Hier staan hogere baten tegenover. Bij Netwerkstad zijn minder kosten gemaakt dan begroot. De baten en lasten van Huishoudelijke ondersteuning waren niet begroot, maar zijn gedekt met restant transitiesubsidies.

7.7 Balans per 31-12-2017

Voor resultaatbestemming en na verwerking van mutaties in de reserves (bedragen in €).

Activa	Ultimo 2017	Ultimo 2016
Vaste activa		
Materiële vaste activa	4.694.561	3.696.984
Financiële vaste activa	1.439.382	2.057.755
Totaal vaste activa	***6.133.943***	***5.754.740***
Vlottende activa		
Uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan één jaar	11.374.290	8.699.726
Liquide middelen	552.159	380.153
Overlopende activa	2.180.997	2.728.995
Totaal vlottende activa	***14.107.446***	***11.808.875***
Totaal Activa	**20.241.389**	**17.563.615**

Passiva	Ultimo 2017	Ultimo 2016
Vaste passiva		
Eigen vermogen	6.268.976	3.733.686
Vaste schulden met een rente typische looptijd van één jaar of langer	1.887.530	2.012.356
Totaal vaste passiva	***8.156.506***	***5.746.042***
Vlottende passiva		
Netto vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan één jaar	3.269.569	1.575.605
Overlopende passiva	8.815.314	10.241.968
Totaal vlottende passiva	***12.084.883***	***11.817.573***
Totaal Passiva	**20.241.389**	**17.563.615**

Zie voor toelichting op verstrekte garantstellingen paragraaf 7.10.

7.8 Grondslagen voor resultaat en waardebepaling

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De jaarrekening 2017 is wederom volgens de richtlijnen van het BBV opgesteld. De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten Activa en passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij het desbetreffende balanshoofd anders wordt vermeld. De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden. Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld door Twence B.V., het jaar waarin het besluit door de aandeelhoudersvergadering is genomen. In boekjaar 2018 wordt de laatste dividend uitkering verwacht over het jaar 2017.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) dient wel een verplichting opgenomen te worden.

Balans

Vaste activa

Materiële vaste activa met economisch nut

Overige investeringen met economisch nut

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. De verkrijgingsprijs wordt gedefinieerd als zijnde inkoopprijs en de bijkomende kosten en de vervaardigingsprijs wordt gedefinieerd als zijnde de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven. Slijtende investeringen worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde. Op grondbezit met economische nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven. Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. In het begrotingsjaar heeft een dergelijke vermindering overigens niet plaatsgevonden. Dergelijke afwaarderingen worden teruggenomen als ze niet langer noodzakelijk blijken.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen conform de nota rente en afschrijving bedragen in jaren:

Gronden en terreinen	n.v.t.
Woonruimten	30-40
Bedrijfsgebouwen	35-40
Vervoermiddelen	5-10
Machines, apparaten en installaties	3-15
Overige materiële vaste activa	div.

Financiële vaste activa

Leningen u/g zijn zover mogelijk opgenomen tegen nominale waarde. In 2017 is de balanswaardering van de verstrekte geldleningen in het kader van het innovatiefonds aangepast en is de verwachte oninbaarheid in mindering gebracht. Participaties in het aandelenkapitaal van N.V. 's en B.V. 's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden. Tot dusver is dergelijke afwaardering niet noodzakelijk gebleken.

Vlottende activa

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid kan een voorziening in mindering worden gebracht.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Vaste passiva

Bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves worden gevormd door het instellen van een format, deze wordt vastgesteld door het algemeen bestuur. In dit vast te stellen format wordt aangegeven wat de bestemming is, hoe deze wordt gevormd/gevoed, het wel of niet toevoegen van rente, de looptijd van de reserve en de maximale hoogte van de reserve. Indien het format is vastgesteld kunnen toevoegingen en onttrekkingen plaatsvinden binnen de gestelde normen zonder aanvullend besluit van het algemeen bestuur.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rente-typisch looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en Garantstellingen

Voor zover leningen door ons gewaarborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen.

7.9 Toelichting op de balans per 31-12-2017

Bedragen in €.

Activa
A. Vaste activa:

De materiele vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

Materiële vaste activa	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Investeringen met een economisch nut	4.694.561	3.696.984
Totaal materiële vaste activa	**4.694.561**	**3.696.984**

Het onderstaande overzicht weergeeft de onderverdeling van de overige investeringen met een economisch nut en het verloop van de boekwaarde:

Materiële vaste activa	Boekwaarde 31-12-2017	Afschrijving	Bijdrage derden t.b.v. investering	Investering	Boekwaarde 31-12-2016
Gronden- en terreinen	-	-	-	-	-
Woonruimten	43.560	2.723	-	-	46.283
Bedrijfsgebouwen	1.237.703	82.249	-	262.322	1.057.631
Grond-, weg- en waterbouwk. Werken	79.888	11.084	-	-	90.972
Vervoermiddelen	109.829	35.377	-	12.180	133.026
Machines, apparaten en installaties	1.222.288	469.178	55.750	457.299	1.289.918
Overige materiële vaste activa	2.001.292	147.688	-	1.069.824	1.079.156
Totaal Invest. econ. nut	**4.694.561**	**748.299**	**55.750**	**1.801.625**	**3.696.984**

In 2017 is van de Provincie Overijssel een BDU bijdrage ontvangen van € 55.750 voor het project automatisering parkeergeldheffing recreatieparken. Deze bijdrage is in mindering gebracht op de investering.

De belangrijkste gedane investeringen in het boekjaar staan in het onderstaande overzicht vermeld:

Materiële vaste activa	Investering 2017
Invest. met een econ. nut in het afgelopen boekjaar	
Verbouwing Twentehuis	682.000
ICT reguliere vervanging hardware 2017	452.000
Investeringen in routenetwerken en routekaarten	223.000
Sanitair unit op het Lageveld	96.000
Bouw machineberging Rutbeek	76.000
Vervang vervoermiddelen Recreatieve Voorzieningen	60.000
Aanschaf licenties en onderhoud management informatie systeem	54.000
Bouw kapschuur Recreatieve Voorzieningen	44.000
Vervanging JGZ meubilair	27.000
Overige investeringen	87.625
Totaal	**1.801.625**

Financiële vaste activa:
Het verloop van de financiële vaste activa gedurende het jaar 2017 wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

Kapitaal-verstrekkingen	Boekwaarde 31-12-2017	Afwaardering	Aflossing	Des-investering	Investering	Boekwaarde 31-12-2016
Deelneming in Twence B.V.	88.446	-	-	-	-	88.446
Deelneming in PPM Oost N.V.	2	-	-	-	-	2

Kapitaalverstrekking aan het Innovatiefonds Twente N.V.
In 2014 is besloten om dit fonds gefaseerd van financieringsmiddelen te voorzien. Deze middelen zijn volledig bestemd om te investeren in kansrijke innovatieve projecten en bedrijven in de regio. Doelstelling daarbij is dat het gehele kapitaal door middel van op aanvraag en na beoordeling en goedkeuring aan te verstekken subsidiebijdragen wordt besteed. In het jaar 2014 is een eerste storting van € 4 mln. in het fonds gedaan. Op advies van onze juridische adviseur is daarbij gekozen voor een storting in aandelenkapitaal ad € 1 mln. en een storting in agioreserve van € 3 mln. De storting in aandelenkapitaal dient als deelneming op de balans te worden verantwoord. Maar omdat deze deelneming niet in stand blijft en evenals de gestorte agiogelden volledig door middel van besteding aan subsidiebijdragen wordt uitgekeerd, is deze deelneming gewaardeerd naar € 0.

Leningen	Boekwaarde 31-12-2017	Afwaardering	Aflossing	Des-investering	Investering	Boekwaarde 31-12-2016
Hypothecaire leningen personeel	57.935	-	19.949	-	-	77.883
Lening u/g IST innovatiefonds	1.293.000	658.978	117.410	-	177.964	1.891.425
Totaal financiële vaste activa	**1.439.382**	**658.978**	**137.359**	**-**	**177.964**	**2.057.755**

Waardering verstrekte geldleningen IST innovatiefonds
Per ultimo 2017 zijn de verstrekte geldleningen beoordeeld en gewaardeerd. De waardering is gebaseerd op een actueel overzicht met betrekking tot het betalingsgedrag, op een actuele rapportage met betrekking tot de juridische status en op basis van verstrekte informatie, uitgevoerde bezoeken en gesprekken aan kredietnemers. Bij de start van het Fonds zijn deze geldleningen als risicovol bestempeld aangezien het slagen van een innovatie tijd vraagt en van veel factoren afhankelijk is. Voor het risico van deze afwaardering is geen voorziening aangesproken, de reden hiervoor is dat deze geldleningen zijn gefinancierd uit de via het investeringsprogramma Agenda van Twente beschikbaar gestelde subsidiebedragen. Inmiddels is in 2017 de eerste aflossing ontvangen. Ten opzichte van 2016 is de informatie over de verstrekte kredieten verbeterd, dit heeft geleid in de toename van de afwaardering. De details van de waardering zijn vertrouwelijk en in te zien bij het dagelijks bestuur.

B. Vlottende activa

Uitzettingen korter dan één jaar:
De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Vorderingen op openbare lichamen	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Vorderingen op openbare lichamen	2.300.197	3.256.948
Uitzettingen in s' Rijks schatkist		
Schatkistbankieren	7.049.872	3.899.096
Rekening-courantverhoudingen met niet financiële instellingen		
Overige rekening-courant tegoeden	12.265	24.531
Overige vorderingen		
Debiteuren	421.459	294.087

Overige vorderingen	1.590.497	1.225.065
Totaal uitzettingen korter dan één jaar	**11.374.290**	**8.699.726**

Schatkistbankieren

Schatkistbankieren (bedragen x € 1.000)	Drempelbedrag	1e kwartaal 2017	2e kwartaal 2017	3e kwartaal 2017	4e kwartaal 2017
Middelen buiten de schatkist	356	445	206	280	504
Percentage buiten de schatkist	0,75%	0,94%	0,43%	0,59%	1,06%

Zie voor een toelichting de paragaaf financiering.

Liquide middelen:
Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

Liquide middelen	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Kasgelden	9.197	5.405
Rekening-courant tegoeden banken	542.962	374.749
Totaal liquide middelen	**552.159**	**380.153**

Overlopende activa:
De post overlopende activa kan als volgt onderscheiden worden:

Overlopende activa	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Vooruitbetaalde bedragen	897.675	1.239.991
Nog te ontvangen bedragen	1.283.322	1.489.004
Totaal overlopende activa	**2.180.997**	**2.728.995**

De post vooruitbetaalde bedragen kan als volgt gespecificeerd worden:

Vooruitbetaalde bedragen	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Vooruitbetaalde bedragen Algemeen	888.758	1.119.798
Vooruitbetaalde GGD	4.870	-
Vooruitbetaalde maatwerkgelden Almelo	270	-
Vooruitbetaalde maatwerkgelden Borne	2.032	2.032
Vooruitbetaalde maatwerkgelden Dinkelland	929	4.875
Vooruitbetaalde maatwerkgelden Hellendoorn	-	95.473
Vooruitbetaalde maatwerkgelden Hengelo	-	9.097
Vooruitbetaalde maatwerkgelden Tubbergen	816	1.176
Vooruitbetaalde maatwerkgelden Wierden	-	7.540
Totaal overlopende activa	**897.675**	**1.239.991**

De grote bedragen in de post vooruitbetaalde bedragen betreffen betalingen in het kader van licentiekosten 2018, huurkosten 2018 en bedragen 2018 voor het project Acquisitie in Twente.

De post nog te ontvangen bedragen kan als volgt gespecificeerd worden:

Nog te ontvangen bedragen	Boekwaarde 31-12-2017	Ontvangen bedragen	Te ontvangen bedragen	Boekwaarde 31-12-2016
Nog te ontvangen bijdragen van het Rijk	89.516	53.809	114.846	28.478
Nog te ontvangen bijdragen overige overheid	1.060.434	747.153	516.820	1.290.767
Nog te ontvangen overige bijdragen	133.372	14.932	0	169.758
Totaal nog te ontvangen bedragen	**1.283.322**	**815.894**	**631.666**	**1.489.004**

De post nog te ontvangen bijdragen overige overheid betreft met name te ontvangen bijdragen van de Twentse gemeenten voor het uitvoeren van de Coalition of the Willing activiteiten. Denk hierbij o.a. aan de Mobiliteitslab, Traineeship Netwerkstad en uitvoer RDNG.

Passiva
A. Vaste passiva

Eigen vermogen:

Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende posten:

Eigen vermogen	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Totaal algemene reserves	2.607.646-	2.415.248-
Totaal reserves domein Bedrijfsvoering	807.241	793.238
Totaal reserves domein Leefomgeving	2.146.185	2.763.912
Totaal reserves domein Gezondheid	1.362.603	1.315.583
Totaal reserves Coalition of the Willing	976.510	865.570
Totaal reserves	**2.684.893**	**3.323.055**
Nog te bestemmen resultaat*	3.584.083	410.631
Totaal eigen vermogen	**6.268.976**	**3.733.686**

*Nog te bestemmen resultaat: Betreft het rekening saldo dat ter nadere bestemming op de balans is opgenomen.

Het verloop in de reserves in 2017 wordt in overzicht op de volgende pagina's per reserve weergegeven:

Onder "Bestemming resultaat vorig boekjaar" staan de toevoegingen of onttrekkingen vermeld uit hoofde van de bestemming van het resultaat van het voorgaand boekjaar.

- Op pagina 64 is een inhoudelijke en financiële toelichting gegeven op de voorfinanciering AVT-IPT.
- Voor de aard en de reden van iedere reserve wordt verwezen naar pagina 98.

Omschrijving	Saldo per 31-12-2017	Bestemmings-resultaat vorig boekjaar	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo per 31-12-2016
Algemene reserve Regio Twente	116.807		55.814	124.948	185.941
Bestemmingsreserve aandelen Twence BV	88.446		-	-	88.446
Resultaat AVT/IPT	2.812.899-	123.265	-	-	2.689.634-
Totaal Algemene Reserves	**2.607.646-**	**123.265**	**55.814**	**124.948**	**2.415.248-**
Egalisatiereserve ICT	446.705		1.650-	-	448.354
Reserve innovatieve bedrijfsvoering	32.141		119-	-	32.260
Reserve Bedrijfsvoering (VRT)	103.387		382-	-	103.769
Reserve Bedrijfsvoering	225.008		16.153	-	208.855
Totaal reserves domein Bedrijfsvoering	**807.241**	**-**	**14.002**	**-**	**793.238**
Egalisatiereserve Leefomgeving	220.331		220.331	-	-
Egalisatiereserve parkeergelden	8.951		-	-	8.951
Reserve groot onderhoud Hulsbeek	116.613		48.790	42.876	110.700
Reserve groot onderhoud Rutbeek	185.572		44.202	29.055	170.425
Reserve groot onderhoud Lageveld	8.928		15.129	44.014	37.813
Reserve groot onderhoud Arboretum	-				
Reserve groot onderhoud Fietspaden	39.617		17.218	32.515	54.914
Reserve Routenetwerken	0		242-	65.391	65.633
Reserve vervanging en vernieuwing	396.216		53.121	392.210	735.305
Reserve werkplaats HB	83.743		340-	8.200	92.282
Reserve stimulering Recreatie & Toerisme	216.415		-	-	216.415
Provinciale reserve recreatieve voorzieningen	794.674		3.439-	136.314	934.426
Reserve Monitoring Recreatie & Toerisme	898-		898-	243.906	243.906
Reserve herplaatsing personeel	15.949		121-	16.775	32.845
Reserve Milieu projecten	60.073		222-	-	60.295
Totaal reserves domein Leefomgeving	**2.146.185**	**-**	**393.530**	**1.011.257**	**2.763.912**
Egalisatiereserve Gezondheid	478.839		1.176-	-	480.015
Egalisatiereserve SOA Poli	121.963		-	-	121.963
Egalisatiereserve MOA/PGA	180.738		47.700	-	133.038
Reserve projecten	254.064		414-	-	254.477
Reserve tarieftaken	327.000		911	-	326.089
Totaal reserves domein Gezondheid	**1.362.603**	**-**	**47.021**	**-**	**1.315.583**
Reserve salarisadministratie Netwerkstad	30.298		112-	-	30.410
Reserve Kennispunt Twente	585.535		538	-	584.996
Reserve Netwerkstad	360.677		110.514	-	250.163
Totaal reserves Coalition of the willing	**976.510**	**-**	**110.940**	**-**	**865.570**
Totaal reserves	**2.684.893**	**123.265**	**621.307**	**1.136.205**	**3.323.055**

Tabel 11 Overzicht mutaties reserves

Specificatie Toevoegingen		Bedrag
Resultaattoevoeging 2016	€	295.775
Resultaattoevoeging 2017	€	217.652
Dotaties grootonderhoud	€	126.714
Rente 2017	€	18.833-
Totaal Toevoegingen	**€**	**621.307**

Specificatie Onttrekkingen		Bedrag
Resultaat jaarrekening 2016	€	124.948
Resultaatonttrekking 2017	€	584.354
Toerisme in Twente (AVT) 2017	€	243.906
Kosten groot onderhoud Recreatieve Voorzieningen	€	182.996
Totaal Onttrekkingen	**€**	**1.136.205**

De hierboven uiteengezette toevoegingen en onttrekkingen wijken af van de mutaties reserves weergegeven in het overzicht van baten en lasten (pagina 63). Het verschil tussen deze overzichten is te verklaren door verwerking van het jaarrekening resultaat Regio Twente 2016.

Aarde en reden reserves

Algemene reserve
Algemene reserve Regio Twente
Volgens het "Beleidskader batige rekeningsaldi" mag Regio Twente een algemene reserve vormen uit een voordelig rekeningsaldo bij de jaarrekening. Doel is het in stand houden van een financiële buffer om incidenteel onverwachte c.q. onvoorziene uitgaven te dekken.

Bestemmingsreserve aandelen Twence BV
Deze reserve is ingesteld om het in aandelen Twence Holding BV belegde vermogen in de balans zichtbaar te maken en te kunnen verantwoorden. Dit geschiedde tot voor kort door tussenkomst van Twence Beheer BV. Na de aandelenoverdracht naar de gemeenten in 2011 omvat dit alleen nog 819 tijdelijke (tot 2018) preferente aandelen van Regio Twente die verband houden met de extra winstuitkering (€ 8 mln.) die jaarlijks van Twence Holding BV wordt ontvangen om de innovatiefondsen (AvT, IPT en IST) te voeden.

Resultaat AvT/IPT
Om de voorfinanciering van de Agenda van Twente uit het resultaat van Regio Twente te houden en zichtbaar te maken wordt gebruik gemaakt van een hiervoor ingestelde reserve.

Domein Bedrijfsvoering

Reserve Innovatieve bedrijfsvoering
De reserve is bedoeld om in te kunnen springen op een aantal kansrijke initiatieven voor samenwerking op het gebied van o.a. gemeentelijke automatisering.

(Algemene) bestemmingsreserve Bedrijfsvoering (VRT)
Het domein Bedrijfsvoering levert naast de huidige dienstverlening aan de GGD en Leefomgeving verschillende bedrijfsvoering producten aan Veiligheidsregio Twente (VRT). Voor deze dienstverlening is het domein Bedrijfsvoering deels eigen risicodrager. De dienstverlening aan VRT is vastgelegd in een dienstverleningsovereenkomst (DVO) voor 2015 en 2016 ofwel twee jaar is afgesloten. In de DVO is afgesproken dat eventuele risico's zoals vervanging tijdens ziekte voor rekening komen voor het domein Bedrijfsvoering. In de afgesloten dienstverleningsovereenkomst is hiervoor rekening gehouden met een risico opslagpercentage. Met andere klanten en domeinen worden hierover ook afspraken gemaakt.

Egalisatiereserve ICT
Op het gebied van Bedrijfsvoering spelen ontwikkelingen met betrekking tot (vervangings)projecten, onder meer op het gebied van ICT, die niet (volledig) uit de reguliere exploitatie gedekt kunnen worden. Voordelige- en nadelige exploitatiesaldi op de dienstverlening vanuit het domein Bedrijfsvoering worden verrekend met deze bestemmingsreserve opslagpercentage. Met andere klanten en domeinen worden hierover ook afspraken gemaakt.

Domein Leefomgeving

(Algemene) Bestemmingsreserve domein Leefomgeving
Om exploitatierisico's van het domein Leefomgeving af te kunnen dekken**.**

Egalisatiereserve parkeergelden Recreatieparken
Het opvangen van jaarlijkse schommelingen in de opbrengst van parkeergelden, zodat deze schommelingen niet van invloed zijn op het jaarlijkse resultaat van Recreatieve voorzieningen.

Reserve groot onderhoud Recreatieve Voorzieningen
Deze reserves zijn ingesteld om het groot onderhoud van het recreatiepark / de recreatieve fietspaden uit te kunnen uitvoeren.

Reserve Routenetwerken
Afdekken van verschillen in het jaarlijkse rekeningresultaat van het onderhoud aan de routenetwerken, o.a. wandelnetwerk, fietsnetwerk, paard rijnetwerk en mountainbikenetwerk.

Reserve vervanging en vernieuwing recreatieparken/fietspaden
Afdekken van de verschillen in het jaarlijkse rekeningresultaat van het onderhoud aan de recreatieparken en de recreatieve fietspaden.

Reserve Woonruimten Hulsbeek
In eerste instantie zou de reserve aangewend worden voor de aanleg van een ontsluitingsweg ten behoeve van de ING-dag(en). Tevens is het restsaldo van de voormalige reserve Erve Hulsbeek toegevoegd. Nu de ING zich heeft teruggetrokken zal het saldo worden toegevoegd aan de reserve automatisering parkeergelden.
Reserve stimulering Recreatie & Toerisme

De reserve is ingesteld om initiatieven en ontwikkelingen op het gebied van recreatie en toerisme te stimuleren dan wel in gang te zetten.

Provinciale reserve recreatieve voorzieningen
In 2013 hebben we een afkoopsom van de Provincie Overijssel gekregen in verband met het vervallen van de jaarlijkse provinciale bijdrage voor de recreatieve voorzieningen. Vanaf 2013 wordt op diverse posten bezuinigd c.q. extra inkomsten verworven, zo dat de begrote provinciale bijdrage verlaagd kan worden. De reserve wordt gebruikt voor het afdekken van het tekort op de begrote provinciale bijdrage. Dit laatste was een harde vereiste van de Provincie Overijssel voor het verkrijgen van de afkoopsom.

Reserve monitoring Recreatie & Toerisme
Reserve voor het uitvoeren van de Twente Toerisme Monitor eens per 4 jaar.

Reserve herplaatsing personeel
Opvangen van incidentele (personele)kosten die voortkomen uit organisatieontwikkelingen.

Reserve milieu projecten
Opstarten van projecten en betalen van activiteiten in het kader van Milieu.

Domein Gezondheid

(Algemene) bestemmingsreserve domein Gezondheid
Om exploitatierisico's van het domein Gezondheid af te kunnen dekken met betrekking tot algemene bijdrage gefinancierde taken.

Egalisatiereserve SOA Poli
Het waarborgen van de personele bezetting in volgende jaren.

Egalisatiereserve MOA/PGA
Het dekken van eventuele implementatiekosten en de te verwachten nadelen op de exploitatie van de Publieke Gezondheids- zorg Asielzoekers in de toekomst.

Reserve projecten
Het domein Gezondheid voert jaarlijks diverse projecten uit voor diverse partijen (voornamelijk gemeenten). Op dit moment lopen financiële voor- en nadelen die worden behaald mee in de financiële afwikkeling bij de jaarrekening. Om de bedrijfsvoering verder te kunnen moderniseren en een scheiding aan te kunnen brengen tussen algemene bijdrage gefinancierde taken en projectfinanciering, hoort bij projecten een eigen risicoprofiel en inschatting. Het risico voor de GGD ligt met name op het gebied van het opdrogen van (de toekomstige) projectinkomsten. Met name ten aanzien van langjarige projecten kan dit gevolgen hebben voor (vast) personeel. Om deze risico's te beperken worden de resultaten uit projecten verrekend met deze reserve.

Reserve tarieftaken
Het domein Gezondheid voert naast de algemene taken (gefinancierd door middel van de algemene bijdrage aan Regio Twente) ook zogenaamde tarieftaken uit. Dit zijn taken die worden uitgevoerd in de markt, waarbij sprake is van concurrentie. Deze zogenaamde tarieftaken kennen een eigen financieringssystematiek en zijn financieel kostendekkend. In de huidige systematiek lopen tarieftaken en via de algemene bijdrage gefinancierde taken door elkaar, waardoor tekorten en overschotten op beide taken met elkaar worden verrekend. In het kader van modernisering van de bedrijfsvoering en zuiverheid ten aanzien van de verrekening met gemeenten is dit niet van deze tijd.

Coalitions of the Willing

Reserve salarisadministratie Netwerkstad
De salarisadministratie Netwerkstad is per juni 2013 ondergebracht bij Regio Twente. Om te voorkomen dat niet Netwerkstad gemeenten meebetalen aan de samenwerking van de salarisadministratie in Netwerkstad verband is deze reserve ingesteld. Eventuele resultaten kunnen toegevoegd of onttrokken worden uit deze reserve.

Reserve Kennispunt Twente
Per 1 januari 2014 is conform het besluit van de voormalige regioraad van 3 juli 2013 het Kennispunt Twente van start gegaan. Kennispunt Twente is opgericht door de gemeenten Almelo, Enschede en Hengelo als deelnemers en Regio Twente als gastheerorganisatie. In de bestuursovereenkomst is vastgesteld dat de gastheerorganisatie een Reserve Kennispunt Twente instelt. Hierin wordt een positief saldo van de jaarrekening gestort en een negatief saldo van de jaarrekening betaald.

Reserve Netwerkstad
Het resultaat van de jaarrekening wordt onttrokken dan wel gedoteerd aan deze reserve. Daarnaast kunnen besluiten vanuit de bestuurscommissie Netwerkstad hieruit worden betaald

Vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar:

De onderverdeling van de in de balans opgenomen langlopende schulden is als volgt:

Obligatieleningen	Boekwaarde 31-12-2017	Aflossingen	Vermeerderingen	Boekwaarde 31-12-2016
Langlopende geldlening BNG	1.887.530	124.826	-	2.012.356
Totaal schulden langer dan één jaar	**1.887.530**	**124.826**	**-**	**2.012.356**

De totale rentelast voor het jaar 2017 met betrekking tot de vaste schulden bedraagt **105.045,-.**

B. Vlottende passiva:

Onder de vlottende passiva zijn opgenomen:

Onderverdeling vlottende passiva	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Netto vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan één jaar	3.269.569	1.575.605
Overlopende passiva	8.815.314	10.241.968
Totaal vlottende passiva	**12.084.883**	**11.817.573**

De in de balans opgenomen netto vlottende schulden met een rente typisch looptijd korter dan één jaar kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Netto vlottende schulden	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Crediteuren:		
Crediteuren	3.234.202	1.552.151
Rekening courant verhoudingen:		
Vuurwerkramp GGVE	10.096	10.096
Rekeningcourant Euregio samenwerkingsverband	2.422	2.422
Diverse overige schulden:		
Kruisposten	22.847	10.935
Totaal netto vlottende schulden	**3.269.569**	**1.575.605**

De grootste bedragen in de post crediteuren betreffen met name de nog te betalen subsidiebedragen uit de Agenda van Twente en afrekeningen van detacheringskosten met de Twentse gemeenten.

De post overlopende passiva kan als volgt worden gespecificeerd:

Specificatie overlopende passiva	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Vooruit ontvangen bedragen van het Rijk	1.939.368	1.939.368
Vooruit ontvangen bedragen van de EU	-	-
Vooruit ontvangen bedragen van overige Nederlandse overheidslichamen	759.883	2.080.353
Vooruit ontvangen bedragen overige	2.302.434	2.790.031
Totaal vooruit ontvangen bedragen	**5.001.685**	**6.809.753**
Nog te betalen domein Gezondheid	664.529	561.469
Nog te betalen domein Bedrijfsvoering	2.702.153	2.105.712
Nog te betalen domein Leefomgeving	5.544	400.075
Nog te betalen overige onderdelen (OZJT)	141.993	249.817
Nog te betalen Coalition of the Willing	159.764	113.934
Nog te betalen Agenda van Twente	139.646	1.209
Totaal nog te betalen bedragen	**3.813.630**	**3.432.215**
Totaal overlopende Passiva	**8.815.314**	**10.241.968**

In de post vooruit ontvangen bedragen van het Rijk is het overschot van het Regionaal Mobiliteitsfonds (RMF) Twente opgenomen. Het resterende saldo van het RMF zal in overeenstemming met de Provincie Overijssel bestemd worden voor mobiliteitsprojecten in Twente. In de post vooruit ontvangen bedragen van overige Nederlandse overheidslichamen zijn met name bedragen opgenomen van de Twentse gemeenten in het kader van de maatwerk afspraken Jeugdgezondheidszorg en vooruit ontvangen bedragen voor OZJT. In de post overige vooruit ontvangen bedragen zijn o.a. bedragen opgenomen inzake Coalition of the Willing activiteiten, project Jeugdwerkeloosheid en projecten Recreatieve Voorzieningen.

In de post nog te betalen bedragen domein Gezondheid zijn o.a. de terugbetalingen opgenomen aan de Twentse gemeenten voor de maatwerk projecten Jeugdgezondheidszorg en betalingen aan verschillende partners voor het uitvoeren van projecten/activiteiten. Het saldo nog te betalen domein Bedrijfsvoering ontstaat met name door nog af te dragen loonbelastingen en af te dragen BTW.

7.10 Belangrijkste niet uit de balans blijkende verplichtingen

Regio Twente is voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijkende, financiële verplichtingen. Voor deze verplichtingen zijn geen voorzieningen getroffen. Hieronder volgt een opsomming van de belangrijkste verplichtingen.

Investeringsprogramma Agenda van Twente subsidie verplichtingen

De subsidieringen vanuit het investeringsprogramma Agenda van Twente zijn voor de daadwerkelijke uitbetalingen opgenomen als last in de jaarstukken d.w.z. dat het subsidievoorschot van 80 % in het exploitatiejaar als kosten wordt verantwoord en de nabetaling (van maximaal 20 % bij volledige prestatie) in het jaar waarin de vaststellingsbeschikking wordt afgegeven nadat is geconstateerd dat de volledige prestatie naar behoren geleverd is. Op ultimo 2017 is een bedrag van € 1 mln. als niet uit de balans blijkende verplichting opgenomen. Daarnaast is de hieraan verbonden winstuitkering over 2017 van Twence Holding b.v. van € 8 mln. niet als inkomst opgenomen. Dit omdat het aandeelhoudersbesluit hieromtrent in 2018 plaatsvindt. Zie voor een totaal overzicht met de verstrekte bijdragen vanuit het investeringsprogramma Agenda van Twente in 2017 de toelichting op de baten en lasten.

Langlopende huurcontracten

- Huurcontract van het pand aan de Nijverheidsstraat te Enschede tot en met februari 2018 voor een bedrag van € 1,05 mln. per jaar.
- Huurcontract van het pand aan de Nijverheidsstraat te Enschede over de periode 1 maart 2018 t/m 28 februari 2023 voor een bedrag van € 0,98 mln. per jaar.

Inkoopcontracten groter dan € 100.000 inkoopwaarde

Regio Twente heeft diverse contracten afgesloten die elk een inkoopwaarde hebben van meer dan € 100.000. Hieronder staan de categorieën aan kosten waarvoor contracten zijn afgesloten.

- Schoonmaak
- Gezondheid
- Automatisering en telecommunicatie
- Flexibele arbeid
- Catering

Garantstelling regionaal intersectoraal mobiliteitsplan Twente Werkt

Op 28 september 2015 heeft het dagelijks bestuur ingestemd met de garantstelling die Regio Twente afgeeft namens de Twentse gemeenten voor het mobiliteitsplan Twente Werkt. Dit mobiliteitsplan draagt bij aan de verbetering van de regionale sociaaleconomische structuur door behoud en uitbreiding van werkgelegenheid, behoud en uitbreiding van kennis in Twente en vermindering van ontslag, werkeloosheid en het beroep op uitkeringen. Deze garantstelling loopt van 2015 tot en met 2017. Conform de gemeenschappelijke regeling is Regio Twente bevoegd tot het waarborgen van geldelijke verplichtingen en staan de deelnemende gemeenten gezamenlijk garant voor juiste betaling van rente, aflossing, boeten en kosten inzake de verstrekte waarborgen. In verband met deze garantstelling is de minimale en maximale omvang van de financiële risico's per gemeenten berekend. Het minimale risico is € 467.500,- en maximaal € 2.337.500,-. Dit risico kan opgevangen worden binnen het huidige weerstandsvermogen van Regio Twente. In 2017 is €0,- betaald wegens de verleende borg- en garantstelling.

Verlofuren

De waarde van de overlopende verlofuren is per 31-12-2017 ca. € 735.000,-.

7.11 Wet Normering Topinkomens

Inleiding

De Wet Normering bezoldiging topfunctionarissen (WNT) (semi) publieke sector is per 1 januari 2013 van kracht en stelt maxima aan de bezoldiging van bestuurders en hoogste leidinggevenden in de (semi) publieke sector. De WNT zegt dat de totale bezoldiging van bestuurders en hoogste leidinggevenden in 2017 niet mag uitstijgen boven € 181.000 inclusief belaste kostenvergoedingen en pensioenbijdrage werkgever bij een voltijd dienstverband.

Overzicht topfunctionarissen

Naam en functie(s)	**ir. G.H. Tamminga**	**Mw. S. Dinsbach**
	Secretaris/algemeen directeur	Directeur Publieke gezondheid
Omvang dienstverband	1 fte	1 fte
Gewezen topfunctionaris?	Nee	Nee
Duur dienstverband	01-1-2017- heden	01-01-2017- heden
Fictief dienstverband?	Nee	Nee
Individueel WNT maximum	**€ 181.000**	**€ 181.000**
Beloning	€ 117.036	€ 118.436
Belastbare onkostenvergoeding	€ 2.504	€ 994
Voorzieningen betaalbaar op termijn	€ 22.865	€ 22.901
Totale bezoldiging	**€ 142.404**	**€ 142.330**

Tabel 12 WNT Overzicht van topfunctionarissen

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de leden van het algemeen bestuur en dagelijks bestuur in 2017. Zowel het algemeen bestuur als het dagelijks bestuur wordt gevormd door politieke ambtsdragers vanuit de deelnemende gemeenten. Deze vervullen hun functie **onbezoldigd** en hebben geen dienstverband bij Regio Twente.

Functie	Naam	Gemeente
Lid algemeen bestuur	mevrouw C. van Wijk	Almelo
Lid algemeen bestuur/ lid dagelijks bestuur	de heer mr. drs. R.G. Welten	Borne
Lid algemeen bestuur	de heer B. Brand	Dinkelland
Voorzitter algemeen bestuur/dagelijks bestuur	de heer G.O. van Veldhuizen	Enschede
Lid algemeen bestuur	de heer P.G. Welman	Enschede
Lid algemeen bestuur	de heer G.J. Kok	Haaksbergen
Lid algemeen bestuur	de heer J.H. Coes	Hellendoorn
Lid algemeen bestuur	de heer drs. J. Bron	Hengelo
Lid algemeen bestuur	de heer P. van Zwanenburg	Hof van Twente
Lid algemeen bestuur	de heer mr. drs. M. Sijbom	Losser
Lid algemeen bestuur	de heer J.P. Gebben	Losser
Lid algemeen bestuur	de heer R. Christenhusz	Oldenzaal
Lid algemeen bestuur	de heer B. Beens	Rijssen-Holten
Lid algemeen bestuur	de heer R.H. de Witte	Tubbergen
Lid algemeen bestuur/ lid dagelijks bestuur	de heer G.J. Binnenmars	Twenterand
Lid algemeen bestuur	de heer H. Robben	Wierden

Tabel 13 Leden algemeen bestuur en dagelijks bestuur in 2017

Bijlagen

Bijlage 1 Benodigde gemeentelijke bijdrage

Gemeente	Aantal inw. 01-01-2016	Aantal jeugdig 01-01-2016	Functie 0 Algemeen bestuur	Functie 2 Verkeer en vervoer	Functie 3 Economische zaken	Functie 5 RV	Functie 5 R & VT
a	b	c	d	e	f	g	h
Almelo	72.505	16.242	€ 184.062	€ 28.710	€ 133.502	€ 200.658	€ 22.779
Borne	22.347	5.002	€ 56.730	€ 8.849	€ 41.147	€ 61.846	€ 7.021
Dinkelland	26.119	6.022	€ 66.306	€ 10.343	€ 48.093	€ 72.285	€ 8.206
Enschede	158.480	32.609	€ 402.320	€ 62.754	€ 291.807	€ 438.595	€ 49.790
Haaksbergen	24.329	5.297	€ 61.762	€ 9.634	€ 44.797	€ 67.331	€ 7.644
Hellendoorn	35.652	8.024	€ 90.507	€ 14.117	€ 65.646	€ 98.667	€ 11.201
Hengelo	81.080	17.776	€ 205.831	€ 32.106	€ 149.291	€ 224.390	€ 25.473
Hof van Twente	34.890	7.481	€ 88.572	€ 13.816	€ 64.242	€ 96.558	€ 10.962
Losser	22.445	4.774	€ 56.979	€ 8.888	€ 41.328	€ 62.117	€ 7.052
Oldenzaal	32.112	7.190	€ 81.520	€ 12.716	€ 59.127	€ 88.870	€ 10.089
Rijssen	37.875	10.126	€ 96.150	€ 14.998	€ 69.739	€ 104.819	€ 11.899
Tubbergen	21.122	5.281	€ 53.621	€ 8.364	€ 38.892	€ 58.455	€ 6.636
Twenterand	33.856	8.471	€ 85.947	€ 13.406	€ 62.339	€ 93.697	€ 10.637
Wierden	23.944	5.608	€ 60.785	€ 9.481	€ 44.088	€ 66.265	€ 7.523
Totaal	**626.756**	**139.903**	**€ 1.591.094**	**€ 248.181**	**€ 1.154.037**	**€ 1.734.554**	**€ 196.911**

Gemeente	Aantal inw. 01-01-2016	Aantal jeugdig 01-01-2016	Functie 7 Volksgez. heid	Functie 7 OZJT	Functie 9 Algemene uitgaven	Totaal functie 0 t/m 9	Totaal benodigde gem. bijdrage 2017
a	b	c	i	j	k	l	m (l)
Almelo	72.505	16.242	€ 2.124.072	€ 522.879	€ 5.930	€ 3.222.593	€ 3.222.593
Borne	22.347	5.002	€ 654.256	€ 161.158	€ 1.828	€ 992.835	€ 992.835
Dinkelland	26.119	6.022	€ 782.733	€ 188.360	€ 2.136	€ 1.178.462	€ 1.178.462
Enschede	158.480	32.609	€ 4.345.717	€ 1.142.898	€ 12.961	€ 6.746.843	€ 6.746.843
Haaksbergen	24.329	5.297	€ 697.020	€ 175.452	€ 1.990	€ 1.065.627	€ 1.065.627
Hellendoorn	35.652	8.024	€ 1.048.297	€ 257.109	€ 2.916	€ 1.588.460	€ 1.588.460
Hengelo	81.080	17.776	€ 2.335.548	€ 584.718	€ 6.631	€ 3.563.989	€ 3.563.989
Hof van Twente	34.890	7.481	€ 987.740	€ 251.614	€ 2.853	€ 1.516.358	€ 1.516.358
Losser	22.445	4.774	€ 631.459	€ 161.865	€ 1.836	€ 971.522	€ 971.522
Oldenzaal	32.112	7.190	€ 940.381	€ 231.580	€ 2.626	€ 1.426.909	€ 1.426.909
Rijssen	37.875	10.126	€ 1.278.145	€ 273.140	€ 3.098	€ 1.851.988	€ 1.851.988
Tubbergen	21.122	5.281	€ 675.202	€ 152.324	€ 1.727	€ 995.221	€ 995.221
Twenterand	33.856	8.471	€ 1.082.904	€ 244.157	€ 2.769	€ 1.595.855	€ 1.595.855
Wierden	23.944	5.608	€ 726.536	€ 172.675	€ 1.958	€ 1.089.310	€ 1.089.310
Totaal	**626.756**	**139.903**	**€ 18.310.011**	**€ 4.519.929**	**€ 51.258**	**€ 27.805.973**	**€ 27.805.973**

Bijlage 2 Begrote gemeentelijke bijdrage en resultaat per gemeente

Gemeente	Aantal inw. 01-01-2016	Aantal jeugdig 01-01-2016	Begrote gem. functie 0 tm 9	Correctie gem. bijdrage i.h.k.v. Acquisitie en vergunninghouders aan het werk	Totaal ontvangen gem. bijdrage	Teruggaaf gemeenten
a	b	c	n	s	t (n+s)	u (t-m)
Almelo	72.505	16.242	€ 3.287.082	€ 42.001-	€ 3.245.081	€ 22.487
Borne	22.347	5.002	€ 1.012.719	€ 12.945-	€ 999.773	€ 6.938
Dinkelland	26.119	6.022	€ 1.201.382	€ 15.130-	€ 1.186.252	€ 7.790
Enschede	158.480	32.609	€ 6.893.054	€ 91.805-	€ 6.801.248	€ 54.405
Haaksbergen	24.329	5.297	€ 1.087.544	€ 14.093-	€ 1.073.451	€ 7.823
Hellendoorn	35.652	8.024	€ 1.620.102	€ 20.653-	€ 1.599.449	€ 10.989
Hengelo	81.080	17.776	€ 3.636.807	€ 46.968-	€ 3.589.839	€ 25.850
Hof van Twente	34.890	7.481	€ 1.547.998	€ 20.211-	€ 1.527.787	€ 11.429
Losser	22.445	4.774	€ 991.947	€ 13.002-	€ 978.945	€ 7.422
Oldenzaal	32.112	7.190	€ 1.455.477	€ 18.602-	€ 1.436.875	€ 9.966
Rijssen	37.875	10.126	€ 1.882.695	€ 21.940-	€ 1.860.754	€ 8.766
Tubbergen	21.122	5.281	€ 1.013.010	€ 12.236-	€ 1.000.774	€ 5.553
Twenterand	33.856	8.471	€ 1.624.357	€ 19.612-	€ 1.604.745	€ 8.890
Wierden	23.944	5.608	€ 1.110.164	€ 13.870-	€ 1.096.293	€ 6.983
Totaal	**626.756**	**139.903**	**28.364.337**	**-363.069**	**28.001.265**	**195.292**

Bijlage 3 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant (volgt)

Bijlage 4 Recapitulatiestaat per programma

Domein	Budget KPL/KDR	KPL Naam	Baten	Lasten	Eindtotaal
Gezondheid	5710010	GGD Directie	-359.538	359.538	0
	5710024	Hoofd Staf Gezondheid	-279.454	279.454	0
	5710025	Staf Secretariaat	-210.586	210.586	0
	5710026	Staf Epi. Gezondheidsbevordering & Beleid (EGB)	-1.217.463	1.217.464	0
	5710027	Staf Informatie Bedrijfsvoering Projecten (IBP)	-701.384	670.038	-31.346
	5710028	Documentatiecentrum	-102.988	102.990	2
	5710029	Publieksinformatie digitaal	-101.803	101.805	3
	5710030	AGZ Leiding & Secretariaat	-726.327	726.326	-1
	5710032	AGZ TBC	-860.483	860.662	179
	5710033	AGZ Milieu en Gezondheid	-293.985	293.985	0
	5710035	AGZ Inspectie en Hygiëne	-984.529	984.529	0
	5710036	AGZ Seksuele Gezondheid	-1.093.289	1.093.289	0
	5710037	AGZ Infectieziekten	-902.472	902.472	0
	5710038	AGZ Forensische Geneeskunde	-730.264	730.264	0
	5710039	AGZ OGGZ	-174.722	174.722	0
	5710040	JGZ Leiding	-1.631.867	1.631.864	-3,34
	5710046	JGZ Bedrijfsbureau	-1.500.387	1.500.387	0
	5710047	JGZ Stafbureau	-750.446	750.446	0
	5710054	JGZ Cursusbureau	-96.241	96.241	0
	5710055	JGZ Projecten	-186.477	83.144	-103.333
	5710056	JGZ 0-19	-282.908	282.908	0
	5710060	JGZ Logopedie		18.834	18.834
	5710072	Hulpkostenplaats JGZ 0-19	-202.631	202.631	0
	5710081	JGZ team Enschede	-3.728.294	3.728.294	0
	5710082	JGZ team Hengelo/Borne/Hof van Twente	-3.019.480	3.019.480	0
	5710083	JGZ team Haaksb./Oldenz./Losser/Dinkelland/Tubb.	-2.342.736	2.342.736	0
	5710084	JGZ team Almelo/Twenterand	-2.755.624	2.755.624	0
	5710085	JGZ team Hellendoorn/Rijssen-Holten/Wierden	-2.421.608	2.421.608	0
	5710089	AGZ GGD Rampen Opvang Plan (GROP)	-138.646	138.646	0
	5920331	HV Twentheplein	-10.039	10.039	0
	5920332	HV Gebouw Lansinkveste			
	5920333	HV Dependances JGZ	-2.460	2.460	0
	5920334	HV JGZ 0-18	-971.289	971.289	0
	5930670	Concernkosten GGD	-1.326.943	1.326.941	-2
	5930690	Algemeen Beheer GGD	-168.211	276.387	108.176
	6700000	Gemeentelijke bijdrage functie 7 (GGD excl.JGZ)	-11.393.315		-11.393.315
	6700002	Gemeentelijke bijdrage functie 7 (JGZ)	-7.049.957		-7.049.957
	6714000	Infectieziektebestrijding	-10.835	883.535	872.700
	6714051	Seksuele gezondheid	-924.583	1.188.975	264.392
	6714053	Aanvullende Seksualiteits Hulpverlening (Sense)		0	0

6714085	GGD Rampen Opvang Plan (GROP)	-59.749	172.540	112.791
6714101	TBC Bestrijding en Preventie	-70.571	822.101	751.530
6714149	TUBIS samenwerking	-44.681	44.681	0
6714150	Inspectie en Hygiëne: kinderopvang	-795.797	841.431	45.634
6714153	Inspectie en Hygiëne: prostitutieinrichtingen	-5.939	7.934	1.995
6714154	Inspectie en Hygiëne: tattoo en piercing	-19.865	21.804	1.939
6714155	Inspectie en Hygiëne: overige WPG		80.770	80.770
6714159	Inspectie en Hygiëne: project Schone Scholen	-20.394	12.186	-8.208
6714220	M&G Voorlichting/behandeling vragen&klachten		219.829	219.829
6714221	M&G Onderzoek en advisering		54.988	54.988
6714222	M&G Advisering milieu-incidenten		53.875	53.875
6714250	Reizigerszorg	-99.831	66.183	-33.648
6714305	OGGZ Meldpunt Woningvervuiling		164.786	164.786
6714384	Project OGGZ: Inloopspreekuur	-27.139	27.139	0
6714394	OGGZ: Schoonmaakpot Almelo	-909	909	0
6714395	OGGZ: Schoonmaakpot Hengelo	-4.157	4.157	0
6714396	OGGZ: Schoonmaakpot Enschede	-2.788	2.788	0
6714400	Forensische zorg	-398.959	382.498	-16.461
6714480	SOA/HBV - project	-21.944	21.944	0
6714481	Centrum voor Seksueel Geweld (CSG)	-131.250	161.826	30.576
6714482	LHBT project	-20.399	20.398	0
6714500	Advisering lokaal gezondheidsbeleid		217.085	217.085
6714550	Inzicht in Gezondheidssituatie/TGV		141.126	141.126
6714552	Grootschallig epidemiologisch onderzoek	-39.694	179.373	139.679
6714580	Kring Oost Nederland (KON)	-9.112	9.112	0
6714600	Gezondheidsbevordering Basis	-1.800	208.870	207.070
6714693	Project TBC Regionalisatie	-42.281	42.281	0
6714781	Publieke Gezondheidszorg Asielzoekers (PGA) AGZ	-2.624	69.975	67.351
6714782	Publieke Gezondheidszorg Asielzoekers (PGA) JGZ	-238.114	123.064	-115.051
6714950	Bestuursondersteuning GGD		299.456	299.456
6714960	OR inzet GGD Twente		78.458	78.458
6715000	Integraal dossier JGZ 0-19		234.352	234.352
6715001	Triage groep 2 Basisonderwijs		424.868	424.868
6715002	Triage groep 7 Basisonderwijs		352.356	352.356
6715003	Triage klas 2 HAVO/VWO		173.299	173.299
6715004	Instroomonderzoek Speciaal Onderwijs		214.250	214.250
6715005	Herhalingsonderzoek Speciaal Onderwijs		47.222	47.222
6715006	Triage klas 2 VMBO		147.754	147.754

6715007	Preventief gezondheidsonderzoek (PGO) nieuwkomers		10.497	10.497
6715010	Groepsgerichte monitoring		25.519	25.519
6715015	Onderzoek op indicatie Basis Onderwijs (BO)		607.798	607.798
6715016	Onderzoek op indicatie Voortgezet Onderwijs (VO)		195.510	195.510
6715020	Rijksvaccinatieprogramma (RVP)	-181.555	267.183	85.627
6715025	Huisbezoek op indicatie		112.168	112.168
6715026	Voorkoming schoolverzuim		64.478	64.478
6715028	Zorggebonden netwerken		1.204.070	1.204.070
6715029	Zorggebonden netwerken VO		118.631	118.631
6715081	Contactmoment adolescenten		887.202	887.202
6715101	Contactmoment 4e tot 7e dag	-107.059	353.592	246.532
6715102	3e neonatale gehoorscreening		56.384	56.384
6715103	Contactmoment 2e week (huisbezoek)		1.201.413	1.201.413
6715104	Contactmoment 4e week		414.757	414.757
6715105	Contactmoment 8e week	-149.201	345.795	196.594
6715106	Contactmoment 3 maanden	-76.725	414.757	338.033
6715107	Contactmoment 4 maanden	-149.251	345.795	196.543
6715108	Contactmoment 6 maanden		414.757	414.757
6715109	Contactmoment 7,5 maanden op indicatie		48.792	48.792
6715110	Contactmoment 9 maanden		414.757	414.757
6715111	Contactmoment 11 maanden	-149.201	345.795	196.594
6715112	Contactmoment 14 maanden	-155.663	411.838	256.175
6715113	Contactmoment 18 maanden		343.361	343.361
6715114	Contactmoment 2 jaar		408.952	408.952
6715115	Contactmoment 3 jaar		433.617	433.617
6715116	Contactmoment 3 jaar 9 mnd	-77.207	361.519	284.312
6715118	Contactmoment CB op indicatie		628.141	628.141
6715121	Inloopspreekuur verpleegkundige JGZ 0-4		233.522	233.522
6715122	Huisbezoek op indicatie JGZ 0-4		628.712	628.712
6715126	Observaties orthopedagoog		61.472	61.472
6716100	Indv. en groepsgerichte voorl. en advies JGZ 0-19	-71.331	218.801	147.470
6716104	Indirect cliëntgebonden activiteiten 0-19		1.557.525	1.557.525
6716110	Prenatale Voorlichting	-112.867	112.867	0
6716190	PGJ (Pedagogische Gezinsbegeleiding JGZ)	-613.758	629.764	16.007
6716200	LOES in Twente	-119.467	119.467	-1
6716201	LOES info CJG Enschede	-163.000	163.000	0
6716203	LOES info CJG Hengelo	-88.880	117.380	28.500
6716204	LOES Haaksbergen	-31.148	31.148	0
6716205	LOES Oldenzaal	-26.459	26.459	0
6716206	Project Academische Werkplaats Jeugd Twente (AWJT)	-45.150	25.501	-19.648

	6716207	Oldenzaal CJG 2.0	0		0
	6716210	Taalprotocol Borne	-41.797	41.841	45
	6716216	Project Zwangerschap & Geboorte	-96.845	104.142	7.297
	6716221	Academ. Werkplaats Jeugd Twente Versterking ZKA	-74.848	74.848	0
	6716280	Digitaal Dossier (DD)		448.974	448.974
	6718030	GGD Kwaliteitszorg		216.045	216.045
	6718080	Informatievoorziening	-21.794	127.944	106.150
	6718090	Opleidingsinrichting zorgopleiding	-620.249	563.520	-56.728
	6998070	Mutaties reserves functie 7 (GGD)		47.700	47.700
	6716212	Test Koemelkallergie (DBPGVP)	-21.000	20.987	-13
	6716290	Project Digitaal Dossier JGZ		272.108	272.108
	6714401	Forensische Zorg - Lijkschouw	-355.876	358.712	2.836
	6714783	Vergunninghouders	0		0
	6714385	Wijk GGD-er Haakbergen	-6.894	8.448	1.554
Totaal Gezondheid			**-55.269.482**	**55.136.221**	**-133.261**
Leefomgeving	5330010	LO Economie	-1.777.019	1.777.019	0
	5560020	LO Recreatieve Voorzieningen	-1.105.520	1.105.567	47
	5723030	Piofach Leefomgeving	-179.326	179.656	330
	5810010	LO Directie	-76.698	76.705	7
	5930330	Algemeen Beheer LO	-10.674	10.674	
	6003000	Internationaal & Lobby	-46.858	321.607	274.749
	6005600	Uitvoeringsorganisatie Agenda van Twente (AvT)		89.178	89.178
	6005650	Uitvoeringsorg. Innovatieplatform Twente (IPT)		0	0
	6005700	Nieuw Regionaal Investeringsprogramma		133.311	133.311
	6200000	Gemeentelijke bijdrage functie 2	-258.612		-258.612
	6220000	Bestuursondersteuning Leefomgeving	-299	483.679	483.381
	6300000	Gemeentelijke bijdrage functie 3	-1.420.431		-1.420.431
	6320500	Strategie Sociaal Economisch Sterk Twente	0	158.597	158.597
	6320528	Project Jeugdwerkloosheid	-338.544	338.544	0
	6320529	Twente board (Economic board Taskforce Economie)		92.070	92.070
	6320551	Innovatie		247.871	247.871
	6320554	Arbeidsmarkt		200.301	200.301
	6320800	Financieringsbijdragen Agenda van Twente	-2.578.857	1.710.000	-868.857
	6320810	Financieringsbijdragen IPT	-933.225	542.844	-390.381
	6320820	Twents Investeringsfonds Innovatiesprong	-3.187.425		-3.187.425
	6320830	Intergemeentelijk innovatiefonds	-362.885	797.897	435.011
	6320840	Human Capital programma	-588.852	604.157	15.305
	6320841	Techniekpact	-339.116	349.201	10.085
	6320850	Regio Branding / PR Twente	-466.613	395.000	-71.613
	6320860	Toerisme in Twente	-65.720	446.502	380.782
	6320870	Twentse Innovatiesprong (ISP)	-573.079	638.893	65.814

	6500000	Gemeentelijke bijdrage functie 5 Recr. Voorz.	-1.734.554		-1.734.554
	6500001	Gemeentelijke bijdrage functie 5 Economie	-286.030		-286.030
	6556000	Vrije Tijd		440.818	440.818
	6556019	Strategie Recreatieve Voorzieningen	-55.750	139.082	83.332
	6556020	Het Hulsbeek	-416.677	707.023	290.347
	6556021	Investeringen HB		18.586	18.586
	6556030	Het Rutbeek	-279.414	613.331	333.916
	6556031	Investeringen RB		64.855	64.855
	6556040	Het Lageveld	-82.870	328.837	245.966
	6556041	Investeringen LV		34.327	34.327
	6556050	Arboretum		510	510
	6556060	Fietspaden	-19.339	680.112	660.773
	6556066	Routenetwerken	-68.310	387.218	318.908
	6556820	Kwaliteitsimpuls	-270.086		-270.086
	6556822	KIR 1. Knelpunten in routes oplossen		74.230	74.230
	6556823	KIR 2. Informatievoorziening langs routes		129.241	129.241
	6556824	KIR 3. Voorzieningen langs routes		275	275
	6556827	KIR 7. Twentse dorpsroutes		107.229	107.229
	6556828	KIR 9. Themaroutes	19.955	100.922	120.876
	6556829	KIR 10. Stadsrandroutes	45.106	82.821	127.927
	6556830	KIR 11. Routes voor doelgroepen	7.426	3.677	11.103
	6556831	KIR 12. Waterbeleving	4.409	1.844	6.252
	6556832	KIR 18. Regionale apps ontwikkelen	30.000		30.000
	6611070	Project 1000 jongerenplan	-22.254	22.254	0
	6723003	Project Twente bewust verlicht	-205.806	205.806	
	6723004	Afvalloos Twente		0	
	6810518	Twentse duurzaamheidsagenda		0	
	6810519	Logistiek / Ten-t		76.575	76.575
	6998051	Mutaties reserves functie 5 (RV)	-750.575	182.541	-568.034
	6998030	Mutaties reserves functie 3	-16.775		-16.775
	6556022	Twente beleven door te verbinden	-23.750	23.750	0
	6998050	Mutaties reserves functie 5	-243.906		-243.906
	6320560	Mobiliteit		248.181	248.181
	6556023	Evenementen HB	-56.301	3.000	-53.301
	6320831	Innovatiefonds Twente/PhiX	-200.000	200.000	0
	6556042	Evenementen LV	-10.923		-10.923
	6556032	Evenementen RB	-21.803		-21.803
	6320842	Techniekpact Provincie	-21.698	21.698	0
Totaal Leefomgeving			**-18.989.678**	**15.598.012**	**-3.391.667**
Netwerkstad	6000001	Gemeentelijke bijdrage functie 0 (NWS)	0		0
	6005100	Bestuursondersteuning NWS	-303.902	188.785	-115.117
	6005101	OA Basiskwaliteit			
	6005103	OA Verbeteren stedelijke kwaliteit		3.683	3.683

	6998001	Mutaties reserves functie 0 (NWS)		111.434	111.434
Totaal Netwerkstad			**-303.902**	**303.902**	**0**
Bestuur en directie	5000010	Directie en Algemeen	-278.154	278.154	0
	6000000	Gemeentelijke bijdrage functie 0 (Alg. bestuur)	-336.545		-336.545
	6001000	Dagelijks bestuur		315.114	315.114
	6001010	Algemeen bestuur		719	719
Totaal Bestuur en directie			**-614.699**	**593.987**	**-20.712**
Bedrijfsvoering	5001000	BV: Leiding & Secretariaat	-652.155	650.155	-2.000
	5001100	BV: Service			
	5001200	BV: Advies		0	0
	5001300	BV: Management & Project Support (M&PS)	-748.463	802.896	54.433
	5002000	BV: Algemeen beheer	-482.165	482.165	0
	5007110	Verzorgen personeelsadministratie	-323.365	459.076	135.711
	5007120	Verzorgen salarisadministratie	-486.241	569.800	83.560
	5007130	Adv. over personele en organisatievraagstukken	-523.525	523.593	68
	5007210	Verzorgen financiële administratie	-330.532	334.985	4.454
	5007230	Verstrekken financieel advies, beleid en controle	-906.891	837.251	-69.640
	5007310	Verzorgen juridische advisering	-397.910	285.547	-112.363
	5007410	Verzorgen Post en Archief	-205.843	253.419	47.576
	5007510	Verzorgen inkoop, logisitieke en reproservices	-282.302	280.849	-1.453
	5007520	Verzorgen gebouwgebonden services	-130.288	148.287	17.999
	5007610	Verzorgen communicatie advies	-660.958	606.503	-54.455
	5007620	Verzorgen beheer en onderhoud websites	-146.078	30.289	-115.789
	5007710	Verzorgen ICT voorzieningen	-1.424.735	1.740.570	315.835
	5007810	Kwaliteitszorg	-20.662	43.576	22.915
	6000002	Gemeentelijke bijdrage functie 0 Bedrijfsvoering	-565.223		-565.223
	6002000	Bestuursondersteuning Bedrijfsvoering		243.891	243.891
	6005809	ICT Regionaal datanetwerk gemeenten (RDNG)	-261.699	261.699	0
	6005810	ICT Digikoppeling	-103.189	103.188	0
	5003000	Klant Contact Centrum (KCC)		17.544	17.544
Totaal Bedrijfsvoering			**-8.652.223**	**8.675.284**	**23.061**
Concern	5002013	Ondernemingsraad	-73.828	73.827	0
	5720000	Zittend Vervoer	-43.372	43.372	0
	5910000	Kapitaallasten		115.602	115.602
	5920111	Catering	-93.255	93.255	0
	5920120	HV Twentehuis	-1.460.614	1.460.614	0
	5930220	Algemeen Beheer Concern	-121.776	121.776	0
	6000003	Gemeentelijke bijdrage functie 0 Concern	-575.838		-575.838
	6005020	Dienstverlening Provincie	-164.386	143.014	-21.372
	6005550	Euregio	-298.688	298.688	0

	6900000	Gemeentelijke bijdrage functie 9 (Alg. uitgaven)	-61.114		-61.114
	6914000	Geldleningen/uitzettingen = of > 1 jaar	-151.151		-151.151
	6921000	Concernkosten		743.898	743.898
	6922000	Algemene baten en lasten	-2.369	72.460	70.091
	6922100	Winstuitkering Twence BV	-139.646	139.646	0
	6998090	Mutaties reserves functie 9		-18.833	-18.833
Totaal Concern			**-3.186.036**	**3.287.319**	**101.282**
Coalition of the willing	5310010	LO Kennispunt	-1.427.042	1.418.759	-8.283
	6005005	Project Shared Services Netwerk Twente (algemeen)	-97.197	97.197	0
	6005007	Twentse Kracht	-324.510	324.510	0
	6005008	Twentse School	-285.350	285.350	0
	6005009	Twentebedrijf	0		0
	6005011	Deelprojecten SSNT	-234.193	234.193	0
	6005030	Regietafel Vluchtelingen	-18.006	18.006	0
	6005160	Traineeship Netwerkstad	-584.633	584.633	0
	6300001	Gemeentelijke bijdrage functie 3 (Kennispunt)	0		0
	6310000	Project RUNIN (Kennispunt)	-65.031	65.031	0
	6320556	Vergunninghouders aan het werk in Twente	-9.910	9.910	0
	6330100	Acquisitie	-114.133	114.133	0
	6723000	Milieu (algemeen)	-93.061	93.061	0
	6998031	Mutaties reserves functie 3 (CoW)	-363.069	2.691	-360.378
	6300002	Gemeentelijke bijdrage functie 3 (Acq/vlucht)	363.069		363.069
	6670050	Mobiliteitslab OZJT	-645.089	645.089	0
	6310001	RUNIN - RTN	-1.015	1.015	0
	6310040	Kennispunt		5.592	5.592
	6670070	Huishoudelijke ondersteuning OZJT	-93.322	93.322	0
Totaal Coalition of the willing			**-3.992.491**	**3.992.491**	**0**
Overige Onderdelen	5670000	Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp Twente (OZJT)		41.945	41.945
	6670010	OZJT	-742.336	1.654.732	912.396
	6670020	Veilig Thuis Twente		3.345.995	3.345.995
	6670080	Samen 14	-39.700	259.293	219.593
	6700001	Gemeentelijke bijdrage functie 7 (OZJT)	-4.682.715		-4.682.715
	6670060	Duurzame gezinsvorming OZJT			
Totaal Overige Onderdelen			-5.464.751	5.301.965	-162.786
Eindtotaal (a)			**-96.473.263**	**92.889.180**	**-3.584.083**

Resultaat voorfinanciering Agenda van Twente 3.388.791 (b)

Gerealiseerd resultaat na aftrek voorfinanciering Agenda van Twente **-195.292 (a-b)**

2019 Programmabegroting

regio Twente

Twente

Voorwoord

Samen voor Twente

In de beleidsbegroting 2019 vindt u terug hoe we de kracht van Twente als duurzame kennisregio nog meer gaan benutten.

Wij geloven in Twente, in verbinding en in samen werken. Wij zien het als onze missie om samen met de veertien Twentse gemeenten en maatschappelijke partners te werken aan een Twente waarin inwoners gezond en kansrijk zijn. Ons werk is gericht op het bereiken van meeropbrengst: samenwerken brengt meer op dan alleen.

Het slim organiseren staat voor ons voorop. Waarbij wij samen met onze partners, ondernemers, kennis- en onderwijsorganisaties, zoeken naar duurzame en creatieve oplossingen. We richten ons op de waarde die wij kunnen toevoegen in 2019:

- We geven uitvoering aan onze samenwerkingsagenda 'Samen voor Twente' door de thema's publieke gezondheid (GGD Twente), jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning (OZJT), sociaaleconomische structuurversterking, recreatieve voorzieningen en Twentse belangenbehartiging (lobby) verder vorm te geven.
- In 2018 heeft de eerste toekomstgerichte evaluatie van Regio Twente plaatsgevonden waar we in 2019 op basis van de besluitvorming mee aan de slag gaan.
- Wij ondersteunen de uitvoering van de Agenda voor Twente aan de hand van het dynamische uitvoeringsprogramma 2019.
- We stellen de gebruiker centraal wanneer het gaat om gezondheid door het accent te leggen op 'eigen regie' voor gezondheid en in te zetten op een gezonde start en gezonde levensjaren.
- We werken continue aan het professionaliseren van onze organisatie. We doen dit door aan te sluiten bij de behoefte van de veertien gemeenten, te leren en te reflecteren. In onze dienstverlening digitaliseren we en werken we laagdrempelig. We zetten ons ervoor in om steeds beter in samenhang te adviseren op Twents niveau. Daardoor kunnen de gemeenten steeds beter aan de voorkant sturen en bijsturen op de opgaven waar ze voor staan. LEAN is onze *way of live* waarmee we steeds slimmer en efficiënter het werk uitvoeren, samen met elkaar.
- We delen onze kennis, organiseren de ontmoeting en zijn transparant in de resultaten en effecten die we bereiken. Ook dragen we die met trots uit en leveren we steeds hoogwaardiger kennis. In 2019 zetten we belangrijke stappen om meer data gedreven te kunnen werken.

Verbinden en samenwerken, dat blijven we ook in 2019 doen, met de voorliggende programmabegroting als uitgangspunt. Onze samenwerking en opbrengsten zijn belangrijk om ook in 2019 van betekenis te kunnen zijn voor een (veer)krachtige regio. Vol trots voor alle Twentenaren, zodat zij gezond en kansrijk zijn binnen een vitaal Twente.

We kijken uit naar de samenwerking en de opbrengsten in 2019.

secretaris,

ir. G.H. Tamminga

voorzitter,

dr. G.O. van Veldhuizen

Inhoudsopgave

Voorwoord **3**

1. Samenvatting **6**

2. Inleiding en leeswijzer **7**

3. Vaststelling **8**

4. Regio Twente **9**

Beleidsbegroting **10**

Programmaplan **10**

5. Domein Gezondheid **10**

6. Domein Leefomgeving **14**
6.1 Programma Sociaal Economisch sterk Twente *14*
6.2 Programma Recreatieve Voorzieningen *20*

7. Bestuur en ondersteuning **23**

8. Organisatie voor de zorg en de Jeugdhulp in Twente & Samen14 ..... **24**

9. Veilig Thuis Twente **27**

10. Coalitions of the Willing **30**
10.1 Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente *30*
10.2 Kennispunt Twente *31*
10.3 Milieu, Duurzaamheid en Afval *33*
10.4 Twentse Kracht *35*
10.5 Salarisadministratie *37*
10.6 Agenda voor Twente *39*

11. Overzicht algemene dekkingsmiddelen **40**

12. Paragrafen **41**
12.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing *41*
12.2 Onderhoud kapitaalgoederen *46*
12.3 Bedrijfsvoering *49*
12.4 Verbonden partijen *51*
12.5 Financiering *53*

13. Financiële begroting **55**
13.1 Overzicht van baten en lasten per taakveld en toelichting inclusief meerjarenraming *55*
13.1.1 Specificatie gemeentelijke bijdrage 2019 t.o.v. 2018 58
13.1.2 Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten 58
13.2 Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting *59*
13.2.1 Geprognosticeerde balans 59
13.2.2 Berekening EMU-saldo 60

Bijlagen **62**

Bijlage 1 Gemeentelijke bijdrage 2019 (per taakveld) **62**

Lijst van figuren en tabellen

Figuur 2 Solvabiliteitsratio 44
Figuur 3 Netto Schuldquote 44
Figuur 4 Netto Schuldquote Gecorrigeerd 45
Figuur 5 Structurele exploitatieruimte 45
Figuur 6 Overzicht van baten en lasten inclusief meerjarenraming 55

Tabel 1 Overzicht van baten en lasten 2019 6
Tabel 2 Beleidsindicatoren 23
Tabel 3 Overzicht algemene dekkingsmiddelen 40
Tabel 4 Ratio Weerstandsvermogen 41
Tabel 5 Overzicht beschikbare weerstandscapaciteit 42
Tabel 6 Samenvattend overzicht geïnventariseerde risico's. 43
Tabel 7 Samenvattend overzicht beschikbare weerstandscapaciteit en benodigde weerstandscapaciteit 43
Tabel 8 Renteschema 53
Tabel 9 Renteomslagpercentage 54
Tabel 10 Renterisiconorm 54
Tabel 11 verklaring stijging gemeentelijke bijdrage 58
Tabel 12 Overzicht incidentele baten en lasten 58
Tabel 13 Verloopoverzicht reserves 61
Tabel 14 Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen 61
Tabel 15 Herinvesteringen 61

1. Samenvatting

Overzicht van baten en lasten 2019 en gemeentelijke bijdrage

Het overzicht van baten en lasten, de financiële uitgangs- en aandachtspunten bij de begroting 2019 en de meerjarenraming 2019-2022 vormen samen het deel van de financiële programmabegroting. Onderstaand het overzicht van baten en lasten voor het jaar 2019.

Domein		Taakveld	Lasten*	Baten*	Gem. bijdrage	Per ** inwoner
Gezondheid	6.1.2	Samenkracht en burgerparticipatie GGD	€ 677.019	€ 894.765	€ 217.746-	€ 0,35-
	7.1	Volksgezondheid	€ 17.692.801	€ 4.766.217	€ 12.926.584	€ 20,58
	7.5	Begraafplaatsen en crematoria	€ 320.329	€ 418.474	€ 98.145-	€ 0,16-
Totaal Gezondheid			**€ 18.690.149**	**€ 6.079.457**	**€ 12.610.693**	**€ 20,08**
Leefomgeving	2.1	Verkeer en vervoer	€ 276.341	€ -	€ 276.341	€ 0,44
	3.1	Economische ontwikkeling	€ 1.730.480	€ 425.000	€ 1.305.480	
	3.1	Economische ontwikkeling Internationaal en Lobby	€ 337.549	€ 12.000	€ 325.549	€ 0,52
	3.1	Economische ontwikkeling Agenda van Twente	€ 44.723	€ 269.330	€ 224.607-	€ 0,36-
	5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	€ 2.046.722	€ 882.683	€ 1.164.039	€ 1,85
	7.4	Milieubeheer	€ 85.000	€ 85.000	€ -	€ -
Totaal Leefomgeving			**€ 4.520.816**	**€ 1.674.013**	**€ 2.846.803**	**€ 2,45**
Bestuur en Ondersteuning	0.1	Bestuur	€ 109.610	€ -	€ 109.610	€ 0,17
	0.4	Overhead	€ 14.455.718	€ 3.341.326	€ 11.114.393	€ 17,70
	0.5	Treasury	€ 59.590	€ 59.590	€ 0-	
	0.7	Algemene uitkering en overige uikeringen gemeentef	€ 430.496	€ -	€ 430.496	€ 0,69
Totaal Bestuur en ondersteuning			**€ 15.055.414**	**€ 3.400.916**	**€ 11.654.498**	**€ 18,56**
OZJT/Samen14	6.1.1	Samenkracht en burgerparticipatie OZJT	€ 954.060	€ 170.000	€ 784.060	€ 1,25
Totaal Organisatie voor de Zorg en de Jeugdhulp in Twente & Samen14			**€ 954.060**	**€ 170.000**	**€ 784.060**	**€ 1**
Veilig Thuis Twent	6.81	Geëscaleerde zorg 18-	€ 3.415.662	€ -	€ 3.415.662	€ 5,44
Totaal Veilig Thuis Twente			**€ 3.415.662**	**€ -**	**€ 3.415.662**	**€ 5**
Coalition of the Willing	0.1	Bestuur NWS	€ 186.045	€ 201.045	€ 15.000-	
	3.1	Economische ontwikkeling KP	€ 1.372.434	€ 1.620.563	€ 248.129-	
	3.1	Economische ontwikkeling Agenda voor Twente	€ 3.341.875	€ 3.610.875	€ 269.000-	
Totaal Coalition of the Willing			**€ 4.900.354**	**€ 5.432.483**	**€ 532.129-**	**€ -**
Totaal van de programma's			**€ 47.536.456**	**€ 16.756.869**	**€ 30.779.586**	**€ 48**
			€ -	€ -	€ -	€ -
Algemene dekkingsmiddelen (gemeentelijke bijdrage)			**€ 47.672.495**	**€ 16.908.181**	**€ 30.764.314**	**€ 47,78**
Totaal saldo van baten en lasten			**€ 136.040-**	**€ 151.312-**	**€ 15.272**	
Mutaties Reserves	0.10	Mutaties reserves	€ 136.040	€ 151.312	€ 15.272-	€ 0,02-
Totaal Mutaties reserves			**€ 136.040**	**€ 151.312**	**€ 15.272-**	**€ 0,02-**
Totaal			**€ 0**	**€ 0**	**€ 0-**	**€ 47,75**

Tabel 1 Overzicht van baten en lasten 2019

** betreft de som van alle baten en lasten op productniveau / projectniveau.*
*** aantal inwoners per 1-1-2018 is vastgesteld op 628.048. De uitgaven van de Jeugdgezondheidszorg worden verdeeld op basis van het aantal jeugdigen per gemeente en zijn in dit overzicht een indicatie van het bedrag per inwoner.*

De gemeentelijke bijdrage 2019 stijgt met € 1.313.212 ten opzichte van de gemeentelijke bijdrage 2018 (na wijziging). Deze stijging, die aansluit op de door de 14 Twentse gemeenten opgestelde begrotingskaders, is het gevolg van de volgende wijzigingen:

- de geraamde salarissen 2019 (+ € 321.837) t.o.v. de raming in de begroting 2018 (=met name de verwachte salarisverhoging);
- de geraamde looncompensatie 2019 (+ € 684.469) en prijscompensatie (+ € 266.823) volgens de voorspelling van het Centraal Plan Bureau;
- overheveling budget van VRT-GHOR naar GGD-GROP (+ € 8.000);
- toerekening omslagrente (+ € 32.083);

Voor de deelnemende gemeenten aan Kennispunt Twente en Netwerkstad Twente (Coalition of the Willing) daalt de gemeentelijke bijdrage door de aanpassing van de begroting met:

- aanpassing Kennispunt uit gemeentelijke bijdrage (- € 575.195);
- aanpassing Netwerkstad uit gemeentelijke bijdrage (- € 216.144).

Per saldo stijgt de totale gemeentelijke bijdrage voor het jaar 2019 met € 521.872 voor het basistakenpakket zijnde 1,73%, ten opzichte van de gemeentelijke bijdrage 2018 (na wijziging). Voor een nadere specificatie van de stijging van de gemeentelijke bijdrage wordt hier kortheidshalve verwezen naar hoofdstuk 13 'Financiële toelichting' (paragraaf 13.1.1). Voor een specificatie van de financiële gevolgen van de individuele gemeente staan in bijlage 2.

2. Inleiding en leeswijzer

De programmabegroting

De programmabegroting omvat het geheel van taken en activiteiten van Regio Twente. Ze heeft een kader stellende functie: ze wijst gelden toe aan programma's en autoriseert de besteding van die gelden. Op deze wijze ondersteunt ze het algemeen bestuur bij de uitvoering van zijn controlerende en kader stellende taak en het budgetrecht.

Zowel de begroting als de jaarstukken zijn in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) in de vier onderstaande onderdelen verdeeld:

Begroting		Jaarstukken	
Beleidsbegroting	1. Programmaplan	Jaarverslag	1. Programmaverantwoording
	2. Paragrafen		2. Paragrafen
Financiële begroting	3. Overzicht van baten en lasten en de toelichting	Jaarrekening	3. Programmarekening
	4. Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting		4. Balans

Leeswijzer

Deze leeswijzer maakt u wegwijs in de programmabegroting.

In de inleidende hoofdstukken 1 en 2 staat de samenvatting aangevuld met de inhoud en achtergronden van de programmabegroting. In hoofdstuk 3 staat de door het dagelijks bestuur en de bestuurscommissies aan het algemeen bestuur voorgelede besluit ter vaststelling. Hoofstuk 4 heeft ook een inleidende karakter: het schetst een beeld van Regio Twente.

Beleidsbegroting

De beleidsbegroting omvat programma's, samenhangende sub programma's en paragrafen. In de programma's en sub programma's wordt ingegaan op de maatschappelijke effecten en de manier waarop Regio Twente die effecten wil realiseren. Dit gebeurt aan de hand van de, door BBV verplichte, volgende drie w-vragen:

1. Wat willen we bereiken?
2. Wat doen we ervoor?
3. Wat gaat het kosten (overzicht baten en lasten)?

De eerste vraag betreft het beoogde maatschappelijke effect, dat kan worden vertaald in één of meerdere algemene beleidsdoelstellingen. Dit wordt uitgewerkt in een programma. De tweede vraag gaat in op activiteiten in termen van de 'output-/outcome gegevens' die nodig zijn voor het bereiken van het beoogde maatschappelijke effect. Dit wordt beschreven in de sub programma's die bij het betreffende programma horen, of in het programma zelf als geen sub programma's aanwezig zijn. De derde vraag heeft betrekking op de baten en lasten die aan het programma respectievelijk het sub programma worden toegewezen om de gewenste effecten te bereiken.

De paragrafen van de programmabegroting geven een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten vanuit een bepaald perspectief. Het gaat daarbij om onderwerpen die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie van Regio Twente. Dit betreft weerstandsvermogen en risicobeheersing, onderhoud kapitaalgoederen, bedrijfsvoering, verbonden partijen, financiering en rechtmatigheid.

Financiële begroting

Door vaststelling van deze begroting autoriseert het algemeen bestuur het dagelijks bestuur, de bestuurscommissies en het bestuurdersoverleg Kennispunt Twente tot het doen van uitgaven voor realisatie van de programma's.

3. Vaststelling

Het algemeen bestuur van Regio Twente dient de programmabegroting 2019 als geheel vast te stellen. Het algemeen bestuur delegeert de bevoegdheid tot het aangaan en afwikkelen van financiële en andere rechten en verplichtingen binnen de programmabegroting aan het dagelijks bestuur, de bestuurscommissies en het bestuurdersoverleg Kennispunt Twente, voor zover deze bevoegdheid niet reeds uit de wet en vastgestelde regelingen voortvloeit.

Het dagelijks bestuur, de bestuurscommissies en het bestuurdersoverleg Kennispunt Twente voeren de in de begroting opgenomen programma's, het daaraan ten grondslag liggende beleid en de paragrafen uit en rapporteren daarover aan het algemeen bestuur in tussentijdse rapportages en jaarstukken.

Het algemeen bestuur van Regio Twente;

Gelezen het voorstel van het dagelijks bestuur en bestuurscommissies van 11 april 2018;

BESLUIT

tot vaststelling van:

a. de programmabegroting 2019.

b. het overzicht gemeentelijke bijdrage begroting 2019 (zie bijlage 2), met dien verstande dat het totaalbedrag zoals genoemd in deze bijlage (€ 30.764.314) in principe ongewijzigd zal blijven. Op programmaonderdelen kunnen wijzigingen ontstaan vanwege een gewijzigde kostentoerekeningen in de productenraming 2019 die in december 2018 verschijnt.

en neemt kennis van:

c. de in de paragrafen genoemde risico's.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van het algemeen bestuur van Regio Twente van 11 juli 2018.

Dagelijks bestuur,
secretaris, voorzitter,

ir. G.H. Tamminga dr. G.O. van Veldhuizen

4. Regio Twente

Twente is een stedelijke regio, een regio van 14 gemeenten met ruim 628.000 inwoners waar het bruist van de creativiteit in een prachtige omgeving met een sterke identiteit en een voor Nederland en Europa krachtig technologisch profiel. Er is in Twente ruimte voor innovatief ondernemerschap met kansen op het gebied van hightech systemen en materialen/maakindustrie, binnen de vrijetijdseconomie, in de sector logistiek en de ´biobased economy´. Maar, Twente is ook een kwetsbare regio gezien het gemiddeld inkomen en de werkgelegenheid. Beide blijven achter bij het Nederlands gemiddelde.

Dienstverlenende netwerkorganisatie

Twente verdient een overheid die zich samen met ondernemers, onderzoekers en onderwijs sterk maakt voor de regio. Een overheid die slim samenwerkt, zodat de dienstverlening aan de Twentse samenleving zo goed mogelijk verloopt. Daar zet Regio Twente zich maximaal voor in. Samen met de gemeenten en onze andere partners werken we aan een duurzame en vitale samenleving.

Als samenwerkingsverband van en vóór de 14 Twentse gemeenten (verlengd lokaal bestuur) is Regio Twente actief op diverse terreinen: gezondheid (GGD Twente), zorg en jeugdhulp Twente (OZJT), recreatieve voorzieningen, sociaal economische structuurversterking en belangenbehartiging/lobby. Ze onderhoudt nauwe relaties met de rijksoverheid in Den Haag, de Provincie Overijssel en met de EU. Ook speelt Regio Twente een belangrijke rol bij het actief promoten van het merk Twente als vooraanstaande kennisregio, zowel landelijk als in Europa.

Regio Twente werkt als dienstverlenende netwerkorganisatie samen met de gemeenten, andere overheden en maatschappelijke partners. Daarin staan klant- en resultaatgericht werken, innovatie en kwaliteit in onze producten en diensten steeds centraal. En is 'dat wat goed is voor Twente is goed voor Regio Twente' het uitgangspunt.

Innovatieve regio versterken

Regio Twente levert met haar inzet – ondersteunend aan de Twente Board en de samenwerkende gemeenten - een bijdrage aan het versterken van Twente als een innovatieve, ondernemende en internationaal georiënteerde kennisregio. Een duurzame en vitale regio waar ruimte is voor kennisontwikkeling en innovatief ondernemerschap, maar ook een regio waar rust en ruimte is om gezond te leven, te werken en te recreëren.

Twentse samenwerking bevorderen

Door belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen – de sociaaleconomische situatie van Twente, bezuinigingen bij overheden, de nieuwe taken van gemeenten op het gebied van de participatie, WMO en jeugdzorg, globalisering en demografische veranderingen en vergrijzing – groeit de behoefte aan samenwerking in Twente, zowel bij de gemeenten als andere organisaties. Regio Twente is een belangrijke aanjager van het verder versterken van de samenwerking in de regio, niet alleen tussen de 14 gemeenten, maar ook tussen en met andere maatschappelijke sectoren.

Beleidsbegroting

Programmaplan

5. Domein Gezondheid

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	**Bestuurscommissie Publieke Gezondheid**
Domein directeur	**Mevrouw S. Dinsbach**

Inleiding

In Twente zal de bevolking de komende 25 jaar licht krimpen en gelijktijdig bovengemiddeld vergrijzen. Het aantal 65-plussers stijgt van 115.000 naar 168.000. Een groei van 53.000 (46%). De potentiële beroepsbevolking neemt af met circa 55.000, en het aantal 0-20 jarigen daalt met circa 20.000. Kortom aanzienlijke gevolgen voor onder andere arbeidsmarkt, inkomen, bestedingen en kosten voor zorg/ondersteuning. Al naar gelang de specifieke situatie kunnen de verschillen per gemeente groter zijn en kan de demografische ontwikkeling direct gevolgen hebben voor de leefbaarheid/infrastructuur.

Deze demografische ontwikkeling is een gegeven. Centrale vraag vanuit gezondheidsoptiek is op welke wijze gezondheid een bijdrage kan leveren om hierop te anticiperen. Gemeenten hebben een taak in het beschermen, bevorderen en bewaken van de gezondheid van hun inwoners op basis van de Wet publieke gezondheid (Wpg). Voor de uitvoering draagt mede GGD Twente zorg. Deze meer traditionele taak(-opvatting) en -uitvoering verschuift echter meer en meer. Gemeenten hebben door de transities in het sociaal domein een grote verantwoordelijkheid in het systeem van de gezondheidszorg gekregen. In toenemende mate wordt gewerkt aan het anders vorm geven van het systeem van gezondheid binnen het sociaal domein. Het besef dat voorkomen van ziekte beter is dan genezen en dat voorkomen ook veel kosten bespaart op langere termijn, maakt dat gezondheid meer aandacht krijgt. De demografische ontwikkeling versterkt dit.

Het bovenstaande staat overigens nog los van het gegeven dat mensen een goede gezondheid vrijwel altijd op de eerste plaats stellen. Het beste medicijn voor gezondheid(-sbeleving) is werk. Zowel voor inkomen/besteding als de sociale functie ('ik doe er toe'). Omgekeerd is een goede gezondheid(-sbeleving) belangrijk om beschikbaar te zijn voor de arbeidsmarkt of breder te participeren in de samenleving.
De bijdrage vanuit gezondheid (dus ook de inzet van de GGD) is een focus op **gezonde levensjaren.** Gezonde levensjaren bevordert het goed doorlopen van de schoolloopbaan, participatie, beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt en betekent op latere leeftijd minder/later beroep op (zorg-) voorzieningen.

Ook in Twente leven we gemiddeld langer en langer in goede gezondheid. De verschillen in gezondheid(-sverwachting) tussen de Twentse burgers zijn echter groot. En Twente kent als regio achterstand op veel andere regio's in Nederland. De komende jaren is het dan ook belangrijk om, voortbouwend op de ingeslagen weg, de inzet verder vorm te geven. We moeten ons hierbij echter wel realiseren dat het een zaak is van lange adem en inzet vraagt van veel partijen. Partijen die zich beroepsmatig dagelijks bezighouden met gezondheid, maar ook partijen die het maatschappelijk middenveld vormen, zoals scholen, welzijnsorganisaties en sportclubs. Deze hebben immers met hun dienstverlening effect op de gezondheid van inwoners. Voor het verbeteren van de gezondheid hebben we ook de bedrijven nodig die actief zijn in Twente. Enerzijds omdat veel van hun werknemers Twentse burgers zijn en anderzijds omdat de manier van produceren en de eindproducten invloed kunnen hebben op de gezondheid. Daarnaast ligt er een sterke relatie tussen de mate van gezondheid en het hebben van werk. Vanuit de focus op gezonde levensjaren zal de aansluiting op specifieke gemeentelijke vraagstukken en behoeften, zoals implementatie omgevingswet, het bevorderen van participatie en zelfredzaamheid van de burger het creëren van voldoende passende werkgelegenheid, juist in de veranderende samenleving cruciaal zijn.

Generiek is het uitgangspunt dat preventie, in de vorm van een gezonde leefstijl, grote baten heeft voor mensen in de zin van vitaliteit, langer genieten van het leven en van een grotere inzetbaarheid. Daarnaast zijn er mensen met een ziekte of aandoening, maar die daarmee niet per se beperkt of ongezond zijn. Centraal hierbij is hoe goed mensen in staat zijn zich aan te passen aan veranderende omstandigheden. Het gaat om veerkracht en zelfredzaamheid. Eigen kracht en eigen verantwoordelijkheid van burgers zijn belangrijke uitgangspunten. Niet elke burger of groep burgers zal

in staat zijn in hoge mate zelfredzaam te worden en te blijven. Van belang is dat burgers voldoende in staat worden gesteld de eigen 'gezondheidsvaardigheden' te vergroten.
De programmabegroting 2019 is de laatste binnen de bestuursagenda 2016-2019. In 2019 zullen we de bestuursagenda 2020-2023 opstellen. Daaraan voorafgaand zijn we inmiddels gestart met een verkenning hierop. Daarbij richten we onze blik op de verdere toekomst. Willen we recht doen aan het karakter van preventie en gezondheidsbevordering, dan is een blik vooruit van vier jaar te beperkt. Ons werk en onze opdracht vraagt een blik die veel verder ligt. Daar wil GGD Twente expliciet mee aan de slag. Kijken naar 2030 en verder en dat vertalen naar wat we in de volgende bestuursagenda moeten doen.

Toelichting op het programma

GGD Twente heeft het bewaken, beschermen en bevorderen van een gezonde Twentse samenleving als missie meegekregen van zijn bestuurders. De ambities van de Twentse gemeenten op het gebied van gezondheid voor hun burgers zijn opgenomen in de bestuursagenda 2016-2019. Daarmee is deze programmabegroting de laatste die gestoeld is op deze bestuursagenda. De meer operationele activiteiten en indicatoren worden expliciet opgenomen in de productenramingen per jaar. De focus van GGD Twente op **gezonde levensjaren** vindt primair plaats vanuit de ruim 200.000 jaarlijkse eigen klantcontacten. Secundair vindt dit plaats door het aangaan van samenwerking met andere partijen die 'klantcontacten' hebben. In die samenwerking willen wij de samenwerkingspartner verleiden tot inzet die kan leiden tot meer gezondheid. De wijze waarop bijna alle klantcontacten worden uitgevoerd en onderzoeks- en beleidscapaciteit wordt ingezet, blijft het licht staan van een tweetal rode draden:

- inzet is vereist van meerdere partijen (vitale coalities);
- mogelijkheden van mensen om zich aan te passen aan hun omstandigheden en deze mogelijkheden, waaronder veerkracht en zelfredzaamheid, versterken (positieve gezondheid).

GGD Twente is primair een uitvoeringsorganisatie. Dit houdt in dat verreweg het grootste deel van de (financiële) inzet plaatsvindt in going concern taken. Enkele voorbeelden voor het jaar 2017 (bron: Productiecijfers 2017):

- 132.000 onderzoeken kinderen 0-18;
- 590 meldingen infectieziekten;
- 3518 consulten TBC
- 1.187 inspecties kinderopvang;
- 4.298 SOA consulten;
- 206 meldingen milieuvraagstukken (asbest, binnenmilieu, bodem);
- 74 meldingen woningvervuiling;
- 2.853 forensische dienstverlening.

Bij veel van deze contacten is de GGD zichtbaar. Bij een aantal taken wordt de GGD pas zichtbaar als zich een calamiteit voordoet. In het geval van een ramp en/of crisis kunnen het leven en de gezondheid van vele personen en/of grote maatschappelijke belangen in ernstige mate worden bedreigd of geschaad. In het GGD Rampen Opvang Plan (GROP) zijn de taakverdeling en samenwerking bij crises en rampen beschreven voor de bij de uitvoering betrokken organisaties, de GGD en de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de regio (GHOR). Beiden zijn organiek verbonden door een éénhoofdige leiding in de persoon van de directeur Publieke Gezondheid.

Het ligt voor de hand dat 'bevorderen' gebeurt vanuit de focus op gezonde levensjaren. De nadruk ligt hierbij op een **'gezonde start',** dus investeren in de gezondheid van de jeugd als basis voor een gezonde levensloop. Vaccinatie is een belangrijk onderdeel om een gezonde start te garanderen. Voor 2019 geldt dat dit voor het eerst onder de financiële verantwoordelijkheid van gemeenten zal vallen. Een gezonde start op jeugdige leeftijd neemt niet weg dat op latere leeftijd; zowel bij volwassen als ouderen, ook voldoende gezondheidswinst te behalen is. Juist vanwege het toenemende belang van de sociale context, blijkt dat de logische verschuiving van inzet naar een geografische eenheid (wijk/buurt) die wij voorzagen, doorzet. Derhalve zijn voor de volwassenen- en ouderenmonitor in verschillende gemeenten meer mensen in een bepaald postcodegebied uitgenodigd om aan het onderzoek mee te doen. Daarmee was het aantal deelnemers in dat gebied voldoende om betrouwbare uitspraken te doen over de gezondheidssituatie op dat niveau.

Sociaal economische factoren bepalen daarnaast in grote mate het aantal gezonde levensjaren. De groep met lage sociaal economische status (SES) heeft een grote achterstand in gezonde levensjaren ten opzichte van de groep met een hogere SES. We realiseren ons dat Sociaal Economische GezondheidsVerschillen (SEGV) een venijnig probleem is. Wellicht niet oplosbaar, maar in onze overtuiging zeker wel te verkleinen. Grote winst is te behalen door extra aandacht voor de groep met een lage sociaal economische status. We geven aan deze groep aandacht via de Academische werkplaats

Jeugd ('kinderen in armoede'), door verbinding te maken met projecten 'baanbrekend landschap' en 'supporter van elkaar'. Maar ook door een regionale werkgroep vanuit het Ambtelijk Overleg Publieke gezondheid te ondersteunen. Vanuit de jeugdgezondheidszorg wordt in de dagelijkse uitvoering extra aandacht gegeven aan wijken die laag scoren op de SEGV schaal.

In de wijze waarop taken worden uitgevoerd is het meeste effect op gezondheid te behalen door samen te werken met andere beleidsterreinen van gemeenten. Maar ook door samen te werken met maatschappelijke organisaties en maatschappelijke partijen. De afgelopen tijd zijn er diverse coalities gevormd zoals Twente Gezond, Vitaal Twente en samenwerking in diverse lokale projecten. Met de partijen die betrokken zijn bij de introductie van de nieuwe Omgevingswet (ingaand 2021), zoals de gemeentelijke afdelingen RO, provincie en VNG zijn de banden aangehaald. Door op deze wijze samen te werken zijn grotere effecten te behalen dan wanneer wij ons beperken tot sec publieke gezondheid.

Programma Gezondheid

Wat willen we bereiken?
Inspanningen van de GGD dienen uiteindelijk in het teken te staan van meer 'gezonde levensjaren' voor de Twentse burger.
Op basis van de prioriteiten die de 14 Twentse gemeenten eerder hebben geformuleerd, hebben we de volgende ambities:

Bevorderen:
1. minimaal net zo lang in gezondheid leven als in de rest van Nederland;
2. in Twente heeft iedereen gelijke kansen op gezondheid;
3. ouderen zijn in de gelegenheid om gezond oud te worden;

Bewaken:
4. de Twentse jeugd is in staat om een gezond leven te leiden;
5. nieuwe ontwikkelingen en bedreigingen worden tijdig gesignaleerd en aangepakt;

Beschermen:
6. risicogroepen krijgen specifieke aandacht, zodat hun gezondheid kan verbeteren;
7. infectieziekten en andere bedreigingen uit de omgeving worden voorkomen en gereduceerd.

Wat doen we ervoor?
GGD Twente wil zijn ambities realiseren door zijn corebusiness adequaat en op een kwalitatief hoog niveau uit te voeren.

Voor de jeugdgezondheidszorg betekent dit dat het speelveld dat het landelijk professioneel kader voor professionals biedt, om samen met ouders het basispakket JGZ meer flexibel uit te voeren, optimaal wordt benut. Bijvoorbeeld door best-practices uit de uitvoeringspraktijk van pilots in JGZ-teams, voor de hele JGZ beschikbaar te maken. Door extra aandacht te besteden aan de landelijke JGZ-preventieagenda. Door naast de uitvoering van het basispakket JGZ maatwerkafspraken te maken met gemeenten. Door de jeugdverpleegkundigen en jeugdartsen zodanig te scholen/in te werken dat zij alle vormen van consulten en contacten kunnen uitvoeren voor alle jeugdigen (integraal werken). Door te kijken naar de meerwaarde van het inzetten van verpleegkundigen-specialist. En als laatste door assistenten te equiperen om hier de juiste ondersteuning in te kunnen bieden.

Voor de activiteiten binnen onze afdeling algemene gezondheidszorg betekent dit dat we de kernactiviteiten optimaliseren door gebruik te maken van eigentijdse middelen en goed aan te sluiten bij de wereld van de te onderscheiden doelgroepen. Zo zetten we in toenemende mate sociale media in om de doelgroep zo goed als mogelijk te bereiken en zoeken de groepen op festivals en grote evenementen. De afdeling OGGZ ziet de vraag naar advies en ondersteuning toenemen. De pilot met de wijk-GGD'er in Haaksbergen (2017/2018) geeft ons de mogelijkheid om de doelgroep personen met verward gedrag in de toekomst beter te kunnen bedienen vanuit publieke gezondheid.

Ook voor de andere onderdelen van GGD Twente geldt dat we inzetten op up-to-date-opgeleide professionals. Elke afdeling heeft daarvoor een opleidingsplan. We stemmen onze dienstverlening voortdurend, zoveel als mogelijk, af met de cliënten. Daarnaast zoeken we de samenwerking met ketenpartners in netwerken. Recente voorbeelden hiervan zijn het Centrum Seksueel Geweld, het regionale zorgnetwerk Antibiotica resistentie. Alle inspanningen zullen een lange adem vergen. Dat geldt ook voor de verwachte resultaten.

Veel maatschappelijke effecten zullen pas over langere tijd zichtbaar zijn en veroorzaakt worden door inspanningen op meerdere terreinen en de inzet van meerdere partijen. De inzet van GGD Twente op jaarschijfniveau, met de specifieke voor dat jaar geldende activiteiten en indicatoren, wordt opgenomen in de productenraming. Uit langjarige monitoring zal blijken in welke mate het lukt onze ambities te bereiken. Een één-op-één relatie leggen tussen investeren in een 'gezonde start' en beperking van zorgkosten op latere leeftijd is niet te leggen. Hooguit via een beleidstheorie. Desondanks is monitoring van belang om op enigerlei wijze resultaat van inspanningen te zien. GGD Twente participeert in diverse (landelijke) gremia om te komen tot een adequate set van indicatoren die bewijslast kunnen leveren voor het leiden tot grotere participatie door de inspanningen vanuit gezondheid. Eind 2016 is een eerste versie van het meetinstrument positieve gezondheid opgeleverd. De validiteit van deze eerste versie van het instrument voor het op wetenschappelijke wijze meten van gezondheid wordt betwijfeld. Als gespreksinstrument functioneert het uitstekend. Elementen uit het meetinstrument gebruiken we in onze gezondheidsmonitors en andere onderzoeken. Gelijktijdig leveren we waar mogelijk onze bijdrage in het verbeteren van het meetinstrument. Ook de volwassenen- en ouderenmonitor, gehouden in het najaar 2016 en uitgewerkt in 2017, en de Kindermonitor gehouden in 2017 en uit te werken in 2018 leveren mogelijk aanknopingspunten voor het opstellen van indicatoren.

In de Academische Werkplaats Jeugd in Twente, onderdeel 'Versterking van zorg voor kinderen in armoede', wordt onderzocht hoe professionals in de zorg voor jeugd, in samenwerking met gezinnen die in armoede leven (ervaringsdeskundigen), gezondheid en welzijnsproblemen bij kinderen kunnen oppakken. Hierbij wordt gebruik gemaakt van zogenaamde Eigen-Kracht principes.

Juist vanwege het integrale karakter en onderlinge afhankelijkheid zijn outcome effecten ook te meten in, veelal al bestaande, (gemeentelijke) onderzoeken rond o.a. arbeidsparticipatie, beschikbaarheid vrijwilligerswerk, mantelzorg(-ondersteuning), schooluitval en het beroep op Wmo-voorzieningen. Het boeken van vooruitgang op deze thema's is dan ook een verdienste van veel partijen, inclusief de aandacht voor gezonde levensjaren.

Overzicht van baten en lasten

Gezondheid	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Volksgezondheid	4.766.217	17.692.801	12.926.584
Taakveld: Samenkracht en burgerparticipatie	894.765	677.019	-217.746
Taakveld: Begraafplaatsen en crematoria	418.474	320.329	-98.145
Totaal	**6.079.457**	**18.690.149**	**12.610.693**
Taakveld Overhead	114.065	8.555.091	8.441.026
Mutaties reserves	106.312[1]	0	-106.312
Gemeentelijke bijdrage	**6.299.834**	**27.245.240**	**20.945.406**

Betreft de som van baten en lasten op product / projectniveau.

[1] Op 31 januari 2018 is het dekkingsvoorstel voor het project nieuw Digitaal Dossier JGZ besproken in de bestuurscommissie Publieke Gezondheid. Naar aanleiding hiervan is besloten om het verwachte tekort in 2019 van € 106.312 te dekken uit de egalisatiereserve Gezondheid.

6. Domein Leefomgeving

Domein directeur ir. G.H. Tamminga

Inleiding

Domein Leefomgeving is het faciliterende domein voor de teams Economie, Recreatieve Voorzieningen, Organisatie voor de Zorg en Jeugdhulp (OZJT), Netwerkstad Twente, Kennispunt Twente. Zowel Netwerkstad, Kennispunt Twente als OZJT hebben een eigen begroting die binnen de algemene begroting van Regio Twente is opgenomen, zie Coalition of the Willing.

6.1 Programma Sociaal Economisch sterk Twente

Programmamanager drs. S.L. van der Steen

De 14 Twentse gemeenten hebben Regio Twente gevraagd de economie te helpen versterken. De kennisinnovatieve regio vraagt om een continue inzet om voor alle inwoners/bezoeker een plek te zijn waar men prettig woont, werkt en verblijft. Daarom hebben de 14 gemeenten sociaal-economische structuurversterking opgenomen in het basispakket van Regio Twente als een van de te behartigen belangen.

> "Versterking van de sociaaleconomische structuur is voor Twente van groot belang om een economisch sterke en daarmee gepaard gaande gezonde en welvarende regio te behouden en te blijven, waar het goed wonen, werken en recreëren is."
>
> Regionale Samenwerkingsagenda 2017-2020

Vanuit team economie coördineren we de lobby en belangenbehartiging. We adviseren de Twentse gemeenten op hun inzet voor de bereikbaarheid van Twente, waarmee we ook bijgedragen aan het vestigingsklimaat. Verder plegen we inzet op het verbeteren van de regionale arbeidsmarkt zodat we ook de vraag naar arbeidskrachten kunnen beantwoorden in kwantitatieve en kwalitatieve zin. Ook zetten we in op de versterking van Twente als logistieke hotspot en Twente als sterke toeristisch recreatieve regio. Daarbij is de circulaire economie integraal onderdeel van de inzet. Het aantrekken van nieuwe en internationale bedrijven voor Twente blijft op de agenda. We begeleiden vanuit team economie de afronding van de laatste projecten uit de oude regionale investeringsagenda 'Agenda van Twente' 2007-2017, waaronder het beheer van verstrekte vouchers en kredieten vanuit MKB-fonds en het Innovatiefonds Twente.
Regio Twente behartigt ook belangen op het terrein van vrijwillige samenwerking. Team economie faciliteert en coördineert vrijwillige samenwerking op verzoek van 2 of meer gemeenten (Coalitions of the Willing) op sociaal-economische thema's. In dat kader faciliteren we de uitvoering van de regionale investeringsagenda 'Agenda voor Twente' 2018-2022. Ten slotte, als de gemeenten daarom vragen, zetten wij ons in voor nieuwe initiatieven en ontwikkelingen die Twente verder kunnen helpen een vitale regio te zijn en te blijven.

Team economie werkt bovenal voor en samen met de 14 Twentse gemeenten. We zetten samen de schouders onder het versterken van de sociaal economische structuur in Twente. Daarnaast werken we samen met collega's van andere teams binnen Regio Twente, het waterschap, de Provincie, het Rijk, Euregio, bedrijfsleven, onderwijsinstellingen en kennisinstellingen en Marketing Oost voor de toeristische promotie en marketing. Specifiek voor de regionale investeringsagenda en acquisitie werken we samen met Oost NL.

Speerpunten

- versterken van de samenwerking in Twente;
- het initiëren en faciliteren van cross-overs;
- het invullen van de rol van de overheid in het speelveld van ondernemers, onderwijs, onderzoek en andere overheden.
- Faciliteren van gezamenlijke investeringsagenda's

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Samenwerkingsagenda Regio Twente	Algemeen bestuur	November 2017
Agenda voor Twente	Bestuurscommissie AvT	Mei 2017
Wij zijn Twente – visie Vrijetijdseconomie	PHO VTE	December 2015
Programma Gastvrij Overijssel 2016-2020	Gastvrij Overijssel	Maart 2016
Marketing Visie Toerisme Twente 2022	Gastvrij Twente	Oktober 2017
Bestuursopdrachten samenwerkingsdossiers	Div bestuurlijke gremia	Jaarlijks vastgesteld of herijkt
Gebiedsagenda Oost Nederland (GAO)	Rijk, Provincie en Regio	Oktober 2013
Omgevingsvisie Overijssel	PS	April 2017
Euregiovisie 2020	Euregio	Januari 2012
Logistieke Draaischijf Twente	DB en GS	Juni 2012
Meerjarenprogramma Goederenvervoer en Logistiek	GS	November 2017
Binnenhavenvisie Twentekanalen 2017-2030	5 havengemeenten	Najaar 2017
Plan van aanpak Business in Twente 2016-2018	PHO EZ	Zomer 2016
Mobiliteits- en bereikbaarheidsagenda Twente 2017	PHO Mobiliteit	Maart 2017
Lobbyagenda Twente	PHO Belangenbehartiging	Juni 2017
Twentse Energie Strategie	nog niet	Verwacht in 2018
Rapport naar Afvalloos Twente 2030	Door 14 gemeenten	April 2013
Meerjaren uitvoeringsagenda werkplein Twente	PHO Arbeidsmarkt	Jaarlijks
Leren en werken 2017	Stuurgroep Leren en Werken	December 2016
Iedereen in Overijssel doet mee (herijking 2017)	GS	November 2017

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	**Bestuurscommissie Agenda van Twente/ Portefeuillehoudersoverleg Economische zaken/ Portefeuillehoudersoverleg Arbeidsmarkt/ Portefeuillehoudersoverleg Vrijetijdseconomie/ Portefeuillehoudersoverleg Milieu, duurzaamheid en afval Dagelijks bestuur**

Wat willen we bereiken?

- Versterken van de grensoverschrijdende samenwerking met buurregio's Nedersaksen en Noordrijn-Westfalen.
- Benutten van mogelijkheden binnen Europese programma's met deelname van Twentse partijen in projecten.
- Verbeteren van de bereikbaarheid voor mensen, kennis en goederen door het oplossen van de infrastructurele knelpunten voor de regionaal economische structuurversterking, optimale bereikbaarheid en een concurrerend investerings- en vestigingsklimaat in Twente.
- Een betere en meer flexibel werkende regionale arbeidsmarkt, waarbij we de regionale arbeidsmarktpartijen (gemeenten, UWV, werkgevers en beroepsonderwijs) stimuleren in samenwerking aan regionale oplossingen voor vraag- en/of aanbod- knelpunten (tekorten en overschotten).
- Het verder ontwikkelen van Twente tot concurrerende logistieke hotspot tussen de Noordzeehavens en het achterland. We doen dit in nauwe samenwerking met provincie Overijssel op gemeenschappelijke dossiers.
- Streven naar behoud en groei van het aantal arbeidsplaatsen, toeristische bestedingen, aantal overnachtingen en naamsbekendheid van Twente door verdere inzet op de vermarkting van Twente als toeristische recreatieve regio.
- Op basis van coalition of the willing faciliteren van de uitvoering van de Agenda voor Twente (2018-2022), waarbij we inzetten op het versterken van het technologisch cluster, de arbeidsmarkt, het vestigingsklimaat (inclusief bereikbaarheid), circulaire economie en duurzaamheid.
- Streven naar een energieneutraal Twente in 2050 en een afvalloze regio in 2030, op basis van 'Coalitions of the willing'. Op afvalgebied is het streven naar een circulaire economie, waarbij afval als grondstof wordt beschouwd en uiteindelijk nog sprake is van 50 kg restafval per inwoner per jaar in Twente in 2030. Twente streeft naar 25% minder CO2-uitstoot in 2020 t.o.v. 1990 en meer gebruik van hernieuwbare energiebronnen (20%).
- Het aantrekken van nieuwe bovenregionale en internationale bedrijven op het gebied van logistiek en High Tech Systemen en Materialen (HTSM). Het faciliteren van bedrijven die willen uitbreiden en/of verankeren in Twente. Match-making van (internationale) bedrijven en kennisinstellingen.
- Afhandeling projecten en processen vanuit (oude) Agenda van Twente (2007-2017).
- Faciliteren van nieuwe economische ontwikkelingen.

Wat doen we ervoor?

- Faciliteren en initiëren van de samenwerking
- Adviseren
- Voeren van procesregie
- Uitvoeren van projectleiding
- Beheer van investeringsfondsen
- Subsidieaanvraag, -toekenning en beheer
- Relatiemanagement
- Organiseren van de Twentse inzet
- Informatievoorziening en rapportage

Met wie gaan we het onder meer samen doen?

Innovatiefonds Twente B.V.
Een van de programmaonderdelen van het investeringsprogramma Innovatiesprong Twente uit de Agenda van Twente 2007-2017 is het beheren van een fonds ter stimulering van innovatieve investeringen in Twente. Het Innovatiefonds Twente richt zich op de financiering van innovatieve Twentse MKB-bedrijven. Het Innovatiefonds Twente is 100% eigendom van Regio Twente en daarmee is Regio Twente enige aandeelhouder van het fonds. Oost NL (zie hieronder) is fondsbeheerder. Regio

Twente heeft in voorgaande jaren financiële middelen aan het Innovatiefonds Twente beschikbaar gesteld aan vroege fase high tech ondernemingen, gericht op de topsector Hightech systemen en materialen (HTSM), een sector waar Twente sterk in is. In 2019 zal er geen nieuwe inleg meer zijn vanuit Regio Twente, maar zal het Innovatiefonds Twente nog wel investeringen kunnen doen in nieuwe participaties of een 2e ronde investeringen in ondernemingen waar in eerdere jaren reeds in is geïnvesteerd door het fonds. Hiervoor zijn in de voorliggende periode reserveringen gepleegd in het fonds. Uitvoering is zoals gezegd in handen van Oost NL die hiervoor een vergoeding ontvangt. Daar is reeds rekening mee gehouden in de totale inleg door de fondsbeheerder. Hier zijn in 2019 geen extra kosten mee gemoeid voor Regio Twente.

Oost NL N.V.
Oost NL is fondsbeheerder van het Innovatiefonds Twente B.V. (zie hierboven). Ook nu de Agenda van Twente afgelopen is blijft Oost NL in 2019 een actieve partner voor Regio Twente als fondsbeheerder van het Innovatiefonds Twente dat doorloopt ook zonder nieuwe inleg.

Indicatoren		Huidig niveau (2017)	Ambitie niveau (2019)
1.	Vrijetijdseconomie op de agenda houden van de Euregio	Toerisme in visie 2020	Toerisme opgenomen in nieuwe visie 2030
2.	Geprioriteerde, technische en financieel onderbouwde lobby voor aanpak bereikbaarheidsknelpunten	Shortlist bereikbaarheidsknelpunten	Onderbouwing gereed voor actieve lobby
3.	Arbeidsmarktmonitor	12 digitaal/4 analoog	12/4
4.	Optimaal faciliteren van ambtelijke en bestuurlijke ontmoetingen	10 ambtelijke EZ-dagen 10 bestuurlijke Twentedagen	10 ambtelijke EZ-dagen 10 bestuurlijke Twentedagen
5.	Thema bijeenkomsten arbeidsmarkt	3	3

Wat gaat het kosten?

Leefomgeving	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Economische ontwikkeling	694.330	1.775.204	1.080.873
Taakveld: Verkeer en vervoer	0	276.341	276.341
Totaal	**694.330**	**2.051.545**	**1.357.215**
Taakveld Overhead	132.721	856.408	723.687
Gemeentelijke bijdrage	**827.051**	**2.907.953**	**2.080.901**

Betreft de som van baten en lasten op product / projectniveau.

Belangenbehartiging

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	**Dagelijks Bestuur/ Portefeuilleberaad Belangenbehartiging**
Directeur leefomgeving/Programmamanager	**ir. G.H. Tamminga**

De lobbyactiviteiten in Den Haag en Brussel leveren een belangrijke bijdrage aan de Twentse doelen. Regio Twente heeft om die reden vertegenwoordigingen in Den Haag en Brussel. De Twentse lobby is ingebed in de Oost-Nederlandse lobby.

Samenwerking met Duitsland is van groot belang voor het versterken van de regionale economie van Twente. De concrete samenwerking met Duitsland – en in het bijzonder Noordrijn-Westfalen en Nedersaksen – is van belang om grensbelemmeringen weg te nemen. In EUREGIO en MONT-verband werkt Twente aan de versterking van de (Nederlands-Duitse) grensregio. Twente is in Oost-Nederland en internationaal gezien een ondernemende hightech regio met innovatiekracht en potentie. Er wordt fors geïnvesteerd in innovatie, sociaaleconomische structuurversterking en verbetering van de bereikbaarheid. Bij tal van opgaven spelen Den Haag, Brussel en Berlijn een grote rol. Omdat Rijksbeleid en Europees beleid de kaders bepalen waarbinnen Twente haar inzet vorm kan geven óf omdat Den Haag, Europa en Duitsland de instrumenten bieden die bij kunnen dragen aan het realiseren van de regionale doelen.

Onze inzet is erop gericht de mogelijkheden van het Rijksbeleid, het Europees beleid en het beleid van de Duits buurregio's proactief te benutten door tijdig te anticiperen op politiek-bestuurlijke ontwikkelingen, de Twentse belangen in Den Haag, Brussel en in grensoverschrijdende platforms en contacten onder de aandacht te brengen en te borgen in relevante beleidsdossiers en te verzilveren in relevante programma's.
Twente participeert in invloedrijke netwerken voor kennisuitwisseling, het vormen van partnerschappen voor (Europees) gesubsidieerde projecten en beleidsbeïnvloeding.

De lobby Den Haag richt zich in hoofdzaak op de behartiging van de Twentse belangen via het politiek-bestuurlijke circuit (Eerste en Tweede Kamer). De Twentse lobbyist vormt de oren en ogen van Twente in Den Haag en signaleert kansen en bedreigingen. De lobby wordt gestuurd via een strategische, dynamische lobbyagenda (shortlist lobby Twente).

Belangenbehartiging

Wat willen we bereiken?

- Verstevigen van de gezamenlijke lobby in Oost-Nederlands verband, zowel in Den Haag als Brussel. Zorgdragen voor een goede positionering van de Twentse belangen in Den Haag en Brussel op basis van een geprioriteerde lobbyagenda. De prioritaire lobbydossiers zijn Regionale Economie (waaronder Technologie, Grensoverschrijdende Samenwerking en Vestigingsklimaat/Rijkshuisvesting), Bereikbaarheid (weg, water, spoor) en Leefbaarheid (waaronder asbestsanering)."

Wat doen we ervoor?

- Uitwerking en uitvoering van een strategische lobbyagenda Twente en deze gezamenlijk met maatschappelijke partners (de vier O's: ondernemers, onderzoek, onderwijs, overheden) actueel houden.
- Opstellen en uitvoeren van heldere lobbystrategieën en lobbyboodschappen op de prioritaire Twentse dossiers als benoemd in de shortlist lobby Twente. Behartigen van de Twentse belangen bij andere overheden (provincie, Rijk, EU en grensoverschrijdend).
- Zichtbaar maken van lobbyinspanningen en -successen middels een jaarrapportage lobby.
- Informatievoorziening en rapportage: verspreiding lobbybericht Haagsche Post, nieuwsbrief Twente Internationaal en via nieuwsberichten op de website van Twente.com.
- Verder structureren en organiseren van de lobby vanuit Twente.
- Tweemaandelijkse ambtelijke en bestuurlijke bijeenkomsten om lobbydossiers voor te bereiden en lobbyacties uit te zetten.
- Volgen van en actief inspelen op de voor Twente prioritaire dossiers van het Rijk, EU en de Duitse buur-Länder.
- Voorbereiden, volgen en terugkoppelen van debatten (terugmelding debatten, Kamerstukken doorsturen, Kamervragen en brieven aan Kamerleden opstellen en versturen, bestuurders in contact brengen met Kamerleden, etc.).

- Onderhouden van contacten met Kamerleden en stakeholders in Den Haag en stakeholders in Brussel en in Duitsland (Europese Commissie, Europarlementariërs, PV, EUREGIO, MONT, Landräte, Kreisen, Gemeinden, etc).
- Organiseren/faciliteren van diverse werkbezoeken en evenementen aan/in Twente en profileren Twente bij evenementen in Den Haag, Brussel en over de grens in Duitsland.
- Intensiveren van de ambtelijke en bestuurlijke contacten met partners in Nedersaksen en Noordrijn Westfalen en actieve bijdrage leveren aan de provinciale Duitslandstrategie en Duitslandagenda Enschede.
- Sluiten en onderhouden van strategische partnerschappen aansluitend op de regionale beleidsdoelen.
- Invullen schakelrol bij het verkennen van (Europese) subsidiekansen voor het realiseren van regionale opgaven; De samenwerking tussen de subsidieadviseurs van Twentse gemeenten kan worden benut om Twentse projecten en doelen beter te matchen met (Europese) subsidies.
- Faciliteren en ondersteunen van bedrijfsleven, onderwijs en onderzoek in hun (inter)nationale activiteiten.
- Afstemmen Haagse lobbyactiviteiten met de Twentse lobby in Brussel en de grensoverschrijdende lobby richting Duitsland (en visa versa);

In Den Haag en Brussel wordt de belangenbehartiging al enige tijd intensief afgestemd met die van de provincies Overijssel en Gelderland, waarmee de lobby beduidend meer massa heeft gekregen. We zien hiervan de eerste resultaten, en zetten de ingezette aanpak voort. Ook wordt er op een aantal dossiers intensief afgestemd met Duitse partners via onder meer het MONT-verband, de EUREGIO en de Commissie Grens. De standpuntbepaling vindt bovendien zoveel mogelijk in triple helix-verband (samenwerkende organisaties van bedrijfsleven, overheid, onderwijs- en kennisinstellingen) plaats via de Twente Board.

Indicatoren		E / P	Bron	Nulmeting 2016	Huidig niveau (2017)	Ambitie niveau (2019)
1.	Jaarrapportage met lobbyactiviteiten en resultaten	P		1	1	1
2.	Strategische dynamische agenda met lobbyprioriteiten	P		1	1	1
3.	Het organiseren en faciliteren van 5 ambtelijke en 5 bestuurlijke overleggen	P		10	10	10
4.	Maandelijks lobbybericht Haagsche Post	P		10	10	10
5.	Twee keer per jaar nieuwsbrief Twente internationaal	P		2	2	2

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

Wat gaat het kosten?

Belangenbehartiging	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Economische ontwikkeling	12.000	337.549	325.549
Totaal	**12.000**	**337.549**	**325.549**
Taakveld Overhead	0	121.725	121.725
Gemeentelijke bijdrage	**12.000**	**459.274**	**447.274**

Betreft de som van baten en lasten op product / projectniveau.

6.2 Programma Recreatieve Voorzieningen

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	**Portefeuillehoudersoverleg Vrijetijdseconomie Dagelijks bestuur**
Programmamanager	**ing. J. Kloots**

Inleiding

Regio Twente exploiteert de recreatieparken Hulsbeek, Rutbeek en Lageveld. Daarnaast beheert en onderhoudt Regio Twente de recreatieve Twentse fietspaden en de diverse routesystemen voor fietsen, wandelen, mountainbiken, paardrijden en auto's. Deze voorzieningen zijn gericht op zowel de inwoner van Twente als op de toerist. Met name het netwerk van de fietspaden en de kwalitatief hoog aangeschreven routesystemen in Twente vormen voor de toerist een belangrijk criterium om Twente te kiezen voor een (korte) vakantiebestemming.

Belangrijke ontwikkelingen waarmee Recreatieve Voorzieningen te maken heeft zijn:

- Financiële taakstelling ten aanzien van het rendement van de recreatieparken
- De "concurrentie" met andere gebieden v.w.b. de aantrekkelijkheid voor wandelen en fietsen, waarbij de bekendheid van Twente wel toeneemt (van groot belang om de routestructuren door te blijven ontwikkelen)
- Fors toegenomen areaal aan routes

Speerpunten

Naast de reguliere exploitatie en het beheer zijn de speerpunten voor de komende jaren:

- Het blijvend door ontwikkelen van de routenetwerken voor fietsen, wandelen, paardrijden en mountainbiken en het zorgdragen voor een efficiënt beheer en een verbeterde digitale bereikbaarheid van de routes. Daarbij, voor zover mogelijk, gebruik maken van subsidies van derden end e samenwerking met de andere routebureaus in Overijssel.
- Conform het huidige beleid streven naar meer en breder gebruik van de recreatieparken (toename maatschappelijk rendement) en naar een verdere verbetering van de exploitatie van de recreatieparken. Dit uit te voeren door het huidige stringente bezuinigingsbeleid te handhaven en daarnaast te zorgen voor extra inkomsten uit pacht, evenementen en parkeren

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
KplusV: onderzoek inzake de toekomst van de recreatieparken Hulsbeek, Rutbeek en Lageveld. Parken worden door Regio Twente geëxploiteerd (d.w.z. geen overdracht naar de markt) met daarbij een scherpe financiële taakstelling.	Voormalige regioraad	12 november 2014
Adviezen visitatiecommissie Regioraad	Voormalige regioraad	3 juli 2013
Rendementsverbetering recreatieparken Regio Twente	Dagelijks bestuur	december 2011

Werkzaamheden
Recreatieve voorzieningen

Wat willen we bereiken?

1. Stimuleren van het gebruik van de recreatieparken en de toeristische routenetwerken, te weten het wandel-, fiets- en paardrijnetwerk en de MTB-routes.
2. Het verbeteren van het financiële rendement van de recreatieparken van 18% in 2009 naar 42% in 2019.

Wat doen we ervoor?

Recreatieparken

Recreatieparken
Regio Twente streeft naar meer bezoek aan de parken door deze aantrekkelijker te maken voor het publiek en voert hiervoor nieuwe projecten en verbeteringen uit. Ook ligt de focus op een verdere verlaging van de uitgaven van de beheerkosten en een toename van de inkomsten (verbetering rendement). Hierbij worden alle mogelijkheden onderzocht en benut om er voor te zorgen dat het stopzetten van de provinciale exploitatiesubsidie (met een afkoopsom om het hierdoor ontstane exploitatietekort af te dekken) niet leidt tot verhoging van de gemeentelijke bijdrage aan de recreatieve infrastructuur.

De verhoging van de inkomsten geschiedt door meer evenementen op de parken te (laten) organiseren en door vestiging van nieuwe bedrijven/pachters. In het oog springende werkzaamheden/ projecten voor 2018 zijn:

Doorlopen planologische procedure (door derden) van het bungalowterrein op het Rutbeek en zo mogelijk start van de aanleg;
Binnenhalen van nieuwe pachters op het Hulsbeek, het Lageveld en het Rutbeek en meewerken aan de doorontwikkeling van de bedrijven op deze parken;
Binnenhalen van extra evenementen;
Onderzoek om de parken meer proeftuin te laten zijn voor civieltechnische oplossingen
Diverse projecten op de parken om deze aantrekkelijk te houden voor publiek, bv het onderzoek naar nut en noodzaak van de uitbreiding van het water bij het Lageveld, nieuwbouw van een gebouw voor enkele pachters, speelvoorzieningen op het Rutbeek en het Hulsbeek in en rondom het water.

Routenetwerken

Getracht wordt de routes voortdurend aan te passen en deze steeds aantrekkelijker te maken voor het publiek. Ook wordt een goed en adequaat beheer gevoerd en zal de website worden geactualiseerd en bijgehouden i.v.m. een goede digitale bereikbaarheid. Tevens zorgdragen voor goed kaartmateriaal. Bij het beheer van de fietspaden en de routes wordt de samenwerking met gemeenten en met de andere, relevante partijen waar mogelijk geïntensiveerd. Kansen op het vlak van inzet van personen 'met afstand tot de arbeidsmarkt' uit de diverse gemeenten worden zoveel als mogelijk benut.

Indicatoren		E / P	Bron	Nulmeting (2009)	Huidig niveau (2017)	Ambitie niveau (2019)
1.	Financiële rendements-ontwikkeling parken c.a.	P	Jaarrekening	18%	40%	42%

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

Overzicht van baten en lasten

Recreatieve Voorzieningen	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Openbaar groen en (openlucht) recreatie	882.683	1.910.682	1.027.999
Totaal	**882.683**	**1.910.682**	**1.027.999**
Taakveld Overhead	400	705.636	705.236
Mutaties reserves	0	136.040	136.040
Gemeentelijke bijdrage	**883.083**	**2.752.358**	**1.869.275**

Betreft de som van baten en lasten op product / projectniveau.

Taakstelling

In het saldo van Recreatieve Voorzieningen is een nog resterende taakstelling verwerkt van € 236.678. In 2013 heeft de Provincie Overijssel de jaarlijkse onderhoudsbijdrage afgekocht. Deze afkoopsom is gereserveerd. In verband met het vervallen van de jaarlijkse bijdrage moet Recreatieve Voorzieningen in totaal € 603.885 bezuinigen. Voor zover deze taakstelling niet wordt gerealiseerd wordt deze onttrokken aan de hiervoor ingestelde reserve Provinciale bijdrage. Maatregelen om te komen tot structurele invulling van de taakstelling zijn de parkeer inkomsten op de drie recreatieparken alsmede inkomsten uit evenementen en de verwachte erfpacht opbrengsten naar aanleiding van het te realiseren bungalow park op het Rutbeek.

7. Bestuur en ondersteuning

Bestuur en ondersteuning

Op 1 november 2017 heeft het algemeen bestuur de eerste Regionale Samenwerkingsagenda, *Samen voor Twente*, vastgesteld. Deze agenda beschrijft voor de periode 2017-2020 de ambities en wat we daarvoor gaan doen. In 2019 is een evaluatie voorzien. Daarvoor gaan we met de gemeenten in dialoog: zijn zij tevreden over hetgeen wij leveren, wat gaat goed en wat kan beter? Zijn de doelen bereikt en wat zijn de ervaringen? Deze evaluatie dient mede als input voor de Samenwerkingsagenda voor de periode 2020-2024.

In 2018 is de eerste evaluatie van de gemeenschappelijke regeling, *Regeling Regio Twente*, afgerond. In 2019 werken we verder aan het invoeren van de suggesties die zijn gedaan voor de verbetering van de samenwerking.

Het taakveld overhead is centraal ondergebracht bij Bestuur en ondersteuning. Het bedrag aan overhead wat bij Bestuur en ondersteuning is opgenomen is de som van de bedragen die opgenomen is onder alle programma's.

Overzicht van baten en lasten

Bestuur en ondersteuning	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Bestuur	0	109.610	109.610
Taakveld: Overhead	3.341.326	14.455.718	11.114.393
Taakveld: Treasury	59.590	59.590	0
Taakveld: Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	430.496[2]	430.496
Totaal	**3.400.916**	**15.055.414**	**11.654.498**
Taakveld: Mutaties reserves	151.312	136.040	-15.272
Gemeentelijke bijdrage	**3.552.228**	**15.191.454**	**11.639.226**

De beleidsindicator Overhead is in 2019 (23,2%) gedaald t.o.v. 2018 (27,8%) als gevolg van een gewijzigde berekening van dit percentage. In de nieuwe berekening is rekening gehouden met de baten op het taakveld Overhead. Dit in tegenstelling tot 2018 waar enkel rekening is gehouden met de lasten op dat taakveld. De baten op het taakveld overhead ontstaan door overhead activiteiten die wij doen voor derden en deze activiteiten worden ook doorberekend. Door het saldo van het taakveld Overhead te delen door de totale lasten ontstaat een beter beeld van het overhead percentage.

Indicator	2019
Formatie	
FTE per 1.000 inwoners	0,55
Apparaatskosten	
Kosten per inwoner	€ 63,15
Externe inhuur	
Kosten als % van totale loonsom plus kosten inhuur externen	4,6%
Overhead	
% van totale lasten	23,2%

Tabel 2 Beleidsindicatoren

[2] In het genoemde bedrag zit een bedrag opgenomen voor onvoorzien van € 45.000. Dit bedrag wordt geraamd als onttrekking uit de algemene reserve.

8. Organisatie voor de zorg en de Jeugdhulp in Twente & Samen14

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	Bestuurscommissie OZJT
Programmamanager	E. Fokkink MSc.

Inleiding

De veertien Twentse gemeenten werken samen rond de decentralisaties Wmo en Jeugdzorg. Als onderdeel van deze samenwerking hebben zij een Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp in Twente (OZJT) opgericht. Via een wijziging van de Regeling Regio Twente zijn de taken voor de regionale samenwerking vastgelegd waarbij rekening wordt gehouden met de wettelijke plicht tot regionale samenwerking. OZJT wil gericht en efficiënt werken aan de taken rond jeugd en maatschappelijke ondersteuning. Dit doet men door een verbindend zakelijk partner te zijn voor zowel gemeenten als zorgaanbieders.

Onder de naam Samen 14 wordt door de Twentse gemeenten op thema's samengewerkt aan de (door)ontwikkeling van maatschappelijke ondersteuning in Twente. Samen14 kent een projectstructuur, met projectsturing en concreet opdrachtgeverschap en opdrachtnemerschap. Voor ieder thema geldt dat er een wethouder (lid van bestuurscommissie) en een manager (lid managersoverleg) verantwoordelijk is voor afronding van de opdracht. De thema's waarbinnen we OZJT/Samen14 samenwerken zijn ingedeeld in drie prioriteiten:

- Samen Aanpakken: thema's die de 14 gemeenten raken en een hoog risico met zich meebrengen. (Deel-)oplevering op korte termijn.
- Samen Doen: thema's waar de 14 gemeenten gezamenlijk op willen (door)ontwikkelen.
- Samen Leren: thema's waar de 14 gemeenten vooral lokaal mee te maken hebben, maar waar ervaringen delen en uitwisseling belangrijk is.

OZJT is een kleine organisatie en steunt grotendeels op de ambtelijke inzet vanuit de gemeenten in Samen 14. Tot de taken van de organisatie behoren:

- samenwerking in het sociaal domein met name rond de Jeugdzorg en Wmo faciliteren ten behoeve van de lokale uitvoering;
- de bestuurscommissie OZJT faciliteren;
- inkoop/contractmanagement uitvoeren ten behoeve van de verplichte taken jeugdzorg conform het governance-besluit;
- tijdelijke en flexibele inrichting van het (strategisch) contractmanagement en contractbeheer voor alle overige, niet verplichte gerealiseerde inkoop t.b.v. de Wmo of jeugdhulp;
- de monitoring en reflectie op de decentralisatie sociaal domein in samenwerking met het Kennispunt Twente organiseren;
- Doorontwikkeling van duurzame gezinsvormen in Twente;
- Contractmanagement uitvoering geven voor het maatwerk vervoer voor 12 gemeenten;

In 2017 heeft de evaluatie OZJT plaatsgevonden. Op het moment van opstellen van deze begroting is nog besluitvorming nodig over de concrete invulling van een aantal thema's. Deze besluitvorming kan nog van invloed zijn op deze programmabegroting. Het gaat hierbij om de thema's

- Kwaliteit en toezicht
- Huishoudelijke ondersteuning

Trends en ontwikkelingen

De bestuurscommissie OZJT bepaalt de thema's waar de gemeenten op samenwerken en daarmee ook de inzet voor OZJT. In het managersoverleg maken de gemeenten afspraken over de inzet voor de verschillende projecten. Het bestuurlijk overleg zorgt waar nodig tevens voor de doorgeleiding naar lokale besluitvorming. Bij de transitie van de nieuwe taken in 2015 stond met name het verzorgen van zorgcontinuïteit centraal. Inmiddels merken we dat gemeenten zowel lokaal als in de samenwerking steeds verdere stappen maken in de transformatie. Dit zien we binnen OZJT/Samen 14 terug in het steeds verder ontwikkelen van het contractmanagent, verbetering van monitoring en reflectie, accounthouderschap van VTT en de integrale inkoop Jeugd en Wmo.

In 2017 heeft er besluitvorming plaatsgevonden over de positionering van Veilig Thuis Twente binnen Regio Twente. Dit betekend voor de begroting 2019 dat deze regionale taak een eigen programma in deze begroting heeft gekregen en is terug te vinden in hoofdstuk 9.

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Visienota Transformatie jeugdzorg Twente en	Colleges van B&W	2012/2013
Visie- en keuzenota Maatschappelijke ondersteuning in Twente	Colleges van B&W	2012/2013

Werkzaamheden
Organisatie voor de Zorg en de Jeugdhulp in Twente & Samen14

Wat willen we bereiken?
De Twentse gemeenten werken nauw samen met het doel een optimaal werkende jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning in Twente te realiseren. Binnen OZJT pakken de gemeenten een aantal taken verplicht en vrijwillig samen op. Vanuit de Wmo en Jeugdwet is het verplicht om de volgende taken regionaal uit te (laten) voeren:

- advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling (nu Veilig Thuis Twente; VTT);
- jeugdbescherming en jeugdreclassering;
- jeugdzorgplus;
- residentiële/specialistische jeugdzorg;
- crisisdienst.

Naast de verplichte samenwerking faciliteert OZJT ook de vrijwillige samenwerking en in die context worden de volgende taken uitgevoerd:

- Kwaliteit en toezicht
- Huishoudelijke ondersteuning
- Mobiliteitslab

Wat doen we ervoor?
Contractmanagement: wij willen invulling geven aan de visie vervoer en het koersdocument. Samen met de gemeenten scherpen we de rollen en taken van contractmanagers aan en stellen we een jaarplan op waarin duidelijk staat wie wanneer welke aanbieder bezoekt met welk doel. De verbinding met toezicht kwaliteit en handhaving krijgt hierin ook een plek. We richten het contract- en contactmanagement systeem verder in.

We hebben een projectstructuur ten behoeve van integrale inkoop die ertoe leidt dat we tijdig de inkoop kunnen organiseren en nieuwe overeenkomsten hebben op 1-1-2019. Wij vinden het belangrijk dat we dit met betrokken gemeenten doen en zorgen dat er veel momenten zijn waarop we elkaar informeren en kunnen spreken.

Veilig Thuis Twente krijgt een passende plek in de organisatie Regio Twente. We maken heldere afspraken over de routing van bespreekpunten met de gemeenten. Er is een informatieknooppunt ingericht. In eerste instantie fysiek, die door ontwikkeld wordt naar een digitale vorm.

We gaan meer data-geïnformeerd werken. We hebben tenminste twee keer per jaar een reflectiekamer, waar we op thema met elkaar de diepte ingaan. Er wordt ook een reflectiekamer met aanbieders georganiseerd. Wij blijven de samenwerking faciliteren en verzorgen de diverse overleggen en bijeenkomsten. Landelijke ontwikkelingen worden gevolgd en doorgeleid naar gemeenten.

Indicatoren		E/P	Bron	Nulmeting	Huidig niveau (2017)	Ambitie niveau (2019)
1.	Integrale inkoop jeugd en Wmo: Invulling geven aan het koersdocument en verder ontwikkelen op basis van contractmanagement					
2.	Invulling geven aan de visie vervoer en verdere					

	ontwikkelen op basis van contractmanagement					
3.	Vormgeven monitoring en reflectie in samenwerking met de 14 gemeenten en Kennispunt Twente					
4.	Inrichten informatieknooppunt					
5.	Organiseren van een reflectiekamer met aanbieders					

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

Overzicht van baten en lasten

Organisatie voor de Zorg en de Jeugdhulp in Twente & Samen14	**Baten**	**Lasten**	**Saldo**
Taakveld: Samenkracht en burgerparticipatie	170.000	954.060	784.060
Totaal	**170.000**	**954.060**	**784.060**
Taakveld Overhead	0	563.611	563.611
Gemeentelijke bijdrage	**170.000**	**1.517.671**	**1.347.671**

Betreft de som van baten en lasten op product / projectniveau.

9. Veilig Thuis Twente

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	**Bestuurscommissie OZJT**
Programmamanager	**M.J.H. van Zon**

Inleiding

Vanaf 1 januari 2015 moet elke regio in Nederland een Veilig Thuis organisatie hebben. Dit is vastgelegd in de Wmo en Jeugdwet. Hierin zijn de wettelijke taken en bevoegdheden van Veilig Thuis opgenomen. Voor de aansluiting op de jeugdketen is in de nieuwe Jeugdwet opgenomen dat gemeenten bij het inrichten van het advies- en meldpunt aandacht moeten hebben voor de samenhang met de jeugdketen. Veilig Thuis Twente is voor de regio Twente het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling en heeft inmiddels een stevige plek ingenomen in de zorgketen in Twente. De instroom van zaken is hoog, de onderlinge samenwerking verloopt prettig. De voorliggende beleidsbegroting is gebaseerd op de wettelijke taken en bevoegdheden van de Veilig Thuis organisaties en de plus- taken zoals deze, in afstemming met het OZJT/Samen 14, zijn belegd bij Veilig Thuis Twente. Daarnaast worden enkele belangrijke en nieuwe ontwikkelingen voor 2019 beschreven.

Positionering Veilig Thuis Twente

In juli 2017 is door de BC-OZJT het besluit genomen Veilig Thuis Twente te positioneren als zelfstandige resultaatverantwoordelijke eenheid onder de Regio Twente. Dit betekent niet alleen een rechtspositionele verandering (van projectorganisatie naar zelfstandige eenheid onder de Regio Twente) maar ook een fysieke verandering c.q. verhuizing. Streefdatum op dit besluit is januari 2018, doch uiterlijk juli 2018. Op dit moment koersen we aan op 1 april 2018.

In verband met de nieuwe positionering is er op dit moment nog veel onduidelijkheid over de exacte kosten (personele kosten, huisvestingskosten e.d.) wat het lastig maakt om nu al een goede en sluitende financiële begroting 2019 op te stellen. Toch zullen we deze kosten, naast de impact van de hieronder beschreven belangrijkste nieuwe ontwikkelingen voor 2019, zo spoedig mogelijk inschatten en in de financiële begroting 2019 opnemen.

Trends en ontwikkelingen

Veilig Thuis Twente heeft zich ten doel gesteld te komen tot het stoppen en/of verminderen van de schadelijke gevolgen van geweld in afhankelijkheidsrelaties en de veiligheid te borgen. Veilig Thuis Twente heeft de basis voor haar werk gelegd in 2015. De opgave voor 2016 en 2017 was de organisatie en het netwerk van VTT verder te ontwikkelen en beter aan te sluiten bij de transformatie van het sociale domein in ieder van de veertien gemeenten van Twente. Hieruit zijn de herijkte samenwerkingsafspraken gemeenten regio Twente en Veilig Thuis Twente en voortgekomen (bijlage 1).

Voor 2018 staan de positionering van VTT onder de Regio Twente en het continueren van het primaire proces tijdens dit traject van positionering centraal. Daarnaast vragen de doorlopende ontwikkelingen betreffende de samenwerking lokaal en de landelijke aandachtspunten vanuit Stap 2 van het toezicht van de Inspecties aandacht en inzet van VTT.

Voor 2018 én met name voor 2019 vragen daarnaast ook de nieuwe landelijke en wettelijke ontwikkelingen extra aandacht en inzet waarop geïnvesteerd moet worden. Deze ontwikkelingen zijn: de implementatie van het landelijke nieuwe Triage Instrument en de actualisatie en implementatie van het Landelijke Handelingsprotocol van de Veilig Thuis organisaties en de "Aanscherping van de Meldcode" en de "Radarfunctie" van de Veilig Thuis organisaties. De verwachting is dat twee laatstgenoemde ontwikkelingen in 2019 zullen leiden tot een toename van het aantal meldingen voor de Veilig Thuis organisaties. De VNG heeft hiervan een impactanalyse gemaakt.
Daarnaast zal VTT haar certificering met betrekking tot het normenkader (Kwaliteits Management Systeem ISO 9001) in 2019 moeten behalen.

Werkzaamheden

Organisatie voor de Zorg en de Jeugdhulp in Twente & Samen14

Wat willen we bereiken?
Wettelijke taken Veilig Thuis Twente
Veilig Thuis Twente voert de haar toegewezen wettelijke taken uit:

- fungeren als herkenbaar en toegankelijk meldpunt voor alle meldingen of vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling;
- verstrekken van advies en zo nodig bieden van ondersteuning aan adviesvragers, professionals en burgers;
- onderzoek naar aanleiding van meldingen;
- adviseren voor passende hulpverlening;
- (doen): inzetten van vervolgtrajecten van Veilig Thuis en vervolgtrajecten na overdracht in afstemming met de lokale toegang van gemeenten;
- zo nodig informeren van politie of de Raad voor de Kinderbescherming
- terug rapporteren aan de melder.

De doelstelling van Veilig Thuis Twente is om zaken na triage, zo spoedig mogelijk als verantwoord is, over te dragen aan de lokale zorgstructuren. VTT neemt al enige tijd minder zaken dan voorheen in onderzoek omdat ze eerder uitgevoerd worden als vervolgtraject, óf als advies- of ondersteuningstraject. Veilig Thuis weet zich daarnaast verantwoordelijk om zaken die onder haar aandacht zijn tijdig en zorgvuldig te beoordelen en niet los te laten voordat er een voldoende veilige situatie is en waar nodig casusregie is georganiseerd. Veilig Thuis zal complexe casuïstiek gedurende een afgesproken periode monitoren.

De plustaken van Veilig Thuis Twente zijn

- preventie- en deskundigheid bevorderende activiteiten;
- deskundige inbreng bij huisverboden en ernstige huiselijk geweld zaken met een acuut gevaar dreiging;
- uitvoeren van de bereikbare c.q. crisisdienst buiten kantoortijden voor huiselijk geweld en kindermishandeling inclusief andere spoedeisende situaties rondom jeugdigen, inclusief de bereikbaarheid buiten kantooruren voor gerelateerde organisaties (de maatschappelijk werk organisaties);
- fungeren als regionaal expertisecentrum (juridisch, gedragswetenschappelijk, preventief).

Wat doen we ervoor?
In 2019 zullen we uiteraard opnieuw uitvoering geven aan onze wettelijke en plustaken.
Hierbij stellen we ons ten doel wachtlijst vrij te werken. Daarnaast zullen de volgende ontwikkelingen in 2019 onze extra aandacht en inzet vragen:

- De "Aanscherping van de Meldcode".
- De "Radarfunctie".
- Behalen certificaat ISO 9001.
- Doorontwikkeling samenwerking in de zorgketen binnen de Regio Twente.
- Doorontwikkeling samenwerking VHT, OM en politie in een MDA++ aanpak.
- Doorontwikkeling registratie, managementrapportage en landelijke CBS rapportage.

Indicatoren		Huidig niveau (2018)	Ambitie niveau (2019)
1.	Wettelijke taken VTT	Van wachtlijst naar wachtlijst vrij	Wachtlijst vrij
2.	Plustaken	Ten dienste en in afstemming met ketenpartners in de regio.	Ten dienste en in afstemming met ketenpartners in de regio
3.	Aanscherping Meldcode en uitvoering Radarfunctie	2018 Voorbereiden en start implementatie	Uitvoering en gereed zijn voor de extra werkzaamheden die dit van VTT vraagt
4.	Behalen ISO certificering	2018 Voorbereiding KMS, ISO 9001	Certificering middels externe audits
5.	Samenwerking ketenpartners in de zorgketen Twente	Periodieke herijking van de samenwerkingsafspraken met de 14 gemeenten	Vastgestelde Periodieke herijking van de

			samenwerkingsafspraken met de 14 gemeenten
6.	Samenwerking VHT, OM en politie	2018 Doorontwikkeling, eerste omschrijving samenwerkingsafspraken	Uitvoering van en doorontwikkeling
7.	Doorontwikkeling registratie, managementrapportage en CBS rapportage	2018 Doorontwikkeling	Doorontwikkeling

Wat gaat het kosten?
Het moment van besluitvorming omtrent het integreren van Veilig Thuis Twente in de programmabegroting 2019 van Regio Twente heeft er toe geleid dat de financiële uitkomsten niet meer verwerkt konden worden in de programmabegroting 2019. In de loop van 2018 zullen de financiële uitkomsten verwerkt worden door middel van een begrotingswijziging. Dit heeft bij ongewijzigd beleid geen gevolgen voor de gemeentelijke bijdrage.

Veilig Thuis Twente	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Geëscaleerde zorg 18-	0	3.415.662	3.415.662
Totaal	**0**	**3.415.662**	**3.415.662**
Taakveld Overhead	0	0	0
Gemeentelijke bijdrage	**0**	**3.415.662**	**3.415.662**

Betreft de som van baten en lasten op product / projectniveau.

10. Coalitions of the Willing

Binnen Regio Twente wordt in verschillende allianties van gemeenten, waterschap en Regio Twente-organisatie op verschillende ondersteunende werkprocessen samengewerkt. In dit hoofdstuk worden een aantal samenwerkingen beschreven.

10.1 Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	**Colleges van B&W van de Netwerksteden**
Contactpersoon (Programmamanager)	**R. Kippers**

Inleiding

Netwerkstad Twente is een vrijwillige samenwerking van de gemeenten Almelo, Borne, Enschede, Hengelo en Oldenzaal. Nadere besluitvorming over de invulling van dit programma vindt naar verwachting plaats in 2018 waarna de begroting indien nodig wordt aangepast.

Overzicht van baten en lasten

Netwerkstad	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Bestuur	201.045	186.045	-15.000
Totaal	**201.045**	**186.045**	**-15.000**
Taakveld Overhead	0	15.000[3]	15.000
Gemeentelijke bijdrage	**201.045**	**201.045**	**0**

Betreft de som van baten en lasten op product / projectniveau.

[3] Dit betreft een bijdrage in de kosten van het Twentehuis.

10.2 Kennispunt Twente

Verantwoordelijkheid van	**Bestuurdersoverleg Kennispunt Twente**
Besluitvorming in	**Colleges van B & W / Dagelijks bestuur**
Programmamanager	**drs. I. Bakker**

Inleiding

De komende jaren wil Kennispunt Twente zich verder ontwikkelen tot een onderzoeksbureau voor alle Twentse gemeenten en voor aan de gemeenten gelieerde organisaties. Kennispunt Twente richt zich op alle domeinen die voor gemeenten en de regio Twente van belang zijn. Kennispunt Twente kent een werkprogramma waarin inspanningen voor het algemeen belang van de deelnemende gemeenten (een coalition of the willing) en Twente zijn opgenomen. Kennispunt Twente wordt aangestuurd door een bestuurlijk programmeringsoverleg en een ambtelijke regiegroep. Regio Twente is de gastheer van Kennispunt Twente. Kennispunt heeft echter een onafhankelijke positie om kritisch en onafhankelijk onderzoek en advies te kunnen garanderen.

Missie Kennispunt Twente: Kennispunt Twente stelt zich ten doel de kennispositie van de Twentse gemeenten en van de regio Twente te versterken. Dit doel bereikt Kennispunt Twente door hoogwaardige sturingsinformatie te leveren, die aansluit bij actuele besluitvorming voorzien is van duiding en handelingsperspectief biedt. Kennispunt Twente is het eerste aanspreekpunt en een betrouwbare partner voor onderzoek en advies in alle stadia van beleidsontwikkeling en – uitvoering. Kennispunt Twente onderhoudt nauwe contacten met Twentse gemeentelijke organisaties en met de regio op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau en participeert in vaste samenwerkingsverbanden en gelegenheidscoalities. Intensieve samenwerking met regionale en landelijke kennisinstituten als de UT, Saxion en VNG/VNG Realisatie draagt bij aan het optimaliseren van de kennispositie van en de productontwikkeling voor de gemeenten.

Trends en ontwikkelingen

De doorontwikkeling van Kennispunt Twente vindt plaats in een turbulente maatschappelijke context. Gemeenten moeten bezuinigen, maar krijgen ook meer verantwoordelijkheden. De samenleving wordt diverser en complexer. Burgers dienen meer en meer op hun eigen kracht te worden aangesproken. Gemeenten werken op verschillende terreinen al samen, een trend die doorzet met samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering en economische zaken. De gemeenten oriënteren zich in hun bestuurlijke opgaven steeds meer regionaal. Er zijn veel overlappende vragen en thema's voor gemeenten en regio. Dit biedt voor Kennispunt kansen in het gericht opschalen en regionaliseren van vraagstukken en problemen. Kennispunt Twente wil komen tot een regionaal integrerend aanbod: samenhang waar mogelijk, specialisatie waar nodig. Het goed gebruiken van de enorme hoeveelheid beschikbare data wordt steeds belangrijker voor gemeenten. Data gedreven werken neemt een vlucht waarbij Kennispunt Twente een belangrijke uitvoerende en faciliterende rol voor de gemeenten speelt.

Speerpunten

We zijn toegewijd aan de Twentse gemeenten, Regio Twente en de Twentse samenleving. We zijn van en voor de gemeenten en willen echt bijdragen aan de kennispositie van de gemeenten en regio Twente en de regio versterken. We leggen de lat hoog als het gaat om kwaliteit van onze diensten en producten en om onze relaties met opdrachtgevers.

We werken verbindend. We verbinden kennis aan vragen. We werken gemeentegrens- en domein-overschrijdend en werken daarbij samen met kennispartners om de gemeenten en Regio Twente zo goed mogelijk van dienst te kunnen zijn. We zijn gespitst op het creëren van synergie en brengen maatschappelijke partijen samen.

Vanwege onze vraagbaakfunctie en door het ontsluiten en verspreiden van kennis en informatie zijn we toegankelijk voor onze partners. We zijn zichtbaar en herkenbaar door duidelijke communicatie. We organiseren kennisbijeenkomsten.

We zijn ondernemend. We nemen initiatief om de kennispositie van gemeenten en Regio Twente te verbeteren en zijn betrokken bij lokale en regionale vraagstukken, maar ook breder gericht op maatschappelijke ontwikkelingen. Vanuit deze ontwikkelingen maken we een vertaling naar de regionale en gemeentelijke situatie. We signaleren maatschappelijke ontwikkelingen en inspireren door actieve kennisuitwisseling. We zijn vernieuwend in methoden en technieken van onderzoek en in presentatie en rapportage van kennis en informatie

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Bestuursovereenkomst Kennispunt Twente 2017-2020	Colleges van gemeenten Almelo, Enschede, Hengelo en dagelijks bestuur Regio Twente	DB 15 december 2016

Werkzaamheden
Kennispunt Twente

Wat willen we bereiken?
Kennispunt Twente wil Twente breed kwalitatief hoogwaardig onderzoek en statistiek bieden voorzien van duiding om de kennispositie van de gemeenten en de regio te versterken. Daarnaast ondersteunen we gemeenten en regionale partners bij het versterken van data gedreven sturing.

Wat doen we ervoor?
Bij Kennispunt Twente werken onderzoekers, dataspecialisten en data scientists. Zij genereren kennis door eigen onderzoek en dataverzameling en door hun kennis te verbinden aan die van strategische partners als UT, Saxion en provincie. We maken gebruik van innovatieve en beproefde onderzoeksmethoden en zoekt synergie tussen kwantitatief en kwalitatief onderzoek, tussen data en duiding. De kern van de activiteiten bestaat uit statistische beschrijvingen en prognoses, monitoronderzoek en toegepast beleidsonderzoek. De burgerpanels die door Kennispunt Twente worden beheerd, zijn een belangrijke pijler onder het werk. De panels worden zo mogelijk uitgebreid naar andere gemeenten en meer participatief ingericht Daarnaast biedt de Twentse Databank een stevige basis om de implicaties van lokaal en regionaal beleid te kunnen onderzoeken. Kennispunt Twente legt deze databank aan en onderhoudt deze. De databank wordt in 2019 verder uitgebouwd.
Het duiden van maatschappelijke ontwikkelingen in de vorm van adviseren blijft een kerntaak in eigen beheer. Het ontwikkelen van nieuwe producten in antwoord op nieuwe beleidsopgaven geschiedt in samenspraak met kennisinstituten en gespecialiseerde bureaus.

Indicatoren		E / P	Bron	Nulmeting (Jaar)	Huidig niveau (2017)	Ambitie niveau (2019)
1.	Opdrachtgevers beoordelen de kwaliteit en relevantie voor besluitvorming van de producten van Kennispunt Twente positief Klanttevredenheid	E	Evaluatie 2016	2016	7,5	≥7,5
2.	Het aantal lopende projecten in een jaar met twee of meer opdrachtgevers groeit en het aantal coalities waarin Kennispunt Twente als partner samenwerkt groeit	P	zelfevaluatie	2017	10 projecten en 6 coalities	12 projecten en 8 coalities

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

Overzicht van baten en lasten

Kennispunt Twente	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Economische ontwikkeling	1.620.563	1.372.434	-248.129
Totaal	**1.620.563**	**1.372.434**	**-248.129**
Taakveld Overhead	0	248.129	248.129
Gemeentelijke bijdrage	**1.620.563**	**1.620.563**	**0**

Betreft de som van baten en lasten op product / projectniveau.

10.3 Milieu, Duurzaamheid en Afval

Verantwoordelijkheid van	**Portefeuillehouders overleg Milleu, Duurzaamheid en Afval**
Besluitvorming in	**Colleges van B & W**
Programmamanager	**drs. S.L. van der Steen**

Inleiding

In 2016 hebben alle colleges ingestemd met de bestuursopdracht Milieu, Duurzaamheid en Afval 2017-2018. De gemeenten focussen zich in de samenwerking op de thema's Energie en Afval op basis van Coalition of the Willing. In 2018 wordt de (nieuwe) MDA-samenwerking vanaf 2019 vorm gegeven.

Milieu, Duurzaamheid en Afval

Wat willen we bereiken?

Streven naar een circulaire economie, waarbij de focus ligt op een energieneutraal Twente in 2050 en een afvalloze regio in 2030. Circulaire economie is tevens opgenomen als actielijn 4 in de Agenda voor Twente en vormt daarmee een verbindingslijn met de MDA-samenwerking.

Wat doen we ervoor?

- Organiseren en ondersteunen van AO's MD en Afval en PHO MDA
- Strategisch adviseren met gemeenten en externe partners over de dan actuele MDA-thema's,
- Advisering rond uitvoering actielijn 4 Agenda voor Twente
- Regio-coördinatie Duurzaamheid
- Coördinatie afvalonderwerpen, waaronder Afvalloos Twente
- Uitvoering Twentse Energie Strategie
- Ondersteuning werkgroepen t.b.v. MDA-samenwerking

Indicatoren		E/ P	Huidig niveau 2017	Ambitie niveau (2019)
1.	Aantal bestuurlijke overleggen	P	5	5
2.	Aantal ambtelijke overleggen	P	11	11
3.	Advisering en ondersteuning inhoudelijke werkgroepen	E	Twee-wekelijkse advisering	Twee-wekelijkse advisering
4.	Overleggen regio-coördinatie DZH	P	6	p.m.
5.	Thema-bijeenkomsten	P	2	2
6.	Uitvoering Twentse Energie Strategie	E	Twee-wekelijkse advisering	Twee-wekelijkse advisering
7.	Folluw up Afvalloos Twente	E	Procesbege-leiding	Procesbege-leiding

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Bestuursopdracht MDA 2017-2018	PHO MDA/gemeenten	2016
Rapport Naar Afvalloos Twente 2030	PHO MDA/gemeenten	2013
Regionale Energievisie	Twentse gemeenten	2018
Agenda voor Twente	Twentse gemeenten	2017

Overzicht van baten en lasten

Milieu, Duurzaamheid en Afval	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Milieubeheer	85.000	85.000	0
Totaal	**85.000**	**85.000**	**0**
Taakveld Overhead	0	0	0
Gemeentelijke bijdrage	**85.000**	**85.000**	**0**

Betreft de som van baten en lasten op product / projectniveau.

10.4 Twentse Kracht

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	Dagelijks bestuur
Programmamanager	ir. J. Regtuijt

Inleiding

Twentse Kracht richt zich op doorontwikkeling binnen de geformuleerde doelstellingen voor alle 20 aangesloten organisaties. In de komende jaren willen we ons nog sterker neerzetten als facilitator aan behoeften en wensen die bij onze klanten leven. En hierbij de organisaties meer eigenaar te laten zijn en dit proces ook te faciliteren. Het motto voor de komende jaren: "Doen is het nieuwe denken".

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Voorstel op- en inrichting Platform Werken voor de Twentse Overheid	Kring van gemeentesecretarissen	29 oktober 2014

Werkzaamheden

Twentse Kracht

Wat willen we bereiken?

We richten ons op een interne Twentse arbeidsmarkt zonder belemmeringen voor de betrokken overheden en medewerkers met oog voor de opgaven van de Twentse overheden. De inzetbaarheid, mobiliteit en ontwikkelmogelijkheden zijn daarbij maximaal en dragen bij aan aantrekkelijk werkgeverschap van Twentse overheden. Het platform is ontstaan vanuit de wens en noodzaak om in regionaal verband arbeidsmobiliteit, flexibele en duurzame inzetbaarheid, ontwikkeling en aantrekkelijk werkgeverschap op te pakken. De samenwerking in het platform Twentse Kracht legt het accent op het beperken van kwetsbaarheid, kwaliteit, benutten van kansen en kostenbesparing en met ruimte voor verschillen in mate, schaal en aansluitsnelheid. Deze accenten staan voor samenwerking met het doel om gemeenschappelijkheid, verbinding en identiteit te borgen.

Wat doen we ervoor?

Vacature uitwisseling

Het platform Twentse Kracht biedt de deelnemende organisaties de gelegenheid op de site www.twentsekracht.com haar vacatures, klussen en projecten aan de samenwerkende organisaties kenbaar te maken. Dit draagt bij aan interne mobiliteit en helpt onderling taakstellingen te vervullen.

Twentse School

De Twentse school biedt, in nauwe samenwerking met de deelnemende organisaties, trainingen en workshops aan. Trainingen die direct bijdragen aan mobiliteit en flexibele en duurzame inzetbaarheid én trainingen gericht op de professionele en werkinhoudelijke ontwikkeling.

Regionale mobiliteits- en ontwikkeling bevorderende activiteiten

Het platform Twentse Kracht faciliteert mobiliteits- en ontwikkeling bevorderende activiteiten. Deze activiteiten worden jaarlijks afgestemd op de behoeften van de deelnemende organisaties.

Trainees 2017-2019

Twentse Kracht werkt steeds nauwer samen met de trainees; zij vormen een onderdeel van onze nieuwsbrief en zij voeren regelmatig flying trainee opdrachten voor ons uit.

Er ligt tot slot een voorstel om themagroepen te laten ontstaan vanuit de Regiegroep zodat de deelnemende organisaties elkaar kunnen ondersteunen bij overlappende uitdagingen waar zij voor staan. Twentse Kracht zal dit faciliteren.

Indicatoren		E / P	Bron	Nulmeting (2014)	Huidig niveau (2017)	Ambitie niveau (2019)
1.	Aantal deelnemers Twentse School	P	Connexys/Intern	185	1214	1000
2.	Leden nieuwsbrief	P	Intern	0	183	500
3.	Bezoeken website	P	Google Analytics		813.399	1.000.000

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

Overzicht van baten en lasten

Twentse Kracht	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Overhead	280.750	280.750	0
Gemeentelijke bijdrage	**280.750**	**280.750**	**0**

Betreft de som van baten en lasten op product / projectniveau.

10.5 Salarisadministratie

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	Dagelijks bestuur
Programmamanager	ir. J. Regtuijt

Inleiding

De gezamenlijke salarisadministratie bij Regio Twente behelst momenteel Borne, Oldenzaal, Veiligheidsregio Twente en Regio Twente, in totaal circa 2.000 verloningen. De DVO's voor 2018 zijn getekend voor VRT, Oldenzaal en Borne. Regio Twente wil een kwaliteitsslag maken op het terrein van salaris en e-HRM. Meer digitaliseren, betekent minder kwetsbaar, meer kwaliteit en efficiency van werkzaamheden. Om dit te kunnen realiseren is een doorontwikkeling van de samenwerking noodzakelijk.

Doelstellingen

De belangrijkste doelstellingen voor Regio Twente en haar samenvoegingspartners op het gebied va Salaris en e-HRM zijn:

1. Vermindering kwetsbaarheid: creëren van continuïteit in de dienstverlening.
2. Een kwaliteitsslag: door invoering e-HRM het borgen van de kwaliteit van de dienstverlening en het voorzien in een kwalitatief hoogwaardige klankbord- en informatiefunctie op het personeels- en salarisgebied ten behoeve van medewerkers, managers en bestuur.
3. Een kostenbesparing: door een gezamenlijke investering in e-HRM en door digitalisering van werkprocessen.

Voorwaarden: Het behalen van de genoemde doelstellingen is alleen mogelijk door één manier van werken. Regio Twente kan alleen dan met de samenwerkingspartners een kwaliteitsslag maken. Om dit te realiseren is een plan van aanpak opgesteld voor de jaren 2018-2020.

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Besluit 'Gezamenlijke salarisadministratie'	Voormalige regioraad	3 juli 2013

Werkzaamheden
Salarisadministratie

Wat willen we bereiken?

Deze doorontwikkeling heeft een doorlooptijd van een aantal jaren, waarbij stapsgewijs resultaten worden geboekt.

Resultaten per 1 januari 2019:
De samensmelting van de salarisadministratie is gerealiseerd.
Inrichting Youforce gedeeltelijk gereed conform afspraken, zie bijlage "Planning Youforce".

Resultaten per 1 januari 2020:
Inrichting Youforce gereed conform afspraken, zie bijlage "Planning Youforce".
Er staat een professionele organisatie en volwaardig gesprekspartner die kan voorzien in de behoefte van haar samenwerkingspartners op het terrein van salaris en e-HRM.

Wat doen we ervoor?

- Plan van aanpak incl. planning opstellen en tekenen in 2018 voor de jaren 2018-2020 (dit is de voorwaarde om de doelstelling te realiseren)
- Overlegvormen vormgeven, o.a. structureel overleg met partners
- De database is afgestemd, de basis voor digitalisering van processen is gereed
- Start inrichting Youforce conform afspraken, zie planningen van aanpak voor de gemeenten "Planning Youforce"
- Er zijn meerdere overlegvormen gestart om de doorontwikkeling gezamenlijk op te pakken
- Er wordt gestart met de samensmelting van de salarisadministratie, de basis voor betere kwaliteit is gezet

Indicatoren		E / P	Bron	Nulmeting (Jaar)	Huidig niveau (2017)	Ambitie niveau (2019)
1.	Plan van aanpak 2018-2020 voor gemeenten als voorwaarde voor de kwaliteitsslag			2018	Concept nog niet getekend	Getekende PvA's
2.	Controleverklaring 2019			2017	Aanwezig	Aanwezig

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

Salarisadministratie	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Overhead	366.555	366.555	0
Gemeentelijke bijdrage	**366.555**	**366.555**	**0**

10.6 Agenda voor Twente

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	**Bestuurscommissie Agenda van Twente en Colleges van B&W**
Directeur Leefomgeving (Programmamanager)	**ir. G.H. Tamminga**

Inleiding

Op 31 januari 2018 is door het algemeen bestuur besloten om € 7,50 per inwoner van de 11 deelnemende gemeenten beschikbaar te stellen voor de financiële strategie en de daarmee verbonden financiële instrumenten voor de uitvoering van de Agenda voor Twente.

Doelstellingen

Met de middelen worden o.a. subsidies verstrekt aan diverse instellingen die opgenomen zijn in de basisstructuur. Het gaat hierbij om een bedrag van € 3,50 per inwoner van de deelnemende gemeenten. Daarnaast is een financiële strategie voor de Agenda voor Twente vastgesteld, inclusief financiële instrumenten, om de financiële bijdrage van de gemeenten zo effectief mogelijk in te kunnen zetten en investeringen te doen in projecten en initiatieven die leiden tot rendement en cofinanciering. Hierbij gaat het om € 4,- per inwoner van de deelnemende gemeenten. € 1,50 daarvan is bedoeld voor versnelling en € 2,50 voor positionering.

Agenda voor Twente	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Economische ontwikkeling	3.610.875	3.341.875	-269.000
Totaal	**3.610.875**	**3.341.875**	**-269.000**
Taakveld Overhead	0	269.000	269.000
Gemeentelijke bijdrage	**3.610.875**	**3.610.875**	**0**

11. Overzicht algemene dekkingsmiddelen

			2019		
Domein		Taakveld	Lasten*	Baten*	Gem. bijdrage
	0.5	Treasury	€ 59.590	€ 59.590	€ 0
Algemene dekkingsmiddelen (gemeentelijke bijdrage)			€ 47.672.495	€ 16.908.181	€ 30.764.314
Saldo van baten en lasten			€ 47.732.085	€ 16.967.772	€ 30.764.314

Tabel 3 Overzicht algemene dekkingsmiddelen

12. Paragrafen

De programmabegroting bevat de volgende paragrafen:
1. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
2. Onderhoud kapitaalgoederen
3. Bedrijfsvoering
4. Verbonden partijen
5. Financiering

Evenals in voorgaande jaren stelt het algemeen bestuur voor het begrotingsjaar 2019 kaders vast om zijn controlerende kaderstellende taak en het budgetrecht uit te kunnen voeren. Deze paragrafen vormen gezamenlijk dat instrument. Ze geven een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten van de begroting vanuit een bepaald perspectief. Het gaat hierbij om onderdelen die betrekking hebben op de beleidslijnen van beheersmatige aspecten. Deze aspecten kunnen grote financiële gevolgen hebben en daardoor de realisatie van de programma's beïnvloeden.

12.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Vernieuwing nota risicomanagement

Op 11 februari 2015 is een nader voorstel over nut en noodzaak van reserves en voorzieningen aan de voormalige regioraad voorgelegd. Besloten is de in dat voorstel opgenomen conclusies vooralsnog ter kennisgeving aan te nemen en een nadere brede verdieping te laten plaatsvinden met betrokkenheid van de 14 Twentse gemeenten, rekening houdend met de ontwikkelingen in de Wgr- setting van Regio Twente. In 2017 zijn wij aan de slag gegaan met het vernieuwen hoe wij binnen Regio Twente omgaan met risico management en reserve vorming. Deze vernieuwing heeft geleid tot de nieuwe "Nota van risicomanagement tot reserves en voorzieningen". In deze nota is ook het beleid van Regio Twente voor risicomanagement en weerstandsvermogen opgenomen. De effecten van deze nieuwe nota worden voor het eerst uitgewerkt in deze paragraaf.

Weerstandsvermogen

Berekening weerstandsvermogen

Om het weerstandsvermogen te berekenen dient de beschikbare weerstandscapaciteit afgezet te worden tegen de benodigde weerstandscapaciteit. Als we dit doen dan komen we uit op een ratio van afgerond 1,0. De ratio bevindt zich hiermee in de door het algemeen bestuur vastgestelde wenselijke bandbreedte van 0,8 – 1,0. In het onderstaande tabel is de berekening weergegeven.

Ratio weerstandsvermogen	
Beschikbare weerstandscapaciteit (A)	**€ 2.807.472**
Benodigde weerstandscapaciteit (B)	**€ 2.934.750**
Ratio (A/B)	**1,0**

Tabel 4 Ratio Weerstandsvermogen

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt in totaal € 2,8 mln. en bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. Bij veel overheidsorganisaties is sprake van "beklemde" bestemmingsreserves. Deze worden gecorrigeerd op de weerstandscapaciteit. Als "beklemde" reserves niet als beschikbare weerstandscapaciteit worden gezien is dit van invloed op de weerstandsratio. Bij Regio Twente zijn enkele bestemmingsreserves als "beklemd" geoormerkt. Deze bestemmingsreserves worden niet meegenomen in de beschikbare weerstandscapaciteit. Ook de reserves in het kader van Coalition the Willing activiteiten worden niet meegenomen in de beschikbare weerstandscapaciteit. Hieronder treft u overzicht van alle reserves en wordt inzichtelijk gemaakt welke reserves onderdeel vormen van de beschikbare weerstandscapaciteit.

Omschrijving	Maakt onderdeel uit van weerstandscapaciteit?	Saldo per 31-12-2017
Algemene reserve Regio Twente	Ja	116.807
Bestemmingsreserve aandelen Twence BV	Nee, beklemd	88.446
Resultaat AVT/IPT	Nee, beklemd	2.812.899-
Totaal Algemene Reserves		**2.607.646-**
Egalisatiereserve ICT	Ja	446.705
Reserve innovatieve bedrijfsvoering	Ja	32.141
Reserve Bedrijfsvoering (VRT)	Ja	103.387
Reserve Bedrijfsvoering	Ja	225.008
Totaal reserves domein Bedrijfsvoering		**807.241**
Egalisatiereserve Leefomgeving	Ja	220.331
Egalisatiereserve parkeergelden	Ja	8.951
Reserve groot onderhoud Hulsbeek	Nee, beklemd	116.613
Reserve groot onderhoud Rutbeek	Nee, beklemd	185.572
Reserve groot onderhoud Lageveld	Nee, beklemd	8.928
Reserve groot onderhoud Arboretum	Nee, beklemd	-
Reserve groot onderhoud Fietspaden	Nee, beklemd	39.617
Reserve Routenetwerken	Nee, beklemd	0
Reserve vervanging en vernieuwing	Nee, beklemd	396.216
Reserve werkplaats HB	Nee, beklemd	83.743
Reserve stimulering Recreatie & Toerisme	Ja	216.415
Provinciale reserve recreatieve voorzieningen	Nee, beklemd	794.674
Reserve Monitoring Recreatie & Toerisme	Ja	898-
Reserve herplaatsing personeel	Ja	15.949
Reserve Milieu projecten	Ja	60.073
Totaal reserves domein Leefomgeving		**2.146.185**
Egalisatiereserve Gezondheid	Ja	478.839
Egalisatiereserve SOA Poli	Ja	121.963
Egalisatiereserve MOA/PGA	Ja	180.738
Reserve projecten	Ja	254.064
Reserve tarieftaken	Ja	327.000
Totaal reserves domein Gezondheid		**1.362.603**
Reserve salarisadministratie Netwerkstad	Nee, beklemd	30.298
Reserve Kennispunt Twente	Nee, beklemd	585.535
Reserve Netwerkstad	Nee, beklemd	360.677
Totaal reserves Coalition of the willing		**976.510**
Totaal reserves		**2.684.893**

Tabel 5 Overzicht beschikbare weerstandscapaciteit

Samengevat komt het totaal aan beschikbare weerstandscapaciteit (niet zijnde beklemd) neer op:

Omschrijving	Weerstandscapaciteit per 31-12-2017
Algemeen	€ 116.807
Gezondheid	€ 1.362.603
Bedrijfsvoering	€ 807.241
Leefomgeving	€ 520.821
OZJT	€ -
Totaal	**€ 2.807.472**

Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit bedraagt in totaal € 2,9 mln. en wordt bepaald door het inventariseren van risico's. Hieronder treft u een specificatie van de door Regio Twente geïnventariseerde risico's inclusief kans bepaling en financieel gevolg (impact).

Omschrijving risico	Risicowaarde (Kans X Impact)	Kans	Impact
Algemeen			
Het risico dat voldaan moet worden aan niet verzekerde verplichtingen (bijv. WW en ziekteverzuim)	€ 37.500	Is wel eens voorgekomen	€ 50.000 <> € 100.000
Het risico op productieverlies door onvoldoende werkende ICT infrastructuur	€ 105.000	Waarschijnlijk	€ 100.000 <> € 200.000
Het risico op het optreden van een datalek (informatie-beveiliging), hack e.d.	€ 52.500	Waarschijnlijk	€ 50.000 <> € 100.000
Het risico dat er niet wordt voldaan aan de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)	€ 105.000	Onwaarschijnlijk	€ 200.000 <> € 500.000
Het risico op juridische procedures en aansprakelijkheid, bezwaarschriften, fraude e.d.	€ 105.000	Waarschijnlijk	€ 100.000 <> € 200.000
Het risico op inefficiënt gebruik Twentehuis	€ 37.500	Is wel eens voorgekomen	€ 50.000 <> € 100.000
	€ 442.500		
Gezondheid			
Het risico dat voldaan moet worden aan niet verzekerde verplichtingen (bijv. WW en ziekteverzuim langdurig)	€ 315.000	Zeer waarschijnlijk	€ 200.000 <> € 500.000
Het risico dat niet begrote kosten gemaakt moeten worden door krapte op de arbeidsmarkt	€ 52.500	Waarschijnlijk	€ 50.000 <> € 100.000
Het risico op extra personele investeringen door publieke gezondheid asielzoekers	€ 52.500	Waarschijnlijk	€ 50.000 <> € 100.000
Het risico op productieverlies door onvoldoende werkende ICT infrastructuur	€ 135.000	Zeer waarschijnlijk	€ 100.000 <> € 200.000
Het risico op wegvallen project opbrengsten en opbrengsten tarief taken	€ 315.000	Zeer waarschijnlijk	€ 200.000 <> € 500.000
Inversteringen in het nieuwe Digitaal Dossier JGZ	€ 330.000	-	-
	€ 1.200.000		
Bedrijfsvoering			
Het risico dat voldaan moet worden aan niet verzekerde verplichtingen (bijv. WW en ziekteverzuim langdurig)	€ 105.000	Waarschijnlijk	€ 100.000 <> € 200.000
Het Risico op lagere vergoeding Agende van/voor Twente dan gemaakte kosten	€ 135.000	Zeer waarschijnlijk	€ 100.000 <> € 200.000
Het Risico op verandering in wet- en regelgeving	€ 52.500	Waarschijnlijk	€ 50.000 <> € 100.000
Het Risico op ondersteuning coalitie taken	€ -	Zeer onwaarschijnlijk	€ 50.000 <> € 100.000
Het risico op levering diensten aan externe partijen	€ 75.000	Is wel eens voorgekomen	€ 100.000 <> € 200.000
Het risico op aanbestedingsprocedure Bedrijfsvoering	€ 75.000	Is wel eens voorgekomen	€ 100.000 <> € 200.000
Inversteringen Cloud 2020	€ 421.000		
Inversteringen applicaties	€ 50.000		
	€ 913.500		
Leefomgeving			
Het risico dat voldaan moet worden aan niet verzekerde verplichtingen (bijv. WW en ziekteverzuim)	€ 37.500	Is wel eens voorgekomen	€ 50.000 <> € 100.000
Het risico op wegvallen van dekking t.b.v. inzet voor Coalitions of the Willing	€ 45.000	Onwaarschijnlijk	€ 100.000 <> € 200.000
Het risico op wegvallen van dekking t.b.v. inzet voor het basis taken pakket	€ -	Zeer onwaarschijnlijk	€ 100.000 <> € 200.000
Het risico op verminderde inkomsten door derving erfpacht-exploitatierechten (huren)	€ 26.250	Waarschijnlijk	€ 25.000 <> € 50.000
Het risico op verminderde inkomsten uit evenementen	€ 37.500	Is wel eens voorgekomen	€ 50.000 <> € 100.000
Het risico op verminderde inkomsten uit parkeergelden	€ 26.250	Waarschijnlijk	€ 25.000 <> € 50.000
Het risico op stormschade houtopstand recreatieparken	€ 33.750	Zeer waarschijnlijk	€ 25.000 <> € 50.000
	€ 206.250		
OZJT			
Het risico dat voldaan moet worden aan niet verzekerde verplichtingen (bijv. WW en ziekteverzuim)	€ 37.500	Is wel eens voorgekomen	€ 50.000 <> € 100.000
Het risico dat niet begrote kosten gemaakt moeten worden door krapte op de arbeidsmarkt	€ 67.500	Zeer waarschijnlijk	€ 50.000 <> € 100.000
Het risico dat er juridische procedures worden gestart naar aanleiding van contractmanagement	€ 67.500	Zeer waarschijnlijk	€ 50.000 <> € 100.000
	€ 172.500		
Totaal omvang risico's	**€ 2.934.750**		

Tabel 6 Samenvattend overzicht geïnventariseerde risico's.

Samenvattend overzicht beschikbare weerstandscapaciteit en benodigde weerstandscapaciteit

Domein	Risicowaarde (Kans X Impact)	Weerstandscapaciteit per 31-12-2017	Over- / onder-dekking
Algemeen	€ 442.500	€ 116.807	€ 325.693-
Gezondheid	€ 1.200.000	€ 1.362.603	€ 162.603
Bedrijfsvoering	€ 913.500	€ 807.241	€ 106.259-
Leefomgeving	€ 206.250	€ 520.821	€ 314.571
OZJT	€ 172.500	€ -	€ 172.500-
Totaal	**€ 2.934.750**	**€ 2.807.472**	**€ 127.278-**

Tabel 7 Samenvattend overzicht beschikbare weerstandscapaciteit en benodigde weerstandscapaciteit

Financiële Kengetallen

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing ook een set aan verplichte financiële kengetallen wordt opgenomen.

Solvabiliteit

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin Regio Twente in staat is aan de financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Onder het eigen vermogen verstaan we de algemene reserve en de overige bestemmingsreserves en het resultaat uit het overzicht baten en lasten. Met het kengetal solvabiliteit wordt beoordeeld in hoeverre het bezit op de linkerzijde van de balans schuldenvrij is.

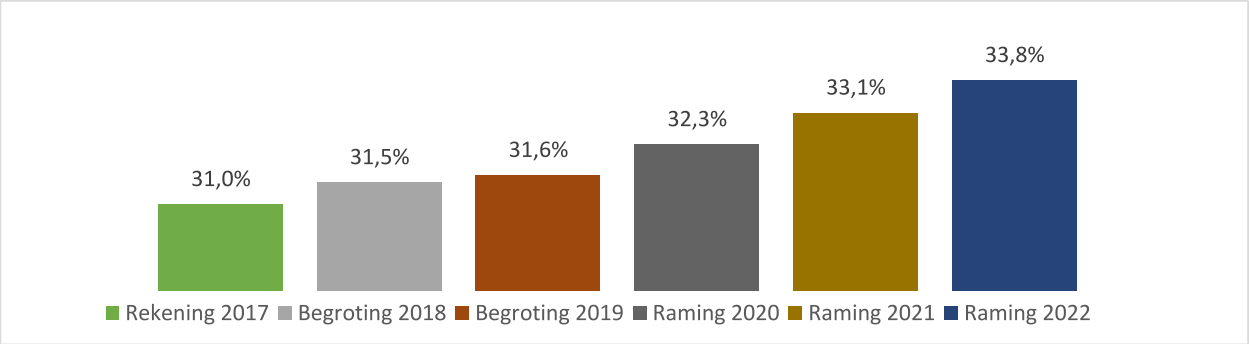

Figuur 1 Solvabiliteitsratio

De verwachting is dat de solvabiliteitsratio licht gaat toenemen in 2019. De solvabiliteitsratio wordt erg beïnvloed door de voorfinanciering in het kader van de Agenda van Twente. Regio Twente voorfinanciert indien nodig uit eigen middelen de te verstrekken bijdragen voor de Agenda van Twente. Dit heeft te maken met het jaarlijks achteraf ontvangen van de dividenduitkering van Twence en is conform de vastgestelde afspraken met het toenmalige algemeen bestuur. De solvabiliteitsratio van Regio Twente scoort volgens de VNG normen "voldoende" (>20%).

Netto schuldquote

De netto schuld quote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van Regio Twente ten opzichte van de totale baten. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

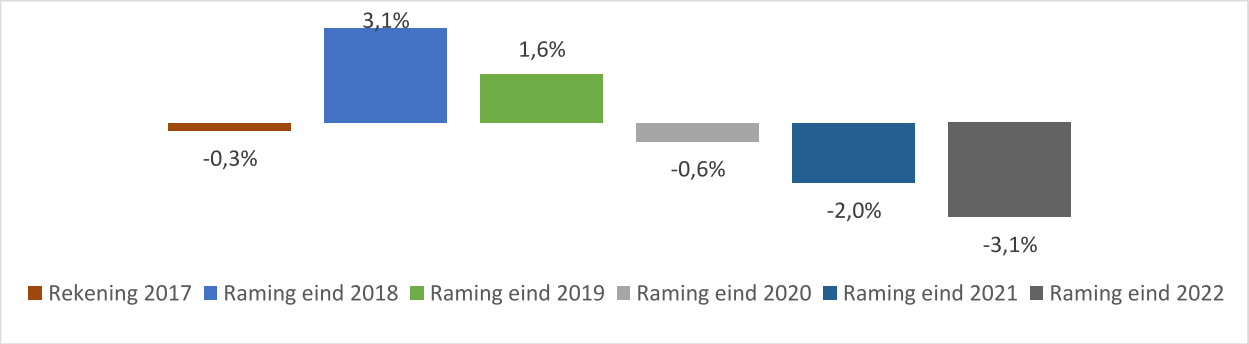

Figuur 2 Netto Schuldquote

De netto schuldquote van Regio Twente laat zien dat de druk van rentelasten en de aflossingen op de exploitatie laag is.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor uitgeleend geld

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen en omdat het onzeker is of alle leningen terug zullen worden betaald wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op die manier wordt in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa (cf. art. 36 BBV lid b, c, d, e en f) ook alle verstrekte leningen aan verbonden partijen en andere verstrekte leningen worden opgenomen.

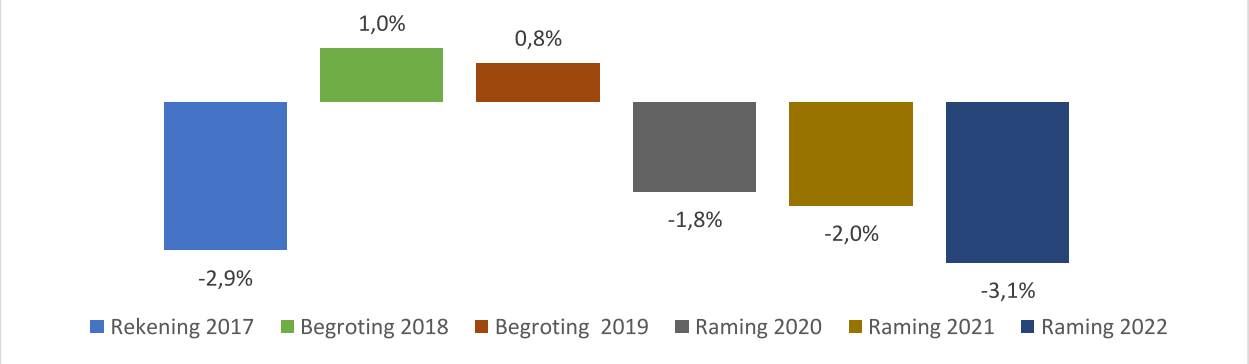

Figuur 3 Netto Schuldquote Gecorrigeerd

De netto schuldquote is nu gecorrigeerd voor uitgeleend geld aan verbonden partijen en de verstrekte hypothecaire leningen aan personeel. De netto schuldquote inclusief uitgeleend geld laat zien dat de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie nog steeds laag is.

Structurele exploitatieruimte
Dit cijfer helpt mee om te beoordelen welke structurele ruimte Regio Twente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten en structurele daling van de lasten daarvoor nodig is.

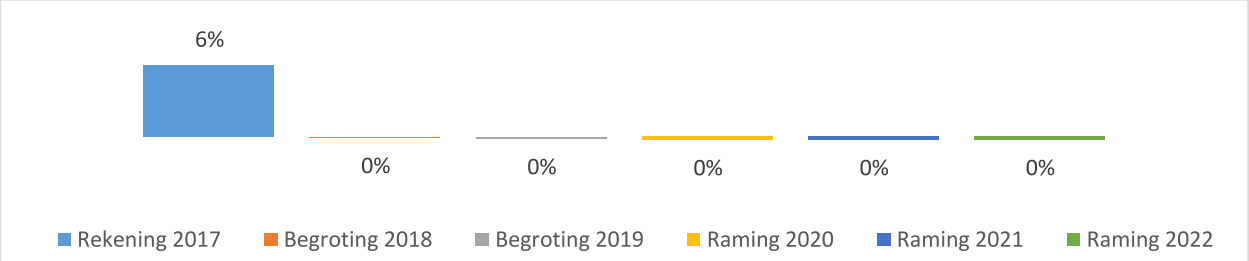

Figuur 4 Structurele exploitatieruimte

Bovenstaande figuur laat zien dat de structurele exploitatieruimte nihil is. Hieruit blijkt dat meerjarig de structurele lasten gedekt worden door de structurele baten, of door onttrekkingen uit reserves.

Als we de ratio weerstandsvermogen en de bovenstaande kengetallen in samenhang beschouwen dan constateren we voor Regio Twente een stabiele financiële positie voor de komende jaren.

12.2 Onderhoud kapitaalgoederen

Regio Twente exploiteert de recreatieparken Het Hulsbeek, Het Rutbeek en Het Lageveld. Daarnaast onderhoudt Regio Twente de recreatieve Twentse fietspaden en de diverse routenetwerken voor fietsen, wandelen, mountainbiken, paardrijden en auto's. Deze voorzieningen zijn gericht op zowel de inwoner van Twente als op de toerist. Met name het netwerk van de fietspaden en de kwalitatief hoog aangeschreven routesystemen in Twente vormen voor de toerist een belangrijk criterium om Twente te kiezen voor een (korte) vakantiebestemming (Regio Twente, 2017).

Als eigenaar en beheerder van de recreatieparken, de fietspaden en de Routenetwerken, heeft Regio Twente een algemene zorgplicht om haar kapitaalgoederen adequaat te beheren en te onderhouden. In dit beheerplan wordt invulling gegeven aan de wijze van beheer en onderhoud van alle kapitaalgoederen van de recreatieparken, de fietspaden en de Routenetwerken. Daarmee sluit Regio Twente aan bij de richtlijnen van het Besluit Begroting en Verantwoording (hierna: BBV). Nog niet eerder is er voor deze kapitaalgoederen een beheerplan opgesteld. Daarom wordt er op basis van de huidige financiële situatie en de daarbij behorende beheerstrategieën c.q. kwaliteitsniveaus een richtlijn voor de komende jaren bepaald. Het BBV schrijft een beheertermijn voor van maximaal vijf jaar.

Recreatieparken

Recreatieve Voorzieningen beheert de recreatieparken Het Hulsbeek (Oldenzaal), Het Rutbeek (Enschede) en Het Lageveld (Wierden) en bezit op een aantal bijbehorende bedrijfsgebouwen. Het gaat hierbij om beheercentra met bijbehorende schuren en loodsen. Tevens bezitten de parken allemaal meerdere toiletgebouwen. Daarnaast zijn op de parken nog een aantal panden in eigendom. Deze panden zijn veelal verhuurd. . Tevens heeft Regio Twente een aantal dienstwoningen in eigendom, die worden verhuurd aan de beheerders van de parken. De boekwaarde van het in deze kapitaalgoederen geïnvesteerd vermogen staat aangegeven en gespecificeerd op de balans. Eventuele verschillen in de boekwaarde en de waarde in het economisch verkeer (zo die al bekend is) worden aangemerkt als stille reserve.

Beheerplan voor groot onderhoud

Groot en klein onderhoud houdt het object in goede, oorspronkelijke staat en is dus niet van invloed op de vooraf bepaalde gebruiksduur (afschrijvingstermijn) van het object. Volgens het BBV mogen kosten van onderhoud daarom niet worden geactiveerd; lasten van klein onderhoud dienen in het jaar van uitvoering in de exploitatie te worden opgenomen en lasten van groot onderhoud worden in een voorziening gebracht. Indien een kapitaalgoed is afgeschreven, is er geen sprake van groot onderhoud maar van vervangingsinvestering (Commissie BBV, 2017). In dit beheerplan wordt daarom alleen het groot onderhoud van kapitaalgoederen beschreven.

Dit beheerplan treedt in werking vanaf begrotingsjaar 2019 voor de duur van vijf jaar. In aansluiting op de bepalingen zoals genoemd in het BBV art. 12 lid 1, worden de kapitaalgoederen in navolgende categorieën uiteengezet in separate beheerplannen:

1. Groot onderhoud Groen;
2. Groot onderhoud Verhardingen;
3. Groot onderhoud Water;
4. Groot onderhoud Terreinvoorzieningen;
5. Groot onderhoud Gebouwen;
6. Groot onderhoud Rioleringen;
7. Groot onderhoud Werktuigen en wettelijke maatregelen.

Het onderhoud van kapitaalgoederen van de recreatieparken, de fietspaden en de Routenetwerken, worden vanuit bovengenoemde categorieën in zeven voorzieningen ondergebracht. Vanwege het kleinschalige karakter van de kapitaalgoederen, worden deze zeven categorieën in separate paragrafen specifiek belicht. In figuur 1 wordt de relatie (symbolisch) tussen de recreatieparken, de fietspaden en de Routenetwerken en de verschillende voorzieningen weergegeven, waarin te zien is dat de voorzieningen onlosmakelijk met de recreatieparken, de fietspaden en Routenetwerken verbonden zijn.

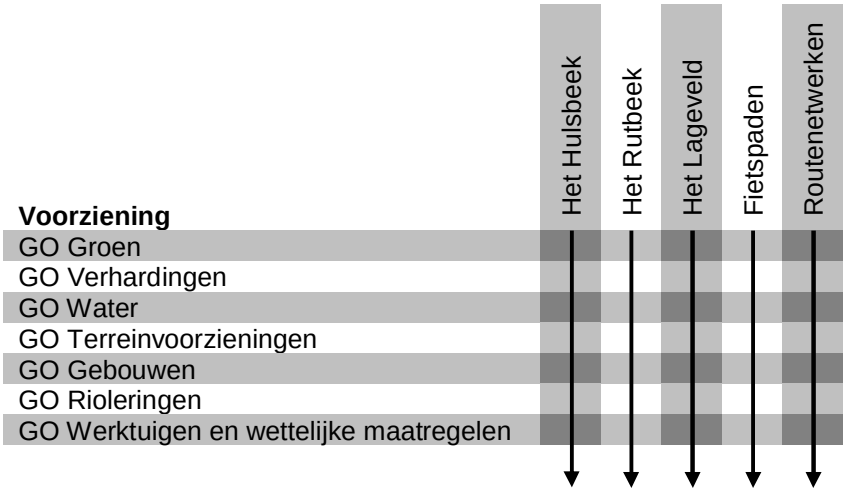

Voor de instandhouding van de recreatieparken zijn in de begrotingen van voorgaande jaren budgetten voor jaaronderhoud en kapitaallasten opgenomen. Daarnaast zijn ten behoeve van groot onderhoud jaarlijks stelposten (dotaties aan reserves) opgenomen (circa € 132.000). Groot onderhoud wordt uitgevoerd middels een meerjarenplanning zoals verwoord in een beheerplan (zie bijlage).

Uit het beheerplan voorvloeiende financiële consequenties

Voorziening GO	Groen	Verhardingen	Water	Terrein-voorzieningen	Gebouwen	Rioleringen	Werktuigen en wettelijke maatregelen	Uitgaven per jaar
2019	€ 39.485	€ 20.407	€ 0	€ 45.289	€ 38.590	€ 2.049	€ 26.258	€ 172.078
2020	€ 12.800	€ 54.949	€ 0	€ 50.057	€ 17.241	€ 6.897	€ 62.028	€ 203.972
2021	€ 3.829	€ 44.734	€ 17.555	€ 55.333	€ 19.531	€ 0	€ 29.867	€ 170.849
2022	€ 12.176	€ 15.236	€ 12.023	€ 42.699	€ 18.244	€ 5.185	€ 45.076	€ 150.639
2023	€ 16.117	€ 17.673	€ 8.856	€ 21.767	€ 3.892	€ 2.106	€ 48.336	€ 118.747
Totaal	**€ 84.407**	**€ 152.999**	**€ 38.434**	**€ 215.145**	**€ 97.498**	**€ 16.237**	**€ 211.565**	**€ 816.285**
Jaarlijkse dotatie	*€ 16.881*	*€ 30.600*	*€ 7.687*	*€ 43.029*	*€ 19.500*	*€ 3.247*	*€ 42.313*	***€ 163.257***

Om het groot onderhoud voor de komende 5 jaren te bekostigen wordt jaarlijks een totaal bedrag van € 163.257 gestort in de hiervoor bestemde voorzieningen, de kosten worden hier rechtstreeks op in mindering gebracht.

De huidige reserves groot onderhoud zullen naar verwachting een positief saldo laten zien per 1-1-2019. Indien de bestaande systematiek zou worden voortgezet wordt er in 2019 een bedrag van circa € 132.000 gestort in de reserves groot onderhoud. Zie hieronder voor het financiële plaatje.

In de begroting 2019 worden dan de volgende bedragen toegevoegd aan de reserves voor de bekostiging van het groot onderhoud. Tevens zijn de saldi van deze reserves per 31 december 2017 aangegeven.

Park	Dotatie 2019	Saldo 31-12-2017
Hulsbeek	€ 49.864	€ 116.613
Rutbeek	€ 45.437	€ 185.572
Lageveld	€ 23.082	€ 8.928
Fietspaden	€ 17.656	€ 39.617

De saldi in de reserves groot onderhoud per 1-1-2019 (saldo 1-1-2018 + stortingen 2018 – onttrekkingen wegens kosten groot onderhoud 2018) worden gestort in de ingestelde voorzieningen groot onderhoud en dienen daarmee als 'startkapitaal' en worden op deze wijze betrokken bij de berekening van de jaarlijkse dotatie aan de voorzieningen. Hiermee verwachten wij dat deze dotatie niet boven het huidige niveau van circa € 132.000 uitkomt.

12.3 Bedrijfsvoering

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	Dagelijks bestuur
Domein directeur	ir. J. Regtuijt

Inleiding

Bedrijfsvoering faciliteert de organisatie Regio Twente om vóór en samen met de 14 Twentse gemeenten en maatschappelijke partners tot een gezond en kansrijk Twente te komen. Bedrijfsvoering ondersteunt de primaire processen van Regio Twente in aansluiting en vooroplopend op de vraag, binnen de beschikbare budgetten. Daarnaast faciliteert Bedrijfsvoering derden, o.m. Veiligheidsregio Twente, salarisadministratie en via Twentse Kracht.

Bedrijfsvoering werkt daarbij vanuit de bedoeling, resultaatgericht en faciliteert uitnodigend, proactief en realistisch de samenwerking tussen Twentse overheden en haar partners. Ook draagt Bedrijfsvoering bij aan het zijn van een natuurlijke landingsplek van Regio Twente voor Twentse samenwerkingen.

Trends en ontwikkelingen

In de veranderende omgeving wordt van Regio Twente een flexibele, wendbare uitvoering gevraagd waarin een ondersteuning vanuit Bedrijfsvoering noodzakelijk is die mee beweegt en aanjaagt. Bedrijfsvoering denkt proactief mee met het primaire proces om samen oplossingen te vinden voor de vraagstukken van morgen om waar mogelijk versnelling te stimuleren. Daarbij kijkt Bedrijfsvoering ook kritisch naar de eigen inzet, met oog op de vraag en hetgeen in de omgeving gebeurt (benchmark Vensters voor Bedrijfsvoering). Hiermee heeft Regio Twente in 2017 al een eerste stap gezet, als eerste (vergelijkbare) gemeenschappelijke regeling in Nederland.

Speerpunten

Kernthema's voor Bedrijfsvoering zijn: digitaal, verbonden en samenhang in processen. Dit dient bij te dragen aan een goede, efficiënte ondersteuning van onze klanten om het eigenlijke werk (primaire processen) mogelijk te maken. De vernieuwde digitalisering van ons werk en kaders van Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) maken in 2018 eerste stappen. In 2019 krijgen deze verder vervolg, bijvoorbeeld door verdere implementatie van visie Cloud2020, binnen de bestuurlijke ruimte.

Daarnaast wordt in 2019 structureel invulling gegeven aan de ondersteuning die nodig is om de onder 'Trends en ontwikkelingen' geschetste beweging te maken. Dit in lijn met de besluitvorming over 'nieuw beleid' dat op 7 maart 2018 door algemeen bestuur is behandeld.

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Gemeenschappelijke Regeling Regio Twente	Raden, colleges van B&W en burgemeesters Twentse gemeenten	Oorspronkelijk in 1994. Laatstelijk gewijzigd per 1 januari 2016
Programmabegroting	Algemeen bestuur	Jaarlijks voor 15 april
Financiële- en controleverordening (art. 212 en 213)	Voormalige regioraad	30 september 2015
Organisatieverordening (waarin opgenomen financieel statuut)	Voormalige regioraad	29 juni 2009
Treasurystatuut Regio Twente	Voormalige regioraad	11 november 2015
Controleprotocol Regio Twente (art. 213)	Voormalige regioraad	30 september 2015
Risicomanagement en weerstandsvermogen	Voormalige regioraad	12 februari 2014
Procesvoorstel onderzoek naar doelmatigheid c.q. mogelijke bezuinigingen en heroriëntatie samenwerking	Voormalige regioraad	10 oktober 2012
Intern controleplan Regio Twente (evaluatie wanneer benodigd)	Dagelijks bestuur	20 oktober 2014

Werkzaamheden

Domein Bedrijfsvoering

Wat willen we bereiken?

- Verdere stappen naar een moderne, stabiele ICT omgeving en informatiemanagement en -beveiliging verder vormgeven. Uitgangspunt bij ICT omgeving is cloud, tenzij…, in lijn met visie Cloud2020. (digitaal).
- Organisatie faciliteren in ontwikkeling en concern breed beleid. (verbonden) (nieuw beleid).
- Verder verbeteren van (samenhang tussen) processen d.m.v. lean. (samenhang in processen).
- Benchmark kengetallen Bedrijfsvoering met omgeving en eerdere eigen resultaten via Vensters voor Bedrijfsvoering. (benchmark).

Wat doen we ervoor?

- Bij de uitrol van een moderne, stabiele ICT omgeving dienen het meerjarenprogramma zoals verwoord in visie 'Cloud2020' en de bestuurlijke besluitvorming (dagelijks bestuur) daarover als onderlegger. Informatieveiligheid krijgt daarbij specifiek aandacht, ook met oog op AVG. Op het gebied van informatiemanagement wordt invulling gegeven aan het in 2018 vast te stellen beleid.
- Bedrijfsvoering faciliteert de primaire processen vanuit nabijheid en met aandacht voor het gemeenschappelijk Regio Twente belang. Beleid - zoals HR beleid - krijgt daarbij primair organisatie breed vorm. In 2019 vindt structurele invulling van nieuw beleid plaats.
- Vanuit samenhang in processen is oog voor continu verbeteren, met behulp van de lean methodiek. Ook in 2019 wordt een aantal processen (verder) geoptimaliseerd.
- Jaarlijkse deelname aan en analyse van de landelijke benchmark Vensters voor Bedrijfsvoering.

Indicatoren		E / P	Bron	Nulmeting (Jaar)	Huidig niveau (2018)	Ambitie niveau (2019)
1.	ICT	P	Cloud2020	2017	Office & Azure in cloud	Vervolg conform Cloud2020
2.	Nieuw beleid	P	Besluit nieuw beleid (7 maart 2018)	2018	Behoefte concern ontwikkeling op gang te brengen	Gewenste ontwikkeling te faciliteren met voldoende capaciteit.

12.4 Verbonden partijen

Deze paragraaf betreft derde rechtspersonen waarmee Regio Twente een bestuurlijke en financiële band heeft, door een participatie in een vennootschap of in stichtingen. We beperken ons hier tot die partijen waarin Regio Twente een **bestuurlijk** én **financieel** belang heeft. Met een bestuurlijk belang bedoelen we een zetel in het bestuur van een deelneming of stemrecht. Een financieel belang houdt in dat Regio Twente middelen ter beschikking heeft gesteld en die zal verliezen bij faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij op haar verhaald kunnen worden. Van een financieel belang is ook sprake als Regio Twente bij liquidatie van een derde rechtspersoon middelen uitgekeerd kan krijgen.

Het bovenstaande impliceert dat er relaties met derde partijen bestaan die slechts een financieel of een bestuurlijk belang inhouden. Deze staan niet in deze paragraaf benoemd. Ook doet zich voor dat Regio Twente een instelling of stichting jaarlijks subsidie verstrekt en op één of andere wijze deelneemt aan het bestuur daarvan maar bij een faillissement juridisch niet aansprakelijk is. Een dergelijke rechtspersoon is geen verbonden partij, omdat er geen sprake is van een financieel belang. Een voorbeeld hiervan is de Personeelsvereniging Regio Twente.

Beleidskader verbonden partijen

Het beleid van Regio Twente met betrekking tot verbonden partijen is vastgelegd in het "Beleidskader deelneming in of relatie met rechtspersonen" die op 14 april 2014 is vastgesteld door het dagelijks bestuur. Hierin staan afspraken over het aangaan van verbindingen met derden en de wijze van sturing en beheersing daarvan. Er is geen eensluidend antwoord te geven op de vraag of kan worden deelgenomen in een rechtspersoon of dat daarmee anderszins een relatie wordt aangegaan. Elk geval vraagt om een specifieke afweging. Wel kan als algemeen uitgangspunt worden aangegeven dat er vanuit de optiek van Regio Twente sprake moet zijn van een duidelijk publiek belang.

Belangrijke ontwikkelingen rond verbonden partijen

Op 6 december 2017 heeft het bestuur van het Twentebedrijf ingestemd met het opheffen van de gemeenschappelijke regeling Twentebedrijf. De budgetten voor het Twentebedrijf zijn opgenomen in het programma SSNT. Het Twentebedrijf is voor Regio Twente geen verbonden partij meer. Per 1 juli 2017 zijn PPM Oost en Oost NL gefuseerd en gaan verder onder de naam Oost NL. In 2019 wordt geen dividend uitkering verwacht van Twence Holding waardoor er geen direct financieel belang meer is in Twence Holding. Hierdoor vervalt Twence Holding als verbonden partij in 2019.

Risicoanalyse

Voor de programmabegroting 2019 heeft Regio Twente een risicoanalyse opgesteld van de verbonden partijen. Voor deze analyse is er een onderscheid gemaakt in bestuurlijke en financiële risico's. De bestuurlijke risico's, denk hierbij aan directie/bestuur en eigenaarsbelang, zijn gekoppeld aan de financiële risico's, denk hierbij aan financiële bijdrage/afhankelijkheid en aansprakelijkheid.

In het overzicht hierna wordt een opsomming gegeven van de relevante verbonden partijen met de bijbehorende meest recente (concept) jaarcijfers.

Vennootschappen en coöperaties

Oost NL N.V. statutair gevestigd te Apeldoorn Bedragen X 1.000		**Informatie**
1.	Doelstelling en openbaar belang	Oost NL is fondsbeheerder van het Innovatiefonds Twente B.V. Om af te stemmen op en raakvlakken af te tasten met een beleidskader dat de Provincie Overijssel ook op dit gebied uitvoert, is er voor gekozen om het beheer van ons Twents investeringsfonds in handen te leggen van Oost NL Reden hiervoor is dat zij jarenlange expertise hebben opgebouwd in het beoordelen van projectaanvragen en bovendien op de hoogte zijn van innovatieve ontwikkelingen in Oost Nederland. Bovendien kan hiermee voor de doelgroep een optimale match worden gemaakt voor de inzet van provinciale gelden (in geheel Overijssel) als de Twentse gelden (alleen in Twente). Om deze constructie mogelijk te maken is het noodzakelijk dat Regio Twente aandeelhouder is van Oost NL, daartoe is een aandeel in de N.V. verworven. Zodra het investeringsprogramma is voltooid, wordt ook dit tijdelijke aandeelhouderschap weer opgeheven.

2.	Bestuurlijk belang	Om Oost NL N.V. in de gelegenheid te stellen om dit fonds te kunnen besturen, heeft Regio Twente één aandeel in PPM Oost N.V. aangekocht.
3.	Financieel belang	Regio Twente heeft één aandeel in Oost NL aangekocht. Dit is contractueel vastgelegd.
4.	Risico's	Bestuurlijke invloed is laag aangezien Regio Twente een minimaal belang heeft in Oost NL, zij investeren ook namens de provincies Overijssel en Gelderland. De informatievoorziening is goed georganiseerd tussen Regio Twente en Oost NL. Het financiële risico is ook laag aangezien het financieel belang in Oost NL erg is laag en Regio Twente is ook niet financieel aansprakelijk. De risicoscore is daardoor laag.
5.	Belangrijkste ontwikkelingen	Ook in 2019 blijft Oost NL een actieve partner voor Regio Twente en de fondsbeheerder van het Innovatiefonds Twente.
6.	Eigen vermogen begin 2017 Eigen vermogen eind 2017	€ 83.044 € 83.664
7.	Vreemd vermogen begin 2017 Vreemd vermogen eind 2017	€ 3.017 € 5.301
8.	Jaarresultaat 2017	€ 620

Risico

Innovatiefonds Twente B.V. statutair gevestigd te Enschede. Bedragen X 1.000		**Informatie**
1.	Doelstelling en openbaar belang	Een van de programmaonderdelen van het investeringsprogramma Innovatiesprong Twente is het beheren en door middel van subsidies uitgeven van een fonds ter stimulering van innovatieve investeringen in Twente. Het Innovatiefonds Twente richt zich op de financiering van innovatieve Twentse MKB-bedrijven. Via deze fonds geeft Regio Twente verder vorm aan het versterken van de sociaal economische structuur van de regio.
2.	Bestuurlijk belang	Innovatiefonds Twente is 100% eigendom van Regio Twente en daarmee is Regio Twente enige aandeelhouder van het fonds. Hierbij moet wel vermeld worden dat Oost NL fondsbeheerder is.
3.	Financieel belang	Regio Twente stelt het Innovatiefonds Twente op termijn € 10.000 beschikbaar die gericht is op de top sector Hightech systemen en materialen (HTSM), een sector waar Twente sterk in is. Het bovenstaande bedrag is als volgt onderverdeeld: 2014: € 4.000 2015: € 3.000 2016: € 3.000 2017: Gereserveerd
4.	Risico's	Bestuurlijke invloed is hoog aangezien Regio Twente 100% eigenaar is van het fonds en ook het bestuur vormt. De informatievoorziening is goed georganiseerd tussen het fonds en Regio Twente. De jaarlijkse bijdrage bedraagt gemiddeld € 3 mln. bovendien is Regio Twente als 100% eigenaar financieel aansprakelijk. Doordat Regio Twente 100% eigenaar is van het fonds is het tegelijkertijd ook in staat om tijdig financieel bij te sturen indien nodig. De risicoscore is daardoor laag.
5.	Ontwikkelingen	Het innovatiefonds is een revolverend fonds en blijft doorlopen na de afloop van de Agenda van Twente in 2019.
6.	Eigen vermogen begin 2017 Eigen vermogen eind 2017	€ 9.159 € 8.811
7.	Vreemd vermogen begin 2017 Vreemd vermogen eind 2017	€ 58 € 94
8.	Jaarresultaat 2017	€ -548

Risico

12.5 Financiering

De uitvoering van programma's wordt mede ondersteund door de financieringsfunctie. Deze functie voorziet in de financieringsbehoefte bij de uitvoering van beleidstaken, door het zo nodig aantrekken van externe financieringsmiddelen, dan wel het beheren en uitzetten van gelden die daarvoor niet direct nodig zijn. Het beleid omtrent de treasuryfunctie is vastgelegd in het door het algemeen bestuur vastgestelde treasurystatuut.

Wettelijk kader

Vanwege de wijziging van de BBV is door de commissie BBV een nieuwe notitierente gepubliceerd. De belangrijkste wijzigingen en de beleidskeuzen van Regio Twente zijn daarin:

- Rentevergoeding over eigen vermogen wordt door de commissie BBV ontraden en daarom kies Regio Twente er ook voor om geen rente toe rekening aan het eigen vermogen.
- Het toerekenen van rente aan taakvelden dient plaats te vinden via het taakveld Treasury. Voor de vernieuwing van het BBV konden gemeenten en gemeenschappelijke regelingen zelf bepalen hoe zij de omslagrente bepalen en kiezen. De omslagrente dient nu berekend te worden aan de hand van rentelasten en rentebaten op opgenomen en respectievelijk verstrekte geldleningen. Uit het opgestelde renteschema blijkt voor Regio Twente een omslagpercentage van 0,5%.

Schema rentetoerekening Begroting jaar 2019		Bedrag (in €)
a.	Externe rentelast langlopende leningen 2019	91.673
	Externe rentelast kortlopende leningen (kasgeld) 2019	0,00
		-
b.	externe rente baten IST geldleningen 2019	57.873
	externe rentebaten verstrekte hypothecaire leningen 2019	1.718
	Saldo rentelasten en rentebaten (a-b)	**32.083**
c1.	Rente GREX	0,00
c2.	Rente projectfinanciering	0,00
c3.	Rentebaat van door verstrekt leningen indien specifieke lening aangetrokken	0,00
	Aan taakvelden toe te rekenen rente	**32.083**
d1.	Rente over eigen vermogen	0,00
d2.	Rente over voorzieningen	0,00
	Totaal geraamde aan taakvelden toe te rekenen rente	**32.083**
e.	Aan taakvelden toe te rekenen rente (renteomslag %)	0.5 %
	Toe te rekenen rente aan taakvelden (in €)	32.083
f.	**Verwacht renteresultaat op taakveld treasury**	**0**

Tabel 8 Renteschema

Berekening voor gecalculeerde omslagpercentage 2019	Bedrag (in €)
Boekwaarde MVA eind 2017	4.694.561
Investeringen 2018	2.721.447
Afschrijvingen 2018	628.826
Verwachte Boekwaarde MVA begin 2019 (b)	6.787.181
Toe te rekenen rente (a)	**32.083**
Voor gecalculeerde omslagpercentage 2019 (a/b)	0,5 %

Tabel 9 Renteomslagpercentage

De uitvoering van het financieringsbeleid vindt plaats binnen de kaders zoals gesteld in de Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet FIDO). Om vooral de financieringsrisico's te beperken is in de Wet FIDO een tweetal instrumenten opgenomen, te weten de **rente risiconorm** en de **kasgeldlimiet**. Door de bepalingen van de Wet FIDO worden gemeenschappelijke regelingen verplicht alle geldelijke overschotten bij het Ministerie van Financiën te beleggen, **schatkistbankieren**

Renterisiconorm
De rente risiconorm bepaalt dat jaarlijks maximaal 20% van het begrotingstotaal onderhevig mag zijn aan renteherziening en herfinanciering. Hiermee is een maximumgrens gesteld aan het renterisico op de langlopende lening portefeuille. Van renteherziening is sprake als in de leningsovereenkomst is bepaald dat de rente gedurende de looptijd in een bepaald jaar zal worden aangepast. Herfinanciering is het aangaan van een nieuwe lening om de oude af te lossen. De rente risiconorm beperkt dus de aflossingen op de bestaande leningenportefeuille. In onderstaand tabel is de renterisiconorm uiteengezet.

Nr	Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Jaarekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
1	Begrotingstotaal (excl.mutaties reserves)	49.032	49.941	47.672	48.350	49.199	50.069
2	Renterisiconorm (20% van 1)	9.806	9.988	9.534	9.670	9.840	10.014
3	renteherziening	-	-	-	-	-	-
4	Aflossing	125	131	138	145	153	161
5	Rente risico (3+4)	125	131	138	145	153	161
6	Ruimte onder renterisiconorm (2-5)	9.682	9.857	9.396	9.525	9.687	9.853

Tabel 10 Renterisiconorm

Kasgeldlimiet
De kasgeldlimiet is in de wet FIDO opgenomen om de directe gevolgen van een snelle rentestijging te beperken. De kasgeldlimiet bepaalt dat gemeenschappelijke regelingen hun financieringsbehoefte voor slechts een beperkt bedrag met kortlopend vreemd vermogen financieren. De norm is in de wet gesteld op 8,2% van het begrotingstotaal aan lasten (excl. de stortingen in de reserves). Het percentage wordt berekend als een kwartaalgemiddelde. Ook hiervoor geldt dat hiervan tot op heden nog geen gebruik is gemaakt.

Schatkistbankieren
Uit oogpunt van doelmatigheid is in de Wet FIDO een drempelbedrag opgenomen. Hiermee kan een bepaald bedrag buiten de schatkist worden gehouden, dit drempelbedrag is bepaald op 0,75% van het begrotingstotaal. Voor Regio Twente komt dit in 2019 neer op € 358.000.

13. Financiële begroting

13.1 Overzicht van baten en lasten per taakveld en toelichting inclusief meerjarenraming

			2019			2020			2021			2022		
Domein		**Taakveld**	**Lasten***	**Baten***	**Gem. bijdrage**	**Lasten***	**Baten***	**Gem. bijdrage**	**Lasten***	**Baten***	**Gem. bijdrage**	**Lasten***	**Baten***	**Gem. bijdrage**
Gezondheid	6.1.2	Samenkracht en burgerparticipatie GGD	€ 677.019	€ 894.765	€ 217.746-	€ 694.720	€ 894.765	€ 200.045-	€ 712.891	€ 894.765	€ 181.874-	€ 731.544	€ 894.765	€ 163.221-
	7.1	Volksgezondheid	€ 17.692.801	€ 4.766.217	€ 12.926.584	€ 17.970.225	€ 4.770.177	€ 13.200.048	€ 18.363.841	€ 4.774.244	€ 13.589.597	€ 18.767.598	€ 4.778.421	€ 13.989.177
	7.5	Begraafplaatsen en crematoria	€ 320.329	€ 418.474	€ 98.145-	€ 320.329	€ 422.434	€ 102.105-	€ 320.329	€ 426.501	€ 106.172-	€ 320.329	€ 430.678	€ 110.349-
Totaal Gezondheid			**€ 18.690.149**	**€ 6.079.457**	**€ 12.610.693**	**€ 18.985.274**	**€ 6.087.377**	**€ 12.897.898**	**€ 19.397.061**	**€ 6.095.511**	**€ 13.301.551**	**€ 19.819.471**	**€ 6.103.864**	**€ 13.715.607**
Leefomgeving	2.1	Verkeer en vervoer	€ 276.341	€ -	€ 276.341	€ 276.341	€ -	€ 276.341	€ 276.341	€ -	€ 276.341	€ 276.341	€ -	€ 276.341
	3.1	Economische ontwikkeling	€ 1.730.480	€ 425.000	€ 1.305.480	€ 1.746.509	€ 425.000	€ 1.321.509	€ 1.762.951	€ 425.000	€ 1.337.951	€ 1.779.818	€ 425.000	€ 1.354.818
	3.1	Economische ontwikkeling Internationaa	€ 337.549	€ 12.000	€ 325.549	€ 343.037	€ 12.000	€ 331.037	€ 348.623	€ 12.000	€ 336.623	€ 354.311	€ 12.000	€ 342.311
	3.1	Economische ontwikkeling Agenda van T	€ 44.723	€ 269.330	€ 224.607-	€ 45.859	€ 270.466	€ 224.607-	€ 47.026	€ 271.633	€ 224.607-	€ 48.224	€ 272.831	€ 224.607-
	5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreati	€ 2.046.722	€ 882.683	€ 1.164.039	€ 2.083.301	€ 887.939	€ 1.195.361	€ 2.120.747	€ 893.249	€ 1.227.497	€ 2.159.081	€ 898.614	€ 1.260.468
	7.4	Milieubeheer	€ 85.000	€ 85.000	€ -	€ 85.000	€ 85.000	€ -	€ 85.000	€ 85.000	€ -	€ 85.000	€ 85.000	€ -
Totaal Leefomgeving			**€ 4.520.816**	**€ 1.674.013**	**€ 2.846.803**	**€ 4.580.047**	**€ 1.680.406**	**€ 2.899.641**	**€ 4.640.688**	**€ 1.686.883**	**€ 2.953.805**	**€ 4.702.775**	**€ 1.693.445**	**€ 3.009.330**
Bestuur en Ondersteuning	0.1	Bestuur	€ 109.610	€ -	€ 109.610	€ 111.837	€ -	€ 111.837	€ 114.113	€ -	€ 114.113	€ 116.441	€ -	€ 116.441
	0.4	Overhead	€ 14.455.718	€ 3.341.326	€ 11.114.393	€ 14.750.080	€ 3.344.931	€ 11.405.148	€ 15.051.747	€ 3.348.575	€ 11.703.171	€ 15.360.908	€ 3.352.258	€ 12.008.650
	0.5	Treasury	€ 59.590	€ 59.590	€ 0-	€ 59.590	€ 59.590	€ 0-	€ 59.590	€ 59.590	€ 0-	€ 59.590	€ 59.590	€ 0-
	0.7	Algemene uitkering en overige uikeringe	€ 430.496	€ -	€ 430.496	€ 390.737	€ -	€ 390.737	€ 396.074	€ -	€ 396.074	€ 401.508	€ -	€ 401.508
Totaal Bestuur en ondersteuning			**€ 15.055.414**	**€ 3.400.916**	**€ 11.654.498**	**€ 15.312.244**	**€ 3.404.522**	**€ 11.907.722**	**€ 15.621.524**	**€ 3.408.166**	**€ 12.213.358**	**€ 15.938.447**	**€ 3.411.848**	**€ 12.526.599**
OZJT/Samen14	6.1.1	Samenkracht en burgerparticipatie OZJT	€ 954.060	€ 170.000	€ 784.060	€ 971.261	€ 171.286	€ 799.974	€ 988.836	€ 172.591	€ 816.245	€ 1.006.793	€ 173.913	€ 832.881
Totaal Organisatie voor de Zorg en de Jeugdhulp in Twente &			**€ 954.060**	**€ 170.000**	**€ 784.060**	**€ 971.261**	**€ 171.286**	**€ 799.974**	**€ 988.836**	**€ 172.591**	**€ 816.245**	**€ 1.006.793**	**€ 173.913**	**€ 832.881**
Veilig Thuis Twent	6.81	Geëscaleerde zorg 18-	€ 3.415.662	€ -	€ 3.415.662	€ 3.460.939	€ -	€ 3.460.939	€ 3.506.851	€ -	€ 3.506.851	€ 3.553.405	€ -	€ 3.553.405
Totaal Veilig Thuis Twente			**€ 3.415.662**	**€ -**	**€ 3.415.662**	**€ 3.460.939**	**€ -**	**€ 3.460.939**	**€ 3.506.851**	**€ -**	**€ 3.506.851**	**€ 3.553.405**	**€ -**	**€ 3.553.405**
Coalition of the Willing	0.10	Bestuur NWS	€ 186.045	€ 201.045	€ 15.000-	€ 187.867	€ 202.867	€ 15.000-	€ 189.734	€ 204.734	€ 15.000-	€ 191.647	€ 206.647	€ 15.000-
	3.1	Economische ontwikkeling KP	€ 1.372.434	€ 1.620.563	€ 248.129-	€ 1.372.434	€ 1.620.563	€ 248.129-	€ 1.372.434	€ 1.620.563	€ 248.129-	€ 1.372.434	€ 1.620.563	€ 248.129-
	3.1	Economische ontwikkeling Agenda voor	€ 3.341.875	€ 3.610.875	€ 269.000-	€ 3.341.875	€ 3.610.875	€ 269.000-	€ 3.341.875	€ 3.610.875	€ 269.000-	€ 3.341.875	€ 3.610.875	€ 269.000-
Totaal Coalition of the Willing			**€ 4.900.354**	**€ 5.432.483**	**€ 532.129-**	**€ 4.902.176**	**€ 5.434.305**	**€ 532.129-**	**€ 4.904.043**	**€ 5.436.172**	**€ 532.129-**	**€ 4.905.956**	**€ 5.438.085**	**€ 532.129-**
Totaal saldo van baten en lasten programma's			**€ 47.536.456**	**€ 16.756.869**	**€ 30.779.586**	**€ 48.211.942**	**€ 16.777.896**	**€ 31.434.045**	**€ 49.059.003**	**€ 16.799.322**	**€ 32.259.681**	**€ 49.926.847**	**€ 16.821.155**	**€ 33.105.692**
			€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 0	€ -	€ -	€ 0	€ -	€ -	€ 0
Algemene dekkingsmiddelen (gemeentelijke bijdrage)			**€ 47.672.495**	**€ 16.908.181**	**€ 30.764.314**	**€ 48.349.886**	**€ 16.777.896**	**€ 31.571.990**	**€ 49.198.879**	**€ 16.799.322**	**€ 32.399.557**	**€ 50.068.681**	**€ 16.821.155**	**€ 33.247.526**
Totaal saldo van baten en lasten			**€ 136.040-**	**€ 151.312-**	**€ 15.272**	**€ 137.944-**	**€ 0-**	**€ 137.944-**	**€ 139.876-**	**€ 0-**	**€ 139.876-**	**€ 141.834-**	**€ 0-**	**€ 141.834-**
Mutaties Reserves	0.10	Mutaties reserves	€ 136.040	€ 151.312	€ 15.272-	€ 137.944	€ 0	€ 137.944	€ 139.876	€ 0	€ 139.876	€ 141.834	€ 0	€ 141.834
Totaal Mutaties reserves			**€ 136.040**	**€ 151.312**	**€ 15.272-**	**€ 137.944**	**€ 0**	**€ 137.944**	**€ 139.876**	**€ 0**	**€ 139.876**	**€ 141.834**	**€ 0**	**€ 141.834**
Geraamd resultaat			**€ 0**	**€ 0**	**€ 0-**	**€ 0-**	**€ 0-**	**€ 0**	**€ 0-**	**€ 0-**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0-**	**€ 0**

Figuur 5 Overzicht van baten en lasten inclusief meerjarenraming

Toelichting op het overzicht van baten en lasten

In deze begroting is n.a.v. het besluit van de voormalige regioraad d.d. 12 november 2014 rekening gehouden met de Financiële uitgangs- en aandachtspunten voor verbonden partijen die door de hoofden Financiën aan Regio Twente worden verstrekt. Daarnaast hanteren we in de begroting een aantal uitgangspunten die niet direct tot een wijziging van de gemeentelijke bijdrage leiden.

Loon- en prijscompensatie 2019

Voor de looncompensatie wordt uitgegaan van 2,7% (CPB raming). Dit is echter wat betreft de looncompensatie 'slechts' een raming. De beleidslijn in deze is dat een verschil op de loonsom (overschot of tekort) separaat met de gemeenten wordt vereffend via de tussentijdse rapportage (BERAP) of via de jaarstukken. Voor de prijscompensatie wordt uitgegaan van 2,9% (uitgangspunt werkgroep verbonden partijen Twentse gemeenten).

Bijdrage per gemeente

De gemeentelijke bijdrage 2019 (excl. de bijdrage Jeugdgezondheidszorg) wordt verdeeld over de gemeenten op basis van de inwoneraantallen per 1 januari 2018 (opgave gemeenten) en de bijdrage voor de Jeugdgezondheidszorg op basis van het aantal jeugdigen per 1 januari 2017 (cijfers CBS).

Uitgangspunten meerjarenraming

Bij de opstelling van de meerjarenraming 2020-2022 zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. De looncompensatie 2020 t/m 2022 wordt geraamd op 2,7% en de prijscompensatie 2020 t/m 2022 op 1,4% (conform CPB raming voor 2019);
2. Het aantal inwoners/jeugdigen is voor de jaren 2020 t/m 2022 gefixeerd op het aantal inwoners/jeugdigen opgenomen in de begroting 2019.

Zittend vervoer

Als uitvloeisel van de zorgplicht voor personeel van een reeds in 2002 afgestoten activiteit, genaamd zittend vervoer, wordt nog aan twee voormalige personeelseden een WW uitkering uitbetaald. Deze uitkering loopt nog tot uiterlijk 2020 en neemt jaarlijks af. Voor het jaar 2019 wordt nog voor ca. € 45.000 aan kosten verwacht. Deze kosten komen volledig voor rekening van de voormalige Gemeentekring Almelo-gemeenten (GKA gemeenten), omdat het zaakwaarnemend de afwikkeling betreft van een ooit door de Gemeentekring Almelo uitgevoerde activiteit.

Onvoorziene uitgaven

In 2019 wordt evenals in voorgaande jaren een post 'onvoorzien' van € 45.000,- geraamd. Om in bepaalde situaties adequaat, effectief en efficiënt te kunnen handelen verdient het aanbeveling om incidenteel te kunnen beschikken over een dergelijke begrotingspost. Het geraamde bedrag wordt onttrokken aan de algemene reserve, zodat een verhoging van de gemeentelijke bijdrage hiervoor niet aan de orde is. Voordat aanspraak gemaakt wordt op deze post, wordt nagegaan of het saldo van de algemene reserve toereikend om deze onttrekking te kunnen doen.

Het dagelijks bestuur legt vervolgens in de eerstvolgende vergadering van het algemeen bestuur verantwoording af. De onttrekking moet passen binnen het karakter en de doelstelling van de gemeenschappelijke regeling. In de tussentijdse rapportage wordt gerapporteerd over mogelijke besteding van de post 'onvoorzien'. In de meerjarenraming is het bedrag voor onvoorzien op € 0 gezet in verband met onvoldoende dekking in de algemene reserve.

Tarieftaken

Voor taken, die niet via de algemene bijdrage van gemeenten worden bekostigd, gelden tarieven die alle bedrijfskosten moeten afdekken. Deze tarieven, gerelateerd aan een reëel te verwachten omzet, dienen tenminste een kostendekkend exploitatieresultaat op te leveren. In de begroting zijn deze taken kostendekkend opgenomen. In de praktijk blijkt dit niet altijd op te gaan. In de risicoparagraaf is dit risico benoemd.

Agenda van Twente / Innovatie Platform Twente / Twentse Innovatiesprong (AvT / IPT/ IST)

Vanaf het jaar 2007 is gedurende tien jaar het programma Agenda van Twente uitgevoerd, dit betekent dat dit programma in 2018 formeel is afgelopen en dat nog een aantal resterende werkzaamheden ter afwikkeling moeten worden uitgevoerd. Inmiddels heeft dit programma opvolging gekregen in het investeringsprogramma Agenda voor Twente, dit is een COW taak waaraan niet alle Twentse gemeenten deelnemen en dat afzonderlijk wordt toegelicht.

Daarnaast is via het MKB fonds Vouchers en Kredieten voor ca. € 3 mln. aan geldleningen verstrekt. Hierop wordt rente in rekening gebracht en ontvangen en worden deze leningen (ca. 20 in getal) naar verwachting in de komende jaren t/m 2021 successievelijk afgelost. Voor de kosten van (administratieve) ondersteuning van dit debiteurenbeheer tot 2021 is binnen het beschikbare budget van het "afgelopen" AvT programma bij AB besluit een bedrag van € 500.000,- gereserveerd. Dit bedrag wordt afdoende geacht om de kosten van debiteurenbeheer gedurende deze periode te kunnen bekostigen.

Samenwerking in 'Coalition of the Willing' verband

Er zijn verschillende ontwikkelingen m.b.t. samenwerking tussen gemeenten en Regio Twente op het gebied van bedrijfsvoering ('Coalition of the Willing'). Deze ontwikkelingen hebben geen invloed op de gemeentelijke bijdrage, omdat de kostenverrekening tussen de deelnemende partijen op basis van onderlinge afspraken worden verrekend.

13.1.1 Specificatie gemeentelijke bijdrage 2019 t.o.v. 2018

Gemeentelijke bijdrage programmabegroting 2018			**€**	**29.483.686**
Begrotingswijziging 2018 Vrijetijdseconomie	€	577.205		
Begrotingswijziging 2018 OZJT	€	181.551		
Begroting 2018 na wijziging			€	30.242.442
Totale gemeentelijke bijdrage programmabegroting 2019			**€**	**30.764.314**

Per saldo een stijging van de bijdrage 2019 t.o.v. 2018	**€**	**521.872**

Uitgangspunten programmabegroting 2019	**Stijging**		**Daling**	
Loon en salarissen:				
Werkgeverslasten 2018, ambtsjubilea, periodieken, e.d.	€	321.837		
Looncompensatie (2,7%)	€	684.469		
Prijscompensatie (2,9%)	€	266.823		
Overheveling budget van VRT naar GGD-GROP	€	8.000		
Omslagrente (0,5%)	€	32.083		
Totale stijging gemeentelijke bijdrage 2019	**€**	**1.313.212**		
Aanpassing Kennispunt uit gemeentelijke bijdrage			€	575.195-
Aanpassing Netwerkstad uit gemeentelijke bijdrage			€	216.144-
Totale daling gemeentelijke bijdrage CoW 2019			**€**	**791.339-**
Totale stijging gemeentelijke bijdrage basistaken 2019 t.o.v. 2018	**€**	**521.872**		

Tabel 11 verklaring stijging gemeentelijke bijdrage

13.1.2 Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten

Voor de periode 2019 tot en met 2022 worden de volgende incidentele baten en lasten geraamd:

	Taakveld		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
7.1	Volksgezondheid	Lasten	€ 2.189	€ 2.085	€ 2.087	€ 2.090
		Baten	€ 2.185	€ 2.079	€ 2.079	€ 2.079
		Saldo	**€ 3**	**€ 6**	**€ 8**	**€ 11**
3.1	Economische ontwikkeling	Lasten	€ 425	€ 425	€ 425	€ 425
		Baten	€ 425	€ 425	€ 425	€ 425
		Saldo	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
	Saldo individuele baten en lasten		**€ 4**	**€ 6**	**€ 9**	**€ 11**

Tabel 12 Overzicht incidentele baten en lasten

13.2 Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting

Deze paragraaf bevat een prognose van de balans en het EMU-saldo. Daarnaast zal aandacht besteed worden aan de jaarlijkse terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, de investeringen en het verloop van de reserves.

13.2.1 Geprognosticeerde balans

De prognose van de balans betreft het begrotingsjaar, het voorliggende jaar en de 3 jaren volgend op het begrotingsjaar.

Bedragen in €	Jaarrekening 2017	Prognose eind 2018	Prognose eind 2019	Prognose eind 2020	Prognose eind 2021	Prognose eind 2022
Materiele vaste activa	4.694.561	6.787.181	6.612.473	6.071.344	5.533.062	5.097.925
Financiële vaste activa	1.439.382	1.109.964	487.175	107.897	103.346	94.641
Vlottende activa	14.107.446	12.300.109	12.944.135	13.857.076	14.386.782	14.811.469
Totaal activa	**20.241.389**	**20.197.253**	**20.043.783**	**20.036.316**	**20.023.190**	**20.004.035**
Eigen vermogen	6.268.976	6.356.182	6.340.910	6.478.854	6.618.730	6.760.563
Vaste schulden	1.887.530	1.756.188	1.617.991	1.472.579	1.319.577	1.158.589
Vlottende schulden	12.084.883	12.084.883	12.084.883	12.084.883	12.084.883	12.084.883
Totaal passiva	**20.241.389**	**20.197.253**	**20.043.783**	**20.036.316**	**20.023.190**	**20.004.035**

13.2.2 Berekening EMU-saldo

	Omschrijving (x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
1	Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	€ 87	€ 15-	€ 138	€ 140	€ 142
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	€ 706	€ 728	€ 728	€ 728	€ 728
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
4	Investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	€ 706	€ 728	€ 728	€ 728	€ 728
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), **voor zover niet op exploitatie verantwoord**	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
8	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties **niet op exploitatie verantwoord**	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
10	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
11	Verkoop van effecten:					
a	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
b	Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?					
Berekend EMU-saldo		**€ 87**	**€ 15-**	**€ 138**	**€ 140**	**€ 142**

Verloopoverzicht reserves

Hieronder treft u het verloopoverzicht aan de van de mutaties in de reserves die worden geraamd. Met betrekking tot grootonderhoud op de recreatieparken en fietspaden worden dotaties aan reserves opgenomen. Onttrekkingen aan de reserves voor grootonderhoud geschieden op basis van een meerjarenplanning. Per jaarschijf wordt door de parkbeheerders beoordeeld welk grootonderhoud dient plaats te vinden. De kosten voor grootonderhoud worden vervolgens bij de jaarrekening onttrokken uit de reserves.

Verloopoverzicht reserves	Saldo per 31-12-2017	Saldo per 31-12-2018	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo per 31-12-2019	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022
Reserve groot onderhoud recreatieparken en fietspaden	316.194	448.400	136.040		584.440	722.384	862.260	1.004.094
Egalisatiereserve Gezondheid	478.839	478.839	0	106.312	372.527	372.527	372.527	372.527
Algemene reserve	116.807	71.807	0	45.000	26.807	26.807	26.807	26.807

Tabel 13 Verloopoverzicht reserves

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

In onderstaand overzicht zijn de arbeidskosten gerelateerde verplichtingen opgenomen, die jaarlijks een vergelijkbaar volume hebben. De dekking van deze verplichtingen is in de meerjarenraming voorzien.

Bedragen in € 1.000	Jaarlijks
Vakantiegeld	1.742
Eindejaarsuitkering	1.415
Vakantiedagen	1.540

Tabel 14 Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Investeringen

Hieronder treft een overzicht van de verwachte herinvesteringen:

Herinvesteringen	2019	2020	2021	2022
Investeringen met economisch nut	608.714	247.255	262.060	336.281

Tabel 15 Herinvesteringen

Bijlagen

Bijlage 1 Gemeentelijke bijdrage 2019 (per taakveld)

Gemeente	Aantal inw. 01-01'18	0.1 Bestuur	0.10 Mutaties reserves	0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0.4 Overhead	0.5 Treasury
Almelo	72.692	15.809	-1.841	0	0	0
Borne	23.116	5.027	-672	0	0	0
Dinkelland	26.297	5.719	-685	0	0	0
Enschede	158.351	34.438	-1.502	0	0	0
Haaksbergen	24.292	5.283	-467	0	0	0
Hellendoorn	35.799	7.786	-960	0	0	0
Hengelo	80.622	17.534	-1.717	0	0	0
Hof van Twente	34.932	7.597	-574	0	0	0
Losser	22.554	4.905	-341	0	0	0
Oldenzaal	31.911	6.940	-867	0	0	0
Rijssen / Holten	38.107	8.288	-2.266	0	0	0
Tubbergen	21.214	4.614	-860	0	0	0
Twenterand	33.901	7.373	-1.631	0	0	0
Wierden	24.260	5.276	-891	0	0	0
Totaal	**628.048**	**136.589**	**-15.272**	**0**	**0**	**0**
		-	-	-	-	-

Gemeente	0.7 Algemene uitkering en overige uikeringen gemeentefonds	2.1 Verkeer en vervoer	3.1 Economische ontwikkeling	3.1 Economische ontwikkeling Agenda van Twente	3.4 Economische ontwikkeling Internationaal en Lobby	5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie
Almelo	49.827	43.519	223.327	-25.997	51.769	216.355
Borne	15.845	13.839	71.018	-8.267	16.462	68.801
Dinkelland	18.025	15.743	80.791	-9.405	18.728	78.268
Enschede	108.542	94.800	486.492	-56.631	112.772	471.304
Haaksbergen	16.651	14.543	74.631	-8.687	17.300	72.301
Hellendoorn	24.538	21.432	109.983	-12.803	25.495	106.549
Hengelo	55.262	48.266	247.690	-28.833	57.416	239.957
Hof van Twente	23.944	20.913	107.320	-12.493	24.877	103.969
Losser	15.460	13.502	69.291	-8.066	16.062	67.128
Oldenzaal	21.873	19.104	98.038	-11.412	22.726	94.978
Rijssen / Holten	26.120	22.814	117.074	-13.628	27.138	113.419
Tubbergen	14.541	12.700	65.175	-7.587	15.108	63.140
Twenterand	23.237	20.296	104.152	-12.124	24.143	100.900
Wierden	16.629	14.524	74.533	-8.676	17.277	72.206
Totaal	**430.496**	**375.993**	**1.929.515**	**-224.607**	**447.274**	**1.869.275**
	-	-	-	-	-	-

Gemeente	6.1.1 Samenkracht en burgerparticipatie OZJT	6.1.2 Samenkracht en burgerparticipatie GGD	6.81 Geëscaleerde zorg 18+	7.1 Volksgezondheid	7.1 Volksgezondheid JGZ	7.5 Begraafplaatsen en crematoria	Totaal
Almelo	155.983	10.187	395.338	511.369	1.921.016	5.385	3.572.046
Borne	49.603	3.240	125.717	162.615	624.305	1.712	1.149.245
Dinkelland	56.428	3.685	143.017	184.992	697.857	1.948	1.295.114
Enschede	339.791	22.192	861.198	1.113.956	3.795.458	11.730	7.394.541
Haaksbergen	52.126	3.404	132.113	170.888	618.960	1.800	1.170.845
Hellendoorn	76.818	5.017	194.694	251.836	954.273	2.652	1.767.311
Hengelo	172.999	11.298	438.466	567.154	2.080.210	5.972	3.911.676
Hof van Twente	74.957	4.895	189.979	245.737	874.867	2.588	1.668.577
Losser	48.397	3.161	122.661	158.661	560.296	1.671	1.072.788
Oldenzaal	68.475	4.472	173.549	224.485	852.470	2.364	1.577.195
Rijssen / Holten	81.770	5.340	207.246	268.072	1.208.907	2.823	2.073.118
Tubbergen	45.521	2.973	115.373	149.235	610.689	1.572	1.092.193
Twenterand	72.745	4.751	184.372	238.484	1.015.736	2.511	1.784.946
Wierden	52.057	3.400	131.939	170.663	683.987	1.797	1.234.720
Totaal	**1.347.671**	**88.015**	**3.415.662**	**4.418.148**	**16.499.030**	**46.525**	**30.764.314**

De gemeentelijke bijdrage van taakveld 7.1 Volksgezondheid JGZ is niet rechtstreeks te herleiden naar een bijdrage per inwoner, omdat uitgaven in het kader van Jeugdgezondheidszorg op basis van het aantal jeugdigen van de deelnemende gemeenten worden toegerekend. Ook de mutatie reserve van Volksgezondheid is berekend op basis van het aantal jeugdigen van de deelnemende gemeenten.

Stadsbank Oost Nederland

Jaarstukken 2017

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 3
Voorwoord 5
Jaarverslag 2017 6
1.1 De organisatie 6
1.1.2 Bestuurlijke structuur 6
1.1.3 Organisatiestructuur van Stadsbank Oost Nederland 8
1.1.4 Het werkgebied van de bank 9
1.2 Bericht van het Dagelijks Bestuur 10
1.2.1 Doelstelling van Stadsbank Oost Nederland 10
1.2.2 Bestuur 10
1.2.3 Dienstverlening van Stadsbank Oost Nederland 11
1.3 Bedrijfsvoering 2017 12
1.3.1 Autonome ontwikkelingen 2017 12
1.3.2 Realisatie van doelmatigheid en rechtmatigheid 12
1.4 Programmaverantwoording 14
1.4.1 Programma: Algemeen Bestuur 14
1.4.2 Programma: Financieel-maatschappelijke dienstverlening en voorzieningen 16
1.5 Verplichte paragrafen 24
1.5.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 24
1.5.2 Onderhoud kapitaalgoederen 28
1.5.3 Financiering 28
1.5.4 Verbonden partijen 29
1.5.5 Bedrijfsvoering 29
Jaarrekening 2017 32
2.1 Balans per 31 december 2017 32
2.2 Overzicht van de Baten en Lasten in de Jaarrekening 2017 33
2.3 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling 33
Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening 33
2.3.1 Activa 34
2.3.2 Passiva 35
2.4 Toelichting op de Balans 36
2.4.1 Activa 36
2.4.2 Passiva 39
2.5 Toelichting op de baten en lasten in de jaarrekening 44
2.5.1 Algemeen Bestuur 44
2.5.2 Financieel-maatschappelijke dienstverlening en voorzieningen 46
2.5.3 Toelichting resultaat voor en na bestemming (mutaties in reserves) 47
2.6 Sisa 48

Overige gegevens 49
3.1 Controleverklaring 49
3.2 Voorstel tot vaststelling van de jaarrekening 2017 en resultaat-bestemming 50
Bijlagen 52
Categorische indeling rekening 53
Resultaat 2017 53
Berekening van de afrekening met de deelnemende gemeenten over het jaar 2017 54
Statistische gegevens 56

Voorwoord

Voor u liggen de jaarstukken 2017 van de Gemeenschappelijke Regeling Stadsbank Oost Nederland. De jaarstukken bestaan uit het jaarverslag 2017, de jaarrekening 2017 en een aantal bijlagen.

Het jaar 2017 heeft in het teken gestaan van een verdere kwaliteitsverbetering van producten en processen bij de SON. Dit vanuit het uitgangspunt dat de mensen met financiële problemen bij de Stadsbank een zo optimaal mogelijke dienstverlening krijgen en goed geholpen worden bij de oplossing van hun financiële problematieken. Dat doet de SON niet alleen, maar nadrukkelijk in afstemming met gemeenten, vrijwilligers en overige ketenpartners.

Naast inzet op verbetering van de informatievoorziening aan klanten van de SON, heeft in 2017 ook de digitale dienstverlening een nieuwe impuls gekregen. Als eerste schuldhulpverlenende organisatie in Nederland maakt de SON gebruik van een nieuwe digitale applicatie –Mijn Stadsbank-, waarin mensen op hun mobiele telefoon alle bankzaken bij de SON kunnen volgen.

De context waarin de SON zijn werk doet wordt steeds veeleisender en complexer. Problematieken zijn anders en zwaarder dan jaren geleden en er wordt meer van de schuldhulpverlening verwacht. Ook een veranderende opvatting over het begrip "zelfredzaamheid" kan in de nabije toekomst de schuldhulpverlening beïnvloeden. Belangrijk is dus ook om ook de komende periode open oor en oog te hebben voor een toekomstbestendige en duurzame schuldhulpverlening.

Tot slot: in deze jaarstukken zijn voor het eerst een aantal relevante prestatie-indicatoren opgenomen over de effectiviteit van de schuldhulpverlening. Deze indicatoren zijn in samenspraak met de deelnemende gemeenten ontwikkeld. De set indicatoren wordt daarbij gezien als een eerste aanzet. Verdere doorontwikkeling vindt de komende periode plaats.

Enschede, 12 april 2018

Dhr. Drs. P.G. Welman

Voorzitter Dagelijks Bestuur

Jaarverslag 2017

1.1 De organisatie

Stadsbank Oost Nederland is een Gemeenschappelijke Regeling, die voor de burgers van 22 gemeenten in Twente en de Achterhoek werkzaam is op het gehele terrein van de schulddienstverlening. De 22 aangesloten gemeenten zijn organisatorisch verdeeld over vijf gebiedsteams. De hoofdlocatie van de organisatie is gevestigd in Enschede. Daarnaast vindt de dienstverlening plaats zoveel mogelijk dichtbij de klant op werklocaties in de aangesloten gemeenten.

Kerngegevens Stadsbank Oost Nederland

Algemeen	**2017**	**2016**
Aangesloten gemeenten	22	22
Werkgebieden*	5	5
Inwoners werkgebied **	901.879	901.023
Huishoudens **	390.112	387.094

* *Vanaf 2016 zijn er 5 gebiedsteams in het nieuwe dienstverleningsmodel.*

** *Demografische kerncijfers per gemeente 2017, CBS.*

1.1.2 Bestuurlijke structuur

Het Algemeen Bestuur (2014 – 2018)

Elke aangesloten gemeente wijst uit haar college één lid aan voor het Algemeen Bestuur. Elk lid van het Algemeen Bestuur heeft in de vergadering één stem. De vergaderingen van het Algemeen Bestuur zijn openbaar.

Het Algemeen Bestuur heeft in 2017 drie keer vergaderd.

De samenstelling van het Algemeen Bestuur is per 31 december 2017 als volgt:

Het Algemeen Bestuur

Gemeente	**Lid**	**Gemeente**	**Lid**
Aalten	Dhr. H. Wiltink	Lochem	Mevr. I. de Pagter
Almelo	Dhr. F. J. Cornelissen	Losser	Dhr. J.F. Hassink
Berkelland	Dhr. J.B. Boer	Montferland	Mevr. I.T.J.M. Wolsing
Borne	Dhr. M.J.R. Kotteman	Oldenzaal	Dhr. R.G.H. Christenhusz
Bronckhorst	Dhr. P. Seesing	Oost Gelre	Mevr. M.G. Frank
Dinkelland	Mevr. I. Duursma	Oude IJsselstreek	Dhr. P. van de Wardt
Enschede	Dhr. P.G. Welman	Rijssen-Holten	Dhr. B. Beens
Haaksbergen	Mevr. E.B.M. van Spiegel	Tubbergen	Dhr. R.H. de Witte
Hellendoorn	Mevr. J.H. van den Dolder	Twenterand	Dhr. G.J. Binnenmars
Hengelo (Ov)	Mevr. M.H. ten Heuw	Wierden	Dhr. N. Lansink Rotgerink
Hof van Twente	Dhr. P. v. Zwanenburg	Winterswijk	Dhr. D.W. Aalderink

* Mevr. I. Duursma neemt waar voor de afgetreden mevr. J.B.M. Zwiep.

Het Dagelijks Bestuur (2014-2018)

Aan het begin van de zittingsperiode van het bestuur benoemen de leden van het Algemeen Bestuur uit hun midden het Dagelijks Bestuur. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit acht leden. Statutair maken de Algemeen Bestuursleden van de gemeenten Almelo, Enschede en Hengelo deel uit van het Dagelijks Bestuur.

Elk lid van het Dagelijks Bestuur heeft in de vergadering één stem. Bij het staken van stemmen beslist de stem van de voorzitter.

Het Dagelijks Bestuur heeft in 2017 acht keer vergaderd.

Het Dagelijks Bestuur

Naam	Functie
Dhr. P.G. Welman	Voorzitter
Mevr. I.T.J.M. Wolsing	Vice-voorzitter
Mevr. M.H. ten Heuw	Lid
Dhr. D.W. Aalderink	Lid
Dhr. R.G.H. Christenhusz	Lid
Dhr. F.J. Cornelissen	Lid
Dhr. G.J. Binnenmars	Lid
Dhr. P. v. Zwanenburg	Lid

De heer P.G. Welman is voorzitter van het Algemeen Bestuur.

De heer P. Lage Venterink, Hoofd afdeling Juridische Zaken en Beleid, sector Sociaal bij de gemeente Hengelo, is secretaris van het bestuur.

Het Platform

Het Platform is een permanente ambtelijke adviescommissie aan zowel het bestuur als de directeur van de bank. Het Platform geeft gevraagd en ongevraagd advies aan het bestuur en de directie inzake het beleid en de bedrijfsvoering van de bank.

De voorzitter van het Platform wordt door het Algemeen Bestuur benoemd en neemt als adviseur deel aan de vergaderingen van zowel het Algemeen – als het Dagelijks Bestuur. In 2017 was de heer J.H. Scholtens, hoofd Afdeling Sociaal Economische Zaken bij de gemeente Almelo, voorzitter van het Platform.

De vergaderingen worden in principe gepland vlak voor bestuursvergaderingen met de mogelijkheid om ook tussendoor vergaderingen in te plannen. In het jaar 2017 hebben 6 vergaderingen plaatsgevonden.

Het jaar 2017 stond o.a. in het teken van prestatie-indicatoren schulddienstverlening, het ontwikkelen van een draagkrachtsystematiek ten behoeve van meerderjarigenbewind en de implementatie ervan en de mogelijkheid voor gemeenten om het rentepercentage van sociale kredieten per gemeente vast te stellen.

1.1.3 Organisatiestructuur van Stadsbank Oost Nederland

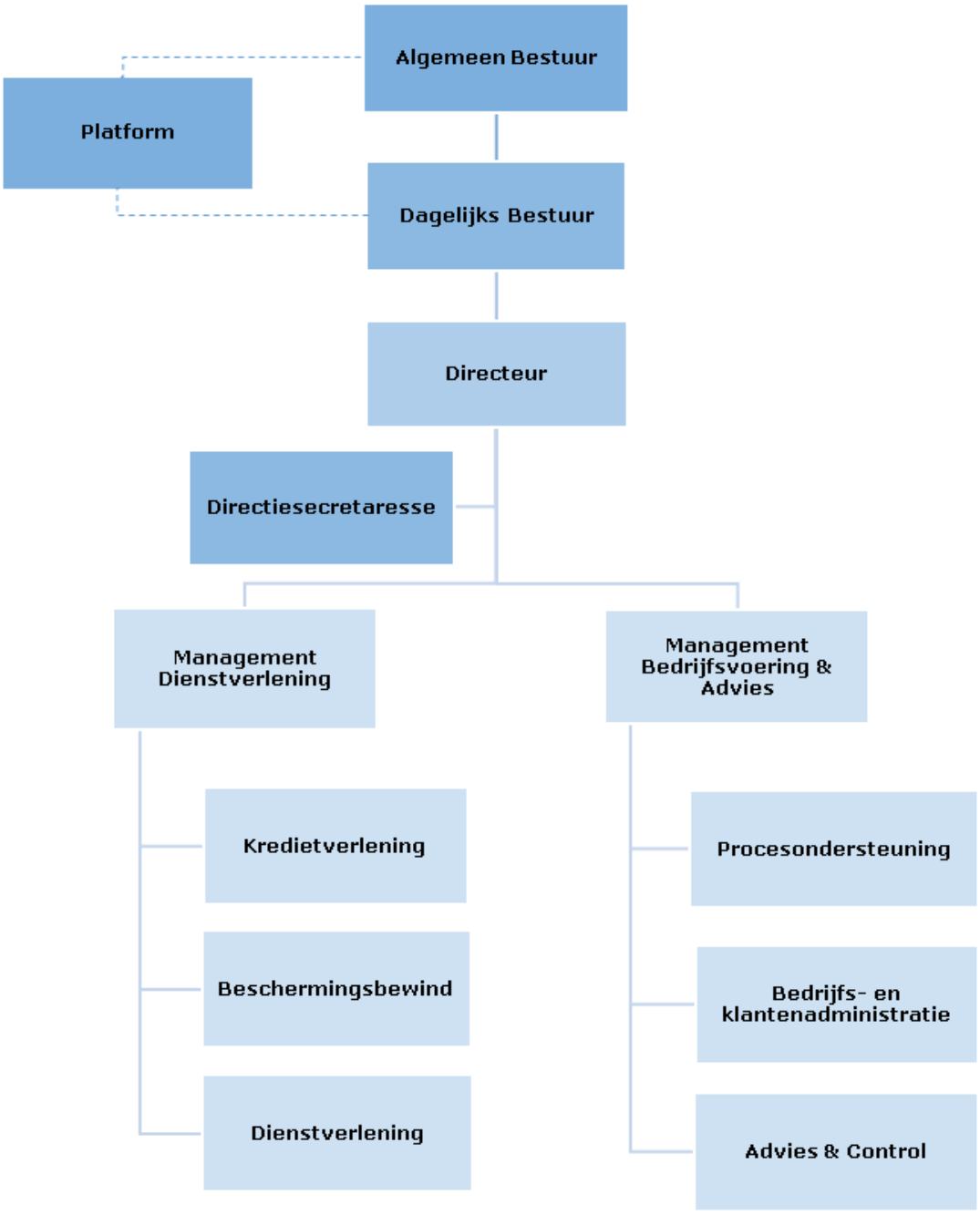

Bestuurs- en organisatiestructuur Stadsbank Oost Nederland per 1-1-2017

1.1.4 Het werkgebied van de bank

Het werkgebied van de bank bestaat uit de 22 bij de gemeenschappelijke regeling aangesloten gemeenten.

In het nieuwe dienstverleningsmodel zijn de gemeenten van Stadsbank Oost Nederland als volgt ingedeeld in 5 gebiedsteams:

Gebiedsteams

Team	Gemeente
Enschede Oost-West	Enschede-Oost, Enschede-West, Haaksbergen, Losser.
Enschede Noord-Zuid-Centrum	Enschede-Noord, Enschede-Zuid, Enschede-Centrum.
Hengelo	Borne, Dinkelland, Hengelo, Hof van Twente, Oldenzaal en Tubbergen.
Almelo	Almelo, Hellendoorn, Rijssen-Holten, Twenterand en Wierden.
Achterhoek	Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Lochem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek en Winterswijk.

1.2 Bericht van het Dagelijks Bestuur

1.2.1 Doelstelling van Stadsbank Oost Nederland

De Stadsbank Oost Nederland is als professioneel dienstverlener een deskundige en betrouwbare steun en toeverlaat voor mensen met financiële problemen. Onze missie is om de eigen kracht van mensen te versterken en financiële stabiliteit voor mensen te bieden. Dat doen we vanuit een transparante, kwalitatief hoogwaardige en professionele dienstverlenende organisatie. Wij gaan samen met onze klanten altijd op zoek naar de beste oplossing voor het financiële probleem. Daarbij werken we klantgericht, communiceren we transparant, hebben we een goede bereikbaarheid en bieden een hoge kwaliteit. We geven onze klanten een nieuw en reëel toekomstperspectief.

In de dienstverlening richting gemeenten staan 'maatwerk' en 'innovatie' centraal. Belangrijk daarbij is dat een open en transparante dialoog met de opdrachtgevers plaatsvindt en dat de bank zich door gemeenten op open wijze laat aanspreken op de kwaliteit van de dienstverlening.

We zetten in op versterking van verbinding en samenwerking met ketenpartners en vrijwilligers, het aangaan van nieuwe combinaties en het meewerken aan/bedenken van nieuwe en innovatieve oplossingen. Wij staan open voor elke nieuwe uitdaging vanuit de samenleving.

De Stadsbank heeft als doelstelling om haar schulddienstverlening maatwerkgericht en zo dicht mogelijk bij de klant te verrichten. Er zijn integrale klantteams gevormd, die per regio een gebiedsteam vormen. De nieuwe werkprocessen zijn gericht op klantvriendelijkheid, snelle doorlooptijden, één aanspreekpunt voor de klant en het zoveel mogelijk werken op locatie. De gebiedsteams worden ondersteund door een centrale administratieve backoffice en een centrale beleidsadvies eenheid.

De bank is lid van de Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet (NVVK), de belangenvereniging van gemeentelijke kredietbanken, publieke instellingen en bedrijven die mensen met schulden helpen. Daarnaast is de bank aangesloten bij Sociale Banken Nederland (SBN), een samenwerkingsverband van kredietbanken en bij de Stichting Bureau Krediet Registratie (BKR) te Tiel.

1.2.2 Bestuur

De vergadering op 22 juni stond in het teken van het vaststellen van de Jaarstukken 2017, de Primitieve Begroting 2018 en de Voorjaarsnota 2017, inclusief begrotingswijziging. Verder zijn de voorstellen voor procedureregels klachtenafhandeling en de rente op sociale leningen vastgesteld. Het Algemeen bestuur heeft kennis genomen van het verslag 'Financiële Rechtmatigheid en Risicomanagement' en de Managementletter 2017. De vergadering op 25 september ging over personele aangelegenheden. Tijdens de vergadering op 15 november heeft het Algemeen Bestuur de Najaarsnota 2017 en Primaire Begroting 2018, inclusief begrotingswijziging vastgesteld. Daarnaast zijn de voorstellen voor de uitvoeringsregels rente sociale leningen en de verlaging van de flexibele schil in de formatie behandeld en vastgesteld.

1.2.3 Dienstverlening van Stadsbank Oost Nederland

De Stadsbank ondersteunt de aangesloten gemeenten bij het gemeentelijk beleid ter bevordering van de maatschappelijke participatie van hun burgers, met name gericht op de 'bancaire taken' voor schuldhulpverlening. Hierbij wordt geanticipeerd op de ontwikkelingen in het Sociaal Domein. De dienstverlening van de Stadsbank bestond in 2017 uit:

- Preventie- en voorlichtingsactiviteiten gericht op het voorkomen van financiële instabiliteit en schulden.
- Het geven van advies over het creëren van financiële stabiliteit, het oplossen van schulden en het adviseren over het wegnemen van tekortkomingen die hebben geleid tot de financieel problematische situatie.
- Kredietmogelijkheden aan personen die voldoen aan de "Fido-criteria". De bank hanteert hierbij maatschappelijk verantwoorde rentepercentages.
- Budgetbeheer ter borging van de stabiliteit in de betaling van primaire lasten van het huishouden en ter ondersteuning van het herstel van de financiële zelfredzaamheid, zodat (verdere) schulden kunnen worden voorkomen.
- Meerderjarigenbewind aan personen die blijvend niet bij machte zijn zelfstandig de eigen financiën te beheren.
- Voorliggende voorziening voor meerderjarigenbewind (BudgetZeker) aan personen die tijdelijk niet bij machte zijn zelfstandig de eigen financiën te beheren.
- Bemiddeling tussen schuldenaar en schuldeisers om tot een minnelijke schuldregeling te komen en ter voorkoming van maatschappelijke uitval.
- Beheer minnelijke regelingen ter borging van een minnelijke regeling en ter ondersteuning van een eventuele re-integratie op de arbeidsmarkt.
- De afgifte van de verklaring en het ondersteunen bij het opstellen van het verzoekschrift conform de Faillissementswet inzake de toelating tot de wettelijke schuldsanering.
- De samenwerking met en inzet van vrijwilligers in de schuldhulpdienstverlening.

Bovendien zet de bank haar expertise en capaciteiten in om maatwerkdiensten te leveren aan de aangesloten gemeenten, met name in de vorm van diensten op locatie en projecten.

1.3 Bedrijfsvoering 2017

1.3.1 Autonome ontwikkelingen 2017

Het aantal indicatiestellingen is gedaald ten opzichte van het voorgaande jaar (2017: 2.149; 2016: 2.615). Ook het aantal geopende budgetbeheerrekeningen is gedaald ten opzichte van 2016, met 21,75%. Het aantal schuldregelingsovereenkomsten is in vergelijking met 2016 afgenomen met 2,0%.

Onder andere door de telefonische scan kan doelmatiger worden geïndiceerd en/of doorverwezen.

Er heeft een verdere toeloop op beschermingsbewind plaatsgevonden (actief 2017: 1.256; actief 2016: 1.114).

Het aantal verstrekte kredieten is in 2017 met 9,67% afgenomen. Dit houdt mede verband met de afname van leningen onder borg voor statushouders. De leningen zonder borg zijn wel licht gestegen.

1.3.2 Realisatie van doelmatigheid en rechtmatigheid

Om de doelmatigheid en de rechtmatigheid te borgen zijn door de organisatie de volgende maatregelen getroffen:

1. Doelmatig aanwenden financiële middelen - Afsluiten van kortlopende inkoopcontracten en verdergaande digitalisering en automatisering van processen. Bij het afsluiten van flexibele arbeidscontracten rekening houden met de autonome ontwikkelingen van de dienstenafname.

2. Inzicht in de doelmatigheid - Koppeling van het dienstenaanbod aan formatie en exploitatie. Door middel van een dashboard op medewerkersniveau inzicht geven in de ontwikkelingen van de sturingsindicatoren van de primaire processen. Tweemaandelijks op managementniveau rapporteren over de formatieve en financiële situatie en ontwikkeling van de Stadsbank.

3. Doelmatige verkrijging van middelen - De overtollige middelen worden overeenkomstig het Treasurystatuut in een deposito gehouden bij ABN AMRO met een rente typische looptijd van 3 maanden.

4. Inzicht in de rechtmatigheid - De interne controle is uitgewerkt, conform het door het Algemeen Bestuur vastgestelde Controleprotocol van de bank. Op basis hiervan verricht de accountant een interim-controle in het najaar en rapporteert hierover in de Managementletter aan het management en het Dagelijks Bestuur. Daarnaast maakt de accountant een Verslag van Bevindingen, naar aanleiding van de controle van de jaarrekening.

Rechtmatigheid- en kwaliteitscontrole

Gedurende het jaar worden steekproefsgewijs controles verricht door het team Advies & Control van de afdeling Bedrijfsvoering & Advies.

De inzet is om alle bedrijfsprocessen zo efficiënt mogelijk en volgens de voorschriften uit te voeren. De medewerkers van de bank kunnen hierbij gebruik maken van diverse instructies en handleidingen. De kwaliteitscontrole vindt op verschillende inputgegevens en sturingsindicatoren plaats. Afwijkingen van de norm worden geregistreerd en hierover wordt gerapporteerd naar de betrokkenen. Naar aanleiding hiervan vinden herstelacties plaats, die worden gemonitord door Advies & Control. Indien van toepassing worden de (werk)processen hierop aangepast.

1.4 Programmaverantwoording

Voor u ligt de programma verantwoording over het jaar 2017. Deze voldoet aan de huidige voorwaarden die het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) aan verbonden partijen van de lokale overheid stelt. Vanaf de begroting 2018 gelden gewijzigde BBV-voorschriften met betrekking tot de programmarekening. De verantwoording van de SON wordt hierop afgestemd.

De bank kent twee programma's: het programma *Algemeen Bestuur* en het programma *Financieel – maatschappelijke dienstverlening en voorzieningen.*

Het programma *Algemeen Bestuur* heeft betrekking op het 'besturen' van de bank door het Algemeen en Dagelijks Bestuur en de niet product- of dienstverlening-gerichte ontwikkelingen binnen de bank met het oog op een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering.

In het programma *Financieel – maatschappelijke dienstverlening en voorzieningen* vallen alle 'primaire' producten en diensten van de bank.

1.4.1 Programma: Algemeen Bestuur

Resultaten

Het programma *Algemeen Bestuur* omvat de bestuursproducten: *bestuursorganen* en *bestuursondersteuning*. Tevens behoren tot het programma Algemeen Bestuur de niet product-/ dienstverleningspecifieke activiteiten en voorzieningen gericht op een effectief en efficiënt beheer van de bedrijfsvoering.

Bestuursorganen

Het Algemeen Bestuur en het Dagelijks Bestuur geven sturing aan- en reageren op de bestuurlijke en maatschappelijke ontwikkelingen. Deze sturing is steeds gericht op een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering bij de bank.

Bestuursondersteuning

Het management legt door middel van de *Voorjaarsnota 2017* en de *Najaarsnota 2017* periodiek verantwoording af aan het bestuur over het gevoerde beleid en de verzorgde dienstverlening.

Vanuit de afdeling Bedrijfsvoering & Advies vindt de algemene interne ondersteuning aan de diverse organisatieonderdelen en het management plaats. Bij de algemeen interne ondersteuning gaat het onder meer om de personeelszorg, communicatie, juridische zaken, de centrale klantadministratie, de organisatie- en eigen financiële administratie, de kwantitatieve, kwalitatieve en financiële informatievoorziening en de facilitaire ondersteuning.

Gerealiseerde activiteiten

Communicatie

1. Bestuur

   Het Algemeen Bestuur heeft dit jaar drie keer vergaderd. Het Dagelijks Bestuur heeft in 2017 acht vergaderingen gehouden.

2. Platform

   Het Platform is een adviesorgaan voor zowel het Bestuur als de directie van Stadsbank Oost Nederland. Alle bij de gemeenschappelijke regeling aangesloten gemeenten nemen deel in het Platform. Het Platform adviseert zowel op verzoek als zelfstandig het Bestuur en de directie over ontwikkelingen in de

schulddienstverlening. Het Platform heeft in 2017 6 keer vergaderd. Het Platform wordt terzijde gestaan door de directie en wordt ambtelijk ondersteund.

3. Informatievoorziening

Stadsbank Oost Nederland vindt het belangrijk de deelnemende gemeenten goed te informeren over de ontwikkeling van haar dienstverlening aan burgers. De gemeenten worden hierover in het Algemeen Bestuur geïnformeerd door middel van de *Voorjaarsnota 2017* en de *Najaarsnota 2017*, inclusief de wijziging van de begroting.

Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering vindt plaats onder verantwoordelijkheid van de directeur, die wordt bijgestaan door een Managementteam. In het nieuwe dienstverleningsmodel ligt de focus op het 'werken in het zicht van de deelnemende gemeenten' en de deelname aan de lokale netwerkstructuren binnen een gemeente, die bijdragen aan de nieuwe antwoorden die gemeenten formuleren voor de opgaven in het sociale domein.

De nieuwe werkprocessen zijn gericht op klantvriendelijkheid, snelle doorlooptijden, één aanspreekpunt voor de klant en kwalitatief hoogwaardige dienstverlening op basis van maatwerk, zoveel mogelijk op locatie dichtbij de klant.

Personeelsbeleid

Activiteiten 2017

Naast regulieren P&O-werkzaamheden is er in 2017 gewerkt aan onderdelen uit het P&O-beleid. Dit beleid is gericht op vakmanschap, vertrouwen, verantwoordelijkheid en vrijheid. Dit is vertaald naar een aantal speerpunten: duurzame inzetbaarheid, verzuimreductie, vakmanschap en medewerker aan zet. In 2017 lag de focus met name op de volgende onderdelen:

- Ontwikkelen en implementeren eigen Stadsbank Academie.
- Ontwikkelen en implementeren vernieuwd inwerktraject voor nieuwe medewerkers.
- Investeren in duurzame inzetbaarheid met extra inzet op gezondheid en mobiliteit (voorbeelden zijn de samenwerking binnen Twentse Kracht en het uitvoeren van een vernieuwde RI&E inclusief bijbehorende actiepunten plan van aanpak).
- Voortdurende aandacht voor verzuimreductie/

Formatie

Op 1 januari 2018 bedraagt de formatie in totaal 140 fte, waarvan 124 fte met een aanstelling en 16 fte ingehuurd. Het aantal fte's vertaalt zich in 131 medewerkers met een aanstelling (43 mannen, 88 vrouwen) en 17 medewerkers met een flexibel contract (3 mannen, 14 vrouwen). De verhouding tussen het aantal medewerkers met een flexibel contract ten opzichte van medewerkers met een aanstelling komt op 1 januari 2018 neer op 11%.

Leeftijdsopbouw

In 2017 is de leeftijdscategorie 25-30 het grootst (in totaal 32 medewerkers, zowel met aanstelling als een flexibel contract). De gemiddelde leeftijd van medewerkers met een aanstelling is 42, bij de medewerkers met een flexibel contract ligt dat op 35. De gemiddelde leeftijd bij de Stadsbank over alle medewerkers komt uit op 41 jaar. In onderstaande grafiek is de specifieke leeftijdsopbouw binnen de Stadsbank te zien.

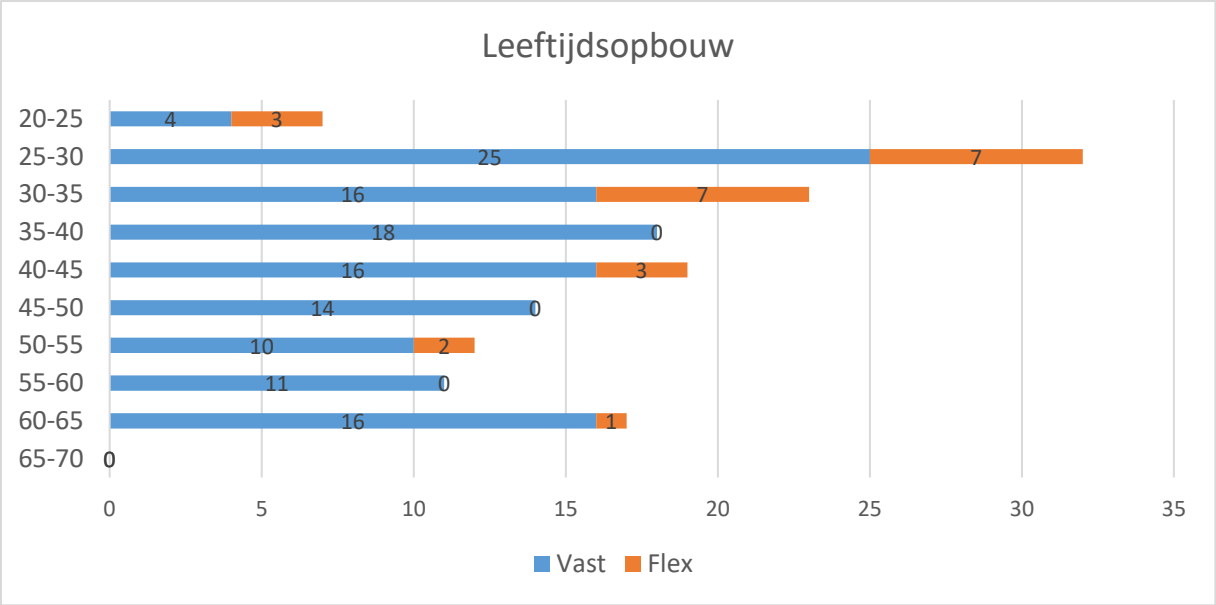

Ziekteverzuim

De verzuimcijfers hebben enkel betrekking op medewerkers met een aanstelling bij de Stadsbank. Het verzuim van medewerkers met een flexibel contract (op uitzend- of payrollbasis) valt onder de verantwoordelijkheid van die werkgever.

Het gemiddelde verzuimcijfer over 2017 bedraagt 5,93%.

Kosten

Programma 1 *(bedragen in €)*

Algemeen Bestuur	**2017**		**2016**
	Realisatie	*Begroting na wijziging*	*Realisatie*
Lasten	3.706.800	3.591.700	3.518.700
Baten	3.706.800	3.591.700	3.518.700
Saldo	**-**	**-**	**-**

1.4.2 Programma: Financieel-maatschappelijke dienstverlening en voorzieningen

Het programma Financieel-maatschappelijke dienstverlening en voorzieningen heeft betrekking op alle dienstverlening van de Stadsbank, ter ondersteuning van het beleid van de aangesloten gemeenten.

De dienstverlening en voorzieningen van de bank kunnen als volgt worden onderscheiden:

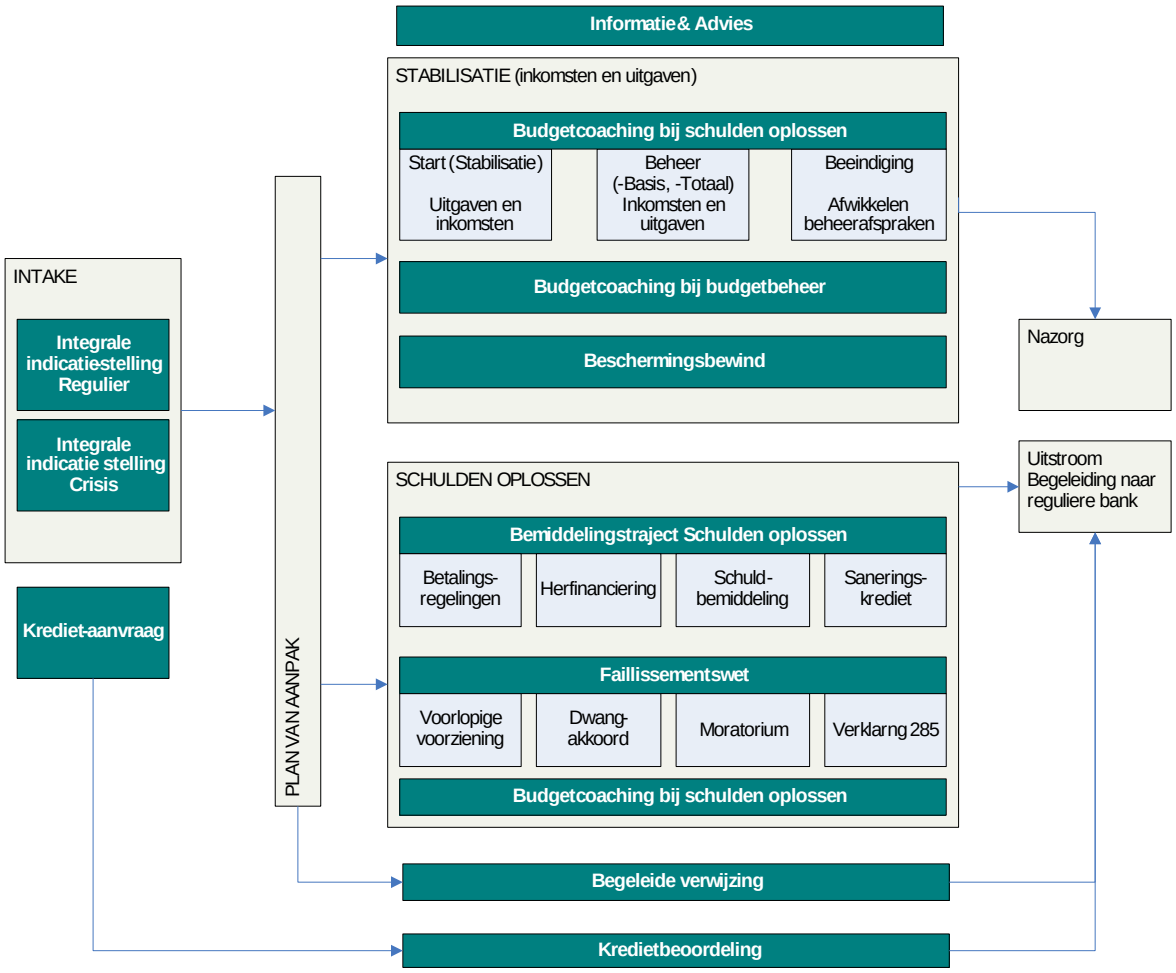

Het dienstenaanbod van de bank wordt vanuit de hoofdvestiging in Enschede, op werkpleinen en op diverse gemeentelijke locaties verzorgd.

Resultaten

Preventie

De inzet is om instanties en middelbare scholieren beter inzicht te geven in financiën. Schuldpreventie is een mix van maatregelen, activiteiten en voorzieningen die er op gericht zijn dat mensen financieel vaardig worden en zich zo gedragen dat zij hun financiën op orde houden. In 2017 zijn afspraken gemaakt met gemeenten om de voorlichtingen op scholen en voor vrijwilligersorganisaties te geven.

Indicatiestelling

Het aantal aanvragen reguliere indicatiestellingen is gedaald van 2.615 in 2016 naar 2.149 in 2017. Het aantal aanvragen crisisinterventie is gedaald van 66 in 2016 naar 51 in 2017. Onder andere door de toepassing van de telefonische scan kan doelmatiger worden geïndiceerd en/of doorverwezen.

Kredietverlening

Het aantal verstrekte leningen is in 2017 ten opzichte van 2016 met 9,7% gedaald. De totaal verstrekte netto kredietsom kwam uit op ruim €2,76 miljoen met een gemiddeld bedrag van €2.691. Dit houdt mede verband met de afname van leningen onder borg voor statushouders. De leningen zonder borg zijn licht gestegen.

De achterstand op leningen is in 2017 met 7,1% gedaald ten opzichte van 2016 en bedroeg €344.879. Het percentage van de achterstand ten opzichte van het uitstaande saldo op leningen is afgenomen van 7,1% naar 6,6% per december 2017.

Stabilisatie en herstel financiële huishouding

Stadsbank Oost Nederland heeft in 2017 1.206 budgetbeheerrekeningen geopend. Dit is een daling ten opzichte van 2016 met 21,75%.

Het aantal beëindigingen van de budgetbeheerrekeningen bedroeg 1.353 en is ten opzichte van 2016 met 0,4% gestegen.

Het beroep op beschermingsbewind is in lijn met de landelijke trend verder toegenomen (actief 2017: 1.256; actief 2016: 1.114).

Minnelijk schuldregelen

In 2017 zijn er 1.147 schuldregelingsovereenkomsten getekend. Dit is een daling van 2,0% ten opzichte van 2016.

Er is in 2017 sprake van 418 gerealiseerde bemiddelingen, 86 herfinancieringen en 85 verstrekte saneringskredieten.

In het geval het minnelijke traject geen doorgang vindt, kan er een beroep gedaan worden op de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (WSNP). In 2017 zijn er 535 Verklaringen art. 285 Fw voor toelating tot de WSNP opgesteld. In 2016 waren er dit 706.

Nazorg

Voor alle klanten die bij Stadsbank Oost Nederland een traject Stabilisatie en/of Schulden Oplossen succesvol hebben afgerond, biedt SON nazorg aan. In 2017 is aan 337 klanten nazorg geboden.

Additionele dienstverlening

Dienstverlening op locatie

In 2017 hebben de medewerkers van de Stadsbank voor wat betreft belangrijke “klantcontacten” op locatie gewerkt in de deelnemende gemeenten. De hoofdlocatie is Enschede, van waaruit de Stadsbank wordt aangestuurd en waar de backoffice activiteiten plaatsvinden. Hier worden ook afspraken gemaakt met klanten en maatschappelijke partners.

Additionele dienstverlening (maatwerk)

Voor 2017 zijn diverse maatwerkafspraken gemaakt met gemeenten voor de uitvoering van additionele dienstverlening.

In de gemeenten Aalten, Dinkelland, Lochem, Montferland, Oldenzaal, Oude IJsselstreek, Tubbergen en Winterswijk zijn (financiële) inloopspreekuren verzorgd.

In de gemeente Twenterand wordt op locatie schulddienstverlening op maat aangeboden.

Voor de gemeenten Enschede, Oldenzaal en Tubbergen zijn activiteiten verricht m.b.t. preventie en voorlichting op scholen.

Gerealiseerde activiteiten

Preventie

De bank heeft voorlichting gegeven op scholen en vrijwilligersorganisaties over de risico’s en de gevolgen van verschulding.

Indicatiestelling

Voorafgaand aan de feitelijke dienstverlening door de bank wordt een op de klant afgestemd adviesrapport vastgesteld. In deze rapportage wordt opgenomen welke instrumenten het beste kunnen worden ingezet voor de beantwoording van de door de klant gestelde hulpvraag.

Kredietverlening

De kredietverlening is ten opzichte van commerciële banken aan de onderkant van de markt gepositioneerd. Als gemeentelijke kredietbank streven we niet naar een zo groot mogelijke kredietportefeuille, maar richten ons uit maatschappelijk oogpunt op een specifieke doelgroep. Uitgangspunt voor de tarieven is om deze onder de tarieven van de commerciële banken te positioneren.

Het totaalbedrag dat als oninbaar afgeschreven moest worden is gestegen van €70.975 in 2016 naar €94.458 in 2017. De stijging is met name het gevolg van het feit dat t.o.v. 2016 meer mensen met een krediet van de SON zijn overleden en er dus meer leningen moest worden afgeschreven..

Stabilisatie en herstel financiële huishouding

De meeste financiële problemen van klanten zijn het gevolg van een structurele onbalans tussen inkomsten en uitgaven. De zogenaamde primaire lasten, met name huur/hypotheek en energielasten worden veelal als sluitpost van het huishoudboekje gebruikt, met alle negatieve gevolgen van dien, zoals dreigende huisuitzetting, afsluiting van energie e.d.

Door inzet van budgetbeheer is de betaling van de primaire lasten en overige financiële verplichtingen van de klant gewaarborgd. In het geval van betalingsachterstanden kan in overleg met de klant een betalingsregeling worden getroffen. Daartoe wordt een budgetplan opgesteld, waarin balans wordt aangebracht tussen de inkomsten en uitgaven en daardoor weer financieel evenwicht ontstaat.

De klant wordt ondersteund bij de uitvoering van het budgetplan. Zo nodig wordt de klant gewezen op flankerende voorzieningen. Door middel van het bieden van maatwerk wordt gezocht naar een duurzame oplossing voor de klant.

Klanten die aantoonbaar (deskundigenrapport) niet in staat zijn hun financiële huishouding zelfstandig en verantwoord te voeren kunnen in aanmerking komen voor beschermingsbewind, indien mogelijke voorliggende voorzieningen niet passend zijn. In voorkomende gevallen dient de Stadsbank hiertoe namens de klant een verzoek in bij de rechtbank.

Minnelijk schuldregelen

Door de bank wordt bemiddeld tussen de schuldenaar en diens schuldeisers om tot een regeling van de schulden te komen. Daarbij onderzoekt de bank of door middel van betalingsregelingen over een periode van maximaal vijf jaar of een herfinanciering van de schulden de volledige schuldsituatie kan worden opgelost.

Indien dit niet mogelijk is, wordt gekeken of een saneringskrediet verantwoord is, dan wel dat een schuldbemiddeling tot een oplossing kan leiden. Een saneringskrediet en een schuldbemiddeling hebben een looptijd van drie jaar. Bij onwillige schuldeisers kan de cliënt een beroep doen op de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (WSNP). Stadsbank Oost Nederland ondersteunt de klant hierbij en geeft in voorkomende situaties een verklaring af aan de rechtbank voor toelating tot de WSNP.

Nazorg

Het doel van nazorg is om de recidive te voorkomen. Binnen een jaar na de beëindiging van de aangeboden dienstverlening tracht de bank inzicht te krijgen in de financiële situatie van de klant na het succesvol uitstromen naar het zelfstandig beheren van de financiën. Indien er sprake is van disbalans in de inkomsten en uitgaven, wijst de bank de klant op de mogelijkheden om de financiële situatie in evenwicht te brengen.

Additionele dienstverlening

Dienstverlening op locatie

Naast de standaard dienstverlening verzorgt Stadsbank Oost Nederland voor een aantal gemeenten dienstverlening op locatie op maat, met name in de vorm van een inloopspreekuur en preventieve activiteiten.

Resultaat

Product	Soort dienst	2017 Begroot	2017 Realisatie	2016 Realisatie
Indicatiestelling				
Reguliere indicatiestelling	Stand.	2.348	2.149	2.615
Crisis-interventie	Stand.	51	51	66
Huisbezoek	Add.	2	5	2
Multidisciplinair overleg	Add.	35	40	30
Kredietverlening				
Kredietbeoordeling	Stand.	2.193	1.973	2.164
Verstrekte Sociale leningen	Stand.	964	857	979
Verstrekte Herfinancieringen	Stand.	89	86	92
Verstrekte Saneringskredieten	Stand.	66	85	67
Stabilisatie en Herstel Financiële Huishouding				
Opstart budgetbeheer	Stand.	1.375	1.206	1.540
Beëindiging budgetbeheer	Stand.	1.345	1.353	1.348
Actieve BBR per 31/12*		5.925	5.671	5.957
waarvan zelfbetalers	Stand.	1.387	1.212	1.298
Meerderjarigenbewind lopend*	Stand.	1.184	1.256	1.114
Meerderjarigenbewind nieuw	Stand.	279	226	278
Minnelijk schuldregelen				
Bemiddeling schuldregeling	Stand.	1.174	1.147	1.170
Beh. Standaard bet. Regeling*	Stand.	8	9	9
Gerealiseerde schuldbemiddeling*			418	346
Beh. Standaard schuldbemiddeling*	Stand.	868	935	869
Voorlopige voorziening art. 284	Stand.	4	4	1
Verklaring & Verzoekschrift art. 285	Stand.	615	535	706
Dwangakkoord art. 287 a	Stand.	1	1	-
Moratorium art. 287 b	Stand.	3	1	11
Nazorg				
Nazorg	Stand.	322	337	212

** 'Begroot' - gemiddeld over 2017*
'Realisatie' - actueel per 31-12

Prestatie indicatoren

De Stadsbank heeft in samenspraak met de deelnemende gemeenten een aantal relevante prestatie-indicatoren ontwikkelt met betrekking tot de effectiviteit van de schuldhulpverlening. De prestatie-indicatoren worden dit jaar gemeten. In dit jaarverslag wordt verslag gedaan van de nul-meting 2017.

Prestatie indicatoren	2017
PI-1: Percentage klanten dat binnen 4 weken (3 dagen bij een crisissituatie) op het eerste gesprek is geweest.	**97%**
PI-2: Percentage succesvol afgehandelde crisisinterventies	**83%**
PI-3: Percentage minnelijke trajecten waarbij akkoord is bereikt met de schuldeisers.	**51%**
PI-4: Percentage klanten dat door middel van BBR binnen termijn van 3 jaar zelfstandig hun financiën kunnen beheren.	**60%**
PI-5: Percentage succesvol afgeronde minnelijke schuldregelingen.	**92%**
PI-6a: Recidieven: percentage klanten dat na een tussentijdse beëindiging van een minnelijke regeling binnen 1 jaar terug komt	**0,1%**
PI-6b: Recidieven: percentage klanten dat na succesvol afronden van een minnelijke regeling terug binnen 3 jaar komt	**0,1%**

PI-1: Percentage klanten dat binnen 4 weken (3 dagen bij een crisissituatie) op het eerste gesprek is geweest.

Toelichting: Binnen 4 weken nadat een persoon zich heeft aangemeld voor schuldhulpverlening bij de Stadsbank, dient het eerste gesprek plaats te vinden waarin de hulpvraag wordt vastgesteld. Bij een crisis situatie, zoals geplande ontruiming en/of afsluiting van nutsvoorzieningen dient het eerste gesprek binnen 3 dagen plaats te vinden. Deze termijnen zijn wettelijk vastgelegd in Artikel 4, lid 1, 2 van de Wgs.

Deze indicator kan gebruikt worden door de gemeenten die de Stadsbank hebben gemandateerd om Wgs-beschikking af te geven. De andere gemeenten kunnen deze indicator enkel gebruiken als indicatie over de wachttijden bij de Stadsbank vanaf moment dat de klant een verzoek bij de Stadsbank indient, maar niet als een prestatie zoals dat in artikel 4, lid 1, 2 van de Wgs wordt bedoeld.

Wgs, Artikel 4

1: Indien een persoon zich tot het college wendt voor schuldhulpverlening vindt binnen vier weken het eerste gesprek plaats waarin de hulpvraag wordt vastgesteld.

2: Indien er sprake is van een bedreigende situatie vindt binnen drie werkdagen het eerste gesprek plaats waarin de hulpvraag wordt vastgesteld. Onder bedreigende situatie wordt verstaan gedwongen woningontruiming, beëindiging van de levering van gas, elektriciteit, stadsverwarming of water of opzegging dan wel ontbinding van de zorgverzekering.

PI-2: Percentage succesvol afgehandelde crisisinterventies

Toelichting: Deze indicator geeft het aandeel van de crisissituatie aan dat met succes is afgehandeld. Dat wil zeggen dat de dreigende ontruiming en/of afsluiting van de nutsvoorzieningen is afgewend. De mate van succes is mede bepalend door de medewerking van de verhuurders en leveranciers en/of (hoe snel) de gemeente de bijzondere bijstand verstrekt.

PI-3: Percentage minnelijke trajecten waarbij akkoord is bereikt met de schuldeisers.

Toelichting: Als de klant problematische schulden heeft en aan de eerste prioriteit om balans in inkomen en uitgaven te krijgen is voldaan, kan een minnelijk traject opgestart worden waarbij getracht wordt om met alle schuldeisers een akkoord te bereiken voor het aflossen van de schulden. Gemiddeld zijn er ongeveer 17 schuldeisers per dossier met een gemiddelde schuld van z'n € 38.000. Deze indicator geeft het aandeel van de trajecten aan waarbij alle schuldeisers akkoord zijn gegaan met het betalingsvoorstel.

Het minnelijke traject kan resulteren in een schuldregeling met de volgende betalingsmodaliteiten: schuldbemiddeling (SB, aflossen van een bepaald percentage van de totale schuld tegen finale kwijting), saneringskrediet (SK, afkoop van schulden tegen finale kwijting), herfinanciering (HF, een lening waarmee de totale schuld 100% in een keer wordt afgelost) en betalingsregeling (de totale schuld wordt in maandelijkse termijnen afgelost).

PI-4: Percentage klanten dat door middel van BBR binnen termijn van maximaal 3 jaar zelfstandig hun financiën kunnen beheren.

Toelichting: De eerste prioriteit voor de klanten van SON is om balans in inkomen en uitgaven te krijgen zodat in ieder geval de lopende verplichtingen nagekomen kunnen worden. Dat wordt door middel van een budgetbeheerrekening gedaan. De klant wordt in beginsel begeleid door een budgetconsulent die samen met hem/haar acht om zowel de uitgaven in beeld te brengen en die waar mogelijk te minimaliseren, als de inkomen te maximaliseren. De BBR wordt in principe voor een periode van ongeveer drie jaar ingezet waarna de klant getracht wordt om de financiën zelf te kunnen beheren. Een deel van de klanten zal altijd nog langer dan drie jaar de ondersteuning door middel van budgetbeheer nodig hebben omdat zij onvoldoende vaardigheden hebben (ontwikkeld) voor het zelfstandig beheren van hun financiën.

Deze indicator geeft aan hoeveel klanten daadwerkelijk binnen drie jaar met succes zijn uitgestroomd.[1]

De indicator betreft de BBR waarvoor de ondersteuning nog door de gemeente wordt bekostigd.

PI-5: Percentage succesvol afgeronde minnelijke schuldregelingen.

Toelichting: Een minnelijke schuldregeling is succesvol afgerond op het moment dat de schuldeisers finale kwijting geven voor hun vordering.

PI-6a: Recidieven: percentage klanten dat na een tussentijdse beëindiging van een minnelijke regeling binnen 1 jaar terug komt

Toelichting: Percentage recidieven betreft het aandeel indicatiestellingen[2] binnen een jaar waarbij een minnelijk traject in het jaar daarvoor tussentijds is beëindigd door het toedoen van de klant.

[1] Op dit moment wordt de uitstroom met heel beperkte begeleiding bereikt. Met het intensiveren van de begeleiding door middel van coaching, is het te verwachten dat de uitstroom eerder en/of bij meer klanten bereikt kunnen worden.

[2] Indicatiestelling betreft een aanmelding schuldhulpverlening waarbij de hulpvraag is vastgesteld.

PI-6b: Recidieven: percentage klanten dat na succesvol afronden van een minnelijke regeling terug binnen 3 jaar komt

Toelichting: Percentage recidieven betreft het aandeel indicatiestellingen binnen een jaar waarbij de klant drie jaar eerder een minnelijk traject succesvol heeft doorlopen, zoals dat in PI-5 is bedoeld.

Kosten

Programma 2 *(bedragen in €)*

Financieel-maatschappelijke dienstverlening en voorzieningen	**2017**		**2016**
	Realisatie	*Begroting na wijziging*	*Realisatie*
Lasten	6.626.600	6.601.400	6.336.100
Baten	6.249.400	6.297.500	6.143.600
Saldo	**-377.200**	**-303.900**	**-192.500**

Klachten en verzoeken tot heroverweging

Het aantal klachten over de dienstverlening van de bank bedraagt in 2017: 45 en het aantal heroverwegingen bedraagt in 2017: 17. Over de afgelopen jaren is het beeld als volgt:

Klachten en heroverwegingen *(aantallen)*

	2013	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
Klachten	75	70	44	35	45
waarvan gegrond en gedeeltelijk gegrond	10	8	5	8	10
Heroverwegingen	150	86	64	42	17
Totaal	**225**	**156**	**108**	**77**	**62**

1.5 Verplichte paragrafen

1.5.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Weerstandsvermogen

In het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is bepaald dat organisaties hun weerstandsvermogen, het vermogen om risico's financieel op te vangen, in kaart moeten brengen.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

- De weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de organisatie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
- Alle risico's die de bank loopt en waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Het gaat hier over niet-kwantificeerbare risico's. Voor wel-kwantificeerbare risico's is de bank verplicht om voorzieningen te vormen.

De Stadsbank is een gemeenschappelijke regeling (GR), waarin de gemeenten uiteindelijk verantwoordelijk zijn voor een eventueel nadelig saldo van de bank. Theoretisch kan gesteld worden dat de bank zonder eigen reserves kan functioneren. Praktisch en theoretisch zouden de nadelen daarvan de (vermeende) voordelen verre overtreffen. Het Algemeen Bestuur heeft dan ook vastgesteld dat het wenselijk is dat de bank over eigen reserves moet beschikken. Hiermee wordt voorkomen dat bij een andere uitkomst van kosten en/of opbrengsten in enig jaar, als gevolg van niet te voorziene ontwikkelingen, de aangesloten gemeenten aan een eventueel tekort moeten bijdragen.

Weerstandscapaciteit

Onder de weerstandscapaciteit wordt verstaan de aanwezige capaciteit aan middelen om financiële risico's, waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen of verzekeringen zijn afgesloten, op te kunnen vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van de bestaande taken. Ze geeft aan in hoeverre onverwachte, substantiële, niet begrote kosten gedekt kunnen worden. Onderscheid kan worden gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit. Met het eerste wordt bedoeld het vermogen om calamiteiten en andere eenmalige tegenvallers op te kunnen vangen, zonder dat deze invloed hebben op de voortzetting van taken op het bestaande niveau. Met het tweede worden de middelen bedoeld die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van de bestaande taken.

Een positief saldo op de meerjarenbegroting behoort tot de structurele weerstandscapaciteit. Bij de Stadsbank is structurele weerstandscapaciteit niet aan de orde, omdat gestreefd wordt naar een meerjarige sluitende begroting.

Mogelijke onderdelen van de incidentele weerstandscapaciteit zijn:
- De Algemene Reserve
- Bestemmingsreserves
- De post Onvoorzien
- Stille reserves

Stadsbank Oost Nederland gebruikt de incidentele weerstandscapaciteit om zowel incidentele als structurele tegenvallers te dekken. Mochten zich gedurende een jaar structurele tegenvallers voordoen, zonder dat daar meevallers tegenover staan, dan dekt

de Stadsbank die incidenteel af middels de incidentele weerstandscapaciteit. Vervolgens zal hiervoor bij de eerstvolgende begroting dekking gezocht worden.

Het eigen vermogen bestaat uit de Algemene Reserve en bestemmingsreserves. Voor de Stadsbank bestaat het belangrijkste deel van de weerstandscapaciteit uit de omvang van de Algemene Reserve. Op de bestemmingsreserves van de Stadsbank ligt een door het Algemeen Bestuur geaccordeerde bestemming. Bij het wegvallen van deze bestemming is sprake van vrij beschikbare bestemmingsreserves.

Weerstandscapaciteit per 31 december 2017 *(bedragen in €)*

Reserves	**Bedrag**
Algemene reserve	967.400
Bestemmingsreserve	466.900
Totaal	**1.434.300**

Ten aanzien van stille reserves zou moeten worden bezien in hoeverre er sprake is van een overwaarde op de activa (actuele waarde > boekwaarde). Vervolgens moet worden nagegaan in hoeverre deze op korte termijn aangewend kunnen worden om tegenvallers op te vangen. De bereidheid tot het (extra) verhogen van de tarieven voor de dienstverlening van de bank zal uiteindelijk een politieke keuze zijn. Deze onderdelen van de weerstandscapaciteit zijn niet exact te becijferen. Bij de bepaling is het gebruikelijk om voorzichtigheid in acht te nemen.

Beleid

De kaders voor het weerstandsvermogen en de risicobeheersing zijn door het Algemeen Bestuur vastgesteld in de beleidsnota 'Weerstandsvermogen en Risicobeheersing Stadsbank Oost Nederland 2016 – 2019'. Deze kaders worden vanaf 2016 toegepast in het nieuwe dienstverleningsmodel. Met ingang van 2016 wordt periodiek een integrale risicoanalyse gemaakt, aan de hand waarvan wordt bepaald of het weerstandsvermogen in het nieuwe dienstverleningsmodel voldoende wordt geacht om deze risico's te kunnen afdekken.
Het doel van de integrale risicoanalyse is om de risico's die bij de Stadsbank kunnen optreden expliciet te maken, regelmatig te actualiseren, proactief en bewust met risico's om te gaan en de bijbehorende beheersmaatregelen af te wegen. Dit vormt de basis voor de jaarlijkse verantwoording van het risicomanagement naar het Algemeen Bestuur in de risicoparagraaf in de begroting en jaarrekening. De risicoparagraaf wordt zowel bij het jaarverslag als de primitieve begroting opgenomen en is een verplicht onderdeel.

Integrale risicoanalyse

In 2016 heeft de eerste integrale risicoanalyse plaatsgevonden volgens de nieuwe kaders voor het weerstandsvermogen en de risicobeheersing. Er is een risico-inventarisatie gemaakt, waarbij expliciet aandacht is gegeven aan de mogelijke oorzaken van de risico's. Deze oorzaken zijn onder meer te vinden op het politieke/bestuurlijke, organisatorische, juridische, technische, financiële, ruimtelijke of maatschappelijke vlak. Per risico is bepaald welke beheersmaatregelen van toepassing zijn. Daarbij is aangegeven in welke gevallen een claim op het weerstandsvermogen wordt gedaan om de risico's af te kunnen dekken.
Het weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de begroting is. Dat is van belang wanneer zich een financiële tegenvaller voordoet. Door aandacht voor het weerstandsvermogen kan worden voorkomen dat elke financiële tegenvaller bij de SON direct door de deelnemende gemeenten moet worden opgevangen. Het weerstandsvermogen is voldoende als financiële tegenvallers goed opgevangen kunnen worden binnen de weerstandscapaciteit. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in

een ratio. Deze ratio wordt afgezet tegen een norm om een conclusie te kunnen trekken over het niveau van het weerstandsvermogen van de Stadsbank.
De ratio van het beschikbaar weerstandsvermogen ten opzichte van het benodigde weerstandsvermogen komt eind 2017 uit op 1,27. Indien het Algemeen Bestuur besluit om het jaarrekeningsaldo 2017 van minus €113.200 te onttrekken aan de Algemene Reserve komt de ratio uit op 1,12. In beide gevallen wordt het beschikbare weerstandsvermogen hiermee gekwalificeerd als voldoende (tussen 1,0 en 1,4).

Frauderisico-analyse

In 2016 is een integrale risicoanalyse uitgevoerd, waarbij een inventarisatie is gemaakt van de frauderisico's, cq. ongewenste situaties, die zich organisatiebreed kunnen voordoen. Daarbij zijn de beheersmaatregelen in beeld gebracht. Het gaat hierbij om risico's op de terreinen van de primaire processen, personeel, ICT-systemen en apparatuur, bedrijfsadministratie, contracten en leveringen, toegang tot gebouwen en terreinen, inboedel en voorraden.

De fraudepreventie is in 2017 doorontwikkeld, waarbij de prioriteit lag op het intensiveren en automatiseren van de controles in de processen. De kans op frauderisico's is hiermee aanmerkelijk verminderd ten opzichte van frauderisico analyse in 2016. Het is onder meer mogelijk om in het dagelijkse betalingsproces 'bestandsbrede' geautomatiseerde controles uit te voeren, in plaats van het nemen van steekproeven.

Verder wordt continue aandacht besteed aan het vergroten van de bewustwording rondom fraudepreventie bij de medewerkers binnen de organisatie, waarbij gedrag en cultuur nadrukkelijk aan de orde komen. Deze aandacht voor communicatie over risicobewustwording, gedrag en motivatie van de medewerkers zal in 2018 worden voortgezet, mede in het kader van het nieuwe informatiebeveiligingsbeleid en privacy van (persoons)gegevens.

Informatiebeveiliging en privacy

De Stadsbank moet voldoen aan de wijzigingen in de relevante landelijke en Europese wet- en regelgeving op deze terreinen. Voor de ondersteuning en begeleiding bij de opzet en implementatie van het informatiebeveiligingsbeleid en privacy wordt externe expertise ingehuurd. Hierbij wordt aangesloten bij de modellen die door de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG) zijn opgesteld.

Er is een plan van aanpak opgesteld en een Privacy Impact Assessment (PIA) uitgevoerd op het proces van de schuldhulpverlening. Op basis hiervan wordt momenteel het beveiligingsbeleid en privacy beleid opgesteld, dat ter goedkeuring aan het Dagelijks Bestuur wordt aangeboden, waarna het kan worden geïmplementeerd.

Daarnaast is, net zoals het geval is in de 22 SON-gemeenten, structurele capaciteit beschikbaar gesteld voor de verplicht in te stellen functies, waaronder de Chief Information Security Officer (CISO), de Security Officer (SO) en de Functionaris Gegevensbescherming (= Privacy Officer, PO).

Tenslotte wordt een digitale tool ingezet om de informatiebeveiliging en privacy permanent te kunnen beheersen, monitoren, evalueren en aan te passen/actualiseren. De Stadsbank past vanaf 25 mei 2018 de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) toe.

Aandachtspunten risico's

- Er kunnen financiële risico's kunnen optreden, indien de Stadsbank voor een deel van haar activiteiten vennootschapsbelasting moet afdragen op de hiermee behaalde 'winst'. De Stadsbank is in de huidige situatie voor haar activiteiten per 1 januari 2016 vrijgesteld van vennootschapsbelasting. De Belastingdienst heeft dit bevestigd in haar brief van 20 januari 2016. Hierin is tevens opgenomen dat

vennootschapsbelastingplicht wel aan de orde kan komen, indien in de toekomst positieve saldi in de jaarrekening ontstaan. De Stadsbank zal dit in voorkomende gevallen melden aan de Belastingdienst.

- In het kader van het informatiebeveiligingsbeleid en de privacy moet worden voldaan aan de vereisten van de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG) en de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). In dit verband zijn en worden de nodige maatregelen genomen om cybercriminaliteit en datalekken te voorkomen. Bij de migratie van de ICT-omgeving is het technisch beheer en de infrastructuur bij een nieuwe leverancier ondergebracht. Met de nieuwe leveranciers zijn in de overeenkomsten afspraken gemaakt over het beschermen van data en (persoons)gegevens tegen cybercriminaliteit en datalekken. Daarbij worden ook de dragers van persoons- en bedrijfsgegevens beschermd tegen datalekken (denk aan mobiele telefoons en laptops). Daarnaast worden de medewerkers van de Stadsbank continue bewust gemaakt van de risico's die kunnen optreden bij het onzorgvuldig omgaan met persoons- en bedrijfsgegevens en de gevolgen die dit met zich meebrengt. Tenslotte wordt een tool ingezet om de risico's en maatregelen voor informatiebeveiliging en bescherming van persoonsgegevens te monitoren en te actualiseren.
- Voor het gebruikte softwarepakket Allegro is een excrow-overeenkomst afgesloten bij NCC Group, waar de broncodes zijn ondergebracht. Een mogelijk faillissement van de leverancier houdt in dat naar vervanging wordt gezocht.
- Indien de Stadsbank aansprakelijk wordt gesteld voor schadegevallen voortvloeiende uit de beroepsbeoefening, kan het zijn dat deze niet vallen onder de huidige beroepsaansprakelijkheidsverzekering. Voor deze schadevergoedingen en eventuele proceskosten is dan geen dekking.
- Indien de Stadsbank aansprakelijk wordt gesteld voor schadegevallen kan het zijn dat deze niet vallen onder de algemene WA-verzekering van de bank. Voor deze schadevergoedingen is dan geen dekking aanwezig. Dit geldt ook voor eventuele proceskosten.
- De kosten van een WIA-uitkering kunnen verhaald worden op de veroorzaker van de arbeidsongeschiktheid. De bank heeft hiervoor geen speciale verzekering afgesloten.

Bestemmingsreserves

De bank kent een aantal bestemmingsreserves waaraan door het bestuur een bepaalde bestemming is gegeven. Het gehele bedrag van de bestemmingsreserves ultimo het jaar dient opgebouwd te zijn met bestuursbesluiten van het Algemeen Bestuur dan wel opgenomen te zijn in het voorliggende voorstel tot resultaatbestemming. De stand van de bestemmingsreserves per ultimo 2017 bedraagt € 466.900

Voorzieningen

De bank heeft een aantal voorzieningen opgenomen. Voorzieningen worden opgenomen als er sprake is van een te kwantificeren financiële verplichting of financieel risico. Daarnaast kunnen tot voorzieningen ook gerekend worden de van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden. De stand van de voorzieningen bedraagt per 31 december 2017 € 267.000.

Financiële kengetallen

In het gewijzigde artikel 11 van het BBV zijn er onder het tweede lid nog twee onderdelen toegevoegd: kengetallen en beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie.

De financiële kengetallen zijn een uniforme set van gegevens die een betere inzicht geven in de financiële posities van de gemeenten en provincies, en daarmee ook informatie over de weer- en wendbaarheid van hun begrotingen. De volgende vijf kengetallen worden in de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing opgenomen:

- Netto schuldquote en Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
- Solvabiliteitsratio
- Grondexploitatie
- Structurele exploitatieruimte
- Belastingcapaciteit

De eerste twee kengetallen zijn in dit jaarverslag gepresenteerd. De overige kengetallen zijn niet van toepassing voor de Stadsbank, als gemeenschappelijke regeling voor schulddienstverlening. De berekening van de kengetallen is conform de ministeriële richtlijnen voor de wijze waarop kengetallen worden vastgesteld en opgenomen in de begroting en het jaarverslag van provincies en gemeenten (Stcrt. 2015, 20619).

De netto schuldquote is gestegen. De belangrijkste oorzaak van de stijging is de toename van de reserveringen van cliëntengelden.

Kengetallen	**2016**	**begroting 2017**	**2017**
Netto schuldquote	5%	8%	8%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	57%	58%	58%
Solvabiliteitsratio	8%	6%	6%

1.5.2 Onderhoud kapitaalgoederen

Eén van de basiselementen voor de financiële positie van de bank zijn de kapitaalgoederen en de onderhoudsstaat. Tot de kapitaalgoederen worden gerekend de gebouwen en de terreinen die in eigendom van de bank zijn.

Het onderhoudsplan wordt jaarlijks geactualiseerd. De kosten kunnen worden gedekt uit de Voorziening Onderhoud gebouwen en installaties.

Ook zijn voor de komende jaren een aantal vervangingsinvesteringen in beeld gebracht. Deze zullen jaarlijks worden opgenomen in de Meerjarenbegroting.

Bij de geplande onderhoudswerkzaamheden en investeringen is en wordt geanticipeerd op de ontwikkelingen met betrekking tot het afstoten van het gebouw in Hengelo.

1.5.3 Financiering

Treasurybeleid

In 2017 zijn 379.300 girale betalingen ontvangen voor een totaal bedrag van € 142,4 miljoen. Door middel van 1.012.400 uitgaande betalingen is € 139,9 miljoen aan betalingen verricht.

De verplichting tot schatkistbankieren geldt alleen voor de overtollige middelen van de bank. In de onderstaande tabel worden per kwartaal de buiten ’s Rijks schatkist aangehouden middelen en de ruimte onder het drempelbedrag weergegeven.

Verslagjaar 2017 *(bedragen x € 1000)*

Drempelbedrag	**250**	**250**	**250**	**250**
	Kwartaal 1	*Kwartaal 2*	*Kwartaal 3*	*Kwartaal 4*
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	217	190	158	164
Ruimte onder het drempelbedrag	33	60	92	86
Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-

De overtollige middelen van klanten zijn in een deposito gezet met een rente typische looptijd van 3 maanden, dan wel op rekening-courant gehouden. Het bedrag dat gemiddeld in deposito is aangehouden, bedroeg in 2017 € 8 miljoen.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet voor het jaar 2017 is op basis van de werkelijke cijfers vastgesteld op € 807.000. Dit betreft het berekende bedrag conform Modelstaat A over het 4e kwartaal van 2017. Er is sprake van een gemiddeld overschot aan vlottende middelen van €1 miljoen.

Renterisiconorm

Het renterisico wordt getoetst op de renterisiconorm. Voor het berekenen van het renterisico wordt gebruik gemaakt van de Modelstaat B zoals die in de regeling Fido is vastgesteld. Op basis van de modelstaat B is het renterisico van de bank in het begrotingsjaar ruim onder de renterisiconorm.

1.5.4 Verbonden partijen

Stadsbank Oost Nederland heeft geen verbonden partijen, maar is wel verbonden partij van de aangesloten gemeenten.

1.5.5 Bedrijfsvoering

In deze paragraaf wordt aandacht besteed aan de beleidsmatige, toekomstgerichte aspecten van de bedrijfsvoering.

a. Kostenbewustzijn

Door werkprocessen te digitaliseren slaagt de Stadsbank erin de kwaliteit van de dienstverlening te optimaliseren, waarbij het personeel efficiënter kan worden ingezet. De klanten worden gestimuleerd zoveel mogelijk gebruik te maken van de portal 'Mijn Stadsbank'.

Door effectieve inkoop worden de materiële kosten teruggedrongen. Hierbij wordt in voorkomende gevallen gebruik gemaakt van externe expertise en de mogelijkheden bij de deelnemende gemeenten.

b. Investeringsbeleid

De Stadsbank zet in op duurzame investeringen, gericht op innovatie en verdergaande digitalisering van processen.

c. Organisatiestructuur

De organisatie van de Stadsbank is integraal rondom de klant georganiseerd. Er zijn integrale klantteams met klantmanagers gevormd, waarin de verschillende disciplines van de dienstverlening zijn gebundeld. Meerdere klantteams vormen samen een

gebiedsteam, die per regio zijn ingedeeld. Deze gebiedsteams worden aangestuurd door twee managers. Daarnaast is er een afdeling beschermingsbewind, die ook wordt aangestuurd door een manager. De gebiedsteams en afdeling beschermingsbewind worden ondersteund door een administratieve backoffice en een beleidsadvies eenheid

d. Administratieve organisatie en interne controle

De (werk)processen zijn ingericht op basis van het nieuwe dienstverleningsmodel en het handboek Administratieve Organisatie is geactualiseerd. De interne controle zal worden geïntensiveerd, waarbij zoveel mogelijk gebruik gemaakt wordt van de mogelijkheden van automatisering van zowel processen als controles.

e. Informatie en automatisering

In 2017 heeft de migratie van de ICT-omgeving plaatsgevonden, waarbij het technisch beheer en de infrastructuur bij een nieuwe leverancier is ondergebracht. Deze migratie is succesvol verlopen. Met de nieuwe leverancier zijn in de overeenkomsten afspraken gemaakt over het beschermen van data en gegevens tegen cybercriminaliteit en datalekken. Daarbij zijn en worden ook de dragers van persoons- en bedrijfsgegevens beschermd tegen datalekken (denk aan mobiele telefoons en laptops). Bovendien worden de medewerkers van de Stadsbank bewust gemaakt van de risico's die kunnen optreden bij het onzorgvuldig omgaan met persoons- en bedrijfsgegevens en de gevolgen die dit met zich meebrengt. Naast preventie zal ook aandacht wordt geschonken aan gevolgmaatregelen bij het optreden van datalekken.

f. (Management)informatie voorziening

In 2017 zijn tweemaandelijkse managementrapportages opgesteld, waarbij in één oogopslag de ontwikkeling van de belangrijkste stuurindicatoren is weergegeven, met daarachter toelichtende overzichten. Ook heeft een verdere digitalisering van de informatievoorziening plaatsgevonden. De managementinformatie en inrichting van het dashboard bij de gebiedsteams worden in 2018 verder doorontwikkeld, waarbij wordt aangesloten op de stuurindicatoren van het nieuwe dienstverleningsmodel.

g. Marktkansen en –bedreigingen

Door middel van de gevormde gebiedsteams en klantteams wordt klantvriendelijker en waar mogelijk op locatie dichtbij de klant gewerkt. Hierbij worden nieuwe initiatieven ontwikkeld, waarbij de focus ligt op de versterking van de verbinding met ketenpartners en vrijwilligers en wordt onderzocht of elementen uit de aanpak 'Mobility Mentoring' kunnen worden toegepast. De Stadsbank kijkt samen met de burger naar hoe het probleem kan worden opgelost en hoe een probleem in de toekomst kan worden voorkomen. Door deze korte lijnen kunnen bovendien effectiever verbindingen worden gelegd met andere beleidsterreinen en wordt aangesloten bij de ontwikkelingen in het sociaal domein.

Er kunnen financiële risico's optreden, als de Stadsbank voor een deel van haar activiteiten Vennootschapsbelasting moet afdragen op de hiermee behaalde winst. De Belastingdienst heeft in haar brief van 20 januari 2016 bevestigd dat de Stadsbank in de huidige situatie voor haar activiteiten per 1 januari 2016 is vrijgesteld van vennootschapsbelasting.

h. Risicomanagement

De Stadsbank heeft het toekomstige profiel voor het risicomanagement afgestemd op het nieuwe dienstverleningsmodel. Het Algemeen Bestuur heeft de nieuwe kaders voor het weerstandsvermogen en de risicobeheersing vastgesteld in de beleidsnota 'Weerstandsvermogen en Risicobeheersing Stadsbank Oost Nederland 2016 – 2019'. Deze kaders worden in het nieuwe model toegepast, waarbij organisatiebreed periodiek een risicoanalyse en frauderisico-analyse plaatsvindt. Ook wordt specifiek aandacht geschonken aan de cultuuraspecten en de bewustwording bij het personeel.

i. Informatiebeveiligingsbeleid en privacy

De Stadsbank moet voldoen aan de wijzigingen in de relevante landelijke en Europese wet- en regelgeving op deze terreinen. Voor de ondersteuning en begeleiding bij de opzet

en implementatie van het informatiebeveiligingsbeleid en privacy is externe expertise ingehuurd. Hierbij wordt aangesloten bij de modellen die door de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG) zijn opgesteld. Er is een plan van aanpak opgesteld en een Privacy Impact Assessment (PIA) uitgevoerd op het proces van de schuldhulpverlening. Op basis hiervan wordt momenteel het beveiligingsbeleid en privacy beleid opgesteld, dat ter goedkeuring aan het Dagelijks Bestuur wordt aangeboden, waarna het kan worden geïmplementeerd. Daarnaast is, net zoals het geval is in de 22 SON-gemeenten, structurele capaciteit nodig voor de verplicht in te stellen functies, waaronder de Chief Information Security Officer (CISO), de Security Officer (SO) en de Functionaris Gegevensbescherming (= Privacy Officer, PO). Tenslotte wordt een digitale tool ingezet om de informatiebeveiliging en privacy permanent te kunnen beheersen, monitoren, evalueren en aan te passen/actualiseren. De Stadsbank past vanaf 25 mei 2018 de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) toe..

Jaarrekening 2017

2.1 Balans per 31 december 2017

Activa *(bedragen in €)*		31 december 2017		31 december 2016
Vaste activa				
Materiële vaste activa		2.443.000		2.490.100
Investeringen met een economisch nut				
Overige investeringen met een economisch nut	2.443.000		2.490.100	
Financiële vast activa		5.013.700		5.002.600
Overige langlopende leningen	5.013.700		5.002.600	
Totale vaste activa		7.456.700		7.492.700
Vlottende activa				
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		992.700		998.900
Vorderingen op openbare lichamen	988.800		795.000	
Rekening-courantverhouding met het Rijk	3.900		203.900	
Liquide middelen		12.175.400		11.934.600
Kassaldi	-		-	
Banksaldi	12.175.400		11.934.600	
Overlopende activa		440.500		66.900
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	440.500		66.900	
Totaal vlottende activa		13.608.600		13.000.400
Totaal activa		**21.065.300**		**20.493.100**

Passiva *(bedragen in €)*		31 december 2017		31 december 2016
Vaste passiva				
Eigen vermogen		1.321.100		1.698.300
Algemene reserve	967.400		1.062.600	
Bestemmingsreserve	466.900		641.400	
Gerealiseerde resultaat	-113.200		-5.700	
Voorzieningen		367.000		306.800
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	326.700		253.900	
Egalisatievoorzieningen	40.300		52.900	
Vaste schulden met rentetypische looptijd > 1 jaar		2.967.900		3.102.700
Onderhandse lening van binnenlandse banken en overige fin. inst.	1.536.200		1.671.000	
Door derden belegde gelden	1.431.700		1.431.700	
Totaal vaste passiva		4.656.000		5.107.800
Vlottende passiva				
Netto-vlottende schulden met rentetypische looptijd < 1 jaar		15.887.600		14.891.600
Overige schulden	15.887.600		14.891.600	
Overlopende passiva		521.700		493.700
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	521.700		493.700	
Totaal vlottende passiva		16.409.300		15.385.300
Totaal passiva		**21.065.300**		**20.493.100**

2.2 Overzicht van de Baten en Lasten in de Jaarrekening 2017

Overzicht baten en lasten *(bedragen in €)*

	Realisatie 2017	Begroting na wijziging 2017	Verschil	Primaire begroting 2017
I Algemeen bestuur				
Lasten	3.706.800	3.591.700	115.100	3.495.300
Baten	3.706.800	3.591.700	115.100	3.495.300
Saldo	-	-	-	-
II Financieel-maatschappelijke dienstverlening en voorzieningen				
Lasten	6.626.600	6.601.400	25.200	6.321.600
Baten	6.249.400	6.297.500	-48.100	6.320.100
Saldo	-377.200	-303.900	-73.300	-1.500
Subtotaal programma's				
Lasten	10.333.400	10.193.100	140.300	9.816.900
Baten	9.956.200	9.889.200	67.000	9.815.400
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-377.200**	**-303.900**	**-73.300**	**-1.500**
Toevoeging/onttrekking aan reserves				
Algemeen bestuur	264.000	194.600	69.400	1.500
Subtotaal mutaties reserves	264.000	194.600	69.400	1.500
Gerealiseerd resultaat	**-113.200**	**-109.300**	**-3.900**	**-**

2.3 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

Onderstaande grondslagen, waarop de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling is gebaseerd, zijn bedoeld als leidraad voor een juiste interpretatie van de financiële overzichten. De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording (BBV) provincies en gemeenten daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders vermeld is, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Voor zover het BBV niet anders voorschrijft, zijn de baten en lasten toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het

einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten-gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld door reorganisaties) dient wel een verplichting opgenomen te worden.

2.3.1 Activa

Materiële vaste activa

De waardering van de materiële vaste activa is gebaseerd op de verkrijgingsprijs, verminderd met de afschrijvingen. Bij de waardering van de materiële vaste activa wordt rekening gehouden met een vermindering van hun waarde indien deze naar verwachting duurzaam is. De materiële vaste activa van Stadsbank Oost Nederland betreffen uitsluitend investeringen met een economisch nut.

Afschrijving vindt plaats op basis van de historische aanschafprijs volgens een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikname van het actief. De afschrijvingstermijnen volgens de lineaire methode staan weergegeven in de volgende tabel:

Afschrijvingstermijnen

Aantal jaar	Omschrijving
30 jaar	Nieuwbouw en aankoop bedrijfsgebouwen, onder handhaving van de bestaande afschrijvingstermijnen van reeds aanwezige bedrijfsgebouwen;
25 jaar	Renovatie, restauratie en verbouw bedrijfsgebouwen, brandkasten;
15 jaar	Technische installaties in bedrijfsgebouwen;
10 jaar	Kantoormeubilair;
5 jaar	Software, telefooninstallaties en veiligheidsvoorzieningen bedrijfsgebouwen;
3 jaar	Mobiele apparatuur

De investeringen worden bij in gebruik name geactiveerd waarbij de lineaire afschrijvingsmethodiek wordt toegepast. Activa met een verkrijgingsprijs van minder dan €1.000 worden niet geactiveerd. Meerdere investeringen in dezelfde soort activa gedurende het boekjaar met een gezamenlijke waarde van €1.000 of hoger worden wel geactiveerd.

Financiële vaste activa

De leningen aan cliënten alsmede overige vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde, onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen. De waardering vindt plaats op het zogenaamde 'uitstaand saldo leningen' verminderd met de vertragingsrente.

De leningen zijn verminderd met de voorziening risico leningen.

Uitzettingen en overlopende activa

De uitzettingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Liquide middelen

De liquide middelen worden tegen nominale waarde opgenomen.

2.3.2 Passiva

Eigen vermogen

Algemene reserve

De Algemene reserve dient als algehele buffer en weerstandsvermogen om toekomstige tegenvallers te kunnen opvangen. Het Algemeen bestuur heeft besloten dat de verhouding tussen het benodigde en beschikbare weerstandsvermogen moet liggen tussen 1,0 en 1,4. Daarmee kwalificeert deze ratio als 'voldoende'.

Bestemmingsreserves

Onder een bestemmingsreserve wordt verstaan een reserve waaraan door het bestuur een bepaalde bestemming is gegeven. Het gehele bedrag van de bestemmingsreserves ultimo het jaar dient opgebouwd te zijn met bestuursbesluiten van het Algemeen Bestuur, dan wel opgenomen te zijn in het voorliggende voorstel tot resultaatbestemming.

Gerealiseerd resultaat

Het gerealiseerde resultaat is het resterende resultaat na reeds bestemde mutaties in de reserves. Het gerealiseerde resultaat wordt toegevoegd aan de reserve dan wel aan de gemeenten gerestitueerd, naar rato van de omvang van de declaratie.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

Voorziening risico leningen

Voor de vorderingen wordt een voorziening wegens oninbaarheid gevormd op basis van een beoordeling op inbaarheid van de openstaande vorderingen ouder dan drie maanden.

Voorziening verplichtingen voormalig personeel

De voorziening is ingesteld om de verplichtingen van voormalig personeel op te vangen, waarvoor de Stadsbank risicodrager is. De voorziening is berekend op basis van de verplichtingen die nog op de balansdatum bestaan.

Voorziening onderhoud

De onderhoudsegalisatievoorziening stoelt op het Onderhoudsbeheerplan 2017-2025 van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid ter zake nader uiteengezet.

Vaste schulden

De vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met de reeds gedane aflossingen. Vaste schulden hebben een rente typische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

2.4 Toelichting op de Balans

2.4.1 Activa

Vaste activa

Materiële vaste activa

Het verloop van deze post in 2017 is als volgt:

Materiële vaste activa *(bedragenin €)*

	Bedrijfs-gebouwen	Machines, apparaten en installaties	Overige materiële vaste activa	Totaal
Boekwaarde per 1-1-2017	1.579.600	235.500	675.000	2.490.100
Investeringen	25.800	9.300	269.300	304.400
Desinvesteringen	-	-	-10.300	-10.300
Afschrijvingen	-121.100	-23.400	-196.700	-341.200
Boekwaarde per 31-12-2017	1.484.300	221.400	737.300	2.443.000

De investeringen in het verslagjaar betroffen:

Investeringen *(bedragen in €)*

Bedrijfsgebouwen	
- verbouwing	25.800
Machines, apparaten en installaties	
- vervanging/vernieuwing apparaten en installaties	9.300
Overige materiële vaste activa	
- mobiele apparatuur	17.700
- inventaris	40.500
- software- en systeemontwikkeling	211.100

De investeringen in migratie ICT infrastructuur houden verband met de beëindiging van de ICT dienstverlening door de gemeente Enschede en de overgang naar een andere

dienstverlener. De investeringen in software- en systeemontwikkeling hangen samen met de verdere digitalisering van de werkprocessen.

Financiële vaste activa

Overige langlopende leningen *(bedragen in €)*

	2017	2016
Leningen	5.013.700	5.002.600
Totaal	**5.013.700**	**5.002.600**

Verloop overige langlopende leningen 2017:

Overige langlopende leningen *(bedragen in €)*

	2017	2016
Saldo per 1 januari	**5.196.300**	**4.560.300**
Verstrekte leningen	2.766.400	2.941.500
Aflossingen	-2.679.800	-2.238.600
Afwaardingen	-90.700	-66.900
Saldo per 31 december	**5.192.200**	**5.196.300**
Voorzieningen risico leningen	-178.500	-193.700
Totaal	**5.013.700**	**5.002.600**

Deze leningen hebben een langlopend karakter met een gemiddelde looptijd van 40 maanden.

Het uitstaande saldo van de leningen ad €5,2 miljoen bestaat voor een bedrag van €1,8 miljoen uit gemeentelijke borgstellingen. In 2017 werden geldleningen afgeboekt tot een bedrag van €90.700 (2016: €66.900).

De achterstand 'te betalen termijnen' (€344.900) ten opzichte van het totale uitstaande saldo leningen bedraagt ultimo 2017 6,6% ten opzichte van ultimo 2016 7,2%.

In 2017 is voor een bedrag van €2.766.400 aan leningen verstrekt tegen €2.941.500 in 2016, een daling van 6%.

De waardering van de leningen is voor een bedrag van €178.500 verlaagd met de voorziening risico leningen. De voorziening risico leningen dient om eventuele verliezen op verstrekte kredieten op te vangen met name wegens oninbaarheid en overlijden van cliënten gedurende de looptijd van de leningen.

Vlottende activa

Uitzettingen met een rente-typische looptijd korter dan één jaar

Uitzettingen met een rente-typische looptijd < 1 jaar *(bedragen in €)*

	2017	2016
Vorderingen op openbare lichamen	988.800	795.000
Rekening-courantverhouding met het Rijk	3.900	203.900
Totaal	**992.700**	**998.900**

Vorderingen op openbare lichamen

De vorderingen op openbare lichamen bestaan uit de per 31 december 2017 uitstaande vorderingen van de aan de deelnemende gemeenten doorberekende activiteiten. Per ultimo januari 2018 moet hiervan nog €103.600 worden afgewikkeld.

Rekening-courantverhouding met het Rijk

De overtollige middelen van de Stadsbank kunnen uitsluitend aangehouden worden in de schatkist. Derden gelden zijn echter uitgezonderd van het verplichte schatkistbankieren.

Liquide middelen

Liquide middelen *(bedragen in €)*

	2017	2016
Kassaldi	-	-
Banksaldi	12.175.400	11.934.600
Totaal	**12.175.400**	**11.934.600**

In de totale banksaldi bedraagt het banksaldo van Stadsbank €29.500. Het drempelbedrag voor het voor het buiten 's Rijks schatkist aanhouden van liquide middelen bedraagt €250.000. De rest banksaldi van €12.145.900 betreffen gelden van klanten en hoeven daarom niet in 's Rijks schatkist aangehouden te worden. Deze zijn in een deposito met een rente typische looptijd van 3 maanden gezet, dan wel op rekening-courant gehouden. Het bedrag dat gemiddeld in deposito is aangehouden, bedroeg in 2017 €8 miljoen.

De bankgelden van de klanten zijn te allen tijde toegankelijk en beschikbaar voor de activiteiten van de klanten.

Overlopende activa

Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen:

Overlopende activa *(bedragen in €)*

	2017	2016
Depotbedrag porti	11.300	11.300
Kruisposten bank	13.600	8.000
Fietsproject	13.400	23.400
Vooruitbetaalde en nog te ontvangen bedragen	402.200	24.200
Overig	-	-
Totaal	**440.500**	**66.900**

Vooruitbetaalde en nog te ontvangen bedragen

Deze post bestaat uit nog te ontvangen bedragen ter hoogte van €371.500 en vooruitbetaalde bedragen van €30.700. Van de nog te ontvangen bedragen stond per ultimo januari 2018 nog €217.400 open. Het betreft met name (€211.500) het verschil tussen de in rekening gebrachte voorschotten bestaanskosten en de met deze jaarrekening bepaalde werkelijke bestaanskosten.

2.4.2 Passiva

Vaste activa

Eigen vermogen

Eigen vermogen *(bedragen in €)*

	2017	2016
Algemene Reserve	967.400	1.062.600
Bestemmingsreserve	466.900	641.400
Saldo van de rekening	-113.200	-5.700
Totaal	**1.321.100**	**1.698.300**

Gerealiseerde resultaat 2017

Het gerealiseerde resultaat van 2017 bedraagt €113.200 negatief. Aan het Algemeen Bestuur wordt voorgesteld om het nadelige jaarrekeningsaldo te onttrekken aan de Algemene Reserve.

Het verloop in 2017 wordt in onderstaand overzicht per reserve weergegeven:

Eigen vermogen *(bedragen in €)*

	Boekwaarde 1-1-2017	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Boekwaarde 31-12-2017
Algemene reserves					
Algemene reserve	1.062.600	-	-89.500	-5.700	967.400
Subtotaal	*1.062.600*	*-*	*-89.500*	*-5.700*	*967.400*
Bestemmingsreserves					
Borgfonds saneringskredieten	83.000	-	-3.000		80.000
Personeel	65.500	-	-		65.500
ICT	183.500	-	-52.600		130.900
Inventaris	190.500	-	-		190.500
Frictiekosten Organisatie	118.900	-	-118.900		-
Subtotaal	*641.400*	*-*	*-174.500*	*-*	*466.900*
Totaal reserves	**1.704.000**	**-**	**-264.000**	**-5.700**	**1.434.300**

Algemene reserve

Bij de vaststelling van de jaarrekening 2016 is het resultaat van €5.700 ten laste van de Algemene Reserve en met de begroting 2017 is er een bedrag van €89.500 ten laste van de reserve gebracht.

Bestemmingsreserves

- Borgfonds saneringskredieten

Dit fonds is bestemd ter borging van de saneringskredieten die de bank verstrekt in het kader van de minnelijke schuldregeling. Hierdoor hoeven de individuele gemeenten niet langer borg te staan voor de saneringskredieten die worden verstrekt aan de inwoners van de desbetreffende gemeenten. De onttrekking is ter dekking van een aantal afgeschreven oninbare saneringskredieten.

- Personeel

Dit is de reserve voor het uitvoeren van medewerkers motiverende maatregelen.

- ICT

Deze bestemmingsreserve dient onder andere het actueel houden van software en hardware. De onttrekking uit de reserve is voor een bedrag van €1.900 conform de begroting en voor een bedrag van €50.700 ter dekking van de afkoop van de contractkosten door de overstap naar een nieuwe ICT-leverancier.

- Frictiekosten Organisatie

De in 2011 ingestelde reserve Frictiekosten Organisatie betreft de noodzakelijke buffer om te kunnen voldoen aan de eventuele verplichtingen. De onttrekking uit de reserve betreft extra benodigde formatieve inzet bij beschermingsbewind en is het voor het bedrag van € 103.200 conform de begroting. Het resterende bedrag van € 15.700 in de reserve valt vrij. De reserve wordt per ultimo 2017 opgeheven.

- Inventaris

De bestemmingsreserve Inventaris is bedoeld om het afgeschreven en verouderde meubilair en de inventaris van de bank te vervangen.

Voorzieningen

Voorzieningen *(bedragen in €)*

	2017	2016
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's		
Voorziening verplichtingen voormalig personeel	326.700	253.900
Egalisatievoorzieningen		
Voorziening groot onderhoud	40.300	52.900
Totaal voorzieningen	**367.000**	**306.800**

Het verloop in 2017 wordt in onderstaand overzicht per voorziening weergegeven:

Voorzieningen *(bedragen in €)*

	Boekwaarde 1-1-2017	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Boekwaarde 31-12-2017
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's					
Voormalig personeel	253.900	100.000	-27.200	-	326.700
Egalisatievoorzieningen					
Groot onderhoud	52.900	24.300	-36.900	-	40.300
Totaal voorzieningen	**306.800**	**124.300**	**-64.100**	**-**	**367.000**

- Verplichtingen voormalig personeel

De bank is eigen risicodrager van verplichtingen voor voormalig personeel. De benodigde stand van de voorziening betreft de resterende verplichtingen en bedraagt per balansdatum €326.700.

- Onderhoud

De voorziening is ingesteld om te kunnen voldoen aan de financiële verplichtingen die voortvloeien uit het door het Algemeen Bestuur op 7 juni 2012 vastgestelde Onderhoudsbeheersplan, dat jaarlijks wordt geactualiseerd. Op basis van het bijgestelde Onderhoudsbeheersplan is de jaarlijkse dotatie op €24.300 vastgesteld.

Vaste schulden

Vaste schulden *(bedragen in €)*

	2017	2016
Onderhandse leningen van:		
Binnenlandse banken en overige fin. instellingen	1.536.200	1.671.000
Door derden belegde gelden	1.431.700	1.431.700
Totaal	**2.967.900**	**3.102.700**

Onderhandse leningen

Het verloop van de onderhandse geldleningen is als volgt:

Onderhandse leningen *(bedragen in €)*

	Rente %	Saldo per 1-1-2017	Nieuwe leningen	Aflossingen	Saldo per 31-12-2017	Rentelast begrotingsjaar
BNG 89.025	4.95%	122.200	-	17.400	104.800	6.000
BNG 90.127	5.30%	362.800	-	45.400	317.400	18.000
BNG 97.395	5.19%	900.000	-	50.000	850.000	44.800
BNG 97.396	5.13%	286.000	-	22.000	264.000	13.800
Totaal		**1.671.000**	**-**	**134.800**	**1.536.200**	**82.600**

Bovengenoemde leningen zijn afgesloten in 1998, 1999 en twee in 2004. Drie leningen hebben een looptijd van 25 jaar en één van 30 jaar.

De aflossingsverplichting voor het begrotingsjaar 2017 zal eveneens €134.800 zijn.

Door derden belegde gelden

De door derden belegde gelden betreffen de inleggelden die gestort zijn door de gemeenten die zijn aangesloten bij de gemeenschappelijke regeling Stadsbank Oost Nederland. De bepaling van het inleggeld geschiedt naar rato van het aantal inwoners en wordt eens in de drie jaar herzien. 1 januari 2015 is de laatste peildatum waarop de inleggelden opnieuw zijn berekend. Er wordt geen rentevergoeding berekend.

Vlottende passiva

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

(bedragen in €)	2017	2016
Overige schulden		
Persoonlijke rekeningen saldo's (PRS)	3.024.700	3.376.900
Reserveringen activiteiten	10.806.200	9.515.700
Overige schulden	2.056.700	1.999.000
Totaal	**15.887.600**	**14.891.600**

Persoonlijke Rekeningen Saldo's (PRS)

Hierop worden in principe alle cliënttegoeden verzameld die worden uitbetaald aan de cliënt en/of bestemd zijn voor toerekening aan activiteiten, zoals leningen, budgetbeheerrekeningen, saneringen, schuldbemiddeling enz. Vanuit deze activiteiten vindt dan doorbetaling plaats naar derden of naar de cliënt zelf.

Het totale saldo van de betreffende rekeningen bedroeg ultimo 2017 €3.024.700.

Reserveringen activiteiten

In overleg met de cliënt wordt overgegaan tot reserveringen voor toekomstige uitgaven. Deze post is in de balans opgenomen onder Reserveringen activiteiten. Per ultimo 2017 bedraagt deze reservering €10.806.200.

De reservering voor activiteiten is toegenomen ten opzichte van 2016 als gevolg van de toename van het aantal klanten, met name onder beschermingsbewind.

Overige schulden

Overige schulden *(bedragen in €)*

	2017	2016
Door te betalen bemiddelingen	1.087.300	1.077.600
Salarissen, sociale lasten en loonheffing	395.600	436.500
Crediteuren	568.500	482.000
Overig	5.300	2.900
Totaal	**2.056.700**	**1.999.000**

De post *Door te betalen bemiddeling* betreft bedragen die per 31 december 2017 zijn bestemd voor doorbetaling aan schuldeisers van de activiteit 'schuldbemiddeling'.

De post *Salarissen, sociale lasten en loonheffing* bevat nog te betalen sociale lasten en loonheffingen over de maand december 2017.

Het saldo *Crediteuren* is inmiddels afgewikkeld.

Overlopende passiva

Overlopende passiva *(bedragen in €)*

	2017	2016
Overlopende passiva		
Rente onderhandse leningen	51.000	55.000
Nog te betalen en vooruit ontvangen bedragen	470.700	438.700
Totaal	**521.700**	**493.700**

Nog te betalen en vooruit ontvangen bedragen

Deze post bestaat met name uit nog te betalen personeelslasten voor uitzendpersoneel, kosten voor de betalingsverkeer van de 4e kwartaal 2017, nog te betalen kosten voor de jaarrekeningcontrole, af te dragen Btw en vooruit ontvangen bedragen voor projecten. Van de nog te betalen bedragen moet per ultimo januari 2018 nog ca. €258.000 worden afgewikkeld.

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Stadsbank Oost Nederland heeft een aantal significante financiële verplichtingen, waaraan de organisatie de komende jaren is verbonden.

Met KPN Telecom is een 2-jarige overeenkomst afgesloten over de levering van vaste telefonie en het klantencontactcentrum met een looptijd tot 20 oktober 2018. De totale kosten bedragen maximaal €175.521.

Ook is met KPN Telecom een 2-jarige overeenkomst afgesloten over de levering van mobiele telefonie voor een totaal bedrag van €51.756.

Met RICOH is per mei 2017 een huur-/serviceovereenkomst afgesloten met betrekking tot de afname van kopieer- en printapparatuur, voor een geschat bedrag van €138.756 per jaar. De looptijd van het contract is tot en met februari 2023.

De Stadsbank heeft in 2017 een overeenkomst met Volkswagen PON afgesloten over de operational lease van 6 auto's, waarvan 2 electrisch aangedreven en 4 op groen gas. Het gaat hierbij om een geschat totaal leasebedrag van €25.179 per jaar gedurende 5 jaar.

Met Innovadis is een 3-jarig contract overeengekomen over de ontwikkeling en gebruik van een mobiele applicatie (App) voor de schulddienstverlening met een looptijd van 2017-2019. De jaarlijkse kosten bedragen €11.000.

TWS-groep levert vanaf 2017 de LAN-infrastructuur voor een periode van 4 jaar. De maandelijkse kosten bedragen €2.551.

De genoemde bedragen zijn exclusief btw.

Bij aflopende contracten en het sluiten van nieuwe overeenkomsten wordt nagegaan of aanbesteding aan de orde moet zijn. Daarbij is en wordt getoetst aan het uitgangspunt van maatschappelijk ondernemen en de andere voordelen die te behalen zijn bij het inbesteden binnen de lokale overheid. Ook wordt hierbij in overweging genomen of koppelingen met bestaande systemen ingrijpende wijzigingen vragen en extra kosten met zich meebrengen.

2.5 Toelichting op de baten en lasten in de jaarrekening

Analyse van de afwijkingen tussen de begroting na wijziging en de programmarekening (cf. art 28 BBV)

2.5.1 Algemeen Bestuur

Algemeen bestuur *(bedragen in €)*

	Realisatie	Begroting na wijziging	Afwijking	Primaire begroting
Lasten	3.706.800	3.591.700	115.100	3.495.300
Baten	3.706.800	3.591.700	115.100	3.495.300
Totaal	-	-	-	-

Het programma *Algemeen Bestuur* vertoont per ultimo boekjaar een saldo van €0. In de begroting wordt rekening gehouden met het volledig doorberekenen van het saldo van de bestaanskosten aan de deelnemende gemeenten, dit op basis van de huidige vastgestelde financieringsstructuur. Om die reden is er bij elke begroting (wijziging) sprake van een budgettair neutraal effect.

De totale lasten van dit programma bepalen de hoogte van de bestaanskosten. Deze worden berekend door van de totale lasten de te ontvangen rente en het aandeel overheid in de LOVCK-tarieven en BBR-zelfbetalers af te trekken. Eventuele verschillen tussen de in rekening gebrachte voorschotten voor de bestaanskosten conform de begroting en de werkelijke bestaanskosten zijn in de balans onder *Nog te betalen / Nog te ontvangen bedragen* gebracht.

Begrotingsrechtmatigheid

Het programma *Algemeen bestuur* vertoont op de lastenkant een begrotingsoverschrijding van €115.100. De stijging van de lasten betreft dotaties aan de *Voorziening risico leningen* en *Voorziening verplichtingen voormalig personeel* om deze voorzieningen op peil te brengen. Aan het Algemeen Bestuur wordt voorgesteld om door middel van het vaststellen van deze jaarrekening de kostenoverschrijding te autoriseren.

Lasten

De lasten van het *Algemeen Bestuur* vallen €15.100 hoger uit dan voorzien.

Baten

De baten betreffen de bijdragen in de bestaanskosten van de deelnemende gemeenten.

Bezoldiging in het kader van de WNT

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector (Hierna: WNT) stelt een maximum aan de bezoldiging van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector. De algemene bezoldigingsnorm van de WNT bedraagt na indexering voor 2017: €181.000.

Beloning reguliere topfunctionarissen

Beloning reguliere topfunctionarissen	2016	2017
Functie	Directeur	Directeur
Naam	C.H.A.A. Luttikhuis	C.H.A.A. Luttikhuis
Omvang dienstverband	1 fte	1 fte
Beloning (€)	107.685	112.794
Belastbare kostenvergoedingen (€)	1.772	668
Voorzieningen betaalbaar op termijn (€)	14.401	16.682
Beëindigingsuitkering	-	-
Jaar beëindiging		
Motivering	Geen normoverschrijding	Geen normoverschrijding

Functie	Directeur	Directeur
Naam	A. de Jong	A. de Jong
Omvang dienstverband		
Inkomensschade 1-1-2014 tot 1-8-2016 (€)	74.476	
Overige beloning (€)	15.926	24.336
Belastbare kostenvergoedingen (€)	-	12.653
Voorzieningen betaalbaar op termijn (€)	37.689	10.066
Beëindigingsuitkering	-	-53.171
Jaar beëindiging		
Motivering	Geen normoverschrijding	Geen normoverschrijding

Beloning leden Algemeen en Dagelijks Bestuur

Beloning leden Algemeen en Dagelijks Bestuur		2016	2017
Functie	**Naam**	**Bezoldiging**	**Bezoldiging**
Voorzitter	Dhr. P.G. Welman	Onbezoldigd	Onbezoldigd
Vice-voorzitter	Mevr. I.T.J.M. Wolsing	Onbezoldigd	Onbezoldigd
Lid AB	Dhr. H. Wiltink	Onbezoldigd	Onbezoldigd
Lid AB & DB	Dhr. F.J. Cornelissen	Onbezoldigd	Onbezoldigd
Lid AB	Dhr. J.B. Boer	Onbezoldigd	Onbezoldigd
Lid AB	Dhr. M.J.R. Kotteman	Onbezoldigd	Onbezoldigd
Lid AB	Dhr. P. Seesing	Onbezoldigd	Onbezoldigd
Lid AB	Mevr. I. Duursma	Onbezoldigd	Onbezoldigd
Lid AB	Mevr. E.B.M. van Spiegel	Onbezoldigd	Onbezoldigd
Lid AB	Mevr. J.H. van den Dolder	Onbezoldigd	Onbezoldigd
Lid AB & DB	Mevr. M.H. ten Heuw	Onbezoldigd	Onbezoldigd
Lid AB & DB	Dhr. P. van Zwanenburg	Onbezoldigd	Onbezoldigd
Lid AB	Mevr. I. de Pagter	Onbezoldigd	Onbezoldigd
Lid AB	Dhr. J.F. Hassink	Onbezoldigd	Onbezoldigd
Lid AB & DB	Dhr. R.G.H. Christenhusz	Onbezoldigd	Onbezoldigd
Lid AB	Mevr. M.G. Frank	Onbezoldigd	Onbezoldigd
Lid AB	Dhr. P. van de Wardt	Onbezoldigd	Onbezoldigd
Lid AB	Dhr. B. Beens	Onbezoldigd	Onbezoldigd
Lid AB	Dhr. R.H. de Witte	Onbezoldigd	Onbezoldigd
Lid AB & DB	Dhr. G.J. Binnenmars	Onbezoldigd	Onbezoldigd
Lid AB	Dhr. N. Lansink Rotgerink	Onbezoldigd	Onbezoldigd
Lid AB & DB	Dhr. D.W. Aalderink	Onbezoldigd	Onbezoldigd

* Mevr. I. Duursma neemt waar voor de afgetreden mevr. J.B.M. Zwiep.

2.5.2 Financieel-maatschappelijke dienstverlening en voorzieningen

Financieel-maatschappelijke dienstverlening en voorzieningen *(bedragen in €)*

	Realisatie	**Begroting na wijziging**	**Afwijking**	**Primaire begroting**
Lasten	6.626.600	6.601.400	25.200	6.321.600
Baten	6.249.400	6.297.500	-48.100	6.320.100
Totaal	**-377.200**	**-303.900**	**-73.300**	**-1.500**

Begrotingsrechtmatigheid

Lasten en baten

Het programma *Financieel-maatschappelijke dienstverlening en voorzieningen* laat per ultimo 2017 een nadelig saldo zien van €377.200. De afwijking van het saldo van het programma met €73.300 negatief ten opzichte van de begroting komt met name door de daling van de productafname op het onderdeel Intake in de laatste vier maanden van 2017.

Incidentele lasten en baten

In 2017 was er geen sprake van incidentele lasten.

2.5.3 Toelichting resultaat voor en na bestemming (mutaties in reserves)

In deze tabel worden de mutaties in de reserves, welke in de balans zijn verwerkt nader toegelicht. Deze mutaties hebben betrekking op posten die conform de bestendige gedragslijn zijn verwerkt en posten waarover het Algemeen Bestuur reeds een besluit heeft genomen. Het Algemeen Bestuur dient wel formeel in te stemmen met de van toepassing zijnde mutaties bij de behandeling van de jaarrekening.

Toelichting resultaat *(bedragen in €)*

	Realisatie	Begroting na wijziging	Afwijking
Resultaat voor bestemming	**-377.200**	**-303.900**	**-73.300**
Ontrekking uit reserves:			
Algemene reserve	89.500	89.500	**-**
Borgfonds saneringskredieten	3.000	-	3.000
Personeelsbudget	-	-	-
Organisatieaanpassing	-	-	-
Reserve ICT	-	-	-
Frictiekosten Organisatie	118.900	103.200	15.700
ICT	52.600	1.900	50.700
Inventaris	-	-	-
Subtotaal	264.000	194.600	**69.400**
Dotaties aan reserves:			
Algemene reserve	-	-	-
Borgfonds saneringskredieten	-	-	-
Personeelsbudget	-	-	-
Organisatieaanpassing	-	-	-
Frictiekosten Organisatie	-	-	-
ICT	-	-	-
Inventaris	-	-	-
Subtotaal	-	-	**-**
Resultaat na bestemming	**-113.200**	**-109.300**	**-3.900**

Toelichting op afwijkingen van de begroting

Reserve Borgfonds saneringskredieten

De onttrekking uit de reserve van €3.000 is ter dekking van een aantal afgeschreven oninbare saneringskredieten.

Reserve ICT

De onttrekking ui de reserve betreft een gedeeltelijke dekking van de afschrijvingslast. Maar met name dient de onttrekking ter dekking van de contractkosten voor de overstap naar een nieuwe ICT-leverancier.

Reserve Frictiekosten Organisatie

De onttrekking uit de reserve Frictiekosten Organisatie betreft benodigde formatieve inzet bij beschermingsbewind en is het voor het bedrag van € 103.200 conform de begroting. Het resterende bedrag van € 15.700 in de reserve valt vrij, waarmee de reserve per ultimo 2017 opgeheven kan worden.

Algemene Reserve

Voorgesteld wordt om het nadelige saldo van €113.200 ten laste te brengen van de Algemene Reserve, conform de gebruikelijke werkwijze. Begroot was een onttrekking van €109.300.

2.6 Sisa

De bank ontvangt geen specifieke uitkeringen van het Rijk. Er is dus geen Sisa-specificatie opgenomen.

Overige gegevens

3.1 Controleverklaring

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan het algemeen bestuur van de Stadsbank Oost-Nederland

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van de Stadsbank Oost-Nederland te Enschede gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2017 als van de activa en passiva van de Stadsbank Oost-Nederland (verder: de Stadsbank) op 31 december 2017 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader rechtmatigheid, vastgesteld door het algemeen bestuur op 16 juni 2016 als bijlage 1 van het 'Controleprotocol voor de accountantscontrole op de jaarrekening van de Stadsbank Oost-Nederland'.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2017;
- het overzicht van baten en lasten over 2017;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het Normenkader rechtmatigheid 2017 van de Stadsbank en de Regeling Controleprotocol WNT (Wet normering topinkomens) 2017 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stadsbank zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 103.000, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% bedraagt van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling controleprotocol WNT 2017.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan het algemeen bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen groter dan € 50.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

B. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen;
- de inhoudsopgave, het voorwoord van de directie, de inleiding en het voorstel van het dagelijks bestuur aan het algemeen bestuur en ontwerp besluit.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van het BBV is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in

overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen, zoals opgenomen in het Normenkader rechtmatigheid 2017 van de Stadsbank.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Het algemeen bestuur is als kaderstellend en controlerend orgaan op grond van de Gemeentewet verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeenschappelijke regeling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, de Regeling Controleprotocol WNT 2017, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en

- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Almelo, 12 april 2018

Eshuis Registeraccountants B.V.

Was getekend: drs. E. Dijkgraaf RA

3.2 Voorstel tot vaststelling van de jaarrekening 2017 en resultaat-bestemming

De jaarrekening 2017 wordt vastgesteld in de vergadering van het Algemeen Bestuur van de Stadsbank Oost Nederland van 5 juli 2018.

1. Het gerealiseerde resultaat van 2017 bedraagt minus €113.200. Hierin zijn de reeds door het bestuur geaccordeerde onttrekkingen uit en dotaties aan diverse reserves verwerkt. Daarnaast is de vrijval van de resterende middelen van de reserve Frictiekosten Organisatie ad € 15.700 verwerkt. Tevens is de afkoop van de contractkosten voor de overstap naar een nieuwe ICT-leverancier ten waarde van €50.700 door een onttrekking aan de bestemmingsreserve ICT gedekt.

2. Aan het Algemeen Bestuur wordt voorgesteld om de onttrekking uit de reserve ICT te autoriseren en de reserve Frictiekosten Organisatie per ultimo 2017 op te heffen.

3. Aan het Algemeen Bestuur wordt voorgesteld om het jaarrekeningsaldo van minus €113.200 te onttrekken aan de Algemene Reserve.

Bijlagen

Categorische indeling rekening

Resultaat 2017

LASTEN (bedragen in €)	**Jaarrekening 2017**	**Najaarsnota 2017**	**Verschil**	**Primair 2017**
Personeelslasten totaal	7.588.400	7.615.700	-27.300	7.300.600
Rente en Afschrijvingen	544.300	532.600	11.700	504.700
Huisvesting	143.900	162.800	-18.900	183.200
Bureaukosten	286.300	310.700	-24.400	438.800
Beheerskosten	1.517.700	1.443.000	74.700	1.321.600
Mutaties voorzieningen	252.800	128.300	124.500	68.000
TOTAAL LASTEN	**10.333.400**	**10.193.100**	**140.300**	**9.816.900**
BATEN (bedragen in €)				
Bijdrage bestaanskosten	3.706.800	3.591.600	115.200	3.495.300
Preventie & Voorlichting	4.800	3.300	1.500	-
Indicatiestelling	698.300	761.800	-63.500	831.800
Kredietverstrekking	526.000	530.100	-4.100	469.200
Stabilisatie & Herstel	3.986.500	3.959.900	26.600	3.986.100
Minnelijk schuldregelen	885.700	901.000	-15.300	894.900
Nazorg	9.800	9.400	400	7.000
Additionele afspraken	126.400	122.400	4.000	131.100
Overige Baten	11.900	9.700	2.200	-
TOTAAL BATEN	**9.956.200**	**9.889.200**	**67.000**	**9.815.400**
TOTAAL LASTEN	**10.333.400**	**10.193.100**	**140.300**	**9.816.900**
TOTAAL BATEN	**9.956.200**	**9.889.200**	**67.000**	**9.815.400**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-377.200**	**-303.900**	**-73.300**	**-1.500**
Toevoeging/onttrekking aan reserves	***264.000***	***194.600***	***69.400***	***1.500***
GEREALISEERD RESULTAAT	**-113.200**	**-109.300**	**-3.900**	**-**

Berekening van de afrekening met de deelnemende gemeenten over het jaar 2017

Totaal bijdrage dienstverlening per gemeente over het jaar 2017

Gemeente	Huishoudens* abs.	Standaard dienstverlening (excl. Bewind)	Beschermings-Bewind (excl. Btw)	Totaal bijdrage bestaanskosten	Totaal bijdrage additionele dienstverlening	**Totaal bijdrage gemeenten Jaarrekening 2017**	**Totaal bijdrage gemeenten Najaarsnota 2017**	**Verschil**
Aalten	**11.302**	39.147	22.066	67.716	10.896	139.824	137.965	1.859
Almelo	**31.997**	310.144	228.192	376.819	3.351	918.506	933.051	-14.544
Berkelland	**18.665**	93.651	37.340	129.133	-	260.123	257.812	2.311
Borne	**9.548**	52.649	21.025	79.118	1.025	153.817	149.316	4.501
Bronckhorst	**15.473**	67.153	24.546	80.960	-	172.660	164.402	8.258
Dinkelland	**10.097**	27.823	16.334	48.729	4.294	97.180	97.273	-93
Enschede	**77.572**	832.154	739.620	1.172.054	42.581	2.786.409	2.760.131	26.278
Haaksbergen	**10.051**	44.074	33.519	77.255	2.974	157.821	155.581	2.241
Hellendoorn	**14.466**	55.683	19.409	93.581	2.153	170.826	167.341	3.486
Hengelo OV	**37.072**	178.244	159.316	359.962	522	698.044	681.840	16.203
Hof van Twente	**14.692**	84.813	37.409	121.085	3.025	246.331	245.337	995
Lochem	**14.594**	68.809	34.296	125.022	12.340	240.467	239.508	959
Losser	**9.258**	28.536	21.843	62.860	1.179	114.418	116.849	-2.431
Montferland	**15.161**	124.059	54.029	139.992	3.835	321.914	318.773	3.141
Oldenzaal	**13.904**	75.090	49.810	121.715	9.120	255.735	257.698	-1.963
Oost Gelre	**12.281**	50.605	29.736	80.050	-	160.391	161.354	-963
Oude IJsselstreek	**16.914**	127.336	52.792	155.833	10.554	346.514	351.509	-4.995
Rijssen - Holten	**14.026**	65.482	35.706	85.029	5.023	191.240	185.427	5.813
Tubbergen	**7.920**	18.775	7.070	39.665	1.510	67.021	64.908	2.113
Twenterand	**13.032**	38.517	49.390	82.390	68.328	238.624	238.919	-295
Wierden	**9.409**	46.670	16.105	45.704	-	108.478	107.757	721
Winterswijk	**12.678**	118.795	66.373	162.173	4.706	352.048	341.058	10.989
Totaal	**390.112**	**€ 2.548.209**	**€ 1.755.924**	**€ 3.706.845**	**€ 187.414**	**€ 8.198.391**	**€ 8.133.809**	**€ 64.582**

**** bron CBS 2017***

Statistische gegevens

A. Fase I - Indicatiestellingen

	2013		2014		2015		2016		2017	
Indicatiestellingen	*Indicatie-stellingen*	*Waarvan Crisis*	*Indicatie-stellingen*	*Waarvan Crisis*	*Indicatie-stellingen*	*Waarvan Crisis*	*Indicatie-stellingen*	*Waarvan Crisis*	*Indicatie-stellingen*	*Waarvan Crisis*
Aalten	53	-	53	2	38	-	-	-	-	-
Almelo	427	16	384	15	399	15	409	8	299	4
Berkelland	105	-	92	-	85	2	100	1	84	-
Borne	66	4	58	3	52	2	50	1	38	1
Bronckhorst	42	1	50	-	52	-	54	1	78	1
Dinkelland	36	1	26	3	21	1	31	-	23	-
Enschede	1.121	55	1.132	79	988	76	888	42	779	33
Haaksbergen	32	-	57	-	41	-	56	3	36	1
Hellendoorn	56	-	37	-	31	-	51	-	31	-
Hengelo Ov.	219	30	239	27	148	7	130	-	113	1
Hof van Twente	97	7	93	3	80	3	82	-	69	2
Lochem	74	3	110	3	57	3	76	-	53	1
Losser	49	-	67	2	63	5	65	-	34	2
Montferland	149	-	122	-	117	2	134	-	121	1
Oldenzaal	117	5	105	7	101	4	88	1	70	2
Oost Gelre	52	1	49	-	49	1	53	-	45	-
Oude IJsselstreek	141	-	109	-	96	-	148	2	101	1
Rijssen-Holten	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tubbergen	22	1	19	-	8	1	20	-	11	-
Twenterand	84	1	51	-	41	-	28	-	22	-
Wierden	25	-	15	-	13	-	40	6	32	1
Winterswijk	108	1	158	14	111	7	112	1	110	-
Totaal:	**3.097**	**126**	**3.026**	**158**	**2.591**	**129**	**2.615**	**66**	**2.149**	**51**

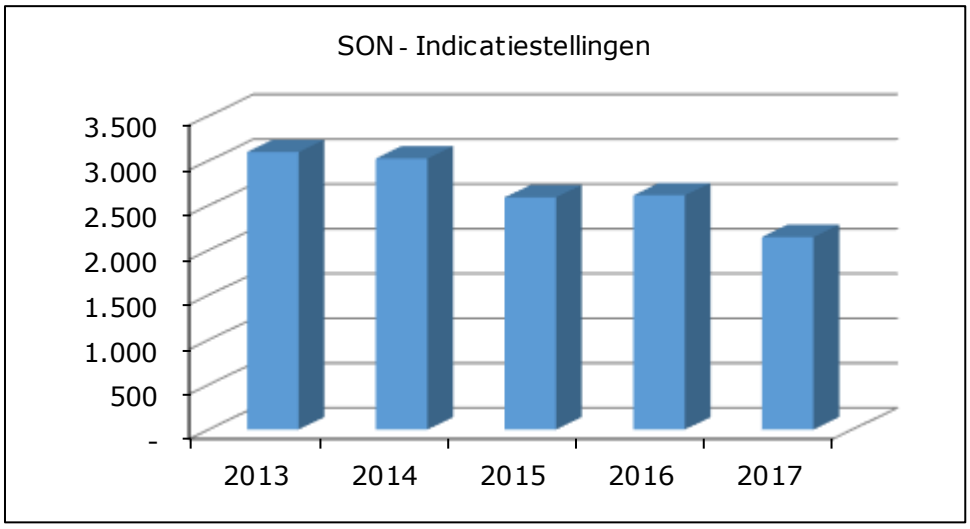

B. Fase II – Schulden oplossen (schuldregelings-overeenkomst)

	2013	2014	2015	2016	2017
Schuldregelings-overeenkomsten	*Fase II*	*Fase II*	*Fase II*	*Fase II*	*Fase II*
Aalten	27	34	16	18	21
Almelo	201	209	170	209	131
Berkelland	57	41	40	42	49
Borne	36	34	20	22	25
Bronckhorst	28	22	19	23	33
Dinkelland	20	11	18	11	15
Enschede	546	463	411	313	351
Haaksbergen	21	27	27	7	19
Hellendoorn	33	32	18	34	20
Hengelo Ov.	153	151	128	100	120
Hof van Twente	49	46	43	36	27
Lochem	43	64	37	34	30
Losser	21	27	23	20	20
Montferland	51	66	72	44	61
Oldenzaal	59	28	36	38	31
Oost Gelre	20	15	22	18	14
Oude IJsselstreek	60	42	35	54	54
Rijssen-Holten	30	48	36	44	31
Tubbergen	12	14	6	5	12
Twenterand	41	48	43	41	28
Wierden	22	11	10	19	16
Winterswijk	50	45	25	38	39
Totaal:	**1.580**	**1.478**	**1.255**	**1.170**	**1.147**

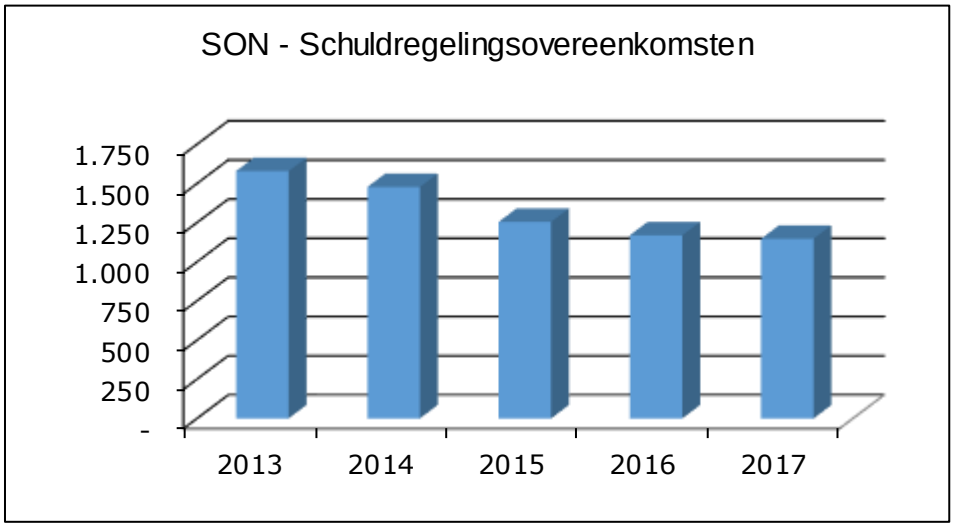

C. Fase III – Schulden opgelost

	2013				2014				2015				2016				2017			
Schulden opgelost door middel van	*SB*	*SK*	*HF*	*Wsnp*	*SB*	*SK*	*HF*	*Wsnp*	*SB*	*SK*	*HF*	*Wsnp*	*SB*	*SK*	*HF*	*Wsnp*	*SB*	*SK*	*HF*	*Wsnp*
Aalten	2	-	2	14	6	4	-	22	5	2	-	17	6	3	-	15	4	6	-	4
Almelo	20	11	11	124	43	14	1	122	54	13	-	139	38	6	8	137	62	12	9	62
Berkelland	9	-	3	33	10	6	1	32	11	2	-	20	12	-	2	25	17	5	1	31
Borne	7	-	1	26	7	1	-	29	3	-	-	18	7	2	1	11	12	-	1	16
Bronckhorst	2	-	-	28	6	1	-	16	11	1	-	12	6	-	2	17	9	4	4	12
Dinkelland	3	1	1	10	4	1	-	8	6	3	-	7	3	1	-	10	2	1	-	3
Enschede	76	29	18	314	123	38	10	327	141	35	-	292	119	21	38	192	108	24	26	184
Haaksbergen	2	1	2	21	5	1	-	13	9	4	-	22	7	-	2	8	3	3	1	10
Hellendoorn	5	2	1	27	13	4	-	19	8	-	-	15	11	-	2	15	11	1	1	14
Hengelo Ov.	28	12	10	86	51	15	1	93	37	10	-	100	33	5	10	52	42	6	11	42
Hof van Twente	9	3	-	30	9	3	1	26	16	3	-	41	10	1	5	21	13	-	7	13
Lochem	3	4	1	28	13	-	-	36	20	6	-	27	14	3	2	23	15	3	1	8
Losser	1	1	1	17	5	-	-	20	6	-	-	15	3	6	2	12	5	1	-	8
Montferland	6	3	2	48	7	3	1	47	19	2	-	57	19	6	1	34	20	5	3	25
Oldenzaal	5	4	2	33	14	1	1	29	10	5	-	23	5	2	4	18	16	-	7	19
Oost Gelre	2	-	1	11	6	1	1	11	5	-	-	11	6	-	2	7	11	1	-	9
Oude IJsselstreek	8	6	3	35	10	3	-	39	11	5	-	43	17	3	2	27	21	4	1	19
Rijssen-Holten	3	-	-	15	10	6	-	19	14	4	-	38	14	6	4	22	12	4	3	14
Tubbergen	1	-	1	14	1	-	-	13	2	-	-	5	1	-	-	3	4	1	-	2
Twenterand	2	4	6	28	10	2	-	41	17	2	-	33	5	1	3	34	10	-	6	21
Wierden	2	-	1	17	7	-	-	17	3	-	-	14	3	-	1	6	6	-	-	6
Winterswijk	9	2	2	28	20	5	-	30	10	2	-	25	7	1	1	17	15	4	4	13
Totaal:	**205**	**83**	**69**	**987**	**380**	**109**	**17**	**1.009**	**418**	**99**	**-**	**974**	**346**	**67**	**92**	**706**	**418**	**85**	**86**	**535**

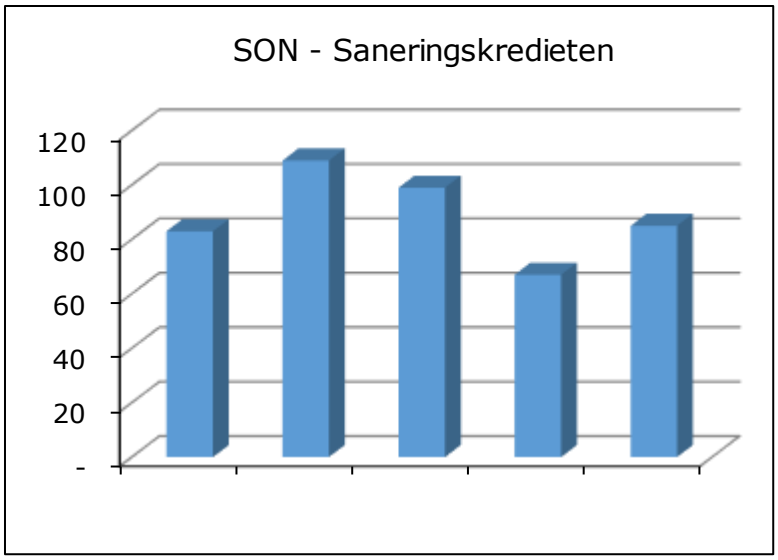
SON - Saneringskredieten
120
100
80
60
40
20
-

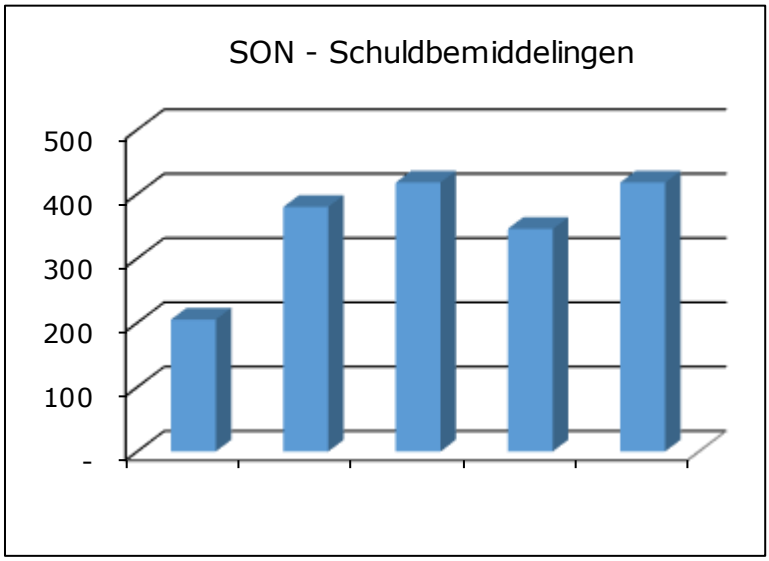
SON - Schuldbemiddelingen
500
400
300
200
100
-

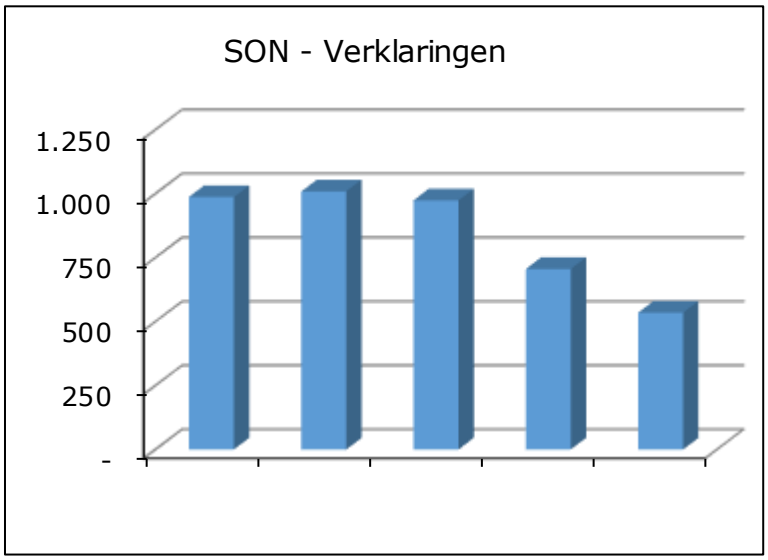
SON - Verklaringen
1.250
1.000
750
500
250
-

D. Kredietverstrekking

Verdeling verstrekte leningen per gemeente

	2013		2014		2015		2016		2017	
SL-HF-SK	Aantal	Netto bedrag (€)	Aantal	Netto bedrag (€)	Aantal	Netto bedrag (€)	Aantal	Netto bedrag (€)	Aantal	Netto bedrag (€)
Aalten	6	12.154	15	34.725	11	21.707	5	13.049	12	24.027
Almelo	106	248.244	97	213.539	98	220.613	95	219.330	110	252.923
Berkelland	29	99.671	27	78.384	27	97.281	51	194.146	62	260.917
Borne	13	28.919	14	32.103	16	49.567	7	15.259	5	12.076
Bronckhorst	8	24.502	11	23.176	12	28.019	12	25.829	14	33.485
Dinkelland	14	46.749	13	41.642	7	12.791	5	12.979	4	8.642
Enschede	316	632.996	337	707.313	354	718.046	450	946.278	348	754.287
Haaksbergen	15	44.558	13	33.842	18	45.074	9	21.367	10	23.611
Hellendoorn	20	42.387	26	52.152	30	58.289	36	68.098	16	33.698
Hengelo Ov.	89	261.687	84	204.230	71	172.269	56	144.389	71	183.175
Hof van Twente	26	67.417	30	87.162	42	155.774	60	216.782	34	126.846
Lochem	12	22.441	4	7.757	9	17.318	10	23.280	10	20.844
Losser	12	32.195	10	20.132	35	116.742	43	121.324	25	90.564
Montferland	38	74.967	37	85.576	49	103.401	27	63.630	20	50.996
Oldenzaal	35	73.350	31	60.307	69	152.631	32	72.202	43	112.430
Oost Gelre	16	49.229	19	61.862	31	104.090	41	147.526	27	114.716
Oude IJsselstreek	36	78.324	48	104.922	41	73.675	44	89.276	56	115.008
Rijssen-Holten	21	86.386	21	81.560	28	135.212	52	265.981	53	246.086
Tubbergen	3	3.710	1	2.283	2	3.270	5	12.083	3	5.637
Twenterand	32	96.899	34	110.365	41	92.674	54	119.995	38	76.357
Wierden	6	16.309	5	16.950	5	14.164	2	6.355	3	7.259
Winterswijk	27	65.090	37	87.759	37	112.503	42	142.379	54	183.705
Recentelijk verhuisd:	1	2.347	1	2.461	2	6.917			10	29.128
Totaal:	**881**	**2.110.530**	**915**	**2.150.202**	**1.035**	**2.512.027**	**1.138**	**2.941.537**	**1.028**	**2.766.416**

Jaar	Aantal leningen	Netto bedrag (€)	Gemiddeld bedrag (€)	Index 2008=100
2008	1.119	2.828.436	2.528	100
2009	987	2.532.856	2.566	102
2010	988	2.517.233	2.548	101
2011	931	2.329.882	2.503	99
2012	860	2.093.372	2.434	96
2013	881	2.110.530	2.396	95
2014	916	2.150.202	2.347	93
2015	1.035	2.512.027	2.427	96
2016	1.138	2.941.537	2.585	102
2017	**1.028**	**2.766.415**	**2.691**	**106**

Jaar	Uitstaand saldo (€)	Index 2008=100	Toename / afname Uitstaand saldo (€)
2008	4.544.393	100	
2009	4.663.855	103	119.462
2010	4.614.790	102	70.397
2011	4.388.531	97	-155.862
2012	4.126.406	91	-417.987
2013	4.133.387	91	-411.006
2014	4.195.457	92	-348.936
2015	4.562.648	100	18.255
2016	5.197.727	114	653.334
2017	**5.195.890**	**114**	651.497

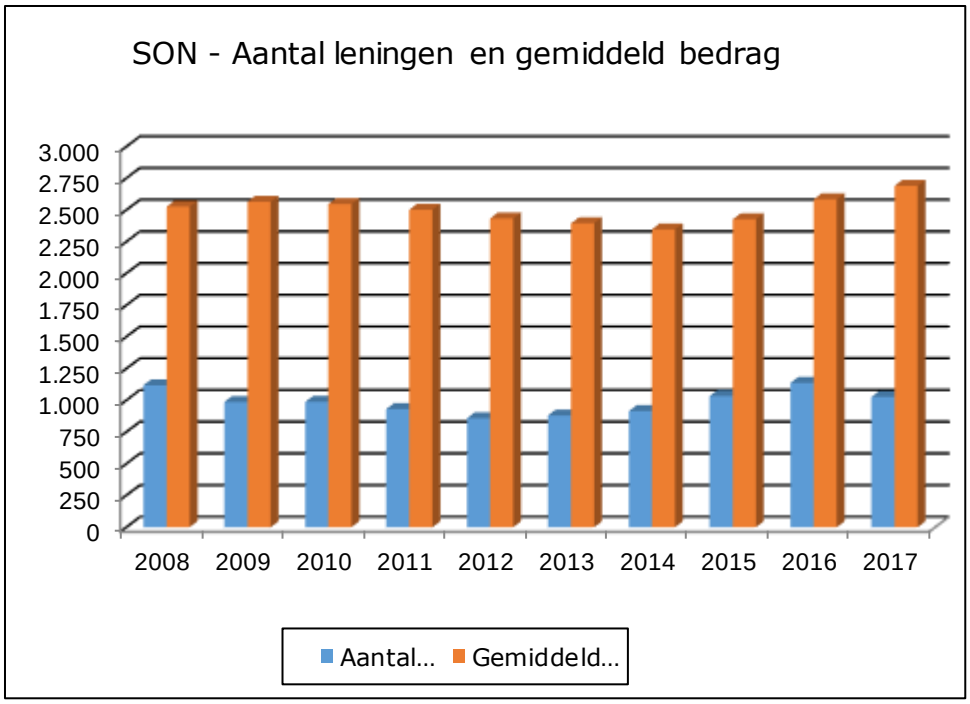

Borgstellingen ten opzichte van totaal aantal leningen

Borgstellingen t.o.v. totaal aantal leningen	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
Aantal met borg gsd	158	142	309	444	310
Aantal met instelling borg	2	1	-	-	-
Aantal met persoonl. borg	2	2	-	-	-
Aantal met borg SON	84	104	93	69	84
Aantal zonder borg	635	666	633	625	634
Totaal aantal:	**881**	**915**	**1.035**	**1.138**	**1.028**
Omzet met borg gsd (€)	430.995	413.357	915.724	1.345.662	1.141.870
Omzet met instelling borg (€)	7.703	1.328	-	-	-
Omzet met persoonl. borg (€)	12.883	12.807	-	-	-
Omzet met borg SON (€)	152.882	204.137	150.604	116.313	136.393
Omzet zonder borg (€)	1.506.067	1.518.573	1.445.699	1.479.563	1.488.152
Totaal omzet (€):	**2.110.530**	**2.150.202**	**2.512.027**	**2.941.537**	**2.766.415**

Verdeling uitbetaalde leningen naar looptijdklassen

Looptijdklassen	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
0-12 maanden	22	22	18	20	16
13-24 maanden	93	92	68	58	64
25-36 maanden	433	474	623	718	570
37-48 maanden	114	117	81	90	88
49-60 maanden	218	209	244	252	290
boven 60 maanden	1	1	1	-	-
Totaal:	**881**	**915**	**1.035**	**1.138**	**1.028**

Verdeling uitbetaalde leningen naar inkomensklassen

	2013			2014			2015			2016			2017		
Netto inkomen per maand	Aantal	Netto bedrag (€)	Gemiddeld bedrag (€)	Aantal	Netto bedrag (€)	Gemiddeld bedrag (€)	Aantal	Netto bedrag (€)	Gemiddeld bedrag (€)	Aantal	Netto bedrag (€)	Gemiddeld bedrag (€)	Aantal	Netto bedrag (€)	Gemiddeld bedrag (€)
tot 700	2	4.358	2.179	3	4.630	1.543	5	13.960	2.792	11	13.355	1.214	20	25.730	1.286
701 - 800	3	4.635	1.545	7	18.778	2.683	7	18.203	2.600	12	14.173	1.181	7	9.423	1.346
801 - 900	251	480.217	1.913	151	269.929	1.788	55	105.772	1.923	24	43.362	1.807	11	17.044	1.549
901 - 1.000	210	398.192	1.896	294	555.335	1.889	511	1.024.822	2.006	636	1.350.110	2.123	480	1.005.532	2.095
1.001 - 1.100	117	270.683	2.314	149	324.377	2.177	114	237.359	2.082	95	212.108	2.233	84	172.970	2.059
1.101 - 1.300	219	604.415	2.760	212	606.285	2.860	243	752.756	3.098	170	562.881	3.311	122	356.980	2.926
1.301 - 1.700	46	155.758	3.386	74	251.117	3.393	83	269.575	3.248	158	589.447	3.731	276	1.052.072	3.812
1.701 - 2.500	25	120.431	4.817	20	94.749	4.737	15	81.580	5.439	27	125.063	4.632	24	104.728	4.364
boven 2.500	8	71.841	8.980	5	25.001	5.000	2	8.000	4.000	5	31.037	6.207	4	21.936	5.484
nb	-		-	-	-	-									
Totaal:	**881**	**2.110.530**	**2.396**	**915**	**2.150.202**	**2.350**	**1.035**	**2.512.027**	**2.427**	**1.138**	**2.941.537**	**2.585**	**1.028**	**2.766.416**	**2.691**

Verdeling uitbetaalde leningen naar bedragsklassen

	2013			2014			2015			2016			2017		
Netto bedragsklasse (€)	Aantal	Netto bedrag (€)	Gemiddeld bedrag (€)	Aantal	Netto bedrag (€)	Gemiddeld bedrag (€)	Aantal	Netto bedrag (€)	Gemiddeld bedrag (€)	Aantal	Netto bedrag (€)	Gemiddeld bedrag (€)	Aantal	Netto bedrag (€)	Gemiddeld bedrag (€)
tot 700	28	16.057	573	21	11.408	543	25	13.295	532	32	17.288	540	25	12.209	488
701 - 1.100	56	53.247	951	51	48.509	951	57	55.746	978	54	52.063	964	55	53.105	966
1.101 - 2.300	410	702.907	1.714	458	785.361	1.715	470	795.225	1.692	503	869.107	1.728	377	638.988	1.695
2.301 - 3.400	244	664.135	2.722	256	691.372	2.701	311	830.406	2.670	298	802.678	2.694	324	867.692	2.678
3.401 - 4.500	96	360.405	3.754	79	298.772	3.782	102	386.780	3.792	151	571.651	3.786	138	536.841	3.890
4.501 - 6.800	39	217.965	5.589	33	173.329	5.252	55	294.908	5.362	73	408.527	5.596	87	485.454	5.580
6.801 - 9.000	6	45.840	7.640	13	98.347	7.565	11	86.784	7.889	22	168.290	7.650	20	146.612	7.331
9.001 - 15.000	1	13.735	13.735	4	43.104	10.776	3	30.761	10.254	5	51.933	10.387	2	25.514	12.757
15.001 - 20.000	-	-	-	-	-	-	1	18.123	18.123	-	-	-	-	-	-
20.001 - 25.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
boven 25.000	1	36.240	36.240	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal:	**881**	**2.110.530**	**2.396**	**915**	**2.150.202**	**2.350**	**1.035**	**2.512.027**	**2.427**	**1.138**	**2.941.537**	**2.585**	**1.028**	**2.766.416**	**2.691**

Verdeling uitbetaalde leningen naar leeftijdsgroepen

	2013			2014			2015			2016			2017		
Leeftijds-groepen	Aantal	Netto bedrag (€)	Gemiddeld bedrag (€)	Aantal	Netto bedrag (€)	Gemiddeld bedrag (€)	Aantal	Netto bedrag (€)	Gemiddeld bedrag (€)	Aantal	Netto bedrag (€)	Gemiddeld bedrag (€)	Aantal	Netto bedrag (€)	Gemiddeld bedrag (€)
tot 20 jr.	10	21.303	2.130	17	40.196	2.364	15	26.290	1.753	26	70.579	2.715	32	87.736	2.742
21 - 30 jr.	139	320.168	2.303	148	333.772	2.255	206	495.062	2.403	275	672.575	2.446	175	454.822	2.599
31 - 40 jr.	185	449.707	2.431	170	410.644	2.416	231	595.936	2.580	242	677.471	2.799	224	649.395	2.899
41 - 50 jr.	197	521.178	2.646	215	527.750	2.455	222	574.652	2.589	236	707.154	2.996	222	645.028	2.906
51 - 60 jr.	187	433.925	2.320	198	477.358	2.411	189	440.698	2.332	208	477.902	2.298	206	496.284	2.409
61 - 70 jr.	120	274.911	2.291	114	252.081	2.211	124	280.681	2.264	110	252.799	2.298	121	308.240	2.547
boven 70 jr.	43	89.337	2.078	53	108.401	2.045	48	98.709	2.056	41	83.058	2.026	48	124.911	2.602
Totaal:	**881**	**2.110.530**	**2.396**	**915**	**2.150.202**	**2.350**	**1.035**	**2.512.027**	**2.427**	**1.138**	**2.941.537**	**2.585**	**1.028**	**2.766.416**	**2.691**

E. Budgetbeheer

	2013					2014					2015				
Budgetbeheer	*Aanvraag*	*Gestart*	*Beëindigd*	*Actief per 31-12*	*waarvan zelfbet.*	*Aanvraag*	*Gestart*	*Beëindigd*	*Actief per 31-12*	*waarvan zelfbet.*	*Aanvraag*	*Gestart*	*Beëindigd*	*Actief per 31-12*	*waarvan zelfbet.*
Aalten	39	22	16	94	15	61	32	16	111	12	38	25	16	114	10
Almelo	299	210	203	835	381	300	206	202	812	444	320	215	210	819	400
Berkelland	69	61	37	177	40	72	49	35	179	37	67	35	43	169	41
Borne	59	40	22	112	27	37	26	13	127	33	38	22	21	121	32
Bronckhorst	33	18	24	80	10	33	26	24	79	9	44	25	25	71	12
Dinkelland	31	22	13	66	9	22	13	8	67	8	16	8	18	54	8
Enschede	772	569	547	1.815	576	902	586	514	1.796	592	810	455	439	1.754	539
Haaksbergen	24	22	17	104	16	54	35	27	112	13	29	22	28	100	18
Hellendoorn	52	47	22	143	14	41	31	33	146	14	44	37	26	157	17
Hengelo Ov.	247	178	148	764	187	262	187	152	766	182	237	165	189	736	167
Hof van Twente	64	44	33	176	30	84	49	29	193	22	65	36	28	197	20
Lochem	65	50	21	119	13	87	61	29	144	11	46	25	25	134	19
Losser	26	21	34	108	39	46	32	31	109	46	42	27	33	98	38
Montferland	78	54	48	172	14	97	71	47	191	16	104	58	50	192	19
Oldenzaal	83	59	48	218	25	60	42	44	215	24	62	31	54	185	32
Oost Gelre	33	22	16	106	9	41	33	23	108	8	46	27	27	102	8
Oude IJsselstreek	96	77	51	250	25	127	95	55	279	18	88	71	57	287	16
Rijssen-Holten	61	49	29	141	19	61	45	26	160	24	64	44	38	162	26
Tubbergen	21	13	2	35	4	21	17	7	43	4	14	15	14	43	4
Twenterand	81	60	59	197	65	83	59	33	211	68	80	62	46	227	68
Wierden	32	25	23	90	34	24	20	18	92	43	38	39	22	104	32
Winterswijk	72	45	31	186	4	135	86	43	240	5	87	57	51	227	9
Recentelijk verhuisd:									18	16					
Totaal:	**2.337**	**1.708**	**1.444**	**5.988**	**1.556**	**2.650**	**1.801**	**1.409**	**6.198**	**1.649**	**2.379**	**1.501**	**1.460**	**6.053**	**1.535**

	2016					2017				
Budgetbeheer	*Aanvraag*	*Gestart*	*Beëindigd*	*Actief per 31-12*	*waarvan zelfbet.*	*Aanvraag*	*Gestart*	*Beëindigd*	*Actief per 31-12*	*waarvan zelfbet.*
Aalten	35	23	20	113	9	24	10	25	96	7
Almelo	382	221	187	820	297	242	150	190	758	282
Berkelland	72	41	27	175	34	51	26	33	166	31
Borne	32	25	22	124	27	25	15	24	110	21
Bronckhorst	47	30	21	69	12	59	48	21	95	10
Dinkelland	29	18	15	53	9	24	12	12	50	10
Enschede	764	492	411	1.740	436	616	375	428	1.654	397
Haaksbergen	50	33	23	105	22	36	22	22	102	25
Hellendoorn	45	38	28	159	22	31	19	38	136	25
Hengelo Ov.	210	127	179	674	168	189	118	163	622	157
Hof van Twente	66	38	40	183	29	48	37	34	179	22
Lochem	70	40	28	138	15	31	18	27	121	16
Losser	49	31	29	92	29	33	20	20	91	33
Montferland	99	74	45	199	14	84	54	53	187	13
Oldenzaal	75	46	50	175	28	58	39	36	172	29
Oost Gelre	30	24	19	105	11	30	20	27	100	10
Oude IJsselstreek	101	50	57	269	15	76	46	48	256	10
Rijssen-Holten	64	38	22	167	25	53	45	29	187	22
Tubbergen	9	5	10	38	4	11	6	3	41	5
Twenterand	82	54	44	227	58	72	48	47	220	55
Wierden	44	38	21	113	26	39	30	28	112	25
Winterswijk	79	54	50	219	8	70	48	45	216	7
Recentelijk verhuisd:										
Totaal:	**2.434**	**1.540**	**1.348**	**5.957**	**1.298**	**1.902**	**1.206**	**1.353**	**5.671**	**1.212**

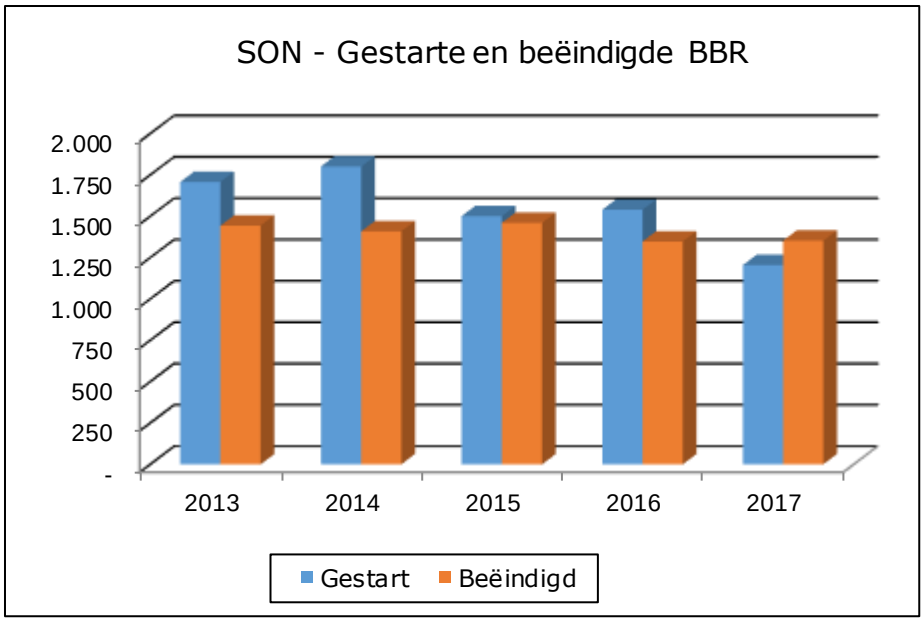
SON - Gestarte en beëindigde BBR
2.000
1.750
1.500
1.250
1.000
750
500
250
-
2013
2014
2015
2016
2017
Gestart
Beëindigd

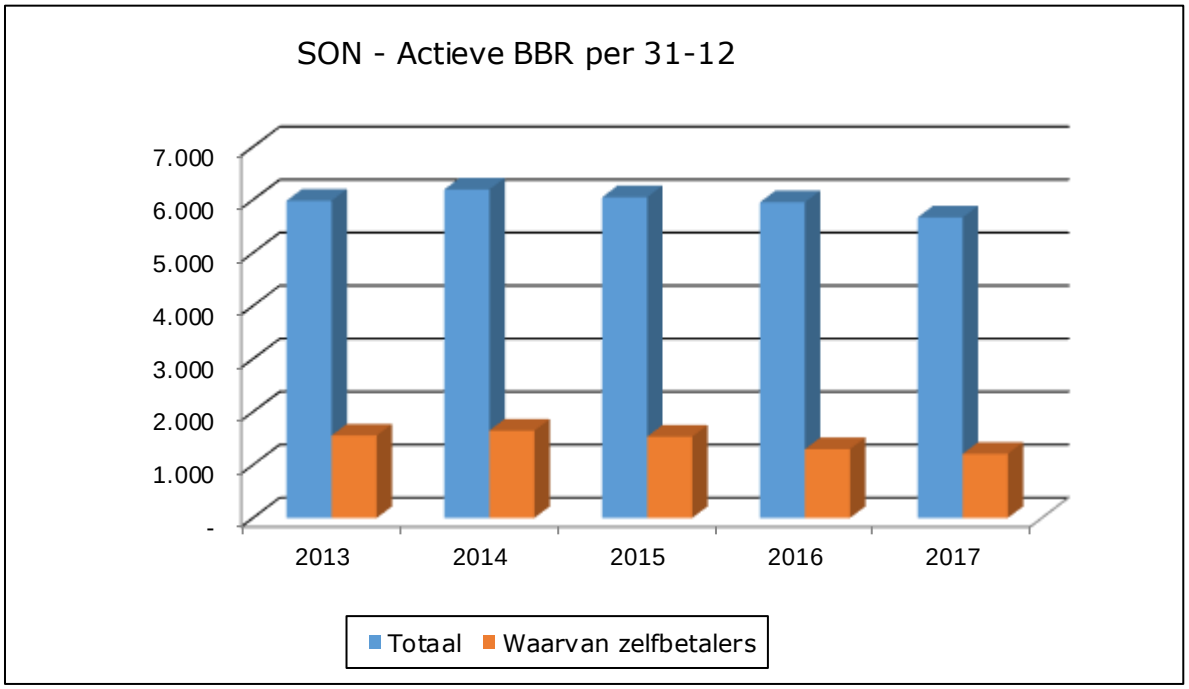
SON - Actieve BBR per 31-12
7.000
6.000
5.000
4.000
3.000
2.000
1.000
-
2013
2014
2015
2016
2017
Totaal
Waarvan zelfbetalers

F. Beschermingsbewind

	2013	2014	2015	2016	2017
Almelo	56	95	108	131	154
Hellendoorn	11	13	12	15	17
Rijssen-Holten	11	13	16	21	26
Tubbergen	1	2	2	2	5
Twenterand	21	25	25	34	33
Wierden	1	3	5	9	12
Aalten	5	8	10	18	16
Berkelland	13	21	18	26	26
Bronckhorst	2	8	11	16	16
Enschede	250	393	413	473	518
Haaksbergen	4	10	18	18	23
Lochem	7	11	15	16	24
Losser	4	6	6	11	15
Montferland	5	11	14	24	35
Oost Gelre	5	13	17	20	23
Oude IJsselstreek	9	20	20	29	35
Winterswijk	14	29	40	40	50
Borne	10	12	13	11	16
Dinkelland	2	4	5	10	12
Hengelo OV.	79	116	117	113	114
Hof van Twente	13	12	16	25	29
Oldenzaal	31	32	32	33	33
Buiten werkgebied	4	13	17	19	24
Totaal	**558**	**870**	**950**	**1.114**	**1.256**

Stadsbank Oost Nederland

Primitieve begroting 2019

Meerjarenraming 2020-2022

Inhoudsopgave

VOORWOORD 3

1. BELEIDSBEGROTING 4

1.1. DE ORGANISATIE 4
1.1.1. Bestuur 4
1.1.2. Organisatiestructuur van de Stadsbank Oost Nederland 6
1.1.3. Het werkgebied van de bank 6
1.2. BERICHT VAN HET DAGELIJKS BESTUUR 8
1.2.1. Doelstelling 8
1.2.2. Beleidsvisie 8
1.3. STRUCTURELE KWALITEITSIMPULS SCHULDHULPVERLENING 10
1.3.1. Algemeen 10
1.3.2. Relevante ontwikkelingen binnen de schuldhulpverlening voor de uitvoering 11
1.3.3. Verdieping / analyse 12
1.3.4. Financiën 14
1.3.5. Afsluiting 15
1.4. PROGRAMMAPLAN 2019 16
1.4.1. Programma Algemeen Bestuur 16
1.4.2. Programma Financieel-maatschappelijke dienstverlening en voorzieningen ..18
1.4.3. Prestatie-indicatoren effectiviteit Schuldhulpverlening 24
1.5. VERPLICHTE PARAGRAFEN 27
1.5.1. Weerstandsvermogen en risicobeheersing 27
1.5.2. Onderhoud kapitaalgoederen 32
1.5.3. Financiering 32
1.5.4. Verbonden partijen 34
1.5.5. Bedrijfsvoering 34

2. FINANCIËLE BEGROTING 37

2.1. OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN IN DE BEGROTING 2019 37
2.2. MEERJARENPERSPECTIEF 2019-2022 41
2.3. VOORSTEL TOT VASTSTELLING VAN DE BEGROTING 45

BIJLAGEN 46

BIJLAGE 1: CATEGORIALE BEGROTING EN MEERJARENRAMING 47
BIJLAGE 2: STAAT VAN RESERVES EN VOORZIENINGEN 48
BIJLAGE 3: INVESTERINGEN 2019–2022 49
BIJLAGE 4: BASIS FACTURATIE-SYSTEMATIEK 50
Primitieve begroting 2019 per gemeente 51
BIJLAGE 5: MEERJARENRAMING PER GEMEENTE 53
BIJLAGE 6: STRUCTURELE KWALITEITSIMPULS SCHULDHULPVERLENING 56

Voorwoord

Voor u ligt de Primitieve begroting 2019, inclusief de Meerjarenraming 2020-2022 van de Gemeenschappelijke Regeling Stadsbank Oost Nederland (SON). In de begroting en de meerjarenraming zijn de verwachte baten en lasten voor de komende jaren opgenomen.

De Primitieve begroting 2019 is opgesteld conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en is gebaseerd op het in 2016 door het Algemeen Bestuur vastgestelde dienstverlenings- en bekostigingsmodel. In de dienstverlening richting gemeenten en klanten staan 'maatwerk' en 'innovatie' centraal.

Door significante caseloadverlagingen op de belangrijkste producten zoals indicatiestelling, budgetbeheer en schuldregelingen kan de SON inzetten op verdere doorontwikkeling van de dienstverlening en de versterking van de verbinding met ketenpartners en vrijwilligers en het aangaan van nieuwe combinaties. Hierbij wordt tevens gebruik gemaakt van innovatieve technische en digitale mogelijkheden. Denk bijvoorbeeld aan de door de SON ontwikkelde 'Stadsbank-app', waarmee klanten op een snelle en eenvoudige manier toegang hebben tot hun financiële gegevens en het dienstenaanbod van de SON. Voor deze app is landelijk belangstelling.

Dit alles brengt uiteraard een toename van de uitwisseling van (persoons)gegevens met zich mee. In het kader van het informatiebeveiligingsbeleid en de privacy moet de SON voldoen aan de vereisten van de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG) en de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), die op 25 mei 2018 van kracht wordt. In dit verband zijn en worden de nodige maatregelen genomen om cybercriminaliteit en datalekken te voorkomen en te voldoen aan de wet- en regelgeving op deze terreinen.

In deze Primitieve Begroting zijn voor de omvang van de dienstverlening de werkelijke volumeaantallen van het jaar 2017 als uitgangspunt genomen en in de begrotingsjaren 2019-2022 stabiel gehouden. Hierbij wordt aangesloten bij het Jaarverslag 2017 en de Primaire begroting 2018. De producten met een langere looptijd, zoals beschermingsbewind, kunnen hier een uitzondering op vormen. Hiervoor wordt geraamd op basis van de te verwachten prognoses.

Daarnaast is rekening gehouden met de richtlijnen en voorwaarden die de SON van de Twentse en Achterhoekse gemeenten heeft ontvangen, aangevuld met de voor de SON specifieke uitgangspunten.

Enschede, april 2018

Dhr. drs. P.G. Welman

1. Beleidsbegroting

1.1. De organisatie

1.1.1. Bestuur

Het Algemeen Bestuur (2014 – 2018)

Elke aangesloten gemeente wijst uit haar college één lid aan voor het Algemeen Bestuur. Elk lid van het Algemeen Bestuur heeft in de vergadering één stem. De vergaderingen van het Algemeen Bestuur zijn openbaar.

Het Algemeen Bestuur vergadert jaarlijks tenminste tweemaal.

De samenstelling van het Algemeen Bestuur is tot 21 maart 2018 als volgt:

Het Algemeen Bestuur

Gemeente	Lid	Gemeente	Lid
Aalten	Dhr. H. Wiltink	Lochem	Mevr. I. de Pagter
Almelo	Dhr. F. J. Cornelissen	Losser	Dhr. J.F. Hassink
Berkelland	Dhr. J.B. Boer	Montferland	Mevr. I.T.J.M. Wolsing
Borne	Dhr. M.J.R. Kotteman	Oldenzaal	Dhr. R.G.H. Christenhusz
Bronckhorst	Dhr. P. Seesing	Oost Gelre	Mevr. M.G. Frank
Dinkelland	Mevr. I. Duursma	Oude IJsselstreek	Dhr. P. van de Wardt
Enschede	Dhr. P.G. Welman	Rijssen-Holten	Dhr. B. Beens
Haaksbergen	Mevr. E.B.M. van Spiegel	Tubbergen	Dhr. R.H. de Witte
Hellendoorn	Mevr. J.H. van den Dolder	Twenterand	Dhr. G.J. Binnenmars
Hengelo (Ov)	Mevr. M.H. ten Heuw	Wierden	Dhr. N. Lansink Rotgerink
Hof van Twente	Dhr. P. v. Zwanenburg	Winterswijk	Dhr. D.W. Aalderink

* Mevr. I. Duursma neemt waar voor de afgetreden mevr. J.B.M. Zwiep.

Het Dagelijks Bestuur (2014 – 2018)

Aan het begin van de zittingsperiode van het bestuur benoemen de leden van het Algemeen Bestuur uit hun midden het Dagelijks Bestuur. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit acht leden. Statutair maken de Algemeen Bestuursleden van de gemeenten Almelo, Enschede en Hengelo deel uit van het Dagelijks Bestuur.

Elk lid van het Dagelijks Bestuur heeft in de vergadering één stem. Bij het staken van stemmen beslist de stem van de voorzitter.

Het Dagelijks Bestuur

Naam	Functie
Dhr. P.G. Welman	Voorzitter
Mevr. I.T.J.M. Wolsing	Vice-voorzitter
Mevr. M.H. ten Heuw	Lid
Dhr. D.W. Aalderink	Lid
Dhr. R.G.H. Christenhusz	Lid
Dhr. F.J. Cornelissen	Lid
Dhr. G.J. Binnenmars	Lid
Dhr. P. v. Zwanenburg	Lid

De heer P.G. Welman, Wethouder van de gemeente Enschede, is voorzitter van het Algemeen Bestuur.

De heer P. Lage Venterink, Hoofd afdeling Juridische Zaken en Beleid, sector Sociaal bij de gemeente Hengelo, is secretaris van het bestuur.

Het Platform

Het Platform is een permanente ambtelijke adviescommissie aan zowel het bestuur als de directeur van de bank. Het Platform geeft gevraagd en ongevraagd advies aan het bestuur en de directie inzake het beleid en de bedrijfsvoering van de bank.

De voorzitter van het Platform wordt door het Algemeen Bestuur benoemd en neemt als adviseur deel aan de vergaderingen van zowel het Algemeen – als het Dagelijks Bestuur. De heer J.H. Scholtens, hoofd Afdeling Sociaal Economische Zaken bij de gemeente Almelo, is voorzitter van het Platform.

1.1.2. Organisatiestructuur van de Stadsbank Oost Nederland

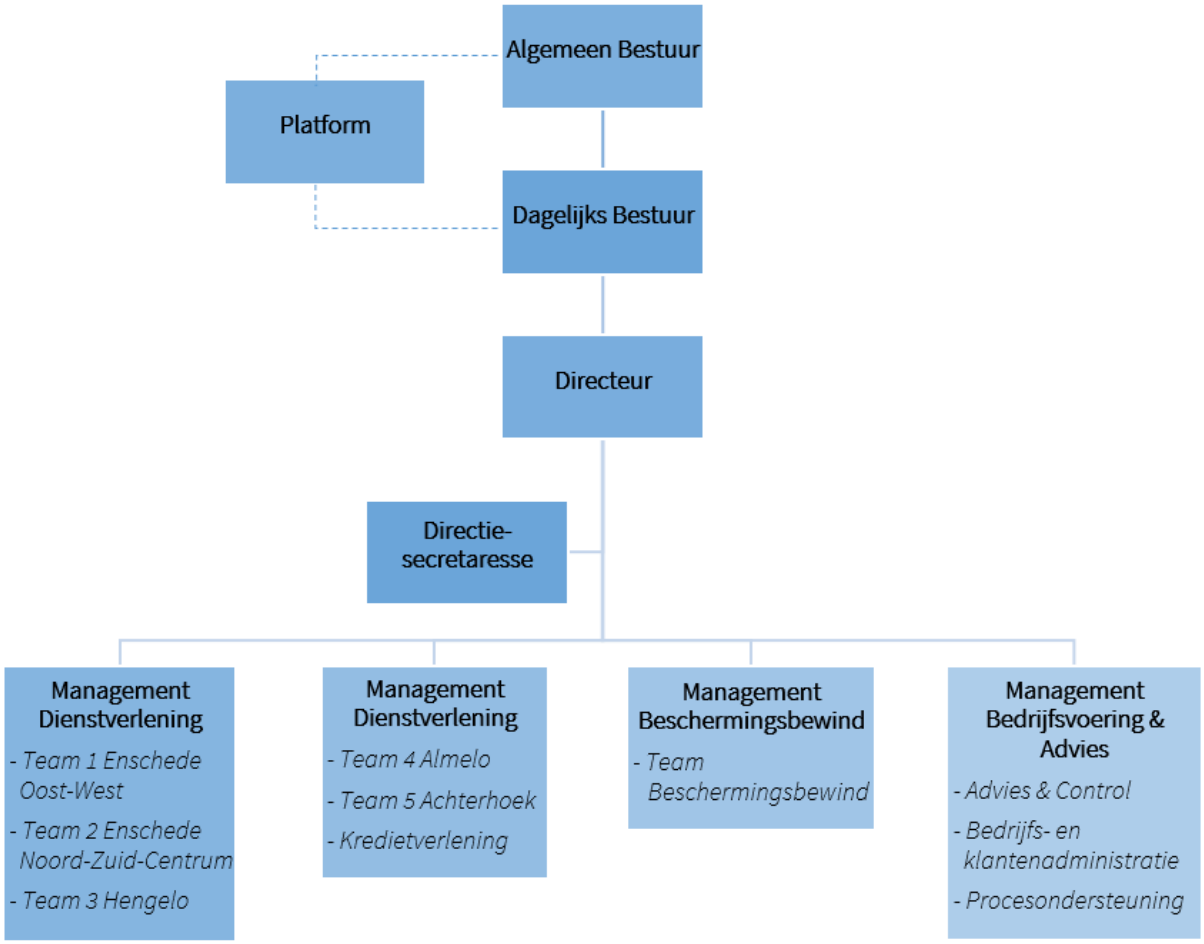

1.1.3. Het werkgebied van de bank

Het werkgebied van de bank bestaat uit de 22 bij de gemeenschappelijke regeling aangesloten gemeenten. In dit werkgebied wonen 901.879 inwoners verdeeld over 390.112 huishoudens (bron CBS, 2017).

Het werkgebied is op geografische gronden en gemeentelijke samenwerkingsverbanden verdeeld. Stadsbank Oost Nederland werkt op locatie in 22 gemeenten en kent als hoofdvestiging Enschede.

In het nieuwe dienstverleningsmodel zijn de gemeenten van Stadsbank Oost Nederland als volgt ingedeeld in 5 gebiedsteams:

Gebiedsteams

Team	**Gemeente**
Enschede Oost-West	Enschede-Oost, Enschede-West, Haaksbergen, Losser.
Enschede Noord-Zuid-Centrum	Enschede-Noord, Enschede-Zuid, Enschede-Centrum.
Hengelo	Borne, Dinkelland, Hengelo, Hof van Twente, Oldenzaal en Tubbergen.
Almelo	Almelo, Hellendoorn, Rijssen-Holten, Twenterand en Wierden.
Achterhoek	Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Lochem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek en Winterswijk.

1.2. Bericht van het Dagelijks Bestuur

1.2.1. Doelstelling

De Stadsbank Oost Nederland is als professioneel dienstverlener een deskundige en betrouwbare steun en toeverlaat voor mensen met financiële problemen. Onze missie is om de eigen kracht van mensen te versterken en financiële stabiliteit voor mensen te bieden. Dat doen we vanuit een transparante, kwalitatief hoogwaardige en professionele dienstverlenende organisatie. Wij gaan samen met onze klanten altijd op zoek naar de beste oplossing voor het financiële probleem. Daarbij werken we klantgericht, communiceren we transparant, hebben we een goede bereikbaarheid en bieden een hoge kwaliteit. We geven onze klanten een nieuw en reëel toekomstperspectief.

In de dienstverlening richting gemeenten en klanten staan 'maatwerk' en 'innovatie' centraal. Belangrijk daarbij is dat een open en transparante dialoog met de opdrachtgevers plaatsvindt en dat de bank zich door gemeenten op open wijze laat aanspreken op de kwaliteit van de dienstverlening. Daarbij past een vereenvoudigd en transparant bekostigingsmodel, dat sinds 2016 wordt toegepast.

We zetten in op versterking van verbinding en samenwerking met ketenpartners en vrijwilligers, het aangaan van nieuwe combinaties en het meewerken aan/bedenken van nieuwe en innovatieve oplossingen. Wij staan open voor elke nieuwe uitdaging vanuit de samenleving.

De Stadsbank heeft als doelstelling om haar schulddienstverlening maatwerkgericht en zo dicht mogelijk bij de klant te verrichten. Er zijn integrale klantteams gevormd, die per regio een gebiedsteam vormen. De nieuwe werkprocessen zijn gericht op klantvriendelijkheid, snelle doorlooptijden, één aanspreekpunt voor de klant en het zoveel mogelijk werken op locatie. De gebiedsteams worden ondersteund door een centrale administratieve backoffice en een centrale beleidsadvies eenheid.

De bank is lid van de Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet (NVVK), de belangenvereniging van gemeentelijke kredietbanken, publieke instellingen en bedrijven die mensen met schulden helpen. Daarnaast is de bank aangesloten bij Sociale Banken Nederland (SBN), een samenwerkingsverband van kredietbanken en bij de Stichting Bureau Krediet Registratie (BKR) te Tiel.

1.2.2. Beleidsvisie

De Stadsbank ondersteunt de aangesloten gemeenten bij het gemeentelijk beleid ter bevordering van de maatschappelijke participatie van hun burgers, met name gericht op de 'bancaire taken' voor schuldhulpverlening. Hierbij wordt geanticipeerd op de ontwikkelingen in het Sociaal Domein. Het nieuwe dienstverleningsmodel speelt daar op in. De dienstverlening van de Stadsbank bestaat uit:

- Preventie- en voorlichtingsactiviteiten gericht op het voorkomen van financiële instabiliteit en schulden.
- Het geven van advies over het creëren van financiële stabiliteit, het oplossen van schulden en het adviseren over het wegnemen van tekortkomingen die hebben geleid tot de financieel problematische situatie.
- Kredietmogelijkheden aan personen die voldoen aan de "Fido-criteria". De bank hanteert hierbij maatschappelijk verantwoorde rentepercentages.

- Budgetbeheer ter borging van de stabiliteit in de betaling van primaire lasten van het huishouden en ter ondersteuning van het herstel van de financiële zelfredzaamheid, zodat (verdere) schulden kunnen worden voorkomen.

- Meerderjarigenbewind aan personen die blijvend niet bij machte zijn zelfstandig de eigen financiën te beheren.

- Voorliggende voorziening voor meerderjarigenbewind (BudgetZeker) aan personen die tijdelijk niet bij machte zijn zelfstandig de eigen financiën te beheren.

- Bemiddeling tussen schuldenaar en schuldeisers om tot een minnelijke schuldregeling te komen en ter voorkoming van maatschappelijke uitval.

- Beheer minnelijke regelingen ter borging van een minnelijke regeling en ter ondersteuning van een eventuele re-integratie op de arbeidsmarkt.

- De afgifte van de verklaring en het ondersteunen bij het opstellen van het verzoekschrift conform de Faillissementswet inzake de toelating tot de wettelijke schuldsanering.

- De samenwerking met en inzet van vrijwilligers in de schuldhulpdienstverlening.

Bovendien zet de bank haar expertise en capaciteiten in om maatwerkdiensten te leveren aan de aangesloten gemeenten, met name in de vorm van diensten op locatie en projecten.

1.3. Structurele kwaliteitsimpuls schuldhulpverlening

1.3.1. Algemeen

De schuldenproblematiek in Nederland is nog steeds relatief groot. Ruim 1/3 van de Nederlandse huishoudens heeft achterstanden en in bijna één op de vijf huishoudens is de situatie zo ernstig dat de omvang van de schulden risicovol of problematisch zijn.

Schulden werken door in allerlei andere levensdomeinen als werk, gezondheid en relaties. Zo maken uitkeringsgerechtigden met schulden gemiddeld genomen langer gebruik van een uitkering dan diegenen zonder schulden. Dat komt o.a. doordat schulden ontmoedigen (*wat schiet ik er financieel mee op als ik ga werken?*) en doordat schulden zo overheersend zijn in het denken van mensen, dat ze geen ruimte hebben om zich met andere zaken bezig te houden. Ook bestaat er verwevenheid tussen schulden en gezondheid. Mensen met financiële problemen hebben niet altijd voldoende geld om gezond te eten, voldoende te sporten of een eigen bijdrage te betalen. Medicijnen innemen wordt vaker vergeten en ook de mentale gezondheid lijdt flink onder invloed van stress en geldtekort. Uit onderzoeken (o.a. Mullainathan en Shafir, 2014) blijkt dat een schuldensituatie een deel van het denken opslokt dat we hard nodig hebben voor wilskracht of slimme beslissingen voor de lange termijn. Op korte termijn worden vanuit een tunnelvisie dan onverstandige beslissingen genomen. Schaarste werkt op die manier nieuwe schaarste in de hand.

Vanuit de geschetste context is het beslist noodzakelijk om onze huidige inzet m.b.t. de schuldhulpverlening te continueren. Deze inzet is ook nadrukkelijk verweven met de gekozen oplossingen binnen het gemeentelijke sociale domein. Veelal blijkt dat beheersen of oplossen van financiële problemen bij mensen een noodzakelijke voorwaarde is om effectief te werken aan het oplossen van problemen op andere gebieden. Schulden blokkeren vaak (het gesprek over) oplossingen op andere levensgebieden. De afgelopen jaren is bij de hulpverlening in het sociale domein veelal uitgegaan van het principe van zelfredzaamheid. Uit ervaring en nieuwe inzichten/onderzoeken -zie ook N. Jungmann- blijkt dat dit anders ligt. De complexiteit van de schulden is mede hierdoor groter dan voorheen. Vanuit het gemeentelijke sociale domein betekent dit ook dat steeds breder wordt gekeken naar diverse leefgebieden om mensen te helpen.

Het is de taak van de gemeente om een effectieve aanpak van de schuldenproblematiek te realiseren. Belangrijk daarbij is dat de gemeenten zich ook in de uitvoering realiseren dat niet het principe van zelfredzaamheid niet op iedereen toepasbaar is. Onvoldoende zelfredzaamheid is juist vaak een reden waarom burgers in grote financiële problemen terecht komen. Het kan nooit de bedoeling zijn om mensen met schulden buiten de boot te laten vallen, omdat ze niet goed passen in de mal van het systeem van schuldhulpverlening. Een effectieve aanpak betekent ook dat gemeenten hun dienstverlening zo inrichten dat afhankelijk van de (zelf)redzaamheid van een burger met financiële problemen een passende en adequate dienstverlening wordt geboden. Voor gemeenten houdt dit in dat de bestaande uitgangspunten van de huidige schulddienstverlening opnieuw tegen het licht moeten worden gehouden en dat vanuit de nieuwe inzichten een nieuwe en toekomstbestendige -gemeentelijke- dienstverlening wordt ingericht.

Sinds 2012 zijn gemeenten verantwoordelijk voor uitvoering van schuldhulpverlening via de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs). In de verschillende beleidsplannen hebben de gemeenten vastgelegd hoe zij de schulddienstverlening willen uitvoeren. Uitgangspunt daarbij is dat de gemeenten beleidsinhoudelijk verantwoordelijk zijn voor de inhoud van de schuldhulpverlening. Gemeenten bepalen ook zelf hoe zij de schuldhulpverlening uitvoeren. In dat kader hebben de gemeenten in beleid en uitvoering de laatste jaren diverse instrumenten en partijen ingezet om te schuldenproblematiek van mensen aan te pakken.

Het hoofdinstrument voor de uitvoering van de -professionele- schuldhulpverlening is door gemeenten bij de Stadsbank Oost Nederland (SON) belegd. De SON is een gemeenschappelijke regeling van 8 gemeenten uit de Achterhoek en 14 gemeenten uit Twente en heeft als grootste uitvoerder van de schuldhulpverlening voor de aangesloten 22 gemeenten een belangrijke rol. In 2015 is door het Algemeen Bestuur van de SON opnieuw een gemeenschappelijke basis voor de SON vastgesteld. Daarbij is afgesproken de gemeentelijke basistaken op het gebied van schuldregelen, beschermingsbewind en budgetbeheer exclusief bij de SON te beleggen. De intake die de SON uitvoert is vanuit gemeenteperspectief optioneel. Deze kan eventueel en desgewenst -met inachtneming van afspraken over ontvlechting en overname van medewerkers- door gemeenten als integraal product worden overgenomen. De SON werkt met een financieel model dat uitgaat van een instandhoudingsbijdrage en een prijs per afgenomen hoeveelheid producten. Tussentijds wordt er per jaar met gemeenten afgerekend op hoeveelheid afgenomen producten. Eens in de 4 jaar -eerstvolgende jaar 2020- vindt er op het model een herijking plaats. De bestaanskosten worden dan aangepast op basis van de totale volumeontwikkeling van de producten van de SON.

De ontwikkelingen binnen de schuldhulpverlening hebben zich de laatste jaren in rap tempo opgevolgd. Om de toekomstbestendigheid van de uitvoering van de SON te borgen is het noodzakelijk om tijdig rekening te houden met nieuwe eisen en verwachtingen die vanuit deze ontwikkelingen aan de uitvoering door de SON worden gesteld. Belangrijk daarbij is dat expliciet de huidige financiële bekostiging van de SON wordt betrokken. Deze bekostiging voor wat betreft productinhoud, tarifering, formatie en "caseload" dateert grotendeels uit de jaren 2009-2010. Een herijking van deze bekostiging heeft plaatsgevonden in de periode 2011-2013, waarin een bezuiniging van 25 % op het totaalbudget van de SON heeft plaatsgevonden. Dit zonder dat de omvang van de cliëntenstroom is afgenomen. De bezuinigingen zijn gerealiseerd door een andere wijze van bedrijfsvoering en dienstverlening te introduceren.

1.3.2. Relevante ontwikkelingen binnen de schuldhulpverlening voor de uitvoering

Relevante ontwikkelingen zijn de volgende:

- Rapporten van de Nationale ombudsman maar ook van de WRR geven aan dat de lokale overheid onterecht teveel uitgaat van de zelfredzaamheid van burgers, ook bij de gemeentelijke schuldhulpverlening. Minder zelfredzamen lopen tegen drempels op voor- en tijdens het schuldhulpverleningstraject en vallen buiten de boot. Onvoldoende zelfredzaamheid is juist vaak één van de redenen waarom mensen in grote financiële problemen terechtkomen. Om een andere houding van klanten bewerkstelligen, in de situatie van veel schulden en geen overzicht hebben, is een weg van lange adem;

- Door toename van het aantal schulden, de hoogte van de schulden en de complexiteit van de schuldensituaties is de druk op de schuldhulpverlening substantieel toegenomen. Dit terwijl budgetten voor de schuldhulpverlening niet en zeker niet evenredig zijn toegenomen;

- Verwachtingen van klanten en netwerkpartijen zijn de afgelopen jaren flink toegenomen. Klanten en maatschappelijke organisaties zijn steeds mondiger en veeleisender geworden en een groot deel van de klanten -als gevolg van de in de persoon gelegen problematiek- (gedragsmatig, in combinatie met het handelen uit schaarste) vragen extra aandacht. Ook keten-partners binnen het sociale domein doen in toenemende mate een beroep op inzet van schuldhulpverlening;

- De roep om mensen met financiële problemen zoveel mogelijk te "ontzorgen" neemt toe (zie ook de inzichten over mobility mentoring van N. Jungmann). Dit terwijl vaker beslag wordt gelegd op inkomen, afloscapaciteiten moeten worden bewaakt/aangepast, wet- en regelgeving (ook privacywetgeving) steeds complexer wordt en communicatie met instanties door nieuwe gedigitaliseerde methoden steeds meer vraagt van mensen;

- De Nationale ombudsman geeft aan dat het van belang is dat de schuldhulpverlening maatwerk levert en samen met de burger gaat kijken hoe het probleem kan worden opgelost en hoe een probleem in de toekomst kan worden voorkomen. De schuldhulpverlening dient als uitgangspunt te hanteren dat zij samen met de burger actief klant-processen/afspraken in de gaten houdt en periodiek controleert.

De verschillende ontwikkelingen zorgen ervoor dat de huidige klanten, mensen in complexe schuldensituaties die niet zelfredzaam zijn, niet voldoende geholpen kunnen worden. De tijd die nu beschikbaar is, is mede gebaseerd op oude inzichten qua zelfredzaamheid en complexiteit van de problematiek. Uit ervaring en nieuwe inzichten blijkt dat meer tijd nodig is om mensen de dienstverlening te kunnen bieden die zij nodig hebben. Naast de zorg voor een adequate ondersteuning van de cliënten, voelen wij ook de verantwoordelijkheid om voor onze medewerkers een adequate werkomgeving te creëren. De krappe tijd die zij nu kunnen besteden aan ondersteuning van cliënten leidt tot ongenoegen van medewerkers. Het zijn professionals die willen staan voor de kwaliteit van hun werk om zo mensen met schulden optimaal van dienst te zijn. In de huidige setting is dit echter voor de medewerkers van de SON niet goed te doen. Mensen met schulden verdienen echter om te allen tijde goed en snel geholpen te worden. Een investering in tijd en daarmee in kwaliteit is dan ook beslist noodzakelijk.

1.3.3. Verdieping / analyse

Om een toekomstbestendige uitvoering van schuldhulpverlening te realiseren is het noodzakelijk om de geschetste ontwikkelingen te vertalen in de productuitvoering en dienstverlening van de SON. U borgt op deze wijze dat onze inwoners met schulden te maken krijgen met resultaat- en klantgerichte schuldhulpverlening, waarbij aandacht voor de mens centraal staat. Vanuit deze ambitie is de uitgangssituatie van de SON nader geanalyseerd en onderzocht. Daarbij is expliciet de vraag aan de orde geweest of de SON binnen de huidige financiële gemeentelijke kaders kan voldoen aan alle inhoudelijke eisen en verwachtingen die door de aangesloten gemeenten nu en in de toekomst aan de uitvoering/dienstverlening van de SON worden gesteld. Een nadere analyse/onderzoek van de huidige situatie leert dat de SON ten behoeve van uw inwoners op een smal niveau van dienst verlening opereert. Essentiele voorwaarde voor een goede dienstverlening is immers dat er door de SON voldoende aandacht kan worden gegeven aan mensen met financiële problemen.

De inhoud van de dienstverlening voor mensen met financiële problemen is de laatste jaren complexer en tijdrovender geworden. De belastingdienst werkt met een ingewikkeld stelsel van toeslagen en verrekeningen, overheden leggen - al dan niet - verplicht boetes of maatregelen op inclusief bijbehorende incassopraktijk, de wetgeving op sociaal terrein wordt steeds ingewikkelder en schuldensituaties zijn complexer. De flexibiliteit op de arbeidsmarkt betekent dat mensen - soms per maand - met wisselende inkomsten hebben te maken en dat toeslagen wijzigen. De berekening van de belastingvrije voet wordt strakker gehanteerd. Mensen met financiële problemen raken sneller het overzicht kwijt en worden vaak hard getroffen door de wisselende een soms onverwachte veranderingen in hun persoonlijke financiële geldstromen. Het is uiteraard zaak voor de schulddienstverlening om ervoor te zorgen dat de klant hiervan geen nadelige gevolgen ondervindt. Dit wordt bereikt door een toereikend hulpaanbod te bieden en op nieuwe veranderingen in bijvoorbeeld het budget van mensen tijdig te reageren en waar mogelijk te anticiperen. Voorkomen moet worden dat door te weinig capaciteit in de

schulddienstverlening wordt geleund op een "piepsysteem", waarbij mensen met financiële problemen zelf aan zet zijn om veranderingen in budgetten tijdig te signaleren.

De toenemende druk en complexiteit betekent dat het werk van de SON intensiever wordt. Het blijft echter van groot belang om ook nu en in de toekomst de juiste dienstverlening aan mensen te kunnen blijven bieden. Daarvoor is het ook noodzakelijk dat de SON over voldoende formatie beschikt om de nieuwe opgaven het hoofd te kunnen bieden. Wordt echter ingezoomd op de bestaande formatie van de SON dan valt op dat de SON in vergelijking met bestaande referentienormen in de branche en andere banken/grote gemeenten, de hoogste caseload per medewerker heeft. Zo bedraagt het verschil in caseload tussen de SON en wat landelijk gemiddeld gangbaar is -afhankelijk van het product- zo'n 25 % tot 30 %.

Om voor de toekomst een adequate schuldhulpverlening te borgen is het zaak om de huidige caseload van de SON op een aantal productonderdelen te verlagen. Deze moet meer in overeenstemming worden gebracht met wat in Nederland gangbaar is en -belangrijker nog- met de inzet die door gemeenten en klanten in ons gebied wordt verwacht. Dit in combinatie met de actualisatie van de uitvoering door de SON op basis van de geschetste nieuwe ontwikkelingen. Beide bewegingen hebben als gevolg dat de SON t.o.v. de huidige begroting extra structurele financiële middelen nodig heeft.

Meer structurele financiële middelen betekenen ook dat mensen met schulden een betere dienstverlening van de SON krijgen. Concreet betekent dit dat zij:

1. Meer ondersteuning van de SON in tijd en aandacht krijgen bij het beheersen en oplossen van de schuldenproblematiek; extra middelen worden omgezet naar meer beschikbare tijd om op klantniveau (proactief) problemen op te lossen en mee te denken over toekomstige duurzame financiële oplossingen. Dat betekent ook dat de ruimte gaat ontstaan om mensen meer en beter te informeren over de werking van producten in de schuldhulpverlening en er meer aandacht komt voor het stabiliseren van financiële situaties. De SON signaleert sneller dat budgetten (voor de toekomst) vastlopen als mensen dit zelf niet direct zien en er wordt sneller initiatief ondernomen om hierop proactief te reageren;

2. Meer ondersteuning van de SON op inhoud krijgen; er komen meer en intensievere contactmomenten, er worden meer risicochecks uitgevoerd, meer betalingsregelingen getroffen, beslagvrije voeten worden bewaakt, waar mogelijk wordt kwijtschelding/toeslagen aangevraagd en er wordt intensiever en persoonlijker ingezet op het slagen van het minnelijk traject voor schulden. Dit door een sneller en overtuigender contact met schuldeisers, waardoor doorlooptijden naar verwachting versnellen.

Het is van belang dat de SON tijd en ruimte krijgt om (op locatie en binnen de gemeentelijke context) adequaat mee te doen in gemeentelijke bijeenkomsten, voorlichtingen, bijeenkomsten met ketenpartners en/of multidisciplinaire aanpakken, om integraal de problematiek van mensen (in het sociale domein) op te lossen. Gemeenten en ketenpartners vragen ook in toenemende mate naar de stand van zaken op het gebied van de schuldhulpverlening en/of vragen om afstemming in een dossier/traject. Om aan deze vraag tegemoet te kunnen komen is extra tijdsinvestering voor medewerkers van de SON noodzakelijk.

Het voorgaande betekent dat extra middelen in tijd en inhoud zich vertalen in meer aandacht voor mensen met financiële problemen. Dit ook vanuit het besef dat een effectieve hulpverlening erom vraagt dat een dogmatische toepassing van het begrip "zelfredzaamheid" wordt verlaten en dat waar nodig mensen intensievere en meer maatwerkgerichte hulp krijgen. Dit gebeurt uiteraard in afstemming met andere dienstverleners. De kwaliteit van de

dienstverlening wordt op deze wijze verhoogd en mensen doorlopen naar verwachting sneller de financiële hulpverlening.

Concreet wordt met het beschikbaar stellen van de gevraagde financiële middelen de caseload binnen de SON met zo'n 25 a 30 % verlaagd. Deze wordt daarmee in lijn gebracht met wat in Nederland algemeen gangbaar is. Dit levert de noodzakelijk tijd om in mensen te investeren en ze binnen de huidige complexe maatschappelijke context een adequaat schuldhulpverleningsaanbod te bieden.

1.3.4. Financiën

In totaal is er t.o.v. de begroting 2018 voor een caseloadverlaging op de onderdelen klantmanagement (intake), budgetbeheer en schuldregelen een bedrag van € 700.000 nodig. Door een substantieel deel van de flexibele schil om te zetten in vaste dienstverbanden, kan de SON zelf een bedrag van € 200.000 dekken. Het resterende bedrag van € 487.842 moet worden gevonden in een verhoging van de gemeentelijke producttarieven.

De SON werkt met tarieven gebaseerd op een productenboek. Op basis hiervan betalen de gemeenten -naast een "instandhoudingsbijdrage"- de SON via een tarief per product voor de geleverde dienstverlening. De SON heeft hiermee een bekostigingssystematiek die op een commerciële basis geënt is. De SON maakt echter -als GR/ overheidsorganisatie- geen "winst". Dit maakt dan ook dat de SON geen eigen middelen heeft of kan genereren om wijzigingen in dienstverlening of het productaanbod zelf te bekostigen. De bezuinigingsronde van enkele jaren geleden, waarin zo'n 25 % op het totaalbudget van de SON is bezuinigd, maakt ook dat er nu nog steeds een "ranke" organisatie staat, zonder extra mogelijkheden voor nieuwe substantiële taakstellingen.

Vanuit deze context zijn er in de basis twee financiële scenario's mogelijk om de oproep van de SON van een antwoord te voorzien (zie bijlage 6 voor een korte weergave op hoofdlijnen). In een zogenoemd gemeentelijk "0"-scenario worden er vanuit de gemeenten geen extra financiële middelen aan de SON verstrekt. Daarmee wordt de huidige caseload nagenoeg gehandhaafd. De SON heeft dan alleen € 200.000 om in te zetten voor een beperkte caseloadverlaging van de klantmanagers (intake). In een zogenoemd gemeentelijk "plusscenario" wordt de caseload op niveau gebracht met wat algemeen in Nederland gangbaar is. Daarvoor is -naast het bedrag van € 200.000 dat de SON zelf kan opbrengen door de omzetting van personele contracten- een bedrag van € 487.842 nodig. Dit bedrag van € 487.842 moet beschikbaar worden gesteld door de 22 in de GR-SON deelnemende gemeenten. Wij stellen u voor om -gelet op de argumentatie in dit voorstel- voor het plusscenario te kiezen. Voor uw gemeente betekent dit dat de bedragen worden gevraagd die u vindt in de tabel van bijlage 6, op basis van het huidige aantal door uw gemeente afgenomen producten.

Het gevraagde bedrag van € 487.842 wordt ingezet om een caseloadverlaging op de producten budgetbeheer en schuldregelen te realiseren. Dit bedrag wordt via hogere productprijzen bij de deelnemende gemeenten in rekening gebracht en niet verrekend via de bestaanskosten. Zo houdt een individuele gemeente maximale invloed om via het aantal af te nemen producten bij de SON eventueel te sturen op het totaalbedrag dat aan de SON wordt betaald.

Bij de caseloadverlaging i.c.m. extra dienstverlening i.r.t. het bedrag van € 487.842 gaat het om twee producten:

<u>Budgetbeheer</u>

Bij budgetbeheer wordt voorgesteld een caseload van 170 cliënten per fte te hanteren. Dit is t.o.v. de huidige situatie een verlaging van 29%. De nieuwe tarievenstructuur voor budgetbeheer ziet er als volgt uit:

Product	*Huidige jaartarief*	*Nieuw jaartarief Caseloadverlaging*	*Jaartarief 2019 (incl. prijsindex)*
Opstart BBR	€ 126	€ 188	€ 193
BBR totaal	€ 285	€ 371	€ 381
BBR combi	€ 71	€ 90	€ 92

Voor budgetbeheer heeft dit tot gevolg dat er zo'n 7 à 8 extra formatieplaatsen bijkomen.

Bemiddeling schuldregelen

Bij schuldregelen wordt voorgesteld een caseload van 90 cliënten te hanteren. Dat is t.o.v. de huidige situatie een verlaging van 25 %. Het tarief voor een schuldregeling stijgt daarmee van € 343 naar € 418. Dit heeft voor schuldregelen tot gevolg dat er zo'n 2 extra formatieplaatsen bijkomen. Inclusief prijsindex -conform gemeentelijke begrotingsrichtlijnen- is het tarief voor schuldregelen zoals opgenomen in de SON-begroting 2019 dan € 429. De 2 ton bezuiniging die de SON realiseert door omzetting van arbeidscontracten wordt ingezet voor een caseloadverlaging van de klantmanagers (intake). Deze bedraagt zo'n 20 %. De productprijs van een intake stijgt niet als gevolg van deze verlaging. T.o.v. 2018 wordt de prijs van een intake alleen aangepast aan de met de gemeenten afgesproken prijsindex. Het tarief in de begroting 2019 is dan € 322.

Concreet wordt gevraagd om vanaf het jaar 2019 een bedrag van € 487.842 per jaar structureel ter beschikking te stellen. Voor het jaar 2018 wordt een (incidenteel) bedrag van € 243.921 gevraagd, zodat halverwege het jaar 2018 al kan worden gestart met de kwaliteitsimpuls. De extra overheadkosten als gevolg van formatieve uitbreiding worden door de SON zelf voor rekening genomen - taakstelling bedrijfsvoering - en niet doorbelast aan de deelnemende gemeenten.

Tot slot: het bestaande financiële verrekenmodel van de SON is complex en kent veel administratieve en financieel technische verwerkingstijd. Dat is niet bevorderlijk voor de transparantie en toegankelijkheid van de financiële stukken van de SON. Ook het werken op "stuksprijs (prijs per product)" is geen gebruikelijk model in het lokale openbare bestuur. Het Algemeen Bestuur van de SON heeft inmiddels opdracht gegeven een nieuw financieel model te ontwikkelen dat eenvoudiger, transparanter en toegankelijker is. Daarbij is gesteld dat een nieuw model qua systematiek mogelijk zijn basis kan vinden in de financiële- en formatiemodellen die gemeenten hanteren in het kader van het verstrekken van bijstand. Een ander financieel model leidt niet tot kostenverhoging bij gemeenten. Over concrete voorstellen voor een ander financieel model wordt u vanzelfsprekend geïnformeerd.

1.3.5. Afsluiting

Wij beseffen dat we een verhoging van de bijdrage aan de gemeenten vragen maar vinden dat deze, gelet op voorgaande argumentatie, beslist verdedigbaar is en de financiële bijdrage per gemeente beperkt lijkt. Wij menen dat deze verhoging nodig is om uw inwoners de dienstverlening te kunnen bieden die nodig is. De huidige dienstverlening kent immers een smalle basis, terwijl nieuwe inzichten aangegeven dat de huidige klanten niet zelfredzaam zijn en te maken krijgen met ene steeds complexere financiële situatie. Het is dan ook noodzakelijk de dienstverlening aan te passen aan de huidige omstandigheden van klant en samenleving. Het gaat hier over het algemeen om een zeer kwetsbare groep die wij als overheid niet aan hun lot over kunnen laten. Zij moeten kunnen rekenen op voldoende en adequate ondersteuning van de zijde van de SON bij hun financiële problemen. Daarnaast dienen wij voor onze medewerkers een situatie te creëren zo dat zij toegerust zijn om die ondersteuning ook daadwerkelijk blijvend te kunnen leveren.

1.4. Programmaplan 2019

1.4.1. Programma Algemeen Bestuur

Hoofdkenmerken

Het programma Algemeen Bestuur omvat de bestuursproducten: bestuursorganen en bestuursondersteuning. Tevens behoren tot het programma Algemeen Bestuur de niet product-/ dienstverleningspecifieke activiteiten en voorzieningen gericht op een effectief en efficiënt beheer van de bedrijfsvoering. Vanuit de afdeling Bedrijfsvoering & Advies vindt de algemene interne ondersteuning aan de diverse organisatieonderdelen en het management plaats.

Wat wil de Stadsbank bereiken?

- Bestaand beleid:

Bestuursorganen

- Sturing geven aan en reageren op de bestuurlijke en maatschappelijke ontwikkelingen.
- Een maatschappelijk en bestuurlijk verantwoorde positionering van de Stadsbank.
- Sturing geven aan en reageren op organisatieontwikkelingen die gericht zijn op een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering bij de bank, alsmede op het leidinggeven aan de ambtelijke organisatie.
- Het afleggen van verantwoording over het gevoerde beleid en de verzorgde dienstverlening.

Bestuursondersteuning

- De voorbereiding van beleidsontwikkeling voor het Bestuur.
- De voorbereiding van de verantwoording door het Bestuur.

Algemene interne ondersteuning

- In stand houden van de fysieke infrastructuur.
- In stand houden van de automatisering en telecommunicatie infrastructuur.
- Effectief en efficiënt beheer van de bedrijfsvoering.

Wat gaan we daarvoor doen?

Platform Stadsbank Oost Nederland (het Platform)

Het Platform is een adviesorgaan voor zowel het Bestuur als de directie van de Stadsbank. Alle bij de gemeenschappelijke regeling aangesloten gemeenten kunnen deelnemen in het Platform. Het Platform adviseert zowel op verzoek als uit eigen beweging het Bestuur en de directie over beleidsontwikkeling. Het Platform wordt met raad en daad terzijde gestaan door de directie en wordt ambtelijk ondersteund.

Communicatie

Voor de deelnemende gemeenten is het van belang tijdig te weten hoe de ontwikkeling van de dienstverlening voor haar burgers door de bank is.

Enerzijds heeft dit te maken met de mogelijkheden die de deelnemende gemeenten zien om naar aanleiding van de door de bank verleende diensten, het eigen gemeentelijk beleid vorm te geven en voorstellen te doen met betrekking tot het productenpakket van de Stadsbank.

Anderzijds heeft dit te maken met de financiële verplichtingen voor de deelnemende gemeenten.

Om de deelnemende gemeenten tijdig te informeren wordt het Algemeen Bestuur in de voorjaarsnota en de najaarsnota geïnformeerd over de financiële en niet financiële ontwikkelingen. De voorjaarsnota heeft betrekking op de periode januari tot en met april, terwijl de najaarsnota betrekking heeft op de periode tot en met augustus.

Indien wenselijk wordt tevens een voorstel tot wijziging van de begroting in deze periodieke rapportages opgenomen.

Interne ondersteuning

Bij de interne ondersteuning gaat het onder meer om HR, Planning & Control, communicatie, juridische aangelegenheden, de bedrijfsadministratie , kwantitatieve, kwalitatieve en financiële informatievoorziening, procesondersteuning, ict beheer/applicatiebeheer en facilitaire ondersteuning.

Wat mag het kosten?

De budgettaire lasten worden bepaald door de kosten van het in standhouden van de gemeenschappelijke regeling. Deze zogenaamde bestaanskosten zijn de materiele kosten en ondersteunende diensten (indirecte kosten) die middels de jaarlijkse bestaansbijdrage worden voldaan. De bestaanskosten worden bepaald op basis van de totale volumeontwikkeling van de diensten van de Stadsbank. De verdeling van de bestaanskosten over de gemeenten vindt plaats op basis van de bestaande criteria huishoudens (25%) en basisdienstverlening + intake (75%).

Programma 1: Budgettaire lasten Algemeen Bestuur			
	2017	2018	2019
(Bedragen in €)	Realisatie	Primaire Begroting	Primitieve Begroting
Lasten	3.706.800	3.578.000	3.678.900
Baten	3.706.800	3.578.000	3.678.900
Saldo	-	-	-

In de begroting wordt uitgegaan van budgettair neutrale situatie op dit programma. Dit wil zeggen dat de totale bestaanskosten worden verminderd met de opbrengst uit deposito en vervolgens zal het restant in rekening worden gebracht bij de deelnemende gemeenten.

1.4.2. Programma Financieel-maatschappelijke dienstverlening en voorzieningen

Algemeen

Hoofdkenmerken:

Het programma Financieel-maatschappelijke dienstverlening en voorzieningen heeft betrekking op alle dienstverlening van de Stadsbank, ter ondersteuning van het beleid van de aangesloten gemeenten.

De dienstverlening en voorzieningen van de bank kunnen als volgt worden onderscheiden:

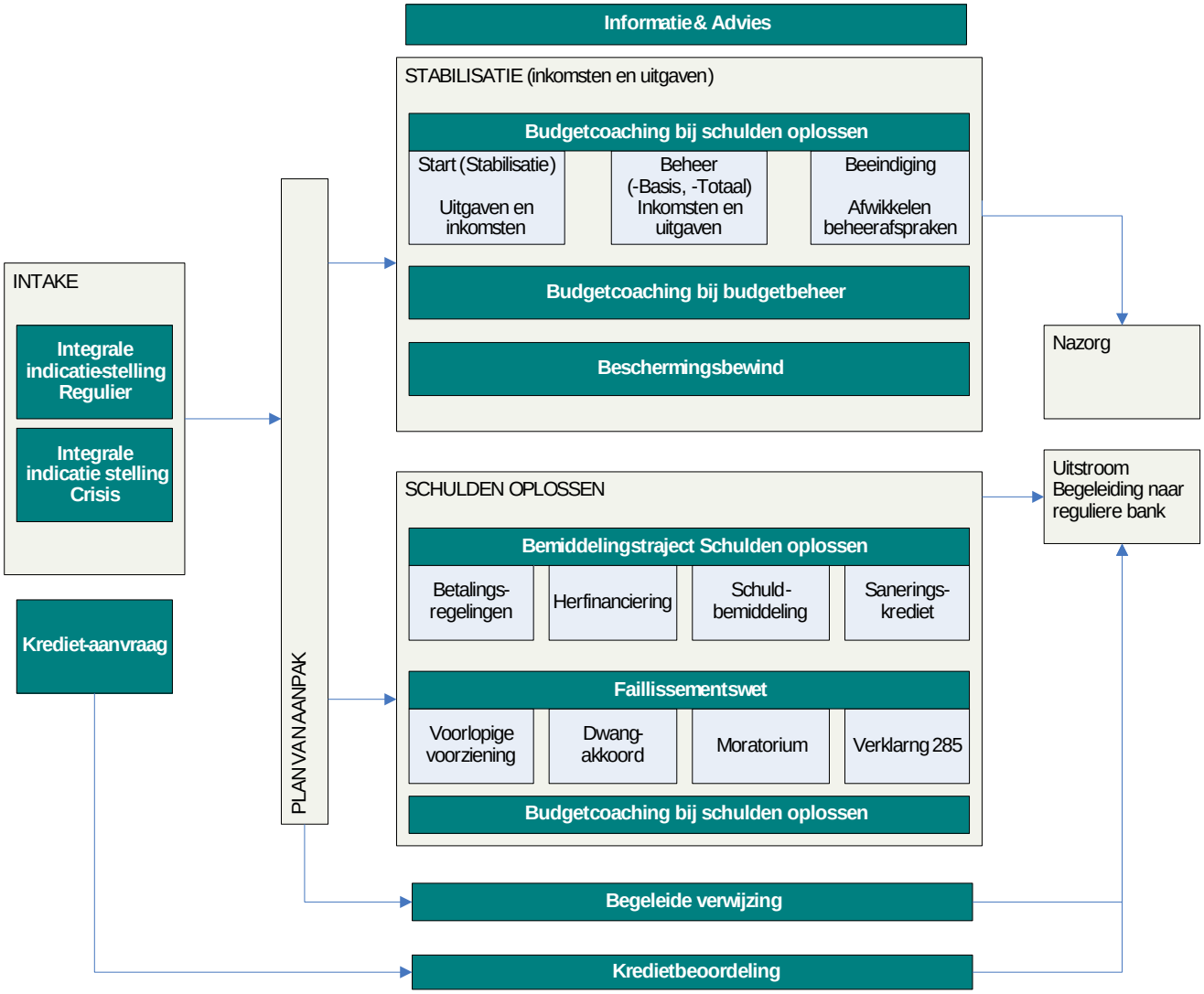
Informatie & Advies
STABILISATIE (inkomsten en uitgaven)
Budgetcoaching bij schulden oplossen
Start (Stabilisatie)
Uitgaven en inkomsten
Beheer (-Basis, -Totaal) Inkomsten en uitgaven
Beeindiging
Afwikkelen beheerafspraken
Budgetcoaching bij budgetbeheer
Beschermingsbewind
Nazorg
INTAKE
Integrale indicatiestelling Regulier
Integrale indicatie stelling Crisis
Krediet-aanvraag
PLANVANAANPAK
SCHULDEN OPLOSSEN
Uitstroom Begeleiding naar reguliere bank
Bemiddelingstraject Schulden oplossen
Betalings-regelingen
Herfinanciering
Schuld-bemiddeling
Saneringskrediet
Faillissementswet
Voorlopige voorziening
Dwang-akkoord
Moratorium
Verklarng 285
Budgetcoaching bij schulden oplossen
Begeleide verwijzing
Kredietbeoordeling

Het dienstenaanbod van de bank wordt vanuit de vestiging in Enschede, op werkpleinen en op diverse gemeentelijke locaties verzorgd. Het dienstenaanbod bestaat uit:

- Preventie
- Informatie & Advies
- Indicatiestelling
- Kredietverlening
- Stabilisatie en Herstel Financiële huishouding, waaronder coaching budgetterings-vaardigheden, meerderjarigen beschermingsbewind en voorliggende voorzieningen (BudgetZeker)
- Minnelijk schuldregelen
- Nazorg
- Overige dienstverlening

Deze werkzaamheden worden integraal rondom de klant georganiseerd en worden vanuit de vestiging Enschede en op locatie uitgevoerd. Met verschillende gemeenten zijn specifieke afspraken gemaakt over bediening op werkpleinen of op locatie.

Wat wil de Stadsbank bereiken?

Bestaand beleid:

De bank wil bijdragen aan:

- het voorkomen dat inwoners van de aangesloten gemeenten in financiële problemen komen of de weg naar financiële hulpverlening niet weten te vinden;
- het aanbieden van kredietmogelijkheden voor inwoners van de aangesloten gemeenten die niet bij de commerciële reguliere handelsbanken een lening kunnen krijgen, eventueel om zo hun kredietwaardigheid te kunnen herstellen;
- een stabiele financiële huishouding door het bevorderen dat cliënten hun inkomsten en uitgaven zodanig in balans krijgen en houden dat het ontstaan van betalingsachterstanden wordt voorkomen en dat bestaande betalingsachterstanden (kunnen) worden ingelopen;
- het realiseren van een minnelijke, onderhandse regeling van schulden tussen cliënten in een (problematische) schuldsituatie en hun schuldeisers;
- het realiseren van een oplossing voor cliënten met een problematische schuldsituatie waarbij de schuldeisers niet akkoord gaan met een minnelijke regeling van de schulden.

Door continu te werken aan de kwaliteit van de dienstverlening en het professionaliseren van de bedrijfsvoering wil de bank de dienstverlening op peil houden en waar mogelijk verbeteren. Het beleid van de bank richt zich op het bevorderen van de financiële zelfredzaamheid van de klant, zowel waar het gaat om budgetbeheer als om indicatiestellingen en schulden oplossen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Preventie

De bank brengt door gerichte voorlichtingsactiviteiten op scholen en bij vrijwilligersorganisaties de risico's en de gevolgen van verschulding onder de aandacht.

Informatie & Advies

Op basis van de specifieke klantsituatie wordt een advies gegeven over de inrichting en het beheer van de financiële huishouding. Daarbij kan het zowel gaan om de budgettering van het huishoudgeld als om hoe om te gaan met kleine achterstanden en schulden indien de klant (nog) geen gebruik wenst of hoeft te maken van andere diensten van de bank.

Indicatiestelling

Voorafgaand aan de feitelijke dienstverlening wordt door de bank een op de klant afgestemd adviesrapport opgesteld, waarin is opgenomen met welke instrumenten het best een antwoord kan worden gegeven op de door de klant gestelde hulpvraag.

Kredietverlening

De kredietverlening van de Stadsbank Oost Nederland is ten opzichte van commerciële banken aan de onderkant van de markt gepositioneerd. De SON streeft niet naar een zo groot mogelijke kredietportefeuille, maar richt zich uit maatschappelijk oogpunt op een specifieke doelgroep. Uitgangspunt voor de tarieven is om deze onder de tarieven van de commerciële banken te positioneren.

Stabilisatie & herstel financiële huishouding

De meeste financiële problemen van klanten zijn het gevolg van een structurele onbalans tussen inkomsten en uitgaven. De zogenaamde primaire lasten, met name huur/hypotheek en energielasten worden veelal als sluitpost van het huishoudboekje gebruikt, met alle negatieve gevolgen van dien, zoals dreigende huisuitzetting, afsluiting van energie e.d.

Door inzet van budgetbeheer is de betaling van de primaire lasten en overige financiële verplichtingen van de klant gewaarborgd. In het geval van betalingsachterstanden kan in overleg met de klant een betalingsregeling worden getroffen. Daartoe wordt een budgetplan opgesteld, waarin balans wordt aangebracht tussen de inkomsten en uitgaven en daardoor weer financieel evenwicht ontstaat.

De klant wordt ondersteund bij de uitvoering van het budgetplan. Zo nodig wordt de klant gewezen op flankerende voorzieningen. Door middel van het bieden van maatwerk wordt gezocht naar een duurzame oplossing voor de klant.

Klanten die aantoonbaar (deskundigenrapport) niet in staat zijn hun financiële huishouding zelfstandig en verantwoord te voeren kunnen in aanmerking komen voor beschermingsbewind, indien mogelijke voorliggende voorzieningen niet passend zijn (bijvoorbeeld BudgetZeker). In voorkomende gevallen dient de Stadsbank hiertoe namens de klant een verzoek in bij de rechtbank.

Door middel van de caseloadverlaging ontstaat er ruimte voor meer ondersteuning van de SON op inhoud:

- meer en intensievere contactmomenten met de klant;
- meer beschikbare tijd om op klantniveau (proactief) problemen op te lossen en mee te denken over toekomstige duurzame financiële oplossingen;
- mensen meer en beter informeren over de werking van producten in de schuldhulpverlening en meer aandacht voor het stabiliseren van financiële situaties;
- sneller signaleren dat budgetten (voor de toekomst) vastlopen als mensen dit zelf niet

direct zien en sneller initiatief nemen om hierop proactief te reageren;
- meer risicochecks uitvoeren, meer betalingsregelingen treffen, beslagvrije voeten bewaken, waar mogelijk kwijtschelding/toeslagen aanvragen.

Minnelijk schulden regelen

Door de bank wordt bemiddeld tussen de schuldenaar en diens schuldeisers om tot een regeling van de schulden te komen.

Daarbij onderzoekt de bank of door middel van betalingsregelingen over een periode van maximaal vijf jaar of een herfinanciering van de schulden de volledige schuldsituatie kan worden opgelost.

Indien dit niet mogelijk is, wordt gekeken of een saneringskrediet verantwoord is, dan wel dat een schuldbemiddeling tot een oplossing kan leiden. Een saneringskrediet en een schuldbemiddeling hebben een looptijd van drie jaar. Bij onwillige schuldeisers kan de cliënt een beroep doen op de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen. De Stadsbank ondersteunt de klant hierbij en geeft in voorkomende situaties een verklaring af aan de rechtbank voor toelating tot de WSNP.

Door middel van de caseloadverlaging bij schulden regelen wordt intensiever en persoonlijker ingezet op het slagen van het minnelijk traject voor schulden. Dit door een sneller en overtuigender contact met schuldeisers (versnellen van doorlooptijden).

Nazorg

Het doel van de nazorg is om de recidive te voorkomen. Binnen een jaar na de beëindiging van de aangeboden dienstverlening tracht de bank inzicht te krijgen in de financiële situatie van de klant na het succesvol uitstromen naar het zelfstandig beheren van de financiën. Indien er sprake is van disbalans in de inkomsten en uitgaven, wijst de bank de klant op de mogelijkheden om de financiële situatie in evenwicht te brengen.

Overige dienstverlening

Onderstaande additionele dienstverlening wordt momenteel aangeboden en is op basis van bekende afspraken met een aantal gemeenten conform 2018 doorgetrokken naar de begroting 2019.

Dienstverlening op locatie

De Stadsbank verzorgt voor een aantal gemeenten een inloopspreekuur op locatie. Dit inloopspreekuur vindt plaats bij de gemeente zelf of op een werkplein.

Samenwerking externe instanties

De Stadsbank voert intensief gesprekken met een aantal grote instanties waarvoor de bank regelmatig betalingen van de klanten verricht. Het doel van deze samenwerking is het verbeteren van de administratieve processen om zodoende de kosten te reduceren.

Resultaat

Product	Soort dienst	2017 Realisatie	2018 Primaire begroting	2019 Primitieve begroting
Indicatiestelling				
Reguliere indicatiestelling	Stand.	2.149	2.348	2.028
Crisis-interventie	Stand.	51	51	51
Extra intake faciliteiten		-	-	-
Huisbezoek	Add.	5	2	5
Multidisciplinair overleg	Add.	40	35	40
Kredietverlening				
Kredietbeoordeling	Stand.	1.973	2.047	1.973
Verstrekte Sociale leningen	Stand.	857	964	857
Verstrekte Herfinancieringen	Stand.	86	89	86
Verstrekte Saneringskredieten	Stand.	85	66	85
Stabilisatie en Herstel Financiële Huishouding				
Opstart budgetbeheer	Stand.	1.206	1.375	1.206
Beëindiging budgetbeheer	Stand.	1.353	1.345	1.353
Actieve BBR per 31/12*		5.671	5.882	5.570
waarvan zelfbetalers	Stand.	1.212	1.280	1.217
Budgetbegeleiding*		-	-	-
Budgetcoaching	Stand.	-	-	-
Budgethulp	Stand.	-	-	-
Meerderjarigenbewind lopend*	Stand.	1.256	1.260	1.286
Meerderjarigenbewind nieuw	Stand.	226	100	161
Minnelijk schuldregelen				
Bemiddeling schuldregeling	Stand.	1.147	1.174	1.129
Beh. Standaard bet. Regeling*	Stand.	9	8	9
Beh. Standaard schuldbemiddeling*	Stand.	935	868	935
Voorlopige voorziening art. 284	Stand.	4	4	4
Verklaring & Verzoekschrift art. 285	Stand.	535	615	535
Dwangakkoord art. 287 a	Stand.	1	1	1
Moratorium art. 287 b	Stand.	1	3	1
Nazorg				
Nazorg	Stand.	337	322	337

** 'Begroot' - gemideld over het jaar*
'Realisatie' - actueel per 31-12

Wat mag het kosten?

Programma 2: Budgettaire lasten: Financieel-maatschappelijke dienstverlening en voorzieningen	2017	2018	2019
(Bedragen in €)	**Realisatie**	**Primaire Begroting**	**Primitieve Begroting**
Lasten	6.626.600	6.840.600	6.929.400
Baten	6.249.400	6.836.900	6.932.200
Saldo	-377.200	-3.700	2.800

1.4.3. Prestatie-indicatoren effectiviteit Schuldhulpverlening

De deelnemende gemeenten hebben in samenspraak met de SON een eerste aanzet gemaakt om prestatie indicatoren te ontwikkelen. Voor de toekomst worden deze doorontwikkeld.

Uitgegaan wordt van de volgende prestatie indicatoren:

Prestatie indicatoren	**2017 (nulmeting)**	**2019**
PI-1: Percentage klanten dat binnen 4 weken (3 dagen bij een crisissituatie) op het eerste gesprek is geweest.	**97%**	**97%**
PI-2: Percentage succesvol afgehandelde crisisinterventies	**83%**	**83%**
PI-3: Percentage minnelijke trajecten waarbij akkoord is bereikt met de schuldeisers.	**51%**	**51%**
PI-4: Percentage klanten dat door middel van BBR binnen termijn van 3 jaar zelfstandig hun financiën kunnen beheren.	**60%**	**60%**
PI-5: Percentage succesvol afgeronde minnelijke schuldregelingen.	**92%**	**92%**
PI-6a: Recidieven: percentage klanten dat na een tussentijdse beëindiging van een minnelijke regeling binnen 1 jaar terug komt	**0,1%**	**0,1%**
PI-6b: Recidieven: percentage klanten dat na succesvol afronden van een minnelijke regeling terug binnen 3 jaar komt	**0,1%**	**0,1%**

Toelichting indicatoren:

PI-1: Percentage klanten dat binnen 4 weken (3 dagen bij een crisissituatie) op het eerste gesprek is geweest.
Toelichting: Binnen 4 weken nadat een persoon zich heeft aangemeld voor schuldhulpverlening bij de Stadsbank, dient het eerste gesprek plaats te vinden waarin de hulpvraag wordt vastgesteld. Bij een crisis situatie, zoals geplande ontruiming en/of afsluiting van

nutsvoorzieningen dient het eerste gesprek binnen 3 dagen plaats te vinden. Deze termijnen zijn wettelijk vastgelegd in Artikel 4, lid 1, 2 van de Wgs.

Deze indicator kan gebruikt worden door de gemeenten die de Stadsbank hebben gemandateerd om Wgs-beschikking af te geven. De andere gemeenten kunnen deze indicator enkel gebruiken als indicatie over de wachttijden bij de Stadsbank vanaf moment dat de klant een verzoek bij de Stadsbank indient, maar niet als een prestatie zoals dat in artikel 4, lid 1, 2 van de Wgs wordt bedoeld.

PI-2: Percentage succesvol afgehandelde crisisinterventies
Toelichting: Deze indicator geeft het aandeel van de crisissituatie aan dat met succes is afgehandeld. Dat wil zeggen dat de dreigende ontruiming en/of afsluiting van de nutsvoorzieningen is afgewend. De mate van succes is mede bepalend door de medewerking van de verhuurders en leveranciers en/of (hoe snel) de gemeente de bijzondere bijstand verstrekt.

PI-3: Percentage minnelijke trajecten waarbij akkoord is bereikt met de schuldeisers.
Toelichting: Als de klant problematische schulden heeft en aan de eerste prioriteit om balans in inkomen en uitgaven te krijgen is voldaan, kan een minnelijk traject opgestart worden waarbij getracht wordt om met alle schuldeisers een akkoord te bereiken voor het aflossen van de schulden. Gemiddeld zijn er ongeveer 17 schuldeisers per dossier met een gemiddelde schuld van circa € 38.000. Deze indicator geeft het aandeel van de trajecten aan waarbij alle schuldeisers akkoord zijn gegaan met het betalingsvoorstel.

Het minnelijke traject kan resulteren in een schuldregeling met de volgende betalingsmodaliteiten: schuldbemiddeling (SB, aflossen van een bepaald percentage van de totale schuld tegen finale kwijting), saneringskrediet (SK, afkoop van schulden tegen finale kwijting), herfinanciering (HF, een lening waarmee de totale schuld 100% in een keer wordt afgelost) en betalingsregeling (de totale schuld wordt in maandelijkse termijnen afgelost).

PI-4: Percentage klanten dat door middel van BBR binnen termijn van maximaal 3 jaar zelfstandig hun financiën kunnen beheren.
Toelichting: De eerste prioriteit voor de klanten van SON is om balans in inkomen en uitgaven te krijgen zodat in ieder geval de lopende verplichtingen nagekomen kunnen worden. Dat wordt door middel van een budgetbeheerrekening gedaan. De klant wordt in beginsel begeleid door een budgetconsulent die samen met hem/haar acht om zowel de uitgaven in beeld te brengen en die waar mogelijk te minimaliseren, als de inkomen te maximaliseren. De BBR wordt in principe voor een periode van ongeveer drie jaar ingezet waarna de klant getracht wordt om de financiën zelf te kunnen beheren. Een deel van de klanten zal altijd nog langer dan drie jaar de ondersteuning door middel van budgetbeheer nodig hebben omdat zij onvoldoende vaardigheden hebben (ontwikkeld) voor het zelfstandig beheren van hun financiën.

Deze indicator geeft aan hoeveel klanten daadwerkelijk binnen drie jaar met succes zijn uitgestroomd uit de door de gemeente bekostigde BBR.

PI-5: Percentage succesvol afgeronde minnelijke schuldregelingen.
Toelichting: Een minnelijke schuldregeling is succesvol afgerond op het moment dat de schuldeisers finale kwijting geven voor hun vordering.

PI-6a: Recidieven: percentage klanten dat na een tussentijdse beëindiging van een minnelijke regeling binnen 1 jaar terug komt
Toelichting: Percentage recidieven betreft het aandeel indicatiestellingen binnen een jaar waarbij een minnelijk traject in het jaar daarvoor tussentijds is beëindigd door het toedoen van de klant.

PI-6b: Recidieven: percentage klanten dat na succesvol afronden van een minnelijke regeling terug binnen 3 jaar komt
Toelichting: Percentage recidieven betreft het aandeel indicatiestellingen binnen een jaar waarbij de klant drie jaar eerder een minnelijk traject succesvol heeft doorlopen, zoals dat in PI-5 is bedoeld.

1.5. Verplichte paragrafen

1.5.1. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Weerstandsvermogen

In het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is bepaald dat organisaties hun weerstandsvermogen, het vermogen om risico's financieel op te vangen, in kaart moeten brengen.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

- De weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de organisatie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
- Alle risico's die de bank loopt en waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Het gaat hier over niet-kwantificeerbare risico's. Voor wel-kwantificeerbare risico's is de bank verplicht om voorzieningen te vormen.

De Stadsbank is een gemeenschappelijke regeling (GR), waarin de gemeenten uiteindelijk verantwoordelijk zijn voor een eventueel nadelig saldo van de bank.

Weerstandscapaciteit

Onder de weerstandscapaciteit wordt verstaan de aanwezige capaciteit aan middelen om financiële risico's, waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen of verzekeringen zijn afgesloten, op te kunnen vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van de bestaande taken. Ze geeft aan in hoeverre onverwachte, substantiële, niet begrote kosten gedekt kunnen worden. Onderscheid kan worden gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit. Met het eerste wordt bedoeld het vermogen om calamiteiten en andere eenmalige tegenvallers op te kunnen vangen, zonder dat deze invloed hebben op de voortzetting van taken op het bestaande niveau. Met het tweede worden de middelen bedoeld die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van de bestaande taken.

Een positief saldo op de meerjarenbegroting behoort tot de structurele weerstandscapaciteit. Bij de Stadsbank is structurele weerstandscapaciteit niet aan de orde, omdat gestreefd wordt naar een meerjarige sluitende begroting.

Mogelijke onderdelen van de incidentele weerstandscapaciteit zijn: Algemene reserve, bestemmingsreserves en stille reserves. Stadsbank Oost Nederland gebruikt de incidentele weerstandscapaciteit om zowel incidentele als structurele tegenvallers te dekken. Mochten zich gedurende een jaar structurele tegenvallers voordoen, zonder dat daar meevallers tegenover staan, dan dekt de Stadsbank die incidenteel af middels de incidentele weerstandscapaciteit. Vervolgens zal hiervoor bij de eerstvolgende begroting dekking gezocht worden.

Het eigen vermogen bestaat uit de Algemene Reserve en bestemmingsreserves. Voor de Stadsbank bestaat het belangrijkste deel van de weerstandscapaciteit uit de omvang van de Algemene Reserve. Op de bestemmingsreserves van de Stadsbank ligt een door het Algemeen Bestuur geaccordeerde bestemming. Bij het wegvallen van deze bestemming is sprake van vrij beschikbare bestemmingsreserves.

Voor de bank wordt dus de weerstandscapaciteit berekend uit:

Weerstandscapaciteit per 31 december 2019 *(bedragen in €)*

Reserves	**Bedrag**
Algemene reserve	857.000
Bestemmingsreserve	466.900
Totaal	**1.323.900**

Ten aanzien van stille reserves wordt nagegaan in hoeverre er sprake is van een overwaarde op de activa (actuele waarde > boekwaarde), die op korte termijn aangewend kan worden om tegenvallers op te vangen. De bereidheid tot het (extra) verhogen van de tarieven voor de dienstverlening van de bank zal uiteindelijk een politieke keuze zijn. Deze onderdelen van de weerstandscapaciteit zijn niet exact te becijferen. Bij de bepaling is het gebruikelijk om voorzichtigheid in acht te nemen.

Beleid

De kaders voor het weerstandsvermogen en de risicobeheersing zijn door het Algemeen Bestuur vastgesteld in de beleidsnota 'Weerstandsvermogen en Risicobeheersing Stadsbank Oost Nederland 2016 – 2019'. Deze kaders worden vanaf 2016 toegepast in het nieuwe dienstverleningsmodel. Met ingang van 2016 wordt periodiek een integrale risicoanalyse gemaakt, aan de hand waarvan wordt bepaald of het weerstandsvermogen in het nieuwe dienstverleningsmodel voldoende wordt geacht om deze risico's te kunnen afdekken.

Het doel van de integrale risicoanalyse is om de risico's die bij de Stadsbank kunnen optreden expliciet te maken, regelmatig te actualiseren, proactief en bewust met risico's om te gaan en de bijbehorende beheersmaatregelen af te wegen. Dit vormt de basis voor de jaarlijkse verantwoording van het risicomanagement naar het Algemeen Bestuur in de risicoparagraaf in de begroting en jaarrekening. De risicoparagraaf wordt zowel bij het jaarverslag als de primitieve begroting opgenomen en is een verplicht onderdeel.

Integrale risicoanalyse

In 2016 heeft een eerste integrale risicoanalyse plaatsgevonden volgens de nieuwe kaders voor het weerstandsvermogen en de risicobeheersing. Er is een risico-inventarisatie gemaakt, waarbij expliciet aandacht is gegeven aan de mogelijke oorzaken van de risico's. Deze oorzaken zijn onder meer te vinden op het politieke/bestuurlijke, organisatorische, juridische, technische, financiële, ruimtelijke of maatschappelijke vlak. Per risico is bepaald welke beheersmaatregelen van toepassing zijn. Daarbij is aangegeven in welke gevallen een claim op het weerstandsvermogen wordt gedaan om de risico's af te kunnen dekken. Het gaat daarbij met name om:

- Dalende opbrengsten in verband met wegvallende dienstverlening
- Ziekte, langer dan verwachte doorlooptijden
- Extra werkzaamheden voor aanpassing werkprocessen, administratieve werkzaamheden en planning & control (door wet- en regelgeving)
- Schade en verliezen als gevolg van risico's van algemeen belang
- Kosten van onderhoud zijn hoger dan verwacht
- Hoger dan verachte inflatie of rentekosten

Het weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de begroting is. Dat is van belang wanneer zich een financiële tegenvaller voordoet. Door aandacht voor het weerstandsvermogen kan worden voorkomen dat elke financiële tegenvaller bij de SON direct door de deelnemende gemeenten moet worden opgevangen. Het weerstandsvermogen is voldoende als financiële tegenvallers goed opgevangen kunnen worden binnen de weerstandscapaciteit. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio. Deze ratio wordt afgezet tegen een norm om een conclusie te kunnen trekken over het niveau van het weerstandsvermogen van de Stadsbank.

De ratio van het beschikbaar weerstandsvermogen ten opzichte van het benodigde weerstandsvermogen komt eind 2019 uit op 1,1. De ratio wordt hiermee gekwalificeerd als voldoende (tussen 1,0 en 1,4).

Frauderisico-analyse

In 2016 is een integrale frauderisico-analyse uitgevoerd, die in 2017 is geactualiseerd. Hierbij is een inventarisatie gemaakt van de frauderisico's, cq. ongewenste situaties, die zich organisatiebreed kunnen voordoen. Ook zijn de beheersmaatregelen in beeld gebracht. Het gaat om risico's op de terreinen van de primaire processen, personeel, ICT-systemen en apparatuur, bedrijfsadministratie, contracten en leveringen, toegang tot gebouwen en terreinen, inboedel en voorraden.

De fraudepreventie wordt in de periode 2018-2019 doorontwikkeld, waarbij de prioriteit ligt op het verder automatiseren van de controles in de processen en de classificatie van risico's. Het is onder meer mogelijk om in het dagelijkse betalingsproces 'bestandsbrede' geautomatiseerde controles uit te voeren, in plaats van het nemen van steekproeven.

Verder wordt continue aandacht besteed aan het vergroten van de bewustwording rondom fraudepreventie bij de medewerkers binnen de organisatie, waarbij gedrag en cultuur nadrukkelijk aan de orde komen. Deze aandacht voor communicatie over risicobewustwording, gedrag en motivatie van de medewerkers krijgt een permanente plaats in het nieuwe informatiebeveiligingsbeleid en privacy van (persoons)gegevens in het kader van de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG) en Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).

Informatiebeveiliging en privacy

De Stadsbank moet voldoen aan de wijzigingen in de relevante landelijke en Europese wet- en regelgeving op deze terreinen. Voor de ondersteuning en begeleiding bij de opzet en implementatie van het informatiebeveiligingsbeleid en privacy wordt externe expertise ingehuurd. Hierbij wordt aangesloten bij de modellen die door de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG) zijn opgesteld.

Er is een plan van aanpak opgesteld en een Privacy Impact Assessment (PIA) uitgevoerd op het proces van de schuldhulpverlening. Op basis hiervan wordt momenteel het beveiligingsbeleid en privacy beleid opgesteld, dat ter goedkeuring aan het Dagelijks Bestuur wordt aangeboden, waarna het kan worden geïmplementeerd.

Daarnaast is, net zoals het geval is in de 22 SON-gemeenten, structurele capaciteit nodig voor de verplicht in te stellen functies, waaronder de Chief Information Security Officer (CISO), de Security Officer (SO) en de Functionaris Gegevensbescherming (= Privacy Officer, PO).

Tenslotte wordt een digitale tool ingezet om de informatiebeveiliging en privacy permanent te kunnen beheersen, monitoren, evalueren en aan te passen/actualiseren. De Stadsbank moet vanaf 25 mei 2018 de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) toepassen.

Aandachtspunten risico's

- Er zouden mogelijk financiële risico's kunnen optreden, indien de Stadsbank voor een deel van haar activiteiten vennootschapsbelasting moet afdragen op de hiermee behaalde 'winst'. De Stadsbank is in de huidige situatie voor haar activiteiten per 1 januari 2016 vrijgesteld van vennootschapsbelasting. De Belastingdienst heeft dit bevestigd in haar brief van 20 januari 2016. Hierin is tevens opgenomen dat vennootschapsbelastingplicht wel aan de orde kan komen, indien in de toekomst positieve saldi in de jaarrekening ontstaan. De Stadsbank zal dit in voorkomende gevallen moeten melden aan de Belastingdienst.
- In het kader van het informatiebeveiligingsbeleid en de privacy moet worden voldaan aan de vereisten van de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG) en de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). In dit verband zijn en worden de nodige maatregelen genomen om cybercriminaliteit en datalekken te voorkomen. Bij de migratie van de ICT-omgeving is het technisch beheer en de infrastructuur bij een nieuwe leverancier ondergebracht. Met de nieuwe leveranciers zijn in de overeenkomsten afspraken gemaakt over het beschermen van data en (persoons)gegevens tegen cybercriminaliteit en datalekken. Daarbij worden ook de dragers van persoons- en bedrijfsgegevens beschermd tegen datalekken (denk aan mobiele telefoons en laptops). Daarnaast worden de medewerkers van de Stadsbank continue bewust gemaakt van de risico's die kunnen optreden bij het onzorgvuldig omgaan met persoons- en bedrijfsgegevens en de gevolgen die dit met zich meebrengt. Tenslotte wordt een tool ingezet om de risico's en maatregelen voor informatiebeveiliging en bescherming van persoonsgegevens te monitoren en te actualiseren.
- Voor het gebruikte softwarepakket Allegro is een excrow-overeenkomst afgesloten bij NCC Group, waar de broncodes zijn ondergebracht. Een mogelijk faillissement van de leverancier houdt dus in dat naar vervanging moet worden gezocht.
- Indien de Stadsbank aansprakelijk wordt gesteld voor schadegevallen voortvloeiende uit de beroepsbeoefening, kan het zijn dat deze niet vallen onder de huidige beroepsaansprakelijkheidsverzekering. Voor deze schadevergoedingen en eventuele proceskosten is dan geen dekking.
- Indien de Stadsbank aansprakelijk wordt gesteld voor schadegevallen kan het zijn dat deze niet vallen onder de algemene WA-verzekering van de bank. Voor deze schadevergoedingen is dan geen dekking aanwezig. Dit geldt ook voor eventuele proceskosten.
- De kosten van een WIA-uitkering kunnen verhaald worden op de veroorzaker van de arbeidsongeschiktheid. De bank heeft hiervoor geen speciale verzekering afgesloten.

Bestemmingsreserves

Met betrekking tot de bestemmingsreserves heeft het Algemeen Bestuur het volgende besloten:

Bestemmingsreserves

	Norm	Dotatie	Beoogde reserve	Opmerking
Inventaris		Geen dotatie (eenmalig €200.000 gedoteerd in 2012)	Voorlopig geen maximum	
ICT		Geen dotatie (eenmalig €200.000 gedoteerd in 2012)	Voorlopig geen maximum	
Personeels budget	1,25% geraamde personeels lasten	Pm (restant jaarlijks budget)	€ 65.000	
Borgfonds sanerings kredieten	10% uitstaand saldo sanerings kredieten	Voorlopig geen jaarlijkse dotatie	Voorlopig geen maximum	Op termijn besluitvorming over jaarlijkse dotatie

Voorzieningen

De bank heeft een aantal voorzieningen opgenomen. Voorzieningen worden ingesteld als er sprake is van een te kwantificeren financiële verplichting of financieel risico. Daarnaast kunnen tot voorzieningen ook gerekend worden de van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden. De stand van de voorzieningen bedraagt € 359.800 per 31-12-2019.

Financiële kengetallen

In de gewijzigde artikel 11 van het BBV zijn er onder het tweede lid nog twee onderdelen toegevoegd: kengetallen en beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie.

De financiële kengetallen zijn een uniforme set van kengetallen die een betere inzicht geven in de financiële posities van de gemeenten en provincies, en daarmee ook informatie over de weer- en wendbaarheid van hun begrotingen. De volgende vijf kengetallen moeten volgens het BBV in de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing worden opgenomen:

- Netto schuldquote en Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
- Solvabiliteitsratio
- Grondexploitatie
- Structurele exploitatieruimte
- Belastingcapaciteit

De eerste twee kengetallen zijn in deze Primitieve begroting 2019 gepresenteerd. De overige kengetallen zijn niet van toepassing voor de Stadsbank, als gemeenschappelijke regeling voor schuldhulpverlening. De berekening van de kengetallen is conform de ministeriële richtlijnen voor de wijze waarop kengetallen worden vastgesteld en opgenomen in de begroting en het jaarverslag van provincies en gemeenten (Stcrt. 2015, 20619).

Kengetallen	2019	2020	2021	2022
Netto schuldquote	3%	2%	0%	0%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	53%	51%	48%	48%
Solvabiliteitsratio	6%	6%	7%	7%

NETTO SCHULDQUOTE

De netto schuldquote geeft de verhouding tussen het niveau van de schuldenlast en de eigen middelen. Dit kengetal geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. De netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden geeft inzicht in wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast.
Normaal bevindt de netto schuldquote van een gemeente zich ergens tussen de 0% en 100%. De netto schuldquote van de bank bevindt zich ver onder de kritische grens van 130% die de VNG voorschrijft.

SOLVABILITEITSRATIO

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. De bank heeft over een langere periode een stabiele solvabiliteitsratio.

1.5.2. Onderhoud kapitaalgoederen

Eén van de basiselementen voor de financiële positie van de bank zijn de kapitaalgoederen en de onderhoudsstaat. Tot de kapitaalgoederen worden gerekend de gebouwen en de terreinen die in eigendom van de bank zijn.

Het Onderhoudsplan wordt jaarlijks geactualiseerd. De kosten kunnen worden gedekt uit de Voorziening Onderhoud gebouwen en installaties.

Ook zijn voor de komende jaren een aantal vervangingsinvesteringen in beeld gebracht. Deze worden jaarlijks opgenomen in de Meerjarenbegroting.

Bij de geplande onderhoudswerkzaamheden en investeringen is rekening gehouden met het afstoten van het gebouw in Hengelo en het groot onderhoud bij de vestiging in Enschede.

1.5.3. Financiering

Voor de uitvoering van de programma's zijn financiële middelen nodig. Hierin wordt o.a. via de treasuryfunctie en de declaraties voor verleende diensten voorzien.

Het Treasurystatuut van de bank is in 2015 door het Algemeen Bestuur geactualiseerd en geeft de beleidsmatige infrastructuur weer voor het uitvoeren van de treasuryfunctie. Het doel is om de kwaliteit van de uitvoering te verhogen.

Uitvoering treasury

In het door de bank vastgestelde Treasurystatuut is aangegeven dat een verantwoord en adequaat beheer van de financiële middelen wordt onderkend. Voor het begrotingsjaar 2019

gaan we uit van een totaal van € 142 miljoen aan binnenkomende gelden. Aan girale betalingen zal er € 142 miljoen uitgaan.

Ontwikkeling leningen

Het uitstaande saldo op de uitstaande leningen is bij het samenstellen van de begroting ongeveer € 5,0 miljoen. Ter dekking van de risico's beschikt de bank over een voorziening risicofonds van circa € 179.000 en een reserve borgfonds voor saneringskredieten van circa € 80.000.

Bij het samenstellen van de begroting zijn er 4 langlopende leningen met betrekking tot de huisvesting met een uitstaand saldo van circa € 1,4 miljoen.

Renteschema

Renteschema 2019 *(bedragen in €)*		
a.	de externe rentelasten over de korte en lange financiering	68.700
b.	de externe rentebaten over de korte en lange financiering	-
	Saldo rentelasten en rentebaten	68.700
c1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	n.v.t.
c2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden doorberekend	n.v.t.
c3.	De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken, die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	n.v.t.
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	-
d1.	Rente over eigen vermogen	n.v.t.
d2.	Rente over voorzieningen	n.v.t.
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	-
e.	De aan taakvelden toe te rekenen rente (renteomslag)	-
f.	Renteresultaat op het taakveld treasury	-68.700

Ontwikkeling kort lopende verplichtingen

Door de bank wordt circa € 12,9 miljoen aan banktegoeden van klanten beheerd voor activiteiten op de korte termijn. Naast deze gelden is voor bancaire activiteiten een bedrag van ongeveer € 1,4 miljoen aan inleggelden van de deelnemende gemeenten beschikbaar.

De beschikbare liquide middelen bedragen ongeveer € 4,9 miljoen en daarnaast beschikt de bank over een deposito van € 8 miljoen met een rente typische looptijd van 3 maanden. Van de liquide middelen valt een bedrag van circa € 0,16 miljoen onder bankmiddelen. De overige liquide middelen zijn derden gelden en vallen niet onder het verplichte schatkistbankieren.

Er bestaat op dit moment geen noodzaak tot het aantrekken van vreemd vermogen.

Toezicht Provincie

De provincie heeft beleidskaders vastgesteld voor het houden van toezicht op de financiën van de gemeenschappelijke regelingen. Er is een wettelijke inzendplicht voor de begroting en jaarstukken. Daarnaast wordt aan het eind van elk kwartaal de staat van kasgeldlimiet opgemaakt, die betrekking heeft op de netto vlottende schulden. Bij een overschrijding van de kasgeldlimiet wordt de provincie op de hoogte gesteld.

Kasgeldlimiet

Het risico op kortlopende financiering wordt beperkt met een zogenoemde kasgeldlimiet op basis van de wet Financiering decentrale overheden (Fido). Dit houdt in dat de totale omvang van de vlottende schuld maximaal 8,2% van de batenkant van de begroting mag zijn. Het begrotingstotaal voor 2018 komt uit op € 10 miljoen. De kasgeldlimiet voor 2018 komt uit op circa € 820.000.

Bij het samenstellen van de begroting is er sprake van een overschot aan vlottende middelen, waardoor de ruimte dus groter is dan de genoemde limiet. De verwachting is dat hierin in het begrotingsjaar 2019 geen verandering komt.

Renterisiconorm

De Wet Fido stelt voor gemeenten ook de renterisiconorm vast. Elk jaar mag maximaal 20% van de omvang van de vaste schuld geherfinancierd worden. Doelstelling van de renterisiconorm is dat gemeenten hun leningenportefeuille zo moeten spreiden, dat de te lopen renterisico's gelijkmatig over de jaren worden gespreid. Door de ontwikkelingen in de budgetbeheerrekeningen zijn er mogelijkheden om de leningen met eigen middelen te financieren. De behoefte aan vreemd vermogen door het aangaan van langlopende geldleningen neemt daardoor af. Er zijn met betrekking tot de langlopende schulden geen problemen te verwachten in het kader van de wet Fido.

1.5.4. Verbonden partijen

De Stadsbank Oost Nederland heeft geen verbonden partijen maar is wel verbonden partij van de aangesloten gemeenten.

1.5.5. Bedrijfsvoering

In deze paragraaf wordt aandacht besteed aan de beleidsmatige, toekomstgerichte aspecten van de bedrijfsvoering.

a. Kostenbewustzijn

Door werkprocessen te digitaliseren slaagt de Stadsbank erin de kwaliteit van de dienstverlening te optimaliseren, waarbij het personeel efficiënter kan worden ingezet. De klanten worden gestimuleerd zoveel mogelijk gebruik te maken van de portal 'Mijn Stadsbank'. Door effectieve inkoop worden de materiële kosten teruggedrongen. Hierbij wordt in voorkomende gevallen gebruik gemaakt van externe expertise en de mogelijkheden bij de deelnemende gemeenten.

b. Investeringsbeleid

De Stadsbank zet in op duurzame investeringen, gericht op innovatie en verdergaande digitalisering van processen.

c. Organisatiestructuur

De organisatie van de Stadsbank is integraal rondom de klant georganiseerd. Er zijn integrale klantteams met klantmanagers gevormd, waarin de verschillende disciplines van de dienstverlening zijn gebundeld. Meerdere klantteams vormen samen een gebiedsteam, die per

regio zijn ingedeeld. De gebiedsteams worden ondersteund door een administratieve backoffice en een beleidsadvies eenheid.

d. Administratieve organisatie en interne controle

De (werk)processen zijn ingericht op basis van het nieuwe dienstverleningsmodel en het handboek Administratieve Organisatie is geactualiseerd. De interne controle zal worden geïntensiveerd, waarbij zoveel mogelijk gebruik gemaakt wordt van de mogelijkheden van automatisering van zowel processen als controles.

e. Informatie en automatisering

In 2017 heeft de migratie van de ICT-omgeving plaatsgevonden, waarbij het technisch beheer en de infrastructuur bij een nieuwe leverancier is ondergebracht. Deze migratie is succesvol verlopen. Met de nieuwe leverancier zijn in de overeenkomsten afspraken gemaakt over het beschermen van data en gegevens tegen cybercriminaliteit en datalekken. Daarbij zijn en worden ook de dragers van persoons- en bedrijfsgegevens beschermd tegen datalekken (denk aan mobiele telefoons en laptops). Bovendien worden de medewerkers van de Stadsbank bewust gemaakt van de risico's die kunnen optreden bij het onzorgvuldig omgaan met persoons- en bedrijfsgegevens en de gevolgen die dit met zich meebrengt. Naast preventie zal ook aandacht wordt geschonken aan gevolgmaatregelen bij het optreden van datalekken.

f. (Management)informatie voorziening

Er worden tweemaandelijkse managementrapportages opgesteld, waarbij in één oogopslag de ontwikkeling van de belangrijkste stuurindicatoren is weergegeven, met daarachter toelichtende overzichten. Ook heeft een verdere digitalisering van de informatievoorziening plaatsgevonden. De managementinformatie en inrichting van het dashboard bij de gebiedsteams worden in 2019 verder doorontwikkeld, waarbij wordt aangesloten op de stuurindicatoren van het nieuwe dienstverleningsmodel.

g. Marktkansen en –bedreigingen

Door middel van de gevormde gebiedsteams en klantteams wordt klantvriendelijker en waar mogelijk op locatie dichtbij de klant gewerkt. Hierbij worden nieuwe initiatieven ontwikkeld, waarbij de focus ligt op de versterking van de verbinding met ketenpartners en vrijwilligers en de mogelijkheden die 'Mobility Mentoring' biedt. De Stadsbank kijkt samen met de burger naar hoe het probleem kan worden opgelost en hoe een probleem in de toekomst kan worden voorkomen. Door deze korte lijnen kunnen bovendien effectiever verbindingen worden gelegd met andere beleidsterreinen en wordt aangesloten bij de ontwikkelingen in het sociaal domein.

Er zouden financiële risico's kunnen optreden, als de Stadsbank voor een deel van haar activiteiten Vennootschapsbelasting moet afdragen op de hiermee behaalde winst. De Belastingdienst heeft in haar brief van 20 januari 2016 bevestigd dat de Stadsbank in de huidige situatie voor haar activiteiten per 1 januari 2016 is vrijgesteld van vennootschapsbelasting.

h. Risicomanagement

De Stadsbank heeft het toekomstige profiel voor het risicomanagement afgestemd op het nieuwe dienstverleningsmodel. Het Algemeen Bestuur heeft de nieuwe kaders voor het weerstandsvermogen en de risicobeheersing vastgesteld in de beleidsnota 'Weerstandsvermogen en Risicobeheersing Stadsbank Oost Nederland 2016 – 2019'. Deze kaders worden in het nieuwe model toegepast, waarbij organisatiebreed periodiek een risicoanalyse en frauderisico-analyse plaatsvindt. Ook wordt specifiek aandacht geschonken aan de cultuuraspecten en de bewustwording bij het personeel.

i. Informatiebeveiligingsbeleid en privacy

De Stadsbank moet voldoen aan de wijzigingen in de relevante landelijke en Europese wet- en regelgeving op deze terreinen. Voor de ondersteuning en begeleiding bij de opzet en implementatie van het informatiebeveiligingsbeleid en privacy is externe expertise ingehuurd. Hierbij wordt aangesloten bij de modellen die door de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG) zijn opgesteld. Er is een plan van aanpak opgesteld en een Privacy Impact Assessment (PIA) uitgevoerd op het proces van de schuldhulpverlening. Op basis hiervan wordt in 2018 het beveiligingsbeleid en privacy beleid opgesteld, dat ter goedkeuring aan het Dagelijks Bestuur wordt aangeboden, waarna het kan worden geïmplementeerd. Daarnaast is, net zoals het geval is in de 22 SON-gemeenten, structurele capaciteit nodig voor de verplicht in te stellen functies, waaronder de Chief Information Security Officer (CISO), de Security Officer (SO) en de Functionaris Gegevensbescherming (= Privacy Officer, PO). Tenslotte wordt een digitale tool ingezet om de informatiebeveiliging en privacy permanent te kunnen beheersen, monitoren, evalueren en aan te passen/actualiseren. De Stadsbank moet vanaf 25 mei 2018 de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) toepassen.

2. Financiële begroting

2.1. Overzicht van Baten en Lasten in de begroting 2019

In dit overzicht geven wij de lasten en baten van de programma's weer. Tevens wordt inzicht gegeven in het geraamde resultaat.

Programmarekening

LASTEN (bedragen in €)	Primitief 2019
Programma 1: Financieel-maatschappelijke dienstverlening en voorzieningen	6.464.900
Subtotaal	6.464.900
Algemene dekkingsmiddelen	-
Overhead	4.143.400
Heffing VPB	-
Bedrag onvoorzien	-
TOTAAL LASTEN	10.608.300

BATEN (bedragen in €)	
Programma 1: Financieel-maatschappelijke dienstverlening en voorzieningen	10.611.100
Subtotaal	10.611.100
Algemene dekkingsmiddelen	-
Overhead	-
Heffing VPB	-
Bedrag onvoorzien	-
TOTAAL BATEN	10.611.100

TOTAAL LASTEN	10.608.300
TOTAAL BATEN	10.611.100
GEPROGNOSTICEERD SALDO VAN BATEN EN LASTEN	2.800

Taakvelden

LASTEN (bedragen in €)	Primitief 2019
0.4 Overhead	4.074.700
0.5 Treasury	68.700
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+, onderdeel Schuldhulpverlening	6.464.900
TOTAAL LASTEN	10.608.300

BATEN (bedragen in €)	
0.4 Overhead	-
0.5 Treasury	-
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+, onderdeel Schuldhulpverlening	10.611.100
TOTAAL BATEN	10.611.100

TOTAAL LASTEN	10.608.300
TOTAAL BATEN	10.611.100
GEPROGNOSTICEERD SALDO VAN BATEN EN LASTEN	2.800

Zowel de indeling op taakvelden als programmarekening bevat het geprognosticeerde saldo van baten en lasten vóór de mutaties in de reserves. Het saldo van baten en lasten in de Primitieve Begroting 2019 bedraagt € 2.800 positief.

Mutaties in de reservepositie

(bedragen in €)	Primitief 2019
TOTAAL LASTEN	10.608.300
TOTAAL BATEN	10.611.100
GEPROGNOSTICEERD SALDO VAN BATEN EN LASTEN	2.800
Mutaties reserves	
Algemene reserve	2.800-
Toevoeging/onttrekking aan reserves	*-2.800*
TE REALISEREN RESULTAAT	-

Uitgangspunten begroting 2019-2022

Het afgelopen jaar heeft de Stadsbank Oost Nederland het nieuwe dienstverlenings- en bekostigingsmodel geïmplementeerd. De primaire diensten betreffen directe kosten die worden doorberekend als kostprijs per dienst. De materiele kosten en ondersteunde diensten worden als indirecte kosten middels de jaarlijkse bestaansbijdrage (bestaanskosten) voldaan.

De totale bijdrage van de gemeenten is in feite een optelsom van een bijdrage in de bestaanskosten (statisch deel) en een bijdrage per dienstafname (dynamisch deel). Elke deelnemende gemeente heeft de mogelijkheid om jaarlijks maximaal 10% en binnen 4 jaar maximaal 20% minder diensten (= aantallen) af te nemen binnen het basispakket en de intake1. Dit vertaalt zich direct in een evenredige mutatie in de direct beïnvloedbare personeelskosten (aantal x tarief) (budgettair betekent dit dat een gemeente grofweg en indicatief in 10-15 % van het gemeentelijke budget voor de SON kan variëren). Bij een gemeentelijke wijziging in basisdienstverlening en de intake die de bandbreedte van 20 % in 4 jaar overschrijdt, geldt een overnameverplichting van het betreffende personeel en doorbetaling van de indirecte kosten voor een bepaalde afbouwperiode. Indien deze situatie zich voordoet worden de financiële gevolgen specifiek voor die desbetreffende gemeente in beeld gebracht.

De primaire begroting 2018, de jaarcijfers uit de jaarrekening 2017, het productenboek 2018 en de richtlijnen en voorwaarden van de Twentse en Achterhoekse gemeenten zullen gezamenlijk de leidraad vormen voor de begroting 2019-2022. Hierin is immers het meeste recente beleid opgenomen (bestaand beleid). Daarnaast moeten alle gemeenten rekening houden met de effecten van de structurele kwaliteitsimpuls op de gemeentelijke bijdrage (zie hoofdstuk 1.3.).

- Prijsmutaties

De prijs netto materiële overheidsconsumptie (imoc) van de Macro Economische Verkenning (MEV), opgesteld door het Centraal Plan Bureau (CPB), dient als prijsindex voor de prijscompensatie. Op basis van de verwachtingen van het CPB bedraagt deze imoc-index 1,4%

[1] Nota 'Vormgeving gemeenschappelijke basis & solidariteit binnen GR SON', juni 2015

voor 2018 (MEV 2018, bijlage 02). Voor de begroting 2019 wordt deze index met +1,5% gecorrigeerd, betreffende de correcties ten opzichte van de prognoses in de MEV 2017 voor 2016 (+0,3%), 2017 (+0,6%) en 2018 (+0,6%). Voor 2019 wordt dan rekening gehouden met een prijsindexatie van +2,9%. Voor de jaren 2020-2022 wordt de imoc-index van 1,4% doorgetrokken.

- Loonmutaties

De salarisstaat op 1 januari 2018 dient als basis voor de loonkosten in de begroting 2019-2022. Voor de vacatures wordt er van de salariskosten van de functieschaal op het maximum min twee periodieken uitgegaan.

De huidige CAO gemeenten heeft een looptijd tot 1 januari 2019 en daarom wordt uitgegaan van de loonvoet sector overheid uit de MEV (MEV 2018, bijlage 2). Het CPB gaat uit van een loonstijging van 2,7% in 2018. Voor 2019 is nog geen prognose afgegeven. Daarom wordt het cijfer voor 2018 ook van toepassing verklaard voor 2019. Voor de jaren 2020-2022 wordt deze indexatie van 2,7% doorgetrokken.

- Indexering tarieven en bestaanskosten op basis van de loon- en prijsmutaties

De tarieven in de primaire begroting 2018 zijn volledig berekend op basis van de dienstenbeschrijving en bijbehorend werkproces. Uitgaande van een bestaand dienstenaanbod stelt de Stadsbank voor om de tarieven van de diensten in 2019 met 2,7% te indexeren; dit aangezien de kostprijs van de diensten volledig uit de personeelscomponent bestaat. In de begrotingsperiode 2020-2022 wordt eveneens een tariefindexering van 2,7% toegepast.

De bestaanskosten betreffen zowel een loon- als een materiële component. De indexering voor het jaar 2019 en voor de periode 2020-2022 wordt in de onderstaande tabel weergegeven.

Indexering Bestaanskosten	2019	2019-2021
- loonkosten component (ca. 45%)	45%*+2,7%=+1,22%	45%*+2,7%=+1,22%
- materiële kosten (ca. 55%)	55%*+2,9%=+1,60%	55%*+1,4%=+0,77%
Indexering	**+ 2,82%**	**+1,99%**

- Kwantitatieve omvang dienstverlening

De werkelijke omvang van de dienstverlening in 2017, zoals deze in de jaarrekening 2017 wordt gepresenteerd, vormt in principe de basis voor de omvang van de dienstverlening in de begroting 2019. Dat volumeaantal wordt vervolgens stabiel gehouden in de meerjarenraming 2020-2022. Daarbij wordt rekening gehouden met de voorwaarden die de Achterhoekse gemeenten stellen aan de mutatie in de gemeentelijke bijdrage (maximale stijging met 1,6% in 2019). Daarnaast moeten alle gemeenten rekening houden met de effecten van de structurele kwaliteitsimpuls op de gemeentelijke bijdrage (zie hoofdstuk 1.3.).

De producten met een langere looptijd, zoals beschermingsbewind, kunnen hier een uitzondering op vormen. Hiervoor wordt geraamd op basis van de te verwachten prognoses. Additionele afspraken worden vooralsnog niet opgenomen in de begroting 2019-2022, tenzij er nu al afspraken zijn gemaakt voor deze periode.

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Personeelslasten (bedragen in €)

Personeelslasten	**Primair 2018**	**Primitief 2019**
Salarissen, sociale lasten en overige personeelslasten van het eigen personeel	6.271.400	7.178.700
Salarissen van het tijdelijk personeel	1.671.700	1.032.600
Totaal	**7.943.100**	**8.211.300**

Om snel te kunnen anticiperen op veranderingen in de huidige dienstverlening en met het oog op de toekomstige personele invulling van het door de deelnemende gemeenten gevraagde dienstverleningsmodel, werkt de Bank met een flexibele schil. Deze flexibele schil is (bestuurlijk) bepaald op 10%.

Reservepositie

De verwachte reservepositie van de bank ziet er per 31 december 2019 als volgt uit:

Weerstandscapaciteit per 31 december 2019 *(bedragen in €)*

Reserves	**Bedrag**
Algemene reserve	857.000
Bestemmingsreserve	466.900
Totaal	**1.323.900**

De volledige staat van reserves en voorzieningen is als bijlage in deze begroting opgenomen.

2.2. Meerjarenperspectief 2019-2022

De meerjarenraming laat voor de komende jaren het volgende beeld zien:

De meerjarenraming 2019-2022 *(bedragen in €)*

Begrotingsjaar	Lasten	Baten	Resultaat van baten en lasten	Gerealiseerd resultaat
2019	10.608.300	10.611.100	2.800	-
2020	10.862.700	10.863.800	1.100	-
2021	11.110.400	11.108.000	-2.400	-
2022	11.354.800	11.356.900	2.100	-

Het geraamde resultaat van lasten en baten sluit voor de jaren 2019-2022 met een klein positief of negatief saldo. Vervolgens vinden de mutaties op de Algemene reserve plaats waarna elke jaarschijf van de begroting 2019-2022 op nul sluit.

Tevens is er een inschatting gemaakt van de noodzakelijke (vervangings-)investeringen die de Stadsbank de komende jaren zal moeten doen. Het betreft hier reguliere vervangingen die vanuit de vrijval van de huidige afschrijvingslast kunnen worden gedekt.

De te verwachten investeringen voor de periode 2019-2022 zijn in bijlage 3 opgenomen. Uiteraard zal bij concrete aanschaf of vervanging gekeken worden naar nut en noodzaak van de investering en zal eventuele gezocht worden naar andere innovatieve oplossingen.

Toelichting op de meerjarenramingen 2019 – 2022

1. Meerjarenperspectief – programmarekening

LASTEN (bedragen in €)	Primitief 2019	Primitief 2019	Primitief 2019	Primitief 2022
Programma 1: Financieel-maatschappelijke dienstverlening en voorzieningen	6.464.900	6.628.700	6.783.900	6.933.100
Subtotaal	6.464.900	6.628.700	6.783.900	6.933.100
Algemene dekkingsmiddelen	-	-	-	-
Overhead	4.143.400	4.234.000	4.326.500	4.421.700
Heffing VPB	-	-	-	-
Bedrag onvoorzien	-	-	-	-
TOTAAL LASTEN	10.608.300	10.862.700	11.110.400	11.354.800

BATEN (bedragen in €)				
Programma 1: Financieel-maatschappelijke dienstverlening en voorzieningen	10.611.100	10.863.800	11.108.000	11.356.900
Subtotaal	10.611.100	10.863.800	11.108.000	11.356.900
Algemene dekkingsmiddelen	-	-	-	-
Overhead	-	-	-	-
Heffing VPB	-	-	-	-
Bedrag onvoorzien	-	-	-	-
TOTAAL BATEN	10.611.100	10.863.800	11.108.000	11.356.900

TOTAAL LASTEN	10.608.300	10.862.700	11.110.400	11.354.800
TOTAAL BATEN	10.611.100	10.863.800	11.108.000	11.356.900
GEPROGNOSTICEERD SALDO VAN BATEN EN LASTEN	2.800	1.100	-2.400	2.100

2. Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

De salarissen, sociale lasten en overige personeelslasten zijn op basis van de vastgestelde uitgangspunten voor de periode 2019-2022 in beeld gebracht. De salarissen van het tijdelijk personeel zijn op basis van dezelfde uitgangspunten opgenomen.

De meerjarenraming 2019-2022 *(bedragen in €)*

	2019	2020	2021	2022
Salarissen, sociale lasten en overige personeelslasten van het eigen personeel	7.178.700	7.368.800	7.551.600	7.729.300
Salarissen van het tijdelijk personeel	1.032.600	1.060.500	1.089.100	1.118.500
Totaal	**8.211.300**	**8.429.300**	**8.640.700**	**8.847.800**

3. Taakvelden

LASTEN (bedragen in €)	Primitief 2019	Primitief 2019	Primitief 2019	Primitief 2022
0.4 Overhead	4.074.700	4.172.300	4.271.800	4.374.000
0.5 Treasury	68.700	61.700	54.700	47.700
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+, onderdeel Schuldhulpverlening	6.464.900	6.628.700	6.783.900	6.933.100
TOTAAL LASTEN	10.608.300	10.862.700	11.110.400	11.354.800
BATEN (bedragen in €)				
0.4 Overhead	-	-	-	-
0.5 Treasury	-	-	-	-
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+, onderdeel Schuldhulpverlening	10.611.100	10.863.800	11.108.000	11.356.900
TOTAAL BATEN	10.611.100	10.863.800	11.108.000	11.356.900
TOTAAL LASTEN	10.608.300	10.862.700	11.110.400	11.354.800
TOTAAL BATEN	10.611.100	10.863.800	11.108.000	11.356.900
GEPROGNOSTICEERD SALDO VAN BATEN EN LASTEN	2.800	1.100	-2.400	2.100

4. Mutaties in de reservepositie 2019-2022

(bedragen in €)	Primitief 2019	Primitief 2020	Primitief 2021	Primitief 2022
TOTAAL LASTEN	10.608.300	10.862.700	11.110.400	11.354.800
TOTAAL BATEN	10.611.100	10.863.800	11.108.000	11.356.900
GEPROGNOSTICEERD SALDO VAN BATEN EN LASTEN	2.800	1.100	-2.400	2.100
Mutaties reserves				
Algemene reserve	2.800-	1.100-	2.400	2.100-
Toevoeging/onttrekking aan reserves	*-2.800*	*-1.100*	*2.400*	*-2.100*
TE REALISEREN RESULTAAT	-	-	-	-

5. Geprognosticeerde balans 2019-2022

(bedragen in €) ACTIVA	1-1-2019	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022
Vaste activa					
Materiële vaste activa	2.214.000	2.011.100	1.850.100	1.616.500	1.678.200
Financiële vaste activa	5.013.700	5.013.700	5.013.700	5.013.700	5.013.700
Totaal vaste activa	7.227.700	7.024.800	6.863.800	6.630.200	6.691.900
Vlottende activa					
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	992.700	992.700	992.700	992.700	992.700
Liquide middelen	12.175.400	12.175.400	12.175.400	12.175.400	12.175.400
Overlopende activa	440.500	440.500	440.500	440.500	440.500
Totaal vlottende activa	13.608.600	13.608.600	13.608.600	13.608.600	13.608.600
TOTAAL ACTIVA	20.836.300	20.633.400	20.472.400	20.238.800	20.300.500

(bedragen in €) PASSIVA	1-1-2019	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022
Vaste passiva					
Eigen vermogen	1.321.100	1.323.900	1.325.000	1.322.600	1.324.700
Voorzieningen	348.500	359.800	366.600	342.800	347.800
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	2.833.100	2.698.300	2.563.500	2.428.700	2.293.900
Totaal vaste passiva	4.502.700	4.382.000	4.255.100	4.094.100	3.966.400
Vlottende passiva					
Netto-vlottende schulden met een rente-typische looptijd korter dan één jaar	15.811.900	15.729.700	15.695.600	15.623.000	15.812.400
Overlopende passiva	521.700	521.700	521.700	521.700	521.700
Totaal vlottende passiva	16.333.600	16.251.400	16.217.300	16.144.700	16.334.100
TOTAAL PASSIVA	20.836.300	20.633.400	20.472.400	20.238.800	20.300.500

2.3. Voorstel tot vaststelling van de begroting

De begroting 2019-2022 toont het volgende gerealiseerde resultaat van de baten en lasten:

Begrotingsjaar	2019:	€ 2.800 positief
Jaarschijf	2020:	€ 1.100 positief
Jaarschijf	2021:	€ 2.400 negatief
Jaarschijf	2022:	€ 2.100 positief

Op basis van bestaande bestuursbesluiten en beleidsuitgangspunten worden eventuele mutaties in de reserves doorgevoerd. Hierna heeft de begroting 2019-2022 voor het jaar 2019, evenals voor de jaren 2020-2022, een sluitende begroting.

Begrotingsjaar	2019:	€ 0,-
Jaarschijf	2020:	€ 0,-
Jaarschijf	2021:	€ 0,-
Jaarschijf	2022:	€ 0,-

Bijlagen

Bijlage 1: Categoriale begroting en meerjarenraming

LASTEN (bedragen in €)	Primitief 2019	Primitief 2020	Primitief 2021	Primitief 2022
Personeelslasten totaal	8.211.300	8.429.300	8.640.700	8.847.800
Rente en Afschrijvingen	533.900	528.500	523.200	517.900
Huisvesting	138.000	140.000	142.000	144.000
Bureaukosten	335.300	340.000	344.700	349.400
Beheerskosten	1.315.500	1.350.600	1.385.500	1.421.400
Mutaties voorzieningen	74.300	74.300	74.300	74.300
TOTAAL LASTEN	10.608.300	10.862.700	11.110.400	11.354.800
BATEN (bedragen in €)				
Bijdrage bestaanskosten	3.678.900	3.752.100	3.826.800	3.903.000
Preventie & Voorlichting	-	-	-	-
Indicatiestelling	748.900	785.000	806.300	827.500
Kredietverstrekking	525.900	525.900	525.900	525.900
Stabilisatie & Herstel	4.451.600	4.568.600	4.690.600	4.815.300
Minnelijk schuldregelen	1.029.300	1.050.800	1.072.100	1.093.800
Nazorg	10.400	10.800	11.100	11.500
Additionele afspraken	166.100	170.600	175.200	179.900
TOTAAL BATEN	10.611.100	10.863.800	11.108.000	11.356.900
TOTAAL LASTEN	10.608.300	10.862.700	11.110.400	11.354.800
TOTAAL BATEN	10.611.100	10.863.800	11.108.000	11.356.900
GEGROGNOSTICEERD SALDO VAN BATEN EN LASTEN	2.800	1.100	-2.400	2.100
Toevoeging/onttrekking aan reserves	*-2.800*	*-1.100*	*2.400*	*-2.100*
TE REALISEREN RESULTAAT	-	-	-	-

Overzicht Reserves 2019-2022

Soort Reserve *(bedragen in €)*	Boekwaarde 31-12-2017	Bestemming resultaat vorig boekjr	+	-/-	Boekwaarde 1-1-2019	+	-/-	Boekwaarde 1-1-2020	+	-/-	Boekwaarde 1-1-2021	+	-/-	Boekwaarde 1-1-2022	+	-/-	Boekwaarde 31-12-2022
Algemene reserves																	
Algemene reserve	967.400	-113.200	-	-	854.200	2.800	-	857.000	1.100	-	858.100	-	-2.400	855.700	2.100	-	857.800
subtotaal	967.400	-113.200	-	-	854.200	2.800	-	857.000	1.100	-	858.100	-	-2.400	855.700	2.100	-	857.800
Bestemmingsreserves																	
Borgfonds saneringskredieten	80.000	-	-	-	80.000	-	-	80.000	-	-	80.000	-	-	80.000	-	-	80.000
Personeel	65.500	-	-	-	65.500	-	-	65.500	-	-	65.500	-	-	65.500	-	-	65.500
ICT	130.900	-	-	-	130.900	-	-	130.900	-	-	130.900	-	-	130.900	-	-	130.900
Inventaris	190.500	-	-	-	190.500	-	-	190.500	-	-	190.500	-	-	190.500	-	-	190.500
subtotaal	466.900	-	-	-	466.900	-	-	466.900	-	-	466.900	-	-	466.900	-	-	466.900
TOTAAL RESERVES	**1.434.300**	**-113.200**	**-**	**-**	**1.321.100**	**2.800**	**-**	**1.323.900**	**1.100**	**-**	**1.325.000**	**-**	**-2.400**	**1.322.600**	**2.100**	**-**	**1.324.700**

Overzicht Voorzieningen 2019-2022

Soort Voorziening *(bedragen in €)*	Boekwaarde 31-12-2017	+	-/-	Boekwaarde 1-1-2019	+	-/-	Boekwaarde 1-1-2020	+	-/-	Boekwaarde 1-1-2021	+	-/-	Boekwaarde 1-1-2022	+	-/-	Boekwaarde 31-12-2022
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's																
Voormalig personeel	326.700	-		326.700			326.700	-		326.700	-		326.700	-		326.700
Egalisatievoorzieningen																
Groot onderhoud	40.300	24.300	-42.800	21.800	24.300	-13.000	33.100	24.300	-17.500	39.900	24.300	-48.100	16.100	24.300	-19.300	21.100
TOTAAL VOORZIENINGEN	**367.000**	**24.300**	**-42.800**	**348.500**	**24.300**	**-13.000**	**359.800**	**24.300**	**-17.500**	**366.600**	**24.300**	**-48.100**	**342.800**	**24.300**	**-19.300**	**347.800**

Bijlage 3: Investeringen 2019–2022

Programma: Algemeen Bestuur *(bedragen in €)*	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Investeringen				
- Machines, apparaten en installaties	7.000	-	7.400	21.800
- Overige materiële vaste activa	131.300	180.200	100.200	381.100
Totaal investeringen	**138.300**	**180.200**	**107.600**	**402.900**

Budgettaire lasten	***Afschr.termijn***	***Invest. jaar***	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
- Machines, apparaten	*15 jaar*	*2019*	500	500	500	500
	15 jaar	*2021*	-	-	500	500
	15 jaar	*2022*	-	-	-	1.500
- Overige materiële vaste activa	*3 - 10 jaar*	*2019*	30.200	30.200	30.200	30.200
	3 - 10 jaar	*2020*	-	41.700	41.700	41.700
	3 - 10 jaar	*2021*	-	-	20.100	20.100
	3 - 10 jaar	*2022*				76.200
Totaal budgettaire lasten			**30.700**	**72.400**	**93.000**	**170.700**

	2019	**2020**	**2021**	**2022**
Totaal Investeringen	**138.300**	**180.200**	**107.600**	**402.900**
Totaal Budgettaire lasten	**30.700**	**72.400**	**93.000**	**170.700**

Dekking budgettaire lasten	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Vrijval vervangingsinvesteringen	**30.700**	**72.400**	**93.000**	**170.700**
Ten laste van de exploitatie	**-**	**-**	**-**	**-**
TOTAAL	**30.700**	**72.400**	**93.000**	**170.700**

Bijlage 4: Basis facturatie-systematiek

De gemeentelijke bijdrage in de exploitatie van de Stadsbank Oost Nederland is gebaseerd op de declaratie van de verzorgde dienstverlening en het aandeel in de kosten van het programma Algemeen Bestuur (= bestaanskosten).

De verzorgde dienstverlening bestaat uit de basisdienstverlening en de optionele (= additionele) dienstverlening. De basisdienstverlening wordt in rekening gebracht op basis van aantal x standaardtarief. Met betrekking tot de optionele dienstverlening worden maatwerkafspraken gemaakt.

Het gemeentelijke aandeel in de begrote kosten van het programma Algemeen Bestuur wordt naar rato bepaald door de afgenomen dienstverlening (75%) en het aantal huishoudens (25%) van de betreffende gemeente. De opbrengsten uit deposito worden in mindering gebracht op de bestaanskosten.

Deze bekostigingssystematiek is gebaseerd op het nieuwe dienstverleningsmodel en is door het Algemeen Bestuur vastgesteld op 25 juni 2015.

Primitieve begroting 2019 per gemeente

Gemeente	Huishoudens* abs.	Standaard dienstverlening (excl.Besch.Bew.)	Beschermings-Bewind (excl Btw)	Additionele dienstverlening	Bijdrage Bestaanskosten	**Totaal bijdrage Primitief 2019**	**Totaal bijdrage Primair 2018**	**Verschil**
Aalten	**11.302**	48.198	23.654	11.343	67.205	150.400	147.002	3.398
Almelo	**31.997**	405.478	229.925	3.410	373.979	1.012.792	956.928	55.864
Berkelland	**18.665**	120.271	34.923	-	128.159	283.353	275.719	7.634
Borne	**9.548**	69.197	30.032	-	78.522	177.751	154.467	23.283
Bronckhorst	**15.473**	83.545	19.682	-	80.350	183.577	168.778	14.799
Dinkelland	**10.097**	32.480	22.721	2.836	48.361	106.398	98.056	8.343
Enschede	**77.572**	1.037.818	736.109	101.474	1.163.218	3.038.619	2.917.891	120.728
Haaksbergen	**10.051**	55.484	40.709	2.279	76.672	175.144	155.632	19.512
Hellendoorn	**14.466**	71.089	26.615	1.623	92.875	192.202	177.966	14.236
Hengelo	**37.072**	244.281	149.660	328	357.248	751.517	720.788	30.729
Hof van Twente	**14.692**	110.248	41.734	492	120.172	272.646	254.351	18.296
Lochem	**14.594**	82.059	42.054	12.637	124.080	260.830	237.024	23.806
Losser	**9.258**	33.755	24.230	164	62.386	120.535	114.817	5.719
Montferland	**15.161**	150.474	51.325	1.812	138.937	342.548	316.930	25.618
Oldenzaal	**13.904**	95.945	54.069	9.491	120.798	280.303	267.854	12.449
Oost Gelre	**12.281**	65.070	34.533	-	79.446	179.049	166.993	12.056
Oude IJsselstreek	**16.914**	121.454	53.150	11.097	154.658	340.359	310.728	29.631
Rijssen-Holten	**14.026**	91.639	45.750	1.295	84.388	223.072	191.073	31.999
Tubbergen	**7.920**	25.568	7.187	1.582	39.366	73.703	64.976	8.727
Twenterand	**13.032**	47.105	43.547	76.902	81.769	249.323	250.267	-945
Wierden	**9.409**	59.148	21.456	-	45.360	125.964	113.162	12.801
Winterswijk	**12.678**	148.143	66.218	4.920	160.950	380.231	351.235	28.997
Totaal	**390.112**	**€ 3.198.449**	**€ 1.799.283**	**€ 243.685**	**€ 3.678.900**	**€ 8.920.317**	**€ 8.412.637**	**€ 507.680**

**** bron CBS 2017***

Substantiële verschillen tussen de gemeentelijke bijdragen in de Primaire begroting 2018 en de Primitieve begroting 2019 worden hoofdzakelijk veroorzaakt door het beschikbaar gestelde budget voor de caseload verlaging bij het onderdeel budgetbeheer en schuldregeling (structurele kwaliteitsimpuls, zie hoofdstuk 1.3.). In de onderstaande tabel wordt dat onderdeel ook apart weergegeven.

Gemeente	Huishoudens* abs.	Totaal bijdrage Primair 2018	Caseload verlaging	Autonome ontwikkelingen**	Totaal bijdrage Primitief 2019
Aalten	**11.302**	147.002	9.473	-6.075	150.400
Almelo	**31.997**	956.928	57.767	-1.903	1.012.792
Berkelland	**18.665**	275.719	17.141	-9.507	283.353
Borne	**9.548**	154.467	10.824	12.459	177.751
Bronckhorst	**15.473**	168.778	12.092	2.707	183.577
Dinkelland	**10.097**	98.056	4.846	3.497	106.398
Enschede	**77.572**	2.917.891	147.918	-27.190	3.038.619
Haaksbergen	**10.051**	155.632	8.663	10.849	175.144
Hellendoorn	**14.466**	177.966	11.596	2.640	192.202
Hengelo	**37.072**	720.788	39.355	-8.626	751.517
Hof van Twente	**14.692**	254.351	17.871	425	272.646
Lochem	**14.594**	237.024	12.022	11.784	260.830
Losser	**9.258**	114.817	3.827	1.892	120.535
Montferland	**15.161**	316.930	20.638	4.980	342.548
Oldenzaal	**13.904**	267.854	13.913	-1.464	280.303
Oost Gelre	**12.281**	166.993	9.838	2.218	179.049
Oude IJsselstreek	**16.914**	310.728	24.615	5.016	340.359
Rijssen-Holten	**14.026**	191.073	18.657	13.342	223.072
Tubbergen	**7.920**	64.976	4.338	4.389	73.703
Twenterand	**13.032**	250.267	8.640	-9.585	249.323
Wierden	**9.409**	113.162	10.268	2.533	125.964
Winterswijk	**12.678**	351.235	23.540	5.457	380.231
Totaal	**390.112**	**€ 8.412.637**	**€ 487.842**	**€ 19.838**	**€ 8.920.317**

**** bron CBS 2017***
***** prijs/volume ontwikkeling zonder caseload verlaging***

Bijlage 5: Meerjarenraming per gemeente

Gemeente	Huishoudens* abs.	Standaard dienstverlening (excl.Bescherm.Bew.)	Beschermings-Bewind (excl Btw)	Additionele dienstverlening	Bijdrage Bestaanskosten	**Totaal bijdrage Primitief 2020**
Aalten	**11.302**	49.494	24.299	-	68.543	142.336
Almelo	**31.997**	416.518	236.194	3.500	381.420	1.037.632
Berkelland	**18.665**	123.542	35.875	-	130.709	290.126
Borne	**9.548**	86.296	30.851	-	80.084	197.231
Bronckhorst	**15.473**	85.816	20.219	-	81.949	187.984
Dinkelland	**10.097**	33.366	23.341	4.113	49.324	110.144
Enschede	**77.572**	1.066.040	756.183	104.216	1.186.363	3.112.802
Haaksbergen	**10.051**	56.989	41.820	2.338	78.198	179.345
Hellendoorn	**14.466**	73.010	27.341	1.666	94.723	196.740
Hengelo	**37.072**	250.850	153.741	336	364.356	769.283
Hof van Twente	**14.692**	113.224	42.871	504	122.563	279.162
Lochem	**14.594**	84.290	43.201	12.297	126.549	266.337
Losser	**9.258**	34.663	24.891	168	63.628	123.350
Montferland	**15.161**	154.578	52.724	168	141.701	349.171
Oldenzaal	**13.904**	98.533	55.542	9.234	123.201	286.510
Oost Gelre	**12.281**	66.834	35.475	-	81.027	183.336
Oude IJsselstreek	**16.914**	124.716	54.599	10.886	157.735	347.936
Rijssen-Holten	**14.026**	94.085	46.997	1.330	86.067	228.479
Tubbergen	**7.920**	26.257	7.383	168	40.149	73.957
Twenterand	**13.032**	48.332	44.734	68.528	83.396	244.990
Wierden	**9.409**	60.743	22.041	-	46.262	129.046
Winterswijk	**12.678**	152.151	68.024	8.016	164.153	392.344
Totaal	**390.112**	**€ 3.300.327**	**€ 1.848.346**	**€ 227.468**	**€ 3.752.100**	**€ 9.128.241**

**** bron CBS 2017***

Gemeente	Huishoudens* abs.	Standaard dienstverlening (excl.Bescherm.Bew.)	Beschermings-Bewind (excl Btw)	Additionele dienstverlening	Bijdrage Bestaanskosten	**Totaal bijdrage Primitief 2021**
Aalten	**11.302**	50.872	24.956	-	69.907	145.735
Almelo	**31.997**	428.005	242.590	3.597	389.013	1.063.205
Berkelland	**18.665**	126.946	36.847	-	133.312	297.105
Borne	**9.548**	88.676	31.689	-	81.678	202.043
Bronckhorst	**15.473**	88.166	20.767	-	83.580	192.513
Dinkelland	**10.097**	34.286	23.972	4.113	50.306	112.677
Enschede	**77.572**	1.095.422	776.657	107.042	1.209.982	3.189.103
Haaksbergen	**10.051**	58.563	42.951	2.404	79.755	183.673
Hellendoorn	**14.466**	75.044	28.080	1.712	96.609	201.445
Hengelo	**37.072**	257.862	157.900	346	371.610	787.718
Hof van Twente	**14.692**	116.356	44.030	519	125.003	285.908
Lochem	**14.594**	86.620	44.369	12.333	129.068	272.390
Losser	**9.258**	35.627	25.566	173	64.895	126.261
Montferland	**15.161**	158.831	54.152	173	144.522	357.678
Oldenzaal	**13.904**	101.267	57.045	9.264	125.654	293.230
Oost Gelre	**12.281**	68.683	36.432	-	82.640	187.755
Oude IJsselstreek	**16.914**	128.186	56.076	10.958	160.876	356.096
Rijssen-Holten	**14.026**	96.691	48.270	1.366	87.781	234.108
Tubbergen	**7.920**	26.984	7.583	173	40.949	75.689
Twenterand	**13.032**	49.709	45.944	68.528	85.056	249.237
Wierden	**9.409**	62.423	22.639	-	47.183	132.245
Winterswijk	**12.678**	156.360	69.865	8.062	167.421	401.708
Totaal	**390.112**	**€ 3.391.579**	**€ 1.898.380**	**€ 230.763**	**€ 3.826.800**	**€ 9.347.522**

**** bron CBS 2017***

Gemeente	Huishoudens* abs.	Standaard dienstverlening (excl.Bescherm.Bew.)	Beschermings-Bewind (excl Btw)	Additionele dienstverlening	Bijdrage Bestaanskosten	**Totaal bijdrage Primitief 2022**
Aalten	**11.302**	52.250	25.630	-	71.299	149.179
Almelo	**31.997**	439.492	249.146	3.696	396.760	1.089.094
Berkelland	**18.665**	130.350	37.843	-	135.966	304.159
Borne	**9.548**	91.056	32.546	-	83.305	206.907
Bronckhorst	**15.473**	90.516	21.328	-	85.244	197.088
Dinkelland	**10.097**	35.206	24.619	4.113	51.307	115.245
Enschede	**77.572**	1.124.804	797.641	109.942	1.234.075	3.266.462
Haaksbergen	**10.051**	60.137	44.110	2.471	81.343	188.061
Hellendoorn	**14.466**	77.079	28.837	1.759	98.533	206.208
Hengelo	**37.072**	264.874	162.164	356	379.010	806.404
Hof van Twente	**14.692**	119.488	45.217	534	127.492	292.731
Lochem	**14.594**	88.950	45.565	12.370	131.638	278.523
Losser	**9.258**	36.591	26.257	178	66.187	129.213
Montferland	**15.161**	163.084	55.616	178	147.400	366.278
Oldenzaal	**13.904**	104.001	58.584	9.294	128.156	300.035
Oost Gelre	**12.281**	70.532	37.414	-	84.286	192.232
Oude IJsselstreek	**16.914**	131.656	57.589	11.032	164.079	364.356
Rijssen-Holten	**14.026**	99.297	49.574	1.403	89.529	239.803
Tubbergen	**7.920**	27.711	7.788	178	41.764	77.441
Twenterand	**13.032**	51.086	47.183	68.528	86.750	253.547
Wierden	**9.409**	64.103	23.251	-	48.123	135.477
Winterswijk	**12.678**	160.569	71.752	8.109	170.755	411.185
Totaal	**390.112**	**€ 3.482.832**	**€ 1.949.654**	**€ 234.141**	**€ 3.903.000**	**€ 9.569.627**

**** bron CBS 2017***

Bijlage 6: Structurele kwaliteitsimpuls schuldhulpverlening

Gevraagde bijdrage gemeente in jaren 2019 e.v.

(de helft van dit bedrag wordt gevraagd voor het lopende jaar 2018)

Gemeente	2019
Aalten	9.473
Almelo	57.767
Berkelland	17.141
Borne	10.824
Bronckhorst	12.092
Dinkelland	4.846
Enschede	147.918
Haaksbergen	8.663
Hellendoorn	11.596
Hengelo OV	39.355
Hof van Twente	17.871
Lochem	12.022
Losser	3.827
Montferland	20.638
Oldenzaal	13.913
Oost Gelre	9.838
Oude IJsselstreek	24.615
Rijssen-Holten	18.657
Tubbergen	4.338
Twenterand	8.640
Wierden	10.268
Winterswijk	23.540
Totaal	487.842

Inhoudelijke toelichting scenario's

Omschrijving	*0-scenario*	*Plusscenario*
Algemeen		
Inzet 200.000 eigen middelen SON	Ja	Ja
Inzet 487.842 gemeentelijke middelen	Nee	Ja
Caseloadverlaging ***In producten***		
Intake	Ja	Ja
Budgetbeheer	Nee	Ja
Bemiddelen schuldregelen	Nee	Ja
In procenten		
Intake	20 %	20 %
Budgetbeheer	0 %	29 %
Schuldregelen	0 %	25 %
In tarieven p.j. (..) = incl. prijsindex		
Intake Budgetbeheer (BBR): *Opstart BBR* *BBR totaal* *BBR combi* Schuldregelen	314 126 285 71 343	314 (322) 188 (193) 371 (381) 90 (92) 418 (429)
Inhoud extra dienstverlening Budgetbeheer / schuldregelen		
Meer contactmomenten	Nee	Ja
Meer informatie	Nee	Ja
Meer contact schuldeiseres	Nee	Ja
Preventief signaleren en anticiperen	Nee	Ja
Risico checks betalingsregeling	Nee	Ja
Snellere doorlooptijd minnelijke traject	Nee	Ja
Kwijtschelding/toeslagen aanvragen	Nee	Ja

JAARVERSLAG EN JAARREKENING
2017

Gemeenschappelijke Regeling

Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente en omgeving

Inhoudsopgave:

A JAARVERSLAG 4

1. Inleiding 4
   - 1.1. Gemeenschappelijke regeling Area Development Twente 4
   - 1.2. Bepalingen met betrekking tot jaarstukken 5
   - 1.3. Functie van de jaarstukken 5
   - 1.4. Leeswijzer opbouw van de jaarstukken 5

2. Verslag van de directie 6
   - 2.1. Terugblik op 2017 6
   - 2.2. Vooruitblik op 2018 7
   - 2.3. Jaarrekening en exploitatieberekeningen 8
   - 2.4. Bestuurssamenstelling 8

3. Financiën van het openbaar lichaam ADT 10
   - 3.1. Resultaten 2017 10
   - 3.2. Grondexploitatie 2017 10
     - 3.2.1 Baten en lasten 2017 10
     - 3.2.2 Verloop geprognosticeerde grondexploitatie 12
     - 3.2.3 Raming eindresultaat grondexploitatie 12
   - 3.3. Baten en lasten Luchthavenexploitatie 2017 14
   - 3.4. Overige baten en lasten ADT 15
   - 3.5. Staat van rentelasten 2017 15
   - 3.6. Saldo na voorstel resultaatbestemming 16

4. Programmaverantwoording 17
   - 4.1. Pijler Economie 17
     - 4.1.1 Technology Base, waaronder de luchthaven (deelgebied Noord) 17
     - 4.1.2 Werkpark Vliegveld Twenthe Evenementenlocatie (Oostkamp en De Strip Van Eck) 19
     - 4.1.3 Deventerpoort 19
     - 4.1.4 Procedures Technology Base in 2017 19
     - 4.1.5 Werkgelegenheidsmonitor 19
     - Pijler Natuur 21
   - 4.2. Pijler wonen 21
     - 4.2.1 ‘t Vaneker 21
     - 4.2.2 Prins Bernhardpark 22
     - 4.2.3 Fokkerweg 22
   - 4.3. Algemene deelprojecten 22

5. Paragrafen 25

5.1. Weerstandsvermogen en risicobeheersing 25
5.1.1 Risicoanalyse Grondexploitatie en luchthaven 25
5.1.2 Risicobeheersing 26
5.1.3 Weerstandsvermogen/risicoreservering 26
5.2. Onderhoud Kapitaalgoederen 27
5.3 Financiering 27
5.4. Bedrijfsvoering 28
5.5. Verbonden partijen 31
5.6. Grondbeleid 31

B JAARREKENING 32

6. Jaarrekening Area Development Twente 2017 32
6.1 Balans per 31 december 2017 (na voorstel resultaatbestemming) 33
6.2 Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 2017 34
6.3 Toelichting 36
6.3.1. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling 36
6.3.2. Toelichting op de balans (na voorstel resultaatbestemming) 38
6.3.3. Toelichting op het overzicht van baten en lasten 47
6.3.3.1 Baten en lasten grondexploitatie 2017 47
6.3.3.2 Baten en lasten luchthavenexploitatie 2017 51
6.3.3.3 Overige baten en lasten 2017 52
6.4 Wet Normering Topinkomens 53

C OVERIGE GEGEVENS 55

7. Overige gegevens Area Development Twente 2017 55
7.1 Resultaatbestemming 2017 55
7.2 Gebeurtenissen na balansdatum 55
7.3 Controleverklaring 55

A JAARVERSLAG

1. Inleiding

1.1. Gemeenschappelijke regeling Area Development Twente

Om alle plannen ten behoeve van de gebiedsontwikkeling luchthaven Twente e.o. te ontwikkelen en tot uitvoering te brengen, is in 2010 een gemeenschappelijke regeling van gemeente Enschede en provincie Overijssel opgericht, genaamd Area Development Twente (hierna ADT), die als gebiedsregisseur optreedt en eigenaar van de grond is. De missie van ADT is de transformatie van het huidige gebied in een vliegwiel voor een economisch sterker en duurzamer Twente.

Veel van de oorspronkelijke opgaven zijn inmiddels gerealiseerd; er is 138 hectare Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen EHS) aangelegd en overgedragen aan provincie Overijssel, 50 hectare is verkocht voor de ontwikkeling tot een aansprekend gebied voor (inter)nationale beurzen en evenementen (Evenementen Vliegveld Twente); en op de voormalige legeringskampen rond het vliegveld is 80 hectare aan woonparken volop in ontwikkeling waar veel belangstelling voor de beschikbare kavels is. De aandacht ligt nu in belangrijke mate bij de resterende 230 hectare voor de ontwikkeling van Technology Base inclusief Twente Airport.

ADT faciliteert de gebiedsontwikkeling voor Technology Base door alle nodige ruimtelijke procedures aan te vragen, kansrijke initiatieven ruimtelijk en procedureel mogelijk te maken zodat bedrijven zich vestigen en het exploiteren van Twente Airport ten behoeve van vliegen, testen en luchthavengebonden bedrijvigheid. Daarnaast voert ADT het beheer van het gebied en verhuurt hangars en shelters aan bedrijven.

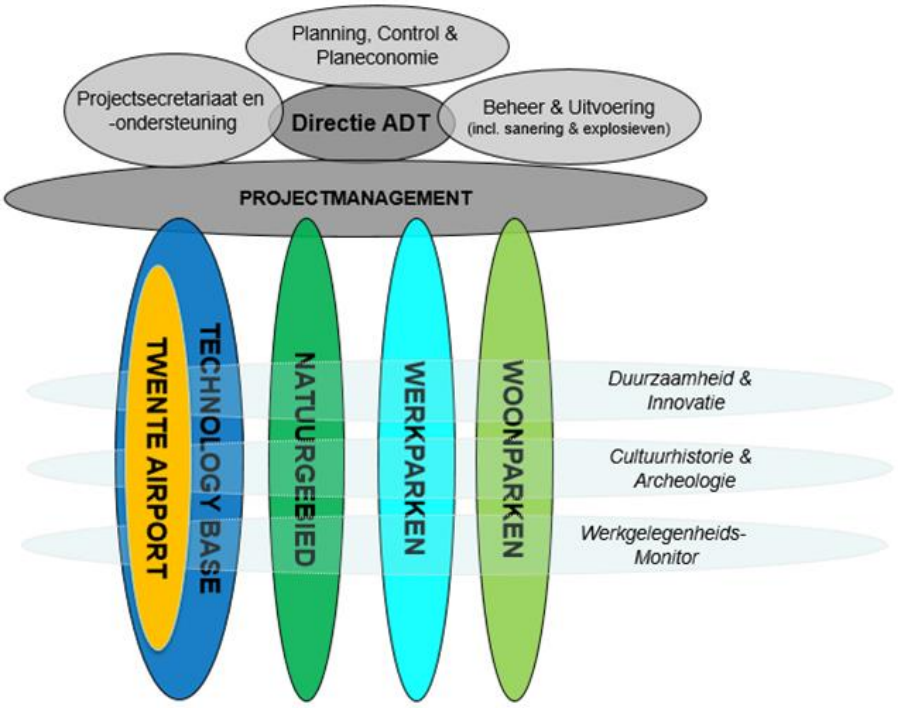

ADT past haar projectorganisatie voortdurend aan op de opgaven die er in de verschillende deelgebieden zijn. Dit vraagt om een alerte en flexibele houding. Ontwikkelingen in de markt en de verandering in deelgebied Noord zijn daarbij belangrijke factoren. Het is steeds opnieuw de vraag hoe ADT de opgaven in verschillende deelprojecten en thema's het best kan realiseren.

De grondexploitatie 2017 (vaststelling 14 juni 2017) diende als basis voor de gewijzigde begroting 2017 (vaststelling 14 juni 2017), waarover binnen dit jaarverslag en jaarrekening verantwoording wordt afgelegd.

1.2. Bepalingen met betrekking tot jaarstukken

De volgende bepalingen zijn van toepassing met betrekking tot jaarstukken in de gemeenschappelijke regeling (art. 23 jaarrekening)

- Het Dagelijks Bestuur zendt jaarlijks vóór 15 april de voorlopige jaarrekening aan de Gemeenteraad en aan Provinciale Staten.
- Het Dagelijks Bestuur legt jaarlijks voor 1 mei aan het Algemeen Bestuur verantwoording af over het afgelopen kalenderjaar, onder overlegging van de jaarrekening, het ingediende jaarverslag met de daarbij behorende bescheiden en indien noodzakelijk een berekening van de door de deelnemers te betalen bijdragen ten behoeve van de exploitatie van gemeenschappelijk regeling Area Development Twente evenals het rapport van de met de controles belaste registeraccountant.
- Het boekjaar is gelijk aan het kalenderjaar.
- Het Algemeen Bestuur stelt vervolgens de jaarrekening alsmede de verwerking van het hierin opgenomen exploitatieresultaat voor 1 juli vast.
- Twee weken nadat deze is vastgesteld, doch uiterlijk 15 juli volgende op het jaar waarop de jaarrekening betrekking heeft, zendt het Dagelijks Bestuur de jaarrekening aan de minister van Binnenlandse Zaken.
- Het besluit tot vaststelling van de jaarrekening strekt - voor zover het de daarin opgenomen baten en lasten betreft - het Dagelijks Bestuur tot decharge behoudens later in rechte gebleken onregelmatigheden.

1.3. Functie van de jaarstukken

Op basis van het artikel 212 Gemeentewet en artikel 216 Provinciewet heeft het algemeen bestuur de Financiële verordening vastgesteld over het financiële beleid en het financiële beheer als ook over de inrichting van de financiële organisatie. In de Controleverordening op basis van artikel 213 Gemeentewet en artikel 217 Provinciewet heeft het algemeen bestuur de regels vastgesteld voor de controle op het financiële beheer en de inrichting van de financiële organisatie.

De financiële functie in de verordening omvat alle directe en indirecte activiteiten en processen ter uitvoering van de onderwerpen die zijn opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). De kernonderwerpen in het besluit zijn de begroting en rekening, de paragrafen en de financiële positie en in relatie daarmee de balans.

1.4. Leeswijzer opbouw van de jaarstukken

De jaarstukken van ADT zijn onderverdeeld in het jaarverslag (A), de jaarrekening (B) en de overige gegevens (C).

Het jaarverslag (A) start met de inleiding en aansluitend in hoofdstuk 2 het verslag van de directie.

In hoofdstuk 3 treft u het financiële kader aan van 2017. Hierin worden ook de staat van baten en lasten, staat van rentelasten 2017 en de raming van het eindresultaat gebiedsontwikkeling weergegeven.

In hoofdstuk 4 is de programmaverantwoording opgenomen. Hierin wordt verantwoording afgelegd over het gerealiseerde beleid en de activiteiten in het kader van de gebiedsontwikkeling, onderverdeeld in 5 pijlers.

Hoofdstuk 5 bevat de verplichte paragrafen zoals voorgeschreven in Artikel 26 BBV.

De jaarrekening (B) is weergegeven in hoofdstuk 6. Hier worden achtereenvolgens de balans (na voorstel resultaatbestemming), het overzicht van baten en lasten en de toelichting op deze beiden

weergegeven. Daarnaast zijn de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling, de in het kader van de grondexploitatie uitgevoerde scenarioanalyses, alsmede de tabel Wet Normering Topinkomens opgenomen.

De overige gegevens (C) zijn opgenomen binnen hoofdstuk 7. Hier worden achtereenvolgens de resultaatbestemming, eventuele gebeurtenissen na balansdatum en de controleverklaring weergegeven.

2. Verslag van de directie

2.1. Terugblik op 2017

In 2017 zijn grote stappen gezet. In lijn met het advies van de commissie van Wijzen is er veel gebeurd om Technology Base tot ontwikkeling te brengen en nieuwe initiatieven te faciliteren. Dat wordt steeds meer zichtbaar op de locatie zelf. Een groeiend aantal bedrijven vestigt zich op Technology Base. De oude F16-shelters worden getransformeerd tot vaste, inspirerende onderkomens voor innovatieve bedrijven en de locatie en de baan wordt steeds meer gezien als dé proef- en testlocatie voor vliegtuigen en unmanned systems. Binnen het cluster Safety & Security is met de Risk Factory en het Safety Fieldlab een stevige basis gelegd voor samenwerking tussen kennisinstellingen en de veiligheidsregio Twente; ontwikkelingen die goed passen op Technology Base, waardoor de economische impact verder vergroot wordt. Het college van Gedeputeerde Staten van Overijssel hebben op 1 maart 2017 het Luchthavenbesluit Twente Airport vastgesteld. Met het luchthavenbesluit wordt onder meer een vliegfunctie gerealiseerd voor zakelijk en recreatief vliegverkeer, en vliegverkeer voor ontmanteling en onderhoud als onderdeel van de gebiedsontwikkeling Technology Base. Het luchthavenbesluit is op 30 maart 2017 in werking getreden. In april 2017 landde het eerste vliegtuig, een Airbus A340-300, dat door Aircraft End-of-Life Solutions (AELS) op Twente Airport is ontmanteld. In december heeft eveneens een Boeing 747-400 haar laatste vlucht naar Twente Airport gemaakt. Dit is het grootste passagierstoestel dat ooit op deze regionale luchthaven is geland.

De kracht van de ontwikkeling van Technology Base ligt in het integraal benaderen van het bedrijvenpark en de luchthaven. Het unieke profiel, zoals vastgelegd in het Plan van Aanpak Wientjes, blijft het kader voor het noordelijke deelgebied.

De verkoop van de panden en de kaveluitgifte in de woonparken is in volle gang en verloopt zeer voorspoedig. Overmaat was reeds verkocht, Fokkerweg is inmiddels volledig belegd met opties of verkocht. Voor de kavels op ’t Vaneker en Prins Bernhardpark is veel belangstelling. Ook in 2017 stonden de kampeerders voor de deur van ADT om op tijd te zijn voor de zo gewilde kavels.

De ontwikkelopgave voor de bedrijfsenclave Deventerpoort past niet meer binnen de door de gemeente bijgestelde regionale programmering bedrijventerreinen. Om die reden wordt voor Deventerpoort gezocht naar een andere invulling. De functie van bedrijventerrein wordt op termijn beëindigd; de huidige huurovereenkomsten worden niet meer verlengd. Eind 2017 zijn de eerste stappen gezet voor het uitvoeren van een marktverkenning naar alternatieve invullingen die bijdragen aan het imago van het hele gebied.

<u>Heroriëntatie ontwikkelstrategie</u>
Nu we op koers liggen bij het realiseren van de ambities gesteld in het Plan van Aanpak Wientjes om *Technology Base te ontwikkelen tot dé iconische internationale ontwikkel-, demonstratie- en productiezone voor Advanced Materials and Manufacturing*, is in april 2017 door de colleges van GS en B&W een heroriëntatieproces gestart om te bepalen welke rol en positie de overheden willen

(blijven) innemen ten aanzien van de gebiedsontwikkeling Technology Base (bedrijvenpark en de luchthaven) en de andere deelgebieden; en hoe ze verder willen gaan met de governance voor de doorontwikkeling van Technology Base en de andere deelgebieden. Dit proces leidt in de loop van 2018 tot besluitvorming.

Het natuurgebied en cultuurhistorie
De inrichting van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is in 2016 afgerond en vormt geen onderdeel meer van de opgave van ADT. De provincie Overijssel heeft ADT echter gevraagd tot 1 januari 2017 toezicht te houden op het beheer van het gebied. Veel mensen vinden het gebied om te wandelen en te fietsen. De combinatie tussen natuur en cultuurhistorie verrijkt het gebied enorm.

Rentmeesters van de toekomst
Alle ontwikkelingen op het terrein van de voormalige vliegbasis Twenthe geven een impuls aan het hele gebied tussen Enschede, Hengelo en Oldenzaal. De recreatieve mogelijkheden zijn bijvoorbeeld sterk toegenomen; mensen weten het gebied te vinden en te waarderen. Het hele gebied heeft kansen voor economische, recreatieve en natuurontwikkelingen. De aanwezige geschiedenis, het landschap en de cultuurhistorie versterken dat. Om de kansen en mogelijkheden te benutten is ADT begin 2016 de Alliantiefabriek begonnen, die heeft geleid tot een groep Rentmeesters van de toekomst. Kleine en grote projecten en activiteiten zijn opgepakt in vrijwillige samenwerkingsverbanden. De rentmeesters komen een paar keer per jaar bij elkaar. Eén van de initiatieven is een dynamische agenda met een aantal projecten. In het kader daarvan komen de grote eigenaren op en rond het voormalige vliegveld vanaf zomer 2017 bij elkaar. Centraal in het het geheel is het platform Lonnekerland waar nieuwe initiatieven kunnen worden gemeld en die de smeerolie is in het functioneren. Door het delen van ontwikkelingen of actuele gebeurtenissen, ontstaat er een vorm van gezamenlijkheid over de kansen en waarden in het gebied tussen Enschede, Hengelo en Oldenzaal. ADT is bij dit netwerk bovenal deelnemer en faciliteert.

2.2. Vooruitblik op 2018

In 2018 wordt de realisatie en ontwikkeling voortvarend doorgezet. De focus ligt daarbij op versterking van de verdere ontwikkeling van Technology Base. Het bestuur heeft daarvoor een aangescherpte opdracht vastgesteld. Nu alle juridisch-planologische procedures zijn vastgesteld, kan alle aandacht uitgaan naar het aantrekken van bedrijvigheid en het versterken van het profiel van deze unieke locatie.

Voor alle sectoren, Advanced Materials, Safety en Security, Unmanned Systems, Luchthavengebonden bedrijvigheid en het vliegen, zal samen met partners worden gewerkt aan het realiseren van de beoogde ambities. Een belangrijk onderdeel daarbij is de invoering van parkmanagement, waar ook de vorming van een community die kennis en faciliteiten deelt deel van uitmaakt. Ook momenteel weten de bedrijven elkaar al goed te vinden.

Omdat de hoofdopgave ligt bij Technology Base zal ook de naam veranderen in GR-Technology Base en zal de huisvesting plaats krijgen op Technology Base. Voor de woonparken blijft de verkooporganisatie op de locatie in Zuidkamp gehuisvest.

De succesvolle kavelverkoop in ’t Vaneker/Zuidkamp en Prins Bernhardpark zal in 2018 worden voortgezet, Een laatste markante opgave is de marktverkenning voor Deventerpoort om te komen tot een nieuwe invulling van dit gebied.

In de EHS (Nieuwe Natuur Netwerk) wordt in het eerste kwartaal de uitkijktoren gerealiseerd.

Voor de Deventerpoort start in het tweede kwartaal de marktverkenning naar een nieuwe invulling, die eind 2018 tot resultaat moet leiden. De nieuwe invulling moet passen bij de kansen en het imago van de totale gebiedsontwikkeling en een goede aanvulling vormen in het hele gebied.

Procedures
In het eerste kwartaal van 2018 worden de bestemmingsplannen vastgesteld. De werkparken (Oostkamp, De Strip en Deventerpoort) zijn samen met het natuurgebied en Technology Base / Noord in één MER onderzocht. Vervolgens zijn voor het Middengebied (NNN en werkparken) en Noord (Technology Base) afzonderlijke bestemmingsplannen in procedure gebracht.

Heroriëntatie
In het proces heroriëntatie governance Technology Base is het doel om in 2018 te komen tot een voorkeursvariant voor de governance vorm/entiteit voor de eigendom en exploitatie van de Technology Base (bedrijvenpark en luchthaven) en de overige deelgebieden (woonparken en Deventerpoort). Na de zomer zal dit worden geagendeerd voor Raad en Staten. In maart wordt over het proces een voortgangsbericht gemaakt.

2.3. Jaarrekening en exploitatieberekeningen

De jaarrekening van ADT valt uiteen in drie delen. Een deel dat betrekking heeft op de grondexploitatie Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente, een deel dat betrekking heeft op de luchthavenexploitatie en een deel overige baten en lasten van ADT. De baten en lasten in het kader van de grondexploitatie worden geactiveerd en (uiteindelijk) goedgemaakt door opbrengsten uit verkoop van grond, dan wel subsidies en overige inkomsten. De baten en lasten van de luchthavenexploitatie en de overige baten en lasten worden niet geactiveerd en drukken daarmee rechtstreeks op het saldo van jaarrekening.

De resultaten over 2017 zijn op hoofdlijnen als volgt:

Resultaat 2017*	oorspronkelijke begroting	begroting (na wijziging)	Werkelijk	Afwijking to.v. gewijzigde begroting
jaarschijf	2017	2017	2017	2017
Mutatie verliesvoorziening grex	0	0	1.173.975	1.173.975
Luchthavenexploitatie	-250.045	-232.826	-345.407	-112.581
Overige baten en lasten ADT	0	0	17.802	17.802
Totaal	**-250.045**	**-232.826**	**846.370**	**1.079.196**

* -/- = nadeel

Op basis van de herziene grondexploitatie 2018 wordt de (verlies)voorziening Onderhanden Werk verlaagd met bijna € 1,2 miljoen van € 18,3 miljoen naar € 17,1 miljoen (NCW 01-01-2018). Deze verlaging wordt met name veroorzaakt door voordelige mutaties bij de herziening van de grondexploitatie.

Het resultaat van de luchthaven is in 2017 € 345.407 negatief. In 2017 zijn de luchthavenactiviteiten opgestart, het verlies is € 112.000 hoger dan begroot met name door hogere personeelskosten i.v.m. de opstart.

De overige baten en lasten bestaan uit de huurinkomsten en kapitaallasten van de verhuurde panden waarin ADT heeft geïnvesteerd.

2.4. Bestuurssamenstelling

Het bestuur van de gemeenschappelijke regeling Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente e.o. wordt gevormd door bestuurders van zowel de provincie Overijssel als de gemeente Enschede.

Bestuurssamenstelling 2017
- Gedeputeerde Eddy van Hijum, provincie Overijssel (DB en AB) voorzitter van het overleg;
- Wethouder Patrick Welman, gemeente Enschede (DB en AB) plv. voorzitter;
- Gedeputeerde Monique van Haaf (DB en AB), provincie Overijssel;
- Wethouder Jeroen Hatenboer (DB en AB), gemeente Enschede;
- Gedeputeerde Bert Boerman (AB), provincie Overijssel;
- Wethouder Eelco Eerenberg (AB), gemeente Enschede;

- Gedeputeerde Erik Lievers (AB), (tot 31 januari 2017) provincie Overijsel;
- Gedeputeerde Annemieke Traag (AB), (vanaf april 2017) provincie Overijsel;
- Wethouder Hans van Agteren (AB), gemeente Enschede.

Het algemeen bestuur heeft 4 keer vergaderd en het dagelijks bestuur heeft 5 keer vergaderd in het kalenderjaar 2017.

WABHOLD

Het bestuurlijk WABHOLD overleg met de omliggende gemeenten Almelo, Borne, Hengelo, Oldenzaal, Losser en Dinkelland, het Waterschap en Landschap Overijssel heeft 4 keer plaatsgevonden in 2017. Tevens is eind 2017 aangekondigd dat begin 2018 het laatste WABHOLD overleg zal plaatsvinden waarna de informatie over de verdere ontwikkelingen op Technology Base op een andere wijze wordt gedeeld. In overleg met de Regio Twente is afgesproken dat dit in het portefeuillehouders overleg economische zaken en arbeidsmarkt van de Regio Twente plaatsvindt.

3. Financiën van het openbaar lichaam ADT

In de jaarstukken 2017 wordt verslag gedaan van het in 2017 door ADT gevoerde inhoudelijke en financiële beleid. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen de baten en lasten van de grondexploitatie, de luchthavenexploitatie en de overige baten en lasten van ADT. Onder deze laatste categorie worden de baten en lasten verstaan die niet aan de grondexploitatie of de luchthavenexploitatie kunnen worden toegerekend.

3.1. Resultaten 2017

De resultaten over 2017 zijn op hoofdlijnen als volgt:

Resultaat 2017*	oorspronkelijke begroting	begroting (na wijziging)	Werkelijk	Afwijking to.v. gewijzigde begroting
jaarschijf	2017	2017	2017	2017
Mutatie verliesvoorziening grex	0	0	1.173.975	1.173.975
Luchthavenexploitatie	-250.045	-232.826	-345.407	-112.581
Overige baten en lasten ADT	0	0	17.802	17.802
Totaal	**-250.045**	**-232.826**	**846.370**	**1.079.196**

* -/- = nadeel

In hoofdstuk 3.2 wordt een nadere toelichting gegeven op het resultaat van de grondexploitatie. In hoofdstuk 3.3 en 3.4 wordt nader ingegaan op het resultaat van respectievelijk de luchthavenexploitatie en overige baten en lasten. In hoofdstuk 3.5 is de staat van rentelasten opgenomen. In hoofdstuk 3.6 is het voorstel voor resultaatbestemming opgenomen.

3.2. Grondexploitatie 2017

Op 17 juni 2016 is door het Algemeen Bestuur van ADT de – op de grondexploitatie 2016 gebaseerde – begroting 2017 vastgesteld. Bij de behandeling van de grondexploitatie 2017 op 14 juni 2017 is vervolgens de gewijzigde begroting 2017 vastgesteld.

In dit hoofdstuk wordt in hoofdstuk 3.2.1 een toelichting gegeven op de baten en lasten 2017 in relatie tot de (gewijzigde) begroting 2017. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3.2.2 een overzicht gegeven van het verloop van de verliesvoorziening in de afgelopen jaren. In hoofdstuk 3.2.3 wordt ingegaan op het geprognosticeerde verloop van de grondexploitatie naar aanleiding van de herziening 2018.

3.2.1 Baten en lasten 2017

De baten en lasten 2017 t.o.v. de gewijzigde begroting van de grondexploitatie zijn als volgt:

BATEN & LASTEN 2017* Grondexploitatie	Begroting (na wijziging)	Werkelijke baten en lasten	Voor- of nadeel t.o.v. begroting
jaarschijf	2017	2017	2017
LASTEN:			
Verwervingskosten	1.523.160	0	1.523.160
Sloopkosten	657.089	425.740	231.349
Milieu / saneren / explosieven	1.074.652	59.795	1.014.857
hoofdinfra	1.214.540	220.241	994.299
bouwrijp maken	2.075.110	973.028	1.102.082
woonrijp maken	1.089.951	706.238	383.713
natuur	33.271	6.614	26.657
Fondsen en verrekeningen	268.738	488.111	-219.373

BATEN & LASTEN 2017* Grondexploitatie	Begroting (na wijziging)	Werkelijke baten en lasten	Voor- of nadeel t.o.v. begroting
jaarschijf	2017	2017	2017
Planvoorbereidingskosten	3.430.998	3.609.109	-178.111
Beheerkosten	813.292	1.097.051	-283.759
Rente	0	0	0
Niet verrekenbare BTW	0	192.251	-192.251
Totaal lasten	**12.180.801**	**7.778.177**	**4.402.624**
BATEN:			
Woningbouw	5.275.595	5.659.737	384.142
Economie en leisure	0	0	0
Zorg / resort / overige voorzieningen	260.554	0	-260.554
Bestaand vastgoed	3.009.945	4.721.237	1.711.292
Natuur / agrarisch gebruik	0	0	0
Subsidies / overige opbrengsten	563.718	593.914	30.196
Fonds bovenwijks	234.348	384.249	149.901
Inkomsten Beheer	665.237	573.579	-91.658
Renteopbrengst	0	82.023	82.023
Totaal baten	**10.009.397**	**12.014.739**	**2.005.342**
Saldo baten en lasten	**-2.171.404**	**4.236.561**	**6.407.965**
Mutatie onderhanden werk	2.171.404	-4.236.561	-6.407.965
Mutatie verliesvoorziening		1.173.975	1.173.975
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	**0**	**1.173.975**	**1.173.975**

* In bovenstaande staat van baten en lasten zijn financiële voordelen (t.o.v. oorspronkelijke begroting) als positief bedrag weergegeven, een financieel nadeel (t.o.v. oorspronkelijke begroting) negatief.
Alle bedragen in euro's.

Toelichting op de baten en lasten van de grondexploitatie

In 2017 zijn de werkelijke lasten van de grondexploitatie lager uitgevallen dan begroot (€ 4,4 miljoen). De lagere lasten worden voornamelijk veroorzaakt door lagere uitgaven in deelgebied Technology Base waarbij de uitgaven in latere jaren gaan plaatsvinden.

In 2017 zijn de werkelijke baten van de grondexploitatie hoger uitgevallen dan begroot (€ 2 miljoen). De hogere baten worden voornamelijk veroorzaakt door de hoger dan verwachte verkopen van de kavels en panden in ’t Vaneker.

Het saldo van baten en lasten van de grondexploitatie (inclusief rente) bedraagt voor het boekjaar 2017 € 4,2 miljoen positief, waarbij het voordeel € 6,4 miljoen hoger is dan begroot.

Door de verbetering van de grondexploitatie kan de verliesvoorziening met € 1.173.975 vrijvallen wat leidt tot een resultaat van € 1.173.975.

Voor een nadere toelichting op de baten en lasten van de grondexploitatie wordt verwezen naar hoofdstuk 6.3.3.1.

3.2.2 Verloop geprognosticeerde grondexploitatie

Het verloop van de geprognosticeerde saldi van de grondexploitatie over de afgelopen zes jaar is in onderstaande tabel weergegeven.

Verloop geprognosticeerd grex tekort (x mln.)	Saldo Eind waarde 2030	Saldo NCW (1-1)	mutatie t.o.v. voorgaand jaar*
- Grex 2012	-25,0	-10,9	
- Grex 2013	-24,8	-11,3	-0,4
- Grex 2014	-20,3	-11,4	-0,1
- Grex 2015	-30,8	-18,0	-6,6
- Grex 2016	-30,1	-18,3	-0,3
- Grex 2017	-23,6	-18,3	0,05
- Grex 2018	-21,4	-17,1	1,2

* Betreft het gecombineerde effect van indexering/rente en inhoudelijke mutaties in de grondexploitatie.

In 2017 verbetert de grondexploitatie voor het eerst in jaren. Dit komt met name door de positieve resultaten van ’t Vaneker en ’t Prins Bernardpark.

3.2.3 Raming eindresultaat grondexploitatie

In de navolgende tabel wordt het eindresultaat van de grondexploitatie weergegeven.

Raming eindresultaat (bedragen *€ 1.000)		
Voorraad onderhanden werk 31 december 2017 (exclusief verliesvoorziening)		33.345
Ramingen uitgaven 2018 tot en met 2029 *(x € 1.000,-)*		
Verwervingskosten	1.992	
Sloopkosten	3.285	
Milieu / saneren / explosieven	3.672	
Hoofdinfra	7.553	
Bouwrijpmaken	6.736	
Woonrijpmaken	4.408	
Natuur	314	
Planvoorbereidingskosten	12.864	
Beheerkosten openbare ruimte	7.065	
Fonden en verrekeningen	2.602	
subtotaal uitgaven		*50.491*

Raming eindresultaat (bedragen *€ 1.000)		
Verwachte invloed inflatie		4.751
Rentekosten		10.344
Totaal raming uitgaven		65.586
Ramingen inkomsten 2018 tot en met 2029 *(x € 1.000,-)*		
Woningbouw	29.362	
Bedrijventerrein	14.951	
Zorg / resort / overige voorzieningen	261	
Bestaand vastgoed	14.749	
natuur / agrarisch gebruik	220	
Subsidies / bijdragen	166	
Fonds bovenwijks	2.720	
Inkomsten beheer tijdelijk vastgoed	7.536	
Verrekeningen	67	
Overige	0	
subtotaal inkomsten		*70.032*
Verwachte invloed inflatie		7.241
Totaal inkomsten		77.273
Verwacht tekort ultimo 2029 (eindwaarde)		-21.657
Verwacht tekort ultimo 31-12-2017 (NCW)		**-17.076**

De grondexploitatie ADT 2017 gaat uit van een exploitatiegebied van 483 hectare

De grondexploitatie had een geprognosticeerd tekort van -/- € 18,3 miljoen op NCW 1-1-2017. Als gevolg van diverse mutaties binnen de grondexploitatie komt de herziene grondexploitatie uit op een geprognosticeerd tekort van -/- € 17,1 miljoen (NCW 1-1-2018).

De verbetering (€ 1,2 miljoen) van de grondexploitatie wordt op hoofdlijnen veroorzaakt door:

- hogere opbrengsten en minder kosten Prins Bernardpark (voordeel van € 1 miljoen)
- hogere opbrengsten en minder kosten 't Vaneker Zuidkamp (voordeel van € 1,4 miljoen)
- Hogere opbrengsten en hogere kosten Technology Base (nadeel van € 1,2 miljoen) Het nadeel wordt met name wordt veroorzaakt door extra kosten voor de vervanging van nutsvoorzieningen (riolering, gas en electra).

3.3. Baten en lasten Luchthavenexploitatie 2017

De baten en lasten 2017 t.o.v. de gewijzigde begroting van de luchthavenexploitatie zijn als volgt:

BATEN & LASTEN 2017* Luchthavenexploitatie jaarschijf	Begroting (na wijziging) 2017	Werkelijke baten en lasten 2017	Voor- of nadeel t.o.v. begroting 2017
LASTEN:			
Personeelskosten	216.498	295.468	-78.970
Beheerkosten	72.640	61.941	10.699
Aviation gerelateerd kosten	50.000	168.404	-118.404
Algemene bedrijfskosten	100.293	84.894	15.399
Erfpachtvergoeding ADT	12.000	0	12.000
Totaal lasten	**451.431**	**610.707**	**-159.276**
BATEN:			
Landingsrechten	69.613	38.589	-31.024
Huurinkomsten	105.046	61.109	-43.937
Aviation gerelateerd opbrengsten	4.946	154.337	149.391
Vergoeding baangebruik	39.000	11.264	-27.736
Totaal baten	**218.605**	**265.300**	**46.695**
Saldo baten en lasten	**-232.826**	**-345.407**	**-112.581**

* In bovenstaande staat van baten en lasten zijn financiële voordelen (t.o.v. oorspronkelijke begroting) als positief bedrag weergegeven, een financieel nadeel (t.o.v. oorspronkelijke begroting) negatief.
Alle bedragen in euro's.

Toelichting op de baten en lasten van de luchthavenexploitatie

In 2017 zijn de werkelijke lasten van de luchthavenexploitatie hoger uitgevallen dan begroot (€ 159.276). De hogere lasten worden voornamelijk veroorzaakt door hogere personeelskosten dan begroot door de opstart van de luchthaven wat meer uren heeft gekost dan in eerste instantie begroot.

In 2017 zijn de werkelijke baten van de luchthavenexploitatie hoger uitgevallen dan begroot (€ 46.695). De hogere baten worden voornamelijk veroorzaakt door de hogere aviation gerelateerde opbrengsten, met name de opbrengsten verkoop brandstof (deze heeft een directe relatie met de aviation gerelateerde kosten).

Het saldo van baten en lasten van de luchthavenexploitatie bedraagt voor het boekjaar 2017 € 345.407 miljoen negatief, waarbij het tekort t.o.v. de begroting € 112.581 bedraagt.

Voor een nadere toelichting op de baten en lasten van de luchthavenexploitatie wordt verwezen naar hoofdstuk 6.3.3.2.

3.4. Overige baten en lasten ADT

Dit betreft baten en lasten die boekhoudkundig niet aan de grondexploitatie of de luchthavenexploitatie kunnen worden toegerekend. Vanaf 2017 betreffen dit de baten en lasten van de verhuurde objecten waar ADT in heeft geïnvesteerd (verhuurde panden B514, B515 en B519)

BATEN & LASTEN 2017* Overige baten en lasten ADT jaarschijf	Begroting (na wijziging) 2017	Werkelijke baten en lasten 2017	Voor- of nadeel t.o.v. begroting 2017
LASTEN:			
Kapitaallasten	0	25.760	-25.760
Rekenverschillen	0	0	0
Totaal lasten	**0**	**25.760**	**-25.760**
BATEN:			
Huurinkomsten	0	43.562	43.562
Totaal baten	**0**	**43.562**	**43.562**
Saldo baten en lasten	**0**	**17.802**	**17.802**

* In bovenstaande staat van baten en lasten zijn financiële voordelen (t.o.v. oorspronkelijke begroting) als positief bedrag weergegeven, een financieel nadeel (t.o.v. oorspronkelijke begroting) negatief.
Alle bedragen in euro's.

Toelichting op de overige baten en lasten van ADT

In 2017 zijn de werkelijke lasten van de overige baten en lasten hoger uitgevallen dan begroot (€ 25.760). De hogere lasten worden voornamelijk veroorzaakt door niet begrote kapitaallasten.

In 2017 zijn de werkelijke baten van de overige baten en lasten hoger uitgevallen dan begroot (€ 43.562). De baten betreffen de huurinkomsten van de verhuurde panden B514 en B515 die in de begroting van de grondexploitatie waren opgenomen.

Het saldo van baten en lasten van de overige baten en lasten bedraagt voor het boekjaar 2017 € 17.802 positief.

Voor een nadere toelichting op de baten en lasten van de overige baten en lasten wordt verwezen naar hoofdstuk 6.3.3.3.

3.5. Staat van rentelasten 2017

In verband met de aanhoudende uiterst lage standen van de korte rente, is ook in 2016 de strategie gevolgd om - binnen de limieten van de wet FIDO – daar waar mogelijk gebruik te maken van kortlopende financiering. In 2016 is verder een langlopende lening aangetrokken met een hoofdsom van € 37 miljoen, tegen een rente van -0,21 % (einddatum 12 januari 2018). Als gevolg van de lage rentestanden, blijven de werkelijke rentelasten in 2017 sterk achter bij het geschetste financiële kader uit de begroting 2016. De geprognosticeerde toerekening van de rentelasten vanuit de gewijzigde begroting 2016 bedroeg € 0,49 miljoen.

De staat van rentelasten 2017 ziet er als volgt uit:

Staat van rentelasten 2017	lasten	baten
Rente langlopende leningen	0	0
Rente kortlopende leningen	0	80.603
Rente rekening courant	0	0
Toerekening saldo rentelasten/-baten aan voorraden	80.603	0
Totaal	**80.603**	**80.603**

Onder langlopende leningen wordt verstaan leningen met een looptijd van langer dan 1 jaar. Onder kortlopende leningen wordt verstaan leningen met een looptijd van maximaal 1 jaar.

3.6. Saldo na voorstel resultaatbestemming

Het saldo 2017 na voorstel resultaatbestemming komt uit op 846.370 zoals is weergegeven in hoofdstuk 3.2.

Voorgesteld wordt het resultaat in mindering te brengen op de vordering op de aandeelhouders.

Het verloop van de resultaten over 2016 en 2017 is als volgt:

Resultaten 2017 en 2016 jaarschijf	Werkelijk 2017	Werkelijk 2016
Mutatie verliesvoorziening grex (NCW)	1.173.975	50.136
Luchthavenexploitatie	-345.407	-35.819
Overige baten en lasten ADT	17.802	-199.780
Totaal	**846.370**	**-185.463**

* -/- = nadeel

Het positieve resultaat 2017 wordt in mindering gebracht op de vordering op beide aandeelhouders. De opbouw van deze vordering is als volgt:

Vordering op aandeelhouders jaarschijf	Werkelijk 2017	Werkelijk 2016
Beginstand	18.485.649	18.300.186
Resultaat	849.942*	185.463
Totaal	**17.635.707**	**18.485.649**

*Dit bedrag bestaat uit het resultaat 2017 van € 846.370 en een correctie op het resultaat 2017 die in 2018 is verwerkt van € 3.572

4. Programmaverantwoording

In 2017 is wederom vooruitgang geboekt met de voorbereiding en uitvoering van werken. De verkoop van de kavels en het bestaande vastgoed op 't Vaneker en Prins Bernhardpark loopt erg voorspoedig, waarmee de inkomsten goed lopen. Verder is er veel gebeurd om Technology Base tot ontwikkeling te brengen en nieuwe initiatieven te faciliteren. Dit wordt ook steeds meer zichtbaar op de locatie zelf.

In deze programmaverantwoording wordt achtereenvolgens per pijler ingegaan op de belangrijkste ontwikkelingen in 2017.

4.1. Pijler Economie

Onder de pijler economie vallen naast Technology Base ook de werkparken van Vliegveld Twenthe Evenementenlocatie (Oostkamp en De Strip van Van Eck) en Deventerpoort. Het creëren van werkgelegenheid en het stimuleren van hergebruik van bestaande gebouwen en infrastructuur is de doelstelling voor deze deelgebieden.

4.1.1 Technology Base, waaronder de luchthaven (deelgebied Noord)

Op basis van het advies van de Commissie van Wijzen en het daarop volgende Plan van Aanpak wordt voor de ontwikkeling van Technology Base ingezet op de onderstaande concepten en het faciliteren van nieuwe initiatieven en vestigingen:

- HTSM/AMM
- Safety & security
- Unmanned systems
- Luchthavengerelateerde bedrijvigheid inclusief het benutten van de startbaan voor GA en BA

Nieuwe initiatieven voor bedrijfsvestigingen worden behandeld in het acquisitieteam en aan het Topteam voorgelegd om te beoordelen of ze aansluiten bij de beoogde concepten en de ontwikkeling van Technology Base. Omdat de beoogde bestemmingswijziging voor het faciliteren van Technology Base nog niet is vastgesteld, is steeds bezien welke procedures ingezet kunnen worden om vestiging vooruitlopende op het definitieve bestemmingsplan te kunnen faciliteren.

Afgelopen jaar heeft dat geleid tot de volgende vestigingen:

HTSM/AMM
- Dynteq in shelter B514
- Ortega Submersibles in shelter B515

Safety & Security
- Twente Safety Campus heeft het gebruik van de oefen- en trainingsfaciliteiten kunnen intensiveren. In 2016 hebben zij fors geïnvesteerd in het realiseren van de oefenvelden, met het Onderzoeks- en Oefengebouw en de fieldlabs.

Unmanned systems
- Space53 in shelter B519

Luchthavengerelateerde bedrijvigheid
- AELS in H8

Drie oude F16 shelters (B514, B515 en B519) zijn in 2017 getransformeerd tot eigentijdse bedrijfspanden. De shelters in de druiventros zijn ontwikkeld met het uitgangspunt van een autarkische en duurzame ontwikkeling. Shelter B514 van Dynteq, de eerste shelter die herontwikkeld is, is genomineerd voor de Innovatieprijs van Uneto-VNI (brancheverenigingen voor installatietechnici in Nederland) en heeft de derde prijs in de wacht gesleept.

De shelters zijn all-electric gebouwd en worden verwarmd middels een warmtepomp, ondersteund met zonnepanelen. De drie gerealiseerde shelters hebben dus geen gasaansluiting. Vuilwaterafvoer wordt verwerkt in een IBA (Individuele Behandeling Afvalwater), waarmee het bestaande rioolnetwerk niet wordt belast, en niet doorgetrokken/vernieuwd hoeft te worden.

AELS is een dienstverlenend bedrijf dat duurzaam vliegtuigen ontmantelt en zich richt naar vlooteigenaren. De onderneming wil samen met deze eigenaren een volledige keten doorlopen: van intact vliegtuig tot het opnieuw inzetten van herbruikbare onderdelen en de waardevolle herbestemming van resterende materialen en grondstoffen. AELS is 1 maart 2017 gestart met de werkzaamheden en heeft inmiddels één vliegtuig ontmanteld. Een tweede te ontmantelen vliegtuig is op 6 december 2017 geland en er is inmiddels begonnen met de ontmanteling ervan.

De Twentse Safety Campus ontwikkeld door in hun concepten met Riskfactory, Fieldlab voor onderzoek, Troned als trainingsfaciliteit voor een breed pallet aan hulpdiensten, en de ontwikkeling en inzet van drones voor hulpdiensten. Daarnaast voert TSC een drones testcentrum en initieert nieuwe ontwikkelingen voor de inzet van drones bij hulpdiensten.
De initiatieven om de testfaciliteiten uit te breiden en met meer partners – als Kiwa – te benutten, lopen nog.

Space53 is gevestigd in shelter B519 en is een publiek/private samenwerking die gebruik maakt van de bijzondere mogelijkheden op Technology Base. Het is een belangrijke nationale locatie voor testen, trainen en ontwikkelen van unmanned systems op het land, in de lucht en/op het water. Eerder werden al counterdrones getest voor de overheid, die ervoor moeten zorgen dat ongewenste drones gemakkelijk uitgeschakeld kunnen worden. Space53 hoopt dat in de toekomst verschillende bedrijven over de gehele wereld in Twente samenkomen om de nieuwste dronetechnologie en de vele toepassingsmogelijkheden te testen.

Parkmanagement
Nadat in het voorjaar 2017 bleek dat de onderhandelingen met Schipper Bosch over een overname van Technology Base niet leidde tot overeenstemming; en de beide overheden zich uitspraken voor en langjarige betrokkenheid bij de eigendom en ontwikkeling van Technology Base en Twente Airport is gewerkt aan het opzetten van een parkmanagement. Daarin kunnen het dagelijkse onderhoud van het gebied, diverse voorzieningen en aanvullende faciliteiten voor huurders gemanaged worden.

Eind 2017 is een begin gemaakt met het opzetten van parkmanagement. De eerste bijeenkomst met alle huurders en kandidaat huurders in december 2017 werd enthousiast ontvangen. Daarbij werd gesproken over het profiel van Technology Base en de kansen voor doorontwikkeling. Men is gebaat bij samenwerking (community) tussen de gevestigde bedrijven, waarbij inmiddels goede voorbeelden zichtbaar zijn. Veelal ontstaan deze van onderop, en vanuit praktische samenwerkingen.

Terreinbeheer en verbetering van faciliteiten als bewegwijzering, verlichting, bewaking zijn besproken en worden in 2018 verder gebracht.
De bewegwijzering is in 2017 uniform ontwikkeld in de huisstijl van Technology Base, en in 2018 gerealiseerd.

Twente Airport
Twente Airport is op 30 maart 2017 geopend voor civiel vliegverkeer. Het aantal bewegingen 2017 (vanaf 30 maart) is:
- 224 Business jet
- 1319 General aviation
- 10 EOL/Grote vliegtuigen

Totaal: 1553

Er zijn diverse testen uitgevoerd door het NLR met waterbakproeven en drones. AELS heeft zich in 2017 gevestigd op Twente Airport. Zij zal in 2018, naast H8 ook een groot deel van H9 gaan huren. Er is een huurovereenkomst met USE System Engineering getekend. Zij zullen medio 2018, na de verbouwing, in B520 trekken en zijn bezig met de voorbereidingen van de aanleg van een met led heliplatform en een demonstratielocatie voor led baanverlichting.

Defensie heeft in 2017 een aantal oefening uitgevoerd op de luchthaven. In 2017 heeft de AOPA fly-in op Twente Airport plaats gevonden. Dit is een internationaal evenement voor motorvliegers.

Marketing en acquisitie
In 2017 is de profilering van Technology Base aangescherpt en in alle uitingen meegenomen. Op een aantal plaatsen zijn de kansen voor bedrijven en voor het doen van testen en trainingen gepresenteerd. Samen met partners, zoals OostNL, gemeente Enschede en provincie Overijssel en ook Universiteit Twente, is gewerkt aan materiaal zoals bidboeken en promotiefilms. Die is ook gebruikt voor het bezoek aan de "Open Days" in Brussel en op beurzen in Duitsland.

Nu duidelijk is geworden (in het kader van de heroriëntatie) dat Technology Base nog zeker 10 jaar eigendom blijft van beide overheden, is begonnen met het verder ontwikkelen van de marketing en acquisitie. In 2018 wordt die aanpak, na overleg met alle betrokkenen en stakeholders, vastgesteld en in uitvoering genomen.

4.1.2 Werkpark Vliegveld Twenthe Evenementenlocatie (Oostkamp en De Strip Van Eck)

In 2014 zijn de werkparken Oostkamp en De Strip verkocht aan de familie Van Eck met als doel de ontwikkeling tot een bijzonder gebied voor (inter)nationale beurzen en evenementen. Voor het deelgebied De Strip is in juli 2016 een omgevingsvergunning verleend voor het gebruik van bestaande panden en voorzieningen op basis van een projectafwijkingsbesluit. Het onherroepelijk worden van deze vergunning wacht op afronding van de beroepsprocedure, waarna de volgende tranche van de verkoopprijs in rekening wordt gebracht. Met deze planologische besluiten kan de evenementenlocatie verder tot structurele ontwikkeling en in exploitatie worden gebracht. De te bereiken doelstellingen krijgen daarmee verder inhoud. Zodra nieuwe planologische besluiten (bestemmingsplan) onherroepelijk zijn, volgen de laatste overeengekomen betalingen van de koopsom door Van Eck.

4.1.3 Deventerpoort

De herstructurering van het deelgebied Deventerpoort (de bedrijfsenclave) is in een ander licht komen staan naar aanleiding van de gemeentelijke besluitvorming over de structuurvisie Deventerpoort, waarin is bepaald dat er geen ruimte is voor de voorziene herstructurering en ontwikkeling als bedrijventerrein. Op basis daarvan heeft het ADT-bestuur besloten tot een nieuw ontwikkelingstraject met beëindiging van het huidige bedrijfsmatige gebruik en verhuur. De meeste huurovereenkomsten lopen af per 31 december 2018. In 2018 zal een marktverkenning worden gedaan, waarvoor in 2017 de gemeente Enschede is gevraagd de beleidskaders aan te geven. De marktverkenning is gericht op het selecteren van een nieuw plan voor het gebied, en de verkoop van het ca 6 ha grote deelgebied.

4.1.4 Procedures Technology Base in 2017

De bestemmingsplannen Noord en Midden en de onderliggende MER zijn van 24 juni t/m 4 augustus 2016 ter inzage gelegd bij zowel de gemeente Enschede als de gemeente Dinkelland. De commissie MER was positief in haar oordeel, met één voorbehoud; de ontwikkelingsruimte van de PAS. Deze moet voorzien zijn ten tijde van de vaststelling. Die ruimte is er en is begin 2017 in een document door het rijk vastgesteld. Het luchthavenbesluit is in de eerste helft van 2017 vastgesteld, waarmee Twente Airport nu een civiele burgerluchthaven is geworden. Vaststelling van de bestemmingsplannen is begin 2018 voorzien. In 2017 is voor Twente Airport een omgevingsvergunning milieu aangevraagd en verkregen bij de gemeente Enschede. Bij het Waterschap is voor Twente Airport een Watervergunning aangevraagd en verkregen. Beide vergunningen zijn inmiddels onherroepelijk.

4.1.5 Werkgelegenheidsmonitor

Om de ontwikkeling van de werkgelegenheid in beeld te brengen is per 1 augustus 2012 gestart met het monitoren van de binnen het ADT-gebied aanwezige banen en vestigingen van bedrijven. De eerste jaren ging het veelal om tijdelijke vestigingen, maar meer en meer kunnen bedrijven zich definitief vestigen. Het gaat om vestigingen van bedrijven die opgenomen zijn in het register van de Kamer van Koophandel en de Bedrijvencartotheek en om banen die gemoeid zijn met de

aanwezigheid van bedrijven als huurder op het terrein, maar die niet officieel op het terrein zijn gevestigd.

Totaal aantal bedrijven en banen

Er bestaat een duidelijk onderscheid tussen de woongebieden en de werkgebieden. Zo was op Zuidkamp een aantal bedrijven tijdelijk gehuisvest in de aanwezige bebouwing en is er nu sprake van een transformatie naar een woongebied. Dit is aanleiding om in de monitor met de tussenstand van 1 september 2017 onderscheid te maken naar de werklocaties (Technology Base, Deventerpoort en Bedrijvenpark Van Eck) en de woonparken.

Per 1 september 2017 zijn er op de werklocaties in totaal 27 bedrijven aanwezig, met 99 banen. Ten opzichte van een half jaar eerder is het aantal bedrijven met 4 toegenomen en is het aantal banen gegroeid met 15 (zie figuur 1).

Figuur 1
Bedrijven en banen (totaal) op werkparken, aug 2016 –sep 2017.

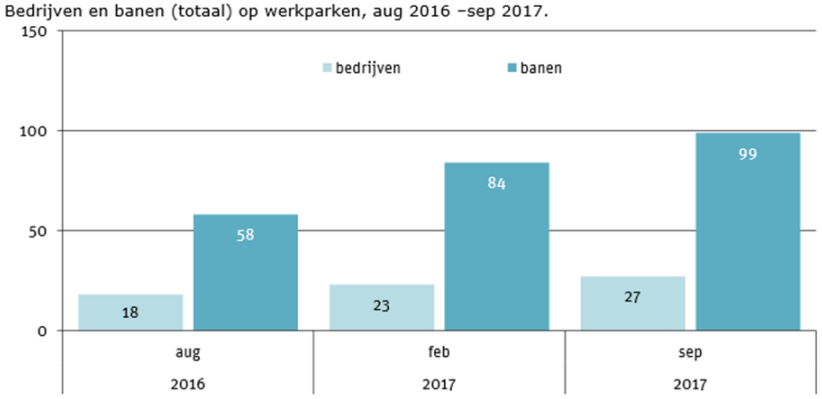

De bedrijvigheid en werkgelegenheid op de woonparken is sinds februari 2017 afgenomen. Per 1 september 217 zijn er 30 vestigingen met 227 banen, dit zijn 9 vestigingen en 28 banen minder ten opzichte van februari (zie figuur 2).

Figuur 2
Bedrijven en banen (totaal) op woonparken, aug 2016 –sep 2017.

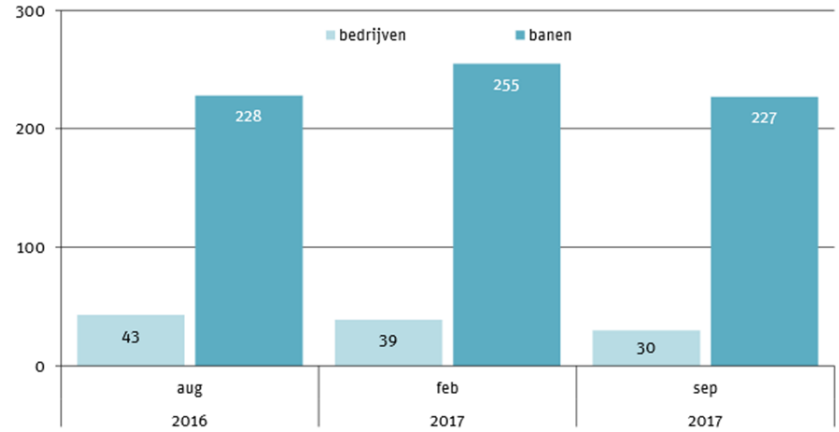

Pijler Natuur

De Timmerhuis Groep uit Vriezenveen heeft de realisatie van het inrichtingsplan voor het 130 hectare grote stuk natuur op 16 december 2015 opgeleverd. Vervolgens is het gebied op 10 april 2016 opengesteld voor het publiek.

Het juridisch eigendom van de EHS (Ecologische Hoofdstructuur) gronden ligt al vanaf 2012 bij de provincie. Het beheer en de informatiefunctie van de EHS is met ingang van 2017 bij de provincie komen te liggen. Het feitelijk onderhoud van de EHS is in 2017 in opdracht van de provincie onder toezicht van ADT door de Timmerhuis Groep uitgevoerd.

In 2017 is gewerkt aan de realisatie van diverse cultuurhistorische objecten langs het belevingspad. Daarnaast is gewerkt aan het ontwerp voor de nog te realiseren uitkijktoren. In 2017 is de omgevingsvergunning voor bouw van de uitkijktoren verkregen en is de bouw gestart. In het eerste kwartaal van 2018 zal de toren gerealiseerd worden. In 2018 wordt ook nog gewerkt aan de afronding van enkele andere cultuurhistorische projecten zoals de deelprojecten Gefechtsstand, Luistersteen en Compaskompenseerschijf.

In het natuurgebied zijn banken gesponsord door partijen en bedrijven uit de omgeving en op 2 november is het Herinneringspad op de voormalige boordwapenbaan officieel geopend. Doel is om respect te tonen aan de betrokken families en slachtoffers uit WO II, en een waardige plek te creëren met herinneringen en lessen voor huidige en toekomstige generaties.

4.2. Pijler wonen

De doelstelling is; een bijdrage leveren aan de sociaal economische structuurversterking van Enschede en Twente door unieke woonmilieus te creëren voor de bovenkant van de markt en daarmee de verhouding tussen de goedkope woningvoorraad en de duurdere woningvoorraad te verbeteren. Hierdoor wordt Enschede aantrekkelijker als woonstad.

Tabel: Overzicht verkopen kavels en panden woonparken peildatum 1-1-2018

	Kavels Vaneker	**Panden Vaneker (wooneen-heden)**	**Parkwonen en Vaneker Kavels**	**Parkwonen Vaneker Panden (wooneen-heden)**	**Kavels Prins Bernhard-park**	**Panden Prins Bernhard-park**	**Fokkerweg kavels**	**Totaal**
Totale plan-omvang	**166**	**64**	**28**	**5**	**21**	**5**	**13**	**302**
In verkoop gebracht (vanaf start)	**86**	**38**	**8**	**5**	**21**	**2**	**13**	**173**
Waarvan geleverd per 01-01-2018	*37*	*31*	*0*	*0*	*3*	*2*	*10*	*83*
Waarvan verkocht per 01-01-2018	*15*	*2*	*0*	*0*	*7*	*0*	*2*	*26*
Waarvan in optie per 01-01-2018	*24*	*0*	*8*	*5*	*3*	*0*	*1*	*41*
Waarvan beschikbaar per 01-01-2018	*10*	*5*	*0*	*0*	*8*	*0*	*0*	*23*
Nog in verkoop te brengen	**80**	**26**	**20**	**0**	**0**	**3**	**0**	**129**

4.2.1 't Vaneker

't Vaneker heeft een woonmilieu dat bijzonder is in Twente door de aanwezigheid van karakteristiek, bestaand vastgoed en door het bijzondere landschap met houtwallen, open veldjes en bosschages. De nieuwe woningen zijn bedoeld voor hoge inkomens. Het project draagt bij aan een evenwichtige Enschedese woningvoorraad en is tevens aantrekkelijk voor mensen uit vooral Hengelo en Oldenzaal. Inmiddels blijkt dat ca. 40% van de kopers/optanten van buiten Enschede komt, waaronder 15% van buiten Twente of internationaal. Dit is uniek in relatie tot andere kaveluitgiftegebieden in Enschede. Het motto dat met de marketingcampagne in 2013 is gelanceerd is: *"Precies wat je wilt!"*. De Schil en Zuidkamp worden ontwikkeld als één project, 't Vaneker. Om de samenwerking voor de ontwikkeling van 't Vaneker tussen de gemeente Enschede (eigenaar van De Schil) en ADT (eigenaar van het Zuidkamp) structureel vorm te geven, is in 2013 een samenwerkingsovereenkomst 't Vaneker vastgesteld waarin verantwoordelijkheden en werkafspraken zijn opgenomen.

Het bestemmingsplan voor 't Vaneker is in 2014 onherroepelijk geworden. Het geactualiseerde beeldkwaliteitsplan en een eerste herziening van het bestemmingsplan zijn juni 2016 vastgesteld en in 2017 onherroepelijk geworden door een uitspraak van de Raad van State. Een groot deel van het oostelijk plandeel is bouwrijp gemaakt.

Tijdens de start verkoop van nieuwe Vaneker-kavels in het voorjaar 2018 hebben opnieuw potentiële kopers hun kampement opgeslagen voor het pand van ADT om als eerste hun kavel te kunnen bemachtigen. De kavelverkoop verliep ook daarna voorspoedig. Lange tijd bleven de binnenkomende betalingen van kavels achter, omdat de doorlooptijden (termijnen) bij kavelverkoop lang zijn. 2017 is het tweede jaar waarin de inkomsten uit kavelverkoop grotere vorm aannemen.

De verkoop van de kleinere bestaande panden is in 2017 grotendeels afgerond. De verkoopbedragen liggen over het algemeen aanzienlijk hoger dan de bodemprijzen. In 2018 wordt een start gemaakt met de verkoop van de "grotere" panden bestemd voor meerdere huishoudens, waaronder het huidige kantoor van ADT.

4.2.2 Prins Bernhardpark

Meer dan de helft van alle kavels zijn belegd met opties of verkocht. Tevens hebben de eerste leveringen plaatsgevonden en zijn er in 2017 bouwwerkzaamheden gestart.
Twee van de historische panden zijn verkocht en geleverd. De resterende 3 langjarig verhuurde panden blijven nog in verhuur en worden na leegkomen in verkoop gebracht.

4.2.3 Fokkerweg

De verkoop van de welstandsvrije kavels aan de Fokkerweg verloopt voorspoedig, er zijn momenteel geen kavels meer beschikbaar.

4.3. Algemene deelprojecten

De volgende deelprojecten zijn noodzakelijk voor het bereiken van de doelen en resultaten van de hiervoor genoemde pijlers.

Infrastructuur
Een goede bereikbaarheid en ontsluiting van de verschillende deelgebieden is ook in de nieuwe situatie van groot belang. De commissie Wientjes benadrukt in haar rapport de unieke ligging van Twente als poort richting Duitsland en verder en daarmee het belang van een goede infrastructurele invulling en bereikbaarheid.

In 2017 zijn de volgende infrastructurele projecten opgestart en deels gerealiseerd:

- de overeenkomst voor realisatie en beheer van de nieuwe rotonde bij de toegang naar Technology Base Twente met de provincie opgesteld en ondertekend. Vervolgens is in het laatste kwartaal van 2017 gestart met de realisatie van de rotonde incl. nieuwe toegangswegen naar Technology Base Twente. De rotonde is op 20 december 2017 officieel en feestelijk geopend door de provincie (wegbeheerder van de rotonde) en ADT. In het eerste kwartaal van 2018 worden de laatste werkzaamheden rondom de rotonde afgerond door de aannemer;

- door de Nationale Bewegwijzeringsdienst (NBd) twee bewegwijzeringsplannen opgesteld, waarmee op de relevante verkeersborden in de omgeving van Technology Base Twente nu naar de Technology Base wordt verwezen. Dit is inclusief aanpassing van de borden langs de A1. Uitvoering van deze plannen is deels in 2017 gebeurd en zal deels plaats vinden in het eerste kwartaal van 2018.

Verder is door de provincie gewerkt aan de planvorming van het groot onderhoud van de N737, waarbij het doel is om van deze weg de meest innovatieve weg van Nederland te maken en heeft de provincie ook verder gewerkt aan de planvorming voor de opwaardering van de kruising van de N733 met de Oude Deventerweg en de Landweerweg. Ook is de kruising van het spoor met de N737 in opdracht van Prorail in 2017 ongelijkvloers gemaakt. De officiële feestelijke opening van het nieuwe spoorwegviaduct door de provincie en Prorail was gezamenlijk met de opening van de nieuwe rotonde op 20 december 2017.

Sanering
Bodemsaneringen op Technology Base worden uitgevoerd afhankelijk van de ontwikkeling van Technology Base. Er wordt gekeken naar maatwerk zodat per ontwikkellocatie die bouwrijp wordt gemaakt, werk met werk kan worden gecombineerd.

Met betrekking tot de detectie, benadering en ruiming van munitie (NGE – Niet Gesprongen Explosieven) worden met Defensie gesprekken gevoerd om afspraken te maken over de verplichtingen uit de Koopovereenkomst om tot tijdige afronding van hun werkzaamheden te komen.

Communicatie en profilering
Het strategisch communicatieplan is drieledig en omvat;
1. Bestuurlijke communicatie gebiedsontwikkeling
2. Profilering en positionering Technology Base
3. Omgevingscommunicatie gebiedsontwikkeling

Hier valt de marketing en acquisitie buiten.

In 2017 zijn de communicatie inspanningen van ADT vooral gericht geweest op Technology Base, waarbij de opening van Twente Airport beeldbepalend voor de profilering van het gebied was.

Ad 1) Bestuurlijke communicatie
De bestuurlijke communicatie is in 2017 gericht geweest op het informeren over het bestemmingsplan en de bestuurlijke heroriëntatie voor de governance. ADT heeft de communicatie hierover gefaciliteerd en ondersteund met diverse middelen.

Daarnaast is gestart met storytelling over de gebiedsontwikkeling, zodat de behaalde successen over de bühne gebracht worden op passende momenten in diverse gremia.

Ad 2) Profilering en positionering Technology Base
Belangrijke mijlpaal voor de profilering van Technology Base was de opening van Twente Airport op 30 maart. Daarnaast zijn in 2017 diverse innovatieve technologie bedrijven zoals Dynteq, Ortega, Space53 en AELS verhuisd naar Technology Base. Voor de profilering van Technology Base als locatie voor het testen en trainen van systemen is de keuze van o.a. drone producent DJI, Airbus, NLR en Aebi-Schmidt voor hun testen en trainingen belangrijk geweest omdat hiermee de eerste resultaten van de gebiedsontwikkeling getoond worden, wat essentieel is voor het profiel van Technology Base. Daar horen zeker ook de eerste grote vliegtuigen bij die AELS voor ontmanteling heeft ontvangen op Twente Airport. ADT heeft voor al deze ontwikkelingen steeds nadrukkelijk de publiciteit gezocht, de successen gedeeld in de netwerken en stakeholders geïnformeerd.

In het laatste kwartaal is een eerste stap gezet in het versterken van de onderlinge samenhang van de huurders op Technology Base als onderdeel van het parkmanagement, zodat ambassadeurschap en community van binnen uit ontstaat.

Ad 3) Omgevingscommunicatie
Voor de omgevingscommunicatie heeft de voortgang van de procedures centraal gestaan, zoals het slaan van het luchthavenbesluit voor Twente Airport en het verlenen van de omgevingsvergunning voor de verbouwing van de F16 shelters. ADT heeft de gemeente en provincie ondersteund bij de verschillende procedures.

Gedurende het hele jaar is elke 2 weken de INSIDE Technology Base verstuurd aan geïnteresseerden in de ontwikkelingen op Technology Base, met daarbinnen Twente Safety Campus en Twente Airport, het natuurgebied en het evenemententerrein van Van Eck.
Via de websites www.technologybase.nl, www.twente-airport.nl, www.vliegbasistwenthe.info, de verschillende websites van de woongebieden, de bijbehorende social media en via persberichten deelt ADT actueel nieuws en specifieke informatie over de gebiedsontwikkeling, waaronder informatie over de verkoop van kavels en panden dan wel de verhuurmogelijkheden van bestaand vastgoed.

Allianties, rentmeesters van de toekomst
In 2017 is de Alliantiefabriek gecontinueerd. Dat is het initiatief uit 2016 wat startte met een bijeenkomst waar vraag en aanbod van zo'n 40 partijen uit het gebied tussen Hengelo-Oldenzaal en Enschede bij elkaar kwamen. Het doel is om de recreatieve, economische en cultuurhistorische kansen in het gebied te benutten. Hieruit ontstonden 17 samenwerkingsprojecten waarin partijen kennis, idee en middelen uitwisselen. In 2016 zijn al verschillende allianties verder gebracht, zoals een ruiterroute door het gebied, het plaatsen van markestenen op markegrenzen e.a. In 2017 zijn nog meer samenwerkingsprojecten voltooid of zijn er flinke stappen in gemaakt. Er is een gidsenplatform gerealiseerd (http://www.vliegbasistwenthe.info /excursies/). De gidsen hebben via dit platform dit jaar in totaal 11 excursies verzorgd. Daarnaast maakten we een pagina voor de deelnemers aan de Allianties, die samen de groep "Rentmeesters van de Toekomst" vormen (http://www.vliegbasistwenthe.info/rentmeesters-van-de-toekomst/).

In 2017 is ook verder gewerkt aan de knelpunten in de Ruiterroute en er is door Tetem, met steun van de provincie Overijssel, een leerlijn voor scholen gemaakt. De leerlijn gaat over cultuurhistorie, natuur en innovatie en wordt in het eerste kwartaal van 2018 gelanceerd. Verder deden enkele rentmeesters mee aan het D'ran festival op 8 september 2017 in Enschede.

Voor een goede coördinatie tussen het netwerk Rentmeesters van de Toekomst en de groep grote-grondeigenaren, die elkaar regelmatig ontmoeten, is in het laatste kwartaal van 2017 het Platform Lonnekerland opgericht. Doel van het platform is om de samenwerking tussen de rentmeesters - die met projecten bezig zijn - en de grondeigenaren te versterken. Door het delen van ontwikkelingen of actuele gebeurtenissen, ontstaat er een vorm van gezamenlijkheid over de economische, recreatieve, cultuurhistorische en natuurkansen en waarden in het gebied tussen Enschede, Hengelo en Oldenzaal. Het platform haalt concrete ideeën uit het gebied op. Mensen met ideeën kunnen die pitchen bij het platform. Op basis van deze pitch kan blijken dat grondeigenaren nodig zijn om resultaten te boeken. In dat geval brengt het platform het idee naar de grondeigenaren. Zij toetsen het idee aan hun visie, vastgelegd in de Dynamische Agenda. Als de grondeigenaren in al lopende projecten iets kunnen betekenen, wordt het bij hen op de agenda gezet.

Onder leiding van Atelier Overijssel stelde een groep betrokkenen waaronder de grote grondeigenaren een Dynamische Agenda voor het gebied samen. Zij hebben zich gecommitteerd aan samenwerking in het gebied en komen in 2018 weer regelmatig bij elkaar.

5. Paragrafen

Artikel 26 BBV schrijft voor dat in het jaarverslag dezelfde paragrafen opgenomen moeten worden als die in de begroting opgenomen zijn. Voor ADT zijn achtereenvolgens de volgende paragrafen van toepassing:

- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid

5.1. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate ADT in staat is om het hoofd te bieden aan nadelen die kunnen ontstaan bij de uitvoering van haar taken. Het gewenste weerstandsvermogen wordt berekend op basis van een risico beheersingssysteem.

5.1.1 Risicoanalyse Grondexploitatie en luchthaven

Ten behoeve van de grondexploitatie 2018 is een uitgebreide risicoanalyse uitgevoerd. Hierbij zijn 3 soorten risico's onderscheiden. Met deze risico's is geen rekening gehouden bij het bepalen van de verliesvoorziening die is opgenomen in de balans van ADT.

Allereerst de "spreidingsrisico's", deze hebben betrekking op de aannames in prijzen en parameters, zoals gehanteerde indexen en grondprijzen. Ten tweede zijn er de "risico's bijzondere gebeurtenissen". Dit zijn risico's, buiten de scope van de grondexploitatie ramingen, die te maken hebben met de gevolgen van gebeurtenissen die zich voor kunnen doen zoals vertragingen of extra benodigde procedures. Ten derde zijn er onvoorziene gebeurtenissen, gebeurtenissen die nu nog niet in beeld zijn.

Ten opzichte van de grondexploitatie 2017 heeft een herijking van de belangrijkste risico's plaats gevonden. Een aantal risico's is toegevoegd en een aantal is weggevallen.
Voor de woonparken was 2017 een succesvol jaar, waarbij er meer verkocht is dan geprognotiseerd. Het risico op vertraging heeft hierdoor voor de woonparken een lager financieel effect ten opzichte van vorig jaar.

Voor deelgebied Noord zijn de risico's ten opzichte van vorig jaar groter geworden.

Bij de samenstelling van de risicoreservering is rekening gehouden met de risico's die gepaard gaat met de organische ontwikkeling van deelgebied Noord. Het uitgeefbaar gebied in deelgebied noord is bijna verdubbeld ten opzichte van vorig jaar. Tegenvallers als lagere opbrengsten en hogere kosten hebben hierdoor een groter financieel effect.
De belangrijkste risico's binnen de integrale gebiedsontwikkeling zijn:

- Het niet volledig in erfpacht uit kunnen geven van kavels op deelgebied Noord
- Hogere kosten (bouw en woonrijpmaken)
- Hoger kosten aanpassing nutsvoorzieningen

De belangrijkste risico's binnen de luchthavenexploitatie zijn:

- hogere kosten
- lagere opbrengsten
- vertraging in de fasering

Bij de luchthavenexploitatie zijn de risico's berekend op basis van hogere kosten, lagere opbrengsten en een vertraging in de fasering van de opbrengsten.

5.1.2 Risicobeheersing

De gebiedsontwikkeling wordt organisch opgepakt. Hierbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de bestaande infrastructuur en gebouwen. Kosten worden pas gemaakt als er een gerede kans is op opbrengsten op korte termijn.

Het moge duidelijk zijn dat de parameters, aannames en veronderstellingen waarop de grondexploitatie is gebaseerd aanzienlijk zijn en tevens van significante invloed zijn op de uitkomst van de contante waardeberekening. De directie is van mening dat zij daarin zorgvuldige afwegingen heeft gemaakt en dat die keuzes ten tijde van het opmaken van de jaarrekening realistisch zijn. Naar de aard van toekomstige inschattingen is het realistisch te veronderstellen dat in de toekomst de uitkomsten zullen afwijken van de gehanteerde inschattingen en uitgangspunten. Jaarlijks zullen daarom de grondexploitatie en de onderliggende parameters, aannames en veronderstellingen op actualiteit worden beoordeeld en zo nodig worden herzien.

5.1.3 Weerstandsvermogen/risicoreservering

Het weerstandsvermogen van ADT wordt feitelijk gevormd door de garanties die de deelnemende partijen aan de gemeenschappelijke regeling hebben afgegeven. ADT brengt het exploitatietekort geheel in rekening bij de deelnemers.

De deelnemers in de gemeenschappelijke regeling staan borg voor het geprognosticeerde resultaat (NCW) uit de grondexploitatie 2018. Vaststelling van de grondexploitatie 2018 zal op 27 maart 2018 binnen het dagelijks bestuur plaatsvinden. Het algemeen bestuur zal de grondexploitatie op 6 april 2018 vaststellen.

Bij de grondexploitatie 2018 is een integrale risicosimulatie uitgevoerd, waaruit blijkt dat de 90% zekerheidswaarde op -/- € 25,1 miljoen op NCW 1-1-2018 ligt. In de integrale risicoanalyse is rekening gehouden met de componenten wonen, werken en overig (natuur en onderdelen uit de 'niet-fysieke' deelexploitaties). Voor de luchthaven is een aparte risicoanalyse uitgevoerd.

Ten opzichte van de basis grondexploitatie (-/- € 17,1 miljoen NCW) geeft dit een verschil van -/- € 8 miljoen. Dit betekent dat er een risicoreservering nodig is van € 8 miljoen op NCW 1-1-2018 om het resultaat per onderdeel met 90% zekerheid te kunnen halen.

In de grondexploitatie 2017 was de totaal benodigde risicoreservering inclusief de luchthaven € 9 miljoen. Het aandeel voor de grondexploitatie bedroeg € 7,6 miljoen en voor de luchthaven € 1,4 miljoen. Voor de grondexploitatie betekent dit dat het risicoprofiel per 1-1-2018 voor alle genoemde onderdelen nu gewijzigd is met € 0,4 miljoen (€ 8 miljoen minus € 7,6 miljoen).

De risicoreservering voor de grondexploitatie is ten opzichte van vorig jaar toegenomen tot € 8 miljoen. Uit de risicoanalyse van de luchthavenexploitatie blijkt dat een risicoreservering benodigd is van € 1,48 miljoen (toename € 0,08 mln).

De totaal door provincie en gemeente aan te houden risicoreservering voor zowel de grondexploitatie als de luchthavenexploitatie bedraagt daarmee € 9,48 miljoen. De aandeelhouders dienen een risicoreservering aan te houden van € 9,48 miljoen. De risicoreservering dient binnen de begrotingen van de deelnemers (ieder voor 50%) opgenomen te worden.

Vennootschapsbelasting

Vanaf 1 januari 2016 zijn sommige overheidsactiviteiten belast met vennootschapsbelasting (VPB). ADT heeft een extern adviesonderzoek laten doen naar mogelijke gevolgen voor haar fiscale positie. Het adviesbureau (PWC) heeft beoordeeld dat er voor ADT 4 'fiscale ondernemersactiviteiten' te onderscheiden zijn: grondbedrijf, verhuurbedrijf, de bustour en de exploitatie van de luchthaven. Bij deze activiteiten is er geen sprake van structurele overschotten, maar van een negatief totaalresultaat in 2017. De conclusie uit het onderzoek is dat er geen VPB plicht voor ADT bestaat per 1 januari 2016. De uitkomsten van het onderzoek zijn voorgelegd aan de belastingdienst. Hier is nog geen reactie op ontvangen.

Financiële kengetallen BBV

Net als gemeenten zijn gemeenschappelijke regelingen op grond van het gewijzigde BBV verplicht om een basis set financiële kengetallen op te nemen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Het betreft kengetallen als de netto schuldquote, de solvabiliteitsratio, de belastingcapaciteit en een kengetal dat boekwaarde van de grondexploitatie uitdrukt als percentage van de totale baten in de begroting. Een aantal specifieke eigenschappen van de ADT organisatie maakt dat deze kengetallen voor ADT niet van toepassing zijn. Zo is ADT volledig met vreemd vermogen gefinancierd, zijn de activiteiten van ADT naar hun aard eindig in de tijd, en bestaan de baten en lasten van ADT vrijwel volledig uit de aan de grondexploitatie gerelateerde kasstromen. De kengetallen zijn daarom niet opgenomen in deze paragraaf.

5.2. Onderhoud Kapitaalgoederen

Met het groot onderhoud van kapitaalgoederen kan mogelijk een substantieel deel van de rekening zijn gemoeid. Een helder en volledig overzicht is daarom van belang voor een goed inzicht in de financiële positie. We moeten hierbij denken aan kapitaalgoederen zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen die buiten de grex vallen. Voor ADT zal dit gaan om de gebouwen en landingsbaan ten dienste van de luchthavenexploitatie. Afhankelijk van een definitief luchthavenbesluit en daarna de ontwikkeling van de luchthaven heeft het DB (op 9 februari 2016) besloten na de eerste 10 jaren de hoogte en de dekking van de kosten voor groot onderhoud aan de start- en landingsbaan te bepalen.

5.3 Financiering

De doelstellingen van het treasurybeleid zijn vastgelegd in het treasurystatuut. Op 19 december 2014 heeft het dagelijks bestuur het aangepaste treasurystatuut vastgesteld. Aanpassing van het treasurystatuut uit 2010 was noodzakelijk vanwege gewijzigde regelgeving rondom de invoering van het verplichte schatkistbankieren en de aanscherping van regelgeving rondom derivaten (beleidskader derivaten voor decentrale overheden).

Voor Area Development Twente is bij de oprichting in december 2010 een treasurycomité ingesteld onder voorzitterschap van de controller van de gemeenschappelijke regeling. Andere deelnemers van dit comité zijn de treasurers van de gemeente Enschede en van de provincie Overijssel. De treasurer van de gemeente Enschede heeft ook in 2017 de feitelijke contacten met de markt onderhouden en het aantrekken van de leningen verzorgd.

<u>Kasgeldlimiet</u>

In overeenstemming met artikel 3 van het treasurystatuut worden de limieten voor geldleningen vastgelegd in de begroting.

Met betrekking tot de kasgeldlimiet heeft ADT - conform de wet FIDO - rechtmatig gehandeld in 2017, door binnen de gestelde grenzen van de kasgeldlimiet (dan wel ontheffing) te blijven. De limiet is in 2017 niet overschreden.

<u>Liquiditeitsplanning</u>

Binnen ADT is een liquiditeitsplanning opgesteld. In onderstaande figuur zijn de jaarlijkse kasstromen op prijspeil 2018 weergegeven en het plansaldo of boekwaardeontwikkeling op nominale basis (inclusief index). Het saldoverloop (blauwe lijn) geeft de toekomstige financieringsbehoefte van ADT aan. Uit de figuur kan worden afgeleid dat de maximale financieringsbehoefte circa € 38 miljoen bedraagt (nog zonder bijdragen van de aandeelhouders aan het totale tekort). Dit maximum doet zich voor in de periode 2018-2020. De financieringsbehoefte geeft een zeer vlak verloop.

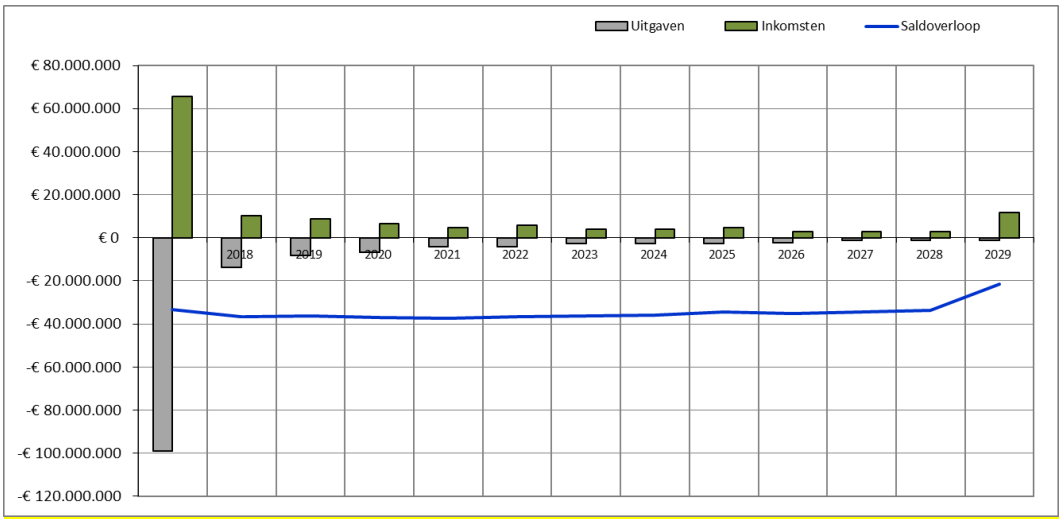

In september 2016 heeft ADT een langlopende lening van € 37,0 mln aangetrokken (looptijd tot 12 januari 2018). In 2017 heeft ADT geen aanvullende financiering aangetrokken. In januari 2018 is een nieuwe kasgeldlening aangetrokken aangezien de oude lening op 12 januari 2018 is afgelopen.

Financieringsbehoefte 2017

De leningenportefeuille van ADT bestond begin 2017 uit één lening met een totale omvang van 37 miljoen euro. De gegevens van de leningen zijn:

Hoofdsom	Ingangsdatum	Einddatum	Rente-%	Type lening
€ 37.000.000	15 september 2016	12 januari 2018	-0.21%	langlopend

De financieringsstrategie van ADT is om maximaal kort te lenen dus maximaal de kasgeldlimiet te benutten. De rente op kortlopende schulden is normaliter aanzienlijk lager dan de rente op langlopende schulden. Deze strategie is ook in 2017 op deze wijze toegepast.

De huidige lening van € 37 miljoen is ultimo 2017 te beschouwen als een kortlopende lening.

5.4. Bedrijfsvoering

Planning & Control
Voor de sturing en verantwoording kent ADT de volgende Planning & Controlcyclus.

Instrument/document	aan	datum	betreft
- aanleveren concept begroting	Raad & Staten	vóór 15 april	jaar T+1
- vaststellen meerjarenbegroting	AB	vóór 15 juli	jaar T+1
- voortgangsbericht	DB	juli / okt	jaar T
- aanleveren voorlopige jaarrekening	Raad & Staten	vóór 15 april	jaar T-1
- aanleveren jaarverslag/jaarrekening	DB	vóór 1 mei	jaar T-1
- vaststellen jaarverslag/jaarrekening	AB	vóór 1 juli	jaar T-1

P&O beleid
De gemeenschappelijke regeling ADT heeft geen personeel in dienst, maar maakt gebruik van detachering en externe inhuur op projectbasis. De gedetacheerde projectmedewerkers zijn werkzaam voor de gemeente Enschede of de provincie Overijssel. Voor Area Development Twente is geen apart P&O beleid geformuleerd dan wel vastgesteld.

Personeel

In algemene zin ziet ADT in 2017 een verschuiving ontstaan naar ontwikkelfase en realisatiefase. ADT stuurt hierbij op een zo efficiënt mogelijke inrichting van de eigen organisatie en hieraan gerelateerde plankosten. Het totaal aantal fte[1] is tussen 2013 en 2017 gedaald van ruim 22 fte naar 20 fte. In 2018 gaan we ervan uit dat we met de huidige omvang van de beheerorganisatie de eerste fase van parkmanagement kunnen vormgeven. Hieronder het beeld van de afgelopen jaren.

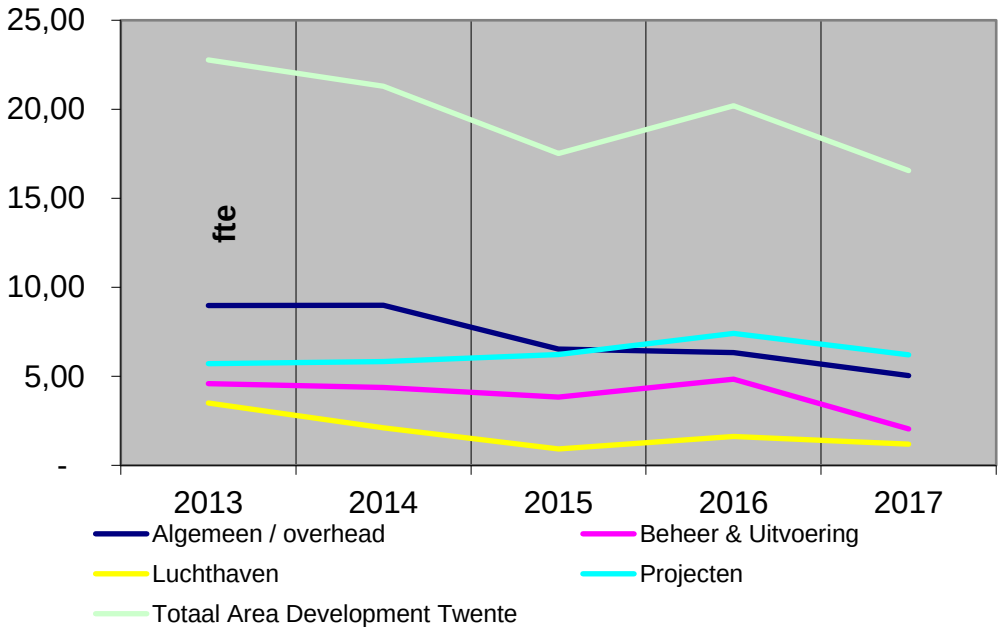

Administratieve organisatie en interne controle

Als 'wakend oog' voor de organisatie zijn er door de controller het afgelopen jaar onderwerpen opgepakt waarover audits zijn uitgevoerd, naast het voornamelijk uitvoeren van de strategische adviesfunctie van de controller. Conclusie is dat directie en bestuur van ADT momenteel in voldoende mate 'in control' zijn op het: realiseren van de strategische en operationele doelen, tegen een effectieve en efficiënte middelen inzet, ondersteund door een effectief en efficiënt risicomanagementsysteem.

Het 'in control' zijn vraagt om continu 'onderhoud' en het is van belang om hieraan aandacht te blijven besteden. Het Auditplan 2015-2017 is de leidraad voor de audits of interne controles 2017.

De resultaten en bevindingen van de interne controles worden tijdens het traject van de jaarrekeningcontrole kortgesloten met de accountant.

Informatisering en Automatisering

ADT maakt gebruik van een automatiseringsomgeving in eigen beheer en heeft het digitale archiveringssysteem grotendeels ingericht volgens de richtlijnen en het systeem van de gemeente Enschede. De toegankelijkheid van het digitale archief is gewaarborgd door het inrichten van een herkenbare mappenstructuur.

De uitwerking van de vastgestelde Archiefverordening, het Besluit informatiebeheer, is in 2013 door het Dagelijks Bestuur vastgesteld. Hierin is de archiefbewaarplaats en de beheereenheid opgenomen. Verdere overdracht van het (digitale) archief aan de gemeente Enschede van ADT blijft ook in 2018

[1] Fte=fulltime equivalent (eenheid waarin de omvang van een baan of de totale personeelssterkte wordt uitgedrukt)

een continu proces waarin ADT verantwoordelijk is voor een correcte aanlevering zodat de gemeente Enschede zorg kan dragen voor een juiste archivering. Afstemming over archiefzorg en –beheer vindt periodiek plaats met de provinciale archiefinspecteur – tevens provinciearchivaris – en de verantwoordelijke eenheid bij de gemeente Enschede. Deze afstemming is adviserend van karakter, er wordt geen archiefwettelijk toezicht uitgeoefend door de provinciearchivaris.

Juridische zaken

In 2017 zijn activiteiten hoofdzakelijk gericht op de advisering en contractvorming ten aanzien van de verkoop en verhuring van opstallen, zoals bijvoorbeeld de overeenkomsten voor de huisvesting van AELS en USE. De populariteit van de kavels op 't Vaneker en het Prins Bernardpark zorgt ook voor juridische werkzaamheden, zoals bijvoorbeeld het vestigen van erfdienstbaarheden etc., het opstellen van ingebrekestellingen etc.

Het jaar 2017 stond ook in het teken van het beëindigen van de Deventerpoort als bedrijventerrein. Huurders waarvan het huurcontract eind 2018 van rechtswege eindigt hebben te horen gekregen dat hun huurovereenkomst niet wordt verlengd. Verder zijn ook enkele procedures gevoerd i.v.m. achterstallige huurbetalingen.

De ondergrondse infrastructuur heeft ook juridische aspecten. In de loop van 2018 zal naar verwachting een beslissing worden genomen over het wel of niet in eigen beheer houden van de verschillende nutsvoorzieningen. De voorbereidingen om te komen tot een juridisch, financieel en beheertechnisch goed afgewogen afweging zijn in 2017 gestart.

Met de gemeente Dinkelland is een planschadeovereenkomst gesloten t.b.v. het bestemmingsplan Technology Base. Eind 2017 is ADT samen met gemeente begonnen aan een project om de algemene verkoopvoorwaarden en koopovereenkomsten te actualiseren.

ADT heeft in 2017 geen wob-verzoeken ontvangen.

Rechtmatigheid

Op grond van het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden moeten ook gemeenschappelijke regelingen verantwoording afleggen over het rechtmatig handelen. De accountant doet hierover tevens een uitspraak in de controleverklaring. Voor de toetsing van rechtmatigheid is voor 2017 het volgende normen- en toetsingskader gehanteerd:

- verordening 212 gemeentewet / 216 provinciewet (verordening financieel beleid en beheer)
- verordening 213 gemeentewet / 217 provinciewet (controleverordening)
- treasurystatuut
- directiestatuut
- mandaatbesluit
- reglement van orde
- bankreglement
- Gemeenschappelijke regeling Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente e.o.
- Wet Fido
- inkoop- en aanbestedingsbeleid ADT
- Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)
- Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)

Conform artikel 14 uit de verordening 212 gemeentewet / 216 provinciewet *(verordening financieel beleid en beheer)* draagt het Dagelijks Bestuur zorg voor systematische interne controle van de getrouwheid (de juistheid, volledigheid en getrouwheid) van de (bestuurlijk) informatievoorziening en van de rechtmatigheid van de beheerhandelingen en legt deze vast in interne controleprogramma's.

Het door het Algemeen Bestuur op 18 december 2015 vastgestelde Auditplan 2015-2017 vormt hiertoe de meest actuele leidraad waarmee wordt gewerkt.

5.5. Verbonden partijen

ADT heeft geen verbonden partijen, maar is zelf wel een verbonden partij van de gemeente Enschede en de provincie Overijssel.

5.6. Grondbeleid

In de verordening op het financiële beleid en beheer is aangegeven dat het Dagelijks Bestuur jaarlijks, als onderdeel van de grondexploitatie, een grondverwervingsplan aanbiedt ter behandeling en vaststelling door het Algemeen Bestuur. In dit plan wordt aandacht besteed aan:

a) het (meerjarig) beleid van de GR t.a.v. de verwerving en vervreemding van gronden (o.a. voorwaarden en grondprijs);

b) de stand van zaken met betrekking tot de voorraadverwerving en uitgifte van gronden;

c) de stand van zaken met betrekking tot de uitgifte van gronden in erfpacht en de bijstelling van de erfpachtvergoedingen.

Jaarlijks, als onderdeel van de grondexploitatie, wordt de stand van zaken met betrekking tot de verwerving van gronden en uitgifte van gronden toegelicht.

Het grondverwerving- en uitgifteplan wordt jaarlijks door het Algemeen Bestuur van ADT als onderdeel van de herziene grondexploitatie vastgesteld.

Enschede, 27 maart 2018,

L.J. van der Ree
Directeur ADT

B JAARREKENING

6. Jaarrekening Area Development Twente 2017

Hierna wordt via de balans met toelichting en het overzicht van baten en lasten met toelichting de financiële verantwoording afgelegd over het in het begrotingsjaar 2017 gerealiseerde beleid.

6.1 Balans per 31 december 2017 (na voorstel resultaatbestemming)

De balans per 31 december 2017 ziet er – na voorstel resultaatbestemming - als volgt uit:

BALANS AREA DEVELOPMENT TWENTE

Activa **(in €)**	**31-12-2017 (na voorstel resultaat-bestemming)**	**31-12-2016**
Vaste Activa		
Materiële Vaste Activa		
- investeringen met een economisch nut	2.461.591	1.045.583
Financiële Vaste Activa		
- overige uitzettingen rentetypische looptijd > 1 jaar	17.635.707	18.485.649
Vlottende activa		
Voorraden		
- Voorraad grond- en hulpstoffen	11.350	
- onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie (BIE)	16.230.338	19.292.924
Uitzettingen met rentetypische looptijd < 1 jaar		
- vorderingen op openbare lichamen	457.689	831.545
- overige vorderingen	470.883	1.005.187
- uitzettingen 's Rijks schatkist	1.691.127	471.213
Liquide middelen		
- liquide middelen	699.063	32.099
Overlopende activa		
-overlopende activa	210.183	-
totaal activa	**39.867.930**	**41.164.200**

Passiva **(in €)**	**31-12-2017 (na voorstel resultaat-bestemming)**	**31-12-2016**
Vaste passiva		
Eigen vermogen		
- algemene reserve	-	-
- bestemmingsreserves	-	-
- resultaat na bestemming	-	-
Voorzieningen		
Vaste schulden met rentetypische looptijd > 1 jaar		
- onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	-	37.000.000
- waarborgsommen	-	5.125
Vlottende passiva		
Netto-vlottende schulden met rentetypische looptijd < 1 jaar		
- kasgeldleningen	37.000.000	1.000.000
- banksaldi	-	-
- overige schulden	2.254.853	3.159.075
Overlopende passiva		
-overlopende passiva	613.077	-
totaal passiva	**39.867.930**	**41.164.200**

Geen borgstellingen of garantstellingen aan natuurlijke of rechtspersonen

6.2 Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 2017

Onderstaand wordt het totaal van de baten en lasten (inclusief mutatie Onderhanden werk en dotatie verliesvoorziening) en de mutaties in de reserves weergegeven over het begrotingsjaar 2017.

Overzicht baten en lasten 2017 *(incl. mutaties voorzieningen)*	oorspronkelijke begroting	begroting (na wijziging)	Werkelijk	Afwijking to.v. gewijzigde begroting
(in €) jaarschijf	2017	2017	2017	2017
LASTEN:				
Grondexploitatie				
Verwervingskosten	140.548	1.523.160	0	1.523.160
Sloopkosten	1.013.716	657.089	425.740	231.349
Milieu / saneren / explosieven	798.793	1.074.652	59.795	1.014.857
hoofdinfra	2.404.558	1.214.540	220.241	994.299
bouwrijp maken	1.581.064	2.075.110	973.028	1.102.082
woonrijp maken	641.283	1.089.951	706.238	383.713
natuur	10.892	33.271	6.614	26.657
Fondsen en verrekeningen	270.929	268.738	488.111	-219.373
Planvoorbereidingskosten	2.475.356	3.430.998	3.609.109	-178.111
Beheerkosten	899.750	813.292	1.097.051	-283.759
Rente	992.541	0	0	0
Niet verrekenbare BTW	-	0	192.251	-192.251
	11.229.430	*12.180.801*	*7.778.177*	*4.402.624*
Luchthavenexploitatie				
Personeelskosten	201.618	216.498	295.468	-78.970
Beheerkosten	69.300	72.640	61.941	10.699
Aviation gerelateerd kosten	311.471	50.000	168.404	-118.404
Algemene bedrijfskosten	51.299	100.293	84.894	15.399
Erfpachtvergoeding ADT	-	12.000	0	12.000
	633.688	*451.431*	*610.707*	*-159.276*
Overige lasten ADT				
Kapitaallasten	-	0	25.760	-25.760
	0	*0*	*25.760*	*-25.760*
Totaal lasten	**11.863.118**	**12.632.232**	**8.414.645**	**4.217.587**
BATEN:				
Grondexploitatie				
Woningbouw	3.302.628	5.275.595	5.659.737	384.142
Economie en leisure	660.873	0	0	0
Zorg / resort / overige voorzieningen	264.349	260.554	0	-260.554
Bestaand vastgoed	2.657.953	3.009.945	4.721.237	1.711.292
Natuur / agrarisch gebruik	-	0	0	0
Subsidies / overige opbrengsten	97.500	563.718	593.914	30.196
Fonds bovenwijks	235.589	234.348	384.249	149.901
Inkomsten Beheer	692.766	665.237	573.579	-91.658
Luchthaven / Noordelijk deelgebied	9.712	0	0	0
Renteopbrengst	-	0	82.023	82.023
	7.921.370	*10.009.397*	*12.014.739*	*2.005.342*
Luchthavenexploitatie				
Landingsrechten	64.825	69.613	38.589	-31.024
Huurinkomsten	318.818	105.046	61.109	-43.937

Overzicht baten en lasten 2017 *(incl. mutaties voorzieningen)* (in €) jaarschijf	oorspronkelijke begroting 2017	begroting (na wijziging) 2017	Werkelijk 2017	Afwijking t.o.v. gewijzigde begroting 2017
Aviation gerelateerd opbrengsten	-	4.946	154.337	149.391
Vergoeding baangebruik	-	39.000	11.264	-27.736
	383.643	*218.605*	*265.300*	*46.695*
Overige lasten ADT				
Huurinkomsten	0	0	43.562	43.562
	0	*0*	*43.562*	*43.562*
Totaal baten	**8.305.013**	**10.228.002**	**12.323.601**	**2.095.599**
Saldo baten en lasten	-3.558.105	-2.404.230	3.908.956	6.313.186
Mutatie (toename) Onderhanden werk	3.308.060	2.171.404	-4.236.561	6.407.965
Dotatie / vorming verliesvoorziening		0	1.173.975	-1.173.975
Mutatie (toename) Onderhanden werk		0	0	0
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	**-250.045**	**-232.826**	**846.370**	**1.079.196**
Toevoeging (algemene) reserve	0	0	0	0
Onttrekking (algemene) reserve	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	**-250.045**	**-232.826**	**846.370**	**1.079.196**

Het saldo van baten en lasten van de grondexploitatie € 4.236.561,- is als mutatie onderhanden werk geboekt op de post "onderhanden werk – waaronder bouwgronden in exploitatie", dat op de balans is opgenomen.

In 2017 is de (verlies)voorziening Onderhanden Werk neerwaarts bijgesteld met € 1.173.975,-. De verliesvoorziening is daarmee gelijk aan het geprognosticeerde tekort van de grondexploitatie 2018 van € 17.076.076,- (NCW 01-01-2018).

6.3 Toelichting

6.3.1. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

De begroting en jaarrekening 2017 zijn opgesteld met in achtneming van het "Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)". Dit besluit is ook van toepassing op de gemeenschappelijke regeling "Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente e.o.".

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Alle vermelde bedragen zijn nominaal, tenzij anders vermeld.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben.

Winsten uit de grondexploitatie worden slechts genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingkosten in mindering gebracht.

Conform het BBV hanteert ADT het voorzichtigheidsbeginsel. Realisatie van winst wordt uitgesteld tot daarover voldoende zekerheid bestaat. Ter bestrijding van eventuele (verwachte) tekorten in grondexploitaties, wordt een (verlies)voorziening getroffen. Deze (verlies)voorziening wordt geboekt binnen de exploitatie, waarna deze bij resultaatbestemming in het rekening courant met de deelnemers geboekt wordt.

Schattingen
Bij het opstellen van de jaarrekening heeft de directie, overeenkomstig algemeen geldende grondslagen, bepaalde schattingen en veronderstellingen gedaan die mede bepalend zijn voor de opgenomen bedragen. De feitelijke resultaten kunnen van deze schattingen afwijken.

Schattingswijziging
In 2017 is een schattingswijziging doorgevoerd in de systematiek van de kapitaallasten. In 2016 zijn de beleidsregels vaste activa vastgesteld die begin 2018 zijn herzien en met terugwerkende kracht verwerkt zijn in de jaarrekening 2017. Deze nieuwe beleidsregels worden tegelijkertijd met de vaststelling van de jaarrekening 2017 door het DB en AB vastgesteld. De schattingswijziging houdt in dat in plaats van annuïtair vanaf 2017 lineair wordt afgeschreven. Tevens zijn diverse afschrijvingspercentages herzien. Dit heeft financieel geen effect op de jaarrekening 2017 omdat het jaar 2017 het eerste jaar is dat wordt afgeschreven.

Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen
Voor de uitvoering van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de (semi)publieke sector heeft ADT zich gehouden aan de Beleidsregel toepassing WNT.

ADT heeft de Beleidsregels toepassing WNT als normenkader bij het opmaken van deze jaarrekening gehanteerd.

Balans

Vaste activa

- ***Materiële vaste activa***

De materiële vaste activa worden tegen verkrijgings- c.q. vervangingswaarde opgenomen. Slijtende activa wordt afgeschreven tegen de periode die afgestemd is op de reële verwachting van de toekomstige levensduur.

Voor het activeren van investeringen wordt de notitie 'Beleidsregels Vaste Activa ADT' gevolgd. Deze notitie is begin 2018 herzien en wordt tegelijkertijd met de vaststelling van de jaarrekening 2017 vastgesteld in het DB. Deze notitie bevat de beleidsregels ten aanzien van het waarderen, activeren en afschrijven van activa.

- ***Financiële vaste activa***

De financiële vaste activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vlottende activa

- ***Voorraden***

De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden in exploitatie (BIE) zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken), evenals de rentekosten en de administratie- en beheerskosten. Winsten uit de grondexploitatie worden slechts genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingkosten in mindering gebracht.

De verliesvoorziening OHW wordt als een waardecorrectie gepresenteerd op de post Bouwgrond in exploitatie. De verliesvoorziening OHW wordt bepaald op basis van Netto Contante Waarde. ADT hanteert een planningshorizon voor de komende 11 jaren (tot en met 2029).

- ***Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar***

De vorderingen en uitzettingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde onder aftrek van voorzieningen wegens oninbaarheid.

- ***Liquide middelen en overlopende activa***

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste passiva

- ***Eigen vermogen***

Het eigen vermogen wordt gewaardeerd tegen nominale waarde.

- ***Vaste schulden met een rentetypische looptijd > 1 jaar***

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde en verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

6.3.2. Toelichting op de balans (na voorstel resultaatbestemming)

ACTIVA

Vaste activa

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa van ADT vallen ultimo 2017 uiteen in de volgende categorieën:

	31-12-2017 (na resultaat bestemming)	31-12-2016 (na resultaat bestemming)
- gronden en terreinen	675.910	674.284
- bedrijfsgebouwen	1.725.437	371.299
- grond- weg en waterbouwkundige werken	11.063	-
- vervoermiddelen	3.949	-
- machines, apparaten en installaties	27.065	-
- overige materiële vaste activa	18.167	-
Totaal Materiële vaste activa	**2.461.591**	**1.045.583**

Het verloop van de materiële vaste activa in 2017 is als volgt:

Item	gronden en terreinen	Bedrijfs-gebouwen	Grond-weg en waterbouwkundige werken	Vervoer-middelen	Machines, apparaten en installaties	Overige materiële vaste activa	Totaal
Aanschafwaarde	874.062	371.299	-	-	-	-	**1.245.360**
cumulatieve afschrijving	199.778-	-	-	-	-	-	**199.778-**
boekwaarde 1-1-2017	674.284	371.299	-	-	-	-	**1.045.582**
bij: investeringen	1.713	1.381.525	11.063	3.949	27.065	18.167	**1.443.482**
af: afschrijvingen	86-	27.387-	-	-	-	-	**27.473-**
af: bijdragen van derden	-	-	-	-	-	-	**-**
boekwaarde 31-12-2016	**675.910**	**1.725.437**	**11.063**	**3.949**	**27.065**	**18.167**	**2.461.591**

Gronden en terreinen
De luchthavenexploitatie is vanaf eind 2015 niet langer meer als grondexploitatie te zien. De waarde van de grond en de aanwezige objecten op het luchthavengebied zijn opgenomen onder de materiële vaste activa. Het deelgebied Noord is niet te zien als renderend deel. Bij de aankoop en in de grondexploitatie is dit opgenomen als een neutrale ontwikkeling. Om presentatietechnische reden nemen we nu een waarde van € 1,-.

De zogenaamde 'Dinkellandse gronden' verkeren momenteel niet in een transformatieproces. Deze gronden zijn gewaardeerd tegen de huidige marktwaarde (agrarisch), voor een bedrag van € 674.283,- (€ 874.061 -/- € 199.778).

Bedrijfsgebouwen
In 2017 zijn investeringen gedaan in bedrijfsgebouwen (shelter B514 en B515, B520, Hangar 8, Hangar 9). Het doel van deze investeringen is deze exploitabel te maken voor een huurder. Shelter B514 is eind 2016 opgeleverd, in 2017 is Hangar 8 opgeleverd. Vanaf 2017 vindt afschrijving plaats op shelter B514.

Afschrijving vindt lineair plaats conform de volgende afschrijvingstermijnen:
-Bouwkundige aanpassingen: 20 jaar
-Technische installaties: 15 jaar

Grond- weg en waterbouwkundige werken
Dit betreffen aanpassingen in 2017 aan de landingsbaan en taxibaan. Afschrijving vindt vanaf 2018 plaats.

Vervoermiddelen
Dit betreffen investeringen in vervoermiddelen in 2017. Afschrijving vindt vanaf 2018 plaats.

Machines, apparaten en installaties
In 2017 is een vliegtuigtrekker aangeschaft. Afschrijving vindt vanaf 2018 plaats.

Overige materiële vaste activa
Dit betreffen investeringen in de inventaris en computerapparatuur. Afschrijving vindt vanaf 2018 plaats.

Financiële vaste activa

De overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer hebben betrekking op de vorderingen op de deelnemers in de GR (gemeente Enschede en provincie Overijssel). Deze vordering is opgebouwd uit de (in het verleden) bij de deelnemers in rekening gebrachte exploitatiesaldi van ADT en dient grotendeels ter afdekking van de borgstelling van het geprognosticeerde resultaat (NCW) uit de vastgestelde grondexploitatie van ADT.

		31-12-2017 (na resultaat bestemming)	31-12-2016
- Overige uitzettingen rentetypische looptijd > 1 jaar		-	-
Vordering voorziening OHW			
* Gemeente Enschede (50%)	8.655.837		
* Provincie Overijssel (50%)	8.655.837		
		17.311.674	18.250.050
Vordering bedrijfsresultaat luchthaven			
* Resultaat (50% Enschede en 50% Overijssel)		341.835*	35.819
Vordering bedrijfsresultaat overige baten en lasten			
* Resultaat (50% Enschede en 50% Overijssel)		17.802-	199.780
Totaal Financiële vaste activa		**17.635.707**	**18.485.649**

*Het bedrijfsresultaat 2016 van de luchthaven is in 2017 iets aangepast doordat het werkelijke resultaat 2016 € 3.572 lager is dan het gepresenteerde resultaat 2016 in de jaarrekening 2016. Dit is in 2017 gecorrigeerd.

Het positieve resultaat 2017 ad € 846.370 is in het voorstel van resultaatbestemming in mindering gebracht op de vordering op de beide aandeelhouders.

Vlottende activa

Voorraden / Onderhanden werk

Deze post bestaat uit grond- en hulpstoffen (voorraad brandstof luchthaven) en het onderhanden werk.

		31-12-2017 (na resultaat bestemming)	31-12-2016
- Grond- en hulpstoffen		11.350	
Overige grond- en hulpstoffen	11.350		
- Onderhanden werk, bouwgronden in exploitatie (BIE)		16.230.338	19.292.924
Boekwaarde 31-12-2016	19.292.924		
Mutatie onderhanden werk 2017	4.236.561-		
Onttrekking voorziening OHW (2017)	1.173.974		
- Gereed product en handelsgoederen		-	
Totaal Voorraden		**16.241.688**	**19.292.924**

De post "Onderhanden werk - waaronder bouwgronden in exploitatie" is ultimo 2017 als volgt opgebouwd:

			31-12-2017 (na voorstel resultaat bestemming)	
Verloopoverzicht Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie				
Saldo boekwaarde per 1 januari 2017			**19.292.924**	
Uitgaven 2017		7.778.179		
Inkomsten 2017		-12.014.739		
Netto investering 2017			4.236.560-	+/+
Saldo boekwaarde 31 december 2017 (voor herziening grex)			**15.056.364**	
oprenting grondexploitatie tegen 0% (geen rente in 2017)		-		
positief effect overige mutaties (saldo uitgaven - inkomsten)		-1.173.974		
Mutatie NCW verliesvoorziening grex 2018			-1.173.974	-/-
Saldo boekwaarde per 31 december 2017 (na herziening grex)			**16.230.338**	

ADT heeft conform het BBV jaarlijks het geprognosticeerde tekort op de grondexploitatie van ADT reeds aan de (verlies)voorziening Onderhanden Werk gedoteerd. Deze verliesvoorziening is als waardecorrectie gepresenteerd op de post "Onderhanden Werk – waaronder bouwgronden in exploitatie". Binnen deze jaarrekening 2017 wordt de (verlies)voorziening Onderhanden Werk verlaagd met € 1.173.974,-. De verliesvoorziening is daarmee exact gelijk aan het geprognosticeerde

negatieve resultaat van de grondexploitatie van € 17.076.076,- (NCW 01-01-2018) op te kunnen vangen.

In de navolgende tabel wordt het verwachte eindresultaat van de grondexploitatie weergegeven.

Raming eindresultaat (bedragen *€ 1.000)		
Voorraad onderhanden werk 31 december 2017 (exclusief verliesvoorziening)		33.345
Ramingen uitgaven 2018 tot en met 2029 *(x € 1.000,-)*		
Verwervingskosten	1.992	
Sloopkosten	3.285	
Milieu / saneren / explosieven	3.672	
Hoofdinfra	7.553	
Bouwrijpmaken	6.736	
Woonrijpmaken	4.408	
Natuur	314	
Planvoorbereidingskosten	12.864	
Beheerkosten openbare ruimte	7.065	
Fonden en verrekeningen	2.602	
subtotaal uitgaven		*50.491*
Verwachte invloed inflatie		4.751
Rentekosten		10.344
Totaal raming uitgaven		65.586
Ramingen inkomsten 2018 tot en met 2029 *(x € 1.000,-)*		
Woningbouw	29.362	
Bedrijventerrein	14.951	
Zorg / resort / overige voorzieningen	261	
Bestaand vastgoed	14.749	
natuur / agrarisch gebruik	220	
Subsidies / bijdragen	166	
Fonds bovenwijks	2.720	
Inkomsten beheer tijdelijk vastgoed	7.536	
Verrekeningen	67	
Overige	0	
subtotaal inkomsten		*70.032*
Verwachte invloed inflatie		7.241
Totaal inkomsten		77.273
Verwacht tekort ultimo 2029 (eindwaarde)		-21.657

Raming eindresultaat (bedragen *€ 1.000)	
Verwacht tekort ultimo 31-12-2017 (NCW)	**-17.076**

Ten behoeve van een raming van de toekomstige opbrengsten uit bestaand bezit zijn er in de jaren 2011-2017 taxaties door een makelaar gedaan op meerdere panden uit het bestaand bezit. Daarnaast geven ook de gerealiseerde verkoopopbrengsten een beeld over de ingeschatte ramingen. Bijna alle panden binnen het plangebied zijn verhuurd. Voor de geraamde opbrengsten uit vrije kavels is aansluiting gezocht met prijsstellingen zoals deze nu worden gehanteerd in het gemeentelijk kavelbeleid van gemeente Enschede.

De uitgaven zijn geraamd op basis van inschattingen en calculaties waarbij de directie van ADT zich op verschillende vlakken heeft laten bijstaan door (externe) deskundigen.

Looptijd grondexploitatie

Om de risico's die samenhangen met zeer lang lopende projecten te beperken, geeft de commissie BBV, op grond van gewijzigde verslagleggingvoorschriften, voor grondexploitaties een maximale looptijd van 10 jaar. Deze 10 jaar dient te worden gehanteerd als richttermijn, die voortschrijdend moet worden bezien en waar alleen gemotiveerd van kan worden afgeweken. Een gemotiveerde afwijking houdt in dat deze motivatie is geautoriseerd door het AB en verantwoord in de begroting en de jaarstukken. Derhalve vragen wij het AB deze motivering – die in lijn is met voorgaande jaren – expliciet te bevestigen.

De grondexploitatie van ADT kent een resterende looptijd van 12 jaar (2018-2029). De richttermijn van de commissie BBV wordt derhalve met 2 jaren overschreden.

De looptijd van de grondexploitatie van ADT wordt met name bepaald door de fasering van de bedrijfskavels in Technology Base. Zowel het geplande volume als de fasering hiervan zijn gebaseerd op de huidige marktomstandigheden en zijn afgestemd op de woningbouwafspraken die in regionaal verband zijn gemaakt. De overschrijding van de richttermijn met 2 jaren is zeer beperkt. Om eventuele onzekerheden en risico's die gepaard gaan met de langere looptijd te mitigeren, heeft ADT aanvullende risicobeperkende maatregelen getroffen. Zo worden kosten niet eerder dan strikt noodzakelijk gemaakt en zijn investeringen gekoppeld aan de realisatie van de verkopen. Daarnaast wordt er in de grondexploitatie geen opbrengstenstijging meer toegepast vanaf 2028.

Risicoanalyse

Ten behoeve van de grondexploitatie 2018 is een uitgebreide risicoanalyse uitgevoerd. Hierover wordt gerapporteerd in de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" in het jaarverslag. In deze paragraaf wordt ingegaan op de uitgevoerd scenarioanalyses en de parameters in de grondexploitatie.

Parameter kosten- en opbrengstenstijgingen:

In grondexploitaties wordt rekening gehouden met kosten- en opbrengstenstijgingen. Deze indexen worden bepaald op basis van historische reeksen en op verwachtingen in de toekomst. Elk jaar worden deze herijkt op basis van verwachtingen in de markt. Voor de toekomstige jaren (2018 en verder) zijn de parameters gelijkgesteld aan de parameters die door de gemeente Enschede worden gebruikt voor de meerjaren prognose grondexploitaties 2018 (MPG 2018). Deze parameters zijn in volgende tabel weergegeven.

	2018	**2019**	**2020**	**2021**	**2022 e.v.**
Kostenstijging	3,00%	3,00%	3,00%	2,00%	2,00%
Opbrengstenstijging:					
Woningbouw	2,00%	3,00%	3,00%	2,00%	2,00%
Bedrijventerreinen/kantoren	0,00%	0,00%	0,00%	1,00%	2,00%

Parameter Omslagrente en discontovoet:
Om forse vrijval van rentelasten te voorkomen wordt er binnen ADT gerekend met een zo realistisch mogelijke inschatting van de werkelijkheid. Daarom is de rente bij de grondexploitatie 2018 naar beneden bijgesteld. ADT heeft de leningenportefeuille (0 tot 1,5 jaar) weliswaar gewijzigd, maar daarbij is nog steeds sprake van lage rentes. Het rentescenario ziet er daardoor als volgt uit:

Tabel: Rentestaffel in grondexploitatie 2018 ADT

	2018	**2019**	**2020**	**2021 e.v.**
Rente	0,00%	1,00%	2,00%	3,00%

Er wordt gekozen voor een oplopende rente gekozen omdat met redelijke zekerheid kan worden vastgesteld dat de rente op korte termijn laag is. Ook is de verwachting dat ADT de komende jaren kortlopend blijft lenen. Omdat de rente op lange termijn onzeker is loopt de rente in het scenario voorzichtigheidshalve op tot 3,0 %.

Het moge duidelijk zijn dat de parameters, aannames en veronderstellingen waarop de grondexploitatie is gebaseerd van significante invloed zijn op de uitkomst van de contante waardeberekening. De directie is van mening dat zij daarin zorgvuldige afwegingen heeft gemaakt en dat die keuzes ten tijde van het opmaken van de jaarrekening realistisch zijn. Naar de aard van toekomstige inschattingen is het realistisch te veronderstellen dat in de toekomst de uitkomsten zullen afwijken van de gehanteerde inschattingen en uitgangspunten. Jaarlijks zullen daarom de grondexploitatie en de onderliggende parameters, aannames en veronderstellingen op actualiteit worden beoordeeld en zo nodig worden herzien.

Post onvoorzien in de grondexploitatie
Voor de deelgebieden is vanwege een al ver gevorderde planfase, met detaillering van de ontwerpen, het onvoorzien al bijgesteld naar 10% (’t Vaneker Zuidkamp, Deelgebied Noord) of zijn stelposten opgenomen (Saneren, EHS, Fokkerweg, Prins Bernhardpark, Deventerpoort).

In de grondexploitatie 2018 is daarmee circa € 3,9 miljoen aan onvoorzien en risicoposten opgenomen.

Uitzettingen met rentetypische looptijd < 1 jaar

	31-12-2017 (na resultaat bestemming)	31-12-2016
- Vorderingen op openbare lichamen (overig)	457.689	831.545
- Overige vorderingen	603.113	1.091.225
- Voorziening dubieuze debiteuren	132.231-	86.038-
- Uitzettingen 's Rijks schatkist	1.691.127	471.213
Totaal Uitzettingen met rentetypische looptijd < 1 jaar	**2.619.698**	**2.307.945**

De vorderingen op openbare lichamen betreft grotendeels de vordering op de Belastingdienst met betrekking tot de nog terug te vorderen BTW over het 4e kwartaal van 2017.

De overige vorderingen betreft het reguliere debiteuren saldo.

De voorziening voor mogelijke oninbaarheid van vorderingen bedroeg eind 2017 € 132.231,- Hier heeft in 2017 een dotatie aan plaatsgevonden van € 46.193.

	boekwaarde 1-1-2017	onttrekking voorziening	dotatie voorziening	boekwaarde 31-12-2017
Dubieuze debiteuren	86.038	0	46.193	132.231

De tegoeden van ADT aangehouden bij de Nederlandse schatkist bedragen per balansdatum € 1.691.127,-. Deze gelden staan volledig ter vrije beschikking van de GR.

Schatkistbankieren
Decentrale overheden zijn verplicht hun overtollige middelen aan te houden in de schatkist bij het ministerie van Financiën. Hiervoor geldt een drempelbedrag van 0,75% van het jaarlijkse begrotingstotaal, met een minimum van € 0,25 miljoen en een maximum van € 2,5 miljoen. Het drempelbedrag is gebaseerd op een gemiddelde per kwartaal en is voor ADT vastgesteld op € 250.000,-.

2017	gemiddeld banksaldo	drempel-bedrag	ruimte onder drempel
Kwartaal 1	-21.894	250.000	-271.894
Kwartaal 2	84.177	250.000	-165.823
Kwartaal 3	163.877	250.000	-86.123
Kwartaal 4	153.580	250.000	-96.420

Liquide middelen

Het saldo liquide middelen is opgebouwd uit het kassaldo en de banksaldi per einde boekjaar. Deze gelden staan volledig ter vrije beschikking van de GR.

	31-12-2017 (na resultaat bestemming)	31-12-2016
- Kas	355	219
- Liquide middelen	698.708	31.880
Totaal Liquide middelen	**699.063**	**32.099**

Overlopende activa

De overlopende activa bestaan ultimo 2017 uit vooruitbetaalde kosten en nog te betalen bedragen.

	31-12-2017 (na resultaat bestemming)	31-12-2016
- Vooruitbetaalde kosten	19.331	
- Nog te ontvangen bedragen	190.852	
Totaal Overlopende activa	**210.183**	**-**

PASSIVA

<u>Vaste passiva</u>

Eigen Vermogen

	31-12-2017 (na resultaat bestemming)	31-12-2016
- eigen vermogen		
- algemene reserve		
- bestemmingsreserves		
- resultaat na bestemming		
Totaal eigen vermogen		**-**

Het resultaat 2017 is in mindering gebracht op de vordering op de aandeelhouders.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd > 1 jaar

	31-12-2017 (na resultaat bestemming)	31-12-2016
- onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	-	37.000.000
- waarborgsommen	-	5.125
Totaal vaste schulden met rentetypische looptijd > 1 jaar	**-**	**37.005.125**

ADT heeft op 15 september 2016 een nieuwe lening aangetrokken voor een bedrag van € 37,0 miljoen, tegen een rente van -0,21 %. De lening is afgelopen op 12 januari 2018, derhalve is ultimo 2017 de lening onder netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar gerubriceerd. Op 12 januari 2018 is een nieuwe kortlopende kasgeldlening aangetrokken.

De totale rentebaten over de langlopende financiering van ADT bedroeg in 2017 € 80.603,-.

<u>Vlottende passiva</u>

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar

	31-12-2017 (na resultaat bestemming)	31-12-2016
- kasgeldleningen	37.000.000	1.000.000
- banksaldi	-	-
- overige schulden	2.254.853	3.159.075
Totaal netto-vlottende schulden met rentetypische looptijd < 1 jaar	**39.254.853**	**4.159.075**

De totale rentebaten over de financiering van ADT bedroeg in 2017 € 80.603,-.

De overige schulden hebben betrekking op reguliere openstaande crediteuren en het saldo van nog te ontvangen facturen na balansdatum.

Overlopende passiva

	31-12-2017 (na resultaat bestemming)	31-12-2016
- Nog te betalen bedragen	492.957	
- Vooruitontvangen bedragen	120.121	
Totaal overlopende passiva	**613.077**	**-**

Niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen

In 2015 is er Rijkssubsidie ontvangen voor Niet Geëxplodeerde Explosieven (NGE). Het gaat hierbij om detectiekosten. De kosten voor ruiming worden gedragen door defensie. Het ging hierbij om een regeling die via de gemeente Enschede is beschikt. We hebben een beschikking ontvangen van € 1.659.000,- hierover krijgen we 70% aan subsidie. In 2015 is er € 402.191,- en in 2016 is er € 228.201,- ontvangen. In 2017 is een declaratie t.l.v. de subsidie gedaan van € 121.144. Dit bedrag is in 2017 nog niet ontvangen. Per saldo bestaat er dus nog een recht van € 484.356 ultimo 2017, na ontvangst declaratie 2017 in 2018 is het recht € 363.211,-.

Vanuit het cultuur en historiefonds is er in mei 2014 via de gemeente Enschede € 67.000,- ontvangen (cf. beschikking 26-5-2014) voor het realiseren/instandhouding van een cultuurobject binnen EHS. Het ging hier om een bouwwerk uit de Tweede Wereldoorlog (Gefechtsstand). In februari 2016 is een aanvullende subsidie cultuurhistorie van € 100.000 aangevraagd. De provincie heeft hiervoor een voorlopige beschikking afgegeven.

In 2017 is een subsidiebeschikking ontvangen van het ministerie van Infrastructuur en Milieu voor een rijksbijdrage van € 900.000. Hiervan is een bedrag van € 150.000 beschikbaar gesteld voor onderzoek naar de mogelijkheden voor Remote Tower luchtverkeersleiding (luchtverkeersleiding op afstand) voor kleinere regionale luchthavens. Daarnaast is een bedrag van € 750.000 toegezegd voor het doen van luchtzijdige investeringen op de luchthaven. Momenteel wordt onderzocht op welke wijze deze bijdrage conform de staatssteunregels kan worden verleend. We hebben in 2017 een voorschot ontvangen van € 120.000. Deze is als overlopend passief verantwoord aangezien er nog geen uitgaven zijn gedaan.

6.3.3. Toelichting op het overzicht van baten en lasten

Hieronder volgt een toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 2017. Indien de realisatie van onderstaande posten meer dan 10% of € 100.000,- afwijkt van de begroting wordt deze toegelicht. In het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 2017 zijn financiële voordelen t.o.v. de begroting als positief bedrag weergegeven, een financieel nadeel t.o.v. begroting als negatief bedrag.

De mutatie Onderhanden werk en dotatie verliesvoorziening zijn apart weergegeven en nader toegelicht bij de resultaatbestemming 2017.

6.3.3.1 Baten en lasten grondexploitatie 2017

Baten grondexploitatie 2017	Begroting (na wijziging)	werkelijke baten en lasten	voor- of nadelig t.o.v. begroting
jaarschijf	2017	2017	2017
Woningbouw	5.275.595	5.659.737	384.142
Economie en leisure	-	-	-
Zorg / resort / overige voorzieningen	260.554	-	-260.554
Bestaand vastgoed	3.009.945	4.721.237	1.711.292
Natuur / agrarisch gebruik	-	-	-
Subsidies / overige opbrengsten	563.718	593.914	30.196
Inkomsten Beheer	665.237	573.579	-91.658
Rente-opbrengsten	-	82.023	82.023
Fonds bovenwijks	234.348	384.249	149.901
Verrekeningen	-	-	-
Overige	-	-	-
Totaal baten	**10.009.397**	**12.014.739**	**2.005.342**

Woningbouw
De gerealiseerde opbrengsten hebben voor het grootste deel betrekking op de verkoop van de kavels aan de Fokkerweg (€ 522.000,-), Prins Bernardpark (€ 1.080.000) en in ’t Vaneker (€ 4.058.000). Ten opzichte van de begroting is vanuit de kavelverkoop aan de Fokkerweg een klein voordeel van € 40.000 gerealiseerd, voor het Prins Bernardpark een voordeel van € 544.000 en ’t Vaneker is € 200.000 lager dan begroot in verband met het later mogen betalen (maximaal 9 maanden na ondertekening van de koopovereenkomst).

Zorg/resort/overige voorzieningen
Voor 2017 zijn er geen inkomsten uit Zorg/resort en voorzieningen geraamd dan wel gerealiseerd. De geraamde inkomsten worden in de herziene grondexploitatie 2018 doorgeschoven.

Bestaand vastgoed
De hogere baten dan begroot worden veroorzaakt door hogere verkopen Prins Bernardpark (€ 420.000), hogere verkopen ’t Vaneker/Zuidkamp (€ 1.200.000 miljoen) en de niet geraamde verkoop Deventerpoort van de portiersloge (€ 40.000).

Subsidies / overige opbrengsten
De hogere baten t.o.v. de begroting worden veroorzaakt door:
- Niet begrote subsidie niet gesprongen explosieven van € 121.00
- Niet begrote bijdrage provincie voor EHS van € 35.000

Inkomsten beheer
De inkomsten uit beheer vielen in 2017 lager uit dan begroot. Een nadere toelichting op de baten en lasten van beheer zijn opgenomen onder de toelichting op de lasten beheer.

Rente-opbrengsten
In de gewijzigde begroting 2017 waren geen rentekosten geraamd voor vreemd vermogen. ADT heeft in 2017 optimaal gebruik weten te maken van kortlopende financieringen wat heeft geleid tot een rentebate van € 80.000 (zie toelichting rentebaten).

Fonds bovenwijks
Het fonds bovenwijks wordt gevoed (bij verkopen) vanuit de diverse projecten binnen de grondexploitatie. Omdat het fonds bovenwijks als deelproject onderdeel uitmaakt van de grondexploitatie, hebben de baten en lasten van het fonds geen effect op het resultaat van de grondexploitatie. Zie ook de fondsen en verrekeningen onder de lasten.

Lasten grondexploitatie 2017	Begroting (na wijziging)	werkelijke baten en lasten	voor- of nadeel t.o.v. begroting
jaarschijf	2017	2017	2017
Verwervingskosten	1.523.160	-	1.523.160
Sloopkosten	657.089	425.740	231.349
Milieu / saneren / explosieven	1.074.652	59.795	1.014.857
Hoofdinfra	1.214.540	220.241	994.299
Bouwrijp maken	2.075.110	973.028	1.102.082
Woonrijp maken	1.089.951	706.238	383.713
Natuur	33.271	6.614	26.657
Fondsen en verrekeningen	268.738	488.111	-219.373
Planvoorbereidingskosten	3.430.998	3.609.109	-178.111
Beheerkosten	813.292	1.097.051	-283.759
Rente	-	-	-
Niet verrekenbare BTW	-	192.251	-192.251
Totaal lasten	**12.180.801**	**7.778.177**	**4.402.624**

Evenals voorgaande jaren heeft ADT ook in 2017 actief gestuurd op het voorkomen van kosten die kunnen worden uitgesteld naar latere maanden dan wel jaren. Kosten worden niet eerder dan strikt noodzakelijk gemaakt. Dit mede door de gefaseerde verkoop van kavels en bestaand vastgoed in de bestaande deelgebieden.

Verwervingskosten
Alle geraamde verwervingskosten schuiven door naar 2018. Het betreft de ontsluiting van het noordelijk deelgebied (t.p.v. toegangspoort van Technology Base), de eventuele afkoop zittende huurders in Prins Bernardpark, de afkoop vliegende gebruikers en de afkoop van huurrechten.

Sloopkosten
In de begroting werd rekening gehouden met ongeveer € 657.089,- aan kosten voor sloop en asbestverwijdering in bestaande panden op Deventerpoort en 't Vaneker/Zuidkamp. Deze kosten vallen lager uit doordat de sloop van de Deventerpoort (€ 60.000 geraamd) nog niet heeft plaatsgevonden in 2017. Daarnaast zijn de sloopkosten van het Prins Bernardpark € 50.000 lager dan begroot en 't Vaneker / Zuidkamp € 110.000 lager dan begroot. In de grondexploitatie 2018 zal deze post worden bijgesteld en nader worden geconcretiseerd op basis van de resterende te verkopen objecten.

Milieu / saneren / explosieven
De bodem wordt geschikt gemaakt voor toekomstige functies. De werkelijke kosten in verband met milieu, saneren en explosieven lagen in 2017 aanmerkelijk lager dan het hiervoor gereserveerde bedrag. Het bouwrijp maken ten behoeve van nieuwbouw voor bedrijven (zoals de proeffabriek) op Technology Base wordt dit jaar niet meer verwacht. De reservering wordt doorgeschoven in de grondexploitatie 2018. Defensie is overigens verantwoordelijk voor het detecteren en ruimen van explosieven.

Hoofdinfra
De werkelijke kosten zijn aanzienlijk lager uitgevallen door:

- de geraamde bijdrage van c.a. € 0,5 miljoen aan de provincie voor de aanleg van de rotonde voor de ontsluiting van de luchthaven is nog niet betaald in 2017. Voor deze bijdrage wordt vervolgens een subsidie ontvangen van gemeente Enschede die in 2018 is geraamd. Per saldo is dit dus nihil voor ADT.
- Daarnaast zijn de kosten voor aanleg van de hoofdinfrastructuur op deelgebied noord € 150.000 lager dan begroot.
- Tevens is de uitkijktoren voor EHS nog niet gebouwd ad € 100.000 terwijl deze wel in de begroting was opgenomen.
- De uitgaven in deelgebied 't Vaneker / Zuidkamp zijn € 230.000 lager dan begroot.

Bouwrijp maken
De lagere lasten bouwrijp maken worden voornamelijk veroorzaakt door uitgestelde werkzaamheden in de deelgebieden Noord en 't Vaneker/Zuidkamp (€ 0,9 miljoen). Tevens zijn kosten voor bouwrijp maken van 't Prins Bernardpark ongeveer € 0,2 miljoen lager dan begroot, dit is voor een deel uitfasering en een deel vrijval.

De in 2017 geplande werkzaamheden zullen worden uitgevoerd in 2018 e.v. Het hiermee samenhangende budget zal worden doorgeschoven.

Woonrijp maken
De werkelijke kosten zijn aanzienlijk lager uitgevallen, voornamelijk doordat er minder kosten zijn gemaakt voor ontvlechting nuts de Strip / Oostkamp (€ 200.000), woonrijp maken Fokkerweg (80.000 miljoen) en Deelgebied Noord (€ 100.000 miljoen). Deze werkzaamheden zijn nog niet uitgevoerd en worden de geraamde lasten doorgeschoven in de grondexploitatie 2018.

Natuur
De werkelijke lasten voor natuur wijken in 2017 nauwelijks af van de begroting.

Fondsen en verrekeningen
In de grondexploitatie van ADT is een "Fonds Bovenwijkse voorzieningen" opgenomen. Dit fonds wordt gebruikt ter dekking van investeringen in het gebied rondom Technology Base voor zover deze investeringen noodzakelijk zijn voor de ontwikkeling van de grond van de voormalige luchtmachtbasis. Er vinden geen andere afdrachten of vereveningen met betrekking tot bovenwijkse voorzieningen plaats, bijvoorbeeld met de gemeente Enschede.

Het "Fonds bovenwijkse voorzieningen" wordt naar evenredigheid van de grondverkopen gevuld, conform het vastgestelde beleid. In totaal is er in 2017 vanuit de diverse projecten een bedrag van € 488.111,- gedoteerd aan het fonds. De afdracht vanuit de woonparken aan het fonds bovenwijks is in 2017 ca. € 219.000,- hoger uitgevallen als gevolg van hogere verkopen 2017.

Planvoorbereidingskosten
Onder de plankosten zijn de kosten van de projectorganisatie ADT opgenomen. Onder de plankosten zijn kosten van personeel (gedetacheerd vanuit de deelnemers in de GR als ook extern ingehuurd), onderzoeken, advisering (bijvoorbeeld juridisch, fiscaal en op specifieke vakgebieden), communicatie en marketing en huisvesting en kantoorbenodigdheden opgenomen. De plankosten hebben vooral te maken met de inzet op EHS, 't Vaneker, Prins Bernhardpark en het noordelijk gebied (inclusief het plangebied van de luchthaven).
De hogere plankosten worden met name veroorzaakt door hogere plankosten deelgebied Noord en 't Vaneker/ Zuidkamp t.o.v. de begroting.

Beheerkosten openbare ruimte en vastgoed
In 2017 zijn er meer kosten (€ 284.000,-) gemaakt dan binnen de begroting was geraamd. Dit komt met name door hogere beheerkosten in deelgebied Noord.

ADT stuurt actief op het voorkomen van kosten op het gebied van beheer openbare ruimte en vastgoed. Beheeractiviteiten (en bijbehorende kosten) worden niet eerder dan strikt noodzakelijk uitgevoerd.

Als we het beheer van vastgoed integraal bekijken dan valt op dat we naast de hogere lasten minder aan baten hebben ontvangen dan begroot. In totaal is er sprake van een nadelig effect van circa € 375.416,-. In 2017 is geïnvesteerd in het opzetten van het parkmanagement waardoor er meer kosten zijn gemaakt dan begroot. De oorzaak van deze overschrijding wordt veroorzaakt doordat we zelf actief parkmanagement moeten opzetten als gevolg van het feit dat de verkoop van deelgebied noord in 2017 niet is doorgegaan. Dit heeft tot veel aanloopkosten in 2017 geleid. De extra toekomstige kosten voor beheer zijn verwerkt in de herziene grondexploitatie 2018.

	Begroting (na wijziging)	werkelijke baten en lasten	voor- of nadeel t.o.v. begroting
jaarschijf	2017	2017	2017
Kosten beheer	*813.292*	*1.097.051*	*-283.759*
Inkomsten beheer	*665.237*	*573.579*	*-91.658*
Saldo Beheer	*148.055*	*523.471*	*-375.416*

Rente vreemd vermogen
In de gewijzigde begroting 2017 waren geen rentekosten geraamd voor vreemd vermogen. ADT heeft in 2017 optimaal gebruik weten te maken van kortlopende financieringen wat heeft geleid tot een rentebate van € 80.000 (zie toelichting rentebaten).

Zie voor een nadere toelichting op de realisatie in 2017 ook de staat van rentelasten.

Niet verrekenbare BTW
ADT heeft regelmatig afstemming met de belastingsdienst over fiscale wetgeving. Voor ADT gaat het hier ondermeer over het berekend percentage voor voorbelasting. Deze worden per deelgebied verrekend met de vastgestelde verrekeningspercentages. Het advies van PWC inzake de vennootschapsbelasting (2016) hebben wij ter goedkeuring voorgelegd aan de belastingdienst. Zoals blijkt uit onderzoek van PWC zijn we niet belastingplichtig inzake de VPB.

Het resterende gedeelte (percentage) van de betaalde voorbelasting die niet als terug te vorderen BTW mee genomen kan worden, is als niet verrekenbare (kostenverhogende) BTW in de exploitatie verantwoord. Binnen de grondexploitatie is de *niet verrekenbare btw* niet expliciet geraamd, maar wordt deze geacht binnen de totale post onvoorzien opgevangen te worden. In de begroting is hier dan ook geen specifiek budget voor opgenomen.

Mutatie OHW grondexploitatie 2017	Begroting (na wijziging)	werkelijke baten en lasten	voor- of nadeel t.o.v. begroting
jaarschijf	2017	2017	2017
Mutatie Onderhanden Werk	2.171.404	-4.236.561	6.407.965

Het saldo van baten en lasten van de grondexploitatie uit 2017 (€ 4.236.561) is – conform BBV - als "mutatie onderhanden werk" onttrokken aan de voorraden bouwgronden in exploitatie (OHW) op de balans.

Onttrekking voorziening grondexploitatie 2017	Begroting (na wijziging)	werkelijke baten en lasten	voor- of nadeel t.o.v. begroting
jaarschijf	2017	2017	2017
Onttrekking voorziening OHW	-	1.173.975	(1.173.975)

Binnen deze jaarrekening 2017 valt de (verlies)voorziening Onderhanden Werk vrij voor een bedrag van € 1.173.975 De verliesvoorziening is daarmee exact voldoende om het geprognosticeerde negatieve resultaat van de grondexploitatie 2018 van € 17.076.076 (NCW 01-01-2018) op te kunnen vangen.

De (verlies)voorziening Onderhanden Werk is als waardecorrectie gepresenteerd op de post Onderhanden werk – waaronder bouwgronden in exploitatie.

6.3.3.2 Baten en lasten luchthavenexploitatie 2017

Baten luchthavenexploitatie	Begroting (na wijziging)	werkelijke baten en lasten	voor- of nadelig t.o.v. begroting
jaarschijf	2017	2017	2017
Landingsrechten	69.613	38.589	-31.024
Huurinkomsten	105.046	61.109	-43.937
Aviation gerelateerde baten	4.946	154.337	149.391
Vergoeding baangebruik	39.000	11.264	-27.736
Totaal baten	**218.605**	**265.300**	**46.695**

Landingsrechten

De baten uit landingsrechten zijn € 31.024 lager dan begroot vanwege de latere start van de luchthavenactiviteiten en het lagere aantal vliegtuigen dan geraamd.

Huurinkomsten

Vanwege uitstel van de komst van de beoogde huurder in hangar 8 en hangar 9 zijn niet alle begrote huurinkomsten gerealiseerd.

Aviation gerelateerde baten

De in 2017 gerealiseerde vluchten hebben inkomsten gegenereerd uit (niet begrote) brandstofverkopen. Daar staan echter ook lasten tegenover. Het resultaat van de Aviation activiteiten is als volgt:

	Begroting (na wijziging)	werkelijke baten en lasten	voor- of nadeel t.o.v. begroting
jaarschijf	2017	2017	2017
Aviation gerelateerde kosten	50.000	168.404	-118.404
Aviation gerelateerde baten	4.946	154.337	149.391
Resultaat Aviation	-45.054	-14.067	30.987

Vergoeding baangebruik

De overige inkomsten hebben betrekking op gebruiksvergoedingen voor gebruik van het banenstelsel en het terrein. De baten zijn lager dan begroot door minder baangebruik in dit eerste jaar door externe partijen dan geraamd.

Lasten luchthavenexploitatie 2017	Begroting (na wijziging)	werkelijke baten en lasten	voor- of nadeel t.o.v. begroting
jaarschijf	2017	2017	2017
Personeelskosten	216.498	295.468	-78.970
Beheerkosten	72.640	61.941	10.699
Aviation gerelateerde kosten	50.000	168.404	-118.404
Algemene bedrijfskosten	100.293	84.894	15.399
Erfpachtvergoeding ADT	12.000	-	12.000
Totaal lasten	**451.431**	**610.707**	**(159.276)**

Personeelskosten
De personeelskosten zijn € 78.970 hoger dan begroot. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een hogere ureninzet dan begroot vanwege de opstart van de luchthaven.

Beheerkosten
De kosten beheer terreinen en onderhoud bestaand vastgoed zijn iets lager uitgevallen dan begroot door de latere start van de luchthavenactiviteiten.

Aviation gerelateerde kosten
De kosten bestaan uit kosten voor brandstof, materieel, materialen en werkzaamheden ten behoeve van het vliegen. Deze kosten zijn € 118.404,- hoger uitgevallen dan begroot. Daar staat een opbrengst tegenover die € 149.391 is dan begroot (zie toelichting Aviation gerelateerde opbrengsten). Per saldo is de marge op Aviation positief.

Algemene bedrijfskosten
Dit betreffen de verkoopkosten, kantoorkosten, autokosten en overige bedrijfskosten. Deze zijn lager dan begroot door de latere start van de luchthavenactiviteiten.

Erfpachtvergoeding ADT
De erfpachtvergoeding aan ADT voor het gebruik van de baan is een interne verrekening binnen ADT die vanaf 2018 in rekening wordt gebracht. In 2017 is dat nog niet gebeurd vanwege de latere start en het opstarten van de luchthaven in 2017.

6.3.3.3 Overige baten en lasten 2017

Baten overige baten en lasten 2017	Begroting (na wijziging)	werkelijke baten en lasten	voor- of nadelig t.o.v. begroting
jaarschijf	2017	2017	2017
Huurinkomsten	-	43.562	43.562
Totaal	-	43.562	43.562

Huurinkomsten

De huurinkomsten waren begroot in de grondexploitatie. Deze worden vanaf 2017 echter verantwoord in de overige baten en lasten en wordt na overleg met de accountant vanaf 2017 buiten de grondexploitatie verantwoord.

Lasten overige baten en lasten 2017 jaarschijf	Begroting (na wijziging) 2017	werkelijke baten en lasten 2017	voor- of nadeel t.o.v. begroting 2017
Kapitaallasten	-	25.760	-25.760
Totaal	**-**	**25.760**	**-25.760**

Kapitaallasten
Dit betreffen de kapitaallasten 2017 voor B514 die eind 2016 door een huurder in gebruik is genomen. Deze lasten waren nog niet begroot.

6.4 Wet Normering Topinkomens

Sinds 2013 bestaat de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). De onderstaande verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Area Development Twente van toepassing zijnde regelgeving:

Voor het jaar 2017 is de generieke maximum bezoldigingsnorm vastgesteld op maximaal € 181.000. Dit is inclusief belaste onkostenvergoedingen en pensioenbijdrage.

Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

Voor 2017 zijn de leden van het dagelijks- en algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling 'gebiedsontwikkeling luchthaven Twente e.o.' en de heer Van der Ree – directeur Area Development Twente, belast met de dagelijkse leiding – als topfunctionaris geclassificeerd. De leden van het dagelijks- en algemeen bestuur zijn allen onbezoldigd.

Area Development Twente heeft geen toezichthoudende topfunctionarissen.

Leidinggevende topfunctionarissen

bedragen x € 1	**Dhr. L.J. van der Ree**
Functiegegevens	Directeur ADT
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 – 31/12
Deeltijdfactor in fte	0,78
Gewezen topfunctionaris?	Nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	Nee
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 128.087
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 0
Subtotaal	€ 128.087
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 140.778
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.
Totale bezoldiging	**€ 128.087**

bedragen x € 1	Dhr. L.J. van der Ree
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Gegevens 2016	
Aanvang en einde functievervulling in 2016	01/01 – 31/12
Deeltijdfactor 2016 in fte	1,0
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 156.287
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 0
Totale bezoldiging 2016	**€ 156.287**

Topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen met een bezoldiging van € 1.700 of minder

NAAM TOPFUNCTIONARIS	FUNCTIE
dhr. Y.J. van Hijum	Voorzitter DB en AB
dhr. P.G. Welman	Lid / Voorzitter DB en AB
dhr. J. Hatenboer	Lid DB en AB
Mevr. M.T. van Haaf	Lid DB en AB
dhr. E. Eerenberg	Lid AB
dhr. E. Boerman	Lid AB
dhr. H. van Agteren	Lid AB
dhr. E. Lievers (tot 31-01-2017)	Lid AB
Mevr. A. Traag (vanaf 31-01-2017)	Lid AB

De beloning en belastbare variabele en vaste onkostenvergoeding voor de inzet van de heer Van der Ree betreffen maandelijkse detacheringsvergoedingen (excl. btw) aan de gemeente Enschede. Deze vergoeding is gebaseerd op de salarislasten per maand inclusief sociale lasten en pensioenlasten.

Naast de vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2017 een bezoldiging boven het toepasselijke WNT-maximum hebben ontvangen, of waarvoor in eerdere jaren een vermelding op grond van de WOPT of de WNT heeft plaatsgevonden of had moeten plaatsvinden. Er zijn in 2017 geen ontslaguitkeringen aan overige functionarissen betaald die op grond van de WNT dienen te worden gerapporteerd. Conclusie is dan ook dat ADT geen topfunctionarissen dan wel overige functionarissen heeft waarbij de bezoldigingsnorm is overschreden. Ook zijn er geen uitkeringen gedaan wegens beëindiging van een dienstverband.

C OVERIGE GEGEVENS

7. Overige gegevens Area Development Twente 2017

Achtereenvolgens zijn de resultaatbestemming 2017, de gebeurtenissen na balansdatum en de controleverklaring 2017 opgenomen.

7.1 Resultaatbestemming 2017

Aan het algemeen bestuur wordt voorgesteld om tijdens de vergadering van 6 april 2018 te besluiten het definitieve voordelige exploitatiesaldo 2017 van de gemeenschappelijke regeling vast te stellen en in mindering te brengen op de vordering op de aandeelhouders.

7.2 Gebeurtenissen na balansdatum

Artikel 29 BBV schrijft voor dat inzichten van belang voor de financiële positie, dienen te worden verwerkt in de jaarrekening, ook als deze inzichten zijn verkregen na 31 december, maar vóór het vaststellen van de jaarstukken.

Voor het boekjaar 2017 zijn geen relevante gebeurtenissen na balansdatum getypeerd.

7.3 Controleverklaring

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente en omgeving (Area Development Twente)

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van gemeenschappelijke regeling Area Development Twente gecontroleerd.

WIJ CONTROLEERDEN	ONS OORDEEL
De jaarrekening bestaande uit: 1. het overzicht van baten en lasten over 2017 en de toelichting (pagina 34 tot en met pagina 35); en 2. de balans per 31 december 2017 en de toelichting (pagina 33 en pagina 38 tot en met pagina 46); 3. een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving (pagina 36 tot en met pagina 37).	Naar ons oordeel geeft de in de jaarstukken op pagina 32 tot en met pagina 54. opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2017 als van de activa en passiva van de gemeenschappelijke regeling Area Development Twente op 31 december 2017 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).
	Naar ons oordeel zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen zoals opgenomen in het door het algemeen bestuur vastgestelde normenkader.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen, alsmede het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 18 december 2015 en de Regeling Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2017. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeenschappelijke regeling Area Development Twente zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Benadrukking van de risicoanalyse en van belangrijke schattingen door het dagelijks bestuur

In het jaarverslag en de jaarrekening is op diverse plaatsen een toelichting gegeven op de onzekerheden die samenhangen met het business model van Area Development Twente en de daarmee samenhangende schattingen. Met name vestigen wij de aandacht op pagina 42 'Risicoparagraaf' in de toelichting op de jaarrekening. Hieruit blijken de belangrijkste risico's, de kernveronderstellingen, de belangrijkste onzekerheden verbonden aan belangrijke schattingen, het effect van eventuele veranderingen in de schattingsmethode alsook de oorzaken en implicaties van schattingsonzekerheden. Deze aangelegenheid doet geen afbreuk aan ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 84.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling controleprotocol WNT 2017. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met **het algemeen bestuur** overeengekomen dat wij aan het algemeen bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de EUR 84.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

B. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen (pagina 17 tot en met pagina 31)

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van het BBV is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten zoals opgenomen in artikel 213 lid 3 sub d van de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.
Het **dagelijks bestuur** is verantwoordelijk voor het opstellen van het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen zoals opgenomen in het door het algemeen bestuur vastgestelde normenkader.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Het algemeen bestuur is als kaderstellend en controlerend orgaan op grond van de Wet Gemeenschappelijke regelingen verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeenschappelijke regeling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 18 december 2015, de Regeling Controleprotocol WNT 2017, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groningen, 30 maart 2018

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

w.g. drs. R.H. Bouman RA

ONTWERPBEGROTING

2019 - 2022

ADT/AREA DEVELOPMENT TWENTE

Gemeenschappelijke Regeling

Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente en omgeving

Deel A: Beleidsbegroting 5

1. Inleiding 5

1.1 Activiteiten 5
1.2 Bepalingen met betrekking tot de begrotingscyclus 5
1.3 De functie van de begroting 5
1.4 Leeswijzer opbouw begroting 6

2 Algemeen kader ontwerpbegroting 2019 7

3 Programmaplan 7

3.1. Algemeen 7
3.2. Doelstelling Area Development Twente 7
3.3 Stand van de totale gebiedsontwikkeling 8
3.4. Programmaplan grondexploitatie 10
3.5. Programmaplan Twente Airport 17
3.6. Programmaplan overige activiteiten 19

4 Paragrafen 21

4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 21
4.2 Kapitaalgoederen 23
4.3 Financiering 24
4.4 Bedrijfsvoering 26
4.5 Verbonden partijen 27
4.6 Grondbeleid 27

Deel B: Financiële begroting 29

5. Begroting Area Development Twente 2019 29

6. Begroting onderdeel grondexploitatie 2019 31

6.1 Inleiding 31
6.2 Overzicht van baten en lasten onderdeel grondexploitatie 31
6.3 Toelichting baten en lasten 32
6.4 Parameters grondexploitatie 35

7. Begroting onderdeel Twente Airport 2019 38

7.1 Inleiding 38
7.2 Overzicht van baten en lasten onderdeel Twente Airport 38
7.3 Toelichting baten en lasten 39
7.4 Investeringen luchthaven 2019-2022 41

8. Begroting onderdeel overige activiteiten 2019 42

8.1 Inleiding 42
8.2 Overzicht van baten en lasten onderdeel overige activiteiten 42
8.3 Toelichting baten en lasten 42
8.4 Investeringen overige baten en lasten 2019-2022 43

Bijlage 1: Totale plangebied gebiedsontwikkeling Area Development Twente 45

Bijlage 2. Taakveldoverzicht ADT 46

Deel A: Beleidsbegroting

1. Inleiding

1.1 Activiteiten

De grondexploitatie 2018, de begroting van Twente Airport en de begroting van de overige activiteiten vormen de basis voor de begroting 2019. Vanaf deze begroting zijn deze drie activiteiten in aparte programma's ondergebracht en zijn ze in de financiële begroting ook apart toegelicht.

1.2 Bepalingen met betrekking tot de begrotingscyclus

a. Het dagelijks bestuur zendt - overeenkomstig artikel 22 lid 1 van de Gemeenschappelijke Regeling - vóór 15 april van het jaar voorafgaande aan het jaar waarvoor de begroting dient, de algemene financiële en beleidsmatige kaders aan de Gemeenteraad en Provinciale Staten.

   Het dagelijks bestuur zendt de ontwerpbegroting acht weken voordat zij aan het algemeen bestuur wordt aangeboden, onder bijvoeging van de grondexploitatie en voorzien van een toelichting toe. Tevens wordt een inzicht in de financiële toestand en meerjarenraming van de Gemeenschappelijke Regeling voor ten minste drie op het begrotingsjaar volgende jaren aan Provinciale Staten en aan de gemeenteraad van Enschede toegezonden. Het begrotingsjaar is gelijk aan het kalenderjaar.

   Voor de grondexploitatie geldt dat deze, in verband met marktgevoelige gegevens, in een openbaar en een vertrouwelijk deel wordt opgesteld. Het vertrouwelijk deel zal onder geheimhouding ter inzage worden gelegd bij Provinciale Staten en de gemeenteraad.

b. Op de ontwerpbegroting is artikel 59 van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen van toepassing. Provinciale Staten en de gemeenteraad van Enschede kunnen binnen acht weken na ontvangst van de ontwerpbegroting bij het dagelijks bestuur schriftelijk een zienswijze indienen. Het dagelijks bestuur voegt deze schriftelijke zienswijze, eventueel voorzien van een schriftelijke reactie daarop, bij de ontwerpbegroting zoals die aan het algemeen bestuur wordt aangeboden.

c. Het algemeen bestuur stelt vervolgens uiterlijk 15 juli van het jaar, voorafgaande aan het jaar waarvoor de begroting dient, de begroting vast.

d. Twee weken nadat deze is vastgesteld, doch uiterlijk 1 augustus van het jaar voorafgaande aan het jaar waarvoor de begroting dient, zendt het dagelijks bestuur - zo nodig - de begroting aan Provinciale Staten en de gemeenteraad, die bij de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties bedenkingen kunnen indienen.

1.3 De functie van de begroting

Op basis van de Financiële verordening (artikel 212 Gemeentewet / 216 Provinciewet) heeft het algemeen bestuur kaders gesteld voor het financiële beleid en het financiële beheer als ook de kaders voor de inrichting van de financiële organisatie. Bij de Controle verordening (artikel 213 Gemeentewet / 217 Provinciewet) heeft het algemeen bestuur de regels vastgesteld voor de controle op het financiële beheer en de inrichting van de financiële organisatie.

De financiële functie in de verordening omvat alle directe en indirecte activiteiten en processen ter uitvoering van de onderwerpen die zijn opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). De kernonderwerpen in het besluit zijn de begroting en rekening, de paragrafen, de financiële positie en in relatie daarmee de balans. De begroting betreft het vaststellen en toedelen van beschikbare gelden en de programma's die daarmee gerealiseerd moeten worden en vormt het kader waarbinnen de directie van ADT bevoegd is tot het doen van uitgaven en het aangaan van verplichtingen.

De begroting en de financiële positie zijn in onderlinge samenhang van belang voor het inzicht in de financiën van ADT. Om de financiële positie te beoordelen moet de vraag beantwoord worden of de financiën van ADT gezond zijn, ook op lange termijn.

1.4 Leeswijzer opbouw begroting

Deze begroting bestaat uit een beleidsbegroting en een financiële begroting.

Beleidsbegroting
De beleidsbegroting start met hoofdstuk 2, waarin een algemene inleiding rondom het beleidsinhoudelijke en financieel kader wordt gegeven.

In hoofdstuk 3 treft u het programmaplan aan. Het programmaplan start met een inleiding (3.1), gevolgd door een overzicht van de doelstellingen van ADT (3.2). Aansluitend is in 3.3 de stand van zaken van de gebiedsontwikkeling opgenomen. Vervolgens is in 3.4 t/m 3.5 een drietal programma's opgenomen met daarin het doel, resultaat en de kosten per programma.

Vanaf deze begroting zijn de activiteiten gesplitst in de volgende drie programma's:

- Programma grondexploitatie (3.4) In dit programma wordt ingegaan op het doel, resultaat en de kosten (3 w-vragen) van de verschillende deelgebieden die binnen de grondexploitatie zijn opgenomen.
- Programma Twente airport (3.5). Dit programma geeft het doel, resultaat en de kosten (3 w-vragen) weer van Twente Airport.
- Programma overige activiteiten (3.6). Dit programma geeft het doel, resultaat en de kosten (3 w-vragen) weer van de beheer activiteiten van ADT die niet tot de grondexploitatie en luchthaven activiteiten gerekend kunnen worden. Hierin zitten de activiteiten van de verhuur van panden waarin ADT heeft geïnvesteerd en de toekomstige uitgifte van gronden in erfpacht.

In hoofdstuk 4 wordt aandacht besteed aan de verplichte paragrafen uit het BBV.

Financiële begroting
De financiële begroting start ten slotte in hoofdstuk 5. In hoofdstuk 6, 7 en 8 wordt respectievelijk de begroting van de grondexploitatie, luchthaven en overige baten en lasten opgenomen. Hierin worden onder andere de programmabegroting 2019 en de daarin opgenomen baten en lasten toegelicht. Voor de baten en lasten is ook een doorkijk gemaakt naar de jaren 2020, 2021 en 2022. Deze ramingen kunnen in de loop van 2018 nog nader geconcretiseerd worden.

2 Algemeen kader ontwerpbegroting 2019

In de ontwerpbegroting 2019 zijn de activiteiten en financiële kaders voor de betreffende planperiode vastgelegd. Door vaststelling van deze begroting wordt het dagelijks bestuur voor de jaarschijf 2019 geautoriseerd tot uitvoering over te gaan van het beleid van ADT binnen de grenzen van het programma. Bij het programma zijn tevens de geplande investeringen aangegeven. Noodzakelijke financiële afwijkingen zullen - in het kader van door het algemeen bestuur vast te stellen begrotingswijzigingen - worden doorgevoerd, met inachtneming van het bepaalde in artikel 11 lid 4 van de Gemeenschappelijke Regeling. Genoemd artikel bepaalt, dat ten behoeve van een slagvaardig bestuur en beheer het dagelijks bestuur besluiten mag nemen die in financieel opzicht maximaal 10% afwijken van hetgeen ingevolge het vigerende grondverwervingsplan en de geldende grondaankoop- en gronduitgifteprijzen gelden, mits passend binnen het totaal van de begroting.

3 Programmaplan

3.1. Algemeen

Om alle plannen ten behoeve van de gebiedsontwikkeling luchthaven Twente e.o. te ontwikkelen en tot uitvoering te brengen, is in 2010 een gemeenschappelijke regeling van gemeente Enschede en provincie Overijssel opgericht, genaamd Area Development Twente (hierna ADT), die als gebiedsregisseur optreedt en eigenaar van de grond is. De missie van ADT is de transformatie van het huidige gebied in een vliegwiel voor een economisch sterker en duurzamer Twente.

Hiertoe is een grondexploitatie opgesteld die vanaf dat moment ieder jaar herzien wordt. In 2011 is, ten gevolge van de financiële en economische crisis, een strategische heroriëntatie op de plannen rondom de woon- en werkparken uitgevoerd. Begin 2012 is de uitwerking hiervan vastgelegd in Ontwikkelingsplan 2012. In 2014 heeft de commissie van Wijzen voor het noordelijk deelgebied een nieuwe visie gepresenteerd: Technology Base. Dat is vertaald in een Plan van Aanpak Technology Base (voorjaar 2015). Dat vormt de basis voor de werkzaamheden in het noordelijke deelgebied.

De opgaven en de organisatorische setting zijn nader uitgewerkt in het Bedrijfsplan ADT. In navolging van en aanvulling op het Bedrijfsplan 2017 is het aanvullend bedrijfsplan 2e helft 2017 en 2018 opgesteld en vastgesteld. In de bedrijfsplannen zijn de opgaven voor de betreffende jaren omschreven en de deelprojecten binnen de gebiedsontwikkeling en thema's in hun actualiteit opgenomen. Ook is ingegaan op de organisatie en haar verwachte inrichting en ontwikkeling in de betreffende jaren. Technology Base (deelgebied Noord) bevindt zich in de realisatiefase. Het natuurgebied is afgerond, de werkparken zijn grotendeels afgerond en de woonparken bevinden zich in de fase van realisatie. De uitvoering, realisatie, verkoop en kaveluitgifte is hier in volle gang.

3.2. Doelstelling Area Development Twente

ADT geeft vorm aan de unieke ontwikkeling van een gebied van circa 500 hectare waarbij zij inspeelt op de sterk veranderde vraag en de bijzondere kansen van dit gebied. ADT ontwikkelt vier bijzondere woonparken, drie werkparken, het bedrijvenpark Technology Base met daarbij het gebruik van de bestaande start- en landingsbaan, en een natuurgebied die deel uitmaakt van het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen EHS). Het doel hierbij is de duurzame versterking van de economische structuur van Twente met de daaruit voortvloeiende werkgelegenheid en het versterken van het woon- en leefklimaat.

Medio 2017 heeft het Algemeen Bestuur van ADT besloten tot een heroriëntatie op de ontwikkelstrategie voor de verschillende deelgebieden, gericht op de vraag op welke manier die gestalte moet krijgen. Hierover wordt eind 2018 besluitvorming verwacht. Tot medio 2019 blijft ADT in elk geval verantwoordelijk voor de ontwikkeling, realisatie en exploitatie van alle gebieden, voor zover die nog niet zijn verkocht.

3.3 Stand van de totale gebiedsontwikkeling

Technology Base, waaronder de luchthaven (deelgebied Noord)
In lijn met het advies van de commissie van Wijzen is er veel gebeurd om Technology Base tot ontwikkeling te brengen en nieuwe initiatieven te faciliteren. Dat wordt steeds meer zichtbaar op de locatie zelf. Een groeiend aantal bedrijven vestigt zich op Technology Base. De oude F16-shelters worden getransformeerd tot vaste, inspirerende onderkomens voor innovatieve bedrijven en de locatie en de start- en landingsbaan wordt steeds meer gezien als dé proef- en testlocatie voor vliegtuigen en unmanned systems. Binnen het cluster Safety & Security is met de Risk Factory en het Safety Fieldlab een stevige basis gelegd voor samenwerking tussen kennisinstellingen en de veiligheidsregio Twente; ontwikkelingen die goed passen op Technology Base, waardoor de economische impact verder vergroot wordt. Het college van Gedeputeerde Staten van Overijssel hebben op 1 maart 2017 het Luchthavenbesluit Twente Airport vastgesteld. Met het luchthavenbesluit wordt onder meer een vliegfunctie gerealiseerd voor zakelijk en recreatief vliegverkeer, en vliegverkeer voor ontmanteling van en onderhoud aan vliegtuigen als onderdeel van de gebiedsontwikkeling Technology Base. Het luchthavenbesluit is op 30 maart 2017 in werking getreden. In april 2017 landde het eerste vliegtuig, een Airbus A340-300, dat door Aircraft End-of-Life Solutions (AELS) op Twente Airport is ontmanteld. In december dat jaar heeft eveneens een Boeing 747-400 haar laatste vlucht naar Twente Airport gemaakt. Dit is het grootste passagierstoestel dat ooit op deze regionale luchthaven is geland.
De kracht van de ontwikkeling van Technology Base ligt in het integraal benaderen van het bedrijvenpark en de luchthaven. Het unieke profiel, zoals vastgelegd in het Plan van Aanpak Wientjes, blijft het kader voor het noordelijke deelgebied. In het eerste kwartaal van 2018 worden de bestemmingsplannen vastgesteld.

Nu we op koers liggen bij het realiseren van de ambities gesteld in het Plan van Aanpak Wientjes om *Technology Base te ontwikkelen tot dé iconische internationale ontwikkel-, demonstratie- en productiezone voor Advanced Materials and Manufacturing*, is in april 2017 door de colleges van GS en B&W een heroriëntatieproces gestart om te bepalen welke rol en positie de overheden willen (blijven) innemen ten aanzien van de gebiedsontwikkeling Technology Base (bedrijvenpark en de luchthaven) en de andere deelgebieden; en hoe ze verder willen gaan met de governance voor de doorontwikkeling van Technology Base en de andere deelgebieden.

Voor 2018 en 2019 heeft ADT een aangescherpte opdracht met de focus op de verdere ontwikkeling van Technology Base. Naast de goedlopende verkopen van de kavels voor woningen is de aandacht nu vooral gericht op concrete vormgeving van (het profiel van) Technology Base en het aantrekken van bedrijven. Daarvoor worden marketing en acquisitie ingezet, waar daar tot voor kort de rem op stond vanwege mogelijke verkoop van het hele gebied. Nu de beide partners in ADT hebben aangegeven nog tenminste 10 jaar eigendom te willen houden (en Twente Airport sowieso niet te willen verkopen), moet voortvarend worden gewerkt aan het realiseren van de ambities. Met het op 12 maart 2018 door de gemeenteraad van Enschede vastgestelde bestemmingsplan is dat ook goed mogelijk.
Verder wordt gewerkt aan de invoering van parkmanagement en het op gang brengen van de community van huurders en gebruikers van Technology Base. Dat brengt ook de realisatie van gemeenschappelijk te gebruiken voorzieningen/faciliteiten met zich mee en een versterking van het profiel en de uitstraling van het gebied door gerichte investeringen. Daar is voor een eerste deel rekening mee gehouden in deze begroting.

De andere deelgebieden
Veel van de oorspronkelijke opgaven zijn inmiddels gerealiseerd; er is 138 hectare Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen EHS) aangelegd en overgedragen aan provincie Overijssel en 50 hectare is verkocht voor de ontwikkeling tot een aansprekend gebied voor (inter)nationale beurzen en evenementen (Evenementen Vliegveld Twente).

De ontwikkelopgave voor de bedrijfsenclave Deventerpoort past niet meer binnen de door de gemeente bijgestelde regionale programmering bedrijventerreinen. Om die reden wordt voor Deventerpoort gezocht naar een andere invulling. De functie van bedrijventerrein wordt op termijn beëindigd; de huidige huurovereenkomsten worden niet meer verlengd. Eind 2017 zijn de eerste

stappen gezet voor het uitvoeren van een marktverkenning naar alternatieve invullingen die bijdragen aan het imago van het hele gebied.

Op de voormalige legeringskampen rond het vliegveld is 80 hectare aan woonparken volop in ontwikkeling. De verkoop van de panden en de kaveluitgifte verloopt zeer voorspoedig. Overmaat was reeds verkocht, Fokkerweg is inmiddels volledig belegd met opties of verkocht. Voor de kavels op 't Vaneker en Prins Bernhardpark is veel belangstelling. Ook in 2017 stonden de kampeerders voor de deur van ADT om op tijd te zijn voor de zo gewilde kavels. In de volgende tabel is een overzicht weergegeven van de verkoop van de kavels en panden in de woonparken.

Tabel: Overzicht verkopen kavels en panden woonparken per 1-1-2018

	Kavels Vaneker	**Panden Vaneker (wooneen-heden)**	**Parkwonen en Vaneker Kavels**	**Parkwonen Vaneker Panden (wooneen-heden)**	**Kavels Prins Bernhard-park**	**Panden Prins Bernhard-park**	**Fokkerweg kavels**	**Totaal**
Totale plan-omvang	**166**	**64**	**28**	**5**	**21**	**5**	**13**	**302**
In verkoop gebracht (vanaf start)	**86**	**38**	**8**	**5**	**21**	**2**	**13**	**173**
Waarvan geleverd per 01-01-2018	*37*	*31*	*0*	*0*	*3*	*2*	*10*	*83*
Waarvan verkocht per 01-01-2018	*15*	*2*	*0*	*0*	*7*	*0*	*2*	*26*
Waarvan in optie per 01-01-2018	*24*	*0*	*8*	*5*	*3*	*0*	*1*	*41*
Waarvan beschikbaar per 01-01-2018	*10*	*5*	*0*	*0*	*8*	*0*	*0*	*23*
Nog in verkoop te brengen	**80**	**26**	**20**	**0**	**0**	**3**	**0**	**129**

Heroriëntatie ontwikkelstrategie
Het bestuur van ADT heeft eind 2015 de ontwikkelingsstrategie voor Technology Base vastgesteld, die er op gericht was om tot vervreemding van het hele gebied over te gaan. De gesprekken en onderhandelingen met een marktpartij, die eind 2015 zijn begonnen, zijn in maart 2017 echter beëindigd zonder een succesvol resultaat, waarna besloten is tot een heroriëntatie op de ontwikkelstrategie. In april 2017 is door de colleges van GS en B&W het heroriëntatieproces gestart om te bepalen welke rol en positie de overheden willen (blijven) innemen ten aanzien van de gebiedsontwikkeling Technology Base (bedrijvenpark en de luchthaven) en de andere deelgebieden; en hoe ze verder willen gaan met de governance voor de doorontwikkeling van Technology Base en de andere deelgebieden.

ADT-organisatie verandert
De ADT organisatie zal in omvang veranderen en meebewegen met de ontwikkelingen. In algemene zin ziet ADT in 2018 een verdere verschuiving ontstaan naar realisatie- en exploitatiefase. ADT stuurt hierbij op een zo efficiënt mogelijke inrichting van de eigen organisatie en hieraan gerelateerde plankosten.
De werkzaamheden omtrent het afronden van de kavelverkopen voor de woonparken Fokkerweg en Prins Bernhardpark lopen nog tot en met 2022. De ontwikkeling van 't Vaneker wordt de komende jaren onverminderd voortgezet. De ontwikkeling en exploitatie van Technology Base vraagt volop aandacht en daarmee een forse inzet van ADT. De ontwikkelingen gaan snel en

vragen daarmee op verschillende aspecten in meer en mindere mate aandacht. De bemensing van ADT wordt steeds aangepast aan de concrete behoefte die de opgaven in de verschillende deelprojecten en thema's hebben. Per saldo zal de organisatie in omvang gelijk blijven.

Eind 2018 zal er in het heroriëntatieproces duidelijkheid zijn over de nieuwe organisatievorm. Vervolgens zal moeten worden voorzien in implementatie daarvan en beëindiging van de huidige GR. Dit zal een doorlooptijd hebben van één tot anderhalf jaar, tot die tijd is ADT verantwoordelijk voor de ontwikkeling, realisatie en exploitatie van alle gebieden, voor zover die nog niet zijn verkocht.

3.4. Programmaplan grondexploitatie

In het programmaplan wordt in de hoofdstukken 3.4.1 t/m 3.4.6 de doelen en het resultaat van de diverse deelgebieden en activiteiten toegelicht die binnen de grondexploitatie van het gebied zijn opgenomen. In hoofdstuk 3.4.7 wordt het financiële overzicht weergegeven.

3.4.1 Doel en resultaat Technology Base – bedrijvenpark

Het bedrijvenpark van de Technology Base valt onder het bestemmingsplan Voormalige vliegbasis Twenthe Noord en – Zones. Het gebied heeft een oppervlakte van circa 100 hectare (incl. 5 hectare Reservegebied). Dit gebied biedt ruimte aan de niet luchthavengebonden bedrijvigheid van Technology Base, zoals HTSM-AMM, Safety & Security en de bedrijfsvestigingen voor unmanned systems. Het doel is om bedrijven te faciliteren die passen binnen het profiel van Technology Base. Dit kan zowel in de bestaande gebouwen als in nieuwe gebouwen op te ontwikkelen bouwgronden.

Ook de Twentse Safety Campus, die al geruime tijd actief is op het noordelijke deelgebied, ontwikkelde zich verder. De oplevering van de nieuwe oefenvelden met het Brandoefengebouw en het onderzoekgebouw, in september 2016 levert nieuwe marktkansen. Er ligt een ferme omzet-opgave voor TSC / VRT om dit goed in de markt te zetten. Er staan geweldige eigentijdse voorzieningen voor trainings- en oefenfaciliteiten voor hulpdiensten, en zeker ook voor R&D-bedrijven en kennisinstellingen. De volgende stap in doorontwikkeling van de TSC is gericht op het uitbouwen van het testcentrum. TSC zal hiervoor partnerships aangaan met andere bedrijven en instanties.

De belangstelling van nieuwe bedrijven die zich willen vestigen groeit. Met vestiging van Dynteq, Ortega Submersibles en Space53 zijn de eerste duurzaam verbouwde shelters in gebruik genomen. Het doel is op korte termijn tot een groot aantal volgende vestigingen te komen. Dat geldt zeker voor het mogelijk maken van de eerste fabrieken met proefproductiefaciliteiten voor bedrijven die producten van nieuwe materialen ontwikkelen. Met al deze bedrijven ontstaat een aanzet voor het cluster van de AMM-bedrijvigheid.

<u>2018</u>
Momenteel dienen zich de eerste geïnteresseerde bedrijven voor vestiging aan. Om nieuwe vestigers te kunnen faciliteren wordt verder geïnvesteerd in het bestaande vastgoed en het bouwrijp maken van locaties. In 2018 wordt gewerkt om de verbouwing van de volgende twee shelters te realiseren. Daarnaast worden voorbereidingen getroffen voor het bouwrijp maken van de locatie proeffabriek.

De bouwrijp te maken kavels worden niet separaat verkocht maar in huur of erfpacht uitgegeven. De nutsvoorzieningen op de voormalige vliegbasis faciliteren deels nog de nieuwe ontwikkelingen. De ontvlechting van deze nutsvoorzieningen heeft afgelopen jaren plaatsgevonden en bevindt zich in een afrondend stadium. Daarnaast wordt voor het deelgebied Noord/ Technology Base onderzocht op welke wijze dit gebied het best op de reguliere nutsvoorzieningen aangesloten kan zijn. Veelvuldig overleg met diverse nutsmaatschappijen is hiervoor aan de orde, gericht op een overdracht van het merendeel van de systemen aan de reguliere leidingbeheerders en nutsmaatschappijen. Dit is een complexe opgave met technische, juridische en financiële afwegingen. De verwachting is dat de voorbereidingen voor de technische uitvoering dit jaar kunnen worden afgerond.

2019 - 2022
De grondexploitatie Deelgebied Noord gaat uit van een organische ontwikkeling waarbij zo weinig mogelijk geïnvesteerd wordt en zoveel mogelijk van de bestaande elementen (verharding, groen, bestaande panden et cetera) in het gebied worden gehandhaafd en hergebruikt.

De ontwikkelopgave zal zich deze komende periode meer gaan toeleggen op het bouwrijp maken en aanbieden van percelen. Het aantal te herontwikkelen panden vanuit beschikbaar vastgoed is tenslotte beperkt. Daarmee komt de nadruk meer te liggen op gebiedsontwikkeling, naast het beheer van het getransformeerde vastgoed. Dat betekent ook dat nieuwe delen van het terrein bouwrijp zullen worden gemaakt, waarvoor aanvullende onder- en bovengrondse infrastructuur nodig is. De ontwikkelopgave is vastgelegd in de grondexploitatie voor het gebied, en wordt gefaciliteerd door het bestemmingsplan Noord dat in maart 2018 door de Gemeenteraad is vastgesteld. Dit bestemmingsplan staat maximaal 124.000 m^2 bebouwing toe, waarvan maximaal 50.000 m^2 als luchthavenbedrijvigheid en maximaal 74.000 m^2 bedrijvigheid in het Bedrijvenpark. Om deze ontwikkeling te kunnen realiseren is een stevige marketing en acquisitie-inzet nodig, met een intensieve samenwerking van de partners (overheden, onderwijsinstellingen, OostNL en ADT).

De uitvoering van overdracht van de nutsleidingen zal in het begin van deze periode zijn beslag krijgen. Het gaat daarbij om een forse investering. Ook wordt er rekening gehouden met benodigde investeringen in voorzieningen als verbeterde entree, en het realiseren van een ontvangstgebouw, die doorontwikkeling een boost kunnen geven, en verbeterde faciliteiten bieden. In deze fase zal het parkmanagement dan thans geïnitieerd wordt, verder worden doorontwikkeld. Daarvoor is een intensivering van de afstemming met de gevestigde bedrijven nodig. De inzet op het vormen van een community kan daaraan bijdragen.

3.4.2 Doel en resultaat werkparken

Strip, Oostkamp en Deventerpoort zijn de oorspronkelijke werkparken van ADT. Het creëren van werkgelegenheid en het stimuleren van hergebruik van bestaande gebouwen en infrastructuur is de doelstelling van ADT voor deze deelgebieden.

Op 1 juli 2014 zijn circa 50 hectare van de werkparken De Strip, Oostkamp en een deel van de Deventerpoort verkocht en geleverd aan een private investeerder, de familie Van Eck. Het door hen opgerichte bedrijf Vliegveld Twenthe Evenementenlocatie ontwikkelt en exploiteert het terrein met een leisure-concept waarbij het accent ligt op een beurzen en evenementen.

Voor de deelgebieden De Strip en Oostkamp beperkte ADT zich tot het opstellen van het MER, de aanvraag en afstemming met de gemeente over de planologische procedures rondom Middengebied, projectafwijkingsbesluiten voor Hangar 11 en De Strip. Verder speelde de afstemming met de nieuwe eigenaar over zijn ontwikkelingen en praktische zaken als detectieonderzoek en ontvlechting van nutsvoorzieningen. De verwachting is dat deze inzet in 2018 kan worden afgerond met de vaststelling van het bestemmingsplan Midden, en de afronding van de ontvlechting van de nutsvoorzieningen.

Voor het deelgebied Deventerpoort - de bedrijfsenclave - heeft het bestuur van ADT, naar aanleiding van bijgesteld beleid van de gemeente Enschede, besloten dat de ontwikkelopgave bijgesteld moet worden omdat deze niet past binnen de regionale programmering bedrijventerreinen. Het ADT-bestuur heeft daarop besloten de lopende huren en gebruik bij einde huurtermijn te beëindigen, en het vrij te maken voor nieuwe functies, en niet langer te investeren in verbetering en herstructurering van de bedrijfsenclave.

Gezien de gewijzigde opgave voor de Deventerpoort is een nieuwe ontwikkelingsrichting nodig. In 2018 zal door ADT een marktbenadering worden gedaan om planinzendingen en biedingen te ontvangen en selecteren, met de bedoeling het terrein over te dragen aan een nieuwe eigenaar/ontwikkelaar/exploitant. De gemeente Enschede zal medewerking geven aan een waarschijnlijk benodigde bestemmingswijziging binnen de door hen gestelde planologische kaders.

Verondersteld wordt dat een eventueel benodigde bestemmingsplanwijziging een ontbindende voorwaarde zal zijn in een verkoopovereenkomst voor dit gebied, waardoor de finale levering pas

na 2019 zal kunnen plaatsvinden. Tot die tijd draagt ADT het beheer van het gebied, inclusief de resterende panden.

Het merendeel van de huurovereenkomsten is beëindigd per 31-12-2018. Aanvullende sloop en saneringen zullen dan in 2019 gedaan worden.

3.4.3 Doel en resultaat woonparken

De doelstelling is; een bijdrage leveren aan de sociaal economische structuurversterking van Enschede en Twente door unieke woonmilieus te creëren voor de bovenkant van de markt en daarmee de verhouding tussen de goedkope woningvoorraad en de duurdere woningvoorraad te verbeteren. Hierdoor wordt Enschede aantrekkelijker als woonstad.

Prins Bernhardpark
Het motto van de ontwikkeling in Prins Bernhardpark is 'Buiten thuis'. Prins Bernhardpark is vooral gericht op een specifiek segment (een enclave met extensieve bebouwing in de natuurlijke omgeving van de Lonnekerberg). In het gebied zijn 12 coulissekavels en 9 boskavels beschikbaar. De bestaande panden worden ingepast als woning. De groene kwaliteit van het gebied is gehandhaafd. Het bestemmingsplan is in 2016 onherroepelijk geworden.
Prins Bernhardpark is met haar omvang geschikt voor een overzichtelijke structuur van 21 kavels, waarbij de bestaande panden (waaronder verhuurde woningen en de voormalige officiersmess) worden ingepast als woning. De verkoop van kavels heeft in september 2016 een goede start gemaakt. Verschillende optanten hebben maar liefst 2 weken gekampeerd om hun voorkeurkavel te reserveren. Nagenoeg de helft van de kavels is toen al in optie genomen. Inmiddels zijn de eerste kavels verkocht en overgedragen, en zijn de eerste woningen in aanbouw.

Twee huurvrije panden zijn door openbare inschrijving in verkoop gebracht en verkocht. De in het gebied aanwezige tennisbaan is in 2017 in overleg met bewoners en gemeente opgeknapt en overgedragen aan gemeente en bewoners die het dagelijks beheer doen. Thans zijn nog 3 panden in verhuur. Zodra deze structurele huur eindigt kunnen de panden in verkoop genomen worden.

De verkoop van kavels zal van 2019 tot en met 2022 op dezelfde wijze worden voortgezet. Dit vraagt voortgaande inzet van de eigen makelaar, en bouwplaatscoördinator. Afhankelijk van de voortgang van de nieuwbouw wordt het finale woonrijp maken gepland, dat vooral gericht zal zijn op het herstraten van de ontsluitingsweg. De groenstructuren zijn inmiddels aangelegd.

Overmaat en Fokkerweg
Het bestemmingsplan voor de deelgebieden Overmaat en Fokkerweg is in 2014 onherroepelijk geworden. De verkoop van de Overmaat 11 is daarna in 2014 bekrachtigd door de notariële levering en overdracht.
Voor de Fokkerweg is de laatste fase van kavelverkoop ingegaan. Het merendeel van de beschikbare kavels is verkocht en bebouwd. De resterende kavels zijn onder optie. De ervaring leert dat daar nog een enkele wisseling in kan plaatsvinden als mensen alsnog afzien van hun reservering. Naar verwachting kan deze locatie in 2019 worden afgerond.

't Vaneker
Het motto van de ontwikkeling in 't Vaneker is: *"Precies wat je wilt!"*. De Schil en Zuidkamp worden ontwikkeld als één project. Om de samenwerking voor de ontwikkeling van 't Vaneker tussen de gemeente Enschede (eigenaar van De Schil) en ADT (eigenaar van het Zuidkamp) structureel vorm te geven, is in 2013 een samenwerkingsovereenkomst 't Vaneker vastgesteld waarin verantwoordelijkheden en werkafspraken zijn opgenomen.
Voor de verkoop van de woonkavels en bestaande panden zijn accountmanagers en makelaars aangesteld. Zij begeleiden de klant in het gehele proces van koop. Tot 2022 wordt jaarlijks 1 of 2 maal een groep kavels in verkoop gebracht. Daarnaast zullen naar verwachting twee voormalige garagecomplexen van Defensie verkocht zijn. Hierin kunnen maximaal 5 woningen worden gerealiseerd. Tenslotte zal vanaf 2019 de 2e fase van het project Parkwonen opgeleverd worden (12 luxe villa's) en zullen de gezamenlijke eigenaren het parklandschap in beheer gaan nemen.

Een bijzonder karakteristiek object is het pand Zuidkampweg 31. Dit is de huidige kantoorlocatie van ADT. Terwijl ADT inmiddels verhuist zal het pand verkocht worden en vanaf 2019 door een

particuliere ontwikkeling getransformeerd worden van kantoorpand naar 12 ruime, geschakelde woningen. Hetzelfde geldt voor het bestaande pand Z 798/79 dat nu nog verhuurd is, maar waarin na 2020 maximaal 5 woningen komen.

Vanaf 2018/2019 worden delen van 't Vaneker waar woningen zijn voltooid, woonrijp gemaakt. Dat betekent dat alle straten en de groenstructuren definitief worden ingericht en vervolgens worden overgedragen aan de stedelijke beheerorganisatie. Dit proces zal afhankelijk van bouwtempo van de particuliere woningen stapsgewijs van oost naar west in het gebied worden uitgevoerd.

3.4.4 Doel en resultaat natuur netwerk Nederland

De inrichting van het 130 hectare grote natuurgebied ten zuiden van de Technology Base is afgerond en overgedragen aan de eigenaar provincie Overijssel. Hiermee vormt het natuurgebied een verbinding tussen de omliggende landgoederen waarmee een groot aaneengesloten natuurgebied ontstaat waar planten en dieren zich vrij kunnen bewegen en ontwikkelen. De rijke cultuurhistorie gaat op een natuurlijke manier op in de omgeving en vormt een waardevolle aanvulling op de landschappelijke waarden.

Begin 2016 is de 'nieuwe natuur' voor publiek geopend. Met deze oplevering en overdracht is de opdracht van ADT met betrekking tot de inrichting van de EHS voltooid. Ook is de opdracht van de provincie aan ADT om toezicht te houden op het tweejarig onderhoudscontract met de aannemer (2016 en 2017) afgerond.

Uitvoering
In 2018 worden door ADT de werkzaamheden in het kader van de subsidie Cultuurhistorie afgerond. Het gaat om de bouw van een uitkijktoren en de projecten Luisterpost Fliegerhorst, Gefechtsstand, en Compenseerschijf. Met deze cultuurhistorische projecten wordt de belevingswaarde van het gebied en haar rijke cultuurhistorie vergroot.

De provincie heeft ADT opdracht gegeven voor het toezicht houden op het uitvoeren van het beheer tot eind 2017. De informatiefunctie en de handhaving van regels in het natuurgebied zijn een verantwoordelijkheid van de provincie. In de loop van het jaar moet de provincie duidelijk maken welke partij het beheer vanaf 2018 gaat doen.

3.4.5 Doel en resultaat deelgebiedoverstijgende thema's en deelprojecten

Een aantal deelgebiedoverstijgende, thematische aandachtsgebieden en deelprojecten maken onderdeel uit van de integrale ontwikkeling van de voormalige militaire basis. De volgende thema's worden hieronder toegelicht.

- Marketing en acquisitie;
- Duurzaamheid en innovatie;
- Cultuurhistorie en archeologie;
- (Ondergrondse) infrastructuur;
- Sanering

Communicatie, marketing en acquisitie
Tot en met 2017 zijn veel inspanningen gericht geweest op de communicatie over de verschillende procedures, zoals MER, Luchthavenbesluit en Bestemmingsplannen. Dit was een belangrijk onderdeel van de omgevingscommunicatie. Vanaf 2016 (EHS) en zeker in 2017 en 2018 gaat het steeds meer over concrete ontwikkelingen waarover de omgeving geïnformeerd wordt. Alle gebieden bevinden zich in de fase van uitvoering. In het Vaneker en Prins Bernhardpark worden ook de nieuwe bewoners frequent geïnformeerd en betrokken.

Vanaf 2018 komt daar de marketing en acquiitie voor Technology Base bij. Dat wordt een traject dat wordt voorbereid en uitgevoerd met een aantal partners, zoals OostNL, gemeente, provincie, UT en het Topteam. Daarbij worden meerdere instrumenten ingezet en worden bestaande relaties benut en uitgebreid. Voor deze aanpak is budget in deze begroting opgenomen.

Duurzaamheid en innovatie
Het thema duurzaamheid en innovatie speelt in alle deelgebieden en wordt meegenomen in de verschillende projecten. Hergebruik van de meeste aanwezige gebouwen en andere voorzieningen zoals infrastructuur, levert de grootste bijdrage aan de duurzaamheid. Verder zijn de werken en de aard van de voorzieningen gericht op een duurzame ontwikkeling van Technology Base.

Drie oude F16 shelters (B514, B515 en B519) zijn getransformeerd tot eigentijdse bedrijfspanden. De shelters in de druiventros zijn ontwikkeld met het uitgangspunt van een autarkische en duurzame ontwikkeling. Shelter B514 van Dynteq, de eerste shelter die herontwikkeld is, was genomineerd voor de Innovatieprijs van Uneto-VNI (branchevereniging voor installatietechnici in Nederland) en heeft de derde prijs in de wacht gesleept.

De shelters zijn all-electric gebouwd en worden verwarmd middels een warmtepomp, ondersteund met zonnepanelen. De drie gerealiseerde shelters hebben dus geen gasaansluiting. Vuilwaterafvoer wordt verwerkt in een IBA (Individuele Behandeling Afvalwater), waarmee het bestaande rioolnetwerk niet wordt belast, en niet doorgetrokken/vernieuwd hoeft te worden.

AELS is een dienstverlenend bedrijf dat duurzaam vliegtuigen ontmantelt en zich richt naar vlooteigenaren. De onderneming wil samen met deze eigenaren een volledige keten doorlopen: van intact vliegtuig tot het opnieuw inzetten van herbruikbare onderdelen en de waardevolle herbestemming van resterende materialen en grondstoffen.

Voor ‘t Vaneker is samen met de Universiteit van Amsterdam een methodiek ontwikkeld om te verkennen waar zich mogelijkheden kunnen voordoen tot verduurzaming. Deze methodiek is ook toegepast op Prins Bernhardpark. Conclusie is dat de belangrijkste kwaliteiten bestaan uit behoud van wat er is qua landschap en groen, bebouwing, verhardingen en hergebruik daarvan. Voor ’t Vaneker is onderzocht op welke innovatieve wijze om kan worden gegaan met de wateropgave in dit gebied met een “natte” bodemsituatie. Er is een aanbesteding ingezet om te komen tot een aanpak van verschillende consortia die pilots gaan realiseren voor zowel een aantal nieuwbouwkavels als in de bestaande stad. Dit is samen met de gemeente en de provincie voorbereid en begeleid. In 2018 en 2019 wordt deze pilot uitgevoerd.

Cultuurhistorie en archeologie
Cultuurhistorie en duurzaamheid worden verbonden door bestaande panden betekenis te geven in de transformatie tot woongebieden. De kwaliteit van de woongebieden wordt vergroot door de cultuurhistorische waarden beleefbaar te maken. Eenzelfde strategie wordt toegepast op het natuurgebied. ADT ondernam en onderneemt verschillende initiatieven om deze kwaliteiten te versterken en beleefbaar te maken, variërend van de aanleg van een cultuurbelevingspad in het natuurgebied tot de organisatie van een ‘Alliantiefabriek’ (Rentmeesters van de Toekomst), waarin de betrokken partijen zijn uitgenodigd de handen ineen te slaan en duurzaam samen te werken voor concrete initiatieven in en rondom de herontwikkelde gebieden. Er zijn waardevolle samenwerkingsprojecten en –trajecten gestart, vanuit een gezamenlijk gevoelde verantwoordelijkheid voor het gebied ten aanzien van natuur en cultuurhistorie. Dit wordt in 2018 voortgezet.

Daarnaast is bij de ontwikkeling van Technology Base uitgegaan van het behoud van het militaire erfgoed. Zo vormen de shelters met hun karakteristieke vorm en positionering aan de voormalige taxibanen, verscholen in het bos, een behoudenswaardig ensemble. Vanuit cultuurhistorisch oogpunt wordt aandacht gegeven aan het behoud van karakteristieke elementen. Bij de herontwikkeling van de shelter B514 is zijn de zware deuren die de shelter explosieproof afsloten behouden. Ook de belijning op de vloer is behouden. Doordat de shelter aan buitenzijde is geïsoleerd, is ook veel van de authentieke binnenzijde gehandhaafd. Deze werkwijze wordt bij de nog te verbouwen shelters doorgezet.

Infrastructuur
Een goede bereikbaarheid en ontsluiting van de verschillende deelgebieden is ook in de nieuwe situatie van groot belang. De "commissie Wientjes" benadrukt in haar rapport de unieke ligging van Twente als poort richting Duitsland en verder en het belang van een goede infrastructurele invulling en bereikbaarheid.

Op basis van het advies van de "commissie Wientjes" is een nieuw perspectief ontwikkeld en zijn een aantal procedures in gang gezet om dat perspectief verder uit te werken en vorm te geven. Op het programma voor 2018/2019 – 2022 staan:

- Afronding van de aanleg en afhechting van de beheersafspraken rondom de nieuwe rotonde op de kruising van de N737 (Weerseloseweg) en de toegangsweg tot Technology Base (Provincie/ADT);
- Uitvoeren van groot onderhoud en reconstructies (o.a. kruispunt Frans o/d Bult) van de N737 van Enschede tot Deurningen zodat dit de meest innovatieve weg van Nederland wordt (Provincie);
- Verbetering van de kruising van de Oude Deventerweg en de Oldenzaalsestraat (N733) door aanleg van een rotonde (Provincie);
- Verbetering van de bereikbaarheid van Technology Base anders dan met de auto (samenwerking tussen diverse partijen);
- Aanpassing van de bestaande bewegwijzering rondom Technology Base (Nationale Bewegwijzeringsdienst iov ADT.

Sanering
Bodemsaneringen op Noord worden qua uitvoering afgestemd op de ontwikkeling van het Noordelijk plangebied. Er wordt gekeken naar maatwerk zodat per ontwikkellocatie die bouwrijp wordt gemaakt, werk met werk kan worden gecombineerd.
Met betrekking tot de detectie, benadering en ruiming van munitie (NGE – Niet Gesprongen Explosieven) worden met Defensie gesprekken gevoerd om afspraken te maken over de verplichtingen uit de Koopovereenkomst om tot tijdige afronding van hun werkzaamheden te komen. De werkzaamheden zijn vergevorderd. Anderzijds blijft er een belangrijke opgave voor ADT voor de terreinen die bouwrijp worden gemaakt en voor nuts tracés. Daar kan zich munitie onder 100 pond bevinden die moet worden gesaneerd. Hiervoor zijn budgetten in de grondexploitatie opgenomen.

3.4.6 Doel en resultaat beheer (vastgoed en terreinen)

De te beheren objecten (vastgoed en terreinen) betreffen het hele terrein van de voormalige vliegbasis voor zover nog in eigendom bij ADT: Technology Base, 't Vaneker – Zuidkamp, Fokkerweg, Deventerpoort en Prins Bernhardpark.

Het beheer is er op gericht dat natuur, economie en maatschappelijke betrokkenheid elkaar te versterken om daarmee het gewenste vliegwieleffect voor Twente te ondersteunen. Hiervoor liggen ook voor 2018 en 2019 de volgende opdrachten / doelstellingen:

- Het technisch onderhouden en beheren van het vastgoed en bijbehorende installaties om verhuur mogelijk te maken
- Het technisch onderhouden en beheren van de terreinen voor wat betreft wegen, rioleringspompen, verlichting, drainage, graslandbeheer, afrastering, waterlopen, gemalen, riolering, groenvoorziening (deze laatste op een minimaal niveau)
- Het beveiligen van Technology Base
- Het zorg dragen voor de levering en verrekening van nutsvoorzieningen
- Het creëren van een duurzaam maatschappelijke meerwaarde door inzet van medewerkers met een afstand tot de arbeidsmarkt
- Wildbeheer

Het beheer geschiedt vanuit de gedachte dat waardevermindering van het vastgoed, terrein en vliegveld moet worden voorkomen en beheer en ingebruikname door verhuur zodanig wordt gestuurd dat een kostenbeperkende exploitatie ontstaat.

Het beheer valt inhoudelijk uiteen in het beheer van de terreinen, het onderhoud en de exploitatie van het bestaande vastgoed en het beheer van de nutsvoorzieningen. Deze onderdelen zijn afzonderlijk in beeld gebracht en geraamd. Naast de kosten voor de daadwerkelijke, technische uitvoering van beheer en onderhoud is ook rekening gehouden met de kosten van een beheerorganisatie.

3.4.7 Wat mag het kosten

De ontwikkeling en realisatie van de vastgestelde plannen voor het gebied, moeten overeenkomen met de uitgangspunten van het te voeren grondexploitatiebeleid. Het financiële kader voor de periode 2019 - 2022 voor de grondexploitatie ziet er als volgt uit:

Exploitatie grondexploitatie	**Boekwaarde GREX**	**jaarschijf**	**Begroting**	**Raming**	**Raming**	**Raming**
jaarschijf	**31-12-2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Totaal baten	65.585.967	10.411.923	8.878.613	6.630.423	4.872.213	5.815.813
Indexatie baten	0	92.736	335.742	410.916	381.442	539.095
Totaal lasten	98.930.453	13.616.830	8.504.268	7.263.207	5.224.921	5.109.326
Indexatie lasten		202.743	369.087	501.351	405.144	482.514
Saldo lasten en baten	-33.344.486	-3.314.914	341.000	-723.220	-376.410	763.068
boekwaarde*	-33.344.486					
saldo cumulatief	**-33.344.486**	**-36.659.400**	**-36.318.400**	**-37.041.620**	**-37.418.030**	**-36.654.962**

*Exclusief verliesvoorziening

3.5. Programmaplan Twente Airport

In het programmaplan wordt in hoofdstuk 3.5.1 het doel en het resultaat van Twente Airport toegelicht In hoofdstuk 3.5.2 wordt het financiële overzicht weergegeven.

3.5.1 Doel en resultaat luchthaven Twente Airport

Doel is om een goed functionerende luchthaven te exploiteren ten behoeve van Technology Base en als bijdrage aan een goed vestigingsklimaat in Twente en Oost Nederland. De luchthaven heeft een belangrijke zakelijke vliegfunctie en kent daarnaast een recreatieve functie voor General Aviation, waaronder de zweefvliegers. Door de vliegfunctie en de beschikbare ruimte is de luchthaven aantrekkelijk voor luchthavengebonden bedrijvigheid, waaronder End-of-Life bedrijven die duurzaam vliegtuigen ontmantelen. Tenslotte leent het vliegveld zich goed voor het uitvoeren van tests en certificeringen met vliegtuigen, tests met onbemande vliegtuigen (waaronder drones) en andere toepassingen.

Daarbij is uitgangspunt dat de luchthavenexploitatie, inclusief de luchthavengebonden bedrijvigheid, gedurende de komende 20 jaar tenminste kostendekkend is. Vorige jaar was een opstartjaar en is feitelijk pas begonnen na het inwerking treden van het luchthavenbesluit (maart 2017). De luchthaven is in 2018 nog niet kostendekkend. Het gebruik van de luchthaven zal de eerste jaren groeien evenals de bedrijvigheid, waardoor er naar verwachting vanaf 2019 sprake is van positieve resultaten.

Om de haalbaarheid van een rendabele luchthaveninfrastructuur te kunnen toetsen, is de afgelopen jaren onderzoek verricht naar de vraag naar platformgebonden bedrijvigheid. Dit onderzoek was aanvullend op het onderzoek dat in 2015 is verricht naar de kansen voor luchthavengebonden activiteiten en vliegbewegingen op Twente Airport. De begroting van Twente Airport is gebaseerd op de ervaringen in 2017 en op de uitkomsten van deze onderzoeken en de activiteiten als toekomstige luchthavenexploitant. De eerste tijd vervult ADT als gebiedseigenaar deze rol.

In 2015 is een goed passende kans benut met afspraken over de vestiging van Aero Nextlife (AXL). De in januari 2016 afgegeven omgevingsvergunning aan AXL werd in november 2016 overgenomen door het bedrijf AELS. AELS is een gerenommeerd ontmantelingsbedrijf dat is gevestigd op Woensdrecht. Op deze locatie kunnen zij echter geen wide-body's (vliegtuigen met twee gangpaden) ontmantelen. Deze mogelijkheid is er op Twente Airport wel, waardoor hun interesse werd gewekt. AELS is een mooi voorbeeld van circulaire economie; op innovatieve en heel duurzame wijze worden vliegtuigen die aan het eind van hun economische gebruikstermijn zijn, ontmanteld en worden onderdelen hergebruikt. Het levert tientallen arbeidsplaatsen op, met groeipotentie op korte termijn. Het is een innovatief bedrijf dat samen werkt met bedrijven in de regio en kennis- en onderzoeksinstellingen. In 2017 hebben de eerste vliegtuigen hun laatste vlucht gemaakt en zijn geland op Twente Airport voor ontmanteling.

Ten behoeve van de borging van de vliegfunctie is het luchthavengebied 'vliegklaar' gemaakt. Behalve de investeringen in het realiseren van IFR procedures, zijn de hiermee samenhangende werkzaamheden in 2017 afgerond.

Vooruitblik 2018 e.v.

Op 1 oktober 2017 heeft het ministerie van infrastructuur en waterstaat een besluit genomen om eenmalig een bedrag van € 900.000,- beschikbaar te stellen aan de luchthaven Twente. Van dit bedrag is € 150.000,- beschikbaar voor een onderzoek naar de mogelijkheden van een remote tower luchtverkeersleiding en € 750.000,- voor het doen van luchtzijdige investeringen. Dit zijn investeringen die benodigd zijn voor de ombouw van militaire naar burgerluchthaven en daarmee voor het exploiteren van een luchthaven, zoals het verbreden van taxibanen. Voorwaarde is dat deze luchtzijdige investeringen in lijn zijn met de regels voor staatssteun. Dit wordt momenteel onderzocht in overleg met het ministerie van I&W en met begeleiding van juridische deskundigheid op het gebied van staatssteun.

In 2017 is een groot deel van de subsidie voor de remote tower van de luchthaven (€ 120.000,-) door het Ministerie van I&W overgemaakt op rekening van de luchthaven ADT. Deze subsidie is als schuld op de balans ultimo 2017 opgenomen en zal naar verwachting in 2018 als bate en als last verantwoord worden.

AELS heeft inmiddels de eerste grote vliegtuigen ontmanteld, wat in de toekomst vaker zal gebeuren. Eind 2017 is gebleken dat er aanpassingen aan de taxibaan nodig zijn om deze grotere vliegtuigen na de landing te kunnen vervoeren naar AELS. De taxibaan was te smal voor het slepen van deze vliegtuigen.

USE-System Engineering zal in 2018 op de luchthaven een internationale demonstratie locatie maken voor haar bijzondere baanverlichtingsproducten waaronder een met Led lampen verlicht heliplatform. USE zal rond 1 miljoen investeren in ledverlichting die door alle gebruikers van de luchthaven kan worden gebruikt. De luchthaven heeft asfalt aangelegd ten behoeve van het realiseren van het heliplatform.

USE-System Engineering gaat in het voorjaar van 2018 een experience center vestigen in shelter B520. De verbouwing van shelter B520 is in 2017 gestart en wordt in het voorjaar van 2018 opgeleverd. Daarnaast wordt de taxitrack ingericht als demonstratie locatie voor de led-verlichting.

De werkzaamheden voor de taxibaan en heliplatform zijn inmiddels afgerond en zullen in 2018 worden afgerekend en zijn opgenomen in de begroting 2018 van Twente Airport (€ 100.000,-).

Deze luchtzijdige investering kan in aanmerking komen voor de subsidieregeling van I&W. Omdat het staatsteunonderzoek nog niet is afgerond wordt de investering in eerste instantie nog niet vanuit de subsidie bekostigd maar wordt het bedrag in deze begroting geactiveerd.

De procedure voor vliegen op basis van instrumenten (IFR) wordt in het najaar afgerond. Mogelijk wordt er een koppeling gelegd met de ontwikkeling van een Remote Tower en luchtverkeersdienstverlening op Twente Airport. Meer informatie hierover komt later dit jaar beschikbaar. Er worden gesprekken gevoerd met het ministerie van I&W, LVNL en CLSK.

Ten behoeve van het faciliteren van het bedrijf dat end-of-life vliegtuigen ontmantelt zijn in 2017 investeringen gedaan in hangaar 8. In 2018 wordt ook geïnvesteerd in het opknappen van een deel van de kantoren van hangaar 9 ten behoeve van dit bedrijf. In 2018 zullen er ten behoeve van AELS (huurder hangaar 8 en 9) ook kosten in het kader van bouw- en woonrijp maken plaatsvinden. Zoals aanleg parkeerplaatsen en de aanleg van een weg tussen hangaar 8 en 9.

Daarmee is het grootste deel van het bestaande vastgoed op de luchthaven verhuurd en zullen nieuwe vestigingen vanaf 2018 in nieuwbouw (zoals hallen voor Businessjets en narrow-boddy's) worden gerealiseerd. Twente Airport is bezig met de voorbereidingen van de hal voor de stalling van Businessjets. Voor deze hal is (net als bij de verbouw van de shelters) het uitgangspunt dat de investeringsruimte die op basis van de jaarlijkse huurinkomsten kan worden benut, wordt terugverdiend in 12,5 jaar.

3.5.2 Wat mag het kosten

Twente Airport is een economische activiteit. Om die reden maakt het luchthavengebied op de balans geen onderdeel meer uit van de voorraden, maar van de materiële vaste activa. Het jaarlijkse resultaat van de luchthavenbegroting wordt weergegeven als een resultaat in de exploitatie van ADT. Het resultaat van de begroting Twente Airport laat in 2018 een tekort zien van € 136.300,-. In 2019 is er een positief resultaat van € 491 en in 2020 een positief resultaat van € 17.056.

Het financiële kader voor 2018 en de periode 2019 - 2022 voor de luchthavenbegroting ziet er als volgt uit:

Exploitatie luchthaven	Werkelijk	Jaarschijf	Begroting	Raming	Raming	Raming
jaarschijf	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Baten	265.299	681.311	851.358	1.047.864	1.226.970	1.394.476
Lasten	610.707	817.611	850.867	1.030.808	1.172.043	1.296.071
Resultaat	**(345.408)**	**(136.300)**	**491**	**17.056**	**54.927**	**98.405**

3.6. Programmaplan overige activiteiten

3.6.1 Doel en resultaat overige activiteiten

De overige baten en lasten bestaan op dit moment uit de baten uit de verhuur van vastgoed in het bedrijvenpark Technology Base (waar in geïnvesteerd is) en de bijbehorende kapitaalslasten en de baten uit erfpacht (canon) en de daarbij behorende rentelasten.

Verhuur vastgoed
De overige baten en lasten bestaan uit de huurinkomsten van het vastgoed dat verbouwd is en langdurig verhuurd wordt. Het betreft de panden van Dyntec, Ortega en Space 53.

De lasten bestaan uit kapitaallasten van de investering, lasten beheer en onderhoud en overige belastingen en verzekeringen.

De investeringen in vastgoed zijn in totaal bijna € 1,5 miljoen. De panden B514 en B515 zijn voor 1 januari 2018 in gebruik genomen. Het pand van Space 53 is in 2018 in gebruik genomen.

De kapitaalslasten worden bepaald op basis van de herziene beleidsregels vaste activa. De totale lasten die betrekking hebben op beheer en onderhoud en overig zijn jaarlijks € 19.000,=

Erfpacht
Gronden die door ADT in erfpacht worden uitgegeven, worden opgenomen in de materiële vaste activa (MVA) en gewaardeerd conform de notitie erfpacht van de commissie BBV. De uitgifteprijs bij eerste uitgifte bij ADT is de verkoopprijs van de kavel zoals is opgenomen in de grondexploitatie. De gronden die worden uitgegeven in erfpacht worden vanuit de grondexploitatie tegen verkoopwaarde overgeboekt naar de MVA. De kapitaalslasten van deze grondopbrengsten worden aan de kostenkant in de overige baten en lasten opgenomen.
De baten (canon) uit erfpacht zijn aan de opbrengstenkant in de overige baten en lasten opgenomen.

In de grondexploitatie is 110.000 m2 in erfpacht uit te geven gronden opgenomen. Hierbij is uitgegaan van de volgende fasering:

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
m2	5.000	5.000	10.000	10.000	10.000	15.000	15.000	15.000	15.000	10.000
Canon 3,75% van € 130	€ 24.375	€ 24.375	€ 48.750	€ 48.750	€ 48.750	€ 73.125	€ 73.125	€ 73.125	€ 73.125	€ 48.750
Verkoopwaarde	€ 650.000	€ 650.000	€ 1.300.000	€ 1.300.000	€ 1.300.000	€ 1.950.000	€ 1.950.000	€ 1.950.000	€ 1.950.000	€ 1.300.000

Tegenover de canon staan de rentelasten van de verkoop waarde. Voor deze rentelasten is ook aangesloten op de herziene beleidsregels vaste activa.

3.6.2 Wat mag het kosten

Dit deel omvat de baten en lasten die niet toegerekend kunnen worden aan de grondexploitatie of de begroting Twente Airport. Dit deel omvat de baten en lasten die niet toegerekend kunnen worden aan de grondexploitatie of de begroting Twente Airport. Hieronder vallen:
-de verhuuropbrengsten en de daaraan gerelateerde kosten en kapitaallasten van investeringen in vastgoed dat niet behoort tot het luchthavengebied,
-de baten en lasten in het kader van in erfpacht uitgegeven gronden.
-de erfpachtvergoeding van de luchthaven (is een last in de luchthavenexploitatie).

De overige baten en lasten van ADT laten voor de periode 2018-2021 het volgende verloop zien:

Exploitatie overige activiteiten	**Werkelijk**	**Jaarschijf**	**Begroting**	**Raming**	**Raming**	**Raming**
jaarschijf	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Baten	43.562	114.181	134.341	161.740	189.161	237.049
Lasten	25.760	69.914	138.284	164.778	206.064	221.450
Resultaat	**17.802**	**44.267**	**(3.943)**	**(3.038)**	**(16.903)**	**15.599**

4 Paragrafen

Artikel 26 BBV schrijft voor dat in het jaarverslag dezelfde paragrafen opgenomen moeten worden als die in de begroting opgenomen zijn. Voor ADT zijn achtereenvolgens de volgende paragrafen van toepassing:

- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Kapitaalgoederen
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid

4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate ADT in staat is om het hoofd te bieden aan nadelen die kunnen ontstaan bij de uitvoering van haar taken. Het gewenste weerstandsvermogen wordt berekend op basis van een risico beheersingssysteem.

4.1.1 Risicoanalyse Grondexploitatie en luchthaven

Ten behoeve van de grondexploitatie 2018 is een uitgebreide risicoanalyse uitgevoerd. Hierbij zijn 3 soorten risico's onderscheiden. Met deze risico's is geen rekening gehouden bij het bepalen van de verliesvoorziening die is opgenomen in de balans van ADT.

Allereerst de "spreidingsrisico's", deze hebben betrekking op de aannames in prijzen en parameters, zoals gehanteerde indexen en grondprijzen. Ten tweede zijn er de "risico's bijzondere gebeurtenissen". Dit zijn risico's, buiten de scope van de grondexploitatie ramingen, die te maken hebben met de gevolgen van gebeurtenissen die zich voor kunnen doen zoals vertragingen of extra benodigde procedures. Ten derde zijn er onvoorziene gebeurtenissen, gebeurtenissen die nu nog niet in beeld zijn.

Ten opzichte van de grondexploitatie 2017 heeft een herijking van de belangrijkste risico's plaats gevonden. Een aantal risico's is toegevoegd en een aantal is weggevallen.
Voor de woonparken was 2017 een succesvol jaar, waarbij er meer verkocht is dan geprognotiseerd. Het risico op vertraging heeft hierdoor voor de woonparken een lager financieel effect ten opzichte van vorig jaar.

Voor deelgebied Noord zijn de risico's ten opzichte van vorig jaar groter geworden.

Bij de samenstelling van de risicoreservering is rekening gehouden met de risico's die gepaard gaat met de organische ontwikkeling van deelgebied Noord. Het uitgeefbaar gebied in deelgebied noord is bijna verdubbeld ten opzichte van vorig jaar. Tegenvallers als lagere opbrengsten en hogere kosten hebben hierdoor een groter financieel effect.
De belangrijkste risico's binnen de integrale gebiedsontwikkeling zijn:

- Het niet volledig in erfpacht uit kunnen geven van kavels op deelgebied Noord
- Hogere kosten (bouw en woonrijpmaken)
- Hogere kosten aanpassing nutsvoorzieningen

De belangrijkste risico's binnen de luchthavenexploitatie zijn:

- hogere kosten
- lagere opbrengsten
- vertraging in de fasering uitgifte erfpachtgronden

Bij de luchthavenexploitatie zijn de risico's berekend op basis van hogere kosten, lagere opbrengsten en een vertraging in de fasering van de opbrengsten.

4.1.2 Risicobeheersing

De gebiedsontwikkeling wordt organisch opgepakt. Hierbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de bestaande infrastructuur en gebouwen. Kosten worden pas gemaakt als er een gerede kans is op opbrengsten op korte termijn.

Het moge duidelijk zijn dat de parameters, aannames en veronderstellingen waarop de grondexploitatie is gebaseerd aanzienlijk zijn en tevens van significante invloed zijn op de uitkomst van de contante waardeberekening. De directie is van mening dat zij daarin zorgvuldige afwegingen heeft gemaakt en dat die keuzes ten tijde van het opmaken van de jaarrekening realistisch zijn. Naar de aard van toekomstige inschattingen is het realistisch te veronderstellen dat in de toekomst de uitkomsten zullen afwijken van de gehanteerde inschattingen en uitgangspunten. Jaarlijks zullen daarom de grondexploitatie en de onderliggende parameters, aannames en veronderstellingen op actualiteit worden beoordeeld en zo nodig worden herzien.

4.1.3 Weerstandsvermogen/risicoreservering

Het weerstandsvermogen van ADT wordt feitelijk gevormd door de garanties die de deelnemende partijen aan de gemeenschappelijke regeling hebben afgegeven. ADT brengt het exploitatietekort geheel in rekening bij de deelnemers.

De deelnemers in de gemeenschappelijke regeling staan borg voor het geprognosticeerde resultaat (NCW) uit de grondexploitatie 2018. Vaststelling van de grondexploitatie 2018 zal op 27 maart 2018 binnen het dagelijks bestuur plaatsvinden. Het algemeen bestuur zal de grondexploitatie op 6 april 2018 vaststellen.

Bij de grondexploitatie 2018 is een integrale risicosimulatie uitgevoerd, waaruit blijkt dat de 90% zekerheidswaarde op -/- € 25,1 miljoen op NCW 1-1-2018 ligt. In de integrale risicoanalyse is rekening gehouden met de componenten wonen, werken en overig (natuur en onderdelen uit de 'niet-fysieke' deelexploitaties). Voor de luchthaven is een aparte risicoanalyse uitgevoerd.

Ten opzichte van de basis grondexploitatie (-/- € 17,1 miljoen NCW) geeft dit een verschil van -/- € 8 miljoen. Dit betekent dat er een risicoreservering nodig is van € 8 miljoen op NCW 1-1-2018 om het resultaat per onderdeel met 90% zekerheid te kunnen halen.

In de grondexploitatie 2017 was de totaal benodigde risicoreservering inclusief de luchthaven € 9 miljoen. Het aandeel voor de grondexploitatie bedroeg € 7,6 miljoen en voor de luchthaven € 1,4 miljoen. Voor de grondexploitatie betekent dit dat het risicoprofiel per 1-1-2018 voor alle genoemde onderdelen nu gewijzigd is met € 0,4 miljoen (€ 8 miljoen minus € 7,6 miljoen).

De risicoreservering voor de grondexploitatie is ten opzichte van vorig jaar toegenomen tot € 8 miljoen. Uit de risicoanalyse van de luchthavenexploitatie blijkt dat een risicoreservering benodigd is van € 1,48 miljoen (toename € 0,08 mln).

De totaal door provincie en gemeente aan te houden risicoreservering voor zowel de grondexploitatie als de luchthavenexploitatie bedraagt daarmee € 9,48 miljoen. De aandeelhouders dienen een risicoreservering aan te houden van € 9,48 miljoen De risicoreservering dient binnen de begrotingen van de deelnemers (ieder voor 50%) opgenomen te worden.

4.1.4 Financiële kengetallen BBV

Net als gemeenten zijn gemeenschappelijke regelingen op grond van het gewijzigde BBV verplicht om een basisset financiële kengetallen op te nemen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Het betreft kengetallen als de netto schuldquote, de solvabiliteitsratio, de belastingcapaciteit en een kengetal dat boekwaarde van de grondexploitatie uitdrukt als percentage van de totale baten in de begroting. Een aantal specifieke eigenschappen van de ADT organisatie maakt dat deze kengetallen voor ADT niet van toepassing zijn. Zo is ADT volledig met vreemd vermogen gefinancierd, zijn de activiteiten van ADT naar hun aard eindig in de tijd, en bestaan de baten en lasten van ADT grotendeels uit de aan de grondexploitatie gerelateerde kasstromen. De kengetallen zijn daarom niet opgenomen in deze paragraaf.

4.1.5 Balans per 31 december 2018 (prognose / raming)

In onderstaand overzicht zijn de balans per 31 december 2017 en de geprognosticeerde balans voor 2018– na resultaatbepaling – weergegeven:

BALANS AREA DEVELOPMENT TWENTE

Activa (in €)	**31-12-2017**	**31-12-2018**	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**
Vaste Activa						
Materiële Vaste Activa						
- investeringen met een economisch nut luchthaven	432.864	1.545.627	3.653.312	3.696.904	3.630.488	3.491.071
- investeringen met een economisch nut overige baten en lasten	2.054.487	2.457.316	2.358.726	2.910.137	3.461.548	4.662.959
Financiële Vaste Activa						
- overige uitzettingen rentetypische looptijd > 1 jaar	17.635.707	17.727.739	17.731.192	17.717.174	17.679.150	17.565.145
Vlottende activa						
Voorraden						
- Voorraad grond- en hulpstoffen	11.350	11.350	11.350	11.350	11.350	11.350
- onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie (BIE)	16.230.338	19.545.252	19.204.252	19.927.472	20.303.882	19.540.814
Uitzettingen met rentetypische looptijd < 1 jaar						
- vorderingen op openbare lichamen	457.689	457.689	457.689	457.689	457.689	457.689
- overige vorderingen	470.883	470.883	470.883	470.883	470.883	470.883
- uitzettingen 's Rijks schatkist	1.691.127	150.000	150.000	150.000	150.000	150.000
Liquide middelen						
- liquide middelen	699.063	150.000	150.000	150.000	150.000	150.000
Overlopende activa						
-overlopende activa	210.183	210.183	210.183	210.183	210.183	210.183
totaal activa	**39.867.930**	**42.726.038**	**44.397.586**	**45.701.791**	**46.525.172**	**46.710.094**

Passiva (in €)	**31-12-2017 (na voorstel resultaat-bestemming)**	**31-12-2018 (na voorstel resultaat-bestemming)**	**31-12-2019 (na voorstel resultaat-bestemming)**	**31-12-2020 (na voorstel resultaat-bestemming)**	**31-12-2021 (na voorstel resultaat-bestemming)**	**31-12-2022 (na voorstel resultaat-bestemming)**
Vaste passiva						
Eigen vermogen						
- algemene reserve	-	-	-	-	-	-
- bestemmingsreserves	-	-	-	-	-	-
- resultaat na bestemming	-	-	-	-	-	-
Voorzieningen						
Vaste schulden met rentetypische looptijd > 1 jaar						
- onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	-	39.858.108	41.529.656	42.833.861	43.657.242	43.842.164
- waarborgsommen	-	-	-	-	-	-
Vlottende passiva						
Netto-vlottende schulden met rentetypische looptijd < 1 jaar						
- kasgeldleningen	37.000.000	-	-	-	-	-
- banksaldi	-	-	-	-	-	-
- overige schulden	2.254.853	2.254.853	2.254.853	2.254.853	2.254.853	2.254.853
Overlopende passiva						
-overlopende passiva	613.077	613.077	613.077	613.077	613.077	613.077
totaal passiva	**39.867.930**	**42.726.038**	**44.397.586**	**45.701.791**	**46.525.172**	**46.710.094**

4.2 Kapitaalgoederen

Kapitaalgoederen zijn investeringen met een langdurig economisch of maatschappelijk nut. Kapitaalgoederen zijn wegen, riolering, water, groen, gebouwen, automatisering en inventarissen (zgn. materiële activa), maar ook aan bijvoorbeeld bestemmingsplannen (zgn. immateriële activa). Al deze kapitaalgoederen dienen "onderhouden" te worden. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan zijn bepalend voor het voorzieningenniveau en de jaarlijkse lasten.

De notitie "Beleidsregels Vaste Activa ADT 2017" geeft aan hoe omgegaan wordt met investeringen. Tevens wordt de grenzen, methodiek, en wijze afschrijving aangegeven. Voorgenomen investeringen worden voorgelegd aan het bestuur (AB). De investeringen worden apart toegelicht in de paragraaf 'Investeringen' van de beleidsbegroting.

In haar vergadering van 9 februari 2016 heeft het DB besloten financieel nog geen rekening te houden met de instandhoudingskosten (groot onderhoud) van het banenstelsel, omdat dit pas na 2030 aan de orde zal zijn.

4.3 Financiering

In 2011 is het treasurystatuut vastgesteld. Dit statuut geeft kaders waarbinnen het college en de ambtelijke organisatie moeten blijven bij het beheer van de kasmiddelen en het aantrekken van geldleningen op de korte en de lange termijn. Uitgangspunt van het statuut is een voorzichtig risicomijdend beleid bij het uitzetten/beleggen van overtollige kasgelden. Het treasurystatuut sluit hierbij volledig aan op de verordening ex artikel 212 van de Gemeentewet (de Financiële verordening).

4.3.1. Algemeen

De doelstellingen van het treasurybeleid zijn vastgelegd in het treasurystatuut. Op 19 december 2014 heeft het dagelijks bestuur het aangepaste treasurystatuut vastgesteld. Aanpassing van het treasurystatuut uit 2010 was noodzakelijk vanwege gewijzigde regelgeving rondom de invoering van het verplichte schatkistbankieren en de aanscherping van regelgeving rondom derivaten (beleidskader derivaten voor decentrale overheden).

De treasurer van de gemeente Enschede verzorgt feitelijk de contacten met de markt en het aantrekken van de leningen.

In overeenstemming met artikel 3 van het treasurystatuut worden de limieten voor geldleningen vastgelegd in de begroting.

1. De kasgeldlimiet is gekoppeld aan het begrotingstotaal; dat wil zeggen de totale lasten dan wel baten van de begroting, inclusief tegelijkertijd met de begroting vastgestelde begrotingswijzigingen. De limiet is conform de wet Fido vastgesteld op 8,2%. Limiet kredieten in rekening-courant (= kasgeldlimiet) bedraagt in 2019 € 0,8 miljoen

Berekening kasgeldlimiet (x € 1.000)		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
1.	Begrotingstotaal (grondslag van berekening)	14.707.097 (lasten)	9.862.507 (lasten)	8.960.144 (lasten)	7.008.173 (lasten)	7.109.361 (lasten)
2.	Vastgesteld percentage (in wet fido)	8,2%	8,2%	8,2%	8,2%	8,2%
3.	**Kasgeldlimiet (1x 2)**	**1.205.982**	**808.726**	**734.732**	**574.670**	**582.968**

2. Limiet voor langlopende financiering blijft voor 2018 en 2019 gehandhaafd op € 50.000.000,-. De hogere limiet maakt het evenwel mogelijk om eventueel vroegtijdig financieringen af te sluiten voor de komende jaren, indien de (rente)ontwikkeling hiertoe aanleiding geeft.
3. Overtollige liquide middelen worden, boven een bepaald drempelbedrag, aangehouden bij ’s rijks schatkist. Het drempelbedrag in 2018 en 2019 is vastgesteld op € 250.000,-.

   Risico's bij uitzettingen in vastrentende waarden tot aan het drempelbedrag worden beperkt door slechts uitzettingen te doen binnen de regelgeving uit de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden

   De Gemeenschappelijke Regeling beperkt de risico’s op uitzettingen door daarbij uitsluitend de volgende relevante producten te hanteren:

   - rekening-courant
   - spaarrekening
   - daggeld
   - deposito’s

4.3.2. Renterisico-norm

De renterisico-norm geeft het kader aan voor de spreiding van looptijden in de leningenportefeuille. Het doel is om overmatige renterisico's op de vaste schuld te vermijden. In onderstaande tabel is te zien dat deze norm niet wordt overschreden.

Berekening renterisiconorm (x € 1.000)		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
1.	Begrotingstotaal	14.707.097	9.862.507	8.960.144	7.008.173	7.109.361
2.	Vastgesteld percentage (in wet fido)	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%
3.	**Renterisiconorm** ((1 x 2) /100)	2.941.419	1.972.501	1.792.029	1.401.635	1.421.872
4.	Aflossingen	-	-	-	-	-
5.	Ruimte onder renterisiconorm (3 - 4)	2.941.419	1.972.501	1.792.029	1.401.635	1.421.872

4.3.3. Liquiditeitsplanning

Binnen ADT is een liquiditeitsplanning opgesteld. Het verwachte verloop van de liquiditeit in de periode 2018-2022 is als volgt:

Verloop liquiditeit	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Beginstand*	(34.909.810)	(39.981.381)	(42.019.902)	(43.799.100)	(45.098.492)
Grondexploitatie	(3.314.914)	341.000	(723.220)	(376.410)	763.068
Luchthavenexploitatie	(1.296.299)	(2.276.988)	(304.352)	(157.489)	(41.011)
Overige baten en lasten	(460.358)	(102.533)	(751.627)	(765.492)	(1.382.990)
Eindstand	**(39.981.381)**	**(42.019.902)**	**(43.799.100)**	**(45.098.492)**	**(45.759.426)**

*Beginstand 2018 is eindstand 2017 lening ad 37 miljoen minus liquide middelen en uitzettingen in schatkist

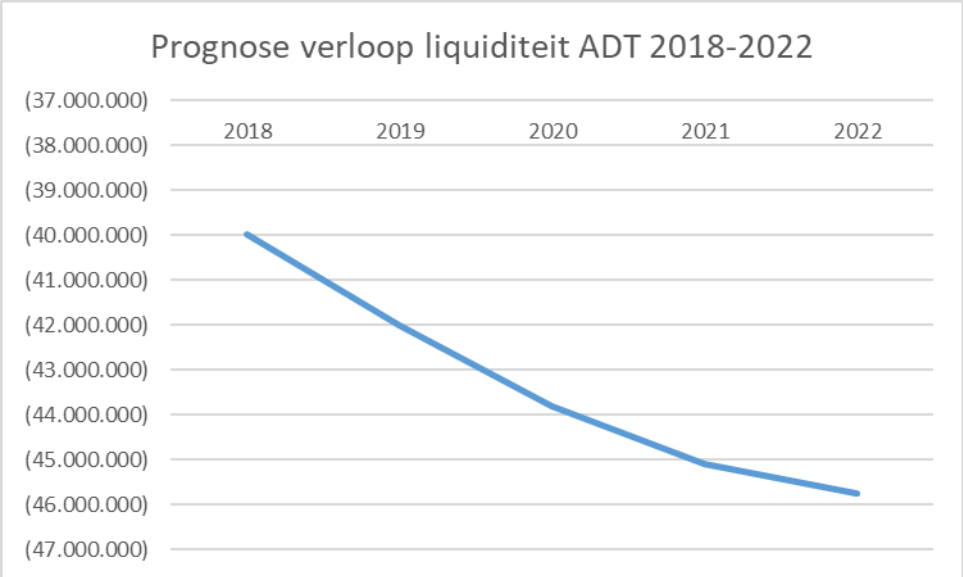

De reden van de daling van de liquiditeiten wordt primair veroorzaakt door de toekomstige investeringen in de luchthaven en op Technology Base (overige baten en lasten). De rentelasten die ten grondslag liggen aan deze financiering zijn meegenomen in de begroting en worden dus in de toekomst ruimschoots terugverdiend. Aan de extra financiering staat ook waarde tegenover, namelijk gronden en gebouwen.

In januari 2018 heeft het ADT een kasgeldlening afgesloten van € 37 miljoen. Deze kan maandelijks qua hoogte worden gewijzigd. Naar verwachting zal in de loop van 2018 een hogere financiering moeten worden aangetrokken met name vanwege de investeringen in de luchthaven en de overige baten en lasten.

4.3.4. Rentetoerekening en renteresultaat

De rentelasten van ADT worden toegerekend aan de grondexploitatie en de overige investeringen van ADT.

Aan de grondexploitatie wordt rente toegerekend over de boekwaarde per 1 januari van het betreffende jaar. De renteparameter voor deze rentetoerekening bedraagt op begrotingsbasis 0% in 2018, 1,0% in 2019, 2,0% in 2020 en 3,0% vanaf 2021 tot het einde van de looptijd van de grondexploitatie. Conform de bepalingen van het BBV dient de rente van de grondexploitatie op rekeningbasis herrekend te worden, aangezien alleen de daadwerkelijk over het vreemd vermogen betaalde rentelasten aan de grondexploitatie toegerekend mogen worden.

De rentetoerekening aan de investeringen van ADT vindt plaats conform de notitie 'Beleidsregels vaste activa ADT'.

	Rentetoerekening ADT*	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
1.	Rentebaten en rentelasten ADT (saldo)	-	404.797	850.498	1.302.431	1.308.044
	Toerekening grondexploitatie	-	363.082	726.337	1.100.468	1.094.878
	Toerekening investeringen luchthaven	-	17.142	76.987	113.503	109.321
	Toerekening investeringen overige activiteiten	-	24.573	47.174	88.460	103.845
2.	**Totaal toegerekende rente**	-	404.797	850.498	1.302.431	1.308.044
3.	**Renteresultaat**	-	-	-	-	-

Het saldo van de rentebaten en rentelasten (1) volgt uit de geraamde financieringsbehoefte van ADT in combinatie met de meerjarige renteverwachting. Deze renteverwachting vormt tevens de basis voor de renteparameter in de grondexploitatie van ADT.

Het saldo van de geraamde rentebaten en rentelasten (1) enerzijds en de aan de grondexploitatie en investeringen toegerekende rente (2) anderzijds leidt tot een renteresultaat (3). Voor de jaren 2018-2022 is er op begrotingsbasis sprake van een renteresultaat van 0 aangezien de rentelasten volledig worden doorberekend naar de grondexploitatie en de investeringen.

4.4 Bedrijfsvoering

4.4.1 Planning & Control

Voor de sturing en verantwoording kent ADT de volgende Planning & Controlcyclus.

Instrument/document	aan	datum	betreft
- aanleveren concept begroting	Raad & Staten	vóór 15 april	jaar T+1
- vaststellen meerjarenbegroting	AB	vóór 15 juli	jaar T+1
- voortgangsbericht	DB	juli / okt	jaar T
- aanleveren voorlopige jaarrekening	Raad & Staten	vóór 15 april	jaar T-1
- aanleveren jaarverslag/jaarrekening	DB	vóór 1 mei	jaar T-1
- vaststellen jaarverslag/jaarrekening	AB	vóór 1 juli	jaar T-1

4.4.2 P&O beleid

De gemeenschappelijke regeling ADT heeft geen personeel in dienst, maar maakt gebruik van detachering en externe inhuur op projectbasis. De gedetacheerde projectmedewerkers zijn

werkzaam voor de gemeente Enschede of de provincie Overijssel. Voor Area Development Twente is geen apart P&O beleid geformuleerd dan wel vastgesteld.

4.4.3 Personeel

In algemene zin ziet ADT een verschuiving ontstaan naar ontwikkelfase en realisatiefase. ADT stuurt hierbij op een zo efficiënt mogelijke inrichting van de eigen organisatie en hieraan gerelateerde plankosten. Het totaal aantal fte[1] is tussen 2013 en 2017 gedaald van ruim 22 fte naar 20 fte. In 2018 en 2019 gaan we ervan uit dat we met de huidige omvang van de beheerorganisatie de eerste fase van parkmanagement kunnen vormgeven.

4.4.4 Administratieve organisatie, interne controle en rechtmatigheid

Als 'wakend oog' voor de organisatie zijn er door de controller het afgelopen jaar onderwerpen opgepakt waarover audits zijn uitgevoerd, naast het voornamelijk uitvoeren van de strategische adviesfunctie van de controller. Conclusie is dat directie en bestuur van ADT momenteel in voldoende mate 'in control' zijn op het: realiseren van de strategische en operationele doelen, tegen een effectieve en efficiënte middelen inzet, ondersteund door een effectief en efficiënt risicomanagementsysteem.

Het 'in control' zijn vraagt om continu 'onderhoud' en het is van belang om hieraan aandacht te blijven besteden. In 2018 wordt een nieuw auditplan 2018 e.v. opgesteld en wordt het oude Auditplan 2015-2017 geëvalueerd.

4.4.5 Informatisering en Automatisering

ADT maakt gebruik van een automatiseringsomgeving in eigen beheer en heeft het digitale archiveringssysteem grotendeels ingericht volgens de richtlijnen en het systeem van de gemeente Enschede. De toegankelijkheid van het digitale archief is gewaarborgd door het inrichten van een herkenbare mappenstructuur.

De uitwerking van de vastgestelde Archiefverordening, het Besluit informatiebeheer, is in 2013 door het Dagelijks Bestuur vastgesteld. Hierin is de archiefbewaarplaats en de beheereenheid opgenomen. Verdere overdracht van het (digitale) archief aan de gemeente Enschede van ADT blijft ook in 2018 een continu proces waarin ADT verantwoordelijk is voor een correcte aanlevering zodat de gemeente Enschede zorg kan dragen voor een juiste archivering. Afstemming over archiefzorg en –beheer vindt periodiek plaats met de provinciale archiefinspecteur – tevens provinciearchivaris – en de verantwoordelijke eenheid bij de gemeente Enschede. Deze afstemming is adviserend van karakter, er wordt geen archiefwettelijk toezicht uitgeoefend door de provinciearchivaris.

4.5 Verbonden partijen

ADT heeft geen verbonden partijen, maar is zelf wel een verbonden partij van de gemeente Enschede en de provincie Overijssel.

4.6 Grondbeleid

In de verordening op het financiële beleid en beheer is aangegeven dat het Dagelijks Bestuur jaarlijks, als onderdeel van de grondexploitatie, een grondverwervingsplan aanbied ter behandeling en vaststelling door het Algemeen Bestuur. In dit plan wordt aandacht besteed aan:

a) het (meerjarig) beleid van de GR t.a.v. de verwerving en vervreemding van gronden (o.a. voorwaarden en grondprijs);

b) de stand van zaken met betrekking tot de voorraadverwerving en uitgifte van gronden;

c) de stand van zaken met betrekking tot de uitgifte van gronden in erfpacht en de bijstelling van de erfpachtvergoedingen.

[1] Fte=fulltime equivalent (eenheid waarin de omvang van een baan of de totale personeelssterkte wordt uitgedrukt)

Jaarlijks, als onderdeel van de grondexploitatie, wordt de stand van zaken met betrekking tot de verwerving van gronden en uitgifte van gronden toegelicht.

Het grondverwerving- en uitgifteplan wordt jaarlijks door het Algemeen Bestuur van ADT als onderdeel van de herziene grondexploitatie vastgesteld.

Deel B: Financiële begroting

5. Begroting Area Development Twente 2019

In hoofdstuk 5 geven wij de totale begroting van ADT weer. De baten en lasten zijn gesplitst in de drie onderdelen, grondexploitatie, luchthavenexploitatie en overige baten en lasten. In hoofdstuk 6, 7 en 8 worden de diverse exploitaties nader uitgewerkt en toegelicht

Overzicht baten en lasten *(incl. mutaties voorzieningen)*	Werkelijk	begroting (na wijziging)	begroting	begroting	begroting	begroting
(in €) jaarschijf	2017	2018	2019	2020	2021	2022
BATEN:						
Grondexploitatie						
Woningbouw	5.659.737	6.300.980	6.715.653	4.141.934	3.461.698	2.522.361
Bedrijventerreinen	-	651.385	-	650.000	650.000	1.300.000
Zorg / resort / overige voorzieningen	-	260.554	-	-	-	-
Bestaand vastgoed	4.721.237	1.901.497	1.009.522	1.009.522	-	1.225.000
Natuur / agrarisch gebruik	-	11.468	208.326	-	-	-
Subsidies / overige opbrengsten	593.914	166.667	-	-	-	-
Fonds bovenwijks	384.249	547.683	338.629	318.438	255.470	245.225
Inkomsten Beheer	573.579	549.206	584.000	488.046	505.046	523.227
Renteopbrengst	82.023	-	-	-	-	-
Verrekeningen	-	22.483	22.483	22.483	-	-
Indexatie baten	-	92.736	335.742	410.916	381.442	539.095
	12.014.739	*10.504.659*	*9.214.356*	*7.041.339*	*5.253.655*	*6.354.908*
Begroting Twente Airport						
Landingsrechten	38.589	72.300	125.313	179.370	233.428	287.485
Huurinkomsten	61.109	235.433	327.823	327.823	327.823	327.823
Aviation gerelateerde baten	154.337	228.577	344.223	457.671	571.120	684.568
Vergoedingen baangebruik	11.265	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000
Erfpachtopbrengsten	-	-	29.000	58.000	69.600	69.600
Remote Tower	-	120.000	-	-	-	-
	265.300	*681.311*	*851.358*	*1.047.864*	*1.226.970*	*1.394.476*
Overige baten ADT	-		-	-	-	-
Huurinkomsten	43.562	102.181	122.341	125.365	128.411	127.549
Opbrengsten erfpacht	-	-	-	24.375	48.750	97.500
Erfpachtvergoeding luchthaven	-	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
	43.562	*114.181*	*134.341*	*161.740*	*189.161*	*237.049*
Totaal baten	**12.323.601**	**11.300.151**	**10.200.055**	**8.250.943**	**6.669.787**	**7.986.433**
LASTEN:						
Grondexploitatie						
Verwervingskosten	-	1.287.073	322.980	120.541	120.541	120.541
Sloopkosten	425.740	424.844	588.377	480.119	480.119	480.119
Milieu / saneren / explosieven	59.795	1.745.751	874.613	874.613	29.883	29.883
Hoofdinfra	220.241	2.817.419	1.541.095	1.597.095	322.801	322.801
Bouwrijp maken	973.028	1.865.505	946.907	821.907	788.574	788.574
Woonrijp maken	706.238	767.655	606.403	422.724	473.024	473.024
Natuur	6.614	164.549	130.196	2.758	2.758	2.758
Projectorganisatie ADT	930.344	852.656	640.719	423.044	296.300	254.240
Plankosten projecten	2.678.765	2.397.802	1.440.025	840.852	800.802	773.802

Overzicht baten en lasten *(incl. mutaties voorzieningen)*	Werkelijk	begroting (na wijziging)	begroting	begroting	begroting	begroting
(in €) jaarschijf	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Beheer	1.097.051	731.137	698.576	638.092	570.161	539.461
Fondsen en verrekeningen	488.111	562.439	351.296	315.124	239.490	229.245
Rente	-	-	363.082	726.337	1.100.468	1.094.878
Niet verrekenbare BTW	192.251	-	-	-	-	-
Indexatie lasten	-	202.743	369.087	501.351	405.144	482.514
	7.778.178	*13.819.573*	*8.873.356*	*7.764.558*	*5.630.065*	*5.591.840*
Begroting Twente Airport						
Personeelskosten	295.468	306.400	286.400	266.400	266.400	266.400
Beheerkosten	61.941	86.612	86.612	86.612	86.612	110.612
Aviation gerelateerde kosten	168.404	196.481	300.691	404.901	509.111	613.321
Algemene bedrijfskosten	84.894	72.500	63.125	45.000	45.000	45.000
Erfpachtvergoeding (ADT)	-	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
Kapitaallasten		23.618	102.039	215.895	252.920	248.737
Laste Remote Tower		120.000	-	-	-	-
	610.707	*817.611*	*850.867*	*1.030.808*	*1.172.043*	*1.296.071*
Overige lasten ADT						
Kosten verhuur panden	25.760	69.914	132.284	148.053	163.066	159.041
Kosten in erfpacht uitgegeven gronden		-	-	-	19.500	39.000
Overige kosten		-	6.000	16.726	23.498	23.408
	25.760	*69.914*	*138.284*	*164.778*	*206.064*	*221.450*
Totaal lasten	**8.414.645**	**14.707.097**	**9.862.507**	**8.960.144**	**7.008.173**	**7.109.361**
Saldo baten en lasten	**3.908.956**	**(3.406.947)**	**337.548**	**(709.202)**	**(338.386)**	**877.072**
Mutatie (toename) Onderhanden werk	(4.236.561)	3.314.914	(341.000)	723.220	376.410	(763.068)
Mutatie verliesvoorziening grondexploitatie	1.173.975	-	-	-	-	-
Totaal saldo van baten en lasten	**846.370**	**(92.033)**	**(3.452)**	**14.018**	**38.024**	**114.005**
Toevoeging (algemene) reserve	-	-	-	-	-	-
Onttrekking (algemene) reserve	-	-	-	-	-	-
Resultaat	**846.370**	**(92.033)**	**(3.452)**	**14.018**	**38.024**	**114.005**

Het geprognosticeerde verloop van de vordering op de beide aandeelhouders is als volgt:

Verloop vordering aandeelhouders	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Beginstand	18.482.077	17.635.707	17.727.740	17.731.192	17.717.174	17.679.150
Resultaat	846.370	(92.033)	(3.452)	14.018	38.024	114.005
Eindstand	**17.635.707**	**17.727.740**	**17.731.192**	**17.717.174**	**17.679.150**	**17.565.146**

6. Begroting onderdeel grondexploitatie 2019

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk is de grondexploitatie begroting opgenomen. In 6.2 is een overzicht van de baten en lasten opgenomen. In 6.3 is een toelichting opgenomen van de baten en lasten. In 6.4 zijn de gehanteerde parameters van de herziene grondexploitatie 2018 toegelicht.

6.2 Overzicht van baten en lasten onderdeel grondexploitatie

Overzicht grondexploitatie *(incl. mutaties voorzieningen)* (in €) jaarschijf	Werkelijk 2017	begroting (na wijziging) 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022
LASTEN:						
Grondexploitatie						
Verwervingskosten	0	1.287.073	322.980	120.541	120.541	120.541
Sloopkosten	425.740	424.844	588.377	480.119	480.119	480.119
Milieu / saneren / explosieven	59.795	1.745.751	874.613	874.613	29.883	29.883
Hoofdinfra	220.241	2.817.419	1.541.095	1.597.095	322.801	322.801
Bouwrijp maken	973.028	1.865.505	946.907	821.907	788.574	788.574
Woonrijp maken	706.238	767.655	606.403	422.724	473.024	473.024
Natuur	6.614	164.549	130.196	2.758	2.758	2.758
Projectorganisatie ADT	930344	852.656	640.719	423.044	296.300	254.240
Plankosten projecten	2.678.765	2.397.802	1.440.025	840.852	800.802	773.802
Beheer	1.097.051	731.137	698.576	638.092	570.161	539.461
Fondsen en verrekeningen	488.111	562.439	351.296	315.124	239.490	229.245
Rente	0	0	363.082	726.337	1.100.468	1.094.878
Niet verrekenbare BTW	192.251					
Indexatie lasten		202.743	369.087	501.351	405.144	482.514
Totaal lasten	**7.778.178**	**13.819.573**	**8.873.356**	**7.764.558**	**5.630.065**	**5.591.840**
BATEN:						
Grondexploitatie						
Woningbouw	5.659.737	6.300.980	6.715.653	4.141.934	3.461.698	2.522.361
Bedrijventerreinen	0	651.385	0	650.000	650.000	1.300.000
Zorg / resort / overige voorzieningen	0	260.554	0	0	0	0
Bestaand vastgoed	4.721.237	1.901.497	1.009.522	1.009.522	0	1.225.000
Natuur / agrarisch gebruik	0	11.468	208.326	0	0	0
Subsidies / overige opbrengsten	593.914	166.667	0	0	0	0
Fonds bovenwijks	384.249	547.683	338.629	318.438	255.470	245.225
Inkomsten Beheer	573.579	549.206	584.000	488.046	505.046	523.227
Renteopbrengst	82.023	0	0	0	0	0
Verrekeningen	0	22.483	22.483	22.483	0	0
Indexatie baten		92.736	335.742	410.916	381.442	539.095
Totaal baten	**12.014.739**	**10.504.659**	**9.214.356**	**7.041.339**	**5.253.655**	**6.354.908**
Saldo baten en lasten	**4.236.561**	**-3.314.914**	**341.000**	**-723.220**	**-376.410**	**763.068**
Mutatie Onderhanden werk	-4.236.561	3.314.914	-341.000	723.220	376.410	-763.068
Mutatie verliesvoorziening grondexploitatie	1.173.975	0	0	0	0	0

Overzicht grondexploitatie *(incl. mutaties voorzieningen)* (in €) jaarschijf	Werkelijk 2017	begroting (na wijziging) 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022
Totaal saldo van baten en lasten	**1.173.975**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Toevoeging (algemene) reserve	0	0	0	0	0	0
Onttrekking (algemene) reserve	0	0	0	0	0	0
Resultaat	**1.173.975**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

6.3 Toelichting baten en lasten

Hierna wordt per onderdeel van de in de begroting 2019 en meerjarenraming 2020-2022 opgenomen baten en lasten van de grondexploitatie een toelichting gegeven. De begroting en de meerjarenraming zijn gebaseerd op de grondexploitatie 2018 (NCW 01-01-2018).

De kolom "Boekwaarde 31-12-2017" betreft de realisatie tot en met het boekjaar 2017. Gezien het tijdstip van opstellen van deze ontwerpbegroting 2019 zijn de boekwaardes uit de jaarrekening 2017 opgenomen.

6.3.1 Toelichting baten

Baten grondexploitatie jaarschijf	Boekwaarde 31-12-2017	Jaarschijf (na wijziging) 2018	Begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Woningbouw	7.392.508	6.300.980	6.715.653	4.141.934	3.461.698	2.522.361
Bedrijventerreinen	1.511.316	651.385	-	650.000	650.000	1.300.000
Zorg, resort, overige voorzieningen	604.527	260.554	-	-	-	-
Bestaand vastgoed	11.837.500	1.901.497	1.009.522	1.009.522	-	1.225.000
Natuur / agrarisch gebruik	4.143.881	11.468	208.326	-	-	-
Subsidies / bijdragen	20.367.345	166.667	-	-	-	-
Fonds bovenwijks	807.292	547.683	338.629	318.438	255.470	245.225
Inkomsten Beheer	5.716.636	549.206	584.000	488.046	505.046	523.227
Verrekeningen	97.850	22.483	22.483	22.483	-	-
Luchthaven / Noord	-	-	-	-	-	-
Grondoverdracht	-	-	-	-	-	-
Indexatie baten	-	92.736	335.742	410.916	381.442	539.095
Overig	13.107.112	-	-	-	-	-
Totaal baten	**65.585.967**	**10.504.659**	**9.214.356**	**7.041.339**	**5.253.655**	**6.354.908**

Woningbouw
De kaveluitgifte gaat ook in de periode 2019-2022 onverminderd door. Naast 't Vaneker en de Fokkerweg is Prins Bernhardpark in de verkoop, zowel de kavels als de panden. Prins Bernhardpark steekt net als 't Vaneker in op het luxe segment, wonen in een bosrijke, groene omgeving met vanuit elke woning uitzicht op bos en uitgestrekte weilanden.

Bedrijventerreinen
Ten behoeve van bedrijventerreinen zijn er in 2018 inkomsten geraamd vanuit de verkoop van de werkparken (Oostkamp en de Strip) aan Van Eck door nog te ontvangen nabetalingen bij afronding van de planologische procedures.
Met ingang van 2020 zijn er erfpachtinkomsten vanuit deelgebied Noord (Technology Base – bedrijvenpark) geraamd. Deze lopen op omdat er in de komende jaren een toename van het aantal bedrijfsvestigingen verwacht wordt.

Bestaand vastgoed
Deze inkomsten hebben betrekking op de verkoop van bestaand vastgoed. Dit betreft met name zestien panden in 't Vaneker/Zuidkamp.

Natuur / agrarisch gebruik
De gerealiseerde boekwaarde heeft betrekking op de overdracht van de EHS aan de provincie in 2012. Daarnaast worden er in 2019 nog inkomsten voorzien vanuit de verkoop van Deventerpoort. Deze verkoop hangt samen met de totale verkoop van het gebied.

Fonds bovenwijks
Het Fonds bovenwijkse voorzieningen wordt naar evenredigheid van de grondverkopen gevuld. Aan de lastenkant van de begroting staat hier op het onderdeel *'Fondsen en verrekeningen'* een even groot bedrag tegenover. De post 'Fonds bovenwijks' werkt dan ook als een *communicerend vat* met eerder genoemde fondsafdracht(en). De baten volgen op de gemaakte lasten.
Omdat nog niet duidelijk is wanneer de gronduitgifte van kavels in de woonparken en in deelgebied Noord exact plaatsvindt, zijn de fondafdrachten jaarlijks gelijkmatig opgenomen in de grondexploitatie.

Inkomsten beheer
Deze inkomsten hebben betrekking op de (tijdelijke) verhuur van onroerend goed binnen het totale plangebied dat nog in eigendom is van ADT.

Verrekeningen
Dit betreft verrekening van gemaakte kosten met betrekking tot 't Vaneker in verband met de aanleg van het glasvezelnetwerk.

Indexatie baten
Dit betreft de geraamde indexatie van de opbrengsten.

6.3.2 Toelichting lasten

Lasten grondexploitatie	Boekwaarde 31-12-2017	Jaarschijf (na wijziging)	Begroting	Raming	Raming	Raming
jaarschijf		2018	2019	2020	2021	2022
Verwervingskosten	31.711.609	1.287.073	322.980	120.541	120.541	120.541
Sloopkosten	2.262.898	424.844	588.377	480.119	480.119	480.119
Milieu en saneren	1.845.537	1.745.751	874.613	874.613	29.883	29.883
Hoofdinfra	1.002.525	2.817.419	1.541.095	1.597.095	322.801	322.801
Bouwrijp maken	2.495.409	1.865.505	946.907	821.907	788.574	788.574
Woonrijp maken	1.891.068	767.655	606.403	422.724	473.024	473.024
Natuur	1.459.447	164.549	130.196	2.758	2.758	2.758
Projectorganisatie ADT	20.536.272	852.656	640.719	423.044	296.300	254.240
Plankosten projecten	21.766.514	2.397.802	1.440.025	840.852	800.802	773.802
Beheer	10.405.075	731.137	698.576	638.092	570.161	539.461
Fondsen en verrekeningen	3.554.099	562.439	351.296	315.124	239.490	229.245
Rente	-	-	363.082	726.337	1.100.468	1.094.878
Indexatie lasten	-	202.743	369.087	501.351	405.144	482.514
Totaal lasten	**98.930.453**	**13.819.573**	**8.873.356**	**7.764.558**	**5.630.065**	**5.591.840**

Verwervingskosten
De begroting is gebaseerd op het zogenaamde Grondverwerving- en uitgifteplan waarin de uitgangspunten voor de grond aan- en verkopen door ADT zijn opgenomen. Ook is onder de post verwervingskosten eventuele afkoop van huurrechten geraamd. De niet gemaakte

verwervingskosten (o.a. huurrechten) over 2017 zijn doorgeschoven naar 2018. Het betreft hier de deelgebieden 't Vaneker/Zuidkamp en Prins Bernhardpark. Het resterde verwervingsbudget betreft hoofdzakelijk de afkoop van huurrechten in 't Vaneker/Zuidkamp en Prins Bernhardpark. Omdat nog niet exact duidelijk is wanneer deze afkopen plaats gaan vinden, is het resterende budget in de grondexploitatie uitgefaseerd in de periode tot en met 2023.
Uitgangspunt is de minnelijke verwerving van de benodigde gronden. Om de noodzakelijke voortgang van de exploitatie van de gebiedsontwikkeling niet in gevaar te brengen wordt – indien nodig - parallel aan het onderhandelingstraject een onteigeningsplan opgesteld.

Sloopkosten
In de aankomende jaren worden nog enkele opstallen (geen beeldbepalende opstallen, dan wel opstallen met hoge situationele en stedenbouwkundige waarde) gesloopt.
De sloopkosten hebben verder op hoofdlijn betrekking op verwijdering van verhardingen, verwijdering van houtopstanden en eventuele nutsvoorzieningen. In verband met lagere te verwachten kosten voor sloop en asbestverwijdering op 't Vaneker/Zuidkamp is deze post binnen de grondexploitatie naar beneden bijgesteld.

Milieu en saneren
In het kader van de Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente en omgeving wordt de bodem geschikt gemaakt voor toekomstige functies.
Voor het grondgebied van de gemeente Enschede van de Vliegbasis Twente is een *Bodembeheernota* opgesteld waarin een beleidskader is vastgelegd voor gebiedsspecifiek beleid. In het kader van opstellen van deze Bodembeheernota is een *Bodemkwaliteitskaart* opgesteld.
Voor alle saneringsgevallen op Vliegbasis Twente die vallen onder de Wet Bodembescherming is een *raamsaneringsplan* opgesteld. Het raamsaneringsplan is gericht op het beschrijven van prestaties, doelstellingen en procedures. De saneringswerkzaamheden worden gecombineerd met de uitvoering van werken binnen het plangebied. De niet gemaakte kosten over 2017 zijn doorgeschoven naar 2018.
Voor de jaren 2018 tot en met 2020 is nog een budget opgenomen ten behoeve van eventuele saneringsopgaven in deelgebied Noord en Deventerpoort.

Hoofdinfra
In de begroting 2019 wordt rekening gehouden met investeringen in hoofdinfrastructuur. Dit betreffen met name de investeringen in de nutsvoorziening en riolering in 2019 en 2020.

Bouwrijp maken
De kosten voor het bouwrijp maken hebben op hoofdlijn betrekking op onder andere upgrading van bestaande ontsluitingen, aanleg riolering, aanbrengen en aanpassen van nutsvoorzieningen en het bouwrijp maken van kavels.

Woonrijp maken
Hierbij kan gedacht worden aan werkzaamheden met betrekking tot definitieve verhardingen, aanleg groenvoorzieningen en of straatmeubilair. Deze lasten worden in de komende jaren nog voorzien binnen de woonparken Prins Bernhardpark en 't Vaneker/Zuidkamp, deelgebied Noord en de EHS (o.a. de uitkijktoren).

Natuur
We verwachten nog beperkte kosten te moeten maken voor de aanleg van paden, hekwerken, meubilair, flora- en faunavoorzieningen en dergelijke in deelgebied 't Vaneker/Zuidkamp (natuurgebied). Het budget is gefaseerd in de grondexploitatie opgenomen.

Projectorganisatie ADT
In de begroting 2019 zijn de plankosten onderverdeeld in projectorganisatie ADT en plankosten projecten.
Binnen de plankosten projectorganisatie ADT is rekening gehouden met de volgende projectorganisatiekosten:
- directie, projectsecretariaat en -ondersteuning
- planning & control en planeconomie
- fiscale en juridische advieskosten

- administratiekosten
- huisvestingskosten
- ICT

Plankosten projecten
Binnen de plankosten projecten is o.a. rekening gehouden met de volgende plankosten ten behoeve van de programma's binnen de woonparken, werkparken (Deventerpoort) en deelgebied Noord.

- planontwikkelingskosten
- verwervingskosten
- project specifieke onderzoeks- en advieskosten
- kosten civieltechnische voorbereiding en directievoering (VTU)
- kosten verhuur, verkoop en uitgifte (erfpacht) panden, kavels en terreinen
- projectmanagement en –ondersteuningskosten

Beheer
Er is een nieuwe beheerraming opgesteld (beheer openbaar gebied, beheer vastgoed, beheerorganisatie). Voor Prins Bernardpark, Deventerpoort zijn minder kosten geraamd (voordeel) en voor Technology Base meer kosten (nadeel). In de overige deelgebieden is sprake van kleinere verschillen. Voor Deventerpoort geldt een gewijzigde opgave die uitgaat van een uitsterfbeleid waardoor de huurinkomsten afnemen. Per saldo is het totale resultaat van de beheerraming (kosten versus opbrengsten) in de grondexploitatie dan ook nadelig.

Fondsen en verrekeningen
In de grondexploitatie van ADT is een "Fonds Bovenwijkse voorzieningen" opgenomen. Dit fonds wordt gebruikt ter dekking van investeringen buiten het exploitatiegebied voor zover deze investeringen noodzakelijk zijn voor de ontwikkeling van de grond van de voormalige luchtmachtbasis. Er vinden geen andere afdrachten of vereveningen met betrekking tot bovenwijkse voorzieningen plaats, bijvoorbeeld met de gemeente Enschede.
Doordat de afdracht binnen de grondexploitatie plaatsvindt, staat hier ook een zelfde inkomst tegen over. De inkomsten volgen later dan te maken lasten. De post 'fondsafdracht(en).' werkt dan ook als een *communicerend vat* met de later genoemde 'Fonds bovenwijks' aan de baten kant.

Rentelasten
Aan de grondexploitatie wordt rente toegerekend over de boekwaarde per 1 januari van het betreffende jaar. De renteparameter voor deze rentetoerekening bedraagt op begrotingsbasis 0% in 2018, 1,0% in 2019, 2,0% in 2020 en 3,0% vanaf 2021 tot het einde van de looptijd van de grondexploitatie. Conform de bepalingen van het BBV dient de rente van de grondexploitatie op rekeningbasis herrekend te worden, aangezien alleen de daadwerkelijk over het vreemd vermogen betaalde rentelasten aan de grondexploitatie toegerekend mogen worden.

Niet verrekenbare BTW
Binnen de begroting 2019 wordt – op basis van de vastgestelde verrekenpercentages terugvorderbaarheid van BTW per deelgebied – rekening gehouden met niet verrekenbare btw.
De niet verrekenbare BTW is binnen de grondexploitatie 2019 niet apart geraamd, maar is als onderdeel van de post onvoorzien geoormerkt binnen de verschillende deelgebieden en kostenregels.

Indexatie lasten
Dit betreft de geraamde indexatie van de lasten.

6.4 Parameters grondexploitatie

Looptijd grondexploitatie
Om de risico's die samenhangen met zeer lang lopende projecten te beperken, geeft de commissie BBV, op grond van gewijzigde verslagleggingvoorschriften, voor grondexploitaties een maximale looptijd van 10 jaar. Deze 10 jaar dient te worden gehanteerd als richttermijn, die voortschrijdend moet worden bezien en waar alleen gemotiveerd van kan worden afgeweken. Een gemotiveerde afwijking houdt in dat deze motivatie is geautoriseerd door het AB en verantwoord in de begroting

en de jaarstukken. Derhalve vragen wij het AB deze motivering – die in lijn is met voorgaande jaren – expliciet te bevestigen.

De grondexploitatie van ADT kent een resterende looptijd van 12 jaar (2018-2029). De richttermijn van de commissie BBV wordt derhalve met 2 jaren overschreden.

De looptijd van de grondexploitatie van ADT wordt met name bepaald door de fasering van de bedrijfskavels in Technology Base. Zowel het geplande volume als de fasering hiervan zijn gebaseerd op de huidige marktomstandigheden en zijn afgestemd op de afspraken die in regionaal verband zijn gemaakt. De overschrijding van de richttermijn met 2 jaren is zeer beperkt. Om eventuele onzekerheden en risico's die gepaard gaan met de langere looptijd te mitigeren, heeft ADT aanvullende risicobeperkende maatregelen getroffen. Zo worden kosten niet eerder dan strikt noodzakelijk gemaakt en zijn investeringen gekoppeld aan de realisatie van de verkopen. Daarnaast wordt er in de grondexploitatie geen opbrengstenstijging meer toegepast vanaf 2028.

Risicoanalyse
Ten behoeve van de grondexploitatie 2018 is een uitgebreide risicoanalyse uitgevoerd. Hierover wordt gerapporteerd in de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing". In deze paragraaf wordt ingegaan op de uitgevoerd scenarioanalyses en de parameters in de grondexploitatie.

Parameter kosten- en opbrengstenstijgingen:
In grondexploitaties wordt rekening gehouden met kosten- en opbrengstenstijgingen. Deze indexen worden bepaald op basis van historische reeksen en op verwachtingen in de toekomst. Elk jaar worden deze herijkt op basis van verwachtingen in de markt. Voor de toekomstige jaren (2018 en verder) zijn de parameters gelijkgesteld aan de parameters die door de gemeente Enschede worden gebruikt voor de meerjaren prognose grondexploitaties 2018 (MPG 2018).

Deze parameters zijn in volgende tabel weergegeven.

	2018	**2019**	**2020**	**2021**	**2022 e.v.**
Kostenstijging	3,00%	3,00%	3,00%	2,00%	2,00%
Opbrengstenstijging:					
Woningbouw	2,00%	3,00%	3,00%	2,00%	2,00%
Bedrijventerreinen/kantoren	0,00%	0,00%	0,00%	1,00%	2,00%

Parameter Omslagrente en discontovoet:
Om forse vrijval van rentelasten te voorkomen wordt er binnen ADT gerekend met een zo realistisch mogelijke inschatting van de werkelijkheid. Daarom is de rente bij de grondexploitatie 2018 naar beneden bijgesteld. ADT heeft de leningenportefeuille (0 tot 1,5 jaar) weliswaar gewijzigd, maar daarbij is nog steeds sprake van lage rentes. Het rentescenario ziet er daardoor als volgt uit:

Tabel: Rentestaffel in grondexploitatie 2018 ADT

	2018	**2019**	**2020**	**2021 e.v.**
Rente	0,00%	1,00%	2,00%	3,00%

Er wordt gekozen voor een oplopende rente gekozen omdat met redelijke zekerheid kan worden vastgesteld dat de rente op korte termijn laag is. Ook is de verwachting dat ADT de komende jaren kortlopend blijft lenen. Omdat de rente op lange termijn onzeker is loopt de rente in het scenario voorzichtigheidshalve op tot 3,0 %.

Het moge duidelijk zijn dat de parameters, aannames en veronderstellingen waarop de grondexploitatie is gebaseerd van significante invloed zijn op de uitkomst van de contante waardeberekening. De directie is van mening dat zij daarin zorgvuldige afwegingen heeft gemaakt en dat die keuzes ten tijde van het opmaken van de jaarrekening realistisch zijn. Naar de aard van toekomstige inschattingen is het realistisch te veronderstellen dat in de toekomst de uitkomsten zullen afwijken van de gehanteerde inschattingen en uitgangspunten. Jaarlijks zullen daarom de grondexploitatie en de onderliggende parameters, aannames en veronderstellingen op actualiteit worden beoordeeld en zo nodig worden herzien.

Post onvoorzien in de grondexploitatie
Voor de deelgebieden is vanwege een al ver gevorderde planfase, met detaillering van de ontwerpen, het onvoorzien al bijgesteld naar 10% (’t Vaneker Zuidkamp, Deelgebied Noord) of zijn stelposten opgenomen (Saneren, EHS, Fokkerweg, Prins Bernhardpark, Deventerpoort).

In de grondexploitatie 2018 is daarmee circa € 3,9 miljoen aan onvoorzien en risicoposten opgenomen.

7. Begroting onderdeel Twente Airport 2019

7.1 Inleiding

In dit hoofdstuk is de begroting van Twente Airport opgenomen. In 7.2 is een overzicht van de baten en lasten opgenomen. In 7.3 is een toelichting opgenomen van de baten en lasten. In 7.4 is een overzicht opgenomen van de geraamde investeringen.

7.2 Overzicht van baten en lasten onderdeel Twente Airport

Overzicht Twente Airport *(incl. mutaties voorzieningen)*	Werkelijk	begroting (na wijziging)	begroting	begroting	begroting	begroting
(in €) jaarschijf	2017	2018	2019	2020	2021	2022
BATEN:						
Landingsrechten	38.589	72.300	125.313	179.370	233.428	287.485
Huurinkomsten	61.109	235.433	327.823	327.823	327.823	327.823
Aviation gerelateerde baten	154.337	228.577	344.223	457.671	571.120	684.568
Vergoedingen baangebruik	11.265	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000
Erfpachtopbrengsten	0	0	29.000	58.000	69.600	69.600
Remote Tower	0	120.000	0	0	0	0
Totaal baten	**265.300**	**681.311**	**851.358**	**1.047.864**	**1.226.970**	**1.394.476**
LASTEN:						
Personeelskosten	295.468	306.400	286.400	266.400	266.400	266.400
Beheerkosten	61.941	86.612	86.612	86.612	86.612	110.612
Aviation gerelateerde kosten	168.404	196.481	300.691	404.901	509.111	613.321
Algemene bedrijfskosten	84.894	72.500	63.125	45.000	45.000	45.000
Erfpachtvergoeding (ADT)	-	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
Kapitaallasten		23.618	102.039	215.895	252.920	248.737
Laste Remote Tower		120.000	0	0	0	0
Totaal lasten	**610.707**	**817.611**	**850.867**	**1.030.808**	**1.172.043**	**1.296.071**
Totaal saldo van baten en lasten	**-345.407**	**-136.300**	**491**	**17.056**	**54.927**	**98.405**
Toevoeging (algemene) reserve	0	0	0	0	0	0
Onttrekking (algemene) reserve	0	0	0	0	0	0
Resultaat	**-345.407**	**-136.300**	**491**	**17.056**	**54.927**	**98.405**

7.3 Toelichting baten en lasten

7.3.1 Toelichting baten

Baten luchthaven	Werkelijk	Begroting (gewijzigd)	Begroting	Raming	Raming	Raming
jaarschijf	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Landingsgelden	38.589	72.300	125.313	179.370	233.428	287.485
Huurinkomsten	61.109	235.433	327.823	327.823	327.823	327.823
Aviation gerelateerde inkomsten	154.337	228.577	344.223	457.671	571.120	684.568
Vergoeding baangebruik	11.264	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000
Opbrengsten erfpacht	-	-	29.000	58.000	69.600	69.600
Remote Tower	-	120.000	-	-	-	-
Totaal baten	**265.300**	**681.311**	**851.358**	**1.047.864**	**1.226.970**	**1.394.476**

Landingsrechten
Op basis van de prognose van het aantal vliegbewegingen worden voor de komende periode de onderstaande baten uit landingsrechten verwacht. Het aantal vliegbewegingen neemt naar verwachting de komende jaren toe. Dit is behoudend geraamd. In 2018 worden circa 1800 vliegbewegingen verwacht. Dit aantal loopt op tot 2.610 in 2022. Het aantal vliegbewegingen kan nog stijgen wanneer er een restaurant wordt gerealiseerd. Dit hebben wij voorzichtigheidshalve nog niet verwerkt in de begroting.

Huurinkomsten
De huurinkomsten bestaan uit de inkomsten uit verhuur van Hangar 8 (AELS), Hangar 9 (AELS) en B520 (Use)

Aviation gerelateerde baten
In verband met het gebruik van de start- en landingsbaan doen zich Aviation gerelateerde baten voor in verband met de verkoop van brandstoffen, de baten van de brandweer en de parkeergelden van vliegtuigen.

Vergoedingen baangebruik
Dit betreft verwachte gebruiksvergoedingen in verband met het gebruik van het luchthaventerrein voor niet-Aviation gerelateerde activiteiten, zoals het testen met drones, testen door de NLR, e.d..

Erfpachtuitgifte
In verband met de uitgifte van gronden in erfpacht worden de komende jaren baten verwacht. In de meerjarenbegroting is nu uitgegaan van 2.500 m2 uitgifte in 2019, 2500 m2 uitgifte in 2020 en 1000 m2 uitgifte in 2021.

Remote Tower
Dit betreft een incidentele subsidie die al ontvangen is in 2017 en die in 2018 wordt besteed (en ook als bate wordt verantwoord).

7.3.2 Toelichting lasten

Lasten luchthaven	Werkelijk	Jaarschijf	Begroting	Raming	Raming	Raming
jaarschijf	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Personeelskosten	295.468	306.400	286.400	266.400	266.400	266.400
Beheerkosten	61.941	86.612	86.612	86.612	86.612	110.612
Aviation gerelateerde kosten	168.404	196.481	300.691	404.901	509.111	613.321
Algemene bedrijfskosten	84.894	72.500	63.125	45.000	45.000	45.000
Erfpachtvergoeding ADT	-	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
Kapitaallasten	-	23.618	102.039	215.895	252.920	248.737
Remote Tower	-	120.000	-	-	-	-
Totaal lasten	**610.707**	**817.611**	**850.867**	**1.030.808**	**1.172.043**	**1.296.071**

Personeelskosten
De personeelskosten bestaan uit de directie, personeel havendienst, beheer en onderhoud, secretariaat en administratie. De geraamde personeelskosten zijn gebaseerd op een globale capaciteitsraming van de benodigde inzet en de tarieven per functie. Er is geen rekening gehouden met verkeersleiding. Dit gebeurt op afstand.

Beheerkosten
Dit betreft de reguliere beheer- en onderhoudskosten van panden en terreinen binnen het luchthavengebied.

Aviation gerelateerde kosten
Dit betreft kosten voor de aanschaf van brandstof, de kosten van de brandweer en overige kosten.

Algemene bedrijfskosten
De algemene bedrijfskosten hebben betrekking op bedrijfskosten (schoonmaak, gasverbruik, etc.), bijdrage in kosten ADT, algemene kosten (vergaderkosten, notariskosten, etc.) en verzekeringen en belastingen (Waterschapsbelasting, WA-verzekering, etc.).

Erfpachtvergoeding ADT
Voor het gebruik van het luchthavengebied (banenstelsel en omliggende terreinen) betaalt de luchthavenexploitant een gebruiksvergoeding aan ADT. De jaarlijkse vergoeding bedraagt € 12.000,-. Voorheen waren deze lasten opgenomen onder de beheerkosten.

Kapitaallasten
Dit betreft de geraamde kapitaallasten van de investeringen binnen het luchthavengebied. De kapitaallasten in 2018 en verder hebben betrekking op de in 2017 af te ronden verbouwing van hangar 8, hangar 9 en B520. De investeringen in de luchthaven worden nader toegelicht in paragraaf 7.4.

Remote Tower
Dit betreft de besteding van de subsidie ihkv Remote Tower (onderzoek luchtverkeersleiding op afstand) die in 2018 wordt begroot.

7.4 Investeringen luchthaven 2019-2022

In de komende jaren zijn de volgende investeringen geraamd:

Investeringen luchthaven	Jaarschijf	Begroting	Raming	Raming	Raming
jaarschijf	2018	2019	2020	2021	2022
Bedrijfsgebouwen (H8, H9 en B520)	**839.000**				
-Renovatie H9	114.000				
-Renovatie B520	725.000				
Grond- weg en waterbouwkundige werken	**452.500**	**2.192.582**	**73.000**		
-Aanpassing taxibaan vliegveld	100.000				
-Extra investeringen H8 en H9	170.000				
-Bouwrijp maken kavels erfpacht 2019	182.500				
-Investering nuts en riolering		1.460.800			
-Hoofdtrace verharding aanleg Backbone		549.282			
-Bouwrijp maken kavels erfpacht 2020		182.500			
-Bouwrijp maken kavels erfpacht 2021			73.000		
Vervoermiddelen		**7.500**			
-Vervanging vervoermiddelen		7.500			
Machines, apparaten en installaties		**15.000**			
-Vervanging diverse onderdelen vliegtuigtrekker		15.000			
Overige activa		**5.000**			
-Computerapparatuur en inventaris		5.000			
Totaal	**1.291.500**	**2.220.082**	**73.000**	**-**	**-**

De investeringen in de bedrijfsgebouwen betreft de afronding van de investering in H9 en B520.
De investeringen in grond- weg en waterbouwkundige werken betreffen de investeringen in de voorzieningen voor nuts en riolering (investeringen in hoofdinfrastructuur op Technology Base die deels door Twente Airport en deels door de grondexploitatie voor het bedrijvenpark worden gedragen), de investeringen in het hoofdtrace verharding (backbone). Verder betreft het de investeringen in de taxibaan en de investering in het bouwrijp maken van de kavels die in erfpacht worden uitgegeven.
De investeringen in vervoermiddelen betreft levensduurverlengend groot onderhoud van de diverse bussen.
De investeringen in machines, apparaten en installaties betreft het levensduurverlengend groot onderhoud van de vliegtuigtrekker.
De investeringen in overige activa betreffen investeringen in computerapparatuur en inventaris.

8. Begroting onderdeel overige activiteiten 2019

8.1 Inleiding

In dit hoofdstuk is de begroting van de overige activiteiten opgenomen. In 8.2 is een overzicht van de baten en lasten opgenomen. In 8.3 is een toelichting opgenomen van de baten en lasten. In 8.4 is een overzicht opgenomen van de geraamde investeringen.

8.2 Overzicht van baten en lasten onderdeel overige activiteiten

Overzicht overige baten en lasten *(incl. mutaties voorzieningen)*	Werkelijk	begroting (na wijziging)	begroting	begroting	begroting	begroting
(in €) jaarschijf	2017	2018	2019	2020	2021	2022
BATEN:						
Huurinkomsten	43.562	102.181	122.341	125.365	128.411	127.549
Opbrengsten erfpacht	0	0	0	24.375	48.750	97.500
Erfpachtvergoeding luchthaven	0	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
Totaal baten	**43.562**	**114.181**	**134.341**	**161.740**	**189.161**	**237.049**
LASTEN:						
Kosten verhuur panden	25.760	69.914	132.284	148.053	163.066	159.041
Kosten in erfpacht uitgegeven gronden		0	0	0	19.500	39.000
Overige kosten		0	6.000	16.726	23.498	23.408
Totaal lasten	**25.760**	**69.914**	**138.284**	**164.778**	**206.064**	**221.450**
Totaal saldo van baten en lasten	**17.802**	**44.267**	**-3.943**	**-3.038**	**-16.903**	**15.599**
Toevoeging (algemene) reserve	0	0	0	0	0	0
Onttrekking (algemene) reserve	0	0	0	0	0	0
Resultaat	**17.802**	**44.267**	**-3.943**	**-3.038**	**-16.903**	**15.599**

8.3 Toelichting baten en lasten

8.3.1 Toelichting baten

Baten overige activiteiten	Werkelijk	Begroting (gewijzigd)	Begroting	Raming	Raming	Raming
jaarschijf	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Huurinkomsten panden	43.562	102.181	122.341	125.365	128.411	127.549
Opbrengsten erfpacht	-	-	-	24.375	48.750	97.500
Erfpachtvergoeding luchthaven	-	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
Totaal baten	**43.562**	**114.181**	**134.341**	**161.740**	**189.161**	**237.049**

Huurinkomsten panden
Dit betreffen de huurinkomsten van de verhuurde shelters B512, B514, B515 en B519.

Opbrengsten erfpacht
Dit betreft de geraamde opbrengst van de in erfpacht uit te geven gronden.

Erfpachtvergoeding Twente Airport
Voor het gebruik van het luchthavengebied (banenstelsel en omliggende terreinen) betaalt de luchthavenexploitant een gebruiksvergoeding aan ADT. De jaarlijkse vergoeding bedraagt € 12.000,-. Voorheen waren deze baten binnen de grondexploitatie opgenomen. Omdat het luchthavengebied boekhoudkundig geen onderdeel uitmaakt van de grondexploitatie, behoren deze baten te worden verantwoord onder de overige baten en lasten van ADT.

8.3.2 Toelichting lasten

Lasten overige activiteiten	Werkelijk	Jaarschijf	Begroting	Raming	Raming	Raming
jaarschijf	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kosten verhuur panden	25.760	69.914	132.284	148.053	163.066	159.041
Kosten in erfpacht uitgegeven gronden	-	-	-	-	19.500	39.000
Overige kosten		-	6.000	16.726	23.498	23.408
Totaal lasten	**25.760**	**69.914**	**138.284**	**164.778**	**206.064**	**221.450**

Kosten verhuur panden
De kosten verhuur panden bestaan uit de reguliere exploitatiekosten (inclusief onderhoudskosten) van de verhuurde panden en de kapitaallasten van de investeringen in de verhuurde panden.

Kosten in erfpacht uitgegeven gronden
De kosten van de in erfpacht uitgegeven gronden bestaan uit de rente over de boekwaarde van de in erfpacht uit te geven gronden. De in erfpacht uitgegeven gronden worden geactiveerd op de balans (onder materiële vaste activa) en niet afgeschreven.

Overige kosten
De overige kosten bestaan uit kapitaallasten van overige investeringen en de rente over de boekwaarde (€ 674.283,-) van de Dinkellandse gronden.

8.4 Investeringen overige baten en lasten 2019-2022

In de komende jaren zijn de volgende investeringen geraamd:

Investeringen overige activiteiten	Jaarschijf	Begroting	Raming	Raming	Raming
jaarschijf	2018	2019	2020	2021	2022
Gronden en terreinen	**-**	**-**	**650.000**	**650.000**	**1.300.000**
-Uitgifte erfpacht 2020			650.000		
-Uitgifte erfpacht 2021				650.000	
-Uitgifte erfpacht 2022					1.300.000
Bedrijfsgebouwen	**453.727**				
-B512 Renovatie	336.000				
-B519 Renovatie	117.727				
Totaal	**453.727**	**-**	**650.000**	**650.000**	**1.300.000**

De investeringen in gronden en terreinen betreft de waarde van de in erfpacht uit te geven gronden. De investeringen in de bedrijfsgebouwen betreft de afronding van de investering in shelter B519 en de nieuwe investering in B512.

Bijlage 1: Totale plangebied gebiedsontwikkeling Area Development Twente

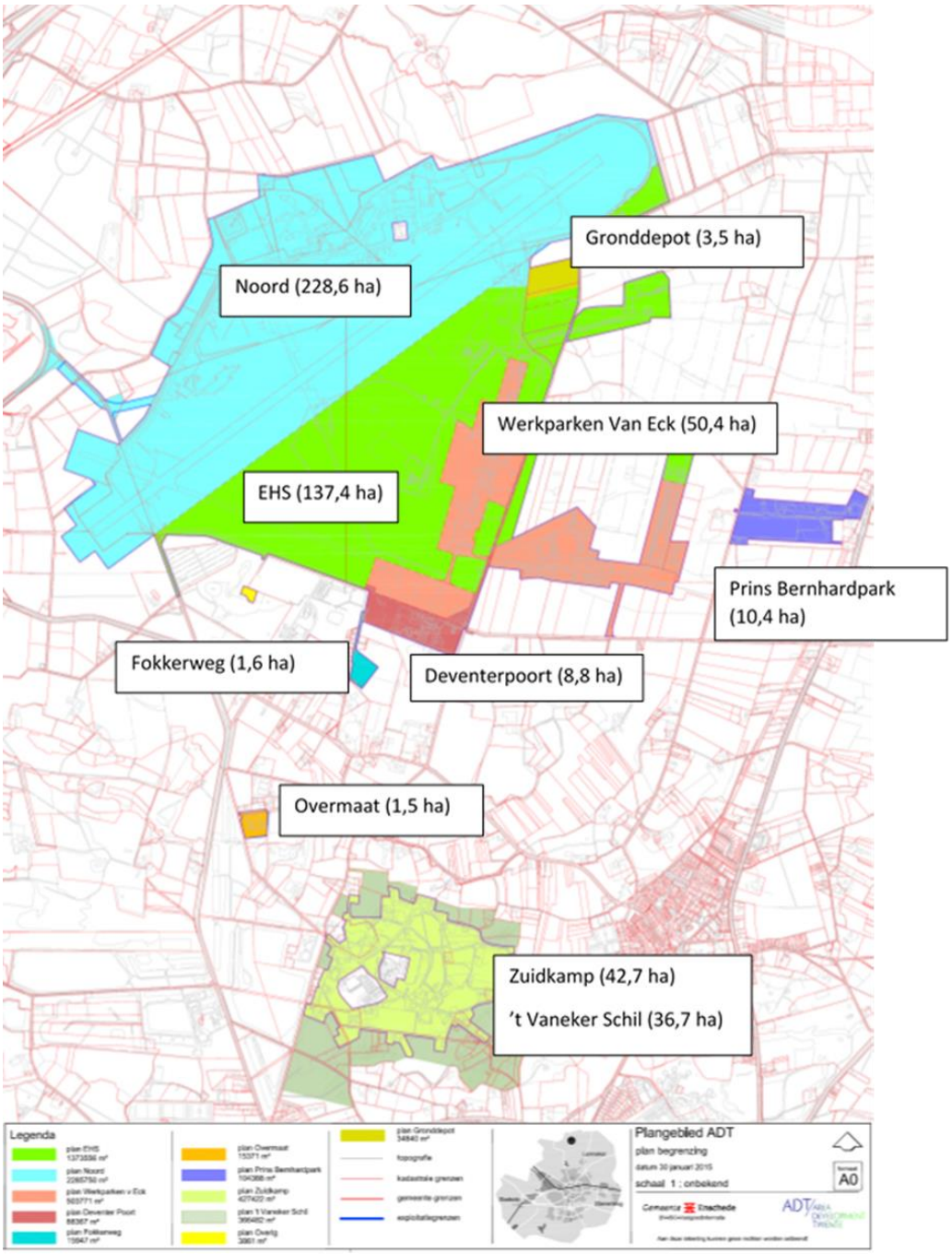

Bijlage 2. Taakveldoverzicht ADT

Taakveldoverzicht	Begroting 2018			Begroting 2019		
	Baten	*Lasten*	*Saldo*	*Baten*	*Lasten*	*Saldo*
0. Bestuur en ondersteuning	**889.543**	**887.525**	**2.018**	**985.699**	**989.680**	**(3.981)**
0.1 Bestuur	-	-	-	-	-	-
0.2 Burgerzaken	-	-	-	-	-	-
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	494.614	507.544	(12.929)	516.164	508.335	7.829
0.4 Overhead	-	183.500	(183.500)	-	174.125	(174.125)
0.5 Treasury	-	-	-	-	-	-
0.61 OZB Woningen	-	-	-	-	-	-
0.62 OZB niet-woningen	-	-	-	-	-	-
0.63 Parkeerbelasting	-	-	-	-	-	-
0.64 Belastingen overige	-	-	-	-	-	-
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-	-	-	-	-	-
0.8 Overige baten en lasten	300.877	196.481	104.397	469.535	306.691	162.844
0.9 Vennooschapsbelasting (VpB)	-	-	-	-	-	-
0.10 Mutaties reserves	-	-	-	-	-	-
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	94.051	-	94.051	-	529	(529)
1. Veiligheid	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-	-	-	-	-	-
1.2 Openbare orde en veiligheid	-	-	-	-	-	-
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
2.1 Verkeer en vervoer	-	-	-	-	-	-
2.2 Parkeren	-	-	-	-	-	-
2.3 Recreatieve havens	-	-	-	-	-	-
2.4 Economische havens en waterwegen	-	-	-	-	-	-
2.5 Openbaar vervoer	-	-	-	-	-	-
3. Economie	**13.819.573**	**13.819.573**	**0**	**9.214.356**	**9.214.356**	**0**
3.1 Economische ontwikkeling	-	-	-	-	-	-
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	13.819.573	13.819.573	0	9.214.356	9.214.356	0
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-	-	-	-	-	-
3.4 Economische promotie	-	-	-	-	-	-
4. Onderwijs	-	-	-	-	-	-
4.1 Openbaar basisonderwijs	-	-	-	-	-	-
4.2 Onderwijshuisvesting	-	-	-	-	-	-
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-	-	-	-	-	-
5. Sport, cultuur en recreatie	-	-	-	-	-	-
5.1 Sportbeleid en activering	-	-	-	-	-	-
5.2 Sportaccommodaties	-	-	-	-	-	-
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-	-	-	-	-	-
5.4 Musea	-	-	-	-	-	-
5.5 Cultureel erfgoed	-	-	-	-	-	-
5.6 Media	-	-	-	-	-	-
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-	-	-	-	-	-
6. Sociaal domein	-	-	-	-	-	-
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-	-	-	-	-	-
6.2 Wijkteams	-	-	-	-	-	-
6.3 Inkomensregelingen	-	-	-	-	-	-
6.4 Begeleide participatie	-	-	-	-	-	-
6.5 Arbeidsparticipatie	-	-	-	-	-	-
6.6 Maatwerk voorzieningen (WMO)	-	-	-	-	-	-
6.71 Maatwerk dienstverlening 18+	-	-	-	-	-	-
6.72 Maatwerk dientverlening 18-	-	-	-	-	-	-
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-	-	-	-	-	-
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-	-	-	-	-	-
7. Volksgezondheid en milieu	-	-	-	-	-	-
7.1 Volksgezondheid	-	-	-	-	-	-
7.2 Riolering	-	-	-	-	-	-
7.3 Afval	-	-	-	-	-	-
7.4 Milieubeheer	-	-	-	-	-	-
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-	-	-	-	-	-
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	-	-	-	-	-	-
8.1 Ruimtelijke ordening	-	-	-	-	-	-
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)	-	-	-	-	-	-
8.3 Wonen en bouwen	-	-	-	-	-	-

Jaarstukken GBT 2017

Gemeentelijk Belastingkantoor Twente

www.gbtwente.nl

Gemeentelijk Belastingkantoor Twente

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD 3
1 INLEIDING 6
2 JAARVERSLAG 7
2.1 PROGRAMMAVERANTWOORDING 7
2.1.1 Organisatie-eenheid Staf en Algemeen 7
2.1.2 Organisatie-eenheid Vastgoed en belastingen 9
2.1.3 FUO-opdrachten 11
2.1.4 Algemene dekkingsmiddelen 12
2.1.5 Personeel 12
2.1.6 Toelichting op vervolgingskosten op de balans 13
2.2 PARAGRAFEN 15
2.2.1 Lokale heffingen 15
2.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 15
2.2.3 Onderhoud kapitaalgoederen 17
2.2.4 Financiering 18
2.2.5 Bedrijfsvoering 20
2.2.6 Verbonden partijen 27
2.2.7 Grondbeleid 27
2.2.8 Rechtmatigheid 27
3 JAARREKENING 28
3.1 BALANS 28
3.2 HET OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN IN DE JAARREKENING 30
3.3 GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN RESULTAATBEPALING 32
3.4 TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2017 34
3.5 TOELICHTING OP HET OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN 38
4 OVERIGE GEGEVENS 45

VOORWOORD

"Investeer in de toekomst!" Een veelgehoorde oproep aan organisaties om maatregelen te treffen om klaar te zijn voor de toekomst. Het afgelopen jaar heeft het GBT hier ruimschoots invulling aan gegeven. Een groot deel van het jaar stond in het teken van het optimaliseren van de interne beheersing rondom onze processen. Daarbij ging het niet alleen om ons WOZ-proces (het speerpunt van onze toezichthouder, de Waarderingskamer), maar om het gehele belastingproces.

Het GBT investeert ook veel in haar medewerkers. Niet alleen door maximaal in te zetten op talentmanagement, maar ook door vast te houden aan het gedachtengoed van het Rijnlandmodel. De introductie van teamrollen zal hier verder aan bijdragen. Ook verbinden we medewerkers aan ons die invulling kunnen geven aan onze nieuwe visie. Ondanks dat we steeds meer inzetten op gedigitaliseerde processen, zal persoonlijk contact met onze klant (als aanvulling hierop) steeds belangrijker worden. Ook voor de komst van de nieuwe wet AVG is al veel werk verzet. Een belangrijk onderdeel in het traject is bewustwording. Een onderdeel dat in 2017 organisatiebreed is opgepakt.

Door de basis nog verder op orde te krijgen ontstaan mogelijkheden om onze partners nog beter van dienst te zijn. We zijn in de afrondende fase terecht gekomen wat betreft de totstandkoming van een nieuwe dienstverleningsovereenkomst. We hebben hiermee mogelijkheden gecreëerd om naast standaarddienstverlening ook plustaken en maatwerk aan te bieden. Dit sluit aan bij de praktijk waarin we zien dat individuele gemeenten toch andere, verschillende wensen hebben ten aanzien van onze dienstverlening. In het verlengde hiervan denken we na over onze identiteit zodat we richting onze inwoners kunnen laten zien waar we voor staan.

Al met al is 2017 een bewogen jaar geweest. Ook het komend jaar zal in het teken staan van verandering. Daarmee wordt niet alleen gedoeld op de ontwikkeling van onze organisatie van een zuivere uitvoeringsorganisatie naar een uitvoeringsorganisatie met een belangrijke adviesrol. Ook wat betreft de fysieke locatie van de werkzaamheden gaat het een en ander veranderen. We gaan ons in 2019 op een andere locatie huisvesten. Een omvangrijke operatie waar onze dienstverlening geen hinder van mag ondervinden. Daarnaast gaan we voor twee gemeenten een pilot opstarten om te bepalen of en hoe we de taken van de frontoffice (op het gebied van belastingen) kunnen overnemen. Een laatste voorbeeld is de wettelijke eis dat we als organisatie een andere waarderingssystematiek moeten gaan hanteren. Kortom ook in 2018 zullen we ons op meerdere vlakken moeten bewijzen. De investeringen die we het afgelopen jaar hebben gedaan, zorgen ervoor dat we er klaar voor zijn!

We zijn onze partners dankbaar voor de constructieve samenwerking en het in ons gestelde vertrouwen.

Hengelo, 12 april 2018

Directeur	Voorzitter
dr. R. Toet	mr. drs. R.G. Welten

SAMENVATTING

Deze samenvatting geeft de belangrijkste resultaten over 2017 weer.

Hoofdlijnen financieel
In de begroting 2017 heeft het GBT in totaliteit een netto-besparing van € 140.000 verwerkt. Deze besparing is het gevolg van invulling van de derde en laatste jaarschijf van de bezuinigingsstrategie. De formatie is met 2,64 fte gereduceerd.

De combinatie van de bezuinigingen en de nieuwe wetgeving hebben in 2017 geleid tot een negatief exploitatieresultaat. Het resultaat uit bedrijfsvoering bedraagt € 427.829 negatief en bestaat uit € 218.159 positief resultaat vanuit de FUO-opdrachten en € 645.988 negatief resultaat vanuit de gemeenschappelijke regeling. Het resultaat uit bedrijfsvoering wordt gedekt door een onttrekking uit de bestemmingsreserve BAG (€ 86.742), een onttrekking uit de bestemmingsreserve 5% van de begrote lasten voor het project m3 – m2 (€ 62.182) en dekking van het negatieve resultaat uit bedrijfsvoering van de gemeenschappelijke regeling (€ 278.905), waarvoor via de tweede gewijzigde begroting 2017 toestemming is gegeven.

In onderstaande tabel is het resultaat van het gehele GBT weergegeven:

GBT (bedrag x € 1.000)	**Realisatie 2017**	**Begroting 2017 na wijziging**	**Begroting 2017 voor wijziging**
Baten	-1.495	-1.442	-1.261
Lasten	1.277	1.308	1.101
Saldo van baten en lasten FUO-opdrachten	**-218**	**-134**	**-160**
Baten	-9.678	-9.702	-8.779
Lasten	10.324	10.446	8.899
Saldo van baten en lasten GR	**646**	**745**	**120**
Resultaat uit bedrijfsvoering	**428**	**611**	**-40**
Onttrekking bestemmingsreserve BAG	-87	-139	0
Onttrekking bestemmingsreserve 5% begrote lasten			
- project m3 - m2	-62	-142	
- negatieve resultaat uit reguliere bedrijfsvoering	-279	-370	
Gerealiseerd resultaat	**0**	**-40**	**-40**

Nb. Een "-" staat voor een voordelig resultaat.

Hoofdlijnen organisatie en bedrijfsvoering
A) De contouren voor een nieuwe visie voor de komende jaren zijn bepaald;
B) Er is een nieuwe DVO opgesteld, samen met en voor de deelnemers aan de gemeenschappelijke regeling.

Hoofdlijnen primair proces
C) De werkzaamheden zijn conform dienstverleningsovereenkomst uitgevoerd;
D) De herwaardering is goed verlopen. Het toezicht vanuit de Waarderingskamer is afgerond met wederom het eindoordeel 'goed'. Hiermee hebben we voldaan aan de eisen in de nieuwe Waarderingsinstructie;
E) Het kenbaar maken van de voorlopige WOZ-waarde is voor alle opdrachtgevers beschikbaar gesteld. Doel is de transparantie in de dienstverlening te verbeteren en de processen te optimaliseren;
F) De gemeenten zijn, op één gemeente na, aangesloten op de Landelijke Voorziening WOZ;
G) Er zijn voorbereidingen getroffen voor de invoering van Diftar voor de gemeenten Enschede en Oldenzaal per 1 januari 2017 en de eerste voorlopige aanslagen zijn in 2017 verstuurd;

H) Het GBT heeft stevig geïnvesteerd in de aansluiting van de gemeente Twenterand in de gemeenschappelijk regeling;
I) We beogen meer interactie met onze inwoners en partners. We steken meer in op persoonlijk contact en investeren hierin.

In de volgende hoofdstukken wordt uitgebreide informatie gegeven over de behaalde resultaten in 2017.

1 INLEIDING

Voor u liggen de jaarstukken 2017 van het Gemeentelijke Belastingkantoor Twente (GBT).

Leeswijzer
In paragraaf 2.1 vindt u informatie over de programmaverantwoording;
In paragraaf 2.2 worden de verplichte paragrafen behandeld;
In paragraaf 3.1 vindt u de balans;
In paragraaf 3.2 vindt u het overzicht van baten en lasten;
In paragraaf 3.3 worden de grondslagen voor waardering resultaatbepaling behandeld;
In paragraaf 3.4 wordt de balans toegelicht;
In paragraaf 3.5 worden een toelichting gegeven op het overzicht van baten en lasten.

2 JAARVERSLAG

2.1 PROGRAMMAVERANTWOORDING

In dit onderdeel worden de organisatie-eenheden van het GBT toegelicht:
2.1.1 Organisatie-eenheid Staf en Algemeen;
2.1.2 Organisatie-eenheid Vastgoed en belastingen, inclusief alle eindproducten;
2.1.3 FUO-opdrachten;

Tevens wordt een toelichting gegeven op de volgende onderwerpen:
2.1.4. Algemene dekkingsmiddelen;
2.1.5. Personeel;
2.1.6. Vervolgingskosten op de balans.

2.1.1 Organisatie-eenheid Staf en Algemeen

In 2017 vonden er verschillende ontwikkelingen plaats binnen het GBT. De belangrijkste worden hieronder toegelicht.

2.1.1.1 Nieuwe dienstverleningsovereenkomst
In 2017 is het GBT samen met de GR-gemeenten aan de slag gegaan met een nieuwe dienstverleningsovereenkomst. Met het aflopen van de dienstverleningsovereenkomst 2013-2016 lag er een kans om de samenwerking tussen de GR-gemeenten en GBT door te ontwikkelen. De huidige dienstverleningsovereenkomst was productgericht, aanbod gestuurd en sterk gericht op de relatie tussen het GBT en de gemeenten als klant. In 2017 hebben GBT en gemeenten samen gewerkt aan een dienstverleningsovereenkomst gebaseerd op vertrouwen, solidariteit en profijt waarin de inwoner centraal staat. De DVO bestaat uit drie hoofdstukken: 1) algemene bepalingen 2) lijst van diensten en 2) afspraken over inwonercontacten.

Algemene bepalingen
In de algemene bepalingen beschrijven gemeenten en het GBT de samenwerking op basis van de principes: vertrouwen, sturen, loslaten, toezicht houden, verantwoorden en bijsturen. Er staat omschreven hoe gegevens worden uitgewisseld en wie verantwoordelijk is voor het tekenen van de dienstverleningsovereenkomst en eventuele wijzigingen.

Lijst van diensten
In de lijst van diensten biedt het GBT gemeenten keuzes in de uitvoering van belastingsoorten (basis, plus of maatwerk). Deze werkwijze maakt inzichtelijk waarvoor gemeenten kiezen en wat de consequenties zijn van deze keuzes in de uitvoering. Wat basis, plus of maatwerk is, kan per jaar veranderen door vernieuwend inzicht of doorontwikkeling.

Inwonercontacten
GR-gemeenten verschillen onderling in hun visie op dienstverlening naar de inwoners. Waar sommige gemeenten graag de eerste ingang willen zijn voor de inwoner met een belastingvraag, doen andere gemeenten een beroep op het GBT om deze eerste ingang te zijn. In de dienstverleningsovereenkomst bieden we de gemeenten dan ook twee keuzes in de uitvoering van de inwonercontacten over gemeentelijke belastingen naar inwoners. In beide smaken staat de inwoner centraal.

Financiën
Ook de financiële systematiek onder de DVO is in 2017 herzien. Resultaat is een transparante begroting waarin gemeenten betalen voor wat zij afnemen. De financiële consequenties van de dienstverleningsovereenkomst gaan in op 1-1-2019.

2.1.1.2 Missie en visie
2017 heeft in het teken gestaan van de (interne) afronding van de missie en visie van het GBT. We hebben de volgende missie voor onze organisatie verwoord:

Met kennis en expertise op het gebied van belastingen levert het GBT een bijdrage aan de ontwikkeling van onze partnergemeenten. Daarnaast ontzorgen we onze partnergemeenten op uitvoeringsgebied.

Met onze visie willen we op een goede manier weergeven dat belastingheffing en -inning niet zomaar een uitvoeringstaak is. Het gaat om het zodanig adviseren van de partnergemeenten dat recht wordt gedaan aan de uitgangspunten zoals die op rijksniveau zijn geformuleerd. Het gaat om het inzicht geven in het effect van beleid door continu de samenleving te monitoren. Dit wordt de toegevoegde waarde van het GBT voor de nabije toekomst. Onze visie is daarom:

Het GBT maakt belastingen begrijpelijk en persoonlijk.

Op dit moment ligt het visiedocument ter behandeling bij onze partners. In het 2e kwartaal van 2018 verwachten we onze missie en visie vast te kunnen stellen.

Informatiebeveiliging
In 2017 is samen met onze partners verder ingezet op bewustwording van informatie-beveiliging bij haar medewerkers via berichten op intranet en het uitvoeren van een phishing-test. Ook is er een nulmeting gehouden in het kader van ISO 27001, een standaard op het gebied van informatiebeveiliging. Daarnaast zijn de voorbereidingen gestart op om te voldoen aan de eisen van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), die in mei 2018 van toepassing wordt.

Middelen
In de begroting 2017 is de derde en laatste jaarschijf van de bezuinigingsstrategie verwerkt. Dit houdt in dat er in totaal voor € 140.000 aan besparingen is verwerkt. Dit is gerealiseerd door 2,64 fte aan formatieruimte te reduceren. Daarmee is over een periode van 3 jaar 9 fte formatieruimte gereduceerd.

Wat heeft het gekost?

Organisatie-eenheid Staf en Algemeen (bedragen x € 1.000)	**Realisatie 2017**	**Begroting 2017 na wijziging**	**Begroting 2017 voor wijziging**
Baten	-1	0	0
Lasten	1.762	1.794	1.834
Saldo van baten en lasten	**1.760**	**1.794**	**1.834**
Onttrekking bestemmingsreserve	0	0	
Resultaat	**1.760**	**1.794**	**1.834**

In het overzicht van baten en lasten worden de verschillen en de incidentele baten en lasten toegelicht.

Evaluatie rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid
Diverse procescontroles en autonome steekproeven zijn uitgevoerd op het taakveld van de Staf (waaronder personeel, aanbesteding en financiën) en autorisaties tot de geautomatiseerde systemen. Ten aanzien van de controles van de ondersteunende processen geconcludeerd dat deze bestaan en werken. Bewustzijn van toegang en autorisaties in de geautomatiseerde omgeving gedurende de werkzaamheden hebben onze continue aandacht. De processen zijn geoptimaliseerd en de toegang tot de systemen is middels geautoriseerde formulieren vast te stellen.

2.1.2 Organisatie-eenheid Vastgoed en belastingen

Het GBT heeft kwaliteit hoog in het vaandel staan. Kwalitatief hoogwaardige data zijn essentieel voor excellente bedrijfsvoering en optimale dienstverlening. Het belastingproces is hét centrale proces binnen het GBT. Hieronder wordt de dienstverlening van het GBT grafisch weergegeven, waarin ook de aantallen[1] van de FUO-opdrachten zijn meegenomen (zie paragraaf 2.1.3.

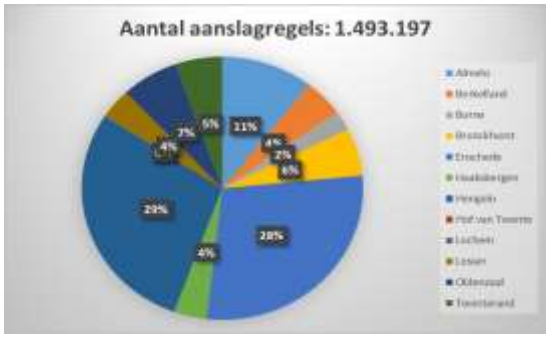

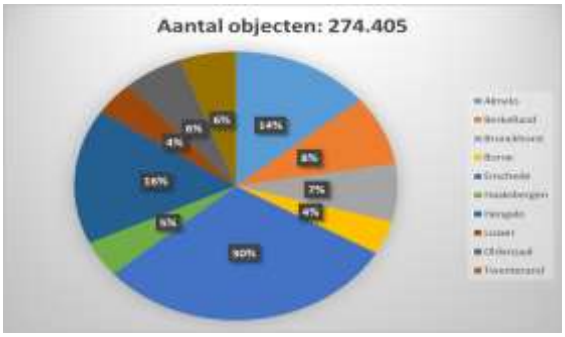

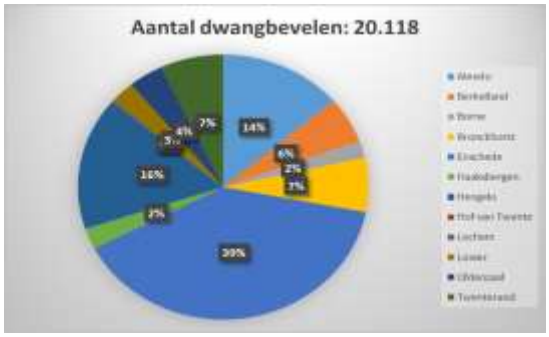

[1] Voor de gemeente Hof van Twente zijn 513 aanslagregels havengelden verstuurd (474 biljetten) en voor de gemeente Lochem 558 aanslagregels havengelden (518 biljetten). Vanwege deze geringe aantallen ten opzichte van de aantallen van de andere gemeenten zijn deze gegevens niet in bovenstaande grafieken meegenomen.

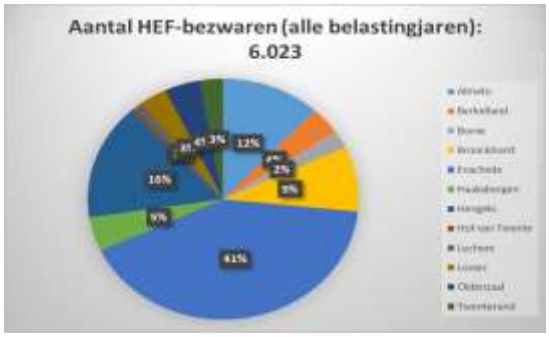

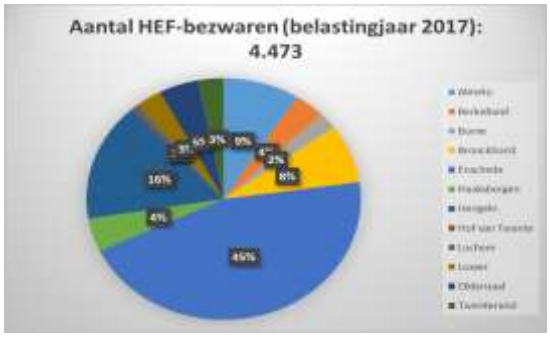

Gebruik MijnOverheid (in het jaar verstuurd:

Aantal afgesproken betalingsregelingen in 2017: 7.656

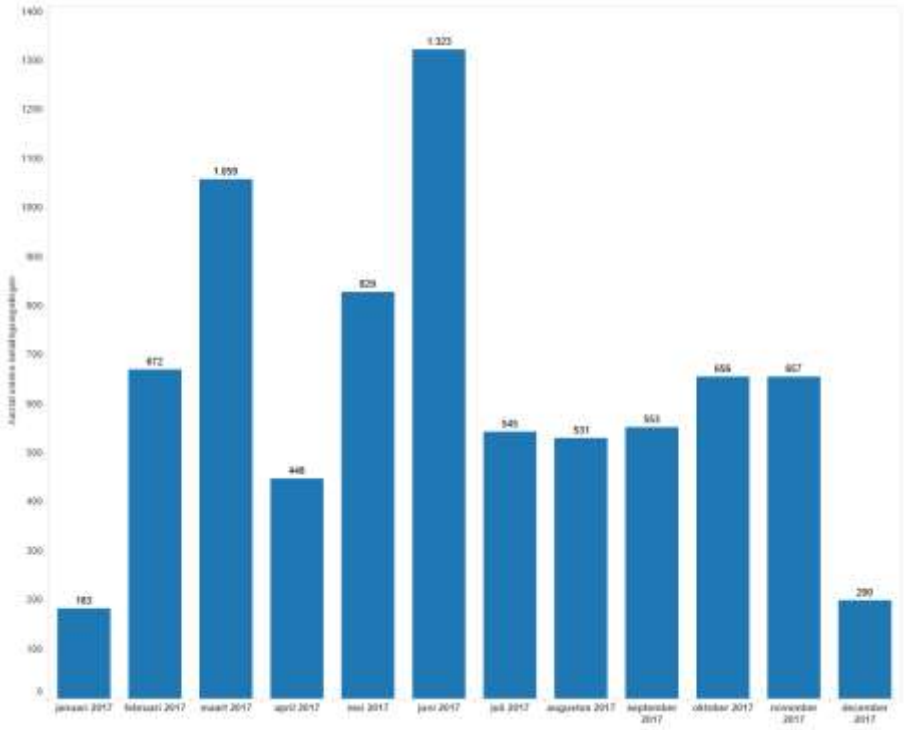

LV WOZ
In 2015 zijn de eerste twee gemeenten, Hengelo en Almelo, aangesloten op de Landelijke Voorziening WOZ. Tussen 2016 en januari 2018 zijn de overige gemeenten aangesloten.

Wat heeft het gekost?

Organisatie-eenheid Vastgoed en belastingen (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2017	Begroting 2017 na wijziging	Begroting 2017 voor wijziging
Baten	-1.532	-1.488	-1.085
Lasten	8.562	8.652	7.023
Saldo van baten en lasten	**7.030**	**7.164**	**5.938**
Onttrekking bestemmingsreserve	-428	-651	
Resultaat	**6.602**	**6.514**	**5.938**

In het overzicht van baten en lasten worden de verschillen en de incidentele baten en lasten toegelicht.

Evaluatie rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid
De interne controle is uitgevoerd op basis van het IC-plan 2017. Dit interne controleplan is de leidraad voor het GBT om te waarborgen dat handelingen die voortvloeien uit de processen juist en door de daartoe bevoegde personen worden uitgevoerd. De interne controle richt zich voornamelijk op de rechtmatigheid, juistheid en volledigheid. Er is gekeken naar de opzet, bestaan en werking van de ingebouwde controles. In 2017 zijn geen onrechtmatigheden geconstateerd. Daar waar mogelijk zijn aanbevelingen gedaan om de interne controles naar een hoger platform te brengen.

2.1.3 FUO-opdrachten

Vanaf 1 januari 2016 voert het GBT werkzaamheden uit voor de gemeenten Berkelland en Bronckhorst op basis van een Fiscale Uitvoeringsovereenkomst, afgekort FUO. Deze twee gemeenten zijn geen deelnemer van de gemeenschappelijke regeling, maar uitsluitend afnemer van het GBT. Overall gezien is het eerste jaar van deze overeenkomst goed verlopen. In 2017 heeft er, gezamenlijk met de gemeenten, een evaluatie plaats gevonden, waarin de diverse aspecten van de overeenkomst zijn meegenomen (o.a. effecten op het gebied van processen, juridische zaken, financiën, personeel, dienstverlening en communicatie). Deze evaluatie is in 2017 ook besproken met het college van Berkelland. Begin 2018 zal dit ook in Bronckhorst plaatsvinden. Op basis van deze evaluatie kan gezegd worden dat de overname van de belastingwerkzaamheden door het GBT succesvol is verlopen.

Wat heeft het gekost?

FUO-opdrachten Berkelland en Bronckhorst (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2017	Begroting 2017 na wijziging	Begroting 2017 voor wijziging
Baten	-145	-142	-55
Lasten	1.277	1.268	1.061
Saldo van baten en lasten	**1.132**	**1.127**	**1.006**
Onttrekking bestemmingsreserve	0	0	
Resultaat	**1.132**	**1.127**	**1.006**

In het overzicht van baten en lasten worden de verschillen en de incidentele baten en lasten toegelicht.

Evaluatie rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid
De werkzaamheden voor de gemeenten Berkelland en Bronckhorst worden volgens dezelfde procedures uitgevoerd als de werkzaamheden voor de gemeenten die wel deelnemen aan de gemeenschappelijke regeling. Voor de uitkomsten van de rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid verwijzen wij naar paragraaf 2.1.2.

2.1.4 Algemene dekkingsmiddelen

In onderstaande tabel is een overzicht weergegeven van de algemene dekkingsmiddelen.

Algemene dekkingsmiddelen (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2017	Begroting 2017 na wijziging	Begroting 2017 voor wijziging
Baten	-9.495	-9.515	-8.900
Lasten	1	40	82
Saldo	**-9.494**	**-9.475**	**-8.818**

De algemene dekkingsmiddelen bestaan uit de volgende componenten:

- Bijdrage per gemeente:
  - Borne € 331.465;
  - Enschede (reguliere dienstverlening) € 3.039.246;
  - Enschede (inzake Diftar) € 94.337;
  - Hengelo (reguliere dienstverlening) € 1.512.553;
  - Hengelo (inzake Diftar) € 63.840;
  - Losser € 317.537;
  - Haaksbergen € 360.745;
  - Almelo € 1.316.287;
  - Oldenzaal (reguliere dienstverlening) € 541.111;
  - Oldenzaal (inzake Diftar) € 32.182;
  - Twenterand (reg. Dienstverlening) € 516.106;
  - Twenterand (inzake Diftar) € 5.000;
  - Lochem € 9.310;
  - Hof van Twente € 4.802;
  - Berkelland € 681.035;
  - Bronckhorst € 669.349;
- Saldo financieringsfunctie € 589.

2.1.5 Personeel

Formatie

De toegestane en ingevulde formatie bedraagt in 2017:

Afdeling	Vastgestelde formatie (fte)	Ingevulde formatie (fte)
Staf en algemeen	7,50	7,44
Vastgoed en belastingen	73,78	73,54
Totaal	**81,28**	**80,98**

In juni 2017 heef het dagelijks bestuur ingestemd om 10 fte aan formatie uit te breiden. Deze uitbreiding wordt binnen de bestaande begroting budgetneutraal opgevangen door de flexibele schil te reduceren. Deze formatie-uitbreiding is nog niet in bovenstaand overzicht meegenomen. Bij de eerstvolgende gewijzigde begroting zal dit besluit financieel geëffectueerd worden.

Externe inhuur in relatie tot eigen personeel

In 2017 zijn de werkzaamheden uitgevoerd door zowel eigen personeel als door personeel van derden. In de grafiek hieronder wordt de ontwikkeling van de externe inhuur ten opzichte van de ambtelijke loonsom weergegeven. In vergelijking met voorgaande jaren is een stijging te zien van het aandeel personeel van derden. Deze toename wordt enerzijds verklaard door krapte op de arbeidsmarkt voor specialistisch personeel. Hierdoor zijn de tarieven door deze medewerkers gestegen. Anderzijds heeft GBT meer personeel van derden in gezet voor de taxatiewerkzaamheden.

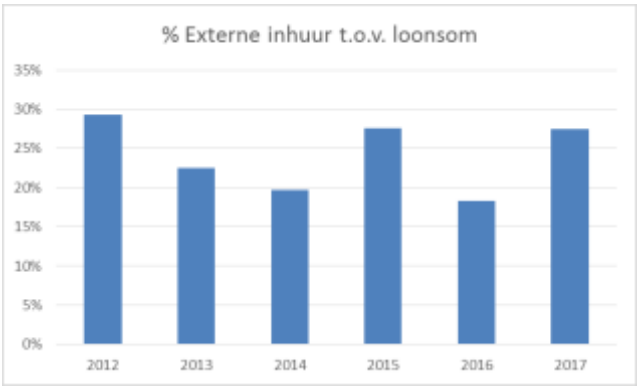

Instroom en uitstroom van personeel
In 2017 heeft het GBT vier nieuwe medewerkers vanuit de gemeenten Twenterand mogen verwelkomen, die op diverse functies binnen het GBT zijn geplaatst. Daarnaast zijn nog vijf medewerkers in dienst gekomen, een stafadviseur ICT, een strategisch adviseur, twee taxateurs en één medewerker bezwaar en beroep.

Afgelopen jaar hebben zeven medewerkers het GBT verlaten. Eén medewerker was in 2016 al gestopt met werken en daarvan is de levensloopregeling in 2017 afgelopen, één medewerker is met pensioen gegaan, twee medewerkers zijn vanwege medische redenen gestopt met werken en twee medewerkers hebben een baan geaccepteerd bij de gemeente Hengelo. Eén medewerker is na haar jaarcontact gestopt bij het GBT. Wij danken hen voor hun inzet bij het GBT en wensen hen het allerbeste voor de toekomst.

2.1.6 Toelichting op vervolgingskosten op de balans

Afrekening vervolgingskosten
De deelnemende gemeenten treffen voorzieningen voor oninbare debiteuren. Deze voorzieningen gelden zowel voor het nominale bedrag als voor de ADI-kosten[2]. Het GBT adviseert de deelnemende gemeenten in de hoogte van de op te nemen voorziening. Wanneer blijkt dat aanslagen niet ingevorderd kunnen worden, wordt een voorstel oninbaar naar de gemeente gestuurd. De gemeente geeft akkoord op dit voorstel, waarna het GBT de desbetreffende aanslagen oninbaar verklaart. Het nominale gedeelte van de aanslag wordt via rekening courant met de gemeente verrekend. De oninbaar verklaarde ADI-kosten worden op de maandelijkse afdracht van belastingontvangsten in mindering gebracht.

Verloopoverzicht vervolgingskosten
In onderstaande tabel is een overzicht van de openstaande vervolgingskosten per gemeente weergegeven.

[2] ADI-kosten zijn invorderingskosten (aanmaning, dwangbevel en overige invorderingskosten)

Saldo openstaande vervolgingskosten (bedragen in euro's)	Per 31-12-2016	Per 31-12-2017
Borne	22.494	23.877
Enschede	383.453	473.309
Hengelo	155.574	174.333
Losser	21.823	26.016
Haaksbergen	27.805	26.419
Almelo	139.187	175.846
Oldenzaal	26.683	36.706
Twenterand		52.639
Hof van Twente	253	480
Lochem	360	682
Berkelland	16.117	19.797
Bronckhorst	28.473	38.569
Totaal	**822.221**	**1.048.675**

Verloopoverzicht belastingdebiteuren

In onderstaande tabellen is een overzicht van de openstaande belastingdebiteuren per gemeente weergegeven.

Verloopoverzicht openstaande belastingdebiteuren per gemeente (bedragen in euro's)	Borne		Enschede		Hengelo		Losser	
	Per 31-12-2017		Per 31-12-2017		Per 31-12-2017		Per 31-12-2017	
Belastingjaar	**Aantal**	**Bedrag**	**Aantal**	**Bedrag**	**Aantal**	**Bedrag**	**Aantal**	**Bedrag**
2009			1	489				
2010			2	1.345	1	342,24		
2011	3	687	11	11.109	2	470,70	2	1.012,58
2012	3	1.266	24	13.833	15	4.489,79	5	25.643,16
2013	5	3.628	71	46.160	44	25.554,68	7	3.099,31
2014	17	8.263	367	131.899	156	49.427,80	18	7.016,48
2015	52	24.064	1.073	403.376	479	198.792,64	68	21.045,40
2016	89	171.546	2.114	901.113	974	516.829,46	114	61.979,13
2017	701	228.893	8.609	2.893.426	3.793	1.399.275,34	592	235.477,64
Totaal	**870**	**438.347**	**12.272**	**4.402.750**	**5.464**	**2.195.183**	**806**	**355.274**
Stand per 31-12-2016	**933**	**628.755**	**11.294**	**4.359.611**	**5102**	**1.933.339**	**796**	**280.532**

Verloopoverzicht openstaande belastingdebiteuren per gemeente (bedragen in euro's)	Haaksbergen		Almelo		Oldenzaal		Twenterand	
	Per 31-12-2017		Per 31-12-2017		Per 31-12-2017		Per 31-12-2017	
Belastingjaar	**Aantal**	**Bedrag**	**Aantal**	**Bedrag**	**Aantal**	**Bedrag**	**Aantal**	**Bedrag**
2010			1	34				
2011			3	210				
2012			11	4.304	2	338,60		
2013	3	158	44	29.009	10	2.637,63	19	3.193,15
2014	18	4.477	170	69.973	38	7.353,61	122	23.855,28
2015	65	32.099	429	176.692	110	86.824,38	228	45.047,66
2016	128	105.795	1.022	481.185	207	98.097,86	417	70.515,52
2017	632	278.660	2.760	1.800.013	1.030	329.577,10	1.005	322.625,45
Totaal	**846**	**421.189**	**4.440**	**2.561.419**	**1.397**	**524.829**	**1.791**	**465.237**
Stand per 31-12-2016	**1.020**	**537.088**	**4.357**	**1.693.248**	**1035**	**378.994**		

Verloopoverzicht openstaande belastingdebiteuren per gemeente (bedragen in euro's)	Hof van Twente		Lochem		Berkelland		Bronckhorst	
	Per 31-12-2017		Per 31-12-2017		Per 31-12-2017		Per 31-12-2017	
Belastingjaar	**Aantal**	**Bedrag**	**Aantal**	**Bedrag**	**Aantal**	**Bedrag**	**Aantal**	**Bedrag**
2012							3	306
2013							4	2.415
2014							17	7.627
2015	2	294	1	29	25	9.142	147	37.927
2016	6	643	9	1.922	123	36.410	341	72.783
2017	19	3.687	39	8.692	821	347.734	802	387.924
Totaal	**27**	**4.624**	**49**	**10.643**	**969**	**393.285**	**1.314**	**508.982**
Stand per 31-12-2016	**41**	**7.982**	**53**	**9.363**	**780**	**222.627**	**1.346**	**471.095**

De gemeenten Twenterand heeft per 1 januari 2017 de uitvoerende taken met betrekking tot de gemeentelijke belastingen overgedragen aan het GBT. Deze openstaande debiteuren zijn per 1 januari 2017 overgenomen door het GBT en ingevoerd in de administratie van het GBT.

2.2 PARAGRAFEN

2.2.1 Lokale heffingen

De verslaglegging over de belastingopbrengsten en paragrafen lokale heffingen maken geen onderdeel uit van het jaarverslag van het GBT. Hiervoor wordt verwezen naar de jaarverslagen van de gemeenten Almelo, Borne, Enschede, Haaksbergen, Hengelo, Losser, Oldenzaal, Twenterand, Berkelland, Bronckhorst, Lochem en Hof van Twente[3].

2.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

2.2.2.1 Capaciteit en beleid

Het GBT loopt bij de realisatie van de beleidsdoelstellingen en de bedrijfsvoering risico's. Het GBT inventariseert 3 keer per jaar (bij de bestuursrapportages met peildatum 30 april en 31 augustus, en bij het opstellen van de jaarstukken) haar risico's. Nadat ze zijn benoemd is bepaald hoe vaak dit risico zich zou kunnen voordoen en is de financiële impact per risico geschat.

In de paragraaf weerstandsvermogen wordt dit risicoprofiel afgezet tegen de weerstandscapaciteit om te bepalen in hoeverre deze capaciteit voldoende is om de risico's op te kunnen vangen zonder dat het beleid bijgesteld moet worden en/of dat doelstellingen in gevaar komen. Deze verhouding wordt het weerstandsvermogen genoemd en wordt bepaald door twee aspecten:

1. Weerstandscapaciteit: de financiële buffer om risico's structureel of incidenteel te kunnen opvangen;
2. Risicoprofiel: de kans op het optreden van ongewenste gebeurtenissen met een nadelig financieel gevolg van materieel belang die niet is voorzien in de begroting.

Gebruikelijk uitgangspunt bij non-profit organisaties in de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de gekwantificeerde risico's is een getal > 1.

Weerstandscapaciteit
De weerstandscapaciteit omvat 'het geheel van middelen en mogelijkheden binnen de financiële positie van de gemeenschappelijke regeling dat zij als *vrij aanwendbaar* kan aanmerken'. Het gaat dus om vrij aanwendbare middelen waar geen enkele verplichting tegenover mag staan.

De vrij aanwendbare middelen bestaan uit het eigen vermogen en stille reserves. Van het eigen vermogen mag daarbij alleen dat deel worden meegeteld voor zover deze vrij besteedbaar is of waarvan de bestemming zonder financieel gevolg kan worden gewijzigd. De stille reserves kunnen pas worden meegeteld als ze op korte termijn gekapitaliseerd (verkocht) kunnen worden, zonder dat de uitoefening van taken en activiteiten daar hinder van ondervindt. In de huidige situatie bezit het GBT geen stille reserves.

Het GBT is een gemeenschappelijke regeling. Dat wil zeggen dat de deelnemers overheidsinstellingen zijn en dat zij een bestuurlijk én een financieel belang hebben in de

[3] Voor Lochem en Hof van Twente heft en int het GBT uitsluitend de havengelden.

uitvoering van de betreffende organisatie. Een bestuurlijk belang is aanwezig indien er zeggenschap bestaat uit hoofde van stemrecht dan wel vertegenwoordiging in het bestuur van de organisatie. Een financieel belang is aanwezig wanneer een ter beschikking gesteld bedrag niet verhaalbaar is bij faillissement dan wel dat er een financiële aansprakelijkheid bestaat indien de gemeenschappelijke regeling haar verplichtingen niet nakomt.
Op basis van de huidige beleidsregels is besloten (AB van 28 oktober 2009 en 15 april 2015) dat het eigen vermogen van het GBT maximaal 5% mag zijn van het begrotingstotaal. De omvang van het benodigde eigen vermogen als onderdeel van de weerstandscapaciteit is dus niet afgezet tegen het risicoprofiel. Zie verder paragraaf 2.2.2.2.

Voor de dekking van de kosten van bedrijfsvoering wordt een bijdrage van de deelnemende gemeenten ontvangen. Deze bijdrage is maximaal kostendekkend. De begroting van het GBT is materieel in evenwicht, zowel voor dit boekjaar als ook voor de jaren 2018 tot en met 2021. Dit biedt het GBT meerjarige financiële zekerheid, zeker ook gelet op het karakter van de dienstverlening: de uitvoering van wettelijke taken.

2.2.2.2 Risico's en Weerstandsvermogen

In 2013 heeft een initiële inventarisatie van risico's plaatsgevonden, welke jaarlijks wordt geactualiseerd. Met toepassing van de kansberekening en geschatte financiële impact per risico is het totale risicoprofiel gecalculeerd op € 1.189.358. De toename wordt met name veroorzaakt door de risico-inschatting op vervolgschade vanuit datalekken en gevolgen uit de invoering van de Algemene Verordening Gegevensbescherming. Onderstaande tabel geeft het risicoprofiel weer:

Oorzaak Risico	Verwachte financiele inpact (€) per31-12-2017	was 31-12-2016
Eigen beleid	1.033.720	939.740
Beleid andere overheden	7.000	7.000
Autonome ontwikkelingen	98.200	63.000
Doen/nalaten door derden	50.438	49.250
Totaal	**1.189.358**	**1.058.990**

Het Dagelijks Bestuur van het GBT is zich er van bewust dat de eigen weerstandcapaciteit van het GBT onvoldoende is om het totale risicoprofiel af te dekken. De deelnemers willen zelf een weerstandcapaciteit opbouwen die voldoende is om eventuele tegenvallers van al hun verbonden partijen op te vangen. De kans dat alle verbonden partijen op exact hetzelfde moment aanspraak maken op de weerstandscapaciteit wordt als zodanig gering gezien, dat de weerstandscapaciteit die de deelnemer moet vormen lager kan zijn dan de afzonderlijke weerstandscapaciteiten van de verbonden partijen.

2.2.2.2 Kengetallen in relatie tot financiële positie

Onder invloed van de recente wijzigingen in het BBV is wettelijk geregeld dat gemeenschappelijke regelingen voorgeschreven algemene financiële kengetallen opnemen in de begroting en jaarstukken. Met deze algemene financiële kengetallen wordt beoogd gemakkelijker inzicht te geven in de financiële positie van de gemeenschappelijke regeling. Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie van de organisatie. De kengetallen maken inzichtelijk(er) over hoeveel (financiële) ruimte de organisatie beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of op te kunnen vangen. Zij geven zodoende inzicht in de financiële weerbaarheid en wendbaarheid. Van belang daarbij is ook het verloop van de uitkomsten en de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie. De algemene financiële kengetallen vormen daarom onderdeel van de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing, omdat deze paragraaf weergeeft hoe solide de begroting is en in hoeverre financiële tegenvallers kunnen

worden opgevangen. In de Regeling tot vaststelling van de wijze waarop de kengetallen moeten worden vastgesteld en opgenomen in de begroting en rekening van de provincies en gemeenten is bepaald welke kengetallen moeten worden opgenomen, hoe zij berekend moeten worden en hoe zij verwoord moeten worden in de begroting en rekening. Het betreft de volgende algemene financiële kengetallen:
1. Netto schuldquote;
2. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
3. Solvabiliteitsratio;
4. Grondexploitatie;
5. Structurele exploitatieruimte;
6. Belastingcapaciteit.
De jaarstukken van het GBT bevatten geen grondexploitatie en belastingopbrengsten, derhalve worden de kengetallen 4 en 6 niet opgenomen in deze paragraaf.

Kengetallen:	Verloop van de kengetallen		
	Verslag 2016	Begroting 2017	Verslag 2017
netto schuldquote	-7,0%	6,5%	-0,9%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-7,0%	6,5%	-0,9%
solvabiliteitsratio	15,2%	17,3%	4,2%
structurele exploitatieruimte	3,8%	-5,1%	0,7%

De netto schuldquote van het GBT is ruim voldoende. Dit kengetal weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van het GBT ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Het GBT heeft geen leningen aangetrokken. Daarom is er geen sprake van rentelasten of aflossingen. Een netto schuldquote tot 100% wordt als voldoende beoordeeld. Het GBT voldoet hier ruimschoots aan.

De solvabiliteitsratio drukt het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen en geeft daarmee inzicht in de mate waarin een organisatie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de organisatie. Omdat het eigen vermogen van het GBT gelimiteerd is aan 5% van de begrote lasten, is deze ratio bij het GBT relatief laag. Omdat de deelnemers aan de gemeenschappelijke regeling (GR) ‘borg’ staan en het GBT een sluitende begroting heeft, is deze ratio acceptabel.

Bij de structurele exploitatieruimte wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken. Dit is bij het GBT in 2017 het geval. De relevantie van dit kengetal voor de beoordeling van de financiële positie is om te weten welke structurele ruimte een organisatie heeft om de eigen lasten te dragen.

2.2.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Het GBT bezit geen kapitaalgoederen in de vorm van wegen, riolering, water, groen of gebouwen welke onderhouden dienen te worden. Daarom is in de begroting ook geen toelichting gegeven op het onderhoud van kapitaalgoederen.

Wel heeft het GBT de meerjarige licentiekosten voor de belastingapplicatie en waarderingsapplicatie geactiveerd op de balans.

Voor verdere toelichting wordt verwezen naar paragraaf 3.1. en paragraaf 3.3.2 (onderdeel materiële vast activa).

2.2.4 Financiering

Financieringsstructuur algemeen
De financiering van onze gemeenschappelijke regeling vindt bijna volledig plaats binnen de exploitatie. Wij kennen een zeer beperkte investeringsbehoefte en zijn door de kostendekkende tarieven die gemeenten betalen niet aangewezen op het aantrekken van geld in de vorm van geldleningen.

Kredietfaciliteiten
Het GBT profiteert van dezelfde faciliteiten, die in 2015 na een Europese aanbestedings-procedure door de Netwerkstadgemeenten zijn overeengekomen met de BNG Bank. Deze bank is voor de periode 2016-2019 huisbankier. Deze periode kan met maximaal twee jaren verlengd worden.
Na saldering van de rekeningsaldi wordt het totale saldo automatisch verrekend op 1 maands Euribor[1] . We betalen daarboven een opslag van 25 basispunten (0,25%) als we “rood staan” en krijgen een afslag van 25 basispunten bij een positief saldo.
Met de invoering van het verplicht schatkistbankieren is van het uitzetten van gelden geen sprake meer. Creditsaldi worden automatisch bij het Ministerie van Financiën uitgezet, tegen een rente van 0%. De kosten van betalingsverkeer zijn eveneens conform de gezamenlijke aanbesteding 2015.

Financieringsbeheer
Het financieringsbeheer richt zich op de kosten van financieren en op de risico’s van financieren.

- ***Kostenbeheersing***

De kosten voor betalingsverkeer vormen een belangrijke kostenpost voor het GBT. Door zoveel mogelijk gebruik te maken van automatische incasso kunnen deze kosten zo laag mogelijk worden gehouden. Doordat er een klein tijdsverschil zit tussen belastingontvangsten en het afstorten van de gelden naar de gemeenten is er vrijwel steeds een positief saldo op de lopende rekeningen. Dit wordt door het verplicht schatkistbankieren bij het Rijk dagelijks afgeroomd. Positieve rekeningsaldi zijn niet meer lucratief. Dit wordt zoveel mogelijk ondervangen door de verwachte te ontvangen inkomsten uit belastingen en leges bij voorschot aan de gemeenten af te dragen.

- ***Risicobeheersing***

De risico’s van financiering zijn minimaal. Vanuit de wet Financiering Decentrale Overheden (Fido) zijn wij eraan gehouden om niet te lang (niet meer dan 3 kwartalen) “rood te staan”. Hiermee wordt voorkomen, dat wij een te hoog rentepercentage zouden betalen. Maar in 2017 was de rente op kort geld – in tegenstelling tot de normale rentemarktomstandigheden - lager dan op lang geld. Dit risico bestond feitelijk niet. Daarnaast waren onze saldi positief. Toch moeten we de kasgeldlimiettoets doen. Dit is de Fido-toets op het genoemde risico. We laten in de volgende grafiek de relatie tussen de liquide positie en de kasgeldlimiet zien. De kasgeldlimiet is bepaald op 8,2% van het begrotingstotaal, voor 2017 is deze € 823.280 (negatief). Saldi en kasgeldlimiet worden in volgende grafiek weergegeven.

[1] **Euribor** staat voor Euro Interbank Offered Rate. Euribor is het rente tarief waartegen een groot aantal Europese banken elkaar leningen in euro's verstrekken. Iedere werkdag om 11:00 Central European Time wordt het Euribor rente tarief vastgesteld en doorgegeven aan alle deelnemende partijen en aan de pers.

GBT geen langlopende leningen heeft opgenomen.

De treasuryfunctie voor het Gemeenschappelijke Belastingkantoor Twente wordt uitgevoerd door de treasurer van de gemeente Hengelo.

2.2.5 Bedrijfsvoering

2.2.5.1 Organisatie en medewerkers

Doorontwikkeling HRM-beleid
Het HR21-traject is afgerond. Binnen dit traject zijn alle functies binnen het GBT opnieuw gewaardeerd. Definitieve besluitvorming omtrent HR21 heeft begin 2017 plaatsgevonden. Het proces is soepel verlopen en er zijn door medewerkers geen bezwaren hiertegen ingediend. Tevens is het Individuele Keuzebudget ingevoerd. In 2017 heeft inmiddels ook een evaluatie plaatsgevonden van de IKB en de WKR. In het kader van de duurzame inzetbaarheid is besloten om ter bevordering van de fysieke en mentale gezondheid van de medewerkers een bijdrage te verstrekken voor het aanschaffen van een nieuwe fiets voor het gebruik van woon-werk of een bijdrage voor het sporten in brede zin.

Youforce is verder uitgerold binnen het GBT. Er zijn wederom een aantal modules toegevoegd en in 2018 zullen als volgende stap de - nu nog - papieren personeelsdossiers worden gedigitaliseerd. De verlofmodule is met ingang van 1 januari 2016 in gebruik genomen.

Het generatiepact was een tijdelijke regeling en is met een jaar verlengd tot 1-1-2019. Een beperkt aantal medewerkers van het GBT maakt hiervan gebruik.

Voor alle medewerkers is een meerdaagse training ‘Omgaan met emotie en agressie’ verzorgd. Er is getraind hoe met ontoelaatbaar gedrag om te gaan en er wordt hiervan een registratie bijgehouden.

Samen bewegen
Een belangrijk onderdeel van het cultuurtraject is dat medewerkers lekker in hun vel zitten. Dit heeft niet alleen te maken met tevredenheid over de eigen positie en invloed binnen de organisatie, maar ook met het fysieke element. Vandaar dat diverse trajecten worden opgestart rondom het thema 'Samen bewegen'. Deze trajecten hebben als doel om de levensstijl van medewerkers te verbeteren.

Personeelsvereniging
De personeelsvereniging is in 2017 beëindigd. Het saldo dat nog in de kas van de personeelsvereniging zat is deels terugbetaald aan de werkgever en het resterende deel is terugbetaald aan de leden van de vereniging.

Organisatie-ontwikkeltraject
We zetten in op het doorontwikkelen van onze organisatie. Dit betekent dat we oog hebben voor wat we in het verleden hebben bereikt en wat we willen houden. Aan de andere kant lopen we niet weg voor de zaken die minder goed zijn gelukt. Het is belangrijk om van lessen uit het verleden te leren en voort te bouwen op onze successen. In het verleden heeft het management het pad uitgestippeld naar een zelfregulerende organisatie. Ook zijn diverse randvoorwaarden ingevuld om dit op een goede manier te laten ontstaan. Momenteel zijn we in een fase beland waarin zelfregulering geen eindpunt is maar een uitgangspunt voor ons handelen, Belangrijk is dat iedereen binnen onze organisatie zijn of haar verantwoordelijkheden oppakt en deze zo laag mogelijk in de organisatie liggen. Centraal daarin staat dat het GBT een lerende organisatie wil zijn, waarin ruimte is voor persoonlijke groei en mobiliteit. In 2017 is sterk ingezet op het analyseren van de talenten van de medewerkers. Als hulpmiddel is hiervoor de TMA (Talentenmotivatie-analyse) gebruikt. Op basis van deze uitkomsten is er per team invulling gegeven aan drie rollen (werkverdeler, kwaliteitsbewaker en journalist). Bovendien is eind 2017 de organisatiestructuur gering gewijzigd waardoor de processen beter geborgd zijn. Dit verbetert de kwaliteit van dienstverlening.

Toetreders
Per 1 januari 2017 is de gemeente Twenterand toegetreden tot de gemeenschappelijke regeling. Een projectgroep heeft het gehele traject begeleid. De dataconversie is goed verlopen. Er is veel aandacht besteed aan het traject dat de medewerkers van de gemeente Twenterand hebben doorlopen tot aan de indiensttreding bij het GBT en de periode daarna. Thans zijn er geen gemeenten die de intentie hebben uitgesproken om toe te willen treden tot de gemeenschappelijke regeling.

Ondernemingsraad
In 2017 heeft de OR zich in een goede samenwerking met bestuurder vooral bezig gehouden met de organisatie-doorontwikkeling, maar ook met de omzetting van het functieboek naar HR21, de formatie van het GBT, de bijdrage van het GBT aan de Participatiewet, de IKB 2018, het nieuwe Omgangsprotocol 2017 en natuurlijk met de toekomstige huisvesting van het GBT.

Flexibele bedrijfsvoering
Bij het GBT is in 2017 op grote schaal gebruik gemaakt van een flexibele schil om de pieken in de bedrijfsvoering te kunnen managen. Enerzijds worden medewerkers bijgeschoold om breder inzetbaar te zijn, om zodoende een bijdrage te verzorgen aan een optimale bedrijfsvoering. Anderzijds wordt er ingehuurd van specialistische bureaus en het uitzendbureau. In 2017 is er na een aanbesteding een ander uitzendbureau voor de Twentse gemeentelijke overheid (waaronder het GBT) die de uitlening verzorgt. Voorheen was dat Randstad/Tempoteam en nu heeft Manpower het eerste recht van aanlevering van kandidaten tot en met het niveau van salarisschaal 9. Overigens is halverwege 2017 besloten om een deel van de financiële middelen om in te huren om te zetten naar structurele functies. Deze middelen leveren tien tot twaalf vacatures op die geleidelijk zullen worden ingevuld.

Huisvesting
In 2017 is door een werkgroep een start gemaakt met de zoektocht naar een ander onderkomen. De verwachting is dat per 1-7-2019 het pand aan de Hazenweg moet worden verlaten. Aan de hand van meerdere criteria is er een uitvraag gedaan aan gemeenten om openbare panden beschikbaar te stellen. Dit proces loopt nog volop en is nog niet afgerond.

Ziekteverzuim
Het ziekteverzuimpercentage over het jaar 2017 was iets hoger dan de na te streven doelstelling van maximaal 3,5% en is uitgekomen op 4,08%. Dit percentage is iets hoger dan de voorgaande jaren (2015: 3,87% en 2016: 3,26%) en wordt vooral veroorzaakt door de medewerkers die een relatief lange periode verzuimden. Onderstaande tabel geeft een overzicht voor wat betreft het kort, middellang en lange verzuim.

Organisatorische eenheid	Verzuimpercentages						
	Kort	Middellang	Lang				Totaal
	< 8 dg	8 - 42 dg	43 - 91 dg	92-182 dg	183-365 dg	> 365 dg	
Totaal 'GBT'	0,58%	0,48%	0,38%	0,34%	1,35%	0,95%	4,08%

2.2.5.2 Ondersteunende processen

P&C-cyclus
De jaarrekening 2016 was op tijd gereed. Er zijn met peildata 30 april 2017 en 31 augustus 2017 bestuursrapportages gemaakt. De begroting 2018 en de 1e en 2e gewijzigde begroting 2017 zijn aangeboden aan het bestuur en er wordt voldaan aan de informatiebehoefte van de opdrachtgevers. Op 26 september 2017 heeft Gedeputeerde Staten de jaarrekening 2016 en de begroting 2018 voor kennisgeving aangenomen.

Interne Controle
Het interne controleplan is de leidraad voor het GBT om te waarborgen dat handelingen voortvloeiend uit de processen juist en door de daartoe bevoegde personen worden uitgevoerd. De interne controle richt zich voornamelijk op de rechtmatigheid, juistheid en volledigheid. In de reguliere processen zijn interne controles ingebouwd en door de geautomatiseerde systemen is een betrouwbare verwerking gewaarborgd. De verbijzonderde interne controle sluit aan bij de door de teams zelf uitgevoerde controles. De interne controles die zijn ingebed in de processen. In 2015 heeft de accountant voor het eerst een controleverklaring afgegeven op de belastingopbrengsten in het voorgaande boekjaar. Met deze gewaarmerkte verklaring toont het GBT aan dat de belastingopbrengsten juist en volledig zijn verantwoord. Deze controleverklaring wordt jaarlijks verstrekt.

Procesbeschrijvingen
Procesbeschrijvingen worden beoordeeld en geactualiseerd tijdens de interne audits in het kader van de ISO. Vanuit de doorontwikkeling ISO, waar het GBT mee bezig is, worden tevens alle primaire processen doorgenomen en geactualiseerd. Hier zijn we in 2016 mee begonnen en de werkzaamheden zullen doorlopen tot in 2018. Alle processen liggen vast in Perceptive Process (voorheen BPM-one).

Accountmanagement
Voorafgaand aan de vergaderingen van het Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur worden de stukken voor deze vergaderingen met de accounthouders besproken. Daarnaast wordt periodiek met de deelnemende gemeenten gesproken over de dienstverlening van het GBT.

Fiscaal-juridische aspecten
Bij een aantal gemeentelijke heffingen mag de opbrengst niet hoger zijn dan de kosten. Een goed inzicht in de geraamde lasten-baten per heffing is noodzakelijk gelet op de gewezen jurisprudentie. Gemeenten zijn met ingang van 2017 op basis van BBV-voorschriften verplicht om in de paragraaf lokale heffingen op hoofdlijnen inzicht te geven in de diverse heffingen. Het gaat hierbij om de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn. De geraamde baten mogen de ter zake geraamde lasten niet overschrijden. Daarnaast wordt toegelicht wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd. Onze deelnemers hebben daarin een behoorlijke slag gemaakt, waardoor procedures met betrekking tot de kostenonderbouwing beter en sneller beantwoord kunnen worden.

De objectafbakening van bedrijfsverzamelgebouwen heeft onze continue aandacht. Indien een bezwaarprocedure of ander contactmoment daartoe aanleiding geeft, wordt het complex op basis van de in 2014 verschenen VNG-notitie opnieuw afgebakend. De gewezen jurisprudentie met betrekking tot de toepassing van de woondelenvrijstelling in bejaarden- en verzorgingstehuizen (2014) en recreatiebedrijven (2017) wordt gevolgd als ingediende bezwaarschriften daartoe aanleiding geven.

Het kabinet heeft 24 juni 2016 de Tweede Kamer geïnformeerd over de mogelijke herziening van het lokaal belastinggebied. Het kabinet schetst de knelpunten en mogelijke oplossingen, maar de te maken keuzes worden overgelaten aan het nieuwe kabinet. In het regeerakkoord van Rutte III komt de mogelijke herziening en/of uitbreiding van het lokaal belastinggebied niet aan de orde. Met ingang van 2019 wordt de bezwaar- en beroeps-procedure van kwijtscheldingsverzoeken en uitstel van betaling geharmoniseerd met de bezwaar- en beroepsprocedures tegen aanslagen en beschikkingen.

Inkoop
In 2017 heeft het GBT deelgenomen aan de Europese Aanbesteding inzake uitzenddiensten. Deze is gezamenlijk met de Twentse gemeenten gehouden.

Communicatie

Interne communicatie
Het intranet is het belangrijkste platform voor het verspreiden van informatie die voor de hele organisatie belangrijk is. Voor de regelmaat en monitoring van die berichtgeving wordt de communicatiekalender als uitgangspunt gebruikt. Op die manier is in 2017 bijvoorbeeld veel aandacht besteed aan het thema 'informatiebeveiliging' in het kader van de regiocampagne iBewust. Ondertussen is in 2017 een trainee van Twentse Kracht gestart met het in beeld brengen de informatiebehoefte van medewerkers om tot een plan van een aanpak (inclusief pakket van eisen) voor een nieuw intranet te komen. Dat is nodig omdat de ontwikkelingen in de organisatie elkaar in een hoog tempo opvolgen en het huidige intranet niet voldoet aan moderne standaarden.
Daarnaast zijn de medewerkers van het GBT in teamoverleggen, organisatiebijeenkomsten en via directie-updates (per mail) geïnformeerd over allerlei actuele thema's en ontwikkelingen. Om de betrokkenheid van medewerkers nog verder te vergroten, is ook gestart met 'Ogenblik'. Dat zijn maandelijkse inloopbijeenkomsten waarin personen of teams elkaar op de hoogte houden van de laatste ontwikkelingen binnen het GBT. Doel daarvan is het verder verbinden van teams en disciplines, inspireren en energie geven aan nieuwe ontwikkelingen en stilstaan bij behaalde resultaten en vieren van successen. Om dit nog verder te ondersteunen zijn in het kader van talentmanagement in 2017 ook mensen gescout die binnen hun eigen team de rol van journalist op zich willen nemen. Het doel daarvan is specifiek om de informatiestromen tussen teams onderling te verbeteren en om die - in samenwerking met de stafmedewerkers communicatie - in lijn te brengen met de externe communicatie. Alle beschikbare informatie wordt door de inzet van de journalisten zoveel mogelijk gebundeld en organisatie-breed aangeboden in een Verslag van de Dag. In 2018 wordt deze formule verder doorontwikkeld en krijgen de journalisten trainingen in de toepassing van communicatiemiddelen en -vaardigheden.

Externe communicatie
Extern was de communicatie in 2017 vooral gericht op alle informatievoorziening rondom verzending van diverse aanslagbiljetten, aanmaningen en dwangbevelen. Leidraad voor dit soort procesmatige en repeterende berichten, is ook hier de communicatiekalender. Daarop staat ook andere regelmatige communicatie ingepland zoals nieuwsbrieven voor relaties en nieuwsberichten op de website van het GBT. Al die berichten worden ook doorgestuurd naar de frontoffices, communicatie-afdelingen en accounthouders van de gemeenten met het verzoek belanghebbenden via eigen kanalen te informeren. Denk aan publicaties op gemeentelijke intranetten, websites en mededelingenpagina's in de weekbladen. De bedoeling is dat inwoners van ons verzorgingsgebied door alle afzenders middels dezelfde boodschappen zo uitgebreid mogelijk en op een begrijpelijke manier geïnformeerd worden. Incidentele externe communicatie in 2017 ging o.a. over de lastenmeter Oldenzaal, de aansluitingen van gemeenten op de LV WOZ en de mogelijkheid om de voorlopige WOZ-waarde te controleren (voormeldingen). Waar nodig zijn uiteraard ook steeds mededelingen van huishoudelijke aard gecommuniceerd en gedeeld met de gemeenten. Denk aan berichten over openingstijden rond feestdagen, gepland onderhoud aan de website, het KCS en het digitaal loket en eventuele ICT-storingen.

Communicatie i-centraal
In het kader van speerpunt 'i-centraal' is in 2017 zo een start gemaakt met het verbeteren van zowel de interne als externe communicatie. De I staat daarbij zowel voor de Interne medewerker als voor Inwoner. Communicatie is daarin een onderdeel van alles dat het GBT de komende jaren doet om de dienstverlening in te richten op verschillende klantgroepen conform behoefte en vraag. Voorbeelden van klantgroepen zijn eindafnemers (inwoners), maar ook de partners (gemeenten) en natuurlijk de eigen medewerkers. Door de informatiestromen binnen, tussen en over die klantgroepen beter op elkaar af te stemmen, probeert het GBT de transparantie te vergroten en (digitale) dienstverlening te maximaliseren waardoor er ruimte voor persoonlijk en mensgericht maatwerk ontstaat.

2.2.5.3 Front- en backoffice

De gemeenten Almelo, Borne, Enschede, Haaksbergen, Hengelo, Losser en Oldenzaal hebben ieder hun eigen centrale telefoonnummer voor de frontoffice, waar zoveel mogelijk belastingvragen worden opgevangen. Voor specialistische vragen wordt doorverbonden naar het 1e-lijnsteam van het GBT. Voor de FUO-gemeenten Berkelland en Bronckhorst en de GR-gemeente Twenterand heeft het GBT zelf de volledige telefonische opvang van vragen verzorgd na de bezorging van de aanslagen gemeentelijke belastingen. In onderstaande tabel wordt het aantal ontvangen telefoongesprekken weergegeven:

	aantal binnengekomen gesprekken	percentage
Algemeen nummer	13.889	32,33%
gemeente Almelo	1.888	4,40%
gemeente Berkelland	3.727	8,68%
gemeente Borne	923	2,15%
gemeente Bronckhorst	3.576	8,32%
gemeente Enschede	9.808	22,83%
gemeente Haaksbergen	1.619	3,77%
gemeente Hengelo	3.467	8,07%
gemeente Losser	39	0,09%
gemeente Oldenzaal	865	2,01%
gemeente Twenterand	3.154	7,34%
Totaal	42.955	100,00%

Er vindt regelmatig afstemming plaats met de frontoffice van de deelnemende gemeenten om de samenwerking zo optimaal mogelijk te laten verlopen.

Op onderstaande kaart wordt inzicht gegeven in de verdeling van het klantcontact:

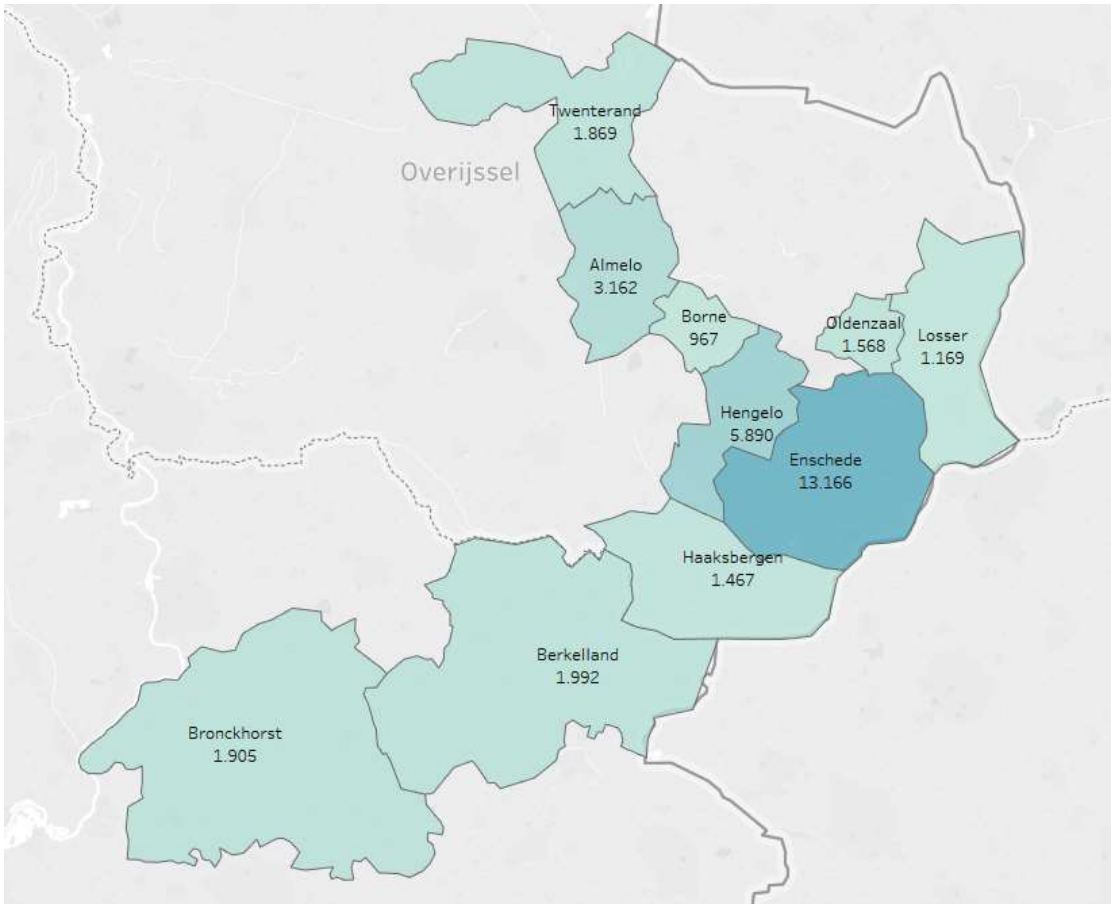

2.2.5.4 Kwaliteitszorg

In deze paragraaf wordt ingezoomd op een aantal aspecten van kwaliteit:
- ISO-9001:2008;
- klachtenbehandeling.

De activiteiten in het kader van interne controle zijn per organisatie-eenheid beschreven in het hoofdstuk ‘jaarverslag’.

ISO-9001:2008

Sinds 1 juni 2012 is het GBT ISO-gecertificeerd. Met dit onafhankelijke kwaliteitskeurmerk maken we zichtbaar borg te staan voor kwaliteit en continue procesbeheersing en -verbetering. Een certificaat heeft een geldigheidsduur van drie jaar. Tijdens de looptijd van het certificaat moeten er twee externe audits worden houden. Ook moeten er interne audits worden gehouden. Gedurende de looptijd van het certificaat moeten alle processen eenmaal intern geaudit worden. Daartoe zijn vier interne auditors geselecteerd. In 2018 moet er weer een hercertificatie audit worden gehouden. Deze externe audit wordt gehouden volgens de nieuwe norm 9001:2015.

Klachten

Voor de behandeling van klachten is door het Algemeen Bestuur de 'Regeling interne klachtenprocedure' vastgesteld.
In 2017 zijn er 64 klachten door het GBT ontvangen.

Onderstaande weergave toont het aantal in 2017 ontvangen klachten per gemeente:

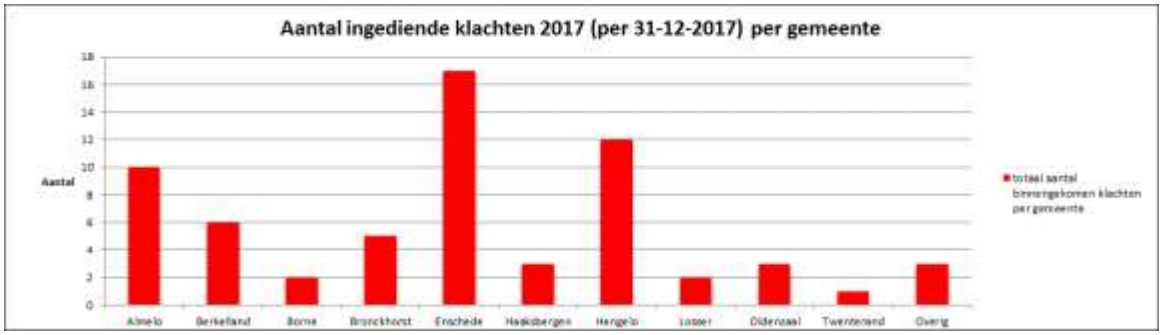

Deze klachten zijn als volgt afgehandeld:

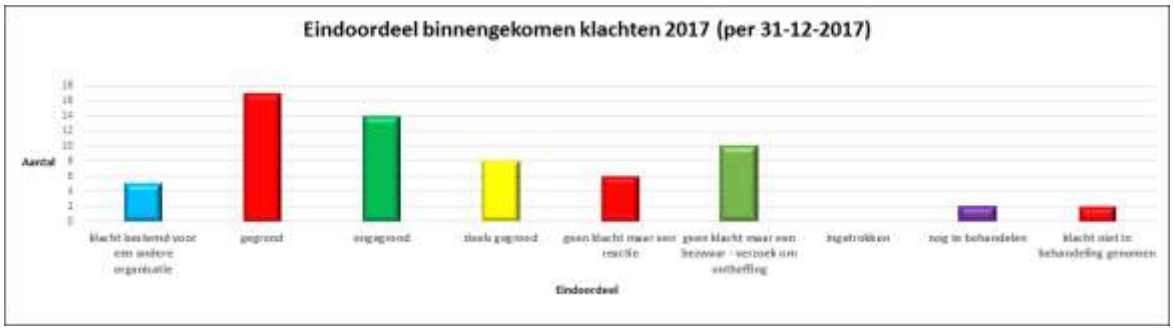

Van de ingediende klachten zijn er twee niet in behandeling genomen. De reden daarvan is dat één klacht inmiddels achterhaald was omdat in de uitspraak reeds tegemoet was gekomen.
De andere klacht is conform artikel 9:8 Awb niet in behandeling genomen. De klacht betreft een gedraging die langer dan 1 jaar voor de datum van indienen plaats heeft gevonden en aan de Nationale Ombudsman is voorgelegd.

Onderstaande weergave toont de verdeling van het aantal gegronde en deels gegronde klachten per gemeente:

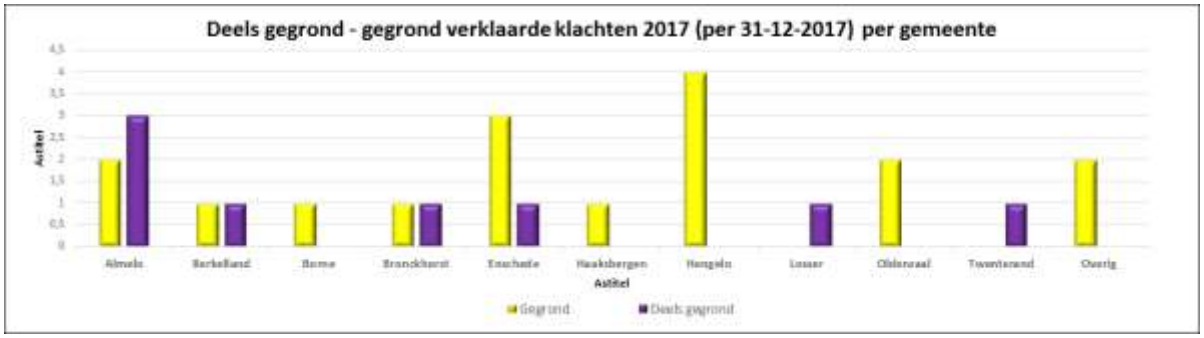

De gegronde en deels gegronde klachten zijn nader geanalyseerd. Uit de analyse is gebleken dat de reden waarom burgers klagen uiteenlopend zijn.
De gegronde en deels gegronde klachten vloeien in hoofdzaak voort uit niet tijdig reageren op correspondentie en incidenteel foutief muteren.

In 2017 zijn de volgende verbeteringen doorgevoerd:

- In de “inboekinstructie bezwaren” is opgenomen dat een bezwaarschrift waarin de uitingen neigen naar een klacht altijd onder de aandacht wordt gebracht bij de klachtfunctionaris.
- Bij team 1e lijn is in de werkwijze opgenomen dat een mail of een telefoongesprek waarin uitingen zijn gedaan die neigen naar een klacht altijd onder de aandacht wordt gebracht bij de klachtfunctionaris.

Er is één klacht die tot een procesverbetering heeft geleid. De klacht heeft tot gevolg dat er een procesbeschrijving voor de reactie op uitspraak komt.

In het jaarplan 2017 zijn twee KPI’s opgenomen: maximaal vijf gegronde klachten die proces-gerelateerd zijn en maximaal twintig overige gegronde klachten. 2017 telt één proces-gerelateerde klacht en 25 (deels) gegronde klachten.
De norm is daarmee overschreden. Echter gelet op de hoeveelheid output van het GBT zijn 25 (deels) gegronde klachten acceptabel.

De doorlooptijd van de klachten bedraagt gemiddeld 29 dagen. Dit is binnen de in de “Regeling interne klachtenprocedure” genoemde afhandeltermijn van 6 weken.

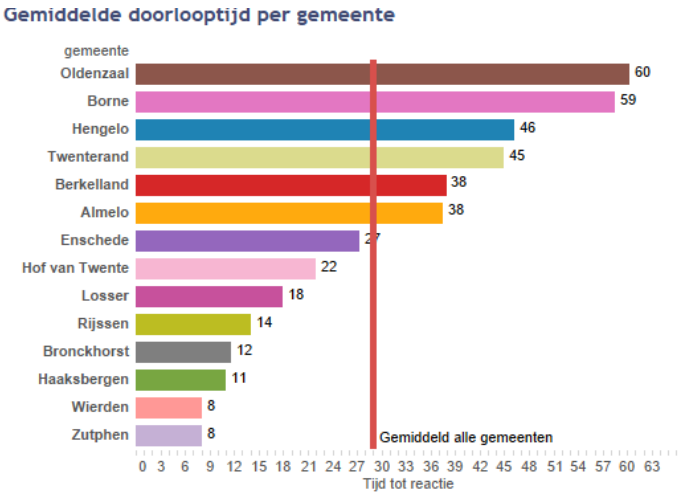

2.2.6 Verbonden partijen

Het GBT heeft geen verbonden partijen.

2.2.7 Grondbeleid

Deze paragraaf is niet van toepassing op het GBT.

2.2.8 Rechtmatigheid

De activiteiten op het gebied van rechtmatigheid worden uitgevoerd binnen de teams en de verbijzonderde interne controle wordt uitgevoerd door kwaliteitsmedewerkers. De resultaten hiervan zijn terug te vinden in het onderdeel 2.1 'programmaverantwoording'. De rechtmatigheid is getoetst aan de hand van het normenkader dat onderdeel uitmaakt van het op 18 december 2014 vastgestelde Controleprotocol van de Gemeenschappelijke Regeling Gemeentelijk Belastingkantoor Twente voor 2013 en volgende jaren. Het normenkader is in december 2017 geactualiseerd.

3 JAARREKENING

De jaarrekening[4] is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) daarvoor geeft.

3.1 BALANS

ACTIVA (bedragen x € 1.000)	Balans 31-12-2017		Balans 31-12-2016	
Vaste activa				
Materiële vaste activa		**152**		**114**
Investeringen met een economisch nut	152		114	
Totaal vaste activa		**152**		**114**
Vlottende activa				
Uitzettingen korter dan één jaar		**5.553**		**5.355**
Vorderingen op openbare lichamen	2.177		3.542	
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	2.322		987	
Overige vorderingen GBT	1.054		827	
Liquide middelen		**129**		**100**
Banksaldi	129		100	
Overlopende activa		**83**		**136**
Nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	83		136	
Totaal vlottende activa		**5.765**		**5.591**
Totaal generaal		**5.918**		**5.705**

[4] Er kunnen verschillen zitten in optellingen in de overzichten van de balans of het overzicht van baten en lasten. Deze verschillen worden veroorzaakt door afrondingsverschillen.

PASSIVA (bedragen x € 1.000)		Balans 31-12-2017		Balans 31-12-2016
Vaste passiva				
Eigen vermogen		**254**		**865**
Bestemmingsreserves:				
Overige bestemmingsreserves	254		625	
Gerealiseerd resultaat	0		240	
Voorzieningen		**0**		**0**
Voorziening ILB	0		0	
Totaal vaste passiva		**254**		**865**
Vlottende passiva				
Kortlopende schulden < 1 jaar		**4.738**		**4.162**
Overige schulden GBT	412		841	
RC-verhouding opdrachtgevers	4.326		3.320	
Overlopende passiva		**926**		**679**
Vooruitontvangen en nog te betalen bedragen	926		679	
Totaal vlottende passiva		**5.664**		**4.841**
Totaal generaal		**5.917**		**5.705**

3.2 HET OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN IN DE JAARREKENING

Binnen de begroting van 2017 zijn de volgende organisatie-eenheden en producten aanwezig:

- organisatie-eenheid Staf en Algemeen;
- organisatie-eenheid Vastgoed en belastingen, waar de volgende eindproducten onder vallen:
    - Waardebepaling;
    - Combi-aanslagen;
    - Ad Hoc-aanslagen (op basis van handmatige verwerking);
    - Ad Hoc-aanslagen (op basis van gestandaardiseerde verwerking);
    - Hondenbelasting;
    - Kwijtschelding;
    - Debiteurenbeheer;
    - Dwanginvordering;
    - Havengelden;
    - Diftar Hengelo.
- Organisatie-eenheid voor de FUO-opdrachten, te weten de werkzaamheden die het GBT per 1 januari 2016 uitvoert voor de gemeenten Berkelland en Bronckhorst.

Tevens worden de dekkingsmiddelen nader toegelicht.

De organisatie-eenheden zijn weergegeven in het overzicht van baten en lasten op de volgende pagina.

OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN IN DE JAARREKENING												
(bedragen x € 1.000)	Begroting 2017 voor wijziging			Begroting 2017 na wijziging			Realisatie 2017			Realisatie 2016		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Organisatie-eenheden												
Staf en algemeen	0	1.834	1.834	0	1.794	1.794	-1	1.762	1.760	-23	1.998	1.976
Vastgoed en belastingen (inclusief alle bijbehorende producten)	-1.085	7.023	5.938	-1.488	8.652	7.163	-1.532	8.562	7.030	-1.503	7.414	5.911
FUO opdrachten Berkkeland en Bronckhorst	-55	1.061	1.006	-142	1.268	1.127	-145	1.277	1.132	-166	1.268	1.102
Subtotaal	**-1.140**	**9.918**	**8.778**	**-1.629**	**11.715**	**10.084**	**-1.679**	**11.601**	**9.922**	**-1.691**	**10.680**	**8.989**
Inkomensoverdrachten gemeenten												
Inkomensoverdracht Borne	-337	0	-337	-331	0	-331	-331	0	-331	-336	0	-336
Inkomensoverdracht Enschede	-3.072	0	-3.072	-3.039	0	-3.039	-3.039	0	-3.039	-3.104	0	-3.104
Inkomensoverdracht Enschede diftar	-109	0	-109	-169	0		-94	0	-94			
Inkomensoverdracht Hengelo	-1.527	0	-1.527	-1.508	0	-1.508	-1.513	0	-1.513	-1.616	0	-1.616
Inkomensoverdracht Hengelo diftar	-47	0	-47	-53	0	-53	-64	0	-64	-27	0	-27
Inkomensoverdracht Losser	-324	0	-324	-317	0	-317	-318	0	-318	-338	0	-338
Inkomensoverdracht Haaksbergen	-367	0	-367	-361	0	-361	-361	0	-361	-377	0	-377
Inkomensoverdracht Almelo	-1.314	0	-1.314	-1.309	0	-1.309	-1.316	0	-1.316	-1.380	0	-1.380
Inkomensoverdracht Oldenzaal	-550	0	-550	-541	0	-541	-541	0	-541	-552	0	-552
Inkomensoverdracht Oldenzaal diftar	-34	0	-34	-49	0	-49	-32	0	-32			
Inkomensoverdracht Twenterand	0	0	0	-513	0	-513	-516	0	-516			
Inkomensoverdracht Twenterand diftar	0	0	0	-10	0	-10	-5	0	-5			
Inkomensoverdracht Lochem	-11	0	-11	-11	0	-11	-9	0	-9	-6	0	-6
Inkomensoverdracht Hof van Twente.	-4	0	-4	-4	0	-4	-5	0	-5	-5	0	-5
Inkomensoverdracht Berkelland	-598	0	-598	-678	0	-678	-681	0	-681	-665	0	-665
Inkomensoverdracht Bronckhorst	-608	0	-608	-623	0	-623	-669	0	-669	-673	0	-673
Saldo financieringsfunctie							0	1	1	0	2	2
Onvoorzien	0	82	82	0	40	40	0	0	0	0	0	0
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	**-8.900**	**82**	**-8.818**	**-9.515**	**40**	**-9.306**	**-9.495**	**1**	**-9.494**	**-9.079**	**2**	**-9.077**
Saldo van baten en lasten (resultaat uit bedrijfsvoering)	**-10.040**	**10.000**	**-40**	**-11.144**	**11.755**	**778**	**-11.174**	**11.601**	**428**	**-10.770**	**10.682**	**-88**
Onttrekking reserve 5% begrote lasten				-512	0	-512	-341	0	-341			
Onttrekking bestemmingsreserve	0	0	0	-139	0	-139	-87	0	-87	-152		-152
Subtotaal mutaties reserves	**0**	**0**	**0**	**-651**	**0**	**-651**	**-428**	**0**	**-428**	**-152**	**0**	**-152**
Subtotaal	**-10.040**	**10.000**		**-11.795**	**11.755**		**-11.601**	**11.601**		**-10.922**	**10.682**	
Gerealiseerd resultaat			**-40**			**-40**			**0**			**-240**

Gemeentelijk Belastingkantoor Twente

3.3 GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Inleiding
De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten daarvoor geeft en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door het Algemeen Bestuur de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening
De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

Resultaatbepalingsgrondslagen
De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden. Baten en lasten worden als incidenteel aangemerkt, indien zij zich maximaal drie jaar achtereen voordoen.
Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten als ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende verlofaanspraken en dergelijke.
Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) dient wel een verplichting opgenomen te worden.
De accountantskosten worden toegerekend aan het jaar, waarin de diensten zijn verricht.

Balans

Materiële vaste activa met economisch nut
De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. De verkrijgingsprijs is gedefinieerd als de inkoopprijs inclusief de bijkomende kosten. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven. Slijtende investeringen worden medio het boekjaar waarin het gereed komt, lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde.
Naar verwachting duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. In het begrotingsjaar heeft een dergelijke vermindering overigens niet plaatsgevonden. Dergelijke afwaarderingen worden teruggenomen als ze niet langer noodzakelijk blijken. Indien een vast actief buiten gebruik is gesteld, heeft de afwaardering plaatsgevonden naar de lagere restwaarde.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen voor de investeringen gedaan bij de oprichting van het GBT bedragen in jaren:

GouwBelastingen	7 jaren
Projectkosten	5 jaren (van toepassing op de waarderingsapplicatie)
Meubilair	10 jaren

Op 13 december 2012 heeft het Algemeen Bestuur de beleidsregels inzake afschrijving en waardering van activa herzien.

GouwBelastingen	4 jaren betreffende investeringen m.b.t. toetreding gemeente Almelo 3 jaren betreffende investeringen m.b.t. toetreding gemeente Oldenzaal
Projectkosten	2 jaren (van toepassing op de waarderingsapplicatie) betreffende investeringen m.b.t. toetreding gemeente Almelo 1 jaar (van toepassing op de waarderingsapplicatie) betreffende investeringen m.b.t. toetreding gemeente Oldenzaal

De afschrijvingstermijnen worden gelijk gesteld met de resterende duur van de lopende contracten met Gouw en Ortax (de waarderingsapplicatie) zodat we, bij een eventuele (verplichte) aanbesteding met mogelijk een andere leverancier, niet blijven zitten met financieringskosten van de oude leverancier.

In 2014 en in 2016 is hardware betreffende de belastingapplicatie geactiveerd. De afschrijvingstermijn is bepaald op basis van de verwachte levensduur van de hardware, te weten 3 jaar.

In 2016 heeft naast de activatie van hardware ook licentiekosten voor de toetreding van de gemeente Twenterand geactiveerd. De afschrijvingsperiode is op 5 jaar gesteld.

Financiële vaste activa
Leningen u/g[5] zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Vorderingen
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voorzieningen wegens oninbaarheid van vorderingen zijn met de boekwaarde van de vorderingen verrekend.

Liquide middelen en overlopende posten
Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.
Op deze post zijn de saldi van de eigen drie betaalrekeningen van het GBT verantwoord. Met de gemeenten zijn in de Dienstverleningsovereenkomst afspraken gemaakt over de afstorting van de ontvangsten naar de hoofdrekeningen van de gemeenten.

Eigen vermogen
- De algemene reserve / reserve jaarresultaten dient als algehele buffer om toekomstige tegenvallers en incidentele knelpunten in de bedrijfsvoering te kunnen opvangen en om innovatieve ontwikkelingen te kunnen bekostigen. De maximum hoogte van deze reserve is bepaald op 5% van het begrotingstotaal (besluit AB d.d. 28 oktober 2009);
- Het resultaat na bestemming is het nog resterende resultaat na reeds in de jaarrekening verwerkte mutaties in de reserves. Het nog te bestemmen resultaat wordt via een separaat bestuursvoorstel bij de jaarrekening ter besluitvorming aan het Bestuur voorgelegd. In 2017 bedraagt het resultaat € 0,00 en hoeft er geen resultaatbestemming plaats te vinden.

[5] u/g staat voor uitgeleend geld

Vlottende passiva
De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Single Information Single Audit (SiSa)
Omdat het GBT geen specifieke uitkeringen van het Rijk ontvangt, is geen SISA-specificatie opgenomen.

3.4 TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2017

Alle bedragen in de tabel en toelichting in deze paragraaf moeten worden vermenigvuldigd met € 1.000.

ACTIVA

VASTE ACTIVA

Er zijn geen activa gedurende het boekjaar of per balansdatum in erfpacht uitgegeven.

Materiële vaste activa
De materiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

x € 1.000	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
Investeringen met een economisch nut	152	114
Totaal	**152**	**114**

Het GBT werkt niet met investeringskredieten. Daarom is er bij de materiële vaste activa geen kredietstaat toegevoegd en is er ook geen sprake van overschrijding van de kredietlimiet.

Het volgende overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen met economisch nut weer:

x € 1.000	Boekwaarde per 31-12-2016	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2017
Software GouwIt	24	7	0	6	0	0	24
Hardware GouwIT	61	0	0	28	0	0	34
Meubilair	29	74	0	9	0	0	94
Totaal	**114**	**81**	**0**	**43**	**0**	**0**	**152**

VLOTTENDE ACTIVA

Uitzettingen korter dan één jaar
De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder kunnen als volgt gespecificeerd worden:

x € 1.000	Boekwaarde 31-12-2017	Voorziening oninbaarheid	Balanswaarde 31-12-2016	Balanswaarde per 31-12-2016
Vorderingen op openbare lichamen	2.177	0	3.542	3.542
Uitzettingen in 's Rijk schatkist met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	2.322	0	987	987
Overige vorderingen GBT	1.054	0	827	827
Totaal	**5.553**	**0**	**5.355**	**5.355**

Op balansdatum bestaat geen noodzaak tot het treffen van voorzieningen voor oninbaarheid. Per post kan de volgende toelichting worden gegeven:

- De vorderingen op openbare lichamen bestaan o.a. uit facturen gericht aan gemeenten en uit nog te verrekenen oninbaar verklaarde vervolgingskosten;
- De uitzettingen in ’s Rijk schatkist met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar betreft de vordering die het GBT heeft op de Staat. Dit zijn de overtollige liquide middelen, die het GBT in het kader van het schatkistbankieren bij de Staat moet 'parkeren';
- De overige vorderingen GBT betreffen de nog te ontvangen vervolgingskosten. Het GBT loopt geen risico over deze vorderingen. Wanneer betaling door de belasting-plichtige achterwege blijft, worden deze kosten meegenomen in het voorstel oninbaar. Zie onderdeel 2.1.6.

In onderstaande wordt de benutting van de drempelbedragen in het kader van het schatkistbankieren weergegeven:

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
		Verslagjaar			
(1)	**Drempelbedrag**	**250**			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	**Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen**	**169**	**245**	**100**	**131**
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	81	5	150	119
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

x € 1.000	**Boekwaarde per 31-12-2017**	**Boekwaarde per 31-12-2016**
Kassaldi	0	0
Banksaldi	129	100
Totaal	**129**	**100**

Het banksaldo is opgebouwd uit de afzonderlijke saldo’s van de hoofdrekening, de belastingrekening, de exploitatierekening en de werkrekening Schatkistbankieren van het GBT. Eind december is een voorschot van de belastingontvangsten in december afgestort aan de deelnemende gemeenten.

De verantwoording van de middelen Schatkistbankieren vindt plaats onder de uitzettingen korten dan één jaar (uitzettingen in ’s Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar).

Het GBT heeft bij de Bank Nederlandse Gemeenten een rekening courant faciliteit met een limiet van € 820.000 met een looptijd tot en met 31 december 2019. In 2017 is de limiet één dag overschreden.

Overlopende activa

De post overlopende activa kan als volgt onderscheiden worden:

x € 1.000	**Boekwaarde per 31 -12-2017**	**Boekwaarde per 31-12-2016**
Vooruitbetaalde bedragen	57	104
Nog te ontvangen bedragen	26	33
Totaal	**83**	**136**

Het saldo vooruitbetaalde bedragen bestaat uit facturen die ontvangen zijn in 2017, maar betrekking hebben op 2018 en uit vorderingen in het kader van het Fietsplan GBT. Het saldo nog te ontvangen bedragen betreft het opgenomen recht voor de verrekening van de lokale lastenmeter van de gemeente Oldenzaal, gemaakte kosten voor de invoering van Diftar in de gemeente Losser en een creditnota voor teveel in rekening gebrachte kosten door een leverancier. In de toekomst is het ook mogelijk dat verliescompensatie in het kader van de vennootschapsbelasting onder de nog te ontvangen bedragen wordt opgenomen.

PASSIVA

EIGEN VERMOGEN

Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende posten:

x € 1.000	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
Algemene reserve	0	0
Bestemmingsreserves	254	625
Gerealiseerd resultaat 2016	0	240
Gerealiseerd resultaat 2017	0	0
Totaal	**254**	**865**

Het verloop in 2017 wordt in onderstaand overzicht per reserve weergegeven:

x € 1.000	Boekwaarde 31-12-2016	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Toevoeging	Onttrekking	Vermindering ter dekking van afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2017
Bestemmingsreserve 5% begrotingstotaal	486	56		-341		201
Bestemmingsreserve BAG-WOZ	139			-87		53
Gerealiseerd resultaat 2016	240	-240				0
Gerealiseerd resultaat 2017						0
Totaal	**865**	**-184**	**0**	**-428**	**0**	**254**

Het voordelige gerealiseerde resultaat 2016 is conform het voorstel resultaatbestemming deels gedoteerd aan de bestemmingsreserve 5% begrotingstotaal en het overige deel ad €183.787 is teruggestort naar de deelnemende gemeenten. Van de bestemmingsreserve (5% van het begrotingstotaal) is in 2012 € 202.000 beschikbaar gesteld als dekking voor de wettelijke verplichting tot synchronisatie van BAG-WOZ-gegevens en dit bedrag is in een aparte reserve geplaatst. Als gevolg van deze aansluiting is in 2017 € 86.742 onttrokken aan de bestemmingsreserve om de automatiseringskosten voor de aansluitingen te dekken. In 2018 worden de resterende ongekoppelde panden en verblijfsobjecten verder opgewerkt.

VOORZIENINGEN

Het GBT heeft geen voorzieningen op de balans staan.

VLOTTENDE PASSIVA

Onder de vlottende passiva zijn opgenomen:

x € 1.000	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
Schulden < 1 jaar	4.738	4.162
Overlopende passiva	926	679
Totaal	**5.664**	**4.841**

Kortlopende schulden
De in de balans opgenomen kortlopende schulden kunnen als volgt gespecificeerd worden:

x € 1.000	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
Overige schulden	412	841
Rekeningcourant verhouding opdrachtgevers	4.326	3.320
Totaal	**4.738**	**4.162**

Per post kan de volgende toelichting worden gegeven:

- De overige schulden betreffen ontvangen facturen van leveranciers;
- De post 'rekening-courant verhouding opdrachtgevers' heeft betrekking op het saldo van de rekening-courant verhouding met de deelnemende gemeenten Almelo, Borne, Enschede, Haaksbergen, Hengelo, Losser, Oldenzaal, Twenterand, Lochem, Hof van Twente, Berkelland en Bronckhorst en de openstaande belastingdebiteuren per gemeente.

Overlopende passiva
De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

x € 1.000	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
Vooruitontvangen	82	108
Nog te betalen	843	571
Totaal	**926**	**679**

Het vooruit ontvangen bedrag per 31-12-2017 betreft de bijdrage voor de afrekening Diftar 2017 in 2018, vooruit ontvangen bijdrage voor de uitbetaling van de compensatie medisch afval over 2017 in 2018 en de vooruit ontvangen bijdrage van een gemeente voor de aansluiting op de LV WOZ.
De nog te betalen bedragen bestaan met name uit opgenomen verplichtingen, verrekeningen met de Rijksbelastingdienst en af te dragen BTW en te betalen vennootschapsbelasting.

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Waarborgen en garanties
Er zijn ultimo 2017 geen waarborgen dan wel garanties verstrekt aan natuurlijke- en rechtspersonen.

Langlopende financiële verplichtingen
Het GBT is voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijkende, financiële verplichtingen. Hieronder volgt een opsomming van de belangrijkste van deze verplichtingen:

a. DVO met gemeente Hengelo (huisvesting, facilitair en financiën);
b. DVO met gemeente Enschede (HRM en ICT);
c. Contracten met de softwareleveranciers Gouw-IT en Ortec Finance;
d. Contract met deurwaarderskantoor Invoned;
e. Raamovereenkomsten met ANG, SMQ, Thorbecke, Involon, Cannock Chase, Eiffel en Verkouw;
f. Leaseovereenkomst met LeasePlan voor twee leaseauto's voor algemeen gebruik en twee leaseauto's voor buitendienstmedewerkers. In 2017 is er een derde leaseauto voor de buitendienst bijgekomen;
g. Contract met DataB;
h. Contract met BNG bank;
i. Contract met Manpower.

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks gelijke omvang
De arbeidskosten gerelateerde verplichtingen voor verlofdagen zijn overeenkomstig het BBV niet in de balans verwerkt. De nog niet opgenomen verlofuren per 31 december 2017 zijn vermenigvuldigd met het gemiddelde tarief aan loonsom per uur. Deze openstaande verplichting bedraagt € 242.500.

3.5 TOELICHTING OP HET OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN

Begrotingsonrechtmatigheid
De accountant ondersteunt het Algemeen Bestuur in haar controlerende functie. De door de accountant uit te voeren rechtmatigheidscontrole heeft daarbij als doel om vast te stellen dat de baten, lasten en balansmutaties tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de bepalingen in de wet- en regelgeving, bestaande uit externe wetgeving en door het Algemeen Bestuur vastgestelde regelgeving. Met andere woorden, er wordt gecontroleerd of het Dagelijks Bestuur bij het aangaan van transacties met financiële gevolgen de relevante bepalingen heeft nageleefd. Het gaat daarbij dus om de spelregels van het Algemeen Bestuur en hogere wet- en regelgevende organen die als norm gelden voor het college bij het aangaan van transacties. Op basis van de opgestelde jaarrekening is geconcludeerd dat er geen sprake is van een begrotingsonrechtmatigheid.

Organisatie-eenheid Staf en Algemeen

Organisatie-eenheid Staf en Algemeen (bedragen x € 1.000)	**Realisatie 2017**	**Begroting 2017 na wijziging**	**Verschil begroting realisatie**
Totaal lasten	1.762	1.794	-32
Totaal baten	-1	0	-1
Saldo van baten en lasten	**1.760**	**1.794**	**-33**
Onttrekking bestemmingsreserve	0	0	
Resultaat	**1.760**	**1.794**	

De organisatie-eenheid Staf en Algemeen heeft een positief resultaat van € 32.807.

De belangrijkste verschillen tussen begroting en realisatie worden hieronder toegelicht.

(bedragen in euro's)	**Realisatie 2017**	**Begroting 2017 na wijziging**	**Begroting 2017 voor wijziging**	**Verschil begroting - realisatie**
A) Lonen en sociale lasten	612.165	868.000	868.000	-255.835
B) Personeel van derden	118.943	40.000	40.000	78.943
C) Opleidingskosten	26.084	17.000	17.000	9.084
D) Advieskosten	198.990	75.000	65.000	123.990
E) Overige kosten diensten derden	13.184	0	0	13.184

Nb. Een "-" staat voor een voordelig verschil.

A) Het budget aan lonen en salarissen bij de staf is onderschreden. De loonkosten voor de tactisch manager, de procesmanager en de fiscaal juridisch specialist zijn verantwoord bij de organisatie-eenheid belastingen. Zij houden zich primair bezig met het belastingproces en niet met algemene aansturing van de organisatie;
B) De kosten personeel van derden hebben het budget overschreden. Een stafadviseur heeft zich in 2017 voornamelijk bezig gehouden met informatiebeveiliging en privacy, waardoor er ondersteuning in de vorm van personeel van derden is ingezet om de andere werk-zaamheden op te vangen. Tevens is, als gevolg van verschuiving van werkzaamheden bij medewerkers extra ondersteuning geweest op financiën. Er is een trainee ingezet om onderzoek te doen naar doorontwikkeling van het intranet.

C) De opleidingskosten zijn hoger dan begroot. GBT heeft in haar missie vastgelegd kennis en expertise te willen leveren. Om dat te kunnen waarborgen faciliteert GBT haar medewerkers om opleidingen te volgen.
D) De advieskosten zijn hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt doordat er een externe procesbegeleider is ingezet om te komen tot nieuwe huisvesting voor het GBT vanaf 2019. Daarnaast zijn stappen gezet om te kijken hoe GBT de inwoner centraal kan zetten. Ondersteunend daaraan zijn inzicht in Big Data, waar onderzoek naar gedaan is, en onderzoek naar de klantreis die een inwoner aflegt als de inwoner contract legt met het GBT.
E) Bij overige kosten diensten derden zijn de kosten voor deelname aan het SSNT verantwoord. Deze kosten waren niet als zodanig begroot.

Incidentele baten en lasten
Binnen de organisatie-eenheid Staf en Algemeen zijn incidentele baten en lasten verantwoord. Deze incidentele baten en lasten worden hieronder nader toegelicht.

Incidentele baten (bedragen in euro's)	**Realisatie 2017**	**Begroting 2017 na wijziging**	**Begroting 2017 voor wijziging**
1) Vergoeding voor personeel	-1.323	0	0

1) Een medewerker van GBT heeft kortdurend ondersteuning geboden aan een andere gemeente, waarvoor een vergoeding is ontvangen.

Incidentele lasten (bedragen in euro's)	**Realisatie 2017**	**Begroting 2017 na wijziging**	**Begroting 2017 voor wijziging**
1) Personeel van derden	118.943	40.000	40.000
2) Advieskosten	198.990	75.000	65.000

1) Zie de toelichting van onderdeel B) hierboven.
2) Zie de toelichting van onderdeel D) hierboven.

Gemeentelijk Belastingkantoor Twente

Wet Normering Bezoldiging Topfunctionarissen

Op 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomen (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBT). Het voor GBT toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2017 € 181.000 (het algemeen bezoldigingsmaximum).

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen, gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling

Bedragen x € 1	R.G. Welten	A. Langius	M. ten Heuw	R. Toet
Functiegegevens	**Voorzitter DB**	**Lid DB**	**Lid DB**	**Directeur**
Aanvang en einde functievervulling 2017	1/1 - 31/12	14/4 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	0,025	0,025	0,025	1
Gewezen topfunctionaris	nee	nee	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking	nee	nee	nee	Ja
Bezoldiging				
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	0	0	0	92.583
Beloningen betaalbaar op termijn	0	0	0	14.066
Subtotaal	*0*	*0*	*0*	*106.649*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	4.525	3.250	4.525	181.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	0	0	0	0
Totaal bezoldiging	**0**	**0**	**0**	**106.649**
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2016				
Aanvang en einde functievervulling 2016	1/1 - 31/12	zie tabel 1b	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Deeltijdfactor 2015 (in fte)	0,025		0,025	1
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	0		0	88.588
Beloningen betaalbaar op termijn	0		0	12.333
Totaal bezoldiging 2016	**0**		**0**	**100.920**

1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12

Bedragen x € 1	A. Langius	
Functiegegevens	**Lid DB**	
	2017	**2016**
Aanvang en einde functievervulling	1/1/2017 - 13/4/2017	14/04/2016 - 31/12/2016
Aantal kalendermaanden functievervulling in het kalenderjaar	3,5	8,5
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum		
Maximum uurtarief in het kalenderjaar	176	175
Maxima op basis van de normbedragen per maand	64.750	189.000
Individueel toepasselijke maximum gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	253.750	
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	n.v.t.	
Totaal bezoldiging		
Werkelijk uurtarief lager dan het (gemiddeld) maximum uurtarief	Ja	
Bezoldiging in de betreffende periode	0	0
Totale bezoldiging gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	0	
-/- Onverschuldigde betaald bedrag	n.v.t.	
Totale bezoldiging, exclusief BTW	**0**	
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	

1c. Toezichthoudende topfunctionarissen

Er zijn geen toezichthoudende topfunctionarissen met een bezoldiging hoger van € 1.700.

1d. Topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen met een bezoldiging van € 1.700 of minder

Naam topfunctionaris	Functie
R.G. Welten	Voorzitten Algemeen Bestuur
A. Langius	Lid Algemeen Bestuur
M. ten Heuw	Lid Algemeen Bestuur
H. Mulder	Lid Algemeen Bestuur
E. Eerenberg	Lid Algemeen Bestuur
E. Prent	Lid Algemeen Bestuur
J.F. Hassink	Lid Algemeen Bestuur
T. Vloothuis	Lid Algemeen Bestuur

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2017 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Organisatie-eenheid Vastgoed en belastingen

Organisatie-eenheid Vastgoed en belastingen (bedragen x € 1.000)	**Realisatie 2017**	**Begroting 2017 na wijziging**	**Verschil begroting-realisatie**
Totaal lasten	8.562	8.652	-90
Totaal baten	-1.532	-1.488	-45
Saldo van baten en lasten	**7.030**	**7.163**	**-134**
Onttrekking bestemmingsreserve	-428	-651	223
Resultaat	**6.602**	**6.514**	**89**

De organisatie-eenheid ‘Vastgoed en belastingen’ heeft een positief saldo van baten en lasten van € 133.972. De onttrekking uit de bestemmingsreserve dekt om de gemaakte kosten voor de aansluiting op de LV-WOZ in 2017 (€ 86.742), de projectkosten voor de omzetting van m^3 naar m^2 (€ 62.182) en dekking van het negatieve bedrijfsresultaat van de gemeenschappelijke regeling (€ 278.905), waarvoor via de tweede gewijzigde begroting 2017 toestemming is gegeven.

De belangrijkste verschillen tussen begroting en realisatie worden hieronder toegelicht.

(bedragen in euro's)	**Realisatie 2017**	**Begroting 2017 na wijziging**	**Begroting 2017 voor wijziging**	**Verschil begroting - realisatie**
A) Opbrengsten uit dwanginvordering	-1.425.664	-1.382.602	-1.059.600	-43.062
B) Personeel van derden	1.195.878	1.085.500	452.000	110.378
C) Controle hondenbelasting	45.572	57.500	55.000	-11.928
D) Bankkosten	64.786	126.000	117.000	-61.214
E) Kosten deurwaarderswerkzaamheden	131.322	168.500	163.000	-37.178
F) Personeel van derden BAG	69.538	130.000	0	-60.462

Nb. Een “-“ staat voor een voordelig verschil.

A) De opbrengsten uit dwanginvordering zijn hoger dan begroot. Aan het einde van het jaar zijn nog zodanige opbrengsten gerealiseerd, die niet als zodanig waren ingeschat;
B) De kosten voor personeel van derden zijn hoger dan begroot. Deze kosten zijn gemaakt voor ondersteuning bij de telefonische bereikbaarheid van het GBT, deels extra inzet tijdens de piekperiode en deels ter vervanging van vaste medewerkers (langdurige ziekte en verschuiving van taken). Ook is meer extern personeel ingezet voor de taxatiewerkzaamheden. Ook is op interim-basis een tweede tactisch manager ingehuurd om de teams in het primaire proces beter aan te sturen. Eind 2017 is de procedure gestart om deze functie structureel in te vullen;
C) Als gevolg van scherpe prijsafspraken is de realisatie controle hondenbelasting lager dan begroot;
D) De bankkosten zijn lager dan begroot. De geldende tarieven, die op basis van een Europese aanbesteding zijn bedongen, zijn lager dan begroot;
E) De kosten voor deurwaarderswerkzaamheden zijn lager dan begroot. Er zijn minder dossiers overgedragen aan het deurwaarderskantoor in 2017;
F) De inzet van personeel van derden in de BAG is lager dan begroot. Door krapte op de arbeidsmarkt is er minder personeel van derden op de BAG ingezet dan eerder ingeschat. Om het percentage gekoppelde panden en verblijfsobjecten zo hoog mogelijk te krijgen wordt in 2018 het restant opgewerkt.

De kapitaallasten bedroegen in 2017:

(in €)	Realisatie 2017	
	Rente	Afschrijving
Belastingapplicatie	1.093	6.173
Hardware	2.349	27.533
Meubilair	2.633	8.957

Incidentele baten en lasten
Binnen de organisatie-eenheid Vastgoed en belastingen zijn incidentele baten en lasten verantwoord. Deze incidentele baten en lasten worden hieronder nader toegelicht.

Incidentele baten (bedragen in euro's)		**Realisatie 2017**	**Begroting 2017 na wijziging**	**Begroting 2017 voor wijziging**
1)	Vergoeding voor personeel	-4.000	0	0

1) De medewerker heeft ondersteund bij een project bij de regio. GBT heeft daarvoor een vergoeding ontvangen.

Incidentele lasten (bedragen in euro's)		**Realisatie 2017**	**Begroting 2017 na wijziging**	**Begroting 2017 voor wijziging**
1)	Contributies en lidmaatschappen	160.000	160.882	4.000
2)	Personeel van derden	1.195.878	1.085.500	452.000
2)	Project m3 - m2	68.682	58.000	0

1) Het GBT is in een hogere staffel geplaatst voor GBA-bevragingen op basis van de gerealiseerde bevragingen in 2016 en 2017. In de begroting 2018 is ook éénmalig het budget verhoogd, zodat deze kosten ook in 2018 gedekt worden, met dien verstande dat GBT onderzoek gaat doen naar de mogelijkheden om de kosten te reduceren. In 2017 heeft dit onderzoek plaatsgevonden en het blijkt dat het digitale loket en klantcontactsysteem bij iedere zaak en opvraging een GBA-bevraging uitvoert. Nu de oorzaak bekend is, wordt in 2018 verder gewerkt aan een oplossing. Via de bestuurs-rapportage wordt u hiervan op de hoogte gehouden;
2) Op interim basis is een tactisch manager ingehuurd voor een directere aansturing van de teams binnen het primaire proces. Deze functie zal structureel ingevuld gaan worden. Met de werving is reeds gestart;
3) Met een overgangsperiode van 5 jaar wordt het verplicht om qua waardering van woningen over te stappen naar waardering op basis van de gebruiksoppervlakte. Om de impact van deze overstap te bepalen is een pilot gestart met de gemeente Enschede. In april 2018 worden de eerste resultaten bekend en kan bekeken worden wat dit voor alle gemeenten, waarvoor GBT werkzaamheden uitvoert, betekent.

FUO-opdrachten

FUO-opdrachten Berkelland en Bronckhorst (bedragen x € 1.000)	**Realisatie 2017**	**Begroting 2017 na wijziging**	**Verschil begroting-realisatie**
Totaal lasten	1.277	1.268	9
Totaal baten	-145	-142	-3
Saldo van baten en lasten	**1.132**	**1.127**	**5**
Onttrekking bestemmingsreser	0	0	0
Resultaat	**1.132**	**1.127**	**5**

Het saldo van baten en lasten betreffende de FUO-opdrachten is € 4.725 negatief. De bijdrage (dekking) vanuit de inkomensoverdracht is voor deze opdrachten bedraagt

€ 1.350.384 (totale bijdrage voor Berkelland en Bronkhorst). Het totale positieve resultaat betreffende de FUO-opdrachten bedraagt € 218.159.

Begrotingsrechtmatigheid
Bij de rechtmatigheidcontrole vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. Begrotingsoverschrijdingen zijn in principe onrechtmatig. Volgens het toetsingskader van het Platform Rechtmatigheid provincies en gemeenten zijn er echter situaties denkbaar waarbij de overschrijdingen binnen het door het algemeen bestuur uiteengezette beleid zijn gebleven, zoals compensatie van hogere kosten door direct gerelateerde hogere opbrengsten en kostenoverschrijdingen bij openeinde regelingen.

Deze overschrijding doet zich voor bij de lasten betreffende de FUO-opdrachten. Doordat een aantal kosten lager zijn dan begroot, is de winst op de FUO-opdrachten toegenomen en daarmee ook de te betalen vennootschapsbelasting. Het algemeen bestuur autoriseert deze kostenoverschrijdingen met het vaststellen van de jaarrekening.

De belangrijkste verschillen tussen begroting en realisatie worden hieronder toegelicht.

(bedragen in euro's)		Realisatie 2017	Begroting 2017 na wijziging	Begroting 2017 voor wijziging	Verschil begroting - realisatie
A)	Personeel van derden	267.342	296.300	191.200	-28.958
B)	Vennootschapsbelasting	72.720	44.900	53.900	27.820
C)	Proceskostenvergoedingen	85.503	73.500	29.000	12.003

Nb. Een “-“ staat voor een voordelig verschil.

A) Er is minder personeel van derden ingezet dan begroot voor de uitvoering van de werkzaamheden. Dit heeft te maken met krapte op de arbeidsmarkt, waardoor kwalitatief personeel minder beschikbaar is om de werkzaamheden uit te voeren;
B) De te betalen vennootschapsbelasting is hoger dan begroot. Doordat diverse kosten minder waren dan begroot, is de winst toegenomen en daarmee ook de te betalen vennootschapsbelasting;
C) De gerealiseerde proceskostenvergoedingen zijn hoger dan begroot.

Via onderstaande tabel wordt inzicht gegeven in de lasten vennootschapsbelasting

Vennootschapsbelasting	Realisatie 2017	Begroting 2017 na wijziging	Begroting 2017 voor wijziging
Lasten vennootschapsbelasting	72.719,50	44.900,00	53.900,00

<u>Dekkingsmiddelen</u>
De dekkingsmiddelen van het GBT bestaan uit drie componenten:
- onvoorzien;
- financiering;
- gemeentelijke bijdrage.

Bij de primitieve begroting was € 82.000 geraamd voor onvoorziene kosten. Dit budget is bij de gewijzigde begroting gebruikt als dekking voor overschrijdingen van andere budgetten. In de gewijzigde begroting was € 40.000 geraamd voor onvoorziene kosten betreffende de uit te voeren werkzaamheden voor de gemeenten Berkelland en Bronckhorst. Dit budget is echter niet aangesproken.

Het saldo uit de financiering betreft het verschil tussen de werkelijk betaalde en ontvangen rente. In 2017 was het saldo € 589 aan lasten.

De gemeentelijke bijdragen zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Inkomensoverdracht gemeenten (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2017	Begroting 2017 na wijziging	Begroting 2017 voor wijziging
Inkomensoverdracht van Enschede	-3.039	-3.039	-3.072
Ink.overdracht van Enschede ivm Diftar	-94	-169	-109
Inkomensoverdracht van Hengelo	-1.513	-1.508	-1.527
Ink.overdracht Hengelo ivm Diftar	-64	-53	-47
Inkomensoverdracht van Borne	-331	-331	-337
Inkomensoverdracht van Losser	-318	-317	-324
Inkomensoverdracht van Haaksbergen	-361	-361	-367
Inkomensoverdracht van Almelo	-1.316	-1.309	-1.314
Inkomensoverdracht van Oldenzaal	-541	-541	-550
Ink.oerdracht van Oldenzaal ivm Diftar	-32	-49	-34
Inkomensoverdracht van Twenterand	-516	-513	0
Ink.overdracht van Twenterand ivm Diftar	-5	-10	0
Inkomensoverdracht van Lochem	-9	-11	-11
Inkomensoverdracht van Hof van Twente	-5	-4	-4
Inkomensoverdracht van Berkelland	-681	-678	-598
Inkomensoverdracht van Bronckhorst	-669	-623	-608

De afwijkingen in de bijdragen van Hengelo, Almelo, Lochem en Hof van Twente worden veroorzaakt doordat het GBT bij het regionale initiatief van deze gemeenten om gezamenlijk het beheer van het Twentekanaal op te pakken een aangepast tarief voor de heffing en inning van havengelden heeft aangeboden op basis van een geheel geautomatiseerde gegevensaanlevering. De opbrengsten worden gebaseerd op het daadwerkelijk opgelegde aantal aanslagregels voor de havengelden in het boekjaar. In de bestuursvergadering van 18 december 2014 (stuknummer AB2014012) is dit behandeld. De afwijking van Hengelo wordt verklaard doordat het GBT op basis van een pilot leges burgerzaken voor Hengelo heeft opgelegd. Met ingang van 2018 worden deze werkzaamheden in de inkomensoverdracht meegenomen.

In onderstaande tabel wordt het verloopverzicht van de gemaakte kosten in kader van Diftar voor de gemeenten Hengelo, Enschede en Oldenzaal weergegeven.

	Hengelo	Enschede	Oldenzaal
Vooruitontvangen bijdrage 2016 voor afrekening in 2017	30.150		
Afrekening eenmalige kosten voor invoering diftar		65.336	17.787
Gemeentelijke bijdrage 2016	46.500	108.500	33.500
Totale dekking	**76.650**	**173.836**	**51.287**
Personele kosten in 2017	52.014	58.274	22.876
Materiele kosten in 2017	11.826	36.063	9.306
Als vooruitontvangen naar de balans	**12.810**	**79.498**	**19.106**

4 OVERIGE GEGEVENS

Gebeurtenissen na balansdatum

Alle ten tijde van het opmaken van de jaarrekening beschikbare informatie omtrent de feitelijke situatie per balansdatum, is bij het opmaken van de jaarrekening in aanmerking genomen en verwerkt. Er hebben zich na het opmaken van de jaarrekening geen gebeurtenissen van betekenis voorgedaan die nadere informatie geven over de feitelijke situatie op balansdatum.

Voorstel tot resultaatbestemming

Het resultaat 2017 bedraagt € 0,00. Daarom is er geen voorstel tot resultaatbestemming bij de jaarstukken 2017 aangeboden aan het Bestuur.

Besluit
Het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling Gemeentelijk Belastingkantoor Twente stelt de jaarstukken 2017 conform vast.

Ondertekening d.d. 12 april 2018	
Secretaris ……	Voorzitter ……
dr. R. Toet	mr. drs. R.G. Welten

1e Gewijzigde Begroting

2018

Gemeentelijk Belastingkantoor Twente

INHOUDSOPGAVE

Inleiding 3
1 Hoofdlijnen 1e Gewijzigde Begroting 2018 4
2 Toelichting op de gewijzigde begroting 2018 5
2.1 Begroting GR, onderdeel staf en algemeen 7
2.2 Begroting GR, onderdeel Belastingen 7
2.3 Begroting FUO-opdrachten 10
3 Bijlage 10
3.1 Gemeentelijke bijdrage per product en taakveld 10
3.1.1 Gemeente Almelo 11
3.1.2 Gemeente Borne 11
3.1.3 Gemeente Enschede 12
3.1.4 Gemeente Haaksbergen 13
3.1.5 Gemeente Hengelo 13
3.1.6 Gemeente Losser 14
3.1.7 Gemeente Oldenzaal 15
3.1.8 Gemeente Twenterand 15

Inleiding

Afgelopen jaren zijn er verschillende wettelijke regelingen doorgevoerd, waardoor het GBT haar werkzaamheden heeft moeten uitbreiden of aanpassen. De kosten die hieraan verbonden waren, werden vóór 2018 binnen de eigen exploitatie opgevangen. Door de bezuinigingsstrategie 2015 – 2017 lukt het niet meer deze kosten op te vangen binnen de bestaande begroting zonder risico's te lopen in onze dienstverlening naar gemeenten en inwoners. In januari 2018 zijn de financiële consequenties van de wettelijke regelingen aan het dagelijks bestuur voorgelegd. In deze gewijzigde begroting zijn deze consequenties verwerkt. In totaal wordt er € 530.000 aan extra budget gevraagd om te kunnen voldoen aan alle wettelijke regelingen. Daarnaast wordt de budgetneutrale omzetting van flexibele schil naar vaste formatie geformaliseerd in deze gewijzigde begroting. Het dagelijks bestuur heeft in juni 2017 toestemming gegeven voor deze omzetting.

1 Hoofdlijnen 1e Gewijzigde Begroting 2018

De bedragen in de tabel in dit hoofdstuk en de detailtabellen bij de programma's moeten met € 1.000 vermenigvuldigd worden.

Bedragen x € 1.000 **Lasten negatief bedrag, baten positief bedrag**	**Begroting 2018**			**1e gewijzigde begroting 2018**		
	Lasten	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
Staf en algemeen						
Salarissen en sociale lasten	-880		-880	-1.055		-1.055
Goederen en diensten	-951		-951	-892		-892
Belastingen						
Salarissen en sociale lasten	-4.533	36	-4.496	-5.492	36	-5.456
Goederen en diensten	-3.906	1.233	-2.673	-3.503	1.315	-2.188
Kapitaallasten	-223		-223	-223		-223
Vennootschapsbelasting	-60		-60	-60		-60
Subtotaal	**-10.552**	**1.269**	**-9.283**	**-11.224**	**1.351**	**-9.873**
Onvoozien	-107		-107	-47		-47
Financieringsfunctie	-	-	-	-	-	-
Algemene dekkingsmiddelen						
Bijdrage gemeente Enschede		3.051	3.051		3.241	3.241
Bijdrage gemeente Enschede inzake Diftar		109	109		109	109
Bijdrage gemeente Hengelo		1.532	1.532		1.633	1.633
Bijdrage gemeente Hengelo inzake Diftar		47	47		47	47
Bijdrage gemeente Borne		347	347		371	371
Bijdrage gemeente Losser		329	329		353	353
Bijdrage gemeente Haaksbergen		375	375		402	402
Bijdrage gemeente Almelo		1.306	1.306		1.396	1.396
Bijdrage gemeente Almelo inzake medisch afval		16	16		16	16
Bijdrage gemeente Almelo inzake controle precariobelasting		5	5		5	5
Bijdrage gemeente Oldenzaal		534	534		573	573
Bijdrage gemeente Oldenzaal inzake Diftar		34	34		34	34
Bijdrage gemeente Twenterand		476	476		510	510
Bijdrage gemeente Twenterand inzake Diftar		10	10		10	10
Bidjrage gemeente Lochem		6	6		6	6
Bijdrage gemeente Hof van Twente		5	5		5	5
Bidjrage gemeente Berkelland		623	623		623	623
Bijdrage gemeente Bronckhorst		658	658		658	658
Sutotaal dekkingsmiddelen	**-107**	**9.462**	**9.355**	**-47**	**9.992**	**9.945**
Resultaat uit bedrijfsvoering	**-10.659**	**10.731**	**72**	**-11.271**	**11.343**	**72**

2 Toelichting op de gewijzigde begroting 2018

In deze gewijzigde begroting is de omzetting van flexibele schil naar vaste formatie verwerkt. Dit betreft een budgetneutrale omzetting, waarbij de budgetten voor personeel van derden en uitbestede werkzaamheden zijn verlaagd ten gunste van 10 fte aan formatieruimte. De totale begrote formatie bedraagt daarmee 93,12 fte.

Daarnaast zijn ook de financiële consequenties van wettelijke regelingen verwerkt in deze begroting. De volgende budgetwijzigingen zijn doorgevoerd in deze begroting:

a. Informatiebeveiliging (BIG) en Privacywetgeving: Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)
Per 25 mei 2018 is de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) van toepassing. Dat betekent dat er vanaf die datum dezelfde privacywetgeving geldt in de hele Europese Unie (EU). In de EU heeft nu nog elke lidstaat een eigen privacywet. De Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp), die we nu in Nederland kennen, geldt dan niet meer.
De AVG zorgt onder meer voor versterking en uitbreiding van privacyrechten van mensen. In de AVG staat bijvoorbeeld een speciaal artikel over toestemming. Hierin staat wat de voorwaarden zijn voor organisaties om geldige toestemming te krijgen van mensen om hun persoonsgegevens te verwerken. En moet het voor mensen net zo makkelijk zijn om hun toestemming in te trekken als om die te geven.
Daarnaast legt de wet meer nadruk op de verantwoordelijkheid van organisaties om aan te tonen dat zij zich aan de wet houdt.
Om hier uitvoering aan te geven binnen het GBT is personele inzet nodig (0,5 fte).
We zijn nu nog bezig met het implementeren van zowel de te nemen maatregelen uit de AVG als de te nemen maatregelen uit de BIG[1]. Als e.e.a. in een later stadium geïmplementeerd is, zodat de basis er ligt en er teruggevallen kan worden op reeds opgedane ervaringen, dan zullen de werkzaamheden naar verwachting wat afnemen. Het jaarlijks doornemen en waar nodig aanpassen van de beleidsstukken zal blijven bestaan in verband met wijzigingen in processen dan wel in wetgeving.
Kosten: 47.700 euro

b. Digitalisering MijnOverheid valt tegen
Een paar jaar geleden was de verwachting dat MijnOverheid de fysieke post in rap tempo zou vervangen. Hier is de Belastingdienst afgelopen jaren deels op teruggekomen. In de bezuinigingsstrategie van het GBT is rekening gehouden met een 50% digitale bezorging van facturen in 2017. Hiervan blijken we slechts 34,8% te kunnen waarmaken, waardoor we minder reduceren in kosten dan gepland.
Kosten: 25.500 euro

c. MijnOverheid niet meer gratis
De ministerraad heeft besloten dat er vanaf 2018 betaald moet worden voor het gebruik van de berichtenbox van MijnOverheid. Tot nu toe werd het gebruik van DigiD en van de berichtenbox van Mijnoverheid betaald door het Rijk. Het VNG Bestuur heeft op 25 januari 2018 besloten om in 2018 de kosten die bij gemeenten in rekening worden gebracht voor het gebruik van de GDI-diensten DigiD en MijnOverheid via een uitname uit het gemeentefonds collectief te dragen. Vanwege het nu genomen bestuursbesluit wordt er dus geen voorschotnota naar gemeenten gestuurd, maar zal de factuur voor het gebruik door gemeenten naar de VNG gestuurd worden. Om die reden zijn de eerder geraamde kosten van 100.000 euro in de gewijzigde begroting 2018 nog niet meegenomen. Over 2019 is nog niks bekend.
Kosten: 0 euro

d. Hogere proceskosten uit bezwaren en beroepen
Het GBT is op grond van de Algemene Wet Bestuursrecht verplicht om proceskosten bij (gegronde) bezwaar- en beroepsprocedures in WOZ-zaken te vergoeden. Deze vergoeding

[1] BIG = Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten.

kan betrekking hebben op de kosten van door een derde beroepsmatig verleende rechtsbijstand (zoals voor het indienen van een bezwaarschrift en het bijwonen van een hoorzitting), maar ook op de kosten van een deskundige en het door die deskundige uitgebracht verslag (zoals een taxatieverslag). De kosten in de beroepsfase liggen ongeveer 2x zo hoog als de kosten in de bezwaarfase.
De afgelopen jaren hebben steeds meer 'no cure no pay' bedrijven en andere zakelijke dienstverleners er hun werk van gemaakt inwoners te ondersteunen in dit soort procedures. Ondanks de nodige inspanningen van het GBT afgelopen jaren om deze kosten te beperken, heeft dit weinig effect gehad.
Meerkosten: 65.000 euro

e. Indexeringen lonen en prijzen lopen uit de pas
Het GBT houdt jaarlijks rekening met een loonindexatie. In 2018 bedraagt deze indexatie voor lonen 1,4%. In de cao 2017 is een loonstijging aangekondigd van 2,5% en een stijging in het IKB van 0,75%. Dit komt dus niet overeen met de indexatie waarin in de begroting rekening is gehouden. Daarnaast is met ingang van 2018 ook de pensioenpremie gestegen van 21,1% naar 22,9%, waarvan het werkgeversgedeelte 70% bedraagt.
In de begroting 2018 is daarnaast rekening gehouden met een prijsindexatie van 0,8%. De doorbelaste indexaties die tot nu toe bekend zijn, liggen hoger dan dit percentage.
Meerkosten loonindexatie: 350.000 euro
Meerkosten prijsindexate: 43.900 euro

Om te voldoen aan de wettelijke regeling op het gebied van de AVG neemt de formatie van het GBT toe naar 93,62 fte. De totale budgetuitbreiding bedraagt € 530.000. Daar waar de kosten een direct verband houden met de diverse producten van het GBT, zijn deze kosten rechtstreeks onder het eindproduct begroot. De meerkosten uit loon- en prijsindexatie hebben echter ook deels betrekking op de indirecte kosten en worden op basis van de gehanteerde systematiek in de begroting naar alle eindproducten omgeslagen. Dit resulteert er in dat de mutaties in tarief per eenheid product onderling verschillen. De tarieven wijzigen als volgt:

	Tarief begroting 2018	Tarief 1e gewijzigde begroting 2018
Waardebepaling	19,01	20,73
Combi-aanslagen	1,15	1,27
Ad hoc-aanslagen (op basis van handmatige	28,40	28,88
Ad hoc-aanslagen (via gestandaardiseerde	10,55	10,83
Aanslagen Hondenbelasting	5,16	4,95
Kwijtscheldingverzoeken	15,37	16,03
Debiteurenbeheer	2,98	3,12
Dwanginvordering	31,10	29,84
Havengelden	9,90	9,90

De begroting voor de FUO-opdrachten verandert per saldo niet. Wel vindt er binnen de begroting van de FUO-opdrachten mutaties plaats in flexibele schil en vaste formatie.

De gemeentelijke bijdrages wijzigen hierdoor als volgt:

	Begroting 2018		Gewijzigde begroting 2018		Verschil
Bijdrage gemeente Enschede	3.051		3.241		
Bijdrage gemeente Enschede inzake Diftar	109		109		
Totale bijdrage gemeente Enschede		3.160		3.350	190
Bijdrage gemeente Hengelo	1.532		1.633		
Bijdrage gemeente Hengelo inzake Diftar	47		47		
Totale bijdrage gemeente Hengelo		1.578		1.680	101
Bijdrage gemeente Borne		347		371	25
Bijdrage gemeente Losser		329		353	24
Bijdrage gemeente Haaksbergen		375		402	27
Bijdrage gemeente Almelo	1.306		1.396		
Bijdrage gemeente Almelo inzake medisch afval	16		16		
Bijdrage gemeente Almelo inzake controle precariobelasting	5		5		
Totale bijdrage gemeente Almelo		1.327		1.417	90
Bijdrage gemeente Oldenzaal	534		573		
Bijdrage gemeente Oldenzaal inzake Diftar	34		34		
Totale bijdrage gemeente Oldenzaal		567		606	39
Bijdrage gemeente Twenterand	476		510		
Bijdrage gemeente Twenterand inzake Diftar	10		10		
Totale bijdrage gemeente Twenterand		486		520	34
Bidjrage gemeente Lochem		6		6	-
Bijdrage gemeente Hof van Twente		5		5	-
Bidjrage gemeente Berkelland		623		623	-
Bijdrage gemeente Bronckhorst		658		658	-

In onderstaande paragrafen worden de wijzigingen op de begroting 2018 nader toegelicht.

2.1 Begroting GR, onderdeel staf en algemeen

De lasten van het programma Staf en Algemeen nemen met € 115.500 toe naar € 1.946.700. Het budget aan lonen en salarissen is toegenomen als gevolg van de formatieomzetting en de toevoeging van 0,5 fte voor uitvoering van de AVG. De budgetten voor personeel van derden en de DVO P&O zijn afgenomen ter dekking van de omzetting flexibele schil naar formatieruimte. De overige budgetuitbreidingen zijn allemaal het gevolg van prijsindexaties.

Onderstaande tabel geeft een detailoverzicht van de diverse budgetten.

Bedragen x € 1.000	**Begroting 2018**		**1e gewijzigde begroting 2018**	
	Lasten	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
STAF EN ALGEMEEN	**1.831**	**0**	**1.947**	**0**
Salarissen en sociale lasten	**880**	**0**	**1.055**	**0**
Goederen en diensten	**951**		**892**	
Personeel van derden	*41*		*0*	
Energie	*2*		*2*	
Overige goederen en diensten	*909*		*890*	
Facilitaire zaken Hengelo	*36*		*36*	
Financiële administratie Hengelo	*111*		*113*	
Huisvestingskosten Hengelo	*277*		*288*	
ICT Enschede	*84*		*87*	
Opleidingskosten	*17*		*17*	
P&O Enschede	*184*		*149*	
Overige goederen en diensten	*200*		*200*	

2.2 Begroting GR, onderdeel Belastingen

De lasten van het programma Belastingen nemen met € 546.600 toe tot € 8.161.700. De baten nemen met € 82.100 toe tot € 1.307.200.

Het budget aan lonen en salarissen neemt toe door:

- de omzetting van flexibele schil naar vaste formatie. Om dit budgetneutraal te kunnen realiseren zijn de budgetten voor personeel van derden, uitbestede werkzaamheden, controle hondenbelasting en bankkosten verlaagd. Ook is binnen de algemene

dekkingsmiddelen het budget voor onvoorzien binnen de gemeenschappelijke regeling met € 50.000 verlaagd. Daarnaast is het budget voor opbrengsten uit dwanginvordering verhoogd;
- Aanpassing van de loonindexatie op basis van de cao-uitkomsten en aanpassing van de pensioenpremies.

Alle overige budgetmutaties zijn het gevolg van de aan het begin bij hoofdstuk 2 genoemde punten en raakt de budgetten voor proceskostenvergoedingen, onderhoud hard- en software, personeel van derden, drukwerk en portokosten voor de gecombineerde aanslag en uitbestede werkzaamheden.

Onderstaande tabel geeft een detailoverzicht van de diverse budgetten.

Bedragen x € 1.000	Begroting 2018		1e gewijzigde begroting 2018	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten
VASTGOED EN BELASTINGEN	**7.615**	**1.225**	**8.162**	**1.307**
Salarissen en sociale lasten	**3.905**	**25**	**4.751**	**25**
Vergoedingen voor personeel		*25*		*25*
Goederen en diensten	**1.952**		**1.741**	
Personeel van derden	*254*		*38*	
Energie	*6*		*6*	
Overige goederen en diensten	*1.692*		*1.697*	
Drukwerk en portokosten	*107*		*111*	
Facilitaire zaken Hengelo	*256*		*256*	
ICT Enschede	*466*		*466*	
Onderhoud hard- en software	*570*		*571*	
Opleidingskosten	*82*		*82*	
Overige kosten diensten derden	*211*		*211*	
Verrekeningen	**223**		**223**	
Kapitaallasten	*223*		*223*	
WAARDEBEPALING				
Goederen en diensten	**628**		**688**	
Personeel van derden	*270*		*279*	
Overige goederen en diensten	*358*		*409*	
Contributies en lidmaatschappen	*13*		*13*	
Uitbestede werkzaamheden	*48*		*33*	
Kosten beroepszaken	*145*		*210*	
Onderhoud hard- en software	*137*		*138*	
Overige kosten diensten derden	*15*		*15*	
COMBI-AANSLAGEN				
Goederen en diensten	**83**		**108**	
Overige goederen en diensten	*83*		*108*	
Drukwerk en portokosten	*83*		*108*	
AD HOC AANSLAGEN (op basis van handmatige verwerking)				
Goederen en diensten	**81**		**40**	
Overige goederen en diensten	*81*		*40*	
Drukwerk en portokosten	*9*		*9*	
Uitbestede werkzaamheden	*41*		*0*	
Kosten beroepszaken	*2*		*2*	
Overige kosten diensten derden	*29*		*29*	
AD HOC AANSLAGEN (via gestandaardiseerde verwerking)				
Goederen en diensten	**10**		**3**	
Overige goederen en diensten	*10*		*3*	
Drukwerk en portokosten	*1*		*1*	
Uitbestede werkzaamheden	*7*		*0*	
Kosten beroepszaken	*2*		*2*	
HONDENBELASTING				
Goederen en diensten	**58**		**40**	
Overige goederen en diensten	*58*		*40*	
Controle hondenbelasting	*58*		*40*	
KWIJTSCHELDING				
Goederen en diensten	**115**	**75**	**102**	**75**
Personeel van derden	*51*		*33*	
Overige goederen en diensten	*64*	*75*	*69*	*75*
Drukwerk	*9*		*9*	
Uitbestede werkzaamheden	*55*		*60*	
DEBITEURENBEHEER				
Goederen en diensten	**100**		**70**	
Overige goederen en diensten	*100*		*70*	
Bankkosten	*100*		*70*	
DWANGINVORDERING				
Goederen en diensten	**240**	**1.125**	**176**	**1.207**
Personeel van derden	*34*		*0*	
Overige goederen en diensten	*207*	*1.125*	*176*	*1.207*
Drukwerk en portokosten	*32*		*32*	
Uitbesteding deurwaarderswerkzaamheden	*170*		*139*	
Overige kosten diensten derden	*5*		*5*	
HAVENGELDEN				
Goederen en diensten	**2**		**2**	
Overige goederen en diensten	*2*		*2*	
Drukwerk en portokosten	*2*		*2*	
Diftar Hengelo, Enschede, Oldenzaal, Twenterand; controle medisch afval en precariobelasting Almelo				
Salarissen en sociale lasten	**91**		**91**	
Goederen en diensten	**129**		**129**	
Personeel van derden	*40*		*40*	
Overige goederen en diensten	*89*		*89*	
Drukwerk en portokosten	*40*		*40*	
Overige kosten diensten derden	*49*		*49*	

2.3 Begroting FUO-opdrachten

De begroting voor de FUO-opdrachten wijzigt per saldo niet. Wel vinden er binnen de begroting van de FUO-opdrachten mutaties plaats in flexibele schil en vaste formatie. De lastentoename van € 10.000 wordt gedekt door het budget voor onvoorziene kosten binnen de FUO-opdrachten met eenzelfde bedrag te verlagen.

Bedragen x € 1.000	Begroting 2018		1e gewijzigde begroting 2018	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten
FISCALE UITVOERINGSOVEREENKOMSTEN	**1.106**	**44**	**1.116**	**44**
Salarissen en sociale lasten	**537**	**11**	**650**	**11**
Goederen en diensten	**199**		**134**	
Personeel van derden	*71*		*7*	
Energie	*1*		*1*	
Overige goederen en diensten	*127*		*127*	
Facilitaire voorzieningen in Borculo	*16*		*16*	
Opleidingskosten	*10*		*10*	
P&O Enschede	*12*		*12*	
Onderhoud hard- en software	*42*		*42*	
Overige goederen en diensten	*48*		*48*	
Vennootschapsbelasting	**60**		**60**	
WAARDEBEPALING				
Goederen en diensten	**201**		**151**	
Personeel van derden	*121*		*89*	
Overige goederen en diensten	*80*		*63*	
Uitbestede werkzaamheden	*23*		*6*	
Kosten beroepszaken	*29*		*29*	
Onderhoud hard- en software	*23*		*23*	
Overige kosten diensten derden	*5*		*5*	
COMBI-AANSLAGEN				
Goederen en diensten	**47**		**47**	
Overige goederen en diensten	*47*		*47*	
Drukwerk en portokosten	*47*		*47*	
KWIJTSCHELDING				
Goederen en diensten	**4**		**7**	
Personeel van derden			*3*	
Overige goederen en diensten	*4*		*4*	
Uitbestede werkzaamheden	*4*		*4*	
DEBITEURENBEHEER				
Goederen en diensten	**22**		**22**	
Overige goederen en diensten	*22*		*22*	
Bankkosten	*22*		*22*	
DWANGINVORDERING				
Goederen en diensten	**12**	**33**	**19**	**33**
Overige goederen en diensten	*12*	*33*	*19*	*33*
Drukwerk en portokosten	*5*		*5*	
Uitbesteding deurwaarderswerkzaamheden	*7*		*14*	
DIFTAR				
Goederen en diensten	**25**		**25**	
Overige goederen en diensten	*25*		*25*	
Drukwerk en portokosten	*10*		*10*	
Ovrige kosten diensten derden	*15*		*15*	

3 Bijlage

3.1 Gemeentelijke bijdrage per product en taakveld

In onderstaande overzichten wordt inzicht verschaft in de opbouw van de gemeentelijke bijdrage op basis van de aantallen producten per gemeente en de verdeling over de taakvelden voor die gemeenten waarvan de bijdrage is gewijzigd ten opzichte van de primitieve begroting 2018.

3.1.1 Gemeente Almelo

Product	Aantal	Tarief	Bijdrage
Waardebepaling	38.012	€ 20,73	€ 788.142
Combi aanslagen	145.001	€ 1,27	€ 184.865
Ad hoc aanslagen (handmatige verwerking)	2.542	€ 28,88	€ 73.410
Ad hoc aanslagen (obv stufvordering)	1.427	€ 10,83	€ 15.452
Hondenbelasting	6.272	€ 4,95	€ 31.023
Kwijtschelding	4.481	€ 16,03	€ 71.813
Debiteurenbeheer	44.048	€ 3,12	€ 137.281
Dwanginvordering	2.809	€ 29,84	€ 83.814
Havengelden	1.051	€ 9,90	€ 10.405
Subtotaal			**€ 1.396.206**
Controle medisch afval			€ 15.500,00
Controle Precariobelasting			€ 5.000,00
TOTAAL			**€ 1.416.706**

Perceptiekosten per taakveld

taakveld	Omschrijving	specificatie	Bedrag
0.61	OZB woningen	OZB woningen	€ 536.222
0.62	OZB niet woningen	OZB niet woningen	€ 108.400
0.63	Parkeerbelasting	Parkeerbelasting	€ 21.812
0.64	Belastingen overige	Hondenbelasting	€ 39.592
0.64	Belastingen overige	Precariobelasting	€ 30.859
0.64	Belastingen overige	Reclamebelasting	€ 8.184
0.64	Belastingen overige	Baatbelasting	
2.4	Economische havens en waterwegen	Havengelden	€ 10.405
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	BIZ-bijdrage	
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Marktgelden	€ -
3.4	Economische promotie	Forensenbelasting	
3.4	Economische promotie	Toeristenbelasting	€ 448
6.3	Inkomensregelingen	kwijtschelding	€ 71.813
7.2	Riolering	Rioolheffing	€ 339.877
7.3	Afval	Afvalstoffenheffing	€ 230.057
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	Begraafrechten	€ 12.187
8.3	Wonen en bouwen	Leges omgevingsvergunning	€ 6.851
Totaal			**€ 1.416.706**

3.1.2 Gemeente Borne

Product	Aantal	Tarief	Bijdrage
Waardebepaling	10.788	€ 20,73	€ 223.679
Combi aanslagen	31.639	€ 1,27	€ 40.337
Ad hoc aanslagen (handmatige verwerking)	974	€ 28,88	€ 28.128
Ad hoc aanslagen (obv stufvordering)	715	€ 10,83	€ 7.742
Hondenbelasting	1.770	€ 4,95	€ 8.755
Kwijtschelding	509	€ 16,03	€ 8.157
Debiteurenbeheer	13.271	€ 3,12	€ 41.361
Dwanginvordering	442	€ 29,84	€ 13.188
Totaal			**€ 371.348**

Perceptiekosten per taakveld				
taakveld	**Omschrijving**	**specificatie**	**Bedrag**	
0.61	OZB woningen	OZB woningen	€	151.162
0.62	OZB niet woningen	OZB niet woningen	€	32.873
0.63	Parkeerbelasting	Parkeerbelasting		
0.64	Belastingen overige	Hondenbelasting	€	11.378
0.64	Belastingen overige	Precariobelasting		
0.64	Belastingen overige	Reclamebelasting	€	30.694
0.64	Belastingen overige	Baatbelasting		
2.4	Economische havens en waterwegen	Havengelden		
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	BIZ-bijdrage		
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Marktgelden		
3.4	Economische promotie	Forensenbelasting		
3.4	Economische promotie	Toeristenbelasting		
6.3	Inkomensregelingen	kwijtschelding	€	8.157
7.2	Riolering	Rioolheffing	€	64.475
7.3	Afval	Afvalstoffenheffing	€	62.396
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	Begraafrechten	€	4.694
8.3	Wonen en bouwen	Leges omgevingsvergunnin	€	3.248
8.3	Wonen en bouwen	Overige leges	€	2.271
Totaal			**€**	**371.348**

3.1.3 Gemeente Enschede

Product	**Aantal**	**Tarief**	**Bijdrage**
Waardebepaling	82.826	€ 20,73	€ 1.717.318
Combi aanslagen	238.509	€ 1,27	€ 304.081
Ad hoc aanslagen (handmatige verwerking)	14.095	€ 28,88	€ 407.049
Ad hoc aanslagen (obv stufvordering)	3.018	€ 10,83	€ 32.680
Hondenbelasting	10.767	€ 4,95	€ 53.256
Kwijtschelding	11.251	€ 16,03	€ 180.309
Debiteurenbeheer	102.345	€ 3,12	€ 318.971
Dwanginvordering	7.563	€ 29,84	€ 225.663
Havengelden	219	€ 9,90	€ 2.168
Subtotaal			**€ 3.241.495**
Kosten Diftar			€ 108.500
TOTAAL			**€ 3.349.995**

Perceptiekosten per taakveld				
taakveld	**Omschrijving**	**specificatie**	**Bedrag**	
0.61	OZB woningen	OZB woningen	€	1.223.252
0.62	OZB niet woningen	OZB niet woningen	€	207.625
0.63	Parkeerbelasting	Parkeerbelasting	€	414.339
0.64	Belastingen overige	Hondenbelasting	€	72.016
0.64	Belastingen overige	Precariobelasting	€	61.926
0.64	Belastingen overige	Reclamebelasting	€	17.598
2.4	Economische havens en waterwegen	Havengelden	€	2.168
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Marktgelden	€	2.125
6.3	Inkomensregelingen	kwijtschelding	€	180.309
7.2	Riolering	Rioolheffing	€	519.156
7.3	Afval	Afvalstoffenheffing	€	604.523
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	Begraafrechten	€	9.264
8.3	Wonen en bouwen	Leges omgevingsvergunning	€	35.516
8.3	Wonen en bouwen	Overige leges	€	179
Totaal			**€**	**3.349.995**

3.1.4 Gemeente Haaksbergen

Product	Aantal	Tarief	Bijdrage
Waardebepaling	11.872	€ 20,73	€ 246.155
Combi aanslagen	34.041	€ 1,27	€ 43.400
Ad hoc aanslagen (handmatige verwerking)	612	€ 28,88	€ 17.674
Ad hoc aanslagen (obv stufvordering)	978	€ 10,83	€ 10.590
Hondenbelasting	2.054	€ 4,95	€ 10.160
Kwijtschelding	618	€ 16,03	€ 9.904
Debiteurenbeheer	15.195	€ 3,12	€ 47.357
Dwanginvordering	567	€ 29,84	€ 16.918
Totaal			**€ 402.157**

Perceptiekosten per taakveld			
taakveld	**Omschrijving**	**specificatie**	**Bedrag**
0.61	OZB woningen	OZB woningen	€ 156.376,92
0.62	OZB niet woningen	OZB niet woningen	€ 49.548,68
0.64	Belastingen overige	Hondenbelasting	€ 13.472,90
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	BIZ-bijdrage	€ 427,43
3.4	Economische promotie	Forensenbelasting	€ 16.844,88
3.4	Economische promotie	Toeristenbelasting	€ 3.810,18
6.3	Inkomensregelingen	kwijtschelding	€ 9.904,08
7.2	Riolering	Rioolheffing	€ 71.756,44
7.3	Afval	Afvalstoffenheffing	€ 66.355,86
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	Begraafrechten	€ 554,68
8.3	Wonen en bouwen	Leges omgevingsvergunning	€ 3.383,26
8.3	Wonen en bouwen	Overige leges	€ 9.721,88
Totaal			**€ 402.157,20**

3.1.5 Gemeente Hengelo

Product	Aantal	Tarief	Bijdrage
Waardebepaling	44.465	€ 20,73	€ 921.939
Combi aanslagen	130.696	€ 1,27	€ 166.628
Ad hoc aanslagen (handmatige verwerking)	4.089	€ 28,88	€ 118.086
Ad hoc aanslagen (obv stufvordering)	2.791	€ 10,83	€ 30.222
Hondenbelasting	6.273	€ 4,95	€ 31.028
Kwijtschelding	4.292	€ 16,03	€ 68.784
Debiteurenbeheer	58.805	€ 3,12	€ 183.273
Dwanginvordering	3.287	€ 29,84	€ 98.077
Havengelden	1.543	€ 9,90	€ 15.276
Subtotaal			**€ 1.633.312**
Kosten Diftar			€ 46.500
TOTAAL			**€ 1.679.812**

Perceptiekosten per taakveld				
taakveld	**Omschrijving**	**specificatie**	**Bedrag**	
0.61	OZB woningen	OZB woningen	€	645.850
0.62	OZB niet woningen	OZB niet woningen	€	126.042
0.63	Parkeerbelasting	Parkeerbelasting	€	123.014
0.64	Belastingen overige	Hondenbelasting	€	41.867
0.64	Belastingen overige	Precariobelasting	€	12.200
0.64	Belastingen overige	Baatbelasting	€	344
2.4	Economische havens en waterwegen	Havengelden	€	15.276
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	BIZ-bijdrage	€	1.447
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Marktgelden	€	806
3.4	Economische promotie	Toeristenbelasting	€	1.640
6.3	Inkomensregelingen	kwijtschelding	€	68.784
7.2	Riolering	Rioolheffing	€	280.567
7.3	Afval	Afvalstoffenheffing	€	311.633
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	Begraafrechten	€	18.102
8.3	Wonen en bouwen	Leges omgevingsvergunning	€	12.455
8.3	Wonen en bouwen	Overige leges	€	19.787
Totaal			**€**	**1.679.812**

3.1.6 Gemeente Losser

Product	**Aantal**	**Tarief**	**Bijdrage**
Waardebepaling	10.934	€ 20,73	€ 226.706
Combi aanslagen	31.722	€ 1,27	€ 40.443
Ad hoc aanslagen (handmatige verwerking)	250	€ 28,88	€ 7.220
Ad hoc aanslagen (obv stufvordering)	483	€ 10,83	€ 5.230
Hondenbelasting	2.107	€ 4,95	€ 10.422
Kwijtschelding	488	€ 16,03	€ 7.821
Debiteurenbeheer	12.661	€ 3,12	€ 39.460
Dwanginvordering	540	€ 29,84	€ 16.112
Totaal			**€ 353.414**

Perceptiekosten per taakveld				
taakveld	**Omschrijving**	**specificatie**	**Bedrag**	
0.61	OZB woningen	OZB woningen	€	147.152
0.62	OZB niet woningen	OZB niet woningen	€	41.231
0.64	Belastingen overige	Hondenbelasting	€	13.682
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	BIZ-bijdrage	€	356
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Marktgelden	€	186
3.4	Economische promotie	Forensenbelasting	€	3.737
3.4	Economische promotie	Toeristenbelasting	€	2.861
6.3	Inkomensregelingen	kwijtschelding	€	7.821
7.2	Riolering	Rioolheffing	€	66.276
7.3	Afval	Afvalstoffenheffing	€	62.949
8.3	Wonen en bouwen	Leges omgevingsvergunning	€	4.007
8.3	Wonen en bouwen	Overige leges	€	3.156
Totaal			**€**	**353.414**

3.1.7 Gemeente Oldenzaal

Product	Aantal	Tarief	Bijdrage
Waardebepaling	16.361	€ 20,73	€ 339.230
Combi aanslagen	63.168	€ 1,27	€ 80.535
Ad hoc aanslagen (handmatige verwerking)	876	€ 28,88	€ 25.298
Ad hoc aanslagen (obv stufvordering)	1.420	€ 10,83	€ 15.376
Hondenbelasting	2.170	€ 4,95	€ 10.733
Kwijtschelding	1.045	€ 16,03	€ 16.747
Debiteurenbeheer	19.759	€ 3,12	€ 61.581
Dwanginvordering	784	€ 29,84	€ 23.393
Subtotaal			**€ 572.893**
Kosten Diftar			€ 33.500
TOTAAL			**€ 606.393**

Perceptiekosten per taakveld

taakveld	Omschrijving	specificatie	Bedrag
0.61	OZB woningen	OZB woningen	€ 222.474
0.62	OZB niet woningen	OZB niet woningen	€ 51.557
0.63	Parkeerbelasting	Parkeerbelasting	€ 19.916
0.64	Belastingen overige	Hondenbelasting	€ 13.230
0.64	Belastingen overige	Precariobelasting	€ 3.679
0.64	Belastingen overige	Reclamebelasting	€ 6.186
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Marktgelden	€ 663
3.4	Economische promotie	Toeristenbelasting	€ 829
6.3	Inkomensregelingen	kwijtschelding	€ 16.747
7.2	Riolering	Rioolheffing	€ 129.002
7.3	Afval	Afvalstoffenheffing	€ 122.649
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	Begraafrechten	€ 4.477
8.3	Wonen en bouwen	Leges omgevingsvergunning	€ 9.705
8.3	Wonen en bouwen	Overige leges	€ 5.279
Totaal			**€ 606.393**

3.1.8 Gemeente Twenterand

Product	Aantal	Tarief	Bijdrage
Waardebepaling	15.318	€ 20,73	€ 317.604
Combi aanslagen	38.855	€ 1,27	€ 49.537
Ad hoc aanslagen (handmatige verwerking)	48	€ 28,88	€ 1.386
Ad hoc aanslagen (obv stufvordering)	940	€ 10,83	€ 10.179
Hondenbelasting	3.100	€ 4,95	€ 15.333
Kwijtschelding	400	€ 16,03	€ 6.410
Debiteurenbeheer	28.040	€ 3,12	€ 87.390
Dwanginvordering	735	€ 29,84	€ 21.931
Subtotaal			**€ 509.771**
Kosten Diftar			€ 10.000
TOTAAL			**€ 519.771**

Perceptiekosten per taakveld				
taakveld	**Omschrijving**	**specificatie**	**Bedrag**	
0.61	OZB woningen	OZB woningen	€	195.156
0.62	OZB niet woningen	OZB niet woningen	€	63.587
0.64	Belastingen overige	Hondenbelasting	€	29.852
0.64	Belastingen overige	Baatbelasting	€	31
3.4	Economische promotie	Forensenbelasting	€	896
3.4	Economische promotie	Toeristenbelasting	€	640
6.3	Inkomensregelingen	kwijtschelding	€	6.410
7.2	Riolering	Rioolheffing	€	100.457
7.3	Afval	Afvalstoffenheffing	€	108.827
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	Begraafrechten	€	5.578
8.3	Wonen en bouwen	Leges omgevingsvergunning	€	4.785
8.3	Wonen en bouwen	Overige leges	€	3.550
Totaal			**€**	**519.771**

Besluit

Het dagelijks bestuur van de gemeenschappelijke regeling Gemeentelijk Belastingkantoor Twente stemt in met de 1ste wijziging van de begroting 2018.

Ondertekening d.d. 5 maart 2018	
Secretaris ……	Voorzitter ……
dr. R. Toet	mr. drs. R.G. Welten

DB2018017

BEGROTING 2019

En

MEERJAREN-PERSPECTIEF 2020 - 2022

CONCEPT

Gemeentelijk Belastingkantoor Twente

INHOUDSOPGAVE

Inleiding 3
1 Hoofdlijnen financiële begroting 2019 4
2 Toelichting op de hoofdlijnen financiële begroting 2019 5
2.1 Uitgangspunten bij deze begroting 5
2.2 Loon- en prijsontwikkelingen 6
2.3 Perspectief 6
3 Programmaplan 7
4 Paragrafen 9
4.1 Lokale heffingen 9
4.2 Weerstandsvermogen 9
4.2.1 Kengetallen in relatie tot financiële positie 10
4.2.2 Geraamde toevoegingen en onttrekkingen reserves 11
4.3 Onderhoud kapitaalgoederen 12
4.4 Financiering 12
4.5 Bedrijfsvoering 14
4.5.1 Organisatie 14
4.5.2 Personeel 14
4.5.3 Kwaliteitszorg 14
4.6 Verbonden partijen 15
4.7 Grondbeleid 15
5 Detailoverzicht financiële begroting 2019 16
5.1 Algemene dekkingsmiddelen 16
5.1.1 Onvoorzien 16
5.1.2 Gemeentelijke bijdrage deelnemende gemeenten 16
5.2 Begroting GR-gemeenten 17
5.2.1 Staf en Algemeen 17
5.2.2 Vastgoed en Belastingen 18
5.3 Begroting FUO-gemeenten 20
6 Meerjarenperspectief 2020 - 2022 21
7 Begrote Meerjaren balans 23
8 Bijlagen 25
8.1 Gemeentelijke bijdrage per producten, belastingsoort en taakveld 25
8.1.1 Gemeente Almelo 25
8.1.2 Gemeente Borne 26
8.1.3 Gemeente Enschede 27
8.1.4 Gemeente Haaksbergen 28
8.1.5 Gemeente Hengelo 29
8.1.6 Gemeente Losser 30
8.1.7 Gemeente Oldenzaal 31
8.1.8 Gemeente Twenterand 32
8.1.9 Gemeente Berkelland 33
8.1.10 Gemeente Bronckhorst 34
8.1.11 Gemeente Lochem 35
8.1.12 Gemeente Hof van Twente 35
8.2 Kosten per taakveld 35
8.3 Beleidsindicatoren 36

CONCEPT

Inleiding

Hierbij presenteren wij u de begroting 2019. De begroting is samengesteld op basis van de door het GBT opgestelde uitgangspunten.

Leeswijzer
In de volgende hoofdstukken wordt achtereenvolgens ingegaan op:
1. De hoofdlijnen van de begroting bestaande uit de realisatie 2017, begroting 2018 (1e wijziging) en begroting 2019;
2. Een toelichting op de gehanteerde kostenverdeling voor de gemeenschappelijke regeling en uitgangspunten voor deze begroting;
3. Het programmaplan: in dit hoofdstuk worden de doelen voor 2019 kort toegelicht;
4. De paragrafen: in dit hoofdstuk worden de verplichte paragrafen conform Besluit Begroting en Verantwoording nader toegelicht;
5. Het detailoverzicht van de begroting: in dit hoofdstuk wordt een toelichting gegeven op de in de financiële begroting 2019 opgenomen lasten en baten, alsmede op het meerjarenperspectief als de begrote balans;
6. Diverse bijlagen.

CONCEPT

1 Hoofdlijnen financiële begroting 2019

De bedragen in de tabellen in dit hoofdstuk en de detailtabellen moeten met € 1.000 vermenigvuldigd worden.

De totale begrote lasten bedragen € 11.344.384 en de begrote baten bedragen € 11.698.968. Hiervan wordt € 10.371.868 gedekt door de gemeentelijke bijdrage, waarvan € 10.047.397 betrekking heeft op structurele baten en € 324.470 betreft een incidentele dotatie om de bestemmingsreserve weer aan te vullen tot het maximum van 5% van de begrote lasten. De begroting laat een overschot zien.

Bedragen x € 1.000 **Lasten negatief bedrag, baten positief bedrag**	**Realisatie 2017**			**Begroting 2018**			**Begroting 2018 (1e wijziging)**			**Begroting 2019**		
	Lasten	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
Overhead												
Salarissen en sociale lasten				-861		-861	-846		-846	-869		-869
Goederen en diensten				-492		-492	-521		-521	-536		-536
Overige algemeen												
Salarissen en sociale lasten	-612	1	-611	-19		-19	-209		-209	-23		-23
Goederen en diensten	-1.150		-1.150	-460		-460	-371		-371	-363		-363
Vastgoed en belastingen												
Salarissen en sociale lasten	-4.652	53	-4.599	-4.533	36	-4.496	-5.492	36	-5.456	-5.719	12	-5.707
Goederen en diensten	-5.065	1.624	-3.441	-3.906	1.233	-2.673	-3.503	1.315	-2.188	-3.374	1.315	-2.059
Kapitaallasten	-49		-49	-223		-223	-223		-223	-223		-223
Vennootschapsbelasting	-73		-73	-60		-60	-60		-60	-42		-42
Desintegratiekosten m.b.t. lonen en sociale lasten										-147		-147
Subtotaal	**-11.601**	**1.679**	**-9.922**	**-10.552**	**1.269**	**-9.283**	**-11.224**	**1.351**	**-9.873**	**-11.296**	**1.327**	**-9.969**
Onvoozien	-	-	-	-107		-107	-47		-47	-48		-48
Financieringsfunctie	-1	-	-1			-	-	-	-	-	-	-
Algemene dekkingsmiddelen												
Bijdrage gemeente Enschede		3.134	3.134		3.160	3.160		3.350	3.350		3.227	3.227
Maximale desintegratiekosten Enschede											82	82
Eenmalige dotatie aan reserve 5% jaarresultaten Enschede											125	
Bijdrage gemeente Hengelo		1.576	1.576		1.578	1.578		1.680	1.680		1.658	1.658
Maximale desintegratiekosten Hengelo											60	60
Eenmalige dotatie aan reserve 5% jaarresultaten Hengelo											63	
Bijdrage gemeente Borne		331	331		347	347		371	371		386	386
Maximale desintegratiekosten Borne											4	4
Eenmalige dotatie aan reserve 5% jaarresultaten Borne											13	
Bijdrage gemeente Losser		318	318		329	329		353	353		382	382
Eenmalige dotatie aan reserve 5% jaarresultaten Losser											13	
Bijdrage gemeente Haaksbergen		361	361		375	375		402	402		436	436
Eenmalige dotatie aan reserve 5% jaarresultaten Haakbergen											14	
Bijdrage gemeente Almelo		1.316	1.316		1.327	1.327		1.417	1.417		1.374	1.374
Eenmalige dotatie aan reserve 5% jaarresultaten Almelo											53	
Bijdrage gemeente Oldenzaal		573	573		567	567		606	606		618	618
Eenmalige dotatie aan reserve 5% jaarresultaten Oldenzaal											23	
Bijdrage gemeente Twenterand		521	521		486	486		520	520		553	553
Eenmalige dotatie aan reserve 5% jaarresultaten Twenterand											21	
Bidjrage gemeente Lochem		9	9		6	6		6	6		11	11
Bijdrage gemeente Hof van Twente		5	5		5	5		5	5		5	5
Bidjrage gemeente Berkelland		681	681		623	623		623	623		624	624
Bijdrage gemeente Bronckhorst		669	669		658	658		658	658		626	626
Sutotaal dekkingsmiddelen	**-1**	**9.495**	**9.494**	**-107**	**9.462**	**9.355**	**-47**	**9.992**	**9.945**	**-48**	**10.372**	**9.999**
Resultaat uit bedrijfsvoering voor bestemming	**-11.601**	**11.174**	**-428**	**-10.659**	**10.731**	**72**	**-11.271**	**11.343**	**72**	**-11.344**	**11.699**	**355**
Onttrekking reserve	-	428	428	-	-	-	-	-	-	-	21	21
Toevoeging aan reserve										-324		-324
Subtotaal mutaties reserve	**-**	**428**	**428**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-324**	**21**	**-304**
Resultaat	**-11.601**	**11.601**	**-**	**-10.659**	**10.731**	**72**	**-11.271**	**11.343**	**72**	**-11.669**	**11.719**	**51**

2 Toelichting op de hoofdlijnen financiële begroting 2019

Binnen de uitvoerende organisatie-eenheid ‘Vastgoed en belastingen’ zijn alle baten en lasten betreffende het primaire werkzaamheden van het GBT verantwoord, te weten waarderen in kader van de Wet WOZ en het heffen en innen van gemeentelijke belastingen. De begroting wordt uitgesplitst in een begroting voor de gemeenten die deelnemen aan de gemeenschappelijke regeling en een begroting voor de gemeenten waarmee een fiscale uitvoeringsovereenkomst is afgesloten.

Voor de gemeenten die deelnemen aan de gemeenschappelijke regeling zijn voor elke vorm van dienstverlening van het GBT aparte ‘producten’ benoemd. Op zo’n product komen alle specifieke, direct aan het product toe te wijzen kosten voor die dienstverlening terecht. De kosten, die niet direct aan een product toe te wijzen zijn, worden aan de hand van verdeelsleutels over de producten verdeeld. Op deze wijze is er een heldere en logische methode van de kostenopbouw van de diverse producten ofwel dienstverlening van het GBT toegepast.
De gemeentelijke bijdragen zijn over de producten verdeeld, op basis van het tarief per eenheid product en vermenigvuldigd met het aantal afgenomen eenheden per gemeente. Zo ontstaat er een overzichtelijk totaalbeeld van lasten en baten per product.

De producten van dienstverlening, bestaan uit:

Product	Verdeelsleutel
Klantcontact (alleen 2e lijns klantcontact)	inwonersaantal
Klantcontact (zowel 1e als 2e lijns klantcontact)	inwonersaantal
Data en advies	inwonersaantal
Waardebepaling	objecten
Combi aanslagen (biljet)	biljetten
Combi aanslagregels	aanslagregels
Combi aanslagregels hondenbelasting	aanslagregels
Kwijtscheldingsverzoeken	dossiers
Overige aanslagbiljetten (exc. Reclame/Precario)	biljetten
Aanslagbiljetten reclame- en precariobelasting	biljetten
Controle reclamebelasting eenvouding	te controleren aantal objecten
Controle reclamebelasitng complex	te controleren aantal objecten
Controle Precariobelasting	gecontroleerd aantal objecten
Medisch afval	aanvragen
Diftar, definitieve aanslag	aanslagregels
Diftar, voorlopige aanslag	aanslagregels

In onderstaande paragrafen worden de uitgangspunten van de begroting toegelicht.

2.1 Uitgangspunten bij deze begroting

Voor deze begroting zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. De begroting is in evenwicht of laat een overschot zien. Taakstellingen worden op het niveau van programma en hoofdkostensoort verwerkt, zodat algemene taakstellingen (stelposten) worden vermeden.
2. De toegepaste loon- en prijsindexatie is conform het advies van de werkgroep ‘Verbonden partijen vanuit de deelnemers’ verwerkt in de begroting. De loonindex bedraagt 2,7% en de prijsindex 2,9%;
3. In de begroting 2018 heeft eenmalig een budgetverhoging van € 100.000 plaatsgevonden vanwege de staffelindeling voor de GBA-bevragingen. In 2019 is deze budgetverhoging weer uit de begroting gehaald;
4. De tarieven voor de deelnemende gemeenten worden vastgesteld op basis van de systematiek van de DVO 2018;

CONCEPT

5. Er wordt vooralsnog van uitgegaan dat er geen nieuwe toetreders zijn per 1 januari 2019.
6. De tarieven voor de deelnemende gemeenten worden vastgesteld op basis van tariefdifferentiatie. De tarieven voor 2019 worden bepaald aan de hand van de budgetomvang van 2019 gebaseerd op geformuleerde uitgangspunten, de aantallen van 2017 en capaciteitsplanning van 2018.
7. Aanvullende taken t.o.v. de huidige worden in principe doorberekend op basis van de tarieven conform de tariefdifferentiatie.
8. Het format Begroting bestaat uit:
    a. Toelichting op gehanteerde uitgangspunten;
    b. Cijfermatige programmabegroting (realisatie 2017, gewijzigde begroting 2018, begroting 2019);
    c. Het meerjarenperspectief 2020-2022 is onderdeel van de begroting;
    d. Toelichting per programma
    e. Verplichte paragrafen
    f. Bijlage, waarin een nadere toelichting wordt gegeven op de baten en lasten per taakveld en de incidentele baten en lasten per programma worden weergegeven.
9. In het meerjarenperspectief worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:
    a. De begroting is in evenwicht of laat een overschot zien;
    b. De verdeelsleutels en aantallen zoals gebruikt in de begroting 2019 zijn ook in het meerjarenperspectief toegepast;
    c. Er wordt een loonindex van 2,7% en een prijsindexatie van 1,4%, de percentages uit jaarschijf 2019 van het door de werkgroep verbonden partijen aangegeven systematiek.
10. 60% van de begrote winst op de FUO opdrachten wordt verdisconteerd op de bijdragen van de gemeenten die deelnemen aan de GR.

2.2 Loon- en prijsontwikkelingen

Door middel van een gezamenlijk schrijven van de werkgroep ‘Verbonden partijen van alle Twentse gemeenten’ zijn aan alle verbonden partijen, waaronder het GBT, uniforme richtlijnen verstrekt voor de begroting 2019. Hierin stond aangegeven dat de prijzen voor geleverde goederen en/of diensten met 2,9% geïndexeerd mogen worden en de lonen met 2,7%. In de begroting zijn deze indexeringen toegepast.

2.3 Perspectief

Het meerjarenperspectief 2020 - 2022 van het GBT worden in hoofdstuk 7 nader toegelicht.

Onderstaande grafiek laat de ontwikkeling zien van het kostenniveau per inwoner over de periode 2009 – 2022 voor de deelnemers aan de gemeenschappelijke regeling op basis van de structurele bijdrage voor de dienstverlening van het GBT.

CONCEPT

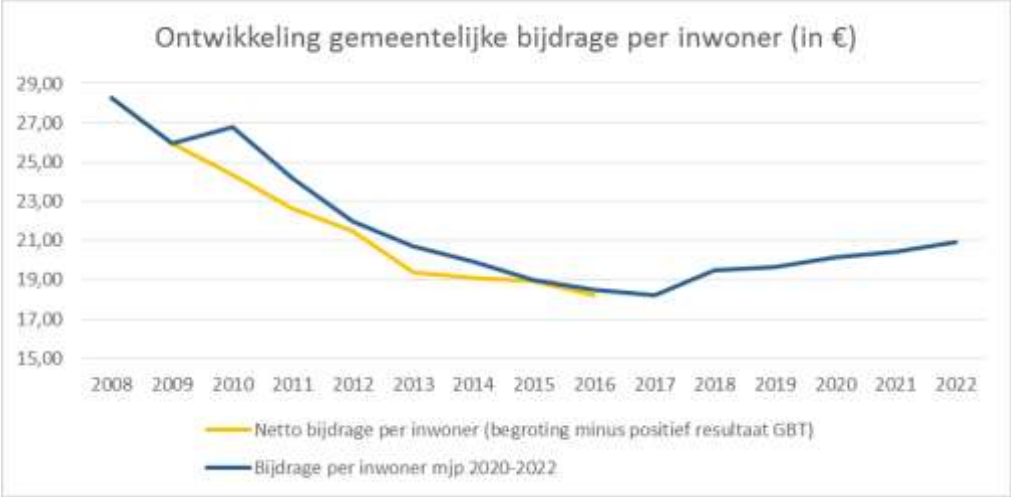

3 Programmaplan

Inmiddels is de scope van het visiedocument 2013-2016 verstreken en is er in 2017 gewerkt aan een nieuw visiedocument. Dit oude visiedocument heeft het GBT veel opgeleverd. Het was geschreven vanuit de context dat het GBT net uit de pioniersfase kwam en op zoek was naar een gedegen rol en positie binnen het Twentse overheidslandschap. Het was een tijd van economische crisis waarbij onze partnergemeenten de focus hadden liggen op kostenbeheersing en -reductie.

We hebben de economische crisis achter ons gelaten. Overheden hebben de focus momenteel steeds meer liggen op dienstverlening en kwaliteit. Aspecten die de afgelopen jaren onder druk hebben gestaan van de diverse bezuinigingsstrategieën. Er is geprobeerd om de processen zoveel mogelijk te digitaliseren om zo efficiencyvoordelen te behalen. Niet alleen het GBT, maar ook de rijksoverheid heeft stevig ingezet op digitale dienstverlening. Lang is de insteek geweest om alleen via het digitaal loket (MijnOverheid.nl) diensten te verlenen. Inmiddels kijken we naar zowel de digitale als persoonlijke invalshoeken van dienstverlening.

Missie
Onze doelen kunnen we alleen bereiken als we als organisatie staan voor onze kwaliteiten. Deze kwaliteiten hebben we verwoord in de volgende missie voor onze organisatie.
Met kennis en expertise op het gebied van belastingen levert het GBT een bijdrage aan de ontwikkeling van onze partnergemeenten. Daarnaast ontzorgen we onze partnergemeenten op uitvoeringsgebied.

Het leveren van kennis een belangrijk speerpunt. Door advisering en data-analyse willen we onze toegevoegde waarde op dit punt vergroten. Dit zal voor de komende tijd een haalbare ambitie worden. Op dit moment hebben we door onze omvang de meeste belastingkennis uit de regio al in huis. Voor het aantrekken van belastingkennis moeten we op dit moment al vaak buiten de grenzen van ons verzorgingsgebied zoeken. Het is dan ook belangrijk om eigen ontwikkelprogramma's op te zetten om belastingkennis te ontwikkelen en vast te houden. Ook zal er een verschuiving van functies binnen het GBT waarneembaar zijn. Waar in het begin de nadruk lag op kennis van lokale belastingen, zal in de toekomst meer behoefte zijn aan mensen met een informatiekundige achtergrond die gegevens kunnen interpreteren en analyseren.

CONCEPT

Bij de formulering van de visie voor de periode 2017-2020 nemen we ontwerpprincipes in acht. Een aantal voorbeelden hiervan zijn:

- We zetten naast uitvoering, ook in op advisering.
- We maken differentiatie in dienstverlening mogelijk voor onze partnergemeenten.
- We staan voor samenwerking en faciliteren dit optimaal.
- De reële verwachtingen van inwoners worden waargemaakt.

Visie
Met inachtneming van onze ontwerpprincipes is onze visie: *Het GBT maakt belastingen begrijpelijk en persoonlijk.*

De visie geeft op een goede manier weer dat belastingheffing en -inning niet zomaar een uitvoeringstaak is. Het gaat om het zodanig adviseren van de partnergemeente dat recht wordt gedaan aan de uitgangspunten zoals die op rijksniveau zijn geformuleerd. Het gaat om het inzicht geven in het effect van beleid door continu de samenleving te monitoren. Dit wordt de toegevoegde waarde van het GBT voor de nabije toekomst. Ook richting onze inwoners dienen we helder te zijn over onze dienstverlening. Onze inwoners moeten weten waar ze aan toe zijn en moeten dit op een eenvoudige manier te weten kunnen komen.

Het element “persoonlijk” heeft betrekking op het feit dat we kiezen voor een meer persoonlijke benadering in onze dienstverlening. Waar mogelijk digitaliseren we onze processen en communiceren we op een formele manier. In alle andere gevallen kiezen we voor de persoonlijke benadering waarbij begeleiding en advisering centraal staat.

In het strategisch plan is dit als volgt uitgewerkt:
*In 2020 staat de Klant volledig Centraal en is GBT **dé** kennis- en adviesorganisatie op het gebied van belastingen en vastgoed*
In de Balanced Score Card van het GBT, die jaarlijks wordt gemaakt, werken we dit verder uit en zetten we dit om in concrete doelstellingen en Kritische Prestatie Indicatoren. Dit alles om de huidige taken van het GBT: de heffing en inning van gemeentelijke belastingen alsmede de uitvoering van de Wet WOZ zo optimaal mogelijk uit te voeren.

De kosten voor dit programma zijn als volgt samen te vatten.

2019	Baten	Lasten	Saldo
Uitvoering Wet WOZ, heffen en innen van belastingen	1.327	-9.849	-8.522
Algemene dekkingsmiddelen	10.372		10.372
Overhead		-1.405	-1.405
Heffing VPB		-42	-42
Bedrag onvoorzien		-48	-48
Saldo van Baten en lasten	**11.699**	**-11.344**	**355**
Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves		-304	-304
Resultaat	**11.699**	**-11.648**	**51**

CONCEPT

4 Paragrafen

Het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) stelt eisen aan de begroting van het GBT. Een onderdeel daarvan zijn de verplichte paragrafen. Hieronder worden deze paragrafen nader toegelicht.

4.1 Lokale heffingen

De ramingen van de belastingopbrengsten en paragrafen lokale heffingen maken geen onderdeel uit van de begroting van het GBT. Hiervoor wordt verwezen naar de begrotingen van de gemeenten Almelo, Borne, Enschede, Haaksbergen, Hengelo, Losser en Oldenzaal, Twenterand, Berkelland, Bronckhorst, Lochem en Hof van Twente.

4.2 Weerstandsvermogen

Het GBT voert drie keer per jaar een risico-inventarisatie uit, waarbij alle risico's worden benoemd. Daarna is bepaald hoe vaak dit risico zich voordoet en de financiële impact per risico wordt geschat. Het risicoprofiel wordt dan zichtbaar. Dit risicoprofiel wordt afgezet tegen de weerstandscapaciteit om te bepalen in hoeverre deze capaciteit voldoende is om de risico's op te kunnen vangen zonder dat het beleid bijgesteld moet worden en/of dat doelstellingen in gevaar komen. De weerstandscapaciteit is de financiële buffer om risico's structureel of incidenteel te kunnen opvangen.

In 2014 en begin 2018 is aan de deelnemers de vraag gesteld of het GBT een eigen weerstandscapaciteit mag hebben waarmee een groot deel van het risicoprofiel afgedekt wordt of dat de deelnemers samen garant staan om eventuele tegenvallers te dekken. Het bestuur van het GBT is van mening dat een gemeenschappelijke regeling als het GBT een eigen weerstandscapaciteit mag hebben voor het opvangen van negatieve bedrijfsvoeringsresultaten maar dat het eigen weerstandsvermogen niet zo groot hoeft te zijn om het eigen risicoprofiel volledig op te kunnen vangen. De deelnemers willen zelf een weerstandcapaciteit opbouwen die voldoende is om eventuele tegenvallers van al hun verbonden partijen op te vangen. De kans dat alle verbonden partijen op exact hetzelfde moment aanspraak maken op de weerstandscapaciteit wordt zodanig gering geacht, dat de weerstandscapaciteit die de deelnemer moet vormen lager kan zijn dan de afzonderlijke weerstandscapaciteiten van de verbonden partijen.

Hierna wordt ingezoomd op een aantal belangrijke aspecten van risicobeheer:

- Het GBT beschikt over een bestemmingsreserve jaarresultaten die ultimo 2017 gevuld is met € 201.073. Deze reserve dient als buffer om risico's en knelpunten te kunnen opvangen alsmede voor innovatie van de dienstverlening.
- In het voorstel bij de jaarstukken 2017 wordt tevens voorgesteld om de deelnemers aan de gemeenschappelijke regeling in 2019 een eenmalige dotatie te laten doen om weer op het niveau van 5% van de begrote lasten uit te komen;
- Het GBT loopt geen bijzonder renterisico omdat geen sprake is van een behoefte aan 'lang geld'. Er kan slechts enig effect optreden voor de rentekosten als de korte rente die de bank in rekening brengt, wijzigingen ondergaat. De rentevoorwaarden zijn gelijk aan die van de opdrachtgevende gemeenten.
- Het GBT heeft geen langlopende leningen afgesloten. Wel zijn er langlopende verplichtingen. Dit zijn:
    - DVO met de gemeente Hengelo (huisvesting, facilitair en financiën). De DVO huisvesting en facilitaire zaken is pro forma opgezegd per 31 december 2018 in afwachting van besluitvorming rondom het huisvestingsvraagstuk van het GBT. De DVO financiën liep tot en met 2015 en wordt jaarlijks stilzwijgend verlengd.
    - DVO met de gemeente Enschede (HRM en ICT). De DVO HRM loopt tot en met 2018 en wordt jaarlijks stilzwijgend verlengd. De DVO ICT heeft een looptijd van 2014 tot en met 2017 en wordt jaarlijks stilzwijgend verlengd.

CONCEPT

- Contracten met de softwareleveranciers Gouw-IT en Ortec. Het contract met Ortec liep tot en met 2011, met jaarlijks stilzwijgende verlenging. Het contract met Gouw-IT liep tot 8 december 2013, ook met jaarlijks stilzwijgende verlenging.
- Raamovereenkomsten met ANG, SMQ, Thorbecke, Involon, Cannock Chase, Eiffel en Verkouw in verband met inhuur gespecialiseerd personeel, welke lopen tot en met mei 2017, met de optie om met twee keer één jaar te verlengen. Deze opties zijn in 2017 ook gelicht;
- Contract met Invoned voor de uitbesteding van deurwaarderswerkzaamheden vanaf hernieuwd bevel. Het contract is ingegaan op 1 januari 2015 en heeft een looptijd van maximaal zes jaar.
- Leaseovereenkomst met LeasePlan voor twee leaseauto's voor algemeen gebruik en drie leaseauto's voor de buitendienstmedewerkers.

- In de exploitatie van het GBT is een opbrengst voor vervolgingskosten opgenomen. Deze opbrengst kan sterk fluctueren omdat deze afhankelijk is van de invorderingswerkzaamheden waaronder het versturen van aanmaningen en dwangbevelen. Door de directe relatie tussen kosten en opbrengsten is het financieel risico op deze begrotingspost beperkt.

4.2.1 Kengetallen in relatie tot financiële positie

In 2015 is het Besluit Begroting en Verantwoording aangepast en moeten financiële kengetallen in de begroting worden opgenomen. Met deze financiële kengetallen wordt beoogd gemakkelijker inzicht te geven in de financiële positie van de gemeente / gemeenschappelijke regeling. Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie van een provincie, gemeente of gemeenschappelijke regeling. De kengetallen maken inzichtelijk(er) over hoeveel (financiële) ruimte de organisatie beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of op te kunnen vangen. Zij geven zodoende inzicht in de financiële weerbaarheid en wendbaarheid. Van belang daarbij is ook het verloop van de uitkomsten en de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie. De financiële kengetallen vormen daarom onderdeel van de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing, omdat deze paragraaf weergeeft hoe solide de begroting is en in hoeverre financiële tegenvallers kunnen worden opgevangen.
In de Regeling tot vaststelling van de wijze waarop de kengetallen moeten worden vastgesteld en opgenomen in de begroting en rekening van de provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen is bepaald welke kengetallen moeten worden opgenomen, hoe zij berekend moeten worden en hoe zij verwoord moeten worden in de begroting en rekening. Het betreft de volgende financiële kengetallen:
1 Netto schuldquote;
2 Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
3 Solvabiliteitsratio;
4 Grondexploitatie;
5 Structurele exploitatieruimte;
6 Belastingcapaciteit.
De begroting en jaarstukken van het GBT bevatten geen grondexploitatie en belastingopbrengsten, derhalve worden de kengetallen 4 en 6 niet opgenomen in deze paragraaf.

Kengetallen:	Verloop van de kengetallen					
	Verslag 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
netto schuldquote	8,29%	5,43%	5,26%	5,31%	5,25%	5,15%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	8,29%	5,43%	5,26%	5,31%	5,25%	5,15%
solvabiliteitsratio	4,29%	4,72%	9,64%	9,80%	9,89%	10,08%
structurele exploitatieruimte	0,20%	1,52%	0,43%	0,29%	0,29%	0,17%

De netto schuldquote van het GBT is ruim voldoende. Dit kengetal weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van het GBT ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Het GBT heeft geen leningen aangetrokken. Daarom is er geen sprake van rentelasten of aflossingen. Een netto schuldquote tot 100% wordt als voldoende beoordeeld. Het GBT voldoet hier ruimschoots aan.

De solvabiliteitsratio drukt het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen en geeft daarmee inzicht in de mate waarin een organisatie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de organisatie. Omdat het eigen vermogen van het GBT gelimiteerd is aan 5% van de begrote lasten, is deze ratio bij het GBT relatief laag. Omdat de deelnemers aan de gemeenschappelijke regeling (GR) 'borg' staan en het GBT een sluitende begroting heeft, is deze ratio acceptabel.

Bij de structurele exploitatieruimte wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en worden deze vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken, wat bij het GBT het geval is. De relevantie van dit kengetal voor de beoordeling van de financiële positie is het belang om te weten welke structurele ruimte een organisatie heeft om de eigen lasten te dragen.

4.2.2 Geraamde toevoegingen en onttrekkingen reserves

Het GBT heeft één reserve, de algemene reserve "Jaarresultaten", welke ultimo 2017 € 201.073 bevat. Op basis van de huidige beleidsregels mag de bestemmingsreserve 'jaarresultaten' tot 5% van het begrotingstotaal gevuld worden, mits de exploitatieresultaten van het GBT dit per einde van het boekjaar toelaten en uitsluitend na een besluit van het Algemeen Bestuur. Daarnaast is er een aparte reserve van € 52.652 geoormerkt om de wettelijke verplichting tot BAG-WOZ gegevenssynchronisatie te dekken.

Algemene reserve jaarresultaten

Jaar	Beginsaldo	Geraamde toevoegingen	Geraamde onttrekkingen	Eindsaldo
2017	485.775	56.385	341.087	201.073
2018	201.073	62.182	0	263.255
2019	263.255	324.470	20.506	567.219
2020	567.219	10.245	0	577.464
2021	577.464	6.258	0	583.722
2022	583.722	12.126	0	595.849

In 2017 is € 341.087 onttrokken aan de reserve voor de dekking van de gemaakte kosten in het kader van het project 'van m^3 naar m^2' (€ 62.182) en de dekking van het negatieve resultaat uit bedrijfsvoering (€ 278.905). Deze onttrekkingen zijn conform de besluiten, die het Algemeen bestuur hebben genomen voor deze specifieke kosten (AB2017023 Tweede gewijzigde begroting 2017).

In 2018 zal de onttrekking ten gevolge van het project 'van m^3 naar m^2' terug gedoteerd worden vanuit het krediet dat begin 2018 wordt aangevraagd voor het realiseren van deze wettelijke verplichting. De toevoeging in 2019 betreft de eenmalige dotatie vanuit de deelnemers aan de gemeenschappelijke regeling om de reserve weer tot maximaal te vullen. Over de periode 2020 tot en met 2022 zal, als de jaarresultaten dit toelaten, de reserve tot 5% van het begrotingstotaal aangevuld worden. Bij het schrijven van deze begroting heeft het

Algemeen Bestuur de overige middelen niet geoormerkt voor een specifiek doel, waardoor er voor deze periode geen onttrekkingen geraamd zijn.

Reserve BAG-WOZ-gegevenssynchronisatie

Jaar	Beginsaldo	Geraamde toevoegingen	Geraamde onttrekkingen	Eindsaldo
2017	139.394	0	86.742	52.652
2018	52.652	0	52.652	0

In 2017 is € 86.742 onttrokken aan de reserve voor de dekking van de gemaakte kosten in het kader van de BAG-WOZ gegevenssynchronisatie. Deze onttrekkingen is conform de besluiten, die het Algemeen bestuur hebben genomen voor deze specifieke kosten (AB2012016: Synchronisatie van de BAG en WOZ).

4.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Het GBT bezit geen kapitaalgoederen in de vorm van wegen, riolering, water, groen of gebouwen welke onderhouden dienen te worden. Daarom wordt er in deze begroting ook geen toelichting gegeven op het onderhoud van kapitaalgoederen.

4.4 Financiering

Financieringsstructuur algemeen
De financiering van onze gemeenschappelijke regeling vindt bijna volledig plaats binnen de exploitatie. Wij kennen een zeer beperkte investeringsbehoefte en zijn door de kostendekkende tarieven die gemeenten betalen niet aangewezen op het aantrekken van geld in de vorm van geldleningen.

Kredietfaciliteiten
Het GBT maakt gebruik van de faciliteiten, die in 2015 na een Europese aanbestedingsprocedure door de Netwerkstadgemeenten zijn overeengekomen met de BNG Bank. Deze bank is voor de periode 2016-2019 huisbankier. Deze periode kan met maximaal twee jaren verlengd worden.
Na saldering van de rekeningsaldi wordt het totale saldo automatisch verrekend op 1 maands Euribor[1]. We betalen daarboven een opslag van 25 basispunten (0,25%) als we “rood staan” en krijgen een afslag van 25 basispunten bij een positief saldo.
Met de invoering van het verplicht schatkistbankieren is van het uitzetten van gelden geen sprake meer. Creditsaldi worden automatisch bij het Ministerie van Financiën uitgezet, tegen een rente van 0%. De kosten van betalingsverkeer zijn eveneens conform de gezamenlijke aanbesteding.

Financieringsbeheer
Het financieringsbeheer richt zich op de kosten van financieren en op de risico’s van financieren.

<u>Kostenbeheersing</u>
De kosten voor betalingsverkeer vormen een belangrijke kostenpost voor het GBT. Door zoveel mogelijk gebruik te maken van automatische incasso kunnen deze kosten zo laag mogelijk worden gehouden. Doordat er een klein tijdsverschil zit tussen belastingontvangsten en het afstorten van de gelden naar de gemeenten is er vrijwel steeds een positief saldo op de lopende rekeningen. Dit wordt door het verplicht schatkistbankieren bij het Rijk dagelijks afgeroomd. Positieve rekeningsaldi zijn niet meer lucratief. Dit wordt zoveel mogelijk

[1] **Euribor** staat voor Euro Interbank Offered Rate, het dagelijks wijzigende rente tarief waartegen een groot aantal Europese banken elkaar leningen in euro’s verstrekken

CONCEPT

ondervangen door de verwachte te ontvangen inkomsten uit belastingen en leges bij voorschot aan de gemeenten af te dragen.

Risicobeheersing
De risico's van financiering zijn minimaal. Het renterisico is laag, omdat de banksaldi overwegend licht positief zijn en er geen geldleningen zijn afgesloten. Vanuit de wet Financiering Decentrale Overheden (Fido) zijn wij eraan gehouden om niet lang (niet meer dan 3 kwartalen) "rood" te staan. Dit risico is met onze financieringsstructuur nagenoeg nihil. Toch moeten we de kasgeldlimiettoets doen. Dit is de Fido-toets op het genoemde risico. We laten in de volgende grafiek de relatie tussen de liquide positie en de kasgeldlimiet zien. De kasgeldlimiet is bepaald op 8,2% van het begrotingstotaal.

	Eerste kwartaal	Tweede kwartaal	Derde kwartaal	Vierde kwartaal
Begroting per 1-1-2019	11.296	11.296	11.296	11.296
Percentage cf regeling	8,20%	8,20%	8,20%	8,20%
1. Toegestane kasgeldlimiet	**926**	**926**	**926**	**926**
2. Omvang vlottende schuld	0	0	0	0
Tegoeden in rek crt banken	130	130	130	130
3. Omvang netto vlottende middelen	130	130	130	130
4. Omvang netto vlottende schuld	**-130**	**-130**	**-130**	**-130**
Ruimte (+) of overschrijding (-/-)	**1.056**	**1.056**	**1.056**	**1.056**

Een andere in de wet Fido vastgelegde norm is de renterisiconorm. Openbare lichamen mogen in een jaar niet meer volume aan leningen aantrekken of rente herziening toepassen dan 20% van het begrotingstotaal. De renterisiconorm zal nooit in beeld komen omdat het GBT geen langlopende leningen heeft opgenomen. Het voorgeschreven overzicht wordt daarom niet opgenomen.

Rentemarkt
Voor 2019 wordt nog een lage korte rente verwacht. Ten opzichte van 2017 en begin 2018 is de verwachting dat deze licht stijgt. Pas bij het aantrekken van de economische groei en een oplopende inflatie zal de rente mee stijgen. Het economisch herstel is inmiddels ingezet, maar deze heeft nog nauwelijks effect op inflatie en het rentepeil. De ECB koopt nog steeds schuldpapieren op, maar staat onder druk om met deze maatregel te stoppen. De voorspellingen zijn dus allerminst zeker. Voor ons is de renteontwikkeling minder relevant, omdat we geen bankschulden hebben.

Rentelasten, renteresultaat, liquiditeitsbehoefte en rentetoerekening
Op grond van regelgeving behoren deze elementen in de paragraaf financiering voor te komen. Rentebaten zijn niet aanwezig zolang schatkistbankieren geen rente oplevert. De rentelasten zijn dermate beperkt, dat verdere toelichtingen op rentelasten, renteresultaat en liquiditeitsbehoefte niet relevant zijn.
Wij activeren op de balans de aanschafkosten van nieuwe registratiesystemen, ontwikkelingskosten en inventarissen. Omdat rentekosten niet materieel zijn, is ook de doorbelasting van rente niet relevant.

De treasuryfunctie voor het GBT wordt uitgevoerd door de treasurer van de gemeente Hengelo.

CONCEPT

4.5 Bedrijfsvoering

4.5.1 Organisatie

In 2018 en 2019 zal nieuwe huisvesting van het GBT centraal staan. Onder begeleiding van een onafhankelijk expertisebureau wordt onderzocht welke locatie het meest geschikt is voor het GBT.

Het GBT wil nog verder inzetten op digitalisering. Het zaakgericht werken wordt verder vorm gegeven, evenals zaakuitwisseling met de opdrachtgevers. Dit alles met het doel om de kwaliteit van de dienstverlening te verbeteren. Het aantal aanslagbiljetten, dat digitaal via de berichtenbox van MijnOverheid wordt verstuurd, neemt steeds meer toe. Eind april begint de pilot om de aanmaningen via MijnOverheid te versturen. Ook wordt onderzocht om daarnaast nog andere poststromen via MijnOverheid te versturen. Hierbij kan gedacht worden aan dwangbevelen, uitspraken op bezwaarschriften, uitspraken op kwijtscheldingsverzoeken en taxatieverslagen. De digitalisering van de fysieke post wordt nader uitgewerkt. Er zijn reeds stappen gezet en het doel is nog steeds om te komen tot een Substitutiebesluit. Het optimaliseren van het gebruik van landelijke voorzieningen voor het verkrijgen en verstrekken van gegevens voor de basisregistraties (WOZ, BAG, Kadaster, Kamer van Koophandel) blijft een aandachtspunt, zeker nu mogelijk betaald moet worden voor het gebruik van landelijke voorzieningen.

4.5.2 Personeel

Op het gebied van personeel richt het GBT zich op de volgende 2 onderdelen:

Strategische Personeelsplanning (SPP)
De strategische personeelsplanning heeft als doel om te beschrijven wat de huidige en toekomstige situatie is en hoe van de huidige naar de toekomstige situatie kan worden gegroeid. Het uiteindelijke product dat wordt opgeleverd is een document met de huidige en toekomstige situatie op het gebied van omvang van het personeelsbestand, de kwaliteit van de medewerkers, de kosten van het personeelsbestand en de contractvormen. Daarnaast worden er adviezen gegeven met betrekking tot de overbrugging naar de toekomstige situatie. Bijvoorbeeld over de gewenste instroom, doorstroom en uitstroom van medewerkers en de HR-instrumenten die daarvoor kunnen worden ingezet. Tenslotte wordt advies gegeven over het levend houden van de SPP.

Talentmanagement /Talenten Motivatie Analyse (TMA)
Vanaf 2018 gaat het GBT actiever inzetten op talentmanagement. We maken hiervoor gebruik van de TMA methodiek. Deze methode is gebaseerd op het uitgangspunt dat mensen het meest gemotiveerd, effectief en succesvol zijn in werk dat het dichtst bij hun ware aard ligt. Vanuit dit uitgangspunt gaan we binnen het GBT beschrijven welk gedrag (competenties) we zoeken bij elke rol en functie.

Aan de hand van hun TMA worden medewerkers vervolgens begeleid door een gecertificeerde coach en gematched op functies en rollen die het best aansluiten bij hun voorkeursgedrag. Daarnaast adviseert de coach het management op welke wijze de individuele medewerkers het best kunnen worden gemotiveerd.

4.5.3 Kwaliteitszorg

ISO-9001:2008
Met ingang van 1 juni 2012 is het GBT ISO-gecertificeerd. Met dit onafhankelijke kwaliteitskeurmerk maken we zichtbaar dat we borg staan voor kwaliteit en continue procesbeheersing en -verbetering. Dit certificaat heeft een geldigheidsduur van drie jaar. Tijdens deze periode moeten wij twee externe audits laten houden. Ook worden jaarlijks

CONCEPT

interne audits gehouden. Tijdens de looptijd van het certificaat moeten alle processen eenmaal intern geaudit worden, daartoe zijn vier interne auditors geselecteerd. In 2017 is de tweede externe vervolgaudit gehouden. Deze audit is wederom zeer voorspoedig verlopen. In 2018 wordt de hercertificatie audit gehouden volgens de nieuwe norm 9001:2015, waarin een risico-georiënteerde aanpak centraal staat.

Interne controle
Het interne controleplan is de leidraad voor het GBT om te waarborgen dat handelingen voortvloeiend uit de processen juist en door de daartoe bevoegde personen worden uitgevoerd. De interne controle richt zich voornamelijk op de rechtmatigheid, juistheid en volledigheid. In de reguliere processen zijn interne controles ingebouwd en door de geautomatiseerde systemen is een betrouwbare verwerking gewaarborgd. De verbijzonderde interne controle sluit aan bij de door de afdelingen zelf uitgevoerde controles, de interne controles die zijn ingebed in de processen. De resultaten van de verbijzonderde interne controles worden verwerkt in de RICK[2]-rapportage. Aan de deelnemende gemeenten is de mogelijkheid geboden om de uitgevoerde IC te reviewen.

Het GBT laat door een externe accountant een controleverklaring opmaken over de gerealiseerde belastingopbrengsten. Met deze gewaarmerkte verklaring toont het GBT aan dat de belastingopbrengsten juist en volledig zijn verantwoord.

Klachten
Het GBT heeft een klachtenprocedure vastgesteld. Elke klacht wordt individueel beoordeeld en geanalyseerd. Waar mogelijk worden verbetervoorstellen gedaan om vergelijkbare klachten in de toekomst te voorkomen.

4.6 Verbonden partijen

Het GBT heeft geen verbonden partijen.

4.7 Grondbeleid

Deze paragraaf is niet van toepassing op het GBT.

CONCEPT

[2] RICK staat voor Rechtmatigheid, Interne Controle en Kwaliteit

5 Detailoverzicht financiële begroting 2019

Op het begrotingstotaal van de begroting 2019 is een besparing van € 100.000 verwerkt, zoals afgesproken in de DVO 2018. Het budget voor de GBA-bevragingen was slechts gedurende één jaar verhoogd om het GBT de tijd te geven om te onderzoeken waardoor het aantal GBT-bevragingen is gestegen en een oplossing te implementeren voor de oorzaak. Inmiddels is de oorzaak gevonden binnen het klantcontactsysteem en digitale loket en wordt gekeken hoe dit opgelost kan worden.

Op basis van kostprijsberekening zijn de tarieven per product voor de deelnemers aan de gemeenschappelijke regeling voor 2019:

Product	Tarief
Klantcontact (alleen 2e lijns klantcontact)	€ 1,76
Klantcontact (zowel 1e als 2e lijns klantcontact)	€ 2,58
Data en advies	€ 1,13
Waardebepaling	€ 22,62
Combi aanslagen (biljet)	€ 1,30
Combi aanslagregels	€ 0,41
Combi aanslagregels hondenbelasting	€ 2,42
Kwijtscheldingsverzoeken	€ 21,90
Overige aanslagbiljetten (exc. Reclame/Precario)	€ 12,97
Aanslagbiljetten reclame- en precariobelasting	€ 18,77
Controle reclamebelasting eenvouding	€ 2,34
Controle reclamebelasitng complex	€ 4,61
Controle Precariobelasting	€ 15,35
Medisch afval	€ 15,12
Diftar, definitieve aanslag	€ 0,49
Diftar, voorlopige aanslag	€ 1,08

Vanaf de zomer van 2017 tot en met maart 2018 heeft het traject gelopen op te komen tot een nieuwe dienstverleningsovereenkomst (DVO) voor de gemeenschappelijke regeling. Op basis van deze nieuwe DVO zijn ook nieuwe producten vastgesteld, passend bij de beschreven dienstverlening. Doordat de begroting 2019 de eerste begroting is op basis van deze nieuwe producten is een vergelijking van het tarief met een voorgaande begroting niet mogelijk.

5.1 Algemene dekkingsmiddelen

5.1.1 Onvoorzien

In de begroting 2019 is € 17.500 begroot aan onvoorziene kosten bij de GR gemeenten, en in totaal € 30.800 bij de FUO-gemeenten.

5.1.2 Gemeentelijke bijdrage deelnemende gemeenten

De structurele gemeentelijke bijdrage van de deelnemende gemeenten in 2019 bedraagt € 10.047.397. De gemeentelijke bijdrage 2019 wordt bepaald aan de hand van het aantal afgenomen producten door de desbetreffende gemeente vermenigvuldigd met de kostprijs per product. Daarnaast vindt in 2019 een incidentele dotatie plaats ad € 324.470 om de reserve 5% jaarresultaten tot maximaal te vullen.

De gemeentelijke bijdragen voor de gemeenten zijn voor 2019:

CONCEPT

In de bijlage wordt per gemeente de bijdrage gespecificeerd per eindproduct en per belastingsoort en wordt tevens een toelichting gegeven op de genoemde desintegratiekosten.

	Begroting 2019	
Bijdrage gemeente Enschede	3.227.086	
Maximale desintegratiekosten Enschede	82.444	
Eenmalige dotatie aan reserve 5% jaarresultaten Enschede	125.056	
Totale bijdrage gemeente Enschede		3.434.586
Bijdrage gemeente Hengelo	1.657.506	
Maximale desintegratiekosten Hengelo	60.222	
Eenmalige dotatie aan reserve 5% jaarresultaten Hengelo	62.911	
Totale bijdrage gemeente Hengelo		1.780.639
Bijdrage gemeente Borne	386.123	
Maximale desintegratiekosten Borne	4.388	
Eenmalige dotatie aan reserve 5% jaarresultaten Borne	13.228	
Totale bijdrage gemeente Borne		403.740
Bijdrage gemeente Losser	381.541	
Eenmalige dotatie aan reserve 5% jaarresultaten Losser	12.672	
Totale bijdrage gemeente Losser		394.213
Bijdrage gemeente Haaksbergen	436.489	
Eenmalige dotatie aan reserve 5% jaarresultaten Haaksbergen	14.397	
Totale bijdrage gemeente Haaksbergen		450.886
Bijdrage gemeente Almelo	1.373.725	
Eenmalige dotatie aan reserve 5% jaarresultaten Almelo	52.531	
Totale bijdrage gemeente Almelo		1.426.255
Bijdrage gemeente Oldenzaal	617.954	
Eenmalige dotatie aan reserve 5% jaarresultaten Oldenzaal	22.879	
Totale bijdrage gemeente Oldenzaal		640.833
Bijdrage gemeente Twenterand	553.334	
Eenmalige dotatie aan reserve 5% jaarresultaten Twenterand	20.796	
Totale bijdrage gemeente Twenterand		574.130
Bidjrage gemeente Lochem		10.986
Bijdrage gemeente Hof van Twente		5.487
Bidjrage gemeente Berkelland		624.232
Bijdrage gemeente Bronckhorst		625.882

5.2 Begroting GR-gemeenten

5.2.1 Staf en Algemeen

Binnen Staf en Algemeen zijn de overheadkosten begroot, evenals de kosten voor faciliteren bestuursorgaan en de overige algemene kosten. De budgetten zijn uitsluitend aangepast op basis van de indexeringen.

CONCEPT

Bedragen x € 1.000	BEGROTING 2019		
		Lasten	Baten
STAF EN ALGEMEEN		**1.790**	**0**
OVERHEAD			
Salarissen en sociale lasten		**869**	**0**
Goederen en diensten		**536**	
Overige goederen en diensten	*536*		
Facilitaire zaken Hengelo	*32*		
Financiële administratie Hengelo	*116*		
Huisvestingskosten Hengelo	*42*		
ICT Enschede	*78*		
Opleidingskosten	*14*		
P&O Enschede	*155*		
Overige goederen en diensten	*99*		
FACILITEREN BESTUURSORGAAN			
Salarissen en sociale lasten		**23**	
Goederen en diensten		**30**	
Overige goederen en diensten	*30*		
OVERIGE ALGEMENE KOSTEN			
Goederen en diensten		**333**	
Energie	*2*		
Overige goederen en diensten	*331*		
Huisvestingskosten primair proces	*254*		
Overige goederen en diensten	*77*		

5.2.2 Vastgoed en Belastingen

De vergoeding voor personeel is lager dan in voorgaand jaar. Dit wordt veroorzaakt door uitstroom van een medewerker waarvoor compensatie in kader van het sociaal plan werd ontvangen. Het budget overige kosten diensten derden is met € 100.000 verlaagd vanwege de verwachte lagere inschaling in de staffels voor de GBA-bevragingen.

CONCEPT

Bedragen x € 1.000	BEGROTING 2019	
	Lasten	Baten
VASTGOED EN BELASTINGEN	**8.378**	**1.294**
Salarissen en sociale lasten	**4.829**	**12**
Vergoedingen voor personeel		*12*
Goederen en diensten	**1.450**	
Personeel van derden	*39*	
Energie	*6*	
Overige goederen en diensten	*1.405*	
Drukwerk en portokosten	*114*	
Facilitaire zaken Hengelo	*258*	
ICT Enschede	*453*	
Onderhoud hard- en software	*442*	
Opleidingskosten	*83*	
Overige kosten diensten derden	*54*	
Verrekeningen	**223**	
Kapitaallasten	*223*	
DATA EN ADVIES		
Salarissen en sociale lasten	**336**	
Goederen en diensten	**39**	
Overige goederen en diensten	*39*	
Facilitaire zaken Hengelo	*10*	
ICT Enschede	*22*	
Opleidingskosten	*6*	
KLANTCONTACT (alleen 2e lijn)		
Goederen en diensten	**40**	
Overige goederen en diensten	*40*	
Onderhoud hard- en software	*24*	
ICT Enschede	*17*	
KLANTCONTACT (zowel 1e als 2e lijn)		
Goederen en diensten	**2**	
Overige goederen en diensten	*2*	
Onderhoud hard- en software	*2*	
WAARDEBEPALING		
Goederen en diensten	**890**	
Personeel van derden	*287*	
Overige goederen en diensten	*603*	
Contributies en lidmaatschappen	*13*	
Uitbestede werkzaamheden	*34*	
Kosten beroepszaken	*216*	
Onderhoud hard- en software	*261*	
Overige kosten diensten derden	*78*	
COMBI-AANSLAGENBILJETTEN		
Goederen en diensten	**331**	**1.012**
Overige goederen en diensten	*331*	*1.012*
Drukwerk en portokosten	*144*	
Bankkosten	*70*	
Uitbestede werkzaamheden	*113*	
Overige kosten diensten derden	*5*	
COMBI-AANSLAGREGELS HONDENBELASTING		
Goederen en diensten	**41**	
Overige goederen en diensten	*41*	
Controle hondenbelasting	*41*	
OVERIGE AANSLAGBILJETTEN (excl. Reclame- en Precariobelasting)		
Goederen en diensten	**72**	**179**
Overige goederen en diensten	*72*	*179*
Drukwerk en portokosten	*11*	
Uitbestede werkzaamheden	*26*	
Kosten beroepszaken	*3*	
Bankkosten	*2*	
Overige kosten diensten derden	*30*	
AANSLAGBILJETTEN RECLAME- en PRECARIOBELASTING		
Goederen en diensten	**6**	**17**
Overige goederen en diensten	*6*	*17*
Drukwerk en portokosten	*2*	
Uitbestede werkzaamheden	*4*	
Bankkosten	*1*	
KWIJTSCHELDING		
Goederen en diensten	**105**	**75**
Personeel van derden	*34*	
Overige goederen en diensten	*71*	*75*
Drukwerk	*9*	
Uitbestede werkzaamheden	*62*	
DIFTAR VOORLOPIGE AANSLAG		
Goederen en diensten	**14**	
Personeel van derden	*4*	
Overige goederen en diensten	*9*	
Drukwerk en portokosten	*4*	
Overige kosten diensten derden	*5*	

CEPT

5.3 Begroting FUO-gemeenten

Hieronder wordt de begroting van de gemeenten, waarmee een fiscale uitvoeringsovereenkomst is afgesloten, weergegeven.

De vergoeding voor personeel is komen te vervallen. Deze compensatie was afgesproken voor een periode van 3 jaar. De medewerker, waarvoor deze vergoeding werd ontvangen, is inmiddels op reguliere formatieruimte binnen het GBT geplaatst.

60% van de winst na afdracht vennootschapsbelasting is reeds verdisconteerd op de bijdrage van de deelnemers aan de gemeenschappelijke regeling.

Bedragen x € 1.000	BEGROTING 2019		
		Lasten	Baten
FISCALE UITVOERINGSOVEREENKOMSTEN		**1.127**	**33**
Salarissen en sociale lasten		**668**	**-**
Goederen en diensten		**138**	
Personeel van derden	*7*		
Energie	*1*		
Overige goederen en diensten	*130*		
Facilitaire voorzieningen in Borculo	*16*		
Opleidingskosten	*10*		
P&O Enschede	*12*		
Onderhoud hard- en software	*43*		
Overige goederen en diensten	*49*		
Vennootschapsbelasting		**42**	
WAARDEBEPALING			
Goederen en diensten		**156**	
Personeel van derden	*91*		
Overige goederen en diensten	*65*		
Uitbestede werkzaamheden	*6*		
Kosten beroepszaken	*30*		
Onderhoud hard- en software	*24*		
Overige kosten diensten derden	*5*		
COMBI-AANSLAGEN			
Goederen en diensten		**48**	
Overige goederen en diensten	*48*		
Drukwerk en portokosten	*48*		
KWIJTSCHELDING			
Goederen en diensten		**7**	
Personeel van derden	*3*		
Overige goederen en diensten	*5*		
Uitbestede werkzaamheden	*5*		
DEBITEURENBEHEER			
Goederen en diensten		**22**	
Overige goederen en diensten	*22*		
Bankkosten	*22*		
DWANGINVORDERING			
Goederen en diensten		**20**	**33**
Overige goederen en diensten	*20*		*33*
Drukwerk en portokosten	*5*		
Uitbesteding deurwaarderswerkzaamheden	*15*		
DIFTAR			
Goederen en diensten		**26**	
Overige goederen en diensten	*26*		
Drukwerk en portokosten	*10*		
Ovrige kosten diensten derden	*15*		

CONCEPT

6 Meerjarenperspectief 2020 - 2022

In dit meerjarenperspectief wordt de ontwikkeling van de gemeentelijke bijdrage van de deelnemende gemeenten uitgewerkt. Hierbij wordt geen rekening meer gehouden met toetreding van nieuwe gemeenten, dan wel uitbreiding van dienstverlening. Groei is niet langer de ambitie van het GBT. Op basis van de geformuleerde uitgangspunten is het meerjarenperspectief opgesteld. In dit meerjarenperspectief gaan we naar een bedrag per inwoner van € 20,94 in 2022.

Bedragen x € 1.000 Lasten negatief bedrag, baten positief bedrag	Meerjarenperspectief Jaarschijf 2020			Meerjarenperspectief Jaarschijf 2021			Meerjarenperspectief Jaarschijf 2022		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Overhead									
Salarissen en sociale lasten	-892			-916			-941		
Goederen en diensten	-543			-551			-559		
Overige algemeen									
Salarissen en sociale lasten	-23		-23	-24		-24	-24		-24
Goederen en diensten	-368		-368	-373		-373	-378		-378
Vastgoed en belastingen									
Salarissen en sociale lasten	-5.873	12	-5.861	-6.031	-	-6.031	-6.194	-	-6.194
Goederen en diensten	-3.391	1.315	-2.076	-3.468	1.315	-2.153	-3.516	1.315	-2.201
Kapitaallasten	-223		-223	-223		-223	-223		-223
Vennootschapsbelasting	-36		-36	-34		-34	-27		-27
Desintegratiekosten m.b.t. lonen en sociale lasten	-151		-151	-4		-4	-5		-5
Subtotaal	**-11.500**	**1.327**	**-8.738**	**-11.625**	**1.315**	**-8.843**	**-11.867**	**1.315**	**-9.052**
Onvoozien	-49			-50			-50		
Financieringsfunctie	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Algemene dekkingsmiddelen									
Bijdrage gemeente Enschede		3.311	3.311		3.399	3.399		3.487	3.487
Maximale desintegratiekosten Enschede		67	67		-	-		-	-
Bijdrage gemeente Hengelo		1.701	1.701		1.746	1.746		1.791	1.791
Maximale desintegratiekosten Hengelo		49	49		-	-		-	-
Bijdrage gemeente Borne		396	396		407	407		417	417
Maximale desintegratiekosten Borne		4	4		4	4		5	5
Bijdrage gemeente Losser		391	391		402	402		412	412
Bijdrage gemeente Haaksbergen		448	448		460	460		472	472
Bijdrage gemeente Almelo		1.409	1.409		1.446	1.446		1.483	1.483
Bijdrage gemeente Oldenzaal		634	634		650	650		667	667
Bijdrage gemeente Twenterand		588	588		603	603		619	619
Bidjrage gemeente Lochem		11	11		12	12		12	12
Bijdrage gemeente Hof van Twente		6	6		6	6		6	6
Bidjrage gemeente Berkelland		624	624		630	630		630	630
Bijdrage gemeente Bronckhorst		626	626		634	634		634	634
Sutotaal dekkingsmiddelen	**-49**	**10.266**	**10.266**	**-50**	**10.399**	**10.399**	**-50**	**10.634**	**10.634**
Resultaat uit bedrijfsvoering voor bestemming	**-11.549**	**11.593**	**44**	**-11.674**	**11.714**	**40**	**-11.917**	**11.949**	**32**
Onttrekking reserve	-	-	-			-			-
Toevoeging aan reserve	-10		-10	-6		-6	-12		-12
Subtotaal mutaties reserve	**-10**	**-**	**-10**	**-6**	**-**	**-6**	**-12**	**-**	**-12**
Resultaat	**-11.560**	**11.593**	**33**	**-11.681**	**11.714**	**34**	**-11.929**	**11.949**	**20**

In jaarschijf 2021 komt de vergoeding vanuit het sociaal plan van Almelo te vervallen. Er was voor een periode van 7 jaar een compensatieregeling afgesproken.

Met onderstaande tabel wordt inzicht gegeven in de structurele en incidentele baten en lasten over de jaren 2019 tot en met 2022, evenals begrote toevoegingen aan of onttrekkingen uit de reserve.

Begroting 2019 (incl. nieuw beleid en dekkingsplan)				
Omschrijving	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Lasten (negatief bedrag)				
Totaal lasten (excl. Toevoegingen reserves)	-11.344.384	-11.549.287	-11.674.449	-11.916.977
Totaal toevoegingen reserves	0	-10.245	-6.258	-12.126
Totaal lasten in begroting (incl. mut. reserves)	**-11.344.384**	**-11.559.532**	**-11.680.708**	**-11.929.103**
Baten (positief bedrag)				
Totaal baten (excl. Onttrekkingen reserves)	11.698.968	11.592.800	11.714.482	11.949.110
Totaal onttrekkingen reserves	20.506	0	0	0
Totaal baten in begroting (incl. mut. reserves)	**11.719.473**	**11.592.800**	**11.714.482**	**11.949.110**
Totaal saldo begroting na bestemming	**375.090**	**33.269**	**33.775**	**20.006**
Incidentele lasten				
Incidentele lasten (negatief bedrag)	0	0	0	0
Incidentele toevoegingen aan de reserves (negatief bedrag)	-324.470	0	0	0
Incidentele baten (positief bedrag)	0	0	0	0
Incidentele onttrekkingen aan de reserves (positief bedrag)	0	0	0	0
	-324.470	0	0	0
Totaal incidenteel	**-324.470**	**0**	**0**	**0**
Structureel saldo begroting	**50.620**	**33.269**	**33.775**	**20.006**

Het verloop van de bijdragen in de jaren 2009 – 2022 is in onderstaande grafieken voor alle gemeenten die deelnemen aan de gemeenschappelijke regeling weergegeven.

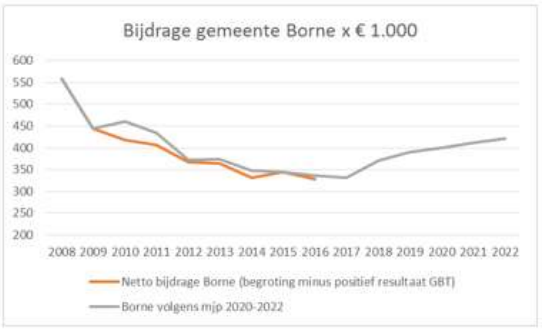

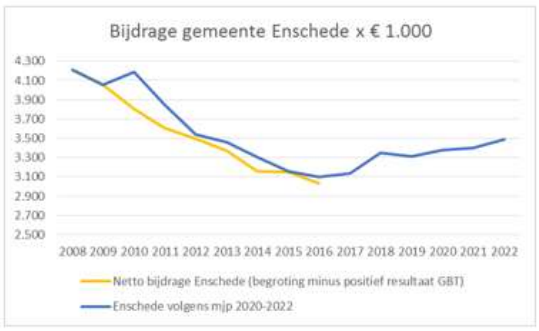

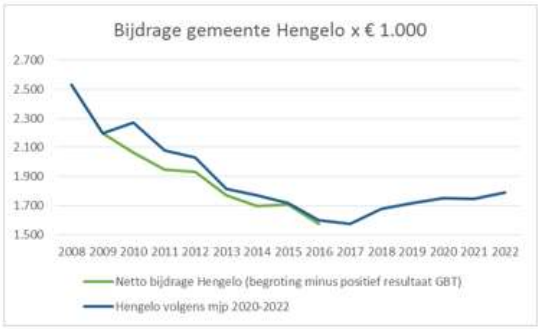

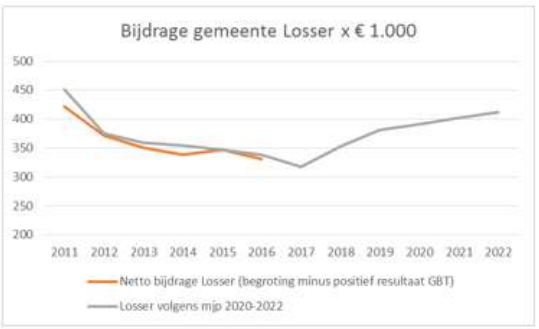

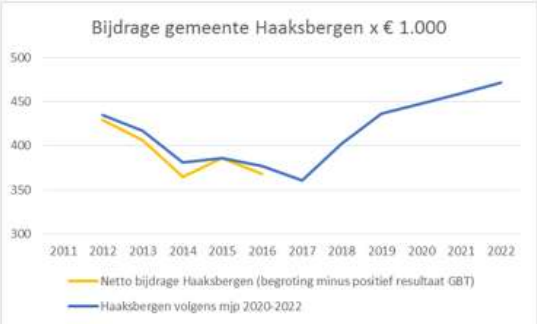

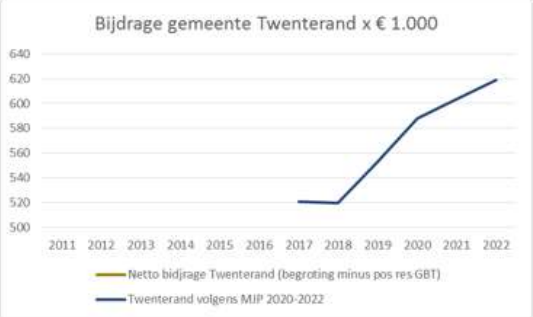

In bovenstaande grafieken zijn de kosten voor Diftar, controle aanvragen medisch afval Almelo en controle precariobelasting Almelo tot en met jaarschijf 2017 buiten beschouwing gelaten. Vanaf 2018 wordt alle dienstverlening in de tarieven meegenomen.

7 Begrote Meerjaren balans

Op basis van de vernieuwingen in de BBV is er een begrote balans opgesteld. Aan de hand van onderstaande balans zijn onder andere de financiële kengetallen in paragraaf 4.2.1. bepaald en de balans verschaft inzicht in de ontwikkeling van het EMU-saldo.

Bedragen x € 1.000	**Balans 31-12-2019**	**Balans 31-12-2020**	**Balans 31-12-2021**	**Balans 31-12-2022**
Materiele vaste activa	80	62	47	35
Totaal vaste activa	80	62	47	35
Uitzettingen	5.600	5.628	5.649	5.673
Liquide middelen	130	130	130	130
Overlopende activa	74	74	74	74
Totaal vlottende activa	5.803	5.832	5.853	5.876
Totaal activa	**5.883**	**5.893**	**5.899**	**5.912**
Eigen vermogen	567	577	584	596
Totaal vaste passiva	567	577	584	596
Vlottende schuld	4.700	4.700	4.700	4.700
Overlopende passiva	616	616	616	616
Totaal vlottende passiva	5.316	5.316	5.316	5.316
Totaal passiva	**5.883**	**5.893**	**5.899**	**5.912**

Het EMU-saldo is als volgt berekend:

	Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2017 conform jaarstukken	2018 conform begroting	2019 conform begroting	2020 conform MJP	2021 conform MJP	2022 conform MJP
1	Exploitatiesaldo vóór mutaties in de reservers (bbv art 17c) (voordelig)	-428	72	355	44	40	32
2	Afschrijvingen ten laste van exploitatie	49	223	223	223	223	223
3	Bruto dotaties aan voorzieningen ten laste van exploitatie minus vrijval van voorzieningen ten bate van exploitatie	-	-	-	-	-	-
4	Investeringen in (im)materiele vaste activa die op de balans worden geactiveerd	-	-	-	-	-	-
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de EU en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht op post 4	-	-	-	-	-	-
6	Desinvesteringen in (im)materiele vaste activa voor zover niet in exploitatie verantwoord	-	-	-	-	-	-
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp- maken e.d.	-	-	-	-	-	-
8	Baten bouwgrondexploitatie voor zover niet in exploitatie verantwoord	-	-	-	-	-	-
9	Lasten op balanspost voorzieningen voor zover transacties niet op exploitatie verantwoord	-	-	-	-	-	-
10	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten lasten van de reserves worden gebracht en die niet vallen onder één van de bovenstaande posten	-	-	-	-	-	-
11	Verkoop van effecten						
	a. gaat u effecten verkopen	nee	nee	nee	nee	nee	nee
	b. Zo ja, wat is bij verloop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	-	-	-	-	-	-
	Berekend EMU-saldo (nadelig)	-477	-151	132	-179	-183	-191

Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel. De EMU-systematiek werkt op een andere manier dan het (gemodificeerde) baten- en lastenstelsel dat de gemeenten hanteren. Investeringen tellen bijvoorbeeld niet mee in het stelsel van baten en lasten, daarbij wordt uitgegaan van de kapitaallasten van de investeringen. Investeringen in een jaar tellen echter wel volledig mee in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben. Het EMU-saldo van het GBT voor 2019 komt uit op € 131.584 voordelig. Het betekent dat in EMU-termen de uitgaven € 131.584 lager zijn dan de inkomsten.

8 Bijlagen

8.1 Gemeentelijke bijdrage per producten, belastingsoort en taakveld

Op verzoek van de deelnemers aan de GR wordt in dit onderdeel van de begroting inzicht verschaft in de opbouw van de gemeentelijke bijdrage op basis van het aantal afgenomen producten en het tarief per eenheid product. Tevens wordt inzicht gegeven in de perceptiekosten per belastingsoort.

8.1.1 Gemeente Almelo

Product	Aantal	Tarief	Bijdrage
Klantcontact (alleen 2e lijns klantcontact)	72.373	€ 1,76	€ 127.511
Klantcontact (zowel 1e als 2e lijns klantcontact)	-	€ 2,58	€ -
Data en advies	72.373	€ 1,13	€ 81.889
Waardebepaling	38.329	€ 22,62	€ 867.069
Combi aanslagen (biljet)	41.225	€ 1,30	€ 53.588
Combi aanslagregels	146.455	€ 0,41	€ 60.492
Combi aanslagregels hondenbelasting	6.342	€ 2,42	€ 15.346
Kwijtscheldingsverzoeken	4.771	€ 21,90	€ 104.476
Overige aanslagbiljetten (exc. Reclame/Precario)	2.454	€ 12,97	€ 31.830
Aanslagbiljetten reclame- en precariobelasting	698	€ 18,77	€ 13.099
Controle reclamebelasting eenvouding	900	€ 2,34	€ 2.103
Controle reclamebelasitng complex	-	€ 4,61	€ -
Controle Precariobelasting	433	€ 15,35	€ 6.646
Medisch afval	640	€ 15,12	€ 9.676
Diftar, definitieve aanslag	-	€ 0,49	€ -
Diftar, voorlopige aanslag	-	€ 1,08	€ -
Subtotaal			**€ 1.373.725**

Perceptiekosten per taakveld

taakveld	Omschrijving	specificatie	Bedrag
0.61	OZB woningen	OZB woningen	€ 603.248
0.62	OZB niet woningen	OZB niet woningen	€ 76.229
0.63	Parkeerbelasting	Parkeerbelasting	€ 10.136
0.64	Belastingen overige	Hondenbelasting	€ 25.644
0.64	Belastingen overige	Precariobelasting	€ 18.294
0.64	Belastingen overige	Reclamebelasting	€ 6.847
0.64	Belastingen overige	Baatbelasting	€ -
2.4	Economische havens en waterwegen	Havengelden	€ 10.649
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	BIZ-bijdrage	€ -
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Marktgelden	€ -
3.4	Economische promotie	Forensenbelasting	€ -
3.4	Economische promotie	Toeristenbelasting	€ 442
6.3	Inkomensregelingen	kwijtschelding	€ 104.476
7.2	Riolering	Rioolheffing	€ 298.933
7.3	Afval	Afvalstoffenheffing	€ 204.762
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	Begraafrechten	€ 7.889
8.3	Wonen en bouwen	Leges omgevingsvergunning	€ 6.174
8.3	Wonen en bouwen	Overige leges	€ -
Totaal			**€ 1.373.725**

8.1.2 Gemeente Borne

Product	Aantal	Tarief	Bijdrage
Klantcontact (alleen 2e lijns klantcontact)	22.942	€ 1,76	€ 40.421
Klantcontact (zowel 1e als 2e lijns klantcontact)	-	€ 2,58	€ -
Data en advies	22.942	€ 1,13	€ 25.958
Waardebepaling	11.046	€ 22,62	€ 249.880
Combi aanslagen (biljet)	12.223	€ 1,30	€ 15.889
Combi aanslagregels	32.152	€ 0,41	€ 13.280
Combi aanslagregels hondenbelasting	1.774	€ 2,42	€ 4.293
Kwijtscheldingsverzoeken	636	€ 21,90	€ 13.927
Overige aanslagbiljetten (exc. Reclame/Precario)	516	€ 12,97	€ 6.693
Aanslagbiljetten reclame- en precariobelasting	461	€ 18,77	€ 8.651
Controle reclamebelasting eenvouding	-	€ 2,34	€ -
Controle reclamebelasitng complex	2.500	€ 4,61	€ 11.520
Controle Precariobelasting	-	€ 15,35	€ -
Medisch afval	-	€ 15,12	€ -
Diftar, definitieve aanslag	-	€ 0,49	€ -
Diftar, voorlopige aanslag	-	€ 1,08	€ -
Subtotaal			**€ 390.511**

Perceptiekosten per taakveld

taakveld	Omschrijving	specificatie	Bedrag
0.61	OZB woningen	OZB woningen	€ 178.558
0.62	OZB niet woningen	OZB niet woningen	€ 24.624
0.63	Parkeerbelasting	Parkeerbelasting	€ -
0.64	Belastingen overige	Hondenbelasting	€ 8.337
0.64	Belastingen overige	Precariobelasting	€ -
0.64	Belastingen overige	Reclamebelasting	€ 22.490
0.64	Belastingen overige	Baatbelasting	€ -
2.4	Economische havens en waterwegen	Havengelden	€ -
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	BIZ-bijdrage	€ -
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Marktgelden	€ -
3.4	Economische promotie	Forensenbelasting	€ -
3.4	Economische promotie	Toeristenbelasting	€ -
6.3	Inkomensregelingen	kwijtschelding	€ 13.927
7.2	Riolering	Rioolheffing	€ 70.858
7.3	Afval	Afvalstoffenheffing	€ 62.429
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	Begraafrechten	€ 3.204
8.3	Wonen en bouwen	Leges omgevingsvergunn	€ 3.636
8.3	Wonen en bouwen	Overige leges	€ 2.448
Totaal			**€ 390.511**

In de gemeentelijke bijdrage van Borne is € 4.293[3] aan potentiele desintegratiekosten opgenomen in verband met de afschaffing van de hondenbelasting. Dit bedrag is opgenomen in afwachting van nadere besluitvorming binnen de gemeente Borne, waarbij nadere afspraken gemaakt worden omtrent de desintegratiekosten.

[3] De totale kosten op taakveld 0.64, onderdeel hondenbelasting zijn hoger dan de perceptiekosten hondenbelasting. Dit komt doordat de kosten voor Klantcontact en Data en Advies op basis van het aantal aanslagbiljetten zijn omgeslagen over de diverse belastingsoorten en op basis van het aantal aanslagregels naar de belastingsoorten die op het gecombineerde aanslagbiljet staan.

8.1.3 Gemeente Enschede

Product	Aantal	Tarief	Bijdrage
Klantcontact (alleen 2e lijns klantcontact)	157.864	€ 1,76	€ 278.135
Klantcontact (zowel 1e als 2e lijns klantcontact)	-	€ 2,58	€ -
Data en advies	157.864	€ 1,13	€ 178.620
Waardebepaling	83.272	€ 22,62	€ 1.883.757
Combi aanslagen (biljet)	93.046	€ 1,30	€ 120.951
Combi aanslagregels	248.059	€ 0,41	€ 102.458
Combi aanslagregels hondenbelasting	10.818	€ 2,42	€ 26.176
Kwijtscheldingsverzoeken	12.603	€ 21,90	€ 275.983
Overige aanslagbiljetten (exc. Reclame/Precario)	17.839	€ 12,97	€ 231.381
Aanslagbiljetten reclame- en precariobelasting	1.277	€ 18,77	€ 23.965
Controle reclamebelasting eenvouding	-	€ 2,34	€ -
Controle reclamebelasitng complex	1.450	€ 4,61	€ 6.682
Controle Precariobelasting	783	€ 15,35	€ 12.018
Medisch afval	1.257	€ 15,12	€ 19.004
Diftar, definitieve aanslag	137.378	€ 0,49	€ 67.956
Diftar, voorlopige aanslag	-	€ 1,08	€ -
Desintegratiekosten voorlopige aanslag diftar			€ 82.444
Subtotaal			**€ 3.309.530**

Perceptiekosten per taakveld

taakveld	Omschrijving	specificatie	Bedrag
0.61	OZB woningen	OZB woningen	€ 1.351.515
0.62	OZB niet woningen	OZB niet woningen	€ 149.139
0.63	Parkeerbelasting	Parkeerbelasting	€ 244.530
0.64	Belastingen overige	Hondenbelasting	€ 47.064
0.64	Belastingen overige	Precariobelasting	€ 30.609
0.64	Belastingen overige	Reclamebelasting	€ 17.256
0.64	Belastingen overige	Baatbelasting	€ -
2.4	Economische havens en waterwegen	Havengelden	€ 8.095
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	BIZ-bijdrage	€ -
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Marktgelden	€ 2.471
3.4	Economische promotie	Forensenbelasting	€ -
3.4	Economische promotie	Toeristenbelasting	€ 1.960
6.3	Inkomensregelingen	kwijtschelding	€ 275.983
7.2	Riolering	Rioolheffing	€ 507.550
7.3	Afval	Afvalstoffenheffing	€ 634.483
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	Begraafrechten	€ 8.896
8.3	Wonen en bouwen	Leges omgevingsvergunning	€ 26.604
8.3	Wonen en bouwen	Overige leges	€ 3.374
Totaal			**€ 3.309.530**

In de bijdrage van de gemeente Enschede is € 82.444 opgenomen aan desintegratiekosten in verband met de afschaffing van de voorlopige aanslag afvalstoffenheffing in het kader van Diftar. Er vinden nog gesprekken plaats met Enschede over de definitieve hoogte van de desintegratiekosten.

8.1.4 Gemeente Haaksbergen

Product	Aantal	Tarief	Bijdrage
Klantcontact (alleen 2e lijns klantcontact)	24.257	€ 1,76	€ 42.737
Klantcontact (zowel 1e als 2e lijns klantcontact)	-	€ 2,58	€ -
Data en advies	24.257	€ 1,13	€ 27.446
Waardebepaling	11.954	€ 22,62	€ 270.420
Combi aanslagen (biljet)	13.367	€ 1,30	€ 17.376
Combi aanslagregels	32.122	€ 0,41	€ 13.268
Combi aanslagregels hondenbelasting	2.050	€ 2,42	€ 4.960
Kwijtscheldingsverzoeken	688	€ 21,90	€ 15.066
Overige aanslagbiljetten (exc. Reclame/Precario)	3.486	€ 12,97	€ 45.215
Aanslagbiljetten reclame- en precariobelasting	-	€ 18,77	€ -
Controle reclamebelasting eenvouding	-	€ 2,34	€ -
Controle reclamebelasitng complex	-	€ 4,61	€ -
Controle Precariobelasting	-	€ 15,35	€ -
Medisch afval	-	€ 15,12	€ -
Diftar, definitieve aanslag	-	€ 0,49	€ -
Diftar, voorlopige aanslag	-	€ 1,08	€ -
Subtotaal			**€ 436.489**

Perceptiekosten per taakveld

taakveld	Omschrijving	specificatie	Bedrag
0.61	OZB woningen	OZB woningen	€ 184.243
0.62	OZB niet woningen	OZB niet woningen	€ 36.488
0.63	Parkeerbelasting	Parkeerbelasting	€ -
0.64	Belastingen overige	Hondenbelasting	€ 9.435
0.64	Belastingen overige	Precariobelasting	€ -
0.64	Belastingen overige	Reclamebelasting	€ -
0.64	Belastingen overige	Baatbelasting	€ -
2.4	Economische havens en waterwegen	Havengelden	€ -
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	BIZ-bijdrage	€ 405
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Marktgelden	€ -
3.4	Economische promotie	Forensenbelasting	€ 8.516
3.4	Economische promotie	Toeristenbelasting	€ 1.422
6.3	Inkomensregelingen	kwijtschelding	€ 15.066
7.2	Riolering	Rioolheffing	€ 108.823
7.3	Afval	Afvalstoffenheffing	€ 61.313
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	Begraafrechten	€ 891
8.3	Wonen en bouwen	Leges omgevingsvergunning	€ 4.010
8.3	Wonen en bouwen	Overige leges	€ 5.877
Totaal			**€ 436.489**

8.1.5 Gemeente Hengelo

Product	Aantal	Tarief	Bijdrage
Klantcontact (alleen 2e lijns klantcontact)	80.683	€ 1,76	€ 142.152
Klantcontact (zowel 1e als 2e lijns klantcontact)	-	€ 2,58	€ -
Data en advies	80.683	€ 1,13	€ 91.291
Waardebepaling	44.741	€ 22,62	€ 1.012.119
Combi aanslagen (biljet)	51.086	€ 1,30	€ 66.407
Combi aanslagregels	129.130	€ 0,41	€ 53.336
Combi aanslagregels hondenbelasting	6.338	€ 2,42	€ 15.336
Kwijtscheldingsverzoeken	4.921	€ 21,90	€ 107.761
Overige aanslagbiljetten (exc. Reclame/Precario)	8.869	€ 12,97	€ 115.036
Aanslagbiljetten reclame- en precariobelasting	236	€ 18,77	€ 4.429
Controle reclamebelasting eenvouding	-	€ 2,34	€ -
Controle reclamebelasitng complex	-	€ 4,61	€ -
Controle Precariobelasting	-	€ 15,35	€ -
Medisch afval	-	€ 15,12	€ -
Diftar, definitieve aanslag	100.349	€ 0,49	€ 49.639
Diftar, voorlopige aanslag	-	€ 1,08	€ -
Desintegratiekosten voorlopige aanslag diftar			€ 60.222
Subtotaal			**€ 1.717.728**

Perceptiekosten per taakveld			
taakveld	**Omschrijving**	**specificatie**	**Bedrag**
0.61	OZB woningen	OZB woningen	€ 719.553
0.62	OZB niet woningen	OZB niet woningen	€ 89.407
0.63	Parkeerbelasting	Parkeerbelasting	€ 45.829
0.64	Belastingen overige	Hondenbelasting	€ 27.713
0.64	Belastingen overige	Precariobelasting	€ 5.344
0.64	Belastingen overige	Reclamebelasting	€ -
0.64	Belastingen overige	Baatbelasting	€ 725
2.4	Economische havens en waterwegen	Havengelden	€ 18.888
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	BIZ-bijdrage	€ 1.159
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Marktgelden	€ 927
3.4	Economische promotie	Forensenbelasting	€ -
3.4	Economische promotie	Toeristenbelasting	€ 590
6.3	Inkomensregelingen	kwijtschelding	€ 107.761
7.2	Riolering	Rioolheffing	€ 274.090
7.3	Afval	Afvalstoffenheffing	€ 349.081
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	Begraafrechten	€ 37.421
8.3	Wonen en bouwen	Leges omgevingsvergunning	€ 12.704
8.3	Wonen en bouwen	Overige leges	€ 26.537
Totaal			**€ 1.717.728**

In de bijdrage van de gemeente Hengelo is € 60.222 opgenomen aan desintegratiekosten in verband met de afschaffing van de voorlopige aanslag afvalstoffenheffing in het kader van Diftar. Er vinden nog gesprekken plaats met Hengelo over de definitieve hoogte van de desintegratiekosten.

8.1.6 Gemeente Losser

Product	Aantal	Tarief	Bijdrage
Klantcontact (alleen 2e lijns klantcontact)	22.507	€ 1,76	€ 39.654
Klantcontact (zowel 1e als 2e lijns klantcontact)	-	€ 2,58	€ -
Data en advies	22.507	€ 1,13	€ 25.466
Waardebepaling	11.022	€ 22,62	€ 249.337
Combi aanslagen (biljet)	12.216	€ 1,30	€ 15.880
Combi aanslagregels	40.448	€ 0,41	€ 16.707
Combi aanslagregels hondenbelasting	2.096	€ 2,42	€ 5.072
Kwijtscheldingsverzoeken	556	€ 21,90	€ 12.175
Overige aanslagbiljetten (exc. Reclame/Precario)	640	€ 12,97	€ 8.301
Aanslagbiljetten reclame- en precariobelasting	-	€ 18,77	€ -
Controle reclamebelasting eenvouding	-	€ 2,34	€ -
Controle reclamebelasitng complex	-	€ 4,61	€ -
Controle Precariobelasting	-	€ 15,35	€ -
Medisch afval	-	€ 15,12	€ -
Diftar, definitieve aanslag	18.091	€ 0,49	€ 8.949
Diftar, voorlopige aanslag	-	€ 1,08	€ -
Subtotaal			**€ 381.541**

Perceptiekosten per taakveld

taakveld	Omschrijving	specificatie	Bedrag
0.61	OZB woningen	OZB woningen	€ 167.753
0.62	OZB niet woningen	OZB niet woningen	€ 31.451
0.63	Parkeerbelasting	Parkeerbelasting	€ -
0.64	Belastingen overige	Hondenbelasting	€ 8.903
0.64	Belastingen overige	Precariobelasting	€ -
0.64	Belastingen overige	Reclamebelasting	€ -
0.64	Belastingen overige	Baatbelasting	€ -
2.4	Economische havens en waterwegen	Havengelden	€ -
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	BIZ-bijdrage	€ 260
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Marktgelden	€ 289
3.4	Economische promotie	Forensenbelasting	€ 1.749
3.4	Economische promotie	Toeristenbelasting	€ 2.002
6.3	Inkomensregelingen	kwijtschelding	€ 12.175
7.2	Riolering	Rioolheffing	€ 65.412
7.3	Afval	Afvalstoffenheffing	€ 84.043
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	Begraafrechten	€ -
8.3	Wonen en bouwen	Leges omgevingsvergunning	€ 4.473
8.3	Wonen en bouwen	Overige leges	€ 3.030
Totaal			**€ 381.541**

In de bijdrage van de gemeente Losser is tevens rekening gehouden met de structurele kosten in het kader van afvalstoffenheffing op basis van Diftar.

8.1.7 Gemeente Oldenzaal

Product	Aantal	Tarief	Bijdrage
Klantcontact (alleen 2e lijns klantcontact)	31.975	€ 1,76	€ 56.336
Klantcontact (zowel 1e als 2e lijns klantcontact)	-	€ 2,58	€ -
Data en advies	31.975	€ 1,13	€ 36.179
Waardebepaling	16.493	€ 22,62	€ 373.100
Combi aanslagen (biljet)	19.619	€ 1,30	€ 25.503
Combi aanslagregels	65.035	€ 0,41	€ 26.862
Combi aanslagregels hondenbelasting	2.191	€ 2,42	€ 5.302
Kwijtscheldingsverzoeken	1.068	€ 21,90	€ 23.387
Overige aanslagbiljetten (exc. Reclame/Precario)	1.503	€ 12,97	€ 19.495
Aanslagbiljetten reclame- en precariobelasting	64	€ 18,77	€ 1.201
Controle reclamebelasting eenvouding	800	€ 2,34	€ 1.870
Controle reclamebelasitng complex	-	€ 4,61	€ -
Controle Precariobelasting	-	€ 15,35	€ -
Medisch afval	246	€ 15,12	€ 3.719
Diftar, definitieve aanslag	28.514	€ 0,49	€ 14.105
Diftar, voorlopige aanslag	28.514	€ 1,08	€ 30.896
Subtotaal			**€ 617.954**

Perceptiekosten per taakveld

taakveld	Omschrijving	specificatie	Bedrag
0.61	OZB woningen	OZB woningen	€ 254.838
0.62	OZB niet woningen	OZB niet woningen	€ 39.047
0.63	Parkeerbelasting	Parkeerbelasting	€ 10.749
0.64	Belastingen overige	Hondenbelasting	€ 10.094
0.64	Belastingen overige	Precariobelasting	€ 1.481
0.64	Belastingen overige	Reclamebelasting	€ 2.277
0.64	Belastingen overige	Baatbelasting	€ -
2.4	Economische havens en waterwegen	Havengelden	€ -
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	BIZ-bijdrage	€ -
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Marktgelden	€ 1.179
3.4	Economische promotie	Forensenbelasting	€ -
3.4	Economische promotie	Toeristenbelasting	€ 347
6.3	Inkomensregelingen	kwijtschelding	€ 23.387
7.2	Riolering	Rioolheffing	€ 127.164
7.3	Afval	Afvalstoffenheffing	€ 133.608
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	Begraafrechten	€ 5.080
8.3	Wonen en bouwen	Leges omgevingsvergunning	€ 4.560
8.3	Wonen en bouwen	Overige leges	€ 4.144
Totaal			**€ 617.954**

8.1.8 Gemeente Twenterand

Product	Aantal	Tarief	Bijdrage
Klantcontact (alleen 2e lijns klantcontact)	-	€ 1,76	€ -
Klantcontact (zowel 1e als 2e lijns klantcontact)	33.839	€ 2,58	€ 87.153
Teruggave vanwege afspraken pilot klantcontact bij toetreding			€ 20.000-
Data en advies	33.839	€ 1,13	€ 38.288
Waardebepaling	15.511	€ 22,62	€ 350.886
Combi aanslagen (biljet)	17.090	€ 1,30	€ 22.215
Combi aanslagregels	45.182	€ 0,41	€ 18.662
Combi aanslagregels hondenbelasting	2.930	€ 2,42	€ 7.090
Kwijtscheldingsverzoeken	720	€ 21,90	€ 15.767
Overige aanslagbiljetten (exc. Reclame/Precario)	1.372	€ 12,97	€ 17.796
Aanslagbiljetten reclame- en precariobelasting	-	€ 18,77	€ -
Controle reclamebelasting eenvouding	-	€ 2,34	€ -
Controle reclamebelasitng complex	-	€ 4,61	€ -
Controle Precariobelasting	-	€ 15,35	€ -
Medisch afval	-	€ 15,12	€ -
Diftar, definitieve aanslag	31.290	€ 0,49	€ 15.478
Diftar, voorlopige aanslag	-	€ 1,08	€ -
Subtotaal			**€ 553.334**

Perceptiekosten per taakveld

taakveld	Omschrijving	specificatie	Bedrag
0.61	OZB woningen	OZB woningen	€ 240.833
0.62	OZB niet woningen	OZB niet woningen	€ 51.464
0.63	Parkeerbelasting	Parkeerbelasting	€ -
0.64	Belastingen overige	Hondenbelasting	€ 14.387
0.64	Belastingen overige	Precariobelasting	€ -
0.64	Belastingen overige	Reclamebelasting	€ -
0.64	Belastingen overige	Baatbelasting	€ -
2.4	Economische havens en waterwegen	Havengelden	€ -
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	BIZ-bijdrage	€ -
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Marktgelden	€ -
3.4	Economische promotie	Forensenbelasting	€ 430
3.4	Economische promotie	Toeristenbelasting	€ 374
6.3	Inkomensregelingen	kwijtschelding	€ 15.767
7.2	Riolering	Rioolheffing	€ 102.634
7.3	Afval	Afvalstoffenheffing	€ 102.619
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	Begraafrechten	€ 14.871
8.3	Wonen en bouwen	Leges omgevingsvergunning	€ 4.932
8.3	Wonen en bouwen	Overige leges	€ 5.025
Totaal			**€ 553.334**

8.1.9 Gemeente Berkelland

Product	Aantal	Tarief	Bijdrage
Waardebepaling	22.964	€ 19,30	€ 443.205
Combi aanslagen	67.595	€ 0,90	€ 60.836
Ad hoc aanslagen (handmatige verwerking)	1.415	€ 20,07	€ 28.399
Hondenbelasting	0	€ 7,24	€ -
Kwijtschelding	614	€ 36,68	€ 22.522
Debiteurenbeheer	24.812	€ 3,38	€ 83.865
Dwanginvordering	595	€ 35,13	€ 20.902
Subtotaal			**€ 659.728**
Buitendienst			€ 14.500
correctie ivm overname minder fte			€ 49.996-
Totaal			**€ 624.232**

Perceptiekosten per taakveld			
taakveld	**Omschrijving**	**specificatie**	
0.61	OZB woningen	OZB woningen	€ 249.247
0.62	OZB niet woningen	OZB niet woningen	€ 102.542
0.63	Parkeerbelasting	Parkeerbelasting	
0.64	Belastingen overige	Hondenbelasting	
0.64	Belastingen overige	Precariobelasting	
0.64	Belastingen overige	Reclamebelasting	
0.64	Belastingen overige	Baatbelasting	€ 639
2.4	Economische havens en waterwegen	Havengelden	
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	BIZ-bijdrage	
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Marktgelden	€ 2.491
3.4	Economische promotie	Forensenbelasting	
3.4	Economische promotie	Toeristenbelasting	€ 5.123
6.3	Inkomensregelingen	kwijtschelding	€ 20.851
7.2	Riolering	Rioolheffing	€ 131.498
7.3	Afval	Afvalstoffenheffing	€ 111.342
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	Begraafrechten	€ 499
8.3	Wonen en bouwen	Leges omgevingsvergunning	
8.3	Wonen en bouwen	Overige leges	
Totaal			**€ 624.232**

CONCEPT

8.1.10 Gemeente Bronckhorst

Product	Aantal	Tarief	Bijdrage
Waardebepaling	19.136	€ 19,57	€ 374.492
Combi aanslagen	82.750	€ 1,11	€ 91.853
Ad hoc aanslagen (handmatige verwerking)	1.663	€ 17,44	€ 29.003
Hondenbelasting	0	€ 5,42	€ -
Kwijtschelding	516	€ 19,12	€ 9.866
Debiteurenbeheer	22.304	€ 3,10	€ 69.142
Dwanginvordering	895	€ 33,21	€ 29.723
Subtotaal			**€ 604.078**
Minimabeleid kwijtschelding			€ 2.692
Buitendienst			€ 14.500
Opleggen reclamebelasting	243	€ 1,11	€ 270
Controle reclamebelasting	275	€ 15,79	€ 4.342
Totaal			**€ 625.882**

Perceptiekosten per taakveld

taakveld	Omschrijving	specificatie	Bedrag
0.61	OZB woningen	OZB woningen	€ 228.619
0.62	OZB niet woningen	OZB niet woningen	€ 88.663
0.63	Parkeerbelasting	Parkeerbelasting	
0.64	Belastingen overige	Hondenbelasting	
0.64	Belastingen overige	Precariobelasting	
0.64	Belastingen overige	Reclamebelasting	€ 5.314
0.64	Belastingen overige	Baatbelasting	
2.4	Economische havens en waterwegen	Havengelden	
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	BIZ-bijdrage	
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Marktgelden	
3.4	Economische promotie	Forensenbelasting	€ 4.555
3.4	Economische promotie	Toeristenbelasting	€ 11.035
6.3	Inkomensregelingen	kwijtschelding	€ 12.558
7.2	Riolering	Rioolheffing	€ 95.042
7.3	Afval	Afvalstoffenheffing	€ 160.619
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	Begraafrechten	€ 19.477
8.3	Wonen en bouwen	Leges omgevingsvergunning	
8.3	Wonen en bouwen	Overige leges	
Totaal			**€ 625.882**

8.1.11 Gemeente Lochem

Product	Aantal	Tarief	Bijdrage
Overige aanslagbiljetten (exc. Reclame/Precario)	847	€ 12,97	€ 10.986
Totaal			**€ 10.986**

Perceptiekosten per taakveld			
taakveld	**Omschrijving**	**specificatie**	**Bedrag**
2.4	Economische havens en waterwegen	Havengelden	€ 10.986
Totaal			**€ 10.986**

8.1.12 Gemeente Hof van Twente

Product	Aantal	Tarief	Bijdrage
Overige aanslagbiljetten (exc. Reclame/Precario)	423	€ 12,97	€ 5.487
Totaal			**€ 5.487**

Perceptiekosten per taakveld			
taakveld	**Omschrijving**	**specificatie**	**Bedrag**
2.4	Economische havens en waterwegen	Havengelden	€ 5.487
Totaal			**€ 5.487**

8.2 Kosten per taakveld

Perceptiekosten per taakveld			
taakveld	**Omschrijving**	**specificatie**	**Bedrag**
0.1	faciliteren bestuursorgaan		€ 52.400
0.4	overhead		€ 1.405.000
0.61	OZB woningen	OZB woningen	€ 3.600.099
0.62	OZB niet woningen	OZB niet woningen	€ 607.812
0.63	Parkeerbelasting	Parkeerbelasting	€ 249.100
0.64	Belastingen overige	Hondenbelasting	€ 131.835
0.64	Belastingen overige	Precariobelasting	€ 45.030
0.64	Belastingen overige	Reclamebelasting	€ 44.970
0.64	Belastingen overige	Baatbelasting	€ 1.219
2.4	Economische havens en waterwegen	Havengelden	€ 43.130
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	BIZ-bijdrage	€ 1.380
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Marktgelden	€ 6.386
3.4	Economische promotie	Forensenbelasting	€ 13.116
3.4	Economische promotie	Toeristenbelasting	€ 21.871
6.3	Inkomensregelingen	kwijtschelding	€ 508.806
7.2	Riolering	Rioolheffing	€ 1.498.517
7.3	Afval	Afvalstoffenheffing	€ 1.640.228
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	Begraafrechten	€ 82.492
8.3	Wonen en bouwen	Leges omgevingsvergunning	€ 53.678
8.3	Wonen en bouwen	Overige leges	€ 40.329
Totaal			**€ 10.047.397**

8.3 Beleidsindicatoren

	Taakveld	Naam indicator	Eenheid	Waarde
1	0. Bestuur en ondersteuning	Formatie	fte per 1.000 inwoners	0,02
2	0. Bestuur en ondersteuning	Bezetting	fte per 1.000 inwoners	0,02
3	0. Bestuur en ondersteuning	Apparaatskosten	kosten per inwoner	21,51
4	0. Bestuur en ondersteuning	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	6%
5	0. Bestuur en ondersteuning	Overhead	% van totale lasten	12%

Voor de overige beleidsindicatoren wordt verwezen naar de begrotingen van de gemeenten, waarvoor GBT werkzaamheden verricht.

Aldus voor akkoord vastgesteld in de vergadering van 21 juni 2018 van het Algemeen Bestuur van de gemeenschappelijke regeling Gemeentelijk Belastingkantoor Twente.

De secretaris, de voorzitter,

…… ……

dr. R. Toet mr. drs. R.G. Welten

CONCEPT

OPENBAAR LICHAAM CREMATORIA TWENTE

JAARREKENING 2017

Datum: 15-mrt-18

Openbaar Lichaam Crematoria Twente
Bestuur en secretariaat, Usselerrietweg 40, 7546 PE Enschede
Telefoon: 053-4756060
Telefax: 053-4756069

Inhoud **Pagina**

1.	Inleiding	1
2.	Jaarverslag over 2017	2
	2.1 Programmaverantwoording	
	2.1.1 Algemeen Bestuur	
	2.2 Paragrafen	3
	2.2.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	
	2.2.2 Financiering	4
	2.2.3 Bedrijfsvoering	
	2.2.4 Verbonden partijen	
3.	Jaarrekening over 2017	5
	3.1 Balans per 31 december 2017	
	3.2 Overzicht van baten en lasten over 2017	7
	3.3 Toelichtingen	9
	3.3.1 Kasstroomoverzicht	
	3.3.2 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	
	3.3.3 Toelichting op de balans per 31 december 2017	10
	3.3.4 Financiële kengetallen	11
	3.3.5 Toelichting op het overzicht van baten en lasten over 2017	12
	3.3.6 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector	14
	3.3.7 Analyse saldo van baten en lasten 2017 ten opzichte van de begroting 2017	15
4.	Controleverklaring	16

Openbaar Lichaam Crematoria Twente
Bestuur en secretariaat, Usselerrietweg 40, 7546 PE Enschede
Telefoon: 053-4756060
Telefax: 053-4756069

1. Inleiding

Algemeen

Het Openbaar Lichaam Crematoria Twente (OLCT) stoelt op een gemeenschappelijke regeling, die door 12 regionale gemeenten met elkaar is aangegaan, tot stichting van één of meerdere crematoria in Twente.

Deelnemende gemeenten

Aan de gemeenschappelijke regeling nemen per 31 december 2017 de volgende gemeenten deel:

Almelo	Dinkelland	Hengelo (O)	Oldenzaal
Berkelland	Enschede	Hof van Twente	Tubbergen
Borne	Haaksbergen	Losser	Wierden

Bestuur

Onderstaand een overzicht van de bestuurssamenstelling in 2017

Dagelijks bestuur:

- mevrouw I.A.M. ten Seldam	Almelo
- de heer J. Bron	Hengelo
- de heer J.M. van Rees	Losser
- mevrouw Th.G.M. Vloothuis (voorzitter)	Oldenzaal
- de heer J.H.M. Robben	Wierden

Overige bestuursleden:

- mevrouw J. Pot-Klumper	Berkelland
- de heer M.J. Velten	Borne
- de heer A.B.J. Steggink	Dinkelland
- de heer E. Eerenberg	Enschede
- de heer G.J. Kok	Haaksbergen
- de heer H.J. Scholten	Hof van Twente
- mevrouw W.A.M. Haverkamp – Wenker	Tubbergen

Als secretaris fungeerde mevrouw P. Vermeulen-Borsje

Exploitatieresultaat 2017

Het exploitatiesaldo over 2017 bedraagt € 363.390 .

Op 27 februari 2014 is door het algemeen bestuur ingestemd met het voorstel om het dividendbeleid van Crematoria Twente BV zodanig aan te passen dat:

* over 2014 en 2015 vooralsnog geen dividend wordt uitgekeerd; (= geen opbrengst uit deelneming in 2015 en 2016)
* vanaf 2016 jaarlijks ten minste € 375.000 aan dividend wordt uitgekeerd; (= opbrengst uit deelneming v.a. 2017)

Omdat er in 2015 en 2016 geen opbrengst uit deelneming was, was het exploitatiesaldo van het OLCT in deze jaren negatief. Deze negatieve exploitatiesaldi zijn onttrokken aan de algemene reserve (een gedeelte van het positieve exploitatiesaldo van 2013 en 2014 was hiertoe aan de algemene reserve toegevoegd).

T.a.v. het exploitatiesaldo over 2017 stelt het dagelijks bestuur voor om het gehele exploitatiesaldo van € 363.390 uit te keren aan de deelnemende gemeenten. Dit voorstel is reeds in de jaarrekening verwerkt.

2. Jaarverslag over 2017

Hierna wordt via de programmaverantwoording en de paragrafen verantwoording afgelegd over het in 2017 gerealiseerd beleid.

2.1 Programmaverantwoording

Het OLCT kent slechts één programma: het algemeen bestuur.
Hierna wordt ten aanzien van dit programma verantwoording afgelegd over het in 2017 gerealiseerd beleid.

2.1.1 Algemeen bestuur

Wat heeft het OLCT bereikt?
De doelstelling van het OLCT is het zorgdragen voor de continuïteit van een crematoriumvoorziening ten behoeve van het verzorgingsgebied en het handhaven van de kwaliteit van deze crematoriumvoorziening op minimaal het bereikte niveau. Deze doelstelling is voor het verslagjaar bereikt.

Wat heeft het OLCT daarvoor gedaan?
Het OLCT is (enig) aandeelhouder van Crematoria Twente BV (CT).
In 2017 is onder andere in de aandeelhoudersvergadering de jaarrekening 2016 van de vennootschap vastgesteld. Tevens is een nieuw lid van de raad van commissarissen benoemd per 14 april 2018.

Wat heeft het gekost?

	Realisatie 2017	Raming 2017
Baten	375.024	375.435
Lasten	11.634	16.250
Saldo	363.390	359.185

2.2 Paragrafen

Het BBV schrijft een zevental paragrafen voor te weten:
1. Lokale heffingen
2. Weerstandsvermogen
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid

De paragrafen 1, 3 en 7 zijn op het OLCT niet van toepassing en zijn derhalve niet opgenomen.

2.2.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Weerstandscapaciteit
Voor de bepaling van de weerstandscapaciteit 2017 is, uitgaande van het in stand houden in de huidige omvang van de reserve deelneming, de vrij aanwendbare algemene reserve van belang. Voor 2017 betekent dit een weerstandscapaciteit van € 15.743 . .

Risico's
Hieronder worden de risico's vermeld waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

De bedrijfsrisico's van CT vormen indirect een risico voor het OLCT omdat deze consequenties kunnen hebben voor de hoogte van het dividend dat het OLCT ontvangt.

De meeste bedrijfsrisico's van CT zijn afgedekt door middel van procedures en verzekeringen. Te denken valt aan het risico van schadeclaims. Dit risico is dmv. een kwaliteitsmanagementsysteem tot een minimum gereduceerd. Tevens is voorzien in een aansprakelijkheidsverzekering.
Een ander risico betreft het risico van inkomstenderving in geval van brand. Voor dit risico is een bedrijfsschadeverzekering afgesloten.

Onder bedrijfsrisico's wordt ook verstaan de ontwikkelingen van de markt. Hier tekent zich een risico af in de vorm van vestiging van een concurrent binnen het verzorgingsgebied. Wanneer dit risico zich voordoet kan dit gevolgen hebben voor de toekomstige dividenduitkeringen van CT.
In 2012 is besloten tot het treffen van maatregelen om de kans op dit risico te verkleinen. Deze maatregelen zullen in 2018 geëffectueerd zijn.

2.2.2 Financiering

(Bedragen per 31/12/17 x € 1.000,--)	Begroot	Werkelijk	Verschil
Omvang vlottende korte schuld:			
opgenomen gelden < 1 jaar	0	101	101-
schuld in rekening courant	0	0	0
Vlottende middelen:			
contanten in kas	0	0	0
tegoeden in rekening courant	11	61	50-
overige uitstaande gelden < 1 jaa	0	0	0
Toets kasgeldlimiet:			
overschot vlottende middelen	11-	40	51-
toegestane kasgeldlimiet	31	31	0
ruimte onder kasgeldlimiet	42	9-	51

2.2.3 Bedrijfsvoering

De voorzitter en de secretaris voeren de Gemeenschappelijke Regeling uit.
Het dagelijks bestuur bereidt die zaken voor waarover in het algemeen bestuur een besluit moet worden genomen.
De directeur van de deelneming wordt voor de vergaderingen van het dagelijks bestuur uitgenodigd. Hij vervult een adviserende rol.
De Raad van Commissarissen van de deelneming wordt uitgenodigd de vergaderingen van het algemeen bestuur bij te wonen. De Raad vervult een adviserende rol.
In de bestuursvergadering van het OLCT wordt het standpunt van de gemeenschappelijke regeling als aandeelhouder van CT BV in de AVA bepaald.

2.2.4 Verbonden partijen

Het Openbaar Lichaam Crematoria Twente is een gemeenschappelijke regeling waaraan 12 gemeenten in Twente en de Achterhoek deelnemen.
De gemeenschappelijke regeling is laatstelijk per januari 2016 gewijzigd.
Bij deze wijziging is de regeling getransformeerd van een raadsregeling in een collegeregeling. Ook de wijzigingen in de wet- en regelgeving zijn in de aangepaste gemeenschappelijke regeling verwerkt. Tenslotte is de regeling gewijzigd nav. het uittreden van de gemeente Winterswijk per 1/1/15.

Het OLCT is voor haar deelnemende gemeenten een verbonden partij, omdat elke gemeente zowel een financieel als een bestuurlijk belang heeft in het OLCT.
Het gaat om de gemeenten Almelo, Berkelland, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hengelo, Hof van Twente, Losser, Oldenzaal, Tubbergen en Wierden.

Crematoria Twente B.V. is voor het OLCT een verbonden partij, omdat het OLCT zowel een financieel als een bestuurlijk belang heeft in deze vennootschap.
Het OLCT bezit namelijk 100% van de aandelen van de vennootschap en heeft hierdoor via de Algemene vergadering van Aandeelhouders zeggenschap in de onderneming.
Op deze wijze kan het OLCT haar doelstelling nastreven.

3. Jaarrekening over 2017

3.1 Balans per

Activa	31-12-2017 €	31-12-2016 €
Vaste activa		
Financiële vaste activa		
Deelneming	1.574.935	1.574.935
Vlottende activa		
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		
Overige vorderingen	56.274	71
Liquide middelen		
Banksaldo	60.859	28.672
Totaal	1.692.068	1.603.678

31 december 2017

Passiva	31-12-2017 €	31-12-2016 €
Vaste passiva		
Eigen vermogen		
Algemene reserve	15.743	15.743
Reserve deelneming	1.574.935	1.574.935
Vlottende passiva		
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		
Overige nog te betalen posten	13.000	13.000
Aan deelnemende gemeenten uit te betalen:		
exploitatieresultaat 2017 minus reeds uitbetaald voorschot	88.390	
Totaal	1.692.068	1.603.678

3.2 Overzicht van baten

Omschrijving	Werkelijke uitgaven 2017 €	Geraamde uitgaven 2017 €	Werkelijke uitgaven 2016 €
Personeel van derden	11.320	16.250	11.320
Overige goederen en diensten	314	0	0
Saldo	363.390	359.185	11.248-
Totaal	375.024	375.435	72

en lasten over 2017

Omschrijving	Werkelijke inkomsten 2017 €	Geraamde inkomsten 2017 €	Werkelijke inkomsten 2016 €
Rente	24	435	72
Resultaat uit deelnemingen	375.000	375.000	0
Totaal	375.024	375.435	72

3.3 Toelichtingen

3.3.1 Kasstroomoverzicht 2017

	2017	
Betalingen aan leveranciers	11.635-	
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		11.635-
Ontvangen interest	72	
Ontvangen dividend	318.750	
		318.822
Kasstroom uit operationele activiteiten		307.187
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		0
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		0
Betalingen aan deelnemende gemeenten		275.000-
Nettokasstroom		32.187

3.3.2 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit Begroting en Verantwoording daarvoor geeft.

De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het betreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De deelneming wordt gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden. Tot dusver is een dergelijke afwaardering niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voorzover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengsten uit deelneming en eventuele overige opbrengsten enerzijds en alle hiermee verbonden aan het verslagjaar toe te rekenen kosten anderzijds.

3.3.3 Toelichting op de balans per 31 december 2017

Algemeen

De activiteiten van het Openbaar Lichaam Crematoria Twente bestaan voornamelijk uit het beheer van de aandelen van Crematoria Twente BV.

Activa

Vaste activa

Financiele vaste activa

Deelneming

Boekwaarde per 31 december 2017	1.574.935

Dit betreft de 100% deelneming in Crematoria Twente BV.

Vlottende activa

Liquide middelen

Banksaldo

Saldo per 31 december 2017	60.859

Dit betreft het saldo op de rekening courant en spaarrekening bij de ING Bank.

Passiva

Vaste passiva

Eigen vermogen

Algemene reserve	
Saldo per 31 december 2017	15.743
Reserve deelneming	
Saldo per 31 december 2017	1.574.935
	1.590.678

Het verloop in 2017 wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

	Saldo 31-12-2016	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2017
Algemene reserve	15.743	0	0	15.743
Reserve deelneming	1.574.935	0	0	1.574.935
Totaal	1.590.678	0	0	1.590.678

De reserve deelneming betreft dat deel van het eigen vermogen dat is vastgelegd in de deelneming Crematoria Twente BV.

3.3.4 Financiële kengetallen

Het BBV kent een vijftal voorgeschreven financiële kengetallen. Voor zover van toepassing zijn deze hieron opgenomen voor het Openbaar Lichaam Crematoria Twente.

Kengetal	Realisatie 2017	Begroting 2017
Netto schuldquote	27%	0%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	27%	0%
Solvabiliteitsratio	94%	100%
Structurele exploitatieruimte	97%	96%

Gezien de beperkte omvang van de gemeenschappelijke regeling is geen beoordeling en normering van de kengetallen opgenomen. Er is sprake van een beperkte exploitatie en balans.
Er is een structureel positief resultaat door de dividenduitkering vanuit het resultaat van de deelneming.
De uitkering van het positieve exploitatiesaldo aan de deelnemende gemeenten in de gemeenschappelijke regeling is niet als last opgenomen.

Netto schuldquote
Dit kengetal is de netto schuld ten opzichte van de totale inkomsten. Deze netto schuldquote geeft een indic van het aandeel rentelasten en aflossingen op de exploitatie. Hoe hoger de schuld, des te meer rente en aflossing. Daardoor wordt de begroting minder flexibel.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Indien een deel van de schuld is aangetrokken om leningen aan derden mee te financieren worden deze ter opzichte van het vorige kengetal buiten beschouwing gelaten.

Solvabiliteitsratio
Dit is het eigen vermogen ten opzichte van het totaal vermogen.
De solvabiliteitsratio geeft de mate aan waarmee de bezittingen zijn betaald met eigen vermogen.

Structurele exploitatieruimte
Dit kengetal is het saldo van de structurele baten en lasten ten opzichte van de totale inkomsten.

3.3.5 Toelichting op het overzicht van baten en lasten over 2017

Omschrijving	Werkelijke uitgaven 2017 €	Geraamde uitgaven 2017 €	Werkelijke uitgaven 2016 €
Personeel van derden	11.320	16.250	11.320
Betreft:			
Secretariaatskosten	5.000	9.620	5.000
Accountants- en advieskosten	4.320	4.165	4.320
Administratieve dienstverlening	2.000	2.465	2.000
Totaal	11.320	16.250	11.320

Omschrijving	Werkelijke uitgaven 2017 €	Geraamde uitgaven 2017 €	Werkelijke uitgaven 2016 €
Overige goederen en diensten	314	0	0
Betreft:			
Bankkosten	0	0	0
Overige kosten	314	0	0
Totaal	314	0	0

Omschrijving	Werkelijke uitgaven 2017 €	Geraamde uitgaven 2017 €	Werkelijke uitgaven 2016 €
Saldo van baten en lasten	363.390	359.185	11.248-
Dit bedrag is als volgt samen te vatten:			
Baten	375.024	375.435	72
Lasten	11.634	16.250	11.320
Saldo van baten en lasten	363.390	359.185	11.248-

Omschrijving	Werkelijke inkomsten 2017 €	Geraamde inkomsten 2017 €	Werkelijke inkomsten 2016 €
Rente	24	435	72

Omschrijving	Werkelijke inkomsten 2017 €	Geraamde inkomsten 2017 €	Werkelijke inkomsten 2016 €
Resultaat uit deelnemingen	375.000	375.000	0

3.3.6 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector

Het normenkader rondom de "Wet Normering Bezoldiging Topfunctionarissen Publieke en Semipublieke Sector" (WNT) is bekrachtigd in het Besluit van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 26 februari 2014, nr. 2014-0000106049 en de Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 26 februari 2014, nr. 2014-000 104920. De Aanpassingswet WNT is als onderdeel van dit normenkader op 19 juni 2014 aangenomen door de Eerste Kamer. Voor het opmaken van de jaarrekening is de Aanpassingswet WNT als onderdeel van het normenkader gehanteerd.

In verband hiermee dient de beloning van de topfunctionarissen in de jaarrekening openbaar te worden gemaakt.

Als topfunctionarissen voor de WNT worden bij het OLCT aangemerkt de leden van het algemeen bestuur:

Dagelijks bestuur:

- mevrouw I.A.M. ten Seldam	Almelo
- de heer J. Bron	Hengelo
- de heer J.M. van Rees	Losser
- mevrouw Th.G.M. Vloothuis (voorzitter)	Oldenzaal
- de heer J.H.M. Robben	Wierden

Overige bestuursleden:

- mevrouw J. Pot-Klumper	Berkelland
- de heer M.J. Velten	Borne
- de heer A.B.J. Steggink	Dinkelland
- de heer E. Eerenberg	Enschede
- de heer G.J. Kok	Haaksbergen
- de heer H.J. Scholten	Hof van Twente
- mevrouw W.A.M. Haverkamp – Wenker	Tubbergen

De colleges van burgemeester en wethouders van de deelnemenden gemeenten benoemen elk één lid van het algemeen bestuur.
De bestuursleden van het OLCT ontvangen voor hun werkzaamheden geen beloning van het OLCT.
Door het OLCT worden geen onkostenvergoedingen uitbetaald.

3.3.7 Analyse saldo van baten en lasten 2017 ten opzichte van de begroting 2017

Het saldo van baten en lasten over 2017 is bijna € 5.000 hoger dan de raming over 2017.
De belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn (bedragen zijn afgerond):

Voordelen

Lagere kosten personeel van derden	5.000
	5.000

Nadelen

	0
Per saldo	5.000

Building a better working world

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling Openbaar Lichaam Crematoria Twente te Enschede

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2017

Ons oordeel

Wij hebben de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2017 van de gemeenschappelijke regeling Openbaar Lichaam Crematoria Twente te Enschede gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2017 als van de activa en passiva van de gemeenschappelijke regeling Openbaar Lichaam Crematoria Twente op 31 december 2017 in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen en besluiten die een nadere uitwerking zijn van externe regelgeving dan wel van bestuursbesluiten of door u vastgestelde verordeningen.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2017;
- het overzicht van baten en lasten over 2017;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen, waaronder de verantwoordingsinformatie WNT.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) en de Regeling Controleprotocol Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 2017 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van gemeenschappelijke regeling Openbaar Lichaam Crematoria Twente, zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 79.500, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling controleprotocol WNT 2017.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van het BBV is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen en besluiten die een nadere uitwerking zijn van externe regelgeving dan wel van bestuursbesluiten of door het algemeen bestuur vastgestelde verordeningen. In dit kader is dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Het algemeen bestuur is als kaderstellend en controlerend orgaan op grond van de Gemeentewet verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van gemeenschappelijke regeling Openbaar Lichaam Crematoria Twente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben, waar relevant, professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado. de Regeling Controleprotocol Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 2017, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling Openbaar Lichaam Crematoria Twente.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Arnhem, 6 april 2018

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. J.M.A. Drost RA

Aldus vastgesteld door het algemeen bestuur

van het

OPENBAAR LICHAAM CREMATORIA TWENTE

Enschede, 5 april 2018

De voorzitter,

J.H.M. Robben

De secretaris,

P. Vermeulen-Borsje

5 april 2018

OPENBAAR LICHAAM CREMATORIA TWENTE

BEGROTING 2019

Inhoudsopgave **Bladz.**

1. Aanbieding begroting 2019 1

2. Beleidsbegroting 2019 3

2.1 Programma
2.2 Paragrafen

3. Financiële begroting 2019 5

3.1 Overzicht van begrote baten en lasten 2019
3.2 Toelichting op het overzicht van begrote baten en lasten 2019 7
3.3 Meerjarenraming 2019 - 2022 9

4. Financiële positie 10

4.1 Geprognosticeerde balans per 31/12/19
4.2 Toelichting op de geprognosticeerde balans per 31/12/19 12
4.3 Staat van reserves en voorzieningen
4.4 Financiële kengetallen 13

Enschede, 5 april 2018

Aan het algemeen bestuur
van het Openbaar Lichaam Crematoria Twente (OLCT)
Usselerrietweg 40
7546 PE Enschede

Betreft: Aanbieding begroting 2019

Geacht bestuur,

Voor u ligt de begroting 2019,
De begroting is opgesteld volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

De programmabegroting
Deze begroting bestaat uit een beleidsbegroting en een financiële begroting.
Het beleidsdeel van de begroting bestaat uit een programmaplan met een beschrijving van het te realiseren programma en de paragrafen.

T.a.v het programma dient een drietal vragen te worden beantwoord:
1. Wat wil het OLCT bereiken?
2. Wat gaat het OLCT daarvoor doen?
3. Wat mag dat kosten?

Op grond van het BBV dienen in de begroting en de rekening een aantal verplichte paragrafen te worden opgenomen. Dit betreft:
1. Lokale heffingen
2. Weerstandsvermogen
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid

De verplichte paragrafen onder 1, 3 en 7 zijn op het OLCT niet van toepassing.
In de beleidsbegroting wordt ingegaan op de resterende verplichte paragrafen.

Uitgangspunten
De volgende uitgangspunten zijn bij de samenstelling van deze begroting in aanmerking genomen:

- Prijsstijgingen voor door derden te leveren goederen en/of diensten van 2,9% (incl. correctie voorgaande jaren);
- Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben;
- Resultaten uit deelnemingen worden als bate opgenomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt;
- De begroting van de Crematoria Twente BV over 2018 (deze vormt de basis voor het in 2019 geraamde resultaat uit deelnemingen);
- De besluitvorming inzake het dividendbeleid van Crematoria Twente BV dd. 27-2-14.

Begrotingsuitkomst

Primitieve begroting

De begroting 2019 sluit met een voordelig saldo van baten en lasten van € 358.515 .
In vergelijking met de begroting 2018 betekent dit een afname van het saldo van baten en lasten met € 710 .

Deze afname is als volgt samen te vatten:

		Begroot 2019	Begroot 2018	Afwijking
Lasten				
3.5.1	Ingeleend personeel	16.640	16.170	(470)
Totaal lasten		16.640	16.170	(470)
Baten				
5.1	Rente	155	395	(240)
5.2	Dividenden en winsten	375.000	375.000	0
Totaal baten		375.155	375.395	(240)
Saldo van baten en lasten		358.515	359.225	(710)

Meerjarenbegroting

De meerjarenramingen laten voor de komende jaren het volgende beeld zien:

	Lasten	Baten	Saldo
2019	16.640	375.155	358.515
2020	16.873	375.155	358.282
2021	17.109	375.155	358.046
2022	17.349	375.155	357.806

Voor een specificatie wordt verwezen naar paragraaf 3.3.

Bestemming begroot saldo van baten en lasten 2019

Voorgesteld wordt het begrote saldo van baten en lasten als volgt te bestemmen:

Uitkeren aan de deelnemende gemeenten	€ 358.515
	€ 358.515

Voor het overige wordt verwezen naar de toelichting bij de begroting.

2. Beleidsbegroting 2019

2.1 Programma

Het OLCT kent slechts één programma: het algemeen bestuur.
Hoofdkenmerken van dit programma zijn de volgende bestuursproducten:
bestuursorganen en bestuursondersteuning.

Wat wil het OLCT bereiken?
Het zorgdragen voor de continuïteit van een crematoriumvoorziening ten behoeve van het verzorgingsgebied. Het handhaven van de kwaliteit van deze crematoriumvoorziening op minimaal het huidige niveau.

Wat gaat het OLCT daarvoor doen?
Het OLCT wil de doelstelling bereiken door het houden van de aandelen van Crematoria Twente B.V.

Wat mag dat kosten?
De kosten van de exploitatie van de crematoria komen ten laste van de B.V.
De kosten die ten laste van het OLCT komen zijn kosten die samenhangen met het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling.
Samengevat:

	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Kosten programma algemeen bestuur	11.634	16.170	16.640

2.2 Paragrafen

2.2.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing
Het weerstandsvermogen is van belang voor het bepalen van de gezondheid van de financiële positie van het OLCT. Met het begrip weerstandsvermogen wordt bedoeld: het vermogen om niet-structurele financiële risico's te kunnen opvangen.
Het weerstandsvermogen bestaat uit de weerstandscapaciteit versus de risico's waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen. De berekening van de weerstandscapaciteit is hierna opgenomen. Verder zijn ook de risico's opgenomen.

Reserves en voorzieningen
De cijfermatige onderbouwing van de stand en het verloop van de reserves en voorzieningen is opgenomen in de staat reserves en voorzieningen.
Uit dit overzicht blijkt dat de per 1 januari 2019 geraamde totale reserves € 1.590.678 bedragen. Er zijn geen voorzieningen. De algemene reserve per 1 januari 2019 wordt geraamd op € 15.743 .

Weerstandscapaciteit
Voor de bepaling van de weerstandscapaciteit 2019 is het vrij aanwendbaar gedeelte binnen de algemene reserve van belang. Voor 2019 betekent dit een weerstandscapaciteit van € 15.743 .

Risico's
Hieronder worden de risico's vermeld waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

De bedrijfsrisico's van CT BV en de dochter van CT BV vormen indirect een risico voor het OLCT omdat deze consequenties kunnen hebben voor de hoogte van het dividend dat het OLCT ontvangt en de waarde van de deelneming.

De meeste bedrijfsrisico's van CT BV zijn afgedekt door middel van procedures en verzekeringen. Te denken valt aan het risico van schadeclaims. Dit risico is dmv. ISO-gecertificeerde procedures tot een minimum gereduceerd. Tevens is voorzien in een aansprakelijkheidsverzekering.
Een ander risico betreft het risico van inkomstenderving in geval van brand. Voor dit risico is een bedrijfsschadeverzekering afgesloten.

Onder bedrijfsrisico's wordt ook verstaan de ontwikkelingen van de markt.
Hier tekent zich een risico af in de vorm van vestiging van een concurrent binnen het verzorgingsgebied. In 2012 is daarom door de aandeelhouder ingestemd met een spreidingsstrategie van CT BV.
Door de benodigde investeringen zal het geprognosticeerde resultaat uit deelneming weliswaar afnemen, maar na enkele jaren weer toenemen tot het oude niveau.
Op 27 februari 2014 heeft de aandeelhouder besloten tot een gewijzigd dividendbeleid, naar aanleiding van de strategische plannen van CT BV.

2.2.2 Financiering
Toezicht Provincie
De provincie heeft beleidskaders vastgesteld voor het houden van toezicht op de financiën van de gemeenschappelijke regelingen. Er is een wettelijke inzendplicht voor onder meer de begroting, begrotingswijzigingen en de jaarrekening.

Kasgeldlimiet
Op basis van de voorliggende begroting is er voor 2019 een kasgeldlimiet van € 31.000,-- toegestaan. Bij het samenstellen van de begroting is er sprake van een overschot aan vlottende middelen, waardoor de ruimte dus groter is dan de genoemde limiet.

Kasgeldstroom
Er is geen sprake van een kasgeldstroom.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd > 1 jaar
Uitzettingen met een rentetypische looptijd langer dan 1 jaar vinden niet plaats.

Langlopend vreemd vermogen
Er is geen sprake van langlopend vreemd vermogen, noch van een behoefte hieraan. Derhalve zijn er met betrekking tot de langlopende schulden geen problemen te verwachten in het kader van de wet Fido.

2.2.3 Bedrijfsvoering
Bij het overdragen van de bedrijfsvoering van de crematoria aan Crematoria Twente B.V. (CT) per 1 januari 2000 zijn ook de meeste functies van een normale bedrijfsvoering bij het OLCT verdwenen. Wat overblijft is de bestuurlijke organisatie en de (financieel) administratieve organisatie. Deze laatste functie is uitbesteed, daar het OLCT geen eigen personeel (meer) in dienst heeft.
In het jaar 2004 is door het algemeen bestuur de financiële en de controleverordening vastgesteld. Deze verordeningen zijn begin 2011 opnieuw door de accountant beoordeeld. De verordeningen bleken nog te voldoen.

2.2.4 Verbonden partijen
Vanwege de bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belangen en risico's is het van belang aandacht te schenken aan rechtspersonen waarmee het OLCT een bestuurlijke en financiële band heeft.

Het Openbaar Lichaam Crematoria Twente is een gemeenschappelijke regeling waaraan 12 gemeenten in Twente en de Achterhoek deelnemen. De gemeenschappelijke regeling is laatstelijk in 2016 gewijzigd.
Het OLCT is voor haar deelnemende gemeenten een verbonden partij.

De partijen waaraan het OLCT is verbonden:

Gemeente Almelo	Gemeente Hof van Twente
Gemeente Berkelland	Gemeente Losser
Gemeente Borne	Gemeente Oldenzaal
Gemeente Dinkelland	Gemeente Tubbergen
Gemeente Enschede	Gemeente Wierden
Gemeente Haaksbergen	Crematoria Twente BV
Gemeente Hengelo	

3. Financiële begroting 2019

3.1 Overzicht van begrote

Cate-gorie	Omschrijving	Werkelijke uitgaven 2017	Geraamde uitgaven 2018	Geraamde uitgaven 2019
	0 Bestuur en ondersteuning			
	0.4 Overhead			
3.5.1	Ingeleend personeel	11.320	16.170	16.640
3.8	Overige goederen en diensten	314		
	0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten			
6.0	Exploitatiesaldo	363.390	359.225	358.515
Totaal		375.024	375.395	375.155

baten en lasten 2019

Cate-gorie	Omschrijving	Werkelijke inkomsten 2017	Geraamde inkomsten 2018	Geraamde inkomsten 2019
	0.5 Treasury			
5.1	Rente	24	395	155
5.2	Dividenden en winsten	375.000	375.000	375.000
Totaal		375.024	375.395	375.155

3.2 Toelichting op het overzicht van begrote baten en lasten 2019

Categorie	Omschrijving	Werkelijke uitgaven 2017	Geraamde uitgaven 2018	Geraamde uitgaven 2019
3.5.1	Ingeleend personeel	11.320	16.170	16.640
	Betreft:			
	Secretariaatskosten	5.000	9.475	9.750
	Accountantskosten	4.320	4.265	4.390
	Administratieve dienstverlening	2.000	2.430	2.500
	Totaal	11.320	16.170	16.640

Categorie	Omschrijving	Werkelijke uitgaven 2017	Geraamde uitgaven 2018	Geraamde uitgaven 2019
3.8	Overige goederen en diensten	314	0	0
	Betreft:			
	Bankkosten	0	0	0
	Overige kosten	314	0	0
	Totaal	314	0	0

In 2017 zijn incidentele vergaderkosten gemaakt.

Categorie	Omschrijving	Werkelijke uitgaven 2017	Geraamde uitgaven 2018	Geraamde uitgaven 2019
6.0	Exploitatiesaldo	363.390	359.225	358.515
	Dit bedrag is als volgt samen te vatten:			
	Lasten	11.634	16.170	16.640
	Baten	375.024	375.395	375.155
	Saldo	363.390	359.225	358.515
	Bestemming saldo:			
	Uitkering aan deelnemende gemeenten	363.390	359.225	358.515
		363.390	359.225	358.515

Categorie	Omschrijving	Werkelijke inkomsten 2017	Geraamde inkomsten 2018	Geraamde inkomsten 2019
5.1	Rente	24	395	155

Categorie	Omschrijving	Werkelijke inkomsten 2017	Geraamde inkomsten 2018	Geraamde inkomsten 2019
5.2	Dividenden en winsten			
	Resultaat uit deelnemingen	375.000	375.000	375.000

Op 27 februari 2014 heeft de aandeelhouder van CT, met instemming van het algemeen bestuur van het OLCT, onder meer besloten dat vanaf 2016 jaarlijks ten minste € 375.000 aan dividend wordt uitgekeerd voor zover de solvabiliteit en de uitkeringstoets dit toelaten.

3.3 Meerjarenraming 2019 - 2022

	2019	2020	2021	2022
Lasten				
Ingeleend personeel	16.640	16.873	17.109	17.349
	16.640	16.873	17.109	17.349
Baten				
Rente	155	155	155	155
Dividenden en winsten	375.000	375.000	375.000	375.000
	375.155	375.155	375.155	375.155
Saldo	358.515	358.282	358.046	357.806

Bij deze meerjarenraming is uitgegaan van een gemiddelde prijsstijging van 1,4% per jaar.
Op 27 februari 2014 heeft de aandeelhouder van CT, met instemming van het algemeen bestuur van het OLCT, onder meer besloten om vanaf 2016 jaarlijks een basisdividend van minimaal € 375.000 uit te keren aan de aandeelhouder(s) voor zover de solvabiliteit en de uitkeringstoets dit toelaten, eea. ongeacht het resultaat van CT.

4. Financiële positie

4.1 Geprognosticeerde Balans

Volgnr.	Activa	31-12-2018	31-12-2019
1.	Vaste activa		
	Financiële vaste activa	1.574.935	1.574.935
	Vlottende activa		
9.	Liquide middelen	15.743	15.743
Totaal		1.590.678	1.590.678

per 31 december 2019

Volgnr.	Passiva	31-12-2018	31-12-2019
2.	Reserves en voorzieningen.		
	Reserve deelneming	1.574.935	1.574.935
	Overige reserves	15.743	15.743
Totaal		1.590.678	1.590.678

4.2 Toelichting geprognosticeerde balans per 31 december 2019

Activa

Vaste activa

Het betreft de aandelen van Crematoria Twente B.V.

Vlottende activa

De liquide middelen zijn berekend als het saldo van de passiva-posten minus de vaste activa.

Passiva

Overige reserves

De reserves bestaan uit de reserve deelneming (de 100% deelneming in Crematoria Twente BV) en de algemene reserve.

4.3 Staat van reserves en voorzieningen

Naam reserve/voorziening	Saldo 31-12-2018	Vermeer-deringen 2019	Vermin-deringen 2019	Saldo 31-12-2019
1	5	7	8	9
Reserves				
Reserve deelneming	1.574.935	0	0	1.574.935
Algemene reserve	15.743	0	0	15.743
Totaal	1.590.678	0	0	1.590.678

4.4 Financiële kengetallen

Het BBV kent een vijftal voorgeschreven financiële kengetallen. Voor zover van toepassing zijn deze hieronder opgenomen voor het Openbaar Lichaam Crematoria Twente.

Kengetal	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Netto schuldquote	4%	4%	5%	5%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	4%	4%	5%	5%
Solvabiliteitsratio	100%	100%	100%	100%
Structurele exploitatieruimte	96%	96%	95%	95%

Gezien de beperkte omvang van de gemeenschappelijke regeling is geen beoordeling en normering van de kengetallen opgenomen. Er is sprake van een beperkte exploitatie en balans.
Er is een structureel positief resultaat door de dividenduitkering vanuit het resultaat van de deelneming.
De uitkering van het positieve exploitatiesaldo aan de deelnemende gemeenten in de gemeenschappelijke regeling is niet als last opgenomen.

Netto schuldquote
Dit kengetal is de netto schuld ten opzichte van de totale inkomsten. Deze netto schuldquote geeft een indicatie van het aandeel rentelasten en aflossingen op de exploitatie. Hoe hoger de schuld, des te meer rente en aflossing. Daardoor wordt de begroting minder flexibel.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Indien een deel van de schuld is aangetrokken om leningen aan derden mee te financieren worden deze ten opzichte van het vorige kengetal buiten beschouwing gelaten.

Solvabiliteitsratio
Dit is het eigen vermogen ten opzichte van het totaal vermogen.
De solvabiliteitsratio geeft de mate aan waarmee de bezittingen zijn betaald met eigen vermogen.

Structurele exploitatieruimte
Dit kengetal is het saldo van de structurele baten en lasten ten opzichte van de totale inkomsten.

Aldus vastgesteld door het algemeen bestuur

van het

OPENBAAR LICHAAM CREMATORIA TWENTE

Enschede,

De voorzitter, De secretaris,

J.H.M. Robben P. Vermeulen-Borsje

Area Development Twente

GRONDEXPLOITATIE 2018

Openbaar rapport

Datum: 16 maart 2018

Inhoudsopgave

DEEL 1 - GRONDEXPLOITATIE ADT 2018 (OPENBAAR) **1**

MANAGEMENTSAMENVATTING **2**

1 INLEIDING **13**

1.1 AANLEIDING 13
1.2 LEESWIJZER 16

2 UITGANGSPUNTEN GRONDEXPLOITATIE **17**

2.1 EXPLOITATIEGEBIED ADT 17
2.2 FINANCIËLE PARAMETERS 18
2.3 BOEKWAARDEN 21
2.4 BOVENPLANSE INVESTERINGEN 22
2.5 SUBSIDIES EN BIJDRAGEN 23
2.6 NIET-GESPRONGEN-EXPLOSIEVEN (NGE) 23
2.7 PLANKOSTEN 24
2.8 BEHEER VASTGOED EN TERREINEN 27
2.9 FISCALE ASPECTEN 30
2.10 SYSTEMATIEK EN WAARDERING KAVELS EN BESTAAND VASTGOED 31

Bijlage 1 - Plankaarten
Overzicht deelgebieden (2015)
Definitief Ontwerp EHS (2014)
Ontwerpverkaveling ’t Vaneker (2013)
Actuele verkaveling ’t Vaneker (2018)
Ontwikkelingsplan ’t Vaneker (2018)
Definitief Ontwerp Fokkerweg (2013)
Actuele verkopen Fokkerweg (2017)

Deel 1 - Grondexploitatie ADT 2018 (openbaar)

Managementsamenvatting

Over de wijzigingen in de grondexploitatie rapporteert ADT elk jaar. Deze herziening is de '*Grondexploitatie ADT 2018*'.

Ten opzichte van vorig jaar is er bij de herziening van de grondexploitatie 2018 sprake van een fors verbeterd resultaat.

Vanwege BBV-voorschriften (Besluit Begroting en Verantwoording) valt de presentatie van het resultaat van ADT in drie delen uiteen. Een deel heeft betrekking heeft op de *'Grondexploitatie ADT 2018'*, een deel op de *'Luchthavenexploitatie Twente Airport'* en een deel betreft de *'Vastgoedexploitatie Overige Baten & Lasten'* van ADT.

De baten en lasten in het kader van de grondexploitatie ADT worden geactiveerd en (uiteindelijk) goedgemaakt door opbrengsten uit verkoop van grond, dan wel door subsidies en overige inkomsten. De baten en lasten van de luchthavenexploitatie en de overige baten en lasten worden niet geactiveerd en drukken daarmee rechtstreeks op het resultaat.

Belangrijke gebeurtenissen in 2017

Deelgebied Noord / Technology Base
In lijn met het advies van de 'Commissie van Wijzen' ('Commissie Wientjes') is er veel gebeurd om *Technology Base* tot ontwikkeling te brengen en nieuwe initiatieven te faciliteren. Dat wordt steeds meer zichtbaar op de locatie zelf. Een groeiend aantal bedrijven vestigt zich op *Technology Base*. De oude F16-shelters worden getransformeerd tot vaste, inspirerende onderkomens voor innovatieve bedrijven en de locatie en de start- en landingsbaan wordt steeds meer gezien als dé proef- en testlocatie voor vliegtuigen en unmanned systems. Binnen het cluster *Safety & Security* is met de *Risk Factory en het Safety Fieldlab* een stevige basis gelegd voor samenwerking tussen kennisinstellingen en de veiligheidsregio Twente. Ontwikkelingen die goed passen op *Technology Base*, waardoor de economische impact verder vergroot wordt.
Het College van Gedeputeerde Staten van Overijssel heeft op 1 maart 2017 het *Luchthavenbesluit Twente Airport* vastgesteld. Met het luchthavenbesluit wordt onder meer een vliegfunctie gerealiseerd voor zakelijk en recreatief vliegverkeer, en vliegverkeer voor ontmanteling van en onderhoud aan vliegtuigen als onderdeel van de gebiedsontwikkeling *Technology Base*. Het luchthavenbesluit is op 30 maart 2017 in werking getreden. In april 2017 landde het eerste vliegtuig, een Airbus A340-300, dat door Aircraft End-of-Life Solutions (AELS) op *Twente Airport* is ontmanteld. In december dat jaar heeft eveneens een Boeing 747-400 haar laatste vlucht naar *Twente Airport* gemaakt. Dit is het grootste passagierstoestel dat ooit op deze regionale luchthaven is geland.

De kracht van de ontwikkeling van *Technology Base* ligt in het integraal benaderen van het bedrijvenpark en de luchthaven. Het unieke profiel, zoals vastgelegd in het 'Plan van Aanpak Wientjes', blijft het kader voor het totale noordelijke deelgebied. In maart 2018 is het bestemmingsplan vastgesteld.

Nu het gebied op koers ligt voor het realiseren van de ambities gesteld in het 'Plan van Aanpak Wientjes' om *Technology Base* te ontwikkelen tot dé 'iconische internationale ontwikkel-, demonstratie- en productiezone voor Advanced Materials and Manufacturing', is in april 2017 door de colleges van GS en B&W een heroriëntatieproces gestart om te bepalen welke rol en positie de overheden willen (blijven) innemen ten aanzien van de gebiedsontwikkeling *Technology Base* (bedrijvenpark en de luchthaven) en de andere deelgebieden. Tevens wordt nader bepaald hoe de governance verder vorm krijgt voor de doorontwikkeling van *Technology Base* en de andere deelgebieden.

Werkparken

Voor de werkparken *De Strip en Oostkamp* (in eigendom van de familie Van Eck), de *Deventerpoort* én de *EHS* (de 'nieuwe natuur') is het bestemmingsplan '*Middengebied*' in procedure gebracht. In maart 2018 is het bestemmingsplan vastgesteld.

De ontwikkelopgave voor de bedrijfsenclave *Deventerpoort* past niet meer binnen de door de gemeente bijgestelde regionale programmering bedrijventerreinen. Om die reden wordt voor *Deventerpoort* gezocht naar een andere invulling. De functie van bedrijventerrein wordt op termijn beëindigd en de huidige huurovereenkomsten worden niet meer verlengd. Eind 2017 zijn de eerste stappen gezet voor het uitvoeren van een marktverkenning naar alternatieve invullingen die bijdragen aan het imago van het hele gebied.
Bijzonderheid was verder nog de (eerder niet beoogde) verkoop van de 'Portiersloge' (entreegebouwtje *Deventerpoort*) aan de heer Van Eck.

Nadat in 2015 al het projectafwijkingsbesluit (PAB) en de omgevingsvergunning voor Hangar 11 onherroepelijk werden, is inmiddels ook voor *De Strip* (middels een PAB) omgevingsvergunning verleend. Het beroep hiertegen is door de Raad van State verworpen waarmee de omgevingsvergunning onherroepelijk wordt De ontwikkeling van het gebied kan de komende jaren een belangrijke bijdrage gaan leveren aan het vergroten van de werkgelegenheid. Als het bestemmingsplan onherroepelijk is geworden, zal ook nog de laatste termijn van de koopprijs ontvangen worden.

Woonparken

In 2017 is er een voortgaand proces geweest gericht op het eventueel 'ontvlechten' van de woonparken *'t Vaneker Zuidkamp* en *Prins Bernhardpark*. Het proces was erop gericht om de gemeente Enschede een besluit voor te leggen om te kunnen overgaan tot overname van deze woongebieden van ADT. Bij een instemmend besluit zou de gemeente de verdere verkoop van kavels en panden én de herinrichting van de gebieden gaan exploiteren in de komende jaren. Echter, inmiddels heeft de gemeente het besluit genomen om de verdere ontwikkeling van beide woonparken blijvend door ADT te laten uitvoeren.

't Vaneker Zuidkamp

Voor *'t Vaneker (Zuidkamp en De Schil)* is het wijzigingsplan *'t Vaneker 2013 herziening 1 – wijziging 1* gereed om vrijgegeven te worden voor procedure. De wijziging is een vervolg op de herziening in 2016 van het bestemmingsplan *'t Vaneker 2013* en betreft uitsluitend een wijziging van de 'verbeelding' (aanpassingen groen-woonbestemming, aanduiding maximum aantal wooneenheden per gebied, kleine aanpassingen bouwgrenzen).

In navolging van het Ontwikkelingsplan (2012) heeft in *'t Vaneker* voor diverse plandelen verdere planuitwerking, met verkoop van kavels en panden, plaatsgevonden. De reeds ingezette 'kwaliteitsverbetering' van het gebied heeft verder vorm gekregen

door het beter situeren van kavels (aandacht voor bouwvlakken, bestaande bomen et cetera), het afstemmen van de kavels op de marktvraag (gewenste afmetingen), het aanpassen van groenstructuren en het, waar mogelijk, woonrijp maken van het gebied.

De verkoop van bestaande panden in *'t Vaneker Zuidkamp* verloopt nog steeds zeer voorspoedig. In 2017 zijn 10 panden geleverd (aktepassering), waarmee er in totaal nu 24 panden verkocht zijn. Daarmee resteren er nog 7 panden, waarvan voor 1 pand al een verkoopovereenkomst is getekend en voor 2 panden onderhandelingen plaatsvinden.
Ook de kavelverkoop kent goede resultaten. Nadat in 2016 de eerste 3 kavels zijn geleverd in *'t Vaneker Zuidkamp*, heeft in 2017 levering plaatsgevonden van 12 kavels en zijn er daarnaast nog 9 koopcontracten getekend (naar verwachting levering in 2018). Verder zijn er nog veel reserveringen (per 1 maart zijn er 17 kavels onder optie), waarmee de actuele verkoopvoorraad nog slechts 3 kavels betreft. Dit is mede aanleiding om in 2018 zijn twee nieuwe verkoopronden te plannen.
Dit alles is nog exclusief de verkopen en reserveringen in het gemeentelijke deel van *'t Vaneker* (*'De Schil'*).

Nadat al in 2015 een verkoopovereenkomst met Hegeman Bouwontwikkeling was afgesloten voor de verkoop van *'Parkwonen fase 1'*, heeft in 2017 de aktepassering plaatsgevonden. De bouw van 8 'parkwoningen' is inmiddels in uitvoering en ook de verbouw van het pand Z17 (tot 5 wooneenheden) is in een gevorderd stadium.
Verder is ook de contractvorming voor *'Parkwonen fase 2'* in een afrondende fase en kan binnenkort de verkoopovereenkomst worden getekend. De bouw van 12 'parkwoningen' in deze fase zal naar verwachting in 2019 starten.

In de volgende tabel is de stand van zaken betreffende de verkoop van kavels en panden in de woonparken weergegeven.

Tabel: Overzicht verkopen kavels en panden woonparken (& kavels 't Vaneker De Schil)

Verkoopoverzicht Kavels & Panden Woonparken	**totaal**	**verkocht** t/m **2016**	**verkocht** in **2017**	**ovk** 1) per 1-3-2018	**optie** per 1-3-2018	**overig in verkoop** 1-3-2018	nog niet in verkoop
't Vaneker De Schil							
kavels (niet ADT)	***83***	*9*	*12*	*6*	*11*	*4*	*41*
't Vaneker Zuidkamp							
kavels	**89**	3	12	9	17	4	44
panden	**31**	14	10	1	-	3	3
kavels Parkwonen	**24**	-	8	12	-	-	4
pand Parkwonen	**1**	-	1	-	-	-	-
Fokkerweg							
kavels	**13**	6	4	2	1	-	-
Prins Bernhardpark							
kavels	**21**	-	3	5	6	7	-
panden	**5**	-	2	-	-	3	-
Overmaat							
kavels	**2**	2	-	-	-	-	-
panden	**2**	2	-	-	-	-	-
Totaal kavels ADT	**188**	**27**	**40**	**29**	**24**	**17**	**51**

1) ovk = koopovereenkomst, met ontbindende voorwaarden voor verkoop eigen woning

Fokkerweg
Voor de woonkavels aan de *Fokkerweg* geldt dat de verkoop volgens planning verloopt. Na de levering (aktepassering) van de eerste kavel in 2015, gevolgd door 5 kavels in 2016, heeft in 2017 de levering van 4 kavels plaatsgevonden.
Van de resterende 3 kavels is er voor 2 kavels een (concept-)koopcontract afgesloten en is de laatste kavel onder optie. De verwachting is dan ook dat eind 2018 alle kavels aan de *Fokkerweg* geleverd zullen zijn.

Prins Bernhardpark
De woonkavels in *Prins Bernhardpark* zijn in 2016 bouwrijp gemaakt en vervolgens in verkoop gegaan. Inmiddels zijn drie kavels geleverd (akte gepasseerd), is er voor vijf kavels een koopovereenkomst afgesloten en zijn er zes kavels onder optie. Er zijn nog zeven kavels beschikbaar (in verkoop).

In 2017 zijn twee bestaande panden verkocht (PBP 14 en PBP 19). Voor de overige drie panden wordt nog uitgegaan van een langere verkoopfasering (circa 2021).

Ecologische Hoofdstructuur (EHS)
De realisatie van deelgebied *Ecologische Hoofdstructuur (EHS)* was eind 2015 al afgerond. Het natuurgebied is na een feestelijke opening op 10 april 2016 opengesteld voor het publiek.
Het beheer van het gebied valt onder verantwoordelijkheid van de eigenaar van het gebied, de provincie Overijssel. ADT is in 2016 en 2017, in opdracht van de provincie, nog toezichthouder geweest op de uitvoering van het beheer.
In 2017 is het 'zichtbaar maken van de Cultuurhistorie' van het gebied verder vormgegeven en zijn door ADT nog enkele werkzaamheden verricht (onder andere invulling bewegwijzering en engineering uitkijktoren).

Niet-gesprongen-explosieven (NGE)
Tot slot zijn er ook in 2017 weer werkzaamheden 'detectie en ruiming van niet-gesprongen-explosieven' (NGE) door Defensie uitgevoerd in *Deelgebied Noord / Technology Base*.

Herziening grondexploitatie per 1-1-2018

Technology Base
Voor *Deelgebied Noord / Technology Base* wordt uitgegaan van de ontwikkeling van 'AMM/HTSM bedrijvigheid' ('Advanced Materials and Manufacturing' als onderdeel van 'High Tech Systems and Materials'), de ontwikkeling van de sector Safety en Security (*Twente Safety Campus*) en het ontwikkelen en testen van drones en toepassingen (Unmanned Systems) en luchthavengebonden bedrijvigheid.

ADT verricht als huidige eigenaar van het gebied, alle ontwikkel- en exploitatieactiviteiten, zowel voor de investeringen in het bestaande vastgoed als voor het bouwrijp maken van de uit te geven bedrijfskavels en verdere inrichting van het gebied.

Tevens voert ADT de exploitatie van de luchthaven *Twente Airport*.

Uitgangspunt voor *Deelgebied Noord / Technology Base* is een programmatische invulling op basis van het mogelijk gemaakte bebouwde oppervlak (124.000 m2 footprint) in het bestemmingsplan, zijnde:

- 50.000 m2 footprint AMM-gebied
- 19.000 m2 footprint Safety and security
- 5.000 m2 footprint Unmanned (drones)
- 50.000 m2 footprint luchthaven gebonden bedrijvigheid (luchthavenexploitatie)

Marktonderzoek
In februari 2017 is onderzoeksbureau Buck Consultants met geactualiseerde gegevens gekomen voor de marktbehoefte bedrijvigheid. De conclusie uit het onderzoek is dat er tot 2026 behoefte is aan circa 95.000 m2 tot 175.000 m2 footprint. (AMM Unmanned, Safety and Security en luchthavengebonden bedrijvigheid). De looptijd van de grondexploitatie is tot 2029; voor deze periode is van een lager aantal uit te geven m² per jaar uitgegaan dan in dit marktonderzoek is aangegeven; de programmatische invulling valt dus binnen de marktbehoefte.

Luchthavengebied
Vanaf 2016 wordt voor de exploitatie van het luchthavengebied een afzonderlijke luchthavenexploitatie opgesteld, waarin de uitgaven en inkomsten vanuit het vliegen, de verhuur van bestaande panden en de kaveluitgifte inzichtelijk worden gemaakt. De luchthavenexploitatie wordt gelijktijdig met de grondexploitatie herzien en maakt eveneens onderdeel uit van de begroting van ADT.

Resultaat en verschillen
De grondexploitatie ADT 2018 gaat uit van een exploitatiegebied van 483 hectare. Het plansaldo bedraagt circa € 17,1 miljoen negatief op netto contante waarde (NCW) per 1-1-2018. Daarmee is het resultaat van de grondexploitatie met bijna € 1,2 miljoen verbeterd ten opzichte van de grondexploitatie per 1-1-2017.

Onderstaand worden de voornaamste verschillen ten opzichte van de grondexploitatie 2017 benoemd. Per onderdeel wordt aangegeven of het effect op het resultaat van de grondexploitatie voordelig, nadelig of neutraal is:

1. De kosten voor nutsvoorzieningen (met name elektra) in *Deelgebied Noord / Technology Base* zijn toegenomen. Nadat eerder werd uitgegaan van het blijven gebruiken van de bestaande netwerken (in relatie tot beperkte uitgifte van bedrijfskavels), wordt in de grondexploitatie 2018 gerekend met het vernieuwen van de netwerken c.q. hoofdtracés (nadeel).

2. In deelexploitatie *Deelgebied Noord / Technology Base* zijn budgetten toegevoegd voor een bijdrage aan de bouw van een 'Centraal Ontvangstgebouw' en een 'Poortgebouw' ter facilitering van de 'algemene voorzieningen' op *Technology Base* (nadeel).

3. Vooral als gevolg van meer te ontwikkelen bedrijfskavels op *Technology Base* (AMM) zijn de opbrengsten in *Deelgebied Noord / Technology Base* toegenomen (voordeel).

4. De 'plankosten projectorganisatie ADT' zijn fors verhoogd. In de grondexploitatie 2017 was nog het uitgangspunt dat de projectorganisatie na 2017 snel zou worden afgebouwd. Na besluitvorming om *Deelgebied Noord / Technology Base* langjarig in exploitatie te houden (door ADT of door een nieuwe projectorganisatie) en het

vooralsnog niet overgaan tot 'ontvlechting van de woonparken' (géén overdracht naar de gemeente), wordt er nu vanuit gegaan dat er een projectorganisatie tot en met 2029 (eindjaar grondexploitatie ADT) in stand blijft (nadeel).

5. De plankostenramingen voor de deelprojecten zijn aangepast. Voor het totaal van de grondexploitatie ADT zijn de plankosten toegenomen (nadeel).

   Vooral in *Deelgebied Noord / Technology Base* nemen de plankosten toe, een en ander in relatie tot het langer in exploitatie houden van het gebied (nadat de verkoop aan Schipper Bosch in 2017 niet is doorgegaan), de toename van de te ontwikkelen bedrijfskavels en meer werkzaamheden voor de herinrichting van het gebied (bijvoorbeeld transitie nutsvoorzieningen). Verder is er nog steeds personele inzet vereist voor de (afronding van de) planologische procedures en zal ook het acquireren en faciliteren van 'nieuwe vestigers' blijvend veel inzet vergen (nadeel).

   In *'t Vaneker Zuidkamp* nemen de plankosten ook toe, zij het in minder mate (en met een uitzondering voor communicatie en marketing, waarvoor de kosten lager uitvallen). Voor met name voor projectmanagement, begeleiding uitgifte (ADT en makelaars), ontwerp (uitwerking varianten verkavelingen) en diverse ondersteuning (kadastraal, juridisch) zijn de kosten toegenomen (nadeel).

   De plankosten voor *Fokkerweg* en *Prins Bernhardpark* zijn substantieel verlaagd, dit in verband met de gunstige ontwikkeling van beide woonparken (voorspoedige verkopen, vrijval plankosten na de grotendeels voltooide herinrichting) (voordeel).

6. Er is een rentevoordeel behaald door de lagere reële rentetarieven en een beter treasury-resultaat dan vooraf begroot in 2017 (voordeel).

7. De opbrengstwaarden van de woonkavels en de panden in *'t Vaneker Zuidkamp* zijn hoger als gevolg van het verder aantrekken van de markt en een in 2018 te verwachten bovengemiddelde verkoop (inclusief levering van kavels en panden waarvoor in 2017 koopovereenkomsten zijn getekend) (voordeel).

8. De afdrachten aan *Fonds Bovenwijks* (deelexploitatie 4) zijn hoger als gevolg van meer uitgeefbaar bedrijventerrein in *Deelgebied Noord / Technology Base* en meer uitgeefbaar woongebied in *'t Vaneker Zuidkamp* (nadeel).

9. Er is een nieuwe beheerraming (beheer terrein, beheer en verhuur vastgoed, beheerorganisatie) opgesteld voor *Deelgebied Noord / Technology Base*, gericht op de implementatie van een 'Parkmanagementorganisatie'. Doordat er steeds meer gebied in ontwikkeling komt, zal er steeds meer beheer nodig zijn, waarbij er tevens een doelstelling is voor een hogere kwaliteit (uitstraling van het totale gebied). De opbrengsten stijgen door hogere servicekosten uit de verhuur. Ook voor de overige (nog actieve) deelgebieden zijn de beheerramingen geactualiseerd. Per saldo is kent de beheerexploitatie een nadeliger resultaat (nadeel).

10. Voor het detecteren en ruimen van 'niet-gesprongen-explosieven' (NGE) zijn, voor de onderdelen waarvoor het Rijk niet verantwoordelijk is, extra budgetten opgenomen (nadeel).

In de volgende tabel is aangegeven hoe het totale verschil van het resultaat, ten opzichte van de grondexploitatie 2017, verdeeld is over de deelexploitaties.

Tabel: Totale verschillen tussen de grondexploitaties 2017 en 2018
(verschil netto contante waarde per deelexploitatie in miljoen €)

Verschillen netto contante waarde (NCW) per 1-1-2018		**GREX 2017** p.p. 1-1-2017	**GREX 2017** p.p. 1-1-2018	**GREX 2018** p.p. 1-1-2018	**verschil** p.p. 1-1-2018
expl1	Boekw/verplichtingen	-33,0	-33,0	-32,8	0,2
expl2	Saneren	2,2	2,2	2,0	-0,3
expl3	Strategische verwerving	-1,1	-1,1	-1,1	0,0
expl4	Fonds Bovenwijks	0,0	0,0	0,0	0,0
expl5	Deelgeb. Noord t/m 2014	-5,4	-5,4	-5,3	0,1
expl6	Dlg.Noord/TecBT vanaf 2015	0,4	0,4	-0,8	-1,1
expl7	EHS	0,0	0,0	0,0	0,0
expl8	De Strip & Oostkamp	1,7	1,7	1,8	0,0
expl10	Deventerpoort	-2,2	-2,2	-2,4	-0,3
expl11	Fokkerweg	0,6	0,6	0,6	0,0
expl12	Prins Bernhardpark	1,7	1,7	2,7	1,0
expl13	Overmaat	0,8	0,8	0,8	0,0
expl14	't Vaneker Zuidkamp	15,9	15,9	17,5	1,6
Totaal verschil NCW per 1-1-2018		**-18,3**	**-18,3**	**-17,1**	**1,2**

Grondexploitatie en jaarrekening

De grondexploitatie had een geprognosticeerd tekort van -/- € 18,3 miljoen op NCW per 1-1-2017. In afwijking van voorgaande jaren is dit tekort *niet* met een jaar rente bijgesteld. De omslagrente van de grondexploitatie ADT, voor de bepaling van de netto contante waarde in 2017, was namelijk 0%.
Hiermee blijft het tekort van de *grondexploitatie 2017* (voor herziening, maar op NCW 1-1-2018) eveneens -/- € 18,3 miljoen. Het geprognosticeerde exploitatietekort van de *grondexploitatie 2018* bedraagt -/- € 17,1 miljoen (NCW 1-1-2018). Dit houdt in dat er een verbetering van het resultaat plaatsvindt. Het verschil bedraagt + € 1.173.974.

Het verloop van het tekort vanaf 2011

ADT heeft conform de BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) het geprognosticeerde tekort, als gevolg van de bijstelling van de plannen ten gevolge van de recessie (Ontwikkelingsplan 2012), van **€ 10.852.118** in de *jaarrekening over 2011* aan de (verlies)voorziening Onderhanden Werk gedoteerd.

In de *jaarrekening 2012* is de (verlies)voorziening Onderhanden Werk opgehoogd met **€ 436.701** (voornamelijk renteverschil), op basis van het resultaat van de grondexploitatie 2013.

In de *jaarrekening 2013* is de (verlies)voorziening Onderhanden Werk opgehoogd met **€ 118.705** (voornamelijk renteverschil), op basis van het resultaat van de grondexploitatie 2014.
Daarnaast was ten tijde van het vaststellen van de *jaarrekening 2013* (voorjaar 2014) ook al bekend dat gestopt zou worden met de verdere ontwikkeling en exploitatie van de commerciële burgerluchthaven en dat dit een negatief resultaat van circa € 6,5 miljoen tot gevolg zou hebben. Daarom is hiervoor al in de *jaarrekening 2013* de (verlies)voorziening aangepast, ondanks dat dit effect niet in de grondexploitatie 2014 was opgenomen. Met het verwachte financiële effect van het 'stoppen van de commerciële burgerluchthaven' zou de grondexploitatie op een tekort uitkomen van circa -/- € 18 miljoen. Afgesproken is daarom om de (verlies)voorziening Onderhanden Werk op **€ 18,0 miljoen** in de *jaarrekening 2013* op te nemen.

In de *jaarrekening 2014* is de (verlies)voorziening Onderhanden Werk derhalve alleen nog met het resterende verschil aangepast. Op basis van het resultaat van de grondexploitatie 2015 van -/- € 18.017.705 (NCW 1-1-2015) was de benodigde ophoging van de (verlies)voorziening Onderhanden Werk derhalve nog **€ 17.705**.

In de *jaarrekening 2015* is de (verlies)voorziening Onderhanden Werk opgehoogd met **€ 282.482** (voornamelijk renteverschil), op basis van het resultaat van de grondexploitatie 2016.
Dit verschil is samengesteld uit de volgende twee effecten:

- het rente-effect (1,34% in 2015) over het resultaat van de grondexploitatie 2015 (NCW € 18.017.705 per 1-1-2015) resulteert in een extra benodigde voorziening van **-/- € 241.437**
- de overige wijzigingen in de herziening van de grondexploitatie per 1-1-2016 resulteren nog in een negatief effect van **-/- € 41.044**

In de *jaarrekening 2016* is de (verlies)voorziening Onderhanden Werk, op basis van het resultaat van de grondexploitatie ADT 2017 van -/- € 18.250.050, verlaagd met **€ 50.136**.

In de *jaarrekening 2017* is de (verlies)voorziening Onderhanden Werk nu, op basis van het resultaat van de grondexploitatie ADT 2018 van -/- € 17.076.076, verlaagd met **€ 1.173.975**.
In de volgende tabel zijn de uitgaven, inkomsten en resultaten van de totale grondexploitatie 2018 weergegeven.

Tabel: Uitgaven, inkomsten, resultaten grondexploitatietotaal per 1-1-2018

UITGAVEN (1-1-2018)	**Totaal**	**Gerealiseerd**	**Nog**
verwerving	-33.703.825	-31.711.609	-1.992.216
sloopkosten	-5.547.535	-2.262.898	-3.284.638
milieu en saneren	-5.516.946	-1.845.537	-3.671.408
hoofdinfra	-8.555.663	-1.000.365	-7.555.298
bouwrijp maken	-9.232.158	-2.495.409	-6.736.749
woonrijp maken	-6.299.126	-1.891.068	-4.408.058
natuur	-1.773.497	-1.459.447	-314.050
plankosten projectorganisatie ADT	-24.782.911	-20.536.272	-4.246.639
plankosten projecten	-26.452.738	-17.834.906	-8.617.832
plankosten aanbesteding luchthaven	-3.931.608	-3.931.608	-
beheerkosten	-17.470.238	-10.405.075	-7.065.162
fondsen en verrekeningen	-6.154.659	-3.554.099	-2.600.560
Totaal	**-149.420.903**	**-98.928.293**	**-50.492.610**

INKOMSTEN (1-1-2018)	**Totaal**	**Gerealiseerd**	**Nog**
woningbouw	36.753.458	7.392.508	29.360.950
economie en leisure	16.462.701	1.511.316	14.951.385
zorg/resort/overige voorzieningen	865.081	604.527	260.554
bestaand vastgoed	26.586.818	11.837.500	14.749.318
natuur/agrarisch gebruik	4.363.675	4.143.881	219.794
subsidies/bijdragen	20.534.012	20.367.345	166.667
fonds bovenwijks	3.527.563	807.292	2.720.270
inkomsten beheer	13.252.233	5.716.636	7.535.597
verrekeningen	165.300	97.850	67.450
luchthaven	-	-	-
overig	13.107.112	13.107.112	-
Totaal	**135.617.952**	**65.585.967**	**70.031.986**

Saldo nominaal	**-13.802.951**	**-33.342.326**	**19.539.375**
Index uitgaven	-4.750.728		-4.750.728
Index inkomsten	7.241.288		7.241.288
Saldo geïndexeerd	-11.312.390		22.029.936
Rente	-10.344.203		-10.344.203
Saldo Eindwaarde (31-12-2029)	-21.656.593		
Saldo Netto Contante Waarde (1-1-2018)	**-17.076.076**		

In de volgende figuur is de boekwaardeontwikkeling weergegeven. Deze is opgebouwd uit de jaarlijkse kosten en opbrengsten ('kasstroom'), inclusief indexatie (exclusief rente). Uit de figuur kan worden afgeleid dat de maximale financieringsbehoefte vanuit de grondexploitatie circa € 38 miljoen bedraagt (nog zonder bijdragen van de aandeelhouders aan het totale tekort).

Figuur: Boekwaardeontwikkeling, kasstroom Grex totaal (exclusief 't Vaneker De Schil)

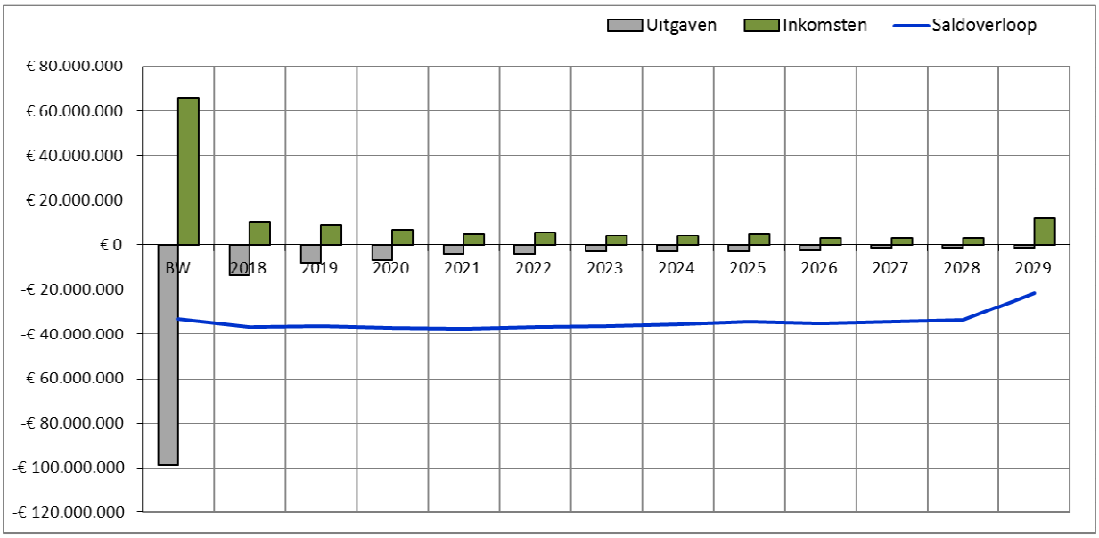

Dit maximum (tekort) doet zich voor in 2021, maar wordt ook in andere jaren dicht benaderd. De kasstroom geeft een zeer vlak verloop en beweegt zich van 2018 tot en met 2028 tussen de -/- € 34 miljoen en genoemd tekort in 2021. In het laatste jaar 2029 vindt dan nog de daling naar de eindwaarde van -/- € 21,6 miljoen plaats.
De komende vijf jaren zijn de kosten en inkomsten (gemiddeld) in evenwicht, waarbij mogelijk alleen nog in 2018 sprake is van meer kosten dan inkomsten.
In de daaropvolgende periode van 2023 tot en met 2028 zijn de inkomsten gemiddeld € 1,5 miljoen hoger dan de uitgaven. In het laatste jaar 2029 zijn de kosten nog beperkt (circa € 1,2 miljoen), terwijl de inkomsten (waarin ook de berekende 'verkoopwaarde panden' van *Deelgebied Noord / Technology Base* is opgenomen) zeer hoog zijn (circa € 11,8 miljoen).

Uiteindelijk komt de grondexploitatie in het eindjaar 2029 uit op een tekort van circa € 21,7 miljoen. Dit komt, omgerekend met een discontovoet van 2,0%, overeen met een tekort van circa € 17,1 miljoen op netto contante waarde per 1-1-2018, ofwel het resultaat van de grondexploitatie zoals dat in de huidige herziening gepresenteerd wordt.

In de volgende figuur is de boekwaardeontwikkeling van de grondexploitatie ADT 2018 opnieuw weergegeven, nu in combinatie met de boekwaardeontwikkeling uit de vorige grondexploitatie (per 1-1-2017).
Evenals in de grondexploitatie 2017 is ook in de grondexploitatie 2018 sprake van een gelijkmatig saldoverloop. De maximale financieringsbehoefte is in de grondexploitatie 2018 echter lager dan in de grondexploitatie 2017 was voorzien (circa € 37,4 miljoen ten opzichte van € 44,3 miljoen).

Figuur: Kasstroom Grex Totaal per 1-1-2018 in combinatie met de kasstroom per 1-1-2017

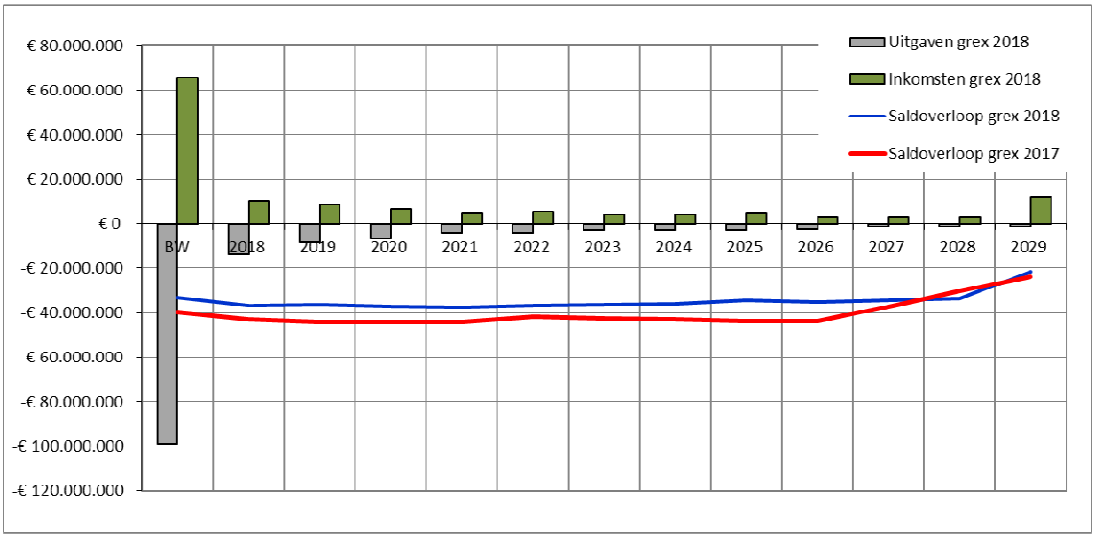

Verder is uit de figuur af lezen dat de gerealiseerde boekwaarde per 31-12-2017 (startpunt blauwe lijn, circa -/- € 33,3 miljoen) lager is uitgevallen ten opzichte van de verwachting in de grondexploitatie 2017 (startpunt rode lijn, circa -/- € 39,7 miljoen). De verklaring hierbij is dat er in 2017 fors minder kosten (€ 4,3 miljoen) zijn gemaakt én fors meer opbrengsten (€ 2,1 miljoen) zijn behaald dan in de grondexploitatie 2017 werd verwacht.
De lagere kosten in 2017 zijn met name veroorzaakt bij de onderdelen verwerving (geen verwerving en nabetalingen, geen afkoop huurrecht en contracten), saneren (milieu) en het bouw- en woonrijp maken inclusief hoofinfra (rotonde N737 nog geen afrekening, uitkijktoren en bewegwijzering *EHS*, maatregelen *Braakweg*, ontvlechting en nieuwe nutsvoorzieningen *Noord/TecBT* en *De Strip & Oostkamp*, diversen woonparken). Voor al deze kosten geldt dat in de grondexploitatie 2018 een klein deel is vrijgevallen (bijvoorbeeld minder risico's in *Prins Bernhardpark*) en dat de meeste budgetten zijn doorgeschoven naar komende jaren.
De hogere opbrengsten in 2017 zijn met name het gevolg van eerdere verkopen in *Prins Bernhardpark* (3 kavels en pand PBP14 waren pas in 2018 opgenomen) en *'t Vaneker Zuidkamp* (11 panden in plaats van de verwachte 5 panden geleverd, met een hogere opbrengst dan geraamd).

<u>Risicoanalyse</u>
Voor de grondexploitatie ADT is een risicoanalyse uitgevoerd. Naast dat er onvoorzien wordt opgenomen in de grondexploitatie (tot 10% onvoorzien) wordt er elk jaar een integrale risicosimulatie opgesteld. In deze simulatie worden zowel bijzondere gebeurtenissen, als spreidingsrisico's van eenheidsprijzen en grondprijzen opgenomen.

De risicoanalyse wijst uit dat, om bovengenoemd resultaat met 90% zekerheid te kunnen halen, er een risicoreserve nodig is van € 8 miljoen (NCW 1-1-2018).
In de grondexploitatie 2017 was de benodigde reserve nog € 7,6 miljoen, wat betekent dat het risicoprofiel voor de grondexploitatie per 1-1-2018 toeneemt met € 0,4 miljoen.

Voor de risico's in de luchthavenexploitatie wordt een separate risicoreservering aangehouden. Op basis van de huidige inzichten bedraagt de risicoreservering voor de luchthavenexploitatie circa € 1,5 miljoen. Per 1-1-2017 was dit nog € 1,4 miljoen.

De in totaal door de provincie en de gemeente aan te houden risicoreservering voor zowel de grondexploitatie als de luchthavenexploitatie bedraagt daarmee per 1-1-2018 € 9,5 miljoen ten opzichte van € 9,0 miljoen een jaar eerder.

Ten opzichte van de huidig benodigde risicoreservering van € 9,5 miljoen wordt aanbevolen de reeds door beide deelnemers getroffen risicovoorziening van € 10,0 miljoen te handhaven.

Ten opzichte van 2017 heeft een herijking van de belangrijkste risico's plaats gevonden, waarbij risico's zijn toegevoegd of weggevallen.

Uit de analyse blijkt dat de volgende factoren de grootste financiële impact kunnen hebben op het resultaat en de meeste aandacht behoeven bij het risicomanagement:

1. Het niet volledig in erfpacht uit kunnen geven van bedrijfskavels op *Deelgebied Noord / Technology Base.*
2. Hogere kosten (bouw- en woonrijp maken).
3. Hogere kosten aanpassing nutsvoorzieningen.

ADT heeft voor de risico's beheersmaatregelen geformuleerd.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Elk jaar wordt aan het Algemeen Bestuur van ADT een geactualiseerde grondexploitatie aangeboden die als input dient voor de gewijzigde begroting van ADT.
In de voorliggende rapportage worden de effecten op de grondexploitatie zoveel mogelijk apart inzichtelijk gemaakt.

In lijn met het advies van de 'Commissie van Wijzen' is er veel gebeurd om *Technology Base* tot ontwikkeling te brengen en nieuwe initiatieven te faciliteren. Dat wordt steeds meer zichtbaar op de locatie zelf. Een groeiend aantal bedrijven vestigt zich op *Technology Base*. De oude F16-shelters worden getransformeerd tot vaste, inspirerende onderkomens voor innovatieve bedrijven en de locatie en de start- en landingsbaan wordt steeds meer gezien als dé proef- en testlocatie voor vliegtuigen en unmanned systems.
Binnen het cluster *Safety & Security* is met de *Risk Factory en het Safety Fieldlab* een stevige basis gelegd voor samenwerking tussen kennisinstellingen en de veiligheidsregio Twente. Ontwikkelingen die goed passen op *Technology Base*, waardoor de economische impact verder vergroot wordt.

Het college van Gedeputeerde Staten van Overijssel hebben op 1 maart 2017 het Luchthavenbesluit *Twente Airport* vastgesteld. Met het luchthavenbesluit wordt onder meer een vliegfunctie gerealiseerd voor zakelijk en recreatief vliegverkeer, en vliegverkeer voor ontmanteling en onderhoud als onderdeel van de gebiedsontwikkeling *Technology Base*.
Het luchthavenbesluit is op 30 maart 2017 in werking getreden. In april 2017 landde het eerste vliegtuig, een Airbus A340-300, dat door Aircraft End-of-Life Solutions (AELS) op *Twente Airport* is ontmanteld. In december dat jaar heeft eveneens een Boeing 747-400 haar laatste vlucht naar *Twente Airport* gemaakt. Dit is het grootste passagierstoestel dat ooit op deze regionale luchthaven is geland.

De kracht van de ontwikkeling van *Technology Base* ligt in het integraal benaderen van het bedrijvenpark en de luchthaven. Het unieke profiel, zoals vastgelegd in het 'Plan van Aanpak Wientjes', blijft het kader voor het noordelijke deelgebied. In het eerste kwartaal van 2018 zijn de bestemmingsplannen vastgesteld.

Op dit moment zijn er drie innovatieve bedrijven (Ortega, Dyntec en Space53) gevestigd in duurzaam verbouwde shelters op bedrijvenpark *Technology Base* (vanaf nu *Deelgebied Noord / Technology Base*).

Ook voor de werkparken *De Strip en Oostkamp* van de familie Van Eck en voor de nieuwe natuur is in 2016 een bestemmingsplan in procedure gebracht (waarin ook de *EHS* en *Deventerpoort* zijn opgenomen).

Nadat in 2015 al het projectafwijkingsbesluit (PAB) en omgevingsvergunning voor Hangar 11 onherroepelijk werd, geldt dat inmiddels ook voor *De Strip*, middels een PAB, de omgevingsvergunning is verleend. De ontwikkeling van dat gebied biedt de komende jaren een belangrijke bijdrage aan het vergroten van de werkgelegenheid.

Twente Airport

In april 2016 is voor de activiteiten in het luchthavengebied een luchthavenexploitatie vastgesteld. Aangezien de luchthaven begrotingstechnisch niet meer als ontwikkelgebied gezien wordt, maar als een economische activiteit, maakt het luchthavengebied geen onderdeel meer uit van de grondexploitatie ADT. De luchthaven is dan ook als apart onderdeel in de begroting opgenomen. *Twente Airport* is daarmee een meer zelfstandig onderdeel binnen de ADT-organisatie geworden.

Verder waren er de voortgaande ontwikkelingen in de overige deelgebieden (woon- en werkparken en de *EHS)*. In de voorliggende rapportage worden de verschillenden effecten op de grondexploitatie zoveel mogelijk apart inzichtelijk gemaakt.

Andere belangrijke gebeurtenissen

Naast bovenstaande ontwikkelingen in *Deelgebied Noord / Technology Base* heeft het jaar 2017 verder in het teken gestaan van:

- Voortgang van de verkoop van het bestaande vastgoed in *'t Vaneker Zuidkamp*, resulterend in de levering van 11 woonpanden, zie onderstaande tabel.

- Voortgang van de verkoop van kavels in *'t Vaneker Zuidkamp*, resulterend in de levering van 20 kavels (inclusief 8 kavels '*Parkwonen fase 1'*). Daarnaast zijn er nog 9 koopovereenkomsten getekend (aktepassering in 2018) en zijn er veel kavels onder optie, zie onderstaande tabel.

- Voortgang van de verkoop van de woonkavels aan de *Fokkerweg*, resulterend in de levering van 4 kavels. Daarnaast zijn er nog 2 koopovereenkomsten getekend (aktepassering in 2018) en is de laatste kavel onder optie, zie onderstaande tabel.

- Voortgang van de verkoop van kavels in *Prins Bernhardpark*, resulterend in de levering van 3 kavels. Daarnaast zijn er 5 koopovereenkomsten getekend (aktepassering in 2018) en zijn er 6 kavels onder optie, zie onderstaande tabel.

Tabel: Overzicht verkopen kavels en panden woonparken ADT (& kavels 't Vaneker De Schil)

Verkoopoverzicht Kavels & Panden Woonparken	**totaal**	**verkocht** t/m **2016**	**verkocht** in **2017**	**ovk** 1) per 1-3-2018	**optie** per 1-3-2018	**overig in verkoop** 1-3-2018	nog niet in verkoop
't Vaneker De Schil *kavels (niet ADT)*	***83***	*9*	*12*	*6*	*11*	*4*	*41*
't Vaneker Zuidkamp							
kavels	**89**	3	12	9	17	4	44
panden	**31**	14	10	1	-	3	3
kavels Parkwonen	**24**	-	8	12	-	-	4
pand Parkwonen	**1**	-	1	-	-	-	-
Fokkerweg							
kavels	**13**	6	4	2	1	-	-
Prins Bernhardpark							
kavels	**21**	-	3	5	6	7	-
panden	**5**	-	2	-	-	3	-
Overmaat							
kavels	**2**	2	-	-	-	-	-
panden	**2**	2	-	-	-	-	-
Totaal kavels ADT	**188**	**27**	**40**	**29**	**24**	**17**	**51**

1) ovk = koopovereenkomst, met ontbindende voorwaarden voor verkoop eigen woning

- Bouwrijp maken *'t Vaneker* '*Parkwonen fase 1'* en start bouw van 8 'parkwoningen' en start verbouw Z17 (tot 5 woningen) door Hegeman Bouwontwikkeling. Tegelijkertijd planvorming voor '*Parkwonen fase 2*' (12 'parkwoningen'), inclusief onderhandelingen en start contractvorming met Hegeman.

- Beheer van de *EHS* (in opdracht van de provincie) en werkzaamheden aangaande cultuurhistorische elementen, bewegwijzering en engineering uitkijktoren.

- Voortgaande bouwrijp– en woonrijpwerkzaamheden in de woonparken en realiseren nieuwe ontsluiting *Deelgebied Noord / Technology Base* (aanleg rotonde N737 door de provincie).

- De ontwikkelopgave voor de bedrijfsenclave *Deventerpoort* past niet meer binnen de door de gemeente bijgestelde regionale programmering bedrijventerreinen. Om die reden wordt voor *Deventerpoort* gezocht naar een andere invulling. De functie 'bedrijventerrein' wordt op termijn beëindigd, zodat huidige huurovereenkomsten niet meer worden verlengd. Eind 2017 zijn de eerste stappen gezet voor het uitvoeren van een marktverkenning naar alternatieve invullingen die bijdragen aan het imago van het hele gebied.

- Detectie en ruiming van niet-gesprongen-explosieven (NGE) door Defensie.

<u>Grondexploitatie 2018 en ontwikkelingen 2018</u>
De grondexploitatie 2018 is een actualisatie van de grondexploitatie 2017. Er heeft een herijking van de kosten en opbrengsten plaatsgevonden en tevens zijn de parameters aangepast. In deze grondexploitatie hebben de boekwaarden die verwerkt zijn in de jaarrekening 2017 (die door het Algemeen Bestuur zal worden vastgesteld in het voorjaar van 2018) als vertrekpunt gediend.

ADT verwacht voor het jaar 2018 de volgende ontwikkelingen en gebeurtenissen:
- afronding verkoop en levering kavels *Fokkerweg*
- afronding werkzaamheden *EHS* (onderdelen Cultuurhistorie, uitkijktoren)
- afronding onderzoek naar toepassing 'Remote Tower' op *Twente Airport*
- afronding bestemmingsplannen 'Noord' en 'Midden' (vaststelling, waarna waarschijnlijk een 'Raad van State procedure' die rond de komende jaarwisseling tot uitspraak leidt)
- voortzetting wijzigingsprocedure bestemmingsplan *'t Vaneker*
- voortzetting marktverkenning en concretisering verkoopstrategie *Deventerpoort*
- voortzetting concretisering ontwikkelstrategie *Technology Base* ('landside' *Deelgebied Noord / Technology Base* en 'airside' *Twente Airport*), acquireren en faciliteren van 'nieuwe vestigers' en uitvoeren 'parkmanagement inclusief community ontwikkeling'
- voortgang 'upgrade hoofdinfra' (versterken profiel) en 'transitie nutsvoorzieningen' (nieuwe netwerken en hoofdtracés) *Technology Base*
- voortzetting verkoop en levering kavels *Prins Bernhardpark*
- voortzetting verkoop en levering kavels en panden *'t Vaneker Zuidkamp*
- oplevering opstallen *'t Vaneker Parkwonen fase 1'* (8 'parkwoningen' en 5 woningen Z17) en woonrijp maken door Hegeman Bouwontwikkeling
- afronding contractvorming *'t Vaneker Parkwonen fase 2* (12 woningen) met Hegeman Bouwontwikkeling en start bouwrijp maken door ADT

In de voorliggende rapportage worden de diverse ontwikkelingen per deelgebied toegelicht en worden de effecten op de grondexploitatie inzichtelijk gemaakt.

1.2 Leeswijzer

De rapportage bestaat uit een openbaar deel en een geheim deel.

In het geheime deel wordt gedetailleerder ingegaan op de in het openbare deel gepresenteerde gegevens.
Het tweede deel is geheim, omdat hierin aanbestedingsgevoelige informatie wordt vermeld. Ook de te verwachte opbrengsten per deelgebied zijn hierin vastgelegd. Deze dienen vooralsnog geheim te zijn omdat dit de onderhandelingspositie van ADT zou kunnen beïnvloeden.
Openbaarmaking van het geheime deel zou derhalve de financiële en economische belangen van ADT kunnen schaden, terwijl dit voorts een onevenredige bevoordeling of benadeling zou betekenen van bij de aangelegenheid betrokken personen of rechtspersonen dan wel derden.

Het geheime rapport wordt onder geheimhouding ter inzage gelegd voor de leden van de gemeenteraad van Enschede en provinciale Staten in Overijssel.

Deel 1 – Grondexploitatie ADT 2018 (openbaar)
Deel 1, het openbare deel, begint met een managementsamenvatting, waarin kerncijfers, het totaalresultaat, de belangrijkste verschillen en de risicovoorziening worden behandeld.
In hoofdstuk 2 wordt allereerst ingegaan op de ontwikkelingen in *Deelgebied Noord / Technology Base* en daarna volgen in dit deel de algemene uitgangspunten met een toelichting op het totale exploitatiegebied ADT, de parameters, de boekwaarden en de bijzondere onderdelen (bovenplanse investeringen, subsidies en bijdragen, plankosten, beheer, fiscale aspecten en waardering van de kavels en het bestaande vastgoed).

Deel 2 – Grondexploitatie ADT 2018 (geheim)
In deel 2, het geheime deel, worden de grondexploitaties per deelgebied inhoudelijk en gedetailleerd behandeld (hoofdstuk 3). Vervolgens wordt ingegaan op de verschillen met de grondexploitatie per 1-1-2017 (hoofdstuk 4). Het rapport sluit af met een gedetailleerde risicoanalyse, behorende bij deze grondexploitatie (hoofdstuk 5).

Bijlagen
In de bijlagen worden alle relevante documenten (kaarten, deelexploitaties, verschilanalyses en andere overzichten) weergegeven (de bijlagen 2 tot en met 6, alsmede de verwervingskaart in bijlage 1 zijn geheim).

2 Uitgangspunten grondexploitatie

2.1 Exploitatiegebied ADT

Op onderstaande plankaart is het exploitatiegebied van ADT met de deelgebieden weergegeven.

Plankaart: Plangebied met deelgebieden ADT (zie ook kaart in bijlage 1)

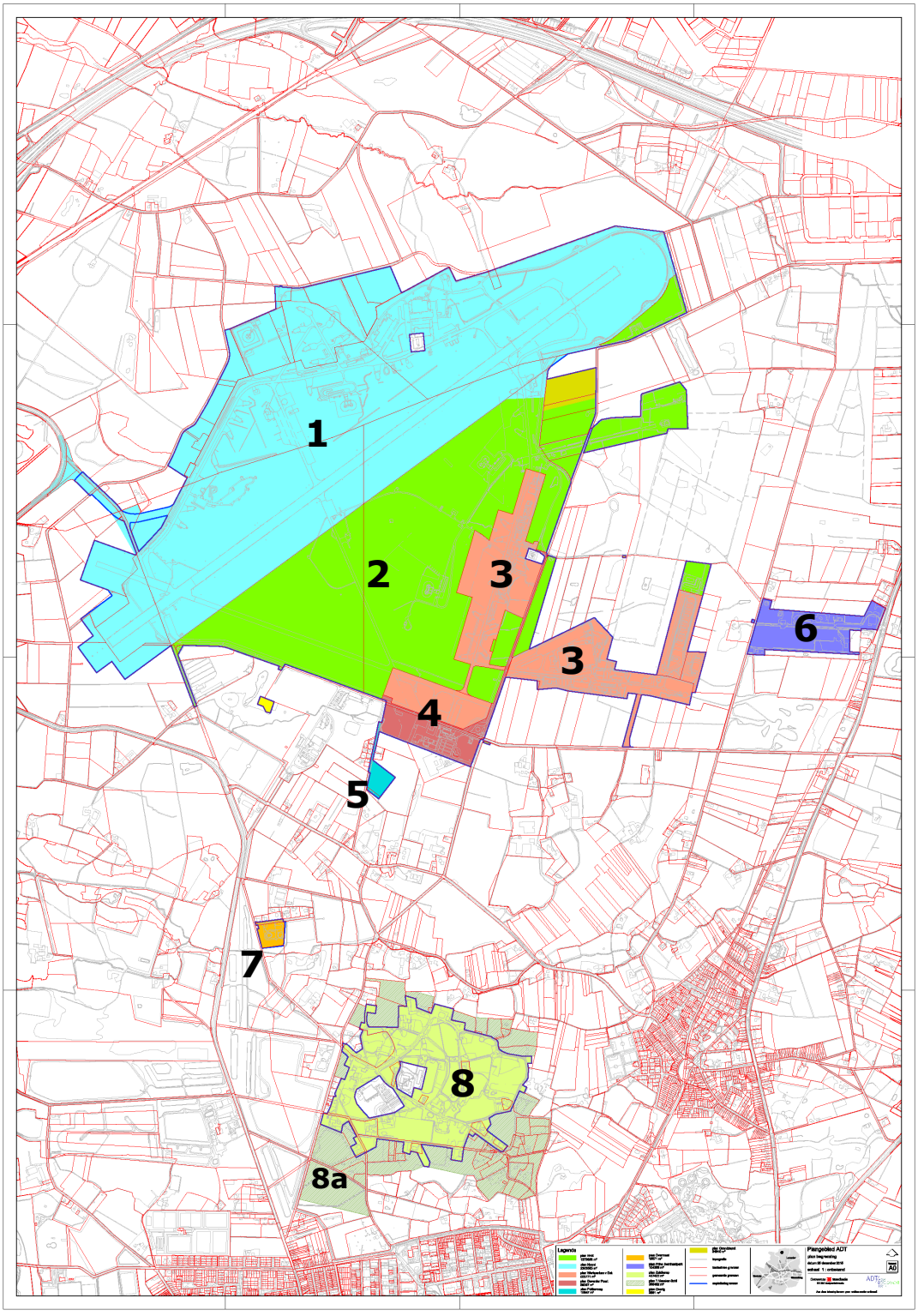

Het exploitatiegebied van ADT is onderverdeeld in de volgende gebieden:

1. Deelgebied Noord / Technology Base
2. Ecologische Hoofdstructuur (EHS)
3. De Strip & Oostkamp (en parkeergronden Deventerpoort)
4. Deventerpoort
5. Fokkerweg
6. Prins Bernhardpark
7. Overmaat
8. 't Vaneker Zuidkamp
   PS. Met '8a' is 't Vaneker De Schil aangegeven, wat in eigendom is van de gemeente Enschede.

Verwerving

Het totale exploitatiegebied ADT besloeg bij aanvang circa 483 hectare. In 2012 tot en met 2015 zijn aanvullende verwervingen gedaan om de gebiedsontwikkeling te kunnen realiseren. De laatste jaren zijn delen van het gebied verkocht. Daarmee resteert nog eigendom van circa 290 hectare. Echter, ook in de deelgebieden die niet meer in eigendom zijn kunnen nog werkzaamheden plaatsvinden (zoals voor de ontvlechting nutsvoorzieningen in *De Strip &* Oostkamp voor de aanleg van cultuurhistorische elementen in de *EHS*). In de grondexploitatie wordt nog rekening gehouden met enkele verwervingen in 2018 (noordelijke ontsluiting en veiligheidszone luchthaven) en er vinden nog enkele ruilingen en nabetalingen plaats.

2.2 Financiële parameters

Looptijd en omslagrente

De grondexploitatie heeft als eindjaar 2029. Dit is het laatste jaar waarin, voor wat betreft de deelexploitatie *Deelgebied Noord vanaf 2015* , gronduitgifte plaatsvindt. Het eindjaar is bepaald op basis van de verwachte kaveluitgifte uitgaande van de huidige marktinzichten en verkoopresultaten.
De deelexploitaties van de andere deelgebieden hebben een kortere looptijd, waarbij naar verwachting deelgebied *'t Vaneker Zuidkamp* nog het langst in ontwikkeling, uitvoering en verkoop zal zijn (tot en met 2026).

De saldi van alle deelgebieden worden in de grondexploitatie gerekend naar einddatum 31-12-2029 en vervolgens contant gemaakt naar prijspeil 1-1-2018, tegen de gehanteerde discontovoet van 2,0 % (conform BBV). In de praktijk betekent dit, wanneer een deelgebied vóór 2029 afgerond is, dat het plansaldo blijft meelopen in de totale boekwaardeontwikkeling grondexploitatie ADT, om de totale grondexploitatie ADT eind 2029 af te sluiten. Ten opzichte van de grondexploitatie 2017 is de looptijd, tot en met 31-12-2029, niet gewijzigd.

ADT rekende tot en met 2013 met een discontovoet van 4,75%. In de grondexploitatie 2014 heeft een herijking van het rentescenario plaatsgevonden. Aanleiding was dat in de grondexploitatie 2013 werd gerekend met een rente, die royaal boven de actuele marktrentes lag, met als gevolg dat er, bij de jaarlijkse herziening, sprake was van een forse vrijval van rentekosten. Om ervoor te zorgen dat de grondexploitatie een zo realistisch mogelijke inschatting is van de werkelijkheid, is daarom de rente in de grondexploitatie 2014 naar beneden bijgesteld.

In de navolgende grondexploitaties is dit steeds als uitgangspunt gehanteerd en ook voor de grondexploitatie 2018 geldt nog steeds dezelfde argumentatie.
Op basis van de huidige renteontwikkeling, die nog steeds lage rentetarieven laat zien, wordt evenals in de grondexploitatie 2017 voor het rentepercentage op langere termijn uitgegaan van 3,0%. Voor de eerste jaren wordt weer uitgegaan van een oplopende rente van nihil naar een langjarig rentetarief van 3,0%.

Voor de leningenportefeuille van ADT geldt dat begin 2018 kon worden geleend voor circa -/- 0,3%. Voor de (kleinere) kasgeldlening geldt eveneens een negatieve rente. De actuele rentes waar ADT op dit moment voor zou kunnen lenen zijn als volgt:

Tabel: Rentes ADT bij de Bank Nederlandse Gemeenten (per maart 2018)

	1 jaar	2 jaar	3 jaar	5 jaar	10 jaar	15 jaar
Rente	**-/- 0,05%**	**0,08%**	**0,31%**	**0,775%**	**1,495%**	**1,895%**

In onderstaande tabellen zijn de 'rente-staffels' weergegeven zoals deze vanaf de eerste keer (grondexploitatie 2014) zijn toegepast. De nieuwe 'rente-staffel' in de grondexploitatie 2018 is gelijk aan die van de grondexploitatie 2017, waarbij de 'ingroei-rente' een jaarschijf is doorgeschoven.

Tabel: Rentestaffel in grondexploitatie 2014

	2014	2015	2016	2017-2029
Rente	**1,34%**	**2,38%**	**3,00%**	**4,00%**

Tabel: Rentestaffel in grondexploitatie 2015

	2015	2016	2017	2018-2029
Rente	**1,34%**	**2,38%**	**3,00%**	**4,00%**

Tabel: Rentestaffel in grondexploitatie 2016

	2016	2017	2018	2019-2029
Rente	**1,34%**	**2,38%**	**3,00%**	**4,00%**

Tabel: Rentestaffel in grondexploitatie 2017

	2017	2018	2019	2020-2029
Rente	**0%**	**1,00%**	**2,00%**	**3,00%**

Tabel: Rentestaffel in grondexploitatie 2018

	2018	2019	2020	2021-2029
Rente	**0%**	**1,00%**	**2,00%**	**3,00%**

Er is dus opnieuw gekozen voor een oplopende rente omdat met enige zekerheid kan worden vastgesteld dat de rente op korte termijn laag blijft. Ook is de verwachting dat ADT de komende jaren kortlopend blijft lenen. Omdat de rente op lange termijn onzeker is, loopt de rente in het scenario voorzichtigheidshalve op tot 3,0 %.

Vanaf 2021 zijn de rentes bij ADT en de gemeente weer gelijk en is er alleen nog een verschil in 2018 tot en met 2020. De reden dat de rente van ADT in deze jaren lager kan zijn, kan gevonden worden in het feit dat:

> *De gebiedsontwikkeling ADT een op zichzelf staande unieke gebiedsontwikkeling is waarin sprake is van een projectfinanciering met een op de gebiedsontwikkeling geënte financieringsbehoefte, die elk kwartaal door het opgerichte treasurycomité wordt geactualiseerd. Hierdoor kan sprake zijn van een afwijkend renetpercentage ten opzichte van de lening-portefeuille van de gemeente, omdat bij de gemeente veel meer componenten een rol spelen dan bij een afgebakende gebiedsontwikkeling zoals bij ADT.*
>
> *De gemeente heeft een portefeuille die al jaren loopt. Hierin bevinden zich ook leningen uit het verleden met een andere rente en looptijd. ADT heeft geen last van hogere historische rentestanden uit het verleden, waardoor zij voor de korte termijn met een lagere rente gunstiger kan rekenen dan de gemeente.*

In het boekjaar 2017 is een positief resultaat behaald op de rentekosten. Voor dat jaar was er geen rente begroot op (0% in jaarschijf 2017), terwijl de renteopbrengsten uiteindelijk € 82.023 (minus € 2.575 kosten) bleken te zijn.

Kosten- en opbrengstenstijging

In grondexploitaties wordt rekening gehouden met kosten- en opbrengstenstijgingen. Deze indexen worden bepaald op basis van historische reeksen en op verwachtingen in de toekomst. Elk jaar worden deze herijkt op basis van verwachtingen in de markt.

In voorgaande grondexploitaties werd, vanwege een afvlakkende kostenontwikkeling, langjarig gekozen voor eenzelfde percentage kostenstijging als de opbrengstenstijging van 2,0%. In de grondexploitatie 2018 is dit uitgangspunt langjarig gehandhaafd. Voor de korte termijn (2018 tot en met 2020) wordt echter rekening gehouden met een hogere kostenstijging van 3,0% vanwege de aantrekkende markt.

Bij de herziening van de grondexploitatie per 1-1-2018 is *geen algemene indexering* van de kosten en de opbrengsten doorgevoerd (*geen aanpassing prijspeil* ten opzichte van de grondexploitatie 2017). Wel zijn eenheidsprijzen en budgetten getoetst en bij enkele onderdelen bijgesteld (onder andere voor bouwwegen en groen in *'t Vaneker Zuidkamp*) en zijn de grondprijzen voor de kavels in *'t Vaneker Zuidkamp* met circa 3% verhoogd (aanpassing 'grondprijsstaffel' door de gemeente vanwege de aantrekkende markt).

Voor de toekomstige jaren (2018 en verder) zijn de parameters gelijkgesteld aan de parameters die door de gemeente Enschede worden gebruikt voor de meerjaren-prognose grondexploitaties 2018 (MPG 2018). Enige afwijking betreft de indexering van de bedrijfskavels met 0% (in plaats van -/- 4% bij de gemeente). Dat is bij de grondexploitatie van ADT niet aan de orde.
De parameters zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Tabel: Kosten- en opbrengstenstijging

	2018	2019	2020	2021	2022-2027	2028-2029
Kostenstijging	**3,0%**	**3,0%**	**3,0%**	**2,0%**	**2,0%**	**2,0%**
Opbrengstenstijging woningen	**2,0%**	**3,0%**	**3,0%**	**2,0%**	**2,0%**	**0,0%**
Opbrengstenstijging bedrijven	**0,0%**	**0,0%**	**0,0%**	**1,0%**	**2,0%**	**0,0%**

Ter verduidelijking, de in de tabel genoemde kostenstijging van 3,0% in 2018 betekent dat de grondexploitatie er mee rekent dat de kosten per 1-1-2019 hoger zijn ten opzichte van de huidige kosten in de grondexploitatie 2018 (op het huidige prijspeil per 1-1-2018), et cetera.

BBV
Conform de aanpassing in de BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) wordt na het tiende jaar (gerekend vanaf het actuele startjaar 2018) in de grondexploitatie geen opbrengstenstijging meer gerekend, dit vanuit het voorzichtigheidsbeginsel.

2.3 Boekwaarden

De boekwaarden 1-1-2017 zoals verwerkt in de jaarrekening 2016 hebben als vertrekpunt gediend bij de herziening van de grondexploitatie 2018. Hierbij zijn vervolgens de boekwaarden over het afgelopen jaar 2017 (nog vast te stellen in de jaarrekening 2017) opgeteld om tot een definitieve boekwaarde per 31 december 2017 te komen.
De accountant zal het juist, volledig en tijdig verwerken van deze mutaties meenemen binnen haar controles en oordeelsvorming over de getrouwheid en rechtmatigheid bij haar jaarrekeningcontrole voor het boekjaar 2017.

In de volgende tabel zijn de boekwaarden per 31-12-2017 weergegeven.
Per deelexploitatie is de boekwaarde van de kosten en de boekwaarde van de opbrengsten weergegeven. Dit resulteert per deelexploitatie in een nominaal saldo, zijnde het saldo van beide boekwaarden, zonder rente- en indexinvloeden.

De totale boekwaarde aan gemaakte kosten bedraagt circa -/- € 98,9 miljoen.

De totale boekwaarde aan gerealiseerde opbrengsten bedraagt circa € 65,6 miljoen.

Het boekwaarde saldo bedraagt per 31-12-2017 circa -/- € 33,3 miljoen.

Tabel: Totale boekwaarden per 31-12-2017

Boekwaarden per 31-12-2017		**totaal bw kosten**	**totaal bw opbrengsten**	**saldo boekwaarden**
expl1	Boekwaarden/verplichtingen	€ -50.994.759	€ 20.015.234	€ -30.979.525
expl2	Saneren	€ -2.092.686	€ 7.209.427	€ 5.116.740
expl3	Strategische verwerving	€ -424.000	€ -	€ -424.000
expl4	Fonds Bovenwijks	€ -430.052	€ 807.292	€ 377.241
expl5	Deelgebied Noord t/m 2014	€ -10.184.237	€ 5.167.695	€ -5.016.542
expl6	Dlg.Noord/TecBT vanaf 2015	€ -8.069.346	€ 1.319.964	€ -6.749.381
expl7	EHS	€ -6.056.830	€ 6.219.290	€ 162.460
expl8	De Strip & Oostkamp	€ -4.145.030	€ 4.524.221	€ 379.191
expl10	Deventerpoort	€ -1.766.264	€ 367.331	€ -1.398.933
expl11	Fokkerweg	€ -887.714	€ 1.205.198	€ 317.484
expl12	Prins Bernhardpark	€ -3.288.100	€ 2.009.856	€ -1.278.244
expl13	Overmaat	€ -299.300	€ 1.118.680	€ 819.380
expl14	't Vaneker Zuidkamp	€ -10.292.860	€ 15.621.779	€ 5.328.919
Totaal		**€ -98.931.178**	**€ 65.585.967**	**€ -33.345.211**

In de volgende tabel is de boekwaardenontwikkeling te zien ten opzichte van de grondexploitatie 2017. Daaruit blijkt dat de boekwaarde van circa -/- € 37,5 miljoen per 31-12-2016 in het jaar 2017 met circa € 4,2 miljoen is afgenomen naar een boekwaarde van circa -/- € 33,3 miljoen per 31-12-2017. In de grondexploitatie 2017 was nog een toename van het boekwaardeverschil voorzien van circa -/- € 2,2 miljoen.

Tabel: Boekwaardenontwikkeling in 2017

Boekwaardenontwikkeling grex 2017 naar grex 2018		**totaal bw per 31-12-2016**	**totaal bw per 31-12-2017**	**boekwaarde-ontwikkeling**
expl1	Boekwaarden/verplichtingen	€ -30.868.572	€ -30.978.800	€ -110.229
expl2	Saneren	€ 5.173.578	€ 5.116.740	€ -56.837
expl3	Strategische verwerving	€ -424.000	€ -424.000	€ -
expl4	Fonds Bovenwijks	€ 153.133	€ 377.241	€ 224.107
expl5	Deelgebied Noord t/m 2014	€ -5.016.542	€ -5.016.542	€ -
expl6	Dlg.Noord/TecBT vanaf 2015	€ -4.705.651	€ -6.749.381	€ -2.043.730
expl7	EHS	€ 288.518	€ 164.620	€ -123.898
expl8	De Strip & Oostkamp	€ 481.207	€ 379.191	€ -102.016
expl10	Deventerpoort	€ -1.276.066	€ -1.398.933	€ -122.868
expl11	Fokkerweg	€ -72.558	€ 317.484	€ 390.042
expl12	Prins Bernhardpark	€ -2.571.053	€ -1.278.244	€ 1.292.810
expl13	Overmaat	€ 819.380	€ 819.380	€ -
expl14	't Vaneker Zuidkamp	€ 475.655	€ 5.328.919	€ 4.853.264
Totaal		**€ -37.542.971**	**€ -33.342.326**	**€ 4.200.645**

2.4 Bovenplanse investeringen

In de grondexploitatie is in de ramingen een bedrag opgenomen voor afdracht aan het *Fonds Bovenwijks*.
Hierbij zijn de actuele beleidskaders van de gemeente gehanteerd:
- woningbouwontwikkeling: € 11,43 per m² uitgeefbaar (prijspeil 1-1-2018)
- bedrijvigheid: € 7,99 per m² uitgeefbaar (prijspeil 1-1-2018)

In de totale grondexploitatie (zonder *'t Vaneker De Schil*) komt dit neer op circa € 3,5 miljoen aan fondsafdrachten. Dit is inclusief de boekwaarden van gerealiseerde afdrachten in *De Strip & Oostkamp, Overmaat, Fokkerweg* en *'t Vaneker Zuidkamp*.

Contractueel is in de Bestuursovereenkomst tussen de gemeente Enschede en de provincie Overijssel in artikel 6.6 het volgende vastgelegd:

> *"6.6 Partijen komen overeen dat in de grondexploitatie een 'Fonds Bovenwijkse Voorzieningen' zal worden opgenomen. Dit fonds zal worden gebruikt ter dekking van investeringen in het gebied rondom de luchthaven op grondgebied van Enschede voor zover deze investeringen noodzakelijk zijn voor de ontwikkeling van de grond van de voormalige luchtmachtbasis. Er vinden geen andere fonds bovenwijkse afdrachten plaats, dan wel andere vereveningen of afdrachten in algemene zin aan de Gemeente."*

In 2014 is er overleg geweest met de provincie en de gemeente welke investeringen ten laste van het fonds mogen komen. Medio 2014 is binnen het Algemeen Bestuur van ADT een besluit genomen over de bijdragen aan de te verrichten investeringen.
In de grondexploitatie 2015 is een nieuwe deelexploitatie ('reserveringsmodule') ingericht ten behoeve van 'het beheer' van het *Fonds Bovenwijks* (zie paragraaf 3.5).

2.5 Subsidies en bijdragen

Op basis van politieke besluitvorming zijn door overheden (Rijk, Provincie Overijssel, Gemeente Enschede) verschillende subsidies, bijdragen en afkoopsommen verstrekt ten behoeve van de ontwikkeling van het gebied. Onderstaande bijdragen zijn reeds ontvangen en als boekwaarde in de grondexploitatie opgenomen:

Rijk:

- € 47.744 'onderzoek herbestemming gebouwen *De Strip'* (Rijk, 2013)
- € 402.291 'niet-gesprongen-explosieven' (Rijk, 2015, via fonds gemeente Enschede), zie ook toelichting in paragraaf 2.6
- € 232.522 'niet-gesprongen-explosieven' (Rijk, 2016, via fonds gemeente Enschede), zie ook toelichting in paragraaf 2.6
- € 121.144 'niet-gesprongen-explosieven' (Rijk, 2017, via fonds gemeente Enschede), zie ook toelichting in paragraaf 2.6

Provincie:

- € 7.000.000 'uitvoering gebiedsontwikkeling' (Provincie, 2012)
- € 2.944.215 + € 771.750 + € 81.788 'compensatie kleinschalige leisure' (Provincie, 2012)
- € 1.380.000 *EHS* (Provincie, 2012)
- € 8.768 'proefsleuvenonderzoek en karterend booronderzoek' (Provincie, 2012, vervuiling *'t Vaneker Zuidkamp*)
- € 8.000 'doorontwikkeling Gefechtsstand' en 'camouflage educatiegebouw *EHS*' (Provincie, 2014, via de gemeente in het kader van 'het beleefbaar maken van de cultuurhistorie in de *EHS*')
- € 60.700 Cultuurhistorie 1e deel 1e tranche (Provincie, 2015)
- € 6.045 Cultuurhistorie 2e deel 1e tranche (Provincie, 2016)
- € 70.000 'opening *EHS*' (Provincie, 2016)
- € 89.000 'beheer *EHS'* (door ADT in opdracht van de Provincie, 2016)
- € 29.719 'rentmeesterfunctie' (door ADT in opdracht van de Provincie, 2016)
- € 86.000 'beheer *EHS'* (door ADT in opdracht van de Provincie, 2017)
- € 34.668 'rentmeesterfunctie' (door ADT in opdracht van de Provincie, 2017)

Daarnaast is er van het Rijk een 'afkoopsom' ontvangen als dekking van de benodigde saneringen in het gebied.

De volgende bijdrage is nog niet ontvangen, maar wel begroot en in de grondexploitatie 2018 opgenomen:

- € 100.000 Cultuurhistorie 2e tranche (Provincie)

2.6 Niet-gesprongen-explosieven (NGE)

Bij de aankoop van de gronden van Defensie door ADT is contractueel overeengekomen dat Defensie tot 1-1-2018 verantwoordelijk is voor detectie en ruiming van een groot deel van de explosieven. De afgelopen jaren heeft Defensie veel werkzaamheden uitgevoerd. Op dit moment is echter nog niet al het te ontwikkelen gebied gedetecteerd. ADT is in gesprek met Defensie om de planning van de werkzaamheden, die verband houden met de verplichtingen van Defensie, vast te leggen (wel is er al de toezegging van Defensie dat in 2018 de lopende werkzaamheden gewoon worden voortgezet en afgerond).

Echter, binnen afzienbare tijd zal Defensie met haar werkzaamheden gereed zijn en geen nieuwe opdrachten aanvaarden en zal ADT verantwoordelijk zijn voor alle nog uit te voeren werkzaamheden.

Maar zeker nu de planontwikkeling van *Deelgebied Noord / Technology Base* in een nieuwe fase is beland, waarbij beoogd is dat meer bedrijfskavels worden ontwikkeld en bijvoorbeeld nieuwe nutstracés worden aangelegd, is de verwachting dat er nog de nodige werkzaamheden voor NGE moeten worden uitgevoerd, met name voor munitie onder honderd pond, waarbij de kosten voor ADT kunnen oplopen. Hieronder wordt ingegaan op de dekking voor deze kosten.

Subsidie niet-gesprongen-explosieven (NGE)
In de vorige paragraaf (2.5) zijn de ontvangen subsidiebedragen genoemd zoals ADT deze voor de 'NGE-werkzaamheden' heeft ontvangen. In 2014 is door de gemeente Enschede bij het Rijk een 'subsidie NGE' aangevraagd ter grootte van circa € 2,1 miljoen. De gemeente heeft dit bedrag vervolgens ontvangen (storting in het Gemeentefonds). Het aandeel voor de gebiedsontwikkeling van ADT hiervan bedraagt circa € 1,6 miljoen.

Jaarlijks wordt door ADT aan de gemeente Enschede een factuur verstrekt met onderbouwing van de in dat jaar door ADT 'gemaakte kosten NGE'.
Aan het einde van het boekjaar 2015 heeft dit voor het eerst plaatsgevonden en is een bedrag van € 402.291 door ADT ontvangen. In 2016 en 2017 is na dezelfde procedure respectievelijk € 232.522 en € 121.144 ontvangen.
In de grondexploitatie 2018 wordt nog geen rekening gehouden met subsidiebedragen, omdat de omvang van de werkzaamheden niet vooraf valt te begroten.

Eigen bijdrage NGE, budget ADT
Omdat, conform de subsidieregeling, 30% van de kosten voor rekening van ADT is en na afronding van de huidige ruimingswerkzaamheden door defensie de komende jaren waarschijnlijk meer kosten voor rekening van ADT zullen komen, is voor de eigen bijdrage in de deelexploitatie *Saneren* nog een algemeen kostenbudget voor NGE van € 400.000 (boekwaarde € 6.199) opgenomen. Daarnaast zijn in de deelexploitaties *Deelgebied Noord / Technology Base* en *Deventerpoort*, specifiek voor die deelgebieden, ook nog risicoposten van elk € 200.000 opgenomen.
Tot slot bestaat er nog de optie om een aanvraag bij het Rijk in te dienen voor een aanvullende subsidieregeling.
Daarnaast is nog rekening gehouden met meerkosten in de risicoreservering.

2.7 Plankosten

Voor het project is een plankostenraming opgesteld, welke ten behoeve van de grondexploitatie ADT 2018 is geactualiseerd (zie bijlage 4). Er wordt onderscheid gemaakt in:

- Plankosten projectorganisatie ADT: Dit betreft de plankosten voor 'project-overstijgende functies' (directie, financieel management, juridische en administratieve ondersteuning, huisvesting et cetera).
- Plankosten projecten: Dit betreft per deelexploitatie een raming voor de 'project-gerelateerde' plankosten.

Niet in de grondexploitatie opgenomen zijn de volgende plankosten voor *Deelgebied Noord / Technology Base*:

- Plankosten 'scenarioanalyses met plan van aanpak' in 2014
  Bij het 'stoppen van de ontwikkeling van de commerciële burgerluchthaven' in 2014 is direct daarna een begin gemaakt om de mogelijkheden voor een toekomstige ontwikkeling van het 'noordelijk plangebied' in beeld te brengen. Gedurende de rest van het jaar waren daarin een aantal fasen te benoemen, namelijk achtereenvolgens een 'scenarioanalyse' (haalbaarheidsanalyses 'vliegen' en 'niet-vliegen' door ADT), de ondersteuning van de 'Commissie van Wijzen' (begeleiding, opstellen informatiedocumenten door ADT) en het opstellen van een 'Plan van aanpak' (werkplan door ADT op basis van advies van de commissie).
- Plankosten 'fase 0/1' in 2015:
  Vervolgens zijn door ADT en derden werkzaamheden verricht, zoals omschreven in het Plan van Aanpak voor de implementatie van het advies van de Commissie Wientjes ten behoeve van de ontwikkeling van *Deelgebied Noord*. Het ging hierbij vooral om de voorbereiding en verdere begeleiding van de planologische procedures, de start van het traject om te komen tot een nieuw luchthavenbesluit en het faciliteren van kansrijke initiatieven voor de 'Technology Base Twente'. Deze fase duurde tot medio 2015.

  Over de plankosten van bovenstaande fasen (respectievelijk € 169.388 en € 525.000) heeft separaat besluitvorming plaatsgevonden door de deelnemers in de Gemeenschappelijke Regeling ADT.
  Besloten is dat deze plankosten, vanwege hun karakter, niet in de grondexploitatie ADT behoren, maar afzonderlijk worden verrekend. Dat is ook gebeurd. Beide aandeelhouders, de gemeente Enschede en de provincie Overijssel, hebben elk 50% van de kosten voor hun rekening genomen.

De plankosten voor *Deelgebied Noord / Technology Base* in de hierop volgende fase, vanaf medio 2015, maken wel onderdeel uit van de grondexploitatie ADT.

Onderstaand worden de plankosten projectorganisatie en de project-gerelateerde plankosten (van de totale grondexploitatie ADT) nader toegelicht.

Plankosten Projectorganisatie ADT
De totale plankosten voor de projectorganisatie van ADT bedragen circa € 24,8 miljoen. In de grondexploitatie per 1-1-2017 was dit circa € 21,6 miljoen.
De boekwaarde per 31-12-2017 bedraagt -/- € 20.536.272 (inclusief plankosten vóór 2012 -/- € 12.882.089).

Daarmee is er een toename van deze plankosten met bijna € 3,2 miljoen. In de grondexploitatie 2017 was nog het uitgangspunt dat de projectorganisatie in de eerste jaren na 2017 snel zou worden afgebouwd. Echter, na besluitvorming om *Deelgebied Noord / Technology Base* langjarig in exploitatie te houden (door ADT of door een nieuwe projectorganisatie) en het vooralsnog niet overgaan tot 'ontvlechting van de woonparken' (overdracht naar de gemeente Enschede), wordt er nu vanuit gegaan dat er een projectorganisatie tot en met 2029 (eindjaar grondexploitatie ADT) in stand blijft.

Wel is er nog steeds sprake van vermindering van de kosten van de projectorganisatie, maar zeker in de eerstkomende jaren is er nog een hoger budget geraamd. Voor 2018 zijn de kosten met circa € 850.000 nog bijna op het niveau van 2017, waarna tot 2022 een afname plaatsvindt naar circa € 250.000. Dit budget is vervolgens tot en met het

eindjaar 2029 gerekend op basis van alleen nog een directiefunctie met de financiële functies (en onvoorzien c.q. beperkt algemeen advies).

De boekwaarde over het afgelopen begrotingsjaar 2017 bedraagt € 930.344 en is daarmee € 13.638 (1,5%) hoger dan begroot in de grondexploitatie 2017.

Verdeling over de projecten
De plankosten van de projectorganisatie worden vanaf 2012 toegerekend aan de projecten (deelgebieden), naar rato van de project-gerelateerde plankosten.
Verder wordt vanaf 2017 een deel doorbelast (circa € 30.000) aan de begroting van de exploitatie van *Twente Airport* (met name voor de inzet van directie en financiën/projectcontrole).

Plankosten Projecten
De totale project-gerelateerde plankosten bedragen circa € 26,5 miljoen. In de grondexploitatie per 1-1-2017 was dit nog circa € 24,8 miljoen. De boekwaarde per 31-12-2017 bedraagt -/- € 17.834.906 (inclusief plankosten vóór 2012 € 3.735.114).
De plankosten projecten stijgen derhalve met circa € 1,6 miljoen.

De boekwaarde over het afgelopen begrotingsjaar 2017 bedraagt € 2.523.116 en is daarmee € 155.896 (6,6%) hoger dan begroot in de grondexploitatie 2017.
De hogere boekwaarde is het gevolg van meer plankosten in *Deelgebied Noord / Technology Base* en *'t Vaneker Zuidkamp* (en bij minder plankosten in andere deelgebieden).

Plankosten Deelgebied Noord / Technology Base
De toename van de plankostenraming 2018 tot en met 2029 bedraagt voor dit deelgebied bijna € 1,5 miljoen. Oorzaken zijn het langer in exploitatie houden van het gebied dan eerder was voorzien (verwachte verkoop Schipper Bosch), de toename van te ontwikkelen bedrijfskavels, meer werkzaamheden voor de herinrichting van het gebied, de transitie van nutsvoorzieningen (nieuwe netwerken en hoofdtracés binnen en buiten het plangebied), het acquireren en faciliteren van 'nieuwe vestigers' (kavels en panden) en de afronding van de lopende planologische procedures.

Met het 'stoppen van de ontwikkeling van de commerciële burgerluchthaven' in 2014 zijn de resterende kosten voor het aanbestedingsteam en bijkomende (advies)kosten al uit de grondexploitatie 2015 genomen. De boekwaarde bedraagt -/- € 3.931.608.

Plankosten overige deelgebieden
Voor de overige deelgebieden zijn de plankostenramingen in mindere mate aangepast, per saldo bijna neutraal. Hierbij doet de grootste toename van de plankosten zich voor in *'t Vaneker Zuidkamp* en is er in enkele deelgebieden sprake van een afname van de plankosten.
De toename in *'t Vaneker Zuidkamp* bedraagt circa € 285.000. Hiervan betreft een groot deel hogere plankosten in 2017 (hogere boekwaarde € 150.730). De rest, de toename van circa € 135.000 is het gevolg van hogere ramingen voor met name ontwerp, begeleiding uitgifte, projectmanagement (met minder kosten voor communicatie & marketing), een en ander in aansluiting op de geactualiseerde plankostenraming van de gemeente voor *'t Vaneker Zuidkamp* én *'t Vaneker De Schil.*.

Grootste daling van de plankosten doet zich voor in de andere twee woonparken, *Fokkerweg* en *Prins Bernhardpark,* samen circa € 210.000, waarvan circa de helft in de boekwaarde 2017 en de andere helft in het restbudget voor de komende jaren.

Voornaamste oorzaken zijn de goedlopende uitgifte van de kavels en het tijdig kunnen afronden van werkzaamheden (met name het bouwrijp maken, zonder veel meerwerk), waardoor ook in de begeleiding veel budgetten kunnen vrijvallen.

Plankosten Totaal
De totale plankosten bedragen circa € 55,2 miljoen. In de grondexploitatie 2017 was dit circa € 50,4 miljoen. De toename van circa € 4,8 miljoen is als volgt te verdelen:
- toename plankosten projectorganisatie ADT circa + € 3,2 miljoen
- toename plankosten *Deelgebied Noord / Technology Base* circa + € 1,5 miljoen
- toename plankosten *'t Vaneker Zuidkamp* circa + € 0,3 miljoen
- afname plankosten overige projecten per saldo circa -/- € 0,2 miljoen

2.8 Beheer vastgoed en terreinen

Het beheer valt inhoudelijk uiteen in de beheerorganisatie, de verhuur van panden en voorzieningen, de beveiliging, het beheer van de terreinen en het onderhoud en de exploitatie van het bestaande vastgoed. Deze onderdelen zijn afzonderlijk in beeld gebracht en geraamd.

Twente Airport
Het beheer voor de terreinen en de exploitatie van het bestaande vastgoed op *Twente Airport* maken ***geen*** deel meer uit van de grondexploitatie, maar zijn onderdeel van de begroting van de luchthavenexploitatie.

Overige Baten & Lasten
Daarnaast is met ingang van 2017 een nieuwe 'vastgoedbeheerexploitatie' ingericht voor de panden waarvoor veel investeringen worden gedaan om de nieuwe huurders optimaal te kunnen faciliteren.
Tot dusver zijn in deze nieuwe exploitatie '*Overige Baten & Lasten'* de panden (shelters) B514 (Dyntec), B515 (Ortega) en B519 (Space53) opgenomen en maken deze panden derhalve ***geen*** deel meer uit van de 'reguliere beheerexploitatie ADT'.
De resultaten van de exploitaties voor *Twente Airport* en '*Overige Baten & Lasten'* maken derhalve ***geen*** deel uit van de grondexploitatie ADT. Hiervoor zijn aparte begrotingen opgesteld.

Vastgoedbeheerexploitatie ADT, boekjaar 2017
In 2017 waren de ***beheerkosten*** hoger dan geraamd (€ 245.847). Dit is vooral toe te schrijven aan vastgoed gerelateerde kosten, zoals hogere onderhoud- en verbruikskosten betreffende nutsvoorzieningen in *Deelgebied Noord / Technology Base* en hogere belastingen en heffingen in *Prins Bernhardpark* en *'t Vaneker Zuidkamp*.
De kosten voor terreinbeheer en voor de beheerorganisatie zijn binnen de geraamde budgetten gebleven.

In 2017 waren de ***beheeropbrengsten*** lager dan geraamd (€ 91.658). De verschillen met de begroting van 2017 zijn mede het gevolg van het tussentijds openen van de '*Overige Baten & Lasten*' voor *Deelgebied Noord / Technology Base*, waardoor opbrengsten niet meer in de boekwaarde van de grondexploitatie ADT zijn beland, maar in de '*Overige Baten & Lasten'*.

Ook was voor meerdere panden op (beperkte) verhuur gerekend, hetgeen nog niet is gebeurd. Daarnaast zijn door de versnelde verkopen van panden in de woonparken minder huurinkomsten behaald.

In de grondexploitatie 2018 zijn de beheerkosten en beheeropbrengsten voor de komende 12 jaren (2018-2029) opnieuw in beeld gebracht. Onderstaand volgt per onderdeel een nadere toelichting.

Beheer terrein
De Strip & Oostkamp, Overmaat, EHS en het grootste deel van *Fokkerweg* (het openbaar gebied en de meeste kavels) zijn niet meer in eigendom van ADT en derhalve ook niet meer in beheer bij ADT. Daarmee is, ten opzichte van het oorspronkelijke ontwikkelingsgebied in 2012, circa 190 hectare niet meer in beheer bij ADT.
Voor de *EHS* heeft ADT de afgelopen jaren, in opdracht van de provincie, nog wel het beheer uitgevoerd, maar met ingang van 2018 heeft ADT ook hierin geen rol meer.

Voor de overige deelgebieden zijn de meerjarenramingen voor het onderhoud van het openbaar gebied geactualiseerd of geheel vernieuwd:

Deelgebied Noord / Technology Base en Parkmanagement
Met de nieuwe ontwikkelingen in *Deelgebied Noord / Technology Base*, met daarbij de komst van nieuwe bedrijven en de beoogde herinrichting van het gebied, heeft ADT nader overwogen hoe het beheer van het gebied het beste vorm kan krijgen. Daarvoor is in 2017 onderzoek ingesteld naar de invoering van 'Parkmanagement', waarbij de verantwoordelijkheden voor het beheer van het gebied inclusief het eigen vastgoed anders worden vormgegeven. De plannen zijn inmiddels vergevorderd en van dien aard dat het al mogelijk is gebleken om, op basis van een combinatie van oude en nieuwe uitgangspunten, een geheel nieuwe beheerraming op te stellen.
Hierbij wordt uitgegaan van 'kwantitatief' en 'kwalitatief' meer beheer, omdat steeds meer delen van het gebied in ontwikkeling komen én omdat daarbij ook hogere eisen aan het onderhoud en de uitstraling van het gebied worden gesteld. Daarmee wordt ook het profiel van het gebied versterkt.

Een en ander betekent wel dat de kosten hoger zullen zijn dan in de afgelopen jaren. Daartegenover kan echter ook gerekend worden op meer inkomsten uit de 'servicekosten', welke (naast de huur van panden en kavels) bij de huurders in rekening worden gebracht.
Hierbij is sprake van een 'ingroeiscenario' waarbij ADT in de beginjaren nog een groot deel van de kosten voor haar rekening moet nemen. De verwachting is echter, naarmate zich steeds meer bedrijven zullen vestigen, dat de kosten en inkomsten op termijn in evenwicht kunnen zijn.
Een en ander hangt mede af van de werkelijke kosten die nodig blijken te zijn én de maximaal mogelijke servicekosten. In 2018 zal ADT hier nader onderzoek naar doen, zullen ramingen nader onderbouwd worden en zullen ook nadere gesprekken met de gebruikers van het gebied plaatsvinden ten aanzien van beheerwensen en servicekosten.

In het tweede kwartaal van 2018 wordt al een start gemaakt met de implementatie van het 'Parkmanagement' in *Deelgebied Noord / Technology Base.*

Overige deelgebieden
Voor *Deventerpoort* zijn nog maar beperkte kosten opgenomen in 2018 en 2019, dit in verband met de gewijzigde opgave ('uitsterfscenario' en een marktverkenning gevolgd door een spoedige verkoop van het gebied).
Ook voor *Prins Bernhardpark* zijn de kosten voor het terreinbeheer beperkt, tot aan de verwachte laatste verkopen van kavels en panden in 2022.
Voor *'t Vaneker Zuidkamp* zijn de beheerkosten gerekend tot 2025, het laatste jaar van kavelverkopen, waarna in 2026 in het gebied de resterende woonrijpwerkzaamheden zullen plaatsvinden.
Voor deze drie deelgebieden geldt dat vooral ook gekeken is naar de beheerkosten in de afgelopen jaren, om voor de komende jaren te kunnen uitgaan van vergelijkbare beheerbudgetten. Daarnaast, omdat de gebieden nog in ontwikkeling zijn, bestaat er overlap met budgetten voor het bouw- en woonrijp maken.

<u>Beheer vastgoed</u>
Voor 2018 is de meerjarenonderhoudsplanning geactualiseerd voor het onderhoud van het vastgoed. Datzelfde geldt voor de verwachte huuropbrengsten.

Voor *Prins Bernhardpark* wordt, na de verkoop van PB14 en PB19 in 2017, nog uitgegaan van beheer voor resterende drie panden tot en met 2022.

Voor *'t Vaneker Zuidkamp* is, nu de verkoop van de panden zeer voorspoedig verloopt en er nog maar 7 panden verkocht hoeven worden, de fasering van de beheerraming verkort en wordt uitgegaan van het jaar 2020 als laatste onderhoudsjaar (met jaarlijks afnemende kosten vanwege de verwachte voortgang van de verkoop van de panden).

Voor *Deventerpoort* geldt 2019 als het laatste onderhoudsjaar. Uitgangspunt is dat het deelgebied dan verkocht wordt uitgaande van de gewijzigde opgave ('uitsterfscenario').

Voor *Deelgebied Noord / Technology Base* wordt er van uitgegaan dat alle bestaande panden tot het eindjaar van de grondexploitatie ADT (2029) in eigendom van ADT blijven. Zoals al is aangegeven, is voor de panden waarvoor huurcontracten zijn afgesloten en waarvoor veel investeringen nodig zijn, een aparte vastgoedexploitatie '*Overige Baten & Lasten'* opgesteld. Op dit moment zijn hierin 3 panden geactiveerd (de shelters B514, B515 en B519), maar verwacht wordt dat dit aantal in 2018 en volgende jaren zal toenemen.

In de vastgoedbeheerexploitatie ADT zijn, voor wat betreft *Deelgebied Noord / Technology Base*, alle overige panden van dat gebiedsdeel opgenomen. Een beperkt aantal panden is in (tijdelijk) gebruik en/of in verhuur. De meeste huurinkomsten worden in 2018 ontvangen van de *Twente Safety Campus*, waarmee een meerjarig huurcontract is afgesloten (naast enkele panden ook voor 'oefenvelden' en andere terreindelen).

<u>Beheerorganisatie</u>
Uitgangspunt is dat *Deelgebied Noord / Technology Base* tot en met 2029 bij een projectorganisatie in beheer blijft.
Voor *'t Vaneker Zuidkamp en Prins Bernhardpark* geldt dat zowel het terreinbeheer als het vastgoedbeheer eerder wordt beëindigd dan in de grondexploitatie 2017 was gefaseerd.
In *Deventerpoort* is dit ongewijzigd en is alleen in 2018 en 2019 nog sprake van beheer voor terrein en panden.
Voor het beheer van deze plandelen is een beheerorganisatie binnen ADT actief.

In de grondexploitatie 2018 is het budget voor de beheerorganisatie in *Deelgebied Noord / Technology Base* (in totaal voor de periode 2018-2029) met circa € 150.000 verhoogd naar circa € 1,6 miljoen. Dit is inclusief een 'basisorganisatie' voor Parkmanagement. De inzet voor de woonparken is gedaald. De totale kosten voor de beheerorganisatie zijn met circa € 100.000 gestegen naar circa € 1,85 miljoen (periode 2018-2029).

Beveiliging
De kosten voor beveiliging van het bedrijvenpark *Deelgebied Noord / Technology Base* zijn nog apart in de beheerraming opgenomen. Bij de verdere invulling van het Parkmanagement wordt nog bepaald hoe de beveiliging van het gebied daarin wordt opgenomen.

Totale beheerraming grondexploitatie ADT
De totale beheerkosten in de grondexploitatie 2018 zijn met circa € 2,0 miljoen gestegen naar circa € 17,5 miljoen.
Voor de periode 2018 tot en met 2029 zijn de beheerkosten met circa € 1,7 miljoen gestegen naar circa € 7,1 miljoen. Dit is ***inclusief*** de kosten voor het Parkmanagement in *Deelgebied Noord / Technology Base*.

De totale beheerinkomsten in de grondexploitatie 2018 (2012 tot en met 2029) zijn met circa € 1,3 miljoen gestegen naar circa € 13,3 miljoen.
Voor de periode 2018 tot en met 2029 zijn de beheerinkomsten met circa € 1,4 miljoen gestegen naar € 7,5 miljoen. Dit is ***inclusief*** de inkomsten voor het Parkmanagement (de servicekosten) in *Deelgebied Noord / Technology Base*.

Per saldo, inclusief het nadelige effect van de boekwaarden 2017 (ruim -/- € 300.000) is er een nadelig (nominaal) effect van de beheerexploitatie van circa € 650.000. Dit dus ***exclusief*** de beheerexploitaties '*Twente Airport'* en '*Overige Baten & Lasten'*.

2.9 Fiscale aspecten

Niet verrekenbare btw
De fiscale aspecten van de grondexploitatie ADT zijn in 2012 getoetst door belastingadviseurs (PWC). Op basis hiervan is de toerekenbaarheid van de Btw per deelgebied bepaald. De te verrekenen Btw varieert tussen de 52% en 97%.
De niet-verrekenbare Btw varieert daarmee tussen 3% en 48% en is voor ADT kostprijsverhogend.
De uitgangspunten voor de niet-verrekenbare Btw voor beheer zijn meegenomen in de beheerraming. De kosten voor niet-verrekenbare Btw voor de overige onderdelen zijn niet apart in de grondexploitatie geraamd en worden verondersteld deel uit te maken van de onvoorziene kosten, gerekend over alle ramingen (zie ook risicoanalyse voor opbouw post onvoorzien). In 2017 was de niet-verrekenbare Btw € 189.676.

Vennootschapsbelasting
Per 1 januari 2016 is de 'Wet Modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen' van kracht geworden. ADT heeft de (mogelijke) gevolgen hiervan in oktober 2015 door PWC belastingadviseurs laten toetsen.
Hieruit is gebleken dat ADT 'niet Vpb-plichtig' is (per 1 januari 2016) en dus ook geen 'aangifte-Vpb' behoeft op te stellen en in te dienen.

2.10 Systematiek en waardering kavels en bestaand vastgoed

Jaarlijks vindt waardering van bestaand vastgoed en uitgeefbare gronden plaats.
Ten behoeve van de grondexploitatie 2018 is door externe makelaars taxatie uitgevoerd voor de resterende drie panden in *Prins Bernhardpark*. Alle overige waarderingen zijn door interne makelaars verricht (gemeente Enschede) of zijn bepaald op basis van de actuele markt (verkopen, biedingen en opties).

Bestaand vastgoed, woonpanden
ADT taxeert, na afspraken met de accountant in 2012, elk jaar circa 30% van haar bestaande vastgoed. Dit kan enerzijds door het verkrijgen van actuele waarden na verkoop van panden en anderzijds door externe makelaars taxaties te laten verrichten. Voor de grondexploitatie 2018 is met de verkoop of taxatie van 16 woonpanden in 2017 ruimschoots voldaan aan bovenstaande afspraak. De verkoop- of taxatieprijzen van betreffende panden in *Prins Bernhardpark* (5 woningen) en *'t Vaneker Zuidkamp* (11 woningen) zijn gemiddeld 6,5% hoger dan de waarden in de grondexploitatie 2017.

De opbrengsten van de overige nog te verkopen woonpanden (7 stuks in *'t Vaneker Zuidkamp*) zijn in de grondexploitatie 2018 gehandhaafd dan wel verhoogd op basis van biedingen of interne taxaties.

Woonkavels Prins Bernhardpark
Nadat voor de grondexploitatie 2016 voor de kavels op *Prins Bernhardpark* nog werd uitgegaan van een grondprijsstaffel voor de noordelijke kavels (12 'coulissekavels') en een waardering per kavel voor de zuidelijke kavels (9 'boskavels'), heeft in 2016 een hertaxatie plaatsgevonden door een externe makelaar. Alle kavels zijn toen afzonderlijk gewaardeerd op basis van grootte, ligging, aanwezigheid groen et cetera.
In de grondexploitatie 2017 zijn deze actuele waarden opgenomen. Omdat naderhand bleek dat niet alle prijzen exact waren verwerkt, is in de grondexploitatie 2018 nog een correctie (hogere opbrengst van € 41.684) doorgevoerd.

Woonkavels 't Vaneker Zuidkamp
Voor *'t Vaneker* heeft er in 2017 alleen interne taxatie plaatsgevonden (gemeente Enschede) met als uitkomst een verhoging van de grondprijzen ten opzichte van de grondexploitatie 2017. Een en ander is mede ingegeven door de ruime belangstelling voor de kavels (verkopen en opties in *Zuidkamp en De Schil*).
Op basis van de gewijzigde 'grondprijsstaffel' (van € 295 naar € 304 exclusief Btw voor de eerste 700 m² en vervolgens aflopende prijzen per m²) is per kavel een uitgifteprijs vastgesteld. Voor *'t Vaneker Zuidkamp* resulteerde dit in kavelprijzen variërend van circa € 192.000 tot € 466.000 (respectievelijk de kleinste en de grootste kavel).

Herverkavelingen
Bij de ontwikkeling van *'t Vaneker* worden voortdurend deelplannen uitgewerkt, waarbij dan meer op detailniveau naar de ligging en de grootte van de kavels wordt gekeken. Bij de uitwerking van zo'n deelontwerp kan de kavelindeling behoorlijk afwijken en kan ook het aantal kavels wijzigen. Ten opzichte van de grondexploitatie 2017 is daardoor het totaal uitgeefbaar oppervlak voor de woonkavels in *'t Vaneker Zuidkamp* afgenomen met 3.614 m² (exclusief '*Parkwonen*').
En nadat in de afgelopen jaren het aantal kavels, na herverkavelingen, al is teruggelopen, is er in 2017 opnieuw sprake van een daling met enkele kavels. Vanwege ligging, bezonning en aanwezige bomen in het plandeel 'voormalige sportvelden', bleek

het noodzakelijk om kavels anders te positioneren, om daarmee over 'goed verkoopbare' kavels te kunnen beschikken. Dit resulteerde in een afname met 2 kavels.
Bijdrage 't Vaneker De Schil, vier kavels voormalige sportvelden

Een eerdere planwijziging was in 2016 de herverkaveling van kavels gelegen op de 'voormalige sportvelden', deels gelegen in *Zuidkamp* en deels in *De Schil*.
Hierbij is er het ongewenste effect dat in de nieuwe verkaveling *Zuidkamp* vier kavels minder heeft en *De Schil* vier kavels meer. Om ervoor zorgen dat het effect op beide grondexploitaties minimaal is, ontvangt *Zuidkamp* (in 2021) een bijdrage van *De Schil*. Op basis van het totale verschil in grondopbrengsten in betreffende herverkaveling, is de bijdrage bepaald op € 617.000. Hierover heeft besluitvorming plaatsgevonden.

Taakstelling twee kavels 't Vaneker Zuidkamp
Nog eerder, na herverkavelingen in 2015, waren al twee kavels weggevallen. Vanwege de doelstelling om het oorspronkelijk aantal kavels in *'t Vaneker* te realiseren, wordt er daarom nog steeds rekening gehouden met het toevoegen van 2 kavels met een gezamenlijke opbrengst van circa € 500.000.

Parkwonen 't Vaneker Zuidkamp
Voor '*Parkwonen fase 1*' is in 2015 een overeenkomst gesloten met Hegeman Bouwontwikkeling. Het betreft de verkoop van 8 kavels ('projectwoningen') en het grote pand Z17, welke wordt gesplitst in vijf wooneenheden. De (ver)bouw van deze eerste fase is in volle gang. Voorafgaand is gebied door ADT bouwrijp gemaakt en na oplevering van de woningen zal het gebied door Hegeman woonrijp worden gemaakt.

Inmiddels is ook de contractvorming voor '*Parkwonen fase 2*' in een vergevorderd stadium. Onder vergelijkbare afspraken als bij '*fase 1*' zal Hegeman 12 '*parkwoningen*' gaan bouwen, waarschijnlijk in 2019. De onderhandelingen hebben er toe geleid dat de grondwaarde voor deze woningen fors hoger is dan die van de eerste fase.

Wooneenheden bestemmingsplan 't Vaneker en Defensiegronden
Het bestemmingsplan van *'t Vaneker* (*Zuidkamp* én *De Schil*) maakt het mogelijk dat er in *'t Vaneke*r maximaal 263 wooneenheden mogen worden gebouwd of verbouwd (aantal kavels plus aantal wooneenheden panden). Op basis van de huidige invulling van het gebied en de voortdurende herverkavelingen is echter al duidelijk geworden dat dit aantal niet zal worden behaald. Een en ander heeft ook een nadelige invloed op de opbrengstpotentie van *'t Vaneker Zuidkamp*.
Echter, inmiddels zijn de onderhandelingen met Defensie ten aanzien van de verwerving van de resterende Defensiegronden (circa 4,5 hectare) in *'t Vaneker* dermate gevorderd, dat het nagenoeg definitief is dat het tekort aan kavels daar ter plekke kan worden opgelost. Hiermee kunnen in principe alle 263 wooneenheden worden gerealiseerd én kunnen de eerder teruglopende opbrengsten alsnog behaald worden. Wel moet daarbij ook rekening worden gehouden met de ontwikkelingskosten (plankosten, bouw- en woonrijp maken) van dit gebied.

<u>Woonkavels Fokkerweg</u>
Vanaf start verkoop in 2014 is er voortdurend veel belangstelling voor de kavels aan de *Fokkerweg* geweest. De eerste kavel is al in dat jaar verkocht en in 2015 geleverd. Vervolgens zijn in 2016 en 2017 nog 9 kavels geleverd. Voor de resterende 3 kavels zullen naar verwachting in 2018 de aktepasseringen plaatsvinden, waarna geheel *Fokkerweg* niet meer in eigendom van ADT zal zijn.

Woonkavels totaal

In totaal zijn de opbrengsten uit de woonkavels circa € 520.000 hoger in vergelijking met de grondexploitatie 2017. De hogere kavelopbrengsten zijn vooral het gevolg van de hogere 'grondprijsstaffel' in *'t Vaneker Zuidkamp*. (PS. Nadien is alsnog een kavel, vanwege de te behouden panden, verplaatst naar de panden. Het gaat hierbij om een verschuiving van circa € 350.000.)

De totale opbrengst van de woonkavels in *'t Vaneker Zuidkamp, Prins Bernhardpark, Fokkerweg en Overmaat* bedraagt nu circa € 36,8 miljoen.

Bedrijfskavels Deventerpoort

Vanwege de gewijzigde opgave in *Deventerpoort* worden geen nieuwe bedrijfskavels meer uitgegeven. De opbrengstwaarden van de bestaande panden zijn gebaseerd op eerdere externe taxaties.

Deelgebied Noord / Technology Base

Ten behoeve van vervreemding van *Technology Base* (*Deelgebied Noord / Technology Base* en *Twente Airport*) heeft in december 2016 een taxatie van het gebied plaatsgevonden. De hierbij gehanteerde uitgangspunten voor grondwaarden, erfpachttarieven en parameters zijn in de grondexploitatie 2017 en in de grondexploitatie 2018 gehandhaafd.

Bijlage 1 – PLANKAARTEN

Plankaart, overzicht deelgebieden d.d. 25-12-2015

EHS Definitief Ontwerp contractfase d.d. 21-8-2014

't Vaneker Voorontwerp & Verkaveling (oud) d.d. 3-1-2013

't Vaneker Verkaveling (actueel) d.d. 15-3-2018

't Vaneker Ontwikkelingsplan (actueel) d.d. maart 2018

Fokkerweg Definitief Ontwerp d.d. 4-10-2013

Fokkerweg Verkopen per 26-6-2017

Legenda

- plan EHS 1373556 m²
- plan Noord 2303563 m²
- plan Werkparken v Eck 503771 m²
- plan Deventer Poort 88367 m²
- plan Fokkerweg 15947 m²
- plan Overmaat 15371 m²
- plan Prins Bernhardpark 104388 m²
- plan Zuidkamp 427422 m²
- plan 't Vaneker Schil 366482 m²
- plan Overig 3861 m²
- plan Gronddepot 34840 m²
- topografie
- kadastrale grenzen
- gemeente grenzen
- exploitatiegrenzen

Plangebied ADT

plan begrenzing

datum 25 december 2015

schaal 1 : onbekend

formaat

Gemeente Enschede
DV-ISC-Vastgoedinformatie

S:\Project\Vliegveld\Bestekstanden\ADTlogo.jpg

Aan deze tekening kunnen geen rechten worden ontleend!

inlage deel noordoost

zie inlage deel noordoost

inlage deel zuid

zie inlage deel zuid

inlage deel Oostkamp

geen inrichting, uitsluitend beheer en onderhoud, opschonen terrein

zie inlage deel zuid

VERKLARING

Bestaand

- systeemgrens
- Begrenzing EHS
- Bestaande bossen
- Bestaande heideterreinen, geen werkzaamheden
- Bestaand open water, opschonen op nadere aanwijzing
- Bestaande maaiveldhoogte in m. t.o.v. NAP (nauwkeurigheid 0,30 m.)
- Te handhaven bebouwing

Maatregelen

- Overig: d.m.v. beheer droge heide en droog schraalland ontwikkelen
- Serviceweg Vliegveld Twente, langs veiligheidsraster, zie profiel C
- natuurtechnisch ontgraven t.b.v. ontwikkeling heide
- aanbrengen bosplantsoen, incl. vaknummer
- natuurtechnisch ontgraven sleuf / bron en beek ontwikkelen volgens profielen F1 t/m F4 met globale ontgravingshoogte t.o.v. huidig maaiveld
- natuurtechnisch ontgraven poelen volgens principeprofiel D
- natuurtechnisch graven bomkraters met opstaande randen volgens principeprofiel A
- verwerken grond in tijdelijk depot (t.p.v. beoogde spotthershill, ontwerp volgt)
- Aanbrengen grondwal volgens detail 6 (bij uitlaat gebied)
- Duitse Rollerbaan: straatbaksteinen kf onkruidvrij maken
- Boordwapenbaan: asfaltverharding reinigen en bermsloten opschonen / profileren volgens detail 10-2
- Fietsroute, aanbrengen routemarkering
- Mountainbike-route, technisch parcour
- Ruiterpad / menroute volgens principeprofiel E1
- Aanbrengen cultuurbelevingspad van leemgrind volgens principeprofiel B (fietsen & wandelen)
- aanbrengen parkeerplaats A (bij testgebouw) volgens detail I
- aanbrengen parkeerplaats B volgens detail J
- Vleermuisbunker volgens detail K
- locatie grondddepot á 5.000 tot 10.000 m3
- behoud bestaand veiligheidsraster; verwijderen antiklimvoorziening van scheermesdraad, overige onderdelen handhaven
- Aanbrengen veiligheidsraster
- Aanbrengen veeraster met geïntegreerde veeroosters en klaphekken volgens detail 16-1 en 16-2
- +1 A

- plaats detail of principeprofiel als weergegeven op tekening 3323-501 e.v., incl. letter of nummer
- A – Afwaarderen landingsbaan / principe bomkraters
- B – Cultuurbelevingspad
- C – Serviceweg vliegveld Twente
- D – Poelen
- E – Ruiterpad / menroute
- F – Profielen slenk
- G – Duitse Rollerbaan e.o.
- H – Aansluiting Weerselosseweg e.o.
- I – Parkeerplaats A
- J – Parkeerplaats B
- K – Vleermuisbunkers (zie contract eisen)
- L – Spotthershill

- 1 – Aanbrengen duikerbrug met leuningen en iets bolliggende elementenverharding.
- 2 – Uitlaat HWA 'de Strip'
- 3 – Voorde van gebroken, ter plaatse te hergebruiken asfaltschotsen.
- 4 – Openwerken fundamenten (of in grondwerk zichtbaar maken) vooroorlogse KLM Luchthaven. Realisatie toren door derden.
- 5 – Voorde van (te leveren) betonschotsen
- 6 – Schotbalksfuw, zie uitsnede H en detail 6
- 7 – handmatig regelbare noodoverstort retentiegebied
- 8 – Karrensporen; 2 rijsporen van beton
- 9 – In landschap laten verdwijnen asfaltbaan.
- 10-1 – Roostergoot de Strip
- 10-2 – Roostergoot Boordwapenbaan
- 10-3 – Roostergoot Greftenberghoekweg
- 11 – Kompas of compenseerschijf (te verplaatsen, door derden)
- 12 – Houten vlonder over slenk
- 14 – Walletje voor de bunker verwijderen, schietbaan opschonen (volgens contract)
- 15 – Verwijderen parkeerplaats en aanverwante voorzieningen
- 16-1 – Veeroosters in asfaltverharding
- 16-2 – Veeroosters in belevingspad
- 17 – Leuning op shelter
- 18 – Gefechtsstand, zichtbaar maken funderingen, plaatsen informatiepaneel, toegankelijk maken d.m.v. pad volgens detail 18
- 19 – Dempen gracht, graven slenk (DLG-deel)

C	Definitief	DdV	CvdZ	CvdZ	21-08-2014
B	Definitief	GN	HG	CvdZ	29-07-2014
A	Definitief	GN	HG	CvdZ	10-07-2014
revisie	Eerste uitgave omschrijving	GN getekend	HT gecontroleerd	CTC akkoord	20-06-2014 datum

opdrachtgever: Area Development Twente

project: Definitief ontwerp contractfase

omschrijving: Nieuwe situatie bovengronds

Royal HaskoningDHV
Enhancing Society Together

HASKONING NEDERLAND B.V.
Infrastructuur

Colosseum 3
Postbus 28
7500 AA Enschede
+31 (0)53 483 21 20 Telefoon
+31 (0)53 432 27 65 Fax
info@royalhaskoningdhv.com E-mail
www.royalhaskoningdhv.com Internet

formaat	schaal	fase	blad/nr	van
A0	1:2000	Definitief ontwerp	2	5

projectnummer: BC7764-100 / 3323-102

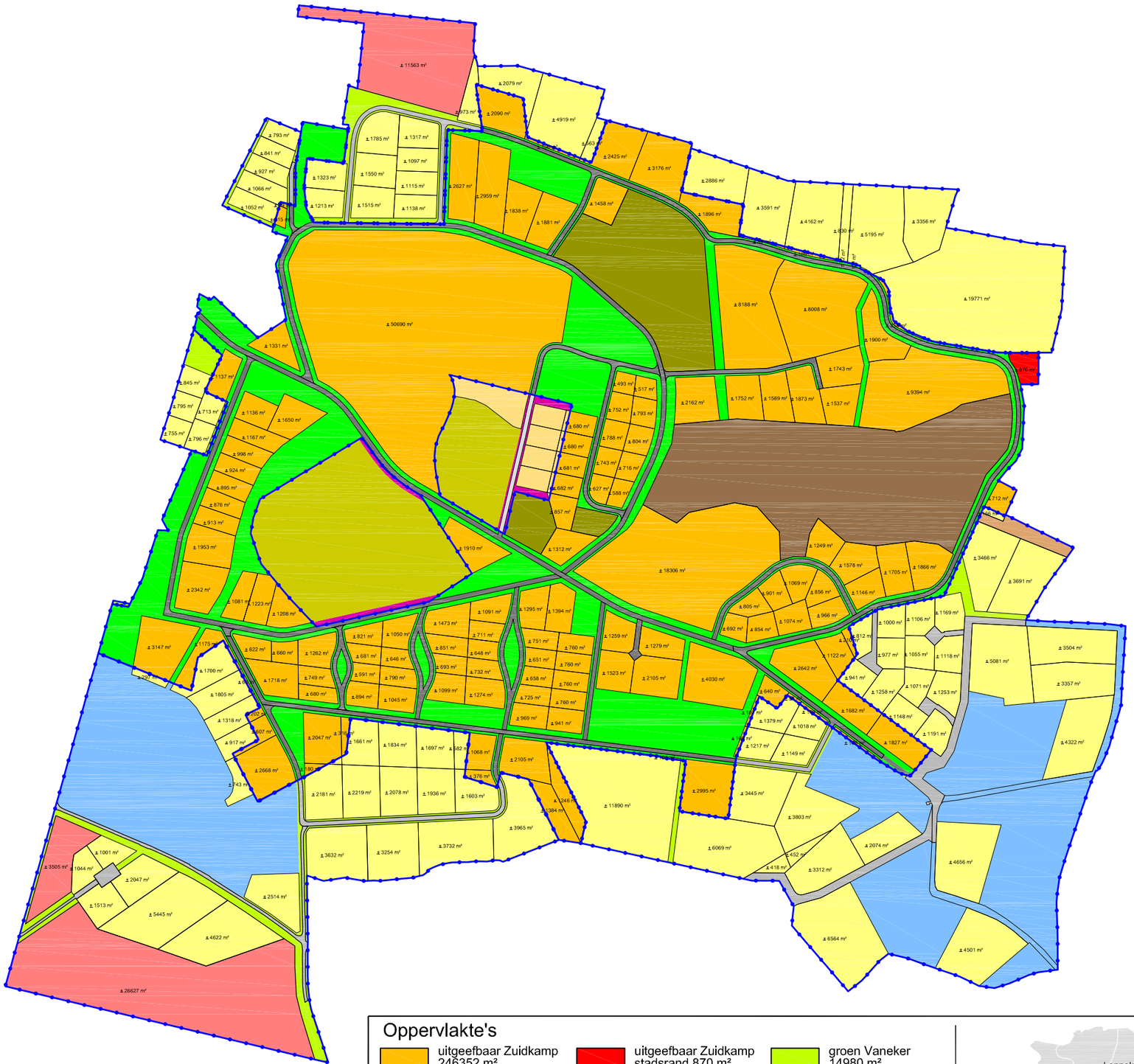

Oppervlakte's

- uitgeefbaar Zuidkamp 246352 m²
- uitgeefbaar Vaneker 214001 m²
- uitgeefbaar eigendom Defensie 5579 m²
- verharding Zuidkamp 28682 m²
- verharding Vaneker 12492 m²
- verharding eigendom Defensie 734 m²
- uitgeefbaar Zuidkamp stadsrand 870 m²
- uitgeefbaar Vaneker stadsrand 41694 m²
- bos Zuidkamp 22023 m²
- natuur Zuidkamp 41696 m²
- natuur Vaneker 1417 m²
- groen Zuidkamp 87786 m²
- groen Vaneker 14980 m²
- groen eigendom defensie 2310 m²
- te handhaven defensie 36548 m²
- te handhaven Vaneker 81894 m²

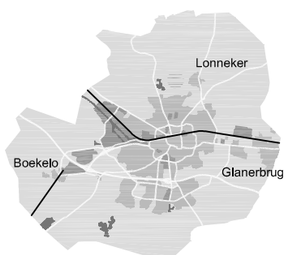

Vaneker / Zuidkamp

plan oppervlakte's

3 januari 2013

formaat A3

Gemeente Enschede
DV-ISC-Vastgoedinformatie

ADT/AREA DEVELOPMENT TWENTE

Aan deze tekening kunnen geen rechten worden ontleend!

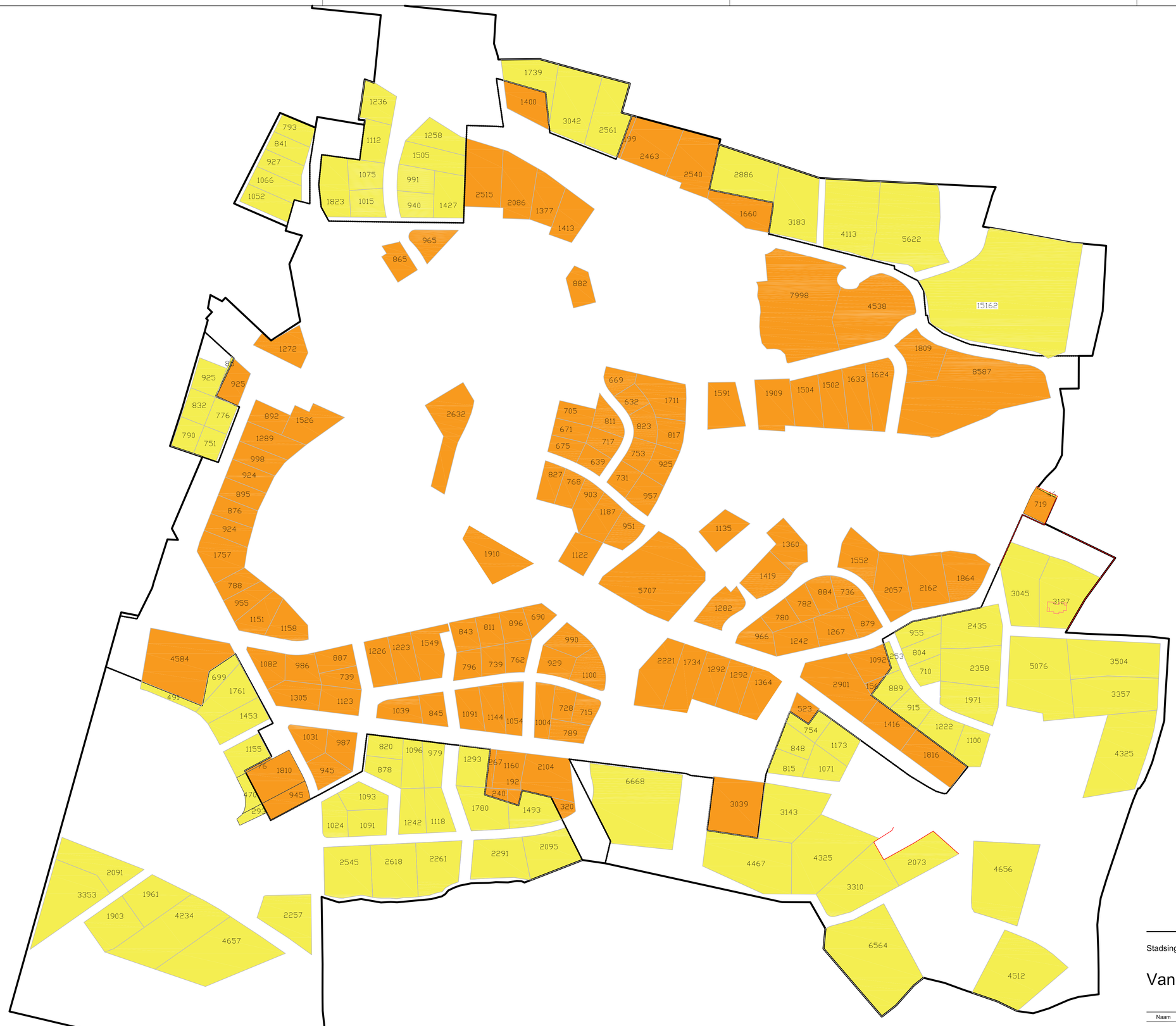

Stadsingenieurs & Ontwerp

Gemeente Enschede

Vaneker oppervlaktes tbv herziening grex

Naam	Datum	Projectleiding	Naam	Datum	Projectleiding	Formaat	Schaal
	05-01-2017						1:2000

Tekeningnummer

Plotdatum: 15-mrt-18 Last saved by: koelmap;15 maart 2018

S:_stadsdeel Noord\Vaneker\2017\2018-03-15_Vaneker_oppervlaktes Tbv Grex.dwg

't VANEKER

Ontwikkelingsplan 't Vaneker

s.v.z. maart 2018

Kavels verkocht/te koop

Panden verkocht/te koop

Kavels nieuw in verkoop

0 10 25 50 100 m.

n
w o
z

Eschbeekweg
Broekweg
Harenbergweg
Harenbergpad
De Broekweg
Vankerbeekweg
Zandkampweg
Schuttenweg
Ter Heydenweg
Nijenduweg
Scheperijweg
Heetvelkweg
Jonkerweg
Vankerbeekweg
Vanekerbeekweg
Brandemaatweg
Vorgerstweg
Zijdekampweg
Sprinkelweg
Overmaatweg
Scheperijpad

1 2435 m²
2 2358 m²
3 1972 m²
4 710 m²
5 804 m²
6 955 m²
9 5076 m²
10 3304 m²
11 3357 m²
12 4370 m²
13 4595 m²
14 3307 m²
15 2060 m²
16 1100 m²
17 1222 m²
18 915 m²
19 1043 m²
20 1345 m²
21 2166 m²
22 2057 m²
23 1551 m²
24 879 m²
25 736 m²
26 884 m²
27 782 m²
28 780 m²
29 966 m²
30 1243 m²
31 1268 m²
32 3032 m²
33 3112 m²
34 795 m²
35 1173 m²
36 4123 m²
37 1869 m²
38 848 m²
39 3155 m²
40 4485 m²
41 4345 m²
42 1591 m²
43 1504 m²
44 1502 m²
45 1633 m²
46 1625 m²
47 4546 m²
48 3183 m²
49 4113 m²
50 5922 m²
51 15161 m²
52 985 m²
53 1859 m²
54 798 m²
55 775 m²
56 759 m²
57 7996 m²
58 4538 m²
59 8587 m²
60 792 m²
61 985 m²
62 895 m²
63 966 m²
64 946 m²
65 1106 m²
66 703 m²
67 740 m²
68 1004 m²
69 789 m²
70 2105 m²
71 1677 m²
72 1262 m²
73 1292 m²
74 1364 m²
75 1091 m²
76 1102 m²
77 1096 m²
78 1084 m²
79 1181 m²
80 795 m²
81 839 m²
82 976 m²
83 711 m²
84 3297 m²
85 3061 m²
86 2945 m²
87 3348 m²
88 1549 m²
89 1223 m²
90 1026 m²
91 845 m²
92 1039 m²
93 2093 m²
94 3353 m²
95 1961 m²
96 1903 m²
97 4234 m²
98 4657 m²
99 2257 m²
100 6668 m²
101 1024 m²
102 1093 m²
103 1091 m²

Legenda

- Bestaande bebouwing
- Sloot, bestaand
- Asfalt, bestaand
- Gebakken materiaal geel, keperverband
- Gebakken materiaal geel, halfsteensverband
- Gebakken materiaal rood, keperverband
- Nieuwe lichtmast, aansluiten op Enexis net
  4m Mithra, dimbaar
  EVSA 1-10 V
  klimaat neutraal, type Nedal, geborsteld
  Indal 2160, 36 W
  PLL Longlife lamp / 830
- Afwateringsrichting
- Bestaande bomen, te handhaven
- Nieuwe bomen
  Quercus robur
  maat 20-25
- Nieuwe bomen
  Betula ermanii 'Blush'
  meerstamming, 5 meter hoog
- Bloemmengsel
  mengsel G2 van Cruydt-hoeck
- Ruw gras
  bermmengsel
- Grasbetontgels
- Nieuwe houtwal
  maat: veren
  driehoeksverband, plantafstand 0.75 x .75
  Soorten:

Acer campestre	- Meidoorn
Amelanchier lamarckii	- Amerikaans krenteboompje
Cornus mas	- Gele kornoelje
Corylus avellana	- Hazelaar
Ilex aquifolium	- Hulst
Prunus serotina	- Sleedoorn
Sambucus nigra	- Vlier
Quercus robur	- Eik

1

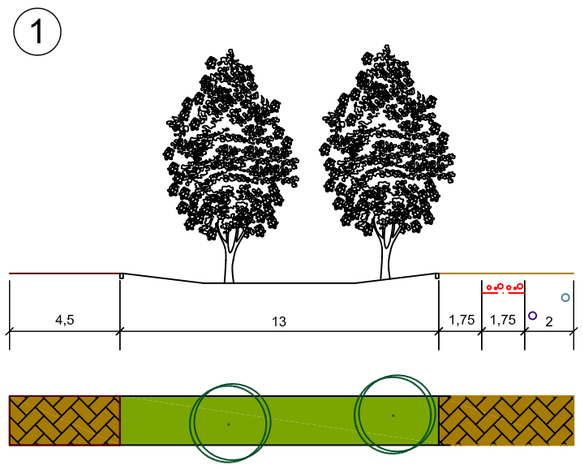

2

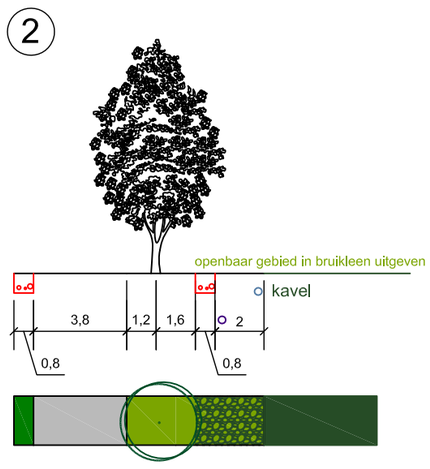

Stedelijke Ontwikkeling

Gemeente Enschede

Fokkerweg

Definitief ontwerp

Ontwerp

	Naam	Datum	Projectleiding		Naam	Datum	Projectleiding	Formaat	Schaal
	J. ter Braake	12-07-2013		4				A2	1:500
1	J. ter Braake	04-10-2013		5					
2				6				Tekeningnummer	
3				7					

Plotdatum: 4-okt-13 Last saved by: BMBraaj;17 juli 2013

S:_stadsdeel Noord\Vliegveld\Uitwerking Structuurvisie_deelprojecten\Deventerpoort, Strip, Fokkerweg\Ontwerp\Autocad\Inrichtingsplan\2013-07-15 Fokkerweg Inrichtingsplan DO.dwg

verkoop kavels Fokkerweg
stand van zaken
per 26 juni 2017

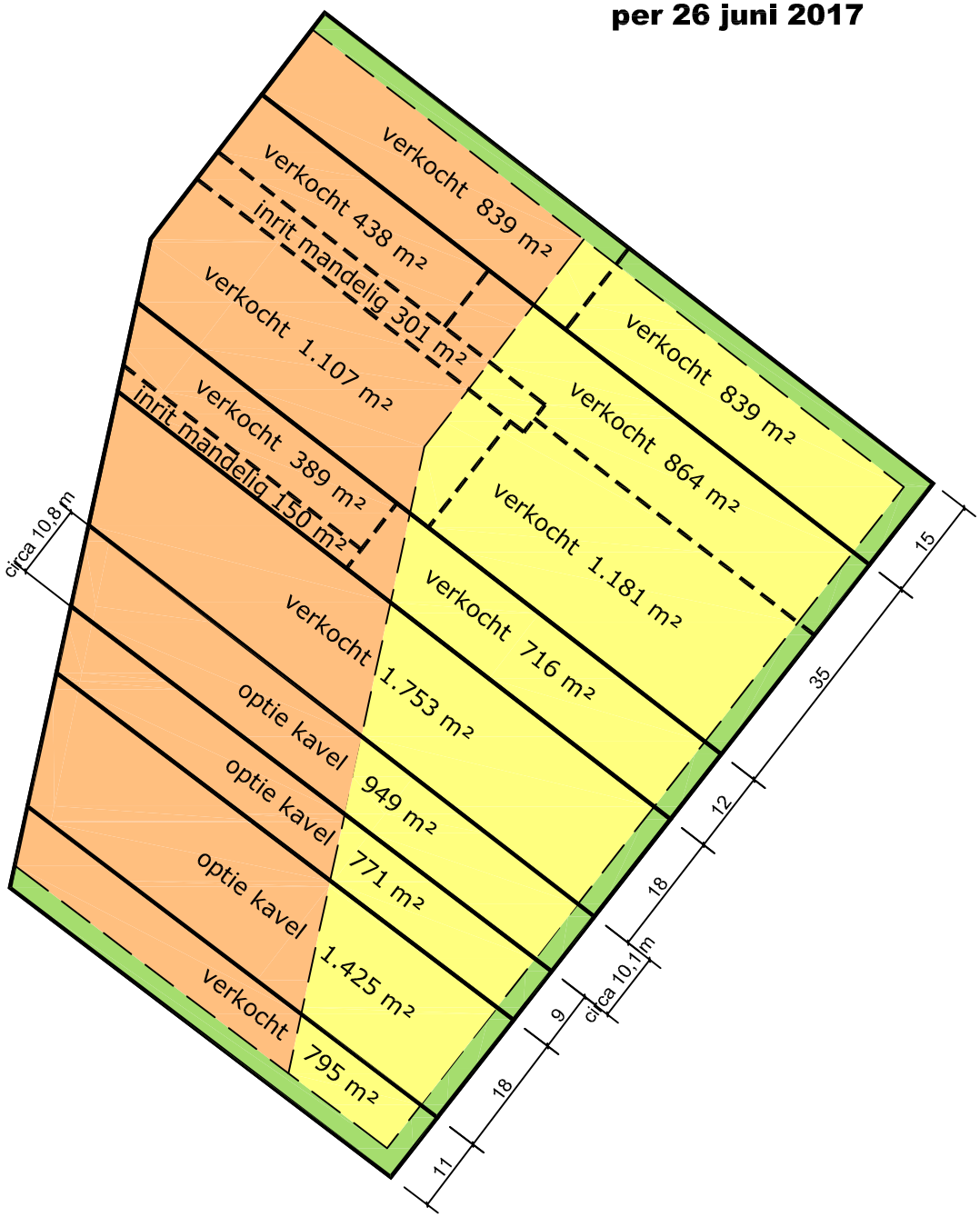

Van: Veiligheidsregio Twente,Secretariaat <secretariaat@vrtwente.nl>
Verzonden: donderdag 5 april 2018 14:23:27
Aan: "'Gemeente Almelo (gemeente@almelo.nl)'" <gemeente@almelo.nl>; "'info@borne.nl'" <info@borne.nl>; "'Gemeente Dinkelland (info@dinkelland.nl)'" <info@dinkelland.nl>; "'postbus20@enschede.nl'" <postbus20@enschede.nl>; "'Gemeente Haaksbergen (gemeente@haaksbergen.nl)'" <gemeente@haaksbergen.nl>; "'gemeentebestuur@hellendoorn.nl'" <gemeentebestuur@hellendoorn.nl>; "'gemeente@hengelo.nl'" <gemeente@hengelo.nl>; "'info@hofvantwente.nl'" <info@hofvantwente.nl>; "'gemeente@losser.nl'" <gemeente@losser.nl>; "'Gemeente Oldenzaal (info@oldenzaal.nl)'" <info@oldenzaal.nl>; "'gemeente@rijssen-holten.nl'" <gemeente@rijssen-holten.nl>; "'gemeente@tubbergen.nl'" <gemeente@tubbergen.nl>; "'Gemeente Twenterand (info@twenterand.nl)'" <info@twenterand.nl>; "'Gemeente Wierden (gemeente@wierden.nl)'" <gemeente@wierden.nl>
CC: "'A.J. Gerritsen (a.gerritsen@almelo.nl)'" <a.gerritsen@almelo.nl>; "'W.A.M. Haverkamp-Wenker (wam.haverkamp@tubbergen.nl)'" <wam.haverkamp@tubbergen.nl>; "'De heer A.C. Hofland (a.hofland@rijssen-holten.nl)'" <a.hofland@rijssen-holten.nl>; "'J.G.J. Joosten (j.joosten@dinkelland.nl)'" <j.joosten@dinkelland.nl>; "'G.J. Kok (gj.kok@haaksbergen.nl)'" <gj.kok@haaksbergen.nl>; "'A. van der Kolk (a.vanderkolk@twenterand.nl)'" <a.vanderkolk@twenterand.nl>; "'C. A. M. Kroon (c.kroon@losser.nl)'" <c.kroon@losser.nl>; "'Mevrouw H.A.M. Nauta (e.nauta@hofvantwente.nl)'" <e.nauta@hofvantwente.nl>; "'A.H. Raven BA (bestuurssecretariaat@hellendoorn.nl)'" <bestuurssecretariaat@hellendoorn.nl>; "'ing. J.H.M. Robben'" <c.valk@wierden.nl>; "'S.W.J.G. Schelberg '" <s.schelberg@hengelo.nl>; "t.schouten@oldenzaal.nl" <t.schouten@oldenzaal.nl>; "'De heer dr. G.O. van Veldhuizen (o.vanveldhuizen@enschede.nl)'" <o.vanveldhuizen@enschede.nl>; "'De heer mr. drs. R.G. Welten (rg.welten@borne.nl)'" <rg.welten@borne.nl>; "'Mevrouw S. Annink (s.annink@oldenzaal.nl)'" <s.annink@oldenzaal.nl>; "'De heer P. Baan (p.baan@hellendoorn.nl)'" <p.baan@hellendoorn.nl>; "'M. Boswinkel (m.boswinkel@wierden.nl)'" <m.boswinkel@wierden.nl>; "'R. Elferink (r.elferink@hengelo.nl)'" <r.elferink@hengelo.nl>; "'N. Jong (n.jong@almelo.nl)'" <n.jong@almelo.nl>; "'M.J.A. Klerkx (mja.klerkx@haaksbergen.nl)'" <mja.klerkx@haaksbergen.nl>; "Jeannette Lock (J.Lock@twenterand.nl)" <J.Lock@twenterand.nl>; "'S. B. M. van der Meer (s.vandermeer@hofvantwente.nl)'" <s.vandermeer@hofvantwente.nl>; "'Mevrouw M. Nijmeijer - Gemeente Hof van Twente (m.nijmeijer@hofvantwente.nl)'" <m.nijmeijer@hofvantwente.nl>; "'J. Reurink-Hellinga (j.reurink@rijssen-holten.nl)'" <j.reurink@rijssen-holten.nl>; "'M. Scholtens (m.scholtens@noaberkracht.nl)'" <m.scholtens@noaberkracht.nl>; "Schoppink,Linda" <l.schoppink@vrtwente.nl>; "'N. Teesink-Veldhuis (ndm.teesink@borne.nl)'" <ndm.teesink@borne.nl>; "'J. Venebrugge (j.venebrugge@twenterand.nl)'" <j.venebrugge@twenterand.nl>; "'De heer J. Vrinte (j.vrinte@enschede.nl)'" <j.vrinte@enschede.nl>; "'Mevrouw S. Annink (s.annink@oldenzaal.nl)'" <s.annink@oldenzaal.nl>; "'H. Arnold

(h.arnold@hellendoorn.nl)'" <h.arnold@hellendoorn.nl>; "'Mevrouw L. Benerink (l.benerink@oldenzaal.nl)'" <l.benerink@oldenzaal.nl>; "'Mevrouw I. Benneker (i.benneker@noaberkracht.nl)'" <i.benneker@noaberkracht.nl>; "'J. Bos (jm.bos@haaksbergen.nl)'" <jm.bos@haaksbergen.nl>; "'M. Boswinkel (m.boswinkel@wierden.nl)'" <m.boswinkel@wierden.nl>; "j.cozijnsen@hengelo.nl" <j.cozijnsen@hengelo.nl>; "'S. Faal (s.faal@rijssen-holten.nl)'" <s.faal@rijssen-holten.nl>; "'De heer T.J. Liedenbaum (t.liedenbaum@twenterand.nl)'" <t.liedenbaum@twenterand.nl>; "'S. B. M. van der Meer (s.vandermeer@hofvantwente.nl)'" <s.vandermeer@hofvantwente.nl>; "Meuleman,Herman" <h.meuleman@vrtwente.nl>; "'b.munsterhuis@enschede.nl'" <b.munsterhuis@enschede.nl>; "'N. Teesink-Veldhuis (ndm.teesink@borne.nl)'" <ndm.teesink@borne.nl>; "'De heer J. Vrinte (j.vrinte@enschede.nl)'" <j.vrinte@enschede.nl>; "'P. Wesseloo (p.wesseloo@enschede.nl)'" <p.wesseloo@enschede.nl>; "Post Archief" <info@vrtwente.nl>; "Wevers,Stephan" <s.wevers@brandweertwente.nl>; "Stegge,Jacqueline aan de" <j.aandestegge@vrtwente.nl>; "'S. Dinsbach'" <s.dinsbach@ggdtwente.nl>; "Ellenbroek,Dennis" <d.ellenbroek@vrtwente.nl>; "Jong de,Martin" <m.dejong@brandweertwente.nl>

Onderwerp: Aanbieding ontwerpbegroting 2019 VRT aan gemeenteraden

Bijlage(n): aanbiedingsbrief ontwerpbegroting 2019.pdf; Ontwerp Programmabegroting 2019.pdf

Geachte heer, mevrouw,

Bijgaand treft u de volgende stukken van het dagelijks bestuur van de Veiligheidsregio Twente aan:

- de aanbiedingsbrief aan uw gemeenteraad behorende bij de ontwerpbegroting 2019 VRT
- de ontwerpbegroting 2019 VRT.

Kunt u er zorg voor dragen dat de stukken op de juiste wijze in uw organisatie verspreid worden?

Met vriendelijke groet,
J.E.G. (Jacqueline) aan de Stegge-Nobbenhuis

Directiesecretaris
Telefoon 088 256 8205 / 06 57 87 35 41
E-mail j.aandestegge@vrtwente.nl

VEILIGHEIDSREGIO TWENTE
Nijverheidstraat 30 Enschede
Postbus 1400, 7500 BK Enschede
vrtwente.nl

Op woensdag afwezig

DISCLAIMER:
De informatie verzonden met dit e-mailbericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Gebruik van deze informatie door anderen dan de geadresseerde is verboden. Openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden is niet toegestaan. Aan persoonlijke opvattingen van medewerkers kunnen geen rechten worden ontleend. Veiligheidsregio Twente aanvaardt voor haar medewerkers geen enkele aansprakelijkheid voor eventueel onjuist, onrechtmatig of ontoelaatbaar geacht gebruik van e-mail (inclusief bijlagen).

VEILIGHEIDSREGIO TWENTE
Samen werken aan een veilige regio

POSTBUS 1400, 7500 BK ENSCHEDE

adres
Nijverheidstraat 30
7511 JM Enschede

postadres
Postbus 1400
7500 BK Enschede

telefoon
088 256 7800

digitaal
info@vrtwente.nl

Aan de gemeenteraden van de aan Veiligheidsregio Twente deelnemende gemeenten

UW KENMERK:	-	ONS KENMERK:	VRT/18001269	DATUM:	6 april 2018
BEHANDELD DOOR:	M. de Jong	E-MAIL:	m.dejong@brandweertwente.nl	TELEFOON:	088 256 8129

ONDERWERP: Ontwerpbegroting 2019

Geachte raad,

Hierbij treft u aan de ontwerpbegroting 2019 van Veiligheidsregio Twente (VRT). Daarin is verwoord welke taken de organisatie het komende jaar verricht, welke prioriteiten daarbij zijn gesteld en wat de financiële implicaties daarvan zijn. VRT geeft uitvoering aan de programma's Brandweer, GHOR, Multidisciplinaire onderwerpen en Gemeenten. Het regionaal risicoprofiel en het beleidsplan 2016-2019 vormen de basis van deze programma's.

De begroting 2019 heeft een omvang van € 53,6 mln. Het gemeentelijke aandeel daarvan is geraamd op € 43,0 mln. De gemeentelijke bijdrage is ten opzichte van de begroting 2018 met € 1,7 mln. (4,0%) toegenomen vanwege de loon- en prijscompensatie, berekend volgens de vastgestelde financiële uitgangspunten.

Een belangrijke reden voor de toename met 4% is dat de in de huidige CAO opgenomen loonstijgingen en de stijging van de werkgeverslasten vanwege de pensioenpremies aanzienlijk hoger zijn dan waarmee in de uitgangspunten voor de begroting 2018 was gerekend. Het verschil komt tot uiting in de uitgangspunten voor de begroting 2019. Voor een nadere specificatie van de ontwikkeling van de bijdrage wordt verwezen naar bijlage 1 van de ontwerpbegroting.

Het algemeen bestuur heeft in februari 2018 besloten om naast de trendmatige ontwikkeling een verhoging van de gemeentelijke bijdrage op te nemen in de ontwerpbegroting, in verband met de financiële ontwikkelingen in de komende jaren. Het gaat om een verhoging van € 1,2 mln. voor de periode tot 2022, die in 4 stappen van € 0,3 mln. in de begroting wordt opgenomen. Het betreft de onderstaande financiële ontwikkelingen:

- Meldkamertransitie
- Exploitatie openbaar brandmeldsysteem
- BTW-compensatie op investeringen
- Vervanging onroerende activa
- Vervanging Rijksmaterieel

Bijgevoegde notitie gaat in op het ontstaan van deze ontwikkelingen, op de effecten die hierdoor optreden en op de mogelijkheden om deze effecten zoveel mogelijk te beperken.

De algemene bijdrage van 43,0 mln. is conform de afgesproken Cebeon-systematiek verdeeld over de gemeenten. Naast de afbouw van de ingroeiregeling, werkt ook de actualisatie van de Cebeon-cijfers door in de verdeling van de gemeentelijke bijdrage. In bijlage 2 is de bijdrage per gemeente weergegeven. Bijlage 3 bevat de bijdrage per gemeente, waarbij rekening is gehouden met de verhoging van € 0,3 mln.

Het aanbieden van de begroting aan de raad vindt zijn grondslag in artikel 32 van de Regeling VRT. Daarin is bepaald dat het dagelijks bestuur jaarlijks zo tijdig mogelijk de ontwerpbegroting voor het komend kalenderjaar aan de raden van deelnemende gemeenten zendt. De raden van de deelnemende gemeenten kunnen binnen acht weken na ontvangst van de begroting bij het dagelijks bestuur een zienswijze naar voren brengen. In dat kader zien wij uw schriftelijke reactie graag uiterlijk 8 juni 2018 tegemoet.

Uw eventuele schriftelijke zienswijze wordt met een reactie van het dagelijks bestuur gevoegd bij de ontwerpbegroting, zoals die ter vaststelling aan het algemeen bestuur wordt aangeboden. In aanvulling op de geijkte procedure zijn wij uiteraard bereid een nadere toelichting op de begroting te verstrekken in de gemeenteraad.

De programmabegroting wordt op 9 juli 2018 in de vergadering van het algemeen bestuur van Veiligheidsregio Twente behandeld.

Wij nemen aan u met het bovenstaande voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

het dagelijks bestuur van de Veiligheidsregio Twente,

secretaris,

H.G.W. Meuleman

voorzitter,

dr. G.O. van Veldhuizen

Programmabegroting 2019

Concept t.b.v. AB VRT 23 april 2018

VEILIGHEIDSREGIO TWENTE

Voorwoord

Hierbij presenteren wij u de programmabegroting 2019 van Veiligheidsregio Twente. In de programmabegroting zijn de ambities van de organisatie beschreven langs een drietal “W-vragen”: wat willen we bereiken, wat gaan we doen en wat gaat het kosten. Deze vragen zijn kernachtig beantwoord. U treft dus geen volledige opsomming van taken aan, maar een uiteenzetting van de speerpunten van beleid voor het jaar 2019.

Veiligheid begint bij het zoveel mogelijk voorkomen van incidenten, rampen en crises en het vervolgens beperken van letsel en schade bij incidenten, rampen en crises. De risico’s in de regio vormen de basis waarop het veiligheidsbeleid door Veiligheidsregio Twente wordt vormgegeven. Veiligheidsregio Twente voelt zich verantwoordelijk voor het waar mogelijk reduceren van risico’s en voor het bestrijden en beperken van de effecten.

De organisatie onderscheidt een viertal programma’s: Multidisciplinaire onderwerpen, Brandweer, GHOR, en Gemeenten. Deze indeling sluit aan op de structuur van de organisatie. De ambities zijn zoveel mogelijk SMART-geformuleerd. Dit maakt het mogelijk om verantwoording af te leggen over het resultaat en waar nodig bij te sturen.

Rekening houdend met de landelijke uitgangspunten en ontwikkelingen, het regionaal risicoprofiel en de wettelijke kaders, heeft Veiligheidsregio Twente in het Beleidsplan 2016 – 2019 een aantal strategische beleidsdoelstellingen geformuleerd, welke ook voor het jaar 2019 centraal staan:

1. Innovatie als uitgangspunt van ons denken en doen
2. Goede informatievoorziening
3. Anticiperen op en faciliteren van ontwikkelingen in de samenleving
4. Een op de samenleving toegeruste crisisorganisatie
5. Samenwerking zoeken en intensiveren.

In de programmabegroting zijn naast een beknopte uiteenzetting van de going-concern taken van de organisatie ook de speerpunten van beleid, zoals verwoord in het Beleidsplan 2016 – 2019, verder geconcretiseerd. Centraal staat daarbij de veiligheid van degenen die in Twente wonen, werken en verblijven.
Bij het vaststellen van het Beleidsplan 2016-2019 is afgesproken dit beleidsplan halverwege de periode te evalueren. Medio 2018 verwachten wij u de uitkomsten hiervan te kunnen presenteren, incl. een actualisatie van het risicoprofiel.

Naast de kerntaken die grotendeels hun oorsprong in de wet vinden, zijn wij als Veiligheidsregio Twente een innovatieve en ondernemende organisatie. Wij kunnen mede innovatief zijn door de samenwerking die wij actief opzoeken met kennisinstituten, bedrijven, ondernemers en inwoners in Twente. De behoefte van inwoners en organisaties willen wij graag actief ophalen. Naast genoemde taken en werkzaamheden bieden wij een platform dat de samenwerking voor veiligheid faciliteert. Veiligheid heeft voor de VRT een brede betekenis. Het gaat hier om fysieke veiligheid, maar kan ook gaan over sociale veiligheid en zorg- en gezondheidsaspecten. Wij bieden verschillende initiatieven een platform om samen te werken en daardoor de veiligheid te verbeteren. Voorbeelden zijn het platform Integrale Veiligheidszorg (IVZ), veiligheidsnetwerk Oost Nederland en de Regionale Toezichtsruimte.

Voorbeelden van belangrijke thema’s voor 2019 zijn de vorming van de meldkamer Oost Nederland voorbereiden, paraatheid en vrijwilligheid, projecten die de zelfredzaamheid van mensen in Twente vergroten en een goede informatievoorziening voor hulpverleners en voor inwoners van Twente.

Enschede, 20 juni 2018

Het dagelijks bestuur van Veiligheidsregio Twente

Inhoudsopgave

Voorwoord 2

Inhoudsopgave 3

1 Inleiding 4

2 Veiligheidsregio Twente 5
2.1 Wie is Veiligheidsregio Twente? 5
2.2 Missie en visie Veiligheidsregio Twente 5
2.3 Wat doet Veiligheidsregio Twente? 6
2.4 De organisatie 6

3 Toelichting op de programma's 7
3.1 Programma Multidisciplinaire onderwerpen 7
3.2 Programma Brandweer 11
3.2.1 Twente Safety Campus 17
3.3 Programma GHOR 19
3.4 Programma Gemeenten 22
3.5 Geraamde totaal saldo van baten en lasten 24
3.6 Overzicht van herkomst en bestedingen baten en lasten 25

4 Paragrafen 26
4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 26
4.2 Onderhoud kapitaalgoederen 31
4.3 Financiering 32
4.4 Bedrijfsvoering 34
4.5 Verbonden partijen 35

5 Financiële begroting 2018 37
5.1 Financiële uitgangs- en aandachtspunten 37
5.2 Overzicht van baten en lasten en de toelichting 39
5.2.1 Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves 39
5.2.2 Taakvelden 40
5.3 Uiteenzetting financiële positie 40
5.3.1 Meerjarenraming 2018-2021 40
5.3.2 Geprognosticeerde balans 41
5.3.3 Berekening EMU-saldo 42
5.3.4 Verloopoverzicht reserves 43
5.3.5 Verloopoverzicht voorzieningen 43
5.3.6 Investeringen 43
5.3.7 Arbeidskostengerelateerde verplichtingen 45

Bijlagen 46

Bijlage 1 Specificatie stijging gemeentelijke bijdrage 47

Bijlage 2 Gemeentelijke bijdrage 2019 48

Bijlage 3 Gemeentelijke bijdrage 2019 met verhoging 0,3 mln. 49

Bijlage 4 Lijst met afkortingen 50

1 Inleiding

De programmabegroting omvat het geheel van taken en activiteiten van Veiligheidsregio Twente (VRT). Ze heeft een kaderstellende functie: ze wijst gelden toe aan programma's en autoriseert de besteding van die gelden. Op deze wijze ondersteunt ze het algemeen bestuur van de VRT bij de uitvoering van zijn sturende en controlerende taak. De gemeenschappelijke regelingen stellen de programmabegroting op overeenkomstig het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

Leeswijzer

- Hoofdstuk 2 heeft een inleidend karakter: het schetst een beeld van Veiligheidsregio Twente en haar taken en ambities.
- Hoofdstuk 3 bevat het programmaplan. In het programmaplan wordt ingegaan op de maatschappelijke effecten en de manier waarop Veiligheidsregio Twente die effecten wil realiseren. Dit gebeurt aan de hand van de vragen, wat willen we bereiken, wat gaan we doen en wat gaat het kosten?
- Hoofdstuk 4 bevat de verplichte paragrafen weerstandsvermogen en risicobeheersing, onderhoud kapitaalgoederen, financiering, bedrijfsvoering en verbonden partijen.
- Hoofdstuk 5 bevat de financiële begroting. Dit hoofdstuk geeft een overzicht van baten en lasten voor 2019, de meerjarenraming 2019-2022, de uiteenzetting van de financiële positie en het overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld.

2 Veiligheidsregio Twente

2.1 Wie is Veiligheidsregio Twente?

Veiligheidsregio Twente (VRT) is een samenwerkingsverband van hulpverleningsdiensten en de veertien gemeenten in Twente. De samenwerking is gestoeld op de Wet Veiligheidsregio's en de Wet Gemeenschappelijke Regelingen.

Veiligheidsregio Twente heeft een algemeen bestuur dat bestaat uit de burgemeesters van Twente. Het dagelijks bestuur bestaat uit vijf burgemeesters.
Voor de ondersteuning van het bestuur is er de Veiligheidsdirectie, die bestaat uit de commandant brandweer, de vertegenwoordiger van Politie Nederland, de directeur PG en de coördinerend gemeentesecretaris. Voorzitter van de Veiligheidsdirectie is de secretaris van het bestuur.

De basis voor de ambtelijke organisatie wordt gevormd door vier kolommen: brandweer, politie, GHOR en gemeenten, die als zelfstandige organisatieonderdelen verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de wettelijke taken en onder de verantwoordelijkheid van het algemeen bestuur multidisciplinair innovatief samenwerken. De kolommen en andere veiligheidspartners staan garant voor een kwalitatief goede mono disciplinaire taakuitvoering en programmatische multidisciplinaire aanpak. De multidisciplinaire taken staan onder regie van de veiligheidsdirectie. De taken zijn daarbij in verschillende portefeuilles onderverdeeld.

Door het algemeen bestuur is besloten om bij de inwerkingtreding van de Nationale politie en daarmee het wegvallen van de functie van het Regionaal College, de regionale samenwerking op het terrein van integrale veiligheidszorg bestuurlijk te laten aansluiten op de overleg- en besluitvormingsstructuren van de Veiligheidsregio Twente (VRT). Door deze constructie zullen de verbindingen tussen sociale en fysieke veiligheid verder versterkt worden waardoor het brede domein van veiligheid van de burgemeester vanuit één organisatie bediend kan worden.

Om daadwerkelijk te komen tot meer veiligheid zet de VRT in op samenwerking en innovatie. Ontwikkelingen op gebied van bestuur, netwerken, technologie, economie en social media zijn aan de orde van de dag. Steeds vaker geldt dat met minder capaciteit, hetzelfde veiligheidsniveau moet worden gerealiseerd.

Met deze context als gegeven kiest de VRT als netwerkpartner voor een positie om publieke en private partners, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen rond het thema veiligheid en innovatie bijeen te brengen en vernieuwing mogelijk te maken ten gunste van 'meer' veiligheid en een hoger maatschappelijk rendement. Samenwerking met bedrijfsleven en kennisinstituten is daarbij het uitgangspunt. De VRT participeert hierbij als 'spin in het web' en vervult verschillende rollen; coördinator, facilitator, adviseur, opdrachtnemer. Het aanjagen van innovatie en samenwerking moet leiden tot nieuwe activiteiten en faciliteiten op het gebied van veiligheid in Twente.

2.2 Missie en visie Veiligheidsregio Twente

Onze missie luidt: 'Samen werken aan een veilig Twente'.

Door de gezamenlijke aanpak creëren we meer veiligheid in Twente en hebben we aandacht voor de veiligheidsrisico's binnen onze regio. Veiligheidsregio Twente borduurt zo voort op de lange traditie van samenwerken in de regio Twente.

Visie
Iedereen is tot op zekere hoogte mede verantwoordelijk voor een veilig leven. Dat geldt voor individuele personen en voor (overheids-)organisaties. Daarom zorgen we samen voor veiligheid, burger én overheid. Dat is onze visie. Dit uit zich in het feit dat wij:

- De veiligheidsrisico's in Twente kennen;
- De aanpak van risico's, rampen en crises coördineren;
- Samenwerking tussen politie, brandweer, GHOR en de veertien Twentse gemeenten organiseren; daar waar nodig samenwerken met overige partijen zoals ambulancedienst, waterschap, defensie, de buurregio's, over de landsgrens, etc.
- Deskundige medewerkers inzetten, die hart hebben voor hun werk;
- Proactief inwoners en ondernemers informeren over risico's in Twente en stimuleren van zelfredzaamheid en samenredzaamheid;
- Inwoners en ondernemers van Twente stimuleren hun eigen verantwoordelijkheid te nemen voor een veilig leven.

2.3 Wat doet Veiligheidsregio Twente?

Wettelijke taken
Op basis van de Wet Veiligheidsregio's beschikt iedere veiligheidsregio in Nederland over de middelen om zware ongevallen, branden, rampen en crises waar mogelijk te voorkomen. Wanneer een dergelijke situatie niet voorkomen kon worden, beschikt de veiligheidsregio over middelen om professioneel en slagvaardig te kunnen optreden. Veiligheidsregio Twente heeft primair tot doel de Wet Veiligheidsregio's uit te voeren.

Niet-wettelijke taken
Naast de wettelijke taakstelling voert Veiligheidsregio Twente in de beleidsperiode de volgende niet-wettelijke taken uit:

- het adviseren van gemeenten en provincie voor zover niet bij wet geregeld (de niet-wettelijke adviestaak).
- het adviseren bij (grootschalige) evenementen: VRT wil evenementen zo veilig mogelijk maken.
- het bieden van een platform voor samenwerking op het gebied van de fysieke of sociale veiligheid, zoals het Platform Integrale Veiligheidszorg (IVZ), Veiligheidsstrategie Oost Nederland en de Regionale Toezichtsruimte.
- bevorderen van de landsgrensoverschrijdende samenwerking.
- een deel van de activiteiten op de Twente Safety Campus (TSC.)

Medio 2015 is het Beleidsplan VRT 2016-2019 vastgesteld door het Algemeen Bestuur. In 2019 zullen de voorbereidingen gestart worden voor het opstellen van een nieuw beleidsplan voor de periode 2020-2023. Het Beleidsplan vormt het strategische beleidskader en geeft richting aan de inspanningen van Veiligheidsregio Twente voor vier jaar. In deze begroting wordt weergegeven welke activiteiten er de komende begrotingsperiode uitgevoerd worden.

Veiligheidsregio Twente heeft de ambitie om de komende jaren op innovatieve en ondernemende wijze uitvoering te blijven geven aan haar wettelijke taken en op het gebied van innovatieve veiligheid verder door te ontwikkelen, in samenwerking met onze inwoners, partners, private en publieke partijen en maatschappelijke instellingen, waarbij we ons focussen op het voorkomen van incidenten en een toenemende zelfredzame samenleving.

2.4 De organisatie

Het organogram van de ambtelijke organisatie Veiligheidsregio Twente ziet er als volgt uit:

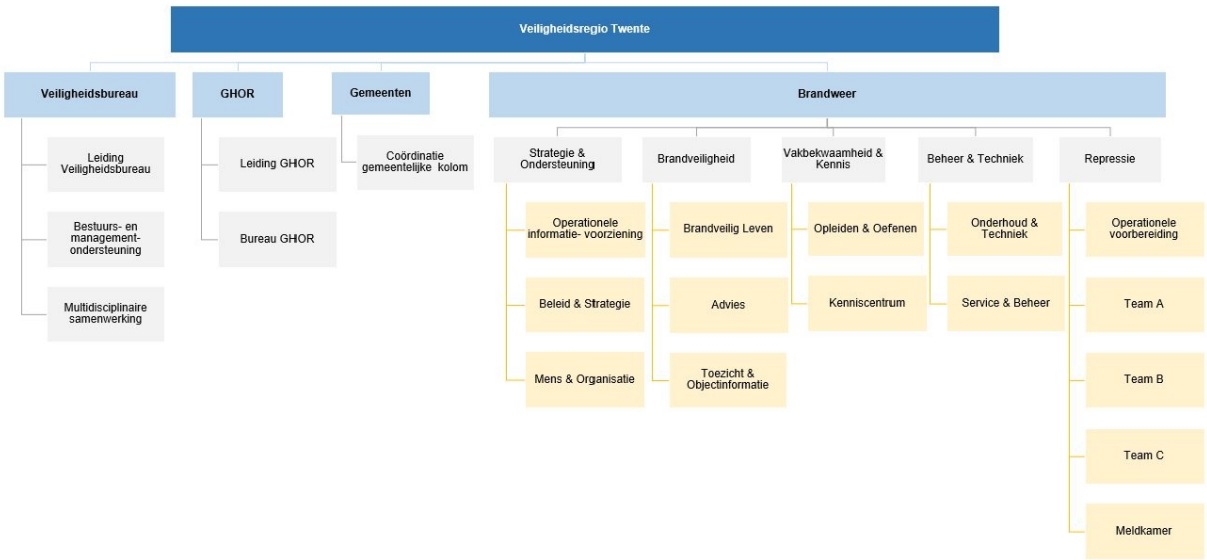

Het aantal fte's en het aantal vrijwilligers in de begroting 2019 is als volgt verdeeld over de programma's:

Programma	Aantal fte	Aantal vrijwilligers
Brandweer	318,97	693
Veiligheidsbureau	11,41	
GHOR	9,97	
Gemeenten	2	
Totaal	**342,35**	**693**

3 Toelichting op de programma's

3.1 Programma Multidisciplinaire onderwerpen

Portefeuillehouder	**Dr. G.O. van Veldhuizen**
Programmamanager	**H.G.W. Meuleman**

Samenvatting
Het programma multidisciplinaire onderwerpen bevat de coördinatie van de werkzaamheden, projecten en activiteiten welke multidisciplinair opgepakt worden.

Veiligheid is niet alleen de verantwoordelijkheid van de overheid. Private partners, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en burgers worden actief betrokken bij de uitvoering van de taken van de VRT. Om de taken die vanuit de wet aan Veiligheidsregio Twente worden gesteld te realiseren wordt intensief samengewerkt met verschillende partners.

Trends en Ontwikkelingen

Mede door de verschillende bezuinigingen die de laatste jaren zijn doorgevoerd, is bij een ieder het besef gegroeid dat op een andere wijze met veiligheid moet worden omgegaan. Innovatie en samenwerking vormen hierbij de sleutelwoorden op basis waarvan verder vorm gegeven wordt aan de inspanningen om te komen tot een meer betaalbare veiligheid. Veiligheidsregio Twente blijft de komende jaren op een innovatieve wijze uitvoering geven aan haar wettelijke taken en op een innovatieve manier verder door ontwikkelen.

Daarnaast zijn landelijke ontwikkelingen en uitgangspunten voor ons ook van invloed op onze doelstellingen. Zonder een uitputtend overzicht te willen geven volgt hieronder een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen die wij signaleren en waarmee wij rekening willen houden:

Terrorismedreiging
Terroristische acties en dreigingen zijn de laatste paar jaar dichtbij ons gekomen. De wereld wordt harder. De kans op een terroristische aanslag tegen (belangen van) Nederland is reëel. Het voorbereiden op een terroristische actie, is iets waar we binnen onze veiligheidsregio aandacht aan besteden. Het is onderdeel van ons trainings- en oefenprogramma.

Toenemende nadruk op zelfredzaamheid
Burgers nemen meer en meer zelf verantwoordelijkheid voor hun eigen omgeving en hun eigen leven. Zelfredzaamheid, samen redzaam zijn, eigen regie en eigen verantwoordelijkheid zijn hierbij sleutelbegrippen.

Dit komt ten dele omdat er minder middelen beschikbaar zijn, doordat mensen mondiger zijn, ouder worden (vergrijzing) en zelfstandiger (willen) blijven of zijn en deels ook door alle technologische (ICT) mogelijkheden. Deze ontwikkeling heeft ook zijn weerslag op het veiligheidsdomein. Mensen en bedrijven/ instellingen worden geacht zich bewust te zijn van de veiligheidsrisico's en, tot op zekere hoogte, te weten wat zij moeten doen als een risico zich voordoet. Bovendien neemt het gevoel van veiligheid toe, als mensen zelf invloed kunnen uitoefenen op hun eigen veiligheidssituatie.
Onderdeel van onze visie is dat inwoners en ondernemers van Twente gestimuleerd worden hun eigen verantwoordelijkheid te nemen voor een veilig en gezond leven. Hiervoor zijn een aantal projecten gestart, bijv. de Risk Factory en de projecten "Veilig Wonen", "veiligheid rondom BRZO-bedrijven" (Besluit Risico's Zware Ongevallen) en veiligheid op het spoor.

Digitale samenwerking in de veiligheidsketen
Informatie-uitwisseling tussen de Nederlandse overheid, kennisinstellingen, burgers en bedrijven is noodzakelijk om Nederland veiliger te maken. Enerzijds verlangt de burger meer veiligheid en een proactieve houding van de overheid, anderzijds mag het niet ten koste gaan van zijn eigen privacy. Dit evenwicht moet worden gehandhaafd in een omgeving waarbij informatie-uitwisseling tussen ketenpartners in veiligheid noodzakelijk is om een informatiepositie te bewerkstelligen die het uitvoeren van de taken optimaal faciliteert.

De mondige en verwachtingsvolle burger en de opkomst van digitale media
Informatie en communicatie spelen een steeds belangrijker rol, en krijgen ook binnen Veiligheidsregio Twente een prominente plek in het denken en doen, zowel in de dagelijkse werkzaamheden als in crisissituaties. Voorbeelden hiervan zijn het media-monitoring systeem en het delen van informatie tijdens incidenten en crises.

Veranderde wetgeving
Wijzigingen in wet- en regelgeving kunnen gevolgen hebben voor onze organisatie en voor ons handelen. Zo is de Omgevingswet één nieuwe, integrale wet waarmee het kabinet besluitvorming over ruimtelijk relevante ontwikkelingen wil vergemakkelijken en gaat o.a. over ruimte, bouwen, water, milieu en infrastructuur. De nieuwe wet heeft "een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en goede omgevingskwaliteit" als één van zijn hoofddoelstellingen.

Door de decentralisaties in de jeugd- en ouderenzorg komen er meer taken te liggen bij de gemeenten. Dit kan z'n weerslag krijgen op veiligheidsgebied. Crisissituaties bijvoorbeeld op het terrein van jeugdzorg kunnen sneller op het bordje van de gemeenten terechtkomen.

De Wet Bescherming Persoonsgegevens stelt nadere en strengere eisen aan informatieveiligheid.
In mei 2016 is Europese wetgeving aangenomen over bescherming van persoonsgegevens. Veiligheidsregio Twente heeft, net als andere organisaties, tot mei 2018 de tijd om deze wetgeving te implementeren. De belangrijkste punten die de Europese wetgeving voorschrijft zijn:

- Aantoonbaar op orde hebben van informatieveiligheid en daarover verantwoording kunnen afleggen;
- Het melden van datalekken
- Het aanstellen van een functionaris gegevens bescherming

Binnen Veiligheidsregio Twente is met een projectgroep een start gemaakt met bovenstaande, waarbij wordt ingezet op het in kaart brengen van informatiesystemen, processen en bewustwording van medewerkers. In de komende jaren zal dit onderwerp structureel menskracht vragen.

Slimmer gebruik maken van informatie
Veiligheidsregio Twente onderneemt verschillende initiatieven om informatie een meer cruciale rol te laten spelen in zowel de voorbereidende, koude fase van incidentbestrijding als in de lauwe en warme fase van incidentbestrijding. Voorbeelden zijn het werken aan een actueel operationeel beeld door het beschikbaar stellen van up to date informatie voor de verschillende functionarissen in de crisisorganisatie.

Transitie meldkamer
Sinds 2014 loopt een landelijk traject onder de naam Transitie Landelijke Meldkamer Organisatie. Hierin wordt uitvoering gegeven aan het besluit van de minister om over te gaan naar één nieuwe meldkamerorganisatie die verantwoordelijk wordt voor 10 landelijke meldkamers (i.p.v. de 25 regionale meldkamers).
Daarnaast speelt nog het vraagstuk rond dat wat achterblijft, vooral een combinatie van meldkamer, Regionaal Coördinatiecentrum (RCC) en de Regionale Toezichtsruimte. De komende periode worden hiervoor plannen ontwikkeld.

Platformfunctie bieden
Veiligheidsregio Twente biedt een platformfunctie voor samenwerkingsconstructies op verschillende terreinen van veiligheid. Voorbeelden die reeds lopen zijn het bieden van een platform voor integrale veiligheidszorg (IVZ), Regionale toezichtruimte (RTR) en Veiligheidsstrategie Oost Nederland. In 2018 komt het Veiligheidshuis Twente ook bij de VRT.

Wat willen we bereiken?

Alle activiteiten van de Veiligheidsregio Twente richten zich op het vergroten van de veiligheid van de inwoners en bezoekers van Twente. Dit doen wij door veiligheidsrisico's in Twente nauwgezet in kaart te brengen en de zelfredzaamheid bij inwoners en ondernemers in Twente te stimuleren. Onze activiteiten strekken zich uit van het voorkomen van (en voorbereiden op) ongevallen en rampen, tot het verhelpen van de situatie bij ongevallen en rampen. Daarbij gaat onze aandacht niet alleen uit naar bestaande risico's, ook de beheersing en bestrijding van nieuwe risico's staat hoog bij ons op de agenda. Het resultaat is niet per definitie een hoger veiligheidsniveau, maar wel meer veiligheid in Twente en duidelijkheid over de risico's waardoor mensen in Twente zich beter kunnen voorbereiden.

Rekening houdend met de landelijke uitgangspunten en –ontwikkelingen, het regionaal risicoprofiel en de wettelijke kaders, heeft Veiligheidsregio Twente een aantal strategische beleidsdoelstellingen geformuleerd. Het betreft de volgende strategische beleidsdoelstellingen:

1. Innovatie als uitgangspunt van ons denken en doen
2. Goede informatievoorziening
3. Anticiperen op en faciliteren van ontwikkelingen in de samenleving
4. Een op de samenleving toegeruste crisisorganisatie
5. Betekenisvol samenwerken.

In 2019 zullen de voorbereidingen voor het opstellen van het beleidsplan voor de nieuwe beleidsperiode 2020-2023 starten.

Wat gaan we doen?

Op basis van de Wet Veiligheidsregio's beschikt iedere Veiligheidsregio in Nederland over de middelen om zware ongevallen, branden, rampen en crises waar mogelijk te voorkomen en, in geval van, professioneel en slagvaardig te kunnen optreden. Veiligheidsregio Twente heeft primair tot doel de Wet Veiligheidsregio's uit te voeren, meer in het bijzonder de taken zoals genoemd in artikel 10 van de Wvr. Belangrijke activiteiten in het jaar 2018 vanuit het Veiligheidsbureau zijn :

Bestuursondersteuning

a. Advisering aan en ondersteuning van het bestuur.
b. Coördinatie van de multidisciplinaire samenwerking op het gebied van de voorbereiding op de rampenbestrijding en crisisbeheersing.
c. Coördinatie van de planning en controlcyclus.
d. Voorzien in de meldkamerfunctie.
e. Waar nodig en mogelijk ondersteuning aan brandweer, GHOR, gemeenten, politie en partners.
f. Invulling geven aan het regisseurschap voor veiligheid; inmiddels de platformfunctie.

Samenwerking

Veiligheidsregio Twente werkt met diverse partijen (crisispartners) samen. Het gaat hier om samenwerking met de regionale nutsbedrijven, zoals bijvoorbeeld, Essent, Vitens, Cogas, maar ook om samenwerking met Pro Rail, het waterschap Vechtstromen, de provincie Overijssel, het Regionaal Militair Commando of functionarissen van andere overheidsdiensten. Het doel van deze samenwerking is dat partijen gezamenlijk voorbereidingen treffen en dat coördinatie bij de aanpak van de ramp of crisis tot stand komt. Het regionale crisisplan bevat een overzicht van de afspraken die met de crisispartners zijn gemaakt.
Samenwerking vindt ook plaats met andere veiligheidsregio's. Met name op Oost 5 niveau. De transitie naar een meldkamer op Oost 5 niveau is daar een goed voorbeeld van.

Twente is een grensregio die met ongeveer de helft van zijn grens raakt aan buurland Duitsland. Bijzonder daarbij is, dat Twente grenst aan twee Duitse deelstaten, Nordrhein-Westfalen en Niedersachsen. Deze "Bundesländer" maken weliswaar deel uit van één Duitsland, maar verschillen tegelijkertijd sterk in cultuur, wetgeving en organisatie.
De noodzaak om te investeren in de samenwerking met onze oosterburen is evident, ondanks het gegeven dat het een niet wettelijke taak is. De afgelopen periode hebben we daar een begin mee gemaakt. Ook in 2019 willen we inzetten op het intensiveren van de samenwerking met Duitsland, onder andere door :

- verschillende overlegvormen een structureel karakter te geven waardoor het beter mogelijk is uniforme afspraken met elkaar te maken.
- het actief ondersteunen van het organiseren van grensoverschrijdende liaisons.

Crisisorganisatie

Per 1 februari 2017 is de nieuwe crisisorganisatiestructuur ingevoerd. In 2018 en 2019 zal er, na de gemeentelijke verkiezingen, ruimschoots aandacht besteed worden aan het opleidingstraject voor nieuwe loco-burgemeesters. In 2017 is een nieuw muliti OTO beleidsplan opgesteld voor de komende jaren met de volgende pijlers:

- 14 systeemoefeningen als ruggengraat van de blijvende vakbekwaamheid van de crisisorganisatie.
- Expertsessies als maatwerk en experimenteermogelijkheid voor nieuwe vormen met maximaal rendement en in samenspraak met de doelgroepen met name gericht op vaardigheden en competenties.
- Ontwikkelingen van een vakbekwaamheidssysteem.

Innovatie

In 2017 heeft de Veiligheidsregio Twente van het ministerie van J&V een subsidie gekregen voor het project Next Level. Dit project beoogt met behulp van automatische drones en sensoren een nieuw veiligheidsconcept te ontwikkelen. Het projectresultaat is een test en demonstratie van een veiligheidsconcept met een automatische drone in een afgesloten ruimte (proof of concept). De planning is om medio 2019 dit project te hebben afgerond.

Risicocommunicatie

Het bestuur van de Veiligheidsregio is verantwoordelijk voor de informatievoorziening aan burgers over de risico's, rampen en crises en over de maatregelen die het heeft genomen ter voorkoming en bestrijding ervan. Dit ligt in het verlengde van de verantwoordelijk van het bestuur voor het vaststellen van het risicoprofiel. Risicocommunicatie is er niet alleen op gericht dat burgers zich bewust zijn van de risico's, maar ook van de

voorbereidingen die ze zelf kunnen treffen en acties die ze kunnen ondernemen op het moment van een incident.

Gemeentelijke kolom
Binnen Bevolkingszorg willen we het thema zelfredzaamheid meer vorm en inhoud gaan geven. We willen meer gebruik maken van de kennis, kunde en activiteiten van onze partners en de eigen kracht van inwoners meer benutten. Dit sluit aan bij de landelijke ontwikkelingen.

Informatievoorziening
In 2015 is door het landelijk Veiligheidsberaad het programmaplan Informatievoorziening vastgesteld. Dit programma heeft een looptijd tot 2020 en heeft tot doel om als veiligheidsregio's efficiënter en effectiever te werken en samen te werken. Binnen het programma zijn zes speerpunten benoemd die worden opgepakt. Hiervoor zijn verschillende convenanten afgesloten met alle veiligheidsregio's. De thema's waar samenwerking wordt gezocht tussen de veiligheidsregio's zijn:

- Basisvoorziening GEO
- Landelijke Kernregistraties
- Landelijke ICT-omgeving
- Gemeenschappelijke applicaties
- Business intelligence (informatiegestuurd werken)
- Informatieveiligheid (cybersecurity).

Rampenbestrijdingsplannen
Rampenbestrijdingsplannen zijn de operationele plannen waarin de aanpak van concrete rampsituaties voor specifieke inrichtingen is beschreven. Bij Algemene Maatregel van Bestuur (amvb) worden de categorieën inrichtingen aangewezen waarvoor rampbestrijdingsplannen moeten worden opgesteld. Deze rambestrijdingsplannen worden door het bestuur van de veiligheidsregio vastgesteld. Aan deze taak zal ook in 2019 uitvoering worden gegeven.

Visitatie
In mei 2018 bezoekt een visitatiecommissie de VRT. De commissie van collega's uit andere veiligheidsregio's en een extern lid praat dan met bestuur, directie, medewerkers en samenwerkingspartners van de VRT over de VRT. Na de visitatie volgt een visitatierapport. Op basis van de genoemde verbeter- en aandachtspunten wordt een plan van aanpak opgesteld voor de komende jaren.

Wat gaat het kosten?

Multidisciplinaire onderwerpen	2019		2018		Verschil	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Bestuursondersteuning	699.474	1.488.959	820.829	1.600.142	-121.355	-111.183
Rampenbestrijding en crisisorganisatie	266.910	-	309.580	54.261	-42.670	-54.261
Samenwerking & Innovatie	384.198	316.000	163.605	97.200	220.593	218.800
Meldkamer	794.544	389.543	828.892	389.543	-34.348	-
Kwaliteit & Informatievoorziening	181.583	51.000	163.100	39.086	18.483	11.914
Risicobeheersing & Communicatie	182.863	18.000	210.679	54.209	-27.816	-36.209
Platform IVZ	102.494	102.494	143.940	143.940	-41.446	-41.446
Totaal Multidisciplinaire onderwerpen	**2.612.066**	**2.365.997**	**2.640.625**	**2.378.381**	**-28.559**	**-12.384**
	246.069		**262.244**		**-16.175**	

In de begroting 2019 zijn incidentele baten en lasten opgenomen voor in totaal € 486.588. Incidentele middelen (vooruitontvangen BDUR-gelden en/of subsidies) worden in 2018 en 2019 besteed aan projecten, zoals:

- Informatievoorziening
- Multidisciplinaire samenwerking
- Communicatie
- Platform IVZ
- Overige innovatieve projecten

3.2 Programma Brandweer

Portefeuillehouder	**S.W.J.G. Schelberg**
Programmamanager	**S.J.M. Wevers**

Samenvatting

In artikel 25 van de Wet op de Veiligheidsregio's staan de taken van de brandweer als volgt omschreven:

1. *De door het bestuur van de veiligheidsregio ingestelde brandweer voert in ieder geval de volgende taken uit:*
   a. *het voorkomen, beperken en bestrijden van brand;*
   b. *het beperken en bestrijden van gevaar voor mensen en dieren bij ongevallen anders dan bij brand;*
   c. *het waarschuwen van de bevolking;*
   d. *het verkennen van gevaarlijke stoffen en het verrichten van ontsmetting;*
   e. *het adviseren van andere overheden en organisaties op het gebied van de brandpreventie, brandbestrijding en het voorkomen, beperken en bestrijden van ongevallen met gevaarlijke stoffen.*
2. *De brandweer voert tevens taken uit bij rampen en crises in het kader van de rampenbestrijding en de crisisbeheersing.*
3. *De brandweer staat onder leiding van een commandant.*

Missie en visie

De missie en visie van Brandweer Twente zijn beschreven in het visiedocument 'Brandweer Twente over morgen' (oktober 2011). Minder slachtoffers en minder schade is het streven voor de komende jaren. Dat gebeurt met oog voor efficiënte bedrijfsvoering, acceptabele belasting van brandweermensen en een heldere verantwoordelijkheidsverdeling tussen overheid en maatschappij. Brandweer Twente staat in de toekomst niet meer alleen voor bestrijden (beperken effect). Juist voorkomen en nazorg (verkleinen kans) krijgen meer aandacht. Kennis wordt de basis voor alle activiteiten. De brandweerzorg die Brandweer Twente levert is voor burgers betaalbaar, voor het bestuur uitlegbaar en voor onze medewerkers behapbaar.
Brandweer heeft een uitvoeringsagenda gemaakt voor periode 2018-2023 gebaseerd op de huidige bestuurlijk vastgestelde visie. De jaren 2018-2023 staan in het teken van de drie pijlers:

1. Ondernemende en vernieuwende organisatie
2. Mens staat centraal
3. Midden in de maatschappij.

Ontwikkeling en realisatie van deze pijlers wordt uitgevoerd met het uitgangspunt: Brandweer Twente is er altijd.

Kaderstellende beleidsnota's

- Brandweer Twente over morgen, visie op één brandweer in Twente (oktober 2011)
- Principebesluit één Brandweer Twente
- Organisatieplan Brandweer Twente
- Beleidsplan Veiligheidsregio Twente 2016-2019
- Uitvoeringsagenda Brandweer Twente: De Blik veuroet 2018-2023. (januari 2018)
- Dekkingsplan Brandweer Twente
- Wet Veiligheidsregio's
- Landelijk agenda basis brandweerzorg 2018- 2022 (februari 2018)

Trends en Ontwikkelingen

1. Omgevingsrecht

Er vinden momenteel diverse ontwikkelingen in het omgevingsrecht plaats, die de brandweer en de Veiligheidsregio raken. Het betreft de introductie van de Omgevingswet, de mogelijke introductie van private kwaliteitsborging in de bouw en de inrichting van regionale uitvoeringsdiensten/omgevingsdiensten (RUD's en Brzo-RUD's). Met name de nieuwe Omgevingswet en de private kwaliteitsborging hebben invloed op de rol van de brandweer t.a.v. brandveiligheid in Nederland en hebben daarbij mogelijk ook invloed op het repressieve optreden van de brandweer.

- *Introductie Omgevingswet*
  De Omgevingswet is één nieuwe, integrale wet waarmee het kabinet besluitvorming over ruimtelijk relevante ontwikkelingen wil vergemakkelijken en gaat o.a. over ruimte, bouwen, water, milieu en infrastructuur. De nieuwe wet heeft "een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en goede omgevingskwaliteit" als één van zijn hoofddoelstellingen. De taken van de brandweer met betrekking het voorkomen en bestrijden van branden en andere incidenten blijft geborgd in de Wet Veiligheidsregio's. Mogelijk dat de wijze waarop dit gebeurt, aangepast wordt als gevolg van de introductie van de omgevingswet.
- *Private kwaliteitsborging*
  De introductie van private kwaliteitsborging betekent - kort samengevat - dat marktpartijen en adviesbureaus een belangrijk deel van de technische Bouwbesluittoets gaan uitvoeren. De Minister voor

Wonen en Rijksdienst werkt momenteel aan de beoogde introductie hiervan. Inmiddels heeft de tweede kamer ingestemd met de private kwaliteitsborging. Dit betekent dat Brandweer Twente verder gaat met de doorontwikkeling van regelgericht naar risicogericht zowel op het gebied advies als toezicht.
Brandveiligheid is immers een samenhangend geheel van gebouw, installaties, gebruik en omgeving. Deze integraliteit zal dan ook samen met bestrijdbaarheid van een incident worden meegewogen in een advies voor alle fases van een bouwwerk: van plan via realisatie en oplevering tot gebruik.
Brandweer Twente heeft onderzocht hoe zij zich wil positioneren ten aanzien van bovenstaande ontwikkelingen en hoe zij kan bijdragen aan een optimale brandveiligheid in Twente. Deze strategie wordt in de komende jaren verder geïmplementeerd.

- *Inrichting regionale uitvoeringsdiensten (RUD's en Brzo-RUD's) of Omgevingsdiensten*
  In Nederland ontstaat een stelsel van Regionale Uitvoeringsdiensten (RUD's) dat belast is met uitvoeringstaken op het terrein van het omgevingsrecht. Een RUD, ook wel Omgevingsdienst genoemd, is één loket voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) op het gebied van milieu en mogelijk ook bouwen, natuur en water. Voor de vergunningverlening en handhaving rondom de BRZO-bedrijven zijn er zes gespecialiseerde RUD's.

  De ontwikkeling inzake de Regionale Uitvoeringsdiensten (zowel inzake de uitvoering van de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (Wabo) als ook van het BRZO) is van invloed op de vormgeving van de advisering door de brandweer Vanaf 1 januari 2018 moeten alle omgevingsdiensten verplicht als openbaar lichaam zijn ingericht. De gemeenten zijn bezig met het overgaan van het personeel om deze Omgevingsdienst voor Twente vorm te gaan geven. Brandweer Twente zal in deze een extern kennispunt brandveiligheid zijn en blijven, waardoor de manier van adviseren aan een Omgevingsdienst gelijk is aan de advisering aan een gemeente of provincie.

2. Opkomsttijden en doorontwikkeling repressie

RemBrand is een onderzoek dat gericht is op het bereiken van minder branden, minder slachtoffers en minder schade. Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat dit alleen in een coproductie tussen verschillende partijen bereikt kan worden. Het huidige wettelijke kader legt te veel focus op opkomsttijden waarvan de onderbouwing ook nog moeilijk te achterhalen blijkt. De eerste fase is in opdracht van het Veiligheidsberaad vervolgd (RemBrand fase 2). Hierin zijn criteria gedefinieerd in termen van output- en outcome voor alle schakels van de veiligheidsketen, die een effect hebben op de impact van de brandweerzorg voor de maatschappij. De uitkomsten van RemBrand hangen samen met de aankondiging dat de Wet Veiligheidsregio's geëvalueerd wordt. Het werkveld is nog in afwachting van deze herziening van de wet. Deze herziening bevat naar verwachting wijzigingen met betrekking tot de normtijden.

Voor het landelijke niveau ziet de agenda voor minder brand, minder slachtoffers en minder schade er dan als volgt uit, waarbij per thema indicatief de actoren zijn aangegeven:

- Het snel verbeteren van de rookmelderdichtheid door het bevorderen en ondersteunen van landelijke, en lokale acties enerzijds, en het bevorderen van wet- en regelgeving om werkende rookmelders in woningen te verplichten anderzijds.
- Het bevorderen van wet- en regelgeving voor Brandveilig meubilair.
- Veiligheidslabel voor woningen en bewoners (techniek en gedrag).
- Brandveiligheid in het technisch onderwijs (m.n. bouw- en installatie-gerelateerd).

In navolging op de landelijke ontwikkelingen, is brandweer Twente in 2016 gestart met het programma Risicogerichte Brandweerzorg 2020. De landelijke zienswijzen worden hierbij toegepast en vertaald naar de Twentse praktijk. In dit programma wordt ook gewerkt aan het realiseren van het bestuurlijk uitgangspunt van een vergelijkbare regio (voortkomend uit de besluitvorming over de herverdeling financieringssystematiek): het realiseren van een balans tussen de risico's en de bijbehorende maatregelen. Gelijkwaardige brandweerzorg in heel Twente bij risico's van dezelfde aard en omvang (AB 29 juni 2015).
Informatie-gestuurd werken is hierbij een belangrijke voorwaarde en heeft dan ook prioriteit. Immers, inzicht in de aard en omvang van de risico's en de prestaties van de brandweer is nodig om de gevraagde afweging te maken. Het informatie en operationeel centrum van brandweer Twente speelt hierin een ondersteunende rol.

Er liggen drie leidende principes ten grondslag aan de aanpak:

- Accent verlegd van repressie naar preventie: deze beweging (bekend onder de term 'vlinderdas' of 'voor het vlammetje') is enige jaren geleden ingezet. In een aantal gevallen zal deze nog verder worden doorgevoerd in de komende jaren.
- Risico gestuurde aanpak: de risico's zijn leidend voor het handelen en organiseren. Het betreft hier voorlichting, advisering, toezicht, opleiding, oefenen, preparatie, paraatheid, etc. In feite wordt deze aanpak ook toegepast binnen de bedrijfsvoering.

- Twentse aanpak met lokale accenten: waar het mogelijk is wordt (veelal vanuit efficiency) gekozen voor een aanpak op Twentse schaal. De risico's laten dit niet altijd toe. Dan wordt een lokale focus aangebracht om het beoogde veiligheidsniveau te behalen.

Een separate bestuurlijke voortgangsnotitie over dit onderwerp is onlangs opgesteld.

3. Meldkamer brandweer

De meldkamer brandweer is op dit moment nog een onderdeel van de meldkamer Twente. Landelijk loopt er een project om de meldkamers te reorganiseren. Er komt één nieuwe landelijke meldkamerorganisatie die verantwoordelijk wordt voor de meldkamers in Nederland. Het aantal locaties van de meldkamers gaat terug van 25 naar 10, waarbij de meldkamer voor de oostelijke regio's in Apeldoorn is voorzien. De meldkamer van de toekomst moet in 2020 operationeel zijn qua nieuwe werkwijze – conform het bestuurlijk vastgestelde Samenvoegingsplan Meldkamers Oost Nederland (16 oktober 2017). Uitgangspunt bij de transitie is dat dit een geleidelijk proces is waarbij de nieuwe manier van werken wordt uitgewerkt en beproefd. Twente is betrokken bij het landelijke en regionale proces.

4. Vrijwilligersagenda

De *Brandweer over morgen* schetst het toekomstconcept voor de brandweer in 2040 met vrijwilligheid als belangrijke basis.

De vrijwilligers vormen de lokale sleutel naar de vermaatschappelijking van de brandweer. Met een effectieve uitvoering van de lokale brandweerzorg rukken zij lokaal niet alleen uit voor brand en hulpverlening, maar helpen zij burgers ook brand te voorkomen en leren te beperken. Op deze wijze wordt vrijwilligheid in de hele lijnorganisatie vertegenwoordigd.
Diverse onderzoeken onder de brandweervrijwilligers hebben de tevredenheid van het vrijwilligerswerk aangetoond. Aandachtspunten voor verbetering zijn:

- In te spelen op de (h)erkenning van de vrijwilligers op hun specifieke maatschappelijke positie in de lokale samenlevingen,
- In te spelen op de vervreemding in de organisatieopschaling en;
- Rekening houden met de toenemende belasting thuis, bij de werkgever en in de kazerne.

In Twente wordt er gewerkt met de vrijwilligersagenda, waarbij de landelijke visie wordt ingebed. De werving van nieuwe vrijwilligers is een jaarlijks terugkerende campagne, op basis van het ideale aantal en het personeelsverloop.

5. Ontwikkelingen Business Intelligence

Data-analyse wordt binnen Brandweer Twente sinds enige tijd in het IOC structureel opgepakt. Met de verkregen informatie wordt het functioneren achteraf beoordeeld en worden eveneens afwegingen gemaakt naar de toekomst. Het is een instrument om de kwaliteit en efficiency van de brandweerzorg, zowel preventief als repressief, te verbeteren. Hiervoor is structureel personele capaciteit nodig.

Algemeen zijn de ontwikkelingen BI samen te vatten in vier aandachtsgebieden:

a. In stand houden/onderhouden en doorontwikkelen infrastructuur
b. In stand houden/onderhouden en doorontwikkelen basisomgeving (servers en randapparatuur)
c. In stand houden/onderhouden en doorontwikkelen van de operationele informatievoorziening
d. Doorontwikkeling gebruik informatie als ondersteuning van de (crisis) organisatie.

Wat willen we bereiken?

Brandweer Twente is een herkenbare brandweerorganisatie die optreedt als sterke partner zowel in Veiligheidsregio Twente als daarbuiten. Onze bedrijfsvoering is gericht op efficiënt en risicogericht werken met een goede balans tussen kosten en baten. We streven naar een professionele en slagvaardige brandweerzorg, die voldoet aan wensen en verwachtingen van de inwoners. Die past binnen dat wat de wet en ons bestuur van ons vraagt. We staan elke dag 24/7 paraat voor een veilig Twente. Dit doen we door uit te rukken naar kleine branden en complexe incidenten én door te werken aan het voorkomen van branden en ongevallen via preventie. Ons doel daarbij is minder branden, minder slachtoffers en minder schade.

Wat gaan we doen?

1. Ondernemende en vernieuwende organisatie

We kijken steeds naar de risico's in Twente en de gegevens die we daarover hebben. Onze acties stemmen we daarop af. Daarbij hebben we aandacht voor bestaande en nieuwe ontwikkelingen in de maatschappij.

a. We verzamelen steeds meer informatie uit onze organisatie, maar ook daarbuiten. Deze informatie geeft ons inzicht om onderbouwde keuzes te maken in ons werk. Dit noemen we Business Intelligence.

b. We zijn vernieuwend: altijd op zoek naar het inzetten van nieuwe technologie en werkwijzen om er voor te zorgen dat onze mensen veilig en professioneel hun werk kunnen doen.
c. Voor het vlammetje zijn we blijvend op zoek naar kennis over oorzaken en slimme manieren om incidenten te voorkomen. Dit doen we door advisering en toezicht op bestaande en nieuwe ontwikkelingen, lesgeven in brandveiligheid op ROC en Hogescholen en . door het verhogen van veiligheidsbewustzijn d.m.v. voorlichting en workshops. De Riskfactory is daarvan een structureel onderdeel.
d. We staan 24/7 paraat vanuit ons netwerk van 29 kazernes. Elke kazerne levert een bijdrage aan het grote geheel. Elke kazerne krijgt ruimte voor lokale keuzes, bijvoorbeeld over oefenen, de kazerne en materiaal.

2. Mens staat centraal
a. Medewerkers voelen zich gezien en gewaardeerd. We luisteren naar elkaar en hebben begrip voor elkaars rol en positie. Samen zijn we trots op Brandweer Twente.
b. We staan bekend als een organisatie waar fitheid en gezondheid belangrijk is. Medewerkers zijn mentaal en fysiek gezond. Er zijn goede arbeidsomstandigheden en we werken aan mentale veerkracht.
c. Het oefenprogramma sluit aan bij de wensen en behoeften van het repressieve personeel: wat je al kunt hoef je niet te oefenen. Mensen worden uitgedaagd om te leren en krijgen de laatste kennis en inzichten aangeboden.
d. We hebben aandacht voor de vakbekwaamheid en inzetbaarheid van onze mensen. Daarbij stimuleren we mensen om zelf na te denken over hun loopbaan. De organisatie faciliteert en ondersteunt hierin.
e. Vrijwilligers vormen het grootste deel van ons personeelsbestand en voelen zich betrokken bij hun kazerne. Daarbij ligt de nadruk op het zoeken en het opleiden van voldoende repressieve vrijwilligers. De jeugdbrandweer biedt daarin kansen. Daarnaast kijken we naar nieuwe varianten van vrijwilligheid o.a. gerelateerd aan Brandveilig Leven.

3. Midden in de maatschappij
a. We leggen steeds verbindingen met andere organisaties in de maatschappij. Bijvoorbeeld voor het verbeteren van veiligheid voor specifieke doelgroepen, zoals ouderen en zorg.
b. Met bedrijven en onderwijsinstellingen werken we samen, zodat kennis zoveel mogelijk wordt gedeeld en we elkaar op gebied van veiligheid versterken. De Twente Safety Campus speelt hierin een belangrijke rol.
c. Landelijk bouwen we mee aan het Nederlandse brandweernetwerk. We laten daarbij onze Twentse stem horen. We zorgen o.a. voor een goede overgang van de Twentse meldkamer naar Oost Nederland.
d. Als onderdeel van Veiligheidsregio Twente werken we voor de Twentse gemeenten. De brandweer is daarbij een deskundig adviseur. Specifieke thema 's voor de komende jaren is de introductie van de Omgevingswet en de nieuwe ontwikkelingen rondom duurzaamheid.
We staan ook paraat bij grote en complexe incidenten. Dit doen we door een slagvaardige bijdrage te leveren aan de crisisorganisatie van Veiligheidsregio Twente. We werken daarin samen met andere veiligheidspartners.

Indicatoren				
Indicator	**Nr. activiteit**	**Bron**	**Huidig niveau (2018)**	**Ambitieniveau (2019)**
Verbinding met de gemeentes	1a	Principebesluit tot regionalisering	Brandweer Twente komt jaarlijks in iedere gemeente 1x langs om de gemeenteraden/-besturen te informeren over haar activiteiten.	Brandweer Twente komt indien gewenst jaarlijks in iedere gemeente 1x langs om de gemeenteraden/-besturen te informeren over haar activiteiten.
Brandweer levert een bijdrage in de multidisciplinaire vakgroepen.	1b	Visie *Brandweer Twente over Morgen*	100%	100%
De indicatorenset zoals vastgesteld in de programmabegroting wordt in VRT verband gemonitord.	1c	Nvt	Rapportage in BERAP en in de jaarrekening	Rapportage in BERAP en in de jaarrekening
Vrijwilligersagenda wordt gebruikt voor faciliteren en motiveren van vrijwilligers	1d	NvT	De agenda is actueel en wordt geïmplementeerd in samenwerking met vrijwilligers.	Zichtbare plek in organisatie. Agenda en ondersteuning op orde.

Productendienstencatalogus (PDC) met afspraken over de werkwijze m.b.t. de thema's advies en controles/toezicht.	2a,b	N.v.t.	In 2017 ev. worden de afspraken met de gemeentes gemonitord en waar nodig bijgestuurd.	In 2018 ev. zijn de afspraken uniform en worden die afspraken met de gemeentes gemonitord en waar nodig bijgestuurd.
Adviestermijn	2a,b	Visie *Brandweer Twente over Morgen*	90 % van de afgegeven adviezen is binnen de afgesproken en vastgelegde termijn verstrekt. 95% van de afgegeven adviezen voldoen aan de afgesproken en vastgestelde kwaliteitscriteria (PDC).	De afgegeven adviezen worden integraal behandeld en in nauwe samenwerking en afstemming met gemeente afgehandeld en verstrekt. De adviezen voldoen aan de afgesproken en vastgestelde kwaliteitscriteria.
Toezicht (controles brandveiligheid)	2a,b	Visie *Brandweer Twente over Morgen*	Ten minste 90% van de afgesproken controles is gerealiseerd. Tevredenheid over de uitgevoerde controles is minimaal voldoende (bepaald i.o.m. gemeente).	De diepgang, voortgang en realisatie van controles zijn afgestemd met de gemeenten. Daarbij wordt gestreven naar een integraal kwaliteitsniveau. Er vindt periodieke afstemming plaats met alle gemeenten omtrent de voortgang en eventuele bijzonderheden.
Brandveilig leven*	2c	n.v.t.	Bereik activiteiten BVL: jaarlijks ca 46.000 mensen.	Bereik activiteiten BVL: jaarlijks ca 50.000 mensen.
			Betreft burgers die direct bereikt zijn door een BVL activiteit (bijv. leerlingen op scholen) en burgers die indirect in contact zijn gekomen met een BVL activiteit (bijv. de ouders van de leerlingen die deelnemen aan een BVL activiteit).	
Brandonderzoek	2d	n.v.t.	Naast de reguliere brandonderzoeken wordt: – 100% van de branden met slachtoffers onderzocht – 100% van de woningbranden onderzocht	Naast de reguliere brandonderzoeken wordt: – 100% van de branden met slachtoffers onderzocht – Op verzoek worden woningbranden onderzocht
Basisbrandweerzorg: uitrukken die voldoen aan de normtijd	3a	Dekkingsplan Brandweer Twente	Bij daadwerkelijke uitrukken voldoet BRW Twente in	Bij daadwerkelijke uitrukken voldoet BRW Twente aan

			90% van de gevallen aan de berekende tijd uit het vastgestelde dekkingsplan Brandweer Twente.	de wettelijke maximale opkomsttijd van 18 minuten. Wij rapporteren periodiek over de mate waarin we hebben voldaan aan de berekende tijden uit het dekkingsplan.
Risicogerichte brandweerzorg	3b,c	n.v.t.	Programma Risicogerichte Brandweerzorg gestart: voortgangsnotitie bestuurlijk vastgesteld in 2017.	Uitvoering programma risicogerichte brandweerzorg loopt. Er wordt een start gemaakt met de actualisering van het dekkingsplan 2020-2023.

Wat gaat het kosten?

Brandweer	2019		2018		Verschil	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Repressie	13.411.054	1.080.705	12.900.183	1.041.344	510.871	39.361
Beheer & Techniek	12.259.742	1.207.906	11.560.726	1.100.390	699.016	107.516
Brandveiligheid	4.206.906	337.437	3.994.475	322.447	212.431	14.991
Vakbekwaamheid	5.582.780	491.797	4.323.241	348.986	1.259.539	142.811
Strategie & Ondersteuning	11.378.532	1.609.059	12.451.144	1.953.248	-1.072.612	-344.189
Troned	2.101.398	2.101.398	1.933.848	1.933.848	167.550	167.550
Totaal Brandweer	**48.940.412**	**6.828.303**	**47.163.617**	**6.700.263**	**1.776.795**	**128.040**
	42.112.110		**40.463.354**		**1.648.756**	

In de begroting 2019 zijn incidentele baten en lasten opgenomen voor in totaal € 225.971. Incidentele middelen (vooruit ontvangen BDUR-gelden en/of subsidies) worden in 2018 en 2019 onder andere besteed aan:

- Twente Safety Campus (cofinanciering investeringen)
- Diverse overige projecten

3.2.1 Twente Safety Campus[1]

De Twente Safety Campus (TSC) is een plek waar partners op het gebied van veiligheid elkaar ontmoeten en samenwerken. De Twente Safety Campus is opgezet vanuit een denken-doen-beleven- concept.

Het 'doen' gedeelte van Twente Safety Campus is het oefencentrum TRONED waar verschillende hulpdiensten werken aan hun vakbekwaamheid. Er is ruimte om te oefenen, om te experimenteren en om bezig te zijn met de praktijk. Het centrum wordt gebruikt door Twents brandweerpersoneel, maar wordt ook ingezet voor trainingen aan andere regio's en partners in het veiligheidsdomein, die deze trainingen inkopen.

In de Risk Factory kan veiligheid 'beleefd' worden. Het doel is vergroten van het veiligheidsbewustzijn en zelfredzaamheid van burgers. In de Risk Factory kunnen mensen door levensechte simulaties (on)veiligheid aan den lijve ervaren. Zo leren mensen een onveilige situatie te herkennen of te voorkomen. Ook leren ze om in een bepaalde situatie snel, veilig en zeker te kunnen optreden. Hierbij krijgen ze voorlichting en handelingsperspectieven aangeboden.

Het Safety Field Lab is een plek waar kennis ('het denken') centraal staat en een platform biedt om samen met kennisinstituten en bedrijven kennis en producten om ideeën te ontwikkelen naar producten en deze naar de veiligheidspraktijk te brengen. In de kennisprogramma's wordt samengewerkt met andere partijen waarbij we op zoek zijn naar innovatieve veiligheidsoplossingen. Oplossingen die Twente (betaalbaar) veilig houden én die vermarkt kunnen worden: van kennis naar kunde naar kassa.

Hiermee is de TSC een belangrijke ontmoetingsplek voor veiligheid in Twente. De verschillende onderdelen van de TSC (oefencentrum TRONED, de Risk Factory en het Safety Field Lab) halen verschillende disciplines en deskundigheden bij elkaar en waar mensen en kennis bij elkaar komen ontstaan ideeën en bedrijvigheid. Dit is de kern van TSC als onderdeel van het brede veiligheidsnetwerk in Twente, waarvan ook Twente Safety&Security deel uitmaakt.

Bestuurlijk
In november 2014 heeft het AB VRT besloten om een deel van TSC uit de projectfase te halen en dit deel als integraal onderdeel van de Veiligheidsregio Twente voor een periode van tenminste 5 jaar te exploiteren en door te ontwikkelen. Daarnaast is in december 2014 door het AB VRT opdracht gegeven voor het uitwerken van een 'open ontwikkelroute' waarin de toekomstige mogelijkheden, inclusief de bijbehorende route en beslispunten, van TSC in samenhang met TS&S worden verkend. Dit wordt opgepakt in het programma Twente Safety Campus. Het bestuur is in november 2015 tijdens de bestuurlijke tweedaagse over veiligheid geïnformeerd over de laatste stand van zaken rondom de Twente Safety Campus. In 2017 is de visie op doorontwikkeling van de Twente Safety Campus verder uitgewerkt en wordt er periodiek een terugkoppeling gegeven.

Wat willen we bereiken?
We willen de vakbekwaamheid en professionaliteit van hulpverleners en de hulpverlenersorganisatie stimuleren. Met de Risk Factory geven we invulling aan het veiligheidsbewustzijn door de zelfredzaamheid en het handelingsperspectief van Twentse burgers te vergroten. Niet alleen voor basisschoolleerlingen, maar ook voor hun omgeving en de groep van thuiswonende ouderen vanaf 65-70 jaar. Samen met bedrijven en kennisinstellingen zijn we op zoek naar innovatieve veiligheidsoplossingen die Twente betaalbaar veilig houden. Hiermee helpen we tevens Twentse bedrijven om ideeën door te ontwikkelen tot vermarktbare producten (Safety Field Lab). Dit alles naast de bijbehorende doelstelling om TSC op een bedrijfseconomisch verantwoorde manier exploiteren, continueren en doorontwikkelen.

Wat doen we ervoor?
We bieden onze activiteiten aan, aan verschillende doelgroepen:
- Oefenprogramma's en trainingen voor hulpverleners (Troned);
- Interactieve educatieprogramma's gericht op veligheidsbewustzijn en zelfredzaamheid van inwoners (Risk Factory);
- Mogelijkheden voor testen, simulaties en experimenteermogelijkheden voor bedrijven (Safety Field Lab). In het fieldlab wordt samengewerkt met bedrijven en overheidspartijen aan veiligheidsthema's. Hier worden onder andere producten getest op brandveiligheid. Daarnaast vindt daar co-creatie plaats, waarbij de unieke kenmerken van het vliegveld (afgeschermd, mooie testlocatie, veel ruimte) wordt benut.

[1] Twente Safety Campus opereert programma-overstijgend. Omdat de brandweerkolom het grootste aandeel heeft in de activiteiten is TSC onder dit programma verantwoord.

Vanaf 2016 is onder andere gestart met een gemeenschappelijk dronescentrum. Dit ontwikkel, test en opleidingscentrum voor drones is een publiek-private samenwerking waarbij een focusgebied is drones in relatie tot Safety & Security. Vanaf 2017 wordt aan de rol van de VRT als “trekker” naar “partner” meer inhoud gegeven (conform AB besluit van 10 oktober 2016).

Onderstaand in hooflijnen de financiële kenmerken van en de belangrijkste financiële opgave voor de betreffende onderdelen van TSC.

Troned

Balanswaarde per 01-01-2019	3,4 mln.
Exploitatieomvang	2,0 mln.
Personele sterkte	8,1 fte
Uitgangspunten financieel	Kostendekkende exploitatie.
Belangrijkste dekkingsbronnen	a. Omzet uit trainingen b. Inzet BDUR-gelden (als buffer)
Primaire focus financieel	Realiseren van genoeg cashflow om continuïteit te waarborgen.

Risk Factory

Balanswaarde per 01-01-2019	0,1 mln.
Exploitatieomvang	0,3 mln.
Personele sterkte	1,65 fte (basiscapaciteit)
Uitgangspunten financieel	Basiscapaciteit geleverd vanuit staande organisatie. Aanvullende uitgaven gefinancierd uit bijdragen van partners / derden.
Gebruikte dekkingsbronnen	– Gemeentelijke bijdrage (basiscapaciteit) – Bijdragen scholen en overige instellingen – Inzet BDUR-gelden (als buffer)
Primaire focus financieel	Borging structurele financiering Risk Factory.

Safety Field Lab

Balanswaarde per 01-01-2019	0,2 mln.
Exploitatieomvang	0,16 mln.
Personele sterkte	0,6 fte
Uitgangspunten financieel	Test- en certificering: kostendekkende exploitatie. Onderzoek en ontwikkeling: veelal gericht op cofinanciering.
Gebruikte dekkingsbronnen	– Subsidies – Omzet derden – Inzet BDUR-gelden (niet als buffer, maar gericht)
Primaire focus financieel	Financiële houdbaarheid van innovaties Risicoafweging bij doorontwikkeling / verbreding Field Lab

3.3 Programma GHOR

Portefeuillehouder	**T.J. Schouten**
Programmamanager	**S. Dinsbach**

Samenvatting
GHOR Twente coördineert, regisseert en adviseert over de geneeskundige hulpverlening bij rampenbestrijding en crisisbeheersing. Hierbij moet onderscheid worden gemaakt tussen de bureauorganisatie en de crisisorganisatie. De bureau organisatie heeft de volgende reguliere werkzaamheden:

- Evenementadvisering
- Beleidsmatige en inhoudelijke advisering
- Het ontwikkelen van plannen en procedures
- Opleiden, trainen en oefenen

Alle producten en taken van GHOR Twente zijn opgenomen in een productenboek.

De geneeskundige zorg tijdens een crisis wordt geleverd door verschillende geneeskundige organisaties, zoals ambulancediensten, GGD, huisartsen en ziekenhuizen. GHOR Twente vormt de schakel tussen deze organisaties. Zij coördineert de geneeskundige hulpverlening tijdens crises. Deze crisissituaties kunnen uiteenlopen van een grootschalige stroomuitval tot een ongeval met een groot aantal slachtoffers.

Missie en visie
Samen werken aan een veilig Twente
De GHOR is De enige onafhankelijke, verbindende schakel tussen zorg en veiligheid met de focus op eigen verantwoordelijkheid van de partners. Waarbij de volgende waarden geformuleerd zijn: GHOR Twente is zichtbaar, betrouwbaar, betrokken, laagdrempelig en toegevoegde waarde.

Kaderstellende beleidsnota's

- Visiedocument Veiligheidsregio Twente
- Organisatieplan VRT
- Regionaal risicoprofiel VRT
- Regionaal beleidsplan VRT
- Regionaal crisisplan VRT
- Actieplan GHOR Twente 2020
- Productenboek GHOR Twente

Trends en Ontwikkelingen

Zelfredzaamheid en informatie gestuurde GHOR
Een belangrijke trend en ontwikkeling is dat de burgers langer thuis blijven wonen. Hierdoor verspreiden zich ook de risico's voor minderzelfredzame burgers. Bij rampen/crisis zijn deze mensen niet meer in beeld. Het is dus zaak om de minderzelfredzame burgers beter in beeld te krijgen. Hiervoor zal gebruik moeten worden gemaakt van big data. Voor de advisering en operationele crisisorganisatie, met name bij de grootschalig inzetten is een informatie gestuurde GHOR noodzakelijk.

Omgevingswet
Met de implementatie van de omgevingswet wordt tevens onderzocht welke impact deze heeft. Hierbij wordt de samenwerking met de GGD verkend met de vraag of een coalitie voor beiden voordeel heeft.

Wat willen we bereiken?

De GHOR heeft als opdracht het coördineren van de geneeskundige hulpverlening bij rampen en crises, oftewel de witte kolom. Deze crisissituaties kunnen uiteenlopen van bijvoorbeeld een grootschalige stroomuitval tot een ongeval of ramp met een groot aantal slachtoffers. Verder heeft de GHOR als taak ondersteuning te bieden en coördinatie te verzorgen bij de voorbereiding van partijen op rampen en crises. Met het uiteindelijke doel om slachtoffers onder alle omstandigheden verantwoorde zorg te bieden, door een samenhangende zorgketen. Een zorgketen waarbij ook sprake is van een nauwe samenwerking met andere hulpdiensten. De GHOR adviseert daartoe de zorgsector en overige overheden en organisaties over de wijze van voorbereiding.

Wat gaan we doen?

1. Innovatie als uitgangspunt van ons denken en doen

a. Live-op door ontwikkelen

2. Goede informatievoorziening

a. Investeren in een goede informatievoorziening koud en warm
b. Ontwikkelen rol GHOR Twente binnen VIC
c. Doorontwikkeling HIN piket
d. Participeren in de werkgroep informatiemanagement (landelijke en regionaal)

3. Anticiperen op en faciliteren van ontwikkelingen in de samenleving

a. Participeren in de werkgroep omgevingswet en vergunningen
b. Het project veilig en gezond wonen
c. Participeren in de doorontwikkeling van de Risk Factory
d. Het actief meedenken, ontwikkelen, uitvoeren, en voor bereiden op terrorisme gevolg bestrijding
e. Evenementen advisering en beleidsontwikkeling
f. Participeren in het traject 'ziekte en antibioticaresistentie' in samenwerking met de GGD en Acute Zorg Euregio
g. Vervolgtraject Jodiumprofylaxe

4. Een op de samenleving afgestemde crisisorganisatie

a. Risico en crisiscommunicatie. In samenwerking met VRT, de verbinding maken. Tussen operationele GHOR functies en het aangeven van informatie bij communicatie woordvoering
b. Repressieve GHOR: Doorontwikkeling crisisorganisatie
c. OTO GHOR: Uitvoeren en participeren in het multi OTO traject
d. Evaluatie en lerende organisatie: Mono GHOR en multidisciplinair

5. Samenwerking zoeken en intensiveren

a. Partners van zorg continuïteit in hun kracht zetten
b. Convenanten herzien
c. Communiceren en informeren van partners, zichtbaarheid van de GHOR verbeteren
d. Ketenpartners meer betrekken bij de GHOR op: Bestuurlijk niveau, Managementniveau en organisatieniveau. En op operationeel niveau gericht op de Informatiemanagers, crisis coördinatoren etc.
e. Samenwerking Oost 5 intensiveren op het gebied van gebied van de repressieve organisatie, OTO, grensoverschrijdende samenwerking, kwaliteit en de informatie gestuurde organisatie van de GHOR en GGD.

Indicatoren

Indicator	Nr. activiteit	Bron	Huidig niveau (2018)	Ambitieniveau (2019)
Advisering GHOR bij C evenementen	3	Regionaal evenementen beleid	100%	100%
Sleutelfuncties bemenst	4	Reg. crisisplan	100%	100%
GHOR functionarissen opgeleid en min. 1x beoefend	4	OTO jaarplan	85%	85%
Evaluaties na inzet	4	Evaluaties na inzet	100%	100%

Wat gaat het kosten?

GHOR	2019		2018		Verschil	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Bedrijfsvoering GHOR	897.962	893.555	895.367	906.992	2.595	-13.437
GHOR functionarissen	418.667	-	415.891	-	2.776	-
Opleiding, training en oefenen	159.499	33.000	122.934	-	36.565	33.000
Operationele planvorming	49.070	-	47.687	-	1.383	-
Innovatie	21.000	21.000	50.000	50.000	-29.000	-29.000
Totaal GHOR	**1.546.197**	**947.555**	**1.531.879**	**956.992**	**14.318**	**-9.437**
	598.642		574.887		23.755	

In de begroting 2019 zijn incidentele baten en lasten opgenomen voor in totaal € 76.167. Incidentele middelen (vooruitontvangen BDUR-gelden en/of subsidies) worden in 2018 en 2019 besteed aan:

- versterking en verbetering van trajecten kwaliteitszorg
- Diverse innovatieve projecten

3.4 Programma Gemeenten

Portefeuillehouder	**T.J. Schouten**
Programmamanager	**Jan Eshuis - H.G.W. Meuleman**

Samenvatting

De Wet Veiligheidsregio's stelt de gemeentelijke kolom verantwoordelijk voor de coördinatie van de uitvoering van de bevolkingszorg. Binnen deze kolom is de coördinerend gemeentesecretaris belast met de coördinatie van de maatregelen en voorzieningen die de gemeenten treffen voor crisisbeheersing en Bevolkingszorg. De uitvoering van de taken worden gedaan door de Twentse Ambtenaren Openbare Veiligheid (AOV) en het veiligheidsbureau, in samenwerking met het team bevolkingszorg en externe partners.

De doorontwikkeling naar de nieuwe crisisorganisatie is afgerond en in 2017 worden, ook voor Bevolkingszorg, de laatste aanpassingen gedaan. Daarmee is de basis op orde. Binnen Bevolkingszorg willen we het thema zelfredzaamheid meer vorm en inhoud gaan geven. We willen meer gebruik maken van de kennis, kunde en activiteiten van onze partners en de eigen kracht van inwoners meer benutten. Dit sluit aan bij de landelijke ontwikkelingen.

Missie en visie
De visie van de gemeentelijke kolom sluit aan bij die van de VRT en de landelijke visie 'Bevolkingszorg op Orde (BZOO). Zelfredzame burgers moeten in staat worden gesteld om hun eigen weg te gaan en wanneer dat nodig is, moeten zij daarin gefaciliteerd en gestimuleerd worden. Dit betekent dat Bevolkingszorg zich meer moet richten op het helpen van diegenen die verminderd dan wel niet zelfredzaam zijn. Spontane hulp uit de samenleving wordt waar mogelijk geaccepteerd, gestimuleerd en gefaciliteerd.

Kaderstellende beleidsnota's

- Regionaal Beleidsplan 2016-2019
- Regionaal Crisisplan 2017-2020
- Handreiking Maatschappelijke Onrust
- Organisatieplan 'inrichting gemeentelijke kolom' (2011)
- Bevolkingszorg op orde in Twente (2014)

Trends en Ontwikkelingen
De trends, benoemd in het multi deel van deze begroting, zoals terrorismedreiging en de toenemende nadruk op zelfredzaamheid, hebben ook invloed op de kolom Bevolkingszorg.

Wat willen we bereiken?
• Bevolkingszorg is er zowel voor de fysieke als sociale crises • Uitdragen van de visie van BZOO in Twente aan (externe) crisispartners; • Het opleiden en oefenen van het team bevolkingszorg op basis van deze visie; • Zorgdragen voor een goede verbinding tussen de vakgebieden van zorg en veiligheid; • Faciliteiten van gemeenten zijn op orde voor de regionale crisisorganisatie

Wat gaan we doen?
De gemeentelijke kolom, bestaande uit het veiligheidsbureau, de Twentse AOV's en het team bevolkingszorg, geeft uitvoering aan het jaarplan Bevolkingszorg. Hier staan alle activiteiten, zowel projectmatig als beheersmatig, benoemd die gerelateerd zijn aan de visie en de doelstellingen.

Indicatoren				
Indicator	**Nr. activiteit**	**Bron**	**Huidig niveau (2018)**	**Ambitieniveau (2019)**
Percentage van de taken van het jaarplan zijn uitgevoerd door de gemeentelijke kolom		Jaarplan 2018	80%	80 %
Percentage van de sleutelfunctionarissen, Algemeen Commandant (AC) BZ, Officier van Dienst (OVD) Bevolkingszorg (BZ), HIN en hoofden Bevolkingszorg zijn opgeleid en geoefend		Jaarplan 2018	< 80%	> 80%

Wat gaat het kosten?

Gemeenten	2019		2018		Verschil	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Gemeentelijke processen	188.792	259.009	186.709	258.854	2.084	155
Bevolkingszorg	282.543	188.307	274.780	188.307	7.763	-
Totaal Gemeenten	**471.335**	**447.316**	**461.489**	**447.161**	**9.847**	**155**
	24.019		**14.328**		**9.692**	

In de begroting 2019 zijn incidentele baten en lasten opgenomen voor in totaal € 13.692. Incidentele middelen (vooruit ontvangen BDUR-gelden en/of subsidies) worden in 2018 en 2019 besteed aan:

- Multi oefenprogramma

3.5 Geraamde totaal saldo van baten en lasten

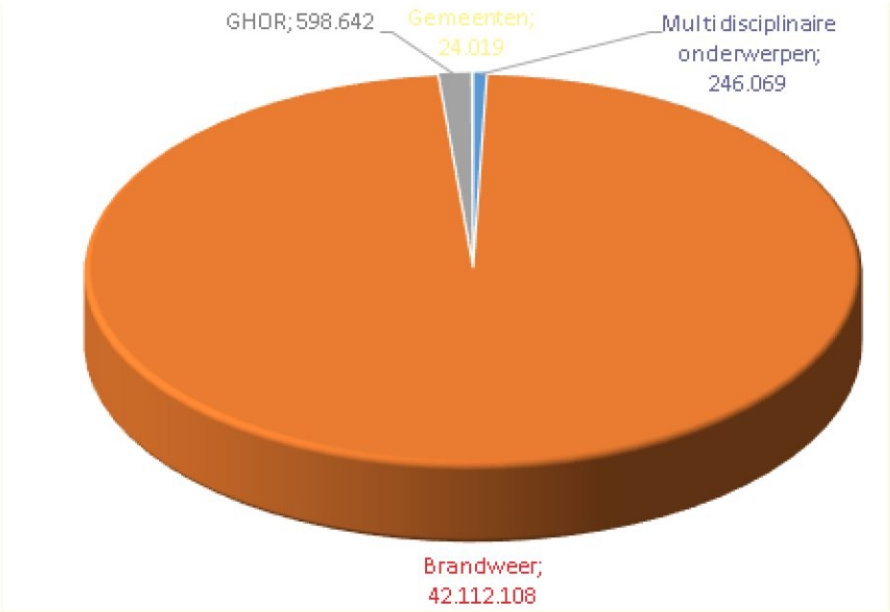

Programma	Lasten	Baten	Totaal
Multidisciplinaire onderwerpen	2.612.066	2.365.997	246.069
Brandweer	48.940.412	6.828.303	42.112.110
GHOR	1.546.197	947.555	598.642
Gemeenten	471.335	447.316	24.019
Totaal Veiligheidsregio Twente	**53.570.011**	**10.589.170**	**42.980.841**

3.6 Overzicht van herkomst en bestedingen baten en lasten

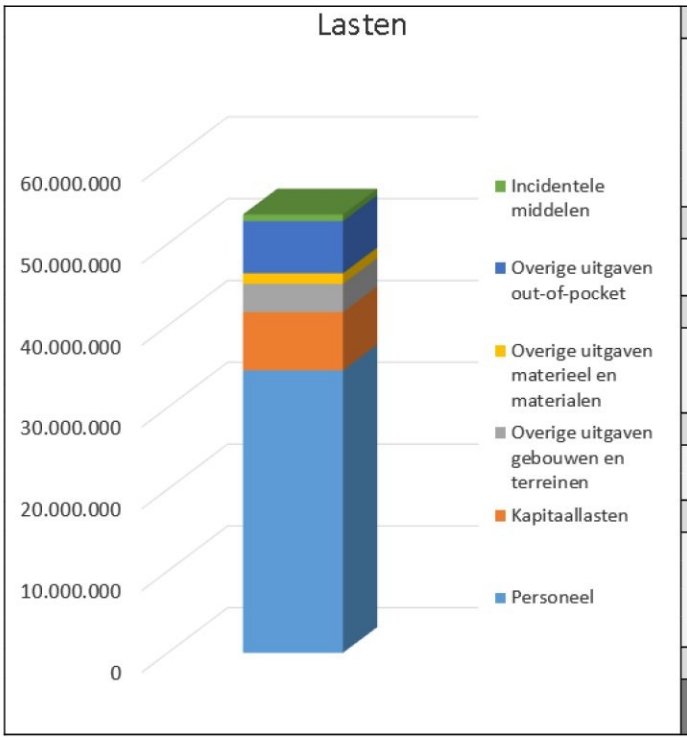

Personeel	**34.513.594**
Salarissen	23.761.962
Vergoedingen vrijwilligers	4.361.290
Piket en overige toelagen	2.317.359
FLO	1.616.148
Overig personeel	714.285
Inhuur personeel	1.742.549
Kapitaallasten	**7.123.094**
Rente	1.059.965
Afschrijvingen	6.063.129
Gebouwen en terreinen	**3.460.084**
Huur gebouwen en terreinen	842.056
Onderhoud	943.733
Overige gebouwgebonden kosten	1.674.295
Materieel en materialen	**1.277.007**
Onderhoud materiaal/materieel	908.398
Brandstof	368.609
Overige out-of-pocket	**6.393.232**
Opleiden/oefenen	3.292.047
ICT / informatievoorziening	1.835.894
Verzekeringen	354.537
Overig	910.754
Incidentele middelen	**803.000**
Totaal lasten	**53.570.011**

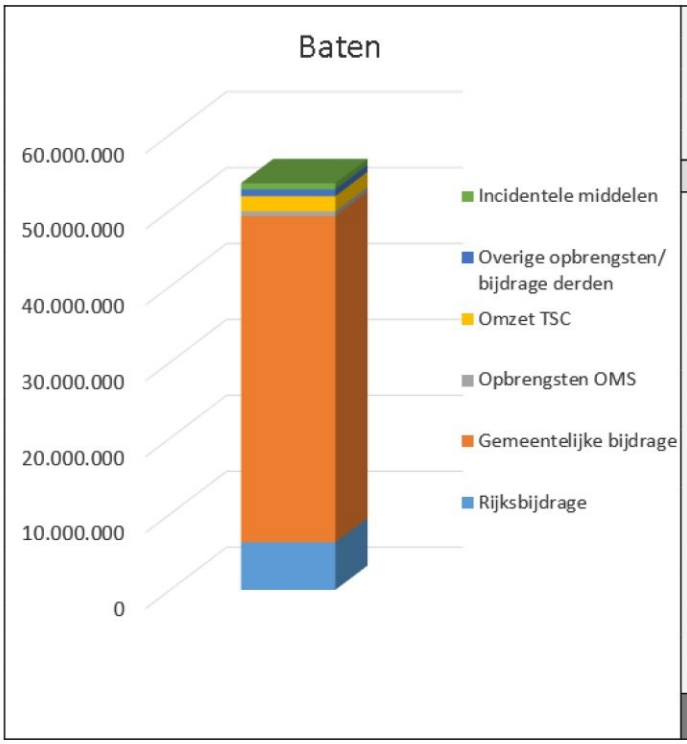

Rijksbijdrage	**6.266.497**
Gemeentelijke bijdrage	**42.980.841**
Opbrengsten OMS	**627.518**
Omzet TSC	**1.988.398**
Overige opbrengsten	**903.757**
Bijdragen derden (Meldkamer Twente)	389.543
Overige opbrengsten	229.413
Separate gemeentelijke bijdrage	284.801
Incidentele middelen	**803.000**
Totaal baten	**53.570.011**

4 Paragrafen

De begroting bevat de volgende paragrafen:

1. **Weerstandsvermogen en risicobeheersing**
2. **Onderhoud kapitaalgoederen**
3. **Financiering**
4. **Bedrijfsvoering**
5. **Verbonden partijen**

Dit hoofdstuk bestaat uit 5 paragrafen. Ze geven een dwarsdoorsnede van de begroting vanuit een bepaald perspectief. Het gaat hierbij om onderdelen die betrekking hebben op de beleidslijnen van beheersmatige aspecten. Deze aspecten kunnen grote financiële gevolgen hebben en daardoor de realisatie van de programma's beïnvloeden.

4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Weerstandsvermogen en risicobeheersing
Deze paragraaf omvat zowel de beschikbare weerstandscapaciteit als een inschatting van risico's die daarmee moeten worden afgedekt. Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en benodigde weerstandscapaciteit. Al afgedekte risico's, via voorzieningen of verzekeringen, hebben geen invloed op het weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen laat zien hoe robuust de begroting van de VRT is voor wat betreft het kunnen opvangen van risico's.

Technisch gesproken geeft het weerstandsvermogen de relatie weer tussen:

a. De middelen en mogelijkheden waarover VRT beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken (de beschikbare weerstandscapaciteit);
b. Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Dit komt tot uiting in de benodigde weerstandscapaciteit.

Schematisch:

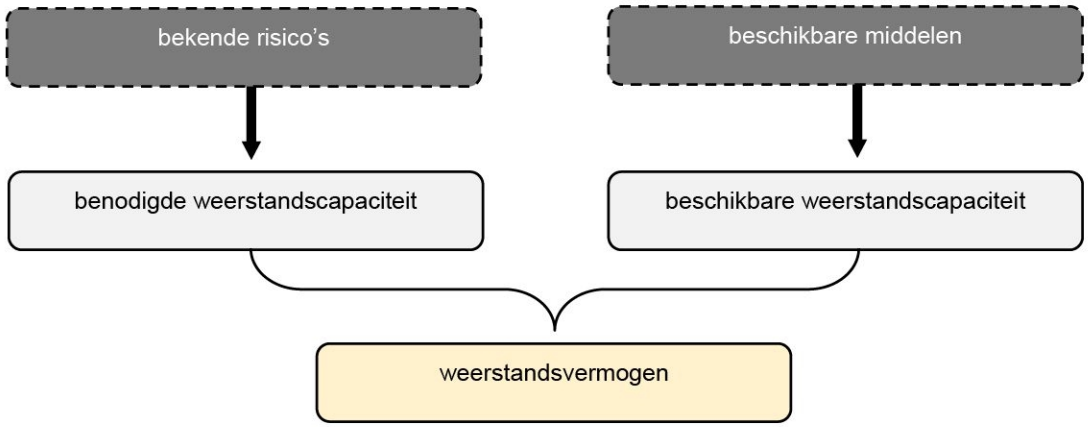

In 2015 is het beleidskader risicomanagement / weerstandsvermogen vastgesteld. Het beleidskader is in samenspraak met specialisten vanuit gemeenten uitgewerkt. Het cyclische karakter ervan maakt het mogelijk om de systematiek onderdeel te laten zijn van de P&C-cyclus. Het beleidskader geeft aan wat als beschikbaar weerstandscapaciteit kan worden gerekend en hoe, op basis van de risico's, de benodigde weerstandscapaciteit wordt berekend.

4.1.1 Beschikbare weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit dient om de continuïteit van de organisatie te waarborgen. We maken hierbij onderscheid tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit
De incidentele weerstandscapaciteit bestaat in beginsel uit algemene middelen die als buffer dienen voor de opvang van onvoorziene incidentele kosten. Voor de VRT geldt dat vanwege de hybride financieringsstructuur de middelen afkomstig kunnen zijn van zowel de gemeenten als het Rijk.
Gemeentelijke middelen
Tot het weerstandsvermogen wordt gerekend de algemene reserve en de bestemmingsreserves waarop nog geen verplichtingen rusten.
De VRT beschikt per 1 januari 2018 over een Algemene Reserve van € 404.000. De bestemmingsreserves waarop nog geen verplichting rusten bedragen in totaal € 617.000.

Rijksmiddelen
Veiligheidsregio's ontvangen jaarlijks een doeluitkering van het Rijk, de zogenaamde Brede Doel Uitkering Rampenbestrijding (BDUR). De BDUR is in brede zin inzetbaar voor de rampenbestrijding en crisisbeheersing. De BDUR is sinds 2011 verhoogd ter naleving van de nieuwe wet- en regelgeving. Eerder al hebben regio's voor hetzelfde doel incidentele stimuleringsbijdragen ontvangen. Deze financiële injecties van het Rijk zijn in Twente maar beperkt aangewend.

Gegeven de vele ontwikkelingen waarmee VRT rekening dient te houden, is in 2011 ervoor gekozen om € 1.100.000 te alloceren voor onvoorziene tegenvallers. Hiervan resteert per 1 januari 2018 een bedrag van € 526.000. De omvang van de totale weerstandscapaciteit bedraagt daarmee per 1 januari 2018 **€ 1.547.000**

Structurele weerstandscapaciteit
De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit de onbenutte capaciteit uit hoofde van tarieven, heffingen en bijdragen. Deze kan worden benut om structurele tegenvallers te compenseren, als hiervoor geen andere dekkingsmiddelen bestaan. De structurele weerstandcapaciteit van de VRT is nihil. Slechts een fractie van de begroting is afgedekt met tarieven en deze zijn overwegend marktconform. Verhoging zou daarom automatisch leiden tot omzetverlies.

4.1.2 Benodigde weerstandscapaciteit

Risico's
Jaarlijks wordt, conform beleidskader, het financiële risicobeeld in termen van kans en impact geactualiseerd. In het beleidskader zijn kans en impact in ordinale scores tot uitdrukking gebracht in een range van 1 (= klein) tot 5 (= groot). Een risico is daarom minimaal gewaardeerd op 1 en maximaal op 25. Risico's met een score vanaf 9 (oranje en rode scores) wegen mee in de weerstandscapaciteitsberekening. Risico's met een score lager dan 9 (groene scores) in beginsel niet tenzij het geheel ervan uitstijgt boven 1% van het begrotingsniveau (ca. € 500.000).

In onderstaande tabel zijn de risico's met een score boven de 9 (oranje en rode scores) verder toegelicht en gekwantificeerd. Daarbij is aangegeven welke beheersmaatregelen denkbaar zijn.

Risico-omschrijving	Beheersmaatregelen	Type	Kans/ impact berekening
Personeel			
Langdurig verzuim en arbeidsongeschiktheid Elke organisatie heeft te maken met verzuim. Bovengemiddeld langdurig verzuim, eventueel resulterend in arbeidsongeschiktheid, kan leiden tot hoge kosten voor inhuur van personeel.	Al in een vroegtijdig stadium actief sturen op verzuim.	exogeen	€ 140.000
Individueel keuze budget (IKB) Het IKB wordt per 2018 ingevoerd bij VRT. Een element hiervan is dat medewerkers de bovenwettelijke verlofuren voortaan krijgen uitbetaald. De verlofuren kunnen worden teruggekocht, maar het risico bestaat dat veel medewerkers dat niet gaan doen. Met het nieuwe systeem wordt bovendien de drempel verlaagd om verlofuren te verkopen.	Duidelijk communiceren richting medewerkers dat zij gebruik kunnen maken van de mogelijkheid om verlofuren (terug) te kopen.	exogeen	€ 98.000
Risicoclaims beroepsziekte brandweer In het land hebben verschillende gevallen zich inmiddels voorgedaan. Naast de claims zelf kunnen er ook kosten zijn voor tijdsbesteding aan de betreffende case.	Doorvoeren van het Schoon werken. Behoud van een goede aansprakelijkheidsverzekering.	exogeen	€ 45.000

Vrijwilligers korter in dienst bij de brandweer Dit leidt tot extra kosten voor met name opleidingen. De kosten nemen nog verder toe indien vrijwilligers sneller doorstromen naar functies waarvoor specifieke opleidingseisen gelden (bv. chauffeur).	Differentiatie van opleidingsaanbod. Bewustwordingsgesprek voor start van de opleiding over kosten van de opleiding. Optimaliseren personeelscapaciteit.	exogeen	€ 105.000
Overig			
TSC exploitatie Het gaat om het risico van exploitatieverlies en het mogelijk besluiten tot beëindiging van de exploitatie na afloop van de 1e huurperiode, waarmee boekwaardeverlies optreedt. Voor de nabije jaren lijkt het risico kleiner te zijn geworden, vanwege de aanwezige orderportefeuille. De sturing is verbeterd door de aanstelling van een directeur.	Kennis van de branches waarin TSC zich begeeft. Focus op optimalisering van de bedrijfsvoering. Ontwikkeling van een passende governance.	endogeen	€ 527.000
Vervanging brandweermaterieel en materiaal De prijzen van het specialistische brandweermaterieel en materiaal stijgen mogelijk sneller dan de reguliere prijsindex. (gebrek aan marktwerking).	Bijtijds inzicht in vervangingsmomenten en een zorgvuldige afweging maken ten aanzien van eisen en kosten.	exogeen	€ 170.000
Informatieveiligheid De Wet Bescherming Persoonsgegevens is per 2016 aangescherpt. Dit brengt voor VRT de volgende risico's met zich mee. De organisatie moet (verder) worden ingericht op deze wetgeving, wat extra kosten met zich meebrengt. Bij overtreding van de wet kan aan VRT een forse boete worden opgelegd. Per mei wordt de wetgeving verder aangescherpt. VRT valt niet in een hoog risicoprofiel.	De risico op een boete verkleinen door bewustwording, inregelen effectieve procedures, monitoring van systemen en auditing.	exogeen	€ 151.000

Risico's die zijn opgetreden of gaan optreden

Het uitgangspunt is dat weerstandscapaciteit moet worden aangehouden voor risico's die kunnen optreden. In het beleidskader is vastgelegd dat risico's met een structurele impact worden gekwantificeerd op basis van 3x de jaarlast. Daarmee wordt verondersteld dat de organisatie in staat is het structurele effect van risico's binnen een termijn van 3 jaar op te vangen. In die redenering is daarom voor onderstaand reeds opgetreden risico een risicoscore aangehouden ter berekening van de weerstandscapaciteit. De score loopt af en vervalt dus volledig na 3 jaar (of eerder afhankelijk van het moment waarop het effect is ondervangen).

Omschrijving	Bedrag
Schoon werken Door de invoering van Schoon werken nemen de kosten op jaarbasis met € 130.000. Het gaat onder andere om extra investeringen en extra inzet op het gebied van wassen. Ook gaat het om hogere kosten vanwege extra slijtage van bluspakken. Rekening houdend met een implementatietermijn van 3 jaar, wordt nog 1 jaar meegenomen in de berekening van het weerstandsvermogen.	€ 130.000

Financiële ontwikkelingen (5 knelpunten)

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van de begroting 2018 waren de onderstaande 5 risico's opgenomen. Deze risico's hebben in de loop van de tijd steeds meer het karakter van een knelpunt gekregen, dat wil zeggen dat steeds duidelijker werd dat de risico's gaan optreden of reeds zijn opgetreden. In 2017 is gedetailleerd onderzoek verricht naar de bijbehorende financiële ontwikkelingen en in november 2017 is de Vervolgnotitie financiële ontwikkelingen op termijn en oplossingsrichtingen opgesteld. Hierin wordt per onderwerp ingegaan op de aanleiding, de stand van zaken, het effect op middellange termijn en de mogelijke oplossingsrichtingen. Daarmee is invulling gegeven aan één van de besluitpunten over de begroting 2018: het opstellen van een plan van aanpak voor deze ontwikkelingen.

Omschrijving	Bedrag
Effect is opgetreden en neemt jaarlijks toe	
BTW-compensatie De wijziging (het niet meer kunnen compenseren van BTW) is doorgevoerd m.i.v. 2014. Dit vertaalt zich in een oplopend knelpunt over een periode van 30 jaren tot 1 mln. Het bedrag is berekend op grond van de toename van jaarlast maal factor 3 (structureel effect).	180.000
Vervanging gebouwen De investeringsbudgetten zijn niet toereikend bij nieuwbouw van kazernes. Achterliggende oorzaken zijn: budgetten zijn in het verleden niet of onvoldoende geïndexeerd, de bouw van een aantal kazernes is in het verleden deels met incidenteel geld gedekt of de uitgaven daarvan werden vanwege geldende comptabiliteitsvoorschriften anders verantwoord. Het bedrag is berekend op grond van de toename van jaarlast maal factor 3 (structureel effect).	113.000
Effect is nog niet opgetreden	
Traject Landelijke Meldkamer In 2020 worden de meldkamertaken overgeheveld naar verzorgingsgebied Oost in Apeldoorn. De transitie brengt verschillende financiële risico's met zich mee, waaronder frictiekosten personeel en leegstand pand meldkamer Twente. Vanwege afspraken die nu worden gemaakt met het ministerie van J&V over de vergoeding voor transitiekosten en de bekostiging van het beheer (huisvesting en ICT) is de risicoscore afgenomen. Het bedrag is berekend op grond van de extra jaarlast maal factor 3 (structureel effect).	255.000
Vervanging Rijksmaterieel Het gaat om 3 WTS pelotons (grootschalig water) die overgaan naar VRT zonder bijbehorend budget. Het materieel zal op enig moment moeten worden vervangen. Het bedrag is berekend op grond van de extra jaarlast maal factor 3 (structureel effect).	375.000
Wijzigingen wetgeving OMS Zoals het er nu uitziet is de inning van abonnementsgelden door veiligheidsregio's niet meer mogelijk per 2020, vanwege het vervallen van de juridische grondslag. Deze gelden dekken momenteel een substantieel deel van de apparaatskosten van de organisatie af. Het bedrag is berekend op grond van de extra jaarlast maal factor 3 (structureel effect).	750.000

Risico's die in de toekomst kunnen ontstaan
Hieronder volgt een opsomming van toekomstige risico's, dat wil zeggen risico's die pas na 2019 kunnen optreden. Daarom tellen zij nog niet mee in het benodigde weerstandsvermogen.

Risico-omschrijving
Tweede loopbaanbeleid Het gaat om de verplichting om medewerkers op een andere functie te plaatsen. Hierbij is het nog onzeker of de beoogde regelgeving doorgaat of nog wordt aangepast. Zoals het er nu uitziet zullen de gevolgen zich voordoen per 2026.
Op sterkte houden repressieve slagkracht (vrijwilligers) De werving van vrijwilligers in de afgelopen tijd had in het algemeen goede resultaten, op diverse locaties waren er echter weinig aanmeldingen. Op korte termijn lijken er nog geen problemen te zijn. Een complicatie is dat meer mensen niet meer dag en nacht beschikbaar willen zijn. Dit kan worden opgelost door een vrijgekomen plaats in te vullen door 2 personen.
Renterisico op leningenportefeuille In de komende jaren beperkte afloop van lange leningen.
Werkkostenregeling onkosten vrijwilligers Per 2020 zal een nieuw besluit gelden over het al dan niet verlengen van de vrijstelling voor onkosten vrijwilligers.
Omgevingswet De invoering van de wet is uitgesteld naar 2021. Risico's zijn enerzijds verlies van taken en bijbehorende frictiekosten en anderzijds een mogelijke mismatch van huidige competenties met toekomstig werk.

4.1.3 Beoordeling weerstandsvermogen

Aantal geïdentificeerde risico's	18
Aantal groene scores (waardering 1-8)	11
Aantal oranje scores (waardering 9-16)	7
Aantal rode scores (waardering 17-25)	0
Is de som van de groene scores > 1% van de begroting	nee
Hoe hoog stijgt de som van groene scores hierboven uit?	n.v.t.
Zijn de rode scores alleen exogeen (ontstaan buiten de invloedssfeer van de organisatie)?	n.v.t.
Berekende omvang van het risico (oranje, rode en groene scores boven de drempel)	€ 3.039.000
Beschikbare weerstandscapaciteit ter dekking van de risico's (stand per 31-12-2017)	€ 1.547.000
Weerstandsratio feitelijk o.g.v. huidig risicobeeld	51%
Weerstandsratio toegestaan (cf. beleidskader)	70%

Uit het recapitulerende beeld blijkt dat het feitelijk weerstandsratio, net als bij de begroting 2018, onder de norm zit. Dit betekent dat positieve saldi in de jaarrekening worden toegevoegd aan de algemene reserve totdat de afgesproken norm is bereikt.

4.1.4 Financiële kengetallen

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing - in aanvulling op de ratio weerstandsvermogen - een verplichte set van vijf financiële kengetallen wordt opgenomen. De kengetallen maken inzichtelijk over hoeveel (financiële) ruimte Veiligheidsregio Twente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of op te vangen. De kengetallen grondexploitatie en belastingcapaciteit zijn niet van toepassing voor Veiligheidsregio Twente. Daarom worden deze kengetallen niet meegenomen in deze paragraaf.

1. Netto schuldquote

De netto schuldquote laat het niveau van de schuldenlast zien, ten opzichte van de baten. Het geeft een indicatie van de mate waarin de rentelasten op de exploitatie drukken.

		Jaarrekening	Begroting				
		2017	2018	2019	2020	2021	2022
1a	Netto schuldquote	100,2%	100,1%	105,3%	105,5%	105,5%	105,5%
1b	netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	100,1%	99,9%	105,2%	105,4%	105,4%	105,4%

De toename vanaf 2019 komt door de verwachte investeringen in nieuwbouw kazernes en de bijbehorende benodigde financiering.

2. Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio is de verhouding eigen vermogen/balanstotaal en geeft inzicht in de mate waarin een organisatie in staat is op de langere termijn aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

	Jaarrekening	Begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Solvabiliteitsratio	2,0%	2,7%	2,3%	2,2%	2,2%	2,2%

VRT heeft al sinds de oprichting een beperkt eigen vermogen en daarmee een lage solvabiliteit.

3. Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is nodig om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte nodig is om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is.

	Jaarrekening	Begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Structurele exploitatieruimte	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

4.1.5 Beoordeling onderlinge verhouding kengetallen in relatie tot de financiële positie

De structurele baten en lasten zijn in evenwicht. Het eigen vermogen is vrijwel nihil en kan tijdelijke verstoringen in dit evenwicht maar zeer beperkt opvangen.

4.2 Onderhoud kapitaalgoederen

In deze paragraaf beschrijven we het beleidskader voor het onderhoud van kapitaalgoederen. Kapitaalgoederen worden onderscheiden in vaste en vlottende activa, die als bezittingen op de balans staan en waarvan het nut zich over meerdere jaren uitstrekt. In het kader van deze paragraaf gaat het om de vaste activa, zoals bedrijfsgebouwen. Ze onderscheiden zich doordat ze voor hun instandhouding en verbetering structureel een substantieel beslag op middelen in de exploitatiebegroting leggen. Dit geldt niet voor de financiële activa en de bedrijfsmiddelen (vlottende activa) omdat die frequent worden vervangen.

Gebouwen

Veiligheidsregio Twente (VRT) heeft in totaal 39 gebouwen in gebruik (45.000 m2 BVO) waarvan er 30 in eigendom zijn van de VRT. Brandweer Twente heeft hier 31 gebouwen (31.500 m2 BVO) van in gebruik (de brandweerkazernes). De boekwaarde van allen panden tezamen bedraagt per 2018 33,9 mln.

Het beheer van de vastgoed portefeuille is belegd bij de sector Beheer & Techniek van Brandweer Twente. Het team Service & Beheer heeft hiertoe een Servicedesk ingericht die 24 uur per dag en 7 dagen in de week bereikbaar is voor storingen, klachten en schades. Het onderhoud wordt uitgevoerd op basis van onderliggende onderhoud- en beheersplannen. Deze plannen zijn na de aanbesteding van het meerjarig onderhoud opnieuw tegen het licht gehouden en op onderdelen herijkt.

In de afgelopen jaren zijn de gebouwen qua onderhoud op orde gebracht. Achtereenvolgens zijn de buitenschillen aangepakt en het binnenonderhoud op niveau gebracht. In de komende jaren ligt het accent op het bijhouden van het onderhoudsniveau (3) en energiereductie (vermindering CO-2 uitstoot).

Het onderhoudsbudget is de laatste jaren gefixeerd op **€ 0,9 mln**. Die is over de jaren heen bezien toereikend gebleken. De onderhoudsuitgaven hebben afgelopen jaren vanwege correctief onderhoud wel de nodige fluctuatie vertoond. Inmiddels is de nadruk komen te liggen op preventief (planbaar) onderhoud. De onderhoudsuitgaven zijn daardoor naar verwachting naar beneden bij te stellen. De middelen blijven evenwel benodigd voor de instandhouding van het huidige vastgoed (service- en investeringslasten)

Voor 2019 staan de volgende specifieke thema's op de rol:

- Nieuwbouw kazernes Almelo en Hellendoorn
- Verbouw kazerne Hengelo (aanleggen van tijdelijke voorzieningen om kazernering mogelijk te maken).
- Aanbesteding meerjarig groot onderhoud (bouwkundig deel)

Materieel

Veiligheidsregio beschikt over een groot arsenaal aan voertuigen. Na de regionalisering zijn in de eerste plaats de dienstvoertuigen tegen het licht gehouden. Het daaruit volgende dienstvoertuigenplan is in 2015 in uitvoering gebracht. Het plan omvatte ook een pilot voor het gebruik van elektrische voertuigen. In de loop van 2018 wordt het plan geëvalueerd.

In 2015 is voorts besloten tot een forse herschikking en reductie van het grootschalig materieel (efficiencyroute). Daarmee is inhoud gegeven aan een deel van de totale bezuinigingsopgave. De reductie is fasegewijs doorgevoerd (in gelijke tred met de wijze waarop de taakstelling fasegewijs wordt doorgevoerd in de begroting). Het wagenpark is inmiddels conform de planning gereduceerd. Op 2 januari jongstleden is de hoogwerker verplaatst van Nijverdal naar Rijssen. Met die verplaatsing is de efficiencyroute officieel voltooid.

Het onderhoudsbudget (out-of-pocket) bedraagt **€ 0,27 mln**. Ook dit budget is gefixeerd. Omdat is bezuinigd op het grootschalig materieel, rust ook nog een navenante bezuiniging op het bijbehorende exploitatiekosten, waaronder het onderhoud. Deze zal in het resterende deel van het afgesproken bezuinigingspad (t/m 2019) worden gerealiseerd.

Voor de komende periode krijgen de volgende thema's bijzondere aandacht:

- Aanbesteding natuurbrandvoertuigen en andere 1^{e} lijnsvoertuigen (toekomstbestendig bluswater).
- Aanbesteding tankautospuiten
- Evaluatie dienstvoertuigenplan

4.3 Financiering

Treasury gaat over het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen en de hieraan verbonden risico's. Het in 2015 vastgestelde treasurystatuut stelt hiervoor de beleidskaders.

Het Rijk heeft met de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) en aanvullende regelgeving regels gesteld over hoe decentrale overheden hun geld en kapitaal beheren. De regeling schatkistbankieren houdt in dat overtollige middelen van decentrale overheden bij het ministerie van financiën moeten worden aangehouden. Het treasurystatuut sluit aan op de regelgeving en geeft ook de verdeling van verantwoordelijkheden en bevoegdheden weer. De Bedrijfsvoering Regio Twente is belast met de dagelijkse uitvoering van de treasury.

Belangrijke instrumenten voor de uitvoering van de treasury zijn de liquiditeitsplanning en de rentevisie. Deze worden tweemaal per jaar opgenomen in een treasurybericht voor de portefeuillehouder Middelen.

Risicobeheer
Door de wet Fido en aanvullende regelgeving zijn de risico's op de treasuryactiviteiten als beperkt te kwalificeren. De wet Fido stelt grenzen aan de mogelijkheid om goederen te financieren met kortlopende middelen (kasgeldlimiet) en maximeert de aflossing en renteherziening op aangetrokken leningen in enig jaar (renterisiconorm). Daarmee wordt het renterisico beperkt. Ook zijn er regels gesteld ten aanzien van het gebruik van derivaten, de vorm waarin leningen worden opgenomen of verstrekt en met welk soort instellingen financiële transacties mogen worden gedaan.

Door proactief uitvoering te geven aan de treasuryfunctie (periodiek opstellen liquiditeitenplanning en periodieke check op renteprognoses) zijn de restrisico's verder te verminderen.

Wettelijke kengetallen
Vanuit de regelgeving zijn er drie kengetallen die periodiek moeten worden berekend. De kasgeldlimiet en het schatkistbankierenpercentage worden achteraf gemiddeld per kwartaal berekend. Voor de renterisiconorm wordt vooruit gekeken met een berekening voor het komende jaar en een doorkijk naar de volgende drie jaren.

<u>Kasgeldlimiet</u>
De kasgeldlimiet is opgenomen om de directe gevolgen van een snelle rentestijging te beperken. Deze limiet beperkt het aandeel van de financieringsbehoefte dat met kortlopend vreemd vermogen mag worden gefinancierd. Bij wet is het maximum gesteld op 8,2% van het begrotingstotaal. Dat komt voor de organisatie neer op een bedrag van ca. € 4,4 mln.

<u>Schatkistbankieren</u>
Schatkistbankieren houdt in dat decentrale overheden de verplichting hebben om hun middelen aan te houden bij het ministerie van financiën. Voor de middelen beneden het drempelbedrag (0,75% van het begrotingstotaal) geldt deze verplichting niet. Met de bank is afgesproken om automatisch saldo af te dragen.

<u>Renterisiconorm</u>
De renterisiconorm bepaalt dat van de vaste schuld jaarlijks een bedrag van maximaal 20% (c.a. € 10,7 mln.) van het begrotingstotaal onderhevig mag zijn aan renteherziening en herfinanciering. Hiermee is een grens gesteld aan het renterisico op de leningenportefeuille. De renterisicopercentage 's voor de komende jaren (berekend op basis van het begrotingstotaal 2019) staan in onderstaande tabel.

	Maximum	2019	2020	2021	2022
Renterisiconorm	20%	0,0 %	0,0 %	4,3 %	4,7 %

In 2021 en in 2022 lopen onderdelen van de langlopende leningenportefeuille af. Het gaat om € 2,3 miljoen resp. € 2,5 miljoen. Hiermee wordt ook voor de komende jaren de renterisiconorm niet overschreden.

Lening portefeuille
De langlopende leningenportefeuille bedraagt in totaal € 40,5 miljoen (stand ultimo 2017). Onderstaande grafiek geeft de verdeling van deze portefeuille naar afloopdata.

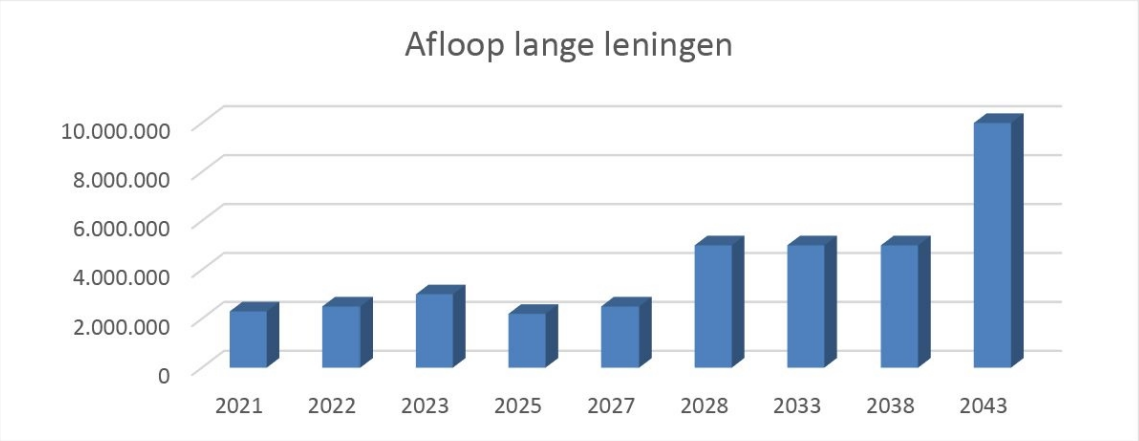

Ontwikkeling treasuryfunctie
De belangrijkste stap in de verdere ontwikkeling van de treasuryfunctie is het verbeteren van de liquiditeitsplanning. Hiertoe moet met name de meerjareninvesteringsplanning scherper in beeld worden gebracht. De jaarlijkse confrontatie van planning en realisatie zal bijdragen aan de verfijning.
Gezien de verwachte toename van investeringen (kazernes) zal de portefeuille lange leningen de komende jaren moeten worden uitgebreid.

Omslagrentepercentage
Het omslagrentepercentage wordt, conform vernieuwd BBV, berekend door de verwachte rentelasten te delen door de verwachte boekwaarde van de vaste activa per 1 januari van het begrotingsjaar. De rente wordt doorberekend aan de taakvelden waar de vaste activa bij behoren. Het gecalculeerde omslagpercentage mag op een veelvoud van 0,5% worden afgerond. Een actuele prognose van het omslagpercentage voor 2019 komt uit op 2,10%. Bij de keuze voor de kleinste afronding komt de te hanteren omslagrente uit op 2,0%. Hiermee wordt gekozen voor een stabiele meerjarige omslagrente. Het verschil tussen de geprognosticeerde en de te hanteren omslagrente moet als een verwacht negatief resultaat worden opgenomen op taakveld Treasury.
De externe rentelasten, renteomslag en renteresultaat zijn opgenomen in onderstaand renteschema.

Renteschema 2019 (x € 1.000,-)		
a.	de externe rentelasten over korte en lange financiering	1.099
b.	de externe rentebaten over de korte en lange financiering	2
	Saldo rentelasten en rentebaten	**1.097**
c1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	n.v.t.
c2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden doorberekend	n.v.t.
c3.	De rentebaat van door-verstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken, die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	n.v.t.
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	**0**
d1.	Rente over eigen vermogen	n.v.t.
d2.	Rente over voorzieningen	n.v.t.
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	**0**
e.	De aan taakvelden toe te rekenen rente (renteomslag)	**1.070**
f.	Renteresultaat op het taakveld treasury	**27 -/-**

4.4 Bedrijfsvoering

Veiligheidsregio Twente (VRT) is een organisatie van brandweerzorg, geneeskundige hulpverlening, rampenbestrijding en crisisbeheersing onder één regionale bestuurlijke regie. Elke kolom vormt een zelfstandig organisatieonderdeel binnen de VRT en heeft daarin haar eigen taken en verantwoordelijkheden. Met betrekking tot bedrijfsvoeringstaken is afgesproken dat deze in gezamenlijkheid worden opgepakt voor de kolommen brandweer, GHOR en Veiligheidsbureau waarbij de brandweerkolom daarop regie voert.

De sector Strategie & Ondersteuning (kolom brandweer) is sinds 1 januari 2013 verantwoordelijk voor een aantal bedrijfsvoering dossiers. Onder deze bedrijfsvoeringdossiers vallen de taakgebieden Financiën, Verzekeringen, Strategische Inkoop, HRM, Fitheid & Arbo en Post & archief. Deze taakgebieden (met uitzondering van managementondersteuning en recepties) worden daarbij tevens uitgevoerd voor het Veiligheidsbureau en de GHOR.

De medewerkers van de kolom brandweer nemen de strategische en tactische onderdelen van deze taakgebieden voor hun rekening. Het operationele en uitvoerende deel van deze taakgebieden wordt voor een deel ingekocht bij Bedrijfsbureau Regio Twente (BRT). Afspraken hierover zijn vastgelegd in een dienstverleningsovereenkomst (DVO). Deze overeenkomst wordt periodiek geëvalueerd.

Doelstellingen die onder andere ten aanzien van bedrijfsvoering zijn geformuleerd:

- Strakke monitoring financieel perspectief VRT (gezien de ontwikkelingen op middellange termijn).
- Ontwikkeling P&C: review vorm, inhoud en proces programmabegroting
- Periodieke informatievoorziening voor management o.g.v. bedrijfsvoering (i.s.m. M&O), specifiek TSC
- Voorbereiding invoering e-facturering
- Introductie portfoliobenadering voor goederen en diensten en ondersteuning bij de implementatie daarvan.
- Doorlichting en digitalisering schadebeheerproces (i.s.m. verschillende taakvelden)
- Begeleiding geven aan het BMO traject;
- Ontwikkelingen inzake Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren monitoren;
- Ontwikkelen HRM-beleid en rechtspositie, daar waar nodig in afstemming met OR en GO;
- Uitbreiden aantal HRM cijfers in beeld;
- Uitvoering geven aan HR beleid (inclusief Mobiliteit, aandacht voor zelfsturing en eigen verantwoordelijkheid van medewerkers);
- Uitvoering geven aan arbobeleid, PPMO en RI&E's;
- Aandacht voor mentale weerbaarheid binnen Veiligheidsregio Twente.
- Uitvoeren nieuwe DVO RT voor periode 2019-2020

Ten behoeve van de afstemming rondom bedrijfsvoeringsprocessen heeft de organisatie een overleg (Bedrijfsvoeringsoverleg / BVO) ingesteld waarin de kolommen brandweer, GHOR en Veiligheidsbureau zijn vertegenwoordigd. Daarnaast vindt daar waar nodig en/of gewenst uiteraard overleg en afstemming plaats met BRT.

Informatieveiligheid

Informatieveiligheid is de overkoepelende term voor het geheel van organisatorische, technische en procedurele maatregelen, gericht op bescherming van informatie. De aandacht hiervoor is sinds de wijziging van de wet bescherming persoonsgegevens per 1-1-2016 systematisch verhoogd. Met de komst van de Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) die op 25 mei 2018 van kracht wordt, is het thema ook meer dwingend op de agenda gezet. Onder de nieuwe verordening is er meer toezicht op het borgen van informatieveiligheid en kunnen boetes worden opgelegd indien organisaties hun gegevens onvoldoende beschermen.

Tot dusverre wordt het traject om te komen tot een betere informatieveiligheid en te voldoen aan de wettelijke bepalingen van de verordening projectmatig opgepakt. Daarbij wordt informatieveiligheid vanuit vier invalshoeken belicht.

1: proces en techniek
2: Gedrag & cultuur
3: Beleid en organisatie
4: Beheer & control

Voor de komende periode staan o.a. de volgende actiepunten op stapel:

- Afronding van de screening van de belangrijke bronsystemen op criteria van informatieveiligheid (o.a. Beaufort, Veiligheidspaspoort en AFAS).
- Een follow-up van de bewustwordingscampagne, zoals ingezet in 2017.
- Het formaliseren van het beleidskader voor informatieveiligheid (Baseline Informatiebeveiliging VRT) en daaruit volgend flankerende beleidslijnen.
- Het functioneel inbedden van informatieveiligheid door toewijzing van de rol van CISO, FG en Privacy Officer.
- Het ontwerpen van een systematiek van verantwoording, vergelijkbaar met de ENSIA-systematiek die voor gemeenten verplicht is gesteld.
- Realisatie van een goede overdracht van projectresultaten en daaruit volgende actiepunten aan de staande organisatie.

In 2018 wordt – naast de bovengenoemde actiepunten - verder nagedacht over de opzet en inhoud van de verantwoordingsinformatie over informatieveiligheid in de P&C-cyclus.

4.5 Verbonden partijen

Deze paragraaf betreft derde rechtspersonen waarmee Veiligheidsregio Twente een bestuurlijk én financieel belang heeft, door een participatie in een vennootschap of deelnemingen in stichtingen. Met een bestuurlijk belang bedoelen we een zetel in het bestuur van een deelneming of stemrecht. Een financieel belang houdt in dat de organisatie middelen ter beschikking heeft gesteld en die verliest bij faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij op haar verhaald kunnen worden. Van een financieel belang is ook sprake als Veiligheidsregio Twente bij liquidatie van een derde rechtspersoon middelen uitgekeerd kan krijgen.

Visie en beleid op verbonden partijen
Veiligheidsregio Twente heeft geen specifieke visie ontwikkeld op gebied van verbonden partijen. Het belang daarvan groeit naarmate de organisatie zich verbindt aan meer partijen. Maar dat is niet het geval. Het aantal verbonden partijen van VRT is sinds oprichting stabiel.

Risicoanalyse verbonden partijen
Het is niet nodig om de partijen waarmee VRT zich heeft verbonden te voorzien van een risicoscore. Zowel de vereniging van eigenaren als de stichting Meldkamer Twente zijn rechtspersonen die enkel in het leven zijn geroepen om de uitvoering van zaken te waarborgen. Het zijn bovendien rechtspersonen zonder personeel (en dus zonder eigen wil).

Lijst met verbonden partijen

Stichtingen en verenigingen

Vereniging van Eigenaren genaamd Hulpverlenings-diensten. Gevestigd aan de Demmersweg 55 (Westermaat) te Hengelo.		**Informatie**
1.	Doestelling	De vereniging opereert conform het vastgestelde reglement als bedoeld in artikel 111d, Boek 5 van het B.W., welk reglement bestaat uit een Modelreglement bij Splitsing Appartement. Daarnaast is opgenomen dat het bepaalde in annex 1 uitdrukkelijk niet van toepassing is en zijn aanvullingen en wijzigingen op het modelreglement in de splitsingsakte vermeld.
2.	Bestuurlijk en financieel belang	De eigenaren in de gemeenschap zijn stemgerechtigd voor de volgende delen: • Veiligheidsregio Twente 52 stemmen • Stichting Ambulance Oost 48 stemmen Het bestuur van de vereniging bestaat uit twee bestuurders van Veiligheidsregio Twente namelijk de portefeuillehouder Financiën en de secretaris VRT en één bestuurder (directeur) van de Stichting Ambulance Oost. Veiligheidsregio Twente bezit 52 procent eigendomsrecht van het onroerend goed. Zij kan voor 52/100 deel aansprakelijk gesteld worden bij een faillissement of bij een financieel probleem

3.	Mate van beïnvloedbaarheid in bedrijfsvoering	Ruime invloed op bedrijfsvoering is mogelijk via de benoemde bestuurders en de meerderheid van stemmen.	
Financiële kengetallen		**01-01-2019**	**31-12-2019**
4.	Jaarrekeningresultaat		€0
5.	Eigen vermogen	€63.509	€63.509
6.	Vreemd vermogen	€60.555	€60.555

Stichting Meldkamer Twente Gevestigd aan de Demmersweg 55 (Westermaat) te Hengelo.		**Informatie**	
1.	Doestelling	Het bevorderen van multidisciplinaire samenwerking van de meldkamers van de Politie Twente, Ambulance Oost en Veiligheidsregio Twente, door het faciliteren van ondersteunende processen. Zij tracht haar doelstelling te bereiken door het verwerven en exploiteren van infrastructuur en andere voorzieningen.	
2.	Bestuurlijk en financieel belang	De stichting wordt financieel gevoed door de achterliggende organisaties. (Politie, Ambulance Oost en VRT). Het stichtingsbestuur wordt gevormd door de directeuren van de verschillende hulpverleningsdiensten.	
3.	Mate van beïnvloedbaarheid in bedrijfsvoering	De beïnvloedbaarheid in de bedrijfsvoering is redelijk groot gelet op het lidmaatschap van VRT in het stichtingsbestuur.	
Financiële kengetallen		**01-01-2019**	**31-12-2019**
4.	Jaarrekeningresultaat (prognose)		€98.000
5.	Eigen vermogen	€770.087	€868.087
6.	Vreemd vermogen	€ 95.000	€95.000

Stichting BOGO Brandweeropleidingen gevestigd te Zwolle.		**Informatie**	
1.	Doestelling	Het bevorderen van de opleiding, oefening en training ten behoeve van de brandweer en de hulpverlening in de ruimste zin, zulks overeenkomstig, voor zover van toepassing, de richtlijnen te dezer zake van overheidswege, met dien verstande dat hieronder niet zijn begrepen commerciële en marktgerichte activiteiten	
2.	Bestuurlijk en financieel belang	Het bestuur van de stichting bestaat naast de voorzitter, vice voorzitter en secretaris uit 6 regionale commandanten. De regionaal commandant van VRT is hier één van. Bij liquidatie van de stichting komt het aanwezig batig saldo ter beschikking van de deelnemende Samenwerkingsverbanden.	
3.	Mate van beïnvloedbaarheid in bedrijfsvoering	Een beperkte mate van beïnvloedbaarheid in de bedrijfsvoering is mogelijk via het lid in het bestuur.	
Financiële kengetallen		**31-08-2018**	**31-12-2019**
4.	Jaarrekeningresultaat		400.000
5.	Eigen vermogen	2.518.377	2.918.377
6.	Vreemd vermogen	3.800.000	3.800.000

5 Financiële begroting 2018

Conform het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) bestaat de financiële begroting uit een overzicht van baten en lasten en een uiteenzetting van de financiële positie, aangevuld met een toelichting. We starten met de grondslagen waarop de financiële begroting is gebaseerd.

5.1 Financiële uitgangs- en aandachtspunten

a. Basis begrotingskader 2019
De begroting van het lopende begrotingsjaar vormt in eerste aanleg het financiële kader voor de begroting van het komende begrotingsjaar. Het fundament voor deze begroting is grotendeels neergelegd in het principebesluit tot regionalisering d.d. 22 februari 2012.

b. Loon- en prijscompensatie
De cijfers van de Macro Economische Verkenning (MEV), uitgevoerd door het Centraal Plan Bureau (CPB), dienen als basis voor de berekening van de compensatie van loon- en prijsstijgingen. Voor de begroting 2019 worden de cijfers uit de MEV 2018 van september 2017 gehanteerd.

Loonmutaties
De huidge CAO gemeenten heeft slechts een looptijd tot 1 januari 2019 en daarom wordt uitgegaan van de loonvoet sector overheid uit de MEV. Het CPB gaat uit van een loonstijging van **2,7%** in 2018. Voor 2019 is nog geen prognose afgegeven. Daarom wordt het cijfer voor 2018 ook van toepassing verklaard voor 2019.

Noot:
Het verschil tussen de geraamde en de werkelijke ontwikkeling van de loonsom, voor het zover CAO-ontwikkelingen of mutaties in het stelsel van sociale zekerheid betreft, wordt, indien sprake is van een betekenisvolle afwijking, separaat tussentijds verrekend met de gemeenten.

Prijsmutaties
Voor de prijsmutaties wordt uitgegaan van de IMOC (netto materiële overheidsconsumtie) met correcties van de indices over de jaren t-3, t-2 en t-1. Deze index is nog niet berekend voor 2019 en daarom wordt de index voor 2018 op extrapolatiebasis aangehouden. De index voor 2018 bedraagt **1,4%**. Vorig jaar werd nog uitgegaan van een index voor 2018 van 0,8%, derhalve een bijstelling van 0,6% Het CPB heeft de inflatiecijfers voor 2016 en 2017 ook weer bijgesteld met resp. 0,3% en 0,6%. In totaal bedraagt de nacalculatie **1,5%**. Om die reden worden de prijsindex-gerelateerde budgetten voor het begrotingsjaar 2019 verhoogd met **(1,4% + 1,5%)**= **2,9%**.

b1. Grondslag voor de loonsom
Ten behoeve van het principebesluit is in het zogeheten normalisatietraject de formatie van de brandweer doorgerekend op basis van max-1 van de functieschaal plus een dekking voor de kosten van zogenaamde “uitloopschalen”. Dit vormt tevens de grondslag voor de loonsom van 2019. Dezelfde grondslag (max-1 van de functieschaal) wordt eveneens voor de overige kolommen van de organisatie toegepast. Voor beschikbare vacatures wordt met ingang van 2015 de “max-2”-regel als grondslag genomen.

c. FPU (Flexibel Pensioen) / FLO
Voor brandweerfunctionarissen met een bezwarende functie geldt het FLO-overgangsrecht. De bezwarende functies komen voor in een viertal gemeenten (Almelo, Hengelo, Enschede en Borne). De financiële implicaties van de regeling zijn voor rekening van de desbetreffende gemeenten (gesloten systematiek).
De uitgangspunten die liggen onder de berekening van de FLO-kosten zijn in 2012 met de gemeenten overeengekomen. Ook bestaat er consensus over de dekking van deze kosten. In 2017 is een definitief landelijk akkoord gesloten over de herziening van het FLO-overgangsrecht. Deze moet echter nog in detail worden uitgewerkt. Daardoor is de herijking van de uitgangspunten die liggen onder de financiering van het FLO-overgangsrecht opgeschoven.

d. Kapitaallasten
Rentelasten en rentebaten
Voor de begroting wordt het omslagrentepercentage berekend door de verwachte rentelasten te delen door de verwachte boekwaarde van de vaste activa per 1 januari van het begrotingsjaar. De rente wordt doorberekend aan de taakvelden waar de vaste activa bij behoren. Het bij de begroting gecalculeerde omslagrentepercentage mag op een veelvoud van 0,5% worden afgerond.
Een actuele prognose van het omslagpercentage voor 2019 komt uit op een percentage van 2,10 % Bij de keuze voor de kleinste afronding komt de te hanteren omslagrente uit op 2,0%. Hiermee wordt gekozen voor een

stabiele meerjarige omslagrente. Het verschil tussen de geprognotiseerde en de te hanteren omslagrente moet als een verwacht negatief renteresultaat worden opgenomen.

Vervangingsinvesteringen
De investeringsruimte blijft op peil door de kapitaaluitgaven die in de begroting zijn afgeschreven, op te voeren als vervangingsinvestering. Vervangingsinvesteringen worden met ingang van 2015 gecorrigeerd voor inflatie. Hierbij geldt eveneens het herrekende IMOC-cijfer van het CPB (voor 2019 dus **2,9%**).

e. Tarieftaken
Voor taken, die niet via de algemene bijdrage van gemeenten worden bekostigd, gelden tarieven die alle bedrijfskosten moeten afdekken. Deze tarieven, gerelateerd aan een reëel te verwachten omzet, dienen tenminste een kostendekkend exploitatieresultaat op te leveren. Dit sluit aan bij de wet Markt en Overheid.

f. Financieringssystematiek
Op 29 juni 2015 heeft het algemeen bestuur besloten om de zogenaamde Cebeon-norm als grondslag te nemen voor de verdeling van de gemeentelijke bijdrage. Daarbij is eveneens een ingroeipad afgesproken. Op 12 oktober 2015 is met het algemeen bestuur een nadere technische uitwerking van het Cebeon-model overeengekomen. Deze technische uitwerking vormt dan ook de basis voor de financieringssystematiek voor de begroting 2019. In concreto komt het neer op de volgende uitgangspunten:

- Grondslag voor de maatstafaantallen in enig begrotingsjaar (t): septembercirculaire t-2.
- Grondslag voor de verdeelmodule: de per 15 maart (t-1) bekende bedragen per maatstaf.
- Het ingroeipad is niet van toepassing op begrotingsjaar 2019 (begrotingsjaar 2018 laatste jaar van verevening).
- Het rekeningresultaat wordt na rato inbreng verrekend met gemeenten.
- Er vindt geen nacalculatie plaats vanwege bijstelling van de maatafaantallen voor enig jaar. De septembercirculaire t-2 blijft leading.

5.2 Overzicht van baten en lasten en de toelichting

Hieronder zijn totaaloverzichten van alle lasten, baten en reservemutaties opgenomen.

In het onderstaand overzicht worden naast de vier programma's de algemene dekkingsmiddelen, overhead, heffing vennootschapsbelasting (Vpb) en het bedrag voor onvoorzien gepresenteerd. Hierdoor wijkt het gepresenteerde totaal per programma in hoofdstuk 3 (incl. overhead, etc.) af van het hieronder gepresenteerde totaal per programma (excl overhead, etc.).

Bedrag x € 1.000,-	Realisatie 2017			Begroting 2018			Begroting 2019		
Programma	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
Multidisciplinaire onderwerpen	2.525	2.290	-235	2.116	2.378	263	2.060	2.366	306
Brandweer	48.302	8.850	-39.453	37.240	6.641	-30.599	38.661	6.769	-31.891
GHOR	1.518	996	-522	1.342	957	-385	1.348	948	-401
Gemeenten	478	453	-25	461	447	-14	471	447	-24
Subtotaal	**52.823**	**12.589**	**40.234**	**41.159**	**10.424**	**30.735**	**42.540**	**10.530**	**-32.010**
Algemene dekkingsmiddelen	-	41.304	41.304	-	41.315	41.315	-	42.981	42.981
Overhead	-	-	-	10.638	59	-10.579	11.030	59	-10.971
Heffing VPB	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bedrag onvoorzien	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Subtotaal	**-**	**41.304**	**41.304**	**10.638**	**41.374**	**30.735**	**11.030**	**43.040**	**32.010**
Totaal gerealiseerd saldo baten en lasten	**52.823**	**53.893**	**1.070**	**51.798**	**51.798**	**-**	**53.570**	**53.570**	**-**
Toevoegingen/ onttrekkingen aan reserves	577	19	-558	-	-	-	-	-	-
Onttrekking aan weerstandsvermogen				-	-	-	-	-	-
Gerealiseerd resultaat	**53.400**	**53.912**	**512**	**51.798**	**51.798**	**-**	**53.570**	**53.570**	**-**

Algemene dekkingsmiddelen
Onderstaand geven we een beeld van de algemene dekkingsmiddelen (gesaldeerd: lasten en baten).

Bedrag x € 1.000,-	Begroting 2019
Lokale heffingen	-
Algemene uitkeringen	-
Dividend	-
Saldo van financieringsfunctie	-
Overige algemene dekkingsmiddelen	42.981
Totaal algemene dekkingsmiddelen	**42.981**

5.2.1 Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves

Binnen Veiligheidsregio Twente is er geen sprake van structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

5.2.2 Taakvelden

Het volgende overzicht geeft inzicht in het verdelingsprincipe van de taakvelden naar de programma's voor het begrotingsjaar 2019. De lasten en baten zijn *exclusief* reservemutaties

Taakveld	Multidisciplinaire onderwerpen		Brandweer		GHOR		Gemeenten		Totaal
Bedragen x € 1.000,-	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Saldo**
0.1 Bestuur	-	24	-	-	-	-	-	-	24
0.4 Overhead	-	552	59	10.280	-	198	-	-	10.971
0.5 Treasury	-	-	1.033	1.060	-	-	-	-	27
0.8 Overige baten en lasten	-	-	-	-513	-	-	-	-	-513
0.9 Heffing VPB	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.1 Crisisbeheersing & Brandweer	2.360	2.030	5.736	36.757	948	1.348	447	471	31.115
1.2 Openbare orde & veiligheid	6	6	-	-	-	-	-	-	-
8.3 Wonen & Bouwen	-	-	-	1.358	-	-	-	-	1.358
Totaal	**2.366**	**2.612**	**6.828**	**48.940**	**948**	**1.546**	**447**	**471**	**42.981**

5.3 Uiteenzetting financiële positie

Deze paragraaf geeft een uiteenzetting weer van de financiële positie. De paragraaf bevat een meerjarenperspectief met daarin de ontwikkeling van de gemeentelijke bijdrage, prognose van de balans en het EMU-saldo. Daarnaast zal aandacht worden besteed aan het verloop van de reserves en het verloop van de voorzieningen, de investeringen en de jaarlijkse terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume.

5.3.1 Meerjarenraming 2018-2021

Het meerjarenperspectief en daarin de ontwikkeling van de gemeentelijke bijdrage is hieronder beknopt weergegeven. De uitgangspunten die in de meerjarenraming zijn gehanteerd worden weergegeven onder het meerjarenoverzicht.

9.2.2 Meerjarenraming gemeentelijke bijdrage

PROGRAMMA	Lasten				Baten			
	Begroting	Mutatie t.o.v. vorig jaar			Begroting	Mutatie t.o.v. vorig jaar		
Alle bedragen X 1.000,-	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
VRT								
Brandweer	€ 48.985	€ 1.157	€ 1.177	€ 1.198	€ 6.823	€ 119	€ 121	€ 124
GHOR	€ 1.698	€ 30	€ 30	€ 31	€ 950	€ 17	€ 17	€ 17
Multidisciplinair	€ 2.594	€ 45	€ 46	€ 47	€ 2.369	€ 41	€ 42	€ 43
Gemeenten	€ 593	€ 10	€ 11	€ 11	€ 448	€ 8	€ 8	€ 8
TOTAAL VRT	**€ 53.870**	**€ 1.243**	**€ 1.264**	**€ 1.287**	**€ 10.590**	**€ 185**	**€ 189**	**€ 192**
Cumulatief	***€ 53.870***	***€ 55.113***	***€ 56.377***	***€ 57.664***	***€ 10.590***	***€ 10.775***	***€ 10.964***	***€ 11.156***

Ontwikkeling gemeentelijke bijdrage

2017	**€ 43.280**
2018	**€ 44.337**
2019	**€ 45.413**
2020	**€ 46.508**

Noot:

1. In de meerjarenraming zijn alle financiële taakstellingen verwerkt. De laatste tranche is in 2019 doorgevoerd.
2. In de meerjarenraming is de voorgestelde stapsgewijze verhoging van de gemeentelijke bijdrage ad 1,2 mln. volledig opgenomen.

Uitgangspunten bij meerjarenraming:

1) Loon- en prijscompensatiezijn meerjarig geraamd op 1,5% (gewogen gemiddelde van huidige CPB-cijfers.
2) De afschrijvingscomponent van de kapitaallasten worden geïndexeerd met 1,5% (gewogen gemiddelde van huidige CPB-cijfers)
3) Risico's, zoals beschreven in par. 4.1 treden niet op of worden eigenstandig opgevangen.
4) Nieuw beleid is geraamd op 0.
5) Taakstellende bezuinigingen zijn conform besluit verwerkt en gerealiseerd.
6) De nadelige effecten die ontstaan a.g.v. de 5 majeure ontwikkelingen verhouden zich in omvang en tijd 1 op 1 met de voorgestelde stapsgewijze verhoging van de gemeentelijke bijdrage, bedoeld om deze effecten te kunnen ondervangen.

5.3.2 Geprognosticeerde balans

In het onderstaand overzicht is de geprognotiseerd balans opgenomen voor het begrotingjaar 2019 en de drie jaren volgend op het begrotingsjaar.

Activa (x € 1.000,-)	01-01-2019	31-12-2019	2020	2021	2022
Investeringen economisch nut	53.290	57.777	57.777	57.777	57.777
Financiële vaste activa	73	73	73	73	73
Totaal vaste activa	**53.362**	**57.849**	**57.849**	**57.849**	**57.849**
Uitzettingen	2.224	2.224	2.224	2.224	2.224
Liquide middelen	151	151	151	151	151
Overlopende activa	776	776	776	776	776
Totaal vlottende activa	**3.151**	**3.151**	**3.151**	**3.151**	**3.151**
Totaal activa	**56.513**	**61.000**	**61.000**	**61.000**	**61.000**

Passiva (x € 1.000,-)	01-01-2019	31-12-2019	2020	2021	2022
Eigen vermogen	1.521	1.421	1.321	1.321	1.321
Voorzieningen	0	0	0	0	0
Vaste schulden	37.500	42.882	43.677	44.372	44.472
Totaal vaste passiva	**39.021**	**44.303**	**44.998**	**45.693**	**45.793**
Vlottende schulden	14.599	14.104	13.609	13.114	13.114
Overlopende passiva	2.893	2.593	2.393	2.193	2.093
Totaal vlottende passiva	**17.492**	**16.697**	**16.002**	**15.307**	**15.207**
Totaal passiva	**56.513**	**61.000**	**61.000**	**61.000**	**61.000**

5.3.3 Berekening EMU-saldo

In het Verdrag van Maastricht is afgesproken dat het EMU-tekort van een bij de euro aangesloten land maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Het EMU-tekort wordt bepaald door een gezamenlijk tekort van het Rijk, lokale overheden en sociale fondsen. Vanuit het BBV is het verplicht om in de begroting een raming van het eigen EMU-saldo op te nemen.

In de onderstaande tabel is het EMU-saldo van Veiligheidsregio Twente berekend voor de jaren 2018-2022.

	Berekening EMU-saldo (x € 1.000,-)	2018	2019	2020	2021	2022
1	Exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-	-	-	-	-
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	5.500	5.500	5.500	5.500	5.500
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie minus de vrijval van de voorzieningen ten bate van de exploitatie	-	-	-	-	-
4	Investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	3.912	10.187	5.700	5.700	5.700
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	-	-	-	-	-
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	-	-	-	-	-
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	-	-	-	-	-
8	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord	-	-	-	-	-
9	Lasten op balanspost voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	-	-	-	-	-
10	Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet valleen onder een van bovenstaande posten	-	-	-	-	-

11	Verkoop van effecten: de verwachte boekwinst bij verkoop	-	-	-	-	-
EMU-saldo		**1.588**	**-4.687**	**-200**	**-200**	**-200**

5.3.4 Verloopoverzicht reserves

Onderstaand overzicht geeft het verloop weer van de beschikbare reserves.

Reserves (x € 1.000,-)	Stand 31-12-2018	Toevoeging 2019	Onttrekking 2019	Stand 31-12-2019
Algemene reserve	916.270			916.270
Reserve FLO Enschede	- 1.136.470	250.000		- 886.470
Reserve FLO Borne	- 55.318			- 55.318
Totaal algemene reserve	**- 275.518**	**250.000**	**0**	**-25.518**
Onderhoudskosten meldkamer	28.058			28.058
Brandweermateriaalplan	173.508			173.508
Bedrijfsvoering Troned/ TSC	148.005			148.005
Innovatie	200.001		100.000	100.001
FLO Almelo	498.327		100.000	398.327
FLO Hengelo	748.593		150.000	598.593
Totaal bestemmingsreserves	**1.796.493**	**0**	**350.000**	**1.446.493**
Totaal reserves	**1.520.975**	**250.000**	**350.000**	**1.420.975**

5.3.5 Verloopoverzicht voorzieningen

In 2019 zijn er geen voorzieningen aanwezig.

5.3.6 Investeringen

Veiligheidsregio Twente is een relatief kapitaalintensieve organisatie. De organisatie beschikt over veel vastgoed (kazernes) en een wagenpark van dienstvoertuigen en hulpverleningsvoertuigen. Het takenpakket van Veiligheidsregio Twente is qua omvang en inhoud jaarlijks relatief stabiel. Om die reden wordt in de uitgangspunten van de begroting uitgegaan van de “going concern”. Het investeringsprogramma richt zich dan ook nagenoeg alleen op vervanging. Daarbinnen worden wel accenten verlegd omdat bijv. moet worden ingespeeld op actuele thema’s zoals schoon werken.

Investeringsplanning

De vervangingsinvesteringen worden planmatig uitgevoerd om budgettaire en aanbestedingstechnische redenen. Het geplande investeringsbeeld wordt eens per kwartaal bijgewerkt. Daarbij wordt een horizon van 3 jaar aangehouden. Het laatste investeringsbeeld dateert van februari 2018 en ziet er voor de komende periode (2018-2020) als volgt uit:

Tabel A: investeringsplanning 2018-2020

Categorie	*2018*	2019	2020
Gebouwen	*2,1 mln.*	4,9 mln.	1,3 mln.
Materieel	*0,9 mln.*	4,4 mln.	0,7 mln.
Materialen	*0,8 mln.*	0,7 mln.	0,8 mln.
ICT	*0,9 mln.*	0,2 mln.	0,3 mln.
Totaal	***4,7 mln.***	**10,2 mln.**	**3,1 mln.**

Voor de jaarschijf 2018 en 2019 staan enkele nieuwbouwprojecten op de rol (kazernes Almelo, Glanerbrug en Hellendoorn) Betreffende locaties zijn al enige tijd afgeschreven en zijn om die reden aan vervanging toe. De investeringen in het wagenpark zijn voor de in beschouwing genomen periode vooral gericht op de vervanging van tankautospuiten, natuurbrandbestrijdingsvoertuigen en dienstvoertuigen. Het ICT-investeringsniveau kent een dalende trend, omdat in toenemende mate gebruik wordt gemaakt van clouddiensten.

Investeringsruimte (excl. geplande investeringen)

Bij beoordeling van de haalbaarheid van de investeringsplanning vormt het budgettaire kader in beginsel de leidraad. In de begroting wordt feitelijk rekening gehouden met een gemiddelde vrijval van ca. € 5,8 mln. (= niveau afschrijvingen). De beschikbare ruimte in enig jaar hangt echter af van de mate waarin de werkelijke investeringen zich in bedrag en tempo hebben verhouden tot die van de begroting. Onderstaand overzicht laat

een beeld zien van de beschikbare investeringsruimte en de vrijval voor de komende jaren. Ruimte die dus kan worden ingezet op de bovenstaande investeringsplanning (tabel A) te financieren.

Tabel B: investeringsruimte 2018-2020

Categorie	*2018*			Vrijval 2019	Vrijval2020
	per 1-1	*vrijval*	*totaal*		
Gebouwen	*-3,9 mln.*	*1,3 mln.*	*-2,6 mln.*	2,3 mln.	0,3 mln.
Materieel	*3,6 mln.*	*1,5 mln.*	*5,1 mln.*	1,6 mln.	1,6 mln.
Materialen	*-0,3 mln.*	*0,7 mln.*	*0,4 mln.*	0,7 mln.	0,5 mln.
ICT*	*2,2 mln.*	*0,9 mln.*	*3,1 mln.*	0,8 mln.	1,4 mln.
Totaal	***1,6 mln.***	***4,4 mln.***	***6,0 mln.***	**5,5 mln.**	**3,7 mln.**

* De investeringsruimte op gebied van ICT is grotendeels het gevolg van een terughoudend vervangingsinvesteringsregime voor de meldkamer. De meldkamerinvesteringen staan op naam van VRT, maar worden voor 75% verrekend met de Nationale Politie en Ambulance Oost. Een beperkt deel van de lasten slaat neer in de eigen exploitatie.

Het overzicht laat zien dat de investeringsruimte op onderdelen knelt. Per 1-1-2017 is de ruimte overall bezien nog positief, mede dankzij het besluit van het AB d.d. 06-02-2017 om de rentestelpost van 290.000,- in te zetten ter dekking van de toenemende kapitaalslasten. Toch schiet de investeringsruimte bij het onverkort uitvoeren van de investeringsplanning per 2019 weer in het negatief. Deze tendens zet zich zonder verdere maatregelen verder door.

Ruimte	*1-1-2017*	*1-1-2018*	1-1-2019	1-1-2020
Totaal	*1,6 mln.*	*1,3 mln.*	-3,4 mln.	-2,8 mln.

<u>Financieel perspectief op middellange termijn</u>
De aanleiding voor de tekorten in de investeringssfeer is drieledig:

- Gebrek aan BTW-compensatie op brandweertaken=> het gebrek aan BTW-compensatie slaat neer op de investeringen. Dit effect weegt naargelang het tempo van vervangingsinvesteringen steeds zwaarder op de exploitatie.
- Vervangingsinvesteringsruimte voor onroerende activa is niet ontoereikend.
- Geen dekking voor vervanging van Rijksmaterieel

Over deze knelpunten is in afgelopen jaren meermaals gecommuniceerd. In het voorjaar van 2017 is een separate notitie uitgegeven waarin de aard en reden van deze ontwikkelingen en de effecten daarvan uitgebreid zijn toegelicht. Tenslotte is in Q4 een vervolgnotitie uitgebracht, waarin de financiële context ook langjarig scherp is gemaakt en er oplossingsrichtingen zijn aangereikt om de nadelige effecten zoveel mogelijk te beperken. De geschetste oplossingsrichtingen zijn per saldo niet voldoende om de opwaartse effecten volledig te ondervangen. Het restanttekort voor de komende periode (2018-2023) wordt ingeschat op c.a. **€ 1,2 mln**. Om die reden heeft het algemeen bestuur op 12 februari 2018 besloten om in de ontwerpbegroting een stapsgewijze ophoging van de gemeentelijke bijdrage op te nemen.

Investeringen 2019 (10,2 mln.)
Zoals in tabel A weergegeven bedraagt de investeringsbehoefte voor de jaarschijf 2019 10,2 mln. Het overgrote deel van de beoogde investeringen (9,9 mln.) zijn bedoeld om de going concern te waarborgen. Dat streven volgt onder meer uit het besluit van 12 februari 2018, waarin in termen van brandweerlocaties de randvoorwaarden zijn gelegd voor het nieuwe dekkingsplan (2020-2023).

De investeringsbehoefte is ook inpasbaar binnen de begrotingskaders, indien ervan wordt uitgegaan dat de voorgestelde ophoging van de gemeentelijke bijdrage ad € 1,2 mln. (stapsgewijs doorgevoerd in tranches van € 0,3 mln.) door het algemeen bestuur wordt geaccordeerd. Vanuit die gedachte wordt gevraagd om bij vaststelling van de begroting 2019 tevens akkoord te gaan met vaststelling van de benodigde investeringen ad € 9,9 mln. De investeringen zijn hieronder nader gespecificeerd.

Tabel C: investeringen 2019

Categorie		Vrijval2020
Gebouwen	Nieuwbouw Almelo *(n.a.v. besluit d.d. 12 februari 2018)*	3.759.750,-
	Nieuwbouw Hellendoorn *(n.a.v. besluit d.d. 12 februari 2018)*	756.000,-
	Inrichting overige locaties	85.000,-
Materieel	Tankautospuiten 4x2 (7x)	2.184.000,-
	Natuurbrandvoertuigen (5x)	1.510.000,-
	Dienstvoertuigen (13x)	405.267,-
	Overig materieel; (containers en haakarmbakken)	70.000,-
Materialen	Persoonlijke uitrusting	821.848,-
	Werkmaterialen en oefenmaterialen	145.000,-
ICT*	Mobile devices en audiovisuele communicatie	150.000,-
Totaal		**9.886.865,-**
Separaat te besluiten	*Verbouwing Hengelo (i.v.m. project kazernering Hengelo)*	*300.000,-*
		10.186.865,-

5.3.7 Arbeidskostengerelateerde verplichtingen

In onderstaand overzicht zijn de arbeidskostengerelateerde verplichtingen opgenomen, die jaarlijks een vergelijkbaar volume hebben. De dekking van deze verplichtingen is in de meerjarenraming voorzien.

Bedrag x € 1.000,-	Jaarlijks
Individueel Keuzebudget	2.500
Totaal arbeidskostengerelateerde verplichtingen	**2.500**

Bijlagen

Bijlage 1 Specificatie stijging gemeentelijke bijdrage

Vergelijking gemeentelijke bijdrage		
Bijdrage begroting 2018	€ 41.314.811	
Bijdrage begroting 2019	€ 42.980.841	
Per saldo een stijging van de bijdrage 2019 t.o.v. de begroting 2018		**€ 1.666.030**
Uitgangspunten begroting 2019		
- Looncompensatie (a)	€ 1.427.319	
- Prijscompensatie	€ 136.825	
- Grondslag voor de loonsom vacatures (max -2)	€ 440	
- Mutatie kapitaallasten (vervangingsinvesteringen)	€ 191.600	
Totaal van de effecten van de uitgangspunten van begroting 2019		**€ 1.756.184**
Principebesluit 22-12-2012		
- Structurele taakstelling	-€ 100.000	
- Verlaging garantiebijdrage	€ 17.846	
Totaal van de effecten van het principebesluit		**-€ 82.154**
Overig		
Kosten coördinatie PSH naar Regio Twente	-€ 8.000	
Totaal van overig		**-€ 8.000**
Totaal stijging gemeentelijke bijdrage		**€ 1.666.030**

(a) Toelichting op de looncompensatie: De huidige CAO (looptijd 1 mei 2017 – 31 december 2018) met de daarin opgenomen loonstijgingen en de stijging van de werkgeverslasten vanwege de pensioenpremies geven een 4% stijging van de loonsommen, dat is aanzienlijk hoger dan waarmee in de uitgangspunten voor de begroting 2018 was gerekend (1,4%). Het verschil komt tot uiting in de uitgangspunten voor de begroting 2019. Daarbij komt de looncompensatie voor 2019 (2,7%).

Bijlage 2 Gemeentelijke bijdrage 2019

Gemeente	Vastgestelde bijdrage 2018	Nivellering effect d.m.v. ingroeipad 25% in 2018	Verhoging uitgangspunten 2019	Mutaties Cebeon	Bijdrage 2019
Almelo	4.748.194	47.283	190.266	12.487	4.998.229
Borne	1.154.282	44.614	49.073	28.652	1.276.620
Dinkelland	1.655.823	-22.955	68.366	110.377	1.811.611
Enschede	12.181.081	-39.531	468.967	-246.369	12.364.147
Haaksbergen	1.415.786	19.784	60.105	3.152	1.498.826
Hellendoorn	2.024.720	-8.191	84.429	19.238	2.120.196
Hengelo	5.708.118	-45.497	224.343	-28.345	5.858.619
Hof van Twente	2.394.195	-77.919	96.979	9.411	2.422.667
Losser	1.426.991	-41.508	58.008	11.845	1.455.337
Oldenzaal	1.857.047	74.754	80.882	10.722	2.023.405
Rijssen / Holten	2.122.277	7.697	89.179	16.301	2.235.454
Tubbergen	1.405.877	57.736	61.279	8.402	1.533.294
Twenterand	1.877.831	-2.021	78.537	19.302	1.973.650
Wierden	1.342.590	-14.246	55.616	24.826	1.408.787
Totaal	**41.314.811**	**0**	**1.666.030**	**0**	**42.980.841**

Bijlage 3 Gemeentelijke bijdrage 2019 met verhoging 0,3 mln.

Gemeente	Vastgestelde bijdrage 2018	Nivellering effect d.m.v. ingroeipad 25% in 2018	Verhoging uitgangspunten 2019	Mutaties Cebeon	Bijdrage 2019
Almelo	4.748.194	47.283	224.527	12.577	5.032.581
Borne	1.154.282	44.614	57.910	28.859	1.285.664
Dinkelland	1.655.823	-22.955	80.676	111.176	1.824.720
Enschede	12.181.081	-39.531	553.413	-248.152	12.446.811
Haaksbergen	1.415.786	19.784	70.928	3.174	1.509.672
Hellendoorn	2.024.720	-8.191	99.632	19.377	2.135.538
Hengelo	5.708.118	-45.497	264.740	-28.550	5.898.811
Hof van Twente	2.394.195	-77.919	114.442	9.479	2.440.198
Losser	1.426.991	-41.508	68.454	11.931	1.465.868
Oldenzaal	1.857.047	74.754	95.446	10.800	2.038.047
Rijssen / Holten	2.122.277	7.697	105.237	16.419	2.251.630
Tubbergen	1.405.877	57.736	72.314	8.463	1.544.389
Twenterand	1.877.831	-2.021	92.680	19.442	1.987.932
Wierden	1.342.590	-14.246	65.631	25.006	1.418.981
Totaal	**41.314.811**	**0**	**1.966.030**	**0**	**43.280.841**

Bijlage 4 Lijst met afkortingen

AB	Algemeen Bestuur
AC	Algemeen Commandant
AMVB	Algemene Maatregel Van Bestuur
AOV	Ambtenaar Openbare Veiligheid
BBP	Bruto Binnenlands Product
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BDUR	Besluit doeluitkering bestrijding van rampen en zware ongevallen
BERAP	Bestuursrapportage
BI	Business Intelligence
BMO	Brandweer Management Ontwikkeling
BRT	Bedrijfsvoering Regio Twente
BRW	Brandweer
BRZO	Besluit Risico's Zware Ongevallen
BVL	Brandveilig Leven
BVO	Bedrijfsvoeringsoverleg
BZ	Bevolkingszorg
BZOO	Bevolkingszorg Op Orde
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
CPB	Centraal Plan Bureau
DVO	Dienstverleningsovereenkomst
EMU	Europese Monetaire Unie
Fido	Financiering decentrale overheden
FLO	Functioneel Leeftijdsontslag
FPU	Flexibel Pensioen en Uittreding
GGD	Gemeentelijke gezondheidsdienst
GHOR	Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio
GO	Georganiseerd overleg
HIN	Hoofd Informatie
HRM	Human Resource Management
ICT	Informatie en Communicatie Technologie
IMOC	Prijsmutatie netto materiële overheidsconsumptie
IKB	Individueel Keuze Budget
IOC	Informatie en Operationeel Centrum
IVZ	Integrale Veiligheidszorg
J&V	Ministerie van Justitie & Veiligheid
MEV	Macro Economische Verkenning
OMS	Openbaar Brandmeld Systeem
OR	Ondernemingsraad
OTO	Opleiden, Trainen en Oefenen
OVD	Officier van Dienst
PDC	Productendienstencatalogus
P&C	Planning & Control
PG	Publieke Gezondheid
PSH	Psychosociale hulpverlening
PPMO	Periodiek Preventief Medisch Onderzoek
RCC	Regionaal Coördinatiecentrum
RI&C	Risico Inventarisatie en –Evaluatie
RT	Regio Twente
RTR	Regionale toezicht ruimte
RUD	Regionale Uitvoeringsdienst
SMART	Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch & Tijdsgebonden
TRONED	Trainingscentrum Oost-Nederland
TSC	Twente Safety Campus
TS&S	Twente Safety & Security
VIC	Verbijzonderde Interne Controle
VPB	Vennootschapsbelasting
VRT	Veiligheidsregio Twente
VTH	Vergunningverlening, Toezicht & Handhaving
V&J	ministerie van Veiligheid en Justitie

WABO	Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht
WTS	Water Transport Systeem
WVR	Wet Veiligheidsregio's

BUSINESSPARK
TWENTE

Gemeente Enschede
t.a.v. het college
Postbus 20
7500 AA Enschede

1b2155

Gemeente Enschede | 2g | A/B
Reg.nr.
Ingekomen 16 APR. 2018
Afdeling FW SB/EW
Behandeltermijn
Attentie
Kopie: BU/RG

Projectbureau
BEZOEKADRES Wolbes Landen 9a
7627 PS Bornerbroek
POSTADRES Postbus 67
7600 AB Almelo
TELEFOON 0546 85 18 88
FAX 0546 85 19 12
EMAIL info@xlpark.nl
INTERNET www.xlpark.nl

DATUM 13-04-2018
BETREFT Begroting 2018

KENMERK UIT18.00073
UW KENMERK

Geacht college,

Overeenkomstig artikel 20 van de gemeenschappelijke regeling Regionaal Bedrijventerrein Twente stellen wij de raden en staten in de gelegenheid om hun zienswijzen kenbaar te maken ten aanzien van de herziene begroting 2018, begroting 2019 en meerjarenraming 2020 - 2022. Dit voor vaststelling door het Algemeen Bestuur voor 1 juli 2018.

Wij verzoeken u bijgevoegde brief en begroting door te geleiden aan de gemeenteraad.

Met vriendelijke groet,

Dagelijks Bestuur van het Regionaal Bedrijventerrein Twente,

Voorzitter,

M.J.R. Kotteman

Secretaris,

S.S. du Crocq

Bijlage: brief aan de gemeenteraad

BUSINESSPARK
TWENTE

Gemeente Enschede
t.a.v. de gemeenteraad
Postbus 20
7500 AA Enschede

Projectbureau
BEZOEKADRES Wolbes Landen 9a
7627 PS Bornerbroek
POSTADRES Postbus 67
7600 AB Almelo
TELEFOON 0546 85 18 88
FAX 0546 85 19 12
EMAIL info@xlpark.nl
INTERNET www.xlpark.nl

DATUM 13-04-2018
BETREFT Begroting 2018

KENMERK UIT18.00073
UW KENMERK

Geachte raad,

Overeenkomstig artikel 20 van de gemeenschappelijke regeling Regionaal Bedrijventerrein Twente ontvangt u hierbij de herziene begroting 2018, begroting 2019 en meerjarenraming 2020 - 2022.

Doel van de documenten
De (programma) begroting vormt het financieel en inhoudelijk kader waarbinnen het Dagelijks Bestuur kan opereren. Daarmee vormt de nu voorliggende begroting over 2018, de basis voor de jaarverslaglegging over het lopende jaar (2018). Tevens bieden wij u de meerjarenraming aan, waarin een doorkijk wordt gegeven naar de komende begrotingsjaren. De begroting 2019 geldt als voorlopig financieel kader.

Begroting 2018
Het RBT houdt zich hoofdzakelijk bezig met de productie van bouwgrond, omwille van behoud en uitbreiding van werkgelegenheid in Twente. De begroting is daarom voor een belangrijk deel op de grondexploitatie gebaseerd. Deze grondexploitatie, met een looptijd van 18 jaar, geeft inzicht in de terugverdiencapaciteit van de gerealiseerde investeringen (economische waarde) en daarmee het eindresultaat van het project. De begroting dient niet ter bepaling van het resultaat, maar vormt het financieel en inhoudelijk kader (budgetrecht) waarbinnen het Dagelijks Bestuur kan opereren.

De begroting wordt uiterlijk 15 juli vastgesteld door het Algemeen Bestuur en voor 1 augustus verzonden aan het ministerie van BZK (financieel toezicht). Besluitvorming door het Algemeen Bestuur is gepland op 27 juni 2018. In de gemeenschappelijke regeling is vastgelegd dat het Dagelijks Bestuur de begroting uiterlijk 15 april verzendt aan raden en staten, om hen in de gelegenheid te stellen om (binnen acht weken) eventuele zienswijzen kenbaar te maken aan het Algemeen Bestuur.

De begroting is opgesteld met inachtneming van de financiële verordening van het RBT en het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten. Hierin wordt vastgelegd waaruit de begroting ten minste moet bestaan. Dit betreft de beleidsbegroting (bestaande uit het programmaplan en de paragrafen) en de financiële begroting. Het jaarplan is in de financiële begroting geïntegreerd.

Voorstel aan het Algemeen Bestuur
Wij stellen het Algemeen Bestuur voor om in haar vergadering voor 1 juli 2018 bijgevoegde begroting vast te stellen. Wij stellen u door middel van deze brief in de gelegenheid om overeenkomstig artikel 20 eventuele zienswijzen met betrekking tot de begroting kenbaar te maken bij het Algemeen Bestuur.

BUSINESSPARK
TWENTE

Wij vertrouwen er op u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Dagelijks Bestuur van het Regionaal Bedrijventerrein Twente,

Voorzitter,

M.J.R. Kotteman

Secretaris,

S.S. du Crocq

Bijlagen
Herziene begroting 2018, begroting 2019 en meerjarenraming 2020 - 2022.

XL Businesspark Twente

Herziening begroting 2018,
begroting 2019 en Meerjarenraming 2020 - 2022

Financiële en beleidsmatige kaders

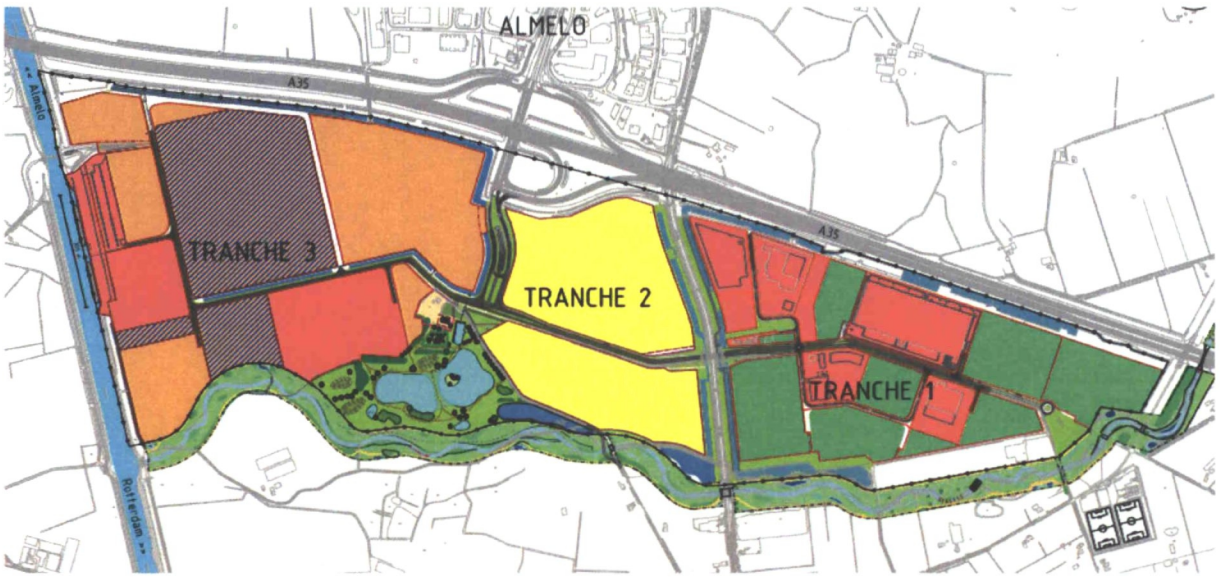

Gemeenschappelijke regeling
Regionaal Bedrijventerrein Twente (RBT)

13 april 2018

Inhoudsopgave **pagina**

1. Inleiding 3

2. Voorstel aan het Algemeen Bestuur en Ontwerp Besluit 4

Beleidsbegroting

3. Programmaplan 6

3.1 Bouwgrondproductie 6

3.2 Parkmanagement 7

3.3 Erfpacht 8

3.4 Onderhoud en beheer van de openbare ruimte 9

4. De paragrafen 11

4.1 Onderhoud kapitaalgoederen 11

4.2 Financiering 11

4.3 Bedrijfsvoering 12

4.4 Verbonden partijen 13

4.5 Grondbeleid 13

4.6 Weerstandsvermogen 16

De financiële begroting

5. De financiële begroting en het jaarplan 19

5.1 Bouwgrondproductie 19

5.2 Parkmanagement 20

5.3 Erfpacht en verhuur 22

5.4 Openbare ruimte 23

5.5 De financiële positie van het RBT en totaalbegroting 2018 24

De meerjarenraming

Begroting 2018 en 2019 (inclusief taakvelden) en meerjarenraming 2020 – 2022

Geprognosticeerde balans

1. Inleiding

Voor u ligt de begroting van de gemeenschappelijke regeling Regionaal Bedrijventerrein Twente (RBT). Het betreft de (herziene) begroting 2018, de (voorlopige) begroting voor 2019 en de meerjarenraming 2020 - 2022. De (herziene) begroting voor 2018 fungeert als beleidsmatig en financieel kader waarbinnen het Dagelijks Bestuur kan opereren. Daarmee vormt de nu voorliggende begroting voor 2018, de basis voor de jaarverslaglegging over het lopende jaar. De begroting 2019 geldt als voorlopig financieel kader.

Het RBT houdt zich hoofdzakelijk bezig met de productie van bouwgrond, omwille van behoud en uitbreiding van werkgelegenheid in Twente. De begroting is daarom voor een belangrijk deel op de grondexploitatie gebaseerd. Deze *grondexploitatie*, met een looptijd van 18 jaar, geeft inzicht in de terugverdiencapaciteit van de gerealiseerde investeringen (economische waarde) en daarmee het eindresultaat van het project. De *begroting* dient niet ter bepaling van het resultaat, maar vormt het financieel en inhoudelijk kader (budgetrecht) waarbinnen het Dagelijks Bestuur kan opereren.

De begroting wordt uiterlijk 15 juli vastgesteld door het Algemeen Bestuur en voor 1 augustus verzonden aan het ministerie van BZK (financieel toezicht). Besluitvorming door het Algemeen Bestuur is gepland op 27 juni 2018. In de gemeenschappelijke regeling is vastgelegd dat het Dagelijks Bestuur de begroting uiterlijk 15 april verzendt aan raden en staten, om hen in de gelegenheid te stellen om (binnen acht weken) eventuele zienswijzen kenbaar te maken aan het Algemeen Bestuur.

De begroting is opgesteld met inachtneming van de financiële verordening van het RBT en het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten. Hierin wordt vastgelegd waaruit de begroting ten minste moet bestaan. Dit betreft de beleidsbegroting (bestaande uit het programmaplan en de paragrafen) en de financiële begroting. Het jaarplan is in de financiële begroting geïntegreerd.

2. Voorstel aan het Algemeen Bestuur en Ontwerp Besluit

Almelo, 13 april 2018

Vergadering Algemeen Bestuur d.d. 27 juni 2018

Onderwerp: **Herziene begroting 2018, begroting 2019 en meerjarenraming 2020 – 2022**

Overwegingen

Hierbij bieden wij u aan ter besluitvorming de (herziene) begroting voor 2018 en de (voorlopige) begroting voor 2019. Deze (programma) begroting vormt het financieel en inhoudelijk kader waarbinnen ons bestuur kan opereren. Daarmee vormt de nu voorliggende begroting over 2018, de basis voor de jaarverslaglegging over het lopende jaar (2018). Tevens bieden wij u de meerjarenraming aan, waarin een doorkijk wordt gegeven naar de komende begrotingsjaren.

Wij stellen u hierbij voor:

1. De herziene begroting 2018 vast te stellen overeenkomstig het ontwerp;
2. De begroting 2019 en de meerjarenraming 2020 – 2022 vast te stellen overeenkomstig het ontwerp;
3. Het programma als beleidsinhoudelijk kader vast te stellen;
4. Het Dagelijks Bestuur voor de begrotingsjaren 2018 en 2019 te machtigen tot uitvoering van het programma, als opgenomen in dit voorstel;
5. Voor de jaren 2018 en 2019 de lasten en baten van het programma – en daarbinnen de geraamde bedragen voor investeringen – als financieel kader vast te stellen;
6. Aan het Dagelijks Bestuur de aankoop en uitgifte van gronden, binnen de kaders van deze begroting, te delegeren;

Het Dagelijks Bestuur,

Voorzitter Secretaris

Het Algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling Regionaal Bedrijventerrein Twente

Gelezen het voorstel van het Dagelijks Bestuur van 13 april 2018

Gelet op artikel 58, lid 1 van de Wet gemeenschappelijke regelingen;

BESLUIT

1. De herziene begroting 2018 vast te stellen overeenkomstig het ontwerp;
2. De begroting 2019 en de meerjarenraming 2020 – 2022 vast te stellen overeenkomstig het ontwerp;
3. Het programma als beleidsinhoudelijk kader vast te stellen;
4. Het Dagelijks Bestuur voor de begrotingsjaren 2018 en 2019 te machtigen tot uitvoering van het programma, als opgenomen in dit voorstel;
5. Voor de jaren 2018 en 2019 de lasten en baten van het programma – en daarbinnen de geraamde bedragen voor investeringen – als financieel kader vast te stellen;
6. Aan het Dagelijks Bestuur de aankoop van grond en de uitgifte van grond binnen de kaders van deze begroting te delegeren;

Aldus gedaan door het Algemeen Bestuur van het RBT in zijn openbare vergadering van 27 juni 2018.

Almelo,

Voorzitter Secretaris

3. Programmaplan

In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van de programma's. Per programma wordt een toelichting gegeven op de doelstelling en de wijze waarop er naar gestreefd wordt om het doel te bereiken.

3.1 Bouwgrondproductie

Hoofddoel van het RBT is het voorzien in de behoefte aan bouwrijpe grond met bedrijfsbestemming, toegespitst op grote ruimtevragers (> 2 hectare). Dit omwille van behoud en uitbreiding van werkgelegenheid in Twente.

Om bouwgrond te kunnen produceren, transformeert het RBT agrarische gronden naar bedrijfskavels en openbare ruimte. Hiertoe voert (en voerde) het RBT een actief grondbeleid (zie paragraaf 4.5 voor een toelichting hierop), waarbij de volgende activiteiten worden verricht:

- het verwerven van ruwe bouwgrond
- het slopen van opstallen en het saneren van de ondergrond
- bouw- en woonrijp maken (de aanleg van openbare ruimte)
- planontwikkeling
- het tijdelijk beheer van agrarische gronden, opstallen en bouwrijp opgeleverde bouwterreinen
- uitgifte van bouwrijpe grond met bedrijfsbestemming

In onderstaande tabel worden de geraamde lasten en baten op hoofdlijnen weergegeven, welke zijn afgeleid van de grondexploitatie. Voor een toelichting op de in 2018 te verrichten activiteiten en een specificatie van de begroting, wordt verwezen naar paragraaf 5.1.

Grondexploitatiebegroting	jaarrekening	begroting	begroting	Meerjarenbegroting		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	6.908.338	7.711.265	8.997.844	5.827.366	5.831.645	4.224.114
Baten	- 16.228.743	- 7.940.557	- 8.990.557	- 9.514.195	- 9.842.932	- 8.401.231
Saldo baten en lasten	- 9.320.405	- 229.292	7.287	- 3.686.829	- 4.011.287	- 4.177.117
Mutatie onderhanden werk	9.320.405	229.292	- 7.287	3.686.829	4.011.287	4.177.117
Saldo		-	-	-	-	-
Voorraad onderhanden werk grondexploitatie	93.109.109	92.879.817	92.887.104	89.200.275	85.188.988	81.011.871

Verwachting is dat het in grondexploitatie geïnvesteerd vermogen de komende jaren geleidelijk afneemt. De geraamde baten (gebaseerd op de uitgifte van bouwgrond) zijn hoger dan de geraamde lasten.

3.2 Parkmanagement

Naast de productie van bouwgrond, houdt het RBT zich bezig met de realisatie, het beheer en onderhoud van parkmanagementvoorzieningen. Door middel van parkmanagement wil het RBT op een zo goed mogelijke wijze beheer, onderhoud en kwaliteit van het gebied waarborgen. In dit kader is in 2008 de Coöperatieve Vereniging Parkmanagement XL Businesspark opgericht. In de statuten van de Coöperatie, de algemene uitgiftevoorwaarden van het RBT en de gesloten erfpachtovereenkomsten is verwoord dat de vereniging de volgende diensten en voorzieningen zal aanbieden:

- de (terrein) beveiliging van het XL Businesspark Twente (camera toezicht)
- een bewegwijzeringsysteem
- een centrale bluswatervoorziening
- een glasvezelnet
- onderhoud en beheer van de openbare ruimte
- een gezamenlijk afvalmanagement (indien wenselijk)

Investeringen

De parkmanagementvoorzieningen zijn door het RBT gerealiseerd (een investering van per saldo € 5,1 miljoen). In 2018 worden de voorzieningen verder uitgebreid. Daarmee gaat een investering gemoeid van circa € 2,1 miljoen (zie paragraaf 5.2 voor een nadere toelichting). De investering in parkmanagement en de rente hierover wordt gedekt uit de (bij gronduitgifte te verrichten) eenmalige bijdrage van de bedrijven (€ 5,95 per m2 uitgeefbaar terrein) en de door de deelnemers ter beschikking gestelde bijdrage in het tekort van jaarlijks € 300.000,-. In onderstaande tabel wordt de ontwikkeling van de balanspost parkmanagement op hoofdlijnen weergegeven.

Investeringen Parkmanagement	jaarrekening	begroting	begroting	Meerjarenbegroting		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Investeringen	845.273	2.098.547	-	-	-	355.622
Opbrengsten/afschrijving	- 503.695	- 418.614	- 432.583	- 443.473	- 596.301	- 566.281
Saldo baten en lasten	341.578	1.679.933	- 432.583	- 443.473	- 596.301	- 210.659
Balanspost MVA per 31-12	5.095.757	6.775.690	6.343.107	5.899.634	5.303.333	5.092.674

Op basis van de in de grondexploitatie gehanteerde uitgifteprognose wordt verwacht dat de investering in veertien jaar is afgeboekt. Daarbij is rekening gehouden met de nog in tranche 2 te verrichten investeringen, welke afhankelijk zijn van de uiteindelijke kaveluitgifte.

Lasten en baten i.v.m. onderhoud en beheer

Het RBT is – totdat de voorzieningen zijn overgedragen aan de Coöperatieve Vereniging – verantwoordelijk voor het beheer, onderhoud en de instandhouding van de gerealiseerde voorzieningen. De uitgaven hieraan worden gedekt uit de vergoeding die bedrijven hiervoor jaarlijks betalen. Deze contributiebijdrage bedraagt – totdat de begroting door de coöperatieve vereniging is vastgesteld – € 0,89 per m2 uitgeefbaar terrein.

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de geraamde lasten en baten op hoofdlijnen. Voor een gedetailleerder overzicht wordt verwezen naar paragraaf 5.2.

Onderhoud en beheer parkmanagement	jaarrekening	begroting	begroting		Meerjarenbegroting	
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	111.563	566.195	580.895	581.095	510.765	523.465
Baten	- 133.257	- 569.319	- 600.469	- 631.619	- 662.769	- 689.469
Resultaat	- 21.694	- 3.124	- 19.574	- 50.524	- 152.004	- 166.004

De komende jaren is naar verwachting sprake van een batig exploitatiesaldo. Daarmee wordt het over 2014 t/m 2017 gerealiseerde verlies (van per saldo € 12.339,-) gecompenseerd.
In de begroting is als uitgangspunt gehanteerd dat alle kosten worden gedeeld over de gevestigde en nog te vestigen partijen.

3.3 Erfpacht

De grond op het XL Businesspark wordt uitgegeven in eeuwigdurende erfpacht (landlease). Het RBT heeft om twee redenen voor deze landlease constructie gekozen:

1. Financieel: het biedt partijen de volgende keuze:
    a. afkoop van de grondprijs in één keer; in dat geval is er, economisch gezien, geen verschil met eigendom;
    b. afkoop van de grondprijs in vijftig termijnen; deze vorm heeft het karakter van financiering door het RBT en is aantrekkelijk voor ondernemers om reden van het vermogensbeslag (liquiditeit). Bedrijven betalen daarbij een jaarlijkse canon (annuïteit), die is afgeleid van de grondwaarde en een vast te stellen rentepercentage.
2. Juridisch: met de uitgifte in erfpacht worden partijen verplicht lid te worden én te blijven van de "Coöperatieve Vereniging Parkmanagement" (een soort vereniging van eigenaren) en zo worden 'free riders' voorkomen. Bij verkoop van het erfpachtrecht, gaat het lidmaatschap automatisch over naar de rechtsopvolgers en daarmee ook alle hiermee samenhangende rechten en plichten.

Wanneer bedrijven kiezen voor betaling van een jaarlijkse canon geldt, in overeenstemming met de in 2008 vastgestelde en in 2011 gewijzigde Algemene Erfpachtvoorwaarden, de door

het Dagelijks Bestuur vast te stellen (marktconforme) basisrente, verhoogd met een opslag voor risico en administratie van 1,50%. Wanneer bedrijven kiezen voor betaling van een jaarlijkse canon, wordt de ondergrond van het perceel ondergebracht in het 'erfpachtbedrijf'.

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de geraamde lasten en baten, tevens afgezet tegen de realisatie in 2017. Ten opzichte van vorig jaar is sprake van een substantiële toename, omdat (eind 2017) gronden in erfpacht zijn uitgegeven aan Groep Heylen en Eurol. Beide bedrijven hebben geopteerd voor betaling van een jaarlijkse canon.

Erfpacht en verhuur	jaarrekening	begroting	begroting		Meerjarenbegroting	
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	220.332	721.585	721.585	721.585	721.585	721.585
Baten	- 178.139	- 645.381	- 673.159	- 700.937	- 728.714	- 756.492
Resultaat	42.193	76.204	48.426	20.648	- 7.129	- 34.907

In de begroting is alleen rekening gehouden met de op dit moment gecontracteerde uitgiften in erfpacht. Wanneer de uitgifte aan bedrijven die kiezen voor betaling van een jaarlijkse canon sneller verloopt, neemt de voorraad binnen het erfpachtbedrijf en nemen de hiermee samenhangende baten en lasten toe. Voor de grondexploitatie maakt het niet uit of de erfpacht ineens wordt afgekocht of niet.

Uitgangspunt in de begroting is dat de opslag voor risico en administratie (1,5%), wordt gereserveerd voor onvoorziene tegenvallers (bijvoorbeeld in verband met een faillissement van een erfpachter). Periodiek zal moeten worden bezien hoeveel marge noodzakelijk is.

3.4 Onderhoud en beheer van de openbare ruimte

In de gemeenschappelijke regeling is vastgelegd (in artikel 4.21) dat het onderhoud en beheer van de openbare ruimte wordt gedekt door de Gemeente Almelo. Het gaat hierbij om de reguliere onderhoudskosten. Bij oprichting van de Coöperatieve Vereniging Parkmanagement is besloten om (de verantwoordelijkheid voor) het beheer en onderhoud van de openbare ruimte op termijn aan de vereniging over te dragen. Ondernemers worden dan zelf verantwoordelijk voor de instandhouding van de kwaliteit van hun omgeving. Eventuele additionele kosten, die voortvloeien uit 'extra wensen' van ondernemers, worden dan gedekt vanuit de 'contributie' aan de Coöperatieve Vereniging Parkmanagement (deelcanon B) en dus niet ten laste van het programma 'openbare ruimte' en of de grondexploitatie gebracht. Op dit moment is geen sprake van extra wensen. Het onderhoud vindt plaats volgens het basis onderhoudsniveau, zoals gebruikelijk in Almelo.
De uitgaven aan onderhoud en beheer worden binnen een apart programma in de jaarrekening van het RBT verantwoord en per kwartaal aan de gemeente Almelo

gefactureerd. Derhalve is voor het RBT sprake van een neutraal exploitatiesaldo. Het RBT legt in het jaarverslag verantwoording af over de uitgaven.

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de geraamde lasten en baten. Dit op basis van de door de gemeente Almelo opgestelde onderhoudsbegroting, waarin tevens rekening is gehouden met de vorming van een voorziening voor vervangingsinvesteringen. Dit om de openbare ruimte te kunnen vervangen, zodra de technische levensduur is verstreken.

Onderhoud en beheer openbare ruimte			jaarrekening	begroting	begroting		Meerjarenbegroting	
			2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten			170.320	342.809	342.809	342.809	342.809	342.809
Baten			- 168.021	- 342.809	- 342.809	- 342.809	- 342.809	- 342.809
Resultaat			2.299	-	-	-	-	-

De begroting is gebaseerd op het huidige areaal (hoeveelheden) en in Almelo gangbare kostenkengetallen (op basis van het onderhoudsniveau 'basis'), welke jaarlijks worden geactualiseerd.

Overzicht OZB Inkomsten

In het kader van de gemeenschappelijke regeling is afgesproken dat de Gemeente Almelo jaarlijks inzage geeft in de (te) ontvangen onroerende zaakbelasting (als referentiekader). De gemeente heeft ons bericht dat zij in 2017 voor € 284.084 aan OZB heeft opgelegd. Daarin zijn de in tranche 3 gerealiseerde uitgiften (aan Eurol en Groep Heylen) en de nog te realiseren uitgiften (nog) niet meegenomen. Verwachting is dat de OZB inkomsten de komende jaren zullen toenemen.

4. De paragrafen

Het Besluit Begroting en Verantwoording schrijft voor dat in afzonderlijke paragrafen de beleidslijnen worden vastgelegd. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de voor het RBT relevante paragrafen: onderhoud kapitaalgoederen, financiering, bedrijfsvoering, grondbeleid en het weerstandsvermogen.

4.1 Onderhoud kapitaalgoederen

De bestaande (agrarische) openbare wegen, riolering, water en groen zijn door de Gemeente Almelo aan het RBT overgedragen ten behoeve van de transformatie tot bedrijventerrein. Deze openbare ruimte is voor het RBT geen kapitaalgoed. Hetzelfde geldt voor de aangelegde infrastructuur. Deze maakt (nog) deel uit van het onderhanden werk, totdat deze openbare ruimte gebruiksrijp is opgeleverd. In de onderhoudsbegroting wordt rekening gehouden met de vorming van een voorziening voor vervangingsinvesteringen (zie paragraaf 5.4). Dit zodat het RBT in staat is om de openbare ruimte te vervangen, zodra de technische levensduur is verstreken. In de onderhoudsbegroting van het parkmanagement is eveneens rekening gehouden met vervangingsinvesteringen. Dit gebaseerd op een Meerjaren Onderhoudsbegroting (MJOP) van Deerns Raadgevende Ingenieurs.

4.2 Financiering

Het beleid op het gebied van treasury is vastgelegd in het treasurystatuut, welke door het Algemeen Bestuur is vastgesteld op 6 juli 2017. Er is een werkgroep ingesteld, bestaande uit deskundigen op het gebied van treasury van de deelnemende gemeenten en de provincie. Deze werkgroep adviseert over de aan te trekken leningen en de renterisico's.
Per 31-12-2017 heeft het RBT voor € 105 miljoen aan leningen met een vaste looptijd. Daarnaast is er één kredietfaciliteit. Conform artikel 2 van het treasurystatuut worden de limieten voor geldleningen vastgelegd in de begroting (zie onderstaande tabel).

Geldleningen en kredietfaciliteiten per 31 dec 2017					
Leningen	**bedrag**	**looptijd**	**van**	**tot**	**percentage**
BNG	32.000.000	15	1-11-2005	1-11-2020	3,595%
BNG	10.000.000	6	1-11-2016	1-11-2022	0,335%
BNG	8.500.000	10	10-7-2014	10-7-2024	2,010%
BNG	6.500.000	10	23-12-2014	23-12-2024	1,320%
BNG	10.000.000	9	1-11-2016	3-11-2025	0,685%
BNG	10.000.000	12	5-11-2014	5-11-2026	1,700%
BNG	10.000.000	12	1-11-2016	1-11-2028	1,025%
BNG	18.000.000	15	29-12-2016	29-12-2031	1,270%
	105.000.000				
Kredietfaciliteiten (limiet)					
BNG	35.000.000		1-10-2009	1-1-2024	maand euribor + 0,4%
	35.000.000				

Om het renterisico te beheersen, is spreiding aangebracht in de looptijden in de lening portefeuille. Gemiddeld betaalt het RBT 1,86% rente. In de begroting is dit percentage afgerond op 2,0%. Dit is toegestaan in de BBV (<0,5%), om fluctuaties in de ramingen en prognoses te beperken.

4.3 Bedrijfsvoering

In de gemeenschappelijke regeling wordt (in hoofdstuk 2 en 3) een beschrijving gegeven van de organisatie van het RBT en de taken en verantwoordelijkheden van het personeel. In aanvulling daarop wordt de administratieve en financiële organisatie beschreven in de financiële verordening, welke op 6 juli 2017 is vastgesteld door het Algemeen Bestuur.

Het Algemeen Bestuur wordt gevormd door leden van de colleges van B&W en GS van de deelnemers, welke hiervoor zijn aangewezen door en verantwoording afleggen aan raden en staten. Het Algemeen Bestuur benoemt, vanuit haar midden, de leden van het Dagelijks Bestuur. Het bestuur wordt ondersteund door een (ingehuurde) secretaris, die alle uitgaande stukken mede ondertekent en verantwoordelijk is voor de controlling van besluiten van de directeur. Het RBT heeft geen personeel in dienst: werkzaamheden worden verricht door ambtenaren van de deelnemende gemeenten. De projectorganisatie is gevestigd in een voormalig woonhuis in het projectgebied (Wolbes Landen 9a, Bornerbroek).

Het Dagelijks Bestuur heeft op 24 mei 2017 besloten tot een versterking van de projectorganisatie. Op dit moment kent de projectorganisatie de volgende bezetting:

Projectdirecteur	-	30 uur per week
Projectmanager / casemanager	-	36 uur per week
Projectmanager parkmanagement / duurzaamheid	-	36 uur per week
Senior Planeconoom	-	24 uur per week
Projectsecretaris	-	8 uur per week
Projectadministrateur	-	8 uur per week
Officemanager	-	20 uur per week
Totaal	-	162 uur per week (4,5 FTE)

De projectmanager parkmanagement / duurzaamheid vertrekt per 1 mei 2018. Onderzocht wordt op welke wijze deze functie het beste opnieuw kan worden ingevuld.

Naast de projectorganisatie is er een 'flexibele schil'. De civieltechnische begeleiding wordt (op regiebasis) verzorgd door het (intergemeentelijk) ingenieursbureau van de gemeente Almelo en daarnaast wordt (op regie of opdrachtbasis) gebruik gemaakt van diverse externe

deskundigen, zoals juridische adviseurs, taxateurs, ICT-begeleiding, accountants, fiscalisten en archiefondersteuning.

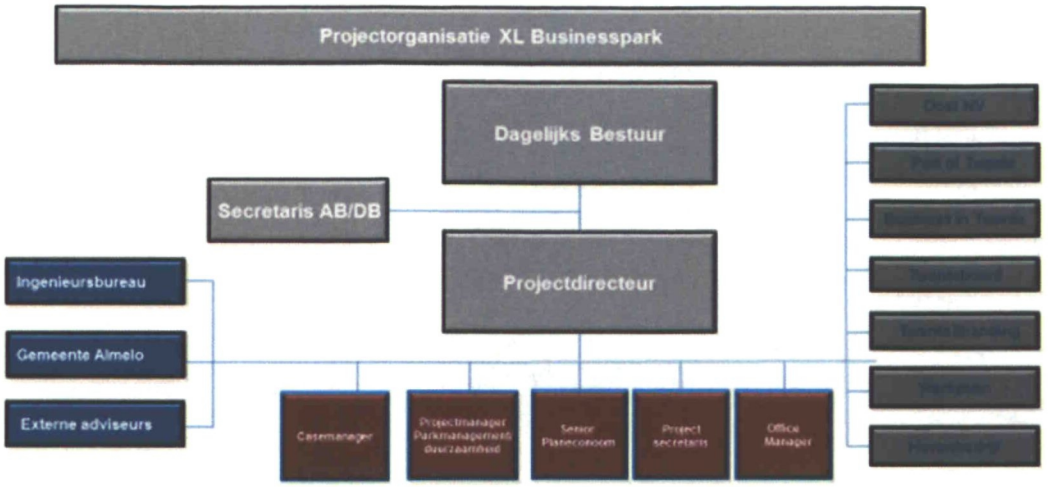

De projectorganisatie werkt nauw samen met andere organisaties om potentiële klanten voor XL Businesspark aan te trekken. Een centrale rol hierin is weggelegd voor de recent aangetrokken acquisiteur logistiek, die door de 14 Twentse gemeenten en de provincie wordt gefinancierd, in dienst is bij OostNL en kantoor houdt op het XL Businesspark.

4.4 Verbonden partijen

Het Regionaal Bedrijventerrein Twente heeft stemrecht en zeggenschap in het 'Coöperatief Parkmanagement XL Businesspark Twente u.a." en daarmee een bestuurlijk belang in deze organisatie. De coöperatie zetelt in Almelo en is op 23 oktober 2008 opgericht om parkmanagement te voeren op het XL Businesspark. Dit om 'op een creatieve en innovatieve wijze vorm te geven aan de wens om de kwaliteit van het XL Businesspark Twente duurzaam te bevorderen en daarmede een courante vestigingsplaats in stand te houden'. Vanuit deze doelstelling zal de coöperatie zich bezig houden met (bijvoorbeeld) het beheer van camera's en de blusvoorziening. Door uitgifte in erfpacht (landlease) is het lidmaatschap van bedrijven op lange termijn geborgd. In geval van verkoop van het erfpachtrecht, gaat het lidmaatschap aan de coöperatieve vereniging en de hiermee samenhangende betalingsverplichting, over naar de volgende eigenaar.

Tot op heden is het RBT verantwoordelijk voor het beheer van de gerealiseerde voorzieningen (zie ook paragraaf 3.2) en kent de coöperatieve vereniging feitelijk een slapend bestaan (onder regie van het RBT). Dit totdat de begroting door de coöperatie is vastgesteld. Hierover vinden gesprekken plaats met de gevestigde bedrijven.

4.5 Grondbeleid

Het RBT voert een actief grondbeleid. Dit houdt in dat agrarische gronden worden aangekocht en bouw- en woonrijp gemaakt, om vervolgens uit te geven aan eindgebruikers

(of beleggers die verhuren aan eindgebruikers). Doel van het RBT is het voorzien in behoefte aan bedrijvigheid voor met name grote ruimtevragers (> 2 hectare). Dit omwille van het behoud en uitbreiding van werkgelegenheid in Twente. In deze paragraaf wordt een beknopte toelichting gegeven op de actuele prognose en de in de grondexploitatie gehanteerde uitgangspunten. Voor een uitgebreidere toelichting wordt verwezen naar het jaarverslag.

Actuele prognose

T/m 31-12-2017 is (per saldo) € 93,1 miljoen geïnvesteerd in de productie van bouwgrond. Alle investeringen vonden plaats op basis van vreemd vermogen (geleend geld). De grondexploitatiebegroting wordt jaarlijks opgesteld en geactualiseerd, om inzicht te verkrijgen in de economische waarde c.q. de 'terugverdiencapaciteit' van deze investeringen. In onderstaande tabel wordt de actuele grondexploitatie vereenvoudigd weergegeven.

Grondexploitatiebegroting		**Op EW**	**Op NCW**
Boekwaarde per 31-12-2017		93.109.109	93.109.109
Kosten nominaal	35.955.247		
2% Kostenstijging (3% t/m 2019)	6.058.550		
Nog te maken kosten (K)		42.013.797	37.643.961
Opbrengsten nominaal	117.131.220		
1% Opbrengstenstijging (2020 t/m 2027)	5.368.611		
Nog te realiseren opbrengsten (O)		122.499.831	105.716.161
2% Rente		23.135.796	
Economische waarde (Opbr. - Kosten op NCW)			68.072.200
2035 Resultaat op Ew per 31-12-2035		**35.758.871**	
2018 Resultaat op NCW per 1-1-2018			**25.036.909**

Gehanteerde uitgangspunten

Het tekort is berekend op basis van een begroting van (op netto contante waarde) € 37,6 miljoen aan nog te maken kosten en € 105,7 miljoen aan nog te realiseren opbrengsten. In het rekenmodel wordt uitgegaan van 2% kostenstijging (3% in 2018 en 2019), 1% opbrengstenstijging van 2020 t/m 2027 (0% in 2018, 2019 en na 2027) en 2% rente. Uitgangspunt is een uitgiftetempo van jaarlijks zeven hectare van 2018 t/m 2021, jaarlijks zes hectare van 2022 t/m 2027 en daarna jaarlijks gemiddeld drie en een halve hectare.

Bij berekening van het tekort zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. Voor iedere uitgifte wordt (op basis van de gemeenschappelijke regeling) € 6,- per m2 afgedragen aan de gemeente Almelo; deze bijdrage wordt jaarlijks aan de

deelnemende gemeenten en de provincie Overijssel gefactureerd en is derhalve neutraal in de grondexploitatie opgenomen.

2. De investeringen in parkmanagement maken geen deel (meer) uit van de grondexploitatie. Deze worden gedekt uit de investeringsbijdrage van bedrijven (deelcanon B) en de door de deelnemers ter beschikking gestelde bijdrage van jaarlijks € 300.000,-.
3. De deelnemers stellen gezamenlijk een investeringsbudget beschikbaar van € 9 miljoen (de provincie € 4,5 miljoen en de gemeenten het restant). Dit investeringsbudget wordt ingezet voor het acquisitieproces in brede zin (hierover later meer).

Gemotiveerde afwijking van de tienjaarstermijn

In de notitie grondexploitaties van de commissie BBV is opgenomen dat de looptijd van een grondexploitatiecomplex maximaal tien jaar mag bedragen. Deze tien jaar dient volgens de commissie te worden gehanteerd als richttermijn, die voortschrijdend moet worden bezien en waar gemotiveerd van kan worden afgeweken mits risico-beperkende beheersmaatregelen zijn getroffen.

De grondexploitatie van het XL Businesspark kent nog een doorlooptijd van 18 jaar (2018 t/m 2035). Het Dagelijks Bestuur kiest er voor om af te wijken van de tienjaarstermijn. Argumentatie hiervoor is als volgt:

- nagenoeg alle gronden binnen het projectgebied zijn in eigendom van het RBT; in geval van een verkorting van de looptijd zouden deze gronden moeten worden afgewaardeerd naar agrarische waarde;
- binnen alle deelgebieden is infrastructuur opgeleverd; daardoor is een (tijdelijke) wijziging naar de oorspronkelijke (agrarische) functie niet langer opportuun;
- het (volledige) terrein voorziet (kwantitatief en kwalitatief) in een behoefte;
- met de verschillende tranches worden verschillende doelgroepen aangesproken (qua omvang van de beschikbare kavels); gesprekken vinden plaats over kavels in verschillende tranches. Dat is niet mogelijk wanneer een deel van het terrein uit 'productie' wordt genomen.

Op dit moment zijn de volgende risico-beperkende beheersmaatregelen van toepassing:

- voor de berekening van het eindsaldo wordt niet gerekend met een indexering op de opbrengsten die verder liggen dan tien jaar;
- na tien jaar wordt uitgegaan van een behoedzamer uitgiftetempo (drie en een half in plaats van zes hectare per jaar);

- de provincie Overijssel en de Twentse gemeenten hebben afspraken gemaakt over het – uiterlijk op 01.07.2020 – in balans brengen van vraag en aanbod van bedrijventerreinen voor de komende tien jaar, waarbinnen de positie van het XL Park is verankerd. De afspraken worden geborgd in de provinciale Omgevingsverordening.
- er is een erfpachtovereenkomst gesloten met Groep Heylen over de gefaseerde afname van 28,5 hectare bouwgrond (2018 t/m 2021), waarvan per 31-12-2017 in totaal 7,5 hectare is afgenomen.
- de provincie Overijssel heeft een eenmalige bijdrage van € 6,2 miljoen voldaan die het RBT in staat stelde om knelpunten weg te nemen. Daarnaast hebben de deelnemers gezamenlijk € 9 miljoen beschikbaar gesteld om knelpunten in het acquisitietraject weg te nemen (€ 4,5 miljoen door de provincie en € 4,5 miljoen door de gemeenten)
- op grond van artikel 22 en 27 van de gemeenscheenschappelijke regeling staan de deelnemende gemeenten en de provincie borg voor de gecalculeerde tekorten. Gezien eerdere besluitvorming door het algemeen bestuur inzake de grondexploitatie, de begroting en de jaarrekening als ook de wijze waarop in de afgelopen jaren met de verliesafdekking is omgegaan bij zowel de gemeenschappelijke regeling RBT als bij de deelnemers geldt dat de bijdrage van de deelnemers gelijk is aan het begrote tekort, waardoor het eindresultaat van het RBT feitelijk neutraal is.

4.6 Weerstandsvermogen

Het RBT beschikt niet over reserves of voorzieningen (weerstandscapaciteit) en is dus niet in staat om tegenvallers op te vangen. Zowel het verlies als eventuele (nu nog niet voorziene) tegenvallers worden gedekt door de deelnemende gemeenten en de provincie. Dit in overeenstemming met (artikel 22 van) de gemeenschappelijke regeling van het RBT, waarin tevens wordt toegelicht dat jaarlijks de financiële risico's c.q. het risicoprofiel wordt vastgesteld door het Algemeen Bestuur.

Risicoprofiel

Om inzicht te krijgen in financiële risico's is een financiële risicoanalyse uitgevoerd, waarmee de grondexploitatiebegroting (en daarmee het begrote resultaat) in een breder perspectief wordt geplaatst. Uit deze (rekenkundige) analyse blijkt dat de grondexploitatie realistisch is begroot. Op basis van risico-inschattingen per begrotingselement kan geconcludeerd worden dat er circa 52% kans is op een gunstiger resultaat en 48% kans op een negatiever resultaat dan begroot. Met 80% zekerheid kan worden gesteld dat het financiële eindresultaat uit zal komen op een tekort binnen een bandbreedte tussen circa € 17,6 mln. en € 31,7 mln. op netto contante waarde per 1-1-2018 (= een bandbreedte tussen een verbetering van €7,4 mln. en een verslechtering van € 6,7 mln.). Daarbij zijn de meest extreme scenario's buiten

beschouwing gelaten. Ten opzichte van vorig jaar is het risicoprofiel beperkt en is het neerwaarts risico afgenomen. Dit vanwege de in paragraaf 4.5 beschreven risico beperkende maatregelen en de huidige vooruitzichten voor wat betreft gronduitgifte.

In de bepaling van het risicoprofiel is rekening gehouden met de kans op het moeten doen van een nabetaling aan agrariërs waarmee reeds overeenstemming is bereikt. Dit in verband met het wetsvoorstel "Wet verantwoorde groei melkveehouderij", dat op 25 november 2014 door de Tweede kamer is aangenomen (ingaand per 1-1-2015). Tijdens de behandeling van het wetsvoorstel zijn vragen beantwoord door de staatssecretaris. Uit deze beantwoording blijkt dat de melkveefosfaatreferentie niet verhandelbaar is en dat "bij een gedwongen bedrijfsverplaatsing (...) door de betrokken autoriteiten rekening (dient) te worden gehouden met het verlies dat een bedrijf mogelijk leidt door het vervallen van de melkveefosfaat-referentie". Concreet betekent dit dat indien de betreffende agrariër de (toegekende) melkveefosfaatreferentie niet kan meenemen naar de nieuwe locatie (als gevolg van deze wet), het RBT de ondernemer hiervoor (ook) moet compenseren. Op dit moment is nog niet duidelijk of sprake is van een verlies van melkveefosfaatreferentie en of en in hoeverre dit onteigeningsgerechtelijke gevolgen heeft. Om die reden is in de grondexploitatie geen rekening gehouden met het moeten doen van een nabetaling.

De grondprijs(ontwikkeling) en het uitgiftetempo vormen het belangrijkste risico / kans. Reden hiervoor is dat de kosten grotendeels al vastliggen (de kost gaat voor de baat), terwijl de opbrengsten (de uitgifte van 92 hectare bouwgrond) grotendeels nog moeten worden gerealiseerd. Een snellere / langzamere uitgifte en een hogere / lagere grondprijs, heeft daarom een relatief groot effect op het begrote resultaat. Mede om die reden is besloten om het investeringsbudget in te stellen en wordt ingezet op een zo spoedig mogelijke gronduitgifte.

Gevoeligheidsanalyse

Naast de risicoanalyse is ook een zogenaamde gevoeligheidsanalyse uitgevoerd. Dit is een vorm van scenario denken, waarmee inzicht wordt gegeven in het financieel effect van een (beperkte) aanpassing van één van de in de berekening gehanteerde rekenkundige uitgangspunten. In de volgende grafiek (figuur 5) wordt het financieel effect van bijstelling van de gehanteerde parameters weergegeven. Hieruit wordt duidelijk dat een bijstelling van de grondprijs verhoudingsgewijs de grootste impact heeft op het resultaat van de grondexploitatie.

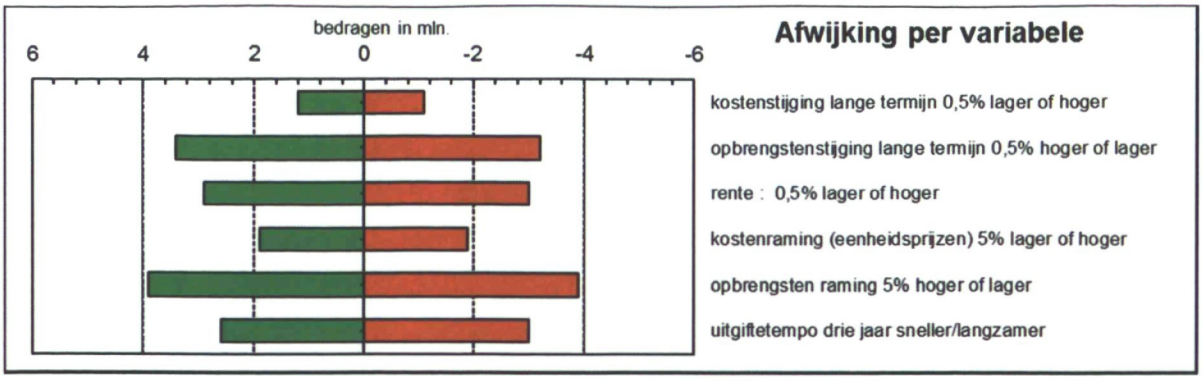

Kengetallen

Bij ministeriele regeling is voorgeschreven dat gemeenten en provincies met ingang van 2016 kengetallen moeten vaststellen en opnemen in hun begroting en jaarverslag (Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 9 juli 2015, nr. 2015-0000387198).

In onderstaande tabel worden de kengetallen weergegeven, berekend volgens de wettelijk voorgeschreven rekenmethodiek.

	Jaarrekening 2017:	Begroting 2018:	Begroting 2019:	Jaarschijf 2020:	Jaarschijf 2021:	Jaarschijf 2022:
Kengetallen:						
netto schuldquote	6,85	15,68	13,39	12,18	11,29	13,22
netto schuldquote gecorrigeeerd voor alle verstr	6,85	15,68	13,39	12,18	11,29	13,22
solvabiliteitsratio	-0,05%	-0,10%	-0,13%	-0,11%	0,03%	0,20%
structurele exploitatieruimte	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
grondexploitatie	5,56	11,70	9,92	8,95	8,23	9,69
belastingcapaciteit	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

De verplichte kengetallen beogen (een beter) inzicht te bieden in de financiële positie van de gemeenschappelijke regeling en de ontwikkeling van het (vreemd en eigen) vermogen. Door de wettelijk voorgeschreven wijze van berekening geven deze kengetallen voor het RBT echter een vertekend beeld. Dit omdat het RBT zich in hoofdzaak bezig houdt met de ontwikkeling van een bedrijventerrein en daardoor feitelijk geen structurele jaarbegroting maar een grondexploitatiebegroting kent (die beheersmatig is opgedeeld in jaarschijven).

5. De financiële begroting en het jaarplan (werkbegroting)

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de te realiseren doelen in 2018 (= jaarplan) en de daarmee samenhangende baten en lasten. In paragraaf 5.7 is de totaalbegroting opgenomen.

5.1 Bouwgrondproductie

In onderstaande tabel wordt een weergave gegeven van de begrote baten en lasten in 2018 en 2019. Dit afgeleid van de grondexploitatie en afgezet tegen de jaarrekeningcijfers over 2017.

	jaarrekening	begroting	begroting
Grondexploitatiebegroting	2017	2018	2019
Verwerving	2.589.740	253.862	-
Sloop- en sanering	801.512	371.028	454.453
Bouw- en woonrijp maken	2.000.959	3.638.946	4.822.597
Activeren overslagterrein	- 1.622.007		
Plankosten en VTU	1.070.813	1.197.287	1.250.000
Overige kosten (incl. beheer)	184.853	154.000	121.511
Rentekosten	1.882.468	1.841.576	1.839.366
Inflatiecorrectie	-	254.566	509.917
Totale lasten	6.908.338	7.711.265	8.997.844
Uitgifte bouwgrond (deelcanon A)	- 15.924.433	- 5.690.557	- 6.740.557
Overige verkoopopbrengsten	- 10.546	-	-
Bijdragen en subsidies (investeringsbudget)	- 293.764	- 2.250.000	- 2.250.000
Inflatiecorrectie	-	-	-
Totale baten	- 16.228.743	- 7.940.557	- 8.990.557
Saldo lasten en baten	- 9.320.405	- 229.292	7.287
Mutatie onderhanden werk	9.320.405	229.292	- 7.287
Saldo lasten en baten		-	-
Voorraad OHW per 31-12	93.109.109	92.879.817	92.887.104

Uit de tabel blijkt dat verwacht wordt dat het in grondexploitatie geïnvesteerd vermogen in 2018 afneemt met circa € 0,2 miljoen.

Concreet worden in 2018 de volgende activiteiten verricht:

- Verwerving van de laatste gronden binnen het projectgebied. Het betreft hier grenscorrecties met Rijkswaterstaat en de gemeente Almelo, voor gronden die liggen langs de A35.
- Sloop van de woning gelegen aan de Wolbes Landen 15, om de volgende fase van de ontwikkeling van Groep Heylen mogelijk te maken
- Sloop van schuren achter Wolbes Landen 9 en aanleg van een groene delta: een park van circa 11 hectare, aansluitend aan de doorbraak.

- Aanplant van bomen, onder andere aangrenzend aan de Pastoor Ossestraat en de realisatie van een grondwal. Dit in lijn met afspraken die hierover zijn gemaakt met de Stichting Dorpsbelangen Bornerbroek.
- Het bouwrijp maken van terreinen en de aanleg van infrastructuur.

Momenteel vinden gesprekken plaats met een groot aantal gegadigden. In de grondexploitatie is uitgegaan van een uitgifte van zeven hectare in 2018, waarmee gekozen is voor een behoedzaam scenario. In paragraaf 4.5 van de jaarverantwoording wordt een uitgebreidere toelichting gegeven op de uitgifteprognose.

5.2 Parkmanagement

Investeringen

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de in 2018 te verrichten investeringen in parkmanagement, afgezet tegen de realisatie in 2017 en de begroting voor 2019.

	jaarrekening	begroting	begroting
Investeringen	2017	2018	2019
Blusvoorziening	824.927	1.988.547	-
Beveiliging	7.662	100.000	-
Bewegwijzering	-	10.000	-
Rente over investering	12.684	-	-
Totale investeringen	845.273	2.098.547	-
Deelcanon B bedrijven (investeringsbijdrage)	- 503.695	- 262.500	- 262.500
Afschrijving t.l.v. jaarlijkse bijdr. deelnemers	-	- 156.114	- 170.083
Totale opbrengsten	- 503.695	- 418.614	- 432.583
Saldo lasten en baten	341.578	1.679.933	- 432.583
Balanspost MVA per 31-12	5.095.757	6.775.690	6.343.107

Concreet worden in 2018 de volgende activiteiten verricht:

- Bij de entree van het terrein en de ontsluitingsweg naar de laad- en loskade wordt bebording aangebracht.
- in tranche 3 wordt een glasvezelnet gerealiseerd
- er worden camera's gerealiseerd in tranche 3
- er wordt een blusringleiding aangelegd vanaf het blusgebouw naar de laad- en loskade, om Eurol en T-Port Logistic campus hierop aan te kunnen sluiten. In 2017 is met de uitvoering van deze werkzaamheden gestart en de ringleiding wordt in de loop van 2018 afgerond.

Lasten en baten i.v.m. onderhoud en beheer

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de lasten die samenhangen met het onderhoud en beheer van de parkmanagementvoorzieningen en de bijdrage die hiervoor in rekening wordt gebracht bij de bedrijven. Dit afgezet tegen de realisatie in 2017 en de begroting voor 2019.

	jaarrekening	herziening	begroting
Jaarexploitatie	2017	2018	2019
Blusvoorziening	76.042	204.695	204.695
Beveiliging	34.644	39.500	34.000
Parkmanager	-	20.000	40.000
Bewegwijzering	877	2.000	2.200
Rente over investering	-	*143.886*	*129.917*
Afschrijving investeringen parkmanagement		*156.114*	*170.083*
Totale lasten	111.563	566.195	580.895
Deelcanon B bedrijven (jaarlijkse contributie)	- 133.257	- 269.319	- 300.469
Bijdragen deelnemers	-	*- 300.000*	*- 300.000*
Totale baten	- 133.257	- 569.319	- 600.469
Saldo lasten en baten (resultaat)	- 21.694	- 3.124	- 19.574

Naar verwachting wordt in 2018 (en 2019) een positief exploitatiesaldo gerealiseerd. Daarmee wordt over de afgelopen jaren gerealiseerde resultaat van per saldo € 12.339,- gecompenseerd[1].

Concreet worden in 2018 de volgende activiteiten verricht:

- het beheer van de blusvoorziening. Hiervoor is een begroting is opgesteld door Deerns Raadgevende Ingenieurs. Daarin is, naast beheer en gebruikskosten, rekening gehouden met het treffen van een voorziening voor vervangingsinvesteringen (na het verstrijken van de technische levensduur).
- Het beheer en uitlezen van de camera's. Hiervoor is een begroting opgesteld door RJ Security. Daarin is naast het beheer en uitlezen van de camera's rekening gehouden met de vervanging van camera's. In 2018 wordt een aantal camera's in tranche 1 vervangen.
- Het aanstellen van een parkmanager met ingang van 1-7-2018, om het parkmanagement – vooral vanuit de bedrijven – verder vorm te gaan geven.

[1] In 2014: € 6.505,86 verlies; in 2015: € 22.878 winst; in 2016: € 50.405,12 verlies; in 2017: € 21.693,31 winst. Het verlies van per saldo € 12.339,- wordt naar verwachting in 2018 gecompenseerd.

De inkomsten betreffen de jaarlijks door bedrijven te vergoeden contributiebijdrage (deelcanon B – jaarlijks deel).

De lasten in verband met de investering in parkmanagement (afschrijving en rente) zijn neutraal in de begroting verwerkt. Deze lasten worden conform de eerdere besluitvorming gedekt uit de jaarlijks door de gemeenten en de provincie ter beschikking gestelde bijdrage (jaarlijks € 300.000,-) en de (bij gronduitgifte te verrichten) eenmalige investeringsbijdrage van € 5,95 per m2 uitgeefbaar terrein. Genoemde lasten worden dus niet ten laste van de jaarlijkse contributie (€ 0,89 per m2) gebracht. Dit conform de met bedrijven gemaakte afspraak dat de investering wordt gedekt uit investeringsbijdrage en de besluitvorming binnen het Algemeen Bestuur en de deelnemers om hier jaarlijks een bijdrage voor ter beschikking te stellen.

5.3 Erfpacht en verhuur

Tot en met 31-12-2017 is € 11,8 miljoen geïnvesteerd in het kader van het erfpachtbedrijf (grondwaarde). Daarnaast is € 4,7 miljoen geïnvesteerd in de containeroverslag (€ 3,1 miljoen grondwaarde en € 1,6 miljoen aan voorzieningen). Voor een specificatie wordt verwezen naar tabel 19 van de jaarstukken over 2017.

De in erfpacht uitgegeven gronden worden tegen de toekomstige opbrengstwaarde gewaardeerd op de balans (zie toelichting op balans in de jaarrekening). Deze waarde daalt naar mate er canons worden betaald. Bovendien kunnen bedrijven na 10 jaar kiezen alsnog tot afkoop over te gaan. Dit geschiedt tegen de dan geldende waarde en om die reden wordt op deze waarde afgewaardeerd (vanuit de jaarlijkse canon, o.b.v. annuïteit). Op de grondwaarde van de containeroverslag wordt niet afgewaardeerd, omdat hier geen sprake is van erfpacht maar verhuur. De investering in het containeroverslagterrein wordt met ingang van 2018 afgeschreven in 15 jaar. De toekomstige lasten worden gedekt uit de huurovereenkomst met C.T.T. (met een looptijd van 15 jaar). In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van de in 2018 en 2019 begrote baten en lasten.

		jaarrekening	begroting	begroting	Meerjarenbegroting		
Exploitatie:		2017	2018	2019	2020	2021	2022
Erfpacht	- rente	220.332	276.682	274.823	272.893	270.887	268.804
	- afwaardering		81.277	84.354	87.550	90.869	94.315
Verhuur	- rente	-	63.569	66.069	68.568	71.068	73.568
	- afschrijving		123.746	121.247	118.747	116.247	113.747
Risico-opslag			176.312	175.092	173.827	172.514	171.151
Totale lasten		220.332	721.585	721.585	721.585	721.585	721.585
Erfpacht		-	- 534.270	- 534.270	- 534.270	- 534.270	- 534.270
Verhuur		- 178.139	- 111.111	- 138.889	- 166.667	- 194.444	- 222.222
Totale baten		- 178.139	- 645.381	- 673.159	- 700.937	- 728.714	- 756.492
Saldo lasten en baten		42.193	76.204	48.426	20.648	- 7.129	- 34.907

De komende jaren wordt een negatief exploitatiesaldo voorzien. Reden hiervoor is dat met C.T.T. is overeengekomen dat de huur geleidelijk toeneemt, terwijl de afschrijving- en financieringslasten gelijk blijven[2]. Daardoor is in de beginjaren sprake van een negatief resultaat, terwijl op langere termijn sprake is van een winstgevende exploitatie (waardoor het verlies van de beginjaren, wordt gecompenseerd). Per saldo is, over de looptijd van het huurcontract bezien, sprake van een positief exploitatiesaldo.

De uitgiften in erfpacht zijn neutraal in de begroting verwerkt. Uitgangspunt is dat de opslag op de basisrente (welke is vastgesteld op 1,5%), wordt benut om een risicoreserve te vormen. Dit om onvoorziene uitgaven (bijvoorbeeld in geval van een faillissement van een erfpachter) te kunnen dekken. Periodiek wordt bezien hoeveel buffer benodigd is om tegenvallers binnen de erfpachtexploitatie op te kunnen vangen.

5.4 Openbare ruimte

In het kader van de gemeenschappelijke regeling is afgesproken dat het Dagelijks Bestuur jaarlijks en in overleg met de Gemeente Almelo een overzicht vaststelt van onderhoudskosten. Dit overzicht is in de nu voorliggende begroting geïntegreerd.

In onderstaande tabel worden de voor 2018 begrote onderhoudskosten weergegeven, op basis van de begroting van de gemeente Almelo. In de begroting is uitgegaan van onderhoudsniveau 'basis' en tevens is rekening gehouden met reserveringen voor vervangingsinvesteringen (om de openbare ruimte te vervangen, zodra de technische levensduur is verstreken). De begroting wordt jaarlijks geactualiseerd, aan de hand van het dan actuele areaal (hoeveelheden).

	jaarrekening	begroting	begroting	Meerjarenbegroting		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Beheer en onderhoud	134.395	222.983	222.983	222.983	222.983	222.983
(Reservering voor) vervanging	35.925	119.826	119.826	119.826	119.826	119.826
Totale lasten	170.320	342.809	342.809	342.809	342.809	342.809
		-				
Bijdrage gemeente Almelo	- 168.021	- 342.809	- 342.809	- 342.809	- 342.809	- 342.809
Totale baten	- 168.021	- 342.809	- 342.809	- 342.809	- 342.809	- 342.809
		-				
Saldo lasten en baten	2.299	-	-	-	-	-

Alle uitgaven worden aan de gemeente Almelo gefactureerd. Daarmee is voor het RBT sprake van een neutraal exploitatiesaldo. Het RBT legt in de jaarstukken verantwoording af over de uitgaven aan onderhoud en beheer.

[2] In de opbrengst uit verhuur in 2017 is een eenmalige opbrengst verwerkt welke samenhangt met een correctieboeking.

5.5 De financiële positie van het RBT en totaalbegroting 2018

In de volgende tabel wordt de begroting op totaalniveau weergegeven en afgezet tegen de primitieve begroting (de vorig jaar vastgestelde voorlopige begroting).

	Primitieve begroting 2018			Begroting 2018		
	Baten	**Lasten**	**Saldo**	**Baten**	**Lasten**	**Saldo**
Grondexploitatie	- 9.027.215	6.022.727	- 3.004.488	- 7.940.557	7.711.265	- 229.292
Mutatie OHW	3.004.488		3.004.488	229.292		229.292
	- 6.022.727	6.022.727	-	- 7.711.265	7.711.265	-
Bovo-afdracht	- 360.000	360.000	-	- 420.000	420.000	-
Resultaat	-		-	-		-
	- 360.000	360.000	-	- 420.000	420.000	-
Erfpacht	- 460.210	460.210	-	- 757.298	833.502	76.204
Resultaat	-		-	- 76.204		- 76.204
	- 460.210	460.210	-	- 833.502	833.502	-
Parkmanagement	- 146.871	127.717	- 19.154	- 269.319	266.195	- 3.124
Resultaat	-	-	-	-	-	-
	- 146.871	127.717	- 19.154	- 269.319	266.195	- 3.124
Openbare ruimte	- 103.664	103.664	-	- 342.809	342.809	-
Resultaat	-	-	-	-	-	-
	- 103.664	103.664	-	- 342.809	342.809	-
Totaal	**- 7.093.472**	**7.074.318**	**- 19.154**	**- 9.576.895**	**9.573.771**	**- 3.124**

In bijlage 1 is de geprognosticeerde balans over 2018 t/m 2022 weergegeven. In bijlage 2 is naast de totaalbegroting voor 2018, ook de totaalbegroting 2019 en de meerjarenraming 2020 – 2022 opgenomen.

Bijlage 1: geprognosticeerde balans per 31-12

				2017	2018	2019	2020	2021	2022
Activa									
	Vaste activa								
		Immateriële vaste activa							
			Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo agio / disagio						
		Materiele vaste activa							
			Investeringen met een economisch nut	16.493.565	16.493.565	16.493.565	16.493.565	16.493.565	16.493.565
			Gronduitgifte in erfpacht		7.940.557	7.940.557	7.940.557	7.940.557	7.940.557
			Investeringen in openbare ruimte met een maatschappelijk nut	5.095.757	7.017.785	6.590.044	6.153.747	5.706.487	5.461.945
		Financiele vaste activa							
			Overige langlopende leningen	-					
	Totaal vaste activa			**21.589.322**	**31.451.907**	**31.024.166**	**30.587.869**	**30.140.609**	**29.896.067**
	Vlottende activa								
		Voorraden							
			Onderhanden werk waaronder bouwgronden in exploitatie	93.109.109	92.887.105	89.200.276	85.188.989	81.011.871	81.419.355
		Uitzettingen met een rentetypische looptijd ≤ een jaar							
			Vorderingen op openbare lichamen	484.949	484.949	484.949	484.949	484.949	484.949
			Overige vorderingen	3.380.429	3.380.429	3.380.429	3.380.429	3.380.429	3.380.429
		Liquide middelen							
			Banksaldi	-					
		Overlopende activa							
			De voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, nog te ontvangen van:						
			overige Nederlandse overheidslichamen	360.000	-	-	-	-	-
	Totaal vlottende activa			**97.334.487**	**96.752.483**	**93.065.654**	**89.054.367**	**84.877.249**	**85.284.733**
Totaal vaste en vlottende activa				**118.923.809**	**128.204.390**	**124.089.820**	**119.642.236**	**115.017.858**	**115.180.800**
Passiva									
	Vaste passiva								
		Eigen vermogen							
			Eigen vermogen	-34.033	-56.835	-129.915	-158.767	-128.891	30.242
			Het gerealiseerd resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten	-22.802	-73.080	-28.852	29.876	159.133	200.911
		Vaste schulden met een rentetypische looptijd ≥ een jaar							
			Opbrengstwaarde erfpacht rijk (haven)	270.473					
			Financieringsbehoefte		10.930.598	6.844.880	2.367.420	-2.416.091	-2.454.060
			Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiele instellingen	105.000.000	105.000.000	105.000.000	105.000.000	105.000.000	105.000.000
	Totaal vaste passiva			**105.213.638**	**115.800.683**	**111.686.113**	**107.238.529**	**102.614.151**	**102.777.093**
	Vlottende passiva								
		Netto vlottende schuld met een rentetypische looptijd ≤ een jaar.							
			BNG rekening-courant	6.796.745	6.796.745	6.796.745	6.796.745	6.796.745	6.796.745
		Overige schulden		1.306.464	-	-	-	-	-
		Overlopende passiva							
			Transitorische rente	342.000	342.000	342.000	342.000	342.000	342.000
			Per saldo verschuldigde omzetbelasting	2.085.443	2.085.443	2.085.443	2.085.443	2.085.443	2.085.443
			Overige vooruitontvangen en nog te betalen bedragen	3.179.519	3.179.519	3.179.519	3.179.519	3.179.519	3.179.519
	Totaal vlottende passiva			**13.710.171**	**12.403.707**	**12.403.707**	**12.403.707**	**12.403.707**	**12.403.707**
Totaal vaste en vlottende passiva				**118.923.809**	**128.204.390**	**124.089.820**	**119.642.236**	**115.017.858**	**115.180.800**

Bijlage 2: Begroting 2018 en 2019 (inclusief taakveldoverzicht) en de Meerjarenraming 2020 – 2022

	Begroting 2018			Begroting 2019			Meerjarenraming 2020			Meerjarenraming 2021			Meerjarenraming 2022		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Grondexploitatie	- 7.940.557	7.711.265	- 229.292	- 8.990.557	8.997.844	7.287	- 9.514.195	5.827.366	- 3.686.829	- 9.842.932	5.831.645	- 4.011.287	- 8.401.231	4.224.114	- 4.177.117
Mutatie OHW	229.292		229.292	- 7.287		- 7.287	3.686.829		3.686.829	4.011.287		4.011.287	4.177.117		4.177.117
	- 7.711.265	7.711.265	-	- 8.997.844	8.997.844	-	- 5.827.366	5.827.366	-	- 5.831.645	5.831.645	-	- 4.224.114	4.224.114	-
Bovo-afdracht	- 420.000	420.000	-	- 420.000	420.000	-	- 423.546	423.546	-	- 416.796	416.796	-	- 368.796	368.796	-
Resultaat	-		-	-		-	-		-	-		-	-		-
	- 420.000	420.000	-	- 420.000	420.000	-	- 423.546	423.546	-	- 416.796	416.796	-	- 368.796	368.796	-
Erfpacht	- 645.381	721.585	76.204	- 673.159	721.585	48.426	- 700.937	721.585	20.648	- 728.714	721.585	- 7.129	- 756.492	721.585	- 34.907
Resultaat	-		-	-		-	-		-	-		-	-		-
	- 645.381	721.585	76.204	- 673.159	721.585	48.426	- 700.937	721.585	20.648	- 728.714	721.585	- 7.129	- 756.492	721.585	- 34.907
Parkmanagement	- 569.319	566.195	- 3.124	- 600.469	580.895	- 19.574	- 631.619	581.095	- 50.524	- 662.769	510.765	- 152.004	- 689.469	523.465	- 166.004
Resultaat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	- 569.319	566.195	- 3.124	- 600.469	580.895	- 19.574	- 631.619	581.095	- 50.524	- 662.769	510.765	- 152.004	- 689.469	523.465	- 166.004
Openbare ruimte	- 342.809	342.809	-	- 342.809	342.809	-	- 342.809	342.809	-	- 342.809	342.809	-	- 342.809	342.809	-
Resultaat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	- 342.809	342.809	-	- 342.809	342.809	-	- 342.809	342.809	-	- 342.809	342.809	-	- 342.809	342.809	-
Totaal	**- 9.688.774**	**9.761.854**	**73.080**	**- 11.034.281**	**11.063.133**	**28.852**	**- 7.926.277**	**7.896.401**	**- 29.876**	**- 7.982.733**	**7.823.600**	**- 159.133**	**- 6.381.680**	**6.180.769**	**- 200.911**

Taakveldoverzicht 2018	Begroting 2018:			Begroting 2019:		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
0. Bestuur en ondersteuning	**610.474**	**537.394**	**73.080**	**582.696**	**553.844**	**28.852**
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	*534.270*	*534.270*	*0*	*534.270*	*534.270*	*0*
0.11 Resultaat van de rekening van B/L	*76.204*	*3.124*	*73.080*	*48.426*	*19.574*	*28.852*
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	**453.920**	**530.124**	**-76.204**	**481.698**	**530.124**	**-48.426**
2.1 Verkeer en vervoer	*342.809*	*342.809*	*0*	*342.809*	*342.809*	*0*
2.4 Ec. havens en waterwegen	*111.111*	*187.315*	*-76.204*	*138.889*	*187.315*	*-48.426*
3. Economie	**8.700.584**	**8.697.460**	**3.124**	**10.018.313**	**9.998.739**	**19.574**
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	*8.700.584*	*8.697.460*	*3.124*	*10.018.313*	*9.998.739*	*19.574*
Totaal	**9.764.978**	**9.764.978**	**0**	**11.082.707**	**11.082.707**	**0**

Van: Veiligheidsregio Twente,Secretariaat <secretariaat@vrtwente.nl>
Verzonden: maandag 16 april 2018 13:25:41
Aan: "Gemeente Almelo (gemeente@almelo.nl)" <gemeente@almelo.nl>; "info@borne.nl" <info@borne.nl>; "Gemeente Dinkelland (info@dinkelland.nl)" <info@dinkelland.nl>; "postbus20@enschede.nl" <postbus20@enschede.nl>; "Gemeente Haaksbergen (gemeente@haaksbergen.nl)" <gemeente@haaksbergen.nl>; "gemeentebestuur@hellendoorn.nl" <gemeentebestuur@hellendoorn.nl>; "gemeente@hengelo.nl" <gemeente@hengelo.nl>; "info@hofvantwente.nl" <info@hofvantwente.nl>; "gemeente@losser.nl" <gemeente@losser.nl>; "Gemeente Oldenzaal (info@oldenzaal.nl)" <info@oldenzaal.nl>; "gemeente@rijssen-holten.nl" <gemeente@rijssen-holten.nl>; "gemeente@tubbergen.nl" <gemeente@tubbergen.nl>; "Gemeente Twenterand (info@twenterand.nl)" <info@twenterand.nl>; "Gemeente Wierden (gemeente@wierden.nl)" <gemeente@wierden.nl>
CC: "'A.J. Gerritsen (a.gerritsen@almelo.nl)'" <a.gerritsen@almelo.nl>; "'W.A.M. Haverkamp-Wenker (wam.haverkamp@tubbergen.nl)'" <wam.haverkamp@tubbergen.nl>; "'De heer A.C. Hofland (a.hofland@rijssen-holten.nl)'" <a.hofland@rijssen-holten.nl>; "'J.G.J. Joosten (j.joosten@dinkelland.nl)'" <j.joosten@dinkelland.nl>; "'G.J. Kok (gj.kok@haaksbergen.nl)'" <gj.kok@haaksbergen.nl>; "'A. van der Kolk (a.vanderkolk@twenterand.nl)'" <a.vanderkolk@twenterand.nl>; "'C. A. M. Kroon (c.kroon@losser.nl)'" <c.kroon@losser.nl>; "'Mevrouw H.A.M. Nauta (e.nauta@hofvantwente.nl)'" <e.nauta@hofvantwente.nl>; "'A.H. Raven BA (bestuurssecretariaat@hellendoorn.nl)'" <bestuurssecretariaat@hellendoorn.nl>; "'ing. J.H.M. Robben'" <c.valk@wierden.nl>; "'S.W.J.G. Schelberg '" <s.schelberg@hengelo.nl>; "'t.schouten@oldenzaal.nl'" <t.schouten@oldenzaal.nl>; "'De heer dr. G.O. van Veldhuizen (o.vanveldhuizen@enschede.nl)'" <o.vanveldhuizen@enschede.nl>; "'De heer mr. drs. R.G. Welten (rg.welten@borne.nl)'" <rg.welten@borne.nl>; "'Mevrouw S. Annink (s.annink@oldenzaal.nl)'" <s.annink@oldenzaal.nl>; "'De heer P. Baan (p.baan@hellendoorn.nl)'" <p.baan@hellendoorn.nl>; "'M. Boswinkel (m.boswinkel@wierden.nl)'" <m.boswinkel@wierden.nl>; "'R. Elferink (r.elferink@hengelo.nl)'" <r.elferink@hengelo.nl>; "'N. Jong (n.jong@almelo.nl)'" <n.jong@almelo.nl>; "'M.J.A. Klerkx (mja.klerkx@haaksbergen.nl)'" <mja.klerkx@haaksbergen.nl>; "'Jeannette Lock (J.Lock@twenterand.nl)'" <J.Lock@twenterand.nl>; "'S. B. M. van der Meer (s.vandermeer@hofvantwente.nl)'" <s.vandermeer@hofvantwente.nl>; "'Mevrouw M. Nijmeijer - Gemeente Hof van Twente (m.nijmeijer@hofvantwente.nl)'" <m.nijmeijer@hofvantwente.nl>; "'J. Reurink-Hellinga (j.reurink@rijssen-holten.nl)'" <j.reurink@rijssen-holten.nl>; "'M. Scholtens (m.scholtens@noaberkracht.nl)'" <m.scholtens@noaberkracht.nl>; "Schoppink,Linda" <l.schoppink@vrtwente.nl>; "'N. Teesink-Veldhuis (ndm.teesink@borne.nl)'" <ndm.teesink@borne.nl>; "'J. Venebrugge (j.venebrugge@twenterand.nl)'" <j.venebrugge@twenterand.nl>; "'De heer J. Vrinte (j.vrinte@enschede.nl)'" <j.vrinte@enschede.nl>; "'Mevrouw S. Annink (s.annink@oldenzaal.nl)'" <s.annink@oldenzaal.nl>; "'H. Arnold

(h.arnold@hellendoorn.nl)'" <h.arnold@hellendoorn.nl>; "'Mevrouw L. Benerink (l.benerink@oldenzaal.nl)'" <l.benerink@oldenzaal.nl>; "'Mevrouw I. Benneker (i.benneker@noaberkracht.nl)'" <i.benneker@noaberkracht.nl>; "'J. Bos (jm.bos@haaksbergen.nl)'" <jm.bos@haaksbergen.nl>; "'M. Boswinkel (m.boswinkel@wierden.nl)'" <m.boswinkel@wierden.nl>; "'j.cozijnsen@hengelo.nl'" <j.cozijnsen@hengelo.nl>; "'S. Faal (s.faal@rijssen-holten.nl)'" <s.faal@rijssen-holten.nl>; "'De heer T.J. Liedenbaum (t.liedenbaum@twenterand.nl)'" <t.liedenbaum@twenterand.nl>; "'S. B. M. van der Meer (s.vandermeer@hofvantwente.nl)'" <s.vandermeer@hofvantwente.nl>; "Meuleman,Herman" <h.meuleman@vrtwente.nl>; "'b.munsterhuis@enschede.nl'" <b.munsterhuis@enschede.nl>; "'N. Teesink-Veldhuis (ndm.teesink@borne.nl)'" <ndm.teesink@borne.nl>; "'De heer J. Vrinte (j.vrinte@enschede.nl)'" <j.vrinte@enschede.nl>; "'P. Wesseloo (p.wesseloo@enschede.nl)'" <p.wesseloo@enschede.nl>; "Post Archief" <info@vrtwente.nl>; "Wevers,Stephan" <s.wevers@brandweertwente.nl>; "Stegge,Jacqueline aan de" <j.aandestegge@vrtwente.nl>; "'S. Dinsbach'" <s.dinsbach@ggdtwente.nl>; "Ellenbroek,Dennis" <d.ellenbroek@vrtwente.nl>; "Jong de,Martin" <m.dejong@brandweertwente.nl>

Onderwerp: aanbieding jaarrekening 2017 VRT aan gemeenteraden

Bijlage(n): aanbiedingsbrief jaarstukken 2017 VRT.PDF; Jaarrekening 2017 vastgesteld door DB VRT.PDF

Geachte heer, mevrouw,

Bijgaand treft u de volgende stukken van het dagelijks bestuur van de Veiligheidsregio Twente aan:

- de aanbiedingsbrief aan uw gemeenteraad behorende bij de jaarrekening 2017 VRT
- de jaarrekening 2017 VRT.

Kunt u er zorg voor dragen dat de stukken op de juiste wijze in uw organisatie verspreid worden?

Met vriendelijke groet,
J.E.G. (Jacqueline) aan de Stegge-Nobbenhuis

Directiesecretaris
Telefoon 088 256 8205 / 06 57 87 35 41
E-mail j.aandestegge@vrtwente.nl

VEILIGHEIDSREGIO TWENTE
Nijverheidstraat 30 Enschede
Postbus 1400, 7500 BK Enschede
vrtwente.nl

DISCLAIMER:
De informatie verzonden met dit e-mailbericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Gebruik van deze informatie door anderen dan de geadresseerde is verboden. Openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden is niet toegestaan. Aan persoonlijke opvattingen van medewerkers kunnen geen rechten worden ontleend. Veiligheidsregio Twente aanvaardt voor haar medewerkers geen enkele aansprakelijkheid voor eventueel onjuist, onrechtmatig of ontoelaatbaar geacht gebruik van e-mail (inclusief bijlagen).

VEILIGHEIDSREGIO TWENTE
Samen werken aan een veilige regio

POSTBUS 1400, 7500 BK ENSCHEDE

adres
Nijverheidstraat 30
7511 JM Enschede

postadres
Postbus 1400
7500 BK Enschede

telefoon
088 256 7800

digitaal
info@vrtwente.nl

Aan de gemeenteraden van de aan Veiligheidsregio Twente deelnemende gemeenten

UW KENMERK:	-	ONS KENMERK:	VRT/18001242	DATUM:	6 april 2018
BEHANDELD DOOR:	D. Ellenbroek	E-MAIL:	d.ellenbroek@vrtwente.nl	TELEFOON:	088 256 8408

ONDERWERP: Aanbiedingsbrief jaarstukken 2017 Veiligheidsregio Twente

Geachte raad,

In de Wet Gemeenschappelijke Regelingen (WGR) is opgenomen dat het dagelijks bestuur van de gemeenschappelijke regeling het jaarverslag en de (voorlopige) jaarrekening uiterlijk 15 april van enig jaar aan de gemeenteraden voorlegt. Bijgesloten treft u deze jaarstukken aan.

Veiligheidsregio Twente (VRT) geeft uitvoering aan een viertal programma's: brandweer, GHOR, multidisciplinaire samenwerking bij rampen en crises en de gemeentelijke kolom (crisiscommunicatie / bevolkingszorg). Met de jaarstukken wordt per programma verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid in 2017. Inhoudelijk gezien zijn de meeste activiteiten en voornemens, zoals verwoord in de programmabegroting 2017, uitgevoerd.

Het verslagjaar 2017 is afgesloten met een voordelig resultaat van **€ 511.923**. Dat is c.a. 1% van het begrotingstotaal. Het onderliggende fundament van dit financiële resultaat is niet zo sterk in de zin dat de tegenvallers, veel meer dan de meevallers, structureel doorwerken naar volgende jaren. In paragraaf 1.2 t/m 1.4 van de jaarstukken zijn de belangrijkste afwijkingen t.o.v. de begroting verder toegelicht.

De financiële vooruitzichten voor de organisatie zijn vanwege een aantal majeure ontwikkelingen dus minder rooskleurig. In de aanbiedingsbrief horende bij de ontwerpbegroting 2019 van Veiligheidsregio Twente wordt hier verder op ingegaan.

Aan het algemeen bestuur van Veiligheidsregio Twente wordt voorgesteld om het volledige begrotingsoverschot ad. € 511.923,- toe te voegen aan de algemene reserve. De voorgestelde bestemming van het resultaat volgt uit het de beleidskader risicomanagement / weerstandsvermogen, dat in december 2014 is vastgesteld. In dit beleidskader is bepaald dat het weerstandsvermogen in een zekere verhouding moet staan tot de omvang van de financiële risico's (70% van de som van gelopen risico's). Het weerstandsvermogen van de organisatie ligt per ultimo 2017 nog ruim onder de afgesproken norm.

De jaarstukken zijn nog niet voorzien van een accountantsverklaring. De accountantscontrole vindt begin mei plaats. Het accountantsverslag wordt dan ook nagezonden. Met deze handelswijze heeft het algemeen bestuur op 15 december 2014 ingestemd. Ook de provincie is akkoord met deze handelswijze.

Wij nemen aan u met deze aanbiedingsbrief voldoende te hebben geïnformeerd. Indien er vragen zijn over de opzet of inhoud van de jaarstukken, dan kunt u contact opnemen met de in de aanhef van deze brief vermelde contactpersoon.

Hoogachtend,

het dagelijks bestuur van de Veiligheidsregio Twente,

secretaris,

H.G.W. Meuleman

voorzitter,

dr. G.O. van Veldhuizen

VEILIGHEIDSREGIO TWENTE

Jaarstukken 2017

Concept t.b.v. DB 4 april 2018

VEILIGHEIDSREGIO TWENTE

Voorwoord

Voor u ligt de jaarrekening 2017. Deze jaarrekening is een verantwoording over de resultaten, inspanningen, de uitgaven en inkomsten van Veiligheidsregio Twente over het jaar 2017.

Samen met onze partners geven wij inhoud aan de multidisciplinaire samenwerking op het gebied van de voorbereiding op de rampenbestrijding en crisisbeheersing èn aan de bestrijding van dagelijkse ongevallen en branden tot rampen en crisis. Veiligheid is niet alleen de verantwoordelijkheid van de overheid. We betrekken private partners, maatschappelijke organisaties en inwoners bij de uitvoering van de taken van de VRT. Samen werken we aan een veilig Twente. 2017 is het tweede jaar van het beleidsplan over de beleidsperiode 2016-2019. In dit beleidsplan staan vijf strategische doelstellingen centraal:

- Innovatie als uitgangspunt van ons denken en doen
- Anticiperen op en faciliteren van ontwikkelingen in de samenleving
- Resultaatgerichte regionale crisisorganisatie die aansluit bij de samenleving
- Betekenisvol samenwerken
- Goede informatievoorziening.

Op de verschillende onderdelen hebben we in 2016 en 2017 al mooie resultaten geboekt of zijn we projecten begonnen. We zijn trots op ons werk en trots op hoe we het doen met elkaar. We durven te ondernemen en risico's te nemen. Uiteraard altijd in verbinding met de doelen waar we voor staan.

Actuele thema's als de voorbereiding op gevolgen van terrorisme, toenemende nadruk op zelfredzaamheid, risico-communicatie, de crisisorganisatie, drones en transitie meldkamer hebben aandacht gekregen. Het congres terrorisme dat we in 2016 hebben georganiseerd had als belangrijkste doel bewustwording van effecten van terroristische aanslagen bij de directe hulpverleners. In 2017 heeft dit een vervolg gekregen door te oefenen met de directe hulpverleners. Een mooi voorbeeld van risico-communicatie zijn de pilots rond het spoor om de weerbaarheid en zelfredzaamheid van burgers te vergroten. Naast de pilots rond het spoor kan ook de voorlichting aan omwonenden van het BRZO bedrijf Elementis genoemd worden. De nieuwe crisisorganisatie is ingevoerd met een nieuwe wijze van oefenen; 13 systeemoefeningen en de jaarlijkse systeemtest hebben plaatsgevonden. Verschillende GRIP 1-incidenten hebben plaatsgevonden. Ieder GRIP-incident wordt geëvalueerd. We werken in Twente met een gezamenlijke geactualiseerde regionale evenementenwerkwijze. Convenanten met samenwerkingspartners worden jaarlijks geactualiseerd. Informatie krijgt in onze organisatie steeds meer een cruciale rol, zowel in de koude, voorbereidende fase als in de warme fase. Met o.a. business intelligence, het Informatie Operationeel Centrum (IOC) en de wekelijkse operationele briefing, gebruiken wij informatie op een slimme wijze. Verschillende technieken zijn ontwikkeld om de voorbereiding en bestrijding van incidenten te verbeteren. Informatieveiligheid is een belangrijk thema in de organisatie geworden.

Ook dit jaar hebben ruim 800 brandweermensen uit 29 brandweerkazernes 3.547 incidenten bestreden en is er vanuit de brandweer ruim 900 keer voorlichting gegeven, waarbij circa 37.750 mensen zijn bereikt. Het bevoegd gezag is 1940 keer voorzien van advies op het gebied van brandveiligheid en zijn er zeker 2000 controles uitgevoerd.

Het project Next Level is door het ministerie van J&V gehonoreerd middels een subsidie. De voorbereidingen voor de visitatie die in mei 2018 zal plaatsvinden zijn volop gaande. Een mooi voorbeeld van het verbinden van onderwerpen op het snijvlak van veiligheid en gezondheid/zorg is de themadag die we in februari hebben georganiseerd. Zowel de burgemeesters als bestuurders van de Veiligheidsregio Twente als de wethouders publieke gezondheid waren aanwezig.

Ook voor het komende jaar staan belangrijke thema's op de agenda. De voorbereidingen voor een gezamenlijke meldkamer voor Oost Nederland lopen. We blijven werken aan veiligheidsinnovaties, bijvoorbeeld op de Twente Safety Campus en middels het project Next Level. We blijven ons inzetten voor projecten die de zelfredzaamheid van mensen in Twente vergroten, bij brand maar ook in andere situaties. En er vindt een actualisatie van het risicoprofiel en een evaluatie van het beleidsplan plaats.

We vertrouwen erop ook in het komende jaar weer goed voorbereid te zijn en om hulp te bieden daar waar nodig is. Zo leveren we opnieuw onze bijdrage aan een veiliger Twente.

Enschede, 20 juni 2018

Het dagelijks bestuur van Veiligheidsregio Twente

Inleiding

Voor u liggen de jaarstukken 2017 van Veiligheidsregio Twente. Deze zijn opgesteld conform de richtlijnen van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) dat het Besluit Begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) met ingang van 2005 ook voor gemeenschappelijke regelingen van toepassing heeft verklaard.

Zowel de programmabegroting als de jaarstukken zijn in het BBV in vier onderdelen verdeeld:

Programmabegroting		Jaarstukken	
Beleidsbegroting	1. Programmaplan 2. Paragrafen	Jaarverslag	1. Programmaverantwoording 2. Paragrafen
Financiële begroting	3. Overzicht van baten en lasten in de begroting en de toelichting 4. Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting	Jaarrekening	3. Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting 4. Balans en de toelichting

Conform het hierboven gepresenteerde overzicht bestaan de jaarstukken 2017 uit de programmaverantwoording, de paragrafen, de programmarekening en de balans. In het jaarverslag vindt beleidsmatige verantwoording per programma plaats en in de jaarrekening de financiële verantwoording.

Leeswijzer
Volgens de richtlijnen van het BBV wordt in de programmaverantwoording getracht de drie beleidsvragen uit de programmabegroting; “Wat willen we bereiken?”, “Wat doen we er voor?” en “Wat gaat het kosten?” te beantwoorden.

In de programmaverantwoording wordt per programma verantwoording afgelegd over de in het programmaplan aangegeven doelstellingen, geleverde prestaties en de maatschappelijke effecten. Dit is gebeurd aan de hand van de volgende beleidsvragen:
- Wat hebben we bereikt? (maatschappelijk effect)
- Wat hebben we ervoor gedaan? (projecten, activiteiten en kernindicatoren)
- Wat heeft het gekost? (budgettaire effecten)

Om het document sneller te kunnen scannen wordt aanvullend hierop bij ambities de score door middel van een kleurenschema weergegeven. Voor het aangeven van kleuren is de volgende richtlijn gehanteerd:
- Groen: we hebben gepresteerd (of zelfs beter dan dat) wat we in de programmabegroting hebben aangegeven.
- Oranje: we hebben gedeeltelijk gepresteerd wat we in de programmabegroting hebben aangegeven.
- Rood: we hebben **niet** gepresteerd wat we in de programmabegroting hebben aangegeven.

Na de programmaverantwoording treft u in de paragrafen de status van de in de programmabegroting benoemde beleidslijnen met betrekking tot beheersmatige aspecten aan. Hierin worden de volgende door het BBV verplicht gestelde onderdelen behandeld:
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
- Onderhoud kapitaalgoederen;
- Bedrijfsvoering;
- Verbonden partijen;
- Financiering;
- Rechtmatigheid.

Als laatste onderdeel van de jaarstukken 2017 treft u de programmarekening, balans en toelichtingen hierop aan. Deze dienen een inzicht te geven in de financiële positie van Veiligheidsregio Twente.

Inhoudsopgave

Voorwoord 2

Inleiding 3

Inhoudsopgave 4

1 Samenvatting 6
1.1 Wat heeft het gekost en hoe is het gefinancierd? 6
1.2 Samenvatting resultaat 2017 7
1.3 Resultaat t.o.v. bestuursrapportage 2017 10
1.4 Stand van zaken effectuering bezuinigingsoperatie 11

2 Veiligheidsregio Twente 12
2.1 Wie is Veiligheidsregio Twente? 12
2.2 Missie en visie Veiligheidsregio Twente 12
2.3 Wat doet Veiligheidsregio Twente? 13
2.4 Organisatie 13

3 Toelichting op de programma's 14
3.1 Inleiding 14
3.2 Programma Multidisciplinaire onderwerpen 14
3.3 Programma Brandweer 21
3.3.1 Twente Safety Campus 28
3.4 Programma GHOR 29
3.5 Programma Gemeenten 35
3.6 Overzicht van baten en lasten 37
3.7 Algemene dekkingsmiddelen 37

4 Paragrafen 38
4.1 Inleiding 38
4.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 38
4.2.1 incidentele weerstandscapaciteit 39
4.2.2 Structurele weerstandscapaciteit 39
4.2.3 Risico's 39
4.2.4 Beoordeling risico's versus beschikbare weerstandscapaciteit 40
4.3 Onderhoud kapitaalgoederen 40
4.4 Bedrijfsvoering 42
4.5 Verbonden partijen 44
4.6 Financiering 45
4.7 Rechtmatigheid 46
4.8 Financieel resumé 48
4.9 Balans per 31-12-2017 49
4.10 Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting 51
4.11 Grondslagen voor resultaat en waardebepaling 52
4.12 Toelichting op de balans per 31-12-2017 54
4.13 Toelichting op de mutaties van de reserves 60
4.14 Toelichting op de mutaties van de voorzieningen 61
4.15 Wet normering topinkomens (WNT) 61
4.16 Analyse rekeningresultaat 64
4.17 Algemene dekkingsmiddelen 66
4.18 Overzicht van incidentele baten en lasten 66
4.19 Analyse begrotingsrechtmatigheid 68

Bijlagen 71
Bijlage 1 Gemeentelijke bijdrage 71
Bijlage 2 Recapitulatiestaat 72
Bijlage 3 Aard, reden en oordeel per 31-12-2017 van de reserves 75
Bijlage 4 Jaarbericht Veiligheidsregio Twente 77
Bijlage 5 Jaarbericht Brandweer Twente 78
Bijlage 6 Jaarbericht GHOR Twente 80
Bijlage 7 Jaarbericht Platform Integrale Veiligheidszorg 81
Bijlage 8 Single Information Single Audit 82
Bijlage 9 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant (volgt) 83
Bijlage 10 Lijst met afkortingen 84

1 Samenvatting

1.1 Wat heeft het gekost en hoe is het gefinancierd?

Programma's x € 1.000,-	Totaal Lasten	Totaal Baten	Mutaties Reserves	Resultaat	Gem.bijdrage incl.mutaties reserves	Bijdrage per inwoner*
Veiligheidsbureau	2.525	2.290		222	235	0,37
Brandweer	48.302	8.850	-558	152	40.011	63,84
GHOR	1.518	996		137	522	0,83
Gemeenten	478	453		1	25	0,04
Totaal Veiligheidsregio Twente	**52.823**	**12.589**	**-558**	**512**	**40.792**	**65,08**

* bijdrage per inwoner is uit oogpunt van consistentie berekend op basis van de gegevens die gehanteerd zijn in de programmabegroting 2017.

1.2 Samenvatting resultaat 2017

Veiligheidsregio Twente heeft in verslagjaar 2017 een positief resultaat geboekt van € 511.923,-. In de onderstaande tabel zijn de positieve en negatieve ontwikkelingen opgesomd die hebben geleid tot dit resultaat. De betreffende financiële voor- en nadelen zijn onder de tabel beknopt toegelicht.

Positieve ontwikkelingen	
X 1.000,-	
Financieringsresultaat	392
Materieel	441
Vergoedingen vrijwilligers	338
Gemeenschappelijk meldkamer	75
Vakbekwaamheid: oefenen	176
Vakbekwaamheid: opleiden	92
Groot onderhoud gebouwen	341
FLO	433
Twente Safety Campus	144
	2.432

Negatieve ontwikkelingen	
x 1.000,-	
Salarissen	440
Exploitatie OMS	176
Repressieve uitrusting en beschermingsmiddelen	123
Beleidslijn rekeningsaldo 2017 en overige verschillen	39
Ongerealiseerde bezuinigingen en garantiebijdrage	262
Exploitatie gebouwen	323
	1.363

Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten	**1.069**

Onttrekking aan reserves	
Materieel	19
	19

Dotatie aan reserves	
FLO	433
Twente Safety Campus	144
	-577

Gerealiseerde resultaat	**511**

Financiële voordelen	**I = Incidenteel M = Meerjarig S = Structureel**
Financieringsresultaat	
Het rentevoordeel volgt uit het feit dat een deel van de langlopende activa deels met kortlopende middelen en deels met niet-rentedragende rijksmiddelen is gefinancierd. De rentevoet van de organisatie (c.a. 2,1%) is t.o.v. vorig jaar verder verlaagd door o.a. herfinanciering. Het rentevoordeel is in beginsel meerjarig. Op 6 februari jl. 2017 is besloten om het rentevoordeel als uitvloeisel van de gewijzigde BBV voor een bedrag van 290.000,- aan te wenden om de aanstaande tekorten in de "vervangingsinvesteringssfeer" op te vangen. Dit onder de voorwaarde dat het risico van rentestijging in dezelfde ordergrootte zelfstandig wordt gedragen.	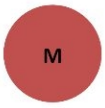
Materieel	
Het resultaat is toe te schrijven aan: • Verkoop van buiten gebruik gesteld grootschalig materieel (redvoertuigen en hulpverleningsvoertuigen). De verkoop is deels een uitvloeisel van de bezuinigingsoperatie in de periode 2015-2016. De reductie levert naast de beoogde structurele lastenverlichting ook een eenmalige verkoopopbrengst op. • De beslissing tot invoering van restwaardes is ingegeven door de noodzaak om budgettaire knelpunten te verminderen, maar heeft ook voor een tijdelijk positief effect gezorgd. Op de bestaande activa is tot dusverre meer afgeschreven dan volgens het nieuwe regime nodig is. Dat leidt tot lagere afschrijvingslasten in de resterende levensduur van die activa. • Lage brandstofprijzen: de dieselprijs is gestegen in 2017, maar ligt nog niet op het niveau waar het budget op is ingesteld. Daarnaast laat de reductie van het materieel zich ook vertalen in een wat lager dieselverbruik. • Bewuste temporisering in het vervangingsinvesteringsprogramma in afwachting van een definitief investeringsbeeld voor het materieel en latere ingebruikname van de nieuwe hoogwerker. Noot: door vervanging van grootschalige voertuigen in 2017 wordt voor het eerst ook op deze onderdelen het BTW nadeel zichtbaar. Dat effect zal de komende jaren verder toenemen. In 2017 zijn de incidentele en meerjarige voordelen nog groter dan het nadeel.	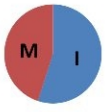

Vergoedingen vrijwilligers	
Het resultaat op vergoedingen voor vrijwilligers valt positief uit om de volgende redenen: • In de begroting zijn de vergoedingen op basis van gemaakte afspraken geïndexeerd met 2,3%. Dit percentage ligt boven de verhoging vanuit de nieuwe cao (1% per augustus). • De afbouw- en harmonisatie-effecten uit het overgangsprotocol zijn na dit jaar volledig uitgewerkt. Het effect v.a. jaarschijf 2017 is niet in de bezuinigingen meegenomen en komt dus v.a. 2017 als structurele meevaller in de resultaten tot uiting. • De omvang van uitbetaalde uitruk- en oefenvergoedingen is geringer dan begroot.	
Gemeenschappelijk meldkamer	
In verband met de meldkamertransitie zijn investeringen uitgesteld. Daarnaast hebben zich in tegenstelling tot voorgaande jaren zich geen specifieke projectkosten voorgedaan die verband houden met de meldkamertransitie.	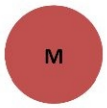
Vakbekwaamheid: oefenen	
De onderuitputting wordt door verschillende factoren veroorzaakt: • De oefenmaterialen worden gefaseerd aangeschaft. • Chauffeurstrainingen zijn doorgeschoven naar 2018 i.v.m. de opgelopen vertraging in landelijke ontwikkelingen.	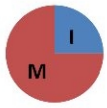
Vakbekwaamheid: opleiden	
Het voordeel wordt veroorzaakt door een lage consumptie van repressieve opleidingen. Enkele opleidingen die in het opleidingsplan waren opgenomen zijn niet doorgegaan o.a. vanwege ziekte, een gebrek aan voldoende aanmeldingen of geschikte kandidaten. De beheersmatige en ontwikkelingsgerichte opleidingsuitgaven liggen nagenoeg in lijn met de begroting.	
Groot onderhoud gebouwen	
Het correctieve onderhoud dat doorgaans gedurende het jaar optreedt, is in 2017 nagenoeg uitgebleven. Verder zijn enkele gebouwgerelateerde projecten (zoals het aanbrengen van veiligheidsvoorzieningen) niet uitgevoerd.	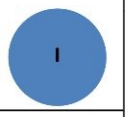
FLO	
Voor het overgangsrecht FLO zijn egalisatiereserves ingesteld, die dienen ter verrekening van resultaten met de betreffende gemeenten. De uitgaven voor FLO waren in 2017 lager dan geraamd. Het saldo wordt toegevoegd aan de hiervoor ingestelde reserves.	
Twente Safety Campus	
Twente Safety Campus heeft het jaar 2017 afgesloten met een positief resultaat. Deels vanwege een BTW-teruggaaf en deels vanwege een forse omzetsprong t.o.v. 2016. Het saldo wordt toegevoegd aan de hiervoor ingestelde reserve.	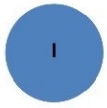

Financiële nadelen	**I = Incidenteel M = Meerjarig S = Structureel**
Salarissen	
In de begroting zijn de lonen geïndexeerd met 2,3%. Een groot deel van deze salarisruimte is benodigd voor de gestegen pensioenpremies. Daarnaast zorgt de nieuwe cao met een indexatie van 1% per augustus voor een overschrijding. Het resultaat op de loonsom is extra nadelig vanwege de volgende factoren: • De werkelijke periodiek (gewogen gemiddeld) loopt verder weg van de begrotingsnorm (max -1). • Een deel van de vacante formatie wordt ingevuld met extern personeel. Extern personeel is doorgaans duurder, alleen al vanwege de BTW-component die als last moet worden genomen. • Noodgedwongen inzet van extra menskracht (o.a. voor het naleven van de principes van schoon werken). • Het uitloopeffect (via het overgangsprotocol gegarandeerd voor het zittende personeel) is slechts ten dele in de geraamde loonsom betrokken.	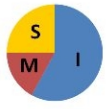
Exploitatie OMS	
In 2015 is ervoor gekozen om het OMS-beheer uit te besteden aan Veiligheidsregio Noord- en Oost Gelderland. Het nadeel op OMS hangt deels samen met een tijdelijk knelpunt in de bedrijfsvoering (desintegratiekosten), ontstaan als gevolg van de outsourcing. Voor het overige deel komt het nadeel voort uit gewijzigde aansluitkosten (glasvezel i.p.v. ADSL) en tijdelijk doorlopende verbindingskosten na opzegging van het abonnement. Met het laatste is in de begrotingsopzet van het OMS geen rekening gehouden.	
Repressieve uitrusting en beschermingsmiddelen	

Betreft een nadeel op de kapitaallasten na de geleidelijke vervanging van bluskleding, dienstkleding en ademluchtapparatuur. Het BTW-knelpunt, zoals omschreven in de risicoparagraaf van de begroting, openbaart zich op deze investeringscategorieën sinds 2016. Verder heeft op de chemiepakken een versnelde afschrijving moeten plaatsvinden.	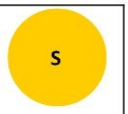
Beleidslijn rekeningsaldo 2017 en overige verschillen Betreft pro-rato vereffening van rijksgelden en gemeentelijke gelden teneinde het rekeningsaldo vast te kunnen stellen. Deze pro-rato vereffening is op 24 maart 2014 door het algemeen bestuur vastgesteld.	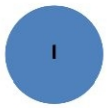
Ongerealiseerde bezuinigingen en garantiebijdrage De bezuinigingsoperatie loopt sinds 01-01-2016 enigszins achter op schema. Concreet gaat het om een drietal nog niet geëffectueerde maatregelen ad € 262.000,-. Een overzicht van de maatregelen die tot dusverre zouden moeten zijn ingeboekt, is weergegeven in paragraaf 1.4. Daarin is tevens aangegeven de mate waarin de geaccordeerde maatregelen alsnog kunnen worden gerealiseerd. Voor zover de maatregelen bij nader inzien niet zijn te realiseren, zal worden gezocht naar alternatieve bezuinigingsmaatregelen, zodat aan de taakstellende opdracht wordt voldaan.	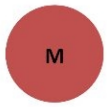
Exploitatie gebouwen Het investeringsbudget voor vervanging van kazernes is structureel ontoereikend. De aard en reden hiervan is in de afgelopen periode bij herhaling toegelicht (o.a. in de vervolgnotitie over financiële ontwikkelingen d.d. 12-02-2018). In aanvulling daarop liggen de werkelijke servicekosten (catering, schoonmaak en energie) aanmerkelijk boven het begrotingsniveau. De inventarisatie naar de mogelijkheden om de gebouw gebonden servicekosten terug te brengen, is nog niet afgerond.	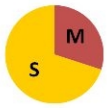

Het saldo is qua doorwerking als volgt uit te splitsen:

Doorwerking (x € 1.000,-)	Voordelen*	Nadelen*	Totaal
Incidenteel	933	294	639
Meerjarig	816	342	474
Structureel	125	727	602 -
Resultaat	**1.874**	**1.363**	**511**

* exclusief FLO en Twente Safety Campus.

Gehanteerde termen in bovenstaande tabel zijn als volgt gedefinieerd:
Incidenteel : effect treedt dit jaar op.
Meerjarig : effect treedt de komende jaren op, maar vervalt op termijn.
Structureel : effect treedt in beginsel voor onbepaalde tijd op.

1.3 Resultaat t.o.v. bestuursrapportage 2017

In de onderstaande tabel is het saldo van de jaarrekening vergeleken met het saldo van de bestuursrapportage. Het jaarrekeningresultaat valt t.o.v. de bestuursrapportage € 564.923,- positiever uit. De belangrijkste afwijkingen zijn onder de tabel toegelicht.

Saldo bestuursrapportage 2017	- 53.000
Saldo jaarrekening 2017	511.923
Verschil	**+ 564.923**

Vergoedingen vrijwilligers	€ 101.000,-
Het voordeel is vooral toe te schrijven aan de lager dan het verwachte niveau van oefenvergoedingen. De verwachtingen zijn grotendeels gebaseerd op het kostenniveau van vorig jaar, wetende dat het oefenprogramma qua omvang en intensiteit per jaar niet wezenlijk fluctueert. Hierbij is slechts in beperkte mate rekening gehouden met de effecten van kazernering in Almelo waarbij de medewerkers oefenen onder werktijd. Daarnaast vallen de uitrukvergoedingen lager uit dan verwacht. Nadere analyse moet uitwijzen of sprake is van een algemene trend in aard en aantal incidenten.	
Vakbekwaamheid: oefenen	€ 122.000,-
De meeste kosten voor de oefencyclus van de brandweer die loopt van januari 2017 tot september 2018 zijn in het voorgaande jaar gemaakt waardoor het uitgavenniveau zich in 2017 niet heeft ontwikkeld zoals verwacht. In verband met een vertraging in de landelijke ontwikkelingen rondom vakbekwaam worden en blijven van brandweerchauffeurs is de uitwerking van het Twentse programma niet gestart in 2017. Bij geneeskundige oefeningen hebben bij een aantal activiteiten minder deelnemers deelgenomen dan vooraf ingeschat. Ook is bij deze oefeningen een geringer beroep gedaan op derden. Tenslotte zijn in de prognose per abuis de verleturen van intern personeel volledig doorberekend.	
Vakbekwaamheid: opleiden	€ 85.000,-
De opleidingskosten vallen lager uit omdat verschillende opleidingen om verschillende redenen niet zijn doorgegaan. Bijvoorbeeld vanwege te weinig deelnemers voor de desbetreffende opleiding. Of omdat er geen geschikte kandidaten zijn n.a.v. werving en selectie voor deze opleidingen. Deze tendens is niet alleen van 2017, maar ook van voorgaande jaren. Er wordt momenteel een uitvoerige analyse gemaakt met betrekking tot uitstroom- en instroom van personeel om zodoende de opleidingsbehoefte beter in te kunnen schatten en daarmee reëler beeld te krijgen van het structurele kostenniveau. Binnen de GHOR is als gevolge van ziekte een aantal opleidingen doorgeschoven naar 2018. Bovendien waren er minder deelnemers dan verwacht.	
Gebouwen	€ 143.000,-
Het voordeel is aan enkele zaken toe te schrijven: • Enkele huisvestingsprojecten zijn bij nader inzien op “hold” gezet of niet uitgevoerd. • Het correctieve onderhoud is in 2017 nagenoeg uitgebleven. • Energiekosten vielen mee door enkele niet ingecalculeerde jaarafrekeningen.	
Materieel	€ 52.000,-
In het najaar is als onderdeel van de verkenning naar de financiële knelpunten op middellange termijn het investeringsbeeld voor het materieel scherp gemaakt. Hierbij zijn alle relevante financiële parameters van het wagenpark bekeken (aantal, prijs, levensduur en restwaarde). Tijdens deze werkzaamheden is besloten om de investeringen van dienstvoertuigen en dienstbussen door te schuiven naar 2018. Eind 2017 is een nieuwe hoogwerker aangeschaft die echter later is geleverd dan gepland. De ingebruikname van dit voertuig vindt plaats in 2018 waardoor de in de prognose opgenomen afschrijvingslasten zijn komen te vervallen.	
Repressieve uitrusting en beschermingsmiddelen	€ 61.000,-
Het verschil heeft voornamelijk te maken met het temporiseren van investeringen op gebied van communicatieapparatuur. Brandweer Twente is aangesloten bij de landelijke aanbesteding (IBARC2 project) voor onder meer vervanging van portofoons. In verband met onvoldoende verstaanbaarheid bij de nieuwe portofoons is de beoogde investering niet uitgevoerd. Daarnaast heeft Brandweer Twente een vergoeding ontvangen voor te laat geleverde bluspakken. Deze vergoeding is in mindering gebracht op de boekwaarde. Bovenstaande ontwikkelingen hebben geleid tot lagere afschrijvingslasten.	

1.4 Stand van zaken effectuering bezuinigingsoperatie

Met het principebesluit tot regionalisering van de brandweer (22-02-2012) is een gefaseerd bezuinigingstraject t/m 2019 afgesproken. Nadien is de bezuinigingsopdracht op verschillende momenten, hetzij door besluit van het algemeen bestuur over de ontwikkeling van de gemeentelijke bijdrage, hetzij door besluit van het ministerie van J&V over de ontwikkeling van de rijksbijdrage, opgehoogd. Cumulatief bedraagt de bezuinigingsopgave **€ 6,1 mln**. Het taakstellende deel daarvan in de periode 2017-2019 bedraagt € 0,2 mln.

Het afgesproken bezuinigingspad heeft t/m ultimo 2017 een taakstellende omvang van € 5,9 mln. In paragraaf 1.2 is aangegeven dat een deel van die taakstelling nog niet is geeffectueerd (€ 262.000,-). De lopende bezuinigingsoperatie heeft aldus een realisatiegraad van **96%**. Onderstaand het toelichting op de per 2017 nog niet gerealiseerde bezuinigingsmaatregelen.

Bezuinigingsmaatregel	Stand van zaken
Versobering duiktaak (80.000,-)	De heroriëntatie op dit specialisme is inmiddels voltooid en de wijze waarop de duiktaak vorm en inhoud krijgt, uitgedacht. Vast staat dat de bezuiniging slechts ten dele kan worden gerealiseerd. Voor het restant dient dus een alternatieve besparingsmaatregel te worden aangedragen. Hier zijn intern nog geen verdere uitspraken over gedaan
Versobering piketregelingen brandweer (150.000,-)	In 2015 zijn de eerste stappen gezet om piketregelingen van de brandweerkolom cf. besluit af te bouwen. Deze eerste stappen zijn gezet op basis van vrijwilligheid en maatwerk. Het categorisch afbouwen van piketregelingen vereist nadere analyse i.r.t. paraatheid. Mogelijk is een overgangsregime nodig, waardoor de lastenverlichting pas op termijn optreedt. Inmiddels zijn uitgangspunten bepaald en is een overzicht gemaakt van de gewenste organisatievorm per kazerne. Dit geeft een beeld over de piketten die versoberd kunnen worden. Bij de implementatie van het stopzetten van piketregelingen speelt ook het instemmingsrecht van de ondernemingsraad een rol.
Doorontwikkeling crisisorganisatie (VB / GHOR) (32.000,-)	De doorontwikkeling van de crisisorganisatie is momenteel gaande. Qua vorm en inhoud is de vernieuwde crisisorganisatie uitgedacht. De bezuiniging is deels gerealiseerd in 2017. Het resterende deel kan worden geëffectueerd in 2019, samenhangende met de nieuwe convenant met de ambulancedienst.

2 Veiligheidsregio Twente

2.1 Wie is Veiligheidsregio Twente?

Veiligheidsregio Twente (VRT) is een samenwerkingsverband van hulpverleningsdiensten en de veertien gemeenten in Twente. De samenwerking is gestoeld op de Wet Veiligheidsregio's en de Wet Gemeenschappelijke Regelingen.

Veiligheidsregio Twente heeft een algemeen bestuur dat bestaat uit de burgemeesters van Twente. Het dagelijks bestuur bestaat uit vijf burgemeesters.
Voor de ondersteuning van het bestuur is er de Veiligheidsdirectie, die bestaat uit de commandant brandweer, de vertegenwoordiger van Politie Nederland, de directeur PG en de coördinerend gemeentesecretaris. Voorzitter van de Veiligheidsdirectie is de secretaris van het bestuur.

De basis voor de ambtelijke organisatie wordt gevormd door de kolommen veiligheidsbureau, brandweer, GHOR, politie en gemeenten, die als zelfstandige organisatieonderdelen verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de wettelijke taken en onder de verantwoordelijkheid van het algemeen bestuur multidisciplinair innovatief samenwerken. De kolommen en andere veiligheidspartners staan garant voor een kwalitatief goede mono disciplinaire taakuitvoering en programmatische multidisciplinaire aanpak. De multidisciplinaire taken staan onder regie van de veiligheidsdirectie. De taken zijn daarbij in verschillende portefeuilles onderverdeeld.

Door het algemeen bestuur is besloten om bij de inwerkingtreding van de Nationale politie en daarmee het wegvallen van de functie van het Regionaal College, de regionale samenwerking op het terrein van integrale veiligheidszorg bestuurlijk te laten aansluiten op de overleg- en besluitvormingsstructuren van de Veiligheidsregio Twente (VRT). Door deze constructie zullen de verbindingen tussen sociale en fysieke veiligheid verder versterkt worden waardoor het brede domein van veiligheid van de burgemeester vanuit één organisatie bediend kan worden.

Om daadwerkelijk te komen tot meer veiligheid zet de VRT in op samenwerking en innovatie. Ontwikkelingen op gebied van bestuur, netwerken, technologie, economie en social media zijn aan de orde van de dag.

Met deze context als gegeven kiest de VRT als netwerkpartner voor een positie om publieke en private partners, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen rond het thema veiligheid en innovatie bijeen te brengen en vernieuwing mogelijk te maken ten gunste van 'meer' veiligheid en een hoger maatschappelijk rendement. Samenwerking met bedrijfsleven en kennisinstituten is daarbij het uitgangspunt. De VRT participeert hierbij als 'spin in het web' en vervult verschillende rollen; coördinator, facilitator, adviseur, opdrachtnemer. Het aanjagen van innovatie en samenwerking moet leiden tot nieuwe activiteiten en faciliteiten op het gebied van veiligheid in Twente.

2.2 Missie en visie Veiligheidsregio Twente

De visie voor de komende jaren is neergelegd in het visiedocument "Samen werken aan een Veilig Twente". Het idee van een gezamenlijke aanpak staat dan ook centraal in de visie. Hierbij moet niet alleen worden gedacht aan de samenwerking tussen de sterke kolommen (brandweer, GHOR, politie, gemeenten). Er wordt ook gestreefd naar het tot stand brengen van een efficiënte, duurzame en innovatieve samenwerkingsvorm met andere partners in veiligheid, zoals waterschap, Defensie, Openbaar Ministerie en provincie.

Veiligheidsregio Twente wil verder deskundige medewerkers laten samenwerken vóór, tijdens en na een ramp of crisis. Betere coördinatie van mensen, middelen en talenten betekent echter niet automatisch een 'hoger' veiligheidsniveau. Wel is het onze ambitie om te komen tot 'meer' veiligheid. Met de beschikbare mensen en middelen wordt niet alleen gestreefd naar een kleiner risico van bekende bestaande risico's, maar het beheersen en bestrijden van andere en nieuwe risico's krijgt ook de aandacht.

Verder is in de visie benadrukt dat een veilig en gezond leven voor de inwoners van Twente de verantwoordelijkheid van álle betrokkenen is. Van publieke instellingen en organisaties, maar evengoed van private partners en burgers.

2.3 Wat doet Veiligheidsregio Twente?

Veiligheidsregio's voeren taken uit op het gebied van brandweerzorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen en handhaving van de openbare orde en veiligheid. Deze taken zijn bij wet opgedragen.

De taken en ambities die vragen om een multidisciplinaire aanpak zijn beschreven in het visiedocument "Samen werken aan een Veilig Twente". Onderstaand een opsomming daarvan:

1. Risicobeheersing en risicocommunicatie
2. Verbeterde informatievoorziening
3. Partnerschap en grensoverschrijdende samenwerking
4. Dichter bij de burger en ondernemers
5. Efficiency door integrale en innovatieve aanpak
6. Meldkamer
7. Professionalisering en kwaliteitszorg
8. Beleidsplan, crisisplan en andere plannen
9. Opleiden, oefenen en operationele organisatie
10. Efficiency bij inkoop en beheer van materieel

2.4 Organisatie

Het organogram van de ambtelijke organisatie Veiligheidsregio Twente ziet er als volgt uit:

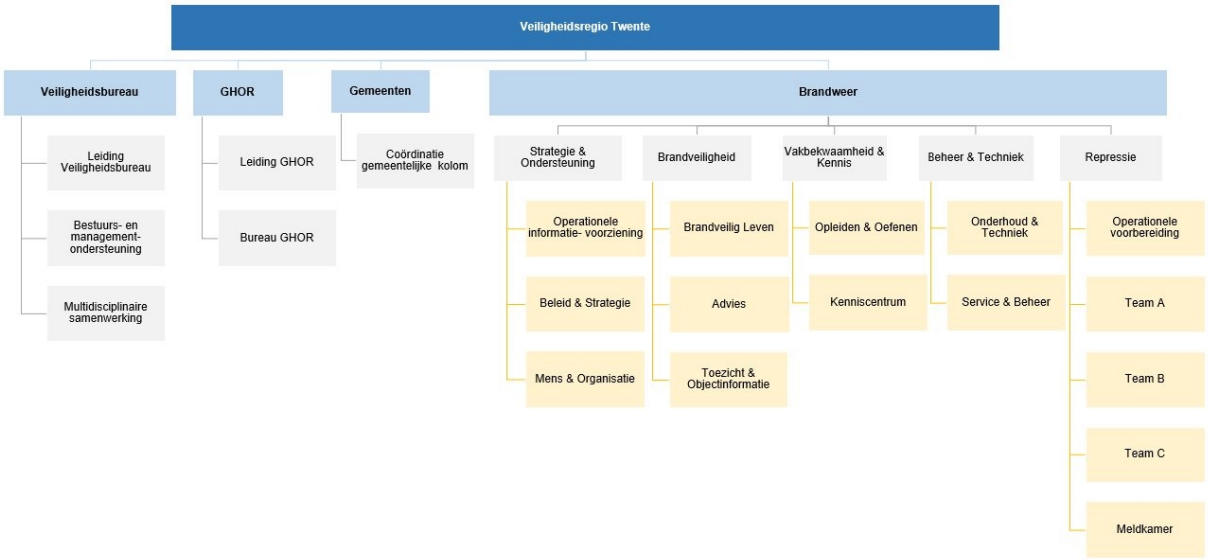

3 Toelichting op de programma's

3.1 Inleiding

Veiligheid begint bij het zoveel mogelijk voorkomen van incidenten, rampen en crises en het voorkomen en beperken van schade bij incidenten, rampen en crises. De risico's in de regio vormen de basis waarop het veiligheidsbeleid door Veiligheidsregio Twente wordt vormgegeven. Veiligheidsregio Twente voelt zich verantwoordelijk voor het waar mogelijk reduceren van risico's en voor het bestrijden en beperken van de effecten.

Veiligheidsregio Twente werkt samen met diverse partners en inwoners aan een veilig Twente. We bevorderen de samenwerking van diverse veiligheidsinitiatieven op regionaal, nationaal en internationaal niveau door het verbinden van partijen, stimuleren van innovatieve oplossingen en het bieden van een platform voor veiligheidsinitiatieven.

In de begroting 2017 hebben we verwoord wat we in 2017 graag wilden bereiken en wat we daarvoor wilden doen. In deze jaarrekening lichten we toe wat we hebben bereikt en wat we daarvoor hebben gedaan. Daarbij onderscheiden we een toelichting op de verschillende programma's, nl. het programma multidisciplinaire onderwerpen, brandweer, GHOR en bevolkingszorg.

3.2 Programma Multidisciplinaire onderwerpen

Portefeuillehouder	**Dr. G.O. van Veldhuizen**
Programmamanager	**H.G.W. Meuleman**

Samenvatting
Veiligheidsregio Twente is ingesteld door de 14 Twentse gemeenten op basis van de Wet Veiligheidsregio's. Het Algemeen Bestuur van Veiligheidsregio Twente wordt gevormd door de burgemeesters van de Twentse gemeenten. Veiligheidsregio Twente is onderverdeeld in het Veiligheidsbureau, Brandweer Twente en de GHOR en de gemeentelijke kolom. Tezamen met de blauwe kolom (politie) geven zij inhoud aan de multidisciplinaire samenwerking op het gebied van de voorbereiding op de rampenbestrijding en crisisbeheersing.
Veiligheid is niet alleen de verantwoordelijkheid van de overheid. Private partners, maatschappelijke organisaties en burgers worden actief betrokken bij de uitvoering van de taken van de VRT. Om de taken die vanuit de wet aan Veiligheidsregio Twente worden gesteld te realiseren wordt intensief samengewerkt met verschillende partners.

Centraal staan bij het doen en laten van alle activiteiten onze missie en visie, welke wij enkele jaren geleden hebben opgesteld en vastgesteld.

Kaderstellende beleidsnota's
- Gemeenschappelijke regeling
- Visie Veiligheidsregio Twente
- Organisatieplan Veiligheidsregio
- Regionaal Risicoprofiel
- Crisisplan
- Samenwerking en innovatie
- Continuïteitsplan
- Multidisciplinair opleidings- oefenbeleidsplan 2013-2016
- Beleidsplan VRT 2016 - 2019
- Geactualiseerde regionale handreiking evenementen
- Handreiking Veilig Publieke Taak
- Risicocommunicatie in Twente

Trends en Ontwikkelingen
De afgelopen periode heeft Veiligheidsregio Twente verschillende bezuinigingen doorgevoerd. Deels kon door de regionalisering een efficiencyslag plaatsvinden, maar deels is ook besloten bepaalde taken minder uit te voeren. Daarnaast zijn landelijke ontwikkelingen en uitgangspunten voor ons ook van invloed op het bepalen van onze strategische doelstellingen. Zonder een uitputtend overzicht te willen geven volgt hieronder een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen die wij signaleren en waarmee wij binnen de kaders van het Veiligheidsbureau multidisciplinair rekening willen houden:

1. Toenemende nadruk op zelfredzaamheid
Een terugkerend thema de laatste jaren is dat Nederland zich moet gaan ontwikkelen van een verzorgingsstaat naar een participatiesamenleving 'waarin burgers verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen omgeving en hun eigen leven'. Zelfredzaamheid, eigen regie en eigen verantwoordelijkheid zijn hierbij sleutelbegrippen.

Dit is deels ingegeven door minder beschikbare gelden in de samenleving, deels ook ingegeven doordat mensen mondiger zijn, ouder worden (vergrijzing) en zelfstandiger (willen) blijven of zijn. Deze ontwikkeling heeft ook zijn weerslag op het veiligheidsdomein. Mensen en bedrijven/ instellingen worden geacht zich bewust te zijn van de veiligheidsrisico's en, tot op zekere hoogte, te weten wat zij moeten doen als een risico zich voordoet.
Onderdeel van onze visie is dat inwoners en ondernemers van Twente gestimuleerd worden hun eigen verantwoordelijkheid te nemen voor een veilig en gezond leven.

Om concrete invulling te geven aan een werkwijze en structuur om de zelfredzaamheid in Twente te bevorderen, hebben we in 2017 met een multi werkgroep onderstaande resultaten geformuleerd. Er is een start gemaakt met het toewerken naar deze resultaten, hier gaan we in 2018 mee verder. (ik weet niet hoe specifiek je dit erin wil hebben, moet ik er nog meer over vertellen? hieronder de 5 resultaten):

Resultaat 1
Zelfredzaamheid is het uitgangspunt bij vrijwel alle activiteiten van de VRT. Zowel in de koude als in de warme fase heeft iedereen dezelfde gedachten en ideeën bij zelfredzaamheid. De wijze waarop we omgaan met zelfredzaamheid kunnen we daar waar mogelijk theoretisch onderbouwen.

Resultaat 2
De VRT kent de behoefte en verwachtingen m.b.t. zelfredzaamheid vanuit de samenleving, zodat structureel vraaggericht wordt gewerkt (in plaats van aanbodgericht). We weten welke doelgroepen we kunnen onderscheiden m.b.t. het thema zelfredzaamheid/ verminderd zelfredzaamheid. Ook sluiten we aan bij burgerinitiatieven.

Resultaat 3
We hebben het speelveld in kaart gebracht. Er is een relatie gelegd tussen alle relevante verschillende projecten en deze zijn voor iedereen inzichtelijk. Dit betreft niet alleen 'eigen' projecten, maar ook initiatieven van partners. Vervolgens bekijken we waar we kennis en krachten kunnen bundelen.

Resultaat 4
We onderzoeken de mogelijkheden om beschikbare data te koppelen, te benutten en te kunnen prioriteren, zodat we de juiste interventies in kunnen zetten (informatie gestuurd werken).

Resultaat 5
Hulpverleners kennen de mogelijkheden en onmogelijkheden van zelfredzaamheid en burgerparticipatie. Zij benutten het potentieel van de bevolking, zodat zij zich op diegenen kunnen richten die dat echt nodig hebben.

2. Veranderde wetgeving
Wijzigingen in wet- en regelgeving kunnen gevolgen hebben voor onze organisatie en voor ons handelen. Zo is de Omgevingswet één nieuwe, integrale wet waarmee het kabinet besluitvorming over ruimtelijk relevante ontwikkelingen wil vergemakkelijken en gaat o.a. over ruimte, bouwen, water, milieu en infrastructuur. De nieuwe wet heeft "een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en goede omgevingskwaliteit" als één van zijn hoofddoelstellingen.

In Twente is de brandweer als extern kennispunt brandveiligheid verbonden aan de RUD. De introductie van een nieuwe Omgevingswet zal invloed hebben op de wettelijke adviestaak van de veiligheidsregio op het gebied van externe veiligheid.

Door de decentralisaties in de jeugd- en ouderenzorg komen er meer taken te liggen bij de gemeenten. Dit kan z'n weerslag krijgen op veiligheidsgebied. Crisissituaties bijvoorbeeld op het terrein van jeugdzorg zijn nu eerder de verantwoordelijkheid van gemeenten.

3. Digitale samenwerking in de veiligheidsketen
Intensieve informatie-uitwisseling tussen de Nederlandse overheid, burgers en bedrijven is noodzakelijk om Nederland veiliger te maken. Waarbij digitale veiligheid net zo belangrijk is als fysieke veiligheid. Uit een onderzoek van Capgemini, uitgevoerd door TNS NIPO onder burgers, blijkt dat de overheid zich in een lastige spagaat bevindt: enerzijds verlangt de burger meer veiligheid en een proactieve houding van de overheid, anderzijds mag het niet ten koste gaan van zijn eigen privacy.

4. De mondige en verwachtingsvolle burger en de opkomst van digitale media.
Onze samenleving is platter en gelijkwaardiger geworden. Mensen bewegen zich door vele verschillende netwerken. Er is minder gevoel voor hiërarchie. Velen willen hun mening, ervaringen delen en kunnen dit dankzij de digitale media sneller dan ooit. Aan de andere kant is alles wat een organisatie doet, mede door de vergaande digitalisering, snel zichtbaar. Niet doen wat je belooft, wordt direct afgestraft. Vertrouwen is een sleutelwoord.
Informatie en communicatie spelen een steeds belangrijker rol, en krijgen ook binnen Veiligheidsregio Twente een prominente plek in het denken en doen, zowel in de dagelijkse werkzaamheden als in crisissituaties.

5. Transitie meldkamer
Sinds 2014 loopt een landelijk traject onder de naam Transitie Landelijke Meldkamer Organisatie. Hierin wordt uitvoering gegeven aan het besluit van de minister om over te gaan naar één nieuwe meldkamerorganisatie die verantwoordelijk wordt voor 10 landelijke meldkamers (i.p.v. de 25 regionale meldkamers). Uitgangspunt bij de transitie is dat dit een geleidelijk proces is waarbij de nieuwe manier van werken wordt uitgewerkt en beproefd. De planning is dat dit traject uiterlijk in 2021 is afgerond.

6. Aandacht voor Veilig Publieke Taak
Het project VPT is eind 2015 gestart in Twente en in maart 2017 afgerond. Hiervoor is subsidie ontvangen en de VRT heeft dit project namens de Twentse gemeenten uitgevoerd. Er is een gezamenlijke handreiking VPT vastgesteld, er is een toolkit ontwikkeld en het aantal aangesloten organisaties is zichtbaar vergroot. Het onderwerp is meer gaan leven. Het project is geëvalueerd en in maart 2017 afgerond. Het is nu zaak dat de betrokken organisaties zelf met het onderwerp in hun organisatie aan de slag gaan.

Gerealiseerd

Wat willen we bereiken?	Wat hebben we bereikt?
Alle activiteiten van de Veiligheidsregio Twente richten zich op het vergroten van de veiligheid van de inwoners en bezoekers van Twente. Dit doen wij door alle veiligheidsrisico's in Twente nauwgezet in de gaten te houden en de zelfredzaamheid bij inwoners en ondernemers in Twente te stimuleren. Onze activiteiten strekken zich uit van het voorkomen van (en voorbereiden op) ongevallen en rampen, tot het verhelpen van de situatie bij ongevallen en rampen. Daarbij gaat onze aandacht niet alleen uit naar bestaande risico's, ook de beheersing en bestrijding van nieuwe risico's staat hoog bij ons op de agenda. Het resultaat is niet per definitie een hoger veiligheidsniveau, maar wel meer veiligheid in Twente. Rekening houdend met de landelijke uitgangspunten en –ontwikkelingen, het regionaal risicoprofiel en de wettelijke kaders, heeft Veiligheidsregio Twente voor de komende jaren een aantal strategische beleidsdoelstellingen geformuleerd. Het betreft de volgende strategische beleidsdoelstellingen:: 1. Innovatie als uitgangspunt van ons denken en doen. 2. Goede informatievoorziening. 3. Anticiperen op en faciliteren van ontwikkelingen in de samenleving. 4. Een op de samenleving toegeruste crisisorganisatie. 5. Samenwerking zoeken en intensiveren.	Veiligheidsregio Twente volgt actief de ontwikkelingen die invloed hebben op de risico's in het risicoprofiel. In 2017 is bijvoorbeeld actief geanticipeerd op de overschrijding van de risicoplafonds voor het vervoer van gevaarlijke stoffen per spoor. Ook is onderzoek uitgevoerd naar de rol van de veiligheidsregio rond de inzet van voormalige zoutcavernes voor ondergrondse opslag. De diverse ontwikkelingen worden structureel besproken in de vakgroep Risicobeheersing. Een actuele en verbeterde website waarin inwoners o.a. adviezen kunnen vinden over hoe te handelen bij incidenten, hoe zij zich kunnen voorbereiden op mogelijke incidenten en wat men kan doen om incidenten te voorkomen. Innovatie is een sleutelwoord dat tot uiting komt in verschillende mooie ontwikkelingen en projecten, bijv. doorontwikkeling game spoorveiligheid, risicocommunicatie Elementis, veiligheid evenementen. Op 1 februari 2017 is de VRT operationeel gegaan met de nieuwe crisisorganisatie die uitgaat van flexibiliteit, slagvaardigheid en outputgerichtheid ten behoeve van de burger. Op het gebied van opleiden en oefenen is het nodige gebeurd: - De systeemtest 2017 - 13 systeemoefening - Expertsessies. In 2017 is verder aandacht besteed aan het oefenen en voorbereiden op terrorisme.

Op basis van de Wet Veiligheidsregio's (Wvr) beschikt iedere Veiligheidsregio in Nederland over de middelen om zware ongevallen, branden, rampen en crises waar mogelijk te voorkomen en, in geval van, professioneel en slagvaardig te kunnen optreden. Veiligheidsregio Twente heeft primair tot doel de Wet Veiligheidsregio's uit te voeren, meer in het bijzonder de taken zoals genoemd in artikel 10 van de Wvr. Belangrijke activiteiten in het jaar 2017 vanuit het Veiligheidsbureau zijn:

Wat doen we ervoor?	Wat hebben we ervoor gedaan?
Bestuursondersteuning a. Advisering aan en ondersteuning van het bestuur op het terrein van strategieontwikkeling en beleid. b. Coördinatie van de multidisciplinaire. samenwerking op het gebied van de voorbereiding op de rampenbestrijding en crisisbeheersing. c. Coördinatie van de planning en controlcyclus. d. Waar nodig en mogelijk ondersteuning aan brandweer, GHOR, politie en partners. e. Ontwikkelen voorstellen naar aanleiding van rapport commissie Hoekstra met als doel het verstevigen van de relatie tussen de VRT met de Twentse gemeenten. f. Analyse takenpakket VRT en evaluatie financieringssystematiek.	**Bestuursondersteuning** De reguliere ondersteuning aan het bestuur heeft plaatsgevonden. Bestuursvergaderingen zijn voorbereid en uitgewerkt, de bestuurlijke themadag heeft plaatsgevonden. In het kader van een goede dienstverlening en verbinding zijn individuele gesprekken gevoerd met alle burgemeesters. De uitkomsten hiervan worden meegenomen in de evaluatie van het beleidsplan.
Samenwerking Veiligheidsregio Twente werkt met diverse partijen (crisispartners) samen. Het gaat hier bijvoorbeeld om de waterschappen, provincie, Regionaal Militair Commando of functionarissen van gedeconcentreerde overheidsdiensten. Het doel van deze samenwerking is dat partijen gezamenlijk voorbereidingen treffen en dat coördinatie bij de aanpak van de ramp of crisis tot stand komt. In de wet zijn maatregelen opgenomen om de benodigde samenwerking te bevorderen. Naast deelname aan diverse vergaderingen worden ook afspraken gemaakt over gezamenlijke oefeningen. Het crisisplan bevat een overzicht van de afspraken die met de crisispartners zijn gemaakt.	**Samenwerking** Samenwerking vindt met verschillende partijen, partners en organisaties plaats op verschillende niveaus. Voorbeelden zijn de gemeenten, kennisinstituten, defensie, politie, OM, veiligheidsregio's, bedrijven en onze oosterburen. Door samen te werken bereiken we meer, is er meer integrale afstemming, en kan er efficiënter gewerkt worden. Zoals vastgelegd in de diverse convenanten met de crisispartners vindt er jaarlijks in overleg met de partners een actualisatie plaats van de bij de convenanten horende afsprakenlijst. Daarnaast vinden er op operationeel niveau diverse bilaterale contacten plaats. Ook deze bilaterale contacten dragen bij aan een versterking van de onderlinge samenwerking. Belangrijk is dat men elkaar weet te vinden.
Twente als landsregio Twente is een grensregio die met ongeveer de helft van zijn grens raakt aan buurland Duitsland. Bijzonder daarbij is, dat Twente grenst aan twee Duitse deelstaten, Nordhein-Westfalen en Niedersachsen. Deze "Bundesländer" maken weliswaar deel uit van één Duitsland, maar verschillen tegelijkertijd sterk in cultuur, wetgeving en organisatie. De noodzaak om te investeren in de samenwerking met onze oosterburen is evident. De afgelopen periode hebben we daar een aanvang mee gemaakt. Ook in 2017 willen we inzetten op het intensiveren van de samenwerking met Duitsland, onder andere door: • Verschillende overlegvormen een meer structureel karakter te geven waardoor het beter mogelijk wordt uniforme afspraken met elkaar te maken. • Het actief ondersteunen van het organiseren van grensoverschrijdende liaisons (start in 2015).	**Twente als landsregio** Eind 2016 heeft het Ministerie van J&V zich bereid verklaard nader inhoud te geven aan het dossier 'grensliaison'. Gekeken wordt naar de wenselijkheid van grensliaisons langs de Nederlands-Duits grens en de Nederlands-Belgische grens. Inmiddels is aan Nederlandse kant een pool van grensliaisons samengesteld waarin de veiligheidsregio's langs de gehele Duits-Nederlandse grens zijn vertegenwoordigd.

Innovatie Twente heeft een grote diversiteit aan innovatieve hightech ondernemingen. Twente wil deze organisaties, kennisinstellingen en overheden met elkaar verbinden. Twente wil de plek zijn waar partners uit het fysieke veiligheidsdomein elkaar fysiek en thematisch ontmoeten om samen te werken aan innovatie en veiligheid. Om dit mogelijk te maken is in 2014 Twente Safety & Security (TS&S) opgestart. Dit is een samenwerking tussen: overheid, kennisinstituten, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en burgers (zogenaamde Triple Helix+). TS&S is in een opstartfase waarbij de samenwerkende partijen zich georiënteerd hebben op de mogelijkheden voor Twente en hoe de kracht van Twente versterkt kan worden. Met TS&S zoekt Twente ook de samenwerking op andere soortgelijke initiatieven in Nederland, te weten: the Hague Security Delta (HSD) en Dutch Institute for Technology Safety & Security (DITSS) uit Eindhoven/Tilburg. Hiermee versterkt Twente haar positie als een van de drie veiligheidsknooppunten op landelijk niveau. Met TS&S kan Twente in de toekomst wellicht een internationaal profiel opbouwen in combinatie met HSD (Den Haag) en DITSS (Eindhoven/Tilburg) als een soort Silicon Valley op het gebied van Safety & Security. Binnen het kader van de Nationale Innovatie Agenda Veiligheid (NIAV) wil Twente op de afgesproken thema's de reeds in gang zijnde innovaties vanuit publiek-private samenwerking verder ontwikkelen en beschikbaar maken. Na de opstart in 2014 en 2015 zal ook in dit begrotingsjaar verdere uitvoering worden gegeven aan het programma van TS&S middels: • het verwerven van fondsen en subsidies ten behoeve van de uitvoer. • het ter beschikking stellen van uit innovaties ontstane producten en diensten.	**Innovatie** Vanuit de VRT worden diverse innovatieve ontwikkelingen op het gebied van safety en security gefaciliteerd waaronder het verwerven van subsidies ten behoeve van de uitvoer. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de (bij de organisatie van de demonstratie dag in september) opgebouwde contacten op landelijk niveau. Ook hier vindt samenwerking plaats in triple helix verband. Uitgangspunt hierbij is dat de VRT meer als partner optreedt, en niet als trekker. Dit heeft er mede toe bijgedragen dat de VRT in aanmerking is gekomen voor een subsidie van het ministerie van J&V voor het project Next Level.
Risicocommunicatie Het bestuur van de Veiligheidsregio is verantwoordelijk voor de informatievoorziening aan burgers over de rampen en crises en over de maatregelen die het heeft genomen ter voorkoming en bestrijding ervan. Dit ligt in het verlengde van de verantwoordelijk van het bestuur voor het vaststellen van het risicoprofiel.	**Risicocommunicatie** <u>Spoorveiligheid:</u> van september t/m december hebben we in de Twentse gemeenten waar gevaarlijke stoffen over het spoor worden vervoerd de campagne 'Hoe spoort het' uitgevoerd. Onderdeel van de campagne was een serious game. Deze game is door ruim 4000 mensen gespeeld. Daarnaast zijn er bijeenkomsten in een aantal gemeenten georganiseerd en zijn er informatiekaarten uitgedeeld. <u>Risicobewustzijn evenementen:</u> Er is een filmpje gemaakt voor evenementenbezoekers, gericht op het vergroten van het risicobewustzijn van evenementenbezoekers. Het filmpje is 1350 keer bekeken en wordt momenteel gebruikt door meerdere Veiligheidsregio's. <u>Modelaanpak risicocommunicatie Brzo:</u> Er zijn meerdere gesprekken gevoerd met Brzo bedrijven omtrent risicocommunicatie met omwonenden. Er is ook veel landelijke interesse voor het project.

	Door continu te communiceren via website en social media van VRT en van gemeenten, proberen we de informatievoorziening aan inwoners snel en goed te laten verlopen.
Gemeentelijke kolom De commissie Bruinooge heeft een gedragen visie en landelijke prestatie-eisen ontwikkeld voor de gemeentelijke processen Bevolkingszorg. De commissie constateert dat de voorbereiding op de crisisbeheersing en dus ook bevolkingszorg, onvoldoende aansluiten op de huidige samenleving. Betrokkenen zijn zelfredzaam , ze helpen elkaar en de betrokken ambtenaren beschikken over improvisatietalent tijdens een crisis. De adviezen en aanbevelingen van deze commissies willen wij ook in 2017 oppakken.	**Gemeentelijke kolom** Zie voor een toelichting op wat we hier dit jaar voor hebben gedaan de tekst zoals weergegeven bij het onderdeel bevolkingszorg.
Informatievoorziening 1. In stand houden onderhouden en door ontwikkelen infrastructuur. 2. In stand houden onderhouden en door ontwikkelen basisomgeving (servers en randapparatuur). 3. In stand houden onderhouden en door ontwikkelen van de operationele informatievoorziening. 4. Doorontwikkeling gebruik informatie als ondersteuning van de (crisis) organisatie.	**Informatievoorziening** De focus ligt nu op data en informatie op orde, business intelligence en goede informatievoorziening richting maatschappij en burgers (waaronder risico- en crisiscommunicatie). Ontwikkelingen zijn gaande om de beschikbare operationele informatie te verbeteren. Een nieuwe ontwikkeling betreft de informatieveiligheid als gevolg van de nieuwe Wet Bescherming Persoonsgegevens. Er is een werkgroep informatieveiligheid bezig met de implementatie en het creëren van bewustwording in de organisatie.
Kwaliteit Veiligheidsregio's zijn bij wet opgedragen om een systeem van kwaliteitszorg op te zetten en te onderhouden. Met een dergelijk systeem wordt structureel de aandacht gevestigd op verbetering van de primaire en secundaire processen van de organisatie en verbetering van de samenwerking in de veiligheidsketen. Het kwaliteitsdenken in de organisatie krijgt in 2017 meer focus.	**Kwaliteit** In mei 2018 bezoekt een visitatiecommissie de VRT. De commissie van collega's uit andere veiligheidsregio's en een extern lid praat dan met bestuur, directie, medewerkers en samenwerkingspartners van de VRT over de VRT. De focus lag in 2017 op de voorbereidingen op de visitatie. In aanloop naar de visitatie toe kijkt de VRT in de spiegel om te zien hoe het is gesteld met de ontwikkeling van de VRT. Dit doet ze door middel van een zelfevaluatie. Voor de zelfevaluatie zijn in 2017 meerdere gespreksrondes georganiseerd en vragenlijsten uitgezet.
Rampenbestrijdingsplannen Rampenbestrijdingsplannen zijn de operationele plannen waarin de aanpak van concrete rampsituaties voor specifieke inrichtingen is beschreven. Bij amvb worden de categorieën inrichtingen aangewezen waarvoor rampbestrijdingsplannen moeten worden opgesteld. Deze rambestrijdingsplannen worden door het bestuur van de Veiligheidsregio vastgesteld. Aan deze taak zal ook in 2016 uitvoering worden gegeven.	**Rampenbestrijdingsplannen** De VRT heeft op een andere wijze vorm gegeven aan het opstellen van wettelijke verplichte rampbestrijdingsplannen. Doel van het project was de huidige opzet van het rampbestrijdingsplan verder te ontwikkelen tot een nieuw model. Hierbij is rekening gehouden met de opmerkingen vanuit het verleden en de digitale ontsluiting van informatie en de nieuwe manieren van planvorming in de toekomst. Op basis van geldende wet en regelgeving zijn in Twente op dit moment voor onderstaande bedrijven rampbestrijdingsplannen door het bestuur van Veiligheidsregio Twente vastgesteld: - Elementis Specialties Netherlands B.V. - Varo Energy Storage B.V. (voorheen Argos Storage B.V.) - Vivochem B.V.

	- URENCO Nederland B.V. - RbpKKE Lingen - Twente Airport. De volgende coördinatieplannen zijn door het bestuur van Veiligheidsregio Twente vastgesteld: - Coördinatieplan spoorwegen - Coördinatieplan (snel)wegen - Coördinatieplan vaarwegen
Adviseur veiligheid Op basis van art 10 van de Wet Veiligheidsregio's hebben de veiligheidsregio's de belangrijke rol van adviseur op het terrein van fysieke veiligheid gekregen. Deze adviesrol valt in twee delen uiteen. Allereerst is er een wettelijke adviestaak. Deze omvat alle gevallen waarin technische advisering nodig is in het kader van vergunningverlening. In dit kader wordt verwezen o.a. naar het Besluit externe veiligheid inrichtingen. Deze taak is ondergebracht bij de Brandweer. Met de komst van de Veiligheidsregio heeft deze adviestaak een multidisciplinair karakter gekregen. Daarnaast kan de Veiligheidsregio adviezen uitbrengen over onderwerpen waarvan de Veiligheidsregio het wenselijk vindt dat deze aandacht krijgen van de gemeenten en waarbij een eenduidige en uniforme aanpak wenselijk is.	**Adviseur veiligheid** In 2017 hebbende brandweer en GHOR uitvoering gegeven aan de wettelijke adviestaken op het gebied van externe veiligheid.

Als bijlage is de factsheet VRT jaarbericht 2017, met multi feiten en cijfers over 2017, bijgevoegd.
Met de factsheet geven we een samenvatting van onze activiteiten en prestaties over 2017, deels voorzien van aantallen en prestatieindicatoren.

3.3 Programma Brandweer

Portefeuillehouder	**S.W.J.G. Schelberg**
Programmamanager	**S.J.M. Wevers**

Samenvatting
In artikel 25 van de Wet op de Veiligheidsregio's staan de taken van de brandweer als volgt omschreven:

- **Artikel 25:**
  - *1. De door het bestuur van de veiligheidsregio ingestelde brandweer voert in ieder geval de volgende taken uit:*
    - *a. het voorkomen, beperken en bestrijden van brand;*
    - *b. het beperken en bestrijden van gevaar voor mensen en dieren bij ongevallen anders dan bij brand;*
    - *c. het waarschuwen van de bevolking;*
    - *d. het verkennen van gevaarlijke stoffen en het verrichten van ontsmetting;*
    - *e. het adviseren van andere overheden en organisaties op het gebied van de brandpreventie, brandbestrijding en het voorkomen, beperken en bestrijden van ongevallen met gevaarlijke stoffen.*
  - *2. De brandweer voert tevens taken uit bij rampen en crises in het kader van de rampenbestrijding en de crisisbeheersing.*
  - *3. De brandweer staat onder leiding van een commandant.*

Missie en visie
De missie en visie van Brandweer Twente zijn beschreven in het visiedocument 'Brandweer Twente over morgen' (oktober 2011). Minder slachtoffers en minder schade is het streven voor de komende jaren. Dat gebeurt met oog voor efficiënte bedrijfsvoering, acceptabele belasting van brandweermensen en een heldere verantwoordelijkheidsverdeling tussen overheid en maatschappij. Brandweer Twente staat in de toekomst niet meer alleen voor bestrijden (beperken effect). Juist voorkomen en nazorg (verkleinen kans) krijgen meer aandacht. Kennis wordt de basis voor alle activiteiten. De brandweerzorg die Brandweer Twente levert is voor burgers betaalbaar, voor het bestuur uitlegbaar en voor onze medewerkers behapbaar. In 2017 is gewerkt aan het opstellen van een meerjaren agenda voor de periode 2018 – 2023.

Kaderstellende beleidsnota's
- Brandweer Twente over morgen, visie op één brandweer in Twente (oktober 2011)
- Principebesluit één Brandweer Twente
- Organisatieplan Brandweer Twente
- Beleidsplan Veiligheidsregio Twente 2016-2019
- Dekkingsplan brandweer
- Wet Veiligheidsregio's
- Beleidskeuze OMS verificatie en STOOM aanpak

Trends en Ontwikkelingen

1. Omgevingsrecht
Er vinden momenteel diverse ontwikkelingen in het omgevingsrecht plaats, die de brandweer en de Veiligheidsregio raken. Het betreft de introductie van de Omgevingswet, de mogelijke introductie van private kwaliteitsborging in de bouw en de inrichting van regionale uitvoeringsdiensten/omgevingsdiensten (RUD's en ODT). Met name de nieuwe Omgevingswet heeft invloed op de rol van de brandweer t.a.v. brandveiligheid in Nederland en heeft daarbij mogelijk ook invloed op het repressieve optreden van de brandweer.

Ad 1a: Introductie Omgevingswet
De Omgevingswet, die naar verwachting in 2021 in werking treedt, integreert zo'n 26 wetten en verschillende AMvB's op het gebied van een fysiek, gezonde en veilige leefomgeving. Hieronder vallen onderwerpen als: bouwen, milieu, waterbeheer, ruimtelijke ordening, monumentenzorg en natuur. De oude wetten zijn veelal sectoraal opgebouwd. In samenhang gezien en toegepast sluiten deze wetten niet meer aan bij de behoefte van deze tijd. Met de Omgevingswet wil de overheid het wettelijk systeem 'eenvoudig beter' maken. Met de invoering van de omgevingswet worden de betrokken partijen (waaronder de brandweer) verplicht om samen te werken op de verschillende beleidsterreinen op gebied van veiligheid en gezondheid en hierop één integrale afweging te maken. De omgevingswet gaat dus gelden voor bouwen, milieu, evenementen, ruimtelijke plannen (omgevingsplannen) energienota's enzovoort. Dit betekent een andere houding en meer interactie en afstemming dan voorheen.

Ad 1b: Private kwaliteitsborging
De introductie van private kwaliteitsborging betekent - kort samengevat - dat marktpartijen en adviesbureaus een belangrijk deel van de technische Bouwbesluittoets gaan uitvoeren. De Minister voor Wonen en Rijksdienst werkt momenteel aan de beoogde introductie hiervan. Er is geen datum of jaartal genoemd voor de inwerking treding. Inmiddels heeft de tweede kamer ingestemd met de private kwaliteitsborging. Dit betekent dat Brandweer Twente verder gaat met de doorontwikkeling van regelgericht naar risicogericht zowel op het gebied advies als toezicht. Brandveiligheid is immers een samenhangend geheel van gebouw, installaties, gebruik en omgeving. Deze integraliteit zal dan ook samen met bestrijdbaarheid van een incident worden meegewogen in een advies of toezichtstaak.
Brandweer Twente heeft onderzocht hoe zij zich wil positioneren ten aanzien van bovenstaande ontwikkelingen en hoe zij kan bijdragen aan een optimale brandveiligheid in Twente. Deze strategie wordt in de komende jaren verder geïmplementeerd.

Ad 1c: Inrichting regionale uitvoeringsdiensten (RUD's en Brzo-RUD's) of Omgevingsdiensten
In Nederland ontstaat een stelsel van Regionale Uitvoeringsdiensten (RUD's) / omgevingsdiensten dat belast is met uitvoeringstaken op het terrein van het omgevingsrecht. Een RUD, ook wel Omgevingsdienst genoemd, is één loket voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) op het gebied van milieu en mogelijk ook bouwen, natuur en water. Voor de handhaving rondom bedrijven die met gevaarlijke stoffen werken (onder andere BRZO-bedrijven) zijn er zes gespecialiseerde RUD's.
De ontwikkeling inzake de Regionale Uitvoeringsdiensten (zowel inzake de uitvoering van de Wabo als ook van het BRZO) is van invloed op de vormgeving van de advisering door de brandweer. Vanaf 1 januari 2018 moeten alle omgevingsdiensten verplicht als openbaar lichaam zijn ingericht. In Twente is de omgevingsdienst Twente opgericht. Hiervoor is een bedrijfsplan opgesteld, waarin is aangegeven dat de ambtelijke organisatie uiterlijk 1 januari 2019 staat. Brandweer Twente maakt afspraken over advisering en toezicht richting de omgevingsdienst Twente. Brandweer Twente zal in deze een extern kennispunt brandveiligheid zijn en blijven, waardoor de manier van adviseren aan een Omgevingsdienst gelijk is aan de advisering aan een gemeente of provincie.

2. Paraatheid: Opkomsttijden
RemBrand is een onderzoek dat gericht is op het bereiken van minder branden, minder slachtoffers en minder schade. Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat dit alleen in een coproductie tussen verschillende partijen bereikt kan worden. Het huidige wettelijke kader legt te veel focus op opkomsttijden waarvan de onderbouwing ook nog moeilijk te achterhalen blijkt. De eerste fase is in opdracht van het Veiligheidsberaad vervolgd (RemBrand fase 2). De uitkomsten van RemBrand hangen samen met de aankondiging dat de Wet Veiligheidsregio's geëvalueerd wordt. Er wordt onderzocht of gebiedsgerichte opkomsttijden beter passen bij de huidige tijd en risico's. Juist door de verankering van opkomsttijden in wetgeving, kunnen regio's worden aangesproken in geval van geconstateerde afwijkingen.

In navolging op de landelijke ontwikkelingen, is Brandweer Twente in 2016 gestart met het programma Risicogerichte Brandweerzorg 2020. In 2017 is er gewerkt om de landelijke inzichten toe te passen en te vertalen naar de Twentse praktijk.
De achterliggende gedachte hiervan bestaat uit 3 leidende principes:

- Accent verlegd van repressie naar preventie: deze beweging (bekend onder de term 'vlinderdas' of 'voor het vlammetje') is enige jaren geleden ingezet. In een aantal gevallen zal deze nog verder worden doorgevoerd in de komende jaren.
- Risico gestuurde aanpak: de risico's zijn leidend voor het handelen en organiseren. Het betreft hier bijvoorbeeld voorlichting, advisering, toezicht, paraatheid, opleiding, oefenen en preparatie. Afhankelijk van de risico's wordt de verantwoordelijkheid, zowel preventief als repressief, gedeeld tussen brandweer en overige betrokkenen. In feite wordt de risicogerichte aanpak ook toegepast binnen de bedrijfsvoering.
- Twentse aanpak met lokale accenten: waar het mogelijk is wordt (veelal vanuit efficiency) gekozen voor een aanpak op Twentse schaal. De risico's laten dit niet altijd toe. Dan wordt een lokale focus aangebracht om het beoogde veiligheidsniveau te behalen.

Het bestuur is in mei 2017 over dit onderwerp geïnformeerd met een voortgangsmemo en daarmee is er ingestemd met de methodiek van gemotiveerd afwijken, toepassing van variabele voertuigbezetting en de opkomsttijden voor redvoertuigen.
In de Bestuursdag VRT van 4 december 2017 is gesproken over de huisvesting van de VRT. Onderdeel hiervan zijn de brandweerkazernes. Aanleiding hiervoor was onder andere de afspraak uit het principebesluit regionalisering brandweer Twente om tot 2018 niet te kijken naar het aantal, locatie en gebruiksfunctie van brandweerkazernes. Gelet op de noodzaak tot het borgen van de paraatheid en voldoende capaciteit bij opschaling en restdekking bij grote incidenten is in de bijeenkomst afgesproken om in een bestuursvoorstel af te hechten dat 29 brandweerkazernes het uitgangspunt zijn voor de basisbrandweerzorg in Twente.

3. Landelijke onderzoeken repressie
In 2017 zijn er twee landelijke onderzoeken uitgevoerd naar de repressieve organisatie van de regionale brandweren. Het eerste betreft een onderzoek in opdracht van de minister van J&V en wordt uitgevoerd door zijn Inspectie J&V. Dit onderzoek richt zich op de vastgestelde tijdsnormen voor de opkomsttijd, de toepassing van variabele voertuigbezetting, de beschikbaarheid van personeel, de registratie en analyse van gerealiseerde opkomsttijden en de mate waarin het brandweerpersoneel zich veilig voelt bij de uitoefening van het repressieve vak. De rapportage is nog niet gepubliceerd. Verschijningsdatum is naar verwachting in de eerste helft van 2018. Uitkomsten van het inspectierapport vormen de basis voor de actualisatie van het dekkingsplan van Brandweer Twente 2020-2023.
Daarnaast werd in opdracht van het Veiligheidsberaad een belevingsonderzoek uitgevoerd onder het repressieve personeel. Dit werd gedaan aan de hand van een aantal thema's, zoals arbeidsveiligheid, de effecten van de regionalisering, de betrokkenheid van de medewerkers bij ontwikkelingen in het vak en de afstand tussen leiding en werkvloer.
De eerste resultaten uit het belevingsonderzoek zijn in november 2017 gepubliceerd. Om deze resultaten te kunnen duiden zijn er medewerkers bijeenkomsten georganiseerd om samen in gesprek te gaan over de uiteenlopende thema's. De thema's uit het belevingsonderzoek zijn verwerkt in de meerjaren agenda van Brandweer Twente: De Blik veuroet 2018-2023.

4. Meldkamer brandweer
De meldkamer brandweer is op dit moment nog een onderdeel van de meldkamer Twente. Landelijk loopt er een project om de meldkamers te reorganiseren. Er komt één nieuwe landelijke meldkamerorganisatie die verantwoordelijk wordt voor de meldkamers in Nederland. Het aantal locaties van de meldkamers gaat terug van 25 naar 10, waarbij de meldkamer voor de oostelijke regio's in Apeldoorn is voorzien. De meldkamer Oost Nederland moet in Q4 2020 operationeel zijn. Twente is nauw betrokken bij het landelijke en regionale proces.

5. Vrijwilligersbeleid
De vrijwilligers vormen een belangrijk aandeel in de paraatheid van de brandweer en zijn de lokale verbinding naar de samenleving. Met een effectieve uitvoering van de lokale brandweerzorg rukken zij lokaal niet alleen meer uit voor brand en hulpverlening, maar helpen zij burgers ook brand te voorkomen en leren te beperken. Op deze wijze wordt vrijwilligheid in alle taakvelden van de brandweer vertegenwoordigd. Diverse onderzoeken onder de brandweervrijwilligers hebben de tevredenheid van het vrijwilligerswerk aangetoond. Aandachtspunten voor verbetering zijn:

- In te spelen op de (h)erkenning van de vrijwilligers op hun specifieke maatschappelijke positie in de lokale samenlevingen,
- In te spelen op de vervreemding in de organisatieopschaling en;
- Rekening houden met de toenemende belasting thuis, bij de werkgever en in de kazerne.

In Twente wordt gewerkt aan de vrijwilligersagenda, waarbij de landelijke visie wordt ingebed. De werving van nieuwe vrijwilligers is een jaarlijks terugkerende campagne, op basis van het ideale aantal en het personeelsverloop. In 2017 is er een extra wervingscampagne gevoerd om nieuwe vrijwilligers te werven. Daarnaast wordt er ook gezocht naar nieuwe varianten van vrijwilligheid binnen Brandweer Twente.

6. Ontwikkelingen Business Intelligence
Data-analyse wordt binnen Brandweer Twente structureel opgepakt. Het informatie en operationeel centrum vormt het hart van deze activiteiten. Met de verkregen informatie wordt het functioneren achteraf beoordeeld, en worden eveneens afwegingen gemaakt naar de toekomst. Het is een instrument om de kwaliteit, efficiency en effectiviteit als basis voor risicogericht werken. Hiervoor is structureel personele capaciteit nodig.

Gerealiseerd	
Wat willen we bereiken?	**Wat hebben we bereikt?**
1. Algemeen Brandweer Twente is een herkenbare brandweerorganisatie die optreedt als sterke partner zowel in Veiligheidsregio Twente als daarbuiten. De bedrijfssturing is gebaseerd op de resultaten van een gedegen informatiesysteem.	Gerealiseerd, zie hieronder.
2. Brandveiligheid Brandweer Twente werkt aan een optimale (brand-)veiligheid waarin het accent verschuift van bestrijden naar voorkomen, door het zo veel mogelijk structureel voorkomen van	Gerealiseerd, zie hieronder

brandonveilige situaties: 'minder branden, minder slachtoffers en minder schade'. Brandweer Twente heeft als doel een dalende trend in gang te zetten. Ze heeft hiertoe een heldere en significante rol in de ontwikkeling van de infrastructuur en ruimtelijke ordening in de regio. Om burgers en bedrijven bewuster en verstandiger te maken op het gebied van brandveiligheid ontplooit Brandweer Twente diverse activiteiten. Brandweer Twente wil haar medewerkers (beroeps en vrijwillig) breder inzetten voor zowel incidentbestrijding als veiligheidsvoorlichting. Hiermee wordt de brandweer een organisatie die beroeps en vrijwilligers nog meer mogelijkheden biedt om een maatschappelijk relevante bijdrage te leveren.	
3. Repressie Brandweer Twente biedt dagelijks (24/7) adequate brandweer zorg binnen Twente. Brandweer Twente draagt zorg voor een solide organisatie voor crisis- en rampenbestrijding binnen Twente, waarbij de brandweer een deskundig aandeel levert. Verder wil zij als partner in veiligheid zorgen dat alle betrokken partijen ook daadwerkelijk kunnen bijdragen aan meer veiligheid. Concreet wil Brandweer Twente in de komende jaren voortvarend aan de slag gaan met slimme repressie. Hiertoe is een risicodifferentiatie uitgewerkt. Risico's zijn bestuurlijk geaccepteerd en gecommuniceerd. Slimme repressie wordt verder uitgewerkt. Uitgaande van risicodifferentiatie worden variabele voertuigbezetting (bijvoorbeeld light versie voor bepaalde teams) en nieuwe inzettechnologieën toegepast.	Gerealiseerd, zie hieronder
4. Professionalisering Om brandweerzorg op maat te bieden zonder concessies te doen aan de veiligheid van burgers en brandweermensen wordt gewerkt aan de professionalisering van de brandweerorganisatie. Concreet wordt gewerkt aan lerend vermogen, verdeling van specialismen, versterken van (brand)onderzoek en de doorontwikkeling van Troned naar een multidisciplinair veiligheidscentrum: de Twente Safety Campus. Er zijn passende oplossingen voor specialismen, gegevens van brandonderzoek komen periodiek ter beschikking en is er meer ruimte voor de inzet van vrijwilligers vanuit de lokale kazernes. Binnen Brandweer Twente zijn vakbekwaamheid en lerend vermogen een integraal onderdeel van de bedrijfsprocessen. Er is ruimte voor vakmanschap en creativiteit van het individu. Formeel en informeel leren zijn communicerende vaten en in balans. Het oefencentrum Troned, als onderdeel van de Twente Safety Campus, is daarin een belangrijk onderdeel en een satelliet in het landelijke netwerk voor oefenen, onderzoek en innovatie. Er is aandacht voor grensoverschrijdende uitwisselingen en activiteiten.	Gerealiseerd, zie hieronder

Wat doen we ervoor?	Wat hebben we ervoor gedaan?
1. Algemeen a. Brandweer Twente is herkenbaar en zichtbaar in de samenleving. We informeren burgers en bedrijven over onze activiteiten. We zijn vanaf 29 kazernes aanwezig in Twente en zijn bereikbaar voor burgers en bedrijven. b. Brandweer Twente levert een actieve bijdrage aan vakgroepen en samenwerkingsverbanden. c. Brandweer Twente beschikt over een gedegen informatiesysteem voor eigen management, bestuur en burger.	**1. Algemeen** a. Gerealiseerd. Naast fysieke aanwezigheid in de samenleving zijn we ook 24/7 online bereikbaar via onze website en social media. b. Gerealiseerd. c. Gerealiseerd. Informatiegestuurd werken heeft hoge prioriteit binnen Brandweer Twente. Data-analyse ontwikkelt zich naar een structurele plaats in preventieve en repressieve brandweerzorg.
2. Brandveiligheid a. Brandweer Twente is de kennisleverancier en adviseur op het gebied van advies en toezicht op het terrein van fysieke- en brandveiligheid binnen Twente en (als extern kennispunt) t.b.v. de netwerk RUD Twente. b. Brandweer Twente spant zich in om zo veel mogelijk brandonveilige situaties te voorkomen door het geven van adviezen aan gemeente, bedrijven en burgers ten aanzien van brandveiligheid. c. Brandweer Twente voert taken op gebied van Brandveilig Leven uit in de 14 Twentse gemeenten. Diverse activiteiten zijn gericht op het vergroten van de bewustwording bij burgers en bedrijven, waarbij samenwerking wordt gezocht met diverse (externe) partners. Daarbij spannen we ons in om de resultaten - voor zover mogelijk- meetbaar te maken.	**2. Brandveiligheid** a. Gerealiseerd. Brandweer Twente is kennisleverancier op het gebied van advies en toezicht brandveiligheid in Twente. Brandweer Twente adviseert gevraagd (conform afspraken met de gemeenten) en ongevraagd over brandveiligheid in Twente richting gemeenten, burgers en bedrijven. b/c. Gerealiseerd. Brandweer Twente heeft diverse activiteiten, zoals lesprogramma's op basisscholen en in het voortgezet onderwijs, voorlichting na woningbrand, woningchecks, brandveiligheid bij het Keurmerk Veilig Ondernemen, uitgevoerd. Al deze activiteiten zijn gericht op het vergroten van de bewustwording over brandveiligheid bij burgers en bedrijven.
3. Repressie a. Brandweer Twente garandeert de dagelijkse paraatheid vanuit 31 kazernes in Twente. Hierbij voldoen we aan de bestuurlijk vastgestelde opkomsttijden in het dekkingsplan Brandweer Twente. b. Brandweer Twente is voortvarend aan de slag met slimme repressie en verbetert organisch het primaire proces (waaronder variabele voertuigbezetting, arrangementen met vrijwilligers, nieuwe inzettechnologieën). **c.** Brandweer Twente innoveert en heeft haar specialistische taken in (inter)regionale en landelijke samenwerking georganiseerd op basis van risicodifferentiatie.	**3. Repressie** a. De bestuurlijk vastgestelde opkomsttijden worden continu gemonitord en periodiek besproken met het bestuur. Als gevolg van een verandering van de organisatievorm in Almelo (kazernering) is in de loop van 2016 overgegaan naar 29 kazernes (daarbij zijn 3 kazernes samengevoegd tot 1 locatie). b. Gerealiseerd. **c.** Gerealiseerd. Brandweer Twente werkt voortdurend aan innovaties. In 2017 is verder gewerkt aan het verstevigen van het informatiehuis.
4. Professionalisering a. Brandweer Twente doet (brand)onderzoek, analyseert branden door haar eigen brandonderzoeksteam, verzamelt systematisch gegevens over (brand) veiligheid, signaleert trends en deelt resultaten met netwerkpartners, zowel in Twente als in Brandweer NL. b. Door middel van het inrichten van een Kenniscentrum, het vakbekwaamheidsstelsel leertafels en kenniskringen wordt de vakbekwaamheid binnen de organisatie gewaarborgd. Op deze manier zorgen we ervoor dat ons personeel vakbekwaam is en blijft. Er is een oefen(beleids)plan waar uitvoering aan wordt gegeven.	**4. Professionalisering** a. Gerealiseerd. b. Gerealiseerd. In 2017 zijn diverse leertafels en kenniskringen georganiseerd. De evaluatiesystematiek na een incident is geïmplementeerd binnen de VRT. De nieuwe oefencyclus is volgens planning uitgevoerd.

Vrijwilligersbeleid Brandweer Twente is vertaald naar concrete acties (vrijwilligersagenda) en wordt geïmplementeerd in de organisatiestructuur. Brandweer Twente zorgt ervoor dat vrijwilligers goed gefaciliteerd en gemotiveerd hun werk kunnen doen.	Vrijwilligersbeleid is in uitvoering. Vanuit dit project is onder andere de relatie met de hoofdwerkgever onderzocht en is er een belevingsonderzoek onder de vrijwilligers gedaan. Dit project loopt door in 2018 waarbij we in samenwerking met het bestuur, de andere sectoren en onze kazernes invulling willen geven aan initiatieven en verbeteringen die bijdragen aan ondersteunen van vrijwilligheid. Doel is om te komen tot een toekomstbestendig vrijwilligersbeleid.

Indicatoren				
Indicator	**Nr. activiteit**	**Bron**	**Ambitie niveau (2017)**	**Rekening niveau (2017)**
Verbinding met de gemeentes	1a	N.v.t.	Brandweer Twente komt jaarlijks in iedere gemeente 1x langs om de gemeenteraden/-besturen te informeren over haar activiteiten.	Gerealiseerd op aanvraag van gemeenten.
Brandweer levert een bijdrage in de multidisciplinaire vakgroepen.	1b	Visie Brandweer Twente over Morgen	100%	Gerealiseerd
De indicatorenset zoals vastgesteld in de programmabegroting wordt in VRT verband gemonitord.	1c	N.v.t.	Rapportage in BERAP	Gerealiseerd
Productendienstencatalogus (PDC) met afspraken over de werkwijze m.b.t. de thema's advies en controles/ toezicht.	1a,b	N.v.t.	In 2017 ev. worden de afspraken met de gemeentes gemonitord en waar nodig bijgestuurd.	Gerealiseerd
Adviestermijn	2a,b	Visie Brandweer Twente over Morgen	90% van de afgegeven adviezen is binnen de afgesproken en vastgelegde termijn verstrekt. 95% van de afgegeven adviezen voldoen aan de afgesproken en vastgestelde kwaliteitscriteria (PDC)	80% (zie toelichting hieronder *) Gerealiseerd
Toezicht (controles brandveiligheid)	2a,b	Visie Brandweer Twente over Morgen	Ten minste 90% van de afgesproken controles is gerealiseerd. Tevredenheid over de uitgevoerde controles is minimaal voldoende (bepaald i.o.m. gemeente).	75% (zie toelichting hieronder **) Gerealiseerd
Brandveilig leven*	2c	Nvt	Bereik activiteiten BVL: jaarlijks ca. 46.000 mensen.*	In 2017 zijn ca 37.750 mensen direct en 9.500 indirect bereikt met de BVL activiteiten in Twente. Hiervoor zijn ca. 910 activiteiten uitgevoerd. Zie ook toelichting onder deze tabel ***
OMS	2, 3	Nvt	Daling van het aantal loze meldingen van 2100 naar 1900.	De brandweer is 811 keer uitgerukt naar een loos alarm. In 1251 gevallen werd een

				loos alarm door de meldkamer afgehandeld. Per 01-01-2017 is het project Stoom afgerond. De belangrijkste doelstelling “het verminderen van het aantal uitrukken t.o.v. 2011” is ruimschoots gehaald. T.o.v. van 2011 rukt de Brandweer Twente circa 63% minder uit voor loze OMS meldingen.
Basisbrandweerzorg: uitrukken die voldoen aan de normtijd	3a	Dekkingsplan Brandweer Twente	Bij daadwerkelijke uitrukken voldoet BRW Twente in 90% van de gevallen aan de berekende tijd uit het vastgestelde dekkingsplan Brandweer Twente.	In 81% van de daadwerkelijke opkomsttijden voldoet Brandweer Twente aan de norm. Oorzaken: De brandweer rukt sinds medio 2015 veel minder uit naar (veelal loze) automatische brandmeldingen. Dit leidt tot een afname van het aantal uitrukken (Prio 1, automatische meldingen) met circa 60%.
Project Innovatieve incidentbestrijding	3b,c	Nvt	Uitvoering implementatieplan volgens planning	Gerealiseerd. In 2017 is het project afgerond.
Brandonderzoek	4a	Nvt	Naast de reguliere brandonderzoeken wordt: • 100% van de branden met slachtoffers onderzocht • 100% van de woningbranden onderzocht	Gerealiseerd.
Opleiden	4b,c	Visie *Brandweer Twente over Morgen*	Alle repressieve personeel is 100% in het bezit van de voor de functie vereiste diploma of certificaat	Gerealiseerd
Oefenen en bijscholing	4b,c	Visie *Brandweer Twente over Morgen*	In 2017 wordt de vakbekwaamheid bij het repressieve personeel structureel getoetst.	Oefeningen worden geëvalueerd, deels met waarnemers op specifieke taken. Er wordt gewerkt aan vaardigheidstoesten die structureel voor alle taken worden ingezet.

*** Advies:**
90% van de afgegeven adviezen is binnen de afgesproken termijn verstrekt
Van de afgegeven adviezen is 80% binnen de afgesproken termijn verstrekt. De reden dat niet 90% is gerealiseerd is vooraf besproken met de contactpersonen van de bewuste gemeenten. De vertraging komt voort uit onvolledige aanvragen die bij de gemeente zijn ingediend en waarvoor nog aanvullingen moeten worden verstrekt. Deze aanvullingen drukken op de adviestermijn van 10 werkdagen.
**** Toezicht:**
Ten minste 90% van de afgesproken controles is gerealiseerd
Van de geplande controles is 75% gerealiseerd. Reden dat ten minste 90% niet gerealiseerd is met name terug te voeren op het volgende:

- Algemeen toegenomen vraag ten aanzien van ad-hoc controles, evenementencontroles en langdurige trajecten;
- Toename hercontroles en controles in de realisatiefase;
- Personele omstandigheden zoals vacatureruimte en (langdurig) ziekte van medewerkers.

Tevredenheid over de uitgevoerde adviezen en controles is minimaal voldoende (bepaald i.o.m. gemeente):
Elk kwartaal vindt er periodiek overleg plaats tussen teamleiders Advies en Toezicht & Objectinformatie met de afdelingshoofden Vergunningen en Handhaving van de Twentse gemeenten. Deze overleggen staan met name in het teken van de samenwerking, ontwikkelingen en kwaliteit en voortgang van werkzaamheden. Daar waar er aandachtspunten zijn (zowel tav kwaliteit, samenwerking als voortgang) worden deze casussen besproken, om zodoende ook te kunnen kijken of aanpassing van werkwijze, afspraken etc. noodzakelijk dan wel gewenst is. Algemene conclusie hieruit is dat de samenwerking goed verloopt en men tevreden is over uitvoering van de advies- en toezichtstaken. Dit komt ook terug uit de bestuurlijke overleggen tussen bestuur en accountmanagers van Brandweer Twente.

***** Brandveiligheid:**
De genoemde aantallen betreffen burgers die direct bereikt zijn door een BVL activiteit (bijv/ leerlingen op scholen) en burgers die indirect in contact zijn gekomen met een BVL activiteit (bijv. de ouders van de leerlingen die deelnemen aan een BVL activiteit). Het aantal bereikte burgers is lager dan geambieerd. Dit zit in het aantal bereikte mensen in het Lesprogramma Basisonderwijs. Er heeft een focusverschuiving plaats gevonden van het lesprogramma Billy op de basisscholen naar bezoek aan de Risk Factory. Het aantal bereikte mensen (leerlingen en ouders) is hierdoor kleiner, maar de effectiviteit groter. Er wordt gewerkt aan een programma waarin beide onderdelen op elkaar aansluiten en ingezet worden.

Met inbegrip van social media is het beoogde bereik wel ruimschoots behaald. Het bereik via social media laat zich minder goed kwantificeren.

3.3.1 Twente Safety Campus[1]

De doorontwikkeling van TSC heeft zich doorgezet. Nieuwe kansen worden onderzocht en waar mogelijk opgepakt.

- Drones en testen met Lithium-Ion batterijen zijn hier een goed voorbeeld van, waarbij TSC de vragen op gebied van (brand)veiligheid probeert om te zetten in activiteiten op de campus.
- Troned heeft in 2017 7.500 first responders getrained en/of opgeleid. De bezettingsgraad is hiermee 50% en er wordt gestreefd naar groei.
- Het Safety field Lab heeft 30 testen uitgevoerd en een locatie geboden voor een praktijkexamen van 175 studenten. Er is opdracht gegeven voor een onderzoek om de testactiviteiten uit te breiden en bedrijfsmatig op te zetten.
- De Risk Factory heeft 5.500 leerlingen ontvangen en veiligheid laten beleven; zij beoordeelden hun bezoek met een 8,6. Een start is gemaakt met de ontwikkeling van scenario's voor een tweede doelgroep, de senioren. Daarnaast hebben verschillende belangstellenden de Risk Factory bezocht om kennis te nemen van de manier van werken.
- Het overleg met de portefeuillehouder TSC is geïntensiveerd, om gezamenlijk te kunnen optrekken in de kansen en dilemma's.

[1] Twente Safety Campus opereert programma-overstijgend. Omdat de brandweerkolom het grootste aandeel heeft in de activiteiten is TSC onder dit programma verantwoord.

3.4 Programma GHOR

Portefeuillehouder	**T.J. Schouten**
Programmamanager	**S. Dinsbach**

Missie en visie

1. GHOR Twente is de verbindende schakel tussen de zorginstellingen in de regio en de organisatie voor rampenbestrijding en crisisbeheersing. De GHOR is een netwerkorganisatie die contacten onderhoudt en waar nodig schriftelijke afspraken maakt met de ketenpartners in de "witte kolom" die een rol hebben in de opgeschaalde geneeskundige hulpverlening. De rol van de GHOR is niet alleen zichtbaar tijdens crisissituaties, maar strekt zich uit over de gehele veiligheidsketen: van risicobeheersing tot nazorg.
2. De GHOR zorgt voor leiding en coördinatie bij crises en rampen of dreiging hiervan. Het personeel dat hiervoor wordt ingezet is opgeleid en getraind. De GHOR is een betrouwbare partner in de Veiligheidsregio en werkt nauw samen met de hulpdiensten, gemeenten en andere betrokken partijen om bij te dragen aan een veilige leefomgeving voor de burgers in Twente.

Met als visie: Iedereen is tot op zekere hoogte zelf verantwoordelijk voor een veilig en gezond leven. Dat geldt voor individuele personen en voor (overheids-) organisaties. Daarom zorgen we samen voor veiligheid, burger én overheid.

Kaderstellende beleidsnota's

- Visiedocument Veiligheidsregio Twente
- Organisatieplan VRT
- Regionaal risicoprofiel en beleidsplan VRT
- Regionaal crisisplan VRT
- Actieplan GHOR Twente 2016

Trends en Ontwikkelingen
Zelfredzaamheid en informatie gestuurde GHOR Een belangrijke trend en ontwikkeling is dat de burgers langer thuis blijven wonen. Hierdoor verspreiden zich ook de risico's voor minderzelfredzame burgers. Bij rampen/crisis zijn deze mensen niet meer in beeld. Het is dus zaak om de minderzelfredzame burgers beter in beeld te krijgen. Hiervoor zal gebruik moeten worden gemaakt van big data. Voor de advisering en operationele crisisorganisatie, met name bij de grootschalig inzetten is een informatie gestuurde GHOR noodzakelijk. **HKZ Certificering** GHOR Twente is sinds een HKZ gecertificeerde organisatie geweest. Echter de laatste 3-4 jaar werden de opbrengsten van de externe audit minder. GHOR Twente heeft haar beleid en processen op orde en binnen de huidige setting van normen en invulling van kwaliteit zijn er weinig stappen tot verbetering te maken of is er winst te behalen binnen de bestaande HKZ-normen. Daarnaast is er geen wettelijke basis voor certificering of is het een verzoek van de ketenpartners om gecertificeerd te zijn. In 2017 heeft GHOR Twente daarom besloten het HKZ-certificaat niet meer te vernieuwen. Dit betekent dat wij per 10 maart 2017 geen gecertificeerde organisatie meer zijn en het HKZ logo niet meer mogen voeren.

Gerealiseerd	
Wat willen we bereiken?	**Wat hebben we bereikt?**
De GHOR heeft als opdracht het coördineren van de geneeskundige hulpverlening bij rampen en crises, oftewel de witte kolom. Deze crisissituaties kunnen uiteenlopen van bijvoorbeeld een grootschalige stroomuitval tot een ongeval of ramp met een groot aantal slachtoffers. Verder heeft de GHOR als taak ondersteuning te bieden en coördinatie te verzorgen bij de voorbereiding van partijen op rampen en crises. Met uiteindelijk als doel dat slachtoffers onder alle omstandigheden verantwoorde zorg wordt geboden door een samenhangende zorgketen. Een zorgketen waarbij ook sprake is van nauwe samenwerking met andere hulpdiensten. De GHOR adviseert daartoe de zorgsector over de wijze van voorbereiding. De GHOR adviseert ook andere overheden en organisaties op dit gebied.	Wat we wilden bereiken hebben we in 2017 bereikt dit is uitgebreid te lezen in het onderdeel 'wat hebben we ervoor gedaan?'. Daarnaast heeft in 2017 een beleid twee daagse GHOR Twente plaats gevonden. Tijdens deze dagen is gekeken naar de GHOR-organisatie en naar haar omgeving met als resultaat: • Jaarplan GHOR op een A4-tje • De GHOR Waarden zijn bepaald • Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn besproken en vastgelegd • Het Productenboek GHOR is vastgesteld • Het verbeterbord GHOR is geïntroduceerd. Deze resultaten dragen bij aan de rol die GHOR Twente heeft als de enige onafhankelijke, verbindende schakel tussen zorg en veiligheid met de focus op eigenverantwoordelijkheid van haar partners.

Wat doen we ervoor?	Wat hebben we ervoor gedaan?
1. Innovatie als uitgangspunt van ons denken en doen a. SCC : het verbinden van onze geneeskundige partners en ze voorbereiden op crisis.	**1. Innovatie als uitgangspunt van ons denken en doen** a. In 2017 is de locatie SCC Zuidkamp afgestoten. De activiteiten worden nu georganiseerd vanuit verschillende locatie afhankelijk van de invulling van het programma (zie ook 4c).
2. Goede informatievoorziening a. Investeren in een goede informatievoorziening koud en warm. b. HIN piket verder vormgeven. c. LCMS en LCMS gz door ontwikkelen wat betreft de kennis en vaardigheden binnen de GHOR haar ketenpartners. d. LiveOp ontwikkelen voor geneeskundig en uitrollen. e. Participeren in de werkgroep informatiemanagement.	**2. Goede informatievoorziening** a. GHOR Twente heeft in 2017 een goede positie gekregen in het multidisciplinaire domein van Informatiemanagement. Op landelijk niveau heeft GHOR Twente haar rol gepakt met de functie van secretaris in het landelijk netwerk netcentrisch werken. De eerste beweging van informatie naar intelligence is gemaakt. Deze zal verder doorgezet worden in 2018. b. Het HIN piket is compleet in bezetting. Functionarissen zijn opgeleid, getraind en geoefend. Daarnaast is geïnvesteerd in de samenwerking met de informatiecoördinatoren van onze witte ketenpartners en de samenwerking met de Algemeen Commandant. c. Voor de GHOR is LCMS in 2017 ingebed in de crisisorganisatie en in de witte keten. Functionarissen zijn opgeleid, getraind en geoefend. d. Eind 2017 is de LiveOp uitgerold voor de GHOR. In 2018 wordt de LiveOp doorontwikkeld. e. In 2017 heeft de GHOR geparticipeerd in het Multidisciplinaire Overleg Operationele informatievoorziening (MOOI).
3. Anticiperen op en faciliteren van ontwikkelingen in de samenleving a. Anticiperen in de werkgroep omgevingswet en vergunning. b. Het project veilig wonen. c. Participeren in de doorontwikkeling van de Risk factory. d. Actief meedenken en uitvoeren/ voor bereiden van terrorisme gevolg bestrijding. e. Adviseren bij evenementen. f. Meedenken met ziekte en antibioticaresistentie bij de GGD en Acute Zorgeuregio. g. Jodiumprofylaxe volgen.	**3. Anticiperen op en faciliteren van ontwikkelingen in de samenleving** a. GHOR Twente heeft in 2017 deelgenomen aan zowel de projectgroep als de werkgroep werkprocessen van het Project Impactanalyse invoering Omgevingswet. GHOR Twente heeft tevens deelgenomen aan het Landelijk netwerk GHOR Risicobeheersing. b. In 2017 heeft de Veiligheidsdirectie besloten het project Zelfredzaamheid te starten en is het project Veilig wonen hierin geïntegreerd. Vanuit de GHOR is initiatief genomen om met diverse partners (waaronder de Twentse zorgacademie) een programma voor gemeenten op te zetten rond Veilig en gezond wonen, in nauwe samenhang met het project Zelfredzaamheid. Dit programma zal naar verwachting in 2018-2019 gaan draaien. c. In 2017 heeft GHOR Twente deelgenomen aan het Risk Factory overleg en het scenario 'Valveiligheid' uitgewerkt. d. GHOR Twente heeft in 2017 de planvorming multi omtrent TGB mede ontwikkelt. Deze planvorming wordt in 2018 verder uitgewerkt. De planvorming TGB die er nu ligt is met name bestemd voor het operationele niveau. Ten aanzien van TGB heeft GHOR Twente een brainstorm binnen de witte keten georganiseerd. Tijdens de brainstorm is gesproken over de gevolgen van TGB binnen de witte keten.

	Bijvoorbeeld hoe om te gaan met een continue dreiging, wat doet angst met je en is de beveiliging op orde? In 2018 krijgt de brainstorm een vervolg in een table top sessie. e. Op 37 evenementen is multidisciplinair geadviseerd. Op 33 evenementen heeft de GHOR monodisciplinair geadviseerd. Binnen evenementenadvisering heeft In 2017 een pilot rondom doorverwijzen slachtoffers naar de huisartsenpost plaatsgevonden. Daarnaast is medio 2017 een proef gestart met de aanwezigheid van een OVD-G bij een aantal C-evenementen. Deze proef loopt in 2018 door. f. In 2017 hebben geen activiteiten m.b.t. Antibioticaresistentie plaatsgevonden. In samenspraak met GGD Twente is planvorming geschreven omtrent de opschaling bij infectieziekten. g. GHOR Twente heeft deelgenomen aan de landelijk werkgroep jodiumprofylaxe met als ontwikkelpunten: predistributie 100 km zone; predistributie groepslocaties en nooddistributieplan.
4. Een op de samenleving afgestemde crisisorganisatie a. Risico en crisiscommunicatie, via VRT, de verbinding maken. Opvoeden OVDG, voeden informatie bij communicatie woordvoering. b. Repressieve GHOR en doorontwikkeling crisisorganisatie. c. OTO GHOR en multi participeren en uitvoeren. d. Evaluatie en lerende organisatie zowel mono als multidisciplinair.	**4. Een op de samenleving afgestemde crisisorganisatie** a. <u>Crisiscommunicatie:</u> Hiervoor is een bijdrage geleverd aan de 14 systeemoefeningen van de crisisorganisatie in de Twentse gemeenten, waarvan 1 systeemtest. Naast de multidisciplinaire oefeningen zijn er ook verschillende monodisciplinaire oefeningen geweest zoals de GGB oefening. <u>Risicocommunicatie:</u> Op het gebied van risicocommunicatie levert de GHOR een actieve bijdrage aan het project Veilig wonen als onderdeel van het project Zelfredzaamheid. Daarnaast speelde de GHOR afgelopen jaar een belangrijke rol in de distributie van jodiumtabletten in de 100km-zone. b. 1 februari 2017 is de doorontwikkeling van de crisisorganisatie VRT van start gegaan. GHOR Twente heeft zich hierop voorbereid door informatiesessies voor de repressieve functionarissen te organiseren. Daarnaast is het stuk ‘de repressieve GHOR-organisatie’ opgeleverd en is de planvorming aangepast aan de nieuwe crisisorganisatie Onder andere zijn alle scenario’s in rampbestrijdingsplannen teruggezet naar GRIP 1. c. In 2017 is het OTO-beleidsplan en het OTO-jaarprogramma ontwikkeld en uitgevoerd. Op basis hiervan zijn de volgende activiteiten uitgevoerd. - 3 OvD-G en in opleiding bij het IFV - 4 deelnemers opleiding basisstof GHOR - 4 OvD-G deelnemers bijscholing gevaarlijke stoffen bij het IFV - 1 OvD-G deelnemer bijscholing TGB bij het IFV - 21 OvD-G deelnemers Bovenregionale OvD-G-dagen

	- 21 OvD-G deelnemers 1ste auto training GGB/CBRN - 8 deelnemers bovenregionale DPG/ACgz dag - 12 deelnemers samenwerkingsoefening ACgz/HIN/staf - 24 deelnemers samenwerkingsoefening ACgz/HIN/OvD-G - 5 table top sessies bij ketenpartners met deelname ACgz en HINgz - 23 deelnemers opfrissessies crisismanagement - 36 deelnemers verticale training - 3 GGB-oefeningen met deelname van in totaal 6 deelnemende OvD-G-en <u>Multi</u> - 14 systeemoefeningen met deelname van de OvD-G, ACgz, HINgz en DPG - 6 deelnemers expertsessie informatiemanagement - 17 deelnemers multi OvD/AC dag - 21 deelnemers workshop slachtofferinformatie - 3 deelnemers multidisciplinaire basisopleiding - 1 deelnemer TGB-pilot d. In 2017 is het beleid 'GHOR Twente, een lerende crisisorganisatie' ontwikkeld. In 2017 zijn er 8 GRIP-incidenten geweest. Deze zijn door het multidisciplinaire team; de kenniskring geëvalueerd. GHOR Twente maakt hier deel van uit. Naast deze multi-evaluatie evalueert GHOR Twente alle monodisciplinaire inzetten op maat.
5. Samenwerking zoeken en intensiveren a. Partners van zorgcontinuïteit in hun kracht zetten. b. Convenanten herzien. c. Communiceren en informeren van partners, zichtbaarheid van de GHOR. d. Ketenpartners meer betrekken, niet alleen bestuur maar ook tussenmanagementlaag en werkvloer, ook operationeel informatiemanagers, crisis coördinatoren. e. Positiebepaling GGD en ROAZ (baze) via communicatie verbeteren. f. Positie GHOR tov andere hulpdiensten, in vakgroepen en werkgroepen. g. Samenwerking Oost 5. h. Participeren in grensoverschrijdende samenwerking met de Acute zorg Euregio.	**5. Samenwerking zoeken en intensiveren** a. In 2017 zijn Twentse zorgorganisaties bezocht waar nieuwe medewerkers zorgcontinuïteit in hun portefeuille hebben. Deze zijn wegwijs gemaakt in de crisis en rampenbestrijding. Ook zijn in dit kader een CoPI-bak training en een crisismanagement training uitgevoerd. Daarnaast zijn 2 kennismiddagen georganiseerd voor de Twentse zorgorganisaties, 1 in het voorjaar en 1 in het najaar met het thema Agressie en geweld in de zorg. b. De samenwerkingsovereenkomsten van zowel de GGD als de huisartsen zijn in 2017 geactualiseerd en opnieuw ondertekend. c. Net als voorgaande jaren zijn er 4 edities van het magazine 112 Netwerk verschenen. Dit magazine is gericht op organisaties in de acute zorg in Twente en de Achterhoek. In 2017 is een nieuwe landelijke film over de GHOR ontwikkeld in overleg met alle regionale GHOR-organisaties. Hierin wordt duidelijk uitgelegd wat de GHOR doet. Zowel bij interne als bij externe netwerkbijeenkomsten zijn collega's van de GHOR aanwezig geweest of hebben een bijdrage in bijvoorbeeld de vorm van een presentatie geleverd. Voorbeelden zijn bijeenkomsten over terrorismegevolgbestrijding, visitatie en slachtofferinformatie en -communicatie. Samen met de GGD zijn er nieuwe folders ontwikkeld voor advisering bij evenementen.

	d. In het najaar 2017 zijn met verschillende witte ketenpartners table-top sessies georganiseerd. Deze waren bedoeld om het samenwerkingsproces tijdens crises uit te diepen. Hierbij is een toelichting gegeven op elkaars crisisstructuur en gekeken naar wie op welk moment met wie contacten heeft. In 2017 heeft GHOR Twente afstemming en samenwerking gezicht op het gebeid van OTO met acute en publieke ketenpartners. e. Drie maandelijks vindt er een overleg plaats tussen GHOR Twente en BAZE. GHOR Twente is voorzitter van de expertgroep crisisbeheersing van BAZE. Daarnaast sluit de DPG aan bij het ROAZ. In de bovengenoemde overlegvormen heeft GHOR Twente haar positie bepaald en vormgegeven t.o.v. GGD en ROAZ(BAZE). f. In 2017 heeft de GHOR geparticipeerd in: - Multidisciplinaire Overleg Operationele informatievoorziening (MOOI). - Overleggen m.b.t., evenementenadvisering. - WP4 voor het project PREpare, deelname in de voorbereiding en in de uitvoering van systeemoefeningen. - WP 5 voorzitter en trekker werkgroep communicatie strategie - Vakgroep Risicobeheersing, - Project Zelfredzaamheid, - Project Impactanalyse, - Samenwerking advisering met GGD, - Werkgroep kernongevallenbestrijding - Kwaliteit Oost 5 - Multidisciplinaire werkgroep operationele ondersteuning. - Multidisciplinaire werkgroep slachtofferinformatie - Deelname kenniskring VRT - OTO Oost 5 g. In 2017 is samengewerkt op het gebied van informatiemanagement met Oost 3 (VRT, VNOG en VRIJ) en hebben wij ons als GHOR Twente landelijk gepositioneerd. GHOR Twente is trekker van het Oost 5 evenementenoverleg GHOR. In 2017 is de samenwerking op het gebied van kwaliteit opnieuw gestart. GHOR Twente hiervan de trekker. In 2017 zijn met Oost 5 OTO, drie bovenregionale OvD-G-dagen georganiseerd en een Training DPG's en ACgz - en Oost 5. Daarnaast is In 2017 onderzocht welke opleidingen in gezamenlijkheid kunnen worden opgepakt. h. **Project Prepare:** In 2017 is een inhaalslag gemaakt voor WP5 'communicatiestrategie". Hiervoor is opnieuw een werkgroep in het leven geroepen. De werkgroep heeft drie flowcharts afgeleverd voor de meldkamer, de algemeen commandant GZ en de OVD-G m.b.t. de aanvraag van geneeskundige bijstand tussen Nederland en Duitsland. De implementatie van de flowcharts wordt in 2018 geborgd door een implementatieplan binnen de beide meldkamers, VRT, VNOG en VRIJ. In maart 2018 wordt het Prepare project afgerond met een congres. Voor

	WP4 hebben in 2017 twee oefeningen plaatsgevonden. GHOR Twente heeft deze mede ontwikkeld en uitgevoerd. De flowchart meldkamer maakte deel uit van een van de oefeningen.

Indicatoren				
Indicator	**Nr. activiteit**	**Bron**	**Ambitie niveau (2017)**	**Rekening niveau (2017)**
Advisering GHOR bij C-evenementen	1	Aristoteles	100%	100%
GHOR sleutelfuncties zijn bemenst	2	Besluit personeel Veiligheidsregio's Regionaal crisisplan	100%	100%
90 % voldoet aan de wettelijke opkomsttijden	2	Aristoteles	90%	90%
Alle sleutelfunctionarissen zijn minimaal 1x per jaar in hun functie beoefend	3	Aristoteles	85%	100%
GHOR sleutel functionarissen zijn gediplomeerd	3	Aristoteles	100%	100%
Het materieel is tijdig ter plaatse bij alarmering	4	Aristoteles	100%	0% per januari 2016 is dit een taak van Ambulance oost
85% van de actiepunten uit incidentevaluaties zijn binnen 3 maanden uitgevoerd.	5	Aristoteles	90%	90%
GHOR Twente is HKZ gecertificeerd	6	Verslag externe auditor	gecertificeerd	Niet gecertificeerd
Schriftelijke afspraken met ketenpartners witte kolom	7	Aristoteles	100%	100%

3.5 Programma Gemeenten

Portefeuillehouder	**T.J. Schouten**
Programmamanager	**Jan Eshuis - H.G.W. Meuleman**

Samenvatting
De Wet Veiligheidsregio's stelt de gemeentelijke kolom verantwoordelijk voor de coördinatie van de uitvoering van de bevolkingszorg. Binnen deze kolom is de coördinerend gemeentesecretaris belast met de coördinatie van de maatregelen en voorzieningen die de gemeenten treffen voor crisisbeheersing en bevolkingszorg. De uitvoering van de taken worden gedaan door de Twentse Ambtenaren Openbare Veiligheid (AOV) en het veiligheidsbureau, in samenwerking met het team bevolkingszorg en externe partners.

Missie en visie
De visie van de gemeentelijke kolom sluit aan bij de visie van de VRT en de landelijke visie 'Bevolkingszorg op Orde (BZOO): tijdens een crisis of een ramp moeten gemeenten het principe loslaten dat zij in elk opzicht voor alle getroffenen moeten zorgen. Zelfredzame burgers moeten in staat worden gesteld om hun eigen weg te gaan en wanneer dat nodig is, moeten zij daarin gefaciliteerd en gestimuleerd worden. Dit betekent dat Bevolkingszorg zich meer moet richten op het helpen van diegenen die verminderd dan wel niet zelfredzaam zijn.

Hierbij moet spontane hulp uit de samenleving door burgers te laten helpen én hun specialistisch hulpaanbod daar waar mogelijk geaccepteerd (en waar mogelijk gestimuleerd en gefaciliteerd) worden. Zeker zolang de hulpverleningsdiensten nog niet volledig zijn opgeschaald. In het geval de overheid toch bevolkingszorg moet leveren die niet specifiek is voorbereid, wordt deze zorg op basis van veerkracht en improvisatie geleverd.

Kaderstellende beleidsnota's
- Herziende Regionaal crisisplan 2017-2020
- Handreiking Maatschappelijk onrust
- Regionaal beleidsplan 2016-2019
- Organisatieplan 'inrichting gemeentelijke kolom'
- Bevolkingszorg op orde in Twente

Trends en Ontwikkelingen

1. Bevorderen zelfredzaamheid burgers en improvisatievermogen gemeenten
In de notitie BZOO staat dat de processen bevolkingszorg zich meer moeten gaan richten op de behoefte van de burgers. Bij de uitvoering van de processen bevolkingszorg dient in grote mate vertrouwd te worden op de zelfredzaamheid van getroffenen en de zelfredzamen voornamelijk te faciliteren en te stimuleren. Bevorderen zelfredzaamheid burgers en het improvisatievermogen gemeenten is een trend voor de komende jaren. De werkwijze is pas succesvol als uitvoerders de aanleiding van de nieuwe werkwijze herkennen.

2. Maatschappelijk onrust binnen het sociale domein
Het verbinden van zorg en veiligheid is sinds de decentralisaties van de Jeugdwet, de WMO 2015 en de Participatiewet begin 2015, een belangrijk thema. De gemeenten hebben nieuwe verantwoordelijkheden gekregen voor calamiteiten en incidenten rond de hulp en zorg in het sociaal domein. Dit maakt dat bij calamiteiten en incidenten in het sociaal domein de directe betrokkenheid en aanspreekbaarheid van de gemeente groter is. Deze ontwikkelingen hebben het noodzakelijk gemaakt om een integrale werkwijze af te spreken. Deze afspraken staan geformuleerd in de geactualiseerde handreiking Maatschappelijk Onrust. Implementatie van de afspraken moeten er voor zorgen dat de vakgebieden zorg en veiligheid bij een (dreiging van) maatschappelijke impact succesvol met elkaar samenwerken.

3. Vluchtelingenopvang en maatschappelijke impact
In 2015 zijn de Twentse gemeenten in samenwerking met de VRT bezig geweest met het organiseren van crisisnoodopvang vanwege de onverwachte hoge instroom van vluchtelingen naar Nederland. Hierbij heeft de VRT een coördinerende rol. Hoe de vluchtelingen stroom naar Nederland zich gaat ontwikkelen en wat de maatschappelijk impact gaat worden, is nog onduidelijk. De verwachting is wel dat de vluchtelingenproblematiek grote impact gaat hebben op de perceptie en het veiligheidsgevoel van de burgers. Voor de Veiligheidsregio's en de gemeenten is dit de komende jaren een belangrijk thema waar de VRT, samen met de gemeenten, zich goed op wil prepareren.

Gerealiseerd	
Wat willen we bereiken?	**Wat hebben we bereikt?**
1. Uitdragen van de visie van BZOO in Twente aan (externe) crisispartners. 2. Het opleiden en oefenen van het team bevolkingszorg op basis van deze visie. 3. Zorgdragen voor een goede verbinding tussen de vakgebieden van zorg en veiligheid. 4. Het opleiden en oefenen van het team bevolkingszorg op basis van de handreiking Maatschappelijk onrust. 5. Prepareren van de crisisorganisatie op de (mogelijke) maatschappelijke impact van de hoge stroom vluchtelingen.	Gerealiseerd, zie hieronder

Wat doen we ervoor?	**Wat hebben we ervoor gedaan?**
De gemeentelijke kolom, bestaande uit het veiligheidsbureau, de Twentse AOV's en het team Bevolkingszorg, geeft uitvoering aan het jaarplan Bevolkingszorg 2017. Hier staan alle activiteiten, zowel projectmatig als beheersmatig, benoemd die gerelateerd zijn aan de visie en de doelstellingen.	Er is uitvoering gegeven aan het jaarplan Bevolkingszorg 2017. De voornaamste taken zijn afgerond: - implementatie handreiking maatschappelijke onrust en trainingen sociale calamiteiten. - OTO-activiteiten, mede naar aanleiding van de overgang naar de nieuwe crisisorganisatie per 1 februari 2017. - Check in alle gemeentehuizen op de vereiste faciliteiten voor de regionale crisisorganisatie. In 2017 zijn er verschillende OTO-activiteiten voor Bevolkingszorg geweest: - kick-off Bevolkingszorg en Crisiscommunicatie ihkv nieuwe crisisorganisatie - 4 trainingen voor het crisistelefoonteam - 3 mono kolomoefeningen - 14 systeemoefeningen; deelname vanuit BZ door AC, OvD en HIN - 3 LCMS trainingen - 3 bijeenkomsten Preparatie Nafase - 1 bijeenkomst Bestuursondersteuning - 3 bijeenkomsten Facilitair - 2 bijeenkomsten Publieke Zorg - 3 bijeenkomsten Omgevingszorg - 2 Crisistafels voor alle Hoofden Bevolkingszorg - Workshop Slachtofferinformatie

Indicatoren				
Indicator	**Nr. activiteit**	**Bron**	**Ambitie niveau (2017)**	**Rekening niveau (2017)**
>80 % van de taken van het jaarplan zijn uitgevoerd door de gemeentelijke kolom	1	Jaarplan 2017	80%	80%
>80 % van de sleutelfunctionarissen, AC BZ, OVD BZ, HIN en teamleiders, bevolkingszorg zijn opgeleid en geoefend	2	Jaarplan 2017	>90%	- Ovd -BZ: 100 % - AC-BZ: 100 % - Hoofden: rond 80% - HIN:100% - Hoofden PZ: 100% - Hoofden OL: 80% - Hoofden PN: 100% - Hoofden FO: 85% - Hoofden BO: 100% - Hoofden MB: 80% - Hoofden RB: 100% - Hoofden BB: 100%

>70 % van de teamleden bevolkingszorg zijn opgeleid en geoefend	3	Jaarplan 2017	>70%	Bij nader inzien heeft deze indicator geen relevantie bij het uitvoeren van opdrachten door teamleden.

Wat heeft het gekost?

3.6 Overzicht van baten en lasten

	Realisatie Begrotingsjaar	Raming Begrotingsjaar na wijziging	Raming Begrotingsjaar voor wijziging
Baten	12.588.629	7.948.167	7.948.167
Lasten	52.822.970	49.252.395	49.252.395
Saldo exclusief mutaties reserves	**40.234.342**	**41.304.228**	**41.304.228**
Toevoeging/onttrekking aan reserve	557.964		
Saldo inclusief mutaties reserves	**40.792.306**	**41.304.228**	**41.304.228**

3.7 Algemene dekkingsmiddelen

Gemeentelijke bijdrage

	Realisatie Begrotingsjaar	Raming Begrotingsjaar na wijziging	Raming Begrotingsjaar voor wijziging
Baten	40.234.342	41.304.228	41.304.228
Lasten			
Saldo exclusief mutaties reserves	**40.234.342**	**41.304.228**	**41.304.228**
Toevoeging/onttrekking aan reserve	557.964		
Saldo inclusief mutaties reserves	**40.792.306**	**41.304.228**	**41.304.228**

4 Paragrafen

4.1 Inleiding

De paragrafen bevatten belangrijke informatie voor het verkrijgen van inzicht in de financiële positie van Veiligheidsregio Twente op korte en lange termijn. Dit inzicht is belangrijk, omdat de behandelde onderwerpen grote financiële gevolgen kunnen hebben en daardoor de realisatie van de programma's kunnen beïnvloeden.

In de paragrafen wordt verantwoording afgelegd over de uitvoering van beleidsvoornemens van beheersmatige aspecten, zoals vastgelegd in de programmabegroting 2017. Hierbij is tevens rekening gehouden met actuele ontwikkelingen. In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de volgende paragrafen behandeld:

- Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
- Onderhoud kapitaalgoederen;
- Bedrijfsvoering;
- Verbonden partijen;
- Financiering;
- Rechtmatigheid.

4.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Deze paragraaf omvat zowel de weerstandscapaciteit als een inschatting van risico's die daarmee moeten worden afgedekt. Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de weerstandscapaciteit en alle risico's waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen. Al afgedekte risico's hebben geen invloed op het weerstandsvermogen. Hieruit volgt dat het weerstandsvermogen bestaat uit alle middelen en mogelijkheden om niet-begrote kosten te dekken. Dat laat ook zien hoe robuust de begroting van de VRT wel of niet is.

Technisch gesproken geeft het weerstandsvermogen de relatie weer tussen:

a. De middelen en mogelijkheden waarover VRT beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken (de weerstandscapaciteit);
b. Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Schematisch:

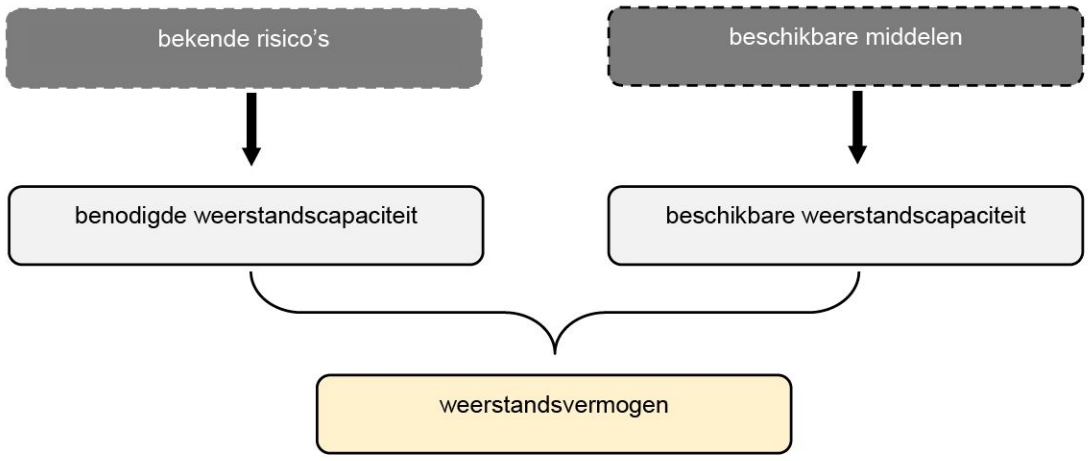

In 2014 is het beleidskader risicomanagement / weerstandsvermogen vastgesteld. Het beleidskader is in samenspraak met specialisten vanuit gemeenten uitgewerkt. Het cyclische karakter ervan maakt het mogelijk om de systematiek onderdeel te laten zijn van de P&C-cyclus. Het beleidskader geeft aan wat als beschikbare weerstandscapaciteit kan worden gerekend en hoe, op basis van de risico's, de benodigde weerstandscapaciteit wordt berekend.

4.2.1 incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit bestaat in beginsel uit algemene middelen die als buffer dienen voor de opvang van onvoorziene incidentele kosten. Voor de VRT geldt dat vanwege de hybride financieringsstructuur de middelen afkomstig kunnen zijn van zowel de gemeenten als het Rijk.

Gemeentelijke middelen

Tot het weerstandsvermogen wordt gerekend de algemene reserve en de bestemmingsreserves waarop nog geen verplichtingen rusten.
De VRT beschikt per 31 december 2017 over een Algemene Reserve van **€ 404.347**
De bestemmingsreserves waarop nog geen verplichting rusten bedragen in totaal **€ 616.572**
Bestemmingsreserves (en voorzieningen) van de VRT hebben een specifieke doelstelling en zijn naar in het BBV aangegeven normen gerubriceerd. Er is per binnen VRT ingestelde, reserve/voorziening een format aangelegd waarin de doelstelling, omvang en bestemming hiervan zijn vastgelegd. Jaarlijks worden deze formats getoetst en indien nodig bijgesteld als gevolg van interne of externe regelgeving.

Rijksmiddelen

Veiligheidsregio's ontvangen jaarlijks een doeluitkering van het Rijk, de zogenaamde Brede Doel Uitkering Rampenbestrijding (BDUR). De BDUR is in brede zin inzetbaar voor de rampenbestrijding en crisisbeheersing. De BDUR is sinds 2011 verhoogd ter naleving van de nieuwe wet- en regelgeving. Eerder al hebben regio's voor hetzelfde doel incidentele stimuleringsbijdragen ontvangen. Deze financiële injecties van het Rijk zijn in Twente maar beperkt aangewend.

Gegeven de vele ontwikkelingen waarmee VRT rekening dient te houden, is in 2011 ervoor gekozen om € 1.100.000 te alloceren voor onvoorziene tegenvallers. Daarvan is in 2016 € 573.988 ingezet ter dekking van het negatieve jaarrekeningresultaat. Daarmee resteert een post Onvoorzien van € **526.012**
De omvang van de totale weerstandscapaciteit bedraagt daarmee per 31 december 2017 **€ 1.546.931**

4.2.2 Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit de onbenutte capaciteit uit hoofde van tarieven, heffingen en bijdragen. Deze kan worden benut om structurele tegenvallers te compenseren, als hiervoor geen andere dekkingsmiddelen bestaan. De structurele weerstandcapaciteit van de VRT is nihil. Slechts een fractie van de begroting is afgedekt met tarieven en deze zijn overwegend marktconform. Verhoging zou daarom automatisch leiden tot omzetverlies.

4.2.3 Risico's

In de programmabegroting 2017 zijn de onderstaande majeure risico's en bijbehorende risicobedragen (kans x impact) opgenomen, die in de bedrijfsvoering van VRT (deels) niet zijn gedekt door voorzieningen en/of verzekeringen. Diverse risico's zijn opgetreden en hebben in 2017 geleid tot kostenuitzettingen, die (in totaliteit) zijn opgevangen binnen de begroting.

Omschrijving	Risicobedrag	Opgetreden in 2017
Ontwikkeling meldkamerdossier	€ 737.000	nee
Claims uit aanbestedingstrajecten	€ 75.000	nee
Bovengemiddelde inzet bij (middel)grote branden	€ 150.000	nee
Schoon werken	€ 275.000	ja
Ontwikkelingen integrale veiligheid	€ 70.000	nee
Vervanging Rijksmaterieel	€ 270.000	nee
Twente Safety Campus exploitatierisico	€ 263.000	nee
Marktrisico vervanging brandweermaterieel en materiaal	€ 198.000	nee
Vervanging onroerende activa	€ 193.000	ja

Opgetreden risico's

Schoon werken

Door de invoering van Schoon werken zijn de kosten op jaarbasis toegenomen met ca. € 130.000. Het gaat onder andere om extra investeringen en extra inzet op het gebied van wassen. Ook gaat het om hogere kosten vanwege extra slijtage van bluspakken.

Vervanging onroerende activa

Het investeringsbudget voor onroerende activa was in 2017 ontoereikend. De onroerende goederen zijn tijdens het traject van regionalisering niet belicht. De raming is gebaseerd op de financiële foto's van gemeentelijke brandweerkorpsen. Nadien zijn de activa overgedragen en afschrijvingstermijnen verder geharmoniseerd. Verder

zijn in afgelopen periode verschillende kazernes noodzakelijkerwijs gerenoveerd, zonder dat daar een vrijval van lasten tegenover stond.

4.2.4 Beoordeling risico's versus beschikbare weerstandscapaciteit

Het beleidskader risicomanagement / weerstandsvermogen beschrijft de wijze waarop de organisatie risico's identificeert en beoordeelt en de wijze waarop de organisatie met deze risico's omgaat. Onderdeel van deze cyclische werkwijze is dat bewust wordt nagedacht over de beheersmaatregelen die de organisatie in acht kan nemen om het risico te managen. Het algemeen bestuur heeft de normatieve weerstandsratio (= maximale omvang weerstand / omvang risico's) vastgesteld op 0,7.

Begin 2018 is het risicobeeld geactualiseerd. Hieruit blijkt dat het weerstandsratio op 0,51 ligt. De uitkomsten van de risico-inventarisatie en de toelichting op de te nemen maatregelen zijn opgenomen in de programmabegroting 2019. De huidige weerstandsratio is relatief laag. Dit betekent dat positieve saldi in de jaarrekening worden toegevoegd aan de algemene reserve totdat de afgesproken norm is bereikt.

4.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Kapitaalgoederen worden onderscheiden in vaste en vlottende activa, die als bezittingen op de balans staan en waarvan het nut zich over meerdere jaren uitstrekt. In het kader van deze paragraaf gaat het om de vaste activa, zoals bedrijfsgebouwen. Ze onderscheiden zich doordat ze voor hun instandhouding en verbetering structureel en substantieel beslag op middelen in de exploitatiebegroting leggen. Dit geldt niet voor de financiële activa en de bedrijfsmiddelen (vlottende activa) omdat die regelmatig worden vervangen.

Gebouwen en materieel

Met de overheveling van de brandweertaak per 1-1-2013 zijn de onroerende en roerende activa van de 14 lokale brandweerkorpsen overgedragen. Veiligheidsregio Twente draagt per die datum zorg voor het onderhoud en beheer van 39 gebouwen (45.000 m2), waarvan er 31 in eigendom zijn van de organisatie. Daarnaast beschikt de organisatie over een omvangrijk wagenpark bestaande uit specifieke brandweervoertuigen en dienstvoertuigen. Tezamen hebben de kazernes en andere onroerende activa tezamen per ultimo 2017 een boekwaarde van € 33,9 mln. en heeft het wagenpark een boekwaarde van € 13,2 mln.

Het beheer van de vastgoedportefeuille en het wagenpark is belegd bij de sector Beheer & Techniek van Brandweer Twente. Het team Service & Beheer heeft hiertoe een servicedesk ingericht die 24 uur per dag en 7 dagen in de week bereikbaar is voor storingen, klachten en schades.

Voor de kazernes zijn in 2016 de meerjarenonderhoudsplannen herijkt. Deze passen binnen de hiervoor gestelde budgettaire kaders. Onderliggend uitgangspunt bij deze plannen is dat de kazernes structureel worden onderhouden op niveau 4 volgens de nen 2767-standaard. Het onderhoud is bij panden in dergelijke staat goed planbaar en daarmee de onderhoudsuitgaven beter beheersbaar.

Voor het materieel is een bumper-tot-bumper-concept geïntroduceerd. Daarmee worden de voertuigen en materialen zoals ademluchtapparatuur op één locatie onderhouden en gekeurd. Dit om redenen van efficiency en betere sturing op het beheer van de roerende goederen.

In 2015 is voorts besloten tot een forse herschikking en reductie van het grootschalig materieel (efficiencyroute). Daarmee is inhoud gegeven aan een deel van de totale bezuinigingsopgave. De reductie is fasegewijs doorgevoerd (in gelijke tred met de wijze waarop de taakstelling fasegewijs wordt doorgevoerd in de begroting). Het wagenpark is inmiddels conform de planning gereduceerd. Op 2 januari 2018 is de hoogwerker verplaatst van Nijverdal naar Rijssen. Met die verplaatsing is de efficiencyroute officieel voltooid.

Het onderhoudsbudget voor de gebouwen (0,9 mln.) en het materieel (0,27 mln.) is in 2017 toereikend gebleken. Er is in 2017 zelfs sprake van een substantieel overschot, mede omdat het correctieve onderhoud nagenoeg is uitgebleven. Onderhoudsuitgaven vertonen van jaar tot jaar een zekere fluctuatie.

Gemeenschappelijke Meldkamer

Naast de kazernes is Veiligheidsregio Twente mede-eigenaar van het pand Demmersweg te Hengelo. Hierin is de gemeenschappelijke meldkamer gevestigd. In totaal is voor ca. 2,5 mln. (boekwaarde) geïnvesteerd in deze meldkamer. De hieruit voortvloeiende kapitaallasten komen via de hiervoor in het leven geroepen beheerstichting voor rekening van 3 betrokken partijen; Veiligheidsregio Twente, de Politie Twente en Ambulance Oost op basis van overeengekomen verdeelsleutels.

Zowel de kapitaallasten als de exploitatielasten (o.a. het groot onderhoud) zijn in 2016 binnen de stichtingsbegroting gebleven. Momenteel wordt gewerkt aan de realisatie van een bovenregionaal opererende

meldkamer Oost in Apeldoorn. Uiteindelijk ligt het in de bedoeling om de meldkamer in Apeldoorn over te dragen aan de Landelijke Meldkamerorganisatie. In de transitie wordt ook expliciet nagedacht over een nieuwe bestemming voor het pand in Hengelo.

Vervangingsinvesteringen
In aanvulling op het onderhoud van kapitaalgoederen investeert Veiligheidsregio Twente in reguliere vervanging van kapitaalgoederen. De vervangingsinvesteringen worden planmatig uitgevoerd om budgettaire en aanbestedingstechnische redenen. De investeringsplanning wordt daarbij intern periodiek geactualiseerd. In 2016 is voor € 8,7 mln. aan roerende en onroerende activa vervangen. Daarnaast zijn de investeringen in de Twente Safety Campus om redenen van acquisitie licht uitgebreid met € 0,2 mln. Onderstaand een grove specificatie van de investeringsuitgaven.

Vervanging	
Nieuwbouw kazerne H'bergen (incl.	1,9 mln.
Gebouwen en inrichting Twente Safety Campus	0,1 mln.
Gebouwen en inrichting overig	0,2 mln.
Grootschalig materieel: redvoertuigen	2,8 mln.
Grootschalig materieel: hulpverleningsvoertuigen	1,4 mln.
Overig materieel	0,9 mln.
Materialen	0,5 mln.
ICT	0,7 mln.
Uitbreiding	
Nieuwbouw Twente Safety Campus	0,2 mln.
Totaal	**9,1 mln.**

Investeringsknelpunt op lange termijn
In 2017 zijn de investeringslasten (afschrijvingen en rente) per saldo gebleven binnen budget. Voornamelijk omdat vervanging van investeringen in dienstvoertuigen, randapparatuur en ICT om verschillende redenen zijn aangehouden. Bovendien zijn de afschrijvingslasten voor het bestaande materieel neerwaarts bijgesteld door de introductie van een restwaarde voor het materieel. Dit financieel technische effect is slechts tijdelijk van aard.

In de risicoparagraaf zijn verschillende ontwikkelingen (BTW, vervanging rijksmaterieel en onroerende activa) geschetst, waaruit blijkt dat de investeringslasten bij ongewijzigd beleid op termijn substantieel gaan toenemen. In 2017 zijn bestuur en gemeenten hierover uitgebreid geïnformeerd. Eind 2017 is een meer definitief en langjarig beeld geschetst van de financiële problematiek. Deze is voor een deel eigenstandig oplosbaar door o.a. de ruimtebehoefte voor kazernes in te perken. Maar voor een ander deel is een verhoging van de gemeentelijke bijdrage onontkoombaar.

Op 12 februari jl. is door het AB besloten om in de ontwerpbegroting 2019 een verhoging van de bijdrage op te nemen van € 1,2 mln. (stapsgewijs doorgevoerd) teneinde de knelpunten in de investeringssfeer en de andere bekende ontwikkelingen met nadelige gevolgen te ondervangen.

4.4 Bedrijfsvoering

De sector Strategie & Ondersteuning (kolom brandweer) is sinds 1 januari 2013 verantwoordelijk voor een aantal bedrijfsvoering dossiers voor de gehele Veiligheidsregio Twente (VRT) (kolommen brandweer, Veiligheidsbureau en GHOR). Onder deze bedrijfsvoeringdossiers vallen de taakgebieden Financiën, Verzekeringen, Strategische Inkoop, HRM, Fitheid & Arbo en Post & archief. Deze taakgebieden (met uitzondering van managementondersteuning en recepties) worden daarbij tevens uitgevoerd voor het Veiligheidsbureau en de GHOR.

De medewerkers van de kolom brandweer nemen de strategische en tactische onderdelen van deze taakgebieden voor hun rekening. Het operationele en uitvoerende deel van deze taakgebieden wordt voor een groot deel ingekocht bij Bedrijfsbureau Regio Twente. Afspraken hierover zijn vastgelegd in een dienstverleningsovereenkomst (DVO) voor de periode 2017-2018. Deze overeenkomst wordt periodiek geëvalueerd.

In 2017 zijn onder andere de volgende concrete resultaten geboekt:

- Aanscherping langjarig investerings- en begrotingsbeeld inclusief verkenning naar en uitwerking van oplossingsrichtingen.
- Invoering VPB-regime: laatste vraagstukken voor aangifte over 2016 zijn afgewikkeld.
- Uitvoeren en doorontwikkelen van het BMO traject ten behoeve van de persoonlijke ontwikkeling van leidinggevenden van kazernes en teams;
- Invoering van het Individueel Keuze Budget (IKB) en eHRM;
- Afronden van het Overgangsprotocol Regionalisering Brandweer Twente (looptijd 2013 – 2017);
- Meedenken en meewerken aan ‘de organisatie van de toekomst’ vanuit strategisch personeelsperspectief;
- Start gemaakt met flexibilisering van (de inzet van) medewerkers;
- Herijking functiehuis Veiligheidsregio Twente;
- Implementatie nieuwe wetgeving inzake informatieveiligheid (borgen van persoonsgegevens);
- Uitvoering geven aan arbobeleid, zoals opstellen RI&E’s (koude, warme en natte), analyse ongevallen en protocol Legionella ontwikkelen;
- Invoeren van het nieuwe regeling voor tegemoetkoming kosten sportabonnementen in de arbeidsvoorwaardenregeling (Hoofdstuk 40 AVT);
- Implementatie fysiek oefenmoment voor repressief brandweerpersoneel;
- Implementatie zaakgericht werken ten aanzien van post en archief.
- Onderzoek naar de toekomstige ontwikkeling van de taakvelden in de DVO. Specifiek is gekeken naar het weer binnen de VRT onderbrengen van de financiële adviesfunctie.

Ten behoeve van de afstemming rondom bedrijfsvoeringprocessen heeft de organisatie een overleg ingesteld waarin de kolommen brandweer, GHOR en Veiligheidsbureau zijn vertegenwoordigd. Daarnaast vindt daar waar nodig en/of gewenst uiteraard overleg en afstemming plaats met het Bedrijfsbureau van de Regio Twente (BRT).

Uitgelicht: Wet op de privacy; informatieveiligheid
In mei 2016 is Europese wetgeving aangenomen over bescherming van persoonsgegevens. De belangrijkste punten die de Europese wetgeving voorschrijft zijn:

- Aantoonbaar op orde hebben van informatieveiligheid en daarover verantwoording kunnen afleggen;
- Het melden van datalekken
- Het aanstellen van een functionaris gegevens bescherming

Binnen het landelijke programma Informatievoorziening Veiligheidsregio’s is inmiddels een vakgroep Informatieveiligheid ingericht om veiligheidsregio’s op dit thema te ondersteunen met eenduidig beleid, richtlijnen en het delen van kennis. Veiligheidsregio Twente heeft, net als andere organisaties, tot mei 2018 de tijd om deze wetgeving te implementeren. Binnen Veiligheidsregio Twente is met een projectgroep een start gemaakt met bovenstaande, waarbij wordt ingezet op het in kaart brengen van informatiesystemen, processen en bewustwording van medewerkers. Dit jaar en in de komende jaren zal dit onderwerp structureel menskracht vragen.

Informatieveiligheid
Informatieveiligheid is de overkoepelende term voor het geheel van organisatorische, technische en procedurele maatregelen, gericht op bescherming van informatie. De aandacht hiervoor is sinds de wijziging van de wet bescherming persoonsgegevens per 1-1-2016 systematisch verhoogd. Met de komst van de Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) die op 25 mei 2018 van kracht wordt, is het thema ook meer dwingend op de agenda gezet. Onder de nieuwe verordening is er meer toezicht op het borgen van informatieveiligheid en kunnen boetes worden opgelegd indien organisaties hun gegevens onvoldoende beschermen.

Tot dusverre wordt het traject om te komen tot een betere informatieveiligheid en te voldoen aan de wettelijke bepalingen van de verordening projectmatig opgepakt. Daarbij wordt informatieveiligheid vanuit vier invalshoeken belicht.

1: proces en techniek
2: Gedrag & cultuur
3: Beleid en organisatie
4: Beheer & control

In 2017 zijn vanuit het project verschillende zaken op touw gezet:

- Er is een begin gemaakt met een screening van belangrijke bronsystemen op criteria van informatieveiligheid (o.a. het crisismanagementsysteem en het toegangscontrolesysteem) en naar aanleiding daarvan zijn verbetermaatregelen doorgevoerd.
- Er is een bewustwordingscampagne onder het personeel opgestart, waarbij een nep-phishingmail de aftrap vormde voor de campagne.
- Het eigen beleidskader voor informatieveiligheid (baseline informatiebeveiliging) is in de maak. In dit beleidskader zijn de beveiligingsstandaarden en beveiligingsmaatregelen voor de organisatie neergeschreven.
- In Q4 van 2017 is VRT collegiaal getoetst op basis van een set van 32 controls uit de genoemde Baseline Informatieveiligheid.

Het overall beeld is gemengd: op onderdelen is het beheer rondom het beveiligen van informatie redelijk op orde. Maar dat op alle fronten ruimte is voor verbetering. Dit is ook nodig om t.z.t. aan de wettelijke bepalingen te kunnen voldoen.

In 2017 hebben zich geen meldenswaardige data-incidenten voorgedaan. Wel is t.a.v. één incident het (nog officieuze) protocol voor datalekken in werking gesteld. In de komende periode wordt – naast voortzetting van het project – nagedacht over de opzet en inhoud van de verantwoordingsinformatie over informatieveiligheid in de P&C-cyclus. Te vergelijken met de ENSIA-verantwoordingsinformatie die in de gemeentelijke P&C-cyclus wordt opgenomen.

4.5 Verbonden partijen

Deze paragraaf betreft derde rechtspersonen waarmee Veiligheidsregio Twente een bestuurlijke en financiële band heeft, door een participatie in een vennootschap of deelnemingen in stichtingen. Met een bestuurlijk belang wordt bedoeld een zetel in het bestuur van een deelneming of stemrecht. Een financieel belang houdt in dat VRT middelen ter beschikking heeft gesteld en die zal verliezen bij faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij op haar verhaald kunnen worden. Van een financieel belang is ook sprake als Veiligheidsregio Twente bij liquidatie van een derde rechtspersoon middelen uitgekeerd kan krijgen.

In de overzichten hieronder wordt een opsomming gegeven van relevante verbonden partijen:

Vereniging van Eigenaren genaamd Hulpverlenings-diensten. Gevestigd aan de Demmersweg 55 (Westermaat) te Hengelo.		**Informatie**
1.	Doelstelling	Instandhouding van het pand aan de Demmersweg, waar de Meldkamer in gevestigd is, conform het vastgestelde reglement als bedoeld in artikel 111d, Boek 5 van het B.W.
2.	Bestuurlijk belang en financieel belang	De eigenaren in de gemeenschap zijn stemgerechtigd voor de volgende delen: • Veiligheidsregio Twente 52 stemmen • Stichting Ambulance Oost 48 stemmen Het bestuur van de vereniging bestaat uit twee bestuurders van Veiligheidsregio Twente namelijk de portefeuillehouder Financiën en de secretaris VRT en één bestuurder (directeur) van de Stichting Ambulance Oost. Veiligheidsregio Twente bezit 52 procent eigendomsrecht van het onroerend goed. Zij kan voor 52/100 deel aansprakelijk gesteld worden bij een faillissement of bij een financieel probleem.
3.	Mate van beïnvloedbaarheid in bedrijfsvoering	Ruime invloed op bedrijfsvoering is mogelijk via de benoemde bestuurders en de meerderheid van stemmen.
4.	Eigen vermogen begin 2017 Eigen vermogen eind 2017	35.032,- 35.032,-
5.	Vreemd vermogen begin 2017 Vreemd vermogen eind 2017	59.130,- 60.555,-
6.	Jaarresultaat 2017	28.478,-

Stichting Meldkamer Twente Gevestigd aan de Demmersweg 55 (Westermaat) te Hengelo.		**Informatie**
1.	Doelstelling	Het bevorderen van multidisciplinaire samenwerking van de meldkamers van de Politie Twente, Ambulance Oost en Veiligheidsregio Twente, door het faciliteren van ondersteunende processen. Zij tracht haar doelstelling te bereiken door het verwerven en exploiteren van infrastructuur en andere voorzieningen.
2.	Bestuurlijk belang en financieel belang	De stichting wordt financieel gevoed door de achterliggende organisaties. (Politie, Ambulance Oost en VRT). Het stichtingsbestuur wordt gevormd door de directeuren van de verschillende hulpverleningsdiensten.
3.	Mate van beïnvloedbaarheid in bedrijfsvoering	De beïnvloedbaarheid in de bedrijfsvoering is redelijk groot gelet op het lidmaatschap van VRT in het stichtingsbestuur.
4.	Eigen vermogen begin 2017 Eigen vermogen eind 2017	571.803,- 672.081,-
5.	Vreemd vermogen begin 2017 Vreemd vermogen eind 2017	81.724,- 106.874,-
6.	Jaarresultaat 2017	98.006,-

4.6 Financiering

Treasury gaat over het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen en de hieraan verbonden risico's. Het in 2015 vastgestelde treasurystatuut stelt hiervoor de beleidskaders.

Het Rijk heeft met de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) en aanvullende regelgeving regels gesteld over hoe decentrale overheden hun geld en kapitaal beheren. De regeling schatkistbankieren houdt in dat overtollige middelen van decentrale overheden bij het ministerie van financiën moeten worden aangehouden. Het treasurystatuut sluit aan op de regelgeving en geeft ook de verdeling van verantwoordelijkheden en bevoegdheden weer. De Bedrijfsvoering Regio Twente is belast met de dagelijkse uitvoering van de treasury.

Belangrijke instrumenten voor de uitvoering van de treasury zijn de liquiditeitsplanning en de rentevisie. Deze worden tweemaal per jaar opgenomen in een treasurybericht voor de portefeuillehouder Middelen.

Risico's
Door de wet Fido en aanvullende regelgeving zijn de risico's op de treasuryactiviteiten als beperkt te kwalificeren. De wet Fido stelt grenzen aan de mogelijkheid om goederen te financieren met kortlopende middelen (kasgeldlimiet) en maximeert de aflossing en renteherziening op aangetrokken leningen in enig jaar (renterisiconorm). Daarmee wordt het renterisico beperkt. Ook zijn er regels gesteld ten aanzien van het gebruik van derivaten, de vorm waarin leningen worden opgenomen of verstrekt en met welk soort instellingen financiële transacties mogen worden gedaan.

Door proactief uitvoering te geven aan de treasuryfunctie (periodiek opstellen liquiditeitenplanning en periodieke check op renteprognoses) zijn de restrisico's verder te verminderen.

Wettelijke kengetallen
Vanuit de regelgeving zijn er drie kengetallen die periodiek moeten worden berekend. De kasgeldlimiet en het schatkistbankierenpercentage worden achteraf gemiddeld per kwartaal berekend. Voor de renterisiconorm wordt vooruit gekeken met een berekening voor het komende jaar en een doorkijk naar de volgende drie jaren.

Kasgeldlimiet
De kasgeldlimiet is opgenomen om de directe gevolgen van een snelle rentestijging te beperken. Deze limiet beperkt het aandeel van de financieringsbehoefte dat met kortlopend vreemd vermogen mag worden gefinancierd. Bij wet is het maximum gesteld op 8,2% van het begrotingstotaal. Dat komt voor de organisatie neer op een bedrag van ca. € 4,0 mln. De percentages voor 2017 staan in onderstaande tabel.

	Maximum	1e kwartaal 2017	2e kwartaal 2017	3e kwartaal 2017	4e kwartaal 2017
Kasgeldlimiet	8,2 %	11,9 %	9,4 %	3,2 %	1,2 %

Met de gedifferentieerde leningenportefeuille van € 40,5 miljoen (stand ultimo 2017) is een groot deel van de activa met langlopende financiering afgedekt. De kasgeldlimiet mag maximaal 2 kwartalen achtereen worden overschreden. Dat is gebeurd in het 1e en het 2e kwartaal. In mei 2017 zijn 2 nieuwe langlopende leningen aangetrokken voor in totaal € 5 miljoen, waardoor Veiligheidsregio Twente in het 3e en 4e kwartaal weer binnen de normen van de kasgeldlimiet is gebleven. Met het afsluiten van de langlopende leningen is ook al ingespeeld op de aflossing van een lening per maart 2018. Belangrijkste redenen voor vervroegd aantrekken van een lange lening waren de op dat moment lage lange rente in combinatie met een prognose van stijgende rente.

Schatkistbankieren
Schatkistbankieren houdt in dat decentrale overheden de verplichting hebben om hun middelen aan te houden bij het ministerie van financiën. Voor de middelen beneden het drempelbedrag (0,75% van het begrotingstotaal) geldt deze verplichting niet. Vanwege het schatkistbankieren wordt gestreefd naar het minimaliseren van de overtollige middelen. De kwartaalgemiddelden voor 2017 staan in onderstaande tabel. Het schatkistbankieren is belegd bij Regio Twente.

	Maximum	1e kwartaal 2017	2e kwartaal 2017	3e kwartaal 2017	4e kwartaal 2017
Middelen buiten de schatkist	0,75 %	0,78 %	0,47 %	0,43 %	0,35 %

Alleen in het 1e kwartaal is het wettelijke drempelpercentage overschreden. Regio Twente heeft hierop gereageerd door met de bank een lagere drempel af te spreken voor wat betreft de automatische afdracht van het saldo. Dit blijkt een effectieve maatregel.

Renterisiconorm
De renterisiconorm bepaalt dat van de vaste schuld jaarlijks een bedrag van maximaal 20% (c.a. € 9,9 mln.) van het begrotingstotaal onderhevig mag zijn aan renteherziening en herfinanciering. Hiermee is een grens gesteld aan het renterisico op de leningenportefeuille. De renterisicopercentage 's voor de komende jaren (berekend op basis van het begrotingstotaal 2017) staan in onderstaande tabel en laten zien dat de norm ruimschoots wordt gehaald.

	Maximum	2018	2019	2020	2021
Renterisiconorm	20%	6,1 %	0,0 %	0,0 %	4,7 %

Ontwikkeling treasuryfunctie
De belangrijkste stap in de verdere ontwikkeling van de treasuryfunctie is het verbeteren van de liquiditeitenplanning. Een belangrijk punt daarin blijft het scherper maken van de meerjareninvesteringsplanning.

4.7 Rechtmatigheid

Inleiding
Het dagelijks bestuur is wettelijk verplicht conform artikel 212/213 van de Gemeentewet zorg te dragen voor de interne toetsing van de getrouwheid van informatieverstrekking en rechtmatigheid van beheershandelingen. Rechtmatig wil zeggen handelen conform de geldende externe en interne wet- en regelgeving. De in- en externe wet- en regelgeving, die relevant is voor Veiligheidsregio Twente staat in het normenkader die vastgesteld is door het algemeen bestuur. Om deze rechtmatigheidsaspect te toetsen worden interne controles verricht. De accountant geeft in het kader van de jaarrekeningcontrole een oordeel over de rechtmatigheid.

Het algemeen bestuur heeft ten behoeve van de rechtmatigheidstoets een geactualiseerd controleprotocol vastgesteld. In dit protocol is de norm voor rechtmatig handelen vastgesteld op de wettelijk voorgeschreven tolerantiegrens van 1% van de begrotingsomvang. Voor het jaar 2017 komt dit neer op ca. € 528.000,-. Deze marge geldt als een maximaal cumulatief toegestaan afwijkingspercentage. Als het totaal aan geconstateerde fouten deze grens overschrijdt, wordt er door de accountant geen goedkeurende verklaring inzake rechtmatigheid afgegeven. Daarnaast geldt voor de accountant een meldingsplicht voor geconstateerde afwijkingen van € 100.000,- en hoger (rapportagetolerantie).

Om de rechtmatigheid te kunnen toetsen zijn er periodiek verbijzonderde interne controles uitgevoerd op de meest financieel relevante processen. In het IC plan zijn de volgende deelgebieden geïdentificeerd en vastgesteld:

- Inkoop en aanbestedingen;
- Personeel;
- Verloning vrijwillige brandweer;
- Opbrengsten brandweeroefeningen;
- Opbrengsten OMS;
- Treasury;
- Memoriaal boekingen.

Voor de interim controle in het najaar van 2017 zijn de bovengenoemde processen over de eerste drie kwartalen gecontroleerd en zijn de bevindingen vastgelegd in de daarvoor ontwikkelde formats. De dossiers zijn ter beschikking gesteld aan de accountant ter beoordeling van de controles. Hieronder een samenvatting van de bevindingen zoals vastgelegd in de managementletter:

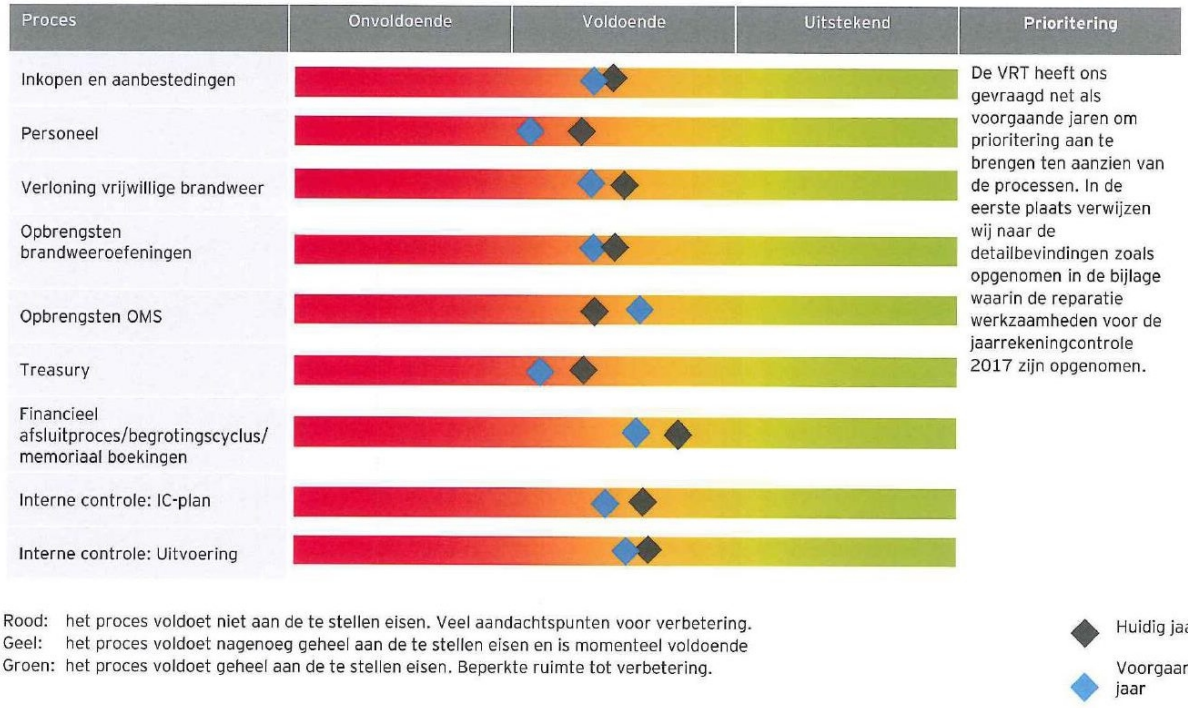

Bevindingen managementletter 2017
De bovenstaande samenvatting laat zien dat de interne beheersing op genoemde deelgebieden en de werking van het AO-IC instrumentarium als geheel verder is verbeterd. In de managementletter zijn enkele specifieke aandachtspunten genoemd. Ten aanzien van die aandachtspunten het volgende actuele beeld:

<u>Correcte verwerking opbrengsten OMS</u>
Status jaarrekening: Tijdens de controle over het 2e halfjaar zijn weer een aantal beëindigde aansluitingen gecontroleerd. Hierbij is geconstateerd dat deze tijdig zijn verwerkt waardoor er geen onterechte omzet is verantwoord.

<u>Naleving treasurystatuut</u>
Status jaarrekening: Tijdens de controle over het 2e halfjaar is wederom geconstateerd dat bij het afsluiten van kasgeldleningen wordt afgeweken van het treasurystatuut. De werkwijze is niet aangepast.

<u>Prestatielevering</u>
Status jaarrekening: Dit punt zal in 2018 meegenomen worden bij het actualiseren van het IC-plan.

<u>Beheersing inkoop en aanbestedingen d.m.v. startformulier</u>
Status jaarrekening: In 2017 is 77% van de inkooptrajecten voorzien van een startformulier. Dit is een lichte stijging t.o.v. 2016. Echter kan er geconcludeerd worden dat het gebruik van het startformulier nog steeds niet consequent wordt toegepast.

Zoals aangegeven, presenteert de tabel een tussentijds beeld. De controles over het laatste kwartaal, waaronder integrale check op naleving van de aanbestedingsregels zijn ten tijde van het opstellen van de jaarstukken nog niet beoordeeld door de accountant.

4.8 Financieel resumé

De jaarrekening met toelichting en een balans met toelichting zijn volgens de in het BBV gegeven voorschriften ingericht.

In overeenstemming met het BBV is zowel het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten, de mutaties op de reserves, als het gerealiseerde resultaat aangegeven.
Het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten over 2017 komt inclusief mutaties reserves uit op € 511.922,- positief. In het boekjaar 2017 is een bedrag van € 19.433,- onttrokken aan de reserves en € 577.397,- toegevoegd aan de reserves. Het gaat hierbij om de volgende onttrekkingen en toevoegingen:

- Dotatie aan reserve FLO n.a.v. positief saldo op FLO.
- Dotatie aan reserve bedrijfsvoering TSC n.a.v. positief saldo op TSC.
- Onttrekking aan reserve materieelplan.

4.9 Balans per 31-12-2017

Voor resultaatbestemming en na verwerking van mutaties in de reserves

ACTIVA	Ultimo 31-12-2017	Ultimo 31-12-2016
1. Vaste activa		
Investeringen met een economisch nut	**55.077.593**	**54.274.141**
Gronden en terreinen	4.010.116	4.010.116
Bedrijfsgebouwen (incl. civieltechnische aanpassingen)	29.824.077	30.841.066
Vervoermiddelen	13.237.250	10.376.460
Machines, apparaten en installaties	282.391	349.563
Overige materiële vaste activa	7.723.759	8.696.935
2. Financiële vaste activa	**72.610**	**72.610**
Overige langlopende leningen u/g	72.610	72.610
Totaal vaste activa	**55.150.203**	**54.346.751**
Vlottende activa		
3. Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**2.223.734**	**1.871.991**
Vorderingen op openbare lichamen	254.710	232.789
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	1.250.793	1.442.759
Overige vorderingen	394.471	180.552
Kortlopende vorderingen	323.760	15.891
4. Liquide middelen	**150.618**	**351.689**
Kassaldi	618	1.689
Bank- en girosaldi	150.000	350.000
5. Overlopende activa	**776.466**	**1.050.295**
Overige vooruitbetaalde bedragen	413.207	483.431
Nog te ontvangen bedragen van Europese en Nederlandse overheidslichamen:		
Europese overheidslichamen	0	0
Het Rijk	0	0
Overige Nederlandse overheidslichamen	348.858	389.492
Overige nog te ontvangen bedragen	14.402	177.371
Totaal vlottende activa	**3.150.818**	**3.273.975**
TOTAAL GENERAAL	**58.301.021**	**57.620.726**

PASSIVA	Ultimo 31-12-2017	Ultimo 31-12-2016
Vaste passiva		
6. Eigen vermogen	**1.142.974**	**73.087**
Algemene reserve	-1.164.441	-1.535.624
Bestemmingsreserve	1.795.493	1.608.711
Nog te bestemmen resultaat	511.923	0
7. Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	**40.500.000**	**36.285.859**
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	40.500.000	35.500.000
IKB	0	785.859
Totaal vaste passiva	**41.642.974**	**36.358.946**
Vlottende passiva		
8. Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**13.378.280**	**17.832.326**
Overige schulden	12.592.421	17.832.326
IKB	785.859	0
9. Overlopende passiva	**3.279.767**	**3.429.454**
Europese overheidslichamen	10.822	0
Het Rijk	2.872.843	2.957.538
Overige Nederlandse overheidslichamen	396.102	471.916
Totaal vlottende passiva	**16.658.047**	**21.261.780**
TOTAAL GENERAAL	**58.301.021**	**57.620.726**

4.10 Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting

x € 1.000 Programma`s	Begroting 2017 voor wijziging			Begroting 2017 na wijziging			Rekening 2017			Begroting 2016 na wijziging			Rekening 2016		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Veiligheidsbureau	1.779	2.236	-457	1.779	2.236	-457	2.290	2.525	-235	1.762	2.292	-530	2.215	2.548	-333
Brandweer	5.110	45.273	-40.163	5.110	45.273	-40.163	8.850	48.302	-39.453	5.994	45.257	-39.263	8.050	48.680	-40.631
GHOR	827	1.486	-659	827	1.486	-659	996	1.518	-522	854	1.572	-718	1221	1.875	-653
Gemeenten	232	258	-26	232	258	-26	453	478	-25	238	252	-14	456	468	-13
Saldo lasten en baten	**7.948**	**49.252**	**-41.304**	**7.948**	**49.252**	**-41.304**	**12.589**	**52.823**	**-40.234**	**8.848**	**49.373**	**-40.526**	**11.941**	**53.571**	**-41.630**
Algemene dekkingsmiddelen															
Heffing VPB*			0			0			0			0			0
Gemeentelijke bijdrage	41.304	0	41.304	41.304	0	41.304	41.304		41.304	40.526	0	40.526	40.526	0	40.526
Totaal dekkingsmiddelen	**41.304**	**0**	**41.304**	**41.304**	**0**	**41.304**	**41.304**	**0**	**41.304**	**40.526**	**0**	**40.526**	**40.526**	**0**	**40.526**
Totale saldo lasten en baten												**0**			**-1104**
Onttrekking aan weerstandsvermogen												0			**574**
Resultaat voor bestemming									**1.070**						**-530**
Toevoeging/onttrekking aan reserves							19	577	-558	0	0	0	708	177	530
Totaal bestemmingen							**19**	**577**	**-558**	**0**	**0**	**0**	**708**	**177**	**530**
Resultaat na bestemming									**512**						**0**
Resultaat reguliere bedrijfsvoering									**512**						**0**

* Veiligheidsregio Twente heeft over het jaar 2017 nog geen Vpb aangifte gedaan. De verwachting is dat geen van de belastingplichtige activiteiten in 2017 winstgevend zijn geweest. Daarmee is in de jaarrekening geen bedrag opgenomen.

4.11 Grondslagen voor resultaat en waardebepaling

Algemeen
De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeente daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening
De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (reorganisaties) dient wel een verplichting gevormd te worden.

Balans

Vaste activa

Materiële vaste activa met economisch nut

Overige investeringen met economische nut:
Activa worden gewaardeerd op basis van de verkrijgingsprijs of aanschafwaarde. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en bijkomende kosten. De aanschafwaarde omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de aanschaf kunnen worden toegerekend (kosten van de architect bij nieuwbouw of de inbouwkosten van de inventaris bij vervoermiddelen). In de aanschafprijs kunnen voorts worden opgenomen een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente over het tijdvak dat aan de vervaardiging van het actief kan worden toegerekend; in dat geval vermeldt de toelichting dat deze rente is geactiveerd.

Reserves worden niet in mindering gebracht op de boekwaarde van een investering. Deze mogen wel worden gebruikt ter dekking van de jaarlijkse kapitaallasten. Bijdragen van derden moeten op de waarde van de investering in mindering worden gebracht indien er een directe relatie aanwezig is met het actief.

Implementatiekosten van software kunnen alleen worden geactiveerd wanneer het een eigen actief betreft of indien er sprake is van gebruiksrechten voor onbepaalde duur. In andere gevallen worden implementatiekosten jaarlijks in de exploitatie begroot en verantwoord.

Op vaste activa met een beperkte levensduur wordt vanaf het moment van ingebruikneming jaarlijks afgeschreven volgens de lineaire afschrijvingsmethode dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur. Bij materieel wordt rekening gehouden met een restwaarde van 5%.

Op grond wordt niet afgeschreven.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren:

- Gronden en terreinen n.v.t.
- Woonruimten 10 - 40
- Bedrijfsgebouwen 10 – 40
- Vervoermiddelen 3 – 20
- Machines, apparaten en installaties 3 – 10
- Overige materiële vaste activa diverse

Inhaalafschrijving
Extra afschrijvingen vloeien voort uit duurzame waardeverminderingen van het actief (art. 65 lid 1). De waardevermindering wordt bij constatering als last genomen.

Materiële vaste activa met maatschappelijk nut

Niet van toepassing.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen en leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Vlottende activa

Vorderingen en overlopende activa
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid kan een voorziening in mindering worden gebracht.

Liquide middelen en overlopende posten
Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste passiva

Bestemmingsreserves
Bestemmingsreserves worden gevormd door instemmen van het algemeen bestuur. Dit gebeurd aan de hand van een format waarin wordt aangegeven wat de bestemming is, hoe deze wordt gevormd/gevoed, het wel of niet toevoegen van rente, de looptijd van de reserve en de maximale hoogte van de reserve. Indien het format is vastgesteld kunnen toevoegingen en onttrekkingen plaatsvinden binnen de gestelde normen zonder aanvullend besluit van het algemeen bestuur.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

Vaste schulden
Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva
De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

4.12 Toelichting op de balans per 31-12-2017

1. Activa

Materiële vaste activa
De materiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Overige investeringen met een economisch nut	55.077.593	54.274.141
Totaal materiële vaste activa	**55.077.593**	**54.274.141**

De overige investeringen met economisch nut kunnen als volgt worden onderverdeeld:

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Gronden en terreinen	4.010.116	4.010.116
Bedrijfsgebouwen	29.824.077	30.841.066
Vervoermiddelen	13.237.250	10.376.460
Machines, apparaten en installaties	282.391	349.563
Overige materiele vaste activa	7.723.759	8.696.935
Totaal investeringen economisch nut	**55.077.593**	**54.274.141**

Het onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de overige investeringen met economisch nut weer. De kolom 'bijdragen van derden' is achterwege gelaten, omdat dit niet van toepassing was in 2017.

	Boekwaarde 31-12-2016	Investering	Des-investering	Afschrijving	Correctie*	Boekwaarde 31-12-2017
Gronden en terreinen	4.010.116	-	-	-	-	4.010.116
Bedrijfsgebouwen	30.841.066	262.638	-	1.279.627	-	29.824.077
Vervoermiddelen	10.376.460	4.689.161	61.938	1.766.433	-	13.237.250
Machines, app. en installaties	349.563	96.916	-	164.088	-	282.391
Overige materiele vaste activa	8.696.935	1.543.229	11.017	2.426.016	79.372	7.723.759
Totaal invest. econ. nut	**54.274.141**	**6.591.943**	**72.955**	**5.636.165**	**79.372**	**55.077.593**

* betreft het afboeken van ontwikkelingskosten RedSuit. Deze kosten bleken bij nader inzien ten onrechte geactiveerd.

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen staan in onderstaand overzicht vermeld:

	Besteding 2017
Redvoertuigen	2.792.983
Hulpverleningsvoertuigen	1.395.315
ICT Werkplekken	245.755
Installaties gebouwen	230.259
Mobilofoons	190.365
Haakarmvoertuigen	178.052
Logistieke voertuigen	165.262
Totaal investeringen	**5.197.990**

2. Financiële vaste activa

Het verloop van de financiële vaste activa gedurende het jaar 2016 wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

	Boekwaarde 31-12-2016	Investering	Des-investering	Afloss. / Afschr.	Afwaar-deringen	Boekwaarde 31-12-2017
Overige langlopende leningen						
Hypothecaire leningen personeel	72.610	-	-	-	-	72.610
Totaal financiële vaste activa	**72.610**	**-**	**-**	**-**	**-**	**72.610**

Per 31 december 2017 wordt niet overwogen om vaste activa af te stoten.

Vlottende activa

3. Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder kunnen als volgt gespecificeerd worden:

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Vorderingen op openbare lichamen	254.710	232.789
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	1.250.793	1.442.759
Overige vorderingen		
Debiteuren	330.538	164.174
Overige vorderingen	63.932	16.378
Kortlopende vorderingen	323.760	15.891
Totaal uitzettingen korter dan één jaar	**2.223.734**	**1.871.991**

Uitzettingen in 's Rijks schatkist

Schatkistbankieren houdt in dat decentrale overheden de verplichting hebben om hun middelen aan te houden bij het ministerie van financiën. Voor de middelen beneden het drempelbedrag (0,75% van het begrotingstotaal) geldt deze verplichting niet.

Middelen buiten de schatkist gehouden:

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
		Verslagjaar 2017			
(1)	**Drempelbedrag**	**369,3929625**			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	**Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen**	**386**	**229**	**213**	**171**
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	-	140	156	198
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	17	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
		Verslagjaar			
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	49.252			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	49.252			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	369,393			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	34.782	20.853	19.639	15.723
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	386	229	213	171

Voor meer toelichting wordt verwezen naar de paragraaf financiering.

4. Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Kasgelden	618	1.689
Rekening-courant tegoeden banken	150.000	350.000
Totaal liquide middelen	**150.618**	**351.689**

5. Overlopende activa

De post overlopende activa zijn als volgt te onderscheiden:

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Overige vooruitbetaalde bedragen	413.207	483.431
Nog te ontvangen bedragen van Europese en Nederlandse overheidslichamen:		
Europese overheidslichamen	-	-
het Rijk	-	-
overige Nederlandse overheidslichamen	348.858	389.492
Overige nog te ontvangen bedragen	14.402	177.371
Totaal overlopende activa	**776.466**	**1.050.295**

Overige vooruitbetaalde bedragen is als volgt opgebouwd:

- Verantwoording repressieve opleidingen ad. € 234.412,-.
- Diverse licentiekosten voor het dienstjaar 2018 die eind 2017 zijn betaald ad. € 105.648,-.
- Rechtsbijstand- en overheid meerkeuzepolis voor het dienstjaar 2018 die eind 2017 is betaald ad. € 35.562,-.
- Overige facturen die betrekking hebben op het dienstjaar 2018 die eind 2017 zijn betaald ad. € 37.621,-.

Passiva

Vaste passiva

6. Eigen vermogen

Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende posten:

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Algemene Reserve	1.164.441-	1.535.624-
Bestemmingsreserves:		
overige bestemmingsreserves	1.795.493	1.608.711
Resultaat na bestemming	511.923	-
Totaal eigen vermogen	**1.142.974**	**73.087**

De algemene reserve is als volgt opgebouwd:

- Algemene reserve: € 404.346
- Reserve FLO Enschede: € 1.513.471 -
- Reserve FLO Borne: € 55.318 -

Reserve FLO Enschede

Gemeente Enschede en Veiligheidsregio Twente hebben op 16 oktober 2013 sluitende afspraken gemaakt over de afwikkeling van het FLO-dossier brandweer Enschede. Deze additionele set afspraken is vastgelegd in een juridisch bindende overeenkomst. Onderdeel van de afspraak is dat Veiligheidsregio Twente een vordering van gemeente Enschede ad. € 1.980.000 accepteert die bestaat uit in het verleden gemaakte FLO-kosten. Om deze last niet af te wentelen op de overige gemeenten is in het AB overleg van 30 juni 2014 besloten om hiervoor een bestemmingsreserve in te stellen. Per ultimo 2017 is de stand van de reserve als uitvloeisel van deze FLO afspraak bijgesteld tot € 1.513.471 -.

Reserve FLO Borne

Per 1 januari 2006 is het FLO bij de brandweer herzien en wordt de 2e loopbaan ingevoerd. Voor medewerkers die onder de FLO-regeling vielen is FLO-overgangsrecht afgesproken. De gemeenten hebben afzonderlijk structureel budget ingebracht. Resultaten op deze begrotingspost dienen op enig moment afzonderlijk met

betrokken gemeenten te worden verrekend. In dat kader is in het AB overleg van 30 juni 2014 besloten om per gemeente een egalisatiereserve in te stellen. Aanvankelijk is hierbij aangenomen dat de afspraken over de financiering van het FLO-overgangsrecht voor het eerst in 2016 zal worden geëvalueerd. Inmiddels is het FLO-overgangsrecht zelf aan herziening onderhevig. De landelijke uitkomsten dienen in dit kader te worden afgewacht.

In het BBV staat dat het niet mogelijk/toegestaan is om een negatieve bestemmingsreserve te vormen. Derhalve zijn de bovenstaande reserves op verzoek van de accountant en conform besloten in het AB overleg van 29 juni 2015 tijdelijk in minder gebracht op de algemene reserve.

7. Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Onderhandse leningen van:		
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	40.500.000	35.500.000
IKB*	-	785.859
Totaal vaste schulden van één jaar of langer	**40.500.000**	**36.285.859**

* het individueel keuzebudget is ingevoerd in 2018 waardoor de meerkosten (7 maanden vakantiegeld) die in 2017 zijn opgenomen worden uitbetaald in 2018. Hierdoor is IKB omgezet in een kortlopende schuld.

De leningenportefeuille ziet er als volgt uit:

Lening	Looptijd	Aangetrokken bij
3.000.000	4 jaar en 363 dagen	BNG
2.300.000	5 jaar	NWB
2.500.000	5 jaar	NWB
3.000.000	9 jaar en 364 dagen	BNG
2.200.000	10 jaar	BNG
2.500.000	10 jaar	Gemeente Huizen
5.000.000	14 jaar en 365 dagen	BNG
5.000.000	20 jaar	NWB
5.000.000	25 jaar	NWB
10.000.000	30 jaar	NWB
40.500.000		

De rentelasten van de bovenstaande leningenportefeuille bedraagt in 2017 € 1.113.069,-.

8. Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De in de balans opgenomen kortlopende schulden kunnen als volgt gespecificeerd worden:

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Kasgeldleningen	4.000.000	8.000.000
Overige schulden		
Crediteuren	1.620.176	2.430.541
Diverse overige schuldenschulden		
nog te betalen	6.158.828	6.668.228
kortlopende verplichtingen	3.630	6.839
kruisposten	809.787	726.718
IKB	785.859	-
Totaal netto vlottende schulden	**13.378.280**	**17.832.326**

Nog te betalen

Boekwaarde per 31-12-2017 bestaat voornamelijk uit de volgende bedragen:

- Af te dragen loonbelasting: € 1.280.804,-.
- Af te dragen BTW: € 149.311,-.
- Afrekening FLO Enschede: € 50.270,-. Betreft de afrekening van de bestaande regeling in 2017.
- Te betalen rente vaste geldleningen over 2017: 902.545,-.
- DVO Regio Twente: € 198.179,-. De factuur voor o.a. de huur van het regiokantoor is begin 2018 gestuurd.
- Subsidie IOV: € 354.828,-. De afwikkeling van de subsidie IOV heeft plaatsgevonden in 2017. De laatste betalingen van de kosten die gemaakt zijn in het boekjaar 2017 zal plaatsvinden in 2018.
- Uit te betalen vergoedingen over 2016: 605.752,-. In 2014 is besloten om de vergoedingen om de twee maanden uit te betalen. De vergoedingen over november en december 2017 zijn respectievelijk in januari en februari 2018 uitbetaald.
- Overige facturen die betrekking hebben op het boekjaar 2017 (o.a. detacheringen, WKR) waarvan de betaling in 2018 zal plaatsvinden: € 604.539,-.
- FLO constructie van gemeente Enschede: € 1.981.790,-.

Op 16 oktober 2013 zijn gemeenten Enschede en Veiligheidsregio Twente definitief overeengekomen tot afwikkeling van het FLO-dossier brandweer Enschede. De afspraak is vastgelegd in een juridisch bindende (en van weerzijde ondertekende) overeenkomst. Onderdeel van de afspraak is dat de vordering ad € 1.981.790, - die gemeente Enschede in achterliggende jaren op dit dossier op Veiligheidsregio Twente heeft opgebouwd, ook als schuld in de boeken van Veiligheidsregio Twente wordt opgenomen. De verplichting is te billijken in de wetenschap dat het FLO-overgangsrecht op termijn leidt tot vrijval van budget dat gemeente Enschede met ingang van 2013 inbrengt. Met deze vrijval zal de opgenomen schuld stapsgewijs in de periode 2017-2020 worden afgelost.

De schuld van € 1.981.790, - is in boekjaar 2013 volledig als last genomen in de exploitatie. Om de exploitatielast van dekking te voorzien is een egalisatiereserve FLO-Enschede ingesteld. De betreffende reserve heeft in 2016 een negatieve stand. Deze stand is echter te verantwoorden vanwege de budgettaire vrijval op termijn. Met deze vrijval wordt het negatieve saldo met ingang van 2017 in tranches (t/m 2024) aangezuiverd. Tegelijkertijd wordt in de periode 2017-2020 de schuld die de organisatie is aangegaan met gemeente Enschede vereffend (cash-out).

De schuld wordt beschouwd als een kortlopende verplichting, omdat aan de overeenkomst met Enschede geen bepalingen voor rentevergoeding verbonden zitten.

Onderstreept wordt dat de financiering van het FLO-overgangsrecht (waarvan deze transitorische post onderdeel vormt) een bilaterale constructie is tussen betrokken gemeente en Veiligheidsregio Twente. Financiële effecten die het gevolg zijn van FLO-beleid en 2e loopbaanbeleid (in positieve dan wel negatieve zin) worden afzonderlijk verrekend met de desbetreffende gemeente.

Kruisposten

Kruisposten heeft voor € 798.239,- betrekking op de rekening-courant verhouding tussen VRT en Meldkamer Twente. De rekening-courant verhouding is ingesteld om het betalingsverkeer voor de stichting Meldkamer Twente als verbonden partij van de VRT te regelen.

9. Overlopende passiva

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Vooruitontvangen bedragen		
Europese overheidslichamen	10.822	-
het Rijk	2.872.843	2.957.538
Overige Nederlandse overheidslichamen	396.102	471.916
Totaal vooruitontvangen bedragen:	**3.279.767**	**3.429.454**

Het verloop van de vooruitontvangen bedragen in 2017 wordt in onderstaand overzicht weergegeven.

	Boekwaarde 31-12-2016	Correctie*	Vermeerdering	Vermindering	Boekwaarde 31-12-2017
Europese overheidslichamen	**-**	**-**	**10.822**	**-**	**10.822**
V&K / Kenniscentrum			10.822		10.822
Het Rijk	**2.957.542**	**-**	**6.568.675**	**6.653.372**	**2.872.845**
S&O / Management	144.639			26.549	118.090
S&O / Strategie & Beleid	38.329				38.329
BVL / Brandveilig Leven	89.130	50.000		139.130	-
V&K / Opleiden & oefenen	19.070				19.070
V&K / Kenniscentrum	236.249	10.000	158.631	288.126	116.754
B&T / Service & Beheer	9.371				9.371
Repressie / Management	20.000				20.000
GHOR / Management	467.024	-25.000		31.933	410.091
Gemeenten	52.160				52.160
IVZ	-		99.275	80.206	19.069
VB / Management	1.290.356	-35.000	175.000	73.015	1.357.341
Bestuur	591.215		6.135.769	6.014.412	712.572
Overige Nederlandse overheidslichamen	**471.916**	**-**	**183.024**	**258.838**	**396.102**
S&O / Strategie & Beleid	16.000			8.000	8.000
V&K / Kenniscentrum	276.881			74.130	202.751
Repressie / Management	80.000				80.000
IVZ	78.471			55.277	23.194
IVZ/ Subsidies	-		127.782	77.989	49.793
VB / Management	20.564		55.242	43.440	32.365
Totaal	**3.429.458**	**-**	**6.762.521**	**6.912.209**	**3.279.769**

* betreft interne correctieboekingen n.a.v. herschikking incidentele middelen.

Langlopende financiële verplichtingen

In het kader van de overdracht de brandweer zijn de contracten geïnventariseerd en voor zover mogelijk gekwantificeerd. Per ultimo 2017 beschikt de Veiligheidsregio Twente over ca. 105 lopende contracten die voornamelijk betrekking hebben op de volgende organisatieonderdelen:

- Gebouwenbeheer;
- Informatievoorziening;
- Algemeen beheer.

De contractwaarde is in totaal berekend op € 9.376.769,-.

4.13 Toelichting op de mutaties van de reserves

In deze paragraaf worden de mutaties van de reserves toegelicht, de aard, reden en het oordeel per 31-12-2017 van de onderstaande reserves zijn te vinden in bijlage 3.

Naam reserve	Saldo 01-01-2017	Resultaatbestemming 2016	Toevoegingen 2017	Onttrekkingen 2017	Saldo 31-12-2017
Algemene reserve					
Algemene reserve	404.346				404.346
Reserve FLO Enschede	-1.919.680		406.208		-1.513.472
Reserve FLO Borne	-20.292		- 35.026		-55.318
Totaal algemene reserve	-1.535.626	-	371.183	0	-1.164.444
Bestemmingsreserves					
Onderhoudskosten Meldkamer	28.058				28.058
Brandweermaterieelplan	192.941			19.433	173.508
Bedrijfsvoering Troned/ TSC	3.877		144.128		148.005
FLO Almelo	483.763		- 19.436		464.327
FLO Hengelo	633.071		81.523		714.593
Innovatie	267.001				267.001
Totaal bestemmingsreserves	1.608.711	-	206.215	19.433	1.795.492
Totaal reserves	**73.085**	**-**	**577.398**	**19.433**	**631.050**

4.14 Toelichting op de mutaties van de voorzieningen

In 2017 zijn er geen voorzieningen aanwezig.

4.15 Wet normering topinkomens (WNT)

De Wet Normering bezoldiging topfunctionarissen (WNT) (semi) publieke sector is per 1 januari 2013 van kracht en stelt maxima aan de bezoldiging van bestuurders en hoogste leidinggevenden in de (semi) publieke sector. De WNT zegt dat de bezoldiging van bestuurders en hoogste leidinggevenden niet mag uitstijgen boven een beloningsmaximum. Dit komt voor het boekjaar 2017 neer op een bedrag van € 181.000,- (inclusief belaste onkostenvergoeding en werkgeversbijdrage pensioenpremie). Daarnaast geldt een maximale ontslagvergoeding voor topfunctionarissen van € 75.000,- dan wel naar rato van voltijdsdienstverband.

1. Bezoldiging topfunctionarissen

bedragen x € 1	H.G.W. Meuleman	S.J.M. Wevers
Functiegegevens	Secretaris, hoofd Veiligheidsbureau	Commandant Brandweer Twente
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Deeltijdfactor in fte	1	1
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	nee	nee
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 111.788,58	€ 141.298,65
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 16.802,40	€ 16.653,00
Subtotaal	€ 128.590,98	€ 157.951,65
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 181.000,00	€ 181.000,00
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	**€ 128.590,98**	**€ 157.951,65**
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
bedragen x € 1	**H.G.W Meuleman**	**S.J.M. Wevers**
Gegevens 2016		
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Deeltijdfactor 2016 in fte	1	1
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 110.569,40	€ 140.576,49
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 14.477,28	€ 15.174,48
Totale bezoldiging 2016	**€ 125.046,68**	**€ 155.750,97**

2. Bezoldiging niet-topfunctionarissen

bedragen x € 1	MAR. Krisman	
Functiegegevens	Programmacoördinator	
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1/1 - 31/12	
Deeltijdfactor in fte	1	
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€	172.619,44
Beloningen betaalbaar op termijn	€	16.570,92
Totale bezoldiging	**€**	**189.190,36**
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€	181.000,00
Verplichte motivering	De lichte overschrijding van de WNT-norm voor dhr. Krisman is in belangrijke mate een gevolg van de affinanciering van zijn FLO-rechten (lees afstand doen van zijn toekomstige FLO-rechten). Deze afspraak is een uitvloeisel van de beleidslijn van het dagelijks bestuur (DB-besluit d.d. 5 maart 2014) om een moreel appel te doen op het FLO-gerechtige personeel dat een officiersfunctie of hoger bekleedt. De toelichting op (en specificatie van) de salarisopbouw van dhr. Krisman in boekjaar 2018 is ter controle voorgelegd aan de accountant.	

bedragen x € 1	MAR. Krisman	
Gegevens 2016		
Functie(s) in 2016	Sectorhoofd Repressie, Programmacoördinator	
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	
Deeltijdfactor 2016 in fte	1	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€	109.111,83
Beloningen betaalbaar op termijn	€	14.140,80
Totale bezoldiging 2016	**€**	**123.252,63**

3. Topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen met een bezoldiging van € 1.700,- of minder

Naam topfunctionaris	Functie
de heer A. Gerritsen	AB Lid
de heer mr. drs. R.G. Welten	AB Lid
mevrouw I. Bakker	AB Lid
de heer dr. G.O. van Veldhuizen	Voorzitter AB
de heer G.J. Kok	AB Lid
mevrouw A.H. Raven BA	AB Lid
de heer drs. S.W.J.G. Schelberg	AB Lid
mevrouw drs. H.A.M. Nauta-van Moorsel	AB Lid
de heer mr. drs. M. Sijbom	AB Lid
de heer JP. Gebben	AB Lid
de heer drs. T.J. Schouten	AB Lid
de heer A.C. Hofland	AB Lid
mevrouw M.A.W. Haverkamp-Wenker	AB Lid
de heer ir. C.L. Visser	AB Lid
mevrouw drs. A.E.H. van der Kolk	AB Lid
de heer ing. J.H.M. Robben	AB Lid
de heer A. Gerritsen	DB lid
de heer dr. G.O. van Veldhuizen	DB lid
de heer drs. S.W.J.G. Schelberg	DB lid
de heer A.C. Hofland	DB lid
de heer drs. T.J. Schouten	DB lid

4.16 Analyse rekeningresultaat

Hierna volgt een overzicht van de voornaamste afwijkingen van lasten en baten ten opzichte van de begroting. Dit overzicht geeft aan, het rekeningresultaat voor bestemming, een overzicht (met specificatie) van de beschikkingen over de reserves en het rekeningresultaat na deze beschikking.

(x 1.000)				+ = overschrijding - = onderschrijding
		Lasten	Baten	Saldo
Primitieve begroting		**49.252**	**7.948**	**41.304-**
Loon- en prijsindex 2016				
Begroting na wijziging		**49.252**	**7.948**	**41.304-**
Interne verrekeningen				
Na interne verrekeningen		**49.252**	**7.948**	**41.304-**
Administratieve wijziging				
Na wijziging administratief		**49.252**	**7.948**	**41.304-**
Saldo lasten en baten		52.823	12.589	41.304-
Onttrekking aan weerstandsvermogen				
Verschil realisatie voor bestemming - begroting na wijziging		**3.571**	**4.640**	**1.070-**
Verklaring:				
Personeelskosten				
Salarissen	Lasten: veroorzaakt door CAO ontwikkelingen in combinatie met de gestegen pensioenpremies. Daarnaast is de werkelijke periodiek (gewogen gemiddelde) hoger dan de begrotingsnorm (max -1). Ook is een deel van de vacatures ingevuld door externen, wat doorgaans duurder is. Daarnaast is er noodgedwongen extra inzet geweest van menskracht voor bepaalde projecten. Baten: hogere baten vanwege niet begrote inkomsten uit UWV, schade uitkeringen en opbrengsten uit detacheringen.	1.200	760	440-
Vergoedingen	Lasten: deels veroorzaakt doordat de vergoedingen zijn geïndexeerd met 2,3% terwijl de CAO verhoging lager uitvalt (1%). Daarnaast zijn de effecten van het overgangsprotocol volledig uitgewerkt. De omvang van uitbetaalde uitruk- en oefenvergoedingen is in 2017 geringer geweest dan begroot.	339-	-	339
Totaal personeelskosten		**861**	**760**	**101-**
Materiële kosten				
Exploitatie OMS	Lasten: deels veroorzaakt door een tijdelijk knelpunt in de bedrijfsvoering (outsourcing). Overige deel komt voort uit gewijzigde aansluitkosten en tijdelijk doorlopende verbindingskosten na opzegging van het abonnement.	169	7-	176-
FLO	Lasten: uitgaven voor FLO waren in 2017 lager dan geraamd. Het saldo wordt toegevoegd aan de hiervoor ingestelde reserves.	433-	-	433
Gebouwen	Lasten: investeringsbudget is ontoereikend voor de onroerende activa. Verder was er sprake van hogere servicekosten (catering, schoonmaak en energie). Baten: betreft voornamelijk ontvangen schade uitkering	78	96	18
Materieel	Lasten: toe te schrijven aan de lage brandstofprijzen en de invoering van restwaardes wat heeft geleid tot lagere afschrijvingslasten. Baten: betreft de verkoop van buiten gebruik gesteld grootschalig materieel	215-	226	441

Repressieve uitrusting en beschermings-middelen	Lasten: betreft een nadeel op de kapitaallasten na de geleidelijke vervanging van bluskleding, dienstkleding en ademluchtapparatuur. Verder heeft er een versnelde afschrijving plaatsgevonden op de chemiepakken.	99	24-	123-
Gemeenschappelijk Meldkamer	Lasten: lagere lasten door het uitstellen van investeringen i.v.m. de meldkamertransitie. Baten: de bijdragen van derden zijn lager dan begroot.	203-	128-	75
Vakbekwaamheid: Oefenen	Lasten: deels een gevolg van de onderuitputting op het investeringsbudget voor oefenmaterialen. Verder zijn door opgelopen vertraging in de landelijke ontwikkelingen de chauffeurstrainingen doorgeschoven naar 2018. Baten: hogere baten door deels doorbelasten van kosten van oefenweek Zweden en deels door verkoop oefenmaterieel.	119-	57	176
Vakbekwaamheid: Opleiden	Lasten: voornamelijk veroorzaakt door lage consumptie van repressieve opleidingen. Om diverse redenen zijn er verscheidene opleidingen uit het opleidingsplan niet doorgegaan.	82-	10	92
Twente Safety Campus	Lasten en Baten: de lasten op Twente Safety Campus die gedekt zijn vanuit inkomsten (verkoop trainingen). Het positief saldo van 2017 wordt toegevoegd aan de hiervoor ingestelde reserve.	2.140	2.285	144
Financieringsresultaat	Lasten: het rentevoordeel volgt uit het feit dat een deel van de langlopende activa deels met kortlopende middelen en deels met niet-rentedragende rijksmiddelen is gefinancierd. Baten: nadeel veroorzaakt door hogere kapitaallasten dan begroot.	474-	82-	392
Beleidslijn rekeningsaldo 2017	Baten: Betreft de pro-rato vereffening van rijksgelden en gemeentelijke gelden teneinde het rekeningsaldo vast te kunnen stellen.	-	75-	75-
Niet geëffectueerde bezuinigingen	Lasten en baten: De bezuinigingsoperatie loopt sinds 1-1-2016 enigszins achter op schema. Vooralsnog wordt uitgegaan van een volledige realisatie van het afgesproken bezuinigingspakket, zij het met enige vertraging.	510	248	262-
Diverse projecten	Lasten en baten: In 2017 zijn verschillende projecten gedraaid waarvoor subsidies, incidentele middelen en bestemmingsreserves zijn aangewend.	752	741	11-
ICT	Lasten: wordt grotendeels veroorzaakt door de uitgaven op software en licenties. Baten: betreft de kosten die zijn doorbelast naar de gebruikers/ partners.	96	108	12
Overig	Betreft restant van mee- en tegenvallers (o.a. bedrijfsvoeringstaken)	392	427	35
Totaal materiele kosten		**2.710**	**3.882**	**1.171**
Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten		**3.571**	**4.640**	**1.070**
Toevoegingen / onttrekkingen reserves		**577**	**19**	**558-**
Verschil gerealiseerde resultaat – begroting na wijziging		**4.149**	**4.659**	**512**
Gerealiseerde resultaat				**512**

4.17 Algemene dekkingsmiddelen

Gemeentelijke bijdrage

	Realisatie Begrotingsjaar	Raming Begrotingsjaar na wijziging	Raming Begrotingsjaar voor wijziging
Baten	40.234.342	41.304.228	41.304.228
Lasten			
Saldo exclusief mutaties reserves	**40.234.342**	**41.304.228**	**41.304.228**
Toevoeging/onttrekking aan reserve	557.964		
Saldo inclusief mutaties reserves	**40.792.306**	**41.304.228**	**41.304.228**

4.18 Overzicht van incidentele baten en lasten

Incidentele baten	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging
Brandweer			
Diverse projecten	813	0	0
Verkoop roerende en onroerende activa	338	0	0
Multidisciplinaire onderwerpen			
Diverse projecten	468	0	0
GHOR			
Diverse projecten	53	0	0
Totaal incidentele baten	**1.672**	**0**	**0**

Incidentele lasten	Realisatie Begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming Begrotingsjaar voor wijziging
Brandweer			
Diverse projecten	847	0	0
Verkoop voertuigen	46	0	0
Multidisciplinaire onderwerpen			
Diverse projecten	451	0	0
GHOR			
Diverse projecten	52	0	0
Totaal incidentele baten	**1.396**	**0**	**0**

Toelichting:

Brandweer

Diverse projecten
In 2017 zijn binnen de programma brandweer verschillende projecten uitgevoerd, die grotendeels zijn gedekt met inkomsten van het Rijk, subsidies, partners dan wel anderszins. Deze projectmatige activiteiten zijn niet in de primitieve begroting weergegeven. Het gaat hierbij om o.a. de volgende projecten:

- Safety Field Lab
- Impuls Omgevingsveiligheid
- Risk Factory
- Overige projecten
- RedSuit

Verkoop roerende en onroerende activa
In 2017 zijn een aantal voertuigen en één gebouw verkocht. Hier tegenover staan de extra afschrijvingslasten i.v.m. het afboeken van de restant boekwaarde van de verkochte voertuigen.

Multidisciplinaire onderwerpen

Diverse projecten
In 2017 zijn binnen het programma multidisciplinaire onderwerpen verschillende projecten uitgevoerd, die grotendeels zijn gedekt met inkomsten van het Rijk, subsidies, partners dan wel anderszins. Deze projectmatige activiteiten zijn niet in de primitieve begroting weergegeven. Het gaat hierbij om o.a. de volgende projecten:

- Aanpak verwarde personen
- Aanpak woninginbraken
- Veiligheidsstrategie
- CO24/ 10 in Twente
- Regionaal Forensisch Psychiatrisch Netwerk Oost Nederland
- Overige projecten

GHOR

Diverse projecten
In 2017 zijn er binnen de programma GHOR verschillende projecten uitgevoerd die grotendeels zijn gedekt met inkomsten van het Rijk, partners dan wel anderszins. Deze projectmatige activiteiten zijn niet in de primitieve begroting weergegeven. Het gaat hierbij om de o.a. de volgende projecten:

- Zuidkamp
- Versterken kwaliteitszorg
- Prepare

4.19 Analyse begrotingsrechtmatigheid

Normering van de begrotingsrechtmatigheid conform het controleprotocol voor de accountantscontrole op de jaarrekening 2012 e.v. van Veiligheidsregio Twente.

Legenda:
Rechtmatig is een kostenoverschrijding op programmaniveau die:
a) geheel of grotendeels wordt gecompenseerd door direct daaraan gerelateerde inkomsten;
b) past binnen het bestaande beleid, maar die niet tijdig kon worden gesignaleerd;
c) bij het opmaken van de jaarrekening bekend is geworden nadat de overhead is toegerekend, mits op de kostenplaatsen geen overschrijdingen voorkomen en past binnen het geformuleerde beleid;
d) het gevolg is van een hoger investeringsbedrag in een voorgaand jaar.

Onrechtmatig is een kostenoverschrijding op programmaniveau die:
a) past binnen het bestaande beleid maar die ten onrechte niet tijdig is gesignaleerd;
b) niet past binnen het bestaande beleid en waarvoor geen begrotingswijziging is ingediend;
c) gevolg is van een activiteit die achteraf als onrechtmatig moet worden beschouwd;
d) leidt tot kosten binnen de begroting, waarvoor minder prestaties zijn geleverd.

Kostenoverschrijdingen die op grond van het voorgaande als onrechtmatig moeten worden gekwalificeerd, worden hierna op programmaniveau geanalyseerd. Deze worden, voorzien van een toelichting, aan het algemeen bestuur verantwoord.

Omschrijving	Begroting na wijziging			Realisatie			Begrotingsafwijking			waarvan rechtmatige lasten	waarvan onrechtmatige lasten	op grond van categorie
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo			
Veiligheidsbureau	1.779	2.236	-457	2.290	2.525	-235	510	289	222	289	-	
Brandweer	5.110	45.273	-40.163	8.850	48.302	-39.453	3.740	3.030	710	3.030	-	
GHOR	827	1.486	-659	996	1.518	-522	170	33	137	33	-	
Gemeenten	232	258	-26	453	478	-25	220	219	1	219	-	
Totaal lasten en baten	**7.948**	**49.252**	**-41.304**	**12.589**	**52.823**	**-40.234**	**4.640**	**3.571**	**1.070**	**3.571**	**-**	
Algemene dekkingsmiddelen												
Gemeentelijke bijdrage	41.304	-	41.304	41.304	-	41.304						
Subtotaal alg. dekkingsmiddelen	**41.304**	**-**	**41.304**	**41.304**	**-**	**41.304**						
Onvoorzien												
Onttrekking aan weerstandsvermogen												
Resultaat voor bestemming						**1.070**						
Toevoeging/ onttrekking aan reserves				19	577	-558						
Subtotaal mutaties reserves				**19**	**577**	**512**						
Resultaat na bestemming						**512**						

Toelichting

Algemeen
Overeenkomstig de bepalingen in het BBV worden alleen de voornaamste begrotingsoverschrijdingen op de lasten nader toegelicht. Uit de analyse blijkt dat in het algemeen hogere lasten in grote mate worden gecompenseerd door hogere inkomsten, cq. lagere uitgaven op andere posten.

Begrotingsoverschrijding		**€ 3.571.000**
Rechtmatige begrotingsoverschrijding		**€ 3.571.000**
Categorie	**Omschrijving**	**Bedrag**
A	• Twente Safety Campus	€ 2.140.411
	• Bevolkingszorg	€ 114.680
	• Platform IVZ	€ 149.217
	• Impuls Omgevingsveiligheid	€ 399.137
	• Risk Factory	€ 186.879
	• Diverse projecten - Veiligheidsstrategie - Risicocommunicatie risicovolle bedrijven - Ondermijning - Aanpak woninginbraken - RFPN - Aanpak personen met verward gedrag - CO24/ 10 in Twente - RedSuit	€ 566.576
	• Diverse overige lasten	€ 14.100
B	-	€ -
C	-	€ -
D	-	€ -
Onrechtmatige begrotingsoverschrijding		**€ -**
In 2017 is er geen sprake van onrechtmatige begrotingsoverschrijding		

Verantwoording subsidie Impuls Omgevingsveiligheid (IOV) 2017:
Het programma Impuls Omgevingsveiligheid is door het ministerie van Infrastructuur en Milieu in het leven geroepen om de kwaliteit van de omgevingsveiligheid in de regio beter te borgen. Het subsidieprogramma loopt tot en met 2018. Voor het jaar 2017 is op voorschotbasis een subsidie van € 426.000,- Toegekend. De subsidie is aangevraagd mede namens VR Ijsselland, VR Gelderland Midden, VR Noord- en Oost Gelderland en VR Gelderland Zuid.

Werkelijke (subsidiabele) lasten die verband houden met de uitvoering van het programma IOV 2017 zijn berekend op € 426.000,-. De subsidie en de (subsidiabele) lasten zijn als volgt verdeeld:

Gelderland Zuid	: € 74.663,-
Noord- en Oost Gelderland	: € 124.967,-
Gelderland Midden	: € 89.763,-
VR Ijsselland	: € 65.435,-
Veiligheidsregio Twente	: € 71.172,-
Totaal	**: € 426.000,-**

Bijlagen

Bijlage 1 Gemeentelijke bijdrage

Gemeente	In rekening gebracht	Lasten 2017	Resultaat 2017
Almelo	4.637.531	4.580.054	57.477
Borne	1.094.575	1.081.009	13.566
Dinkelland	1.780.167	1.758.104	22.063
Enschede	12.254.897	12.103.010	151.887
Haaksbergen	1.391.045	1.373.804	17.241
Hellendoorn	2.020.014	1.994.978	25.036
Hengelo	5.727.613	5.656.625	70.988
Hof van Twente	2.483.302	2.452.524	30.778
Losser	1.464.321	1.446.172	18.149
Oldenzaal	1.771.068	1.749.117	21.951
Rijssen / Holten	2.099.399	2.073.379	26.020
Tubbergen	1.342.344	1.325.707	16.637
Twenterand	1.876.924	1.853.661	23.263
Wierden	1.361.029	1.344.160	16.869
Totaal	**41.304.229**	**40.792.306**	**511.923**

Bijlage 2 Recapitulatiestaat

Volgnr.	Omschrijving	Budget	Debet	Credit	Saldo
Veiligheidsregio Twente algemeen					
5910000	Kapitaallasten	0	6.768.070	-7.157.959	389.889
6914000	Geldleningen/ uitzettingen >1 jaar	0		-2.290	2.290
6112014	Rijksbijdragen	-6.089.890		-6.014.412	-75.478
6112691	Niet toegewezen financiële taakstellingen	-454.716			-454.716
Veiligheidsbureau					
5120001	Leiding VB	129.655	137.100		-7.445
5120002	Managementondersteuning	327.808	331.941	-3.749	-384
5120003	Operationele ondersteuning VB	134.090	167.474	-56.488	23.104
5120004	Meldkamerzaken	33.866	54.925		-21.059
5120005	Kwaliteit en informatievoorziening	122.878	120.469		2.409
5120006	Risicobeheersing & risicocommunicatie	155.108	140.075		15.033
6112001	Bestuurs- en beleidsadvisering	115.165	224.117	-95.427	-13.525
6112002	Multidisciplinair oefenen	122.860	149.704		-26.844
6112003	Samenwerking en innovatie	0	24.200		-24.200
6112004	Gemeenschappelijke meldkamer	445.288	572.113	-261.830	135.005
6112011	Project C024 maatschappelijke ICT diensten Inc.	0	4.764		-4.764
6112012	Platform IVZ	0	149.217	-149.217	0
6112015	Project TS&S Inc.	0	41.809	-15.000	-26.809
6112017	Veiligheidsstrategie	0	72.214	-70.000	-2.214
6112018	Veilige Publieke Taak Inc.	0	17.152	-16.920	-232
6112019	Programma TS&S	65.488	33.114		32.374
6112054	Doorontwikkeling evenementenkalender Inc.	0	17.533	-17.533	0
6112057	Innovatieve agenda VB Inc.	0	30.250	-30.250	0
6112061	Subsidie risicomm. risicovolle bedrijven inc.	0	34.117	-34.117	0
6112062	Woninginbraken 2016-2017 Inc.	0	80.206	-80.206	0
6112063	Project RFPN Inc.	0	37.989	-37.989	0
6112064	Project verwarde personen Inc.	0	66.526	-66.526	0
6112065	Project Ondermijning	0	17.635	-17.635	0
Brandweer					
5120500	Repressie Management	121.455	187.531	-97.499	31.423
5120505	Repressie Leiding & Coördinatie	488.423	348.814		139.609
5120510	Repressie Ondersteuning	956.811	1.171.143		-214.332
5120515	Repressie Meldkamer	946.458	979.648		-33.190
5120541	Team Repressie A	2.314.450	2.499.121	-968	-183.703
5120542	Team Repressie B	1.489.709	1.260.789	-5.005	233.926
5120543	Team Repressie C	2.065.843	1.968.379	-777	98.241
5120544	Team Repressie D	4.283.914	4.506.050	-50.804	-171.332
5120550	Beheer & Techniek Management	113.449	5.424		108.025
5120553	Beheer & Techniek Onderhoud & Techniek	1.297.516	1.390.782		-93.266
5120556	Beheer & Techniek Service & Beheer	905.046	1.005.335	-12.109	-88.181
5120560	Brandveiligheid Management	108.523	122.587		-14.064
5120562	Brandveiligheid Advies	1.734.613	1.811.349	-31.005	-45.731
5120565	Brandveiligheid Brandveilig Leven	688.414	610.728		77.686
5120568	Brandveiligheid Toezicht & Objectinformatie	1.338.919	1.368.528		-29.609
5120570	Vakbekwaamheid & Kennis Management	115.572	130.215		-14.643
5120572	TSC	0	576.455	-14.888	-561.567
5120573	Vakbekwaamheid & Kennis Kenniscentrum	518.060	501.117	-39.240	56.183
5120576	Vakbekwaamheid & Kennis Opleiden & Oefenen	2.235.994	2.270.509	-2.750	-31.765

Volgnr.	Omschrijving	Budget	Debet	Credit	Saldo
5120580	Strategie & Ondersteuning Management	523.961	592.802	-96.904	28.064
5120582	Strategie & Ondersteuning Mens & Organisatie	1.871.297	1.752.218	-27.968	147.047
5120585	Strategie & Ondersteuning Beleid & Strategie	987.567	1.197.318	-84.524	-125.228
5120588	Strategie & Ondersteuning Operationele Info.voorz.	837.909	835.406		2.503
6112500	Repressie	58.414	22.292		36.123
6112501	Natuurbrand beheersing	41.664	26.850	-11.644	26.457
6112550	Brandveiligheid Advies	47.205	3.256		43.949
6112554	Impuls Omgevingsveiligheid OV (deelprogramma 2)	0	399.137	-426.000	26.863
6112555	Brandveiligheid Brandveilig Leven	42.858	46.531	-15.712	12.039
6112559	Risk Factory	0	186.879	-157.130	-29.749
6112580	Onderhoud & Techniek	1.725.398	2.057.229	-127.438	-204.393
6112581	Gebouwenbeheer Crisisbeheersing	4.598.258	4.874.442	-112.676	-163.508
6112582	Planning & Logistiek	0	21.794		-21.794
6112583	Beheer materieel	2.997.070	2.621.921	-225.914	601.063
6112592	Gebouwenbeheer Overhead	289.702	86.367		203.335
6112621	Project Redsuit Inc.	0	179.716	-171.991	-7.725
6112624	Oefenen Brand	16.500	11.782		4.718
6112625	Oefenen THV	98.500	81.842		16.658
6112626	Oefenen IBGS	30.000	18.028		11.972
6112627	Oefenen LCG	38.735	18.568		20.167
6112628	Oefenen Specialistisch	72.600	11.799		60.801
6112629	Oefenen Lokaal	31.900	13.586		18.314
6112630	Opleiden	923.394	845.466	-9.459	87.387
6112631	Oefenen	1.150.076	1.153.235	-51.144	47.985
6112632	Fitheid	0	38.735	-6.247	-32.488
6112640	Brandonderzoek, Lerend vermogen, Innovatie	52.711	39.705		13.006
6112645	Bedrijfsvoering Troned	0	1.495.650	-2.122.442	626.793
6112646	Bedrijfsvoering Safety Field Lab	0	68.306	-147.208	78.902
6112653	Project Safety Field Lab	0	30.835	-30.835	0
6112661	Algemeen Beheer S&O Crisisbeheersing	225.867	172.392	-7.211	60.686
6112662	Algemeen Beheer S&O Overhead	1.698.191	1.630.450	-7.642	75.384
6112667	Innovatie Inc.	0	26.549	-26.549	0
6112706	Algemeen Beheer M&O Crisisbeheersing	1.690.250	1.378.776	-309	311.783
6112707	Algemeen Beheer M&O Overhead	680.410	731.035	-8.573	-42.052
6112750	Open Dagen	11.671			11.671
6112751	Ondernemingsraad	31.203	10.180		21.023
6112760	S&O Beleid & Strategie Crisisbeheersing	190.467	84.889		105.578
6112761	S&O Beleid & Strategie Overhead	47.593	139.544		-91.951
6112801	Basisomgeving mobiele werkplekken	285.913	253.910	-5.465	37.468
6112802	Basisomgeving vast werkplekken	260.808	171.660	-54.251	143.399
6112803	Basisomgeving servers	159.523	111.629		47.894
6112804	Basisomgeving voorziening decentraal	1.279.624	1.273.943	-8.000	13.681
6112805	Basisomgeving voorzieningen centraal	0	40.012		-40.012
6112806	Printers	55.110	91.181		-36.071
6112807	Verbindings- en alarmeringsmiddelen	30.270	84.954		-54.684
6112808	RTR voorzieningen	0	40.111	-40.111	0
6112809	OMS	-357.318	431.784	-613.162	-175.940
6112812	Projecten informatievoorziening	83.152	135.403		-52.251
6112821	Project Drone Inc.	0	47.761		-47.761

Volgnr.	Omschrijving	Budget	Debet	Credit	Saldo
GHOR					
5120300	Leiding GHOR	109.118	155.993	-65.325	18.450
5120301	Bureau GHOR	640.025	666.541	-6.485	-20.031
6112301	GHOR functionarissen	364.092	336.257		27.835
6112302	Opleiding, training & oefenen GHOR	124.806	127.966		-3.160
6112303	Materieel	47.667	25.867		21.800
6112304	Operationeel planvorming	29.169	71.037	-41.243	-625
6112307	Interne bedrijfsvoering	80.748	69.491		11.257
6112308	Communicatie GHOR	19.244	19.357		-113
6112312	Zuidkamp	0	20.363	-21.432	1.070
6112350	Versterking verbetering trajecten kwal.zorg Inc.	0	25.447	-25.447	0
Gemeenten					
5120400	Gemeentelijke processen	164.459	277.283	-102.981	-9.843
6112400	Bevolkingszorg	85.679	200.359	-114.680	0
Totaal Veiligheidsregio Twente		**41.304.229**	**59.591.040**	**-19.356.699**	**1.069.887**
Gerealiseerde saldo van baten en lasten					**1.069.887**
6998000	Mutaties reserves	0	577.397	-19.433	-557.964
Gerealiseerde resultaat		**41.304.229**	**60.168.438**	**-19.376.132**	**511.923**

Bijlage 3 Aard, reden en oordeel per 31-12-2017 van de reserves

Algemene reserve	
Reden	Deze reserve komt voort uit het “Beleidskader batige rekeningsaldi”. Doel is het in stand houden van een financiële buffer om incidenteel onverwachte c.q. onvoorziene uitgaven te dekken.
Oordeel per 31-12-2017	Betreft een algemeen dekkingsmiddel en is daarom per definitie houdbaar. Betreffende reserve is bij de verzelfstandiging overgeheveld. Het plafond van de reserve wordt jaarlijks aangepast o.b.v. van de bepalingen die zijn opgenomen in de nota risicomanagement en weerstandsvermogen.

Materieel plan	
Reden	Betreft een reserve die is gevormd na invoering van het materieel plan in 1999, om een budgettair neutrale update van het plan af te dekken. Het plan is geleidelijk geïmplementeerd. De niet bestede gelden na lancering van het plan zijn in de reserve gedoteerd in afwachting van verdere ontwikkelingen in en om het wagenpark van de organisatie. Dit ook na het traject van regionalisering.
Oordeel per 31-12-2017	Betreffende reserve is gevormd in een periode waarin de brandweer nog niet was geregionaliseerd. Het materieel plan beslaat het regionaal inzetbare deel van het wagenpark van de brandweer en is bedoeld als dekkingsbron van eenmalige aanpassingen in dat wagenpark. Hierbij gaat het om zowel om aanpassingen die in structurele zin meer efficiency beogen als om aanpassingen die zich richten op modernisering van het wagenpark. Bij het spoor efficiency kan worden gedacht aan extra afschrijvingslasten, die het gevolg zijn van harmonisatie van onderdelen van het wagenpark. Bij het spoor vernieuwing kan worden gedacht aan eenmalige uitgaven die in de “pilotsfeer” worden gemaakt bijv. aanpassing van tankwagens met het oog op het creëren van een brandkraanonafhankelijke bluswatervoorziening. In 2017 is de reserve aangewend om de kapitaallasten volgend uit een pilot van introductie van elektrische voertuigen te dekken.

Onderhoudskosten Meldkamer	
Reden	Het opvangen van extra (technische) onderhoudslasten binnen meldkamerdomein (C2000).
Oordeel per 31-12-2017	Betreft reserve is gevormd om extra onderhoudskosten voor meldkamerinfrastructuur op te vangen. De reserve is in 2012 ingesteld wetende dat de meldkamer aan de vooravond staat van een landelijke reorganisatie. In het licht van de transitie dienen tijdelijk extra technische voorzieningen te worden aangelegd (GMS, C2000, CityGIS en bijbehorende hardware (servers)) die extra onderhoud vergen. De reserve is bedoeld om deze lasten (deels) van dekking te voorzien

Egalisatie FLO	
Reden	Per 1 januari 2006 is het FLO bij de brandweer herzien en wordt de 2e loopbaan ingevoerd. Brandweerfunctionarissen in een bezwarende functie treden niet meer vervroegd uit, maar stromen na uiterlijk 20 jaar door naar een niet-bezwarende functie. Voor medewerkers die onder de FLO-regeling vielen, is FLO-overgangsrecht afgesproken. Aan dit recht zitten langjarige financiële consequenties vast. Het overgangsrecht FLO (Functioneel Leeftijdsontslag) treft een viertal gemeenten: Almelo, Hengelo, Enschede en Borne. Deze gemeenten hebben hiervoor afzonderlijk structureel budget ingebracht. Resultaten op deze begrotingspost dienen op enig moment afzonderlijk met betrokken gemeenten te worden verrekend. In dat kader is per gemeente een egalisatiereserve ingesteld. De bilaterale financiële afspraken worden periodiek geëvalueerd. In verband met de nog niet volledig uitgekristalliseerde wijzigingen in het overgangsrecht is de evaluatie voorlopig opgeschort.
Oordeel per 31-12-2017	Aanhouden van deze middelen is noodzakelijk, gezien de langjarige afspraken die hierover zijn gemaakt. Egalisatiereserves Enschede en Borne zijn, volgens de regelgeving BBV, in mindering gebracht op de algemene reserve. Deze reserve worden in de financiële administratie echter wel separaat verantwoord. Voor meer toelichting wordt verwezen naar de paragraaf toelichting op de balans.

Bedrijfsvoering Troned/ TSC	
Reden	In juni 2014 heeft het algemeen bestuur besloten tot instelling van deze reserve. Het oefencentrum Troned vormt onderdeel van de Twente Safety Campus (TSC). Dit centrum wordt buiten de gemeentelijke bijdrage om gefinancierd. Het oefencentrum is gehouden aan het uitgangspunt van een kostendekkende exploitatie. In boekjaar 2013 is de locatie meer dan kostendekkend geëxploiteerd. Voor de exploitatie van Troned (TSC) wordt gepleit voor een gesloten circuit van financiering. Dit sluit namelijk aan op het idee om TSC te beschouwen als een afzonderlijke entiteit binnen de organisatie. Daarmee is voor de safety campus een vertrekpunt gemarkeerd en dat geeft duidelijkheid richting toekomst (in welke constellatie TSC ook wordt voortgezet). Deze reserve is gevormd vanuit het exploitatieoverschot van 2013. Dit resultaat is dus bereikt met middelen die niet van Twentse gemeenten afkomstig zijn.
Oordeel per 31-12-2017	TSC heeft het jaar 2017 afgesloten met een positief saldo. Dit saldo is toegevoegd aan de reserve. Vanwege het taakstellende uitgangspunt van een eigenstandige bekostiging is voortzetting van de reserve nodig.

Innovatie	
Reden	Het wettelijke takenpakket van veiligheidsregio's is voortdurend aan veranderingen onderhevig. Voor een deel hangt dit samen met landelijke initiatieven (ministerie V&J, Instituut Fysieke Veiligheid). Voor een deel zijn de veranderingen het gevolg van technologische of maatschappelijke ontwikkelingen. Veiligheidsregio Twente neemt vanwege haar zorg voor een goede uitoefening van haar wettelijke taak deel aan projecten die zich richten op nieuwe werkwijzen of nieuwe toepassingen van de crisisorganisatie. Dit heeft vorm gekregen in het programma TS&S en krijgt nu verder inhoud binnen opvolgende activiteiten van dat programma.
Oordeel per 31-12-2017	Conform het besluit van AB op 10-10-2016 zal de reserve de komende jaren ingezet worden om kennis en kunde beschikbaar te stellen voor innovatie binnen het veiligheidsdomein.

Bijlage 4 Jaarbericht Veiligheidsregio Twente

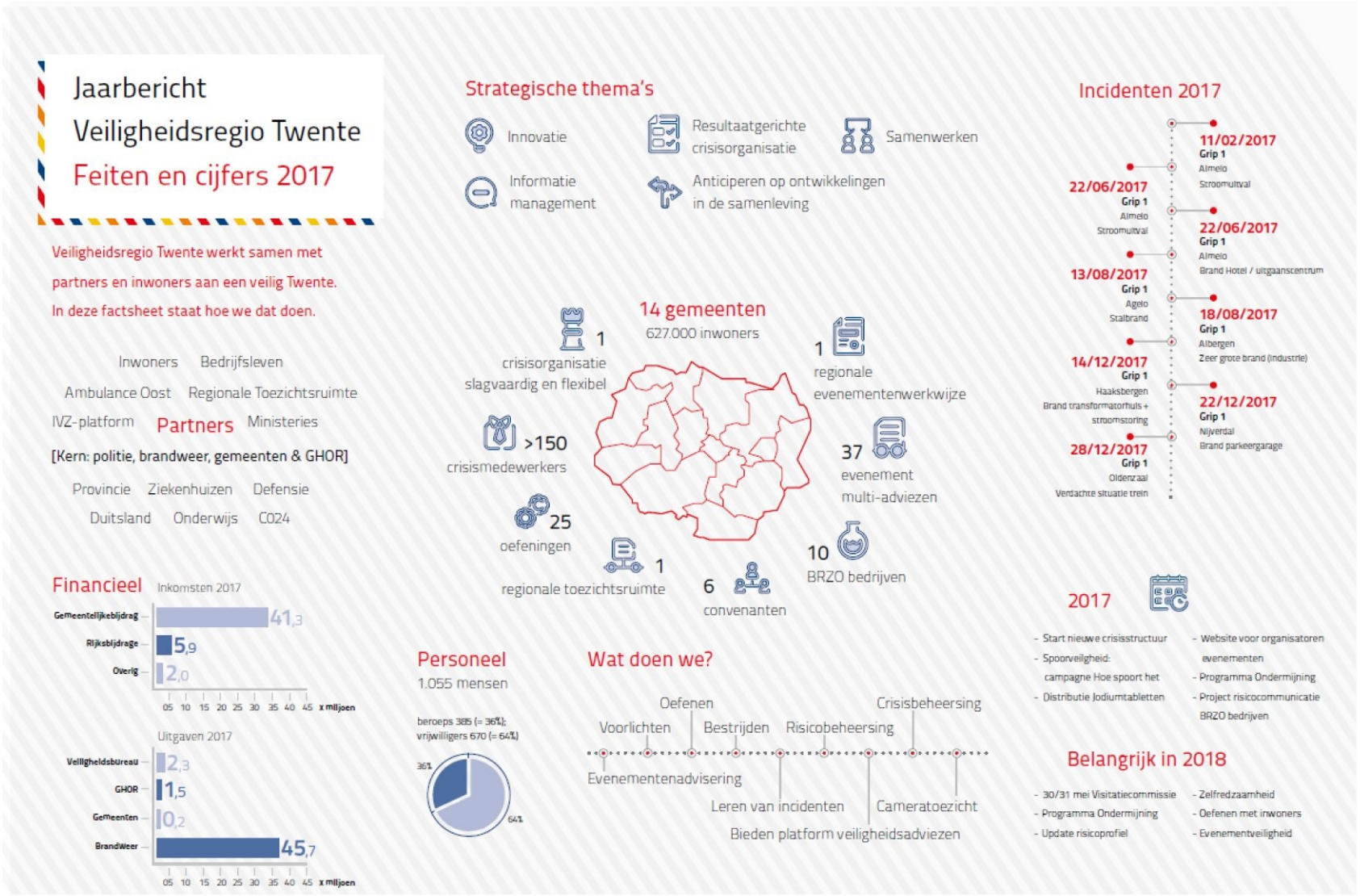

Bijlage 5 Jaarbericht Brandweer Twente

Brandweer Twente in het jaar 2017

Brandweer Twente staat 24 uur per dag, 7 dagen per week en 365 dagen per jaar klaar met;

1.000 mensen

- Ca. 330 beroepsmedewerkers
- Ca. 670 brandweervrijwilligers

Er wordt gewerkt vanuit

29 kazernes

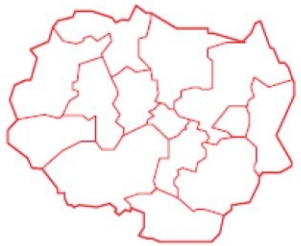

Verzorgingsgebied telt

14 gemeenten

met ruim

627.000 burgers

Brandweercijfers op een rij*

	2016	2017
Automatische brandmeldingen	1.023	819
Branden	1.315	1.194
Ongevallen (bijv. verkeer en gaslekkage)	158	245
Dienstverlening (o.a. liftopsluitingen en dieren)	865	911
Leefmilieu (o.a. storm- en wateroverlast)	236	378
Totaal	3.597	3.547

In 2017 waren er 8 GRIP situaties, 8 zeer grote branden en 20 grote branden.
Het duikteam is in totaal 16 keer gealarmeerd , drone Argus 7 keer en Handcrew Overijssel 4 keer.

"Door samen te werken met onze partners komen wij tot innovatie ideeën en producten, zoals de REDSUIT, brandweerdrone Argus en MoSeS."

Brandveiligheidscijfers op een rij

909
voorlichtingsactiviteiten voor Twentse burgers. 27.044 mensen bereikt.

1.942
adviezen aan het bevoegd gezag waaronder gemeenten.

2.020
controles op brandveiligheid.

"De brandweer doet meer dan branden blussen en hulpverlening. Ook aan de voorkant van het vlammetje staan wij voor u klaar om mee te denken en u te adviseren over brandveiligheid in uw huis, bedrijf of omgeving."

Vooruitblik 2018

- Bij onze voorlichtingsactiviteiten gaan we verder met samenwerking met onze veiligheidspartners, gaan we gerichter inzetten op basis van data (wijk- en doelgroepen analyses) en onderzoeken we het effect van onze voorlichtingsactiviteiten;
- We gaan (meer) werken op basis van beschikbare data en de aanwezige risico's in onze regio;
- We maken een vrijwilligersagenda, waarin we o.a. aangeven waar de kansen liggen in de toekomst, welke rol de vrijwilliger daarin speelt en we aandacht hebben voor hun hoofdwerkgever.

Kennisvergaring

94 onderzochte woningbranden.

Meest voorkomende oorzaak woningbrand >>>

01 Schoorsteenbrand

02 Keukenbrand

Bijlage 6 Jaarbericht GHOR Twente

GHOR Twente

Geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio

Feiten en cijfers 2017

GHOR Twente is de verbinder tussen zorg en veiligheid in de regio Twente.

Strategische thema's

- Innovatie
- Resultaatgerichte crisisorganisatie
- Informatie management
- Samenwerken
- Anticiperen op ontwikkelingen in de samenleving

Wat doen we?

- Verbinder tussen zorg-partners en netwerk zorgcontinuiteit
- Plannen en procedures maken en doorontwikkelen
- Opleiden, Trainen, Oefenen
- Coordinatie geneeskundige hulpverlening bij crises
- Beleidsmatige en inhoudelijke advisering
- Informatiemanagement

14 gemeenten

627.000 inwoners

Wat doen we nog meer?

SIS - Slachtofferinformatie Systematiek

- In samenwerking met Twentse ziekenhuizen en huisartsen
- Werken met gezamenlijke lijsten
- Implementatie Zorgmail

Doorontwikkeling informatiemanagement

- Landelijk Crisis Management Systeem (LCMS gz)
- Snellere informatie deling binnen crisisorganisatie
- Bijv. bij grote evenementen, uitbraak ziekte, vluchtelingencrisis
- LiveOP

2017

- **Mono-oefeningen**
- **Zorgcontinuiteit** — 17 deelnemende zorgorganisaties
- **Grensoverschrijdende hulpverlening** — PREpare
- **Evenementenadvisering** — - 37 evenementen
- **Grote oefening GGB** — Oefening Grootschalige Geneeskundige Bijstand
- **1 februari 2017** — Start nieuwe structuur crisisorganisatie
- **Distributie Jodium** — Onder inwoners Twente < 18 jaar
- **Informatiemanagement** — inbedden in geneeskundige crisisorganisatie

2018

- **Doorontwikkelen crisisoefeningen op maat**
- **Van informatie naar intelligence**
- **Wijziging OvD-G piket** — Slagvaardig en flexibel
- **Nieuwe werkwijze EHBO HAP**
- **Ontwikkelgesprekken** — Repressieve functies
- **Visitatietraject Oost5**
- **Omgevingswet**

Kijk voor meer informatie op www.ghortwente.nl

GHOR Twente is onderdeel van Veiligheidsregio Twente

Bijlage 7 Jaarbericht Platform Integrale Veiligheidszorg

PLATFORM IVZ

SAMEN STERK VOOR EEN VEILIG TWENTE

JAARBERICHT 2017/2018

BINNEN HET PLATFORM INTEGRALE VEILIGHEIDSZORG (IVZ) WORDT OP REGIONAAL NIVEAU STRUCTUREEL EN INTEGRAAL SAMENGEWERKT OP DIVERSE VEILIGHEIDSTHEMA'S TEN BEHOEVE VAN ONS BESTUUR EN INWONERS VAN TWENTE.

PLATFORM IVZ DRAAGT BIJ AAN

- Vergroten veiligheid in Twente
- Voorkomen verplaatsingseffecten
- Bundelen en delen expertise
- Afstemmen met (boven)regionaal georganiseerde partners
- Gezamenlijk anticiperen op veiligheidsontwikkelingen
- Gezamenlijk verwerven van subsidies
- Innovativiteit in aanpak en sneller leren
- Frustreren criminelen

PRIORITEITEN PLATFORM IVZ

- WONINGINBRAAK EN HELING
- VERSTERKEN INTELLIGENCE VEILIGHEID
- AANPAK OVERLAST PERSONEN MET VERWARD GEDRAG
- ONDERMIJNING
  - Hennep
  - Zorgfraude
  - OMG's
  - Weerbaarheid

Verzorgingsgebied telt **14 GEMEENTEN** met ruim **627.000 INWONERS**

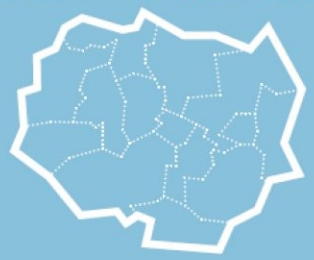

WONINGINBRAKEN*

2011	2017
2.292	1.187

OPGEROLDE HENNEPKWEKERIJEN*

2011	2017
204	200

MELDINGEN PERSONEN MET VERWARD GEDRAG*

2011	2017
865	2.160

*Peildatum 1 december 2017

CIJFERS 2017*

WONINGINBRAKEN

- **1.187** woninginbraken
- **820** preventie-adviezen verstrekt
- Ruim **200** what's app groepen in Twente
- Ruim **245** opkopers aangesloten op het Digitale Opkopers Register

HENNEP

- Dit jaar circa **200** hennepkwekerijen geruimd
- Beslag gelegd op **€ 5 MILJOEN** vermogen (afpakresultaat)
- **330** verdachten hennepteelt behandeld

OVERLAST PERSONEN MET VERWARD GEDRAG

- **2.160** meldingen overlast door personen met verward gedrag

ONDERMIJNING

- **8** van de **14** ondermijningsbeelden opgeleverd
- **4** integrale acties uitgevoerd

*Peildatum 1 december 2017

FOCUS 2018

- Zelfredzaamheid, burgerparticipatie en betrokkenheid inwoners versterken
- Intensievere integrale aanpak van georganiseerde (ondermijnende) criminaliteit door één overheid
- Informatiegestuurd werken

VEILIGHEIDSREGIO TWENTE

Bijlage 8 Single Information Single Audit

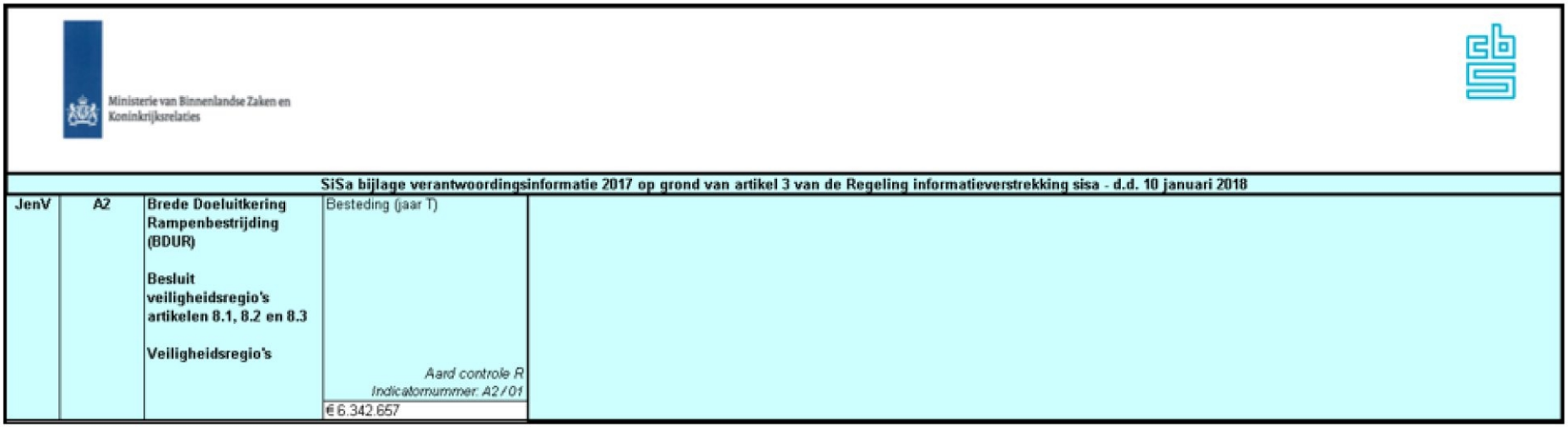

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2017 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2018

JenV	**A2**	**Brede Doeluitkering Rampenbestrijding (BDUR)** **Besluit veiligheidsregio's artikelen 8.1, 8.2 en 8.3** **Veiligheidsregio's**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: A2 / 01* € 6.342.657	

Bijlage 9 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant (volgt)

Bijlage 10 Lijst met afkortingen

AB	Algemeen Bestuur
AC	Algemeen Commandant
ADSL	Asymmetric Digital Subscriber Line
AGGZ	Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
AO	Administratieve Organisatie
AOV	Ambtenaar Openbare Veiligheid
AVT	Arbeidsvoorwaardenregeling Veiligheidsregio Twente
BAZE	Bureau Acute Zorg Euregio
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BERAP	Bestuursrapportage
BDUR	Besluit doeluitkering bestrijding van rampen en zware ongevallen
BMO	Brandweer Management Ontwikkeling
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BRT	Bedrijfsbureau Regio Twente
BRW	Brandweer
BRZO	Besluit Risico's Zware Ongevallen
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde
BV	Brandveiligheid
BVL	Brandveilig Leven
BW	Burgerlijk Wetboek
BZ	Bevolkingszorg
B&T	Beheer & Techniek
BZOO	Bevolkingszorg Op Orde
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CBRN	Chemische, Biologische of Radiologische/Nucleaire stoffen
COPI	Coördinatieteam Plaats Incident
DB	Dagelijks Bestuur
DITSS	Dutch Institue for Technology, Safety & Security
DPG	Directeur publieke gezondheid
DVO	Dienstverleningsovereenkomst
Fido	Financiering decentrale overheden
FLO	Functioneel Leeftijdsontslag
GGB	Grootschalige Geneeskundige Bijstand
GGD	De gemeenschappelijke gezondheidsdienst
GHOR	Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio
GMS	Geïntegreerd Meldkamer Systeem
GRIP	Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijdings Procedure
HIN	Hoofden Informatie Geneeskundige zorg
HKZ	Harmonisatie Kwaliteitsbeoordeling in de Zorgsector
HRM	Human Resource Management
HSD	the Hague Security Delta
IBARC	Interregionale Brandweer Aanbesteding Radio Communicatiemiddelen
IC	Interne Controle
ICT	Informatie en Communicatie Technologie
IFV	Instituut Fysieke Veiligheid
IKB	Individueel Keuzebudget
IOC	Informatie Operationeel Centrum
IOV	Impuls Omgevingsveiligheid
IVZ	Integrale Veiligheidszorg
J&V	Justitie & Veiligheid
LCMS	Landelijke crisis management systeem
MOOI	Multidisciplinaire Overleg Operationele informatievoorziening
M&O	Mens & Organisatie
NIAV	Nationale Innovatieagenda Veiligheid
NWB	De Nederlandse Waterschapsbank
ODT	Omgevingsdienst Twente
OM	Openbaar Ministerie
OMS	Openbaar Brandmeld Systeem
OTO	Opleiden, Training & Oefenen

OVD	Officier van Dienst
OVDG	Officier van Deinst Geneeskundig
PDC	Productendienstencatalogus
PG	Publieke Gezondheid
P&C	Planning & Control
RFPN	Regionaal Forensisch Psychiatrisch Netwerk Oost-Nederland
RIE	Risico inventarisatie en -evaluatie
ROAZ	Regionaal Overleg Acute Zorg
RTR	Regionale Toezicht Ruimte
RUD	Regionale Uitvoeringsdienst
SCC	Safety Care Center
SISA	Single Information Single Audit
S&O	Strategie & Ondersteuning
TGB	Terrorismegevolgbestrijding
TRONED	Trainingscentrum Oost-Nederland
TSC	Twente Safety Campus
TS&S	Twente Safety & Security
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VB	Veiligheidsbureau
V&K	Vakbekwaamheid & Kennis
VNOG	Veiligheidsregio Noord- en Oost Gelderland
VPB	Vennootschapsbelasting
VPT	Veilige Publieke Taak
VR	Veiligheidsregio
VRIJ	Veiligheidsregio IJsselland
VRT	Veiligheidsregio Twente
VTH	Vergunningverlening, Toezicht & Handhaving
WABO	Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht
WKR	Werkkostenregeling
WMO	Wet maatschappelijke ondersteuning
WNT	Wet Normering Topinkomens
WVR	Wet Veiligheidsregio's

BUSINESSPARK
TWENTE

Gemeente Enschede
t.a.v. het college
Postbus 20
7500 AA Enschede

11 2155

Gemeente Enschede | 71 | A/B
Reg.nr.
Ingekomen - 3 APR. 2018
Afdeling ELO SB/EL
Behandeltermijn
Attentie Logic RG

Projectbureau
BEZOEKADRES Wolbes Landen 9a
7627 PS Bornerbroek
POSTADRES Postbus 67
7600 AB Almelo
TELEFOON 0546 85 18 88
FAX 0546 85 19 12
EMAIL info@xlpark.nl
INTERNET www.xlpark.nl

DATUM 27-03-2018
BETREFT Jaarstukken 2017

KENMERK UIT18.00041
UW KENMERK

Geacht college,

Overeenkomstig artikel 21 van de gemeenschappelijke regeling Regionaal Bedrijventerrein Twente stellen wij de raden en staten in de gelegenheid om hun bezwaren kenbaar te maken ten aanzien van de jaarstukken. Dit voor vaststelling door het Algemeen Bestuur voor 1 juli 2018.

Wij verzoeken u bijgevoegde brief en stukken door te geleiden aan de gemeenteraad.

Met vriendelijke groet,

Dagelijks Bestuur van het Regionaal Bedrijventerrein Twente,

Voorzitter,

M.J.R. Kotteman

Secretaris,

S.S. du Crocq

Bijlage: brief aan de gemeenteraad

BUSINESSPARK
TWENTE

Gemeente Enschede
t.a.v. de gemeenteraad
Postbus 20
7500 AA Enschede

Projectbureau
BEZOEKADRES Wolbes Landen 9a
7627 PS Bornerbroek
POSTADRES Postbus 67
7600 AB Almelo
TELEFOON 0546 85 18 88
FAX 0546 85 19 12
EMAIL info@xlpark.nl
INTERNET www.xlpark.nl

DATUM 27-03-2018
BETREFT Jaarstukken 2017

KENMERK UIT18.00041
UW KENMERK

Geachte raad,

Overeenkomstig artikel 21 van de gemeenschappelijke regeling Regionaal Bedrijventerrein Twente ontvangt u hierbij de jaarstukken over 2017 en de grondexploitatie per 1-1-2018.

De accountant heeft de jaarrekening over 2017 gecontroleerd en heeft een goedkeurende verklaring afgeven. Het verslag van de accountant en de controleverklaring is eveneens bijgevoegd.

Doel van de documenten
Via de *jaarstukken*, bestaande uit het jaarverslag en de jaarrekening, leggen wij aan het Algemeen Bestuur verantwoording af over de realisatie van de (vorig jaar) vastgestelde beleidsvoornemens (begroting 2017). De *grondexploitatie*, waarmee inzicht wordt gegeven in het eindresultaat van het project, is in de jaarstukken geïntegreerd.

Hierna wordt ingegaan op de belangrijkste conclusies en relevante ontwikkelingen.

Jaarstukken 2017
In 2017 hebben de in 2016 genomen maatregelen, overeenstemming met nog zittende bewoners, vaststelling bestemmingsplan Tranche 3, beschikbaar stellen van een investeringsbudget door deelnemers en het versterken van de projectorganisatie, geresulteerd in een aantal positieve ontwikkelingen. Hoogtepunt daarvan was de ondertekening van een ontwikkelingsovereenkomst met Groep Heylen voor de ontwikkeling van een logistieke campus op XL Businesspark voor in totaal 28,5 ha. Inmiddels heeft dit geleid tot de afname van de eerste 7,5 hectare en is gestart met de bouw van een bedrijfshal waarin Bleckmann de logistiek gaat verzorgen voor de Chinese speelgoedgigant VTech. Daarnaast is de terminal van CTT in gebruik genomen en zijn de eerste containers inmiddels verwerkt. Om de bouw van de logistieke campus en de ontsluiting van CTT mogelijk te maken is de weg tussen de carpoolstrook en de kade aangelegd. Met Port of Twente en het Havenbedrijf wordt momenteel gesproken over gezamenlijke inzet op het gebied van marketing, promotie en communicatie met als doel de regio Twente nog sterker te positioneren als logistieke hotspot. Op het gebied van acquisitie wordt nauw samengewerkt met OostNL en de NFIA, waarbij meer dan voorheen beurzen en logistieke vastgoeddagen worden bezocht. Dit heeft o.a. geleid tot goede contacten met meerdere beleggers en ontwikkelaars in logistiek vastgoed. Verder blijkt dat ook bestaande bedrijven tevreden zijn over vestiging op het XL Businesspark, wat o.a. geleid heeft tot uitbreiding van Madison.

De jaarrekening is gecontroleerd door Eshuis Registeraccountants. De accountant heeft een goedkeurende verklaring afgeven. Wij hebben aan de projectdirecteur gevraagd de aanbevelingen van de accountant ten aanzien van de beheersorganisatie op te pakken.

Begroting 2017
U ontvangt binnenkort de herziene begroting voor 2018, de voorlopige begroting voor 2019 en de meerjarenraming 2020 - 2022.

BUSINESSPARK
TWENTE

Voorstel aan het Algemeen Bestuur
Wij stellen het Algemeen Bestuur voor om in haar vergadering voor 1 juli 2018 bijgevoegde jaarstukken en de na te zenden begroting vast te stellen. Wij stellen u door middel van deze brief in de gelegenheid om overeenkomstig artikel 21 eventuele bezwaren met betrekking tot de jaarstukken kenbaar te maken bij het Algemeen Bestuur.

Wij vertrouwen er op u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Dagelijks Bestuur van het Regionaal Bedrijventerrein Twente,

Voorzitter,

M.J.R. Kotteman

Secretaris,

S.S. du Crocq

Bijlagen
Jaarstukken 2017
Verslag accountant en controleverklaring

Eshuis

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan het algemeen bestuur van het Openbaar Lichaam Regionaal Bedrijventerrein Twente

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van het Openbaar Lichaam Regionaal Bedrijventerrein Twente te Almelo gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2017 als van de activa en passiva van het Openbaar Lichaam Regionaal Bedrijventerrein Twente (verder: het RBT) op 31 december 2017 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader rechtmatigheid, vastgesteld door het algemeen bestuur op 6 december 2017 als bijlage 1 van het Controleprotocol voor de accountantscontrole op de jaarrekening 2017 van de gemeenschappelijke regeling Regionaal Bedrijventerrein Twente.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2017;
- het overzicht van baten en lasten over 2017;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het Normenkader rechtmatigheid 2017 van het RBT en de Regeling Controleprotocol WNT (Wet normering topinkomens) 2017 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van het RBT zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Eshuis

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 167.000, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% bedraagt van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling controleprotocol WNT 2017.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan het algemeen bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen groter dan 10% van de goedkeuringstolerantie (i.c. € 16.700) rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

Benadrukking van een onzekerheid in de jaarrekening en van de gemotiveerde afwijking van de tienjaarstermijn

Wij vestigen de aandacht op de toelichting in de jaarrekening betreffende de balanspost Voorraden onderhanden werk waaronder bouwgronden in exploitatie per 31 december 2017, zoals opgenomen op de pagina 38, en hetgeen is beschreven in de paragraaf Grondbeleid alsmede de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing, opgenomen in het jaarverslag op de pagina's 20 tot en met 30. Hier heeft het dagelijks bestuur uiteengezet dat de inschatting van uitgangspunten, parameters en risico's om tot een adequate waardering van het onderhanden werk te komen onzekerheden bevat en wordt ingegaan op de gevoeligheid van deze inschattingen.

Onderdeel van deze toelichting vormt de gemotiveerde afwijking van de stellige uitspraak van de commissie BBV met betrekking tot de richttermijn van 10 jaar voor de looptijd van een grondexploitatiecomplex en de door het RBT getroffen risicobeperkende beheersmaatregelen om de risico's en onzekerheden die gepaard gaan met deze langere looptijd waar mogelijk te mitigeren.

Deze situatie doet geen afbreuk aan ons oordeel.

B. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen;
- de inhoudsopgave, het voorwoord van de directie, de inleiding en het voorstel van het dagelijks bestuur aan het algemeen bestuur en ontwerp besluit.
-

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van het BBV is vereist.

Eshuis

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen, zoals opgenomen in het Normenkader rechtmatigheid 2017 van het RBT.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Het algemeen bestuur is als kaderstellend en controlerend orgaan op grond van de Gemeentewet verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeenschappelijke regeling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, de

Eshuis

Regeling Controleprotocol WNT 2017, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Almelo, 23 maart 2018

Eshuis Registeraccountants B.V.

Was getekend: drs. E. Dijkgraaf RA

Eshuis
Registeraccountants

Accountantsverslag 2017 Regionaal Bedrijventerrein Twente d.d. 23 maart 2018

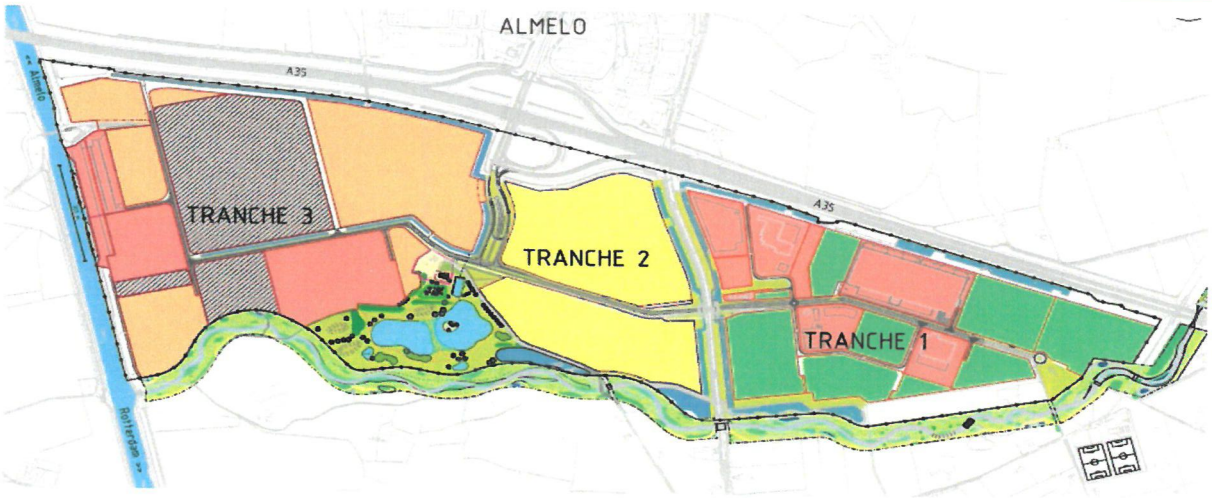

BUSINESSPARK TWENTE

RBT

Per saldo persoonlijker

Inhoudsopgave

Eshuis
Registeraccountants

Wij hebben ons accountantsverslag als volgt ingedeeld:

1.	Aanbieding	3
2.	Bestuurlijke samenvatting	4
3.	Kernpunten controle	5
4.	Controleaanpak	8
5.	Bevindingen controle jaarrekening 2017	9
6.	Analyse resultaat en vermogen	13
7.	Beheersingsorganisatie	14
8.	Bijlagen	18

1. Aanbieding

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2017 van het Openbaar Lichaam Regionaal Bedrijventerrein Twente Hierna: RBT) aan. Dit verslag beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2017 van het RBT.

De jaarrekening 2017 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur van het RBT. Wij hebben naar aanleiding van onze controle een goedkeurende controleverklaring voor zowel de getrouwheid als de rechtmatigheid verstrekt. In deze controleverklaring is een benadrukkingsparagraaf opgenomen vanwege de overschrijding van de tienjaarstermijn, onder verwijzing daaromtrent naar het jaarverslag. Wij gaan ervan uit dat het algemeen bestuur overgaat tot ongewijzigde vaststelling van de jaarrekening. Wij verzoeken u contact met ons op te nemen, wanneer dit niet het geval is. In overleg kunnen dan de in dat geval verdere noodzakelijke acties worden ondernomen. Indien tot de vaststelling van de jaarrekening door het algemeen bestuur omstandigheden blijken die aanpassing van de jaarrekening noodzakelijk maken, dient een dergelijke aanpassing nog voor de betreffende vergadering van het algemeen bestuur te worden gemaakt.

De bevindingen naar aanleiding van ons onderzoek hebben wij in het hiervoor liggende accountantsverslag weergegeven. Dit accountantsverslag en de daarin opgenomen bevindingen zijn op 6 maart 2018 in concept besproken met de heren J. Geerdink, T. Nieuwenhuis en H. ter Heggeler, respectievelijk projectdirecteur, senior planeconoom en administrateur van het RBT en op 21 maart 2018 met het dagelijks bestuur.

Wij bedanken de medewerkers van het RBT voor de open en constructieve wijze van samenwerking bij het verrichten van onze controlewerkzaamheden. De aanlevering van door ons opgevraagde informatie en documentatie was adequaat. Ook aanvullend gevraagde toelichting en documentatie lieten niet lang op zich wachten. Wat de controle van de jaarrekening zelf betreft verliep het proces niet echt efficiënt. De wisseling van administrateur per 1 januari 2018 kwam op een ongelukkig moment. De nieuwe administrateur moest tegelijkertijd worden ingewerkt en de jaarrekening 2017 samenstellen (en dat in 8 uur per week). Bovendien is er sprake van een stelselwijziging in de jaarrekening 2017, die tevens tot een verbeterd inzicht inzake het Parkmanagement leidt. Dit alles heeft geleid tot meerdere conceptversies van de jaarstukken en meerwerk bij onze controle. Tot het verstrekken van een nadere toelichting zijn wij gaarne bereid.

Hoogachtend,

Eshuis Registeraccountants B.V.
drs. E. Dijkgraaf RA

2. Bestuurlijke samenvatting

Eshuis
Registeraccountants

Ons oordeel

Wij hebben de controle van de jaarrekening 2017 van het RBT uitgevoerd en een goedkeurende controleverklaring voor zowel de getrouwheid als de rechtmatigheid verstrekt. In deze controleverklaring hebben wij (conform 2016) een benadrukkingsparagraaf opgenomen vanwege de overschrijding van de volgens het BBV te hanteren richttermijn van tien jaar. Wij verwijzen in deze paragraaf naar de door de directie / het dagelijks bestuur in het jaarverslag vermelde uitgangspunten en de argumentatie om van deze termijn af te wijken. Deze situatie doet geen afbreuk aan ons oordeel. Dat houdt het volgende in:

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening 2017 van het RBT een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2017 als van de activa en passiva per 31 december 2017 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in de jaarrekening 2017 verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving.

Wet Normering Topinkomens (WNT)

Wij hebben de in de paragraaf 5.3.3 van de Jaarstukken 2017 van het RBT opgenomen verantwoording inzake de Wet Normering Topinkomens (WNT) gecontroleerd met inachtneming van het Controleprotocol WNT 2017. Wij concluderen dat de in de jaarrekening 2017 opgenomen verantwoording met toelichting voldoet aan de daaraan te stellen eisen.

Jaarverslag 2017

Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag 2017 is opgesteld overeenkomstig het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en met de jaarrekening verenigbaar is. Het jaarverslag 2017 bevat in het licht van de door ons tijdens de controle van de jaarrekening 2017 verkregen kennis en informatie naar onze mening geen onjuistheden van materieel belang.

3. Kernpunten controle

Eshuis
Registeraccountants

Algemeen

De kernpunten uit onze controle zijn de volgende:

- Zijn er significante wijzigingen in de reikwijdte van de controle?
- Is er sprake van significante wijzigingen in de verslaggevingsvoorschriften?
- Evaluatie van de belangrijkste inschattingen door het management van het RBT.
- Weerstandsvermogen en risicomanagement
- Is de interne financiële beheersing van het RBT adequaat in het kader van de jaarrekeningcontrole?
- Wordt door het RBT gehandeld in overeenstemming met de Kaderbrief Rechtmatigheid 2017 van de commissie BBV?

Geen significante wijzigingen in de reikwijdte van de controle

De reikwijdte van onze controle staat omschreven in onze opdrachtbevestiging d.d. 4 december 2017 en het door het algemeen bestuur op 6 december 2017 vastgestelde Controleprotocol voor de accountantscontrole op de jaarrekening 2017. Er is gedurende de controle geen sprake geweest van een beperking in de reikwijdte van onze controle. Ook hebben zich geen wijzigingen voorgedaan in de reikwijdte.

Geen wijzigingen in significante verslaggevingsvoorschriften

De belangrijkste verslaggevingsvoorschriften voor het RBT zijn uiteengezet in de toelichting op de jaarrekening 2017. In 2017 hebben zich geen wijzigingen van materieel belang voorgedaan in de toegepaste verslaggevingsgrondslagen (het BBV), die een aanzienlijke invloed hebben gehad op de financiële positie of de resultaten van het RBT. Wel is er sprake van een stelselwijziging t.a.v. de verantwoording van de exploitatie van het parkmanagement.

3. Kernpunten controle

Eshuis
Registeraccountants

Stelselwijziging

Zoals in de jaarrekening 2017 toegelicht in de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling heeft een stelselwijziging plaatsgevonden voor de exploitatie van het parkmanagement. Zie hierna in hoofdstuk 5, Materiële vaste activa met een maatschappelijk nut. Het betreft puur een overheveling per 1 januari 2017 van de netto investering in het parkmanagement tot en met 2016 van Voorraden bouwgrond in exploitatie naar Materiële vaste activa met een maatschappelijk nut. De invloed op vermogen en resultaat bedraagt derhalve nihil.

Inschattingen door het management en waardering voorraden bouwgrond in exploitatie

In onze risicoanalyse en controleaanpak hebben wij de waardering van de voorraden bouwgronden in exploitatie aangemerkt als een significant risico. Dit vanwege de mate van schattingsonzekerheid die inherent is aan de exploitatie van een bouwgrondcomplex als het XL Businesspark. De schattingsonzekerheid is het grootst als het gaat om de afzetpotentie en de lange looptijd (naar de huidige inzichten tot en met 2035). Wij achten de waardering aanvaardbaar en vinden de gemaakte veronderstellingen reëel.

In het hoofdstuk Controlebevindingen zullen wij verder ingaan op de verschillende parameters die van invloed zijn op het uiteindelijk te verwachten resultaat van de grondexploitatie, hetzij op eindwaarde, hetzij op netto contante waarde.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In paragraaf 4.7 van het jaarverslag 2017 Weerstandsvermogen en risicobeheersing' is het risicoprofiel van het RBT geschetst. Het RBT beschikt niet over reserves en heeft daarom geen weerstandsvermogen. De deelnemende gemeenten en provincie dragen naar verhouding bij in een eventueel verlies van het RBT.

Elk jaar wordt een financiële risicoanalyse opgesteld. Op basis van risico-inschattingen per begrotingselement wordt geconcludeerd dat het verwachte tekort op eindwaarde binnen een bandbreedte tussen € 17,6 en € 31,7 miljoen (op basis van netto contante waarde per 1 januari 2018) zal bedragen.

3. Kernpunten controle

Eshuis
Registeraccountants

Dit betekent een duidelijke vermindering van de mogelijke fluctuatie t.o.v. vorig jaar (toen nog een bandbreedte tussen € 14,2 en € 36,5 miljoen op basis van netto contante waarde per 1 januari 2017). Deze vermindering wordt toegeschreven aan de genomen risicobeperkende maatregelen en de huidige (betere) vooruitzichten v.w.b. de gronduitgifte.

Interne (financiële) beheersing

De interne (financiële) beheersing is nog wel voor verbetering vatbaar. De formatie is in 2017 behoorlijk uitgebreid, daarnaast is per 1 januari 2018 is een nieuwe administrateur aangetreden. In hoofdstuk 6 hebben wij een aantal bevindingen opgenomen. Wij adviseren u in 2018 voldoende aandacht te besteden aan de beheersorganisatie met als doelstelling het beheer in de basis beter op orde te krijgen en te houden.

Rechtmatigheid

Bij de uitvoering van onze controlewerkzaamheden op de naleving van rechtmatigheid hebben wij geen onrechtmatigheden vastgesteld die van materieel belang zouden kunnen zijn.

Wat de begrotingsrechtmatigheid betreft is alleen op het programma Openbare ruimte sprake van een overschrijding van de lasten en wel met ca € 67.000. Zoals uit de toelichting op dit programma blijkt, worden deze lasten volledig gedekt door de gemeente Almelo. Tegenover de hogere lasten staan dus hogere baten tot een zelfde bedrag.

4. Controleaanpak

Eshuis
Registeraccountants

Controleaanpak en uitvoering controle

Wij hebben onze controlewerkzaamheden uitgevoerd in overeenstemming met de door ons voorgenomen controleaanpak. Dat houdt in dat wij onze controle volledig gegevensgericht hebben uitgevoerd. In het vorige hoofdstuk hebben wij vermeld wat de kernpunten uit onze controle zijn geweest. In het volgende hoofdstuk brengen wij onze bevindingen onder uw aandacht.

Onze controleaanpak is onder andere gebaseerd op een adequate risicoanalyse. Wij hebben diverse gesprekken gevoerd met de directie over de belangrijke financiële en operationele ontwikkelingen bij het RBT. Zoals in hoofdstuk 3 al vermeld hebben wij in de waardering van de voorraden bouwgronden in exploitatie een significant risico onderkend. Wij hebben een uitgebreide analyse uitgevoerd op de actualisatie van de exploitatieopzet per 1 januari 2018, vergeleken met die per 1 januari 2017, alsmede van de specificatie en onderbouwing van de daarin verwerkte financiële gegevens en ramingen.

Goedkeurings- en rapporteringstolerantie

Het algemeen bestuur bepaalt de goedkeuringstolerantie die de accountant bij zijn controle van de jaarrekening dient te hanteren. Normaliter wordt hiervoor de richtlijn op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) aangehouden, zo ook door het RBT.

Op grond van de jaarrekening 2017 bedraagt de goedkeuringstolerantie voor fouten 1% van de totale lasten, inclusief dotaties aan de reserves, dat is afgerond € 167.000 en voor onzekerheden 3% van de totale lasten, inclusief dotaties aan de reserves, dat is afgerond € 501.000. Wordt deze goedkeuringstolerantie niet overschreden, dan kan een goedkeurende controleverklaring worden afgegeven. De goedkeuringstolerantie is een kwantitatieve maatstaf. De uiteindelijke oordeelsvorming is echter altijd een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve afwegingen. De rapporteringstolerantie is door het algemeen bestuur bepaald op 10% van de goedkeuringstolerantie, dat is € 16.700 voor fouten resp. € 50.100 voor onzekerheden.

5. Bevindingen controle jaarrekening 2017

Eshuis
Registeraccountants

Algemeen

Wij hebben onze controlebevindingen hierna per balanspost c.q. programma weergegeven.

Verslaggeving

In de toelichting op de balanspost Materiële vaste activa is geen sluitend verloopoverzicht gepresenteerd, zoals voorgeschreven in artikel 52 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Wij adviseren u voortaan wel een dergelijk overzicht op te nemen. Ook adviseren wij u in de toelichting op de balans een sluitend verloopoverzicht van de post Voorraden op te nemen, om daarmee het inzicht in deze post te vergroten.

Materiële vaste activa, investeringen met economisch nut

Gronden en terreinen

De gronden van het overslagterrein zijn met ingang van 31 december 2016 voor een periode van 15 jaar verhuurd aan Combiterminal Twente B.V. (CTT). De grondwaarde hiervan is bepaald op € 125 per m2, totaal € 3.116.250. Hier zijn de kosten van de in voorgaande jaren aangebrachte voorzieningen ad € 1.622.007 aan toegevoegd.

In erfpacht uitgegeven gronden

Door de uitgifte in 2017 van 10,8 hectare in tranche 3 in erfpacht aan een tweetal afnemers is per 31 december 2017 een bedrag van ca. € 11,75 miljoen geactiveerd. Onderdeel van beide transacties is de vaststelling van een erfpachtcanon voor een periode van 50 jaar, waarbij renteherziening zal plaatsvinden na 10 jaar.

Wij wijzen u in dit verband nadrukkelijk op hetgeen is vermeld in de toelichting op de balans onder de Niet uit de balans blijkende verplichtingen over de mogelijke teruglevering van een van de in erfpacht uitgeven kavels. Naar onze mening is deze onzekerheid in de verantwoording toereikend toegelicht.

Voor (eerdere) uitgiften in erfpacht (tranche 1) was sprake van afkoop, waardoor de uitgifte binnen de grondexploitatie plaatsvond.

5. Bevindingen controle jaarrekening 2017

Eshuis
Registeraccountants

Materiële vaste activa, investeringen met een maatschappelijk nut

De lasten en baten in het kader van parkmanagement zijn tot en met 2016 binnen de grondexploitatie (voorraden bouwgronden in exploitatie) opgenomen. De lasten bedroegen tot en met 2016 in totaal € 5.608.304, de baten € 910.895. Per 1 januari 2017 is derhalve een (investerings)bedrag van € 4.697.409 overgeheveld van Voorraden bouwgrond in exploitatie naar Materiële vaste activa met een maatschappelijk nut. Hier is sprake van een stelselwijziging; zie hoofdstuk 3.

In 2017 bedragen de investeringen € 845.275 en de bijdragen van bedrijven daarin € 503.695, per saldo betekent dat een vermeerdering van € 341.580, waarna de boekwaarde per ultimo 2017 exclusief het ultimo 2016 al geregistreerde actief ad € 56.768 uitkomt op een bedrag van € 5.038.989. Volgens de huidige inzichten is de eerste afschrijving voorzien in 2019 (jaar na ingebruikname) en zou de investering ultimo 2032 kunnen zijn terugverdiend.

Voorraden onderhanden werk waaronder bouwgronden in exploitatie

Door de stelselwijziging zoals hierboven onder Materiële vaste activa benoemd en door diverse uitgiften in erfpacht in 2017 is de boekwaarde van de voorraden bouwgronden in exploitatie met ca. € 9,4 miljoen afgenomen tot € 93,15 miljoen. De nog te maken kosten tot en met 2035 zijn geraamd op € 41,87 miljoen, exclusief geschatte rentelasten ad € 23,24 miljoen, de nog te realiseren opbrengsten op € 122,50 miljoen. Daarmee bedraagt het verwachte tekort op 31 december 2035 € 35,76 miljoen tegen € 36,63 miljoen per ultimo 2036 volgens de jaarrekening 2016.

De lange uitgiftetermijn (> 10 jaar) wordt in paragraaf 4.6.1. van het jaarverslag uitgebreid gemotiveerd. De provincie Overijssel en de Twentse gemeenten hebben afspraken gemaakt over het – uiterlijk op 1 juli 2020 – in balans brengen van vraag en aanbod van bedrijventerreinen voor de komende tien jaar, waarbinnen de positie van het XL Park is verankerd. De afspraken worden geborgd in de provinciale Omgevingsverordening.

5. Bevindingen controle jaarrekening 2017

Eshuis
Registeraccountants

De uitgangspunten / parameters voor de actualisatie van de exploitatieopzet per 1 januari 2018 zijn vastgesteld door het dagelijks bestuur op 6 december 2017. Het betreft de volgende parameters:

1. Kostenstijging: 3% per jaar tot en met 2019, daarna 2%. Per 1 januari 2017 werd uitgegaan van nog 1 jaar een hogere kostenstijging dan 2%, nu nog 2 jaar, enigszins conservatiever dus. Ten opzichte van de oorspronkelijke ramingen uit 2009 is inmiddels op prijspeil 2017 een (aan marktgegevens getoetste) kostenstijging van 11% (conform de GWW-index) gerealiseerd, die ook in de exploitatieopzet is verwerkt. Op basis van thans beschikbare informatie achten wij deze percentages aanvaardbaar.

2. Opbrengstenstijging: 0% tot en met 2019 en vanaf 2027, van 2020 tot en met 2026 1%. Ook deze inschatting is enigszins behoudender dan die van een jaar terug: toen werd vanaf jaar 2 (in dat geval 2018) al een stijging van 1% voorzien. Op basis van thans beschikbare informatie achten wij deze percentages aanvaardbaar.

3. Grondprijs: vastgesteld op € 125 per m2 en niet opnieuw geïndexeerd. Daarbij is door de deelnemende gemeenten en provincie het investeringsbudget geïntroduceerd, van waaruit aanvulling plaatsvindt op transacties met een lagere grondprijs dan € 125 per m2. Op basis van de rapportage van de STEC Groep en de instelling van het investeringsbudget achten wij deze grondprijs aanvaardbaar.

4. Fasering uitgifte: jaarlijks tot en met 2021: 7 ha., vervolgens in 2022 t/m 2027: 6 ha. per jaar en van 2028 tot en met 2035: 3,5 ha. per jaar. Voor 2017 was de uitgifte begroot op 6,6 ha.; deze raming is ruimschoots overschreden. De totale looptijd is met een jaar teruggebracht (nu t/m 31 december 2035). Afspraken tussen provincie Overijssel en gemeenten in de regio zijn vastgelegd in het document 'Afspraken Regionale Bedrijventerreinen Programmering Twente 2017-2020' d.d. 30 maart 2017. Op basis van de thans beschikbare informatie achten wij de gehanteerde fasering aanvaardbaar.

5. Bevindingen controle jaarrekening 2017

Eshuis
Registeraccountants

5. Looptijd > 10 jaar: Vanaf 2016 stelt de commissie BBV dat de maximale looptijd van een grondexploitatie in beginsel tien jaar bedraagt. De totale nog resterende looptijd van het RBT overschrijdt de 10-jaarstermijn nog ruimschoots. Wij concluderen dat de in de jaarstukken gemotiveerde afwijking en de daarbij benoemde door het RBT getroffen risicobeperkende maatregelen toereikend zijn om een looptijd tot en met 2035 te rechtvaardigen. Natuurlijk blijft hier sprake van een potentieel risico, zeker omdat het een periode van maar liefst 18 jaar betreft. Met het oog daarop hebben wij een paragraaf ter benadrukking opgenomen in onze controleverklaring.

De belangrijkste van de in paragraaf 4.6.1. van het jaarverslag genoemde risicobeperkende maatregelen is het feit dat de deelnemende gemeenten en provincie borg staan voor de gecalculeerde tekorten. Hiertoe hebben de deelnemers elk in hun eigen jaarrekening een verliesvoorziening opgenomen voor hun aandeel in de grondexploitatie door het RBT, die zij jaarlijks aanpassen naar gelang de ontwikkeling in dat jaar bij het RBT. De daadwerkelijke bijdragen in het tekort worden ingecalculeerd als bijdragen in de grondexploitatie, waarmee het RBT zelf in feite geen risico loopt voor wat betreft de grondexploitatie. Zo is in 2016 al een additionele bijdrage van de provincie Overijssel van ruim € 6,2 miljoen ten gunste van de grondexploitatie verantwoord, die begin 2017 is ontvangen door het RBT.

De provincie Overijssel speelt ook een belangrijke rol in het kader van de programmering van bedrijventerreinen in Twente. Daarbij gaat het om een optimale afstemming van vraag en aanbod van bedrijventerrein in de hele regio en het aanmerken van het RBT als prioriteitslocatie.

6. Investeringsbudget: De deelnemers in het RBT hebben gezamenlijk een investeringsbudget ad € 9 miljoen ter beschikking gesteld ten behoeve van het acquisitieproces in brede zin. In de exploitatieopzet is voor elk van de jaren 2018 t/m 2021 rekening gehouden met een bijdrage van € 2,25 miljoen. Vanwege de uitgifte in 2017 aan Groep Heylen is al in 2017 een beroep gedaan op dit budget. In het jaarverslag is hiervan extracomptabel verantwoording gegeven in een vertrouwelijke bijlage. Van provincie Overijssel en gemeente Almelo zijn hiertoe in 2017 al bedragen vooruitontvangen, respectievelijk € 900.000 en € 536.604.

6. Analyse resultaat en vermogen

Eshuis
Registeraccountants

Eigen vermogen verder negatief

Het eigen vermogen van het RBT bedroeg per 1 januari 2017 € 34.033 negatief. Door een negatief gerealiseerd resultaat over 2017 van (afgerond) € 22.800 bedraagt het eigen vermogen per 31 december 2017 -/- € 56.835. In het negatieve resultaat over 2017 is voor het programma Erfpacht exploitatie een incidentele post begrepen van -/- € 103.670. Dit bedrag was tot en met 2016 begrepen in de grondexploitatie (Voorraden bouwgrond in exploitatie), maar betrof exploitatielasten en –baten en is daarom in 2017 als last op dit programma verantwoord.

Gerealiseerd resultaat 2017

Het gerealiseerd resultaat over 2017 bedraagt volgens het Overzicht baten en lasten in de jaarrekening (afgerond) € 22.800 nadelig. Dit resultaat is als volgt samengesteld:

Programma Erfpacht exploitatie:	€	42.193 -/-
Programma Bovenwijkse voorzieningen	€	1 -/-
Programma Parkmanagement exploitatie	€	21.694
Programma Openbare ruimte	€	2.299 -/-
Totaal gerealiseerd resultaat	**€**	**22.799 -/-**

In het negatieve resultaat over 2017 is voor het programma Erfpacht exploitatie een incidentele post begrepen van -/- € 103.670. Dit bedrag was tot en met 2016 begrepen in de grondexploitatie (Voorraden bouwgrond in exploitatie), maar betrof exploitatielasten en –baten en is daarom in 2017 als last op dit programma verantwoord.

7. Beheersingsorganisatie

Eshuis
Registeraccountants

Versteviging projectorganisatie m.i.v. 2017

Het dagelijks bestuur heeft op 24 mei 2017 besloten tot versteviging van de projectorganisatie, zodat de formatie daarvan op korte termijn op het voor een toekomstbestendige projectorganisatie benodigde peil gebracht kon worden. Daartoe heeft in de loop van 2017 uitbreiding van de vaste formatie plaatsgevonden tot 4,5 fte's. Naast deze vaste formatie bestaat er een zgn. flexibele schil, die vooral bestaat uit de inzet van medewerkers van het ingenieursbureau van de gemeente Almelo voor de civieltechnische begeleiding. Doordat deze uitbreiding pas in de loop van 2017 in gang is gezet, vallen de lasten in 2017 ca. € 0,25 miljoen lager uit dan begroot (€ 1,04 miljoen t.o.v. € 1,29 miljoen begroot).

Geconstateerde bevindingen uit onze controle

Per 1 januari 2018 is de rol van administrateur ingevuld door een andere functionaris. Deze wisseling kwam op een wat ongelukkig moment. De nieuwe administrateur moest tegelijkertijd worden ingewerkt en de jaarrekening 2017 samenstellen en dat in zeer beperkte tijd (8 uur per week). Bovendien is er sprake van een stelselwijziging in de jaarrekening 2017. Dit alles heeft duidelijk zijn weerslag gehad op het proces van samenstellen van de jaarrekening 2017 van het RBT.

Wij hebben tijdens onze controle de volgende punten geconstateerd:

- Er is in een aantal gevallen sprake van rechtstreekse boekingen van lasten en baten in de financiële administratie vanuit het bankboek (de betaling dan wel de ontvangst). Wij adviseren u deze boekingen in alle gevallen via de subadministratie crediteuren dan wel debiteuren te laten verlopen.
- Gebleken is dat alle inkoopfacturen individueel dienen te worden ingevoerd in het electronic banking systeem. Daarbij bestaat de mogelijkheid dat een bankrekeningnummer wordt aangepast. Wij hebben uw directeur geadviseerd vòòr het zetten van de tweede handtekening voor betaling een extra check te doen op het juiste bankrekeningnummer en daarmee betaling aan rechthebbende.

7. Beheersingsorganisatie

- Er is een inkoopfactuur ad € 49.513,93 (incl. BTW) tweemaal in de administratie verantwoord en betaald. Het bedrag exclusief BTW ad € 40.920,60 is op grootboekrekening 3534: Bodemsanering verantwoord. De optelling van de onderliggende specificaties op de factuur bedraagt overigens € 39.947,60, dat is ca. € 1.000 minder. Correctie hiervan heeft nog in 2017 plaatsgevonden. Restitutie heeft inmiddels in 2018 plaatsgevonden.

- Blijkens hetgeen in het jaarverslag 2017 is vermeld in paragraaf 4.3.3 is de kasgeldlimiet in alle vier kwartalen van 2017 overschreden. Daarbij is vermeld dat hiervoor een tijdelijke ontheffing zal worden gevraagd bij de minister van BZK en indien nodig een (extra) vaste geldlening zal worden afgesloten. Hierover is inmiddels contact geweest tussen het RBT en de toezichthouder. Overigens is in het jaarverslag daarbij eveneens vermeld dat toetsing aan de kasgeldlimiet voor een organisatie als het RBT een enigszins vertekend beeld geeft.

Wij hebben een uitgebreide analyse uitgevoerd op de actualisatie van de exploitatieopzet per 1 januari 2018, vergeleken met die per 1 januari 2017, alsmede van de specificatie en onderbouwing van de daarin verwerkte financiële gegevens en ramingen. Uit deze analyse kwamen de nodige kleinere en grotere afwijkingen in de onderliggende onderbouwingen naar voren. Wij benoemen deze hier niet afzonderlijk , maar hebben deze wel in detail met de senior planeconoom besproken. Inmiddels heeft correctie van deze afwijkingen voor een totaalbedrag van € 455.000 plaatsgevonden.

7. Beheersingsorganisatie

Eshuis
Registeraccountants

Frauderisicoanalyse

Wij hebben vastgesteld dat het maken en/of periodiek actualiseren van gerichte frauderisicoanalyses tot en met 2017 (nog) geen zichtbaar onderdeel vormde van de interne beheersingsomgeving van het RBT en dat uit de administratie (notulen, beleidsdocumenten, et cetera) bijvoorbeeld geen vastleggingen bleken, die het belang illustreren dat u hecht aan het vermijden en ontdekken van fraude. Overigens maakt de frauderisicoanalyse bij uw organisatie wel onderdeel uit van het overkoepelend risicomanagement. Uw organisatie loopt hiermee toch het risico dat de interne beheersing kwetsbare plekken bevat, die onopgemerkt blijven.

Wij vragen daarom uw aandacht voor het periodiek uitvoeren van een specifieke frauderisicoanalyse door de directie en het dagelijks bestuur. Hierin verwachten wij in ieder geval vanuit een tweetal invalshoeken een inschatting van de frauderisico's:

- Het risico van onrechtmatige onttrekkingen van geld en/of goederen aan het RBT.
- Het risico dat personen de financiële verslaggeving gebruiken om daar beter van te worden.

Wij adviseren het RBT deze frauderisicoanalyse over de verslagperiode door het dagelijks bestuur te laten vaststellen en deze vervolgens te bespreken in het algemeen bestuur en hiervan een adequate vastlegging te maken.

Van de accountant wordt op grond van de regels van de beroepsorganisatie NBA een professioneel-kritische houding verwacht ten aanzien van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude. Ter invulling van deze professioneel-kritische houding zal de accountant een inschatting moeten maken van de frauderisico's, zich een beeld moeten vormen van de maatregelen van interne beheersing die de organisatie heeft getroffen om mogelijke fraudes van materieel belang te voorkomen en moeten bezien of deze maatregelen effectief zijn. Wanneer sprake is van een aanwijzing voor fraude, zal de accountant dit moeten communiceren met, afhankelijk van de aard van de fraude, de direct leidinggevende, de directie dan wel het dagelijks of algemeen bestuur.

Om invulling te geven aan de eerdergenoemde verplichting hebben wij een fraudediscussie gevoerd binnen het controle-team en tijdens de bespreking van de conceptversie van dit accountantsverslag op 6 maart 2018, waarbij wij de nadruk hebben gelegd op de eventuele mogelijkheden van materiële onjuistheden als gevolg van fraude in relatie tot de jaarstukken en op preventieve maatregelen daarbij. Wij hebben van uw directie en het dagelijks bestuur de bevestiging ontvangen dat er geen onregelmatigheden zijn geconstateerd.

7. Beheersingsorganisatie

Eshuis
Registeraccountants

Het RBT kent wel overigens een Nota Misbruik en Oneigenlijk gebruik (M&O) RBT (opgenomen als bijlage 3 bij het Controleprotocol accountantscontrole 2017). Daarin is vermeld dat het M&O-beleid van het RBT vooral is gericht op het voorkomen van (integriteits)problemen die in potentie tot misbruik (i.c. fraude) of oneigenlijk gebruik kunnen leiden. Uitgangspunt voor het RBT is dat blijvend kritisch wordt gekeken naar transacties die tot stand komen en de aanvaardbaarheid (vooral kwaliteit) van de geleverde prestaties (achteraf) wordt gecontroleerd.

Verder hebben wij conform onze beroepsregels zelfstandig werkzaamheden uitgevoerd die erop waren gericht om het risico van het 'omzeilen' van de interne beheersingsmaatregelen door het management te detecteren. Hoewel wij, zoals hiervoor beschreven, een kritische houding hebben ten opzichte van risico's van fraude, merken wij op dat onze controle niet specifiek gericht is op het ontdekken van fraude. Tijdens de uitvoering van onze controle hebben wij geen aanwijzingen verkregen dat er sprake is geweest van fraude.

8. Bijlagen

Eshuis
Registeraccountants

Bijlage 1: gecorrigeerde en niet-gecorrigeerde controleverschillen

Wij hebben de volgende controleverschillen geconstateerd:

- Overheveling investeringen in parkmanagement van voorraden naar materiële vaste activa niet als stelselwijziging gepresenteerd.
- Potentiële teruglevering voor 1 juni 2018 van in erfpacht geleverde grond niet in de jaarrekening toegelicht.
- Geen splitsing aangebracht binnen materiële vaste activa met economisch nut naar gronden en terreinen resp. in erfpacht uitgegeven gronden.
- Geen juiste uitsplitsing vorderingen op openbare lichamen en overige vorderingen.
- Vaste schuld ad ca. € 270.000 was opgenomen onder overige kortlopende schulden.
- Nog te vorderen bedrag ad ca. € 127.000 was negatief opgenomen onder overlopende passiva, vooruitontvangen bedragen.
- Een factuur van ca. € 41.000 t.l.v. de voorraad bouwgronden in exploitatie dubbel verantwoord en betaald.
- In de actualisatie van de exploitatieopzet per 1 januari 2018 waren afwijkingen tot een bedrag van totaal ca. € 455.000 begrepen.

Alle controleverschillen zijn inmiddels gecorrigeerd.

8. Bijlagen

Bijlage 2: Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de "Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)" en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Eshuis ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van het RBT in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken. Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om de bedreiging weg te nemen. Onze beoordeling heeft geen aanleiding gegeven om komend boekjaar teamleden bij het RBT te rouleren; het jaar 2017 betreft immers het eerste jaar van controle.

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Eshuis, haar partners en haar medewerkers en het RBT die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken welke aan u gerapporteerd dienen te worden.

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Eshuis, een bestuurder of interne toezichthouder van Eshuis of een lid van het controleteam heeft ontvangen of verstrekt aan het RBT of een bij het RBT betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels. Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die een (geschatte) waarde van meer dan € 100 hebben ontvangen of verstrekt en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

8. Bijlagen

Bijlage 3: Vennootschapsbelasting (Vpb)

Zoals vermeld in de Toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening heeft het RBT een adviseur in de arm genomen om een quick scan uit te voeren over eventuele Vpb-plicht van het RBT. De conclusie uit deze quick scan is dat geen sprake is van een onderneming in fiscale zin en dat derhalve geen Vpb-plicht is ontstaan per 1 januari 2016.

In opdracht van het RBT heeft de adviseur een conceptbrief inzake de fiscale positie voor de Vpb opgesteld, die zal worden voorgelegd aan en afgestemd met de Belastingdienst.

8. Bijlagen

Eshuis
Registeraccountants

Bijlage 4: Privacy wetgeving / Wet Bescherming Persoonsgegevens (Wbp) tot 25 mei 2018 (daarna geldt de AVG)

De mogelijkheden voor toegang tot, uitwisseling, gebruik en hergebruik van gegevens zijn, technologisch gezien, tegenwoordig vrijwel onbegrensd. Deze gegevens zijn ook voor meer partijen dan ooit interessant, zoals voor gemeenten en gemeenschappelijke regelingen, verzekeraars, zorgaanbieders maar ook commerciële instellingen.

De groei van de beschikbare data is exponentieel. Internet of Things, Kunstmatige Cognitieve Intelligente software en Big Data/Data analytics doen op steeds grotere schaal hun intrede. Dit biedt voordelen en kansen, maar het brengt ook risico's met zich mee. Om kansen beter te benutten en risico's te mitigeren hebben de Nederlandse en Europese wetgever een aantal nieuwe wetten en regelingen opgesteld. De meest in het oog springende zijn: de Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming, de Wet meldplicht datalekken en de Wet cliëntenrechten bij elektronische uitwisseling van gegevens (nog in behandeling bij de Eerste Kamer).

Na de inwerkingtreding van de nieuwe privacy wet- en regelgeving kan de 'verantwoordelijke' forse boetes opgelegd worden in geval van het niet naleven van de verplichtingen op grond van de Wet bescherming persoonsgegevens, waaronder thans het niet melden van 'datalekken' (tot € 820.000).

De vele al van toepassing zijnde en nog te introduceren wetten en regelingen met betrekking tot (persoons-) gegevens leiden in de praktijk tot de nodige misverstanden over wat moet en mag. Vooral ook in de relatie tussen partijen die in ketens samenwerken of in relatie tussen instelling en ICT-dienstverlener. In de wetten en regels zijn veelal abstracte en open normen opgenomen. Zo eist artikel 13 Wet bescherming persoonsgegevens dat een 'verantwoordelijke' passende technische en organisatorische maatregelen treft die leiden tot een adequate bescherming van de persoonsgegevens. De wetgever laat de invulling van die regels en normen over aan de instelling. Echter, er zijn wel kaders of handvatten beschikbaar, zoals de NEN7510/11/12/13 normen en de Richtsnoeren beveiliging persoonsgegevens van de Autoriteit Persoonsgegevens (voorheen College bescherming persoonsgegevens).

XL Businesspark Twente

Jaarstukken 2017

- **jaarverslag**
- **jaarrekening**

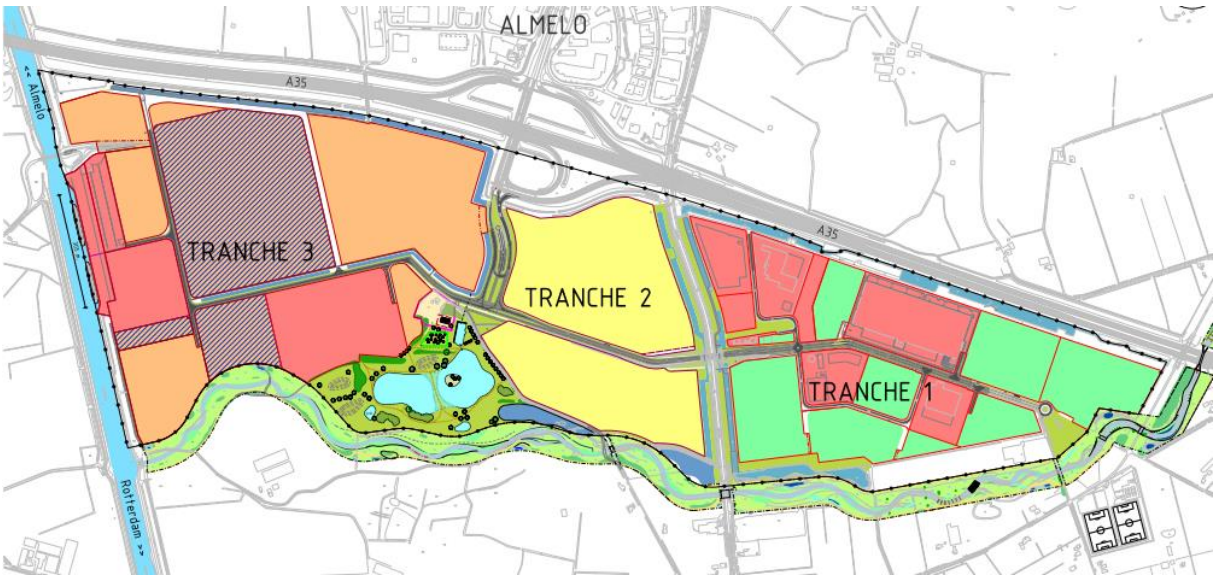

Gemeenschappelijke regeling
Regionaal Bedrijventerrein Twente (RBT)

23 maart 2018

Inhoudsopgave **pagina**

Jaarverslag

Voorwoord van de directie....3
1. Inleiding....4
2. Voorstel aan het Algemeen Bestuur en Ontwerp Besluit....5
3. Programmaverantwoording....7
3.1 Grondexploitatie....7
3.1.1 Baten en lasten....8
3.1.2 Toelichting....8
3.2 Parkmanagement....9
3.2.1 Baten en lasten....10
3.2.2 Toelichting....10
3.3 Erfpacht....11
3.3.1 Baten en lasten....11
3.3.2 Toelichting....12
3.4 Openbare ruimte....13
3.4.1 Baten en lasten....13
3.4.2 Toelichting....13
4. De paragrafen....15
4.1 Lokale heffingen....15
4.2 Onderhoud kapitaalgoederen....15
4.3 Financiering....15
4.3.1 Risicobeheer....16
4.3.2 Renterisico....16
4.3.3 Kasbeheer....16
4.4 Bedrijfsvoering....17
4.5 Verbonden partijen....19
4.6 Grondbeleid....19
4.6.1 Het gevoerde grondbeleid....19
4.6.2 Reserves en voorzieningen....26
4.7 Weerstandsvermogen en risicobeheersing....28

Jaarrekening

5.1 De balans per 31 december....32
5.2. Overzicht baten en lasten in de jaarrekening....33
5.3 Toelichtingen....34
5.3.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling....34
5.3.2 Toelichting op de balans per 31 december....36
5.3.3 Toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over 2017....40

Voorwoord van de directie

In 2017 hebben de in 2016 genomen maatregelen, overeenstemming met nog zittende bewoners, vaststelling bestemmingsplan Tranche 3, beschikbaar stellen van een investeringsbudget door deelnemers en het versterken van de projectorganisatie, geresulteerd in een aantal positieve ontwikkelingen. Hoogtepunt daarvan was de ondertekening van een ontwikkelingsovereenkomst met Groep Heylen voor de ontwikkeling van een logistieke campus op XL Businesspark voor in totaal 28,5 ha. Inmiddels heeft dit geleid tot de afname van de eerste 7,5 hectare en is gestart met de bouw van een bedrijfshal waarin Bleckmann de logistiek gaat verzorgen voor de Chinese speelgoedgigant VTech. Daarnaast is de terminal van CTT in gebruik genomen en zijn de eerste containers inmiddels verwerkt. Om de bouw van de logistieke campus en de ontsluiting van CTT mogelijk te maken is de weg tussen de carpoolstrook en de kade aangelegd. Met Port of Twente en het Havenbedrijf wordt momenteel gesproken over gezamenlijke inzet op het gebied van marketing, promotie en communicatie met als doel de regio Twente nog sterker te positioneren als logistieke hotspot. Op het gebied van acquisitie wordt nauw samengewerkt met OostNL en de NFIA, waarbij meer dan voorheen beurzen en logistieke vastgoeddagen worden bezocht. Dit heeft o.a. geleid tot goede contacten met meerdere beleggers en ontwikkelaars in logistiek vastgoed. Verder blijkt dat ook bestaande bedrijven tevreden zijn over vestiging op het XL Businesspark, wat o.a. geleid heeft tot uitbreiding van Madison.

Jan Geerdink
Projectdirecteur

1. Inleiding

Voor u liggen de jaarstukken van de gemeenschappelijke regeling Regionaal Bedrijventerrein Twente (RBT), waarin wordt teruggeblikt op het jaar 2017. De jaarstukken bestaan uit het jaarverslag en de jaarrekening en zijn gebaseerd op het Besluit Begroting en Verantwoording en de Financiële Verordening van RBT.

Via de jaarstukken, bestaande uit het jaarverslag en de jaarrekening, legt het Dagelijks Bestuur verantwoording af over de realisatie van de (vorig jaar) vastgestelde beleidsvoornemens (de herziene begroting 2017). Op basis hiervan kan het Algemeen Bestuur beoordelen of het Dagelijks Bestuur in overeenstemming met de in de begroting gestelde kaders heeft geopereerd. De jaarrekening wordt ter controle voorgelegd aan de accountant.

De jaarstukken worden voor 1 april verzonden aan Provinciale Staten van Overijssel en aan de Raden van de deelnemende gemeenten. Deze kunnen vervolgens (binnen acht weken) eventuele bezwaren schriftelijk kenbaar kunnen maken bij het Algemeen Bestuur. Het Algemeen Bestuur stelt de jaarstukken vervolgens voor 1 juli 2018 vast. Hierna zendt het Dagelijks Bestuur de jaarstukken aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, die verantwoordelijk is voor het financieel toezicht op de gemeenschappelijke regeling.

De jaarstukken zijn, evenals de begroting, gebaseerd op de activiteiten (programma's) waar het RBT zich mee bezig houdt. Het betreft hier bouwgrondproductie, parkmanagement, erfpacht en onderhoud van de openbare ruimte. Het financiële eindresultaat van de programma's wordt verdeeld over de deelnemende gemeenten en de provincie. In paragraaf 4.6.2 van het jaarverslag wordt het resultaat per deelnemer weergegeven.

2. Voorstel aan het Algemeen Bestuur en Ontwerp Besluit

Almelo, 21 maart 2018

Vergadering Algemeen Bestuur d.d. 27 juni 2018

Onderwerp: **Jaarstukken 2017**

Wij stellen u hierbij voor:

1. Kennis te nemen van de rapportage van de accountant;
2. De jaarstukken 2017 vast te stellen overeenkomstig het ontwerp, inclusief:

- De grondexploitatie per 1-1-2018 (een tekort van € 25 mln. op netto contante waarde)
- Het risicoprofiel per 1-1-2018 (een bandbreedte van € 17,6 mln. tot € 31,7 mln.)

3. Het exploitatieresultaat over 2017 (€ 22.798,-) ten laste van het eigen vermogen te brengen;
4. Het Dagelijks Bestuur voor het dienstjaar 2017, voor zover het de daarin opgenomen baten en lasten betreft, décharge te verlenen, behoudens eventuele later in rechte gebleken onregelmatigheden.

Overwegingen

Hierbij bieden wij u de jaarstukken over 2017 aan, ter besluitvorming. De accountant heeft de jaarrekening gecontroleerd. Zijn rapportage treft u bijgaand aan. Met de vaststelling van de jaarstukken 2017 verleent u ons décharge voor het dienstjaar 2017, voor zover het de in de jaarstukken opgenomen baten en lasten betreft. De opzet van de jaarstukken is gebaseerd op de Financiële Verordening van het RBT en het daarin aangegeven Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (B.B.V.). In de verschillenanalyse wordt een vergelijking gemaakt tussen enerzijds de “Jaarstukken 2017” en anderzijds de herziene Begroting 2017. Daarmee wordt duidelijk in hoeverre ons bestuur binnen de vastgestelde kaders heeft geopereerd.

Het Dagelijks Bestuur,

Voorzitter Secretaris

Het Algemeen Bestuur van het RBT

Gelezen het voorstel van het Dagelijks Bestuur van 21 maart 2018

Gelet op artikel 58, lid 3 van de Wet gemeenschappelijke regelingen;

B E S L U I T

1. Kennis te nemen van de rapportage van de accountant;
2. De jaarstukken 2017 vast te stellen overeenkomstig het ontwerp, inclusief:
- De grondexploitatie per 1-1-2018 (een tekort van € 25 mln. op netto contante waarde)
- Het risicoprofiel per 1-1-2018 (een bandbreedte van € 17,6 mln. tot € 31,7 mln.)
3. Het exploitatieresultaat over 2017 (€ 22.798,-) ten laste van het eigen vermogen te brengen;
4. Het Dagelijks Bestuur voor het dienstjaar 2017, voor zover het de daarin opgenomen baten en lasten betreft, décharge te verlenen, behoudens eventuele later in rechte gebleken onregelmatigheden.

Aldus gedaan door het Algemeen Bestuur in haar openbare vergadering van 27 juni 2018

Voorzitter Secretaris

3. Programmaverantwoording

In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van de activiteiten van het RBT (de programma's). Per programma wordt een toelichting gegeven op de doelstelling zoals verwoord in de (herziene) begroting voor 2017 en de wijze waarop er naar gestreefd is om het doel te bereiken.

3.1 Grondexploitatie

Hoofddoel van het RBT is het voorzien in de behoefte aan bouwrijpe grond met bedrijfsbestemming, toegespitst op grote ruimtevragers (> 2 hectare). Dit omwille van behoud en uitbreiding van werkgelegenheid in Twente.

De behoefte aan bouwgrond blijkt uit onderzoek van Ecorys (2012, 2013), Panteia (2015) en de Stec Groep (2016) en uit gesprekken met gegadigden (eindgebruikers, ontwikkelaars en beleggers). Daarbij kwam naar voren dat het XL Businesspark een toplocatie is, met een regionale en bovenregionale aantrekkingskracht. Wel bleek het noodzakelijk dat een aantal knelpunten werd weggenomen. Het ging daarbij om het uitkopen van de laatste grondeigenaren (die gebruik maakten van hun mogelijkheid tot rechtsbescherming), de wijziging van het bestemmingsplan en de versteviging van de projectorganisatie. Inmiddels zijn deze knelpunten verholpen. Nagenoeg alle gronden in het plangebied zijn in bezit van RBT en het nieuwe bestemmingsplan voor tranche 3 is onherroepelijk vastgesteld. Daarnaast is de projectorganisatie verstevigd (zie paragraaf 4.4). Daarmee zijn belemmeringen voor toekomstige ontwikkelingen weggenomen en zo kan beter ingespeeld worden op de veranderde marktvraag. Dit heeft onder meer geresulteerd in het sluiten van een ontwikkelovereenkomst met Groep Heylen, over een oppervlak van circa 28,5 hectare. Groep Heylen (een ontwikkelende belegger) wil een logistieke campus realiseren op het XL Businesspark (T-Port Logistic Center) en zal zich daarbij voornamelijk richten op huurders van buiten de regio. De bouw van de campus is inmiddels gestart en de eerste 7,5 hectare is afgenomen. Hierop realiseert Groep Heylen een logistieke hal voor Bleckmann, voor de warehousing van de Chinese speelgoedgigant VTech.

Om bouwgrond te kunnen produceren, transformeert het RBT agrarische gronden naar bedrijfskavels en openbare ruimte. Hiertoe voert (en voerde) het RBT een actief grondbeleid, waarbij de volgende activiteiten worden verricht:

- het verwerven van ruwe bouwgrond
- het slopen van opstallen en het saneren van de ondergrond
- bouw- en woonrijp maken (de aanleg van openbare ruimte)
- planontwikkeling

- het tijdelijk beheer van agrarische gronden, opstallen en bouwrijp opgeleverde bouwterreinen
- uitgifte van bouwrijpe grond met bedrijfsbestemming

In paragraaf 4.6.1 van dit jaarverslag wordt een uitgebreide toelichting gegeven op de grondexploitatie van het XL Businesspark en het gevoerde grondbeleid. In de volgende paragraaf komen de in 2017 gerealiseerde baten en lasten aan de orde.

3.1.1 Baten en lasten

In de volgende tabel (tabel 1) wordt een overzicht gegeven van de baten- en lasten die in het jaar 2017 in het kader van de grondexploitatie zijn gerealiseerd en de verschillen ten opzichte van de (herziene) begroting 2017. Hierdoor wordt een beeld verkregen van de voortgang van het project.

Grondexploitatie (incl. ontsluitingsweg)	**Begroting**	**Gerealiseerd**	**Verschil**
Baten			
Uitgifte van bouwgrond (deelcanon A)	-9.657.349	-15.924.433	6.267.084
Parkmanagementbijdragen	-160.137	- *	-160.137
Subsidie Ontwikkelagenda	-293.764	-293.764	-
Overige opbrengsten	-	-10.546	10.546
Totaal baten	**-10.111.250**	**-16.228.743**	**6.117.493**
Lasten			
Verwerving	3.097.632	2.589.740	507.892
Sloop en sanering	688.790	801.512	-112.722
Bouw en woonrijp maken	4.951.187	2.000.959	2.950.228
Activeren investering containeroverslag	-1.622.007	-1.622.007	-
Plankosten en VTU	1.175.345	1.070.813	104.532
Overige uitgaven	326.233	184.853	141.380
Rentekosten	2.131.262	1.882.468	248.794
Inflatie	152.453	-	152.453
Totaal lasten	**10.900.894**	**6.908.338**	**3.992.557**
Saldo	**789.644**	**-9.320.405**	**10.110.050**

Tabel 1: overzicht van baten en lasten in 2017 (baten negatief; lasten positief); * parkmanagementbijdragen zijn wel ontvangen, maar onder parkmanagement verantwoord (i.v.m. een in de jaarrekening toegelichte stelselwijziging).

3.1.2 Toelichting

Het in de grondexploitatie geïnvesteerd vermogen neemt af met circa € 9,3 miljoen, terwijl verwacht werd dat de boekwaarde met € 0,8 miljoen zou oplopen. Belangrijkste reden hiervoor is dat de uitgifte aan Groep Heylen sneller plaatsvond dan begroot. Tegelijkertijd hebben Eurol en Madison gronden afgenomen en is het aan C.T.T. verhuurde perceel in het

erfpachtbedrijf ingebracht. In totaal is in 2017 veertien hectare uitgegeven (inclusief verhuur), terwijl in de begroting werd uitgegaan van negen hectare.

In 2017 is geïnvesteerd in het rechttrekken van de ontsluitingsweg naar de laad- en loskade en het bouwrijp maken van de kavel van Groep Heylen. Deze werkzaamheden zijn binnen de begroting uitgevoerd.

De realisatie van de weg ten oosten van T-Port Logistics Campus (de ontwikkeling van Groep Heylen) is uitgesteld, omwille van flexibiliteit in de kaveluitgifte. Door de weg nog niet te realiseren, kan (indien opportuun) ook een grotere campus mogelijk worden gemaakt. Als gevolg hiervan bleef de investering in bouw- en woonrijp maken achter op de begroting. Ook de verwervingskosten waren in 2017 lager dan begroot. Er zou een grenscorrectie plaatsvinden met Rijkswaterstaat (aankoop gronden langs de A35). Deze aankoop wordt thans in 2018 voorzien. Tot slot waren de planontwikkelingskosten in 2017 lager dan verwacht, omdat de verstevigde projectorganisatie later operationeel was dan oorspronkelijk verwacht.

3.2 Parkmanagement

Door middel van parkmanagement wil het RBT op een zo goed mogelijke wijze beheer, onderhoud en kwaliteit van het gebied waarborgen. Een gezamenlijk parkmanagement biedt bedrijven de volgende voordelen:

1. Door voorzieningen collectief te realiseren zijn de investeringslasten per bedrijf lager;
2. Diensten kunnen gezamenlijk worden ingekocht en daardoor is mogelijk sprake van inkoopvoordelen;
3. Bedrijven kunnen gezamenlijk invloed uitoefenen op de kwaliteit van het bedrijventerrein. Daardoor wordt een mogelijke veroudering/verloedering voorkomen en is sprake van een waardevaste(re) investering.

In 2008 is de Coöperatieve Vereniging Parkmanagement XL Businesspark opgericht. In de statuten van de Coöperatie, de algemene uitgiftevoorwaarden van het RBT en alle gesloten erfpachtovereenkomsten is verwoord dat de vereniging de volgende diensten en voorzieningen zal aanbieden:

- de (terrein) beveiliging van het XL Businesspark Twente (camera toezicht)
- een bewegwijzeringsysteem
- een centrale bluswatervoorziening
- een glasvezelnet
- onderhoud en beheer van de openbare ruimte
- een gezamenlijk afvalmanagement (indien wenselijk)

De voorzieningen zijn en worden door het RBT aangebracht en bedrijven betalen hiervoor een eenmalige vaste bijdrage. Deze bijdrage is door het Dagelijks Bestuur vastgesteld op € 5,95 per m2. Daarnaast betalen bedrijven jaarlijks een vergoeding voor de jaarlijks terugkomende kosten (onderhoud en beheer). Deze bijdrage is vastgesteld op € 0,89 per m2, totdat de begroting van de coöperatieve vereniging is vastgesteld. Met bedrijven is overeengekomen dat de begroting per tranche wordt vastgesteld. Dit – voor wat betreft tranche 1 – voor het eerst na uitgifte van 50% van de betreffende tranche. Per 31-12-2017 is circa 40% van tranche 1 uitgegeven (16,5 hectare). De vaststelling van de begroting door de coöperatieve vereniging parkmanagement is derhalve binnenkort aan de orde. De gesprekken hierover zijn in 2017 opgestart.

3.2.1 Baten en lasten

In onderstaande tabellen wordt een overzicht gegeven van de voor 2017 begrote en de daadwerkelijk in 2017 gerealiseerde baten en lasten. Daarbij is een onderscheid gemaakt tussen de investeringen (tabel 2) en het exploitatiesaldo (tabel 3). De investeringen (tabel 2) zijn onder Materiële activa verantwoord op balans (voorziening van maatschappelijk nut). De jaarexploitatie (tabel 3) kent (jaarlijks) een resultaat.

Parkmanagement investeringen	**Begroting**	**Gerealiseerd**	**Verschil**
Blusvoorziening	2.934.314	824.927	2.109.387
Beveiliging	618.260	7.662	610.598
Bewegwijzering	10.000	1.693	8.307
Rentekosten	-	10.991	-10.991
Bijdrage ondernemers (deelcanon B)	-	-503.695	503.695
Totaal lasten	**3.562.574**	**341.578**	**3.220.996**

Tabel 2: overzicht van baten en lasten parkmanagement investeringen (baten negatief; lasten positief)

In onderstaande tabel worden de uitgaven aan onderhoud en beheer van de parkmanagementvoorzieningen en de ontvangen bijdragen van bedrijven weergegeven.

Parkmanagement jaarexploitatie	**Begroting**	**Gerealiseerd**	**Verschil**
Baten (bijdragen ondernemers)	-137.971	-133.257	-4.714
Lasten	125.213	111.563	13.650
Saldo	**-12.758**	**-21.694**	**8.936**

Tabel 3: overzicht van jaarlijkse baten en lasten (baten negatief; lasten positief)

3.2.2 Toelichting

Investeringen

In 2017 is gestart met de realisatie van blusleidingen in tranche 3 (langs de ontsluitingsweg) en tevens is een plan gemaakt voor uitbreiding van het cameranet. De uitvoering bleef achter op de planning, omdat werkzaamheden zijn uitgesteld. Het gaat daarbij om de investering in blusleiding en camera's in de weg ten oosten van T-Port Logistics Campus (de ontwikkeling

van Groep Heylen). De uitvoering van deze werkzaamheden is uitgesteld omwille van flexibiliteit in de kaveluitgifte.

Jaarexploitatie
Het RBT is, totdat de voorzieningen worden overgedragen aan de coöperatieve vereniging, verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de gerealiseerde voorzieningen (de blusvoorziening en de camera's). Tot die tijd ontvangt het RBT ook de jaarlijkse bijdrage in de onderhoudskosten (deelcanon B). De exploitatie resulteerde in 2017 in een positief exploitatiesaldo van € 21.694,- (begroot: € 12.758,-). Voorgesteld wordt om het exploitatieresultaat ten gunste van het eigen vermogen (van het RBT) te brengen.

3.3 Erfpacht
De grond op het XL Businesspark wordt uitgegeven in eeuwigdurende erfpacht (landlease). Het RBT heeft om twee redenen voor deze landlease constructie gekozen:
1. Financieel: het biedt partijen de volgende keuze:
a. afkoop van de grondprijs in één keer; in dat geval is er, economisch gezien, geen verschil met eigendom;
b. afkoop van de grondprijs in vijftig termijnen; deze vorm heeft het karakter van financiering door het RBT en is aantrekkelijk voor ondernemers om reden van het vermogensbeslag (liquiditeit). Bedrijven betalen daarbij een jaarlijkse canon (annuïteit), die is afgeleid van de grondwaarde en een vast te stellen rentepercentage.
2. Juridisch: met de uitgifte in erfpacht worden partijen verplicht lid te worden én te blijven van de "Coöperatieve Vereniging Parkmanagement" (een soort vereniging van eigenaren) en zo worden 'free riders' voorkomen. Bij verkoop van het erfpachtrecht, gaat het lidmaatschap automatisch over naar de rechtsopvolgers en daarmee ook alle hiermee samenhangende rechten en plichten.

Wanneer bedrijven kiezen voor betaling van een jaarlijkse canon geldt, in overeenstemming met de in 2008 vastgestelde en in 2011 gewijzigde Algemene Erfpachtvoorwaarden, de door het Dagelijks Bestuur vast te stellen (marktconforme) basisrente, verhoogd met een opslag voor risico en administratie van 1,50%. Wanneer bedrijven kiezen voor betaling van een jaarlijkse canon, wordt de ondergrond van het perceel ondergebracht in het 'erfpachtbedrijf[1]'.

3.3.1 Baten en lasten
In de volgende tabellen wordt een overzicht gegeven van de ontwikkeling van de voorraad binnen het 'erfpachtbedrijf' in 2017 (tabel 4) en (in tabel 5) de hiermee samenhangende baten en lasten (de jaarexploitatie).

[1] De waarde van deze percelen wordt onder materiële vaste activa verantwoord op de balans

Erfpachtbedrijf	Begroting	Gerealiseerd	Verschil
Gronden en terreinen	4.617.007	4.739.465	-122.458
Erfpachtgronden	4.160.000	11.754.100	-7.594.100
Totaal lasten	**8.777.007**	**16.493.565**	**-7.716.558**

Tabel 4: ontwikkeling van de voorraad (baten negatief; lasten positief)

Erfpacht jaarexploitatie	Begroting	Gerealiseerd	Verschil
Baten	-460.210	-178.139	-282.071
Lasten	460.210	116.662	343.548
Eerder (t.l.v. grex) verrichte baten en lasten		103.670	-103.670
Saldo	**-**	**42.193**	**-42.193**

Tabel 5: overzicht van baten en lasten (baten negatief; lasten positief)

3.3.2 Toelichting

Voorraadontwikkeling

Op 27 en 28 december 2017 vonden uitgiften plaats aan Groep Heylen en Eurol. Beide bedrijven hebben er voor gekozen om de grondwaarde in termijnen (af) te betalen en om die reden is de grondwaarde van de geleverde percelen ingebracht in het erfpachtbedrijf. Daarnaast is de containerterminal in gebruik genomen (met ingang van 1 januari 2017). De grondwaarde van de terminal en de investering in het containeroverslagterrein, is in het erfpachtbedrijf ingebracht. De voorraad binnen het erfpachtbedrijf loopt sneller op dan begroot, omdat de uitgifte aan Groep Heylen sneller verliep dan in de begroting werd aangenomen.

Jaarexploitatie

Groep Heylen en Eurol zijn met ingang van 1-1-2018 canon verschuldigd. Deze canon is voldaan en wordt in de jaarrekening over 2018 verwerkt. De exploitatie van erfpachtgronden resulteerde in 2017 in een negatief exploitatiesaldo van € 42.193,-. Reden hiervoor is dat met C.T.T. is overeengekomen dat de huur geleidelijk toeneemt, terwijl de afschrijving- en financieringslasten gelijk blijven. Daardoor is in de beginjaren sprake van een negatief resultaat, terwijl op langere termijn sprake is van een winstgevende exploitatie (waardoor het verlies van de beginjaren, wordt gecompenseerd). Daarnaast is de in het verleden verrichte investering in de ontwikkeling van het erfpachtbedrijf / landlease constructie en de hiermee samenhangende rentelast (in totaal € 103.670,-) overgeheveld vanuit het onderhanden werk en als last genomen (omdat deze uitgaven betrekking hebben op de erfpacht exploitatie). Voorgesteld wordt om het exploitatiesaldo over 2017, ten laste van het eigen vermogen te brengen.

3.4 Openbare ruimte

In de gemeenschappelijke regeling is vastgelegd (in artikel 4.21) dat het onderhoud en beheer van de openbare ruimte wordt gedekt door de Gemeente Almelo. Het gaat hierbij om de reguliere onderhoudskosten. Bij oprichting van de Coöperatieve Vereniging Parkmanagement is besloten om (de verantwoordelijkheid voor) het beheer en onderhoud van de openbare ruimte op termijn aan de vereniging over te dragen. Ondernemers worden dan zelf verantwoordelijk voor de instandhouding van de kwaliteit van hun omgeving. Eventuele additionele kosten, die voortvloeien uit 'extra wensen' van ondernemers, worden gedekt vanuit de 'contributie' aan de Coöperatieve Vereniging Parkmanagement (deelcanon B) en dus niet ten laste van het programma 'openbare ruimte' gebracht.

Afgesproken is dat de Gemeente Almelo jaarlijks inzage geeft in de ontvangen onroerende zaakbelasting (als referentiekader). De uitgaven aan onderhoud en beheer zijn binnen een apart programma in de jaarrekening van het RBT verantwoord en worden per kwartaal aan de gemeente Almelo gefactureerd.

3.4.1 Baten en lasten

In onderstaande tabel (tabel 6) wordt een overzicht gegeven van de voor 2017 begrote en gerealiseerde baten en lasten.

Openbare ruimte	**Begroting**	**Gerealiseerd**	**Verschil**
Bijdrage gemeente	-103.464	-168.021	64.557
Onderhoud openbare ruimte	-	134.395	-134.395
Overige onderhoudskosten	103.464	35.925	67.539
Saldo	-	2.299	-2.299

Tabel 6: overzicht van baten en lasten (baten negatief; lasten positief)

3.4.2 Toelichting

Alle uitgaven aan onderhoud en beheer van de openbare ruimte zijn aan de gemeente Almelo gefactureerd en daarmee is voor het RBT sprake van een neutraal exploitatiesaldo. In de begroting voor 2017 was € 103.464,- opgenomen voor beheer en onderhoud. In 2017 is in totaal € 170.320,- uitgegeven en derhalve is sprake van een overschrijding ten opzichte van de begroting. Reden hiervoor is dat sprake was van een uitbreiding van het areaal (het gebied rondom de laad- en loskade), waarin de begroting nog niet voorzag. Daarnaast was sprake van groot onderhoud / herstelwerk aan het viaduct, terwijl in de begroting alleen was uitgegaan van verzorgingsonderhoud. Van de totale uitgaven ziet € 2.299,- toe op een afboeking van historische uitgaven, waarvan besloten is om deze niet meer aan de gemeente Almelo te factureren. Daardoor is in 2017 sprake van een beperkt negatief resultaat. Voorgesteld wordt om dit resultaat ten laste van het eigen vermogen te brengen.

In 2017 is samen met de gemeente Almelo een nieuwe begroting opgesteld van de onderhoudskosten vanaf 2018. Dit op basis van de in Almelo gangbare methodiek voor

begroting van deze kosten. Daarbij is naast het reguliere onderhoud, ook rekening gehouden met herstel en vervanging. De beheerbegroting is in de (meerjaren)begroting van het RBT geïntegreerd en wordt jaarlijks herzien op basis van het op dat moment actuele areaal.

Overzicht OZB Inkomsten

De gemeente Almelo heeft ons bericht dat men (in 2017) in totaal € 284.084 aan OZB heeft opgelegd. Dit is inclusief de aanslag die is opgelegd aan het RBT, vanwege de waarde van de geproduceerde bouwterreinen en de blusvoorziening (€ 61.743). In totaal is € 222.341 opgelegd aan de gevestigde bedrijven.

4. De paragrafen

Het Besluit Begroting en Verantwoording schrijft voor dat in het jaarverslag in afzonderlijke paragrafen wordt toegelicht in hoeverre is gehandeld in overeenstemming met de beleidslijnen die zijn vastgelegd in de begroting.

4.1 Lokale heffingen

Van lokale heffingen is geen sprake.

4.2 Onderhoud kapitaalgoederen

De bestaande (agrarische) openbare wegen, riolering, water en groen zijn door de Gemeente Almelo aan het RBT overgedragen ten behoeve van de transformatie tot bedrijventerrein. Deze openbare ruimte is daarom voor het RBT (nog) geen kapitaalgoed.

4.3 Financiering

Het beleid op het gebied van treasury is vastgelegd in het treasurystatuut, welke door het Algemeen Bestuur is vastgesteld op 6 juli 2017. Er is een werkgroep ingesteld, bestaande uit deskundigen op het gebied van Treasury van de deelnemende gemeenten en de provincie. Deze werkgroep adviseert over de aan te trekken leningen en de renterisico's. Per 31-12-2017 heeft het RBT voor € 105 miljoen aan langlopende leningen. Daarnaast is er een kredietfaciliteit met een limiet van € 35 miljoen. In onderstaande tabel (tabel 7) wordt een overzicht van de geldleningen gegeven.

Geldleningen en kredietfaciliteiten per 31 dec 2017					
Leningen	**bedrag**	**looptijd**	**van**	**tot**	**percentage**
BNG	32.000.000	15	1-11-2005	1-11-2020	3,595%
BNG	10.000.000	6	1-11-2016	1-11-2022	0,335%
BNG	8.500.000	10	10-7-2014	10-7-2024	2,010%
BNG	6.500.000	10	23-12-2014	23-12-2024	1,320%
BNG	10.000.000	9	1-11-2016	3-11-2025	0,685%
BNG	10.000.000	12	5-11-2014	5-11-2026	1,700%
BNG	10.000.000	12	1-11-2016	1-11-2028	1,025%
BNG	18.000.000	15	29-12-2016	29-12-2031	1,270%
	105.000.000				
Kredietfaciliteiten (limiet)					
BNG	35.000.000		1-10-2009	1-1-2024	maand euribor + 0,4%
	35.000.000				

Tabel 7: geldleningen en kredietfaciliteit (limiet)

Per 31-12-2017 is van de kredietfaciliteit bij BNG € 6.796.745,- benut. Het RBT betaalde in 2017 gemiddeld 1,86% rente (over de langer lopende leningen en de korte financiering). In paragraaf 4.3.2 wordt ingegaan op de langlopende schulden. De kredietfaciliteit komt in paragraaf 4.3.3 aan de orde.

4.3.1 Risicobeheer

Het RBT verleent geen krediet. Derhalve beperkt het risico zich tot het renterisico.

4.3.2 Renterisico

Bij ministeriële regeling is vastgesteld welke renterisico's decentrale overheden mogen aangaan binnen hun lening portefeuille. Deze zijn voor gemeenschappelijke regelingen begrensd op 20% van het begrotingstotaal. In het jaarverslag moet worden gerapporteerd in hoeverre wordt voldaan aan deze 'renterisiconorm'. In onderstaande tabel worden de renterisico's binnen de lening portefeuille afgezet tegen de vastgestelde norm. Het RBT heeft alleen leningen met een vaste rente aangetrokken en voldoet dus aan de vastgestelde norm (zie onderstaande tabel 8).

Renterisico	**werkelijk 2017**	
Nieuw aangetrokken vaste schuld	-	
Betaalde aflossingen	-	
Renterisico op vaste schuld	-	
Renterisiconorm	**2017**	**2016**
Begrotingstotaal	11.602.740	19.057.173
Ministerieel vastgesteld %	20%	20%
Renterisiconorm	2.320.548	3.811.435
Toets Renterisiconorm		
Renterisiconorm	2.320.548	3.811.435
Renterisico op vaste schuld	0	0
Ruimte + Overschrijding -	2.320.548	3.811.435

Tabel 8: toets aan de renterisiconorm

Naar mate de leningen aflopen, neemt het renterisico toe. Dit omdat sprake zal zijn van een herfinanciering, terwijl de renteontwikkeling onzeker is. Uitgangspunt in het treasurybeleid is dat spreiding wordt aangebracht in de looptijden in de lening portefeuille (zie tabel 7 op de vorige pagina). Op die manier wordt het renterisico zoveel mogelijk beperkt. In overleg met de werkgroep treasury wordt (continu) onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om het renterisico zoveel mogelijk af te dekken en/of te beperken.

4.3.3 Kasbeheer

De kasgeldlimiet bepaalt hoeveel decentrale overheden maximaal mogen financieren met zogenaamd kort geld. De limiet is voor gemeenschappelijke regelingen vastgesteld op 8,2% van het begrotingstotaal en dient ter beperking van renterisico's. De jaarbegroting 2017 laat een totaal zien van € 11.602.740 (zie blz. 34). Volgens de norm bedraagt de kasgeldlimiet dan € 951.425 (zijnde 8,2%). In de volgende tabel (tabel 9) wordt de gemiddelde korte financiering getoetst aan de kasgeldlimiet.

	bedragen per kwartaal			
	KW. 1	KW. 2	KW. 3	KW. 4
Vlottende activa	201.345	201.329	138.888	4.057.395
Vlottende passiva	4.234.844	5.110.195	5.109.925	13.068.109
Totaal netto vlottende middelen	-4.033.499	-4.908.866	-4.971.037	-9.010.714
Kasgeldlimiet	951.425	951.425	951.425	951.425
Ruimte	-3.082.074	-3.957.441	-4.019.612	-8.059.289

Tabel 9: kasgeldlimiet per kwartaal

Uit de tabel blijkt dat het RBT het afgelopen jaar niet voldeed aan de voorgeschreven limiet. Wij zullen hiervoor een tijdelijke ontheffing vragen bij de minister van BZK en indien nodig een nieuwe lening afsluiten. Hierover is reeds contact geweest met de toezichthouder.

De toetsing van het kasgeldlimiet is wettelijk voorgeschreven, maar geeft voor het RBT een enigszins vertekend beeld. Dit omdat het RBT zich in hoofdzaak bezig houdt met de ontwikkeling van een bedrijventerrein (lees: grondexploitatie) en daardoor feitelijk geen structurele jaarbegroting maar grondexploitatiebegroting kent (die beheersmatig is opgedeeld in jaarschijven). Een toetsing van de kasgeldlimiet aan één jaarschijf geeft dan enigszins een vertekend beeld. Overigens geldt dit ook voor de hiervoor gepresenteerde renterisiconorm.

In de volgende tabel (tabel 10) wordt de korte financiering afgezet tegen de lange financiering. Hieruit blijkt dat (hoewel de kasgeldlimiet wordt overschreden) een relatief groot aandeel van het vreemd vermogen langjarig is gefinancierd.

	ultimo 2017		ultimo 2016	
Lening O/G lang	105.000.000	94%	105.000.000	93%
Lening O/G kort	6.796.745	6%	7.428.523	7%
	111.796.745	100%	112.428.523	100%

Tabel 10: verhouding financiering kort ten opzichte van lang (stand van zaken per 31-12-2017)

4.4 Bedrijfsvoering

In de gemeenschappelijke regeling wordt (in hoofdstuk 2 en 3) een beschrijving gegeven van de organisatie van het RBT en de taken en verantwoordelijkheden van het personeel. In aanvulling daarop wordt de administratieve en financiële organisatie beschreven in de financiële verordening, welke op 6 juli 2017 is vastgesteld door het Algemeen Bestuur. Het Algemeen Bestuur wordt gevormd door leden van de colleges van B&W en GS van de

deelnemers, welke hiervoor zijn aangewezen door en verantwoording afleggen aan raden en staten. Het Algemeen Bestuur benoemt, vanuit haar midden, de leden van het Dagelijks Bestuur. Het bestuur wordt ondersteund door een (ingehuurde) secretaris, die alle uitgaande stukken mede ondertekent en verantwoordelijk is voor de controlling van besluiten van de directeur. Het RBT heeft geen personeel in dienst: werkzaamheden worden verricht door ambtenaren van de deelnemende gemeenten[2]. De projectorganisatie is gevestigd in een voormalig woonhuis in het projectgebied (Wolbes Landen 9a, Bornerbroek).

Het Dagelijks Bestuur heeft op 24 mei 2017 besloten tot een versterking van de projectorganisatie. Tevens is een jaarplan vastgesteld, waarin de taken van de projectorganisatie worden omschreven. Per 31-12-2017 kende de projectorganisatie de volgende bezetting:

Projectdirecteur	-	30 uur per week
Projectmanager / casemanager	-	36 uur per week
Projectmanager parkmanagement / duurzaamheid	-	36 uur per week
Senior Planeconoom	-	24 uur per week
Projectsecretaris	-	8 uur per week
Projectadministrateur	-	8 uur per week
Officemanager	-	20 uur per week
Totaal (4,5 FTE)	-	162 uur per week

Naast de projectorganisatie is er een ‘flexibele schil’. De civieltechnische begeleiding wordt (op regiebasis) verzorgd door het (intergemeentelijk) ingenieursbureau van de gemeente Almelo en daarnaast wordt (op regie of opdrachtbasis) gebruik gemaakt van diverse externe deskundigen, zoals juridische adviseurs, taxateurs, ICT-begeleiding, accountants, fiscalisten en archiefondersteuning.

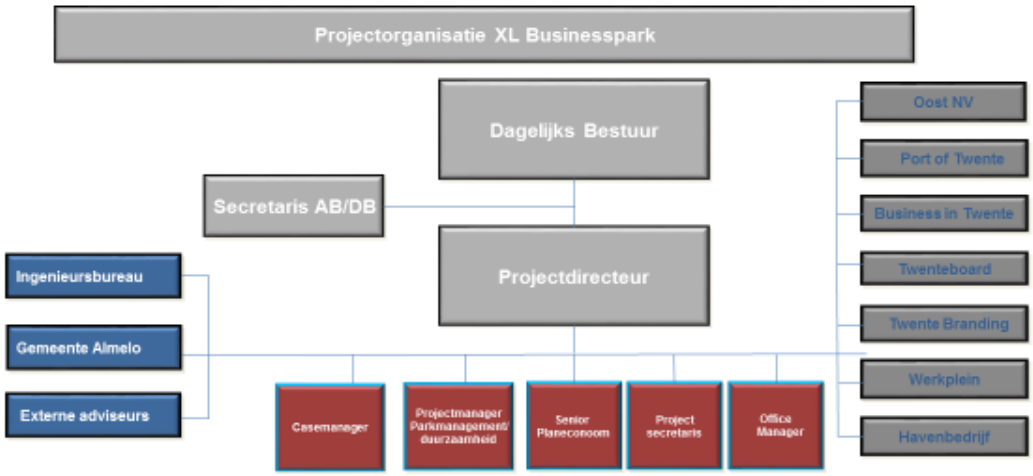

Figuur 1: organisatieschema

[2] Opwaartse verticale inbesteding op grond van artikel 2.24a lid 2 van de Aanbestedingswet

De projectorganisatie werkt nauw samen met andere organisaties om potentiële klanten voor XL Businesspark aan te trekken. Een centrale rol hierin is weggelegd voor de recent aangetrokken acquisiteur logistiek, die door de 14 Twentse gemeenten en de provincie wordt gefinancierd, in dienst is bij OostNL en kantoor houdt op het XL Businesspark.

4.5 Verbonden partijen

Het Regionaal Bedrijventerrein Twente heeft stemrecht en zeggenschap in het 'Coöperatief Parkmanagement XL Businesspark Twente u.a." en daarmee een bestuurlijk belang in deze organisatie. De coöperatie zetelt in Almelo en is op 23 oktober 2008 opgericht om parkmanagement te voeren op het XL Businesspark. Dit om 'op een creatieve en innovatieve wijze vorm te geven aan de wens om de kwaliteit van het XL Businesspark Twente duurzaam te bevorderen en daarmede een courante vestigingsplaats in stand te houden'. Vanuit deze doelstelling zal de coöperatie zich bezig houden met (bijvoorbeeld) het beheer van camera's en de blusvoorziening. Door uitgifte in erfpacht (landlease) is het lidmaatschap van bedrijven op lange termijn geborgd. In geval van verkoop van het erfpachtrecht, gaat het lidmaatschap aan de coöperatieve vereniging en de hiermee samenhangende betalingsverplichting, over naar de volgende eigenaar. Tot op heden is het RBT verantwoordelijk voor het beheer van de gerealiseerde voorzieningen (zie ook paragraaf 3.2) en kent de coöperatieve vereniging feitelijk een slapend bestaan (onder regie van het RBT). Dit totdat de begroting door de coöperatie is vastgesteld. Hierover vinden gesprekken plaats met de gevestigde bedrijven. Het RBT heeft geen financieel belang in de coöperatie. De coöperatie heeft geen eigen of vreemd vermogen.

4.6 Grondbeleid

Grondbeleid is geen doel maar een middel dat wordt ingezet als instrument om andere beleidsdoelen te realiseren.

4.6.1 Het gevoerde grondbeleid

Het RBT voert een actief grondbeleid. Dit houdt in dat agrarische gronden worden aangekocht en bouw- en woonrijp gemaakt, om vervolgens uit te geven aan eindgebruikers (of beleggers die verhuren aan eindgebruikers). Doel van het RBT is het voorzien in behoefte aan bedrijvigheid voor met name grote ruimtevragers (> 2 hectare). Dit omwille van het behoud en uitbreiding van werkgelegenheid in Twente. In deze paragraaf wordt ingegaan op de voortgang van grondaankopen en gronduitgifte, de actuele waardering van het onderhanden werk en daarbij gehanteerde uitgangspunten. De risicoanalyse komt aan de orde in paragraaf 4.7.

<u>Voortgang grondverwerving</u>

Het XL Businesspark kent een oppervlak van circa 180 hectare. Per 31-12-2017 bezit RBT 99% van het projectgebied. Op onderstaande kaart (figuur 2) wordt de actuele

eigendomssituatie weergegeven. Er dienen alleen nog gronden te worden verworven van de Staat, hierover zijn bij aanleg van de A35 afspraken gemaakt.

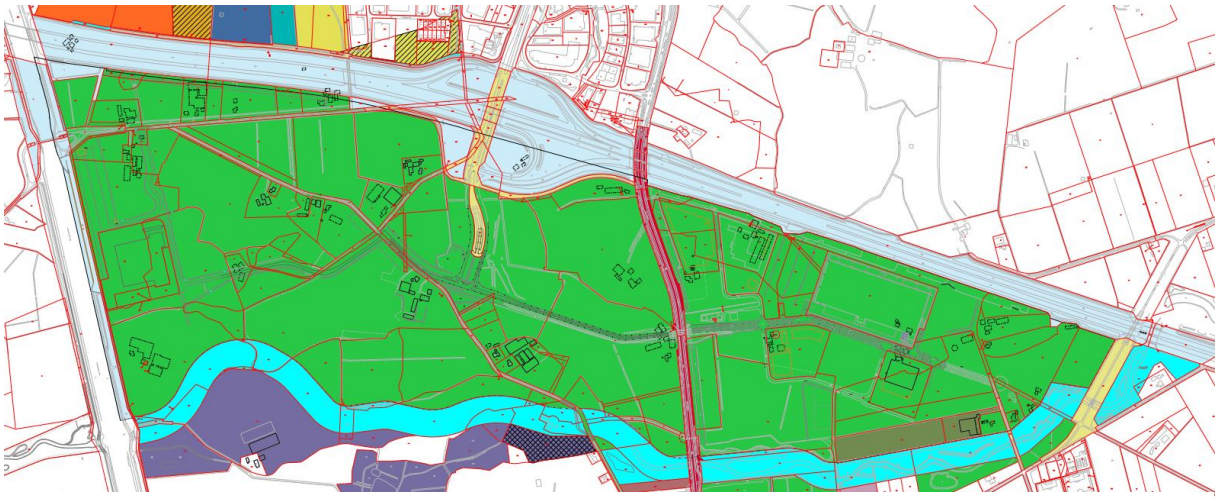

Figuur 2: eigendomspositie RBT per 31-12-2017 (de gronden met een groene arcering zijn in eigendom van het RBT)

Per 31-12-2017 was circa 30 hectare (25%) in erfpacht uitgegeven en circa 20 hectare in optie gegeven (aan Groep Heylen). Op de volgende kaart (figuur 3) worden de gerealiseerde gronduitgiften weergegeven (stand van zaken per 31-12-2017).

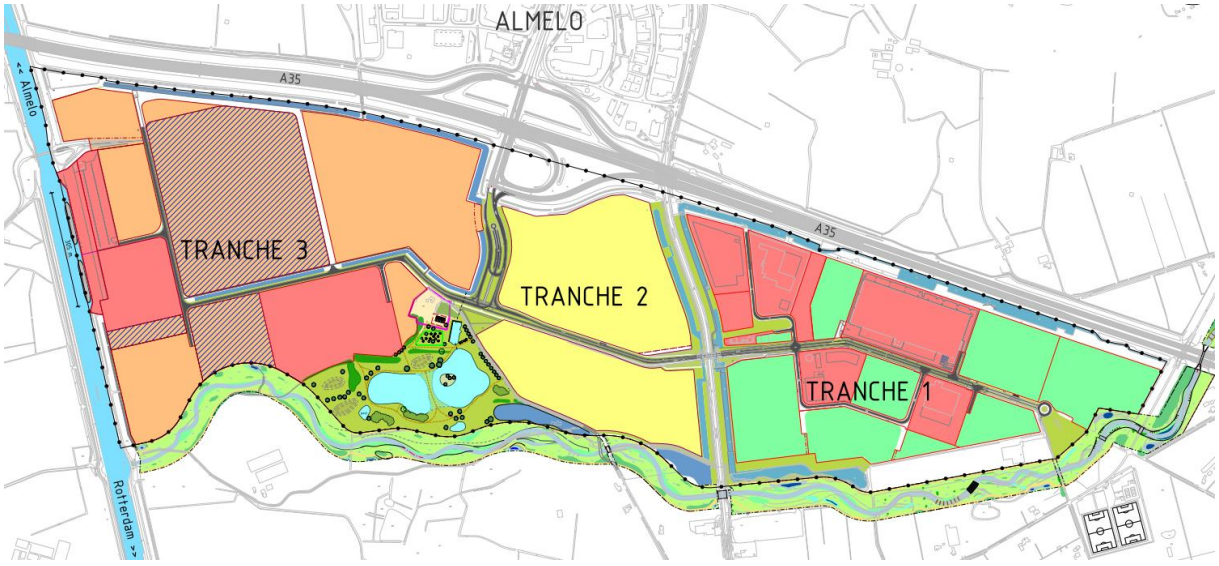

Figuur 3: stand van zaken gronduitgifte per 31-12-2017 (de geleverde percelen zijn rood weergegeven en de in optie uitgegeven percelen zijn gearceerd)

<u>Actuele waardering van het onderhanden werk</u>

T/m 31-12-2017 is (per saldo) € 93,1 miljoen geïnvesteerd in de productie van bouwgrond. Alle investeringen vonden plaats op basis van vreemd vermogen (geleend geld). De grondexploitatiebegroting wordt jaarlijks opgesteld en geactualiseerd, om inzicht te verkrijgen in de economische waarde c.q. de 'terugverdiencapaciteit' van deze investeringen. Vorig jaar werd verwacht dat een tekort zou ontstaan van € 24,7 miljoen op netto contante waarde per

1-1-2017. Dat is € 25,1 miljoen op prijspeil 1-1-2018. De concept grondexploitatie per 1-1-2018 sluit op een tekort van € 25,0 miljoen per 1-1-2018 en verbetert dus met € 0,1 miljoen.

Mee- en tegenvallers vallen *op hoofdlijnen* tegen elkaar weg. Belangrijkste verbetering is de verkorting van de looptijd van het project. Het afgelopen jaar is in totaal veertien hectare uitgegeven, terwijl in de begroting werd uitgegaan van negen hectare. Dit heeft een positief effect van circa € 1,5 miljoen. Tegelijkertijd is de inschatting van inflatie bijgesteld. Nu de economie aantrekt stijgen de kosten van grond, weg en waterbouw en om die reden hebben wij besloten om voor de jaren 2017, 2018 en 2019 rekening te houden met 3% kostenstijging (in plaats van 2%). Er is sprake van inflatie, echter dit vertaalt zich nog niet in hogere grondprijzen. Om die reden is voorzichtigheidshalve t/m 2019 nog geen rekening gehouden met inkomstenstijging. Met de aanpassing van de inflatieparameters wordt het positief effect van de versnelde uitgifte grotendeels teniet gedaan. Daarmee is gekozen voor een behoedzaam scenario.

In onderstaande tabel wordt de actuele grondexploitatie vereenvoudigd weergegeven.

	Grondexploitatiebegroting		**Op EW**	**Op NCW**
	Boekwaarde per 31-12-2017		93.109.109	93.109.109
	Kosten nominaal	35.955.247		
2%	Kostenstijging (3% t/m 2019)	6.058.550		
	Nog te maken kosten (K)		42.013.797	37.643.961
	Opbrengsten nominaal	117.131.220		
1%	Opbrengstenstijging (2020 t/m 2027)	5.368.611		
	Nog te realiseren opbrengsten (O)		122.499.831	105.716.161
2%	Rente		23.135.796	
Economische waarde (Opbr. - Kosten op NCW)				68.072.200
2035	Resultaat op Ew per 31-12-2035		**35.758.871**	
2018	Resultaat op NCW per 1-1-2018			**25.036.909**

Tabel 11: Resultaat van de grondexploitatie per 1-1-2018

Het tekort is berekend op basis van een begroting van (op netto contante waarde) € 37,6 miljoen aan nog te maken kosten en € 105,7 miljoen aan nog te realiseren opbrengsten. In het rekenmodel wordt uitgegaan van 2% kostenstijging (3% in 2018 en 2019), 1% opbrengstenstijging van 2020 t/m 2027 (0% in 2018, 2019 en na 2027) en 2% rente. Uitgangspunt is een uitgiftetempo van jaarlijks zeven hectare van 2018 t/m 2021, jaarlijks zes hectare van 2022 t/m 2027 en daarna jaarlijks gemiddeld drie en een halve hectare.

Bij berekening van het tekort zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. Voor iedere uitgifte wordt (op basis van de gemeenschappelijke regeling) € 6,- per m2 afgedragen aan de gemeente Almelo; deze bijdrage wordt jaarlijks aan de deelnemende gemeenten en de provincie Overijssel gefactureerd en is derhalve neutraal in de grondexploitatie opgenomen.
2. De investeringen in parkmanagement maken geen deel (meer) uit van de grondexploitatie. Deze worden gedekt uit de investeringsbijdrage van bedrijven (deelcanon B) en de door de deelnemers ter beschikking gestelde bijdrage van jaarlijks € 300.000,-.
3. De deelnemers stellen gezamenlijk een investeringsbudget beschikbaar van € 9 miljoen (de provincie € 4,5 miljoen en de gemeenten het restant). Dit investeringsbudget wordt ingezet voor het acquisitieproces in brede zin (hierover later meer).

Uitgifteprognose

In onderstaande grafiek wordt de in de grondexploitatie gehanteerde uitgifteprognose grafisch weergegeven.

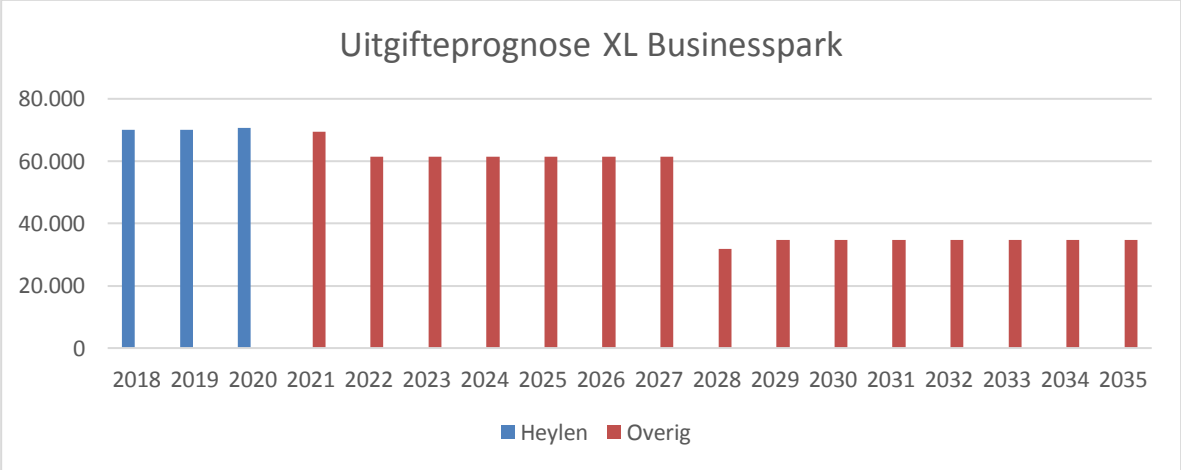

Figuur 4: Uitgifteprognose

De prognose is gebaseerd op onderzoek van Ecorys (2012, 2013), Panteia (2015), de Stec Groep (2016) en gesprekken met gegadigden (eindgebruikers, beleggers en ontwikkelaars). Gekozen is voor een behoedzaam scenario, waarbij tot en met 2020 alleen rekening is gehouden met uitgiften aan Groep Heylen. Hierover is een ontwikkelovereenkomst gesloten, op basis waarvan in totaal 28,5 hectare voor de belegger is gereserveerd, voor de ontwikkeling en realisatie van T-Port Logistics Campus. De bouw van de campus is inmiddels gestart en de eerste 7,5 hectare is in 2017 afgenomen. Daarmee wordt de oorspronkelijk verwachting overtroffen, die uitging van drie hectare in 2017, zeven hectare in 2018, 2019 en 2020 en 4,5 hectare in 2021.

Historische uitgifte

In de periode 2009 t/m 2017 is jaarlijks gemiddeld 3 hectare uitgegeven (zie onderstaande grafiek). De jaren 2009 t/m 2016 worden gezien als periode van laag conjunctuur.

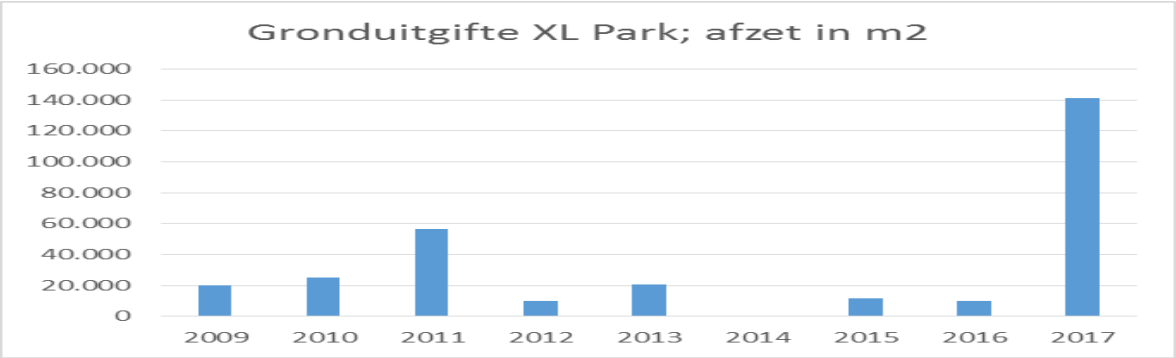

Figuur 5: gerealiseerde gronduitgiften

Grondprijs en uitgiftevoorwaarden

De uitgifteprijs is vastgesteld op (gemiddeld) € 125,- per m2 uitgeefbaar terrein, op prijspeil 1-1-2018. Over de begrote grondopbrengsten is advies ingewonnen bij de Stec Groep. De Stec Groep geeft in haar rapport van 8 januari 2016 aan dat grondprijzen tussen de € 125 en € 135 realistisch zijn.

Naast de uitgifteprijs wordt een vergoeding in rekening gebracht voor de door RBT verrichtte investeringen in parkmanagement. Deze is vastgesteld op € 5,95 per m2 uitgeefbaar terrein. Bij uitgifte geldt als uitgangspunt dat de kavel wordt geleverd op het huidige peil. Afnemers zijn zelf verantwoordelijk voor het (voor zover nodig) verwijderen van zwarte grond en de ophoging met ophoogzand. De aansluiting op de riolering, de centrale blusvoorziening en de openbare weg (inrit) wordt door het RBT gerealiseerd, maar is voor rekening van de verkrijger. Hiervoor wordt de kostprijs doorberekend.

Investeringsbudget

Een vlotte uitgifte van grond vraagt soms ook commerciële concessies of het oplossen van knelpunten die specifiek zijn voor één (soort) vestiger(s). Om die reden hebben de deelnemende gemeenten en de provincie Overijssel een investeringsbudget ter beschikking gesteld van € 9 miljoen. Dit budget wordt ingezet ten bate van het acquisitieproces in brede zin:

- Marketing en acquisitie. Deze middelen worden ingezet voor extra actieve acquisitie binnen de logistieke sector en het begeleiden van de bedrijven die zich oriënteren op een vestiging op XL Park (arbeidsmarkt, energie, planologie en vergunningen).
- Versterken duurzame karakter. Deze middelen worden benut voor investeringen in duurzame energie en begeleiding van bedrijven hierbij. Uitgangspunt is dat de (potentiële) ondernemers op het bedrijventerrein hiervoor de initiatiefnemer zijn.
- Maatwerk. Het kan voorkomen dat bedrijven een dusdanige meerwaarde hebben voor de Twentse economie, dat met de ondernemer wordt bekeken op welke wijze RBT de ondernemer tegemoet kan komen om vestiging op XL Park mogelijk te

maken. Bij het al dan niet gebruiken van dit budget maakt het DB steeds een afweging, onder andere op basis van de volgende punten:

- het aantal hectares (bijvoorbeeld minimaal 4 ha exclusief eventuele opties);
- bedrijven die zich van buiten de Regio Twente vestigen op XL Park, of bedrijven vanuit de Regio Twente die een nieuw bedrijf starten op XL Park;
- minimaal 20 werknemers per ha, bij voorkeur uit een doelgroep waarin in Twente grote werkloosheid heerst;
- bedrijven die het logistieke profiel van XL Park versterken;
- bedrijven die vergaande investeringen in energiebesparing en verduurzaming van processen doen.

Het Algemeen Bestuur heeft op 14 december 2016 het Dagelijks Bestuur opdracht gegeven om in komende jaarstukken aandacht te besteden aan de besteding van het investeringsbudget. Dit in uitvoering van in de gemeenteraden van Borne en Enschede aangenomen moties.

Verantwoording investeringsbudget

Op 18 april 2017 is een ontwikkelovereenkomst gesloten met Groep Heylen (een ontwikkelende belegger), over een oppervlak van 28,5 hectare. Groep Heylen wil een logistieke campus realiseren op het XL Businesspark van 180.000 m2 (T-Port Logistic Center) en zal zich daarbij voornamelijk richten op huurders van buiten de regio. Op 28 december 2017 is in totaal 7,5 hectare geleverd. Hierop realiseert Groep Heylen een logistieke hal voor Bleckmann, voor de warehousing van de Chinese speelgoedgigant VTech. Om dit mogelijk te maken kwam, op basis van de met Groep Heylen gemaakte afspraken, een bijdrage ten laste van het investeringsbudget. Deze bijdrage is in een vertrouwelijk overzicht opgenomen.

In onderstaande tabel wordt beargumenteerd dat de overeenkomst met Groep Heylen en in het bijzonder de vestiging van Bleckmann, past binnen de vastgelegde criteria.

Criterium	**Toetsing**
Het aantal hectares (minimaal 4 ha exclusief eventuele opties)	Het gaat om een warehouse van 43.000 m2, op een perceel van 7,5 hectare.
Bedrijven die zich van buiten de Regio Twente vestigen op XL Park, of bedrijven vanuit de Regio Twente die een nieuw bedrijf starten op XL Park	Bleckmann gaat de warehousing verzorgen voor de Chinese speelgoedgigant Vtech. De Europese distributie van Vtech gaat nu nog via distributiecentra in verschillende Europese landen. Die vier dc's gaan dicht; alle speelgoed voor de Europese markt (behalve Engeland) gaat straks via Almelo.

Minimaal 20 werknemers per ha, bij voorkeur uit een doelgroep waarin in Twente grote werkloosheid heerst;	De komst van Bleckmann/Vtech levert naar schatting 250 nieuwe arbeidsplaatsen in de regio Almelo. De eerste 200 nieuwe medewerkers kunnen nog voor deze zomer aan de slag. De overige 50 worden ingezet bij piekmomenten.
Bedrijven die het logistieke profiel van XL Park versterken;	Bleckmann is een grote en internationaal opererende logistieke dienstverlener. Het gaat om de complete Europese distributie van een Chinees bedrijf. Met de vestiging van Bleckmann en de activiteiten voor Vtech, wordt het logistieke profiel versterkt.
Bedrijven die vergaande investeringen in energiebesparing en verduurzaming van processen doen.	Groep Heylen zal vergaand investeren in duurzaamheid. Een voorbeeld hiervan is dat indirecte heaters worden gerealiseerd, zodat men is voorbereid op de toepassing van alternatieve duurzame energiebronnen (anders dan regulier gas). Groep Heylen zorgt er daarnaast voor dat de daken geschikt zijn voor de plaatsing van zonnepanelen. Men heeft SDE subsidie aangevraagd om deze zonnepanelen te realiseren.

Tabel 12: toetsing aan de vastgestelde criteria

Gemotiveerde afwijking van de tienjaarstermijn

In de notitie grondexploitaties van de commissie BBV is opgenomen dat de looptijd van een grondexploitatiecomplex maximaal tien jaar mag bedragen. Deze tien jaar dient volgens de commissie te worden gehanteerd als richttermijn, die voortschrijdend moet worden bezien en waar gemotiveerd van kan worden afgeweken mits risico-beperkende beheersmaatregelen zijn getroffen.

De grondexploitatie van het XL Businesspark kent nog een doorlooptijd van 18 jaar (2018 t/m 2035). Het Dagelijks Bestuur kiest er voor om af te wijken van de tienjaarstermijn. Argumentatie hiervoor is als volgt:

- nagenoeg alle gronden binnen het projectgebied zijn in eigendom van het RBT; in geval van een verkorting van de looptijd zouden deze gronden moeten worden afgewaardeerd naar agrarische waarde;
- binnen alle deelgebieden is infrastructuur opgeleverd; daardoor is een (tijdelijke) wijziging naar de oorspronkelijke (agrarische) functie niet langer opportuun;
- het (volledige) terrein voorziet (kwantitatief en kwalitatief) in een behoefte;
- met de verschillende tranches worden verschillende doelgroepen aangesproken (qua

omvang van de beschikbare kavels); gesprekken vinden plaats over kavels in verschillende tranches. Dat is niet mogelijk wanneer een deel van het terrein uit ‘productie’ wordt genomen.

De boekwaarde per 31-12-2027 bedraagt € 56.218.628 in de huidige prognose. Per die datum is dan nog circa 27,5 hectare voor uitgifte beschikbaar.

Op dit moment zijn de volgende risico-beperkende beheersmaatregelen van toepassing:
- voor de berekening van het eindsaldo wordt niet gerekend met een indexering op de opbrengsten die verder liggen dan tien jaar;
- na tien jaar wordt uitgegaan van een behoedzamer uitgiftetempo (drie en een half in plaats van zes hectare per jaar);
- de provincie Overijssel en de Twentse gemeenten hebben afspraken gemaakt over het – uiterlijk op 01.07.2020 – in balans brengen van vraag en aanbod van bedrijventerreinen voor de komende tien jaar, waarbinnen de positie van het XL Park is verankerd. De afspraken worden geborgd in de provinciale Omgevingsverordening.
- er is een ontwikkelovereenkomst gesloten met Groep Heylen over de gefaseerde afname van 28,5 hectare bouwgrond (2018 t/m 2021), waarvan inmiddels 7,5 hectare is afgenomen.
- de provincie Overijssel heeft een eenmalige bijdrage van € 6,2 miljoen voldaan die het RBT in staat stelde om knelpunten weg te nemen. Daarnaast hebben de deelnemers gezamenlijk € 9 miljoen beschikbaar gesteld om knelpunten in het acquisitietraject weg te nemen (€ 4,5 miljoen door de provincie en € 4,5 miljoen door de gemeenten)
- op grond van artikel 22 en 27 van de gemeenscheenschappelijke regeling staan de deelnemende gemeenten en de provincie borg voor de gecalculeerde tekorten. Gezien eerdere besluitvorming door het algemeen bestuur inzake de grondexploitatie, de begroting en de jaarrekening als ook de wijze waarop in de afgelopen jaren met de verliesafdekking is omgegaan bij zowel de gemeenschappelijke regeling RBT als bij de deelnemers geldt dat de bijdrage van de deelnemers gelijk is aan het begrote tekort, waardoor het eindresultaat van het RBT feitelijk neutraal is.

4.6.2 Reserves en voorzieningen

In de gemeenschappelijke regeling hebben de deelnemers van het openbaar lichaam vastgelegd hoe het financieel eindresultaat wordt verdeeld (artikel 22 en artikel 27). Conform de hierbij vastgestelde verdeelsleutel, staan deelnemers garant voor het eindresultaat (het tekort op eindwaarde). Het resultaat wordt genomen nadat het project is afgewikkeld. Het RBT heeft om die reden geen reserves of voorzieningen.

In de volgende tabel wordt het grondexploitatieresultaat per deelnemer weergegeven.

Grondexploitatie		Totaal	Almelo	Borne	Enschede	Hengelo	Provincie
	Verdeelsleutel:	100%	23%	8%	23%	23%	23%
Tekort op eindwaarde (2035)		35.758.871	8.224.540	2.860.710	8.224.540	8.224.540	8.224.540
Tekort op NCW 1-1-2018 (bij 2% rentebijschrijving)		25.036.909	5.758.489	2.002.953	5.758.489	5.758.489	5.758.489

Tabel 13: resultaat per deelnemer (voorzieningen)

Bij vaststelling van de jaarrekening 2016 hebben de deelnemers het volgende besloten:
a. de provincie verricht een eenmalige provinciale bijdrage in het tekort, om knelpunten weg te nemen
b. de verschuldigde bijdrage aan het Almelose fonds bovenwijkse voorzieningen wordt buiten de grondexploitatie om verrekend
c. de deelnemers voldoen jaarlijks een bijdrage, ter dekking van investeringen in parkmanagement
d. er wordt een investeringsbudget ingesteld voor het acquisitieproces in brede zin

<u>Eenmalige bijdrage provincie (a)</u>
In de berekening van het tekort is rekening gehouden met een eenmalige bijdrage van de provincie Overijssel ter hoogte van € 6,2 miljoen. Deze bijdrage is door de Provincie Overijssel voldaan en heeft het RBT in staat gesteld om gesignaleerde knelpunten op te lossen. Het gaat daarbij om de wijziging van het bestemmingsplan, het wegkopen van laatste eigenaren en de versteviging van de projectorganisatie.

<u>Fonds bovenwijkse voorzieningen en parkmanagement (b en c)</u>
In de gemeenschappelijke regeling is vastgelegd dat voor elke uitgifte € 6,- per m2 wordt afgedragen aan de gemeente Almelo, als bijdrage voor het fonds Bovenwijkse voorzieningen. Het Algemeen Bestuur heeft bij vaststelling van de jaarrekening 2016 besloten dat deze afdrachten niet langer ten laste van de grondexploitatie komen, maar jaarlijks aan de deelnemers worden gefactureerd. In onderstaande tabel wordt de in 2017 gefactureerde en aan de gemeente Almelo afgedragen bijdrage weergegeven. De bijdrage aan het fonds bovenwijkse voorzieningen wordt jaarlijks vastgesteld aan de hand van de werkelijke uitgifte in het betreffende jaar.

Gefactureerd in 2017		Totaal	Almelo	Borne	Enschede	Hengelo	Provincie
	Verdeelsleutel:	100%	23%	8%	23%	23%	23%
Compensatie Bovo		696.888	160.284	55.751	160.284	160.284	160.284
Totaal		696.888	160.284	55.751	160.284	160.284	160.284

Tabel 14: bovo-afdracht per deelnemer in 2017

Investeringsbudget (d)

Tot slot geldt als uitgangspunt dat de deelnemers een investeringsbudget ter beschikking stellen ten bate van het acquisitieproces in brede zin. In onderstaande tabel wordt de inleg per deelnemer weergegeven.

Voeding investeringsbudget	Totaal	Almelo	Borne	Enschede	Hengelo	Provincie
Totaal ter beschikking gesteld	9.000.000	1.344.156	467.532	1.344.156	1.344.156	4.500.000
Al voldaan in 2017 (voorschot)		536.604	0	0	0	900.000
Verschuldigd in 2018		201.888	116.883	336.039	336.039	900.000
Verschuldigd in 2019		201.888	116.883	336.039	336.039	900.000
Verschuldigd in 2020		201.888	116.883	336.039	336.039	900.000
Verschuldigd in 2021		201.888	116.883	336.039	336.039	900.000

Tabel 15: Investeringsbudget per deelnemer (in totaal en per jaar)

De bestedingen uit het investeringsbudget worden in een vertrouwelijk overzicht verantwoord.

4.7 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het RBT beschikt niet over reserves of voorzieningen (weerstandscapaciteit) en is dus niet in staat om tegenvallers op te vangen. Zowel het verlies als eventuele (nu nog niet voorziene) tegenvallers worden gedekt door de deelnemende gemeenten en de provincie. Dit in overeenstemming met (artikel 22 van) de gemeenschappelijke regeling van het RBT, waarin tevens wordt toegelicht dat jaarlijks de financiële risico's c.q. het risicoprofiel wordt vastgesteld door het Algemeen Bestuur.

Risicoprofiel

Om inzicht te krijgen in financiële risico's is een financiële risicoanalyse uitgevoerd, waarmee de grondexploitatiebegroting (en daarmee het begrote resultaat) in een breder perspectief wordt geplaatst. Uit deze (rekenkundige) analyse blijkt dat de grondexploitatie realistisch is begroot. Op basis van risico-inschattingen per begrotingselement kan geconcludeerd worden dat er circa 52% kans is op een gunstiger resultaat en 48% kans op een negatiever resultaat dan begroot. Met 80% zekerheid kan worden gesteld dat het financiële eindresultaat uit zal komen op een tekort binnen een bandbreedte tussen circa € 17,6 mln. en € 31,7 mln. op netto contante waarde per 1-1-2018 (= een bandbreedte tussen een verbetering van €7,4 mln. en een verslechtering van € 6,7 mln.). Daarbij zijn de meest extreme scenario's buiten beschouwing gelaten. Ten opzichte van vorig jaar is het risicoprofiel beperkt en is het neerwaarts risico afgenomen. Dit vanwege de in paragraaf 4.6.1 beschreven risico beperkende maatregelen en de huidige vooruitzichten voor wat betreft gronduitgifte.

In de bepaling van het risicoprofiel is rekening gehouden met de kans op het moeten doen van een nabetaling aan agrariërs waarmee reeds overeenstemming is bereikt. Dit in verband met het wetsvoorstel “Wet verantwoorde groei melkveehouderij”, dat op 25 november 2014 door de Tweede kamer is aangenomen (ingaand per 1-1-2015). Tijdens de behandeling van het wetsvoorstel zijn vragen beantwoord door de staatssecretaris. Uit deze beantwoording blijkt dat de melkveefosfaatreferentie niet verhandelbaar is en dat “bij een gedwongen bedrijfsverplaatsing (…) door de betrokken autoriteiten rekening (dient) te worden gehouden met het verlies dat een bedrijf mogelijk leidt door het vervallen van de melkveefosfaat-referentie”. Concreet betekent dit dat indien de betreffende agrariër de (toegekende) melkveefosfaatreferentie niet kan meenemen naar de nieuwe locatie (als gevolg van deze wet), het RBT de ondernemer hiervoor (ook) moet compenseren. Op dit moment is nog niet duidelijk of sprake is van een verlies van melkveefosfaatreferentie en of en in hoeverre dit onteigeningsgerechtelijke gevolgen heeft. Om die reden is in de grondexploitatie geen rekening gehouden met het moeten doen van een nabetaling.

De grondprijs(ontwikkeling) en het uitgiftetempo vormen het belangrijkste risico / kans. Reden hiervoor is dat de kosten grotendeels al vastliggen (de kost gaat voor de baat), terwijl de opbrengsten (de uitgifte van 92 hectare bouwgrond) grotendeels nog moeten worden gerealiseerd. Een snellere / langzamere uitgifte en een hogere / lagere grondprijs, heeft daarom een relatief groot effect op het begrote resultaat. Mede om die reden is besloten om het investeringsbudget in te stellen en wordt ingezet op een zo spoedig mogelijke gronduitgifte.

Naast de risicoanalyse is ook een zogenaamde gevoeligheidsanalyse uitgevoerd. Dit is een vorm van scenario denken, waarmee inzicht wordt gegeven in het financieel effect van een (beperkte) aanpassing van één van de in de berekening gehanteerde rekenkundige uitgangspunten. In de volgende grafiek (figuur 6) wordt het financieel effect van bijstelling van de gehanteerde parameters weergegeven. Hieruit wordt duidelijk dat een bijstelling van de grondprijs verhoudingsgewijs de grootste impact heeft op het resultaat van de grondexploitatie.

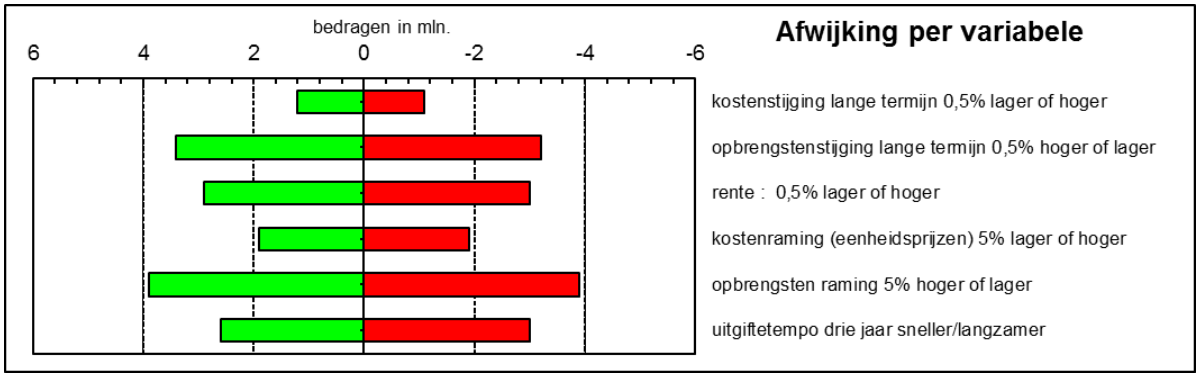

Figuur 6: gevoeligheidsanalyse: effect van bijstelling uitgangspunten grondexploitatie

Kengetallen

Bij ministeriele regeling wordt voorgeschreven dat gemeenten en provincies met ingang van 2016 kengetallen moeten vaststellen en opnemen in hun begroting en jaarverslag (Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 9 juli 2015, nr. 2015-0000387198). De regeling geldt ook voor gemeenschappelijke regelingen. In onderstaande tabel (tabel 16) worden de kengetallen weergegeven, berekend volgens de voorgeschreven rekenmethodiek.

	Jaarverslag 2016:	Begroting 2017:	Jaarverslag 2017:
Kengetallen:			
netto schuldquote	5,87	NB	6,84
netto schuldquote gecorrigeeerd voor alle verstrekte leningen	5,87	NB	6,84
solvabiliteitsratio	0	NB	-0,00
structurele exploitatieruimte	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
grondexploitatie	5,67	NB	5,56
belastingcapaciteit	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Tabel 16: kengetallen (%)

De vijf kengetallen maken inzichtelijk(er) over hoeveel (financiële) ruimte de provincie of gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen (financiële weerbaar- en wendbaarheid) en dienen (na verloop van tijd, als voldoende gegevens beschikbaar zijn) voor de ontwikkeling van financieel beleid. Om die reden worden de kengetallen met ingang van 2018 ook in de (meerjaren-)begroting opgenomen.

Regionaal Bedrijventerrein Twente

Jaarrekening over 2017

Hierna wordt via de balans met toelichting en het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting de financiële verantwoording afgelegd over het in jaar 2017 gerealiseerde beleid.

5.1 De balans per 31 december

				2017	2016
Activa					
	Vaste activa				
		Immateriële vaste activa			
			Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo agio / disagio		
		Materiele vaste activa			
			Investeringen met een economisch nut		
			* gronden en terreinen	4.739.465	
			* erfpachtsgronden	11.754.100	
			Investeringen in openbare ruimte met een maatschappelijk nut	5.095.757	4.754.177
		Financiele vaste activa			
			Overige langlopende leningen	-	2.298
	Totaal vaste activa			**21.589.322**	**4.756.475**
	Vlottende activa				
		Voorraden			
			Onderhanden werk waaronder bouwgronden in exploitatie	93.109.109	102.533.190
		Uitzettingen met een rentetypische looptijd ≤ een jaar			
			Vorderingen op openbare lichamen	484.949	6.485.763
			Overige vorderingen	3.380.429	153.076
		Liquide middelen			
			Banksaldi	-	98.775
		Overlopende activa			
			De voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, nog te ontvangen van:		
			overige Nederlandse overheidslichamen	360.000	786.236
	Totaal vlottende activa			**97.334.487**	**110.057.040**
Totaal vaste en vlottende activa				**118.923.809**	**114.813.515**
Passiva					
	Vaste passiva				
		Eigen vermogen			
			Eigen vermogen	-34.033	16.372
			Het gerealiseerd resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten	-22.802	-50.405
		Vaste schulden met een rentetypische looptijd ≥ een jaar			
			Opbrengstewaarde erfpacht Rijk (haven)	270.473	-
			Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiele instellingen	105.000.000	105.000.000
	Totaal vaste passiva			**105.213.638**	**104.965.967**
	Vlottende passiva				
		Netto vlottende schuld met een rentetypische looptijd ≤ een jaar.			
			BNG rekening-courant	6.796.745	7.428.523
		Overige schulden		1.306.464	1.120.075
		Overlopende passiva			
			Transitorische rente	342.000	427.000
			Per saldo verschuldigde omzetbelasting	2.085.443	-
			Overige vooruitontvangen en nog te betalen bedragen	3.179.519	871.950
	Totaal vlottende passiva			**13.710.171**	**9.847.548**
Totaal vaste en vlottende passiva				**118.923.809**	**114.813.515**

Tabel 17: balans per 31-12; bedragen in euro's

5.2. Overzicht baten en lasten in de jaarrekening

	Primitieve begroting 2017			Herziene begroting 2017			Realisatie jaar 2017		
	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
	in euro's	in euro's	in euro's	in euro's	in euro's	in euro's	in euro's	in euro's	in euro's
Bouwgrondproductie	-867.104	9.929.983	9.062.879	-10.111.250	10.900.895	789.645	-16.228.743	6.908.338	-9.320.405
mutatie OHW	-9.062.879		-9.062.879	-789.645		-789.645		9.320.405	9.320.405
	-9.929.983	9.929.983	0	-10.900.895	10.900.895	0	-16.228.743	16.228.743	0
Erfpacht exploitatie	-460.210	460.210	0	-460.210	460.210	0	-178.139	116.662	-61.477
mutatie OHW								103.670	103.670
Resultaat	0		0	0		0	-42.193		
	-460.210	460.210	0	-460.210	460.210	0	-220.332	220.332	42.193
Bovenwijkse voorzieningen							-696.887	696.888	1
Resultaat									
							-696.887	696.888	1
Parkmanagement exploitatie	-136.185	137.500	1.315	-137.971	125.213	-12.758	-133.257	111.563	-21.694
Resultaat	0		0	0					
	-136.185	137.500	1.315	-137.971	125.213	-12.758	-133.257	111.563	-21.694
Openbare ruimte	-103.464	103.464	0	-103.664	103.664	0	-168.021	170.320	2.299
Resultaat	0		0	0		0			
	-103.464	103.464	0	-103.664	103.664	0	-168.021	170.320	2.299
Totaal RBT	**-10.629.842**	**10.631.157**	**1.315**	**-11.602.740**	**11.589.982**	**-12.758**	**-16.750.353**	**16.730.958**	**22.798**
Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten			22.798,00		Totaal verrekening met OHW:			9.424.075,00	
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves			0,00						
Gerealiseerd resultaat (nadelig)			22.798,00						

Tabel 18: gerealiseerd saldo van baten en lasten over 2017, afgezet tegen de (herziene) begroting en primitieve begroting; bedragen in euro's

5.3 Toelichtingen

5.3.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten daarvoor geeft en de financiële verordening van het RBT.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening en de resultaatbepaling

Algemeen

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders is vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

Grondslagen resultaatbepaling

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden. De bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van het stelsel van baten en lasten.

Grondslagen voor de balans

Stelselwijziging

Bij de vaststelling van de jaarstukken 2015 op 14 december 2016 heeft het Algemeen Bestuur onder andere besloten de investeringen in Parkmanagement niet langer in de grondexploitatie mee te nemen. Deze stelselwijziging hebben wij in de presentatie van de balans ultimo 2016 doorgevoerd. De investeringen in Parkmanagement zijn daarbij overgeheveld van Voorraden (onderhanden werk) naar Materiële Vaste Activa.
Met deze stelselwijziging wordt bovendien een beter inzicht geboden in de feitelijke situatie met betrekking tot het Parkmanagement.

Materiële vaste activa – investeringen met een economisch nut

De in erfpacht uitgegeven gronden zijn, voor zover de toekomstige canonverplichtingen niet ineens zijn afgekocht, onder de investeringen met een economisch nut gewaardeerd tegen gekapitaliseerde opbrengstwaarde. Uitgiften waarvan de toekomstige canonverplichtingen ineens zijn afgekocht zijn niet zichtbaar onder de Materiële Vaste Activa.

De grondwaarde (gebaseerd op € 125 per m^2) alsmede de investeringen in het overslagterrein C.T.T. zijn gewaardeerd onder de Gronden en Terreinen (met een economisch nut). De investeringen worden met ingang van 2018 afgeschreven in 15 jaar; op grond wordt niet afgeschreven. De toekomstige lasten worden gedekt uit de huurovereenkomst met C.T.T. (met een looptijd van 15 jaar).

Materiële vaste activa – investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut
De investeringen in Parkmanagement worden tegen historische kostprijs verantwoord onder de investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut. Bijdragen van derden (gevestigde bedrijven) worden in mindering gebracht op de boekwaarde. Het restant wordt geactiveerd en komt ten laste van de jaarlijkse bijdrage van de deelnemers in de gemeenschappelijke regeling RBT (afschrijving in 14 jaar). Deze werkwijze past binnen de Financiële Verordening.

Voorraden Onderhanden werken
Deze zijn opgenomen tegen vervaardigingkosten inclusief de bijgeschreven rente en verminderd met de opbrengst wegens gerealiseerde verkopen c.q. bijdragen, dan wel tegen lagere marktwaarde.

Uitzettingen met rente-typische looptijd korter dan één jaar
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Liquide middelen en overlopende activa
Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Eigen vermogen
Tot op heden is het RBT verantwoordelijk voor de exploitatie van de parkmanagement-voorzieningen. Het resultaat wordt conform bestendige gedragslijn verrekend met het eigen vermogen. Dit geldt ook voor het resultaat uit erfpachtactiviteiten.

Vaste schuld met rente-typische looptijd langer dan één jaar
Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rente-typische looptijd van één jaar of langer. Het betreft fixe-leningen met een vaste rente, die na afloop van de looptijd ineens worden afgelost.

Vlottende passiva
De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

5.3.2 Toelichting op de balans per 31 december

Toelichting activa:						
				Ultimo 2017	**Ultimo 2016**	
Investeringen met een economisch nut:						
Gronden en terreinen:						
*	Huurwaarde overeenkomst C.T.T.:					
	- grondwaarde		3.116.250			
	- voorzieningen		1.623.215			
				4.739.465		
Totaal gronden en terreinen				*4.739.465*	*0*	
Geactiveerde erfpachtsovereenkomsten:					0	
*	Erfpacht groep Heylen 2017			7.594.100		
*	Erfpacht grond Eurol (Rovag)			4.160.000		
Totaal erfpachtsgronden				*11.754.100*	*0*	
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut:						
Hieronder zijn de investeringen in parkmanagement verantwoord. Deze investeringen worden gedekt door						
eenmalige bijdragen van bedrijven (bij vestiging op het XL Businesspark) en de jaarlijkse bijdrage (€ 300.000)						
van de deelnemers aan het RBT (met ingang van 2018).						**Ultimo 2016 voor stelsel-herziening:**
De Investering is als volgt opgebouwd:						
*	Duurzaamheid			193.407	193.407	
*	Beveiliging			678.835	671.172	
*	Centrale Blusvoorziening			4.311.485	3.486.558	
*	Overige			1.326.620	1.313.935	56.768
				6.510.347	5.665.072	56.768
*	Eenmalige bijdragen bedrijven			1.414.590	910.895	
				5.095.757	4.754.177	56.768
Voorraden onderhanden werk						
*	Bouwgrondproduktie			90.681.903	100.923.274	100.923.274
*	Ontsluitingsweg			2.427.206	1.506.236	1.506.236
*	Parkmanagement investeringen			-	-	4.697.409
*	Erfpacht investeringen			-	103.680	103.680
	Totaal onderhanden werk			93.109.109	102.533.190	107.230.599
Overige vlottende activa						
*	Vorderingen op openbare lichamen			484.949	6.485.763	
*	Debiteuren			3.380.429	153.076	
*	Banksaldi			-	98.775	
*	N.t.o. subsidie ontsluitingsweg			360.000	786.236	
				4.225.378	7.523.850	

Tabel 19: toelichting op de balans – activa; bedragen in euro's

Specificatie bouwgrond in exploitatie ingevolge artikel 52d BBV

T/m 31-12-2017 is € 93.109.109 geïnvesteerd in het kader van de grondexploitatie. Daarvan ziet € 2.427.206 toe op het deelproject ontsluitingsweg. In totaal is het onderhanden werk met € 9.424.081 afgenomen. Dit is het saldo van € 6.804.668 aan vermeerderingen en € 16.228.743 aan verminderingen.

Naar de huidige inzichten wordt op de investering van € 93.109.109 in totaal € 68.072.200 terugverdiend en resulteert het project in een tekort van € 35.758.871 op eindwaarde per 31-12-2035. Dit is, uitgaande van een disconteringsvoet van 2%, € 25.036.909 op netto contante waarde per 1-1-2018. In onderstaande tabel wordt de grondexploitatiebegroting vereenvoudigd weergegeven.

Grondexploitatiebegroting			**Op EW**	**Op NCW**
	Boekwaarde per 31-12-2017		93.109.109	93.109.109
	Kosten nominaal	35.955.247		
2%	Kostenstijging (3% t/m 2019)	6.058.550		
	Nog te maken kosten (K)		42.013.797	37.643.961
	Opbrengsten nominaal	117.131.220		
1%	Opbrengstenstijging (2020 t/m 2027)	5.368.611		
	Nog te realiseren opbrengsten (O)		122.499.831	105.716.161
2%	Rente		23.135.796	
Economische waarde (Opbr. - Kosten op NCW)				68.072.200
2035	Resultaat op Ew per 31-12-2035		**35.758.871**	
2018	Resultaat op NCW per 1-1-2018			**25.036.909**

Tabel 20: vereenvoudigde weergave grondexploitatiebegroting; bedragen in euro's

Op grond van artikel 22 en 27 van de gemeenschappelijke regeling staan de deelnemende gemeenten en de provincie borg voor de gecalculeerde tekorten. Het verlies komt aan het einde van het project ten laste van de deelnemers.

Het begrote tekort is gebaseerd op een berekening van (op netto contante waarde) € 37.643.961 aan nog te maken kosten en € 105.716.161 aan nog te realiseren opbrengsten. Uitgangspunt is een uitgiftetempo van jaarlijks zeven hectare van 2018 t/m 2021, jaarlijks zes hectare van 2022 t/m 2027 en daarna jaarlijks gemiddeld drie en een halve hectare. In de berekening uitgegaan van 2% kostenstijging (3% in 2018 en 2019), 1% opbrengstenstijging van 2020 t/m 2027 (0% in 2018, 2019 en na 2027) en 2% rente. De uitgifteprijs is vastgesteld op gemiddeld € 125,- per m2 uitgeefbaar terrein (prijspeil 1-1-2018). De uitgangspunten in de berekening worden in artikel 4.6 (paragraaf grondbeleid) nader toegelicht en onderbouwd.

Specificatie van de post overlopende activa (€ 360.000,-)

Vanuit het programma 'Ontwikkelagenda van Twente' is een subsidie ter beschikking gesteld van maximaal € 1.800.000 (50% van de subsidiabele investering van € 3.600.000). In onderstaande tabel worden de uitgaven aan dit project en wordt de ontvangen en nog te ontvangen subsidie gespecificeerd.

Totaal beschikt voor ontsluitingsweg	1.800.000		
Gerealiseerde kosten	**cum 2017**		**in het jaar 2017**
Bouw en woonrijpmaken	2.374.380		744.456,00
Verwerving	905.596		-
Sloop en sanering	200.442		-
Vtu	346.878		146.956,00
Verleggen leidingen	276.855		276.855,00
Rente	123.055		46.466,00
Totaal	4.227.206		1.214.733,00
Ten laste van de ontwikkelagenda	1.800.000		
Ten laste van overige middelen (programma 1)	2.427.206		
Totaal	4.227.206		
Ontwikkelagenda			
Reeds ontvangen voorschot	-1.440.000		
Vordering op ontwikkelagenda	-360.000		
Totaal	-1.800.000		

Tabel 21: specificatie uitgaven ontsluitingsweg; bedragen in euro's

Benutting drempelbedrag schatkistbankieren ingevolge artikel 52c BBV

Gemeenschappelijke Regelingen zijn, net als Gemeenten en Provincies, verplicht om overtollige middelen aan te houden in 's Rijks schatkist. Ingevolge artikel 52c van het Besluit Begroting en Verantwoording wordt in de toelichting op de balans gerapporteerd over de benutting van het drempelbedrag. Het RBT kent geen overtollige middelen en derhalve wordt het drempelbedrag (dat wettelijk is vastgesteld op minimaal € 250.000,-) niet overschreden. Dit komt naar voren in onderstaande tabel.

	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Buiten 's Rijks schatkist aangehouden	-	-	-	-
Ruimte onder het drempelbedrag	250.000	250.000	250.000	250.000
Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-

Tabel 22: benutting drempelbedrag schatkistbankieren (per kwartaal, op dagbasis; bedragen in euro's)

Toelichting passiva:

				Ultimo 2017	Ultimo 2016
Eigen vermogen:					
Saldo per 1 jan.				-34.033	16.372
Gerealiseerd resultaat				-22.802	-50.405
			Totaal:	-56.835	-34.033
Langlopende schulden					
	Looptijd	**Jaar**	**%**		
BNG	1 nov 2005 = 1 nov 2020	15	3,5950%	32.000.000	32.000.000
BNG	10 juli 2014 = 10 juli 2024	10	2,0100%	8.500.000	8.500.000
BNG	5 nov 2014 = 5 nov 2026	12	1,7000%	10.000.000	10.000.000
BNG	23 dec 2014 = 23 dec 2024	10	1,3200%	6.500.000	6.500.000
BNG	1 nov 2016 = 1-nov 2022	6	0,3350%	10.000.000	10.000.000
BNG	1 nov 2016 = 3 nov 2025	9	0,6850%	10.000.000	10.000.000
BNG	1 nov 2016 = 1 nov 2028	12	1,0250%	10.000.000	10.000.000
BNG	29 dec 2016 = 29 dec 2031	15	1,2700%	18.000.000	18.000.000
				105.000.000	105.000.000
Perceel 50 jaar erfpacht Rijk					
	Waarde grond rijksbezittingen (haven)			270.473	-
BNG rekening-courant					
	Saldi rekening-courant ultimo			6.796.745	7.428.523
Overige kortlopende schulden					
Ingehouden garanties verwervingen					
	HAJ Stamsnijder			165.000	
	Waterschap Vechtstromen				116.000
	Mts Stamsnijder			350.000	700.000
	Subtotaal garanties			*515.000*	*816.000*
Crediteuren				*791.464*	*304.075*
				1.306.464	1.120.075
Overlopende passiva					
Transitorische rente 2017:					
BNG	8.500.000	2,010%	175	81.914,38	
BNG	32.000.000	3,595%	62	195.410,41	
BNG	10.000.000	1,700%	57	26.547,95	
BNG	6.500.000	1,320%	8	1.880,55	342.000
BNG	10.000.000	0,335%	62	5.690,41	
BNG	10.000.000	0,685%	62	11.635,62	
BNG	10.000.000	1,025%	62	17.410,96	
BNG	18.000.000	1,270%	3	1.878,90	
RABO	rente 4e kwartaal 2016				85.000
			Afgerond:	342.000	427.000
Verschuldigde omzetbelasting:				2.085.443	-
Overige vooruitontvangen en nog te betalen bedragen:					
Nog te betalen bedragen (MEMO 201700006)				37.105	164.617
Vooruitontvangen reserveringsvergoedingen				1.229.318	707.333
Vooruitontvangen deelcanon A div. bedrijven				376.390	
Vooruitontvangen deelcanon B div. bedrijven				100.101	
Vooruitontvangen investerinsbudget provincie Overijssel				900.000	
Vooruitontvangen investeringsbudget gemeente Almelo				536.604	
				3.179.518	871.950

Tabel 23: toelichting op de balans – passiva; bedragen in euro's

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Op 29 december 2017 is een kavel in erfpacht uitgegeven voor een bedrag van € 4.160.000,-. Onder strikt geformuleerde condities is er een recht op teruglevering tot 1 juni 2018 in de akte opgenomen. Overeengekomen is dat bij een eventuele teruglevering de aan het RBT betaalde reserveringsvergoedingen aan het RBT toekomen. Vanwege deze financiële compensatie wordt het effect van een eventuele teruglevering voor 1 juni 2018 op het vermogen ultimo 2017 en het saldo van baten en lasten over 2017 op nihil geraamd.

5.3.3 Toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over 2017

Per saldo wordt € 9.424.075 ten gunste van het onderhanden werk gebracht en wordt een negatief resultaat gerealiseerd van € 22.798. Voorgesteld wordt om het exploitatiesaldo over 2017 ten laste van het eigen vermogen te brengen.

In het jaarverslag is (in hoofdstuk 3) een uitgebreide toelichting gegeven op de verschillen ten opzichte begroting. Hierna volgt een beknopte samenvatting.

Bouwgrondproductie (grondexploitatie)
Het in de grondexploitatie geïnvesteerd vermogen neemt af met € 9.320.405, terwijl verwacht werd dat de boekwaarde met € 789.645,- zou oplopen. Belangrijkste reden hiervoor is dat de uitgifte sneller verliep dan begroot. In totaal is in 2017 veertien hectare uitgegeven, terwijl in de begroting werd uitgegaan van negen hectare. Tegelijkertijd zijn investeringen uitgesteld. De weg ten oosten van T-Port Logistics Campus (de ontwikkeling van Groep Heylen) is uitgesteld, omwille van flexibiliteit in de kaveluitgifte. Als gevolg hiervan blijven de investering in bouw- en woonrijp maken achter op de begroting.

Erfpachtexploitatie
Groep Heylen en Eurol zijn met ingang van 1-1-2018 canon verschuldigd. Deze canon is voldaan en wordt in de jaarrekening over 2018 verwerkt. De exploitatie van erfpachtgronden resulteerde in 2017 in een negatief exploitatiesaldo van € 42.193,-. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door een incidentele post van € 103.670,-. Dit bedrag maakte tot 2016 deel uit van de grondexploitatie, maar betrof exploitatielasten en is daarom in 2017 als last op dit programma verantwoord.

Onderhoud en beheer van parkmanagementvoorzieningen (parkmanagement exploitatie)
Het RBT is tot op heden verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de gerealiseerde voorzieningen (de blusvoorziening en de camera's) en ontvangt ook de

jaarlijkse bijdrage in de onderhoudskosten (deelcanon B). De exploitatie resulteerde in 2017 in een positief exploitatieresultaat van € 21.694,- (begroot: € 12.758,-).

Onderhoud en beheer van de openbare ruimte
Het beheer van de openbare ruimte verloopt per saldo neutraal voor het RBT. Dit omdat deze uitgaven worden gedekt door de gemeente Almelo (conform artikel 4.21 van de gemeenschappelijke regeling). In 2017 was incidenteel sprake van een negatief exploitatiesaldo van € 2.299,-, omdat een historische vordering is afgeboekt.

Wet Normering Topinkomens (WNT)
Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op gemeenschappelijke regelingen van toepassing zijnde regelgeving. Het bezoldigingsmaximum in 2017 voor het RBT is € 181.000. Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband.

De directie van het Regionaal Bedrijventerrein Twente werd in 2017 (parttime) vervuld door de heer J.M. Geerdink. De heer Geerdink heeft geen dienstbetrekking bij het RBT, maar is voor deze functie gedetacheerd vanuit de gemeente Enschede. De aan de gemeente Enschede betaalde vergoeding past, ook indien deze wordt omgerekend naar een (theoretische) fulltime betrekking, binnen het bij wet vastgestelde bezoldigingsmaximum voor topfunctionarissen. Dit blijkt uit de volgende tabel (tabel 24).

Functie's	Beloning in Euro's	Beloning	Maximale bezoldiging	Werkgeversdeel	Datum aanvang	Datum einde	Omvang	Interim	Motivering
			per functionaris	van voorzieningen	dienstverband	dienstverband	dienstverband		overschrijding
			€ 181.000,00	ten behoeve van	in het boekjaar	in het boekjaar	(in FTE)		norm
				beloning betaalbaar	(indien van toepassing)	(indien van toepassing)			(indien van toepassing)
				op termijn					
Topfunctionarissen									
Projectdirecteur	(betreft een all-in								
J.M. Geerdink	vergoeding aan de	114.663,79	135.750,00	0	1-1-2017	n.v.t.	0,75	Nee	n.v.t.
	gemeente Enschede)								

Tabel 24: overzicht van topfunctionarissen (de all-in vergoeding aan de gemeente Enschede bedroeg in 2016 € 93.598,-; de toename wordt verklaard door een hogere ureninzet).

In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van de leden van het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur, in het boekjaar 2017. Zowel het Dagelijks Bestuur als het Algemeen Bestuur wordt gevormd door politieke ambtsdragers, vanuit de deelnemende gemeenten en de provincie. Deze vervullen hun functie onbezoldigd en hebben geen dienstbetrekking bij het RBT.

Bestuurslid	Deelnemer	Dagelijks/ Algemeen bestuur	Bezoldiging	Duur lidmaatschap in 2017
Bestuursleden				
de heer dr. Y.J. van Hijum	Provincie Overijssel	Dagelijks bestuur en Algemeen bestuur (lid)	€ -	1 januari - 31 december
Mevrouw M.T. van Haaf	Provincie Overijssel	Algemeen bestuur (lid)	€ -	1 januari - 31 december
De heer A. Langius	Gemeente Almelo	Dagelijks bestuur en Algemeen bestuur (lid)	€ -	1 januari - 31 december
de heer J. Cornelissen	Gemeente Almelo	Dagelijks bestuur en Algemeen bestuur (lid)	€ -	1 januari - 31 december
de heer M.J.R. Kotteman	Gemeente Borne	Dagelijks bestuur en Algemeen bestuur (voorzitter)	€ -	1 januari - 31 december
de heer H.W. Mulder	Gemeente Borne	Algemeen bestuur (lid)	€ -	1 januari - 31 december
de heer J. Hatenboer	Gemeente Enschede	Dagelijks bestuur en Algemeen bestuur (lid)	€ -	1 januari - 31 december
de heer P.G. Welman	Gemeente Enschede	Algemeen bestuur (lid)	€ -	1 januari - 31 december
Mevrouw M. ten Heuw	Gemeente Hengelo	Dagelijks bestuur en Algemeen bestuur (lid)	€ -	1 januari - 31 december
de heer J.H. Elferink	Gemeente Hengelo	Algemeen bestuur (lid)	€ -	1 januari - 31 december

Tabel 25: leden Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur in 2017 (stand van zaken per 31-12-2017)

Wet Modernisering VPB-plicht overheidsondernemingen

Per 1 januari 2017 is de wet ‘Modernisering VPB-plicht overheidsondernemingen’ van toepassing. Om inzicht te krijgen in de fiscale positie van het RBT, hebben wij opdracht gegeven aan PWC om een quick scan uit te voeren. Hieruit komt naar voren dat het RBT als publiekrechtelijke rechtspersoon per 1 januari 2016 zelfstandig Vpb-plichtig is, voor zover het een onderneming drijft. Dit houdt in dat op het niveau van RBT moet worden geïnventariseerd welke activiteiten worden verricht en of hiermee een onderneming in fiscale zin wordt gedreven. PWC concludeert dat geen sprake is van een onderneming in fiscale zin en dat derhalve geen Vpb-plicht ontstaat per 1 januari 2016. Wij hebben PWC opdracht gegeven om de fiscale positie voor de Vpb voor te leggen en af te stemmen met de Belastingdienst, zodat hier meer zekerheid over wordt verkregen. Inmiddels is er een concept brief opgesteld. Deze wordt na vaststelling van de nu voorliggende jaarrekening verstuurd aan de fiscus.

Aan:
De voorzitter en leden van de Twentse gemeenteraden

Cc:
Colleges van Burgemeester & Wethouders

Datum
3 mei 2018 -

Onderwerp
Quickscan Gemeenschappelijke regelingen 2018

Geachte voorzitter en leden van de Raad,

Voor u ligt de tweede QuickScan Gemeenschappelijke Regelingen van de gezamenlijke Rekenkamercommissies van de gemeenten Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Hengelo en Oldenzaal.

Deze QuickScan voorziet u als raadslid van een onafhankelijke, kritische blik op de jaarrekeningen en voorlopige begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen waarin uw gemeente participeert. De gemeenschappelijke regelingen bieden deze jaarlijks aan de gemeenteraden aan. De gemeenteraad is wettelijk in de gelegenheid om eventuele wensen en bedenkingen bij deze stukken kenbaar te maken.

Deze QuickScan gaat in op de volgende Gemeenschappelijke Regelingen:
- Veiligheidsregio Twente
- Regio Twente
- Stadsbank Oost-Nederland
- Gemeentelijk Belastingkantoor Twente
- Regionaal Bedrijventerrein Twente
- Openbaar Lichaam Crematoria Twente

Per gemeenschappelijke regeling bevat de QuickScan een korte analyse en suggesties voor vragen die u aan uw college kunt stellen.

Aanleiding tot QuickScan
Voor de uitvoering van bepaalde taken hebben gemeenten zich verbonden met andere partijen. Er zijn uiteenlopende redenen waarom gemeenten ervoor kiezen om een gemeentelijke taak niet door de gemeente zelf uit te laten voeren, maar door een derde rechtspersoon. Wanneer gemeenten gezamenlijk een gemeentelijke taak extern beleggen worden schaalvoordelen veelal als reden aangevoerd, maar ook de noodzaak om slagvaardig te handelen. Het op afstand plaatsen van de uitvoering brengt met zich mee dat de controle daarop door de gemeente(raad) afneemt.
Elk jaar, vóór 15 april, ontvangen de gemeenten die deelnemen in een gemeenschappelijke regeling, de jaarrekening en voorlopige begroting van die betreffende regeling. Colleges en/of gemeenteraden kunnen vervolgens – indien gewenst – een zienswijze, wensen en bedenkingen of gedachten uiten ten aanzien van deze stukken. Het college van B&W kan de raad adviseren op een bepaalde manier op de stukken te reageren. Mogelijk heeft u bij het aanbieden van de jaarstukken al een reactie van het college ontvangen of ontvangt u die binnenkort.

De rekenkamercommissies vinden het belangrijk om u vanuit governance perspectief[1] een onafhankelijke, kritische en externe blik op de jaarstukken te bieden. Daarvoor is deze QuickScan bedoeld. De QuickScan is daarmee aanvullend ten opzichte van de een eventueel collegeadvies. In de QuickScan gaat het vooral om verantwoorden (jaarrekeningen 2017) en sturen (begrotingen 2019), terwijl u ook kunt nagaan of het college zijn beheersmatige en toezichthoudende taak goed vervult.

[1] Governance: sturen, beheersen, toezichthouden en verantwoorden.

Uw rol
In de komende weken zult u in een commissievergadering, politiek beraad, politieke markt of op andere wijze spreken over de door de gemeenschappelijke regelingen overgelegde jaarstukken. Hierbij kunt u de collegereactie en deze QuickScan gebruiken. Het is aan uw raden zelf of u een zienswijze wilt indienen.

Mocht u vragen hebben over de inhoud van de QuickScan of de toepasbaarheid hiervan, dan raden wij u aan om contact op te nemen met uw griffie en/of uw lokale rekenkamercommissie.

Hoogachtend,
Namens de voorzitter van de samenwerkende rekenkamercommissies van Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Hengelo en Oldenzaal,

Riekele Bron,
Voorzitter rekenkamercommissies Almelo en Borne

Quickscan verbonden partijen

J. de Kruijf, in samenwerking met F. Galesloot

In opdracht van de rekenkamercommissies van de gemeenten Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Hengelo en Oldenzaal

1 Inleiding

In de onderstaande quick scan gemeenschappelijke regelingen[1] gaan we in op de bevindingen uit de jaarrekeningen 2017 en de begrotingen 2019 van zes gemeenschappelijke regelingen in Twente. In deze quick scan worden bedragen genoemd in duizenden euro's (aangeduid met k€) of als concrete bedragen in euro. Er wordt niet met 'min-tekens' gewerkt, maar uit de tekst blijkt of een bedrag een positief of negatief effect op het resultaat van de gemeenschappelijke regeling heeft.

In deze inleiding worden een aantal algemene opmerkingen gemaakt. Daarna volgt per gemeenschappelijke regeling een korte analyse van de geleverde prestaties en de financiële resultaten. Waar nodig wordt teruggegrepen op bevindingen uit de quick scan verbonden partijen 2017.

1.1 Coördinatie

Uit de stukken van de diverse gemeenschappelijke regelingen blijkt dat er regionaal een ambtelijke werkgroep vanuit de deelnemende gemeenten actief is die zich gericht bezighoudt met de sturing op gemeenschappelijke regelingen. Het werk van deze regionale werkgroep komt dit jaar door diverse omstandigheden vooral terug bij de vaststelling van de toegestane loon- en prijsontwikkeling. Een aandachtspunt bij dit soort ambtelijke werkgroepen is de continuïteit. Bovendien is het wenselijk dat de betrokken medewerkers over een zekere senioriteit beschikken en er ook voldoende gespreide kennis is om te voorkomen dat de werkgroep sterk afhankelijk wordt van één of enkele personen.

Evenals vorig jaar zijn er verschillen te constateren in de wijze waarop met het benodigde weerstandsvermogen van gemeenschappelijke regelingen wordt omgegaan. In de regio West Brabant en ook in Friesland hebben de betrokken gemeenten een gezamenlijk toetsingskader voor verbonden partijen in het algemeen ontwikkeld dat door alle gemeenteraden is vastgesteld. Ook bestaan er rapportages met best practices over intergemeentelijke samenwerking. In een dergelijk kader kunnen niet alleen procesmatige zaken worden geregeld, maar kan bijvoorbeeld ook worden afgesproken hoe zaken als financiering en normering van weerstandsvermogen plaatsvinden en welke rollen de individuele gemeenteraden daarbij hebben. Het zou kunnen worden overwogen om te bezien of een dergelijk stelsel ook in Twente werkbaar en denkbaar zou zijn.

Het beoordelen van alle documenten vergt veel tijd. In totaal is het een pakket van bijna 600 pagina's waarvan er circa 250 over de inhoud gaan. Dat is niet wezenlijk anders dan vorig jaar. Er zou nog wat te winnen zijn wanneer gemeenschappelijke regelingen wat minder wijdlopig zijn over de organisatie zelf en lange overzichten met gerealiseerde activiteiten als bijlage zouden toevoegen in plaats van in de hoofdtekst. Dat biedt meer ruimte om te concentreren op de werkelijk belangrijke onderwerpen zonder dat informatie die soms ook verplicht of gewenst is verloren gaat.

In deze quick scan brengen we in ongeveer 4 pagina's per gemeenschappelijke regeling en met een aantal overkoepelende opmerkingen de belangrijkste zaken onder uw aandacht.

1.2 Beoordeling van prestaties op lokaal niveau

De jaarstukken en de begrotingen van gemeenschappelijke regelingen geven een overzicht van het totaal van de geleverde en te leveren prestaties voor alle betrokken gemeenten. Het zou veel te ver voeren om alle onderliggende details van de taakuitvoering voor afzonderlijke gemeenten in de documenten op te nemen. Dat wil niet zeggen dat er geen prestatiegegevens in de documenten te vinden zijn. Zeker wel, maar vaak op een totaalniveau met soms een wat meer concrete toelichting. Ook worden in de begrotingen de algemene financiële bijdragen die van de gemeenten worden verwacht op afzonderlijk niveau benoemd. De bijdragen voor specifieke dienstverlening aan sommige gemeenten ontbreekt daarentegen juist vaak.

[1] In de wetgeving wordt het woord verbonden partijen gehanteerd. Gemeenschappelijke regelingen zijn een specifieke groep van verbonden partijen.

Voor de daadwerkelijke beoordeling van de door een gemeenschappelijke regeling voor uw gemeente geleverde prestaties zou het zo moeten zijn dat u via de relevante raadscommissie ten minste één keer per jaar over die prestaties spreekt. Heel algemeen geformuleerd kunnen we wel stellen dat juist op dit punt vaak een verantwoordingsgat rondom gemeenschappelijke regelingen zit. U geeft als raad uw wensen voor specifieke dienstverlening bij een bepaalde gemeenschappelijke regeling op. Bijvoorbeeld het al dan niet zelf in huis houden van een front-office voor de schuldhulpverlening. Uw college zegt toe dat te gaan realiseren en bespreekt dat met – in het voorbeeld – de Stadsbank. De Stadsbank zegt toe dit te doen, de ambtelijke organisatie van uw gemeente ziet daar als het goed is ook op toe. Meestal gaat het tot hier toe wel goed. Als er echt iets aan de hand is, dan hoort u dat als gemeenteraad ook nog wel. Maar u hoort vaak niet dat wat u gevraagd heeft ook echt is geleverd. Op dat punt zit het verantwoordingsgat waar hierboven sprake van is. Dat gat is niet te dichten in het jaarverslag van de gemeenschappelijke regeling, maar moet in de eigen gemeentelijke organisatie worden gedicht. Schematisch ziet dat er uit zoals weergegeven in figuur 1.

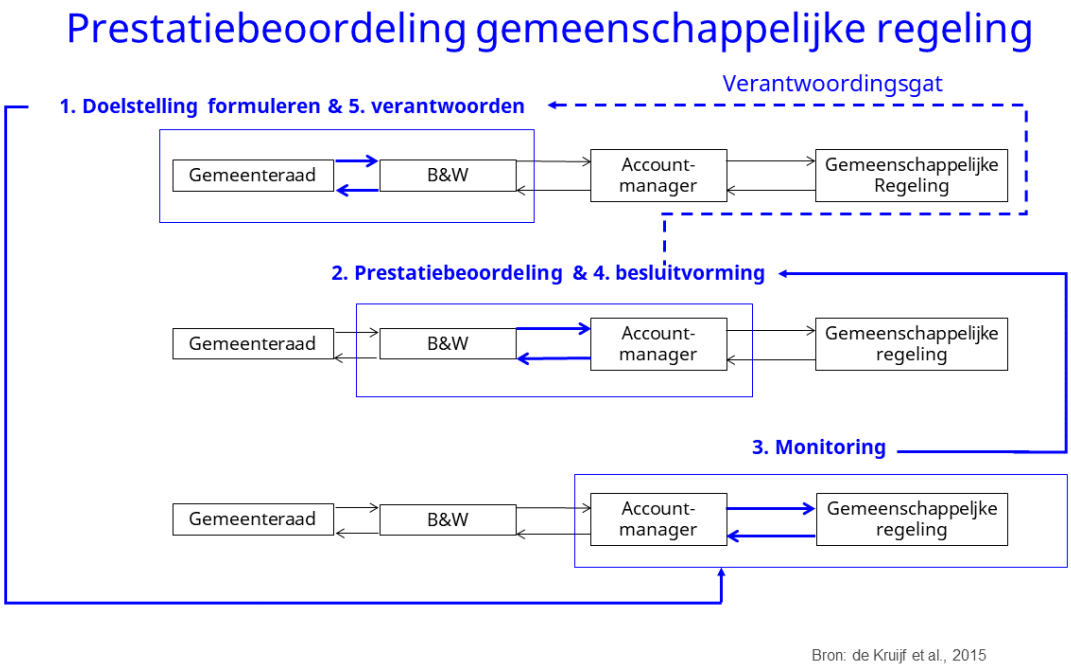

Bron: de Kruijf et al., 2015

Figuur 1: Verantwoordingsgat gemeenschappelijke regelingen

Mocht u als raad het gevoel hebben dat u onvoldoende terugkoppeling krijgt over de voor uw gemeente door een gemeenschappelijke regeling geleverde prestaties, dan is de aangewezen weg dat u rechtstreeks aan uw college vragen stelt over die verantwoording. U kunt ook aandringen op inbedding van de prestatie-beoordeling van de gemeenschappelijke regelingen in uw gemeentelijke planning en control cyclus. Jaarlijks doen de gezamenlijke Twentse rekenkamers onderzoek naar het functioneren van één gemeenschappelijke regeling of andere verbonden partij. Ook dat is een bron van informatie, maar daarbij geldt dat afhankelijk van de vraagstelling meer of minder gedetailleerd kan worden ingegaan op bijzondere afspraken tussen een gemeenschappelijke regeling en een bepaalde gemeente.

1.3 ICT

Een aantal gemeenschappelijke regelingen is, evenals de individuele gemeenten, sterk afhankelijk van bepaalde ICT leveranciers. Het valt op dat er sprake is van nog relatief kortlopende contracten met die leveranciers. De centrale vraag die hierbij kan worden gesteld is in hoeverre de betrokken gemeenschappelijke regelingen hebben geborgd dat een transitie naar een andere leverancier zonder al te veel problemen mogelijk is, ook als informatie in de ‘cloud’ staat (Begroting Regio Twente, p. 50).

1.4 Risico's

Op grond van de boekhoudregels voor gemeenten en gemeenschappelijke regelingen is een vaste structuur van risicobeschrijving in de zogenaamde paragraaf verbonden partijen in de programmabegroting en via wettelijk voorgeschreven kengetallen nodig. Bij de Veiligheidsregio en bij de Regio Twente hebben deze eisen toegevoegde waarde omdat er sprake is van balansen met veel vaste activa of langlopende financiering. Bij het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente, het Regionaal Bedrijventerrein Twente, de Stadsbank Oost Nederland zijn vooral de onderdelen over risico en weerstandsvermogen relevant voor u. Dat geldt in zekere zin ook voor het Openbaar Lichaam Crematorium Twente, maar daar liggen de risico's vooral bij de onderliggende BV.

Onderdeel van het opvangen van de risico's is het zogenaamde weerstandsvermogen. We kunnen vaststellen dat bij de weerstandsvermogens van de verschillende gemeenschappelijke regelingen verschillende normen door de besturen worden gehanteerd. Het college van Enschede gaf in de reactie op de quick scan verbonden partijen 2017 aan dat wat haar betreft de gemeenschappelijke regelingen zelf over voldoende weerstandsvermogen moeten beschikken. Impliciet geeft het college daarmee aan dat het weerstandsvermogen dicht bij of iets boven 1 zou moeten liggen. Voldoet een gemeenschappelijke regeling daar niet aan, dan zou dat voor het Enschedese college aanleiding zijn tot verscherpt toezicht. Voor zover ons bekend zijn er vorig jaar door andere colleges geen opmerkingen over weerstandsvermogen gemaakt.

1.5 Kernpunten

Een nota waarin 6 gemeenschappelijke regelingen moeten worden besproken wordt onvermijdelijk lang. In deze paragraaf benoemen we per gemeenschappelijke regeling de belangrijkste vragen die in het vervolg van de nota (*cursief weergegeven*) aan de orde komen. U heeft dan snel overzicht.

1.5.1 Veiligheidsregio

1. U zou uw college kunnen vragen om bij de verdere uitwerking van de knelpuntennota waar het gaat om personeel, beschikbaarheid en aanwezigheid de in paragraaf 2 genoemde onderwerpen verder uit te diepen alvorens vergaande beslissingen op investeringen voor huisvesting worden genomen
2. Hoe is de relatie tussen de problematiek van de investeringen zoals gemeld in de knelpuntennota en de verwerking daarvan in de meerjarenbegroting en balans van de veiligheidsregio.

1.5.2 Regio Twente

1. Omdat reserves en beleid daaromtrent aan het begrotingsrecht van de gemeenteraad raakt is de vraag of en hoe uw college over het voorstel van de Regio Twente over reserves en voorzieningen met u van gedachten heeft gewisseld.
2. Wellicht is het te overwegen om uw college mee te geven om samen met de Regio Twente nog eens goed te kijken naar de progamma-indeling van de begroting van de Regio.
3. Naar aanleiding van de bevindingen op het terrein van de volksgezondheid zou u uw college kunnen vragen om bij de Regio Twente aan te dringen op diepgaander en oordeelsvormende bevindingen over de volksgezondheid.
4. U zou uw colleges kunnen vragen om te borgen dat de Regio Twente u de gelegenheid geeft om uw zienswijze op de toekomstvisies te geven.

1.5.3 Stadsbank Oost Nederland

1. U zou er bij uw college op kunnen aandringen dat de regionale ambtelijke werkgroep die zich bezighoudt met verbonden partijen gaat sturen op een betere duiding van gesignaleerde ontwikkelingen.
2. Wij kunnen niet anders dan het spanningsveld tussen het toenemend aantal mensen met schulden en het teruglopende aantal cliënten van de SON signaleren, het is aan u om daar in overleg met uw college het politieke debat over te voeren.
3. U kunt uw college vragen SON het standpunt van de belastingdienst over de vennootschapsbelasting op houdbaarheid te laten toetsen.
4. U zou uw college kunnen vragen om tolerantiegrenzen te bepalen voor een maximale afwijking van een nieuwe tariefstructuur ten opzichte van het bestaande model.

1.5.4 Gemeentelijk Belastingkantoor Twente

1. U zou uw college kunnen vragen u in de gelegenheid te stellen uw zienswijze te geven op de door GBT geformuleerde verschuiving van taken en hiervoor een strategische analyse te laten maken.
2. De ontwikkeling van de doorlooptijden van klachten zijn wellicht aanleiding om vragen aan uw college te stellen waarom doorlooptijden voor klachten bij GBT zo lang zijn.
3. U zou uw college kunnen vragen met GBT af te spreken om een doelstelling te formuleren voor het percentage vorderingen dat ouder is dan 2 kalenderjaren.
4. U kunt uw college vragen om te bevorderen dat GBT een eenduidiger en gekwantificeerde analyse van de onderkende risico's in relatie tot het weerstandsvermogen maakt zodat u kunt afwegen of u als afzonderlijke gemeenten dat risico wilt dragen of middelen beschikbaar stelt zodat GBT zelf de risico's voor een substantieel deel kan dragen.

1.5.5 Regionaal Bedrijventerrein Twente

1. U zou bij uw college kunnen aandringen om RBT te verzoeken te rapporteren over de werkgelegenheid die in het park ontstaat voor mensen die voor het eerst of opnieuw toegang tot de arbeidsmarkt zoeken (jongeren, werklozen, bijstandsgerechtigden, migranten).
2. U zou uw college kunnen verzoeken meer aandacht te besteden aan het borgen van de beheerorganisatie en ten minste het bestuur van het RBT tussentijds te laten terugkoppelen over de voortgang.
3. U kunt uw college meegeven het bestuur van RBT te laten toelichten op welke wijze de toetsing van de erfpachtcanon op het staatssteun dossier plaats vindt.
4. U zou via uw college het bestuur van het RBT de vraag kunnen voorleggen welke bepalingen er in de erfpachtcontracten zijn opgenomen over de teruglevering van het economisch eigendom van de grond.

1.5.6 Openbaar Lichaam Crematoria Twente

1. Als we naar de 6 gemeenschappelijke regelingen kijken, is bij OLCT de maatschappelijke toegevoegde waarde het onduidelijkst. Het lijkt niet verder te gaan dan het in stand houden van het crematorium en jaarlijks dividend te laten uitbetalen.
2. Hoe verhoudt de dividenduitkering zich tot de winst van de BV. Nergens is vast te stellen of de BV geld oppot of juist inteert omdat het afgesproken dividend moet worden uitgekeerd. Uw college kan het bestuur van OLCT vragen in de toekomst in het jaarverslag op hoofdlijnen het financiële resultaat van de BV toe te lichten en de informatie die over verbonden partijen vereist is in de begroting en rekening op te nemen.
3. De doelstelling wordt geformuleerd als ‘het zorgen voor continuïteit en kwaliteit van een crematoriumvoorziening in het verzorgingsgebied’. Uw vraag richting college zou kunnen zijn om een gericht onderzoek te doen naar de toegevoegde publieke waarde van deze voorziening.
4. Op pagina 3 van de begroting van OLCT wordt gesproken van de vestiging van een concurrent in het verzorgingsgebied. Daarmee vervalt de monopoliepositie van OLCT. Dat hoeft niet erg te zijn, maar vereist wel actiever toezicht op de dienstverlening. Concreet zou hier de vraag aan uw college kunnen zijn hoe het bestuur van het OLCT het marktaandeel van de BV monitort en daarop, indien nodig, bijstuurt.

2 Veiligheidsregio

Zonder alle andere onderdelen tekort te doen is de veiligheidsregio tegenwoordig primair de brandweer met daarnaast een veelheid aan ondersteunende diensten. Van de stukken die nu worden aangeboden is de knelpuntennotitie het belangrijkste. Daar wordt aangegeven tegen welke begrotingsrisico's de veiligheidsregio in de komende jaren gaat aanlopen. In dit document zitten ook de belangrijkste opmerkingen die we u willen meegeven.

Ten eerste wordt vooral gekeken wat er vanuit het huidige dienstverleningsconcept in de veiligheidsregio gaat veranderen en wat dat voor de lange termijn (35 jaar volgens de Veiligheidsregio) betekent. Dat zijn kwesties als huisvesting, alarmcentrale en personeel. Wat ontbreekt, maar wel relevant is bij de besluitvorming is welke verwachtingen er zijn over het dienstverleningsconcept op de middellange termijn (ca 10 jaar en verder). Daar horen vragen bij als: hoe realistisch is het om het huidige aantal brandweerposten ook op middellange termijn in stand te (kunnen) houden ondanks de door de veiligheidsregio geformuleerde wenselijkheid van het in stand houden van het huidige aantal posten. Hoe denkt de veiligheidsregio om te gaan met het vraagstuk van teruglopende aantallen vrijwilligers, met name op het platteland waardoor wellicht de paraatheid wordt aangetast. Dit soort vragen komt niet terug in de knelpuntennota maar is vooral waar het gaat om het investeringsdossier op huisvesting en groot materieel wel degelijk relevant.

U zou uw college kunnen vragen om bij de verdere uitwerking van de knelpuntennota waar het gaat om personeel, beschikbaarheid en aanwezigheid de bovengenoemde onderwerpen verder uit te diepen alvorens vergaande beslissingen op investeringen voor huisvesting worden genomen.

Ten tweede – en dat is meer technisch – lijkt het er op dat soms uitgaven voor investeringen en jaarlijkse lasten door elkaar lopen in de toelichtingen. Drie van de 5 knelpunten hebben betrekking op investeringen en worden uitgedrukt in kapitaallasten. De andere twee (OMS en Meldkamer) raken lopende inkomsten en uitgaven. Het zou beter zijn geweest die onderwerpen wat strikter te scheiden.

Als we dan naar de knelpunten in de investeringssfeer kijken, dan zit het verschil tussen wat volgens de Veiligheidsregio nodig is (€ 3,6 mln waarvan € 2,1 mln huisvesting, p. 4 en p. 16 notitie) en wat wordt gevraagd (€ 2,1 mln, p. 5) vooral in de huisvesting. Op basis van de jaarrekening 2017 is een schatting te maken van de huidige kapitaallasten op huisvesting. Die liggen op ongeveer € 1,6 mln[2]. De minimale meerkosten die de Veiligheidsregio voor huisvesting berekent zijn dus ongeveer 75% van de huidige kapitaallasten. Belangrijk is in dit verband ook de suggestie dat mogelijk op ruimte kan worden bespaard (p. 17). Dat veronderstelt wel dat de vrijgekomen ruimte anders kan worden gebruikt of kan worden afgestoten.

De analyse wordt vervolgens problematisch als we naar de begroting 2019 kijken. Er worden meerkosten voor kapitaallasten geraamd die vanaf 2021 volledig doorwerken, maar in de meerjaren balans zoals die in de begroting 2019 is opgenomen (p. 41 en tabel A op p. 43) valt op dat alleen in 2019 het volume van vaste activa toeneemt en daarna niet meer. *Kortom, de vraag is hoe is de relatie tussen de problematiek van de investeringen zoals gemeld in de knelpuntennota en de verwerking daarvan in de meerjarenbegroting en balans van de veiligheidsregio?*

2.1 Prestaties

In de stukken wordt verwezen naar een missiedocument waarin samenwerking voor, tijdens en na een incident, crisis of ramp centraal staat. Daarbij geeft de veiligheidsregio aan ook de samenwerking met ketenpartners als waterschappen en defensie te zoeken. Evenals bij de Stadsbank wordt begonnen met iets over de organisatie in plaats van met de inhoud. Dat is bij de veiligheidsregio echter minder storend omdat het een korte inleiding van 2 pagina's beslaat.

[2] Gebaseerd op afschrijvingen vastgoed in jaarrekening 2017 en toerekening van 25% van de totale rentelasten

2.1.1 Formuleren doelstellingen

Doelstellingen formuleren voor een organisatie die deels coördinatietaken uitvoert is niet eenvoudig. Er wordt gerapporteerd over bijvoorbeeld het programma multidisciplinaire onderwerpen. Daar zijn geen trends of analyses op los te laten of normen voor te stellen, maar vereist direct politieke oordeelsvorming. Bij de brandweer en de meldkamer zijn wel concrete dienstverleningsnormen te stellen. In het jaarverslag wordt hierover vrij abstract gerapporteerd. De bijlagen in het jaarverslag 2017 zijn een voorbeeld van een compacte presentatie van prestaties. Wij gaan er van uit dat toezichtsvraagstukken en de set indicatoren voor dienstverlening op lokaal niveau worden gedeeld in het debat in commissies en raad met de burgemeester wanneer het over openbare orde en veiligheid gaat. Zie hiervoor ook de algemene opmerkingen over prestatiebeoordeling op lokaal niveau.

2.1.2 Dienstverlening en effecten

Inhoudelijk zijn er over dienstverlening twee opmerkingen te maken. De eerste is door de veiligheidsregio zelf benoemd en betreft de voorgenomen samenvoeging van meldkamers. Daar zitten overdrachtsrisico's in. De tweede heeft te maken met de risico's in het personele domein, in het bijzonder bij de vrijwilligers. Dat punt hebben we hierboven al benoemd. Bij de beoordeling van effecten loopt een organisatie als de veiligheidsregio tegen meetbaarheidsproblemen aan. Het is ingewikkeld om de effecten van preventie en voorlichting in kaart te brengen. Wellicht kan naar analogie van gezondheidsbeleving bij de GGD worden gedacht aan een maat voor brandveiligheids-beleving. Daarmee is niet gezegd dat een dergelijke maatstaf ontwikkeld zou moeten worden. Belangrijker is om te beseffen dat effectmeting bij preventiedossiers buitengewoon ingewikkeld ligt.

2.2 Financieel resultaat

Het totale financiële resultaat over 2017 is k€ 512. Het voorstel is om deze middelen toe te voegen aan de algemene reserve om het weerstandsvermogen van de veiligheidsregio te versterken. De toelichting op de verschillen in de jaarrekening (p. 64 en 65) is voldoende en geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

2.3 Begroting 2019

De belangrijkste algemene opmerkingen die betrekking hebben op de begroting van de veiligheidsregio zijn in de inleiding aan de orde gekomen. De kostenontwikkeling is in lijn met de loon- en prijsontwikkeling die door de ambtelijke werkgroep gemeenschappelijke regelingen is voorbereid. Hieronder daarom alleen nog puntsgewijs een aantal opvallende financiële zaken:

1. De baten van de Brandweer (p. 16 en 39) zijn bijna 2 mln lager dan bij de jaarrekening 2017. In de jaarrekening 2016 lagen de baten bij de brandweer evenals in 2017 op ongeveer € 8 mln. Er is geen heldere verklaring voor dit verschil.
2. De presentatie van kostensoorten in paragraaf 3.6 (p. 30) is erg verhelderend en zou voor andere gemeenschappelijke regelingen, maar ook voor de jaarrekening[3] van de veiligheidsregio, als inspiratiebron kunnen dienen.
3. De veiligheidsregio voert ook niet-wettelijke taken uit. Het is te overwegen om baten en lasten daarvan veel nadrukkelijker dan nu het geval is afzonderlijk zichtbaar te maken. Dat biedt de gelegenheid om desnoods over de maatschappelijke toegevoegde waarde van die taken te debatteren.
4. Treasury (p.33). De aanleiding om hier wat over op te merken zit in de toelichting dat er de komende jaren nog lange termijn financiering zal moeten worden aangetrokken. Opvallend is de piek in het aflopen van leningen in 2043 met een bedrag dat naar schatting tamelijk dicht tegen de wettelijke normen aan ligt en ongeveer twee keer zo hoog is als de andere langlopende leningen. Een iets gelijkmatiger verdeling van de omvang van de leningen kan de risico's bij renteherziening verder verlagen.

[3] Nu kent de jaarrekening een gedetailleerd overzicht van kostensoorten.

3 Regio Twente

De Regio Twente is een gemeenschappelijke regeling met een veelheid van taken. Sommige taken vallen in de categorie lobbywerk en coördinatie, andere hebben betrekking op samenwerking op bedrijfsvoering (salarissen) of op strategische projecten (Agenda van Twente/Coalition of the Willing) en het overgrote deel heeft betrekking op de GGD taken. Beoordeling van de taakuitvoering is daardoor niet altijd gemakkelijk.

Kort samengevat is het financieel resultaat 2017 ongeveer k€ 192 positief en het voorstel is om dat bedrag terug te geven aan de deelnemende gemeenten. In de begroting 2019 wordt voor het 'basispakket' k€ 572 extra gevraagd. We komen daar in de paragraaf begroting op terug. Belangrijk is hier ook dat er met de begroting min of meer impliciet instemming wordt gevraagd voor de recent in het bestuur van de Regio Twente vastgestelde nota reserves en voorzieningen. *Omdat reserves en beleid daaromtrent aan het begrotingsrecht van de gemeenteraad raakt, roept dit de vraag op of en hoe uw college over dit voorstel met u van gedachten heeft gewisseld.*

3.1 Prestaties

Zoals gezegd zijn prestaties van een organisatie zo divers als de Regio Twente moeilijk te meten. Bij lobby en coördinatie-activiteiten kunt u niet anders dan een politiek oordeel geven over uitkomsten van acties in het verleden. Daarbij zou het uitgangspunt kunnen zijn dat de Regio hier een bepaalde formatieve capaciteit heeft die in principe niet verandert. Dat laatste is op basis van de voorliggende stukken niet goed te beoordelen en zit vooral verwerkt in het programma leefomgeving. Bij de bedrijfsvoering is er onderscheid te maken tussen de eigen bedrijfsvoering en de zogenaamde shared services waar concrete diensten worden geleverd. Dan resteren Coalition of the Willing, een reeks concrete projecten, het beheren van toeristische faciliteiten (recreatieparken en fiets-/wandelroutes) en het in twee onderdelen geplitste domein gezondheidszorg (GGD en Jeugd/OZJT). Vooral bij de laatste twee onderdelen mag informatie over prestaties worden verwacht.

3.1.1 Formuleren doelstellingen

Het bovenstaande geeft al aan dat het moeilijk is om voor Regio Twente als geheel een doelstelling te formuleren. Hooguit zou uit het voorwoord op de begroting 2019 als missie 'duurzame kennisregio' kunnen worden afgeleid. Het voert hier te ver om per programma subdoelstellingen te benoemen.

3.1.2 Dienstverlening

Gegeven de aard van veel taken is het beschrijvende karakter van dienstverlening logisch. Waar dat enigszins mogelijk is geeft het bestuur van de Regio Twente daar ook via een stoplichtenmodel een oordeel bij. Desondanks is er meer verantwoording over dienstverlening en prestaties mogelijk. We noemen een paar zaken. Bij de GGD worden grote aantallen klantcontacten genoemd (begroting 2019, p. 11). Het lijkt onwaarschijnlijk dat de GGD uit al die klantcontacten geen gegevens kan afleiden over de ontwikkeling van de gezondheidstoestand van die mensen. De persoonlijke beleving van mensen wordt wel in het jaarverslag benoemd, maar alleen op basis van generiek onderzoek zonder koppeling naar degenen die zich bij de GGD melden. Juist als integrale aanpak in het sociaal domein aan de orde is, kunnen signalen van de GGD over bepaalde klachtpatronen de wijkteams alert houden bij hun contact met hun cliënten.

Het tweede werkveld is de bedrijfsvoering voor de shared services. Hier geldt dat er nauwelijks prestatiegegevens worden genoemd, ook niet in termen van foutenmarges of beschikbaarheid van ICT. Verder geldt dat hier sprake is van een complexe verantwoording omdat een deel van de inhoud onder coalition of the willing wordt geschaard en de kosten weer onder het programma 'Bedrijfsvoering'. De opmerking over bedrijfsvoering kan in zekere zin worden herhaald voor GGD en OZJT: twee zaken die dicht bij elkaar liggen maar in de presentatie in de jaarrekening en de begroting erg ver uit elkaar worden gepresenteerd.

Wellicht is het te overwegen om uw college mee te geven om samen met de Regio Twente nog eens goed te kijken naar de progamma-indeling.

3.1.3 Effecten

De gezondheidsbeleving van mensen in kaart brengen is positief te waarderen: het is een eerste indicator over maatschappelijke effecten van het gehele systeem van maatschappelijke en gezondheidszorg. Er zit wellicht wel een risico in dat mensen hun eigen positie gunstiger inschatten dan daadwerkelijk het geval is. Tegelijkertijd valt op dat uit de gegevens blijkt dat Almelo en Enschede de laagste scores laten zien en dat daar niets over wordt opgemerkt.

Een ander voorbeeld van wellicht gemiste kansen is de opmerking onder OZJT (p. 47) over de regietafel vluchtelingen. Dat de activiteiten hier op een laag pitje staan is begrijpelijk. Maar wat hebben de afgelopen jaren ons geleerd in dit dossier en hoe borgt de Regio Twente dat die kennis niet verloren gaat voor toekomstige situaties?

Naar aanleiding van de bevindingen op het terrein van de volksgezondheid zou u uw college kunnen vragen om bij de Regio Twente aan te dringen op diepgaander en oordeelsvormende bevindingen over de volksgezondheid.

3.2 Financieel resultaat

De toelichting op de financiële verschillen per programma zoals in de jaarstukken 2017 is gepresenteerd verdient lof. Duidelijk is welke belangrijke posten per programma tot het uiteindelijke financiële resultaat hebben geleid. Hieronder is het financieel resultaat vereenvoudigd weergegeven.

Tabel 1: Baten en lasten Regio Twente exclusief mutaties reserves en gemeentelijke bijdragen (€ * 1.000)

	Rekening 2016		Begroting 2017 (na wijziging)		Rekening 2017		Begroting 2019	
	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten
Gezondheidszorg	6.113	24.177	5.757	24.200	6.558	24.820	6.079	18.690
Leefomgeving	2.195	6.168	1.592	5.272	2.034	6.559	1.674	4.521
OZJT (jeugd en zorg)	30	4.585	0	4.683	782	5.302	170	954
Veilig thuis	-	-	-	-	-	-	0	3.416
Coalition of the willing	2.059	3.841	2.853	2.921	4.296	4.182	5.432	4.900
Bedrijfsvoering	671	3.091	54	1.638	800	2.461	-	-
Bestuur en ondersteuning	-	-	-	-	-	-	60	600
Overhead	-	-	-	-	-	-	3.341	14.455
Financiering	154	120	0	0	0	0	0	0
Subtotaal	*11.222*	*41.983*	*10.256*	*38.714*	*14.470*	*43.324*	*16.756*	*47.536*
Agenda van Twente	8.014	8.137	8.021	7.958	9.096	5.707	0	0
Totaal	19.236	50.120	18.277	46.672	23.566	49.031	16.756	47.536

Toch zijn nog wel een paar opmerkingen bij het jaarverslag te maken:

1. Bij bedrijfsvoering en bij gezondheidszorg (p. 8) wordt een deel van de kostenstijging verklaard vanuit meerkosten voor ICT. In het inleidende hoofdstuk is al het een en ander gezegd over de borging van de ICT systemen. Dat is hier onverkort van toepassing.
2. Belangrijk is om vast te stellen dat er een positief financieel resultaat is behaald op de drie recreatieparken (p. 9). Hier mag verwacht worden dat zij structureel kostendekkend werken.

3. Het is te eenvoudig om de totale kosten van het onderdeel GGD in één tabel (p. 20) te presenteren. Hier zijn een aantal taken opgenomen die door de inwoner direct worden betaald. Het zou dan ook logisch zijn dat zichtbaar wordt of die taken kostendekkend worden uitgevoerd. Dat is op dit moment niet uit de stukken af te leiden. Als bijlage 4 bedoeld is om dat inzicht te geven, dan is dat niet heel succesvol: bestuurlijk is een zekere aggregatie van boekhoudgegevens wenselijk. Soortgelijke opmerkingen zijn te maken bij de recreatieve voorzieningen (p. 28) en in het domein bedrijfsvoering waar het gaat om de baten en lasten van de shared service centres.
4. De verantwoording over het innovatiefonds is wat aan de magere kant. Het zou waarde toevoegen als het oorspronkelijk beschikbare budget, het feitelijk uitgezette bedrag en de huidige boekwaarde naast elkaar zouden staan. Nu staat er wat op p. 21 en een deel op p. 58 in de paragrafen zonder dat precies helder is hoe de genoemde bedragen zich tot elkaar verhouden.
5. Het saldo van vlottende activa – vooral kasgeld onder schatkistbankieren - is in 2017 fors toegenomen (€ 2 mln), terwijl vlottende passiva min of meer gelijk zijn gebleven. Kan de Regio Twente hier een specifieke verklaring voor geven?

3.3 Begroting 2019

In de begroting wordt op een aantal plaatsen verwezen naar toekomstvisies. Zo staat in het voorwoord een opmerking over toekomstgerichte evaluatie en op pagina 11 een verwijzing naar een toekomstvisie van de GGD. Dergelijke meer strategische keuzes raken u als gemeenteraad uiteindelijk ook.

U zou uw colleges kunnen vragen om te borgen dat de Regio Twente u de gelegenheid geeft om uw zienswijze op de toekomstvisies te geven.

Voor de meerjarenbegroting wordt op pagina 56 gesproken over het stabiel houden van het aantal inwoners en jeugdigen in de regio. Dit roept vragen op omdat we weten dat de demografische verhoudingen aan het schuiven zijn. Die schuivende verhoudingen zullen vooral bij GGD en OZJT gevolgen hebben. Hierboven is al een opmerking gemaakt over de strategische visies die worden gemaakt. Het is aan te bevelen om in die strategische visies scenario-analyses te maken van de doorwerking van de veranderende bevolkingssamenstelling op de dienstverlening door Regio Twente en in het bijzonder GGD en OZJT.

Bij OZJT en Veilig thuis gaat het inhoudelijk om de borging van jeugdzorg en de contractrelaties met de aanbiedende partijen. Met name in de contractensfeer mag worden verwacht dat hier piekbelastingen voorkomen in een bepaald jaar en dat in andere jaren de lasten wat lager liggen. In de toelichtingen is hierover geen informatie terug te vinden. Ook zou hier ruimte zijn om iets te zeggen over contractkwaliteit, uitval van dienstverleners en het onderscheid in contractering tussen grote en kleine dienstverleners omdat daar vermoedelijk verschillen in werklast voor OZJT bij bestaan.

Inhoudelijk wordt gesproken van een beleidsarme begroting. De wijzigingen ten opzichte van de vorige begroting staan opgesomd op pagina 58 en hebben vooral betrekking op loon- en prijsbijstelling. Hier is geen bijzondere aanleiding voor vragen.

Bij de toelichtingen op de programma's en de financiële gevolgen daarvan zijn de volgende aandachtspunten op te merken:

1. Op pagina 11 wordt gesproken van het overdragen van verantwoordelijkheid voor vaccinaties van het Rijk naar gemeenten. Het lijkt in de tekst wel bij een constatering te blijven. In de financiële toelichting bij de begroting zijn geen verwijzingen hiernaar te vinden.
2. De toerekening van overhead roept vragen op. Zo is bij het programma gezondheid (p. 13) een bedrag van circa € 8 mln overhead meegenomen. In het totaaloverzicht van baten en lasten (p. 55) komt dat bedrag bij het programma Gezondheid niet voor. Tegelijkertijd staat in

het programma bestuur (p. 23) wel hetzelfde bedrag voor overhead (€14,4 mln) als in het totaaloverzicht. Onze suggestie zou zijn om de overhead overal zichtbaar te laten zijn in de progamma's omdat daarmee de totale kosten het scherpst duidelijk worden.

3. Binnen het geheel van de kosten van overhead zitten ook de diensten van de shared service centers. Die taken zijn niet op alle gemeenten van toepassing. Vanuit oogpunt van transparantie is te overwegen dit onderwerp afzonderlijk binnen het programma 'bestuur' te bespreken. Die kosten zouden ook buiten het 'basispakket' (oplegnotitie begroting) behoren te vallen omdat basispakket suggereert dat het gaat om diensten die alle gemeenten raken. Dit geldt naar analogie voor wat de Regio Twente 'tarieftaken' noemt (p. 56)
4. Bij de programma's worden op verschillende plaatsen baten anders dan de gemeentelijke bijdrage opgenomen. Uit de toelichting valt niet af te leiden waar die baten nu precies vandaan komen. Wellicht kan daar in een volgende begroting meer aandacht aan worden besteed.

4 Stadsbank Oost Nederland

De kerntaak van de Stadsbank Oost Nederland (SON) is het verzorgen van schuldhulpverlening voor de burgers van 22 gemeenten in Twente en de Achterhoek. Alle Twentse gemeenten zijn aangesloten bij de gemeenschappelijke regeling. Dat betekent dat elke gemeente ook bestuurlijke zeggenschap heeft.

4.1 Prestaties

In dit onderdeel komen onderwerpen aan de orde die raken aan de geleverde prestaties van SON. We beginnen met doelstellingen en kijken dan naar de dienstverlening en geleverde prestaties. Daarna volgt een paragraaf over maatschappelijke effecten.

4.1.1 Formuleren doelstellingen

SON richt zich in de dienstverlening op schuldhulpverlening op een manier die er voor zorgt dat mensen weer op eigen benen kunnen staan. Daarbij kiest SON naar eigen zeggen voor maatwerk en innovatieve oplossingen en zet in op versterking van samenwerking met ketenpartners (p. 10 jaarverslag). Er zijn geen aanwijzingen dat SON hier nieuwe doelstellingen formuleert of verschuivingen aanbrengt. Een markant punt is dat een organisatie die zich op mensen met problemen richt haar jaarstukken en ook de begroting inricht door te beginnen met de eigen organisatie. Dat lijkt de omgekeerde wereld als de organisatie slechts een middel is om een maatschappelijk doel te bereiken.

4.1.2 Dienstverlening

In de Quick Scan Verbonden Partijen 2017 over SON en in het vlak daarvoor gepubliceerde gezamenlijke rapport van de rekenkamers[4] over de dienstverlening van SON kwam het gebrek aan concrete prestatie-indicatoren aan de orde. Het bestuur van SON heeft in samenwerking met de betrokken gemeentelijke organisaties een aanzet gegeven voor een aantal bestuurlijk relevante prestatie-indicatoren. De resultaten daarvan zijn in de jaarrekening 2017 op pagina 21 en ook in de begroting 2019 terug te vinden. In de statistische bijlagen bij de jaarrekening kunt u de nodige informatie over uw eigen gemeente afleiden. Hier presenteren we alleen de ontwikkeling van het aantal indicatiestellingen over de jaren met als ijkpunt het jaar 2013.

Tabel 2: Ontwikkeling aantal indicatiestellingen per gemeente (2013=100; bewerking van tabel A, statistische gegevens jaarverslag 2017 SON)

	2013	2014	2015	2016	2017
Almelo	100	90	93	96	70
Borne	100	88	79	76	58
Dinkelland	100	72	58	86	64
Enschede	100	101	88	79	69
Hengelo	100	109	68	59	52
Oldenzaal	100	90	86	75	60
Alle gemeenten	100	98	84	84	69

[4] Samenwerkende rekenkamercommissies Almelo, Borne, Enschede, Hengelo, *Schulddienstverlening nader bekeken, Een evaluatie van de schulddienstverlening voor de gemeenten Almelo, Borne, Enschede, Hengelo en Oldenzaal*, 14 november 2016

Tabel 3: Aantal indicatiestellingen 2017 per gemeente (Bewerking van tabel A, statistische gegevens jaarverslag 2017 SON)

	2017	Aantal huishoudens	% indicatie-stellingen 2017
Almelo	299	31.997	0,93%
Borne	38	9.548	0,40%
Dinkelland	23	10.097	0,23%
Enschede	779	77.572	1,00%
Hengelo	113	37.072	0,30%
Oldenzaal	70	13.904	0,50%
Alle gemeenten	2149	390.122	0,55%

Uit tabel 2 blijkt dat het aantal indicatiestellingen daalt. Dat kan te maken hebben met de economische ontwikkeling, maar die koppeling wordt niet direct gelegd. Uit tabel 3 blijkt dat het aantal indicatiestellingen in 2017 ten opzichte van het aantal huishoudens in Almelo en Enschede hoog ligt. Dat beeld past wel bij de sociaal-economische structuur van beide gemeenten. Ook andere statistische gegevens laten dat zien, zoals bijvoorbeeld sterke stijging van het aantal aanvragen beschermingsbewind. De ontwikkelingen in Almelo en Enschede verklaren iets meer dan de helft van de toename van de aanvragen beschermingsbewind terwijl ze samen ongeveer 28% van het aantal huishoudens tellen.

4.1.3 Effecten

Zonder nu waarde-oordelen over de scores op de prestatie-indicatoren op pagina 21 van het jaarverslag uit te spreken zijn, vanuit het perspectief van maatschappelijke effecten, de indicatoren over minnelijke schikkingen en over op eigen benen kunnen staan (de indicatoren 3 en 4) de belangrijkste. Zij verdienen bijzondere aandacht waarbij wellicht een suggestie is om voor de drie grote gemeenten deze indicatoren ook als gemeente-specifieke indicator te ontwikkelen. Deze suggestie is vooral ingegeven door het feit dat in Almelo, Hengelo en Enschede relatief grote aantallen mensen gebruik maken van de diensten van SON. Een afwijking van één geval leidt dan niet onmiddellijk tot grote veranderingen in de indicator.

In de jaarstukken komt naar voren dat er minder leningen aan statushouders zijn verstrekt (p.12). Het begrip statushouders komt verder niet voor, ook niet in de begroting 2019. Daar is wellicht geen aanleiding voor. Maar er resteert wel een vraag: wat verklaart de terugloop in leningen? Wat heeft SON geleerd van de ervaringen in 2016 en hoe wordt die kennis geborgd?

In algemene zin zou het jaarverslag van SON meer toegevoegde waarde hebben wanneer de organisatie ook enige duiding aan de gesignaleerde ontwikkelingen zou geven.

4.2 Financieel resultaat 2017

De jaarrekening van SON sluit met een nadelig saldo van k€ 113. In het algemeen kan worden gesteld dat de toelichting op het financiële resultaat erg summier is. Er wordt toegelicht wat het verschil ten opzichte van de laatst vastgestelde begroting is, de zogenaamde begrotingsrechtmatigheid, maar daarvoor moet u in de financiële toelichting bij de rekening van baten en lasten gaan zoeken. Bovendien is een verklaring van begrotingsrechtmatigheid geen verklaring van verschillen die zich in de uitvoering hebben voorgedaan. Verwacht mag worden dat er in het inhoudelijke deel van het jaarverslag ten minste een verklaring voor de belangrijkste verschillen wordt gegeven naar analogie van de presentatie die de Regio Twente (jaarrekening regio, pagina 7 en verder) maakt. Meer concreet valt op dat de belangrijkste tegenvaller zich voordoet bij voorzieningen voor k€ 115. Op pagina 41 blijkt dat dit vooral betrekking heeft op de voorziening personeel (k€ 100). Het ontbreekt echter aan een verklaring van deze tegenvaller.

U zou er bij uw college op kunnen aandringen dat de regionale ambtelijke werkgroep die zich bezighoudt met verbonden partijen gaat sturen op een betere duiding van gesignaleerde ontwikkelingen.

Inhoudelijk is in de jaarrekening verder van belang dat er twee verschillende geldstromen door deze organisatie gaan. De ene geldstroom heeft te maken met het productieproces zoals dat bij elke organisatie aan de orde is, de andere geldstroom heeft te maken met de uitgezette leningen en de risico's daarop. Dat onderscheid zou veel scherper kunnen worden gemaakt. We geven twee illustraties. Bij de banksaldi op de balans zijn twee saldi te onderscheiden: één van de eigen organisatie en één voor het beheerde geld van derden. In de toelichting is het wel genoemd, maar er is sneller inzicht wanneer een dergelijke post gesplitst in de balans wordt genoemd. Bij de langlopende schulden (p.41) is het juist weer wel direct zichtbaar alhoewel er niet direct bij staat dat 'door derden belegde gelden' de in beheer gegeven middelen zijn. Bij de kosten van financieel maatschappeijke dienstverlening (p. 46 jaarstukken) zit vermoedelijk ook – het staat er niet zo – de post voor afschrijvingen op de oninbare vorderingen waar de accountant in zijn verslag melding van maakt. Zie ook de tekst in het jaarverslag op p. 19.

Op dit moment is het risico van oninbare vorderingen niet opgenomen in het weerstandsvermogen van de SON. De accountant suggereert om de risico's van oninbaarheid bij de bepaling van het weerstandsvermogen te betrekken (p.11). Dit type risico is wat anders dan een voorziening die te maken heeft met de werkprocessen van de organisatie zoals die voor personeel (p. 41). Deze opmerking raakt aan het geheel van het weerstandsvermogen maar ook aan de vraag over risicodeling voor de leningen die worden verstrekt. In de paragraaf weerstandsvermogen wordt wel het beschikbare bedrag voor het opvangen van risico's benoemd, maar de risico's zelf worden niet echt gekwantificeerd. Alle in de paragraaf genoemde risico's behoren tot de bedrijfsvoering, niet tot de kredietverstrekking. Dat is min of meer ook wat de accountant signaleert. De vraag is nu of de door het bestuur gehanteerde norm van een weerstandsvermogen boven 1 ook gedragen wordt door alle deelnemende gemeenten. Dat kan, maar bij GBT (zie hierna) ligt de norm veel lager. Daarna komt de vraag in hoeverre alle deelnemers ook bereid zijn de risico's op de leningenportefeuille met elkaar te delen. Uit de jaarstukken van SON valt niet af te leiden of er voor de ene gemeente meer wordt afgeboekt dan voor een andere gemeente. De accountant gaat in zijn advies min of meer impliciet uit van risicodeling door te stellen dat ook dat risico bij het weerstandsvermogen dient te worden meegenomen.

In het accountantsrapport (p. 15), maar ook in de jaarstukken van SON staat een verwijzing naar de opvatting van de belastingdienst dat SON voor dit moment 'vrijgesteld' is van vennootschapsbelasting maar dat wanneer er overschotten zijn dit kan veranderen. Dit is een nogal vreemde bepaling. Zolang SON verlies maakt, doet de belastingdienst niets, maar als er overschotten zijn mag SON betalen. Gebruikelijk is dat een onderneming of volledige vrijstelling heeft of verliezen mag verrekenen met toekomstige winsten.

U kunt uw college vragen SON het standpunt van de belastingdienst over de vennootschapsbelasting op houdbaarheid te laten toetsen.

4.3 Begroting 2019

De begroting van SON staat in het teken van het terugbrengen van de werkdruk van de medewerkers. Daarvoor heeft SON ongeveer k€ 700 nodig, waarvan k€ 488 uit aanvullende bijdragen van de gemeenten zou moeten komen. Voor het overige is de begroting opgesteld met de uitgangspunten voor loon- en prijsontwikkeling die door de ambtelijke begeleidingsgroep zijn vastgesteld. Daar zijn verder geen opmerkingen over nodig.

Wat opvalt is dat de kwaliteitsimpuls vooral gaat over het verlichten van de werkdruk van de medewerkers door de 'caseload' – het aantal te behandelen dossiers per medewerker – terug te brengen naar het volgens SON geldende landelijk gemiddelde. De inleiding van de begroting grijpt

juist heel ergens anders op aan: het toenemend aantal mensen dat met schulden leeft (paragraaf 1.3). In de teksten die daarop volgen komt het helpen van grotere aantallen cliënten niet aan de orde. Maar als er zoveel mensen met schulden zijn en er via de wijkteams in het sociaal domein gezocht wordt naar een integrale aanpak van alle problemen – waaronder schulden – is dat op zijn minst opvallend te noemen. Tegelijkertijd lopen de aantallen nieuwe cliënten in 2017 juist terug. We verwijzen hiervoor naar de paragraaf over prestaties. Die lagere aantallen vormen vervolgens de basis voor de begroting 2019 en voor sommige producten liggen de aantallen nog onder het niveau van 2017. *Wij kunnen niet anders dan het spanningsveld tussen het toenemend aantal mensen met schulden en het teruglopende aantal cliënten van de SON signaleren, het is aan u om daar in overleg met uw college het politieke debat over te voeren*.

Naast de fundamentele vragen die hierboven zijn gesteld valt ook op dat de tariefstelling soms wel heel sterk wijzigt. Zo wordt voor de opstartprocedure BBR (p.14-15) een tarief gehanteerd dat 50% boven het oude tarief ligt, terwijl een kostenstijging van 30% kan worden verklaard door de daling van de caseload.

De Stadsbank zelf constateert dat het thans gehanteerde rekenmodel complex en aan herziening toe is (p.15). Een organisatie als SON heeft een zekere basiscapaciteit nodig voor haar dienstverlening en zal in piektijden bij moeten schakelen. Er zijn op verschillende plaatsen in het openbaar bestuur rekenmodellen ontwikkeld waarbij een basistarief wordt gehanteerd waarmee niet alleen vaste kosten worden afgedekt, maar ook een zekere capaciteit wordt geborgd. De meerkosten van de capaciteit daarboven zouden dan met tarieven kunnen worden afgedekt. De colleges en de ambtelijke werkgroep gemeenschappelijke regelingen zouden een dergelijke suggestie in hun verkenningen van nieuwe tarieven mee kunnen nemen. SON stelt dat een andere tariefstructuur niet tot kostenverhogingen voor gemeenten zou moeten leiden. Ons inziens is dat een te waarderen ambitie, maar bij elk ander rekenmodel zullen er verschillen ontstaan. *U zou uw college kunnen vragen om tolerantiegrenzen te bepalen voor een maximale afwijking van een nieuwe tariefstructuur ten opzichte van het bestaande model*.

Ten slotte twee meer financieel technische opmerkingen.

1. De kosten van programma 2 zijn gelet op de geschetste context niet goed navolgbaar. Bij programma 1 is de begroting 2019 gelijk aan die van 2018 met prijscompensatie. Bij programma 2 is dat niet zo. Als de verlaging van de case-load gemeenten k€ 487 zou kosten, dan mag u verwachten dat de begroting van programma 2 ten minste met dat bedrag plus de inflatie afwijkt van de begroting 2018 of de uitkomst 2017. De cijfers op pagina 24 wekken in ieder geval niet de suggestie dat dit is gebeurd. Onderstaande tabel geeft de lasten voor SON weer zoals in de jaarrekening 2017 en in de begroting 2019 exclusief inzet van reserves zijn benoemd:

	Gewijzigde Begroting 2017	Jaarrekening 2017	Begroting 2018 (in begroting 2019)	Begroting 2019
Lasten	10.193	10.333	10.218	10.608

2. Er zijn slechts twee programma's in de begroting opgenomen. Toch is er, anders dan op totaalniveau, geen aansluiting te maken tussen de financiële begroting op pagina 37 en de tabellen van de programma's op pagina 18 en 24 omdat er kennelijk in programma 2 ook overhead wordt toegerekend. Het zou wenselijk zijn om die koppeling in de financiële begroting wel te maken.

5 Gemeentelijk Belastingkantoor Twente

Het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBT) verzorgt voor 8 Twentse gemeenten via een gemeenschappelijke regeling de inning van belastingen, afvalstoffenheffingen en andere heffingen. Daarnaast wordt op contractbasis voor twee andere gemeenten ook de belastinginning verzorgt. Deze twee gemeenten (Bronkhorst en Berkelland) hebben geen zeggenschap over het functioneren van GBT maar nemen alleen diensten af. Uit de stukken blijkt dat er geen plannen zijn om meer gemeenten bij GBT te laten aansluiten.

5.1 Prestaties

In dit onderdeel komen onderwerpen aan de orde die raken aan de geleverde prestaties van GBT. We beginnen met de doelstellingen en kijken dan naar de dienstverlening en de geleverde proces- en productiepresaties. Daarna volgt een paragraaf over maatschappelijke effecten.

5.1.1 Formuleren doelstellingen

GBT formuleert voor zichzelf een missie met als strekking dat naast belastinginning een bijdrage moet worden geleverd (via dataverzameling en analyse) aan de ontwikkeling van de ‘partnergemeenten’ (begroting 2019, p. 7). Het GBT duidt daarbij ook op een verschuiving van werkzaamheden in de organisatie naar meer datagedreven werkzaamheden. Een dergelijke strategische verschuiving van de inhoud van taken en dienstverlening is typisch iets dat door de deelnemende gemeenten in de Gemeenschappelijke regeling besproken zou moeten worden.

Opvallend is ook dat er geen aanwijzingen zijn dat GBT contacten legt met wijkteams of de Stadsbank wanneer sprake is van achterstallige belastingbetaling. Het is zeer wel denkbaar dat belastingschulden een indicatie zijn van een breder individueel financieel probleem. Als GBT zijn taakopvatting gaat verbreden, zou een dergelijke koppeling zeker voor de hand liggen. Er zijn in de begroting (nog) geen aanwijzingen dat voor deze verbreding extra middelen beschikbaar worden gesteld.

U zou uw college kunnen vragen u in de gelegenheid te stellen uw zienswijze te geven op de door GBT geformuleerde verschuiving van taken en hiervoor een strategische analyse te laten maken.

5.1.2 Dienstverlening

De belastinguitvoering lijkt in eerste instantie eenvoudig maar dat is wellicht niet zo. Zo is op p. 22 van het jaarverslag 2017 te lezen dat de inning van OZB bij bedrijfsverzamelgebouwen een punt van aandacht is. Wat breder geformuleerd valt op dat in de voorliggende stukken eigenlijk nauwelijks onderscheid wordt gemaakt tussen ‘reguliere’ belastinginning bij burgers en de belastinginning bij bedrijven. Het voorbeeld van bedrijfsverzamelgebouwen is eigenlijk de enige keer dat dit onderscheid aandacht krijgt. Maar het is redelijk te veronderstellen dat inning van heffingen bij bedrijfsgerelateerde kwesties ingewikkelder is door de andere achterliggende processen. Maar ook bij burgers geldt dat bijvoorbeeld introductie van ‘Diftar’ en bijvoorbeeld het al dan niet op voorschotbasis innen van heffingen tot verschillen in werkprocessen en daarmee kosten- en beheersingsproblemen kan leiden.

Gezien de opmerkingen hierboven zou het te overwegen zijn om zowel bij de strategie van GBT als bij de opzet van de begroting veel zichtbaarder te maken welke dienstverlening burgers raakt en welke dienstverlening gericht is op bedrijven (inclusief zorg en woningcorporaties). Vervolgens kunnen dan ook kosten en baten van die verschillende activiteiten in beeld worden gebracht en waar nodig afwegingen worden gemaakt of bepaalde belastinginstrumenten niet tot dermate veel complexiteit leiden dat het de vraag is of die moeten worden gehandhaafd.

Een tweede punt dat wellicht aandacht behoeft is de doorlooptijd van klachten. Hier geldt een norm van 6 weken voor de afhandeling van de klacht. Gemiddeld voldoet GBT daar aan (jaarverslag, p. 27).

Maar opvallend zijn de verschillen tussen gemeenten. Voor vier van de vijf gemeenten waarvoor dit rapport is geschreven geldt dat de afhandeling van een klacht duidelijk langer duurt dan het gemiddelde van GBT. Met name voor Almelo en Hengelo geldt dat de doorlooptijden ten opzichte van de gegevens uit de jaarstukken 2016 (p. 22) zijn toegenomen. *Wellicht is dit aanleiding om vragen aan uw college te stellen waarom doorlooptijden voor klachten bij GBT zo lang zijn.*

Een derde punt is dat in de Quick Scan Verbonden Partijen 2017 opmerkingen zijn gemaakt over de inzichtelijkheid van prestaties, met name op het punt van openstaande vorderingen. We kunnen vaststellen dat GBT op dit punt meer inzicht heeft geleverd door aantallen openstaande vorderingen en bedragen te noemen. Daaruit is navolgende tabel af te leiden die laat zien dat bij de meeste gemeenten het aantal vorderingen nog oploopt en wat de gemiddelde bedragen per vordering zijn. Hier zit informatie in die u voor uw lokale oordeelsvorming kunt gebruiken. Zo is de stijging van openstaande vorderingen in Almelo groot en is in Oldenzaal juist de toename van het aantal openstaande vorderingen hoog.

Tabel 4: Openstaande debiteuren GBT per gemeente (bron Jaarverslag, p. 14)

	Aantallen (2016=100)	Gemiddeld bedrag 2016	Gemiddeld bedrag 2017	Gemiddeld bedrag (2016=100)
Almelo	101	€ 388	€ 576	148
Borne	93	€ 673	€ 503	75
Enschede	109	€ 386	€ 359	93
Hengelo	107	€ 379	€ 402	106
Oldenzaal	134	€ 366	€ 376	103

Uit dezelfde gegevens zijn ook indicatoren af te leiden over de ouderdom van de vorderingen. Daar zitten twee vragen in. Ten eerste kan de vraag worden gesteld hoe mogelijk oninbare vorderingen in dit overzicht zijn verwerkt. Immers hoe ouder de vordering, hoe groter de kans dat die niet meer zal worden betaald. Maar er zit ook een vraag in waarop u de prestaties van GBT zelf zou kunnen beoordelen. Dat er openstaande vorderingen uit 2017 en 2016 zijn (de twee meest recente jaren) hoeft geen probleem te zijn. Maar GBT zou wel kunnen worden aangesproken op het minimaliseren van het aantal openstaande vorderingen uit oudere jaren. Uit de gegevens op pagina 14 is af te leiden dat voor de vijf gemeenten ten minste 85% van de aantallen openstaande vorderingen betrekking heeft op de twee meest recente jaren.

Voor Dinkelland geldt dat deze gemeente niet deelneemt aan GBT. Gegevens zoals hierboven gepresenteerd zouden bijvoorbeeld kunnen worden opgenomen in de paragraaf lokale heffingen van de eigen gemeentelijke jaarrekening als aanvulling op het onderdeel kwijtscheldingsbeleid zoals dat in de jaarrekening 2016 is opgenomen.

U zou uw college kunnen vragen met GBT af te spreken om een doelstelling te formuleren voor het percentage vorderingen dat ouder is dan 2 kalenderjaren.

5.1.3 Effecten

Bij GBT is het niet heel erg zinning om over maatschappelijke effecten te spreken. De kerntaak is vooralsnog het innen van belastingen voor de gemeenten.

5.2 Financieel resultaat 2017

Wanneer alle documenten naast elkaar worden gelegd valt op dat de lezer moet oppassen bij de presentatie van cijfers. Zo worden in de jaarstukken 2017 baten negatief weergegeven en lasten positief. In de begroting 2019 en in de gewijzigde begroting 2018 staan cijfers precies omgekeerd gepresenteerd. Alhoewel dit niet bepaald een thema is dat zich leent voor politieke oordeelsvorming is

het op zijn minst storend te noemen en draagt het niet bij aan snel begrip van cijfers. U zou uw college kunnen verzoeken om in de ambtelijke beoordelingsgroep voor gemeenschappelijke regelingen aandacht te besteden aan een in de tijd en over de gemeenschappelijke regelingen heen consistente presentatie van baten en lasten.

Het financieel resultaat van GBT in 2017 is k€ 279 negatief. Omdat GBT via een beroep op de reserves het tekort dicht, volgt voor geen van de gemeenten een na te betalen bedrag over 2017. Hierbij zij opgemerkt dat alleen van de deelnemers aan de gemeenschappelijke regelingen een nabetaling kan worden gevraagd. De contractopdrachten kennen geen nabetalingen. Let wel, er volgt geen nabetaling over 2017 maar in de begroting 2019 heeft het negatief resultaat van 2017 wèl gevolgen.

Het resultaat op de *contractopdrachten* is niet heel scherp gepresenteerd. Het verschil tussen begroting en rekeningresultaat is een overschrijding van bijna € 5.000 (p. 43). Maar het financiële resultaat bij de jaarrekening is k€ 218 positief. Dat is alleen maar af te leiden uit de toelichtende tekst, niet uit de baten en lasten zelf. Verwacht mag worden dat bij contract-taken alle baten en lasten in een overzicht worden gepresenteerd. Ook dit is een punt dat wellicht aandacht verdient in de ambtelijke begeleidingsgroep gemeenschappelijke regelingen.

Naast deze meer algemene financiële opmerkingen volgen hieronder een paar meer specifieke financiële opmerkingen.

1. In principe is de jaarrekening van GBT een jaarrekening zonder de geldstromen die uit belastinginning ontstaan. In de balans is dat anders, en zijn bedragen die met belastingontvangsten te maken hebben wel opgenomen. Dat leidt er toe dat er bijvoorbeeld hoge bedragen bij het Rijk zijn geparkeerd (schatkistbankieren, p. 28, 29 en 35) en dat er hoge kortlopende schulden zijn. Welke bedragen nu betrekking hebben op belastingopbrengsten en welke op de bedrijfsvoering van de organisatie blijft onduidelijk. Het is te overwegen om aan te dringen op het expliciet in de toelichting onderscheid te maken tussen geldstromen die te maken hebben met de organisatie en de geldstromen die te maken hebben met de belastingopbrengsten zelf.
2. De software van GBT staat op de balans voor de periode dat er contracten voor het gebruik van de software zijn. Dat is op zichzelf geen probleem. De contracten kennen een relatief korte looptijd. De vraag is hoe GBT borgt dat zij voldoende onafhankelijk blijft van individuele leveranciers zodat bij een eventuele nieuwe aanbesteding de werkprocessen zonder problemen kunnen blijven doorgaan. Ook in de begroting 2019, p. 10 komt de relatie met de software leveranciers op een soortgelijke wijze aan de orde.
3. In vergelijking met de toelichtingen bij Regio Twente en de Veiligheidsregio is de verklaring van de verschillen in kosten summier.

5.3 Begroting 2019

Het merendeel van de zaken die in de begroting aan de orde komen zijn feitelijk al besproken bij de doelstellingen en prestaties van GBT. Op deze plaats resten vier financiële thema's die aandacht behoeven.

1. De begrotingwijziging 2018 is de plaats waar de echte veranderingen in de begroting staan en die ook doorwerken in 2019. Belangrijk zijn de privacymaatregelen, de proceskosten en de loon- en prijscompensatie. Samen leidt dit tot k€ 530 budgetverhoging waarvan ruim k€ 490 is toe te schrijven aan lonen en prijzen.
2. Met het voorstel om k€ 324 als eenmalige bijdrage voor het ophogen van de bestemmingsreserve tot 5% van de omzet wordt feitelijk alsnog het tekort 2017 in rekening gebracht. Voor het overige zit er in de begroting niet veel nieuws en zijn de veronderstellingen over loon- en prijscompensatie in lijn met de afspraken die ambtelijk voor alle gemeenschappelijke regelingen zijn gemaakt.
3. Het weerstandsvermogen wordt in de begroting alleen normatief besproken in die zin dat het bestuur van GBT vindt dat er eigen weerstandsvermogen moet zijn en dat de deelnemende gemeenten voorkeur geven aan het zelf dragen van de risico's (p. 9 begroting 2019).

Inhoudelijk worden er wel wat risico's benoemd, maar die worden niet in geld uitgedrukt. In de jaarrekening 2017 staat juist weer wel een bedrag van k€ 1.189 maar daar ontbreekt weer een toelichting van de opbouw van dit bedrag. Gezien de balans per eind 2017 is ongeveer 25% van het door GBT benoemde weerstandsvermogen beschikbaar (Bestemmingsreserve k€ 254). In dat licht bezien is een ophoging van de bestemmingsreserve verklaarbaar: ook daarna is nog maar ongeveer 50% van de onderkende risico's afgedekt. *Blijft staan dat u uw college kunt vragen om te bevorderen dat GBT een eenduidiger en gekwantificeerde analyse van de onderkende risico's maakt zodat u kunt afwegen of u als afzonderlijke gemeenten dat risico wilt dragen of middelen beschikbaar stelt zodat GBT zelf de risico's voor een substantieel deel kan dragen.*

4. De bijdragen van de twee contractgemeenten Bronkhorst en Berkelland lopen in de begrotingen 2018 en 2019 terug (p. 4 begroting 2019) ten opzichte van 2016 en 2017. Na 2019 blijven de bijdragen min of meer stabiel (p. 21 begroting 2019). Daar kan een contractuele verklaring voor zijn. Een uitgangspunt zou evenwel zijn dat de contracten met die gemeenten zodanig zijn opgezet dat ook zij een bijdrage leveren aan de loon- en prijsontwikkeling. Dat blijkt thans niet uit de voorliggende stukken.

6 RBT

De gemeenschappelijke regeling Regionaal Bedrijventerrein Twente is een bijzonder geval in de context van gemeenschappelijke regelingen. Bij alle andere gemeenschappelijke regelingen staat directe of indirecte dienstverlening aan burgers centraal. De ontwikkeling van een bedrijventerrein gaat niet over dienstverlening zelf, maar om het mogelijk maken van economische ontwikkeling. De overheid zorgt er daarbij voor dat via een grondexploitatie bouwrijp terrein beschikbaar komt voor bedrijven die zich op de ontwikkelde locatie willen vestigen. Daarvoor worden investeringen gedaan die zichzelf op termijn moeten terugverdienen. Jaarlijks terugkerende uitgaven zijn er wel, maar dat zijn relatief kleine bedragen.

Hierna wordt – vooral voor de nieuwe raadsleden – kort toegelicht hoe een grond exploitatie in elkaar zit. Pas daarna komt de beoordeling van de jaarstukken en van de begroting waar u formeel uw zienswijze op kunt geven.

Een onderneming doet een investering als die zich op termijn terugverdient door verkopen. Met een grondexploitatie doet de overheid in principe precies hetzelfde. Maar terugverdienen bij de overheid heeft een bredere betekenis dan bij een onderneming. Het gaat er om dat er *maatschappelijke* toegevoegde waarde wordt geleverd. Bij een grondexploitatie voor een bedrijventerrein wordt dat meestal verwoord in termen van economische ontwikkeling en extra werkgelegenheid. Daar komen we later nog op terug.

Net zoals bij een onderneming gaat bij een grond exploitatie de kost voor de baat uit. De overheid koopt grond van (meestal) landbouwers en zorgt ervoor dat die grond geschikt wordt gemaakt om op te bouwen. De uitgaven ontstaan vanaf het moment dat het idee voor de planontwikkeling ontstaat. De inkomsten komen pas veel later, wanneer grond wordt verkocht of in erfpacht wordt uitgegeven. Bovendien komen niet alle inkomsten tegelijkertijd, terwijl de uitgaven zich meestal in een relatief korte periode (enkele jaren) vanaf de start van het project worden gerealiseerd. De overheid schiet dus geld voor en krijgt het later terug.

De eenvoudigste redenering is nu dat al het geld dat is uitgegeven ook echt terug moet komen. Zou er een afzonderlijke bankrekening voor de grondexploitatie bestaan, dan geeft de overheid eerst geld uit: het banksaldo wordt negatief. Op termijn komen de betalingen van de gronduitgifte binnen en wordt het banksaldo weer aangevuld totdat de nul weer is bereikt. Daarna wordt het project afgesloten. Dit is een grondexploitatie in nominale bedragen.

De bovenstaande voorstelling van zaken is evenwel iets te eenvoudig. Als u nu geld op een bankrekening zet krijgt u – zij het heel weinig- toch een beetje rendement en groeit het bedrag op uw bankrekening. Dus als u in de toekomst een bepaald bedrag nodig heeft, zeg € 1.000, dan kunt u afhankelijk van de rentestand nu een kleiner bedrag sparen en met rente tot die € 1.000 laten groeien. Het bedrag dat u nù nodig heeft om bij 2% rente over 5 jaar over € 1.000 te beschikken is ongeveer € 900. Die € 900 noemen we de Contante Waarde van € 1.000 die u over 5 jaar heeft bij een rente van 2%. Deze rekenmethode is de rekenmethode die bij investeringsprojecten zoals een grondexploitatie wordt gehanteerd. Elk in een bepaald jaar uitgegeven of ontvangen bedrag wordt teruggerekend in geld van nu. De som van alle contante waardes van zowel uitgegeven als ontvangen geld wordt de Netto Contante Waarde (NCW) genoemd.

Op basis van de Netto Contante Waarde is een beslisregel voor investeringen te bepalen. Die luidt als volgt: als de Netto Contante Waarde van een project positief is, dan is het project economisch verstandig en uitvoerbaar. Deze beslisregel geldt ook voor overheidsinvesteringen. Bij overheidsinvesteringen is er nog wel een complicatie. Dat is dat het maatschappelijk effect dat bereikt moet worden zich misschien niet direct terug vertaalt in een geldstroom in het project zelf. Maar het effect is er wel en kan soms ook op geld worden gewaardeerd. Denk aan extra werkgelegenheid waardoor op bijstandsuitkeringen wordt bespaard.

Voor de beoordeling van een grondexploitatie zijn dus drie hoofdlijnen van belang:

1. De nominale bedragen die worden uitgegeven of ontvangen in enig jaar.
2. De Netto Contante Waarde (NCW) van de grondexploitatie: de waarde ervan uitgedrukt in geld van nu.
3. De maatschappelijke effecten die met de grondexploitatie moeten worden bereikt. Deze kunnen soms wel en soms niet in geld worden uitgedrukt.

De financiële regelgeving voor gemeenten stelt strenge eisen aan grondexploitaties die langer dan 10 jaar duren, omdat daar te veel onzekerheid in zit. Kort gezegd komt het er op neer dat een gemeente zich niet rijk mag rekenen aan opbrengsten die ver weg in de tijd liggen. Dat zijn beperkende voorwaarden die gedurende de loop van een project gevolgen kunnen hebben.

Met deze basiskennis in huis kunnen we nu gaan kijken naar de financiële documenten van het RBT. De opzet van de navolgende paragrafen is gezien het karakter van een grondexploitatie anders dan bij de bespreking van de andere gemeenschappelijke regelingen.

6.1 Algemene indruk

Het RBT ligt aan de westzijde van de A35 bij het knooppunt Azelo op de grens van Borne en Almelo. Het project richt zich op grootschalige bedrijven en wil extra werkgelegenheid creëren voor de regio.

Het project is een samenwerkingsverband tussen de provincie Overijssel en de gemeenten Almelo, Borne, Enschede en Hengelo waarbij afspraken zijn gemaakt over risicodeling tussen de deelnemers. Het is een regionaal project met een belangrijke rol voor Almelo. De maatschappelijke effecten zijn niet aan de ene of de andere gemeente toe te wijzen.

In het verleden zijn er een aantal kritische rapporten over het RBT verschenen, met name omdat zich door de economische ontwikkelingen tegenvallers voordeden die voor rekening van de betrokken overheden kwamen. Met de stand van 31 december 2016 was een verlies op het project in termen van Contante Waarde ingerekend van € 24,7 mln. Dat bedrag is exclusief maatschappelijke effecten maar puur de technische grondexploitatie. De samenwerkingspartners hebben dat verlies al in hun eigen jaarstukken 2016 verwerkt. Dat bedrag is terug te vinden onder de post ‘voorzieningen’ in de balans van uw gemeente[5]. Dit betekent dat u voor de beoordeling van de jaarstukken 2017 en de begroting 2019 van RBT het financiële resultaat primair kunt beoordelen als de *verandering* ten opzichte van de laatst bekende situatie. Daarnaast wordt u geacht een oordeel te vormen over de jaarlijkse uitgaven voor het project en de verkoopwaarde van de grond. Dat is wezenlijk anders dan bij alle andere begrotingen waar u alle baten en lasten moet beoordelen en goedkeuren.

6.2 Prestaties

We beginnen deze paragraaf over prestaties met een korte beoordeling van de door RBT geformuleerde doelstellingen en kijken dan naar de tot nu toe gerealiseerde voortgang en prestaties.

6.2.1 De doelstellingen

Het doel van het RBT is het creëren van (additionele) werkgelegenheid in Twente door de vestiging van nieuwe bedrijven die voorheen niet in Twente waren gevestigd. Dat doel wordt gerealiseerd door het ontwikkelen en uitgeven van 180 hectare bedrijventerrein.

De grond wordt uitgegeven in erfpacht, al dan niet ‘eeuwigdurend’ afgekocht. Dat betekent in juridische zin dat de grond van het RBT blijft en dat de gevestigde bedrijven een economisch gebruiksrecht hebben en daarvoor betalen. Het tempo van uitgifte is sterk bepalend voor de uiteindelijke netto contante waarde van het project. Het RBT heeft een prognose van de gronduitgifte gemaakt met als veronderstelling dat tot en met 2021 7 ha per jaar wordt uitgegeven, tot en met 2027

[5] Almelo: p. 140 jaarrekening 2016, Borne, p. B-64 jaarrekening 2016, Hengelo, p. 100 en 156 maar minder expliciet ; Enschede, p. 223 jaarrekening 2016

6 ha per jaar en vervolgens tot 2035 het restant in tranches van 3½ ha per jaar. Die veronderstelling is in het verleden extern getoetst en als plausibel beoordeeld.

6.2.2 De geleverde prestaties

Het jaar 2017 is een goed jaar voor RBT geweest omdat er meer grond is uitgegeven dan begroot en omdat er ook contracten liggen die aangeven dat de geraamde 7 ha per jaar tot 2021 al nagenoeg geheel vastligt. In die zin kan worden geconcludeerd dat de prestatie is geleverd.

Of alle prestaties zijn geleverd is een andere kwestie. De doelstellingen spreken over economische ontwikkeling en werkgelegenheid, maar dat wordt niet concreter gemaakt. Vanuit het perspectief van de maatschappelijke toegevoegde waarde zou dat wel wenselijk zijn. Om dat te doen grijpen we terug op het berekende verlies van, afgerond, € 25 mln. Het project heeft maatschappelijke toegevoegde waarde wanneer ook die € 25 mln op een of andere manier wordt terugverdiend. Met een vuistregel dat een bijstandsuiktering per jaar circa € 12.000 kost wordt dat bedrag terugverdiend bij ongeveer 2.000 FTE extra werkgelegenheid over de hele looptijd van het project, ofwel ongeveer 110 FTE extra werkgelegenheid op jaarbasis over de hele looptijd van het project.

U zou bij uw college kunnen aandringen om RBT te verzoeken te rapporteren over de werkgelegenheid die in het park ontstaat voor mensen die voor het eerst of opnieuw toegang tot de arbeidsmarkt zoeken (jongeren, werklozen, bijstandsgerechtigden, migranten).

6.3 Financieel resultaat 2017

Zoals hierboven aangegeven is de gronduitgifte in 2017 boven verwachting geweest. Dat heeft een positief effect op de verwachte NCW. Daar staat tegenover dat de organisatie die het project aanstuurt versterkt moest worden. Dat leidt tot een uitgavenstijging in 2017 en de jaren daarna die in nominale termen over de hele looptijd per saldo € 2 mln bedraagt. Die meerkosten leiden er in combinatie met de versnelling van de gronduitgifte toe dat de NCW op het hele project per eind 2017 vrijwel onveranderd is. Verder is van belang dat een aantal investeringen is uitgesteld om beter te kunnen aansluiten bij de vraag naar de grond.

Bij projecten als deze is er altijd onzekerheid. Die onzekerheid is in geld uitgedrukt door een berekening te maken op basis van meevallende en tegenvallende ontwikkelingen en de belangrijkste risico's door te rekenen. De accountant heeft naar deze berekeningen gekeken en acht ze realistisch. Het is voor u van belang om te beseffen dat wanneer de voor de berekening te hanteren rente[6] stijgt, de huidige waarde van toekomstige inkomsten daalt en het tekort aan het eind van de ontwikkelperiode toeneemt. Het risico van ½% rentestijging wordt ingeschat op ongeveer € 3 mln (p. 29 jaarstukken).

Ondanks de positieve ontwikkeling zijn er een paar aandachtspunten te benoemen. De accountant maakt opmerkingen over het functioneren van de beheerorganisatie. Dat is vooral een zaak van het bestuur van het RBT, maar *u zou uw college kunnen verzoeken hier meer aandacht aan te besteden en ten minste het bestuur van het RBT tussentijds te laten terugkoppelen over de voortgang.* Uw college kan u als raad via een raadsinformatiebrief op de hoogte stellen van de voortgang en eventuele knelpunten.

In de tweede plaats geven de stukken niet gehele helderheid over de berekeningsgrondslag van de erfpacht canon. Er wordt op pagina 11 gesproken van marktconformiteit met een opslag voor kosten voor risico en administratie. Dit is belangrijk omdat wanneer een overheid activiteiten onderneemt die de markt raken, er sprake kan zijn van staatsteun. Bij de casus van de gronduitgifte

[6] In de regel volgt de rente die gehanteerd moet worden min of meer de marktontwikkelingen, zeker omdat met marktconforme prijzen voor erfpacht moet worden gewerkt.

2017 en de contractueel vastgelegde uitgiftes voor latere jaren wordt gesproken over een bijdrage uit het specifieke investeringsbudget (p. 24). Elders in de casus van de containerterminal (p.12) wordt gesproken over een lage erfpachtcanon in de beginfase die later zal worden gecompenseerd. Beide gevallen kunnen het dossier staatsteun raken en eventueel leiden tot claims wanneer er inderdaad sprake is van staatssteun. *De vraag die u in deze context aan uw college kunt meegeven is om het bestuur van RBT te laten toelichten op welke wijze de toetsing van de erfpachtcanon op het staatssteun dossier plaats vindt.*

Het derde en laatste punt betreft de constructie van de erfpacht zelf. Erfpacht houdt ook in dat de uitgegeven grond juridisch eigendom blijft van het RBT. Dat heeft voordelen in termen van zeggenschap, maar kent ook een risico. Het afgelopen decennium heeft laten zien dat bedrijfsgebouwen sneller in waarde dalen dan in de periode daarvoor. Dat heeft te maken met marktontwikkelingen, maar ook met het vraagstuk van verduurzaming. Er komt wellicht een moment dat bedrijven de ontwikkelde locatie verlaten en hun panden niet meer kunnen doorverkopen. Dan blijft de juridische eigenaar van de grond zitten met het probleem van een niet herontwikkelbaar terrein. De dan levende generaties dragen dan mogelijk kosten van een project waar ze zelf geen maatschappelijke baten meer uit kunnen halen. *U zou via uw college het bestuur van het RBT de vraag kunnen voorleggen welke bepalingen er in de erfpachtcontracten zijn opgenomen over de teruglevering van het economisch eigendom van de grond.* Mochten dergelijke bepalingen er niet zijn, dan kan het RBT worden verzocht een analyse te maken van de wenselijkheid om dergelijke bepalingen alsnog in de erfpachtcontracten op te nemen.

6.4 Begroting 2019

De begroting van RBT weerspiegelt de planuitvoering in 2019 op basis van de huidige inzichten. De volgende zaken vallen daarbij op.

1. Opvallend is dat in de begroting 2019 (p. 6) geen rekening wordt gehouden met een mutatie ‘onderhanden werk’ ofwel verandering van grond in beheer naar uitgegeven grond. Gelet op het contract met een grote afnemer, zou dat wel in de lijn van de verwachting liggen.
2. Het uitstel van investeringen voor parkmanagement is in de jaarrekening (p. 10) toegelicht. In de begroting 2019 is het bedrag voor investeringen parkmanagement voor het jaar 2018 ongeveer € 1 mln lager (p. 7) dan het bedrag van de in 2017 uitgestelde investeringen en staat nog een kleine investering gepland in 2022.
3. De projectkaart in de begroting (titelblad) laat een paar erg onregelmatige of kleine restpercelen zien (voorbeeld: het kleine reststuk boven de in optie genomen tranche 3). Onduidelijk is of in de begroting rekening wordt gehouden met eventueel onuitgeefbare restpercelen en hoe dat invloed heeft op de NCW van het gehele project.
4. De uitgifte van grond in 2017 laat zien dat gronduitgifte soms ook snel kan gaan. Maar wellicht zijn er grenzen aan de managementcapaciteit van RBT. Kan de RBT organisatie in het geval dat er een gegadigde komt voor een hele jaartranche of meer borgen dat er ook daadwerkelijk geleverd kan worden?
5. De toegenomen aandacht voor duurzaamheid en het aangekondigde versnelde einde van gasproductie in Nederland kan gevolgen hebben voor de investeringen die in de infrastructuur van RBT zijn of nog moeten worden gedaan. Heeft het bestuur van RBT een analyse gemaakt van de gevolgen van het veranderende energiebeleid voor de inmiddels aangelegde of nog aan te leggen energie-infrastructuur?

7 OLCT

Het Openbaar Lichaam Crematoria Twente (OLCT) is de houdstermaatschappij van Crematoria Twente BV. De begroting gaat over de houdstermaatschappij, niet over de BV waarbinnen de bedrijfsvoering wordt georganiseerd. Dergelijke constructies komen overigens wel vaker voor, zoals bij Soweco in Almelo. Een gevolg van deze constructie is dat uw gemeente geen aandeelhouder is zoals bij Twence, maar alleen invloed heeft op de houdstermaatschappij.

De stukken van de houdstermaatschappij laten alleen de financiële resultaten van het OLCT zien, niet van de onderliggende BV. Dat heeft ook te maken met de boekhoudregels van gemeenten waardoor de winst van de BV niet wordt verwerkt in de jaarrekening van de holding. De onderliggende BV is volgens de boekhoudregels voor de gemeenschappelijke regeling wel als een verbonden partij omdat er een bestuurlijk en een financieel belang mee is gemoeid. OLCT zegt dat zelf ook op pagina 4 van de jaarrekening 2017. Dat betekent dat in de jaarstukken van de gemeenschappelijke regeling toelichtingen op de verbonden partij moeten worden gegeven. Daarbij zijn ook eisen gesteld aan financiële informatie. Die informatie ontbreekt in de begrotingsdocumenten van de gemeenschappelijke regeling OLCT. Zie bijvoorbeeld bij de Regio Twente bladzijde 51 en verder voor hoe het wel moet.

Er kan worden vastgesteld dat de afgesproken dividenden van € 375k vanaf 2017 worden gerealiseerd c.q. in de navolgende begrotingen zijn opgenomen. In de jaarrekening OLCT 2017 wordt aangegeven dat dit bedrag daadwerkelijk is ontvangen van de BV en na aftrek van kosten wordt uitbetaald aan de deelnemende gemeenten. Toch zijn er wel vragen vanuit bestuurlijk perspectief te stellen.

5. Als we naar de 6 gemeenschappelijke regelingen kijken, is bij OLCT de maatschappelijke toegevoegde waarde het onduidelijkst. Het lijkt niet verder te gaan dan het in stand houden van het crematorium en jaarlijks dividend te laten uitbetalen.
6. Hoe verhoudt de dividenduitkering zich tot de winst van de BV. Nergens is vast te stellen of de BV geld oppot of juist inteert omdat het afgesproken dividend moet worden uitgekeerd. Uw college kan het bestuur van OLCT vragen in de toekomst in het jaarverslag op hoofdlijnen het financiële resultaat van de BV toe te lichten en de informatie die over gemeenschappelijke regelingen vereist is in de begroting en rekening op te nemen.
7. De doelstelling wordt geformuleerd als ‘het zorgen voor continuïteit en kwaliteit van een crematoriumvoorziening in het verzorgingsgebied’. Uw vraag richting college zou kunnen zijn om een gericht onderzoek te doen naar de toegevoegde publieke waarde van deze voorziening.
8. Op pagina 3 van de begroting van OLCT wordt gesproken van de vestiging van een concurrent in het verzorgingsgebied. Daarmee vervalt de monopoliepositie van OLCT. Dat hoeft niet erg te zijn, maar vereist wel actiever toezicht op de dienstverlening. Concreet zou hier de vraag aan uw college kunnen zijn hoe het bestuur van het OLCT het marktaandeel van de BV monitort en daarop, indien nodig, bijstuurt.

POSTADRES
Postbus 20
7500 AA ENSCHEDE

BEZOEKADRES
Langestraat 24

TELEFOONNUMER
14053

Aan de Gemeenteraad

DATUM	ONS KENMERK	BEHANDELD DOOR
22 mei 2018	1800043410	S.C. ten Heuvel
UW BRIEF VAN	UW KENMERK	DOORKIESNUMMER
		(053) 481 82 14

ONDERWERP
Reactie Quick scan gemeenschappelijke regelingen 2018

Geachte leden van de Raad,

Op 3 mei 2017 heeft u de Quick scan gemeenschappelijke regelingen 2018 ontvangen die is opgesteld door de gezamenlijke rekenkamercommissies van de gemeente Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Hengelo en Oldenzaal. Bij deze ontvangt u de reactie van het college op de kernpunten zoals vermeld in de Quick scan tijdig genoeg om te betrekken in de bespreking van de begrotingen 2019 en de jaarrekeningen 2017 van de gemeenschappelijke regelingen in de rekeningencommissie van 28 mei 2018.

De reactie van het college is cursief opgenomen in het bijgevoegde document. Het college geeft geen reactie op de opmerkingen van financieel-technische aard die voor elke begroting 2019 c.q. jaarrekening 2017 zijn opgenomen. Daar waar een antwoord van de gemeenschappelijke regeling beschikbaar is, zijn deze ook opgenomen in deze reactie.

Hoogachtend,

Burgemeester en Wethouders van Enschede,
de loco-Secretaris, de Burgemeester,

E.A. Smit dr. G.O. van Veldhuizen

Bijlagen:
Quick scan gemeenschappelijke regelingen 2018 inclusief reactie college

1 Inleiding

In de onderstaande quick scan gemeenschappelijke regelingen gaan we in op de bevindingen uit de jaarrekeningen 2017 en de begrotingen 2019 van zes gemeenschappelijke regelingen in Twente. In deze quick scan worden bedragen genoemd in duizenden euro's (aangeduid met k€) of als concrete bedragen in euro. Er wordt niet met 'min-tekens' gewerkt, maar uit de tekst blijkt of een bedrag een positief of negatief effect op het resultaat van de gemeenschappelijke regeling heeft.

In deze inleiding worden een aantal algemene opmerkingen gemaakt. Daarna volgt per gemeenschappelijke regeling een korte analyse van de geleverde prestaties en de financiële resultaten. Waar nodig wordt teruggegrepen op bevindingen uit de quick scan verbonden partijen 2017.

1.1 Coördinatie

Uit de stukken van de diverse gemeenschappelijke regelingen blijkt dat er regionaal een ambtelijke werkgroep vanuit de deelnemende gemeenten actief is die zich gericht bezighoudt met de sturing op gemeenschappelijke regelingen. Het werk van deze regionale werkgroep komt dit jaar door diverse omstandigheden vooral terug bij de vaststelling van de toegestane loon- en prijsontwikkeling. Een aandachtspunt bij dit soort ambtelijke werkgroepen is de continuïteit. Bovendien is het wenselijk dat de betrokken medewerkers over een zekere senioriteit beschikken en er ook voldoende gespreide kennis is om te voorkomen dat de werkgroep sterk afhankelijk wordt van één of enkele personen.

Evenals vorig jaar zijn er verschillen te constateren in de wijze waarop met het benodigde weerstandsvermogen van gemeenschappelijke regelingen wordt omgegaan. In de regio West Brabant en ook in Friesland hebben de betrokken gemeenten een gezamenlijk toetsingskader voor verbonden partijen in het algemeen ontwikkeld dat door alle gemeenteraden is vastgesteld. Ook bestaan er rapportages met best practices over intergemeentelijke samenwerking. In een dergelijk kader kunnen niet alleen procesmatige zaken worden geregeld, maar kan bijvoorbeeld ook worden afgesproken hoe zaken als financiering en normering van weerstandsvermogen plaatsvinden en welke rollen de individuele gemeenteraden daarbij hebben. Het zou kunnen worden overwogen om te bezien of een dergelijk stelsel ook in Twente werkbaar en denkbaar zou zijn.

Reactie college: Er is inderdaad een regiegroep verbonden partijen werkzaam in Twente. In 2017 is onderzocht of samenwerking op het gebied van de GR-en mogelijk is, analoog aan de samenwerking van de Zeeuwse gemeenten op dit gebied. De wethouders van Oldenzaal en Tubbergen waren de aanjagers van dit voorstel. Mede door de verkiezingen is een uitgebreidere samenwerking nog niet van de grond gekomen. Na installatie van de nieuwe colleges wordt dit onderwerp weer opgepakt.

Daarnaast is per verbonden partij een zogenaamde (ambtelijke) kerngroep ingesteld waarin een delegatie zit van de Twentse gemeenten die deelnemen in de bewuste partij. Deze kerngroepen delen de uitkomsten van hun besprekingen met de verbonden partij en adviezen met de overige gemeenten. Hierbij gaat het zowel om de agendapunten van vergaderingen van het Algemeen Bestuur alsook van de aandeelhoudersvergaderingen bij private verbonden partijen.

Het beoordelen van alle documenten vergt veel tijd. In totaal is het een pakket van bijna 600 pagina's waarvan er circa 250 over de inhoud gaan. Dat is niet wezenlijk anders dan vorig jaar. Er zou nog wat te winnen zijn wanneer gemeenschappelijke regelingen wat minder wijdlopig zijn over de organisatie zelf en lange overzichten met gerealiseerde activiteiten als bijlage zouden toevoegen in plaats van in de hoofdtekst. Dat biedt meer ruimte om te concentreren op de werkelijk belangrijke onderwerpen zonder dat informatie die soms ook verplicht of gewenst is verloren gaat.

In deze quick scan brengen we in ongeveer 4 pagina's per gemeenschappelijke regeling en met een aantal overkoepelende opmerkingen de belangrijkste zaken onder uw aandacht.Beoordeling van prestaties op lokaal niveau

De jaarstukken en de begrotingen van gemeenschappelijke regelingen geven een overzicht van het totaal van de geleverde en te leveren prestaties voor alle betrokken gemeenten. Het zou veel te ver voeren om alle onderliggende details van de taakuitvoering voor afzonderlijke gemeenten in de documenten op te nemen. Dat wil niet zeggen dat er geen prestatiegegevens in de documenten te vinden zijn. Zeker wel, maar vaak op een totaalniveau met soms een wat meer concrete toelichting. Ook worden in de begrotingen de algemene financiële bijdragen die van de gemeenten worden verwacht op afzonderlijk niveau benoemd. De bijdragen voor specifieke dienstverlening aan sommige gemeenten ontbreekt daarentegen juist vaak.

Voor de daadwerkelijke beoordeling van de door een gemeenschappelijke regeling voor uw gemeente geleverde prestaties zou het zo moeten zijn dat u via de relevante raadscommissie ten minste één keer per jaar over die prestaties spreekt. Heel algemeen geformuleerd kunnen we wel stellen dat juist op dit punt vaak een verantwoordingsgat rondom gemeenschappelijke regelingen zit. U geeft als raad uw wensen voor specifieke dienstverlening bij een bepaalde gemeenschappelijke regeling op. Bijvoorbeeld het al dan niet zelf in huis houden van een front-office voor de schuldhulpverlening. Uw college zegt toe dat te gaan realiseren en bespreekt dat met – in het voorbeeld – de Stadsbank. De Stadsbank zegt toe dit te doen, de ambtelijke organisatie van uw gemeente ziet daar als het goed is ook op toe. Meestal gaat het tot hier toe wel goed. Als er echt iets aan de hand is, dan hoort u dat als gemeenteraad ook nog wel. Maar u hoort vaak niet dat wat u gevraagd heeft ook echt is geleverd. Op dat punt zit het verantwoordingsgat waar hierboven sprake van is. Dat gat is niet te dichten in het jaarverslag van de gemeenschappelijke regeling, maar moet in de eigen gemeentelijke organisatie worden gedicht. Schematisch ziet dat er uit zoals weergegeven in figuur 1.

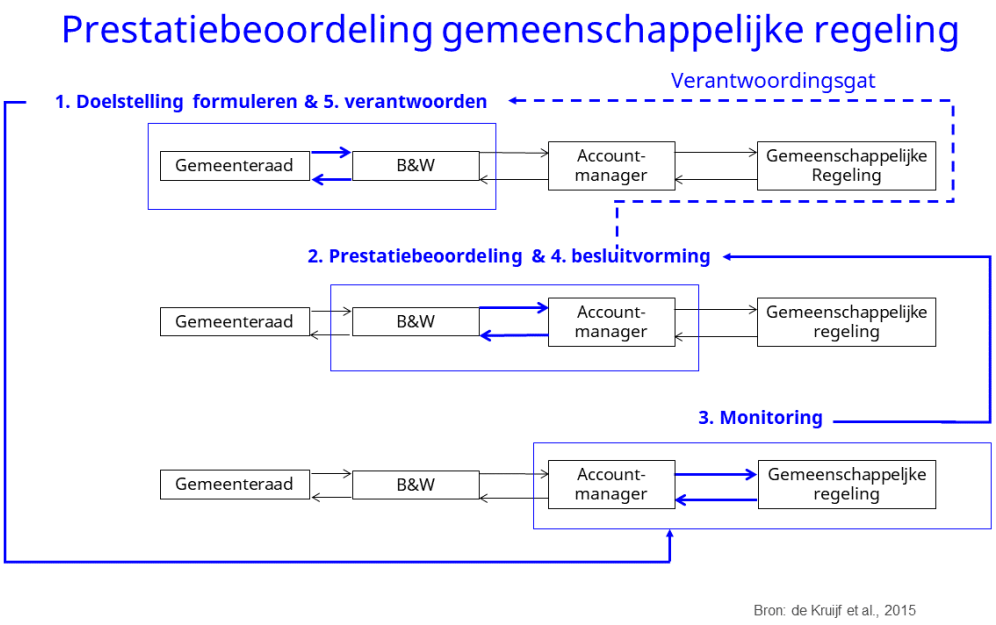

Figuur 1: Verantwoordingsgat gemeenschappelijke regelingen

Mocht u als raad het gevoel hebben dat u onvoldoende terugkoppeling krijgt over de voor uw gemeente door een gemeenschappelijke regeling geleverde prestaties, dan is de aangewezen weg dat u rechtstreeks aan uw college vragen stelt over die verantwoording. U kunt ook aandringen op inbedding van de prestatie-beoordeling van de gemeenschappelijke regelingen in uw gemeentelijke planning en control cyclus. Jaarlijks doen de gezamenlijke Twentse rekenkamers onderzoek naar het functioneren van één gemeenschappelijke regeling of andere verbonden partij. Ook dat is een bron van informatie, maar daarbij geldt dat afhankelijk van de vraagstelling meer of minder gedetailleerd

kan worden ingegaan op bijzondere afspraken tussen een gemeenschappelijke regeling en een bepaalde gemeente.

Reactie college: In de planning en control cyclus is naar de mening van het college voldoende informatie opgenomen over de verantwoording van de verbonden partijen. In de programmabegroting en jaarrekening is jaarlijks de paragraaf verbonden partijen te vinden alsook informatie over de bijdrage van de verbonden partijen over de bijdrage aan het maatschappelijke belang in de betrokken begrotingsprogramma's.

1.2 ICT

Een aantal gemeenschappelijke regelingen is, evenals de individuele gemeenten, sterk afhankelijk van bepaalde ICT leveranciers. Het valt op dat er sprake is van nog relatief kortlopende contracten met die leveranciers. De centrale vraag die hierbij kan worden gesteld is in hoeverre de betrokken gemeenschappelijke regelingen hebben geborgd dat een transitie naar een andere leverancier zonder al te veel problemen mogelijk is, ook als informatie in de 'cloud' staat (Begroting Regio Twente, p. 50).

Reactie college: Een aantal gemeenschappelijke regelingen, waaronder de Regio Twente en de Stadsbank, heeft hiervoor risico's benoemd in het risicomanagement. Dit is dus zeker een aandachtpunt. Vanuit de Regio Twente is nog aanvullend te melden dat bij aanbestedingen de exit strategie, bij wijziging van leverancier, onderdeel is van de eisen en wensen.

1.3 Risico's

Op grond van de boekhoudregels voor gemeenten en gemeenschappelijke regelingen is een vaste structuur van risicobeschrijving in de zogenaamde paragraaf verbonden partijen in de programmabegroting en via wettelijk voorgeschreven kengetallen nodig. Bij de Veiligheidsregio en bij de Regio Twente hebben deze eisen toegevoegde waarde omdat er sprake is van balansen met veel vaste activa of langlopende financiering. Bij het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente, het Regionaal Bedrijventerrein Twente, de Stadsbank Oost Nederland zijn vooral de onderdelen over risico en weerstandsvermogen relevant voor u. Dat geldt in zekere zin ook voor het Openbaar Lichaam Crematorium Twente, maar daar liggen de risico's vooral bij de onderliggende BV.

Onderdeel van het opvangen van de risico's is het zogenaamde weerstandsvermogen. We kunnen vaststellen dat bij de weerstandsvermogens van de verschillende gemeenschappelijke regelingen verschillende normen door de besturen worden gehanteerd. Het college van Enschede gaf in de reactie op de quick scan verbonden partijen 2017 aan dat wat haar betreft de gemeenschappelijke regelingen zelf over voldoende weerstandsvermogen moeten beschikken. Impliciet geeft het college daarmee aan dat het weerstandsvermogen dicht bij of iets boven 1 zou moeten liggen. Voldoet een gemeenschappelijke regeling daar niet aan, dan zou dat voor het Enschedese college aanleiding zijn tot verscherpt toezicht. Voor zover ons bekend zijn er vorig jaar door andere colleges geen opmerkingen over weerstandsvermogen gemaakt.

Reactie college: Inderdaad streeft het college naar voldoende weerstandsvermogen bij de GR-en zelf. Een weerstandsratio van 1,0 is dan wenselijk. Niet alle Twentse gemeenten onderschrijven echter deze beleidslijn. Een aantal andere Twentse gemeenten is van oordeel dat verbonden partijen bij voorkeur zelf weerstandsvermogen aanhouden in plaats van het vormen van reserves per GR. De onderliggende motivatie is dat hierdoor een lager weerstandsvermogen aangehouden dient te worden aangezien alle risico's bij de diverse GR-en zich niet tegelijk zullen voordoen. De Gemeente Enschede heeft niet altijd een overwegende stem in de AB-vergaderingen waardoor bij het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (beperkte algemene reserve) en de Veiligheidsregio Twente (weerstandsratio van minimaal 0,7) gekozen is voor een andere wijze van opbouw van weerstandsvermogen. Het college past inderdaad verscherpt toezicht toe bij het niet voldoen aan de gestelde eisen voor het weerstandsvermogen.

1.4 Kernpunten

Een nota waarin 6 gemeenschappelijke regelingen moeten worden besproken wordt onvermijdelijk lang. In deze paragraaf benoemen we per gemeenschappelijke regeling de belangrijkste vragen die in het vervolg van de nota (*cursief weergegeven*) aan de orde komen. U heeft dan snel overzicht.

1.4.1 Veiligheidsregio

1. U zou uw college kunnen vragen om bij de verdere uitwerking van de knelpuntennota waar het gaat om personeel, beschikbaarheid en aanwezigheid de in paragraaf 2 genoemde onderwerpen verder uit te diepen alvorens vergaande beslissingen op investeringen voor huisvesting worden genomen

2. Hoe is de relatie tussen de problematiek van de investeringen zoals gemeld in de knelpuntennota en de verwerking daarvan in de meerjarenbegroting en balans van de veiligheidsregio.

1.4.2 Regio Twente

1. Omdat reserves en beleid daaromtrent aan het begrotingsrecht van de gemeenteraad raakt is de vraag of en hoe uw college over het voorstel van de Regio Twente over reserves en voorzieningen met u van gedachten heeft gewisseld.

2. Wellicht is het te overwegen om uw college mee te geven om samen met de Regio Twente nog eens goed te kijken naar de progamma-indeling van de begroting van de Regio.

3. Naar aanleiding van de bevindingen op het terrein van de volksgezondheid zou u uw college kunnen vragen om bij de Regio Twente aan te dringen op diepgaander en oordeelsvormende bevindingen over de volksgezondheid.

4. U zou uw colleges kunnen vragen om te borgen dat de Regio Twente u de gelegenheid geeft om uw zienswijze op de toekomstvisies te geven.

1.4.3 Stadsbank Oost Nederland

1. U zou er bij uw college op kunnen aandringen dat de regionale ambtelijke werkgroep die zich bezighoudt met verbonden partijen gaat sturen op een betere duiding van gesignaleerde ontwikkelingen.

2. Wij kunnen niet anders dan het spanningsveld tussen het toenemend aantal mensen met schulden en het teruglopende aantal cliënten van de SON signaleren, het is aan u om daar in overleg met uw college het politieke debat over te voeren.

3. U kunt uw college vragen SON het standpunt van de belastingdienst over de vennootschapsbelasting op houdbaarheid te laten toetsen.

4. U zou uw college kunnen vragen om tolerantiegrenzen te bepalen voor een maximale afwijking van een nieuwe tariefstructuur ten opzichte van het bestaande model.

1.4.4 Gemeentelijk Belastingkantoor Twente

1. U zou uw college kunnen vragen u in de gelegenheid te stellen uw zienswijze te geven op de door GBT geformuleerde verschuiving van taken en hiervoor een strategische analyse te laten maken.

2. De ontwikkeling van de doorlooptijden van klachten zijn wellicht aanleiding om vragen aan uw college te stellen waarom doorlooptijden voor klachten bij GBT zo lang zijn.

3. U zou uw college kunnen vragen met GBT af te spreken om een doelstelling te formuleren voor het percentage vorderingen dat ouder is dan 2 kalenderjaren.

4. U kunt uw college vragen om te bevorderen dat GBT een eenduidiger en gekwantificeerde analyse van de onderkende risico's in relatie tot het weerstandsvermogen maakt zodat u kunt afwegen of u als afzonderlijke gemeenten dat risico wilt dragen of middelen beschikbaar stelt zodat GBT zelf de risico's voor een substantieel deel kan dragen.

1.4.5 Regionaal Bedrijventerrein Twente

1. U zou bij uw college kunnen aandringen om RBT te verzoeken te rapporteren over de werkgelegenheid die in het park ontstaat voor mensen die voor het eerst of opnieuw toegang tot de arbeidsmarkt zoeken (jongeren, werklozen, bijstandsgerechtigden, migranten).

2. U zou uw college kunnen verzoeken meer aandacht te besteden aan het borgen van de beheerorganisatie en ten minste het bestuur van het RBT tussentijds te laten terugkoppelen over de voortgang.

3. U kunt uw college meegeven het bestuur van RBT te laten toelichten op welke wijze de toetsing van de erfpachtcanon op het staatssteun dossier plaats vindt.

4. U zou via uw college het bestuur van het RBT de vraag kunnen voorleggen welke bepalingen er in de erfpachtcontracten zijn opgenomen over de teruglevering van het economisch eigendom van de grond.

1.4.6 Openbaar Lichaam Crematoria Twente

1. Als we naar de 6 gemeenschappelijke regelingen kijken, is bij OLCT de maatschappelijke toegevoegde waarde het onduidelijkst. Het lijkt niet verder te gaan dan het in stand houden van het crematorium en jaarlijks dividend te laten uitbetalen.
2. Hoe verhoudt de dividenduitkering zich tot de winst van de BV. Nergens is vast te stellen of de BV geld oppot of juist inteert omdat het afgesproken dividend moet worden uitgekeerd. Uw college kan het bestuur van OLCT vragen in de toekomst in het jaarverslag op hoofdlijnen het financiële resultaat van de BV toe te lichten en de informatie die over verbonden partijen vereist is in de begroting en rekening op te nemen.
3. De doelstelling wordt geformuleerd als ‘het zorgen voor continuïteit en kwaliteit van een crematoriumvoorziening in het verzorgingsgebied’. Uw vraag richting college zou kunnen zijn om een gericht onderzoek te doen naar de toegevoegde publieke waarde van deze voorziening.
4. Op pagina 3 van de begroting van OLCT wordt gesproken van de vestiging van een concurrent in het verzorgingsgebied. Daarmee vervalt de monopoliepositie van OLCT. Dat hoeft niet erg te zijn, maar vereist wel actiever toezicht op de dienstverlening. Concreet zou hier de vraag aan uw college kunnen zijn hoe het bestuur van het OLCT het marktaandeel van de BV monitort en daarop, indien nodig, bijstuurt.

2 Veiligheidsregio

Zonder alle andere onderdelen tekort te doen is de veiligheidsregio tegenwoordig primair de brandweer met daarnaast een veelheid aan ondersteunende diensten. Van de stukken die nu worden aangeboden is de knelpuntennotitie het belangrijkste. Daar wordt aangegeven tegen welke begrotingsrisico’s de veiligheidsregio in de komende jaren gaat aanlopen. In dit document zitten ook de belangrijkste opmerkingen die we u willen meegeven.

Ten eerste wordt vooral gekeken wat er vanuit het huidige dienstverleningsconcept in de veiligheidsregio gaat veranderen en wat dat voor de lange termijn (35 jaar volgens de Veiligheidsregio) betekent. Dat zijn kwesties als huisvesting, alarmcentrale en personeel. Wat ontbreekt, maar wel relevant is bij de besluitvorming is welke verwachtingen er zijn over het dienstverleningsconcept op de middellange termijn (ca 10 jaar en verder). Daar horen vragen bij als: hoe realistisch is het om het huidige aantal brandweerposten ook op middellange termijn in stand te (kunnen) houden ondanks de door de veiligheidsregio geformuleerde wenselijkheid van het in stand houden van het huidige aantal posten. Hoe denkt de veiligheidsregio om te gaan met het vraagstuk van teruglopende aantallen vrijwilligers, met name op het platteland waardoor wellicht de paraatheid wordt aangetast. Dit soort vragen komt niet terug in de knelpuntennota maar is vooral waar het gaat om het investeringsdossier op huisvesting en groot materieel wel degelijk relevant.

U zou uw college kunnen vragen om bij de verdere uitwerking van de knelpuntennota waar het gaat om personeel, beschikbaarheid en aanwezigheid de bovengenoemde onderwerpen verder uit te diepen alvorens vergaande beslissingen op investeringen voor huisvesting worden genomen.

Reactie college: Naar de huisvesting is al uitvoerig onderzoek gedaan door de Veiligheidsregio. Hieruit is gebleken dat vanuit operationeel oogpunt, instandhouding van het huidige aantal kazernes (29 kazernes) noodzakelijk is. Indien kazernes wegvallen, ontstaan er problemen met de dekking en met name ook met de rest-dekking bij grote incidenten. In de voorliggende begroting voor 2019 wordt

overigens slechts instemming gevraagd met de investeringen voor 2019 en nog niet voor de overige jaren. Die zullen te zijner tijd goed onderbouwd dienen te worden voordat hiermee in de toekomstige begrotingen wordt ingestemd.

Ten tweede – en dat is meer technisch – lijkt het er op dat soms uitgaven voor investeringen en jaarlijkse lasten door elkaar lopen in de toelichtingen. Drie van de 5 knelpunten hebben betrekking op investeringen en worden uitgedrukt in kapitaallasten. De andere twee (OMS en Meldkamer) raken lopende inkomsten en uitgaven. Het zou beter zijn geweest die onderwerpen wat strikter te scheiden.

Als we dan naar de knelpunten in de investeringssfeer kijken, dan zit het verschil tussen wat volgens de Veiligheidsregio nodig is (€ 3,6 mln waarvan € 2,1 mln huisvesting, p. 4 en p. 16 notitie) en wat wordt gevraagd (€ 2,1 mln, p. 5) vooral in de huisvesting. Op basis van de jaarrekening 2017 is een schatting te maken van de huidige kapitaallasten op huisvesting. Die liggen op ongeveer € 1,6 mln. De minimale meerkosten die de Veiligheidsregio voor huisvesting berekent zijn dus ongeveer 75% van de huidige kapitaallasten. Belangrijk is in dit verband ook de suggestie dat mogelijk op ruimte kan worden bespaard (p. 17). Dat veronderstelt wel dat de vrijgekomen ruimte anders kan worden gebruikt of kan worden afgestoten.

De analyse wordt vervolgens problematisch als we naar de begroting 2019 kijken. Er worden meerkosten voor kapitaallasten geraamd die vanaf 2021 volledig doorwerken, maar in de meerjaren balans zoals die in de begroting 2019 is opgenomen (p. 41 en tabel A op p. 43) valt op dat alleen in 2019 het volume van vaste activa toeneemt en daarna niet meer. *Kortom, de vraag is hoe is de relatie tussen de problematiek van de investeringen zoals gemeld in de knelpuntennota en de verwerking daarvan in de meerjarenbegroting en balans van de veiligheidsregio?*

Reactie college: Zie ook de hierboven gemelde reactie. Inderdaad zijn slechts de investeringen voor 2019 verwerkt. In deze begroting is dan ook slechts de verhoging van de bijdrage voor 2019 opgenomen en niet die voor de komende jaren. Overigens muteren ook de overige balansposten muteren niet in de geprognotiseerde balans in de jaren 2020 e.v.. De Veiligheidsregio wordt gevraagd in toekomstige begrotingen een balans op te nemen die meer inzicht biedt in de ontwikkeling van de balans gedurende de periode van de meerjarenraming.

2.1 Prestaties

In de stukken wordt verwezen naar een missiedocument waarin samenwerking voor, tijdens en na een incident, crisis of ramp centraal staat. Daarbij geeft de veiligheidsregio aan ook de samenwerking met ketenpartners als waterschappen en defensie te zoeken. Evenals bij de Stadsbank wordt begonnen met iets over de organisatie in plaats van met de inhoud. Dat is bij de veiligheidsregio echter minder storend omdat het een korte inleiding van 2 pagina's beslaat.

2.1.1 Formuleren doelstellingen

Doelstellingen formuleren voor een organisatie die deels coördinatietaken uitvoert is niet eenvoudig. Er wordt gerapporteerd over bijvoorbeeld het programma multidisciplinaire onderwerpen. Daar zijn geen trends of analyses op los te laten of normen voor te stellen, maar vereist direct politieke oordeelsvorming. Bij de brandweer en de meldkamer zijn wel concrete dienstverleningsnormen te stellen. In het jaarverslag wordt hierover vrij abstract gerapporteerd. De bijlagen in het jaarverslag 2017 zijn een voorbeeld van een compacte presentatie van prestaties. Wij gaan er van uit dat toezichtsvraagstukken en de set indicatoren voor dienstverlening op lokaal niveau worden gedeeld in het debat in commissies en raad met de burgemeester wanneer het over openbare orde en veiligheid gaat. Zie hiervoor ook de algemene opmerkingen over prestatiebeoordeling op lokaal niveau.

2.1.2 Dienstverlening en effecten

Inhoudelijk zijn er over dienstverlening twee opmerkingen te maken. De eerste is door de veiligheidsregio zelf benoemd en betreft de voorgenomen samenvoeging van meldkamers. Daar zitten overdrachtsrisico's in. De tweede heeft te maken met de risico's in het personele domein, in het bijzonder bij de vrijwilligers. Dat punt hebben we hierboven al benoemd. Bij de beoordeling van effecten loopt een organisatie als de veiligheidsregio tegen meetbaarheidsproblemen aan. Het is ingewikkeld om de effecten van preventie en voorlichting in kaart te brengen. Wellicht kan naar

analogie van gezondheidsbeleving bij de GGD worden gedacht aan een maat voor brandveiligheids-beleving. Daarmee is niet gezegd dat een dergelijke maatstaf ontwikkeld zou moeten worden. Belangrijker is om te beseffen dat effectmeting bij preventiedossiers buitengewoon ingewikkeld ligt.

2.2 Financieel resultaat

Het totale financiële resultaat over 2017 is k€ 512. Het voorstel is om deze middelen toe te voegen aan de algemene reserve om het weerstandsvermogen van de veiligheidsregio te versterken. De toelichting op de verschillen in de jaarrekening (p. 64 en 65) is voldoende en geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

2.3 Begroting 2019

De belangrijkste algemene opmerkingen die betrekking hebben op de begroting van de veiligheidsregio zijn in de inleiding aan de orde gekomen. De kostenontwikkeling is in lijn met de loon- en prijsontwikkeling die door de ambtelijke werkgroep gemeenschappelijke regelingen is voorbereid. Hieronder daarom alleen nog puntsgewijs een aantal opvallende financiële zaken:

1. De baten van de Brandweer (p. 16 en 39) zijn bijna 2 mln lager dan bij de jaarrekening 2017. In de jaarrekening 2016 lagen de baten bij de brandweer evenals in 2017 op ongeveer € 8 mln. Er is geen heldere verklaring voor dit verschil.
2. De presentatie van kostensoorten in paragraaf 3.6 (p. 30) is erg verhelderend en zou voor andere gemeenschappelijke regelingen, maar ook voor de jaarrekening van de veiligheidsregio, als inspiratiebron kunnen dienen.
3. De veiligheidsregio voert ook niet-wettelijke taken uit. Het is te overwegen om baten en lasten daarvan veel nadrukkelijker dan nu het geval is afzonderlijk zichtbaar te maken. Dat biedt de gelegenheid om desnoods over de maatschappelijke toegevoegde waarde van die taken te debatteren.
4. Treasury (p.33). De aanleiding om hier wat over op te merken zit in de toelichting dat er de komende jaren nog lange termijn financiering zal moeten worden aangetrokken. Opvallend is de piek in het aflopen van leningen in 2043 met een bedrag dat naar schatting tamelijk dicht tegen de wettelijke normen aan ligt en ongeveer twee keer zo hoog is als de andere langlopende leningen. Een iets gelijkmatiger verdeling van de omvang van de leningen kan de risico's bij renteherziening verder verlagen.

3 Regio Twente

De Regio Twente is een gemeenschappelijke regeling met een veelheid van taken. Sommige taken vallen in de categorie lobbywerk en coördinatie, andere hebben betrekking op samenwerking op bedrijfsvoering (salarissen) of op strategische projecten (Agenda van Twente/Coalition of the Willing) en het overgrote deel heeft betrekking op de GGD taken. Beoordeling van de taakuitvoering is daardoor niet altijd gemakkelijk.

Kort samengevat is het financieel resultaat 2017 ongeveer k€ 192 positief en het voorstel is om dat bedrag terug te geven aan de deelnemende gemeenten. In de begroting 2019 wordt voor het 'basispakket' k€ 572 extra gevraagd. We komen daar in de paragraaf begroting op terug. Belangrijk is hier ook dat er met de begroting min of meer impliciet instemming wordt gevraagd voor de recent in het bestuur van de Regio Twente vastgestelde nota reserves en voorzieningen. *Omdat reserves en beleid daaromtrent aan het begrotingsrecht van de gemeenteraad raakt, roept dit de vraag op of en hoe uw college over dit voorstel met u van gedachten heeft gewisseld.*

Reactie college: De nota 'Van risicomanagement tot reserves en voorzieningen' is vastgesteld in de vergadering van het Algemeen Bestuur van de Regio van 7 maart 2018. Daaraan voorafgaand zijn de standpunten ten aanzien van o.a. dit agendapunt bepaald door het college. De bestuurlijke verantwoordelijkheid voor de standpuntbepaling ligt bij het college sinds 1 januari 2016 aangezien vanaf die datum sprake is van een collegeregeling. Er is dan ook niet van gedachten gewisseld met de raad over dit onderwerp. Overigens past het in de nota vastgelegde beleid in het algehele uitgangspunt van de gemeente dat de weerstandsratio minimaal 1,0 behoort te bedragen.

3.1 Prestaties

Zoals gezegd zijn prestaties van een organisatie zo divers als de Regio Twente moeilijk te meten. Bij lobby en coördinatie-activiteiten kunt u niet anders dan een politiek oordeel geven over uitkomsten van acties in het verleden. Daarbij zou het uitgangspunt kunnen zijn dat de Regio hier een bepaalde formatieve capaciteit heeft die in principe niet verandert. Dat laatste is op basis van de voorliggende stukken niet goed te beoordelen en zit vooral verwerkt in het programma leefomgeving. Bij de bedrijfsvoering is er onderscheid te maken tussen de eigen bedrijfsvoering en de zogenaamde shared services waar concrete diensten worden geleverd. Dan resteren Coalition of the Willing, een reeks concrete projecten, het beheren van toeristische faciliteiten (recreatieparken en fiets-/wandelroutes) en het in twee onderdelen geplitste domein gezondheidszorg (GGD en Jeugd/OZJT). Vooral bij de laatste twee onderdelen mag informatie over prestaties worden verwacht.

3.1.1 Formuleren doelstellingen

Het bovenstaande geeft al aan dat het moeilijk is om voor Regio Twente als geheel een doelstelling te formuleren. Hooguit zou uit het voorwoord op de begroting 2019 als missie ‘duurzame kennisregio’ kunnen worden afgeleid. Het voert hier te ver om per programma subdoelstellingen te benoemen.

3.1.2 Dienstverlening

Gegeven de aard van veel taken is het beschrijvende karakter van dienstverlening logisch. Waar dat enigszins mogelijk is geeft het bestuur van de Regio Twente daar ook via een stoplichtenmodel een oordeel bij. Desondanks is er meer verantwoording over dienstverlening en prestaties mogelijk. We noemen een paar zaken. Bij de GGD worden grote aantallen klantcontacten genoemd (begroting 2019, p. 11). Het lijkt onwaarschijnlijk dat de GGD uit al die klantcontacten geen gegevens kan afleiden over de ontwikkeling van de gezondheidstoestand van die mensen. De persoonlijke beleving van mensen wordt wel in het jaarverslag benoemd, maar alleen op basis van generiek onderzoek zonder koppeling naar degenen die zich bij de GGD melden. Juist als integrale aanpak in het sociaal domein aan de orde is, kunnen signalen van de GGD over bepaalde klachtpatronen de wijkteams alert houden bij hun contact met hun cliënten.

Het tweede werkveld is de bedrijfsvoering voor de shared services. Hier geldt dat er nauwelijks prestatiegegevens worden genoemd, ook niet in termen van foutenmarges of beschikbaarheid van ICT. Verder geldt dat hier sprake is van een complexe verantwoording omdat een deel van de inhoud onder coalition of the willing wordt geschaard en de kosten weer onder het programma ‘Bedrijfsvoering’. De opmerking over bedrijfsvoering kan in zekere zin worden herhaald voor GGD en OZJT: twee zaken die dicht bij elkaar liggen maar in de presentatie in de jaarrekening en de begroting erg ver uit elkaar worden gepresenteerd.

Wellicht is het te overwegen om uw college mee te geven om samen met de Regio Twente nog eens goed te kijken naar de progamma-indeling.

Reactie college: In het portefeuilleberaad middelen van de Regio Twente zal dit onder de aandacht worden gebracht door de vertegenwoordiger van Enschede.

3.1.3 Effecten

De gezondheidsbeleving van mensen in kaart brengen is positief te waarderen: het is een eerste indicator over maatschappelijke effecten van het gehele systeem van maatschappelijke en gezondheidszorg. Er zit wellicht wel een risico in dat mensen hun eigen positie gunstiger inschatten dan daadwerkelijk het geval is. Tegelijkertijd valt op dat uit de gegevens blijkt dat Almelo en Enschede de laagste scores laten zien en dat daar niets over wordt opgemerkt.

Een ander voorbeeld van wellicht gemiste kansen is de opmerking onder OZJT (p. 47) over de regietafel vluchtelingen. Dat de activiteiten hier op een laag pitje staan is begrijpelijk. Maar wat hebben de afgelopen jaren ons geleerd in dit dossier en hoe borgt de Regio Twente dat die kennis niet verloren gaat voor toekomstige situaties?

Naar aanleiding van de bevindingen op het terrein van de volksgezondheid zou u uw college kunnen vragen om bij de Regio Twente aan te dringen op diepgaander en oordeelsvormende bevindingen over de volksgezondheid.

Reactie college: In de bestuurscommissies Publieke Gezondheid en OZJT van de Regio Twente zal dit onder de aandacht worden gebracht door de vertegenwoordiger van Enschede.

3.2 Financieel resultaat

De toelichting op de financiële verschillen per programma zoals in de jaarstukken 2017 is gepresenteerd verdient lof. Duidelijk is welke belangrijke posten per programma tot het uiteindelijke financiële resultaat hebben geleid. Hieronder is het financieel resultaat vereenvoudigd weergegeven.

Tabel 1: Baten en lasten Regio Twente exclusief mutaties reserves en gemeentelijke bijdragen (€ * 1.000)

	Rekening 2016		Begroting 2017 (na wijziging)		Rekening 2017		Begroting 2019	
	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten
Gezondheidszorg	6.113	24.177	5.757	24.200	6.558	24.820	6.079	18.690
Leefomgeving	2.195	6.168	1.592	5.272	2.034	6.559	1.674	4.521
OZJT (jeugd en zorg)	30	4.585	0	4.683	782	5.302	170	954
Veilig thuis	-	-	-	-	-	-	0	3.416
Coalition of the willing	2.059	3.841	2.853	2.921	4.296	4.182	5.432	4.900
Bedrijfsvoering	671	3.091	54	1.638	800	2.461	-	-
Bestuur en ondersteuning	-	-	-	-	-	-	60	600
Overhead	-	-	-	-	-	-	3.341	14.455
Financiering	154	120	0	0	0	0	0	0
Subtotaal	11.222	41.983	10.256	38.714	14.470	43.324	16.756	47.536
Agenda van Twente	8.014	8.137	8.021	7.958	9.096	5.707	0	0
Totaal	19.236	50.120	18.277	46.672	23.566	49.031	16.756	47.536

Toch zijn nog wel een paar opmerkingen bij het jaarverslag te maken:

1. Bij bedrijfsvoering en bij gezondheidszorg (p. 8) wordt een deel van de kostenstijging verklaard vanuit meerkosten voor ICT. In het inleidende hoofdstuk is al het een en ander gezegd over de borging van de ICT systemen. Dat is hier onverkort van toepassing.
2. Belangrijk is om vast te stellen dat er een positief financieel resultaat is behaald op de drie recreatieparken (p. 9). Hier mag verwacht worden dat zij structureel kostendekkend werken.
3. Het is te eenvoudig om de totale kosten van het onderdeel GGD in één tabel (p. 20) te presenteren. Hier zijn een aantal taken opgenomen die door de inwoner direct worden betaald. Het zou dan ook logisch zijn dat zichtbaar wordt of die taken kostendekkend worden uitgevoerd. Dat is op dit moment niet uit de stukken af te leiden. Als bijlage 4 bedoeld is om dat inzicht te geven, dan is dat niet heel succesvol: bestuurlijk is een zekere aggregatie van boekhoudgegevens wenselijk. Soortgelijke opmerkingen zijn te maken bij de recreatieve voorzieningen (p. 28) en in het domein bedrijfsvoering waar het gaat om de baten en lasten van de shared service centres.

4. De verantwoording over het innovatiefonds is wat aan de magere kant. Het zou waarde toevoegen als het oorspronkelijk beschikbare budget, het feitelijk uitgezette bedrag en de huidige boekwaarde naast elkaar zouden staan. Nu staat er wat op p. 21 en een deel op p. 58 in de paragrafen zonder dat precies helder is hoe de genoemde bedragen zich tot elkaar verhouden.

Antwoord Regio Twente: Op pagina 21 staat de beleidsmatige toelichting vermeld op het programmaonderdeel Innovatiesprong Twente, zijnde een programmalijn van de Agenda van Twente. Op pagina 58 staat de volgens BBV voorgeschreven informatie van de verbonden partij Oost NV vermeld, die als fondsbeheerder van het Innovatiefonds BV is aangesteld. De vermelde resultaten van Oost NV hebben zeer weinig te maken met de resultaten van het Innovatiefonds BV aangezien dit maar een zeer geringe deel van de totale activiteiten van Oost NV is.

5. Het saldo van vlottende activa – vooral kasgeld onder schatkistbankieren - is in 2017 fors toegenomen (€ 2 mln), terwijl vlottende passiva min of meer gelijk zijn gebleven. Kan de Regio Twente hier een specifieke verklaring voor geven?

Antwoord Regio Twente: Dit hangt samen met het positieve financieringsresultaat van de Agenda van Twente. Het resultaat van de agenda wordt, conform het in 2010 genomen besluit van de voormalige Regioraad, verantwoord onder het eigen vermogen van de Regio Twente. De Regio heeft de activiteiten voorgefinancierd aangezien de dividendopbrengst van Twence, waarmee de agenda wordt bekostigd, pas later volgde. Daardoor was sprake van een negatief eigen vermogen. Over 2017 was het resultaat van de Agenda van Twente positief (meer dividendopbrengst ten opzichte van gemaakte kosten aangezien de uitgaven al eerder zijn gedaan) waardoor het eigen vermogen verbeterd en de vlottende activa stijgt. De vlottende passiva wordt hierdoor niet beinvloed is en is inderdaad ongeveer gelijk aan vorige jaren.

3.3 Begroting 2019

In de begroting wordt op een aantal plaatsen verwezen naar toekomstvisies. Zo staat in het voorwoord een opmerking over toekomstgerichte evaluatie en op pagina 11 een verwijzing naar een toekomstvisie van de GGD. Dergelijke meer strategische keuzes raken u als gemeenteraad uiteindelijk ook.

U zou uw colleges kunnen vragen om te borgen dat de Regio Twente u de gelegenheid geeft om uw zienswijze op de toekomstvisies te geven.

Reactie college: Indien sprake is van ingrijpende wijzigingen vanuit de toekomstgerichte evaluaties dan zal het college de raad in de gelegenheid stellen om zienswijzen hierop te geven.

Voor de meerjarenbegroting wordt op pagina 56 gesproken over het stabiel houden van het aantal inwoners en jeugdigen in de regio. Dit roept vragen op omdat we weten dat de demografische verhoudingen aan het schuiven zijn. Die schuivende verhoudingen zullen vooral bij GGD en OZJT gevolgen hebben. Hierboven is al een opmerking gemaakt over de strategische visies die worden gemaakt. Het is aan te bevelen om in die strategische visies scenario-analyses te maken van de doorwerking van de veranderende bevolkingssamenstelling op de dienstverlening door Regio Twente en in het bijzonder GGD en OZJT.

Bij OZJT en Veilig thuis gaat het inhoudelijk om de borging van jeugdzorg en de contractrelaties met de aanbiedende partijen. Met name in de contractensfeer mag worden verwacht dat hier piekbelastingen voorkomen in een bepaald jaar en dat in andere jaren de lasten wat lager liggen. In de toelichtingen is hierover geen informatie terug te vinden. Ook zou hier ruimte zijn om iets te zeggen over contractkwaliteit, uitval van dienstverleners en het onderscheid in contractering tussen grote en kleine dienstverleners omdat daar vermoedelijk verschillen in werklast voor OZJT bij bestaan.

Inhoudelijk wordt gesproken van een beleidsarme begroting. De wijzigingen ten opzichte van de vorige begroting staan opgesomd op pagina 58 en hebben vooral betrekking op loon- en prijsbijstelling. Hier is geen bijzondere aanleiding voor vragen.

Bij de toelichtingen op de programma's en de financiële gevolgen daarvan zijn de volgende aandachtspunten op te merken:

1. Op pagina 11 wordt gesproken van het overdragen van verantwoordelijkheid voor vaccinaties van het Rijk naar gemeenten. Het lijkt in de tekst wel bij een constatering te blijven. In de financiële toelichting bij de begroting zijn geen verwijzingen hiernaar te vinden.
2. De toerekening van overhead roept vragen op. Zo is bij het programma gezondheid (p. 13) een bedrag van circa € 8 mln overhead meegenomen. In het totaaloverzicht van baten en lasten (p. 55) komt dat bedrag bij het programma Gezondheid niet voor. Tegelijkertijd staat in het programma bestuur (p. 23) wel hetzelfde bedrag voor overhead (€14,4 mln) als in het totaaloverzicht. Onze suggestie zou zijn om de overhead overal zichtbaar te laten zijn in de programma's omdat daarmee de totale kosten het scherpst duidelijk worden.

Antwoord Regio Twente: De overhead is, conform de BBV-regelgeving, toegerekend aan de inhoudelijke taakvelden. Wij nemen uw suggestie in overweging om daarnaast de toegerekende overhead aan taakvelden ook weer te geven in het programmaoverzicht. De Regio heeft ondertussen een aanvullende tabel beschikbaar gesteld waarin is opgenomen hoe de overhead is toebedeeld aan het betreffende inhoudelijke taakveld waarbij de bedragen bij de inhoudelijke taakvelden inclusief overhead zijn.

3. Binnen het geheel van de kosten van overhead zitten ook de diensten van de shared service centers. Die taken zijn niet op alle gemeenten van toepassing. Vanuit oogpunt van transparantie is te overwegen dit onderwerp afzonderlijk binnen het programma 'bestuur' te bespreken. Die kosten zouden ook buiten het 'basispakket' (oplegnotitie begroting) behoren te vallen omdat basispakket suggereert dat het gaat om diensten die alle gemeenten raken. Dit geldt naar analogie voor wat de Regio Twente 'tarieftaken' noemt (p. 56)
4. Bij de programma's worden op verschillende plaatsen baten anders dan de gemeentelijke bijdrage opgenomen. Uit de toelichting valt niet af te leiden waar die baten nu precies vandaan komen. Wellicht kan daar in een volgende begroting meer aandacht aan worden besteed.

4 Stadsbank Oost Nederland

De kerntaak van de Stadsbank Oost Nederland (SON) is het verzorgen van schuldhulpverlening voor de burgers van 22 gemeenten in Twente en de Achterhoek. Alle Twentse gemeenten zijn aangesloten bij de gemeenschappelijke regeling. Dat betekent dat elke gemeente ook bestuurlijke zeggenschap heeft.

4.1 Prestaties

In dit onderdeel komen onderwerpen aan de orde die raken aan de geleverde prestaties van SON. We beginnen met doelstellingen en kijken dan naar de dienstverlening en geleverde prestaties. Daarna volgt een paragraaf over maatschappelijke effecten.

4.1.1 Formuleren doelstellingen

SON richt zich in de dienstverlening op schuldhulpverlening op een manier die er voor zorgt dat mensen weer op eigen benen kunnen staan. Daarbij kiest SON naar eigen zeggen voor maatwerk en innovatieve oplossingen en zet in op versterking van samenwerking met ketenpartners (p. 10 jaarverslag). Er zijn geen aanwijzingen dat SON hier nieuwe doelstellingen formuleert of verschuivingen aanbrengt. Een markant punt is dat een organisatie die zich op mensen met problemen richt haar jaarstukken en ook de begroting inricht door te beginnen met de eigen organisatie. Dat lijkt de omgekeerde wereld als de organisatie slechts een middel is om een maatschappelijk doel te bereiken.

4.1.2 Dienstverlening

In de Quick Scan Verbonden Partijen 2017 over SON en in het vlak daarvoor gepubliceerde gezamenlijke rapport van de rekenkamers over de dienstverlening van SON kwam het gebrek aan concrete prestatie-indicatoren aan de orde. Het bestuur van SON heeft in samenwerking met de betrokken gemeentelijke organisaties een aanzet gegeven voor een aantal bestuurlijk relevante

prestatie-indicatoren. De resultaten daarvan zijn in de jaarrekening 2017 op pagina 21 en ook in de begroting 2019 terug te vinden. In de statistische bijlagen bij de jaarrekening kunt u de nodige informatie over uw eigen gemeente afleiden. Hier presenteren we alleen de ontwikkeling van het aantal indicatiestellingen over de jaren met als ijkpunt het jaar 2013.

Tabel 2: Ontwikkeling aantal indicatiestellingen per gemeente (2013=100; bewerking van tabel A, statistische gegevens jaarverslag 2017 SON)

	2013	2014	2015	2016	2017
Almelo	100	90	93	96	70
Borne	100	88	79	76	58
Dinkelland	100	72	58	86	64
Enschede	100	101	88	79	69
Hengelo	100	109	68	59	52
Oldenzaal	100	90	86	75	60
Alle gemeenten	100	98	84	84	69

Tabel 3: Aantal indicatiestellingen 2017 per gemeente (Bewerking van tabel A, statistische gegevens jaarverslag 2017 SON)

	2017	Aantal huishoudens	% indicatie-stellingen 2017
Almelo	299	31.997	0,93%
Borne	38	9.548	0,40%
Dinkelland	23	10.097	0,23%
Enschede	779	77.572	1,00%
Hengelo	113	37.072	0,30%
Oldenzaal	70	13.904	0,50%
Alle gemeenten	2149	390.122	0,55%

Uit tabel 2 blijkt dat het aantal indicatiestellingen daalt. Dat kan te maken hebben met de economische ontwikkeling, maar die koppeling wordt niet direct gelegd. Uit tabel 3 blijkt dat het aantal indicatiestellingen in 2017 ten opzichte van het aantal huishoudens in Almelo en Enschede hoog ligt. Dat beeld past wel bij de sociaal-economische structuur van beide gemeenten. Ook andere statistische gegevens laten dat zien, zoals bijvoorbeeld sterke stijging van het aantal aanvragen beschermingsbewind. De ontwikkelingen in Almelo en Enschede verklaren iets meer dan de helft van de toename van de aanvragen beschermingsbewind terwijl ze samen ongeveer 28% van het aantal huishoudens tellen.

4.1.3 Effecten

Zonder nu waarde-oordelen over de scores op de prestatie-indicatoren op pagina 21 van het jaarverslag uit te spreken zijn, vanuit het perspectief van maatschappelijke effecten, de indicatoren over minnelijke schikkingen en over op eigen benen kunnen staan (de indicatoren 3 en 4) de belangrijkste. Zij verdienen bijzondere aandacht waarbij wellicht een suggestie is om voor de drie

grote gemeenten deze indicatoren ook als gemeente-specifieke indicator te ontwikkelen. Deze suggestie is vooral ingegeven door het feit dat in Almelo, Hengelo en Enschede relatief grote aantallen mensen gebruik maken van de diensten van SON. Een afwijking van één geval leidt dan niet onmiddellijk tot grote veranderingen in de indicator.

In de jaarstukken komt naar voren dat er minder leningen aan statushouders zijn verstrekt (p.12). Het begrip statushouders komt verder niet voor, ook niet in de begroting 2019. Daar is wellicht geen aanleiding voor. Maar er resteert wel een vraag: wat verklaart de terugloop in leningen? Wat heeft SON geleerd van de ervaringen in 2016 en hoe wordt die kennis geborgd?

Antwoord SON: De terugloop van leningen heeft te maken met de terugloop van statushouders ten opzichte van 2016. Het aantal statushouders is waarschijnlijk afgenomen als gevolg van afname van het aantal migranten. De leningenprocedure voor het verstrekken van sociale leningen aan statushouders is in feite niet anders dan die de SON hanteert voor niet-statushouders. Het gaat om hetzelfde proces. In dit opzicht is er niet iets bijzonders voor de SON om te “leren”. Het verstrekken van leningen aan statushouders en niet-statushouders is immers al jarenlang een regulier proces.

In algemene zin zou het jaarverslag van SON meer toegevoegde waarde hebben wanneer de organisatie ook enige duiding aan de gesignaleerde ontwikkelingen zou geven.

4.2 Financieel resultaat 2017

De jaarrekening van SON sluit met een nadelig saldo van k€ 113. In het algemeen kan worden gesteld dat de toelichting op het financiële resultaat erg summier is. Er wordt toegelicht wat het verschil ten opzichte van de laatst vastgestelde begroting is, de zogenaamde begrotingsrechtmatigheid, maar daarvoor moet u in de financiële toelichting bij de rekening van baten en lasten gaan zoeken. Bovendien is een verklaring van begrotingsrechtmatigheid geen verklaring van verschillen die zich in de uitvoering hebben voorgedaan. Verwacht mag worden dat er in het inhoudelijke deel van het jaarverslag ten minste een verklaring voor de belangrijkste verschillen wordt gegeven naar analogie van de presentatie die de Regio Twente (jaarrekening regio, pagina 7 en verder) maakt. Meer concreet valt op dat de belangrijkste tegenvaller zich voordoet bij voorzieningen voor k€ 115. Op pagina 41 blijkt dat dit vooral betrekking heeft op de voorziening personeel (k€ 100). Het ontbreekt echter aan een verklaring van deze tegenvaller.

U zou er bij uw college op kunnen aandringen dat de regionale ambtelijke werkgroep die zich bezighoudt met verbonden partijen gaat sturen op een betere duiding van gesignaleerde ontwikkelingen.

Reactie college: De SON is een uitvoerende instelling die maatschappelijke doelen realiseert in opdracht van de aangesloten gemeenten. De gemeenten zijn beleidsbepaler en regievoerder, conform de WGS. De SON heeft geen eigen beleidsafdeling. Ontwikkelingen die relevant zijn voor toe- en afname van cliënten op lokaal niveau zijn nauw verweven met de lokale context. Dat betekent dat verklarende factoren door de desbetreffende gemeente kunnen worden benoemd. De SON kan met de huidige bezetting niet goed aangeven welke ontwikkelingen relevant zijn voor de toename/afname van het aantal cliënten (zie ook het rekenkamerrapport van eind 2016). De Stadsbank stemt maandelijks de realisatie en ontwikkeling van de aantallen in de dienstverlening af met de beleidsafdelingen van de deelnemende gemeenten, die hieraan verdere duiding kunnen geven in het kader van de lokale maatschappelijke ontwikkelingen.

Inhoudelijk is in de jaarrekening verder van belang dat er twee verschillende geldstromen door deze organisatie gaan. De ene geldstroom heeft te maken met het productieproces zoals dat bij elke organisatie aan de orde is, de andere geldstroom heeft te maken met de uitgezette leningen en de risico’s daarop. Dat onderscheid zou veel scherper kunnen worden gemaakt. We geven twee illustraties. Bij de banksaldi op de balans zijn twee saldi te onderscheiden: één van de eigen organisatie en één voor het beheerde geld van derden. In de toelichting is het wel genoemd, maar er is sneller inzicht wanneer een dergelijke post gesplitst in de balans wordt genoemd. Bij de langlopende schulden (p.41) is het juist weer wel direct zichtbaar alhoewel er niet direct bij staat dat ‘door derden belegde gelden’ de in beheer gegeven middelen zijn. Bij de kosten van financieel maatschappeijke dienstverlening (p. 46 jaarstukken) zit vermoedelijk ook – het staat er niet zo – de

post voor afschrijvingen op de oninbare vorderingen waar de accountant in zijn verslag melding van maakt. Zie ook de tekst in het jaarverslag op p. 19.

Op dit moment is het risico van oninbare vorderingen niet opgenomen in het weerstandsvermogen van de SON. De accountant suggereert om de risico's van oninbaarheid bij de bepaling van het weerstandsvermogen te betrekken (p.11). Dit type risico is wat anders dan een voorziening die te maken heeft met de werkprocessen van de organisatie zoals die voor personeel (p. 41). Deze opmerking raakt aan het geheel van het weerstandsvermogen maar ook aan de vraag over risicodeling voor de leningen die worden verstrekt. In de paragraaf weerstandsvermogen wordt wel het beschikbare bedrag voor het opvangen van risico's benoemd, maar de risico's zelf worden niet echt gekwantificeerd. Alle in de paragraaf genoemde risico's behoren tot de bedrijfsvoering, niet tot de kredietverstrekking. Dat is min of meer ook wat de accountant signaleert. De vraag is nu of de door het bestuur gehanteerde norm van een weerstandsvermogen boven 1 ook gedragen wordt door alle deelnemende gemeenten. Dat kan, maar bij GBT (zie hierna) ligt de norm veel lager. Daarna komt de vraag in hoeverre alle deelnemers ook bereid zijn de risico's op de leningenportefeuille met elkaar te delen. Uit de jaarstukken van SON valt niet af te leiden of er voor de ene gemeente meer wordt afgeboekt dan voor een andere gemeente. De accountant gaat in zijn advies min of meer impliciet uit van risicodeling door te stellen dat ook dat risico bij het weerstandsvermogen dient te worden meegenomen.

In het accountantsrapport (p. 15), maar ook in de jaarstukken van SON staat een verwijzing naar de opvatting van de belastingdienst dat SON voor dit moment 'vrijgesteld' is van vennootschapsbelasting maar dat wanneer er overschotten zijn dit kan veranderen. Dit is een nogal vreemde bepaling. Zolang SON verlies maakt, doet de belastingdienst niets, maar als er overschotten zijn mag SON betalen. Gebruikelijk is dat een onderneming of volledige vrijstelling heeft of verliezen mag verrekenen met toekomstige winsten.

U kunt uw college vragen SON het standpunt van de belastingdienst over de vennootschapsbelasting op houdbaarheid te laten toetsen.

Reactie college: De SON heeft in 2016 over de Vpb-plicht een afstemmingsoverleg gehad met de Belastinginspectie in Utrecht. Daaropvolgend heeft de Belastingdienst per brief van 20 januari 2017 bevestigd dat in de huidige situatie de SON is vrijgesteld van Vpb vanaf 1 januari 2016. Daarbij is aangegeven dat, wanneer de omstandigheden zich mochten wijzigen en in de toekomst sprake zal zijn van positieve resultaten, er een nieuwe beoordeling moet plaatsvinden. De SON streeft niet naar winst en heeft geen structurele positieve resultaten op de clusters van de dienstverlening. Integendeel, voor de dienstverlening zijn extra middelen nodig. Herbeoordeling is hiermee in de huidige situatie niet aan de orde.

4.3 Begroting 2019

De begroting van SON staat in het teken van het terugbrengen van de werkdruk van de medewerkers. Daarvoor heeft SON ongeveer k€ 700 nodig, waarvan k€ 488 uit aanvullende bijdragen van de gemeenten zou moeten komen. Voor het overige is de begroting opgesteld met de uitgangspunten voor loon- en prijsontwikkeling die door de ambtelijke begeleidingsgroep zijn vastgesteld. Daar zijn verder geen opmerkingen over nodig.

Wat opvalt is dat de kwaliteitsimpuls vooral gaat over het verlichten van de werkdruk van de medewerkers door de 'caseload' – het aantal te behandelen dossiers per medewerker – terug te brengen naar het volgens SON geldende landelijk gemiddelde. De inleiding van de begroting grijpt juist heel ergens anders op aan: het toenemend aantal mensen dat met schulden leeft (paragraaf 1.3). In de teksten die daarop volgen komt het helpen van grotere aantallen cliënten niet aan de orde. Maar als er zoveel mensen met schulden zijn en er via de wijkteams in het sociaal domein gezocht wordt naar een integrale aanpak van alle problemen – waaronder schulden – is dat op zijn minst opvallend te noemen. Tegelijkertijd lopen de aantallen nieuwe cliënten in 2017 juist terug. We verwijzen hiervoor naar de paragraaf over prestaties. Die lagere aantallen vormen vervolgens de basis voor de begroting 2019 en voor sommige producten liggen de aantallen nog onder het niveau van 2017. *Wij kunnen niet anders dan het spanningsveld tussen het toenemend aantal mensen met schulden en het*

teruglopende aantal cliënten van de SON signaleren, het is aan u om daar in overleg met uw college het politieke debat over te voeren.

Reactie college: De toename van het aantal mensen met schulden leidt niet per definitie direct tot een toename van het aantal cliënten bij de Stadsbank. Binnen het sociaal domein is de SON immers niet de enige speler. Er zijn wijkteams, vrijwilligersorganisaties, (o.a. schuldhulpmaatjes, Humanitas), maatschappelijk werk en commerciële partijen die allerlei diensten op het gebied van financieel beheer verrichten. Daarnaast neemt beschermingsbewind fors in aantallen toe.

Naast de fundamentele vragen die hierboven zijn gesteld valt ook op dat de tariefstelling soms wel heel sterk wijzigt. Zo wordt voor de opstartprocedure BBR (p.14-15) een tarief gehanteerd dat 50% boven het oude tarief ligt, terwijl een kostenstijging van 30% kan worden verklaard door de daling van de caseload.

De Stadsbank zelf constateert dat het thans gehanteerde rekenmodel complex en aan herziening toe is (p.15). Een organisatie als SON heeft een zekere basiscapaciteit nodig voor haar dienstverlening en zal in piektijden bij moeten schakelen. Er zijn op verschillende plaatsen in het openbaar bestuur rekenmodellen ontwikkeld waarbij een basistarief wordt gehanteerd waarmee niet alleen vaste kosten worden afgedekt, maar ook een zekere capaciteit wordt geborgd. De meerkosten van de capaciteit daarboven zouden dan met tarieven kunnen worden afgedekt. De colleges en de ambtelijke werkgroep gemeenschappelijke regelingen zouden een dergelijke suggestie in hun verkenningen van nieuwe tarieven mee kunnen nemen. SON stelt dat een andere tariefstructuur niet tot kostenverhogingen voor gemeenten zou moeten leiden. Ons inziens is dat een te waarderen ambitie, maar bij elk ander rekenmodel zullen er verschillen ontstaan. *U zou uw college kunnen vragen om tolerantiegrenzen te bepalen voor een maximale afwijking van een nieuwe tariefstructuur ten opzichte van het bestaande model*.

Reactie college: In samenwerking met het platform van ambtelijke vertegenwoordigers van de deelnemende gemeenten worden voorbereidingen getroffen voor een nieuw bekostigingsmodel vanaf 2020. De voor- en nadelen van het nieuwe bekostigingsmodel worden voorgelegd aan het bestuur van de SON en de deelnemende gemeenten.

Ten slotte twee meer financieel technische opmerkingen.

1. De kosten van programma 2 zijn gelet op de geschetste context niet goed navolgbaar. Bij programma 1 is de begroting 2019 gelijk aan die van 2018 met prijscompensatie. Bij programma 2 is dat niet zo. Als de verlaging van de case-load gemeenten k€ 487 zou kosten, dan mag u verwachten dat de begroting van programma 2 ten minste met dat bedrag plus de inflatie afwijkt van de begroting 2018 of de uitkomst 2017. De cijfers op pagina 24 wekken in ieder geval niet de suggestie dat dit is gebeurd. Onderstaande tabel geeft de lasten voor SON weer zoals in de jaarrekening 2017 en in de begroting 2019 exclusief inzet van reserves zijn benoemd:

	Gewijzigde Begroting 2017	Jaarrekening 2017	Begroting 2018 (in begroting 2019)	Begroting 2019
Lasten	10.193	10.333	10.218	10.608

2. Er zijn slechts twee programma's in de begroting opgenomen. Toch is er, anders dan op totaalniveau, geen aansluiting te maken tussen de financiële begroting op pagina 37 en de tabellen van de programma's op pagina 18 en 24 omdat er kennelijk in programma 2 ook overhead wordt toegerekend. Het zou wenselijk zijn om die koppeling in de financiële begroting wel te maken.

Antwoord SON: De jaarrekening is conform het bekostigingsmodel gesplitst in programma 1 enprogramma 2. In programma 1 is de gemeentelijke bijdrage voor de instandhoudingskosten (bestaanskosten) opgenomen en in programma 2 de bijdrage voor de dienstverlening, die afhankelijk is van de aantallen deelnemers per gemeente. In de tabellen in de bijlagen wordt de situatie per

gemeente in beeld gebracht. Bij de begrotingsrechtmatigheid worden zowel de overschrijding als de reden hiervan toegelicht.

De indeling van de balansposten en geldstromen in de jaarrekening voldoet aan de vereisten in het kader van de BBV. Waar nodig wordt in de toelichting een uitsplitsing gemaakt. De SON neemt uiteraard het advies ter harte om voor begrotings- en jaarstukken extra aandacht te besteden aan nadere toelichtingen op eventuele (substantiële) verschillen.

Voor de risico's op leningen is een voorziening gevormd, waarbij de methodiek is afgestemd met de accountant. Deze post is niet opgenomen in het benodigde weerstandsvermogen, omdat hierdoor een dubbeling zou ontstaan. Het weerstandsvermogen wordt namelijk door reserveringen gevormd (met name de algemene reserve) en niet door voorzieningen. De accountant heeft geadviseerd om de systematiek voor de bepaling van de hoogte van de voorziening risico leningen nog eens onder de loep te nemen. Dit wordt conform afspraak in 2018 samen met de accountant opgepakt.

Daarnaast adviseert de accountant om in het kader van het risicomanagement de nota reserves en voorzieningen te herijken (dit doet de SON periodiek) en hierbij de noodzakelijke hoogte van het weerstandsvermogen te betrekken. Dit wordt conform afspraak ook in 2018 opgepakt.

5 Gemeentelijk Belastingkantoor Twente

Het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBT) verzorgt voor 8 Twentse gemeenten via een gemeenschappelijke regeling de inning van belastingen, afvalstoffenheffingen en andere heffingen. Daarnaast wordt op contractbasis voor twee andere gemeenten ook de belastinginning verzorgt. Deze twee gemeenten (Bronkhorst en Berkelland) hebben geen zeggenschap over het functioneren van GBT maar nemen alleen diensten af. Uit de stukken blijkt dat er geen plannen zijn om meer gemeenten bij GBT te laten aansluiten.

5.1 Prestaties

In dit onderdeel komen onderwerpen aan de orde die raken aan de geleverde prestaties van GBT. We beginnen met de doelstellingen en kijken dan naar de dienstverlening en de geleverde proces- en productiepresaties. Daarna volgt een paragraaf over maatschappelijke effecten.

5.1.1 Formuleren doelstellingen

GBT formuleert voor zichzelf een missie met als strekking dat naast belastinginning een bijdrage moet worden geleverd (via dataverzameling en analyse) aan de ontwikkeling van de 'partnergemeenten' (begroting 2019, p. 7). Het GBT duidt daarbij ook op een verschuiving van werkzaamheden in de organisatie naar meer datagedreven werkzaamheden. Een dergelijke strategische verschuiving van de inhoud van taken en dienstverlening is typisch iets dat door de deelnemende gemeenten in de Gemeenschappelijke regeling besproken zou moeten worden.

Opvallend is ook dat er geen aanwijzingen zijn dat GBT contacten legt met wijkteams of de Stadsbank wanneer sprake is van achterstallige belastingbetaling. Het is zeer wel denkbaar dat belastingschulden een indicatie zijn van een breder individueel financieel probleem. Als GBT zijn taakopvatting gaat verbreden, zou een dergelijke koppeling zeker voor de hand liggen. Er zijn in de begroting (nog) geen aanwijzingen dat voor deze verbreding extra middelen beschikbaar worden gesteld.

U zou uw college kunnen vragen u in de gelegenheid te stellen uw zienswijze te geven op de door GBT geformuleerde verschuiving van taken en hiervoor een strategische analyse te laten maken.

Reactie college: De genoemde strategische verschuiving van taken is geen doel op zich. Deze verschuiving past bij het algemene beeld dat het gebruik van data ondersteunend is bij de analyse voor beleidsadviezen. Wij zouden dit ook niet duiden als een verschuiving van taken. De taak van het GBT is en blijft het zo efficiënt mogelijk uitvoeren van de gemeentelijke belastingtaken. De genoemde taakverschuiving is hierin eerder een verschuiving in de wijze waarop de belastingtaken worden uitgevoerd.

5.1.2 Dienstverlening

De belastinguitvoering lijkt in eerste instantie eenvoudig maar dat is wellicht niet zo. Zo is op p. 22 van het jaarverslag 2017 te lezen dat de inning van OZB bij bedrijfsverzamelgebouwen een punt van aandacht is. Wat breder geformuleerd valt op dat in de voorliggende stukken eigenlijk nauwelijks onderscheid wordt gemaakt tussen 'reguliere' belastinginning bij burgers en de belastinginning bij bedrijven. Het voorbeeld van bedrijfsverzamelgebouwen is eigenlijk de enige keer dat dit onderscheid aandacht krijgt. Maar het is redelijk te veronderstellen dat inning van heffingen bij bedrijfsgerelateerde kwesties ingewikkelder is door de andere achterliggende processen. Maar ook bij burgers geldt dat bijvoorbeeld introductie van 'Diftar' en bijvoorbeeld het al dan niet op voorschotbasis innen van heffingen tot verschillen in werkprocessen en daarmee kosten- en beheersingsproblemen kan leiden.

Gezien de opmerkingen hierboven zou het te overwegen zijn om zowel bij de strategie van GBT als bij de opzet van de begroting veel zichtbaarder te maken welke dienstverlening burgers raakt en welke dienstverlening gericht is op bedrijven (inclusief zorg en woningcorporaties). Vervolgens kunnen dan ook kosten en baten van die verschillende activiteiten in beeld worden gebracht en waar nodig afwegingen worden gemaakt of bepaalde belastinginstrumenten niet tot dermate veel complexiteit leiden dat het de vraag is of die moeten worden gehandhaafd.

Een tweede punt dat wellicht aandacht behoeft is de doorlooptijd van klachten. Hier geldt een norm van 6 weken voor de afhandeling van de klacht. Gemiddeld voldoet GBT daar aan (jaarverslag, p. 27). Maar opvallend zijn de verschillen tussen gemeenten. Voor vier van de vijf gemeenten waarvoor dit rapport is geschreven geldt dat de afhandeling van een klacht duidelijk langer duurt dan het gemiddelde van GBT. Met name voor Almelo en Hengelo geldt dat de doorlooptijden ten opzichte van de gegevens uit de jaarstukken 2016 (p. 22) zijn toegenomen. *Wellicht is dit aanleiding om vragen aan uw college te stellen waarom doorlooptijden voor klachten bij GBT zo lang zijn.*

Reactie college: In de stukken van het GBT worden per belastingonderdeel de kosten inzichtelijk gemaakt. Op basis daarvan kan altijd kritisch worden gekeken naar de belastingopbrengst en de perceptiekosten. Juist voor de OZB is (deels) sprake van een integraal belastingproces. Dit maakt het complexer om splitsing van kosten te maken voor activiteiten voor bedrijven en die voor inwoners. Overigens hebben wij het GBT wel gevraagd of het mogelijk is om die splitsing in kosten inzichtelijke te maken. In zijn algemeenheid kan gesteld worden dat de perceptiekosten van OZB aanzienlijk lager zijn dan de opbrengst. Bij de invoering van Diftar zijn de uitvoeringskosten expliciet in beeld gebracht. Dit is ook terug te zien in de stukken. Nu dit volledig is geimplementeerd in de bestaande werkzaamheden vormt het ook integraal onderdeel van de perceptiekosten van afvalstoffenheffing.

Wij delen uw aandacht voor de doorlooptijd van klachten. Dit is een belangrijke indicator in de sturing op de uitvoering van het GBT. Ondanks dat de doorlooptijd voor gemeente Enschede ruim binnen de maximale afhandeltermijn valt (gemiddeld 27 dagen) komt dit aan de orde in het eerstvolgend gesprek met het GBT.

Een derde punt is dat in de Quick Scan Verbonden Partijen 2017 opmerkingen zijn gemaakt over de inzichtelijkheid van prestaties, met name op het punt van openstaande vorderingen. We kunnen vaststellen dat GBT op dit punt meer inzicht heeft geleverd door aantallen openstaande vorderingen en bedragen te noemen. Daaruit is navolgende tabel af te leiden die laat zien dat bij de meeste gemeenten het aantal vorderingen nog oploopt en wat de gemiddelde bedragen per vordering zijn. Hier zit informatie in die u voor uw lokale oordeelsvorming kunt gebruiken. Zo is de stijging van openstaande vorderingen in Almelo groot en is in Oldenzaal juist de toename van het aantal openstaande vorderingen hoog.

Tabel 4: Openstaande debiteuren GBT per gemeente (bron Jaarverslag, p. 14)

	Aantallen (2016=100)	Gemiddeld bedrag 2016	Gemiddeld bedrag 2017	Gemiddeld bedrag (2016=100)
Almelo	101	€ 388	€ 576	148

Borne	93	€ 673	€ 503	75
Enschede	109	€ 386	€ 359	93
Hengelo	107	€ 379	€ 402	106
Oldenzaal	134	€ 366	€ 376	103

Uit dezelfde gegevens zijn ook indicatoren af te leiden over de ouderdom van de vorderingen. Daar zitten twee vragen in. Ten eerste kan de vraag worden gesteld hoe mogelijk oninbare vorderingen in dit overzicht zijn verwerkt. Immers hoe ouder de vordering, hoe groter de kans dat die niet meer zal worden betaald. Maar er zit ook een vraag in waarop u de prestaties van GBT zelf zou kunnen beoordelen. Dat er openstaande vorderingen uit 2017 en 2016 zijn (de twee meest recente jaren) hoeft geen probleem te zijn. Maar GBT zou wel kunnen worden aangesproken op het minimaliseren van het aantal openstaande vorderingen uit oudere jaren. Uit de gegevens op pagina 14 is af te leiden dat voor de vijf gemeenten ten minste 85% van de aantallen openstaande vorderingen betrekking heeft op de twee meest recente jaren.

Voor Dinkelland geldt dat deze gemeente niet deelneemt aan GBT. Gegevens zoals hierboven gepresenteerd zouden bijvoorbeeld kunnen worden opgenomen in de paragraaf lokale heffingen van de eigen gemeentelijke jaarrekening als aanvulling op het onderdeel kwijtscheldingsbeleid zoals dat in de jaarrekening 2016 is opgenomen.

U zou uw college kunnen vragen met GBT af te spreken om een doelstelling te formuleren voor het percentage vorderingen dat ouder is dan 2 kalenderjaren.

Reactie college: In dit overzicht zijn geen oninbare vorderingen opgenomen. Dit overzicht bevat puur de stand van zaken debiteuren per 31 december van gemelde jaren. Inderdaad neemt de kans op oinbaarheid toe naar mate de vordering ouder is. Deze relatie wordt meegenomen in de analyse voor de voorziening oninbaar aan het eind van het jaar. De oudere vorderingen krijgen daarin een zwaardere weging.

Gezamenlijk werken het GBT en gemeenten aan een zo laag mogelijke stand van debiteuren. Het gaat naar onze mening veel meer over het gesprek hoe we dit doen. Het tijdig organiseren van betalingsregelingen is een voorbeeld van een belangrijke maatregel. De reden voor oninbare vordering is echter divers. Dit loopt van overlijden tot vertrek naar het buitenland en faillissementen. Vanzelfsprekend leidt de laatste bij bedrijven eerder tot hogere bedragen. Het nadeel bij faillissementen is het feit dat wij als overheid bij afhandeling van het faillissement als laatste aan bod komen bij het aflossen van schulden. De door u geschetste mogelijkheid gaan wij met het GBT bespreken.

5.1.3 Effecten

Bij GBT is het niet heel erg zinning om over maatschappelijke effecten te spreken. De kerntaak is vooralsnog het innen van belastingen voor de gemeenten.

5.2 Financieel resultaat 2017

Wanneer alle documenten naast elkaar worden gelegd valt op dat de lezer moet oppassen bij de presentatie van cijfers. Zo worden in de jaarstukken 2017 baten negatief weergegeven en lasten positief. In de begroting 2019 en in de gewijzigde begroting 2018 staan cijfers precies omgekeerd gepresenteerd. Alhoewel dit niet bepaald een thema is dat zich leent voor politieke oordeelsvorming is het op zijn minst storend te noemen en draagt het niet bij aan snel begrip van cijfers. U zou uw college kunnen verzoeken om in de ambtelijke beoordelingsgroep voor gemeenschappelijke regelingen aandacht te besteden aan een in de tijd en over de gemeenschappelijke regelingen heen consistente presentatie van baten en lasten.

Het financieel resultaat van GBT in 2017 is k€ 279 negatief. Omdat GBT via een beroep op de reserves het tekort dicht, volgt voor geen van de gemeenten een na te betalen bedrag over 2017. Hierbij zij opgemerkt dat alleen van de deelnemers aan de gemeenschappelijke regelingen een nabetaling kan worden gevraagd. De contractopdrachten kennen geen nabetalingen. Let wel, er volgt geen nabetaling over 2017 maar in de begroting 2019 heeft het negatief resultaat van 2017 wèl gevolgen.

Het resultaat op de *contractopdrachten* is niet heel scherp gepresenteerd. Het verschil tussen begroting en rekeningresultaat is een overschrijding van bijna € 5.000 (p. 43). Maar het financiële resultaat bij de jaarrekening is k€ 218 positief. Dat is alleen maar af te leiden uit de toelichtende tekst, niet uit de baten en lasten zelf. Verwacht mag worden dat bij contract-taken alle baten en lasten in een overzicht worden gepresenteerd. Ook dit is een punt dat wellicht aandacht verdient in de ambtelijke begeleidingsgroep gemeenschappelijke regelingen.

Naast deze meer algemene financiële opmerkingen volgen hieronder een paar meer specifieke financiële opmerkingen.

1. In principe is de jaarrekening van GBT een jaarrekening zonder de geldstromen die uit belastinginning ontstaan. In de balans is dat anders, en zijn bedragen die met belastingontvangsten te maken hebben wel opgenomen. Dat leidt er toe dat er bijvoorbeeld hoge bedragen bij het Rijk zijn geparkeerd (schatkistbankieren, p. 28, 29 en 35) en dat er hoge kortlopende schulden zijn. Welke bedragen nu betrekking hebben op belastingopbrengsten en welke op de bedrijfsvoering van de organisatie blijft onduidelijk. Het is te overwegen om aan te dringen op het expliciet in de toelichting onderscheid te maken tussen geldstromen die te maken hebben met de organisatie en de geldstromen die te maken hebben met de belastingopbrengsten zelf.
2. De software van GBT staat op de balans voor de periode dat er contracten voor het gebruik van de software zijn. Dat is op zichzelf geen probleem. De contracten kennen een relatief korte looptijd. De vraag is hoe GBT borgt dat zij voldoende onafhankelijk blijft van individuele leveranciers zodat bij een eventuele nieuwe aanbesteding de werkprocessen zonder problemen kunnen blijven doorgaan. Ook in de begroting 2019, p. 10 komt de relatie met de software leveranciers op een soortgelijke wijze aan de orde.
3. In vergelijking met de toelichtingen bij Regio Twente en de Veiligheidsregio is de verklaring van de verschillen in kosten summier.

5.3 Begroting 2019

Het merendeel van de zaken die in de begroting aan de orde komen zijn feitelijk al besproken bij de doelstellingen en prestaties van GBT. Op deze plaats resten vier financiële thema's die aandacht behoeven.

1. De begrotingwijziging 2018 is de plaats waar de echte veranderingen in de begroting staan en die ook doorwerken in 2019. Belangrijk zijn de privacymaatregelen, de proceskosten en de loon- en prijscompensatie. Samen leidt dit tot k€ 530 budgetverhoging waarvan ruim k€ 490 is toe te schrijven aan lonen en prijzen.
2. Met het voorstel om k€ 324 als eenmalige bijdrage voor het ophogen van de bestemmingsreserve tot 5% van de omzet wordt feitelijk alsnog het tekort 2017 in rekening gebracht. Voor het overige zit er in de begroting niet veel nieuws en zijn de veronderstellingen over loon- en prijscompensatie in lijn met de afspraken die ambtelijk voor alle gemeenschappelijke regelingen zijn gemaakt.
3. Het weerstandsvermogen wordt in de begroting alleen normatief besproken in die zin dat het bestuur van GBT vindt dat er eigen weerstandsvermogen moet zijn en dat de deelnemende gemeenten voorkeur geven aan het zelf dragen van de risico's (p. 9 begroting 2019). Inhoudelijk worden er wel wat risico's benoemd, maar die worden niet in geld uitgedrukt. In de jaarrekening 2017 staat juist weer wel een bedrag van k€ 1.189 maar daar ontbreekt weer een toelichting van de opbouw van dit bedrag. Gezien de balans per eind 2017 is ongeveer 25% van het door GBT benoemde weerstandsvermogen beschikbaar (Bestemmingsreserve k€ 254). In dat licht bezien is een ophoging van de bestemmingsreserve verklaarbaar: ook daarna is nog maar ongeveer 50% van de onderkende risico's afgedekt. *Blijft staan dat u uw college kunt vragen om te bevorderen dat GBT een eenduidiger en gekwantificeerde analyse van de onderkende risico's maakt zodat u*

kunt afwegen of u als afzonderlijke gemeenten dat risico wilt dragen of middelen beschikbaar stelt zodat GBT zelf de risico's voor een substantieel deel kan dragen.

Reactie college: Zie hiervoor ook de reactie bij paragraaf 1.4. Het college onderschrijft de noodzaak van een gekwantificeerde analyse van de risico's zodat het benodigde weerstandsvermogen hierop kan worden afgestemd.

4. De bijdragen van de twee contractgemeenten Bronkhorst en Berkelland lopen in de begrotingen 2018 en 2019 terug (p. 4 begroting 2019) ten opzichte van 2016 en 2017. Na 2019 blijven de bijdragen min of meer stabiel (p. 21 begroting 2019). Daar kan een contractuele verklaring voor zijn. Een uitgangspunt zou evenwel zijn dat de contracten met die gemeenten zodanig zijn opgezet dat ook zij een bijdrage leveren aan de loon- en prijsontwikkeling. Dat blijkt thans niet uit de voorliggende stukken.

6 RBT

De gemeenschappelijke regeling Regionaal Bedrijventerrein Twente is een bijzonder geval in de context van gemeenschappelijke regelingen. Bij alle andere gemeenschappelijke regelingen staat directe of indirecte dienstverlening aan burgers centraal. De ontwikkeling van een bedrijventerrein gaat niet over dienstverlening zelf, maar om het mogelijk maken van economische ontwikkeling. De overheid zorgt er daarbij voor dat via een grondexploitatie bouwrijp terrein beschikbaar komt voor bedrijven die zich op de ontwikkelde locatie willen vestigen. Daarvoor worden investeringen gedaan die zichzelf op termijn moeten terugverdienen. Jaarlijks terugkerende uitgaven zijn er wel, maar dat zijn relatief kleine bedragen.

Hierna wordt – vooral voor de nieuwe raadsleden – kort toegelicht hoe een grond exploitatie in elkaar zit. Pas daarna komt de beoordeling van de jaarstukken en van de begroting waar u formeel uw zienswijze op kunt geven.

Een onderneming doet een investering als die zich op termijn terugverdient door verkopen. Met een grondexploitatie doet de overheid in principe precies hetzelfde. Maar terugverdienen bij de overheid heeft een bredere betekenis dan bij een onderneming. Het gaat er om dat er *maatschappelijke* toegevoegde waarde wordt geleverd. Bij een grondexploitatie voor een bedrijventerrein wordt dat meestal verwoord in termen van economische ontwikkeling en extra werkgelegenheid. Daar komen we later nog op terug.

Net zoals bij een onderneming gaat bij een grond exploitatie de kost voor de baat uit. De overheid koopt grond van (meestal) landbouwers en zorgt ervoor dat die grond geschikt wordt gemaakt om op te bouwen. De uitgaven ontstaan vanaf het moment dat het idee voor de planontwikkeling ontstaat. De inkomsten komen pas veel later, wanneer grond wordt verkocht of in erfpacht wordt uitgegeven. Bovendien komen niet alle inkomsten tegelijkertijd, terwijl de uitgaven zich meestal in een relatief korte periode (enkele jaren) vanaf de start van het project worden gerealiseerd. De overheid schiet dus geld voor en krijgt het later terug.

De eenvoudigste redenering is nu dat al het geld dat is uitgegeven ook echt terug moet komen. Zou er een afzonderlijke bankrekening voor de grondexploitatie bestaan, dan geeft de overheid eerst geld uit: het banksaldo wordt negatief. Op termijn komen de betalingen van de gronduitgifte binnen en wordt het banksaldo weer aangevuld totdat de nul weer is bereikt. Daarna wordt het project afgesloten. Dit is een grondexploitatie in nominale bedragen.

De bovenstaande voorstelling van zaken is evenwel iets te eenvoudig. Als u nu geld op een bankrekening zet krijgt u – zij het heel weinig- toch een beetje rendement en groeit het bedrag op uw bankrekening. Dus als u in de toekomst een bepaald bedrag nodig heeft, zeg € 1.000, dan kunt u afhankelijk van de rentestand nu een kleiner bedrag sparen en met rente tot die € 1.000 laten groeien. Het bedrag dat u nù nodig heeft om bij 2% rente over 5 jaar over € 1.000 te beschikken is ongeveer € 900. Die € 900 noemen we de Contante Waarde van € 1.000 die u over 5 jaar heeft bij een rente van 2%. Deze rekenmethode is de rekenmethode die bij investeringsprojecten zoals een grondexploitatie wordt gehanteerd. Elk in een bepaald jaar uitgegeven of ontvangen bedrag wordt teruggerekend in

geld van nu. De som van alle contante waardes van zowel uitgegeven als ontvangen geld wordt de Netto Contante Waarde (NCW) genoemd.

Op basis van de Netto Contante Waarde is een beslisregel voor investeringen te bepalen. Die luidt als volgt: als de Netto Contante Waarde van een project positief is, dan is het project economisch verstandig en uitvoerbaar. Deze beslisregel geldt ook voor overheidsinvesteringen. Bij overheidsinvesteringen is er nog wel een complicatie. Dat is dat het maatschappelijk effect dat bereikt moet worden zich misschien niet direct terug vertaalt in een geldstroom in het project zelf. Maar het effect is er wel en kan soms ook op geld worden gewaardeerd. Denk aan extra werkgelegenheid waardoor op bijstandsuitkeringen wordt bespaard.

Voor de beoordeling van een grondexploitatie zijn dus drie hoofdlijnen van belang:

1. De nominale bedragen die worden uitgegeven of ontvangen in enig jaar.
2. De Netto Contante Waarde (NCW) van de grondexploitatie: de waarde ervan uitgedrukt in geld van nu.
3. De maatschappelijke effecten die met de grondexploitatie moeten worden bereikt. Deze kunnen soms wel en soms niet in geld worden uitgedrukt.

De financiële regelgeving voor gemeenten stelt strenge eisen aan grondexploitaties die langer dan 10 jaar duren, omdat daar te veel onzekerheid in zit. Kort gezegd komt het er op neer dat een gemeente zich niet rijk mag rekenen aan opbrengsten die ver weg in de tijd liggen. Dat zijn beperkende voorwaarden die gedurende de loop van een project gevolgen kunnen hebben.

Met deze basiskennis in huis kunnen we nu gaan kijken naar de financiële documenten van het RBT. De opzet van de navolgende paragrafen is gezien het karakter van een grondexploitatie anders dan bij de bespreking van de andere gemeenschappelijke regelingen.

6.1 Algemene indruk

Het RBT ligt aan de westzijde van de A35 bij het knooppunt Azelo op de grens van Borne en Almelo. Het project richt zich op grootschalige bedrijven en wil extra werkgelegenheid creëren voor de regio.

Het project is een samenwerkingsverband tussen de provincie Overijssel en de gemeenten Almelo, Borne, Enschede en Hengelo waarbij afspraken zijn gemaakt over risicodeling tussen de deelnemers. Het is een regionaal project met een belangrijke rol voor Almelo. De maatschappelijke effecten zijn niet aan de ene of de andere gemeente toe te wijzen.

In het verleden zijn er een aantal kritische rapporten over het RBT verschenen, met name omdat zich door de economische ontwikkelingen tegenvallers voordeden die voor rekening van de betrokken overheden kwamen. Met de stand van 31 december 2016 was een verlies op het project in termen van Contante Waarde ingerekend van € 24,7 mln. Dat bedrag is exclusief maatschappelijke effecten maar puur de technische grondexploitatie. De samenwerkingspartners hebben dat verlies al in hun eigen jaarstukken 2016 verwerkt. Dat bedrag is terug te vinden onder de post ‘voorzieningen’ in de balans van uw gemeente. Dit betekent dat u voor de beoordeling van de jaarstukken 2017 en de begroting 2019 van RBT het financiële resultaat primair kunt beoordelen als de *verandering* ten opzichte van de laatst bekende situatie. Daarnaast wordt u geacht een oordeel te vormen over de jaarlijkse uitgaven voor het project en de verkoopwaarde van de grond. Dat is wezenlijk anders dan bij alle andere begrotingen waar u alle baten en lasten moet beoordelen en goedkeuren.

6.2 Prestaties

We beginnen deze paragraaf over prestaties met een korte beoordeling van de door RBT geformuleerde doelstellingen en kijken dan naar de tot nu toe gerealiseerde voortgang en prestaties.

6.2.1 De doelstellingen

Het doel van het RBT is het creëren van (additionele) werkgelegenheid in Twente door de vestiging van nieuwe bedrijven die voorheen niet in Twente waren gevestigd. Dat doel wordt gerealiseerd door het ontwikkelen en uitgeven van 180 hectare bedrijventerrein.

De grond wordt uitgegeven in erfpacht, al dan niet ‘eeuwigdurend’ afgekocht. Dat betekent in juridische zin dat de grond van het RBT blijft en dat de gevestigde bedrijven een economisch gebruiksrecht hebben en daarvoor betalen. Het tempo van uitgifte is sterk bepalend voor de uiteindelijke netto contante waarde van het project. Het RBT heeft een prognose van de gronduitgifte gemaakt met als veronderstelling dat tot en met 2021 7 ha per jaar wordt uitgegeven, tot en met 2027 6 ha per jaar en vervolgens tot 2035 het restant in tranches van 3½ ha per jaar. Die veronderstelling is in het verleden extern getoetst en als plausibel beoordeeld.

6.2.2 De geleverde prestaties

Het jaar 2017 is een goed jaar voor RBT geweest omdat er meer grond is uitgegeven dan begroot en omdat er ook contracten liggen die aangeven dat de geraamde 7 ha per jaar tot 2021 al nagenoeg geheel vastligt. In die zin kan worden geconcludeerd dat de prestatie is geleverd.

Of alle prestaties zijn geleverd is een andere kwestie. De doelstellingen spreken over economische ontwikkeling en werkgelegenheid, maar dat wordt niet concreter gemaakt. Vanuit het perspectief van de maatschappelijke toegevoegde waarde zou dat wel wenselijk zijn. Om dat te doen grijpen we terug op het berekende verlies van, afgerond, € 25 mln. Het project heeft maatschappelijke toegevoegde waarde wanneer ook die € 25 mln op een of andere manier wordt terugverdiend. Met een vuistregel dat een bijstandsuiktering per jaar circa € 12.000 kost wordt dat bedrag terugverdiend bij ongeveer 2.000 FTE extra werkgelegenheid over de hele looptijd van het project, ofwel ongeveer 110 FTE extra werkgelegenheid op jaarbasis over de hele looptijd van het project.

U zou bij uw college kunnen aandringen om RBT te verzoeken te rapporteren over de werkgelegenheid die in het park ontstaat voor mensen die voor het eerst of opnieuw toegang tot de arbeidsmarkt zoeken (jongeren, werklozen, bijstandsgerechtigden, migranten).

Reactie college: Uit navraag blijkt dat het RBT hier geen administratie van bijhoudt. Wellicht is deze informatie te achterhalen bij de Werkpleinen. Met de komst van Bleckmann/Vtech ontstaan naar schatting 250 nieuwe arbeidsplaatsen (zie tabel 12 van het jaarverslag). Daarbij is nog geen rekening gehouden met werkgelegenheid in de bouw, bij aanleverende bedrijven, etc.

6.3 Financieel resultaat 2017

Zoals hierboven aangegeven is de gronduitgifte in 2017 boven verwachting geweest. Dat heeft een positief effect op de verwachte NCW. Daar staat tegenover dat de organisatie die het project aanstuurt versterkt moest worden. Dat leidt tot een uitgavenstijging in 2017 en de jaren daarna die in nominale termen over de hele looptijd per saldo € 2 mln bedraagt. Die meerkosten leiden er in combinatie met de versnelling van de gronduitgifte toe dat de NCW op het hele project per eind 2017 vrijwel onveranderd is. Verder is van belang dat een aantal investeringen is uitgesteld om beter te kunnen aansluiten bij de vraag naar de grond.

Bij projecten als deze is er altijd onzekerheid. Die onzekerheid is in geld uitgedrukt door een berekening te maken op basis van meevallende en tegenvallende ontwikkelingen en de belangrijkste risico’s door te rekenen. De accountant heeft naar deze berekeningen gekeken en acht ze realistisch. Het is voor u van belang om te beseffen dat wanneer de voor de berekening te hanteren rente stijgt, de huidige waarde van toekomstige inkomsten daalt en het tekort aan het eind van de ontwikkelperiode toeneemt. Het risico van ½% rentestijging wordt ingeschat op ongeveer € 3 mln (p. 29 jaarstukken).

Ondanks de positieve ontwikkeling zijn er een paar aandachtspunten te benoemen. De accountant maakt opmerkingen over het functioneren van de beheerorganisatie. Dat is vooral een zaak van het bestuur van het RBT, maar *u zou uw college kunnen verzoeken hier meer aandacht aan te besteden en ten minste het bestuur van het RBT tussentijds te laten terugkoppelen over de voortgang.* Uw college kan u als raad via een raadsinformatiebrief op de hoogte stellen van de voortgang en eventuele knelpunten.

Reactie college: Uit de interim-controle van de accountant van het RBT zal blijken of de verbeteringen op de beheersorganisatie zijn doorgevoerd. Wij zullen hierover rapporteren in de Programmabegroting

2019-2022 bij de informatie over het RBT in de paragraaf verbonden partijen danwel in het verantwoording over het RBT in desbetreffende programma.

In de tweede plaats geven de stukken niet gehele helderheid over de berekeningsgrondslag van de erfpacht canon. Er wordt op pagina 11 gesproken van marktconformiteit met een opslag voor kosten voor risico en administratie. Dit is belangrijk omdat wanneer een overheid activiteiten onderneemt die de markt raken, er sprake kan zijn van staatsteun. Bij de casus van de gronduitgifte 2017 en de contractueel vastgelegde uitgiftes voor latere jaren wordt gesproken over een bijdrage uit het specifieke investeringsbudget (p. 24). Elders in de casus van de containerterminal (p.12) wordt gesproken over een lage erfpachtcanon in de beginfase die later zal worden gecompenseerd. Beide gevallen kunnen het dossier staatsteun raken en eventueel leiden tot claims wanneer er inderdaad sprake is van staatssteun. *De vraag die u in deze context aan uw college kunt meegeven is om het bestuur van RBT te laten toelichten op welke wijze de toetsing van de erfpachtcanon op het staatssteun dossier plaats vindt.*

Reactie college: De canon wordt marktconform vastgesteld, op basis van de door het Algemeen Bestuur vastgestelde Algemene Voorwaarden. De marktconformiteit betekent dat er geen sprake zal zijn van staatssteun.

Het derde en laatste punt betreft de constructie van de erfpacht zelf. Erfpacht houdt ook in dat de uitgegeven grond juridisch eigendom blijft van het RBT. Dat heeft voordelen in termen van zeggenschap, maar kent ook een risico. Het afgelopen decennium heeft laten zien dat bedrijfsgebouwen sneller in waarde dalen dan in de periode daarvoor. Dat heeft te maken met marktontwikkelingen, maar ook met het vraagstuk van verduurzaming. Er komt wellicht een moment dat bedrijven de ontwikkelde locatie verlaten en hun panden niet meer kunnen doorverkopen. Dan blijft de juridische eigenaar van de grond zitten met het probleem van een niet herontwikkelbaar terrein. De dan levende generaties dragen dan mogelijk kosten van een project waar ze zelf geen maatschappelijke baten meer uit kunnen halen. *U zou via uw college het bestuur van het RBT de vraag kunnen voorleggen welke bepalingen er in de erfpachtcontracten zijn opgenomen over de teruglevering van het economisch eigendom van de grond.*

Reactie college: In de Algemene Voorwaarden van het RBT is hierin voorzien.

Mochten dergelijke bepalingen er niet zijn, dan kan het RBT worden verzocht een analyse te maken van de wenselijkheid om dergelijke bepalingen alsnog in de erfpachtcontracten op te nemen.

6.4 Begroting 2019

De begroting van RBT weerspiegelt de planuitvoering in 2019 op basis van de huidige inzichten. De volgende zaken vallen daarbij op.

1. Opvallend is dat in de begroting 2019 (p. 6) geen rekening wordt gehouden met een mutatie ‘onderhanden werk’ ofwel verandering van grond in beheer naar uitgegeven grond. Gelet op het contract met een grote afnemer, zou dat wel in de lijn van de verwachting liggen.

Antwoord RBT: In de begroting 2019 is rekening gehouden met een mutatie van het onderhanden werk. Deze mutatie betreft echter een saldo: tegenover de (begrote) opbrengsten, staan ook (begrote) uitgaven. Op pagina 19 van de begroting is hiervan een specificatie opgenomen. Daarbij wordt toegelicht dat voor wat betreft de uitgifteprognose gekozen is voor een behoedzaam scenario.

2. Het uitstel van investeringen voor parkmanagement is in de jaarrekening (p. 10) toegelicht. In de begroting 2019 is het bedrag voor investeringen parkmanagement voor het jaar 2018 ongeveer € 1 mln lager (p. 7) dan het bedrag van de in 2017 uitgestelde investeringen en staat nog een kleine investering gepland in 2022.

Antwoord RBT: In 2017 is het ontwerp van (de uitbreiding van) het blusleidingnet uitgewerkt en is het werk aanbesteed zodat de logistieke campus van Groep Heylen en de ontwikkeling van Eurol tijdig kunnen worden ontsloten. Op basis van het herziene ontwerp en het aanbestedingsresultaat is de begroting bijgesteld. De investering in de blusleiding in tranche twee is thans in 2022 voorzien, maar

zal eerder of later plaatsvinden, afhankelijk van de daadwerkelijke uitgifte.

3. De projectkaart in de begroting (titelblad) laat een paar erg onregelmatige of kleine restpercelen zien (voorbeeld: het kleine reststuk boven de in optie genomen tranche 3). Onduidelijk is of in de begroting rekening wordt gehouden met eventueel onuitgeefbare restpercelen en hoe dat invloed heeft op de NCW van het gehele project.

Antwoord RBT: In de grondexploitatie is als uitgangspunt gehanteerd dat 5% van het uitgeefbaar terrein uiteindelijk niet wordt uitgegeven. Hieraan zijn voorzichtigheidshalve geen opbrengsten toegekend.

4. De uitgifte van grond in 2017 laat zien dat gronduitgifte soms ook snel kan gaan. Maar wellicht zijn er grenzen aan de managementcapaciteit van RBT. Kan de RBT organisatie in het geval dat er een gegadigde komt voor een hele jaartranche of meer borgen dat er ook daadwerkelijk geleverd kan worden?

Antwoord RBT: De projectorganisatie is in 2017 verstevigd om hierin te voorzien.

5. De toegenomen aandacht voor duurzaamheid en het aangekondigde versnelde einde van gasproductie in Nederland kan gevolgen hebben voor de investeringen die in de infrastructuur van RBT zijn of nog moeten worden gedaan. Heeft het bestuur van RBT een analyse gemaakt van de gevolgen van het veranderende energiebeleid voor de inmiddels aangelegde of nog aan te leggen energie-infrastructuur?

Antwoord RBT: Het RBT heeft geen investeringen gedaan in energie-infrastructuur en heeft geen concrete plannen hiertoe. De investeringen vonden plaats door de netbeheerders (Cogas en Enexis). RBT is met de netbeheerders in gesprek en werkt daarnaast aan een duurzaamheidsvisie.

7 OLCT

Het Openbaar Lichaam Crematoria Twente (OLCT) is de houdstermaatschappij van Crematoria Twente BV. De begroting gaat over de houdstermaatschappij, niet over de BV waarbinnen de bedrijfsvoering wordt georganiseerd. Dergelijke constructies komen overigens wel vaker voor, zoals bij Soweco in Almelo. Een gevolg van deze constructie is dat uw gemeente geen aandeelhouder is zoals bij Twence, maar alleen invloed heeft op de houdstermaatschappij.

De stukken van de houdstermaatschappij laten alleen de financiële resultaten van het OLCT zien, niet van de onderliggende BV. Dat heeft ook te maken met de boekhoudregels van gemeenten waardoor de winst van de BV niet wordt verwerkt in de jaarrekening van de holding. De onderliggende BV is volgens de boekhoudregels voor de gemeenschappelijke regeling wel als een verbonden partij omdat er een bestuurlijk en een financieel belang mee is gemoeid. OLCT zegt dat zelf ook op pagina 4 van de jaarrekening 2017. Dat betekent dat in de jaarstukken van de gemeenschappelijke regeling toelichtingen op de verbonden partij moeten worden gegeven. Daarbij zijn ook eisen gesteld aan financiële informatie. Die informatie ontbreekt in de begrotingsdocumenten van de gemeenschappelijke regeling OLCT. Zie bijvoorbeeld bij de Regio Twente bladzijde 51 en verder voor hoe het wel moet.

Er kan worden vastgesteld dat de afgesproken dividenden van € 375k vanaf 2017 worden gerealiseerd c.q. in de navolgende begrotingen zijn opgenomen. In de jaarrekening OLCT 2017 wordt aangegeven dat dit bedrag daadwerkelijk is ontvangen van de BV en na aftrek van kosten wordt uitbetaald aan de deelnemende gemeenten. Toch zijn er wel vragen vanuit bestuurlijk perspectief te stellen.

1. Als we naar de 6 gemeenschappelijke regelingen kijken, is bij OLCT de maatschappelijke toegevoegde waarde het onduidelijkst. Het lijkt niet verder te gaan dan het in stand houden van het crematorium en jaarlijks dividend te laten uitbetalen.

Reactie college: Al in 2012 heeft het college het standpunt ingenomen dat zij het deelnemen in een crematorium niet langer als publieke taak te beschouwd. Mede omdat er voldoende marktpartijen zijn die crematoria exploiteren, is overheidsbemoeienis met deze bedrijfstak niet langer noodzakelijk. Uittreden uit de GR is echter gecompliceerd Voor de optie van het als geheel verkopen zijn alle andere deelnemende gemeenten benodigd. Voor het uittreden door de gemeente Enschede moeten berekeningen worden gemaakt. Bij de bespreking in de Stedelijke Commissie van het Beleidskader verbonden partijen 2017 op 18 september 2017 is aangegeven dat het ontwikkelen en uitvoeren van een exitstrategie bij het OLCT als testcase zal worden opgepakt in 2018.

2. Hoe verhoudt de dividenduitkering zich tot de winst van de BV. Nergens is vast te stellen of de BV geld oppot of juist inteert omdat het afgesproken dividend moet worden uitgekeerd. Uw college kan het bestuur van OLCT vragen in de toekomst in het jaarverslag op hoofdlijnen het financiële resultaat van de BV toe te lichten en de informatie die over gemeenschappelijke regelingen vereist is in de begroting en rekening op te nemen.

Reactie college: In principe wordt de geheel winst van de Crematoria Oost Nederland B.V. uitgekeerd aan het OLCT en uiteindelijk aan de deelnemende gemeenten ter beschikking gesteld. Het college legt het verzoek om een korte toelichting op het resultaat van de BV op te nemen in de jaarrekening van het OLCT bij hen neer.

3. De doelstelling wordt geformuleerd als ‘het zorgen voor continuïteit en kwaliteit van een crematoriumvoorziening in het verzorgingsgebied’. Uw vraag richting college zou kunnen zijn om een gericht onderzoek te doen naar de toegevoegde publieke waarde van deze voorziening.

Reactie college: Zie reactie van het college bij punt 1.

4. Op pagina 3 van de begroting van OLCT wordt gesproken van de vestiging van een concurrent in het verzorgingsgebied. Daarmee vervalt de monopoliepositie van OLCT. Dat hoeft niet erg te zijn, maar vereist wel actiever toezicht op de dienstverlening. Concreet zou hier de vraag aan uw college kunnen zijn hoe het bestuur van het OLCT het marktaandeel van de BV monitort en daarop, indien nodig, bijstuurt.

Reactie college: De ontwikkeling van crematoria in en ook rondom het verzorgingsgebied van het OLCT heeft voortdurend aandacht van het college. Na de opening van de crematoria van het OLCT in Borne en Oldenzaal zal de marktpositie nog nadrukkelijker worden gevolgd. Minder crematies leidt namelijk voor de gemeente tot een lagere dividendopbrengst.